UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Conciones siue Conceptvs Theologici Ac Prædicabiles R. D. Petro Bessæi SS Theol. Doct. Reg. Galliar. Oratoris

Besse, Pierre de

Coloniae Agrippinae, A. M.DC.XXIX

Nutzungsbedingungen

urn:nbn:de:hbz:466:1-56232

Visual Library

Lh. 3313 1

H. VI.

12.

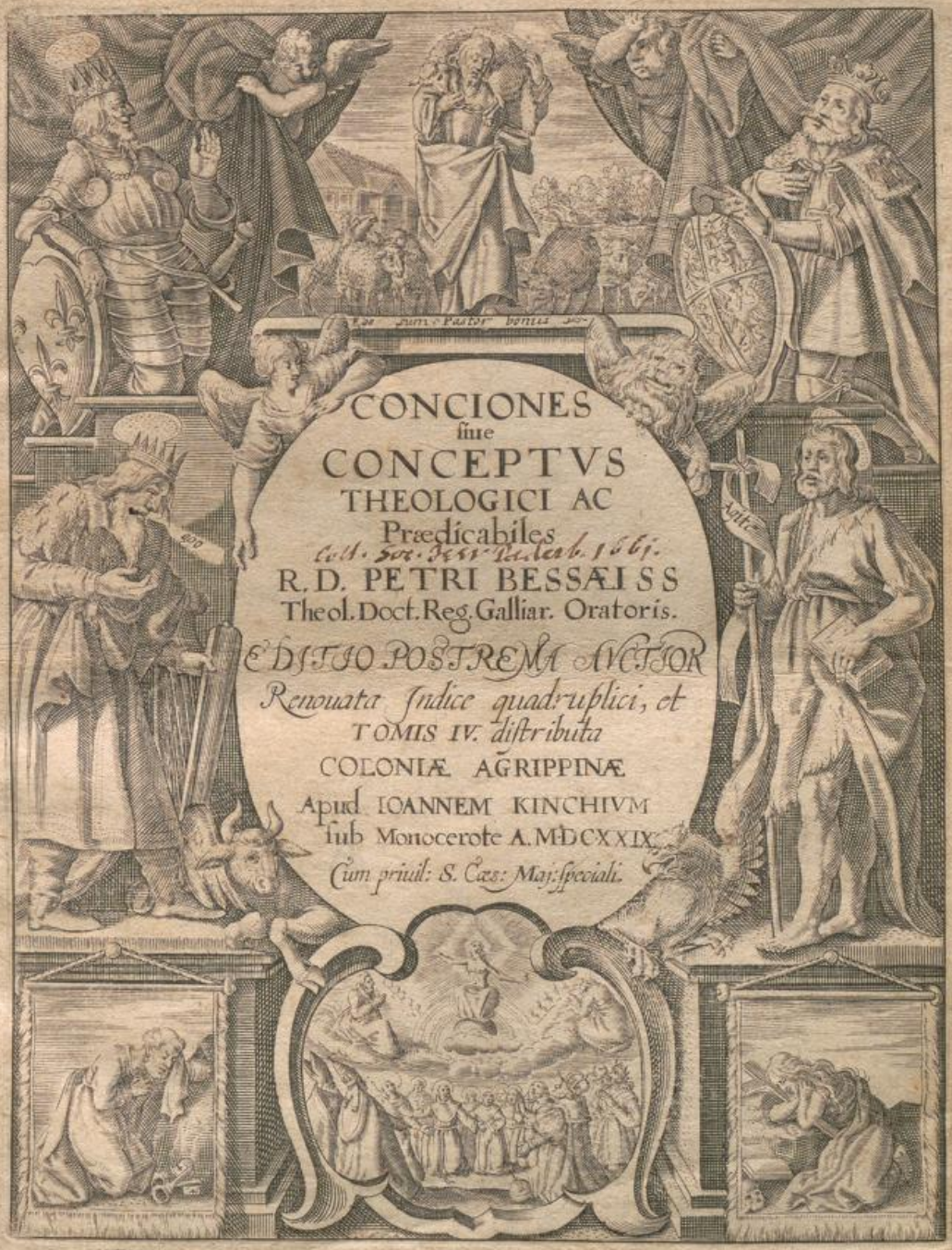

CONCIONES
sive
CONCEPTVS
THEOLOGICI AC
Prædicabiles

Coll. Soc. Jesu Paderb. 1661.

R. D. PETRI BESSÆI SS
Theol. Doct. Reg. Galliar. Oratoris.

EDITIO POSTREMA AVCTIOR
Renouata Indice quadruplici, et
TOMIS IV. distributa
COLONIÆ AGRIPPINÆ
Apud IOANNEM KINCHIVM
sub Monocerote A. MDCXXIX.
Cum priuil: S. Cæs: Maj: speciali.

CONCEPTVS
THEOLOGICI
ac Prædicabiles

R. D. PETRI BESSÆI.

Reuerendo & Doctißimo Domino,

PETRO DE BESSE,

SS. THEOLOGIÆ DOCTORI

Parisienſi, Regi Chriſtianiſsimo Galliarum à Concionibus,

Ioannes Kinckius Bibliopola Colonienſis.

FLumina ad locum vnde exeunt, reuerti, vt iterum fluant, Sapientis elogium eſt. & mirum cuiquam videri poterit, ſi ego hæc ſacra eruditionis & ſapientiæ fluenta ad fontem ſuum reducam, vt deinceps tantò fluant vberius? Teſtis eſt Europa, & Orbis, quàm læta, laborum, & Librorum ſcaturigine, quàm diuite eloquij venâ, & ora & pectora multorum hactenus irrigaſſeris. Gallia inprimis, quæ natiuo ſeu loquentem ſeu ſcribentem idiomate BESSEVM velut Tullium aliquem audit, legit, obſtupeſcit. Eloquentiæ & doctrinæ famam, mox nationes aliæ, & inprimis Germania Doctorũ cultrix & admiratrix, excepit; quin & Latinè, nec non Germanicè te loqui & intelligi voluit, vt tam gratus Sapientiæ & Eloquentiæ guſtus ad plures dimanaret. Tentatum hoc à multis ceſſit feliciter, pluribus profuit; plurimis placuit; &, quod alias mirum, rarumque, ipſi etiam Auctori. rara quidem illa Interpretum felicitas, aut dexteritas; ad amuſsim adſequi Scriptoris mentem, & ſenſum exprimere; attamen talem tu nactus es, vt, vel te ipſo Iudice, non potuerit eſſe diligentior neq; eloquentior. Id ſanè teſtantur tuæ ad me litteræ amoris ac beneuolentiæ pleniſſimæ, cuius hæc verba ſunt: *Magnam indè percepi lætitiam, Authoris laudaui induſtriam, magni feci doctrinam, ſuſpexi ingenium, probaui verſionem, ſed præ cæteris in eloquendo facilitatem, & felicitatem ſum miratus.* Eccleſ. 1.

Dum itaque Interpretis induſtriam, & meos conatus adeò

Tibi, imò Doctis omnibus probari viderem, nouam Operum tuorum editionem moliri cepi, quam nunc pro voto consummatam, Tibi offero, ac consecro, vt riui fontem, partus parentem suum repetant. de affectu tuo dubitare non sinit, cognita mihi iam pridem humanitas & beneuolentia tua, qua vt porrò me, meosque conatus complecti non desinas; quin &, vt sapientiæ tuæ fluentis orbem irrigare identidem pergas, quoad ætas cum laude prouectâ, concesserit, obnixè & ex animo voueo. In nouo interim quadragesimali, nouis conceptibus pleno desudat interpres, & breui Deo annuente in lucem prodibit. Coloniæ ipso Sancti Matthiæ Apostoli, Anno M. DC. XXIX.

EX LITTERIS REVERENDI D. PETRI BESSAEI, QVIBVS laudat Interpretem suarum Concionum, & easdem sibi inscriptas.

Ioanni Kinckio Senatori & Bibliopolæ liberæ Imp. Ciuitatis Colonienſis.

SEd aliud est, quod memorem, quo etiam te laudem, quod nempe liberos ipsi parenti, fructus arbori, effectus causæ, riuulos origini, ipsum opus Authori, mihique meos Conceptus, nouo sed nobiliori habitu, obtuleris, commendaris, dedicaris, beneuoli tui in me animi signum certissimum, laudum tuarum monimentum sempiternum. Quod retribuam nihil occurrit, quæ optem se se offerunt quamplurima, vnumque imprimis, vt scilicet tanti tibi sint opera tua, quanta fuerunt Bibliopolæ nostro Parisiensi sua vtilitati. Vigesies credo, & sæpius ille conceptus nostros prælo subiecit, & immutabili semper precio diuendendos curauit. Quid dicam? fauit fortuna, cali benignitas tulit, vitæ morumque integritas effecit, (est enim vir probus admodum) vt ditissimus omnium penè Typographorum euaserit Lutetiæ, imo toti regno suspiciendus, Idem tibi bonis auspicijs, & opto, & si ausim, polliceor. Interim noua mediter, breuiq; excudenda citoque tibi deferenda curabo; Alios & sapientiores in Quadragesimam Conceptus paratos habeo, sed quæ præ manibus, quæq; bono publico non parum vtilia spero prius proferenda, & in lucem edenda existimaui. Ita crede, sic spera, & me tibi addictissimum, tuiq; semper nominis memorem & cultorem scito sempiternum. Vale, Lutetiæ Parisiorum, &c. Meo velim nomine latinæ versionis Authorem eruditissimum & eloquentissimum saluta.

Tuus
PETRVS de BESSE
Doctor Parisiensis.

MAT-

MATTHIAS MARTINETZ, OPERIS INTERPRES LECTORI.

NOn omnino à scopo mihi aberrasse videntur illi, amice Lector, qui per reginam illam à dextris summi Regis adstantem, & varietate omnigena circumdatam, quam coloribus suis ad viuum periculo Dauidico depingit Spiritus sanctus, Ecclesiam Catholicam, Apostolicam, & Romanam arbitrantur designari. Hæc siquidem, ceu Regina quædam potentissima, suum hactenus longè lateque per omnes terrarum oras, & incognita regionum imperium propagauit, & etiamnum sua quotidie, quemadmodum fide dignissimorum testimonio scriptisque litteris constat, per ignotas Europæis prouincias, & alio sub sole calentes victrix & gloriosa signa circumfert. Non immeritò porrò Reginam nominemus, quæ suæ auctoritatis potentia insurgentes in se aduersarios in sua cogit iura concedere, hæreticorum elidit audaciam, schismaticos etiam & perduelles suum iubet nutum agnoscere, ipsis denique infernalibus potestatibus ac dæmonibus terrori est: stant etenim, & perpetuò stabunt Redemptoris promissa; quibus portas inferi minimè aduersus prævalituras iam olim asseuerauit. *Psal. 44.* *Matt. 16.*

A dextris autem sponsi adstare dicitur, quòd præ aliis congregationibus & conuentibus, nec non præ Mosaica Synagoga, illi intima sit, carissima & proxima, vt qui ad consummationem vsque sæculorum cum eadem se permansurum pollicitus sit, auxilio futurum, & ab insurgentibus obloquentium oppugnantiumue procellis vindicaturum: Adeò vt, quamuis nutet, titubet, vacillet; perstet tamen, consistat, & inuicta emergat. Videmus enim, tametsi hoc illoue loco paulatim deficere, nec non perire videatur, alio eam caput longe gloriosiùs iam oppressam extollere, vel, vbi eius hactenus auditum non fuit nomen, ibi innotescere incipere, & in nouo longè feliciùs orbe oriri, quàm in cognito occidat infeliciùs. Verè igitur ipsa est, quæ ascendit de deserto innixa super dilectum suum: quæ deserto inquam gentilitatis & inculto horridoque ethnicorum senticeto, & hæreseos vepreto efflorescit, eius innixa & subnixa potentia, à quo plantata, irrigata, & hactenus conseruata est; etenim eius potentia attingit à fine vsque ad finem terrarum, & sub illius vnius nutu potentissimorum colla tyrannorum inflectuntur. Illam ergo qui intermorituram sperat hæreticus, aut metuit Catholicus, næ ille vel diuina ignorat promissa, vel de Altissimi ambigit potentia. Vigebit enim,

& ætatem feret: quamdiu verò vigebit, nunquam ei promissa illa discolor deerit varietas, nunquam multiplex illa muniorum variegatio: nam, quamdiu sacra illa & hierarchica stabit respublica, commodi eius non deficient administri, & quamdiu erunt, qui bella bellabunt Domini, non deerit inter illos functionum distinctio: quamdiu summi illius patrisfamilias domus persistabit incolumis, non deerunt diuersicolores (vnicolores tamen, & vnius linguæ) famuli, qui Domini honorem tueantur, nomen celebrent, potentiam dilatent, & aduersus obtrectantium calumnias vindicent. Hæc quippè ministrorum varietas, & officiorum distinctio ni foret, Babylonica familiam hanc occuparet confusio, merum chaos. Vt enim corpus vnum multa habet membra, & omnia quidem non vnum vsum habentia: sic & Ecclesia illa vna, quam ceu corpus anima, sponsus illius Christus vegetat & informat, iam inde ab suo exordio, in varia est administrorum functiones & operariorum discrimina eleganter admodum interstincta, quæ quidem multiplex varietas non decus ei modò & splendorem adfert & ornamentum, verùm etiam fructuosa est & vtilis. Nec nostra duntaxat ætate, sed abolitanis etiam temporibus, & sub Ecclesiæ nascentis primordia eandem in ipsa functionum differentiam videre licuit. Sic enim ipse ad Ephesios scribit Apostolus: *Et ipse dedit quosdam Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios verò Euangelistas, alios autem Pastores & Doctores, ad consummationem sanctorum, in opus ministerij, &c.* Apostolis siquidem primis illis morte sublatis successere alij, eodem fidei Christianæ propagandæ, & per orbem terrarum Euangelij disseminandi studio ardoreque animati. Neque etiam Euangelistarum soli illi numerum explent, quos peculiari illo in Ecclesia dicimus nomine; sed & omnes illi, qui Euangelium vel priuatim in scholis, vel publicè pro concione interpretantur, quales nulla fert vniuersitas & ciuitas. Doctorum verò nomen semper patuit in Ecclesia quam latissimè, nec vllo vnquam tempore hi defecere. Vt enim de veteribus illis tum Latinæ, tum Græcæ Ecclesiæ Patribus atque Episcopis nihil dicam, qui scriptis habitisque homiliis, sermonibus, & concionibus cùm fidem Christianam aduersus Gentiles & hæreticos, quoad potuere, propugnarunt; tum etiam tetras vitiorum fibras ac radices è Christianorum animis stirpitus euellendo, ad meliora eosdem studia traducere sunt conati; etiam exulcerato hoc sæculo nostro (quo & longè lateque laxatis impunè habenis vagatur impietas, flagitiosa deinde vitiorum contagio, & intolerabilis aduersus summum Dei numen audacia; quo denique pestilens illa hæreseos per omnes propemodum Europæ angulos vel iam dudum se insinuauit propago, vel occultis molimintibus atque artibus, qua potest, proserpere allaborat) impigros nauosque diuina bonitas excitare Ecclesiæ suæ dignata est Ecclesiastas ac Doctores, qui, ad vitæ sanctimoniam integritatemq; accedēte & doctrina & eloquentia non vulgari, per omnes Christiani orbis prouincias & enatas hæreses iugulant, & ad virtutum decus omni studio, totaque animi contentione & omnibus neruis proximum animare contendunt. Non hic eos intelligo, qui tam in remotis ac barbaris regionibus, quàm in Europa ad populum in suggestis agunt: sed eos, qui scriptis concionibus proximorum, qui in cathedra ipsos detonantes audire non potuere, commodis consulere student. Horum de numero Panigarola, Caracciolus, Mussus, Valderama,

Eph. 4.

Grana-

Granatensis, Costerus, aliaque cathedrarum decora, & Ecclesiasticarum Principes, atque imprimis Bessæus hic noster, Condæ olim Principis, modò Christianissimi Galliarum Regis orator: quo quantum Lemouices ciue, Sorbonici Doctores Collega, ac primariæ Galliarum vrbes Ecclesiaste queant gloriari, cuiuis notius est, quàm vt pluribus hic à me sit opus commemorari. In quo eam dicendi vim notaui & vbertatem, eam diuinioris doctrinæ, & reconditiorum conceptuum abundantiam, eam quoque humanarum diuinarumque scientiarum varietatem, eam obscuriorum sacræ scripturæ locorum in omni propè sensus genere explicatorum copiam, eam denique in omnigena materia concionum diuersitatem, vt ille mihi vnus instar sit omnium, nec (quanquam aliorum labores ipse carpere nec possum, nec debeo, neue à scribendo quempiam deterrere volo) in ipso quid quis desiderare queat. Si enim Ecclesiasticum, vt Catholicus Doctor, adstruat dogma, summus est; si controuersas in fide quæstiones enucleet, nullus id eo videtur posse facere disertius, solidius nullus; si litteralis, allegoricus, tropologicusque Scripturæ sensus producendus, vnus ad hoc Bessæus non factus, sed natus apparet; si à vitijs deterreat, & ad virturem quamcunque auditorem excitet, tanquam vmbræ alij volitare, solus ipse sapere videtur. Ipsum igitur inexhaustum rerum omnium promptuarium, omnigenæ doctrinę scrinium, humanæ diuinæq; scientiæ promum condum, Catholicæ fidei hyperaspisten, & Caluino-mastygem, deniq; sacrorũ thesaurorum gazophylacem non iniuria appellauero. Neque vero vnicum id in tam numerosa conceptuum & concionum multitudine: vt qui suis vniuersas totius anni quantus quantus est Dominicas, Sanctorum tum publicorum, tum priuatorum aliquot festiuitates, tum Ven. Eucharistiæ Sacramenti Octiduũ, sacra verni ieiunij & Aduentus Dominici tempora, habitis scriptisue concionibus condecorauit. Quas qui legerũt, in his certus sum fore, vt prudentiam ac sanctimoniã discat ætas adolescentior, morum conformationẽ virilis, & Christianã vitæ terminandæ rationem senilis; vt suam Præsules ac Clerus, suam coniugatus ac cælebs vitæ componendæ formam inueniant; vt hæreticus & à fide deuius errorem, & eam, in qua versatur, caliginem ac dementiam agnoscat; nutans vero ac fluctuans dubitare definat; Catholicus denique in eadem confirmari, & errandi occasionem harum lectione à se amouere queat. E quibus quanta promanarit hactenus, & etiam hodie promanet vtilitas, vel inde ad liquidum patet, cùm quòd suis variæ eas gentes loquentes linguas fecerint, suis Hispani, suis Germani, suis Itali, nos denique postliminio eas Latina ciuitate donauerimus; tum verò quòd iam quartam Latinam illarũ editionem Typographus noster Colonienſis adornet, & quo tuis, Lector, commodis velificetur, vno eas dupliciue tomo simul prælo subiecerit. Cuius tibi gratificandi studiũ, simul & opellã interpretis æqui bonique consulas obsecro, ac si quid palato tuo subtiliori minùs placuerit, pro tua benignitate ac candore æquus rerum arbiter & æstimator ignoscas. Vale, Coloniæ Agrippinæ Kal. Martij, anno M. DC. XX.

APPRO-

APPROBATIO.

NOs infraſcripti SS. Theol. Doctores in alma Vniuerſitate Pariſienſi, notum facimus legiſſe & viſitaſſe Conceptus Theologicos in Euangelia Dominicalia Sanctorum Feſta & Quadrageſimam; Authore M. Petro Beſſæo SS. Theol. Doctore: neque in eis quidquam, quod S. Rom. Eccleſiæ Apoſtolicæ aduerſetur, quin imò inſignes ac doctiſsimos conceptus pro ædificatione & conſolatione fidelium reperiri. Act. Pariſijs 5. Aprilis, Anno 1609.

A Soto.

F. Pigne. Guard. Pariſ.
Dauid. *F. Matthæus Doct. Reg. Carmelit.*

CONCIONES R. SS. Theol. Doct. Petri Beſſæi in Dominicas ac Feriæ Quadrageſimæ ac Paſchæ, habitas Pariſiis in Eccleſia S. Seuerini, nihil orthodoxæ fidei contrarium, quin magna cum Eccleſiæ vtilitate Latino idiomate imprimi poſſe cenſeo.

TILMANNVS VOSMERVS,
Librorum in Diœceſi Colon.
Cenſor ordinarius.

ARGVMENTA CONCIONVM DOMINICALIVM PETRI BESSÆI.

TOMI PRIMI.

Dominica 1. *Aduentus.*

CAusas peccatorum esse obliuionem extremi iudicij declarat, deque ipso iudicio eiusque seueritate prolixe disserit.

Dominica 2. *Aduent.*

De tribulationum vtilitate, Ioannis Baptistę indigna nece, malarum mulierum malitia, adulterij grauitate disserit. Deinde agitur de mundi fauore inani, deque concionatoribus. Postremo Euangelica lectio copiosè & insigniter explicatur.

Dominica 3. *Aduent.*

Mortis memoria & suiipsius cognitio quam vtilis, sui ignorantia quam perniciosa. Euangelium deinde exponitur.

Dominica 4. *Aduent.*

Concionatores varijs reb. comparantur. Regnorum calamitas vnde oriatur. Explicatur deinde Euang.

Dominica infra Octauas Natiuitatis Christi.

De meditationis necessitate, vtilitate, & partibus agitur. Postmodum Euangelica lectio explicatur.

Dom. 1. *post Epiphaniam.*

Vita humana, qualis, quamque inconstans sit, exemplo Iosephi & Mariæ declaratur, deinde in Euangel. explicatione, de festis Iudæorum, de seruitute diuina mature inchoanda, deque Christo perdito agitur.

Dom. 2. *post Epiphan.*

Tres esse status Ecclesiæ præcipuos. De statu matrimonij eiusque onere, & circa illud hæresibus. Euang. deinde expositio.

Dom. 3. *post Epiphan. de leproso.*

Vanæ gloriæ pestis quam sit noxia late disseritur. Deinde in expositione lectionis Euangelicæ lepræ & peccati fit comparatio, item de Sacerdotum potestate, & honore sacerdotibus habendo tractatur, & ingratitudo describitur.

Dom. 4. *post Epiphan.*

Terra est mirabilium Dei theatrũ. In Euangelij explicatione mundus mari comparatur. Ecclesia naui, deque eius quadruplici persecutione agitur. Item quod Christus sit in nauclerum assumendus, deque Sanctorum afflictione in tribulationibus meditanda, & pastorum seu prælatorum residentia.

Dom. 5. *post Epiphan.*

Impij cur à Deo tolerentur. De hæreticorum iusta punitione. Euangelium exponitur. Somni damna.

Dom. 6. *post Epiphan.*

Mirabilia quædam opera referuntur quæ deinde Euangelio aptantur. Homines varijs animalibus comparantur.

Dominica Septuagesimæ.

Opera ad salutem necessaria, & cur. Euang. explicatur. Otium quam noxium.

Domin. Sexagesimæ.

Verbum Dei varijs rebus comparatur, concionatores instituuntur: Euangelium exponitur; Luxuriosi taxantur.

Dom. Quinquagesima.

Mors Christi admodum incredibilis. Semper meditanda. Cur in Bachanalibus populo proponatur. Cæcitatis malum.

ARGVMENTA CONCIONVM QVADRAGESIMALIVM.

IN die Cinerum Thema, *Memento homo quia cinis es & in cinerem reuerteris.*

In hac Concione de cineribus, de ieiunio Quadrageſimali ac de memoria mortis diſſeritur.

Feria 5. poſt cineres. *Cum introiuit Ieſus Capharnaum.* Matth. 8.

Centurionis erga ſeruum pietatem maximam, pluribus figuris oſtendit eſſe miraculum, quod etiam peccatoris couuerſioni aptari poteſt: item quanta ſit animæ noſtræ nobilitas, in Centurione deſcribitur, & quot ſint noſtræ infirmitatis appetitus in ægroto ſeruo, maximamque dignoſcitur inter ſpiritum & ſenſum pugnã exiſtere.

Feria 6. poſt cineres. *Audiſtis quia dictum eſt antiquis, diliges proximum tuum*, Matth. cap 5.

Odii nocumenta & amoris vtilitates ethnicorum exemplis quaſi ob oculos ponuntur, vt homines ad inimicos diligendos inuitentur.

Sabbato poſt cineres. *Cum ſero eſſet factum erat nauis in medio mari & Ieſus ſolus in terra*, Marc. 6.

De tribulationibus Eccleſiæ tractatur, & quomodo ab ipſis illa acceperit incremẽtum mare mundo, cymbam Eccleſiæ, ventos perſecutionibus elegantiſſime comparando.

Dominica prima in Quadrageſima. *Ductus eſt Ieſus in deſertum à ſpiritu, vt tentaretur à diabolo*, Matth. 4.

Deſertum comparat mundo, de quo multa: item pœnitentiæ confert, quem locum certaminis vocat, bellatores ſunt Chriſtiani, & dæmon, quorum varias commemorat victorias, ac maximam deniq; inter hos pugnam deſcribit.

Feria 2. poſt Domin. 1. Quadrageſ. *Cum venerit filius hominis in maieſtate ſua*, Matth. 25.

Die iudicij acerbitatem oſtẽdit, quam procul dubio probat futuram eſſe, ac de die, iudice & iudicandis multa colligi poſſunt.

Feria 3. *Introiuit Ieſus in templum Dei, &c.* Matth. 21.

De auaritia & ambitione, de Eccleſia, aduerſus Simoniam tractatur.

Feria 4. *Generatio prauа & adultera ſignum quaerit, &c.* Matth. 2.

De miraculis Chriſti elegantiſſime agitur, peccatores & hæretici, veluti tunc Phariſæi miracula quærunt.

Feria 5. *Domine fili Dauid miſerere mi.* Matth. 15.

De oratione & de neceſſitate noſtrarum operationum, etſi peccatores ſimus, multa aduerſus hæreticos de interceſſione Sanctorum dicuntur.

Feria 6. *Eſt autem Ieroſolymis probatica piſcina*, Ioan. 5.

De diuina miſericordia diſcurritur: piſcina eſt pœnitentia & paſſio Chriſti, paralyticus eſt genus humanum & peccator: porticus ſunt quinque ſenſus, motus piſcinæ eſt diuina miſericordia, ſine qua non poteſt peccator ſaluari, optime hæc omnia explicantur.

Sabbatho poſt Domin. 1. Quadrageſ. *Aſſumpſit Ieſus Petrum, Iacobum, & Ioannem*, Matth. 17.

Spem leuare labores longo diſcurſu demonſtratur, pluries Chriſtus in vita ſua tranſfiguratus eſt, de monte Thabor aliqua, cur Moyſes, & Elias ad Chriſtum acceſſerit, locutio de exceſſu, de amore atque humilitate Chriſti, quod non debent eſſe tria tabernacula, ſed vnitas in Eccleſia, omnia apprime explicantur.

Dominica 2. in Quadrageſ. *Aſſumpſit Ieſus Petrum & Iacobum & Ioannem fratrem eius*, &c. Luc. 9.

Beati-

Beatitudinis magnitudinem tantam esse ostendit, vt nequeat explicari, miraculum maximum quod anima Christi, quæ semper beata fuit, eandem beatitudinem extra corpus non patefecerit.

Feria secunda post Dominicam secundam Quadragesimæ. *Ego vado & quæritis me, & in peccatis moriemini*, Ioan. 8.

De prædestinatione: item quantum profita animæ humanæ præsentia Christi, quantum noceat absentia, quomodo intelligatur Deum obdurare peccatores, qui quærunt Christum, quando quærunt, & à quibus inueniatur, qui in peccato moriantur, & cur Deus peccatori eius reprobationem non reuelet.

Feria 3. *Super Cathedram Moysi, &c.* Matth 23.

Cur Ecclesia Christi tam diu regnet, de Cathedra Petri, & multa in eius laudem, qui sedeant super Cathedram Diui Petri, de Prædicatoribus, Doctoribus, Sacerdotibus, Episcopis, & de aliis in Ecclesiasticis dignitatibus constitutis pertractatur.

Feria 4. *De ambitione optime, & de oratione aliqua dicuntur.*

Feria 5. *Homo quidam erat diues & induebatur purpura & bysso*. Luc. 16.

Paupertatem commendat, diuitias, conuiuia & vestium luxus damnat, in tribulationibus constitutis consolationem adfert.

Feria 6. *Homo erat Paterfamilias, qui plantauit vineam*, Matth 21.

Ponit multas vineas scilicet animam nostrã, mundum, religio, hæresis, sed de vinea Ecclesiæ ad amussim agens inquit Deum à peccatoribus fructum quærere.

Sabbatho. *Homo quidam habuit duos filios, &c.* Luc. 15.

Euangelium exponit, sed præsertim mundi solatia, prodigalitatem, luxuriam, peccatum, ac immoderatos epularum sumptus improbat, probitatem filiorum parentibus esse lætitiæ.

Dominica Tertia in Quadrag. *Erat Iesus eiiciens dæmonium*, Luc. 11.

Odium diaboli aduersus Deum & homines describitur, quibus multa mala infligit, videlicet cæcitatem, surditatem & aliorum sensuum priuationem, ac in mundi vanitates inuehitur.

Feria 2. post Domin. 3. Quadragesimæ. *Quanta audiuimus facta in Capharnaum, fac & hic in patria tua*, Luc. 4.

De miraculis Christi hic vberrime agitur, hominum curiositas reprehenditur, Deum personarum acceptatorem non esse, cum omnes peccatores castiget, quo saluantur homines, quoties Spiritus Sanctus descendit, & cur Deus suas gratias non æqualiter omnibus impertiatur.

Feria 3. *Si peccauerit in te frater tuus, &c.* Matt. 18.

De fraterna correctione optime tractatur, & de excommunicatione aliqua habentur.

Feria 4. *Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe est à me*. Matth. 18.

Cor hominis optime, longaque descriptione laudatur, expellendas a nobis prauas cogitationes, & bonas introducendas esse, aliqua de oratione, & quomodo Deo placere possimus. Hypocritas reprehendit: quæ sint Apostolicæ traditiones, & de eorum diuersitate differitur.

Feria 5. *Socrus autem Simonis tenebatur magnis febribus*, Luc. 4.

Satis curiosa quæstio proponitur, vtrum sit vtilius, bellum an pax, & ita de tribulationibus agitur, quod priscis temporibus nuptias Sacerdotibus celebrare, atque vxorem ducere licebat, quod postea ipsis vetitum fuit, & hæc omnia pluribus rationibus ostenduntur, peccatores febricitantibus comparantur, vbi de febribus & peccatoribus discurritur.

Feria 6. *Venit Iesus in ciuitatem Samariæ quæ dicitur Sichar*, Ioan. 4.

De gratiæ præuenientis necessitate, de peccatorum grauitate, de iustificationis vi, de magnitudine animæ CHRISTI, de ingratitudine animæ Christianæ, de aquarum diuersitate, de mundi vanitatibus, in explicatione Euangelii pertractatur.

Sabbatho. *Adducunt ei mulierem in adulterio deprehensam*, Ioan. 8.

De adulterio omnia, & aliqua de iudicum conditionibus dicitur.

Dominica quarta Quadrag. *Abiit Iesus trans mare Galilææ, &c.* Ioan. 6.

Conuiuium hoc sanctissimæ Eucharistiæ Sacramento confert, de quo multa habentur, & super Euangelium de mari aliqua dicuntur.

Feria 2. post 4. Dom. Quadrag. *Prope erat pascha iudæorum, & ascendit Iesus Hierosolymam, &c.* Ioan. 2.

Quomodo Deus irascatur, & de Ecclesiarum veneratione, quid in eis faciendum, quod Deus semper aliqua loca sibi designari voluit, & qui sint mercatores spirituales.

Feria 3. *Iam die festo mediante ascendit Iesus in templum & docebat & mirabantur Iudæi dicentes, quomodo hic literas scit cum non didicerit*, Ioan. 17.

De inuidia, de legislatorum multiplicitate, de promulgatione Euangelij, & de eius præstantia, de miraculis Christi quæ semper in Ecclesia fuerunt, quod fides Christi sit maximum miraculum, de Philosophorum, Oratorum & aliorum sapientum erroribus. De mirabilibus Christi, vt Deus, & vt homo, & de sapientia ipsius.

Feria 4. *Præteriens Iesus vidit hominem cæcum à natiuitate*, Ioan. 9.

Dæmon, & peccatum homines excæcant, vnde peccatores cæcis assimilantur; filius quo portat iniquitatem patris, cur Deus tribulationes hominib. mittit, peccatum nobis omnia mala incutit, homines à suis infirmitatibus optime memoria mortis curantur. & narratoria Siloe Sacramentorum est symbolum.

Feria 5. *Ibat Iesus in ciuitatem, quæ vocatur Naim, & ecce defunctus efferebatur filius vnicus matris suæ*, Luc. 7.

Mos sepeliendi antiquissimus est, peccatum mors est, & peccatores similes sunt mortuis, & hac occasione de morte multa: vnde ipsa oriatur, & quomodo Deus diuersi mode peccatores ad se vocat.

Feria 6. *Erat quidem languens Lazarus à Bethania, de Castello Martha, & Maria sororũ eius*, Ioan. 11.

Quam breuis sit via hominis ostenditur, cur Deus tribulationes immittit, lacrymarum Christi vis, inueterati peccatoris miseriæ, & amor Christi aduersus peccatores.

Sabbato. *Ego sum lux mundi, qui sequitur me, non ambulat in tenebris*, Ioan 3

Solem lumen excellentissimum longo discursu laudat. Solem Dei similitudinem esse ostenditur, qua occasione varij Dei effectus ostenduntur, peccatorum grauitas, & quomodo faciliter peccatores cognosci possint, quodque peccatores tenebras sectentur.

Dominica Passionis. *Quis ex vobis arguet me de peccato*, Ioan 8.

Virtutis vis: quomodo memoria mortis Christi, multa bona peccatoribus affert: Innocentia Christi longa ostenditur narratione, maledici damnantur, perfectio vitæ quomodo acquiratur, quanta sit virtus verbi Dei, quæ tamen nihil peccatori prodest dum obstinati sunt.

Feria 2. Concionem de Annuntiat. B. Virg. require in parte de Sanctorum Festiuitate.

Feria 3. *Erat autem in proximo dies festus Iudæorum Scenopegia. Dixerunt ergo fratres eius ad eum, transi hinc & vade in Iudæam*, Ioan. 7.

Inanis gloria absque superbia optime increpatur: hominem in hac vita esse peregrinum ostenditur, & huiusmodi vanitates ad vnguem damnantur.

Feria 4. *Oues meæ vocem meam audiunt*. Ioan. 10.

De eloquentia, & virtute verbi Dei longa narratione pertractatur, quam plurimos per prædicationem fusse conuersos, iudicia reprobationis & beatitudinis peccatores verbum Dei audire nequeunt, & quanta sit virtus perseuerantiæ declaratur.

Feria 5. *Ecce mulier, quæ erat in Ciuitate peccatrix*. Luc. 7.

Cognitio peccati plurimum peccatorib. prodest, eiusdem fuga vnde oriatur, quantum nocet pœnitentiam differre, Dei odium aduersus peccatorem, salus animæ cunctis rebus est præferenda, meretricis nomen in sacris litteris, peccatores maximæ authoritatis, quantum Idiotis noceant

ceant, de libidine multa, incommoda & mala diuitiarum, & pulchritudinis: lacrymarum virtus, de capillis multa, quæ pœnitentis actiones esse debeant.

Feria 6. *Collegerunt Pontifices & Phariſæi consilium aduersus Iesum.* Joan.

Bonorum & malorum societatum affectus, variæ diaboli artes explicantur, & præcipue tot optimas hominū operationes impediat persecutio Christi, præsumptionis detestatio, Judæorum interitus, & Passionis Christi necessitas, vnde originem traxerit.

Sabbato. *Nunc anima mea turbata est valde.* Joan. 11.

Militiam esse vitam hominis super terram optime describitur: & quæ sit varia eius pugna, quas passiones habuit Christus, & quæ fuerint in eo, cur toto vitæ suæ curriculo ridere noluit.

Dominica Palmarum. *Benedictus, qui venit in nomine Domini.* Matth. 21.

Vanitates mundi pluribus figuris describuntur. lachrymarum maxima necessitas ostenditur, de triumpho Christi multa, & quomodo antiqui triumphabant; benignitas aduentus Christi, eius cōditionem in memoria habere debemus; fortuna quomodo sit metuenda.

Feria 2. Hebdomadæ maioris. *Tu es Sacerdos in æternum, secundum ordinem Melchisedech.* Ps. 109.

De Sacrificio Missæ, de Sacramentis, de virtute ipsorum, quod semper aliqua viguit religio & sacrificium, multaque aduersus hæreticos.

Feria 3. *Caro mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus.* Joan. 6.

De Sacramento Eucharistiæ, sed præcipue, quod corpus Christi vere reperitur in illo sanctissimo Sacramento ostenditur.

Feria 4. *Qui manducat hunc panem, viuet in æternum* Joan. 6.

De excellentia sanctissimæ Eucharistiæ, & aliqua de præparatione ad ipsam rectæ suscipiendam, de punitione indigne suscipientium agitur.

Feria 6 in Parasceue. *Passio Domini nostri Iesu Christi.*

Passio Dominica quantum sit deploranda, magnitudinem amoris Christi in hac re exaggerat, quomodo hanc semper in memoria habere debemus, contemplatur ea quæ Christo in horto, & in monte Oliueti, quæ in ciuitate Hierusalem, & quæ in Caluariæ monte acciderunt, sedulò ac diligenter sigillatim singula explanantur.

In Dominica Resurrectionis. *Surrexit sicut dixit.*

Articulus resurrectionis valde difficilis est, Resurrectionis Christi tres rationes præcipuæ adferri possunt, quæ pluribus figuris dilucidantur, vbi fuerit diuinitas Christi in triduo ostenditur.

Feria 2. Paschatis, *Duo ex discipulis Iesu, &c.* Luc. 24.

Mundi miseria, & cunctorum hominum dementia pluribus argumentis describitur, quibus Christus auxilium præstat, quantum Passionis Christi memoria profit, qui sint Christianorum & hæreticorum sermones; quomodo peregrinus perfectus fuit Christus, amoris Christi erga genus humanum magnitudo, amor noster in Deum qualis, quanta denique sit, peccantium fatuitas.

Feria 3. Paschatis. *Stetit Iesus in medio discipulorum, &c.* Luc. vlt.

Armis regnum cœlorum acquiritur, tribulationibus astra conscendimus, sicut fecit Saluator noster Christus; Variæ Saluatoris nostri apparitiones, peccatorum grauitas quāta, *stare, & medium*, quid in Sacra Scriptura significet, pacis laudes, quod bella ante Messiæ aduentum toto orbe dispersa erant, abundantiam cunctarum rerum, apud Deum esse ostenditur, denique cicatricum Christi.

Finis Quadragesim. Argumentorum.

Dominica in Albis.

Variæ resurrectionis Christi taliones, & figuræ Christi diligentia in iuuandis Apostolis, semper medium occupat. De pace duplici, & vulneribus Christi.

Concio II. De Dominica in Albis aliaratione concinnata. Cum sero esset die illo, &c. *Ioan.* 20.

Bellorum necessitas, atque conatus, tribulationum necessitas, & cur eas Deus amicis mittit, qualitates corporum Beatorum, peccatoris dementia, quædam hæreticorum argumẽta diluuntur, quomodo cœli aperti fuisse dicuntur, quod corpus pluribus in locis esse potest, Apostoli à Christo quomodo consolati fuerint, concionatoris scopus, quale Apostolorum gaudium, de Christi Resurrectione, quomodo denique se gerere debeant Auditores in Quadragesima.

Domin. 2. post Pascha.

De prælatis Ecclesiæ, eorumque onere, & requisitis. Clementia, & bonitas iis necessaria. Item residentia in suis Ecclesiis; De mercenariis.

Domin. 3 post Pascha.

Beatitudinis appetitus homini innatus. Euangel. explicatur. Mundus variis rebus comparatus, eius gaudia inania variis similitudinibus depinguntur. Tribulationes bonorum Gaudia cœli.

Domin. 4. post Pascha.

Tribulationes iustis salutem, impiis damnationem afferre. Euangel. explicatur. consolationes terrenæ spiritualibus esse impedimento.

Domin. 5 post Pascha.

Orationis excellentia, encomia, proprietates & effectus.

Domin. 6 post Pascha.

Iacula præuisa minus ferire. Spiritus Sancti varia nomina, & de Christo testimonia. Item Apostolorum testimonia de Christo, & religiosorũ de Christo quale. Tribulationum vtilitas.

ARGVMENTA CONCIONVM DOMINICALIVM TOMI SECVNDI.

In die Festo Pentecostes.

DE diuinitatis excellentia & altitudine agit, & de Spiritus S. natura & proprietatibus, quem igni eiusque naturæ comparat, & causam reddit, cur in specie ignis descenderit. Apostolos deinde variis tormentis bellicis comparat, De ventis deinde agit, eorumque proprietates Spiritui S. applicat.

Feria 2. Pentecostes.

De amoris potentia & vi agit, cuius causa Deus hominem pene plusquam filium suum dilexerit, & Spiritum S. in mundum miserit.

Feria 3. Pentecostes.

Spiritus S. pluuiæ cõparatur, à Patre & Filio procedere affirmatur, eiusq; septem dona recensentur & explicantur, variisq; rebus conferuntur.

In Festo SS. Trinitatis.

De Dei natura & essentia incõparabili, Mysterium SS. Trinitatis torrens inuadabilis. De veterum gentilium cœcitate circa Dei cognitionem & per quæ Deus cognoscatur. Multa deinde de SS. Trinitatis mysterio tractat.

Domin. 1 post Pentecost.

De misericordiæ virtute. Item vitando temerario iudicio, & dimittendis iniuriis.

Domin. 2 post Pentec.

De ingratitudinis vitio disseritur; deinde vero de ambitione, auaritia & luxuria.

Domin.

Domin.3.post Pent.

Contra detractionem & murmurationē variæ comparationes detractorum & murmuratorum. Expositio Euangelij.

Dom.4.post Pent.

De Christi eloquentia, & efficacia verbi diuini. Mundus mari comparatus. Euangel. exponit.

Domin.5.post Pent.

Mundus in duas partes diuisus, vetus & nouum Testamentum designat. De iustitia Pharisæorum. De homicidio.

Domin.6.post Pent.

Misericordia primum Dei attributum, eique innitendum.

Domin.7.post Pent.

Bona opera esse necessaria, & solam fidem nō sufficere. Tria persecutionum genera. Falsi Prophetæ varij, Hæretici similes Gabaonitis, vulpibus & aliis, &c.

Domin.8.post Pent.

De bona fama, eiusque iucunditate. Explicatio parabolæ, Peccator verus dissipator. Eleemosynæ vis & efficacia.

Domin.9.post Pent.

Lachrymæ Deo gratæ. Prosperitas causa cœcitatis spiritualis. Saxorum symbolum ad designandam Reipub. fœlicitatem.

Domin.10.post Pent.

De superbiæ vitio & humilitatis virtute.

Domin.11.post Pent.

Septem fidei colūnæ, quibus innititur. Charitatis erga proximum encomium. Gemitus Christi vnde.

Domin.12.post Pent.

Hominem absque Dei gratia nihil posse, nec sine speciali Dei grauia è peccato emergere, exemplis & similitudinibus pulchre docet. Mundani in secularibus periti in spiritalibus inscij, virtutem cum scientia coniungi debere. Charitas via ad beatitudinem. Peccatum quantum malum. Mysteria diuina non retegenda.

Domin.13.post Pent.

Prauorum consortium esse fugiendum. De lepra quatenus est figura peccati, eiusque cum peccato assimilatio. Item, de leprosis Sacerdotes honorandos. Ingratitudinem vitandam.

Domin.14.post Pent.

Contra auaritiam omnium peccatorum maximam radicem. Quod diuitiæ homini, non hominis diuitiis seruire debeāt, contra solicitudinem.

Domin.15.post Pent.

Tria mortis genera ostendere peccati malitiam. De moriendi necessitate, deq; mortis memoria. De exequiis.

Domin.16.post Pent.

De inuidia eiusque malitia differitur. Deinde de Sabbato Judaico quibusdam intermistis, iterum de eadem. Tandem de operibus charitatis & hydropicis agitur.

Domin.17.post Pent.

De charitate & amore agitur, itemque de dilectione proximi.

Domin.18.post Pent.

De fidei præstantia tractatur, deinde de charitatis natura, itemque de mundi proprietate, & pastorum officio. Postremo de hæreticorum triplici fide, & speciali peccati Paralysi.

Domin.19.post Pent.

De mundo hominis inimico, deinde de regno Ecclesiæ & prærogatiuis. Iterumq; de mundo agit.

Domin.20.post Pent.

Tribulationis vtilitas, & morborum causæ aperiuntur.

Domin.21.post Pent.

De Dei misericordia & iustitia, tanquā duobus mundi polis, deque peccatorum debitis, & de ingratitudine.

Domin.22.post Pent.

De linguæ custodia, adulatoribus & hypocrisi; Animam esse Dei denarium, ad imaginem eius creatam.

Domin.23.post Pent.

Iterum de tribulationis vtilitate agit, & de virginum custodia.

Domin.24.post Pent.

De Antichristo, & die iudicij horrendo. An Papa sit Antichristus iuxta hæreticos. Nō differendam esse pœnitentiam.

ALTER.

ALTER INDEX CONCIONVM DOMINICALIVM IVXTA COMMVNEM GERMANIÆ VSVM, VT & iis seruiat, qui eum sequuntur.

Partis Hyemalis.

Dominica 1. Aduentus. *Cum appropinquasset Iesus Ierosolymis.* Matth. 21.
Dominica 2. *Erunt signa.* Luc. 21.
Dominica 3. *Cum audiuisset Ioannes in vinculis.* Matth. 11.
Dominica 4. *Miserunt Iudæi.* Joan. 1.
Conciones de Festo *Natiuitatis, S. Stephani, Ioannis, Innocentium, Circumcisionis & Epiphaniæ,* vide in Festis Sanctorum.
Dominica intra octauam Natiuitatis. *Erant Ioseph & Maria mater Iesu mirantes.* Luc. 1.
Dominica 1. post Epiphaniam. *Cum factus esset Iesus annorum duodecim.* Luc. 2.
Dominica 2. *Nuptiæ factæ sunt.* Joan. 2.
Dominica 3. *Cum descendisset Iesus de monte.* Matth. 8.
Dominica 4. *Ascendit IESVS in nauiculam.* Matth. 8.
Dominica 5 *Simile est regnum cœlorum* de zizaniis. Matth. 13.
Dominica 6. *Simile est regnum cœlorum grano sinapis.* Matth. 13.
Dominica Septuagesimæ. *Simile est regnum cœlorum homini patri familias.* Matth. 20.
Dominica Sexagesimæ. *Exiit, qui seminat.* Lucæ 8.
Dominica Quinquagesimæ. *Ecce ascendimus Ierosolymam.* Luc. 8.
Dominica 1. Quadragesimæ. *Ductus est Iesus in desertum.* Matth. 4.
Dominica 2. *Exiit Iesus.* de Chananæa. Matthæi 15.
Domin. 3. *Erat Iesus eiiciens dæmonium.* Luc. 11.
Dominica 4. *Abiit Iesus trans mare.* Joan. 6.
De feriis conciones habes suis locis.
Domin. Passionis. *Quis ex vobis arguet me de peccato* Joan. 8.
Dominica Palmarum. *Benedictus, qui venit in nomine Domini.* Matth. 21.
Domin. Resurrect. *Surrexit sicut dixit.*
Domin. in Albis *Cum sero esset ieiio* Jo. 20.
Domin. 2. post Pascha. *Ego sum pastor bonus.* Joan. 10.
Domin. 3. post Pascha. *Modicum & iam videbitis me.* Joan. 16.
Domin. 4. post Pascha. *Vado ad eum, qui misit me.* Joan. 16.
Domin. 5. post Pascha. *Si quid petieritis Patrem in nomine meo.* Joan. 16.
Domin. 6. post Pascha, siue infra octauam Ascensionis. *Cum venerit Paracletus.* Joan. 15. & 16.

INDEX CONCIONVM DOMINICALIVM PARTIS ÆSTIVÆ.

Dominica 1. post Trinitatis. *De diuite epulone.* Luc. 16. *Euangelium hoc explicatur in Quadragesf. Feria 5 post Domin. 2.*
Domin. 2. *De cœna magna.* Luc. 14.
Domin. 3. *Erant appropinquantes.* Luc. 15.
Domin. 4. *Estote misericordes.* Luc. 6. *Hæc est 1. post Pentecost. more Rom.*
Domin. 5. *Duc in altum* Luc. 5.
Domin. 6. *Nisi abundauerit.* Matth. 5.
Domin. 7. *Misereor super turbam,* Marc. 8.

Domin.

Domin.8. *Attendite à falsis Prophetis.* Matthæi 7.
Domin.9. *De villico diffamato.* Luc.16.
Domin.10. *Videns ciuitatem fleuit.* Luc.19.
Domin.11. *De Pharisæo & publicano.* Luc.18.
Domin.12. *De surdo & muto.* Matth.7.
Domin.13. *Et incidit in latronem.* Luc.10.
Domin.14. *Decem leprosi.* Luc.12.
Domin.15. *Nemo potest duobus dominis seruire.* Matth.6.
Domin.16. *Ecce defunctus efferebatur.* Luc.7.
Domin.17. *Et ipsi obseruabant eum.* Luc.14.
Domin.18. *Diliges Dominum Deum.* Matth. 22.
Domin.19. *Transfretauit.* Matth 9.
Dominica 20. *Rex fecit nuptias filio.* Matth. 22.
Dominica 21. *De Reguli filio infirmo.* Joan.4.
Dominica 22. *De rationibus cum seruis.* Matth. 18.
Dominica 23 *Quæ Cæsaris Cæsari.* Matth 22.
Dominica 24. *Filia mea modo defuncta est.* Luc.8.
Dominica 25. *Sedebit super sedem maiestatis.* Matth.25. Quære in *Quadrages. Fer.2. post Domin.1.*
Dominica 26. *De abominatione.* Matth.24.

INDEX SECVNDVS PRO PARTE QVADRAGESIMALI.

NE Conciones per Quadragesimam eiusque ferias iis, qui ad eas non astringuntur, maxima ex parte sint inutiles, subiicimus etiam hunc Indicem, in quo ea, quæ in Quadragesimali habentur, Dominicis & Festis diebus per anni circulum decurrentibus applicantur. Vale & fruere.

Domin.1. Aduentus Domini.

Euangel. *Erunt signa in Sole & Luna.* Luc.21.

Tunc videbunt filium hominis. De extremo iudicio habes integram concionem feria secunda post primam Dominicam super Euangel. *Cum venerit filius hominis*, quæ facile huic Euangel. accommodari potest, fol. 255.

Domin.2. Aduentus.

Euang. *Cum audisset Ioannes in vinculis, &c.* Matth.11.

Propter Herodis adulteriũ Joannes erat in vinculis. De adulterij grauitate *vide Sabbato post Dom.3. fol.*388. Amici Dei premuntur & coangustantur ab inimicis nominis Christi. De tribulationibus passim multa habentur, de quibus consulendus index generalis. Sunt autem aliquando ipsa pace & quiete vtiliores, de quare, *vide initium Concionis feria 5. post Dom.13. Cæci vident, claudi ambulant.* De miraculis Christi optimam cõcionẽ poteris perficere ex iis, quæ habentur *fer.4 post Domin.1.* 196. De cæcitate spirituali hic dicendum. Hæc causa est, quod homines facilius peccant. Si enim peccati turpitudinem & damna viderent, vtique non tam facile peccarent. Vide fer.5. post Dom.4. ibi: *Na ipsum peccatum.* item feria 6. parasceues. ibi: *Illa nimirum est cæcitas.*

Illis autem abeuntibus. Noluit eos laudare præsentes. Contra vanam gloriam. Vide feria 2. post Dom. Pass. ibi: Quid causæ fuisse putatis. *Qui mollibus vestiuntur, &c* Vestium luxus reprehenditur, de quo vide fer.5. post 2. Dom. fol.326.

Domin 3. Aduent.

Euangel. *Miserunt Iudæi ab Hierosolym.* Joan.1.

Ex ambitione & inuidia Judæi noluerunt Christum pro Messia agnoscere, ideo miserunt ad Joannem. Contra ambitionem vide

feria 4. post Dom. 2. fol. 316. De inuidia vide feria 3. post Dom. 4.

In Festo Natiuitatis Christi.

Euangel. *Exiit edictum.* Luc. 2.

Peperit filium suum primogen. De Christi Natiuitate ex Maria Virgine, quæ idcirco leænæ comparatur, quod vnum tantum peperit, vide fer. 3. post Dom. pass. ibi: *Scio enim Virginem Mariam.* Et pastores erant in reg. De reuelatione pastoribus facta vide, quæ applicari possint in fine Concionis fer 3. post Domin. Pass. *Inuenietis infantem.* Magni sed humilis Domini, humilis ingressus. Quando aliter Reges huius mundi. Vide pulchra in Dom. Palmarũ. ibi: Sed quisnam tuus. In medio duorum animaliũ cognoscanit Ecclesia. De medio eorum vide fer. 3. Paschę. De miraculis quę in Nat. Christi facta sunt. vide Sabbato post Dom. Pass. circa finem *Pannis inuoluit,* Vide in Domin. Palmarum. *Ibid.* vbinam sunt, modo, Deus meus, &c.

In Festo S. Stephani.

Ecce ego mitto ad vos Matth. 23.

A sanguine Abel. Ab eo cœpit Ecclesia, vide Sabbato post Cineres ab initio. & feria 6. post Dom. 1 *ibid.* verum hæc hactenus, *Quoties volui vos.* De amore Dei miro. Vide fer. 6. post 1. Dom. *Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta.* A Deo deleri durissimum, vide pulchra fer. 2. post 2. Dom. fol. 305. *Video cœlos apertos.* De beatitudine consule indicem generalem.

In Festo S. Joannis Euang.

Dixit Iesus Petro: Sequere me. Joan. vlt.

Petre amas me. Hæc verba paulo ante hoc Euang. Christus Petro dixerat. Multus vbique est Christus in eo, vt odia & rancores è nobis profliget, caritatem vero tam in Deũ quam proximum plantet. De odij malitia amoris vero iucunditate, vide fer. 6. post Cineres. *ibid.* Quando oculos.

In festo SS. Innocentum.

Angelus Domini apparuit Ioseph. Matth. 2.

Angelus cauet ne puero aliquid nocumẽti inferatur. Nam Angeli Ecclesiæ sepes sunt. Vide feria 6. post Dom. 2, ibid. Verum vt profundius. *Tolle puerum.* Tempestiue sane incipit Christi persecutio. Talis fuit etiam sors ipsius Ecclesiæ. Vide pulchra Sabbato post Cineres, statim ab initio post salutationem.

Domin. infra Oct. Natiuitat.

Erant pater & mater mirantes.

Luc. 2.

Positus hic in ruinam & resur. multorum. de punitione peccatorum & præmio bonorum operum hic potest dici. Vide de punitione, feria 6. post 2. Dom. De præmio, feria 2. Pasch. vbi de Christo loquentes ipsius præsentia lætificãtur. *Non disced. de templo.* Quod Deus semper habere voluerit loca, quibus peculiariter coleretur. Vide fer. 2. post Dom. 4 *ibid.* Quod ad primum attinet. De ieiuniis & orationibus, *vide de his Indicem generalem.*

In Festo Epiphaniæ.

Cum natus esset Iesus. Matth. 2.

Ecce Magi ab Orien. ven. Aduerbiũ *Ecce,* semper ponitur, vbi aliquid magni & miri narratur. vide de hoc fer. 5. post Dom. 4. *Herodes turbatus est.* Ita nam atque aliquis incipit bene agere, diabolus turbatur & turbat. vide fer. 6. post Domin. Pass. *ibid.* Quod ad primum igitur. *Stella antecedebat eos.* Per hanc stellam significatur gratia Dei præueniens, qua magi isti à Deo moti sunt. Vide de hac fer. 6. post Dom. 3. fol. 361. & seq. *Et procedentes adorauerunt.* Sic adorandus est Christus in Eucharistia. Vide in fine concionis fer. 4. in hebdom. sacra.

Domin. infra Oct. Epiph.

Cum esset Iesus annorum duodecim.

Luc. 2.

Hac Dominica agi solet de bona educatione filiorum. Nam plerique parentes sunt causa exitij suorum liberorum. Vide feria 3. post Domin. Pass. *ibid.* Mirum profecto. *Inuenerunt eum in templo.* De templo eiusq; vsu, vide fer. 2. post Dom. 4.

Domin. 1. post Oct. Epiphan.

Nuptiæ factæ sunt. Joan. 2.

Hoc primum signum fec. Jesus. & cred. De miraculorum efficacia ad permouendos homines, vide fer. 4. post Dom. 1.

Dom 2 post Oct. Epiph.

Cum descendisset Iesus de monte.

Matth. 8

Leprosus peccato fœdatum designat. Vide de peccato, quibus malis animam afficiat, deque eius onere iudicem genera em. De cẽturione & eius seruo, vide integram concionem fer. 5. post Cineres.

Dom. 3. post Oct. Epiph.

Ascendente Iesu in naviculam.

Matth 8.

Ecce motus magnus. De Ecclesiæ tempestatibus, & tamen stabilitate & perpetuitate in omnibus aduersis, vide Sabbato post Cineres. De tribulationibus & earum vtilitate, vide fer. 5. post Dom. 3.

Dom. in Septuages.

Simile est regnum cœlorum homini patrifamilias.

Matth. 20.

Primo mane. Non est procrastinanda cõuersio, sed primum inchoanda. Vide pulchra de hac re feria 4. post Domin. Pass. ab initio. *Conducere operarios.* Operari nobis incumbit. vide pulch. feria 6. post Dom. 2. ab initio, *In vineam suam.* Vinea in Scripturis multa designat, Vide feria 6. post Dom. 2. fol. 332.

Dominica in Sexages.

Exiit, qui seminat. Luc. 8.

Vt videntes non videant. De prædestinatione vide feria 2. post Domin. 2. item feria 2. post Dom. 3. folio 352. *Semen est verbum Dei.* De verbo Dei vide feria 4. post Dom. Pass. ab initio. Deinde paucis omissis iterum *ibid.* Ac veluti augustissimum. De prædicatione & prædicatoribus, eorumque officio & vtilitate vide feria 3. post Dominic. 2. *ibid.* porro Scribæ.

Domin. in Quinquagesima.

Assumpsit Iesus, & de cæco. Luc. 18.

Occasione huius cæci agere poteris de cæcitate spiritali, de qua vide feria 4. post Dom. 4. De malo cæcitatis & bono lucis: vide Sabbato post Dom. 4. ab initio.

Dominica 1. Quadrages.

Et reliqua habent Conciones suo loco.

Euangelia de Cananæa exponitur feria 5. post Dominicam primam in Quadrages.

Domin. 2. post Pascha.

Ego sum pastor bonus.

Joan. 10.

Quæ huic Euangelio exponendo deseruiant, vide feria 3. post Domin. 2. Item feria 4. post Dom. Pass. super illa verba: *Oues meæ vocem meam audiunt.*

Dom. 3 post Pascha.

Modicum & iam non videbitis.

Joan. 16.

Mundus gaudebit, vos autem contristab. De tribulationibus piorum vide feria 6 post Dom 4. *ibid.* Quid dicitis, piæ sorores, deinceps De mundo vide feria 3. post Dom. Pass. *ibid.* Hoc ipsum est quod semper ante oculos. *Gaudium vestrum nemo tollet.* De beatitudine, quæ hic ipsis promittitur vide pulchre Dom. 2. Quadr. in Euangelio de transfiguratione. *ibid.* Porro quod hodierna.

Dominica 4. post Pascha.

Vado ad eum, qui misit me.

Joan. 16.

Arguit mundum de peccato. De peccato vide insignem locum feria 5. post Domin. 4. item plura Sabbato post Dom. 4. ante finem. *Adhuc habeo vobis multa dicere.* Locus agendi de traditionibus, de quibus vide feria 4. post Domin. 3.

Dominica. & in rogationibus.

De orationis efficacia & influxu, vide multa & insignia, feria 5. post Dom. 1.

Recumbentibus vndecim.

Marci 16.

Recumbentibus illis appar. Quando Apostoli erant simul apparuit illis Jesus. De bonorum societate. Vide feria 6. post Domin. Passion. *Exprobrauit incred. illorum.* De resurrectione fraterna, vide insignem locum feria 3. post 3. fol 360. *Baptizantes eos.* De baptism. necessitate vide feria 4. post Domin. 4. *Signa autem eos, qui cred. hæc sequent.* De miraculorũ necessitate in promulgatione nouæ doctrinæ, vide pulch. fer. 4. post Dom. 1.

Dominica infra Oct. Ascens.

Cum venerit Paracletus. Joan. 15. & 16.

Hoc die de tribulationibus & præsecutio-

nibus agendum. De tribulationibus vide annotata Dominica 3. post Pascha. De persecutionibus Ecclesiæ, vide Sabbato post Cineres ante finem.

In Festo Pentecostes.

Si quis diligit me. Joan. 14.

De Spiritu sancto loquendum. Hic quater visibiliter descēdit, vide feria 2. post Domin. 3. *ibid.* Quod igitur miracula.

Feria secunda Pentecostes.

Sic Deus dilexit mundum. Joan. 3.

Mirus est Dei amor erga homines, de quo vide fer. 6. post Domin. 1. *Dilexerunt homines magis tenebras quam lucem.* De peccati malo, mundi vanitate, &c. si vis, vide indicem generalem.

Feria 3. Pentecostes.

Qui non intrat per ostium. Joan. 10.

De prædestinatione & reprobatione, vide annotata in Domin. Sexag. *Ee veni vt vitam hab.* De isto Christi aduentu vide Dom. Palmarū. ibi: *Egredimini igitur fil.* vbi multa sunt quæ huc trahi possint.

Dominica Trinitatis.

Erat homo ex Pharisæis. Joan. 3.

De SS. Trinitate vide quædam pulchra Sabbato post 4. Domin. vbi primum de solis natura disseritur, quæ deinde S. Trinitati aptantur, ab initio & deinceps ad longum.

In Festo Venerabilis Sacramenti Euchar.

Caro mea vere est cibus. Joan. 6.

De hoc habet duas insignes conciones, feria 3. & 4. hebdomadæ sacræ, Dominica quoque quarta in Quadrag. multa habentur præclara huc pertinentia. Est in Sacram. Euchar. admirabilis transfiguratio, de qua vide Sabbato post Dom. primam.

Dom. 1. post Trinit.

Homo quidam erat dives, qui epulabatur. Luc. 16.

Hoc Euang. pulcherrime explicatur fer. 5. post Dom. 2.

Dom. 2. post Trinit.

Homo quidam fecit cœnam magnam. Luc. 14.

Si placeat agere de cœna Eucharistica, vide concionem fer. 4. maioris hebdomadæ *Villam emi.* De ambitione & auaritia, quæ in hoc Euang. taxantur, vide initium concionis fer. 3. post Dom. 1. De ambitione etiam fer. 4. post Dom. 2. *Nemo virorum illorum.* Deseri à Deo grauissimum malum est, vide fer. 2. post Dom. 2.

Dom. 3. post Trin.

Erant appropinquantes. Luc. 15.

Vide pulchra quæ deseruire possunt, de pœnitentia non procrastinanda, fer. 5. post Dom pass. ab initio.

Domin 4. post Trin.

Estote misericordes. Luc. 6.

De Dei misericordia. vide fer. 6. post Domin. 1. *Dimitte & dimitt.* De iniuriarū remissione, quod sit signum prædestinationis, vide feria 6 post Cineres.

Dominica 5.

Cum turba irruerent. Luc. 5.

Ipse stabat secus stagnum. Mundus mari similis. Vide pulchra Sabbato post Cineres.

Dominica 6.

Nisi abundauerit. Matth. 5.

De Pharisæorum iustitia vide feria 4. post 3. Dom. *Qui odit fratrem suum.* De dilectione etiam inimicorum odio contraria, vide feria 6 post Cineres.

Dom. 7. post Trin.

Misereor super turbam. Marc 8.

De Dei misericordia, vide præclara fer. 6. post Dom. 1. *Collegerunt septem sportas.* Vult esse parcos non prodigos contra prodigalitatem, vide Sabbato post Domin. 2. Multa huc transferri possunt ex concione Dom. 4. Quadrag. super Euang. de 5. panib.

Domin. 8.

Attendite à falsis Prophetis. Matth. 8.

Hæresiarchæ pleriq; in peccatis suis mortui sunt. Vide huc pertinentia quædam feria 2. Domin. *Omnis arbor, quæ non facit, &c.* Vide feria 6. post Domin. 2.

Domi-

Dominic 9.

Homo quidam habebat villicum.

Luc. 6.

Quasi dissiparet bona ipſ. Hoc facit omnis peccator, vel vni saltem peccato mortali obnoxius. Vide Sabbatho post Dom. 2. Tota autem illa concione, quæ est de prodigo, vti poteris contra prodigalitatem & prodigos, qui dissipant bona sua vel aliorum.

Dom. 10.

Videns Iesus ciuitatem fleuit.

Luc. 19.

Fleuit. Peccatorum consideratio Christo lachrymas exeutit. Vide feria 6. post Dom. 4. vbi dicitur: *Lachrymatus est Iesus.* Quia non cog. temp. visit. Vide locum insignem fer. 2. post Dom. 2. *Eiecit de templo* &c. vide fer. 3. post Dom 1. item de hac ira Christi vide fer. 2. post Dom.

Dom. 11.

De Pharisæo & publicano.

Luc. 18.

Vt orarent. De oratione vide fer. 5. post Dom. 1. ab initio. Adulteri. De adulterio vide Sab. post Dom. 3.

Dom. 12.

De surdo & muto Marc. 7.

Surdum & mutum. Spiritualiter hic repræsentat hominem peccatis obnoxium, & à diabolo vulneratum, Vide Dom. 3. in Quadr. *Apprehendit eum de turba.* De mala societate vitanda & contra, vide fer. 6. post Dom. passi. ab initio: *Expuens tetigit ling.* De ceremonijs agendum, de quibus vide fer. 4. post Dom. 4. *Præcepit eis ne cui dic.* De vitandis laudibus, præsertim vulgi imperiti. Vide fer. 3. post Dom. pass. ab initio.

Dom. 13.

Beati oculi Luc. 10.

Homo qui incidit in latrones, designat genus humanum in primo parente vulneratum, vnde peccatum originale. Vide fer. 4. post Dom. 4. *ibid* Quod ad primum igitur & ibid. Vt porro, *Diliges prox. tuum sicut.* Sub hac dilectione proximi pertinet etiam dilectio inimicorum, de qua vide insignem concionem fer. 6. Cinerum. 1.

Dom. 14.

De decem leprosis, Luc. 14.

Miserere nostri. De Christi misericordia quanta sit vide fer. 6. post Dom. 1. ab initio, De eius gratia necessaria, vide in eadem concione circa finem, ibid. Alia adhuc *Ostendite vos sacerd.* De sacerdotum dignitate, effi. & epithetis vide fer. 3. post Dom. 2.

Dom. 15.

Nemo potest duobus dominis seruire.

Matth. 6.

Non possumus seruire Deo simul & diabolo, neque Deo & mundo eiusque vanitatibus, & diuitijs, de quibus quære in indice generali. *Quærite primum regnum Dei.* Anima nostra non satiatur nisi beatitudine, de qua vide Domin. 2. Quadr. in Euang. de transfigur.

Dom. 16.

Ibat Iesus in ciuitatem quæ vocatur Naim.

Luc. 7.

Hoc Euang. explicatur feria 5. post Dom. 4. Propheta magnus surrex. in nob. De miraculorum efficacia ad mouendos homines vide fer. 4. post Dom. 1.

Dom. 17.

De hydropico. Luc. 14.

Sabbato manducate panem. Nomine panis intelligitur omne quod comedebatur, ob eius necessitatem ad omnia fercula, & quia olim magna fuit frugalitas, vt pane & aqua contenti vix quidquam præterea curarent. Postea inualuit luxus conuiuiorum, de quo vide Dom. 4. Quadrag. *ibid.* Taceat iam. De humilitate vide indicem generalem.

Dom. 18.

De magno mandato, & Christo.

Matth. 22.

Vide annotata in Dom. 13. *Ex toto corde.* De corde hominis eiusque artificio & præstantia, ob quam id Deus vult. Vide fer. 4. post Dom. 3.

Quid vobis videtur 2. de Christo. Vide fer. 3. post Dom. 4. *ibid.* Erit hoc secundum.

Dom. 19.

De paralytico. Matth. 9.

Alterius paralytici, qui 39. annos decubuerat, curatio narratur in Euang. historia. Iste & hic designant genus humanum. Vide fer. 6. post 1. Com. *Fili remittuntur tibi peccat.* Vult amputare vel potius euellere radicem

omnis mali,& occasionem eius tollere. Neque enim satis est peccatum relinquere, verum &c. Vide fer.5.post Dom.1. Vide quoque fer.6.post Dom.1. *Vt vidit cogitat.* De cogitationibus vide fer.4.post Dom.3.

Dom.20.

Simile est regnum &c. qui fecit nuptias filio.

Matth.22.

Est fere eiusdem argumenti cum Dom.2. post Trin.quam consule.

Dom.21.

Erat quidam regulus. Ioan.4.

Cuius fil. infirmab. Tribulatio hunc adduxit ad Christum, de quibus vide fer.6.post Dom 4 *ibi.* Quid dicitis piæ sorores. *Reliquit eum febris.* Multis & grauibus febribus laborat genus humanum. Vide fer. 5. post Dom.3. Vide etiam de miraculis Christi huc pertinentia Dom.24 sequenti.

Dom.22.

De rege qui rationem posuit cum seruis suis.

Matth.18.

Iratus trad. de ira Dei vide fer.2. post Domin.4.ab initio.

Dom.23.

De censu Cæsari dando. Matth.23.

Hoc Euangel. potest fieri sermo de inuidia ob Pharisæorum malitiam. Vide fer.3. post Dom.4. *Cum Herodianis.* De militum moribus vide ibid. & fer.5.post Cineres ab initio. *Viam Dei in veritate doces.* De veritate doctrinæ Christianæ fer.3. post Dom.

Dom.24.

De hæmorroissa & filia Archisynagogi.

Matth.9.

Hæmorroissa illa humanæ naturæ imaginem repræsentet. Vide fer.6.post 1. Domin. Crede tantum & salua eris. Ecce quam benignum se huic exhibet, non item regulo. Vide de hac Dei gratia fer.2. post Domin. *Puella annorum* 12. De breuitate vitæ humanæ. Vide fer.6.post Dom.4.initio. De tribus mortuis à Christo suscitatis vide ibid. De laudibus vitandis vide fer.3.post Dom.pass.

Dom.25.

Cum videretis abominationem desolat.

Matth.24.

Abominatio magna est coram Deo templorum irreuerentia, de quibus vide notata Dom.10.post Trinit. Tractatur hodie quoque de extremo iudicio, de quo vide fer.2. post Dom.1.

In dedicatione Ecclesiæ seu templi.

Euang. de Zachæo. Luc.19.

De templo eiusque vsu vide feria 2. post Dom.4 Vide quoque annotata Dom.10. Ad Zachæum quod attinet vide pulchrum locum in fine concionis fer.4. maioris hebdomadæ.

DE SANCTIS.

In festo S. Andreæ Apostoli.

Ambulans Iesus iuxta mare. Matth.4.

Mundus est mari similis. Vide Sabbatho post Cineres & Dom.4. ibid. vere procellosum. *Venite post me.* De gratiæ præuenientis necessitate. Vide fer.6. post Dom.3.ab initio.

In festo S. Thomæ.

Euang.in octauo Paschæ.

In festo Conuersionis S. Pauli.

Ecce nos reliquimus omnia. Matth.19.

Vide super hunc locum fer.5 post 3. Dom. super hunc locum fer.5. post 3. Dom. potest quoque de S Paulo agi, & differi de gratia præueniente vt modo in festo S. Andreæ notatum est.

In festo S. Matthiæ.

Confiteor tibi Pater. Matth.

Iugum meum suaue est. De tribulationibus, fer.6 post Dom.4.

In festo S. Philippi & Iacobi.

Non turbetur cor vestrum. Ioan.14.

In domo patris mei. De beatitudine vide Dom.2 in Quadr.

In festo Inuentionis S. Crucis.

De Nicodemo. Ioan.3.

Sicut Moses exalt. serp. Crucis figuræ recensentur circa finem concionis fer.6. in Parasceue.

In festo Natiuit. S. Ioan. Baptistæ.

Elizabet impletum est tempus. Luc.1

Audierunt vicini & cog. & congratul. De bonorum vicinorum commodo & consortio amando, malorum fugiendo, vide fer.6. post Dom. passi. ab initio.

In festo SS. Petri & Pauli.

Venit Iesus in partes. Matth.16.

Portæ infer. non præual. De Ecclesiæ stabilitate vide Sabbato post Cineres fol. 61.

item

item multa de Ecclesia vide fer.3.post Dom. 1.Item feria 3 post Dom.2. Est autem Ecclesia visibilis contra hæreticos,vide fer. 3. post Dom.3. *Quæcumque ligaueris super ter.* Dom.ex communicatione vide fer. 3. post Dom. 3.

In festo Mariæ Magdalenæ.

Rogabat Iesum. Luc. 7.

Super hoc Euang. habes insignem concionem fer.5.post 5.Dom. Item de pœnitentia vide locum insignem fer. 6. post Dom. 1. vbi piscinæ comparatur. Item alium fer.2. post Dom.2 ibid.In peccatis vestris mor.*Remittuntur tibi peccata.* Vide Sabbato post 3. Dom.*ibid.*Sumite animas peccatrices.

In festo S. Iacobi.

Accessit ad Iesum. Matth.20.

Habes super hoc Euangelio insignem concionem fer.4.post Dom.2.

In festo S.Laurentii.

Nisi granum frumenti Ioan.12.

Qui amat animam suam de anima eiusq; præstantia & qualitatibus quære in indice generali. *Perdet eam.*

De tribulationib. vide annotata in Dom. 3.post pascha.

In festo decollat. S. Ioannis.

Propter Herodiadem.Quanta mala fecerint mulieres, vide fer.6.parasceues, vbi agitur de Petri negatione. De earum vanitatib. vide fer.5.post Dom.passio. De adulterio vide sabbato post Dom.3.

In festo S. Matthæi.

*Pretriens Iesus vidit.*Matth.9.

Misericordiam volo & non sacrif. Quomodo hoc intelligendum & de sacrificio Missæ de quo hic agi potest, vide feria 2. in hebd. sacra.

In festo Omnium Sanctorum.

Videns Iesus turbas.

Ascendit in montem. De itineribus & fatigatione Christi vide fer. 6. post 5. Domin. *Beati.* De beatitudine vide Dom. 2. in Quadra.*Beati pauperes.* Contra diuitias vide locũ insignem fer.5.post Dom.2. *Gaudete & exult.* Vide locum pulch.de spe regni cœlestis.Sabbato post Dom.1.init.conc.

INDEX.

INDEX TERTIVS LOCORVM PRÆCIPVORVM S. SCRIPTVRÆ, QVÆ DVOBVS HISCE DE tempore Tomis explicantur.

GENESIS.

Cap.1. IN principio creauit Deus cœlum & terram. 3.1.
Fiant luminaria in firmam. cœli, vt sint, &c. 9.1.
Diuisit lucem à tenebris. 3.1.
4. Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. 124.2.
Maledicta terra in opere tuo. 248.1.
48. Do tibi partem vnam extra fratr. tuos, quam tuli. 166.1.
49. Non auferetur sceptrum de Iuda. 59.1.

EXODI.

Cap.3. Vadam & videbo visionem hanc magnam. 197.1.
Ne appropinques huc, solue calceamenta. 79.2.
16. Colligat vnusquisque ex eo quantum sufficit. 76.2.
17. Manus Mosis erant graues, Aaron autem, &c.
19. Qui tetigerit montẽ morte morietur. 191.1.
29. Sumes quoq; pectusculum de ariete. 147.2.
30. Sume tibi aromata aqualis ponderis, &c. 73.1.
34. Signa faciam quæ numquam visa sunt super terram. 9.1.

LEVITICI.

Cap.6. Ignis in altari meo semper ardebit. 233.1.
11. Quod ambulat super manus ex cunctis animant. 82.2.
13. Omni tempore quo leprosus est & immundus solus habitabit. 114.1.
14. In purificatione eius sumet duos passeres. 118.1.

NVMERI.

39. Cur fœminas reseruastis? nonne ista sunt, &c. 87.2.

DEVTERONOMII.

16. Non plantabis lucum, & omnem arborem iuxta altare. 194.1.
20. Si quis est qui ædif. domum nouam & non dedicauit, &c. 79.2.
30. Duces per singulas turmas aud. exercitu. 56.1.

I. REGVM.

3. Reuertere fili mi & dormi. 92.1.
30. Puer Ægyptius ego sum, seruus viri Amalechitæ. 37.1.

II. REGVM.

14. Ancillæ tuæ erant duo filii. 434.1.
24. Ego sum qui peccaui, illi qui oues sunt, &c. 202.1.

III. REGVM.

2. Filiis quoque Berzelai reddes munera. 175.2.
6. Omnes parietes templi per circuitum sculpsit. 613.1.
10. Duæ manus hinc atque inde tenentes sedile. 344.2.
Ibid. Classis Salomonis deferebat ex Tharsis aurum, &c. 244.1.

IV. REGVM.

2. Pater mi, pater mi, currus Israel & auriga eius. 615.1.

II. PA-

II. PARALIPOMENON.

3. *Ante fores templi fecit Salomon duas columnas* 62.1
4. *Pondera mihi ignis pondus, mensura flatum venti, reuoca diem qui præterijt.* 73.1

IOB.

9. *Qui graditur super fluctus maris* 125.1
10. *Quare de vulua eduxisti me.* 247.1
15. *Sicut vir qui paratur ad gyrum.* 298.2
22. *Nubes latibulum eius, nec nostra consid. rat.* 2.1
26. *Gigantes gemunt sub aquis.* 607.1
41. *Sub ipso erunt radij solis* 369.2

EX PSALMIS.

1. *Beatus vir qui non abijt in cons imp.* 321.1
9. *Conuertantur peccatores in infernum.* 123.1
Non est Deus in conspectu eius, inquinatæ, &c. 3.1
13. *Omnes declinauerũt simul inutiles facti sunt.* 349.2
17. *Ascendit super Cherubin & volauit.* 198.1
18. *Lex Domini immaculata, conuertit animas.* 412.1.
Si mei non fuerint dominati, tuus, &c. 360.2
21. *Erue à framea Deus animam meam.* 647.1
24. *Tribulationes cordis mei multiplicatæ sunt.* 23.1
33. *Diuites eguerunt & esurierunt.* 81.2
37. *Dereliquit me virtus mea, & lumen ocul. &c.* 220.1.
38. *Aduena ego sum apud te & peregr.* 457.1
48. *Cur timebo in die mala? iniquitas calcanei, &c.* 85.2
50. *Asperges me hyssopo, &c.* 286 1
Spiritu principali confirma me. 138.1.
57. *Sicut cera quæ fluit auferetur, &c* 11.1
58. *Deus ostendit mihi super inimicos meos.* 389.2.
67. *Pluuiam voluntariam segregabis hæred.* 182.1.
Præuenerunt principes coniuncti psallentibus. 100 1.
70. *Introibo in potentias Domini.* 55.1
71. *Erit firmamentum in terra in summis, &c.* 122.1
74. *Cum accepero tempus ego iustitias iudicabo.* 18.1
85. *Custodi animam meam, quoniam sanctus sum.* 135.1
100. *Misericordiam & iudicium cantabo, &c.* 343.2
Oculi mei ad fideles terræ vt sed. mecum. 133.1
103. *Sol cognouit occasum suum.* 101.1
109. *Tu es sacerdos in æternum* 499.1.
110. *Memoriam fecit mirab. suorum.* 513.1
111. *Iucundus homo qui miseretur & commodat.* 175.2
118. *Omnis consummationis vidi finem.* 287.2
134. *Qui producit ventos de thes. suis.* 22.1

PROVERBIORVM.

2. *Inclinata est ad mortem domus tua.* 87.2
39. *Tria sunt difficilia, & quartum, &c.* 556.1.

CANTICORVM.

1. *Osculetur me osculo oris sui.* 61.2
Murenulas aureas faciemus tibi ver. arg. 323.2
Si ignoras te ô pulchra inter mulieres, &c. 43.1
2. *Ecce iste venit saliens in montibus* 199.1
Ordinauit in me charitatem 226.2
4. *Sicut fragmen mali punici, ita genæ tuæ.* 198.2
5. *Species eius vt Libani.* 179 1
Aperi mihi soror mea, quia caput, &c. 384.1.
7. *Comæ capitis tui sicut purpura, &c* 200.1
8. *Pone me vt signaculum super cor tuũ.* 147.2
Fortis est vt mors dilectio. 292.2
Quid faciemus sorori nostræ in die quando, &c. 382.2

ECCLESIASTICI.

10. *Est malum quod vidi sub sole.* 54.1
12. *Memento creatoris tui in diebus iuuent. tuæ.* 11.1
24. *Sicut cinamomum & balsamum arom.* 104.1
26. *Gratia super gratiam, mulier sancta, & pudorata.* 104 1
28. *Verbis tuis facias stateram, & frænos ori tuo.* 359.2
39. *Et ipse tanquam imbres mittet eloquia sap. suæ.* 183.1

ESAIÆ.

5. *Facta sunt morticina eorum quasi stercus, &c* 112.1
8. *Sumes librum & scribes in eo stylo hominis.* 186.1

9. *Puerulus natus est nobis, &c.* 101.1
14. *De radice coluberi egredietur regulus.* 156.1 273.2
24. *Non bibent vinum, amara erit potio bibentibus, &c.* 91.1
60. *Qui sunt isti qui vt nubes volant.* 29.1.

IEREMIÆ.

22. *Terra, terra, terra audi verbum Domini.* 261.2
23. *Nunquid non verba mea sunt quasi ignis.* 139.1
48. *Maledictus qui facit opus Domini fraudulenter, & qui prohibet gladium suum à sanguine.* 156.2.

THRENORVM.

3. *Bonum est viro cum portauerit iugum Domini ab adolescentia* 87.1.

EZECHIELIS.

1. *Facies eorum & penna eorum extenta desuper.* 73.
Planta pedis eorum, vt planta vituli 210.1
5. *Sume tibi gladium acutum & capillos rade.* 172.2
7. *Et ornamenta monilium suorum in superbia posuit.* 370.2
48. *Terrenum non potui pertransire.* 395.1

OSEÆ.

7. *Comederunt extranei robur eius, & ipse ignorauit.* 192.1

AMOS.

1. *Super tribus sceleribus Moab, &c. & super quartum, &c* 209 1
8. *Occidet sol in meridie.* 101.1

ABACVC.

3. *Viam fecisti in mari equis tuis.* 126.2

ZACHARIÆ.

11. *Assumpsi mihi duas virgas, vnam vocauit, &c.* 6.1
Assume tibi vasa pastoris stulti. 639.1

Ex Nouo Testamento.

MATTHÆI.

11. *Discite à me, quia mitis sum & humilis corde.* 200.2
15. *Non est bonum sumere panem filiorum:* 304.2

LVCÆ.

4. *Quanta audiuimus facta in Caph.* 304.2

IOANNIS.

5. *Pater meus vsque modo operatur & ego operor.* 206.2
9. *Peccatores Deus non exaudit.* 281.1

AD ROMANOS.

12. *Tu autem cum oleaster esses, in artus es, &c.* 179.1

II. CORINTH.

12. *Ne magnitudo reuelationum extollat me.* 375.1

AD GALATAS.

4. *Quando venit plenitudo temporis, &c.* 63.1

AD EPHESIOS.

6. *Non est nobis colluctatio.* 226.1
Per omnem orationem & obsecrationem. 653. 1.

AD HEBRÆOS.

10. *Horrendum est incidere in manus Dei viuentis.* 256.1

APOCALYPSIS.

1. *Vox illius tanquam vox aquarum multarum* 183.1
Et in medio septem candelabrorum &c. 132.2
4. *Adorauerunt viuentem in sec. secul. mittentes, &c.* 195.2
6. *Ecce equus pallidus.* 232.1
7. *Hi sunt qui venerunt ex mag. tribulat.* 446.1
13. *Vidi de ore draconis & de ore bestiæ.* 281.2
37. *Mater fornicationum & abominationum terræ.* 25.1. & 225.2

INDEX QVARTVS RERVM MEMORABILIVM COPIOSISSIMVS,

PRIOR NVMERVS FOLIVM, POSTERIOR partem seu Tomum designat.

A.

ABacuc Christi vulnera cornua appellat. 601.1
Abel mortuus Cainum exagitat. 122.2
Abraham & Loth fratres inter se appellati rixantur. 485.1
Accedia febris tertiana est. 341.2
Actio humana diuino auxilio inchoanda. 106.2
Adam Ecclesiæ fundamenta posuit, Christus perfecit. 245.1. ab ipso omnia peccata in nos deriuata. 418.1
Admiratio ignorantiæ filia. 73.1
Adolescens defunctus à Domino ad vitam reuocatur. 427.1
Aduersa iustis cur Deus immittat. 339.2
Aduersitas & prosperitas duæ mundi manus, & quomodo. 673.1
Aduersitatis vtilitates. 338.2
Adulatio omnibus sed principibus magis noxia. 361.2. item concionatoribus & religiosis. 362.2
Adulatores, bellici tubicines. 360.2 nouacula, cygni. 361.2
Adulteria legi naturæ sunita & quomodo. 390.1. iure ciuili & lege Mosaica. 391.1
Adulterij malitia. 26.2 pœna apud Romanos qualis. 389.1
Adulterium committendo vter grauius peccet vir an mulier. 394.1
Adulteri apud antiquos odio habiti. 389.1. in eos inuectiua. 392.1
Adultera Euangelica Christus cur misertus. 393.1
Ægidæ regis magnanimitas. 550.1
Ægyptij Deum quomodo pinxerint. 47.2. per crocodilum denotant. ibid.
Ægyptiorum regum sceptrum mystice quid. 344.2.
Ægrotis tempestiue succurrendum. 336.2
Æschinis de iniuriarum obliuione apophthegma. 237.1
Æsopi de temerario iudicio dictum. 67.2
Agentia naturalia in proxima & vicina corpora primo agunt. 303.2
Agrippinæ matris Neronis malitia. 264.1
Alciati emblemata. 43.2
Allegoria impiæ Herodiadis aduersus vocem in deserto clamantis. 232.1. de impudica Putiphares vxore. 324.1. de huius mundi aquis. 387.2. de Christi passione. 446.1
Alexandri Macedonis militibus suis barbam radere cur præceperit. 324.1. seruum 12. annis apud se commorantem repudiat, & cur. 359.1 ob eius triginta dies insepultus. 242.1. Vrbem aliquam obsessurus facem accendit, & cur 307.1 eius scitum dictum. 117.1. factum egregium 542.1
Ambitio visco similis. 320.1. hederæ. 320.2
Ambitiosi Gigantes sunt & Dracones 317.1. & 322.1. arma vbique mouent ipsis Gigantibus deteriores. 317.1
Amicus verus vbiq; & semper adest amico. 132.1
Amor Dei rationibus vanis adstruitur. 293.2. Dei & proximi duo sunt poli. 295.2
Amor sui homini proprius. 130.2 mundanus diuino contrarius. 79.2 eius vis quanta. 375.2
Amor rerum omnium principium à Philosophis statuitur.

statuitur. 13. 2 eius apud veteres hieroglyphicum 126 1 vis & efficacia. 25 1
Amilcaris Ducis Carthaginensium in Romanos odium. 345.1
Amos Propheta cur à summo Pontifice obiurgatus. 27.1
Amphides vrbes theatra fortunæ nominat. 183. 2.
Anabaptistæ vsum medicinæ suis interdicunt. 382. 2
Angeli iudicio extremo sunt interfuturi. 262.1 apud inferos mallent torqueri, quam vel minimum crimen admittere. 426. 1 sunt sepes Ecclesiæ. 335. 1 peccatorum accusatores. 171. 2. sacerdotum cultores. 245. 2. humilitatis amatores. 53. 1. & 75. 1.
Anima humana centurioni similis 225. 1. denarius est. 360. 2. Variis potentiis insignita, & earundem metaphora. 226. 1. eius spiritualis acies virtutibus constat. 227. 1. robur in contemplationibus situm est. 73. 1. quatuor humores corporis humani conseruat. 234. 1
Anima humana tribus cœlorum motibus comparatur. 254 1 sola cœlesti beatitudine exsatiatur. 301. 1. peccato obnoxia infernus est. 426. 1
Anima Christi à primo conceptionis momento beata exstitit. 298. 1
Anima diuitiis inhians, aurifodina est. 257. 2
Animæ rationalis obiectum, Deus. 639. 1
Animam à Deo reprobari, miserum. 305. 1
Animæ in purgatorio existentes sunt membra Ecclesiæ. 265. 1
Anna prophetissa ab orandi assiduitate laudatur. 81. 1
Annas socer Caiphæ Christum interrogat. 536. 1.
Antigoni Regis apophthegma. 490. 1
Antisthenis Philosophi apophthegma. 451. 1
Antichristus cur abominatio appelletur. 393. 2 non est Papa Romanus vt Hæreticis placet. 394. 2 falsa miracula edet 395. 2 tormentis & suppliciis aduersarios suos exagitabit. 396. 2 est Christi inimicus, & vnicus futurus. 394. 2. eius persecutio duplex. ibid.
Anaxagoræ Philosophi constantia. 667. 1
Apostoli missæ sacrificium Deo obtulerunt. 503. 2 diuinitatis Iesu Christi testimonium dederunt. 671. 2. Christi discessu audito tristantur. 646. 1 ante spiritus sancti aduentum carbones erant mortui, & ruinæ obnoxij. 16. 2 velut sulphures ignem spiritus sancti accendunt 17. 2. sunt Ecclesiarum campanæ. 18. 2 illorum fuga instanti Christi passione taxatur. 535. 1 per eos qui designati. 535. 1
Apostrophe ad Virginem Deiparam. 541. & 548. 1 ad Dei sacerdotes. 176. 2
Apelles sua ab omnibus cupit inspici & iudicari. 359. 2
Appius Claudius bellum pace esse vtilius asserit, & cur. 374. 1
Aquæ lignum in lapides commutantes. 286. 1.
Aquila testudinem in aera sublatam in rupes proijcit. 253. 1. pullos suos quomodo examinet. 120. 2
Arca testamenti fœderis clauibus an aperta. 60. 1 in ea tria notabilia. 226. 2
Archimedis stratagema. 15. 1
Aristoteles Euripi fluxum refluxumque eiusque causam non attigit. 395. 1 eius & Platonis doctrina erroribus multis referta. 412. 1
Ariani ob vnum iota schismatis auctores. 396. 1
Athei Athenis ad mortem cur condemnati. 143. 1
Athenienses prodigos qua pœna mulctauerint. 339. 1
Athenodorus quid remedij Augusto Imp. pro sedanda ira dederit. 129. 2.
Auari cur semper palleant. 81. 2 mulis, asinis, Leonibus similes, ibid pisci à Sanct. Petro educto. 82. 2 vita indigni. 304. 2. mulieribus prægnantibus designantur 398. 2. aurifodinis. 257. 2.
Auaritia multorum malorum causa. 80. 2 vera Idolorum seruitus. 250 pandora est. 256. 2 febris continua. 341. 2.
Aues carniuoræ in veteri lege cur velut immundæ reiectæ. 89. 2. Auium duo genera. 161. 1.

B.

Bactrianorum erga defunctos consuetudo. 269. 2
Balenæ astutia. 99. 2.
Beati in Dei essentia omnia velut in speculo contemplantur. 302. 1

Beato-

Beatorum corpora præclaris dotibus insignita. 637.1.
Beatitudo electorum & pœna damnatorum semper durabilis 7.1.
Beatitudo oceanus deliciarum est. 301. *eius magnitudo & dignitas* 297.1.
Beneficia gratuite & miraculose nobis collata Deo adscribenda 211.1. *dignis amplius non conferuntur* 267.1 *spiritus est ea conferre,* ibid.
S. Bernardi de ambitione & rasulum sententia 608.1
Blasphemorum supplicia 538.1
Blasphemiæ hæreticorum, si verè, absurditatem parerent 503.1
Bombyces tonitru emortui 4.1

C.

CÆcus natus in Euangelio à Christo sanatur 421.1 *in illius sanatione cæremoniæ adhibitæ* ibid.
Cæci peccatores designant 36.2
Cæcorum tria genera 107.1. *Cæcorum & cœlitum aliquot enumeratio* 208.1
Cœna Euangelica quid, & cur magna dicta 74.2 *cur non prandium* 77.2
Cæsaris morientis ad Brutum oratio 531.1
Cain homicidium Adæ peccato gratius 123.2.
Caiphas Christum dignum morte cur iudicauerit 480.1. *audito Christum Dei esse filium irascitur* 538.1. *eius in concilio oratio* 481.1
Callistæ meretricis dictum Socrati 275.1
Caluariæ montis descriptio 549.1
Caluinus negat veritatem Christi in Eucharistia 519.1
Caluinistarum Ecclesiam non videntium cæcitas 155.1. *error circa bona opera & gloriam Beatorum refellitur* 194.1
Canonici inertes taxantur 172.1
Capharnaum quid 356.2. *patria Christi cur appellata* 303.1
Caput bouinum laboris hieroglyphicum 164.1
Charitas omnium virtutum finis & centrum 287.2. *auro, igni & regiæ chlamydi cõparatur* 288.2. *erga patriam exercenda* 303.1. *eius duo genera* 209.2. *Vnio fidelibus necessaria* 50.1. *ordo quis* 226.2
Cæsus nominum quid 350.2
Castigans alium vitia oportet carere 281.2
Cathedra Ecclesiæ duabus clauibus auditur 311.1 *Antichristum, eiusque assecias oppugnat* 312.1 *Veritatis est columna* 312.1. *eius priuilegia* 311.1
Catonem trium rerum pœnituit 241.1
Categoriæ mundi imaginem præseferunt 365.2
Causarum naturalium & moralium differentia 160.2
Centurionis ad Christum oratio 225.1. *eius seruus mysticè quid* 228.1
Cerberi ad Orci ianuam excubantis fabulæ moralis expositio 261.2
Cerui magna industria aquas transuolant 559.1
Ceruæ musicam amant & tonitru terrentur 4.1
Chabriæ ducis Atheniensium Apophthegma 201.2.
Chananææ ad Christum oratio 279.1. *cur toties repulsam passa* 281.1
Cholera intellectui tenebras offundit 117.2
Christus aureo candelabro collatus 49.1. *Soli, & tormento bellico* 570.1. *Argo centum oculis instructo* 2.1. *consolatur Apostolos* 584.1. *duodecimo ætatis suæ anno miracula curedere cœperit* 94.1
Christus cum Doctoribus qua de re disceptarit 94.1 *Quale sibi socios in stabulo, in templo, in cruce elegerit* ibid.
Christus ad nuptias & sponsalia inuitandus 102.1. *cum discipulis ad nuptias curricit* 104.1. *matri suæ cur & quando dure responderit* 107.1 *à Magis est adoratus, & à Ioanne baptizatus* 108.1.
Christus aquam in vinum conuertit ibid. *panem & vinum multiplicat* 109.1. *leprosus habitus* 118.1
Christus leprosum manu cur tetigerit 119.1. *semper in Nauclerum assumendus* 129.1. *seminator dictus* 184.1 *ter in Euangelio clamasse legitur* 189.1. *passionis suæ tempus prædixit* 199.1 *capræ comparatur* ibidem *à diabolo tentatur* 252.1. *Noacho à Cham illuso similis* 260.1 *iratus quando fuisse dicatur* 266.1. *in mundum missus miraculorum secum donum attulit* 274.1 *diuinus habetur Chamæleon & Proteus* 299.1. *vnica veste toto vitæ tempore contentus* 326.1. *miracula in sola patria non edidit, & cur* 354.1
Christus peccatorum nostrorum pondere quando defatigatus 382.1. *cum muliere Samaritana leuiter conuersatur* 394.1. *eiusdem cum Patre,*

in quantum Deus, essentiæ 413.1. comprehensor & viator in quantum homo 414.1. vt viator omnia nouit ibid.
Christus duo ex Iudæis quærit, & quæ illa 447.1 vanæ gloriæ inimicus 460.1 ab æterno morti adiudicatus, & cur 480.1. animæ passionibus non caruit 485.1. & cur 486.1. eis imperare, modo voluisset, potuisset 487.1
Christus summus Pontifex dicendus 500.1. æternum Sacerdotium 501.1. piscator 109.1 radix Dauid 116.1 salutis humanæ auctor ibid. honores magis quam calumnias detestatur 543.1. duobus discipulis euntibus in Emaus cur se socium adiunxerit 506.1
Christus in hoc mundo verus peregrinus extitit, 567.1. post resurrectionem priorum dolorum & cruciatuum oblitus 568.1. erectus stetit 572.1. pacem spiritualem animabus nostris attulit, 574.1 stigmata suo sacro impressa corpori, eradere cur noluerit 576.1. hortum intrans, cur tres tantum secum discipulos assumpserit 522.1 sola mortis memoria concutitur 524.1. discipulos inuenit dormientes 525.1. ter orat, priusquam exaudiatur 526.1. aquam & sanguinem sudauit 528.1. Apostolis valedicit 530.1. à militibus ligatur 533.1. vt latro comprehenditur, 534.1. de Discipulis interrogatus non respondet 536.1. ad Caipham ducitur 537.1. falsis testimonijs contra se prolatis acquiescit 538.1. à militibus vario ignominiæ genere afficitur 539.1. à Petro negatur ibid. ad Pilatum summo mane sententiam auditurus ducitur 541.1 trium criminum accusatur 542.1 innocens à Pilato pronunciatur 544.1
Christus ad Herodem mittitur & remittitur veste alba indutus 545.1. morte cōdemnatur 549.1. medius inter latrones suspenditur 551.1. erat pro inimicis 553.2
Christus quinque diuersis vicibus ipso resurrectionis die apparuit 592.1. & quid per hoc intellectum ibid. cur ianuis clausis ad discipulos suos ingressus 594.1
Christus medium semper occupat 595.1. mediator inter Deum & homines ibid. Discipulis vulnera sua ostendit 599.1. vna cum sanguine suo resurrexit 600.1. vulnera sua cur retinuerit, rationes quinque 601.1. Apostolis tribulationes multas prædixit 673.1. quare fleuit 185.2. suam potentiam & diuinitatem non omnibus æqualiter ostendit 210.2. manus in Sacra Scriptura dicitur 213.2 morti proximus multa edidit miracula 246.2. consiliarius magnus appellandus 256.2. fœlix hospe. 283.2. Ecclesiæ Rex 319.2. parabolis, cur multis in locis vsus 344.2
Christi principatus crux est 201.1. diuinitas lunæ comparatur 300.1. speculo 424.1. itinerum descriptio 383.1 innocentia ab omnibus prædicatur 448.1. dolor nulli dolori comparandus 521.1. mœroris quæ causa 524.1. ad Patrem in horto oratio ibid.
Christi doctrina miraculis illustrata 536.1. regnū infinitæ extensum 544.1. diuinitas, corpore in monumento, anima apud inferos existente vbinam latuerit 560.1. de illius in nos charitate insignis conceptus 568.1. quinque apparitiones 572.1. circa eius vulnera Discipulis ostensa difficultas 599.1 foraminibus collata 600.1. cornibus 600.1
Christi discessus ex hac vita, fructus & vtilitas, 648.1. gemitus doloris interni indicium 214.2 peccati grauitatis manifestatio & detestatio ib. merita semper fuerunt a diua 251.2. opera mūdus explodit, & cur 380.2
Christo sumus obligati singulariter, quod suū corpus nobis in cibum dederit 513.1. Angelus crucifigendo apparet eum confortandi gratia 526.1 minister alapam infringit 530.1. Barrabas præfertur 545.2
Christum passionib. animæ fuisse obnoxium, quomodo intelligendum 488.1
Christiani rebus vilibus non debent occupari 324.2. illorum ignorantia vnde oriatur 74.1 dignitas 76.1 credentes ouibus mansuetis oportet esse similes 94.1
Christiani veri quæ nota 204.1
Christiana mysteria aromatis & tapetibus similia 74.1
Clementia ad gloriam iter est 615.1
Clamores internæ pietatis signa 240.2
Cleopatræ splendidum epulum 340.1
Codri Atheniensis mors morti Christi collata, 597.1
Cœlum laborantibus tantum præparatum, & cur 165.1.
Cœli corpora sunt solida, & quomodo aperti in Sacris litteris esse dicantur 583.1
Cœlestia vera bona non terrena 656.1
Cogitatio vnica mala ingēs malum generat 368.1

in

intempore elidenda 369.1
Cognitio sui ipsius peccata tollit 42.1
ad Communionem sacram modus inuitandi 493. 1.
in Concionibus mensura & modus adhibendus 187.1
Conciliorum auctoritas, Ecclesiæ est sepimentum 335.1
Conceptus insignes de horrore extremi iudicij 260. 1. *de Ecclesia* 166.1. *Chananæa, Magdalena & Hamorrhoissa, & quid significent* 280. 1. *de Christi passione* 305. 1 *de prodigalitate & profusione* 342.1 *de diaboli astutia* 350.1. *B. Iudæ Apostoli* 361.1. *de malarum cogitationum prauitate* 369.2. *de peccato mortali* 425.1. *de Christi Euangelicus fratribus* 461.1. *pœnitentia non differenda* 470.1
Conceptus à Philosophia depromptus 472.1. *super lachrymis Mariæ Magdalenæ* 474.1 *super nefario Caiphæ consilio* 449. 1. *de venerabili Sacramento* 513.1. *de Christi lachrymis* 187.2. *de corde humano* 225.2
Concionator Angelis comparatur 57.1. *bobus mare aneum sustinentibus ibid. clypeis & scutis Regis Roboam* 58.1. *de rebus prophanis aliquando concionem potest instituere* 64.1. *veritatem celare non debet* 29.1
Concionator malus diuiti Epuloni similis 37. 1. *bonus venatoribus & nubibus* 29.1 *sublimia tractare non debet* 180.1. *publice debet concionari* 188.1
Concionatoris veri indicia quæ 36.1. *munera* 51.1 *missio debet esse legitima* 65.1
Concionatores multi mundi semen seminant, & non Dei 189.1. *mali sunt piscatores nil capientes* 107.1
Confessionis auricularis fundamentum vnde, 242.3
Coniugatæ semper cum maritis versentur & exeant 87.1
Consilia mundi diuinis contraria 43.2
Consilia Euangelica semita sunt, & animum alis similia 44.2. *in aliis terrenis præcipitantia euitanda* ibid.
Consolationes terrenæ spiritualibus contrariæ, 646.1
Consuetudinis inueteratæ magna vis 435.1
Conuenta & pacta inter Deum & homines inita, & quomodo. 168.1
Conuiuia veterum Romanorum epipata & exquisita 327.1
Cophini duodecim panibus referti quid sint 402.1
Cor humanum rerum creatarum nobile pignus, 367.1. *Deum maxime designat ibid. Spiritus S. & mundi domus esse nequit* 647.1. *de eo conceptus egregij* 225.2
Correctionis fraternæ exempla 360.1
Correctio fraterna præceptum est, non consilium 361. 1. *verborum suauitate lenienda.* 362.1
Corpus idem numero miraculosè pluribus in locis esse potest, 510.1. *absque loci occupatione*, 511.1
Corpora post resurrectionem quatuor dotib. erunt prædita 293.1
Cratetis Philosophi laudabile factum 340.1
Creata naturaliter ad suum finem tendunt 614.1
Creatura aliqua an de Dei iniustitia, quo esse suo minus perfectum, possit conqueri 180.1.
Crux futura signum filij hominis in iudicio extremo improbos terrebit 15.1
Crucis Christi titulus cur trilinguis 551.1
Curiositates honestas & vtiles proponere, an sit licitum 187.1
Cygnus morti proximus suauiter modulatur 492.1
Cyrus Rex Persarum fructus ex arboribus suis manibus consitis colligit 331.1

D.

Dagon Idolum ab arca fœderis deiectum quid 370 2
Damnatio homini, non Deo imputanda 357.1
Datiuus casus, iustitiæ corruptor 349.2
Dauid incarnationis mysterium demiratur 77.1. *Polypodi comparatus* 644.1. *eius in seruorum delectu cautela* 133.1 *peccata cæcitatis causa*, 417.1. *turris, cur non nisi clypeis munita* 91.2. *coram Saule oratio* 98. 2. *zelus erga subditos quantus* 205.2
Defectus naturales humilitatis fontes, & cur hominibus à Deo tributi 107.1. *nemini ad peccatum imputantur* ibid.
Defunctus Euangelicus à Domino resuscitatus quid 425.1.
Deliciarum effectus & damna 55.1
Delicta paruo tempore magna fiunt 9.1
Demetrij Phalerei dictum 432.1.

Democritus Philosophus mundi vanitatem & infamiam semper deridebat 247.1
Demosthenis laudabile factum 190.1
Denarius vitæ æternæ symbolum 176.1. *eius apud Romanos valor* 365.2
Detractio morte peior 93.2
Detractores serpenti similes 90.2. *ranis, gallis & scarabæis* 91.2 *bubonibus & noctuis* 93.2. *locustis Apocalypseos ibid. Dæmones sunt carne circumdati* 94.2. *eos deos infinite odit* 89.2
Deus grauiter fornicatores corripit 27.1. *fidus amicus est* 38.1 *animam gloria aduentus sui replet* 69.1. *habet vias & semitas ibid. nihil maius facere potuit, quam humanam naturam assumendo* 75.1. *non est auctor peccati* 80.1. *multa potest, quæ tamen non vult* 118.1. *terra & mari dominatur* 125.1. *animam intrans eandem immutat* 133.1. *iustos magnificat* 141.1 *improbos permixtos probis varias ob causas tolerat ibid.*
Deus opera bona in statu peccati edita digna mercede compensat 142.1. *verbum suum humile esse noluit* 158.1. *in benignitatem facilis, tardus in iustitiam* 167.1. *omni tempore operarios conducit* 171.1. *est agens semper operans, & spiritus semper agens, & nunquam quiescens* 173.1. *Operum nostrorum primarius auctor* 178.1. *rerum cœlestium memoriam nobis refricat* 158.1. *mysteria sua simpliciter exponit ibid. victimas sibi auribus & cauda truncas immolari recusat* 189.1. *à veteribus Philosophis non comprehenditur* 198.1. *in hoc mundo vna palma in futuro vtraq; percutit* 256.1
Deus nostram salutem solus sine humano adiumento operari detrectat 278.1 *gratiam omnibus & singulis sufficientem confert, quibusdam non efficacem, & cur* 306.1. *huius vitæ tempore quærendus* 107.1 *in medio templo inuenitur* 108.1 *in Eucharistia à Philosophis quærendus ibid. peccatori suam damnationem potest reuelare ibid. verbis laudari petit* 370.1. *loca cultui suo dedicata eligit* 485.1. *in certis locis cupit adorari ibid.*
Deus homines in bono statu constitutos plerumq; ex hac vita euocat 428.1. *dilectos suos tribulationibus premit* 412.1. *peccatum summe detestatur* 443.1. *fidem suorum diuersimode experitur* 502.1. *hominem fere plus, quam proprium filium diligit* 26.2. *hominum peccatis cur potius ignoscat, quam Angelorum* 28.2. *Spiritum sanctum mittendo, amorem ipsum misit* 31.2. *semper operatur, & in terris nonnisi per creaturas cognoscitur* 51.2. *& quibus viis ibid. temere iudicantes punit* 66.2. *homo cur appelletur* 13.2. *ad animas conuertendas certis mediis vtitur* 105.2. *nouit omnia, quæ in terris fiunt* 165.2. *peccatores vna manu punit, altera protegit* 186.2. *vindictam illibenter exercet ibid paruis & humilibus delectatur* 200.2 *solus peccati malitiam & grauitatem potest agnoscere* 214.2. *cur amandus* 193.2. *in creatione mundi bestijs terræ cur non benedixerit* 256.2. *sicui cur maledixerit* 264.2. *iudex orphanorum & viduarum* 273.2
Deus peccata ex mera malitia patrata mirifice odit 278.2. *amore concupiscibili à nobis diligendus* 390.2. *delectatur potius pauperibus, quam diuitibus* 337.2. *sua misericordia & iustitia omnia gubernat* 343.2. *est pater misericordiæ ibid duas manus habet* 344.2
Deus est hominis prototypon 371.2. *non vult omnia sibi dari* 371.2. *belli pacifici auctor* 376.2. *tribulationibus immissis peccatores conuertit,* 377.2
Dei proprium est ignoscere 13.1. *fluctus pacare & ciere* 136.1. *patientia vtero Rebecca comparatur* 139.1. *potentia etsi infinita, ad certas tamen leges adstricta* 169.1. *humilitas non minus ac maiestas admirabilis* 198.1. *manus in die iudicij soluta ac libera futura* 257.1
Dei amor erga homines 283.1. *iudicia potius timenda quam curiosius inuestiganda* 305.1. *in creatione mundi potentia vnde tam mirabilis* 29.2. *varia nomina & epitheta* 50.2. *amor cunctis rebus creatis anteponendus* 291.2. *laudes decantandæ* 385.2
Dei & diaboli odium 345.1
Deo proprie conuenit esse misericordem 63.2
Dei & mundo simul seruientes aquilis & Hippocentauris similes 252.2
Deo vilificationis nostræ reddenda ratio 167.2. *illi soli bonorum operum gloria adscribenda* 95.2
inter Deum & homines discrimen 596.1
Deum esse omnes creaturæ testantur 271.1. *ex toto corde diligere quid sit* 225.2. *ab eo missi miraculis claruerunt* 274.1
in Deitate duæ processiones quid 54.1
Diabolus filiorum saluti parentibus absentibus insi-

insidiatur. 89.1. nullos nisi in statu gratiæ constitutos tentat. 133.1 piratæ similis. 135.1 aquilæ. 253.1. zizaniorum sator est. 144.1. tertio Christum tentat 252.1. orationis perseuerantiam impedit. 664.1. à Dei cultu nos auocat. 255.2. Iudæorum Sabbatha horret 279.2. latro est & Sicarius. 230.2. eius crudelitas. 208.2 astus & impostura. 291.2
Dij apud veteres quot. 49.2
Diligere Deum ex toto corde quid sit. 225.2
Diocletianus imper. Ecclesiam Christi impetit & vexat. 245.1
Diogenis in Prodigum dictum. 340.1
Dissimulatio Sacris in litteris vetita. 212.2
Diues Epulo triplici de causa damnatus. 326.1
Diuites lunæ comparantur. 325.1. a bori Regis Nabuchodonosoris. 142.2
Diuitiæ sunt spinæ. 194.1. Bombyces. 324.1. homini debent seruire, non homo eisdem. 254.2. Idola. 325.2. animam turbant. ibid.
Doctores mali per fabricatores Arcæ Noe designati. 220.2. per stellas. 221.2 per agrum zizaniis plenum. ibid. per arborem Nabuchodonosoris, & Naamanum. 224.2. Reipub noxij. 210.2
Doctrina humana sæpe saluti animarum obest. 221.2. sine virtute nulla. 223.2
Doctrina Euangelica veterum miraculis illustrata. 411.1 vbique terrarum recepta. ib. eius obiectum, principia, proprietates. ibid.
Doctrina Aristotelis & Platonis multis erroribus referta. 412.1 Christi fidelis est hominum conuersiua 413.1
Dolor De parâ & Iosephi Christo amissi quantus. 93.1
Domini sæpe seruos suos adorare videntur, & quando. 175.1
Dominica dies cur solennis. 279.2
Domus vox æquiuoca diuersa significans. 264.1
Duella huius mundi varia. 251.1
Duo pugilum paria de salute nostra certarunt. 651.1

E.

ECce interiectione in Scripturis quando vtendum. 4 4.1
Ecclesia naui similis. 128.1. lunæ 15[illegible].1. grano sinapis & cur 1 4.1. fermento. 161.1. regnum cœlorum cur dicta. 153.1. & 318.2. quadruplici persecutioni subiecta. 128.1. perpetua & perennis. ibid. per totum orbem diffusa. 244.1. domus est optime constituta. 264.1. turris Dauidica. 265.1. vt cœlum Atlante, ita duodecim Apostolis fulcitur. ibid. vera Dei domus. 266.1. quando esse cœperit. 333.1. est vinea Christi. ibid. visibilis contra Hæreticos quomodo. 364.1. omnia regna antiquitate, nobilitate & magnificentia vincit. 318.2. legibus & institutis, robore, sapientia & æternitate. 319.2. peccatores simul & iustos comprehendit. 328.2. eius splendor & magnitudo. 265.1. illius filij, Angeli. ibid. membra, animæ in purgatione existentes. ibid. armamenta & munimenta. ibid. potestas duplex. 364.1. Rex, Christus. 319.2. triumphantis descriptio. 345.2
Eclipsis Solis & Lunæ vnde 10 1. solis quot honoris in sæculi consummatione duratura. ibid.
Elementa in suo centro leuia sunt. 216.2. illorum inter se dissensio mundum in esse suo conseruat 374 1
Eleemosyna peccatores iuuat, atque omnes potentias naturales excedit. 174.2. iratum Deum placat. 175.2. dantem semper facit diuitem. ibid.
Eleeser serui ratiocinatio. 143.2. erga dominum affectus. 144.2
Elephas duplex habet cor. 344.2
Elephantium pietas & benignitas. 64.2
Elias magis Iesabelem, quam Achab Regem timuit. 26.1. Christi transfigurationi cur interfuerit. 294.1. illius raptus cum Christi morte confertur 650 1 amor in suos quantus. 298.2
Eloquentiæ Symbolum 101
Emblema Alciati, quo senum stultorum ineptia designatur 172.1
Ementium & vendentium nomine quid intelligatur 4[illegible]7.1
Episcoporum erga regem sibi commissum officium 5[illegible]5.1
Epulo diues araneæ similitudinem gerit. 325.1. eius sepulchrum 329 1
Esther orationis typus. 664.1
Ethnici Christianis cur olim insultauerint. 154.1 illorum historia Christo applicantur. 5[illegible]2.1 erga mortuos, pietas & benignitas quanta 269.2
S. Euagrii vitæ austeritas 22 2

*****

S. Eu-

S. Eucharistia est fluuius Paradisi 369. 1. conuiuium Regum. 3.0. 1. Sacrificium simul & Sacramentum. 499. 1. Nilo confertur. 514. 1. eius effectus. 461. 1. veritas mille sexcentis annis viguit 506. 1. ab Ecclesia inuincibili auctoritate astruitur 507. 1. figuris, Christi promissis, litteris possessionis. 508. 1. totius orbis intrudendo consensu. ibid. in eius institutione natura magis exaltatur, quam in Christi incarnatione. 514. 1. ante eius sumptionem praparatio necessaria, & qualis. 517. 1. circa eam qualis fides habenda. 506. 1. ad eam infringendam Haereticorum obiecta 509. 1. rationes. 5.0. 1. in ea transfiguratio mirabilis. 292. 1. omnia miracula inclusa 513. 1

Excommunicationis maioris & minoris discrimen, & vtriusque mala 364. 1 Sacramentorum gratia priuat. 365. 1. orationibus publicis. ibid. iure sepulturae 366. 1

Excusatio inuitatorum ad coenam Domini foliis & squamis comparata 78. 2

Exercitus Ecclesiastici delineatio 242. 1

Ezechias Rex tur regno suo priuatus 110. 1

Ezechielis Prophetae visio quid. 131. 2

F.

Farinae sata tria quanam 163. 1

Febris magna naturae humanae tempore diluuij 377. 1. eius genera secundum Medicos quotuplicia. 379. 1. & quid designent. ib.

Fermenti variae acceptiones 162. 1

Fides est dexter animae oculus. 113. 1. grano sinapis comparatur 158. 1. septem fundamentis innititur. 203. 2. ad salutem necessaria. 310. 2. est Dei donum. 206. 2. designatur per aureum candelabrum in septem lampades distinctum. 301. 2. aliae scientiae dignitate antecellit. ibid. eius viuae & per charitatem operantis exemplum à Christo proponitur. 206. 2. virtus & potentia naturae potentiam transcendit. 302. 2.

Fides Christiana duo de Deo tradit. 198. 1. eius mysteria in medio quodam constituta 573. 1

Figurae, quibus poenitentia exprimitur. 216. 1. hirci emissarij. 250. 1. Christi in tribunali sedentis. 260. 1 animi terrorem expauescentis. 261. 1. Christi transfigurationis 291. 1. Beatitudinis aeternae 297. 1. Praesulum Ecclesiasticorum 314. 1. praeliorum Dei cum diabolo. 345. 1. fraternae correctionis. 362. 1. gratiae Dei praeuenientis. 181. 1. Sacrae Eucharistiae. 396. 1. super Christi innocentia 448. 1. Christi irati iudicis ad iudicium venturi 392. 2

Filius à Patre potestatem mittendi spiritum habet. 668. 1. illius missio Spiritus sancti missionem an praetesserit 31. 2

Filij parentum virtutes imitentur. 369. 2 illorum honesta vita, parentum decus & gloria. 339. 1 libertas noxia 378. 2. perditio 379. 2. munus. 382. 2

Filii Capharnaum infirmantis pater cur Regulus dictus 331. 2

Fluuii cuiusdam natura & virtus 328. 1

Foeminis apud Romanos an castra sequi licitum. 377. 1

Fons in Albania faces accendens, & accensas extinguens 284. 1

Fontium quorundam virtutes & effectus varii. 285. 1

Francisci humilitas 201. 2

Fratres Christi cognatos eius repraesentant. 456. 1

Fratrum concordia rara 229. 1

Fumus obscurae cognitionis symbolum 47. 2

Fundae in templo Salomonis sculptae quid sint. 613. 1

G.

Galli cantus mystice quid 540. 1

Garruli concionatorem turbantes reprehendendi 210. 1

Gaudia futurae vitae tristitiae prioris memoriam abolent. 635. 1. aeterna futura. 637. 1. verbis exprimi nequeunt. 638. 1. animam exaltant. 639. 1. torrenti cur similia 75. 2

Genera generalia quatuor in rerum natura. 367. 2

Genezarenis quinam similes 131. 1

Gentiles mari comparati. 126. 1. in summa egestate mortui 295. 1

Gignere in diuinis quid sit 54. 1

Gloria vana meretrici Apocalypseos comparata. 110. 1. Basilisco. 111. 1. Amygdalo. ibid. laboris dicitur filia, & quomodo 634. 1. merita nostra destruit, & in vitia conuertit. 197. 2. eius detestatio exemplis declaratur 454

Gregorius Mariae Magdalenae dolorem perpendens magis ad flendum quam ad dicendum commotus 520. 1. eius de Ecclesiae Praelatis sententia. 606. 1.

Græcorum & Armeniorum de Spiritu sancto error 9.1
Gratia præueniens cur sic dicta. 381.1 *deficit, charitate deficiente* 299.2
Gratiarum genera duo à Deo creaturis communicata 353.1
Gula quotidiana febris est 379.1
Gulosi à Deo puniti. 355.1

H.

Hæreses quinq; circa matrimonij Sacramentum 97.1. *exiguo mundi angulo contentæ* 244.1
Hæretici lege ciuili & diuina puniendi 144.1. *Sacrilegi* 145.1. *adulteri* 270.1. *miracula inquirunt* 272.1. *sed potentiam illorum exhaustam esse clamant.* 273.1. *irridentur à Tertulliano, & cur* 275.1. *Dæmoniaci* 351.1. *à Deo castigati* 355.1. *Pharisæi* 373.1. *audientes mentionem fieri Missæ insaniunt* 501.1. *Sacramentum Eucharistiæ violantes male pereunt, & quinam* 506.1. *Sanctos Euangelistas mendacij arguunt, & qua in re* 582.2. *Christum clausis ianuis ad Discipulos non intrasse cauillantur* 594.1. *in SS. Trinitatis Oceano naufragium passi* 48.2. *mali piscatores* 109.1. *falsi prophetæ* 1.9.2. *sub ouium vestibus lupi rapaces* 150.2. *Gabaonitis similes* 151.2 *Leoni Sampsonis* 152.2. *scorpionibus Apocalypseos.* 153.2 *illorum libri comburendi.* 144.1. *peruersitas* 150.2. *nouitas* 151.2. *crudelitas* 154.2. *cæcitas* 310.2 *stupor & ignorantia, dicentium Papam esse Antichristum* 393.2. *illis tres luporum proprietates conueniunt* 154.2. *triplex fides* 310.2
Hebræi in deserto cur non fuerint circumcisi 68.1 *in Babylonica captiuitate nunquam cantare potuerunt* 164.1. *illorum loquendi modus* 50.1 *curiositas* 163.2
Heliopolitæ bouem, velut Deum adorant 210.1
Heraclitus calamitates humanæ vitæ semper plorabat 247.1
Heracliti & Parmenidis de igne opinio 11.1
Herodes amore cæcus Ioannem in vincula coniicit 26.1. *eius & Herodiadis scelera* 27.1
Herodias per meretricem Babylonicam designatur 25.1
Hierusalem libanus est 332.1
Hierosolymitanæ vrbis descriptio 180.2
Hieronymus tubam iudicii extremi semper se audire putat 257.1
S. Hilarion morti proximus timore concutitur. 523.1
Historia admirabilis de Caliphæ Rege Tartarorum 158.1 *de duobus fratribus capitali odio inter se dissidentibus.* 238.1. *de Episcopo Simoniaco* 268.1. *de Alexandro Macedonum Rege, de Iudæo Adad nomine* 301.1. *de diuite Euangelico, & illa an vere ita contigerit* 325.1. *de Serapione Anachorita.* 463.1. *de Passione Christi* 522.1. *de duobus nobilibus Anglis* 168.2. *de Duce quodam Atheniensi* 195.2. *de Poeta Simonide* 269.2
Homicidium graue delictum 122.2
Homo in statu peccati mortalis constitutus exsurgere nequit 218.1. *in statu innocentiæ qualis, & qualis post lapsum* 230.2. *vtrum duobus dominis possit seruire* 251.1. *ad Dei imaginem est conditus* 366.1. *Deum propter quid diligat* 130.1. *Leone quando crudelior.* 149.1 *auibus comparatur* 160.1. *pelicano, struthioni, pauoni ibid. semper se excusat, dum à Deo vocatur* 170.1. *à Deo quem in finem formatus* 331.1. *medius inter Angelos & bestias* 595.1. *microcosmus* 25.2. *eius ruinæ quæ causa* 160.2. *perfectio in quo consistat* 95.2. *potestas exigua & circumscripta* 208.2. *cæcitas quanta* 385.1. *maior erga Deum quam Angelorum obligatio* 346.2
Homini spirituali duo oculi, vno cœlum, altero terram contemplatur 311.2. *in illo duo belli genera inclusa* 483.1
Honores Præsules insolentes reddunt 610.1
Humanæ naturæ encomia ex sententia Veterum Philosophorum 218.1
Humilitas admirabilis elucet in mysterio Incarnationis filij Dei 77.1. *in eiusdem passione* 295.1. *nostræ iustificationis est causa principalis* 201.2. *eius virtus à Patribus commendatur* 199.2
Humilitatem lachrymæ comitantur 661.1
Hydropici Euangelici fides quanta 283.2. *mundanorum imago.* 284.2
Hypocrisis nummo adulterino collata 119.2. *struthioni ibid. multis sceleratis & tertiis hominib.* 364.2
Hypocritarum opera fluctus maris rubri 119.2

I.

Iacobi Patriarchæ paternus in filium affectus qualis ac quantus 520.1
Ieiunia pœnitentiæ epulæ. 220.1. illorum alij affectus 221.2
Iesus in die Festo perditur 90.1 per illius perditionem quid perdatur. 91.1. nunquam in vita risisse legitur. 485.1. eius gloria in passione sita. 419.1
Ignorantia sui ipsius homini noxia. 421. eius symbolum quale 265.2
Ignis verum Spiritus sancti symbolum 11.2. regiæ maiestatis Apostolorum 18.2
Imago triplex. 368.2. Dei, mortis, Diaboli, & quid ibid. Dei hominem nobilitas, & in homine duplex ib.
Impij sua facta à Deo conspici minime putant 2.1 in malo sortes, in bono debiles. 144.2. iustis cautiores & vigilantiores. 173.2
Impietatis figura 25.1
Improborum consortia fugienda 477.1 preces Deum magis irritant, quam placant. 663.1 colloquia probos destruunt 236.2
Incarnationis mysterii dignitas 75.1 nouum quid dici potest 76.1
in Incarnatione diuinæ bonitatis excessus 294.1
Inferiora hæc ab influxu cælesti dependent 13.1
Ingratus mari & lunæ comparatur 247.2
Ingratitudinis descriptio 113.1. eius varia exempla mundus ostendit. 242.1. fuga. 70.2. malum quantum 246.2. illam castigare cuius sit. 123.1
Inimici diligendi, & eorum diligendorum exempla 236.1
Inimicitia nulla maior, quam inter homines. 355.2
Iniuriæ Sacerdotibus factæ, blasphemiæ sunt apud Deum 121.1
Iniuriarum obliuio prædestinationis signum, 238.1 suo merito non caret ibid.
Intellectus obiectum, veritas 357.2
Inuectiua in Doctores Ecclesiæ non concionantes. 188.1 in duella. 239.1 in meretrices 342.1
Inuidi Phœnici, vulturibus, muscis, scarabæis similes. 277.2 hydræ sunt. 280.2 plus sibi quam aliis nocent ibid.
Inuidia malorum radix. 276.2 superbiæ filia. ib. vipera. 277.2 scelleratas animas inhabitat. 281.2 febris erratica 340.2
Ioannes Baptista mundum deserit, vt rebus diuinis vacet. 65.1. arundo non fuit. 49.1. turri eburneæ collatus. 49.1. auditis Christi miraculis spem in carcere concipit. 30.1. eius erga salutem animarum zelus. 32.1. encomium 33.1. ad Herodem oratio. 24.1. captiuitatis causa quæ 27.1
Ioannis Baptistæ carceris captiuitas exaggeratur. 28.1 de eius vinculis conceptus egregii ibid. vox nunquam passa raucedinem. 49.1 humilitas. 52.1
S. Iob Deo an rerum temporalium gratia seruierit 131.1 amico draconibus cur assimilet. 308.2 nullus amicorum septem diebus ei verbum locutus, & cur 520
Ioannes VVicleff. Eucharistiæ veritatem oppugnat. 507.1
Ioelis Prophetæ visio allegorice exposita. 264.2
Iphicrates milites suo spe prædæ ad fortiter dimicandum excitat 290.1
Ira fœminæ inextinguibilis. 25.1
Iracundia non semper peccatum, & quando. 124.2. vesania est.
Isocratis de Atheniensi Sep. Apophthegma. 242.1 morientis constantia. 550.1
Isaac in Rebeccam amor quantus 27.2
Israelitæ in Ægypto Arcanum fuerint visi. 266.2
Iudæi cur credirent Ioannem Christum esse & Messiam 24.1 Christum cur Messiam esse negarint ibid. Ioannis sanctitatem mirantur. 47.1. olim Festis Paschalibus nonnisi lactucis siluestribus viuebant, victimas quoq; immolabant 86.1
Iudæi peregrinaturi, vxores an secum duxerint. 88.1 terræ comparantur 26.1. Messiam quærentes inuenire nesciunt. 307.1. in quib. Christum accusent. 542.1. illorum Christo in mundum veniente scelera inualuerunt. 63.1. ad diē Festum euntium consuetudo. 89.1. inconstantia. 549.1. oratio apud Deum quo pacto facta 657.1
Iudas delicti sui agnita veritate desperat. 540.1 misere moritur. 541.1. eius proditio figuris exprimitur. 530.1. per eum diuersi repræsentati. 532.1
Iudex extremi iudicii, qualis 391.2
Iudicis recti decus, doctrina & virtus 393.1
Iudici Christo in die iudicii nemo paratus erit respondere 19.1
Iudicium generale futurum rationibus patescit. 257. eius locus quis, & vbi futurus. 258.1

dies

dies Deo modo cognitus ibid. nomina & epitheta ibid. illius tempore quid euenturum. ibidem. iudicio qui interfuturi 262. 1. Angeli quoque ibid.

Iudicij extremi memoria à peccatis auocat. 2. 1. signa miser cordiam innuunt. 5. 1 signa hac futura, sunt signa lucis 7. 1. int ritus mundi 8. 1. de stilla, dies tenebrarum & caliginis. 12. 1. tempestatt collata. 91. 2. cur terribilis futura, ibid.

Iudicia temeraria cucurbitulis medicorum collata 67 2

Iulius Cæsar. post quinquaginta victorias viginti vulneribus confossus est. 241. 1 conuiuium habet viginti duobus mensarum millibus opipare instructum. 400. 1 eius ambitio. 312. 1

Iusti & impij arboribus comparantur. 640. 1

Iusti instrumenta sunt musica. 25. 1. soli opera Dei mirantur. 78. 1. tempestates in mundi huius pelago empe patiuntur, 134 1. sunt in n Ecclesia. 140 filij Dei 656. 1. Deum oraturi in terram se prosternunt. 661. 1 tribula ionibus à Deo curto ies affligantur. 674. 1. arbori bonos fructus proferentis similes. 139. 2. inter malos nunquam uti. 236. 2

Iustitia originalis hominem facit immortalem. 230 2

Iustitia & misericordia duo Diuinitatis poli. 343. 2. iustitia sine misericordia, crudelitas est. 347. 2

Iustificatio & conuersio peccatorum cum ruina murorum Ierichuntinorum comparatur. 271. 1.

Iustificatio soli fidei non adscribenda. 309. 2

Iuuentus duode imo ætatis suæ anno solet adire discrimen. 91. 1 vitæ suæ spacium quandoque a rumpit 271. 2

L.

Lacedæmoniorum in randis Dijs consuetudo. 412. 1

Lachrymæ rarum mare d signant. 179. 2 regio diademate apud veteres indigna fuerunt. 181. 2. optimum sunt remedium ad peccata delenda. 187. 2. illorum vtilitas. 631. 1. effectus & præstantia. 178. 2. ad illas profundendas pia exhortatio. 190. 2

Lapis integer in aquam proiectus supernatat. 243. 1.

Latrones duo cum Christo in crucem acti quid. 552 1

Lazarus à morte excitatus nunquam amplius visit. 266. 2

Leo fortissimus animalium prostratis in terram minime nocet 116. 1

Lepræ septem ex diametro peccatis capitalibus respondent. 238. 2

Leprosus ad sacerdotes à Christo cur missus. 1.

Leprosi separati ab aliis olim viuebant. 111 1. eorum triagenera. 238. 2. eos videre malum grauius est quam videre fœminas. 240 2

Leprosi decem Euangelici cur hominum aspectus fugerint. 240 2 eorum oratio pia & vehemens 241 2

Liberalitas Deo patri propria. 655. 1

Libido telum igneum, & bestia portenta 86. 2 hydrops est. 206 2 sola hominis imaginem reliquit 86. 2

Libidinosorum frontibus nomen prius inscriptum. 87. 2

Libri magici in primitiua Ecclesia conremati. 144. 2

Lilia eloquentiæ symbolum. 95. 1

Lingua membrorum omnium imbecillimum. 359. 2 duas habet cœnacula. ibid. eius varij freni. ibid. eam natura cur abscondert. ibid.

Lis magna olim inter Deum & homines, quoad originale peccatum. 235. 1

Locus communis de charitate & odio vindicta 233. 1.

Locustarum mirabilis proprietas 361. 2

Ludi Circenses vitæ Romanæ cursum representant. 261. 2

Lunæ cur maculæ insint. 113. 2

Lutherus Ecclesiæ Romanæ priuilegia reprobat. 245. 1. blasphemiis in sacrificium Missæ inuehitur. 502. 1. realem Christi in Eucharistia præsentiam admittit. 507. 1 eius & Caluini inanis spes. 520. 1 cum Susanna delatoribus comparatio. 359. 1

Lux diuinæ gratiæ confertur. 441 2 mundi vanitatem detegit. 442. 1 eius effectus & proprietates. ib.

Luxuriæ peccatum cur iniquitas calcanei appellatur.

Iustus Dei hominem in bestiu irrationales conuertit ibid febris hectica est 341. 2. eius filia quæ 87.2.

M.

Macedonij hæresis 9.1
Magdalenæ conuersio qualis 472.1. eius interitus vide ib. ad Christum oratio 473.1
Magnetis vis & virtus quanta 159.1. 6 [illegible] 4.1
Magorum in sacrificando [illegible] mutudo 358.2
Mahometus quam fidem armis stabiliuit 275 1
Manna S. Eucharistiæ symbolum 504.1
Manus bonorum operum figura 111.1
Maria Salomone mater filiorum Zebedæi 318.1
Marx, de [illegible] Passionis Christi descriptio 398.1
Maris proprietates in omnibus mundo conueniunt 127.1
Martyres suppliciorum in vita perpessorum post resurrectionem immemores 569.1
Matrimonium durum onus 102.1. felix quod consentium 103.1. virtutum impedit exercitium 84.2. plumbo comparantur 98.1. eius dignitas 389.1 auctor Deus 10.1. circa illud quinq; hæreses 99.1
Matrimonium & animi electio se mutuo ab eodem subiecto expellunt 83.2
Meditatio fornaci similis 74.1. eius tres partes essentiales 71.1
Medicinæ præsides apud veteres duo 385.2
Ad medium alicuius rei inueniendum tria requisita 195.1
In Medio quid significet 373 1
Mel plenis faucibus cur non comedendum 338.1
Mensa Principum ac umbere honorificum 78. 2.
Mercenarius quid sit 628.1
Meretrix fustibus impactis muros vrbis Thebanæ restaurat 341.1
Meritis nostri magnitudo e tribus colligitur 180 1.
Meritis propriis nullo modo fidendum 195 2
Messiæ aduentus figuris declaratur 37.1. manus e manibus sacerdotij ferendis non ufficiunt 607. 1. ante illum mundus innumeris bellis fuit diuexatus 574.1
Mezentii Tyranni crudelitas 101.1
Misericordia Dei persecutoribus datur 135.2. regit peccatores, ne à iustitiæ rigore videantur 186. 1. ei præcellentia 130.2
Misericordiæ opera diebus festis exercenda 248. 2.
Misericordia quid sit 59. 2. iustitiæ & sacrificiis præferenda ibid. in scriptura pro iustitia aliquando capitur 61.2. Iridi similis 63.2. Arcæ 60. 1. columnæ 62 2. eius effectus & extensiones 283.1 & 60.2. plurima in centima 63. 1. virtus inter bruta animantia etiam reperitur 64. 2. opera in die iudicij discutientur 65. 1. eius genus quod offensam remittere 69.2
Militum conuersio difficilis 223 1. in illorum Christum ignominiose tractantium fœtitatem inuectio 559 1
Mirabilia quædam opera 152.1
Miraculum quid sit 270.1
Miracula Christi certa & infallibilia. 34 1. in sola Christi Ecclesia reperiuntur 270 1. cuiusque sæculi a Centuriatoribus vsque ad vndecimum enumerantur 273. 1. sunt diuinæ gloriæ manifestandæ causa ibid à Christo in patria cur non sint edita 355.1. in primitiua Ecclesia quare tam multa 356.1. etiam hodie & quotidie in Ecclesia adhuc fiunt. 357 1. illa patrare filius Dei 269. 1. à Deo duo hominum genera petunt. 370.1 ad illa patranda fides requiritur. ibid.
Mithridatis Regis memoria 68.1
Moyses cur in transfiguratione Christi apparuit. 293.1. eius vxor cuias fuerit 95. 2. imo; edimentum lingua vnde 13.2
Monarchiarum quatuor descriptio 3 [illegible] 5.2
Monte honorum symbolum sunt 70 1
Montanistarum circa Christi incarnatio em error 106.1
Mo bipeccatorum sæpe effectus & supplicia 311.2 remedia 332 1. in mundo a Deo cur relicti ibid patienter ferendi ib.
Morbos non posse agnoscere, miserum 318.2
Mors bestia ferox est 261. 2. omnibus enitorum intolerabilis 272.1. triplex 262. 2. omnibus hominibus communis ob eius oblitionem inducit Diabolus 264.1 memoria ad peccata delenda vtilis 267 2. ad omnium rerum coemptum efficax remedium 267.2
Mortui tres in Euang. à Christo resuscitati quid. 434.1
Mortui beneficiis honorum sibi præsitis non sunt ingrati 269 2. eorum nulla recordatio 271.2

Mulier cur è viri costa formata 110.1 *eius malitia omnem crudelitatem superat* 25.1. *honestas & castitas duplicitèr depicta* 104.1
Multa ria Venetiana stipendia in militiæ & munus 326.1
Mutuatores Samaritana erga religionem Zelus 387.1
Mysteriosa humorrhoissa afflictæ quanta 30.2 *peccatorum figura* 383.2 *lunatici miraculosa* 344.2
Mundus, cum est deserendus, quid faciendum 9.2 *tria conquiritur in eis, qui religionem amplectuntur, ib. illius palatij descriptio* 25.2. *justificatio ingens miraculum* 19.2
Mundus similis est Pharisæo Euangelico 35.1. *Balena* 316.2 *Pharaoni* 324.2. *spiritus* 377.2. *suos in aduersitatibus deserit* 32.1. *in titulos potius quam in merita inquirit* 46.1
Mundus pallax est 47.1. *inconstans* 560.1 *fraudulentus* 54.1. *inferior cum superiore connectitur* 72.1 *Vnde cœpit* 3. *est vinum turbidum & insipidum* 106.1. *mari periculosior* 127.1. *amaritudine, lenus ibid iustos & probos, vt peregrinos habet* 134.1. *Deo in omnibus contrarius* 153.1. *seruos & Clientes suos decipit* 174.1 *instar deserti est* 248.1. *mortib. Gelboe comparatur ib. Calx aræ omnib. mari* 298.1. *locus est plenus tribulationib.* 330.1. *d fficulter, quando illi arridet, deseritur* 433.1. *Draconi similis ib. diuersorio* 457.1. *Iustorum carcer.* 653.1 *Labanus ingratus* 16.2. *in allis lachrymarũ* 179.2 *Deo nonnisi paralyticos offert* 305.2. *prompta & sancta operationi hominis reluctatur* 306.2. *hominem præ cæteris creaturis odit* 310.2 *proditorem Iudam & Iabalem vxorem Hazar Cinai imitatur. ib. honores & diuitias quem in finem homini communicet* 326.2. *diuites perdit* 383.2. *eius fauor inanis & futilis* 29.1. *vesanis* 40.1. *gaudia in momento transeunt* 79.1. *in nuptiis celebrandis abusus* 109.1. *Vanitas & inconstantia exemplis declaratur* 450.1 *instabilitas quid sit* 525.1 *amor pallidi hominis odium* 325.2
Mundani vinculis negotiorum illigati, vt remigis in triremibus 324.2
Mundanis exemplis vulpibus similes 588.1 *filio prodigo* 649.1. *nullo sensu malorum huius vitæ tanguntur* 103.1. *horum cæcitas* 317.2
Mutus Euangelistius à Christo sanatus an verè mutus fuerit 209.2
Mysteria rerũ diuinarũ inscrutabilia 8.2. *obscura* 47.2. *nonnisi sub fidei anigmate videntur* 57.2. *non sunt profananda nec publicanda* 212.2.

N.

Nabuchodonosoris statua moralis expositio 261.2
Natiuitates humanæ calamitosæ 430.1
Nathan Propheta Dauidem Regem peccantem vt correxerit 303.1
Natura humana cum muliere fluxum sanguinis patiente comparatur 288.1. *afflicta iacet* 578.1 *sanitatis recuperandæ varios inquirit modos ib.*
Natura & Diabolus edere possunt quædam miracula, at non miracula 270.1
Natura 4 elementa in esse suo conseruat. 234.1. *nonnisi inuerca* 247.1
Naturæ proximæ diligendus 296.2
Naturæ intellectibilis sex proprietates 367.2
Negotia mundi grauia 325.2
Negotiatores à Dom. templo electi quinam 267.1
Nemo inter impios pie viuere potest. 55.1
Nequam mortuos mortis adiacere 296.2
Niniuitarum Regis sapientia 142.2
Nobiles flagitiosi suo stemmati sunt dedecori 137.2
Nobilitas olim fuit luna. ib. eius virtus & heroicum factum ib.
Notitia hominis nos in Dei notitiã adducit. 371.2
Nuptiæ mundanæ nemo satiari potest 105.1
Nutritio Diuinitatem egregiam dignitatem demonstrat 141.2

O.

OBedientia superioribus deferenda 310.1
Odium Dei omnium peccatorum grauissimum 235.1
Oeconomi tres in veteri testamento celebres, & quinam illi 170.2
Oculi nescipiunt alios, non seipsos cognoscere 46.1
Opera bona Deo non nisi ipsius adscribenda. 35.1 *à paucis inchoantur* 155.1. *ad salutem necessaria* 164.1. & 146.1. *qua ratione meritoria* 169.1. *ex se nihil merentur, sed diuinæ gratiæ annexa* 177.1 & 118.2. *eorum multitudo Deo grata* 34.1. *merces copiosa* 177.1
Operarij multi in ecclesia 176.1 *illorum murmuratio* 179.1
Oratio rotæ assimilatur 653.1. *armis* 681.1. *Leonis rugitui* 654.1. *cursori* 82.1. *pisciculo ranæ* 277.1. *est anima nervus* 654.1. *instrumentum efficax ad vniuersa impetranda* 658.1.

Deum euincit, eiusque iram placat. 659.1 *Dæmones superat. ibid. Angelorum potentiam excedit.* 660.1. *humilis sit oportet. ibid. charitate ornata* 662.1. *gemma pretiosa dicitur.* 663.1. *humilitate carens nonnisi vanitas.* 665.1. *per breuia optima.* 716.1. *animas cum S. Paulo in tertium vsque cœlum rapit.* 278.1. *eius encomia.* 654.1. *vis & potentia* 658.1 & 277.1. *influxus cœlestibus præstantiores.* 276.1. *eam negligens anima sua paupertatem manifestat.* 821.1. *ea quid petendum.* 656.1

Oratio mentalis & vocalis per altaria tabernaculi Salomoni designata. 663.1

Orationes publicæ maioris sunt energiæ ac meriti, quam particulares. 241.2

Orantes seguiter statuis Babylonicis similes. 371.1. *illis perseuerantia necessaria.* 281.1. & 663.1.

Orandum pro quibus. 504.1

Osanna cantantes quid. 495.1

Otium malorum radix. 172.1. *Reipub. noxium & infame. ibid.*

Otiosi sunt aquæ stagnantes, & domus inculta. 146.1

P.

PAnis quotidie à Deo petendus. 257.2

Panes quinque, & pisces duo quid sint. 402.1.

Panthæra natura & cuius rei figura. 559.1

Passiones animi, bella cruenta. 485.1

Passiones materiales Christi à nostris distinctæ. 486.1. *earum vis & robur. ibid.*

Passio Christi scuto comparata. 602.1. *Nili fluuio.* 288.1. *præ oculis semper habenda.* 202.1. *quo pacto nobis applicetur.* 422.1. & *quando prosit.* 1. *trimembris historia* 512.1. *de ea conceptus varij* 445.1. *allegoricus.* 446.1

Pastores Ecclesiæ in sacris litteris quo modo appellantur 147.1. *religionis custodes.* 149.1. *septem apud veteres celebres* 69.1. *tres in sacris litteris.* 613.1. *mali, dolosi sunt.* 602.1. *boni, pelicani.* 307.2. *sali cur similes dicti. ibidem negligentes & mali veri animarum interfectores. eorum tribus de causis.* 611.1. *simia sunt. ibidem.*

Pastores seueritatem benignitate temperent. 616.1. *quatuor vultus oportet præferant.* 617.1. *bonorum & malorum discrimen.* 619.1. *malorum quatuor nota. ibidem. bonorum propriet.* 610.1. *eorum absentia Ecclesiæ noxia.* 618. *malorum tria genera.* 619. *tormenta.* 621.2. *bonum tria necessaria.* 609.1

Paralyticus Euangelicus humanum genus denotat. 287.1. *peccatores.* 311.2. *circa illius sanationem meditationes tres.* 314.1

Parentes sæpe filiorum exilij causa existunt. 49.1. *illorum erga filios cura quanta esse debeat.* 336.2

Parentum primorum animabus varia ob lapsum vulnera inflicta. 231.2

S. Paulus impietatis accusatus. 144.1. *Athenis de Christi resurrectione agens exibilatur.* 603.1

Pauperes euangelizari miraculum. 3.1

Pax est duplex. 598.1

Pax & amicitia omnium rerum effectrices. 573.1

Pax Christi nobis relicta multo labore parta. 597.1 *Pax mundi est bellum intimum.* 598.1 *eius signa quæ.*

Peccatum animæ pestis & ruina 141.2 & 148.2. *reprobationis causa* 181.2. *animæ plus nocumenti, quam omnes creaturæ unitæ importat.* 184.2. *Deum ab anima fugat* 189.2. *est lepra nota* 237.2. *peccantem Deo facit abominabilem, vitæ animæ destruit. ibid. morborum creandorum causa.* 311.2. *decem talentorum* 351.2. *mortale quid sit.* 426.1. *Dæmones facit deformes. ibidem. Satanæ deest.* 442.1. *Angelos, sanctos, & nos visione beatifica priuat.* 420.1. *Deus nt deliquium patiantur, efficit. ibidem. infinitorum malorum principium, fons & origo* 411. *eius grauitas, & de ea meditatio pia.* 29.1. *alij effectus & mala.* 13.1 & 288.1. *centrum, seruerja voluntas.* 216.2. *eo nihil peius.* 184. *nihil grauius.* 270.2

Peccatum paruulorum voluntarium est voluntate aliena. 419.1

Peccati & lepræ similitudo. 113.1

Peccati grauioris difficultas remissio. 434.1

Peccata venialia arenæ guttis similia. 340.2

Peccata alienorum plorada 188.2. *illa remittendi triplex potestas sacerdotibus concessa.* 312.2. *ob peccata publica vrbes & regna Deo punita.* 181.2

Peccatrix meretrix in sacris litteris nominatur. 471.1

Pecca-

Peccator in die iudicij, quo fugiat non habebit 15.1 *iudicis supremi sententiam moleste feret* 19. 1.
Peccator est vera mortis imago 37.1
Peccator Deo exosus 122. 1. *Gabaonitis collatus.* 142.1 *dormienti in mari* 149.1 *ad iustitiam sine miraculis non adducitur* 270. 1. *neque à peccatis absque speciali Dei gratia liberatur.* 289.1
Peccator mortuus in peccatis damnabitur. 308.1 *pœnitens saluabitur* 309.1
Peccatori an Deus suam damnationem possit reuelare 308.1
Peccatores verbum Dei audientes ad pœnitentiam conuersi 468. 1. *non audientes miserè pereunt* 189.1. *vere fatui.* 570.1. *Deum peccantes minimè putant intueri.* 582.1 & 533.1. *illorum tria genera mundo imperant.* 87.2
Peccatores animalibus non absimiles 152. 2. *veri bonorum suorum, fortunæ, naturæ & gratiæ, sunt dissipatores* 171.2
Peccatores à lapidibus & ab Angelis accusantur 171. 2. *in prosperis diuinam vltionem peccatis debitam non ponderant* 181.2
Peccatores mancipia sunt multis dominis subiecta 254. 2. *seruiunt tot dominorum, quot vitiorum ibid. Hydropico & Lysimacho Rege designati* 285. 2. *seipsos quomodo diuendant* 351.1. *illorum iustificatio ipsa mundi creatione difficilior.* 313. 2. *insolentia, dum prospere agunt* 339.2
S. Petrus solus inter Apostolos matrimonio fuit copulatus 376. 1. *eius socrus quid* 377.1. *domus* 379.1. *non vult adorari* 50.1
Pharisæi super Cathedram Moysis sedentes quos figurent 314.1. *de externis tantum solliciti.* 372.1 *parua magni, magna parui facientes.* 121. 2. *illorum malitia & proditio exaggeratur* 452. 1. & 284. 2. *iustitia imperfecta & defectibus plena.* 119. 2. *hypocrisis* 363. 2. *oratio ridicula & arrogans* 174.2. *illis Christus duabus parabolis propositis occurrit* 69.2
Pelicani in fouendis pullis solertia 512.1
Persecutionum tria genera in Ecclesia 146.2
Perseuerantiæ encomium 137. 2. *hieroglyphicum* 139.2
Periclis egregium dictum 315.1
Persona diuina in igne apparent 10.2
Philippi Macedonis Apophthegma *ibid.*
Philosophi gentiles influxus cœlestes mirantur 276 1. *vnum Deum agnoscunt* 45.2
Piorum desideria retardare, peccatum 209.1
Piscatorum duo genera 109.2
Piscina pœnitentiæ figura 284.1
Piscina quinque porticibus distincta quid 287. 1.
Pisces salsuginem maris non sentiunt 103.2
Pictoris industrii pictura & inuentio 69.2
Platonis & Ciceronis de vitæ huius mortalitate Apophthegma 247.1 *eiusdem Platonis de bona Reipub. constitutione* 310 1
Pœna eorum, qui iniurias vlti. 237. *Ecclesiam persecuti* 245.1 & 267. 1. *prodigorum* 239.1. *Gulosorum & hæreticorum* 355.1. *falsorum apud Romanos testium* 538.1
Pœnitentia deserti delineatio 249.1. *Ionæ Prophetæ signum* 271.1. *Euripi* 284.1
Pœnitentia non differenda figura 469.1 *illam differentium in mortis vsq; horam miseria & pœna* 398.2
Polypi natura 644.2
Ponderis genus duplex apud Hebræos 336.2
Pontifices Romani triginta martyrio affecti 24.1 *illorum dignitas, quoad Sacerdotium, non est maior, quam Sacerdotis alicuius communis, in aliis tamen differentia* 244.2
Porcia Catonis filia de secundis nuptijs sententia 392.1
Potentes in mundo infirmos deuorant 127.1
Præcepti de diligendo Deo variæ expositiones 292 2.
Prædestinatio ad gloriam, vel ad damnationem vt incomprehensibilis, sic terribilis 303.1 *fit meritis non præuisis* 304.1. *eius figura ibid. necessitas ibid.*
Prælatus in loco, cui præest, residens, luna 136.1
Prælatorum Ecclesiasticorum defectus 315.1. *grauenus* 607.1
Præsentia Dei animam lætificat 643.1
Pramasii pictoris industria 346.2
Princeps adulatores, oportet fugiat 172.2
Principes veritatem exosi 27.1
Prodigi ab Atheniensibus qua pœna mulctati 339.1.
Deo inuisi ibid. in eos veterum Philosophorum varia dicta 340.2

Prodigalitatis malum 338.1
Prophetæ falsi quinam 155.2
Prosperitas Dei oblivionem inducit 334. 2. *mentem ab eodem auertit* 376.2
Prothogenis de linea Apellis iudicium 50.2
Prouidentia diuina quibus dubia & incognita 172 1. *Scal. Iacob est* 131. 2. *rationibus confirmatur* 257. 2. *de ea dubitare, signum est infidelitatis* 259.2
Proximus in prosperis & aduersis diligendus 297. 2.
Prudentia est, mala prouidere 667.1
Psalmi graduales appellati vnde 397.2
Pseudoprophetarum varia genera 148. 2. *in veteri Lege pœna* 160.2
Puellarum hieroglyphicum
Pyrrhi Regis apophthegma 462.1
Pythagoræ symbolum 91.2

Q.

Quadragesima cur instituta 222.1
Quatuor genera generalia in rebus creatis. 367.2
Quatuor Monarchiarum descriptio 335.2
Qua ervarij numeri vis & efficacia. 427.1
Quatuor solent in vita difficultates occurrere. 70.1
Quatuor ad Reipublicæ felicitatem conducunt. 646.1
Quatuor in pœnitente Publicano conditiones laudabiles 198.2
Quatuor hominum genera, & ad bellum, ita ad pœnitentiam inepta 56.1

R.

Raca quid significet 128.2
Rami ex arboribus cadentes quid 495.1
Razia Iudæi facinus 617.1
Rectio an detur in patiente 375.1
Regis cogentis seruos suos ad reddendam rationem prudentia 48.2 *rationem cum seruis, non cum dominis pouit & cur* ibid.
Regis nomine quis dignus censendus 141.2.
Regna duo habent brachia, iustitiæ & misericordiæ 21.2. *illorum euersio, Regum crudelitas.* 329.2.
Regnum Iudæa in quatuor Tetrarchias diuisum 59.1. *diuisio eius excidium denotat* 63.1
Regnum mundi initio magnum, sed postea in cinerem redactum 154.1. *illius duo genera* ibid.
Regnum cœleste abundantia terrena præstat & robore 318.2.
Res impossibilis hieroglyphicum 125.1.
Religiosus quidam vnicum trium filiorum librum attente legit 255.1
Religiosi vtrum se de promissionis suæ anno possint iactare 179.1.
Religiosi tenentur ferre testimonium de Christi paupertate & humilitate 671. 1. *eorum duplex genus* 134.2
Reliquiarum cultus, bonus & meritorius 381.2
Reprobationis ad mortem qua causa. 304.1
Res naturales extra suum naturale centrum contineri nequeunt 589.1
Resurrectio Christi creditu difficilis 602.1. *tribus de causis facta* 557.1
Resurrectio Christi à veteribus Philosophis nunquam agnita 556. 1. *passionum & tribulationum nobis memoriam adimit* 569 1. *de ea conceptus varij* 557. 1. *omnes figuræ veteris legis complet.* 591.1
Reus audita mortis sententia momento temporis conscit. 529 1
Reus audiendus priusquam condemnandus 165.2
Richardus S. Victor. sententia 270.1
Romanorum triumphi quales 46 .1
Ruina nomine quid in Sacris litteris intelligatur. 80.2.

S.

Sabbatha Iudæorum diabolus refugit 279.2
Sacerdotes honorandi licet vitiosi 242.2. & 314 1. *sunt dij, reges, angeli* 243.1
Sacerdotes ad Ioannem cur missi, & non Scribæ & Legis Doctores 44 1. *montibus comparantur* 122.1.
Sacerdotes Angelis & Ioanne Baptista sublimiores ibid. *eorum potentia & dignitas* 121. 1. & 408.1. *epitheta* 243. 2. *vitia & defectus tegendi* 121. 1. *illis subiecti diaboli* ibid. *remittendi & retinendi peccata potestas concessa* 312.2 *domorum sæcularium frequentatio noxia.* 379.2.

Sacerdotum Græcorum in ordinando consuetudo. 376.1
Sacerdotalium ornamentorum expositio 505.1
Sacrificia cum ipsa mundi creatione esse cœperunt 498.1. eorum duo genera 501.1. figuris probantur esse 502.1
Saladini Ægyptiorum Regis maximi egregium in stante iam morte facinus 219.1
Salomon tria peroſius 172.1. eius templi dignitas & pulchritudo 181.2. ornamenta ib.
Samaritanus Euangelicus Christum repræsentat. 233.2. eius misericordia quanta 232.2
Samaritani tres in Sacra Scriptura celebres 247.2
Sancti in cœlo tormentorum in hac vita perpessorum obliti 635.1
Sancti post mortem magnis honoribus affecti 157. 1.
Sancti per multas tribulationes cœlum ingressi 572 1. stantes Deum laudant 573. illorum exempla afflictis & desperatis animis consolationi sunt 130.1
Sanguis Christi ab Angelis collectus, nec eius notabilis quantitas terræ relicta 600.1
Sapiens extremi iudicij meminit, stultus obliuiscitur 2.1 passionibus caret 125. 2. quis potissimū censendus 167.2
Sapientes huius mundi quomodo sint oracula, & quomodo bestiæ 219.2
Sapientia duplex 41. 1. mundana stulta censenda 42.1
Saulis Regis erga Dauidem odium & æstus 326.2
Scientia & virtus simul incedunt 222.2
de Scientiis infusis insignis tractatus 415.1
Scribæ super Cathedram Petri sedentes quinam. 312. 1. illorum falsa iustitia propriis meritis innixa 317.2
Scriptura est liber lamentis & carminibus latis refertus 57.1
Scytharum in defunctis sepeliendis consuetudo. 270.2
Seminis quatuor diuersis locis dispersi allegorica expositio 190.1
Seminatoris nomen Deo proprium 139. proprietates 145.1
Semiramidis Reginæ epitaphium 267.2
Senes salutem negligentes magis quam iuuenes reprehendendi, & cur 171.1
Septenarius numerus in Sacris litteris frequens ac notabilis 38.1
Sepulcra terra oblitionis dicta 271.2
Sepultura honor exemplis ratificatur 424.1
Serpentis prudentia in mundo volenti viuere necessaria 64.1
Serui Dominis suis oportet sint vtiles & fideles. 348.2
Serui debitoris preces. 352.2. earum mysticus intellectus 353. 2. nequam cur dicatur 354. 2
Sichem Samariæ Metropolis 382.1
Signum verbum pluribus modis in Scriptura accipitur 81.1
Siloe natatoria Sacramentorum figura 422.1
Simonia cur specula dicatur odisse 134.1
Similitudo peccatoris in peccatis obdurati 306.1
Simon Cyrenæus Christi crucem sustentat 550.1
Simonidis dictum 46.2
Societas prauorum fugienda 477. 1. noxia 235. 2
Solin extremo iudicio quomodo obscurabitur. 9. 1.
Sol cum Deo confertur 405.1
Sol mundi incolis media anni parte cōspicitur. 437 1. dictus quasi solus. 438. 1. nunquam mutatur ibid.
Sol Trinitatis mysterium nobis repræsentat 440.1 eius diuersi aspectus 439. 1. quatuor proprietates 293.1
Sol influxus suos corporibus vicinioribus communicat 304.2
Soles duos non mundus, nec regnum duos Reges ferre potest 438.1
Solitudinis encomia 56.1. & 210.2
Somnium Oeconomi Regis Pharaonis 98.1
Somni effectus & mala 148.1
Spei mundanæ simulachrum 61.1
Spiritus sanctus in primitiua Ecclesia cur visibiliter descenderit 356.1. quatuor vicibus descendit. ibid.
Spiritus sanctus peccata mundi dijudicat ibid.
veritatis doctor 652.1
Spiritus sanctus extremum iudicium instare decet ibid.
Spiritus sanctus à Patre & Filio simul procedit. 10.2
Spiritus sanctus in forma ignis violenti cur descenderit 142. sensus cur dictus 192. 2. per Christi merita datus 31. 2. & per seipsum 32. 2. per pluuias & aquas designatus 331 Euripo similis & simul incomprehensibilis 362. sapientiæ auctor 42.2

Spiritus sanctus Apostolos erudiuit. 43. 2. *eius varia in Sacris litteris nomina & tituli* 669. 1. *functiones ibid. de census fuit euidens Diuinitatis Christi testimonium* 670. 1. *circa illius processionem à Patre Filioque errores & hæreses variæ* 9. 2. *virtus & potentia* 20. 2. *septem dona septem Planetis collata* 37. 2. *septem oculis* 39. 2. *totidem columnis* 40. 2. *tubis ibid. tonitruis & septem gradibus* 41. 2.

Sponsa dilectum à meditatione rerum diuinarum commendat, 71. 2

Stoici Deum nunquam iratum dicebant 403. 1

Struthio ouа intuendo excludit 618. 1. *crudelitatis symbolum est* 309. 2

Studium rerum sæcularium pios viros turbat 96. 1.

Succini natura & virtus 321. 1

Superbia quid est 191. 2

Superbia omnium vitiorum maximũ ac teterrimum 192. 2. *Aquilam refert ibid.*

Superbia in Sacris litteris impietas dicta filia diaboli ibid febris quartana 194. 2 341. 2

Superiores delinquentes fraterne & amice corripiendi 361. 1

Surdus & mutus Euangelicus dextre & sinistre in Scriptura accipitur 209. *à Christo curantur, & in illa curatione quæ cæremoniæ adhibitæ. ibid.*

Surdum cur Dominus è turba sequestrarit 210. 2

T.

TAbernacula virum tria facienda, & quid sint 295. 1

Tamberlanis Regis in obsidendis vrbibus crudelitas 255. 1

Templum nomen æquiuocum pro Ecclesia acceptum 264. 1

Templum ab Apostolis constructum 406. 1. *eorum vsus multis annis viguit. ibid. à Concilio celebratus* 407. 1

Terra & mare mirabilium DEI theatrum 125. 1.

Terra in medio trium elementorum sita quid notet 247. 1

Testes falsi Romæ præcipites de saxo Tarpeio agebantur 538. 1

Thabor, mons est Galilææ 300. 1. *eius encomium* 293. 1

Themistocles Miltiadis trophæis è somno excitatur 445. 1. *eius de inuidia Apophthegma* 410. 1.

Theophrasti Philosophi Apophthegma 232. 2

Theopompi Regis dictum 310. 1

D. Thomæ de bonis operibus sententia 141. 1

Timantis ars & apophthegma 352. 1. *in Agamemnone pingendo industria* 519. 1

Timonis Philosophi de auaritia & ambitione apophthegma 316. 1

Titi Imperatoris magnificentia 139. 2

Tobias erga mortuos misericors & benignus 268. 2.

Torpedinis figura 109. 2

Traditionum duo sunt genera 372. 1. *argumentis probantur esse* 373. 1

Traditiones Apostolicæ sunt duplices 372. 1

Transfiguratio cum Iride confertur 300. 1. *illius tempore quinam in monte sermones habiti* 294. 1.

Transfigurationum genera quinque 291. 1

Transsubstantiatio à simili probatur 511. 1

Tria in vero & probato teste requiruntur 672. 1.

Tria farinæ fata quid 184. 1

Tria in hoc mundo terribilia 261. 2. *insaturabilia* 286. 2

Triangulus Isosceles sanctissimæ Trinitatis figura 450. 1

Tres assignantur natiuitates admirabiles 77. 1

Tres præcipui in Ecclesia status arbori similes 97. 1. *plumbo, argento & auro* 98. 1

Tribulatio quid sit 641. 1

Tribulationes turbinibus conferuntur 23. 1. *diluuij fluctibus ibid. torrenti* 636. 1. *fornaci Babylonicæ* 641. 1. *virgæ Moysis* 642. 1. *mari rubro ibid. sunt beneuolentiæ signa* 329. 2 *in thesauris diuinis reconditæ* 330. 2. *fontem quendam mirabilem figurant ibid.*

Tribulationes ad Deum nos euocant, etiam nolentes 333. 2

ingenium acuunt 338. 2

Tribulationes diuinæ misericordiæ ministri 374. 2.

Tribulationes individuæ huius vitæ comites 397. 2.

Tribulationes iustis vtiles & salutares, impijs noxiæ 640.1. *earum vtilitas* 375.1 & 635.1. *immissio à Deo, nec miranda* 376.1. *exemplis declaratur* 580 1. *encomium* 675.1
Tribulationibus iusti cur probentur, & impij nullis 21.1. & 22.1. *de eisdem conceptus varij* 580. 1.
Tribunalia iustitiæ vineæ Christi appellanda 333. 1.
Tribunalia tria apud Hebræos 128.2
S. Trinitas Mathematicorum trigono similis 440 1. *eius mysterium est torrens inuadabilis & profundus* 48.2. *ineffabile* 52.2. *nulli creaturæ accommodatum* 53.2. *in quo consistat ibid. testimonio Scripturæ confirmatur* 55.2. *eius imago anima rationalis ib fol.* 56.2
Trigonon Isosceles ib. in eo omnia communia 54. 2.
Tuba terribilis in die iudicij reboabit 162.2. *Regiæ maiestatis erit signum* 17.1
Turcæ seipsos studeant noscere 42.1. *eorum de Christo blasphema fabula* 533.1
Turtur perseuerantiæ symbolum 82 2

V.

VAlentinus gentilis flammis à Caluino cur adiudicatus 143.1
Veneris imago 32.1
Venti nauem Ecclesiæ impetentes quid 244.1
persecutionem denotant ibid.
Ventorum origo incognita, 19.1. *meridionales pluuiarum causa* 20.1
Verbum Dei oculis corpereis vile munus apparet 158.2
Verbum Dei mulieribus formosis simile 159.1
Verbum Dei plurimis nominibus in Scriptura afficitur, & rebus variis comparatur 182.1. *tubæ* 195.1. *malleo ibid. eius dignitas & vtilitas* 189. 1. *vis & efficacia* 467. 1. *eius auditu delectari sani animi signum ibid.*
Veritas obiectum intellectus 357.2
Vestes in via Christo sternentes quid 495.1
Viarum duo hoc in mundo genera 149.1
Viatores Emauntini quinam 565.1
Viatorum industria qualis 112.1
Victoria pacis tempore glorioſior, quam belli 210.1
Viduitas argento, virginitas auro comparatur 98. 1.
Villæ à Deo infinitæ hominibus datæ 164.2
Villici Euangelici expositiones variæ 170. 2. *peccatorem denotat ibid.*
eius calamitas 173 2
expostulatio 174.2
Vineæ improba ipsa hæresis est 333.1
Vineæ à Patre familias plantatæ varia significata 332.1 *mystica explicatio* 333.1. *irrigatio, Ecclesia est* 334. 1. *fenui in eam emissi sunt Prophetæ* 336. 1. *in ea turris constructa quid denotet. ibid.*
Virgo Deipara filium rogat, vt vini defectus prospiciat 106. 1. *Leæ vnicum parienti catulum comparatur* 456. 1. *mortem & passionem filij extreme dolet* 553.1
Virtutes hodie constrictæ tenentur, & vitia dominantur 30.1. *non iactandæ sed tegendæ* 196. 2.
Visio cuiusdam religiosi 135.2 *Ioannis in Apocalypsi moraliter exposita* 131. 2. *Joelis Prophetæ* 264.2
Vita æterna perseuerantibus promissa 66.1. *humana variis permixta malis* 84.1. *mari comparatur ibid. horto sponsæ in Canticis* 85.1. *agro Euangelico bonum semen & zizania complecteti ibid. eius breuitas* 431. 1. *miseria* 564. 1.
Vocatio sola ad salutem non sufficit 247.2
Voluntas bona ad salutem acquirendam, num sufficiens 146.2. *peruersa peccati centrum*, 216. 2.
Voluntas nostra via Domini est 69.1
Voluptuosi concionatores exsibilant 192.1
Vrsi proprietates 183.2
industria, dum capitis grauedine laborat 362.2
Vulnera Christi spem nostram confortant 603.1
amoris sunt erga nos relicta testimonia 604.1
Vultures cadauerum fetore allecti, quibus similes 450.1
Vxor nunquam sola relinquenda 88. 1. *animæ viri dimidium* 101.1
Vxoris sapientis descriptio 87.1
Vxorem habens malam infernum habet 103.1
Vxores impiæ maritis ruinæ causa ibid.
Vxorum erga maritos officium 78.1

X.

Xerxis Regis prælarum factum 219. 1. totus exercitus à Pythio ad prandium inuitatur 401.1

Z.

Zacharia Prophetæ visio moraliter expasita. 168.2

Zebedæi filiorum mater Maria Salome 318.2

FINIS.

DOMINICA PRIMA ADVENTVS.

SYNOPSIS, SEV ARGVMENTVM GONCIONIS.

1. *Supremi iudicii obliuionem esse nouiam salutarem vero memoriam.*
2. *Iudicis & iudicii nomina esse ipsi mundo congenita.*
3. *Signa futuri iudicii quæ & qualia sint.*
4. *De signorum modo ac sensu.*
5. *De rebus signatis.*

Erunt signa in sole, & luna, & stellis, Luc. 21.

FIGVRA.

Exod. 10. IVSTISSIMVS ille ac potentissimus scelerum vindex Deus, cum impiũ olim Pharaonem, qui populo Israel varia intulerat mala, eumq́ue seruitute durissima & diuersis calamitatibus afflixerat, castigare ac diræ vltionis tela in Ægyptios detorquere decreuisset, plurima cum in cœlo tũ in terra signa, velut præambula, & impendentis ruinæ regniq́ue totius excidii prænuntia, quin & furoris sui testes, præmisit. Orbis quidem lampas sol, luna, stellęq́; per noctem cœlo splendere solitæ, triduo lumen amisere, tenebręq́; densissimæ, quæ & manibus tangi potuerunt, per vniuersam Ægyptum, factæ sunt. Ad eundem plane modum, priusquam circa finem mundi dignis in peruersorum hominum flagitia suppliciis animaduertat, iudiciorum suorum furorem & indignationem in miseros mortales effundat, eosque stirpitus quasi excindat; horrenda ac terribilia, quæ metum cunctis incutiant, signa, velut præcursores, emittet. Tunc nimirum stellæ delitescent ac fugient, sol tetro & ferrugineo amictus velamine non lucebit, luna deliquium patietur, sidera cœlo cadent, mundus denique densissimis tenebris obsitus ingemiscet ac palpitabit. O diem cruentum ac lugubrem! diem terribilem & vere formidandum! signa horrorem terroremq́; incutientia, lachrymas ac gemitus excutientia! Hodierno hæc Euangelio describuntur, quæ vobis iam latius exponere est animus. Atque vtinam idcirco in lachrymas hodie vox conuertatur, vtinam lingua terribilem tonitrui boatum induat, gemitus eloquii vice fungantur, tremor & pauor aliaque doloris & luctus argumenta gestus efforment! Cœptis adesto sanctissime Spiritus, tuque sacratissima Virgo, Iudicis, cuius hodie furorem æquissimaq́; iudicia verbis prosequar, mater, precibus & patrocinio apud eundem, dicenti auxiliare: ideo te salutatione, qua olim à Gabriele Archangelo in Nazareth salutata es, compellabimus. *Aue Maria*

Cœlestis ille Theologus atque orbis Metaphy-

raphysicus Ecclesiastes, qui plurima hieroglyphicis & emblematibus obscurioribus mysteria inuoluit, duos nobis in sacræ Scripturę theatro exhibet, velut actores, nimium quantum inter se differentes: quorum vnus sapientissimus, alter vero stolidus vt qui maxime; vnus dextra, alter sinistra cor teneat: *Eccl.10. Cor sapientis in dextra illius, & cor stulti in sinistra eius.* Hieronymus loci huius interpretem agens, hæc inuolucra de extremo iudicio intelligi debere existimat, in quo ad dextram electi, reprobi ad sinistram collocabuntur.

Sapiens extremi iudicii meminit stultus vero obliuiscitur.

Docemur autem, quemadmodum cordati ac circumspecti est, extremi Iudicii semper ac nullo non tempore recordari, sortemque Beatorum, quam per dexteram hic denotari certũ est, assidue mente voluere, ita è contra stolidi atq; insipientis esse, ad sinistram animum cogitationesq; cõuertere, viam reproborum insistere, nec horrendũ illud tonitru diuinæ sententiæ, aut inexorabilem Iudicis seueritatem vnquam præ oculis habere. Et sane quicunque hęc animo semper insculpta gerit, næ ille sapientissimus mortalium dicendus est, at insipiens & fatuus ille, qui animum hinc auertens alio conuertit. Ille scil. à peccato reuocatur, iustitiam metuendo; hic vero eidem sese implicat, dum impune se habiturum confidit, aut peccata disquirenda à Iudice negat.

Qui iudicii extremi meminit, à peccato reuocatur; è contra, qui obliuiscitur.

Impii dum sperant se impune apud Deum habituros, audacius in eundem peccant.

Dauid propheta in lege diuina versatissimus, & in scientia Sanctorũ absolutissimus, cum hinc sibi Deum, illinc vero effrenem sceleratorum hominum audaciam, & summam creaturam in Creatore ad iracundiam peccatis prouocando ingratitudinem, quæ nimirum maiestatem illius vilipenderent, eique prout par est non seruirent, consideraret; nullam profecto aliam cõemptus huius rationem dare potest, quam summam diuinorum iudiciorum obliuionem: dum nemo vel obiter perpendit, exactam, post hanc vitam, de omnibus verbis, operibus & cogitationibus coram summo Iudice rationẽ reddendam esse, singulaq; minutissime disquirenda. Ait enim, *Psal.9. Propter quid irritauit impius Deum? Dixit enim in corde suo: Non requiret.* Et profecto nulla alia contempti numinis dari ratio potest, quam quod stulte sibi persuadeant impii, nullam Deo de operibus rationem reddendam, nullamque de iisdem disquisitionem instituendam.

Horum sermones ad viuum depingit Iob, cum sic eos loquentes inducit, *Nubes latibulum eius, nec nostra considerat, & circa cardines cœli perambulat.* Perinde, ac si dixisset, Scelestus & diuinæ maiestatis contemptor, cum peccatis sese inuoluit, ac sceleribus animam coinquinat, tam securus est ac confidens, vt Deum esse vix credat, vel si credat esse, eum cæcum & talpam existimet: quin & his impietatẽ suam verbis stabilire contendit, post nubes in cœlo delitescit, vitam nostram aut opera non contemplatur, per cœlos quietus & quodammodo deses obambulat, de rebus nostris ne hilum solicitus. O errorem deplorandum, blasphemiam intolerabilem, læsæ Maiestatis crimen, peruersas cogitationes, omnis mali & impietatis matres! Quid? *qui plantauit aurem, non audiet? qui finxit oculum non considerat?* Profecto quicunq; Deo aures & oculos aufert, illius quoq; iustitiã & prouidentiam simul auferat necesse est: ac talem qui sibi Deum fingit, idola sibi fabricat, qualia Psalmographus describit, *Oculos habent, & non videbunt; aures habent & non audient.* *Psal.93.* *Psal.113.*

Non cogitant impii opera sua Deo inspici.

Vidit olim Zacharias Propheta lapidem, qui septem oculos haberet. Lapis hic Christum futurũ nostrum Iudicem denotat (*petra autem erat Christus*) omnes porro, quos habere dicitur, oculi, illum oculatissimum esse innuunt, qui nimirum omnẽ in partem circumspiciat, actiones nostras diligentissime contempletur & inspiciat, vitæq; nostræ statum attentissime consideret. Ita autem persuasum habebat Propheta Iob. ac perinde gemens ac tremens Domino, ait, *Tu quidem Iob.14. gressus meos dinumerasti*, adeo vt nihil agere aut cogitare queam, ac ne mouere quidem corpus, quin noris. Ita enucleate scil. omnia inuestigat. *Zacharias Visio. Zach.3.*

Inter cætera, quæ Poetæ fabularum artifices effinxere monstra, numeratur vastus Argus, quem centum oculis instructum depinxerũt, omniaq; circumquaq; intuentẽ. Hæc quidẽ fabula; at certũ est, eum, qui extremo iudicio summa cum auctoritate præsidebit, structus. Iudex Christus futurus Argus est centum oculis in-in sacris literis gigantem appellari, *Exultauit*

vt gi-

Psal. 93. *vt gigas ad currendam viam*; sed & gigantem vastissimum, *Magnus Dominus & laudabilis nimis & magnitudinis eius non est finis.* Vere inquam gigas est atque Argus centum oculis circumsecus vallatus, qui quidquid in hoc inferiori mundo agitur acutissime peruidet. Quicunque igitur quid agere se posse putat, quod iudicem hunc oculatissimum subterfugiat, qui acutum hunc lyncea se fallere posse confidit, fallitur profecto & mente destitutus est: ac similem se ostendit iis, quos Psalmista, postquam tyrannica quadam barbarie viduas interfecissent, alienigenas iu-

Psal. 18. gulassent, pupillos oppressissent, in sui purgationem dixisse ait: *Non videbit Dominus, nec intelliget Deus Iacob.* His igitur alta voce inclamandum est, hi corripiendi sunt, ac stultorum loco habendi, his Propheticum

Psal. 114. illud intonandum, *Intelligite insipientes in populo, & stulti aliquando sapite.*: cogitate inquam, in cœlo iudicem viuere, qui quidquid hic apud nos agitur intuetur, operaque vestra singula contemplatur.

Apoc. 1. Prima, quam Ioannes in solitudine Pathmos insulæ visionem habuit, vidit quendam similem filio hominis, cuius frons instar solis radiabat, manus stellas plurimas continebant, vox tanquam vox aquarum multarum erat, ore gladius acutissimus egrediebatur, oculi, vt flamma ignis collucebant: Quicumque in visionem hanc commentati sunt, dixere per prodigiosum hunc Iudicem Christum, qui omnes diiudicaturus est, designari: equidem vt cæteras proprietates præteream, arbitror per flammantes & igneos illos oculos, iustitiæ illius furorem, oculorum perspicacitatem, ac diligentem scelerum nostrorum disquisitionem, quam tunc adhibebit, ostendi. Vt hinc scilicet disceremus, eum, quem Iudicem futurum constat, oculos habere perspicacissimos acutissimosque vt quidquid à nobis agatur, peruideat acutius quam aut aquila, aut serpens Epidaurius, nihilq; eum fugiat eorum, quæ in mundo fiunt. Quod autem rarius hæc homines mente voluant aut non credant, hinc fit, vt in omnia vitia precipites ferantur, magnamque capiti suo calamitatem, interitum quia etiam sempiternum, arcessant.

Ita nempe Propheta regius innuit; cum enim rationem redderet, cur impii tam præcipites in omne flagitium ferantur, tamque contemleuiter diuinam maiestatem offendant, *Non est*, inquit, *Deus in conspectu eorum, inquinatæ sunt viæ illorum in omni tempore, auferuntur iudicia tua à facie eorum.* Hebraica autem & Chaldaica versio, loco *Deus*, hoc loco legunt *Heloim*, quasi dixeris Iudex. Sensus igitur is est, eo quod peccatores Deum Iudicem sibi ob oculos non ponant, eiusque iudicia non perpendant, hinc eos in profundam vitiorum abyssum prorue re vitamq; flagitiis fœdare.

Diuinorũ iudiciorum contemptus.

II.

Primum & Deus sibi nomen imposuit, fuit Iudex.

Quanta igitur, Deus bone, filiorum Adam stultitia est? quanta mortalium cæcitas, vt non agnoscant quod mundus iam inde à sui primordio agnouit? Primum namque verbum Geneseos, ac primum quod à mundi creatione nomen sibi sumpsit Deus, fuit ipsum nomen iudicis. Vbi enim in Vulgata legitur: *In principio creauit Deus cœlum & terram* fontes hebraici legunt, *In principio creauit Iudex*, &c. Quod S. Hieronymus disquirens, decemque nominum Deo in Sacris libris attributorum enumerans genera, qualia sunt Iehoua, Adonai, Saddai, Hagios, Athanatos aliaque plurima, non parum miratur, cur nam cæteris relictis nominibus, hoc sibi in primis attribuat, ac tandem concludens ait, hoc mysterio non vacare: vt hinc nimirum discerent mortales, ab illo tum tempore Deum iudicem nostrum extitisse, eumque fore, qui omnia opera nostra inquiret atque examinabit: atque ideo nostrum esse, huius interdum recordari, recordandoq ue percelli.

Gen. 1.

Tom. 1. *ad Marcellam.*

Gen. 1. Prima mundi die creator, *diuisit lucem à tenebris*, quod exponens Augustinus, per diuisionem hanc creaturam, iudicium, quod summus Deus in Angelos tulit, probos à rebellibus & contumacibus sequestrando, idipsum & de hominibus aliquando facturus intelligi debere ait. Forsitan etiam, vt hinc notum fieret, quod quemadmodum ab Angelorum iudicio mundus cœpit, ita in hominum sit iudicio desiturus; quid si, vt demonstraret, se, quemadmodum Creator & Iudex ab initio incolarum cœli fuerat, ita

Mundus cœpit ab Angelorum iudicio, desinet in hominum iudicium.

quoque sub mundi finem hominum, terræ inquilinorum, futurum, semper autem, vt mortales illius iudicia sententiamque perhorrescerent.

Adhæc Enoch, qui fuit à mundo condito septimus, is inquam, qui postquam trecentis sexaginta quinque annis in mundo egisset, mortem, eiusque tela exsibilans, in paradisum translatus est, singulariquadam ratione, vt diuina iudicia annuntiaret, ac suos edoceret, à Deo electus ac missus est. Testatur idipsum Apostolus Iudas. *Prophetauit de his septimus ab Adam Enoch*, dicens: *Ecce venit Dominus in Sanctis millibus suis, facere iudicium contra omnes.* Mirum profecto, Deum tam cito iudiciorum suorum præconem misisse, & quidem è septem, qui in terra viuebant hominibus septimum, qui eorum terrorem hominibus imprimeret, sibique vt ab iisdem cauerent, auctor esset. Egregium profecto mysterium hic delitescit. æger namque tunc mundus erat ac pessime habebat. Septimus autem in affecta valetudine dies criticus est: tunc quippe natura mutante mutant & symptomata, ægri meliuscule habere incipiunt; ac medici optimam de morbo spem concipiunt. Hinc, vt vlterius progrediar, cum peccator male habet, animaque illius debilitata est, iudicium Domini & eius iustitia ei in mentem reuocanda sunt, tunc etiam imprimis peccato egredi, prauam consuetudinem deserere; mores in melius mutare, vitæque emendationis spem dare decet. Nulla autem crisis in animæ ægritudinibus melior aut salubrior quam illa supernaturalis, peccatis nimirum mori, ac gratiæ incipere viuere.

Bombyces tonitru emoriuntur.

In tantum bombyces, filatores illi admirabiles, aut potius miserabiles, cum fatale sibi filum trahant, & suis ipsi laqueis irretiti exspirent, tonitru perhorrescunt, vt quamprimum eo audito emoriantur; opusque cœptum vna cum vita deserant: verum solent qui eorum curam habent, quo casum illum auertant, dum tempestatem cœlos minitari, aeremque conitari vident, nolis circumsecus strepere ac sonum quendam confusum edere, ne dum tonitrua boatusque cœlestes ingruunt, repentino illo fragore examinentur & exspirent. Peccatores vermes quoque appellari queunt; ita namque omnium nomine de se testatus est Israel rex Dauid, *Ego sum vermis, & non homo*: sed vermes serici, bombycini, byssо & holoserico induti, quique sibi interitum ac ruinam sepe numero accersunt, sed qui nihil magis quam horrenda diuinorũ iudiciorum tonitrua perhorrescunt: hæc namque efficiunt, vt peccato moriantur, ac gratiæ reuiuiscant. Verum mundus, à quo in omnibus diriguntur, vt hoc à fragore eos immunes præstet, tantum circa aures & caput strepitum excitat, totoque negotiorum campanulis aures eorum obtundit, vt quodammodo obsurduerint, adeo vt summi Præsidis minas eiusque iustitiæ fragores audire nequeant. Hinc Propheta, *Aures eorum surdæ erunt.* Psal. 21.

Ceruæ, vt rerum naturalium scriptores tradunt, Musica mirum in modum capiuntur, ac cœli boatum è contra exhorrescunt. Musicam tamen audiendo illaqueantur, & per tonitru vitam conseruant. Cum enim fœtus edendi tempus aduenit, non prius parere queunt, quam cœlum tonare cœperit: occulte namque in vtero operante metu què è tonitru concipiunt, facillime votum effundunt. Huc respexisse crediderim S. illum Philosophum Iob, dum ait, *Numquid nosti Iob. 39.*
tempus ibicum in petris, vel parturientes ceruas obseruasti? Est profecto stupor & hebetudo quædam brutalis in hocce animali, quod noxia consectetur, salutaria vero & profutura subterfugiat: At maiora adhuc, mihi crede, est hominum stoliditas, ne dicam vesania: hi enim præter delicias, voluptates, inaniasque, quæ tamen interitum ac ruinam deplorandam illis afferre solent, nihil consectantur; diuinorum vero iudiciorum fragorem, quæ sola prodesse vtilitatemque singularem afferre possunt, ne vel semel de iis cogitantes sancto quodam metu percellantur, animum delinquendi exuant, vitæ emendationem pariant, & grauem peccatorum vterum deponentes pœnitentiam agant, remisque velisque fugiunt. Ceruæ musicã amant, ac tonitru terrentur.

Porro Ecclesia, à Spiritu S. in omnibus directa, cum nosset, quantum iudicii extremi memoria boni afferre queat, quo peccatores percellat, ita vt caput erigant, aures apertant, Hodie Ecclesia, vt peccatores percellat

Iac, iudicii meminit.

riant, palpebras recludant, peccata agnoscant, diuina iudicia perhorrescant: extremi diei iudicii tonitruo, tubis Angelicis, astrorum deliquiis, terræmotibus, tempestatibus maris, elementorum motionibus, animaliũ rugitu, demum omnibus iis, quæ in mundi cataſtropha metum incussura sunt, eosdem è peccatorum veterno, quo sopiti iacent, excitare conatur. Inter cætera autem ait, fore signa in sole, luna, & stellis. ita quippe Euangelium hodiernum præfert, *Erunt signa in sole, & luna, & stellis.* de quo vt præsentem concionem instituam, & quidem recta quadam methodo, primo de signis his loquar, deinde diem ipsum, & quidquid in eo euenturum signa illa prognostica docuere, describam.

Luc. 21.

III. Deus antequam aliquem puniat, signa præmittere solet.

Principio igitur certissimum est, quod & à S. Patribus variis in locis confirmatur, Deum, quando aliquos in hoc mundo punire, iustitiamq; exercere constituit, plurima præmittere signa ac prodigia solere: qualia sunt, vt plurimum, solis deliquium, lunæ defectus, insolitæ cometarum apparitiones: vt hinc homines discerent, ingentia sibi cœlitus mala instare: quæ, si sapiant, præuertant atque euitent. Solent enim signa huiusmodi malorũ esse præsaga ac prænuntia. Ita quarto Neronis anno legimus solem media die defeciſſe ac deliquium passum, terram tremuisse, concussam: ecce haud multo post crudelis in Christianos religionemque nostram excitata est persecutio.

Richobaldus in Chron.

Seneca etiam in quæstionibus naturalibus refert post cometæ cuiusdam apparitionem (qui & stellis fixis & errantibus materia & forma diferepat: ac non nisi vapor quidam est Dei voluntate in materia viscosa & adustibili, vt Ioan. Damasc. ait, accensus: signum tamen semper est impendentis calamitatis, ac mali præambulum, vt in propositionibus suis ait Ptolomæus, & in Meteoris Aristot.) Oceanum sæuire cœpisse, atq; intumescere, duasq; Insulas cum habitatoribus absorptas interisse.

Antequam Mithridates Ponti rex in lucem ederetur, alius in aere cometes visus est, idque per multos dies, qui tantum per nubes & aeream regionem fulgorem eiaculabatur, vt cœlum ardere spectantes putauerint: tamq; ingens erat, vt magnam orbium cœlestium partem occuparet: itaq; lucidus, vt ipsum etiam solis lumen offuscaret, atque hunc in modum quatuor per diem horis apparebat. At nihil aliud Deus, qui eundem in cœli theatro spectandum proposuit, spectabat, quam vt truculentiam immanitatemq; barbari huiusce tyranni, quo vix Oriens crudeliorem habuit, quiq; continuis populum Rom. prælis terra mariq; exercuit, vt Valerius & Eutropius testantur, denuntiaret.

Lib. 5. decis. cap. vlt.

Plurima quoq; prodigia quæ bellum Punicum præcesserint, refert Orosius, cui & suffragatur Augustin. vt & boues locuti fuerint, infantes nondum nati ex vtero materno incondita quædam verba efformarint, serpentes per aera volauerint. Clades quoque Romanorum ad Cannas, qua quadraginta quatuor millia ab Hannibale & Carthaginiensibus interfecta sunt, quando tres modii annulis pleni, quos tamen soli equites gestabant, quos mortuis detraxerant Pœni, Carthaginem in signum victoriæ missi sunt, multis præuiis signis, demonstrata fuit.

Clades Cannensis.

Libr de bello Iudaico.

Iosephus etiam rerum Iudaicarum auctor, prodigiis variis, & quidem mirabilibus, destructionem Hierosolymæ denuntiatam ait: & imprimis, stellam quandam in forma gladii vrbi imminere visam, eiusdem excidium designantem: luna quoque duodecim cõtinuis noctibus deliquium passam: portam templi orientalem, ex ære conflatam, quam ne viginti quidem viri summa nitentes vi occludere poterant, subito, nemine impellente, ne quidquam impedientibus repagulis & seris reseratam. Sic etiam antequam mundus in exitium ruat, & ingens hæc machina dissoluatur, tempore extremi iudicii, plurima signa ac prodigia præmittentur, ait namque Euangelista, *Erunt signa in sole, & luna, & stellis.*

Luc. 21.

Signa extremi iudicii misericordiam inuocant.

Ceterum signa hæc misericordiam & clementiam inuocant, vt nimirum iis visis homines saluti inuigilent suæ, rebusq; animæ prospiciant. Imitatur siquidem Deus iudicem quendam fictum & subornatum, qui maleficum aliquem quæsiturus, eius tamen libertatis & salutis studiosus, strepitum vl-

tro excitat, vt ille eo audito sibi fuga consulat, lictorumque manus effugiat. Deus enim amore & affectu transuersum actus, hominem multorum delictorum reum comprehendere coactus, & tamen eius liberationem desiderans, priusquam descendat, multiplicem strepitum excitabit, mutabit quadrata rotundis, soli deliquium inducet, stellę cœlo cadent, elementa concutientur, cœli tonabunt ac trement, animalia vlulabunt, orbisque vniuersus ingemiscet, vt his auditis homo in tuto se collocet, grauesque iustitiæ illius manus effugiat. Insinuat hoc Psalmista dicens: *Dedisti metuentibus te significationem, vt fugiant à facie arcus.* Psal. 59.

Holofernes princeps militiæ regis Assyriorum cum terram Madian flamma ferroque vastaret, regnoque Assyrio subiugaret, terram Damascenorum tempore messis ingressus est, cuius segetes & sata succendit, arboresque & vineas incidit: quæ cum in Iudæa annuntiarentur, terror & tremor *cecidit super omnes inhabitantes terram*: dicebantque intra se, si tantam barbarus hic in segetem nostram montes ac fruticeta, vineasque crudelitatem ostendat, quæ nihil omnino in eum admisere: quid nobis fiet, qui toties eius imperium negleximus, atque in eum rebellando insurreximus? Idem omnino in mundi fine facturus est Deus, siquidem omnia hæc inferiora destructurus, limitibus eorum, id est, montibus cœlestibus, qui toties ita in scripturis nuncupantur, & apud Psalmographum, *Leuaui oculos meos in montes, vnde auxilium mihi*; factus vicinior, omnia disperdet ac destruet, solem obscurabit, lunę lumen eripiet, stellas cœlo euellet, aerem succendet, igne vastabit vniuersa, terræmotus causabitur, vt nimirum homo his visis & auditis perculsus & insolito metu consternatus dicat, Quid? itane summum illum Principem in creaturas, quæ nunquam aduersus eum insurrexere, sed fidele semper obsequium præstitere, insurgere? quomodo igitur me tot tantorumque scelerum reum, qui toties eum ad iracundiam prouocaui, animaduertet? *Erunt* itaque *signa in sole, & luna, & stellis.* Iud. 2. Psal. 120. Luc. 21.

Signa inquam misericordiæ; nunquam enim iustitia sine clementia sese demonstrat, ac vinculum inter vtramque habetur indissolubile. Scriptum quippe est, *Iustitia & pax osculatæ sunt*, & alibi, *cum iratus fueris, misericordiæ recordaberis, &c.* Hinc olim apud Prophetam ait Dominus, *Assumpsi mihi duas virgas, vnam vocaui Funiculum, & alteram vocaui decorem.* Quid nam iudicio vestro denotant hæ virgæ Auditores? duo scilicet attributa Dei, eaque nobilissima, Iustitiam scilicet ac misericordiam, aut potius duas habenas, quibus vniuersam hanc rerum machinam moderatur ac regit, Iustitiæ ac misericordiæ: vnam suauem ac mitem, ipsius nempe clementiæ: alteram vero grauem ac duram quam iustitiam dicimus. Et quoniam iustitiam semper misericordia comitatur, hinc est quod hæc virga, non gladius, non nouacula, non culter, quibus vt plurimum homines interimuntur, sed funiculus nominetur, eo quod instar funium ac vinculorum, metu ac formidine peccatores retineat, in officio contineat, atque impediat ne in peccatis vlterius progrediantur. Ideoque extremi iudicii die *Erunt signa in sole, & luna, & stellis.* Iustitiam semper misericordia comitatur. Psal. 84. Habac. 3. Zach. 11.

IV. Signa extremi iudicii allegorice exponit.

Signa horrenda ac terribilia, sed signa iustitiæ in sole Christo, luna Deipara ac stellis, Sanctis inquam ac Beatis. Tunc scil. stellæ illæ cœlo cadent, pulchra illa luna lumen denegabit, peccatoribus auxiliari desinet: tunc lucidus ille sol obscurabitur, nubibusque furore & cholera velatus vultum teget. Tunc quoque idem sol signum iustitiæ ingredietur: modo quidem in misericordiæ signo, in vitæ huius Zodiaco comparet, at tunc in iustitiæ. Nouistis Auditores, duodecim Zodiaci signa esse, quæ mundi oculus, princeps luminis, omnium influentiarum Dominus sol anni spatio perambulat, *Sunt Aries, Taurus, Gemini, Cancer, Leo, Virgo, &c.* Totidem quoque in Euangelio reperire est: & Christus sol noster, cum aliqua horum in vita percurrisset, iudicii tempore cætera percurret. Arietis iam olim signum ingressus est, in eo namque à Ioanne videtur, dum velut astrologus peritissimus exclamat, *Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.* quin in hoc eum signo à longo iam tempore vidit Isaias, Exo. Matt. 1. Isa. 16. Ioan. 1. Isa. 7.

Emi-

Emitte agnum Domine dominatorem terræ. signum quoque Virginis pertransit, in quo idem eum vidit. vaticinans namque ait, *Ecce virgo concipiet & pariet filium*. Geminos etiam prætergressus est, in quibus totus eum vidit orbis: in mysterio videlicet Incarnationis, in quo duplex natura, diuina & humana, velut gemini in vnam hypostasin coaluerunt, ac non nisi vnam personam constituerunt. Cancrum quoq; ingressus est, canerum inquam, qui retrogredi ac retrocedere solet: quando a maiestate & magnificentia sua recedens infra Angelos sese demisit, & homo factus est. atque in hoc signo eum aperte Ioann. vidit, dum ait, *Et verbum caro factum est*, quin & *Psal.8.* prædixerat Psalmograph. *Minuisti eum paulo minus ab Angelis.*

Verum extremi iudicii tempore Libram ingredietur? Leuate capita vestra Auditores tunc, tunc inquam signa in sole conspicabimini, tunc sol Libram subibit, tunc ponderabit, omniaque opera, verba, cogitationes nostras iustitiæ suæ trutinæ imponet & examinabit. Sol cum in Libra est, æquinoctium est, vnde poeta:

1. Georg. *Libra diem somnique pares vbi fecerit horas,*
Et medium luci atq; vmbris vbi fecerit orbē.

ita cum mysticus ille sol iudiciorum suorum libram ingressus fuerit, noctes æquabit dieb. dies inquam Beatis ac cœlestibus, noctes damnatis ac reprobis, nam & horum supplicia, & illorum gaudia perennia futura sunt, nulloque vnquam fine terminanda. Deinde Leonem etiam intrabit, itaque furore & indignatione accendetur, vt omnia quæ hic in terra sunt, ad ima vsq; fundamenta montium, incendio consumpturus sit. *Montium*, ait hinc Moses, *fundamenta comburet*. Ecquis, Deus bone, ardor! ecquod incendium! *Psal.18.* *Non est qui abscondet se à calore eius.* Tunc vere sol in Leone futurus est: iudex enim non iam humana, sed leonina voce detonabit ac rugitu suo totum percellet orbē. Docuit hoc me *Amos.3.* Prophetes, dicens, *Leo rugiet, quis non timebit?* *Ioel.3.* & alius: *Dominus de Sion rugiet, & de Ierusalem dabit vocem suam & mouebuntur cœli & terra.* Huc respiciens Dauid, simulque conceptum nostrum auctoritate sua cōfirmans, duas ei qualitates assignat, penitus inter se

Beatitudo electorum & pœna damnatorum semper durabunt.

Deut.32.

contrarias, clementiam nimirum & rigorem: *Psal.24.* *Dulcis & rectus Dominus:* modo quidem dulcis est, quam diu in misericordiæ signo hæret, at rectus, & rigidus futurus, quando iustitiæ signum fuerit ingressus. S. Bern. quoq; eodem respiciens, iudicem nostrum comparat api, in ore quidem meli, in cauda vero aculeos gestanti: modo enim nonnisi nectar spirat & misericordiam. at in mundi fine aculeos, stimulos, iustitiam proferet; ideoque *erunt signa in sole, & luna, & stellis.* *Luc.21.*

Signa luctus & tristitiæ: erunt namque lugubres hæ ante mundi consummationem apparitiones, velut luctus quidam generalis, atque vniuersalis omnium creaturarum in hominis interitu planctus. Nam quemadmodum rege mortuo tota aula luctum induit, atque vniuersum regnum plangit ac lamentatur, ita cum homo totius vniuersi rex, circa mundi finem in extremis versabitur, tota orbis huius aula lugebit, magnates cœlestes, elementorum præsides, terræ vasalli: totus denique mundus planget & vlulabit. Quod ad viuum expressit Ezechiel. *Et operiam, cum exstinctus fueris, cœlos: & nigrescere faciam stellas eius, solem nube tegam, & luna non dabit lumen suum.* Et quamuis hoc iuxta literalem sensum de rege Ægypti intelligatur, mystice tamen de homine, qui mundi huius dominator est, intelligi quid vetat? *Ezech.32.*

Dauid audito, Saulem & omnes fortissimos Israel in montibus Gelboe occubuisse, contristatus est quam maxime, vtque omnes tantam cladem deplorarent, omnis Israel luctum indueret, lamentis personaret, ac lugubre carmen funderet, auctor fuit: quin & Israelitides, vt mortem principis sui plangerent, adhortatus est, *Filiæ Israel super Saul flete, qui vestiebat vos coccino in deliciis.* Non aliter, quando circa diē iudicii mors hominis, qui velut regulus in hoc mūdo est, ac totius nobilitatis filiorum Adam annuntiabuntur, natura tam acerbum casum ægre ferens, omnes creaturas ad lacrymas & gemitus excitabit, efficietq; vt totius vniuersi aula luctum induat: ideoque stellæ absondentur, planetæ cælo ruent, elementa rebellabunt, animalia præ anguſtia emorientur, per omnia deniq; loca luctus, querelæ, lamenta, gemitus exaudien-

2. Reg.1.

Signa hæc futura sunt signa luct⁹.

Historia de morte Saul allegorice exposita.

audientur, &, vt Euangelii verbis loquar, *Luc.21.* *Erunt signa in sole, & luna & stellis.*

Insignes conceptus morales.

Et quemadmodum, inquit Chrysostomus, patre aliquo familias in mortis articulo constituto, tota domus in luctu & mœrore versatur: hinc filii carissima pignora, illinc vero domestici ac serui plangunt ac lamentantur, aulæis parietes denudantur, aliisque vestibus conuestiuntur, ac per omnes domus angulos vnica imago mortis oberrat: ad eundem modum paulo ante finem mundi, homine magno illo patrefamilias, qui totum orbem regit ac moderatur, cœlos, vt contempletur: elementa, vt temperet: anni tempora, vt dirigat: bestias, vt frenet: omnia denique, vt libere de iis disponat in extremis agente: magna hæc mundi familia turbabitur ac planget: herbæ siquidem exarescent, arbores deflagrabunt, aues obmutescent, omnia luctu & lamentis replebuntur, pulchri illi agrorum tapetes auferetur, syluarum viror peribit, flammantes illæ cœlorum faculæ extinguentur, omniaque atras & pullas vestes induent, tenebras inquam ac nebulas. Ita namque testatur Euangelium, *Erunt signa in sole, & luna & stellis.*

Signa discessus hominis, dierum illius finis, omnium rerum derelictionis signa. An non enim, cum palatii fenestræ & ianuæ claudũtur, aulæa è parietibus auferuntur, tubæ discessum sonant, excubitores & stipatores regii procedunt, signum est Principem abitum adornare? quando columnę & bases tremunt, an nõ hinc colligere est, domum ruinam meditari; quando naturalis ac vitalis color, & faciei decor perit, & pallor corpus obsidet, an non hinc mortem licet præsagire? Quando igitur rutilantes illæ fenestræ cœlorum, ianuæ illæ mundi, solem & lunam intelligo, manu Creatoris ipsius claudentur, aulæa ac peristromata lucis & diei auferentur, tubæ quibus mortales ad iudicium euocabuntur personabunt, Angeli denique qui Dei lateri semper adhærent, progredientur: an non manifestum signum est Principem, id est, hominem, velle discedere: Demum vbi tot terræ motus, tot concussiones audientur, atque vterque mundi cardo quassabitur, ingens illa mundi domus an non præsens periculum adibit? Adhæc vbi color ille naturalis agrorum, ille candor, viror, rubor, color ille purpureus, giluus ac rubicundus, qui in pratis modo oculos omnium delectat & afficit, creaturarumque fronti insculptus legitur, deficere & emarcescere cœperit: nonne certissimum præsagium est, mortem adesse, ac finem imminere? Cum homines deniq; pallescent & arescent præ timore, qui superueniet vniuerso orbi, cum sol, luna, stellæ, radios, lumen, fulgorem amittent: profecto dubitare nemo potest, quin mors præ foribus sit, omniumq; rerum finis instet. Atque adeo nolite mirari, *si erunt signa in sole, & luna & stellis.* *Luc.21.*

Signa interitus mundi.

Bonum omen est cœlos exultare; malum dolere.

Felix ac faustum omen est, cum cœli exultant, vt in sacro natiuitatis Domini die, quando Angeli cœlo descendentes suauissime in aere modulabantur, Gloria in excelsis Deo: & quando stellæ in signum lætitiæ in Oriente fulgebant. Verum cum luctum induunt, ac terro velamine cooperti sunt, vt in tristi Passionis die, triste solet augurium appellari. similiter non triste omen erit, cum in die iudicii globi cœlestes tristitiam præferent, planetæ obscurabuntur, stellæ præ mœrore concident, sol & luna luctum demonstrabunt? quam fatale hocce futurum est prognosticum? vnde Propheta qui nouisse omnia videbatur, *Finis venit, venit finis, euigilauit aduersum te, ecce venit: immittam furorem meum in te, & iudicabo te iuxta vias tuas.* *Ezech.7.* Ita quid aliud è signis prodigiosis nisi prodigia colligi poterunt? quamobrem *Erunt signa* *Luc.21.* *in sole, & luna, & stellis.*

Quid? an non sufficit, signa esse in sole, vt in luna etiam ea apparere sit necesse? O signa, ô mirabilia! nempe sole obscurato obscuratur & luna, ac stellæ deliquium patiuntur. Demonstratur hinc quantum magnorum exempla, tum in bonum, tum malum vitium habeant ad plebem permouendam. Quando igitur Principes & optimates in timore & cultu diuino defectum faciunt, inferiores & subditos eundẽ experiri necessum est. Nam vt columnis & fundamentis domus, in qua Philisthæi epulabantur, à Samsone inter se collisis, trabes & ligna, & lapides conciderunt: ita & magnatibus,

bus, qui velut baſes & columnæ reip. ſunt in vitia prolabentibus, populum ac plebem eodem lapſu & ruina concidere oportet. Aaron & principes populi Iſrael mox vt idola conflare cœpêre, tota multitudo eadem ſupplex adorauit. Dici profecto non poteſt, quantum ſuperiorum exempla obeſſe vel prodeſſe in ſubditorum animis queant: ſol nempe hic deliquium patitur & luna, cum luna ſtellæ.

Iudic.16.

Exod.32.

Delicta quę initio parua ſunt, tandē tēpore maiora fiunt.

Ecce & alium conceptū ex his ſignis procuſum. Mirabile eſt, ſole tantum obſcurato, lunam lumine deſtitui, ac ſtellas cœlo cadere. Profunda hinc Philoſophorum quæſtio eſt, qui nimirum vitium ſemper in deterius creſcat, quoq; magis à fonte recedit, quo & in peruerſitate inualeſcat. Aiunt ſiquidem Philoſophi, *Paruus error in principio, maximus eſt in fine.* Muſca quidem initio eſt, antequā vero ad finem peruenerit, elephantem ſuperabit: quique in exortu gutta minor erat, in oceanum tandem excreſcit. Ita filium Dei ſatan à lapidibus tentare incepit, atq; in regna finiuit, quod initio nonniſi inſtar vermiculi erat in crocodilum tandem euadit. ait enim Propheta, *De radice colubri egredietur regulus.* Exemplum autem euidentius hodierno in Euangelio reperimus, vbi ſole tantum obſcurato, luna lumine deſtituitur, ac ſtellæ cœlo ruunt. *Erunt enim ſigna in ſole, & luna, & ſtellis.*

Matth.4.

Iſai.14.

Luc.21.

Admirabili illa creationis die, qua omnipotens rerum opifex cuncta è nihilo produxit, hunc in modum ipſe locutus eſt, *Fiant luminaria in firmamento cœli, & diuidant diem ac noctem, & ſint in ſigna ac tempora, & dies & annos, &c.* Luminaria hæc nihil erant aliud quam ſol, luna, ac ſtellæ, quæ, vt Creatoris legibus obſequantur, erunt in ſigna & prodigia: non autem vt tempora iam & annos diſcriminent, dieſque diſtinguant à noctibus. Tunc ſiquidem horologia finem habebunt, de diebus, menſibus, ſeptimanis nulla amplius erit mentio, vnica omnia demetietur æternitas. Ita namque affirmauit hoc ipſum Angelus ille Apocaſyps. qui pede vno terram, altero mare calcabat, *Et iurauit per viuentem in ſæcula ſæculorum, &c. quia tempus non erit amplius.*

Gen.1.

Apoc.10.

Legem item ſuam promulgaturus hunc in modum Moſi locutus eſt, *Signa faciam, quæ nunquam viſa ſunt ſuper terram, nec in vllis gentibus: vt cernat populus iſte, in cuius es medio, opus Domini terribile, quod facturus ſum.* Extremi ſcil. iudicii die legem omnib. hominibus Deus dabit, tunc enim ſigna edet, quæ nunquam hactenus à quoquam mortalium viſa ſunt, vt omnes mundi incolæ opus Domini terribile, quod horrendo illo die facturus eſt, quando omnes ſcil. mortales diiudicabit, videant & agnoſcant.

Exod.34.

Plura ſigna in die iudicii apparebunt.

Ioannes magnum aliquod omnibuſque inauditum ſæculis narrare volens, admiratione & exclamatione vſus eſt, prodigia miracula, paradoxa. *Signum magnum apparuit in cœlo.* Si diſcipulus ille, quem diligebat Ieſus, quemq; ſingularibus gratiis ditauerat, vnico in cęlis ſigno viſo adeo obſtupuit, vt magnū quid ſe vidiſſe exclamet: quid in vniuerſali mundi excidio erit, quando infinita ſigna apparebunt in terra, mari, elementis, aliiſque mundi partibus. Audite vt in numero plurali dicatur, *Erunt ſigna in ſole, &c.*

Apoc.12.

Luc.21.

Variæ opiniones de ſolis hac obſcuratione.

Et quænam ſigna? & quomodo? ſol nimirum obſcurabitur, luna non dabit lumen ſuum, ac ſtellæ cœlo cadent. Quomodo vero hæc futura ſint, nō eadem omniū eſt opinio, cenſent enim aliqui, non ita ſolem & lunam obſcuranda, vt lumen penitus amiſſura: ſed quod alio quodam lumine maiori Chriſto ad iudicium veniente offuſcanda ſint. Maius enim lumē, teſte Philoſopho, offuſcat minus. In hanc opinionem conſentiunt Hier. Euthymius, Venerabilis Beda, Auguſt, Ioannes Chryſoſt. qui ait, *Sol obſcurabitur, non quia deſtruetur, ſed quia luce aduenientis Chriſti ſuperabitur, &c.*

Lib.21.ſerm.130. de tempore.

Alii vero metaphoricum ſenſum conſectantes, aiunt ſolem & lunam non realiter ac vere lumine ſuo priuanda, ſed tropologicam hic loquendi formulam cōtineri, qua anguſtiæ & miſeriæ tēporis illius denotentur. Solent enim in Sacris literis afflictiones & anxietates per nubes & tenebras, caliginēq; vt plurimum deſignari, vt in cap. XIIX. Iob ſcribit Gregor. atque adeo huiuſmodi hinc elici ſenſum poſſe indicant. Tantas anguſtiarum tenebras, calamitatumq; nebulas tunc miſeri mortales patientur, perinde ac ſi cum ſole luna

luna omni lumine destituerentur, nullumque splendorem emitterent. Atq; hanc Scripturarum loquendi consuetudinem in illo Isaiæ loco ad oculum cernere est, esse *stellæ cæli & splendo- earum non expandent lumen suum, obtenebratus est sol in ortu suo, & luna non splendebit in lumine suo, &c.* quæ verba Hieron. eo quo diximus sensu exposuit. itē apud Amos,

Isai 13. *Occidet sol in meridie, & tenebrescere faciam terram in die lumino.* *Amos.8.*

Sunt hæ metaphoricæ locutiones, quibus omnibus ostenditur, omnes eorum delicias ac gaudia in luctum & amaritudinem conuertenda, solem autem in meridie occidere, quid quæso significat aliud, quam in mediis eos voluptatibus ac iucunditatibus maximis angustiis molestiisq; inuoluendos?

Longius etiam deuians Origenes, singula remque opinionem secutus, solis hanc lunęque obscurationem è fumo tetroque vapore, quem incensus infra orbis terrorem emittet, prouenturam putat. Sed veluti & alii à veritate nimium quantum alienus est, eosque falsitatis, hoc potissimum nixus argumento, coarguo, quod prius solem obscurari necesse sit, quam mundus succendatur: omnes alioquin homines incendio absumerentur, ac nullus proinde signa hæc præambula videret. Cum tamen Euangelii contextu certissimum sit homines hisce visis percellendos, præque timorē ac formidine propemodum perituros, *Arescentibus hominibus pra timore.* *Luc.21.*

Verosimilius igitur videatur, solem & lunam vere obscuranda, ac deliquium passura, nam vti tempore passionis Dominicæ vere ac realiter defecere: ita quoque in vltimo eius aduentu, quando cum sceleratis iustitiā facturus veniet, vere deficient. Quatuor autem Abulensis modos producit, quibus hanc obscurationē solis fieri posse putant. Primo per subtractionem radiorū; tunc enim Deus non sine miraculo, generalē concursum suspendet, nec amplius cum luminaribus illis, quo lumen effundant, cooperabitur: atq; ita sole radios reuocante, luna aliaq; astra, quæ nonnisi solis adminiculo lucent & à quo omne lumen suum mutuantur, obscurabūtur. Quod autem Scriptura dicat, stellas cœlo collapsuras, insinuare vult, eas lumine priuandas, mundoq; non amplius facularū aut luminarium instar fore. Secundo per interiectionem corporis cuiusdam spissioris. Tertio per claritatis suspensionem: tunc siquidem non amplius lumen aut radios sol effundet. Quarto per eclipsim, q̄ mihi præ cæteris arridet, si de eclipsi supernaturali intelligamus? nā si naturalis foret, inter signa & prodigia censeri minime posset: fieri adhæc naturaliter non potest, vt sol & luna eodē tempore simul deliquium patiantur: solis enim per interpositionem lunæ inter solem & terram fieri solet: lunæ vero, cum terra diametraliter inter solem & lunam interiecta est. Hæc quinetiam eclipsis à cæteris differet, q̄ futura sit vniuersalis, quippe quæ omne vbique terrarum lumen auferet, tenebrasq; quacūq; diffusas causabitur, q̄ nulla hactenus eclipsis præstitit. Præterea erit diuturna, vt ab vniuerso mundo percipi queat, ac velut certissimum venturi mali excidiiq; præsagium habeatur. Credunt nonnulli ad tres eam horas duraturam, vti ea quæ Passionis tempore visa est, alii ad plures: nonnulli triduo, vt tenebræ Ægyptiæ. Equidem medium iter cōplexus, tam diuturnam eam fore non crediderim, ne fortasse inferiora hæc lumine destituta pessum eant. Quidquid demum sit, certissimum est, fore *signa in sole, & luna, &c.* *Luc.21.*

Eclipsis solis ac lunæ vnde prouenial.

Quot horis solis eclipsis in mūdi fine duratura sit.

Erunt signa in sole: res mysterio non vacat. Sol quippe inter cætera duorum symbolum est: in primis iustitiæ, hinc apud Orpheum plerumq; iustitiæ oculus nuncupatur. Nam vt lumine illo suo bona à malis secernit, ita & iustitia. Deinde etiam vitæ, atq; hinc cum Persarum rex Cyrus somniasset, solem manibus elabi suis, somniorū interpretes arioli eum propediem moriturum coniiciebant. At quando in Euangelio legimus, solem obscurandum, ac velut è mundo fugiturum, conijcere licet & augurari, mundum in extremis esse, ac propediem moriturum, iustitiamq; mox vnicuique reddendam. O signa prodigiosa!

Sol diem significat.

Agnus in Apoc. cum sextum sigillum aperuisset, terra tremere & moueri, sol obscurari, luna rubescere, stellę ruere, venti insurgere & grassari, reges denig, præ pauore relictis *Apoc.6.*

Atis vrbibus in cauernis sese occultare cœperunt. Sextum hoc sigillum sextam mundi ætatem mystice designabat, quæ & vltima est, & in qua horrenda hæc prodigia euenient, terribiles nimirum motus terræ, nouæ in sole eclipses, exoticæ mutationes in luna, stellarum lapsus, regum ac principum fuga & pauor. Atq; hæc prodigia sunt, quæ Eu-
Luc.21. angelium declarat, *Erunt signa in sole, &c.*

Quid? anne signa in sole? ô subita rerum mutatio, ac tristis metamorphosis! vidit o-
Gen.37. lim in somnis Ioseph, ad tantam se aliquando dignitatem sublimandum, vt à sole, luna & stellis se adorandum dicat. At in die iudicii omnia hæc mutabuntur: astra namq; quæ hominibus cultum & obsequium lucendo exhibebant, quæ vitam illis etiam conferebant, tantum aberit, vt placide eos habitura sint aduersus eos insurrectura, bellum moitura, lumenque sint denegatura: antiquus ille cultus in tyrannidem, honores in contemptum, obsequia in barbaram inhumanitatem transitura: quod triste atque infaustum erit augurium.

Iosue solem sistit. Iosue cum aduersus Amorrhæos bellum
Ios.10. gereret, victoriaq; in se inclinaret, solem in medio Zodiaci, lunamque in sphæra sua, ne vlterius progrederentur cursum sistere coegit, donec barbaros ad internecionem delenisset, & quinq; illos reges qui ad bellū exciti venerāt, interemisset. Idem omnino mihi in extremo iudicio euenturum videtur; adeo vt ad solum Christi nutum, sol, luna, ac stellæ in medio cœli fixa mansura sint, lumenq; & influxus solitos mundo negatura, donec maledictos illos Adæ posteros, hostes
Ier.46. suos iuratissimos confecerit. *Vt sumat vindi-*
Eccles.12. *ctam de inimicis suis*, ait Ieremias, *Impius reddit*
Psal.149. *vindictam* addit Ecclesiasticus, *Ad faciendam vindictam in nationibus*, subnectit Psalmographus. Idcirco nimirum planetæ in medio cœli stabunt, signaq; & præsagia impendentis hominibus calamitatis edent.

Tunc quoq; verum fuisse comprobabitur vaticiniū Iob, qui cum Dei miracula descri-
Iob.9. beret ait: *Qui præcipit soli, & non oritur, & stellas claudit quasi sub signaculo: qui commouet terram de loco suo, & columnæ eius cōcutiuntur.* Illo quippe die, die inq̄ omnium dierū maximo & extremo, soli præcipiet Deus, & non amplius quo diem hominibus afferat, orietur; tunc etiam stellas claudet, & velut in carcerem cōpinget, adeo vt cœlo exulare & in terram concidisse visuræ sint; tunc quoq; terrā cōmouebit, eius cardines cōcutiet, & vtrūq; polum tremere faciet. O prodigia inaudita!

Rex ille ac monstrorū domitor Dauid, futura olim disquirens, non sine admiratione iisdem locutus est dicens, *Sicut cera fluit, au-* Psal.57.
ferentur, supercecidit ignis, & non viderunt solem. Attentius hoccé vaticinium examinanti in mentem venit, de nostris eum signis, quæ circa mundi finem videbuntur, sermonem instituisse: tunc enim omnia instar ceræ defluent; tunc ignis cœlo descendet; tunc homines non amplius solem aut lunam videbunt; tunc quoque merito dicere mortales poterunt, quod longe ante prædixit, *Sol cognouit occasum suum*; sol quippe signis his finem suum, atque omnium rerum ruinam instare, demonstrabit.

Sapiens hominem, qua ratione vitam instituat, commonefaciens, his eum verbis al-
Eccl.12. locutus est: *Memento creatoris tui in diebus iuuentutis tuæ antequam, veniat tempus afflictionis tuæ, & appropinquent anni, de quibus dicas, non mihi placent. antequam tenebrescat sol, & lumen & luna, & stellæ.* Omnia hæc, etiam nulla adhibita periphrasi, de iudicio extremo, ac signis præambulis intelligenda sunt. Modo namq; velut iuuenta hominis est, tunc vero tempus afflictionis, tunc grauior quodammodo ætas ac tarda senecta malis variis circumsepta ingruet; tunc sol obscurabitur, luna deliquium patietur, stellæ abscondentur: quamobrem si homo consiliis meis velit acquiescere, sapientique monenti auscultare, creatoris sui, antequam omnia hæc non expectata adueniant, recordetur.

Hoc Iosue duci fortissimo tribuit elogiū
Eccl.46. Ecclesiasticus, *An non in iracundia sua impeditus est sol, & vna dies factus est quasi duo?* At Iosuę laudes meliori nos hoc iure Iesu Christo attribuemus, eiusq; potentiā super omniū regū terrę potentiam efferemus; ipse eten. in indignatione sua, & cholera non modo solis cursum impediet, sed omne etiam lumen tum ei ac lunæ, tum etiam stellis eripiet, efficietq; vt

dies illa omnium dierum maxima dici queat,
Isai.24. *dies magna & amara valde.*

Aliud quidam magnum quid & nouum innuere volens; ait: *Et erubescet luna, & confundetur sol, cum regnauerit Dominus exercituum in monte Sion, & in conspectu seuum suorum fuit glorificatus.* Equidem mysterium rei subodorans, signa iudicium extremum præcessura hic designari arbitror: tunc nempe Christo angelicarum humanarúmque caterauarum duce ad iudicandum descendente, vt ab omnibus mundi rex salutetur, & in medio Patriarcharum ac Prophetarum, qui sæpius sub senum imagine in sacris literis exprimuntur, gloriam amplissimam consequatur, tunc inquam, erubescet luna, ac sol pudore quodam modo confusus vultum abscondet, & apparere non audebit: atque hoc
Matth.24. est quod Euangelium innuit, *sol obscurabitur, & luna non dabit lumen suum.* Isaias hominem
Isai.60. de beatitudine ita allocutus est, *non erit tibi amplius sol ad lucendum per diem, nec splendor lunæ illuminabit te* quod hic Prophetа de electis in alio mundo ait, ipse de miseris mortalibus hoc in mundo vsurpem; quasi dixerit, Tecum statuas velim ô homo, in mundi extremo nõ amplius tibi solem radios ad illuminandum præbiturum, aut lunam noctes splendore suo illustraturam, stellas quoque luce destituendas. Quamobrem audi quid
Luc.21. Euangelista dicat: *Erunt signa in sole, & luna, & stellis.*

Dies extremi iudicii dies tenebrarum & caliginis.

Ioel & Sophonias Prophetæ dum diem quendam horrendum describerent, iisdem omnino verbis vsi, eum *diem tenebrarum & caliginis* nuncuparunt. Importunus horum verborum sensus non est inquirendus; vterque enim proculdubio de iudicio locutus
Ioel 2. est, quo sole, luna, stellisque lumine destitu-
Soph.1. tis, densissimæ vniuersam terræ superficiem
Exod.10. tenebræ occupabunt; tenebræ quales erant illæ quibus Ægyptii diuexati fuere: tunc mundus non amplius paradisus voluptatis,
Iob.10. sed, vt Iob olim eum descripsit, *terra miseriæ ac tenebrarum* erit. In quibus verbis notare vos velim vt hic miseriæ tenebræ velut maius quid, postponantur, vt hinc disceremus, solis absentiam, lunæ stellarumque retractionẽ, deniq; tenebras hasce horrendas, miseriis & calamitatibus acerbissimis grauiores & intolerabiliores fore, atque ideo Euangelista, vt totum mundum percellat, solum ait, *Erunt signa in sole, &c.* *Luc.21.*

Dixisti olim de sponsa tua, amore transuersum actus, Domine, *Pulchra vt luna, electa vt sol,* sed in mundi fine hæc loquendi ratio penitus exoleuerit, nec amplius locum habebit: nihil quippe tunc sole tristius, nihil luna luctuosius, nihil stellis fœdius apparebit, *Sol & luna obtenebrati sunt,* ait Ioel: *Sol obscurabitur, & luna non dabit lumen suum,* Euangelista: *Luna tota facta est sicut sanguis,* scribit in Apocal. Ioan. *Cant.6.* *Ioel.2.* *Matth.24.* *Apoc.6.*

Tu vero ô regum propheta, ac prophetarum rex Dauid, dum diuinas laudes in organis & psalterio decantas, solem & lunam & astra ad concinendum inuitare soles, *Laudate eum sol & luna, laudate eum omnes stellæ & lumen.* At in lugubri illo die mutandi erunt termini, nec summi illi naturæ modulatores ad iubilum & pæana, sed ad nænias, lacrymas, luctum & tristitiam inuitandi. *Musica in luctu importuna narratio,* ait Sapiens; toto siquidem mundo in lacrymis constituto planetæ quomodo exultabunt? quomodo hominibus præ timore arescentibus, ridebunt cœli; tantum porro abest, vt risuri sint, vt amarissime ploraturi; nam *erunt signa in sole, & luna.* *Psal.148.* *Eccl.22.* *Luc.21.*

Cur creator hæc signa edidurus sit.

Ad quid obsecro hæc signa? cur tam tetrũ sol amictum induat? luna cur lumine priuetur? cur tantam in stellas crudelitatem exerceat creator, vt eas cœlo deturbet? Quid meruere sidera, planetæ quid peccarunt? quod crimen admisere? O arcana & inscrutabilia iudicia Dei! Nihil, fateor, admisere, multas tamen ob causas ea fieri signa permittet Deus: Primo, vt omne se peccatum odisse ac detestari, quicquid peccato seruiuit, rigidissime se castigare velle significet. Videte obsecro peccati grauitatem ac peruersitatẽ: quia sol radiis suis peccanti famulatus est, ideo ad tenebras condemnabitur; luna quod latronibus de nocte lucem dederit lumine tunc carebit; stellæ denique quod impiis auxiliatæ sint, cœlo deturbabuntur: vsurpare vt hic liceat Horatii illud,

Peccati malitia.

Quicquid delirant reges plectuntur Achiui.

Nam

Nam miseræ creaturæ propter hominis, qui in hoc mũdo velut rex est, peccata puniẽtur.

2. Ad peccatorem percellendum.

Secundo; vt ita peccatores perterrefaciat, & ad pœnitentiam inuitet: si enim cœlum iram indignationemq; iudicis, cœlo descendentis, quo iustitiam suam exerceat, sustinere nequeat; qui obsecro, miser peccator eandem sustineat: In Exodo scriptum est, tenebras horribiles per vniuersam Ægyptum factas esse, adeo vt nemo per triduum videre fratrẽ, aut loco in quo erat mouere se potuerit. Si tantum tenebręillæ Ægyptis terrorem incusserint; quid facient tenebręillæ vniuersales, quæ quatuor mundi cardines cooperient? quantum illæ peccatoribus terrorem ac formidinem incutient, cum sol sese abscondet, luna eclipsim patietur, & stellæ lumen amittent?

Exod. 10.

Israelitæ auditis tonitruis, & visis fulminibus, quæ montem Sinai circumuallabant, in tantum perculsi sunt, vt ad Mosem catervatim confluentes dixerint, *Loquere tu nobis, non loquatur nobis Dominus, ne forte moriamur.* Peccatores igitur & impii quid agent, quando vallem Iosaphat fragoribus & fulminibus septam videbunt? quando Deum tonantem audient, & tot signa in sole, & luna, & stellis videbunt?

Exod. 10.

3. Dei proprium est ignoscere.

Tertio; vt hic manifestũ fiat, quàm à diuina natura alienũ sit, in peccatores insurgere, dignis delicta suppliciis castigare, cuius scil. proprium est misereri semper & parcere, quiq; peccatorum mortẽ non desiderat. Ignoscere namq;, Deo proprium est quarto modo. Sunt iudices, qui prius quam aliquem morti addicant, vbertim fleant, ad eum modum Deus, priusquã diluuio vniuersali mundum eiũsq; habitatores deleret, plorasse ac doluisse dicitur, *Tactus dolore cordis intrinsecus, delebo, inquit, hominem quem creaui.* Plorauit, qui etiam super ciuitatem Ierosolymitanam, cum eius excidium & ruinam præsentiret. quin & diu ante per Isai. Prophetam dixerat: *Seruire me fecisti in peccatis tuis.* perinde ac dixisset, nihil mihi accidere potest grauius aut acerbius, ô peccator, quam dum iniquitates tuas punire, iustitiæque tela in te exercere cogor.

Gen. 6.

Euc. 19.

Esa. 43.

4. Omnia hęc fluxu cœlesti dependeant, cunctaq; ab operatione solis vitam habeant, adeo vt quod inferiora ab Physici dicunt, *Homo hominem generat & sol*, influxu cœlesti scite vsurpare possimus. Et quoniam tẽpore extremi iudicii omnia pessũ itura sunt, dent. non erit amplius necesse, solem lunamue aut stellas in hoc mundo operari, atdolorem potius induere, quod rebus hisce inferioribus non amplius possint succurrere, aut etiam nolint, eo quod homines creaturæq; Deum peccando offenderint, ideoque indignabuntur. An non igitur rationes hæ tam egregiæ sunt, quam signa horrenda & terribilia? vos autem hęc animo insculpta gerite, interea ad alteram me concionis patrem præparabo.

Profecto si prodigiosa illa signa, funestæque impressiones, quę in mundi fine apparebunt, antequam ad iudicandum venerit Dominus, timorem & metum ineussura sunt; res ipsæ quas præsignarunt, malaq; quæ post sequentur, maiorem haud dubie metum incutient, quam verbis exprimi queat. Solebãt Prophetæ, cum ingentem quandam populo suo Deus calamitatem plagamque comminaretur, eam hominibus annuntiare, non modo verbis, sed etiam exteriori agendi vestiendiq; ratione illã exprimere, vt hoc nouo inusitatoq; schemate diuinam vltionem innuerent, populoque timorem incuterent. Modo namque nudi foras prodibant, modo exotica quandam & peregrina ratione vesti-ti, vt his visis populus virgam diuinam apprehendens, eam euitaret.

Quomodo Prophetę iram Dei exprimere solerent.

Hinc Isaias & Michæas Prophetæ altissimi, nudi per plateas Ierusalem iram diuinam annuntiarunt, vt ita excidium & ruinam vrbi ab inimicis imminentem ostenderẽt, non tam verbis quam gestibus prædicantes. *Vadã Mich.* 1. *spoliatus & nudus, faciam planctum sicut draconum.* Quid? præco ille flagellorum Dei, vt euersionem vrbis vnius declaret, nudus in cathedram venit, instar draconis vult plangere, non vero instar hominis loqui. Quam vero sibi cathedram deliget præco Euangelicus, in qua horrendum illum iudicii diem, vniuersi orbis destructionẽ, omnium mundi vrbium ruinam, cœli terræq; excidium, hominum animaliumque stragem annuntiet? quibus hæc verbis exprimet? lacrymis hic potius quam verbis agendum.

Isai. 20.

Ierem.21. Video deinde Ierem. ferrea grauatum catena suspirantem gementemq́;, Ierosolymitanas plateas obambulantem, vt vrbis captiuitatem desolationemq́; populo exponeret: Ezechielem vero peregrini habitu indutũ; ita quippe Deus præceperat, *Fac tibi vasa transmigrationis*: quo hinc habitatores colligerẽt, aliquando se profugos & exules futuros domoq́; & patria relicta in alienũ solum transuehẽdos. Hæc cum ita sint, quod schema, q̃ hodie vestem iudbet Iudicii extremi præco, quib. verbis & gestibus vtetur, vt vniuerso orbi impendentem calamitatẽ denuntiet? Ipse porro Creator cum sciret hominum vires ac loquelam ad tanta mala denuntianda non sufficere; cęlos, astra, ipsa quin etiam elementa præconis vice hic fungi voluit. Ideoq; sol egredietur atro tectus velamine, luna deliquio deturpata, stellæ ruinam minantes, aer fragorib. rugiens, terra tremet, mare feruebit, atque vniuersus orbis incendium præferet. O ecquæ schemata, quam tristes colores, quales prædicatores; quænã nuntia!

Ezech.12.

Apoc.10. Angelus quem ad iudicium nuntiandum Ioannes venisse scribit, nouum quendã habitum præferebat; facies quippe eius instar solis, cuius radio interiora terræ penetrant, rutilabat; vox vero instar rugitus leonis horrenda erat; pede vno mare, altero terrã premebat; amictus erat nube, iride velut diademate redimitus, manu librum magnum præferebat, & quæcunque loquebatur non nisi clamores & tonitrua imitabantur. Innuunt hæc omnia qualis esse debeat extremi iudicii præconis habitus, & agendi ratio. Imprimis Angelus sit oportet, & nõ homo, manu Euangeliorum librum præferat, vt diuinas scripturas intelligat; mentem instar solis lucidam, vestem instar nubis simplicem habeat, vox non hominẽ, sed leonem sonet, omniaq́ue verba eius mera sint tonitrua ac fragores, ad quod alludens Propheta canit: *A voce tonitrui tui formidabunt.*

Psal.105.

Vox, inquam, tonitrui fragores imitetur, vt diẽ qualis nulla hactenus exstitit aut exstabit aliquãdo describat; idẽ qua videbuntur quæ nunquam visa sunt, qua *erit tribulatio qualis non fuit, ex quo gentes esse cœperunt.* tunc nempe cum calamitas, afflictio & miseria ad summum deuenerint. Quidquid hic vidimus, aut factum audiuimus hactenus, nõ nisi præludia quędam & velitationes vmbratiles fuere; at tunc conflictus vniuersalis erit, ac grando rubigoq́ue communis vniuersum orbẽ destruet. Ingẽs profecto calamitas fuit Samaritanorum, quando leones desertis, ad peccatorum castigationem emissi, vrbem introierunt, paruulos deuorarunt; homines dilaniarunt, & miserandã longe lateq́; stragem ediderũt: dirum sane fuit agmen, in quo belluę militum, vngues armorum, iubę galearum, rugitus tubarum loco fuere. At miserabilior adhuc futura est extremi diei calamitas, quando non modo leones, sed varia monstrorum genera cauernis egrediẽtur, & pisces mari, aues cœlo, mortui sepulcris prodibunt, quænam obsecro tympana erunt, audire elementorum fragores & agitationes? quis conflictus, videre motus & concussiones montium? quænam strages, cernere animalia cum hominibus ab igne deuorari? *Erit tunc scil. tribulatio, qualis non fuit ex quo gentes esse cœperunt.*

Matth.24.

4.Reg.17.

Matth.24.

Grauis quoq; calamitas & tribulatio Gabaonitarum fuit, quando manum cum Hebræis cõserentes, ita se ab eorum agmine vndiq́; videre cinctos, nulla vt ratione euadere, aut fuga sibi consulere potuerint: si enim terram intuerentur, Hebręis eadem cooperta erat, qui sub duce Iosue strenue admodum decertabant; ipse deinde armorum fulgor oculos perstringebat; clamores adhæc vincentium aurib. insonantes auditum obtundebant, quocunq; demum oculos verterent; mortis imaginẽ videbant, si autem mõtes respicerent, cernebant Mosem precibus Deum placantem, victoriamq́; enixe deposcentem: si solem, inimicum & aduersarium sibi eum sentiebant, qui scilicet in perniciem Gabaon coniurans, in medio cursu, quo Hebræis diutius luceret, hærebat. At non nisi ludicra hæc sunt, si cum tribulatione, quæ iudicium pręcessura est conferantur; tunc siquidem omnia aduersus peccatorem insurgent, omnis tunc salutis ianua occlusa, ac desperationis reserata erit, quocunq; namq; se verterit, sese irretitum cernet; si oculos sursum erigat, Iudicem videbis inexorabilem,

Iob.17.

si deor-

si deorsum vertat, infernale barathrum patens; si à dextris, angeli indignantes; si à sinistris, dæmones sæuientes & accusantes adstabunt: circumquaq; denique ignem inexstinguibilem, atque sexcentas alias calamitates cernet. Adeo vt tunc futura sit tribulatio, qualis ab hominum memoria fuisse nusquam legitur.

Ingens etiam fuit tribulatio excidii Ierosolymitani, quam Dominus Iesus sibi ob oculos ponens lacrymatus est, quando tot excelsæ turres, tot superba palatia, & murorum propugnacula hostili manu euersa sunt, & ad terram cõciderunt: quando magnificum illud templum, quo nullum in orbe erat augustius, ab igne consumptum est, & in cineres redactum: quando milites sacerdotum sanguinem effuderunt, infantes cunis extractos iugularunt, parietibus illiserunt, senes & decrepitos magna crudelitate velut victimas ante aras, & per compita trucidarunt; matronas crinibus abreptas per plateas miserum in modũ traxerunt, filias publice ante parentum oculos violarunt, omniaque sanguine & cæde permiscuerunt. Ipsa tamen iudicii calamitas grauior futura est: tunc namque non vrbs vna, sed quotquot in orbe sunt vrbes euertentur, & in fauillas redigentur, omnes arces & propugnacula concident, omnes montes solo æquabuntur, arbores cum radicibus euellentur, animalia præ angustia & incendio exspirabunt, templa prosternentur, & quotquot iam in orbe sunt moles, iniuriam cœlo facientes, in cineres & puluerẽ conuertentur; tunc quoq; terra ac mare ardebunt, cœli turbabantur, homines eiulabunt, aereq; regiones tonitru ac fragore horrendum in modum boabunt, omnes deniq; creaturæ concitabunt ac trement. *Erit* namque *tribulatio, qualis non fuit.* *Matth.24.*

Quatuor in reb⁹ hęc tribulatio sita est.

Hæc porro tribulatio quatuor in rebus sita est. Primo namq; tunc apparebit signum nouum, quod ab omnibus conspici poterit, quod ab Euangelista *signũ filii hominis* appellatur. Per quod Origenes gloriam designari putat, quam Christus sibi in Cruce morie do comparauit: adeo vt sensus sit Christum tanta cum maiestate & gloria ad iudicium venturum, vt nemo dubitare possit: quin ipse & non alius Iudex futurus sit. Auctor operis imperfecti hic flagrorum vibices, & cicatrices clauorum quibus cruci affixus fuit, intelligit. At communis Patrum semper opinio fuit, per signum non nisi crucem Christi, quæ vexillum eius est, designari; ita scilicet exponunt Beda, Euthymius, Theophylactus ac Hieronymus. *Matth.24.*

Crux futura signũ filii hominis ⁊ in iudicio apparebit.

Erit scilicet signum hoc, cuius olim figura in deserto Sinai à Mose erecta fuit, quæ à serpentũ morsibus intuentes immunes reddebat; *Fac serpentem æneum, & pone eum pro signo.* Erit signum Thau, quod frontib. hominum insculptum à morte eos & angeli exterminatoris gladio defendebat: & vt Thau postrema alphabethi Hebraici litera est, ita crux Christi vltimum legis Mosaicæ membrum fuit. *Et signa Thau super frontes virorum gementium,* &c. signum, inquam, purpureum per quod Raab Ierichuntina, & omnis eius cognatio ab excidio & cæde immunis exstitit. Signum quoque pacis & fœderis, quod mox diluuio daturum se Dominus promisit, *Hoc est signum fœderu, quod do inter me & vos, & ad omnem animam viuentem.* Signaculum quod sponsus in Canticis dilectam in corde, velut arrham & pignus amoris, quem sancte ei iurauerat, gestare cupiebat, *Pone me vt signaculum super cor tuum, vt signaculum super brachium tuum.* Denique signum cui multos contradicturos Propheta vaticinatur, *Et in signum cui contradicetur.* *Num.21.* *Ezech.9.* *Iosue 2.* *Gen.9.* *Cant.8.* *Luc.2.*

Crux terroris erit impijs in die iudicii.

Signum, quod longe quam prius aliam naturã induet, nam crux quæ prius amoris, pacis, fœderis signum erat, quæ peccatorum spes; afflictionum solamen, ac miserorum refugium solebat esse, iam belli signum & nota, calamitatis prognosticon, impiis terror, peccatoribus ruina, gentib. mors futura est. O signum terribile ac metuendum! signa namque quæ in sole, luna, stellisque apparebunt, non nisi vmbratica & leuia, si cum signo filii hominis comparentur, videbuntur. Illa non nisi homines, hoc etiam Angelos percellet. *Et virtutes cœlorum commouebuntur.* atque omnes orbis incolas coget ingemiscere; *Plangent se super eum omne tribus terræ.* *Matth.24.* *Apoc.1.*

In die iudicii quo

Quid igitur tunc facies peccator infelix? quo fugias non habebis, nullum tibi restabit asylum,

fugiat non habebit peccator. *Gen.3.*

asylum, omnis tunc spes tua perierit. Adam olim iudicio se sistere coactus abscondit se, & post vmbram arboris delituit, *Abscondit se in medio ligni paradisi*, quod non temere, sed cum mysterii alicuius indicio factum est, demonstrauit inscius, crucis lignũ verum peccatoribus, cum à Deo ad necem conquiruntur, refugium esse. At in die illo extremo omnia secus euenient. Iacob quoq; in patriam reuersus, idola, quæ è domo Laban soceri clã fustulerat, ad radicem arboris Terebinthi sepeliuit, quo nil denotatur aliud, quam omnem scelerum idololatriam, quæ in domo Adam regnarat, aliquando ad nouæ terebinthi, crucem intelligo, radicem sepeliendam. Hæc quidem ante iudicii diem, sed vt ipso nulla amplius salutis in ea inueniendæ spes supererit, arbor nulla salutaris tunc futura est ipsa quin etiam crucis tunc noxia & hostilis erit: illa siquidem, quæ olim in terra plantata fuit, nunc in cœlo conspicua vniuersis apparebit. *Hoc signum crucis erit in cœlo, cum Dominus ad iudicandum venerit.*

An non hoc miserum, ac vere deplorandum erit, summe Deus! Ea ipsa nocte, qua Ægypti primogeniti ab Angelo interfecti sunt, omnia regni idola ad terram deiecta

Exod.12. sunt, vt è verbis illis Exodi intelligitur, *In cunctis Diis Ægypti faciam iudicia.* Adeo vt mares mane strato surgentes, primogenitosq; suos interemptos cernentes, cum lararium, diis penatibus supplicaturæ, sortemque ac calamitatem suam enarraturæ, ingressæ essent, non parum perculsæ fuerint, cum eos manibus, brachiis, capite truncos, solo prostratos viderũt: patres vero dolore acti propemodum examinati sint, cum in templa, hic ad Isidem, ille ad Serapidem, ad Anubim alius inuocandum, fugientes, ad terram collapsos videre: ita vt summus per vniuersũ regnũ dolor & gemitus exaudiretur. Idipsum, & ne dicam, deterius quid, in die iudicii peccatoribus eueniet, in quo non primogeniti modo, sed omnes mundi incolæ cognatioq; interibunt: tunc namq;, cum domo egredi, & ad templa velut ad loca tutiora cõfugere, diuinam opem, Deiparæ & Sanctorum omnium interessionẽ, crucisq; huius merita imploraturæ, parabunt; omnia hæc euersa, & ad terram quodammodo collapsa reperient, Deum scilicet iratum, Deiparam indignantem, Sanctos ad iracundiam concitatos, & crucem, exitium & interitum minitantem. An non igitur hæc tribulatio est, qualis ab initio non fuit?

Secundo, tuba illa terribilis per omnes mundi regiones reboans, magnum timorem mortalibus incutiet: Illa, illa boatu suo palatiis exciebit reges, thalamis principes, officinis opifices, musæis Philosophos, pisces quin etiã mari, aues aere, monstra cauernis, mortuos deniq; sepulchris: idq; non triduo, aut tribus horis, sed per omnes orbis angulos strepẽs vt cuncti se coram iudice sistant.

Tuba horribilis oẽs ante thronum conuocabit.

Tuba mirum spargens sonum
Per sepulchra regionum
Coget omnes ante thronum:

Ad terribilem hunc boatum omnes plangẽt & ingemiscent, mundus in lacrymas resoluetur, cum finem suum instare, ruinam imminere excidiumq; vicinũ esse perspexerint. *Tunc plangent omnes tribus terræ*: plangent inquam, quia homines emorientur, mũdus ardebit, Angeli cœlo à summo Iudice missi descendent, *Et mittet Angelos suos*, vt autẽ Deus esse demonstretur, dicitur *suos*, atq; ita prædixerat Psalmista, *Qui facis Angelos tuos spiritus, & ministros tuos ignem vrentem.* Plangent, quia videbunt Præsidẽ summa cum potentia ac maiestate descendentẽ, nubibus insidentem, Angelis comitatũ, igne circumseptum; ipsum quinetiã clamantem audient, & media tẽpestate ambulantẽ. vnde idem Psalmista: *Deus manifeste veniet, & non silebit: ignis in cõspectu eius exardescet; & in circuitu eius tempestas valida.* dicitur *in circuitu*, quia tam sursum quam deorsum, tam hic quam illic tempestas erit, cœlo in terra, aere mari & mundo, quæ per tubam præuiam instare denuntiabitur.

Apoc.1.

Matth.24.

Psal.103.

Psal.84.

Verane hæc tuba erit? nequaquam, sed metaphorica hac locutione horrenda quædam & terribilis ac semirauca, qualis est tubæ sonantis, vox designatur; qualẽ Ioannes audiuisse se Apocal. primo, quarto atq; vndevicesimo cap. ait: *Tanquam vox aquarum multarum*, &, *Audiui quasi vocem tubæ.* Ducta aliquorum iudicio metaphora ab antiqua Iudæorum cõsuetudine, qui sono tubę conuocare

Non erit tuba hæc verè tuba.

Num.10. care tribus solebant, vt è libero Numerorum
Isa.27. & Isaiæ Prophetia colligere est: quamuis alii à castris & bellis eam deriuatã putẽt. In prælijs namq; tubarũ vsus est nõ modo ad manipulos dispersos colligendos, verum etiam ad hostibus metum formidinemq; incutiendũ. Ita namq; trias quędam Prophetarum hocce
Isai.18. confirmat, imprimis Isaias, *Omnes habitatores orbis qui moramini in terra, cum eleuatum fuerit signum in montibus videbitis, & clangorẽ tubæ audietis.* deinde Sophonias, *Dies tubæ & clangoris super ciuitates munitas*, postremo Za-
Zach.9. char. *Dominus Deus super eos videbitur, & exibit vt fulgur iaculum eius, & Dominus Deus in tuba canet*, singuli ecce tubarum meminere.

Tubę signũ regię maiestatis.

Tubæ quoq; regiæ maiestatis signum ac nota sunt: arq; ideo in Salomonis inauguratione statim ac populus sonitũ buccinæ au-
3.Reg.1. diuit, exclamauit voce magna; *Viuat rex Salomon.* Idcirco Dominus totum mundum iudicaturus, quo se regem regum esse demonstret, atque eum, de quo in Psalmis mentio
Psal.8. est, *Ego autẽ constitutus sum rex ab eo super mon-*
Matth.24. *tem sanctum eius*, buccinam ac tubam præ-
Iudic.7. mittet *cum tuba & voce magna.*

Sunt enim futuri belli indiciũ: ita namq; Gedeon Madianitis bellum indixit, quos etiam sonitu tubarum & testeorum vasorum collisione perterritos in fugam egit ac dele-
Iudic.15. uit. Bethulienses etiam dum aciem Holofernis fugam capessere viderẽt, buccinas inflantes eandem prosecuti sunt, victoriamq; & spolia luculentissima retulerunt. Ita in tremendo illo iudicii die tuba perstrepet ac clãget, quo omnes bellum hominibus, animalibus, atque adeo vniuersis creaturis indictum esse intelligant. Omnes itaq; creaturæ tunc in armis erunt, omnes terræ incolæ, summi Imperatoris iussu, tunc vnum in locum coa-
Sap.5. ceruabuntur, *Accipiet armaturam zelus illius, & armabit creaturam ad vltionem inimicorum.* An non igitur pertimesces infelix peccator, cum Creatorem & creaturas aduersum te insurgere, bellumque tibi videbis indicere?

In Numeris dicitur buccinę sonus signum
Num.10. profectionis & conuasationis esse, *Et iuxta hunc modum reliqui facient vlulantibus tubis in profectionẽ.* Idipsum de die iudicii sentiendũ est, cum enim horribilis illa tuba insonuerit, signum erit, omnes omnino creaturas profectionem instituere atq; exire debere, Angelos & sanctos cœlo, diabolos ac dãnatos tartaro, viuentes terra, mortuos sepulchris, & coram Iudice apparere. *Erit signum in profe-* *Num.10.*
ctionem, signum esse moriendum, palatiis exeundũ, domibus auratis egrediendũ, diuitias relinquendas, amori mulierum valedicendum, sodalitia & symposia deserenda, vitæq; præteritæ rationem reddendam. *Tunc erit* *Matth.24.*
tribulatio magna, qualis non fuit, &c.

Tertio, tribulationem hanc augebit gra- *Luc.21.*
uis illa pressura & perturbatio gentium omnium quæ tunc in mundo reperientur: *Et in terris pressura gentium* nihil enim præter la- *4.Esdr.*
crymas, tristitiã, angustiam tunc per vniuersum orbem videre erit. Expressit hoc Esdras, *Iuan.14.*
dum ait, *Cum venerit dies pressuræ & angustiæ, alii plorabunt & tristes erunt, &c.* Hunc diem Dominus respexit in Euangelio, dum dixit, *In mundo pressuram habebitis.* At quinq; è causis pressura hæc originem sumet. Primo, ob hæreses & errores. Nã, vt bene notauit Chrysost. quemadmodumqui in extremis versantur, varia agitare animo solent, inq; plurima distrahi: ita mundo exspirante & ad finẽ declinante varii oborientur errores & hæreses, quib. credentiũ animi in diuersa scindentur, Idcirco bene filius Dei admonuit, *Videte, ne quis vos seducat. Multi enim venient in nomine meo.* Secnndo, ob bella & assidua prælia. Dominus siquidem, cum discipuli aduentus illius signa peterent, hæc in primis posuit, *Au-* *Matth.24.*
dituri estis prælia: videte ne turbemini. Surget enim *2.*
gens contra gentẽ. Tertio, ob immensam famẽ, *Marc.13*
quæ vt plurimum post bella sequi solet: nam in Ierosolymitano obsidio tanta rerum penuria fuit, vt proprios matres deuorauerint filios. Quid autem futurũ putatis post diuturna illa prælia, quæ mundus finiendus videbit, in quibus maxima vbicunque terrarum strages edetur? Huc accedat & pestis morsque plurimorum repentina. Horrendus denique terræmotus, qui vtrumque mundi cardinem concutiet, mundumq; vniuersum sede quodammodo mouebit, atq; in tantum omnes percellet, vt lacrymantib. oculis confessuri sint, nihil se horribilius aut calamitosius vnquam vidisse.

Quarta tribulationis huius causa, erit veneranda illa maiestas, furor intolerabilis iudicis, ante quem omnes nos comparere oportet, vt de vniuersæ vitæ ratione diiudicemur. Tam rigidus autem ac seuerus ille futurus est, vt oculi flammarum instar scintillaturi sint, manus minas intentaturæ, pedes in vindictam properaturi: seueritatē vultus, tonitrua, lingua demonstratura. Ira autem eius & furor verbis exprimi, aut oratione cōprehendi nequit, nam & hic ignorantiam suam confessi sunt Prophetæ: *Quis nouit potestatem iræ tuæ, & præ timore tuo iram tuam dinumerare?* *Psal. 89.*

Ipse enim iudex est, cuius nemo vultum poterit declinare, *quia videbunt filium hominis;* ante quem nemo peccata celare, quia veniet *in nube*, id est magna scientia instructus: cuius nemo etiam potentiæ resistere, quia veniet *cum potestate magna:* quē nemo precibus flectere, quia *in maiestate* præsidebit. At iudex adeo rigidus ac seuerus, vt opera etiā bona ac meritoria disquisiturus ac iudicaturus sit, Vnde ipse de se, *Cum accepero tempus, ego iustitias iudicabo*, id est opera iustorum, ac bona: non ait se homicidia, furta, sacrilegia, aliaq; scelera diiudicaturum: sed virtutes ipsasque iustitias iudex adeo terribilis, vt etiam recti diuinorumq; mandatorum obseruantes vix eidem respondere ausuri sint, Dauid idcirco Dominū orauit dicens *Non intres in iudicium cum seruo tuo:* perinde ac si dixisset, In tantum Domine Iudex iudicia tua perhorresco, vt me ab iis liberatum velim: neue vitam meam rogo, disquiras accuratius, ne quæ forte inscio mihi macula adhæresca. Eheu; si serui Dei iudiciū metuunt, quid carnis mancipia, mundi passionumq; suarū serui facturi sunt? quomodo iudicio huic se sistat diaboli seruus, si magistri seruus hoc ipsum in tantum perhorrescit: Monuit olim Esaias suos, vt ab homine caueerent, cuius spiritus in naribus. Loquebatur hic haud dubie de iudice nostro, qui instar hominis iudicio huic præsidebit. Et quoniam iræ signum putatur, spirare naribus: denotare voluit, iudicem hunc iram ac choleram tunc assumpturum, quam in iudicandos exercebit, quamobrem caueant diligenter homines, neque eum dum viuunt offendant, ac proinde iratum experiantur.

Matth. 24.

Psal. 74.

Psal. 142.

Isai. 2.

Iob Propheta inter cætera quæ deprecari solebat, petebat ne se visus hominis aspiceret: De quo eum homine locutum putatis? nonnisi de illo qui in forma nos hominis iudicaturus est. sed hominis indignantis & ira æstuantis, cuius se vultū Propheta sustinere posse diffidebat, vt in inferno delitescere se malle, quam furorem eius perferre dicat. *Quis mihi hoc tribuat, vt in inferno protegas me, & abscondas me, donec pertranseat furor tuus?* *Iob. 7.* *Iob. 14.*

Docent Pierius & Euseb. de præparatione Euangelica, vario Ægyptios schemate Iudicem expressisse. Pingebāt hominem grandæuum, varias capite plumas præferentē, veste hyacinthina indutum, manu dextera sceptrū sinistra circulum è stellis contextum, ore autem gladium ancipitem ostentantem. Picturam hāc dum intueor, iudicem nostrum videre videor. Ætatē namq; habet, qui nimirū ab omni æternitate fuit, ideo à Daniele *Antiquus dierum* nuncupatur. Sceptrum hoc maiestatem, vestis cærulea diuinitatem, circulus æternitatem denotat, plumæ autem consiliorum eius sublimitatem, vtpote quæ à nobis comprehendi nequeant. Exclamat hinc Apostolus. *O altitudo diuitiarum (sapientiæ & scientiæ Dei, quam incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius!* gladius autem anceps verborum, sententiæq; illius fulmina quæ tunc ore illius egredientur, designat. *Dan. 7.* *Rom. 11.* *Dan. 10.*

Quod autem gentiles fortuito atq; ex ingenio expressere, idipsum Propheta à Deo inspiratus graphice depinxit. Vidisse namque se antiquum dierum, vestitum lino, cuius facies instar fulguris, oculi instar lampadis ardentes rutilabant. Mirabilis profecto visio, atq; quæ suis Iudicem nostrum coloribus ad viuum depingat. Linea veste indutus producitur, vt enormem hunc vestium luxum & exoticas vestiendi formas coarguat: oculi quoq; flammantes ac scintillantes dicuntur, vt insinuetur nihil eum posse fugere, omniaq; penitissime penetraturum: facies autem fulguris furorē seueritatēq; quā tunc assumet designat. Dauid autem, vir licet sanctissimus, hanc pertimescens Dominum rogat. *Auerte faciē tuam à peccatis meis.* Id est, A me obsecro Domine, oculos auerte, tā ipsius eōrēplare essentiā, aut Angelorū naturā: nō vero peccatorum malitiam. *Psal. 50.*

tiam vinciuere quidquid volueris, modo iniquitates sceleraque non consideres.

Vultus porro Iudicis huius adeo terribilis erit, vt Prophetæ eum à quoquam infracto & irretorto oculo conspici posse negent, imo ne cogitare quidem de eo aliquem sine metu posse. Audiamus quid de his Malachias dicat. *Quis poterit cogitare diem aduentus eius? quis stabit ad videndum eum?* Adeo vt & ipsi Angeli corã iudice hoc stãtes trepidaturi sint, eiusq; iustitiam formidaturi. Quin & Bernardus verba illa Abacuc 3. exponens, *Contriti sunt montes sæculi, incuruati sunt colles mundi, ab itinerib. æternitatis eius*: ait per colles hos mundi, Angelos designãri, qui iudicẽ æstuante flammantemq; longãq; post hęc sæcula æternitatẽ imminere videntes, trepidabũt & plangẽt.

Malach. 3.

in Psal. 30.

Nemo poterit iudici respondere.

Graue igitur erit ac durum coram iudice hoc comparere: durius, eius choleram ac furorem sustinere: at omnium durissimum, ad illius interrogata respondere, seuerumq; eius examen subire. Si enim fratres Ioseph perculsi & pauidi fuere, cum dicentẽ eum in Ægypto audiuere, *Ego sum frater vester Ioseph*, delictorum quæ in eum admiserunt memores, quid peccatores obsecro, tot sceleribus cooperti, cum non Ægypti Dominum, sed totius orbis Monarcham conspecturi sunt, in quem toties deliquere & quem debita pœnitentia nõ placauere? Quid hic auari facient, cum illum præsidere iudicio cernent, qui toto vitæ tempore adeo inops fuit, vt non haberet vbi lassum caput reclinaret? Superbi quid hic aCturi, quando iudicem hunc cruce onustum fuisse; & ad imum terræ centrum sese demisisse conspicient? Ambitiosi an non hic tremeut, cum eum, qui eos iudicaturus est, regnum ad quod natus erat, declinasse considerabũt? At lurcones & vẽtris mancipia quonam se loco abscõdent, vidẽtes ab eo se iudicandos, qui felle & aceto potatus fuit? O tribulatio incõparabilis, & afflictio intolerabilis!

Gen. 45.

Peccatoribus graue erit à iudice coargui.

¶ Vere, inquam, tribulatio incomparabilis, pœnaque nequaquam ferenda, quando à iudice coarguentur, ingratitudinisque singularis acculabuntur, quando inquam ipse delicta omnia exprobrabit, dicens, *Esurivi & non dedisti mihi manducare*. O dolor, ô cruciatus, ob frustum panis, calicem aquæ frigidæ pauperi denegatum, regno cœlorum, & æterna beatitudine excidisse! Elisęus Propheta grauiter ęgrotans lecto decumbebat, hunc Rex Ioas cum inuisisset, Propheta beneficii à regi accepti memor, victoriam q̃ de Syris, aduersus quos tunc bellum gerebat, relaturus erat, prædixit, & ait, Affer arcum & sagittas. quo facto, ait, Pone manum tuam super arcum, cui & Propheta dein suam imposuit: & ita aduersus Syriam telum direxere. Rex, insolitum hunc agendi modum demiratus, iaculatus quidem est, sed nescio qua torpedine in iaculando non perrexit, at bis terue eiaculatus supersedit, quamobrem vir Dei iratus ei, *si percussisses Syriam quinquies aut sexies, siue septies, percussisses vsque ad consummationem.* Cogitate hic vobiscum, Auditores, quam hoc illi auditu graue fuerit: an non putamus eum negligentiam & inertiam suam culpasse quod cum tantillo labore vniuersam Syriam subiicere sibi potuisset, vecordia tamen sua id facere neglexerit? At maior mihi credite, futura est impiorum querimonia lamentatioque, quando nimirum Deus, negligentiam illorum corripiens, magna iis indignatione exprobrabit, quam exigua regnum cœlorum voluptatula amiserint, quod tamen vel frusto panis, vel hausto aquæ frigidæ sibi parare potuissent. O casum amarum, ac tribulãtionem intolerabilem!

4. Reg. 13.

Vere tribulationẽ magnam, quæ nec verbis exprimi, nec ingenio potest comprehendi. In cuius rei signum Ioannes in Apoc. audiuisse se ait septem tonitrua, quibus totum sedib. conuellendum orbẽ putabat: quę cum scribere & chartę mandare decreuisset, subito vocem audiuit; qua scribere vetabatur, *Noli scribere*: fieri enim non potest, vt hos aliquis fragores exprimat, imo temerarium est, eosdem velle mente cõprehendere. Fragores hi, tonitruaq;, figura sunt & imago eorum, quæ diem iudicii præcessura sunt, quæ describere nemo nec ingenio poterit comprehendere. Atq; ideo etiam manũ ab iisdem describẽdis auoco, vos tantum exhortans vt auditis tonitruis à fulmine saltem immunes vos præstetis, ideoq; verba Moysis, quibus Israelitas allocutus est, producam:

Apoc. 10.

Peroratio.

Vos vidistis vniuersa quæ fecit Dominus coram Deut. 29.

cobit in terra Ægypti. Tentationes magnas quas viderunt oculi tui, signa illa portentaque, & non dedit vobis Dominus cor intelligens & oculos videntes, & aures quæ possint audire vsq; in præsentem diem, &c. Vos igitur iisdem hodierna die verbis compello: Vidistis oculis atq; auribus audiuistis, quidquid summus ille Iudex in die iudicii facturus est, audiuistis inquam signa illa mirabilia, prodigia illa terribilia, tentationes illas insolitas, deliquia solis, pallorem lunæ, stellarum turbationem, aeris tempestatem, terræmotus, ac totius vniuersi combustionem & excidium: fierine igitur poterit, vt in animo hæc voluatis, non videntes non videatis, & audientes non audiatis?

Omnes tribus filiorum Israel cum in Sichem conueniissent, ac Iosuam admonentem audiuissent, qui eosdem ad fidelitatem Deo exhibendam, cultusq; diuini obseruationem adhortatus erat, hunc in modum responderunt, *Absit à nobis vt relinquamus Dominũ, & seruiamus diis alienis: Dominus Deus noster, ipse eduxit nos & Patres nostros de terra Ægypti, &c. fecitq; videntibus nobis signa ingentia.* Sola ecce signorum quæ populus hic in exitu Israel de Ægypto viderat, memoria, plus apud eum ponderis quam longa ducis oratio habebat. Si tantum hæc apud Hebræos rebellioni assuetos rerumq; nouarum cupidos potuere, vt eos in diuino seruitio confirmarent! apud Christianos an non maius momentum habeat horrendorum signorum, quorum quotidie mentionem fieri audiunt, queq; extremi iudicii tempore, quando vniuersus orbis mundo velut Ægypto egredietur, accident, memoria? Annon illa plus virium auctoritatisq;, quam omnes Concionatorum demonstrationes & argumenta, ad animas in timore Dei continendas, inque diuino obsequio confirmandas obtineat?

Dauid Rex cum arcam fœderis in tabernaculo collocasset, ministrosque sacrorum & cantores qui diuinas laudes cõcinerent, cõstituisset, his populum verbis allocutus est; *Recordamini mirabilia eius quæ fecit, signorum eius, & iudiciorum oris eius.* Iisdem vos hodie verbis Christiani, alloquor: Recordamini, obsecro mirabilium quæ Deus extremo iudicio editurus est: mementote signorũ quæ in sole, luna, & stellis apparebunt, & imprimis seueræ illius sententiæ, ac fulminis iudiciorum, quæ sacro illius ore prodibunt; & si quæ in mundo habẽtur, quæ à peccãdo auocent, hoc vnũ inter cætera præcipuũ censeo.

1. Para. 16.

Nihil ad peccati iter impediendum vali-dius quam iudicii extremi memoria.

Prophetæ regius cum Psalmo sexto, quem totum de iudicio August. interpretatur, superborum tumidorumq; fastum cõprimere, impiorumque malitiam inhibere satageret, postquam iliadem calamitatum iis euenturarum enarrasset, ita tandem sermonem cõclusit, *Exurge Domine, & exaltetur manus tua, &c. Iudicare pupillo & humili, vt non opponat vltra magnificare se homo super terram.* Insinuare vult, & ipse ego cum illo, nihil in hoc mũdo ad peccatoris cornua deiicienda, eiusq; audaciam cohibendam efficacius aut maioris ponderis reperiri, quam vt cogitet compariturum aliquando iudicem, qui omnes, etiã orphanos ac pupillos, diiudicaturus sit. *Psal. 6.* *Psal. 7.* *Psal. 9.*

Mirabilia profecto fuere arma illa, quibus Madianitas Gedeon superauit, quando suis tubas lagenasq; vacuas, ac lampadas lagenis inclusas in manus dedit, Arma scilicet timoris Dei, quibus dæmonum vitiorumq;, quorum figura Madianitæ erant, agmina in fugam vertuntur, ac tandem etiã prosternuntur. Ecquę enim ad timorẽ Domini ingerendum arma sunt tuba, quæ in die iudicii clanget omnesq; ad rationem reddendam cõpellet, si sæpius auribus nostris insonet: & lagenæ illæ collisæ, si sæpius ante oculos miseræ illa cadauera, lutea vasa, corporum nostrorum lagenas, quæ aliquando cõminui & collidi, sepulchris, ossibus hinc inde sparsis, includi debent, ponamus: item ignis ille tartareus qui perpetuo ardebit, aut illo qui tempore iudicii totum mundum incendit? Non sunt igitur ad spirituales hostes superandos arma aut meliora aut efficaciora. *Iud. 7.*

Hæc igitur in manus sumite, Auditores, iisque inimicorum impetum propulsate, in hoc timore perpetuo viuite; huius semper recordemini, atque imprimis signorum quæ hunc præcessura sunt, tenebrarum scilicet, quæ Phœbi lumen offuscabunt, defectum qui tunc in Phœbo apparebunt, ac ruinæ, quam tunc sidera incursura perhibentur. Ponite, inquã vobis ob oculos perturbationem

nem illam generalem, quæ per vniuersum terrarum orbem inualescet, quando nimirum intelligentiæ cœlestes palpitabunt, homines in desperationis abyssum ruent, cœli trepidabunt, elementa inter se conspirabunt montes concutientur, turres & arces ad terram concident, bestiæ morientur, terra tremet, Oceanus intumescet, natura ipsa obstupescet, infernus patens hiabit, totusque terrarum orbis dirissimo incendio deflagrabit: quando nimirum tribulatio erit, qualis non fuit ex quo homines in terra viuere cœpere.

Tu vero summe & metuende Iudex, ante cuius maiestatem omnes nos comparere oportet, Præses æterne, cœli terræq; rex, nobis propitius esto, furorē tuum mitiga, iram compesce, tuarumq; te creaturarum tangat miseratio. Quis vero peccatis indulgeat, quis te ad iracundiam prouocet, si tam rigide singula delicta examines? quid peccator agat, si ex rigore cum illo egeris? Vix iustus saluabitur, quid igitur impio fiet? Angeli trement, quid igitur acturi sunt homines? totus orbis planget & eiulabit, quis securus esse poterit? Recordare obsecro Domine creatos nos esse vt saluemur, non vero vt animę perniciem incurramus: ideoque ostende nobis misericordiam tuam, iustitiam illam nimiam moderare, delictorum nostrorum memoriā exue, & quidque nobis ad meritum deest, tua benignitate clementer supplere dignare.

Matth. 25. Placidam illam pro nobis sententiam, *Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi*, pronuntia: sententiam scil. beatitudinis æternæ cuius nos compotes reddat Pater, & Filius, & Spiritus S. Amen.

DOMINICA SECVNDA ADVENTVS.

Partes Concionis.

1. *De necessitate tribulationum iniustis.*
2. *Herodiadis malitia: & aliarum mulierum.*
3. *De luxuriæ malitia.*
4. *De captiuitate Ioannis documenta.*
5. *Ioannis captiui percunctatio.*
6. *Christi responsio.*
7. *Notæ Prædicatoriæ.*
8. *Ioannis præconium.*

Cum audiuisset Ioannes in vinculis opera Christi, Matth. 11.

FIGVRA.

4. Reg. 2. ELias Propheta cum igneo curru in aera mirabiliter subuectus esset: Prophetarum filii repentino illo discessu aut potius raptu non parum perculsi fuere, atque in primis discipulus illius Elisæus, qui eosdem per montem & conualles, eius quærendi ergo, destinauit, quem cum triduo quæsiuissent, nulla ratione inuenire, aut vbi nam locorum ageret, intelligere potuerunt. Sciebat quidem Elisæus à Deo illum in cœlos raptum, sed vt omnem ex animis eorum sinistram opinionem dubitationemque auelleret, illucque eos emisit, vt illo minime reperto, vere in æthera subuectum crederent. Simile quid hodierno in Euangelio videre licet. Cum enim Messias in mundū iam veniisset, & hunc Ioan. discipuli mirarentur sed Messiam esse in animum ne inducere quidem possent: ad Christum magister eos, quo certiores redderentur destinat: non quod ipse de rei veritate vlla ratione dubitaret, sed vt omnē dubitandi occasionem aliis præcideret, vt nimirum, visis quæ passim per Iudæam edebat miraculis, firmiter crederent eum ipsum esse, & non aliū, qui in mundo à longo iam tempore exspectatus erat. Ipsum huius Dominicæ Euangelio declaratur, quod præsenti vobis concione exponere iam contendam: quod vt in maiorem Messiæ gloriam, & viuacius præcursoris eius Ioannis encomium cedat, Deiparæ patrocinio Spiritus paracliti opem postulemus, dicamusque omnes in genua prouoluti, *Aue Maria.*

Tribulationes, ne probantur iusti.

Sapientissimus mortalium Salomon, cum iustorum sortem beatitudinemque describeret, tribulationibus eos, non secus ac flamma aurum, à Deo probari solere perhibet his verbis, *Tanquam aurum in fornace probauit eos Dominus.* adeo vt quod ignis & caminus auro, hoc iustis sint afflictiones & tribulationes. Sapienti suffragatus est Iob, qui hoc ipsum sese expertum tradit: *Quasi aurum* inquit, *quod per ignem transit, probauit me Dominus.* Testantur idem omnes veteres sancti, quorum omniū nomine Dauid loqui, velut

Sap. 3.

Iob 23.

Psal.65. interpres, coactus, in genere cecinit. *Quoniam probasti nos Deus, igne nos examinasti sicut examinatur argentum.*

In excidio & direptione Ierichuntina omnia in cineres & fauillas redacta sunt, præter aurum, argentum & vasa ænea & ferrea, q̃ in vsum suum reseruari voluit Dominus, quo in tabernaculo consecrarentur. Mirum, pfecto rebus incendio cõsumptis, solum metallum iustum reseruari, quo Domino offerretur. At mystice hic significatur, quod quemadmodum aurum, argentum, æs, & ferrum flammis resistit: ita iusti ferro & ære duriores, igni tribulationum nequaquam cedant, sed omnibus in vniuersali orbis ruina deperditis & deletis reseruentur, ac velut vasa in honorem Altissimi consecrata, eiusq; seruitio dedicata, in diuinæ maiestatis thesauris seponantur ac secludantur.

Et quoniam Thesaurorum mentio incidit: Dauid vates cum quæcunque in domo Domini, diuinæque maiestatis thesauris reperiuntur recenseret, inprimis ventos & turbines enumerat: dicens, *Qui producit ventos de thesauris suis.* Quotquot locum hunc attigere Patres literæ sepositæ, mysticum consectantes sensum, per ventos hos, tribulationes, quas Deus interea dum hic viuimus, terra mariq; emittere consueuit, vt iisdem iustos locupletet ac ditet, intelligunt. Habet Deus diuitias, habet & thesauros: gloria inter diuitias reperitur, *Gloria & diuitiæ in domo eius,* sed venti in thesauris illius reconduntur: *Qui producit ventos de thesauris suis.* diuitiæ quidem omnibus communes sunt, sed in solos amicos thesauri hi tribulationum effunduntur; quibus eos hoc in mundo ditat.

Psal.134. Venti tribulationũ in thesauro diuino.

Psal.111.

Psal.134.

Cum anxia illa sponsa, dilecto maxime in omnibus gratificari cupiens, quo eum in sui amorem excitaret, atque omni voluptate afficeret, hortulũ exornasset, eumq; muro altissimo cõmuniisset, arbores in eo varias plãtasset, fontibus vberrimis atq; limpidissimis torulos illius irrigasset, ac variis eum floribus repleuisset: ventos inuitauit, vt hortum circum vndique perflarent, sed ventus turbulentissimos, quales sunt Auster & Notus, Boreas & Aquilo, quorum hi frigidi & vehementes, illi pluuii & nubili: *Surge Aquilo, & veni auster, perfla hortum meum, & fluent aromata illius.* Electorum animæ, veræ summi Dei sponsæ velut horti quidam voluptatis ac pomaria sunt, in quibus virtutum arbores, gratiarum fontes ac fluenta, bonorum & sanctorum desideriorum flosculi, meritorum fructus consiti reperiuntur: quæ omnia excrescere & exurgere in altum nequeunt, nisi Austri Aquilonesque tribulationum insurgant, & eosdem perflent: qui quo turbulentiores & austeriores, quo & fauentiores & meliores.

Cant.4.

Angeli illi, de quibus in Apocalypsi, quos Deus ad terræ, maris, arborumque excidium emiserat, priusquam rabiem suam exerceret, ventorum alas continuere, ne terram & mare afflarent, & arbores, spiritu destitutæ animali exarescerent. Diaboli quoque, angeli illi exterminatores, quos Deus in mundi hominumque ruinam constituit, priusquam damnum aliquod inferant, tribulationum ventos sistunt, atque omni ratione impedire conantur, ne illi continentem & firmam Religiosorum terram, & inconstans mundanorum mare, atque proceras electionis arbores id est iustos, affluant. Sciunt enim, omne ab iis nostrum ac totius orbis bonum & salutem animarum dependere: quibus flabris si careant, perniciem, infortunium, & ruinam sempiternam incurrant necesse est. Mare namque, si venti in ipsum vires non exercerent, ad quid foret vtile? terra quid sine Zephyri afflatu produceret? quos fructus progignerent arbores, si ventis non peterentur? Quænam vero in hominib. si tribulationum expertes viuant, virtutes reperientur? qui enim ventos hos excludit, omnes virtutes excludat necesse est. Dicendũ est igitur mũdanos, quos ventos aduersus nõ sentiant, quod perpetuo prosperitatis tenore recreentur: & quiete assidua gaudeant, virtutum fructibus nonabundare. Quam quietem æmulatus quodammodo Propheta, ait, *Zelaui super iniquos pacem peccatorum videns.* perinde ac si dicere voluisset, fateor Domine, ac veniam deposco, me cum iudiciorum tuorum abyssum penetrare non valerem reproborum pacem inuidisse, eorumq; sortem & beatitudinem quæ illis perpetua erat, nulliq; tribulationũ turbi-

Apoc.7.

Impii nullis tribulationibus imperuntur.

Psal.72.

tis binibus permista, exoptasse. Sed ne quid nimis, ô vates. Nescis enim, nescis quantum turbines hi procellæque vtilitatis afferant.

4. Reg. 1.

Tribulationes turbinibus cõferuntur.

Cum in Scriptura Eliæ raptus describitur, curru flammeo in cœlum subuectus, & turbine quodam procelloso velificante sublatus dicitur. Per turbinem autem, & non per placidum aliquẽ ventum vel auram, raptus traditur, vt legentibus constaret, per tribulationum turbines, & afflictionum procellas, quas in hac vita patiuntur, non vero per placidos prosperitatis & lætitiæ Fauonios, instar Eliæ in cœlum se subuehendos. Nam vt venti festucas in altum & cœlo tenus librant, ita tribulationes animas fidelium in altũ sustollũt.

Psal. 24.

Hinc Psalmo xxiv. quo in loco Vulgata præfert, *Tribulationes cordis mei multiplicatæ sunt:* Hieron. ad fontes Hebraicos interpretatus, legit, *Tribulationes cor meum sursum ferre fecerunt.* Id est, summa mundi prosperitas voluptatesq; animum meum ad terram deiecere, & quodammodo afflixere: sed tribulationes & aduersitas eundem auulserunt, & ad Deum contemplandum sustulerunt, vt mundo etiam bellum indixerit. Atq; vt tonitrua stertentes excitant, tremorem incutiunt, hominumq; oculos adaperiunt: nõ secus & tribulationes, quæ animas peccatorum somno sepultas excitant, oculos homini aperiunt, formidinẽq; iniiciunt, ac paucis vt cõplectar à terra, cui adhærescimus, violenter diuellũt.

Gen. 8.

Tribulationes cum diluuii fluctibus cõparatæ.

Quanto magis arca Noe fluctibus & procellis agitabatur, tanto & cœlo fiebat vicinior. Vita hæc, Auditores, merã diluuiũ est: ipsi iusti arca sunt & nauis: tribulationes, vndæ & fluctus: quæ quo magis ingruunt & frequentiores sunt, quo nauis euehatur, sublimis, cœlo propior, à terra fiat remotior. Ecquod obsecro diluuium fuit Martyrium & lapidatio Stephani; ecqui fluctus & procellæ vehemens ille lapidum imber? qui tamen quo densius in humeros illius ingruit, quo & magis eleuatur, vt terræ tandem conspectu amisso cœlorum ianuas conspiciat, clametq; voluptate perfusus: *Video cœlos apertos & Iesum stantem, &c.*

[Act. 7.

Sæpius mecum demiratus sum, cur sponsa in canticis, dilecti sui pulchritudinem ac perfectiones describens, staturam eius palmæ comparet: *statura tua assimilata est palmæ:* & cur alibi de seipsa dixerit, *Quasi palma exaltata sum:* atq; hæc tandem occurrit ratio, quod palma quo grauetur magis, quo & exurgat altius contraq; pondus obnitatur: quæ & ingentis cuiusdam virtutis, nullaq; aduersitate domabilis emblema est. Mystice autem hic innuitur, animas, quæ vere Christi sponsæ sunt, quas fides in baptismate ei coniunxit, vt apud Prophetam legimus, *sponsabo te mihi in fide:* palmæ persimiles esse: quo enim magis hic tribulationibus & afflictionibus premuntur, quo & caput erigunt altius, cœloque viciniores fiunt, infractæ & inuictæ nullisque casibus succumbentes.

Cant. 7. Eccl. 7.

Ose. 2.

Instrumenta musica prius manib. percurri debent, quam sonitum edãt, & quo feriuntur viuacius eo & sonant iucũdius. Hoc quidam emblemate virtutem expressit: varia namq; instrumenta musica, vt testudines, tibias, citharas, cymbala, psalteria, & fistra, simul cõgessit, & hanc epigraphem addidit. *Non percussa sileat.* Cuius hic erat sensus: virtutem nisi percuteretur & moueretur, nullum edere sonitum & iustos probæq; vitæ homines, qui vere instrumenta musica sunt, laudes diuinas quotidie decantantia, nisi ad viuum feriantur, & tribulationum plectro aut digitis hoc in mundo tangantur, nullam famam acquirere, inglorioſq; abire, at mox vt abijs tangi cœpere, iucundissimum sonum & harmoniam suauissimum edere. Tunc demum virtus per nubila splendet, animus indies excrescit, ac robur eorum exserere se per aduersitates incipit.

Simile. Iusti instrumento musico collati.

Exemplum nobis hodierni Euangelii lectio suppeditat, veram inquam virtutis imaginem Ioannem Baptistam, desertri incolam Eremitarum decus, pœnitentiæ speculum, Messiæ prodromum, regum terrorem & flagellum, angelum denique cœlestem humano incluſum corpori, hodie scilicet & carceri includitur, ferro grauatur, manus pedesque vincitur, & supplicio destinatur, hîc ab incestuosa Herodiade, illinc ab bipedum crudelissimo Herode Tetrarcha ad necẽ quæsitus. Ingens profecto tribulatio, ingentes turbines & procellæ: verum egregia etiam virtus, ingens animus, ac robur heroicum! quo enim

Ioannis Baptistæ laudes.

enim plus affligitur, quo & maius meritum ostendit, & Dei gloriam & animarum salutem magis cordi habet. Audite quid de eo
Matth.11 dicat Euangelium: *Cum audisset Ioannes in vinculis opera Christi.* De Ioanne primum sermonem instituam, de vinculis scilicet eius captiuitate, carcere, deq; discipulorum illius missione: deinde Christum in scenam producam, miracula patrantem, encomiaq; in Ioannem plurima coram vniuersa multitudine effundentem depromam. Auribus porro me benignis ac solita benevolentia audite.

(Crudelis tragœdia Ioannis decollatio.

Principio igitur, ipso Euangelii in limine, tristis ac luctuosa occurrit Tragœdia, qualē vix vnquam mundus exhibuit aut spectauit. Argumentum est, innocentissimi viri decollatio, idq; ob diuini honoris zelum, & quod veritatem coram rege truculentissimo non erubuerit confiteri: Actores sunt, Herodes, Herodias, & Zachariæ filius Ioannes; theatrum & scena, ipsa regis Iudęorum aula: prologum ipse agam. Vt igitur quam gero, personam repræsentem, eremicolam vobis sanctissimum, viginti quinque ipsis annis desertum incolentem, ac per solitudinem, singulari pœnitentiæ vitæq; austerioris exemplo vagatus est, exhibeo, cameli exuuias indutum, locustis & melle siluestri victitantem, & hunc diuini honoris zelo actum salutisq; animarum siti æstuantem, dum abominationes quæ in regia perpetrabantur minime ferret, hodie solitudine egredientem, Ierosolymam petentem & aulam Herodis

Oratio Ioannis ad Herodem.

ingressum his eum verbis corripientem; Fama est, Domine rex, fratris te thalamum incæstuoso concubitu violare; qua permotus solitudine exeitus vrbem adii, quo te peccati illius enormitatem turpitudinemque edocerem, & officii te tui commonefacerem: in cœstus namque te reum constituis, Deum ad iracundiam prouocas, omnibusque subditis es offendiculo. Quamobrem rebus tuis
Matth.4. Marc.8. prospice, & saluti consule; nam *non licet tibi habere vxorem fratris tui* Philippi.

Fuere nonnulli, qui hanc Ioannis castigationem accuratius inquirētes, dixere Herodem ab eo reprehensum, quod in legem Mosis peccaret, fratris vxorem ducendo, ex qua iam liberos suscepisset. Scriptum siquidem est in Lege: *Quando habitauerint fratres simul & vnus ex eis absque liberis mortuus fuerit, vxor defuncti non nubet alteri: sed accipiat eam frater eius, & suscitabit semen fratris sui: & primogenitum ex ea filium nomine illius appellabit, vt non deleatur nomen eius ex Israel.* Si vero ex defuncto liberi supererant, matrimonia hæc illicita & incestuosa censebantur. Vtrum vero Philippus hic defunctus ac superstes fuerit, Herode vxorem illius sibi sacrilego connubio copulante, nemo iuxta Augustinum, tuto dixerit, cum sit incertum; constat tamen filiam ex eo superstitem fuisse quam Euangelium nobis describit. Quidquid sit, certum est, Herodem in legem diuinam, fratris vxorem sibi copulando, peccasse, & merito à Ioanne idcirco reprehensum fuisse.

Deut.25.

Libro de fid. & oper. c.43

Alii vero, vt Tertullianus & Montanistæ, qui monogamiam asserentes à secundis nuptiis abhorrebant, aiunt ideo Herodem castigatum fuisse, q; Herodiadem ducendo secundas nuptias adiisset; verum Iosephus, & illustris. Cardinalis Baronius, cæterique Patres, alterius opinionis sunt: aiunt quippe Herodem ob solum incestum, & scandalum, quod ex eo subditi patiebantur, à Iohanne reprehensum, atq; hoc verba illius indicant, *non licet tibi habere vxorem fratris tui.* Perinde ac si dixisset, multa quidem scio licita sunt Regibus, quæ aliis negantur; at quæ ad legem diuinam spectant, multo tibi minus quam aliis inferioribus, violare licet. Scias igitur velim, fratris tibi vxorem copulando, diuinis te legibus aduersari, iustitiæ statum euertere, honorem tuum prostituere, famam offuscare, homines simul & Angelos offendere, & ea q̄ tibi penitus illicita sunt, agere.

Libr.18. ant. Iud. capit.7. Baron. tom. 2 ann. Christi 31. Matth.14. Marc.6.

Sed, ô ingratitudinem singularem! sancta hæc reprehensio & amica correctio infelici, prô dolor! mercede compensatur, opus sanctum sanguineo donatur præmio, ipse præco carceri includitur, in iudicium vocatur, regē aduersarium patitur, aulicis & purpuratis exosus est, & omnes eū ciues morte dignū censent. Et quamobrē dicat Marcus; *Ipse Herodes misit ac tenuit Ioannem, & vinxit eum in carcere propter Herodiadem vxorem Philippi fratris sui.* Dux femina facti; sanctum virū in carcerē coniici impia iubet mulier, mulier scelesta,

Ingratitudo in S. Ioannem.

Marc.6.

mulier

11. Feminæ fra extremaest.

mulier, cuius incestum reprehendebat: Ecquænam, Deus bone, rabies est, in amicum correctorem conspirare, medico mortem & necem moliri, omnes aduersus innocentem concitare, non vereri eum quem omnes vt Messiam suspiciunt, honoris & decori limites transilire, virtutem calumniari, viros sanctos carceri tradere, vinculis denique mancipare eum, quem omnes velut Deum colunt & adorant? At nemo miretur, femina est, in qua nimirum furor & ira extrema sunt, & omniū aliorum iram superant. Vnde Ecclesiast. *Breuis omnis malitia super malitiam mulieris.* Hinc Dominus, cum innuere vellet, Israelis se amplius misereri nolle, sed indignantis instar, summa in eum seueritate animaduersurum filiam in scenam produxit; Prophetæ quippe Oseæ præcepit, vt confestim vxorem duceret primamque quam ex ea susciperet filiam, *Absque misericordia*, nuncuparet, quod nullam amplius Israeli misericordiam esset ostensurus; *Voca nomen eius absque misericordia, quia non addam vltra misereri domui Israel.* adeo vt nullum ad exprimendam malitiam crudelitatemque aptius reperire emblema aut symbolum potuerit Deus, quam mulierem. Ignoscent hic mihi, spero, honestæ ac piæ matres, nam non nisi impias & sceleſtas mea iam ferit oratio.

Eccl. 29.

Ose. 1.

Zacharias Propheta inter ceteras quas habuit visiones, vidisse se ait mulierē in medio amphoræ constitutam, massam plumbeam ore gestantem. Cumq; anxius hæreret & dubitaret, quid portentum hoc designaret, dicentem audiuit Angelum: *Hæc est impietas*, & profecto quam apposite ad propositū nostrū! ad depingendā namq; impietatē & improbitatē nulla cōuenientior haberi figura potuit, quam fœmina. Vt & interea hic de plumbo, quod ore eius insertum erat, taceam, existimo per amphoram & infundibulum, cui incidet, quod vtrimq; patet, nihilq; continere potest, tacite femineam garrulitatē designari, quę hac & illac perfluat, nihilq; celare possit; atque ideo forsitan aliam illam plumbum ore præferre, vt mulieri silentium custodiendum esse demonstretur. Sed ad malitiam eius, cuius occasione in hanc digressionem descendit, reuertatur oratio.

Zach. 6.

Impietatis figura.

Ioannis in Apoc. mira se quædam prodigia vidisse ait, & imprimis nouum quoddam locustarum genus, quas equis ad bella profecturis, similes fuisse scribit, caudas scorpionum, dentes leonum, & capillos mulierum habentes, & nocendi hominibus potestatem adeptas. Mirum profecto, Spiritum S. vt locustarum harum pestem exaggeret, omnem quę in mundo haberi potest, crudelitatem coacerauantem, vti rabiem equorum bellis assuetorū virus scorpionum, dentes leonum, capiti earum, velut malitię omnis & crudelitatis summum, feminæ capillos imponere voluisse: vt scil. nihil in mundo virulentius ac deterius ea haberi posse demonstraret, ac malitia mulieris, non secus atq; aspidis veneno, virum occumbere & labefactari.

Apoc. 9.

Malitia mulieris omnē crudelitatē superat.

Idem alio in loco vidisse se scribit feminam virulentam ac pestiferam, quæ bestiæ septem capitibus instructæ, & decem minitanti cornibus insideret, & varia blasphemiarum nomina contineret, purpura & coccino indutam, auro fulgentem, ac crudelem quam quę maxime, vtpote quę sanctorum ac martyrum Iesu Christi sanguine ebria esset, & cui nomē *Mater fornicationum & abominationum terræ.* Morali ænigmatis huius significatione sepositā, ac literali maxime inhærendo atque allegoricam hinc inde permiscendo, veram hic malitiæ mulieris imaginem proponi sentio. Nam quod bestiæ septicipiti, & decem armatæ cornibus insidere dicatur, eius hic garrulitatem denotari existimo, vtpote q̄ plus quam alii septem loquatur, cum septem capita & linguas habeat: milleque artibus & technis instructa sit, quarum figura decem illa cornua esse perhibentur: at hæc non nisi peruersitatē illius explicant, quia nomina eius blasphemiis, & maledicentia plena sunt. Purpura porro & auri fulgor, superbiam & fastum denotant; sanguis autem quo ebria fingitur, crudelitatem.

Apoc. 17.

Vera quin etiam hic Herodiadis nostræ imago repræsentatur, & in hac meretrice, velut in tabula mores eius & agendi ratio ad viuum depicta leguntur. Videte enim, vt hodie instar belluæ truculentissimæ desæuiat, spumet, efferascat, mille hodie coruua assumat, mille technas machinetur, quo de innocuo

Herodias per meretricem Babylonicam denotatur.

nocuo sanctoque viro vindictã sumat. Videte quinetiam, vt turgeat & superbiat, quæ & reginæ luxum ac ornatum præferat, regiaq; pellex sit. Videte quam vere fornicationum, abominationum, & incestuum omnium in Iudæa mater appelletur. Videte inquam, vt sanguine Ioannis Baptistæ ebria sit, quem in carcerem coniici, vinculis constringi, & ad necem conquiri iubet. O malitiam intolerabilem & extremam! ô rabiem barbarã nimis & intolerabilem! ô affectus nimium crudeles! Ita porro exclamare me cogit Origenes, qui in peruersas inuectus mulieres, hac eas fuligine inficit. *Mulier caput est peccati, arca diaboli expulsio paradisi, corruptio legis antiquæ.*

Homil. 7. in diuersos.

3. Reg. 18. 19. Elias magis Iesabelem q̃ Achab Regem timuit.

Nunquam Elias Propheta impii Achab crudelitatem timuit: tametsi in regno eius quadringẽtos pseudoprophetas interfeciſſet: verum dum se ab impia Iesabele ad necem conquiri cerneret, ac compertum haberet, quanta illius malitia & furor esset, vrbe deserta, solitudinem petiit, & cauernas ferarum incoluit, atq; in tantum eius potentiam veritus est, vt priusquam in manus illius incideret, mortem à Deo velut laborum suorum præmium enixissime peteret, vt scilicet ipsa ærumnarum & calamitatum filum præcideret. Audite, vt imis cauernis exclamet, *Obsecro Domine, tolle animam meam*, &c. Vnde manifestum est, nihil esse furore muliebri formidabilius, nec simile quid ei reperiri posse, præsertim cum mulier princeps furorem induit & lasciuos ac furtiuos amores consectatur.

Imago Veneris in vrbe Megalopolitana.

Historiæ monumentis proditum est; Megalopolitanos simulacrum quoddam Veneris erexisse, eiq; inscripsisse: *Dea machinatrix & artifex.* Docere scilicet volebant; nihil difficultatis esse, quod nõ Venus & amores impudici, quos hodie tamen mundus adorat, non adeant, & quiduis eadem, quo voluptatis compẽtes fiant machinari. Cui enim delicto ignoscunt? quam vero crudelitatem non exercent? quam impietatem illicitis amoribus satisfacturi non ostendunt mortales? vnde Poeta,

Ouid. 6. Metamorph.

Et nil est, quod non effreno captus amore
Audeat.

Hæc porro Venus ipsa Herodias est, quam in magna illa & sancta Ierusalem Herodes adorat & supplex colit: ipsa pessimi consilii & damnosi artificii machinatrix, qua instigatrice Phœnix ille mundi Ioannes, gemma sanctorum, & Iudææ Propheta in carcerem detruditur.

III. Amore cæcus Herodes Ioannẽ in vincula coniicit.

Rex quidem fieri iubet, ast amor suggessit & consilium dedit, sceleratus ille cupido animum illius eo perpulit: ille, ille tantæ impietatis auctor est, ille eum excæcat & fascinat, vt propter Herodiadem, delicias illas crudeles & amaras, virum sanctissimum in carcerẽ compingat, cõpedibus grauet, vinculis constringat. Cæcus igitur reuera amor est, tum quod inter impares aliquando coalescat, tum vero quod mentem hominis penitus obnubilet & excæcet. Vnde Propheta, *Fornicatio & vinum, ebrietas auferunt cor:* quibus in verbis duo notanda occurrunt. Primum, quod amor & voluptas homines vsu rationis priuet, & in bestias quodammodo transmutet. Dauid siquidem hoc scelere inquinatus, cor se & mentem amisisse confitetur, & aliud & nouum quidem à Deo postulat: *Cor mundum crea in me Deus.* Alterum, quod fornicationem vino comparet: nam vt ebrius iudicio & ratione destitutus est, & à bruto nihil omnino differt: ita & fornicator, illicitisque amoribus irretitus. Oculos in Herodem hunc coniicite, & videbitis eum mente orbatum instar ebrii in peccato cespitare, nec posse consistere.

Psal. 4.

Psal. 50.

Adulterii malitia.

Infelix profecto peccatum & detestandũ, quod Dauid non alio, quam generali iniustitiæ nomine nuncupauit: *Non dominetur*, inquit, *mei omnis iniustitia.* & alio in loco infernale barathrum appellauit; *Confitebor tibi Domine Deus meus in toto corde meo, & glorificabo nomen tuum in æternum, quia misericordia tua, magna est super me, & eruisti animam meam ex inferno inferiori.* Perinde ac si dixisset: Quantam mihi gratiam, benignissime Domine è peccato me carnis educendo contulisti: si enim certissimum est, peccata infernum quendam esse; hoc profecto omnium infimus est & profundissimus, è quo non nisi difficulter quis egrediatur. In quem sensum interpretatur psalmum hunc Euthymius, & per infernum inferiorẽ adulterii peccatum intelligit.

Psal. 118.

Psal. 85.

Grauis-

III. Deus grauiter fornicatores corripit.

Grauissime porro Deus in fornicatores & adulteros animaduertere solet, adeo vt cum omnes propemodum homines hoc irretitos peccato videret, gemens dixerit: *Delebo hominem quem creaui, à facie terræ, ab homine vsque ad animantia, à reptili vsque ad volucres cæli &c.* Gen. 6. Ecquænam illa, Deus bone ira tua? nulli omnino animali parcere vis, nisi solis piscibus, qui quod non ceterorum animalium instar per copulam carnalem, sed alia quadam ratione honestiori, generent, castitatis & puritatis symbolum sunt. Hinc Dominus, eos solos excipiens, in cetera animalia animaduertere proponit. Vnde manifestum redditur, magno Deum peccatum hoc eiusque sectatores odio prosequi. Et est reuera detestandum ac fugiendum, propter varia quæ id ipsum comitari solent mala, atque ob hoc Eremitarum princeps in carcerem coniectus est.

Magna elucet iniustitia in eo q Herodes Ioannem in vincula cõiecerit.

In quo magna omni ex parte elucet iniustitia. Quoad Ioannem imprimis, qui nihil vnquam deliquerat, virtutum omnium speculum erat, cœlo gratus, angelorum socius, mundi fax, Messiæ præcursor, pœnitentiumque dux & coriphæus. Quid n. offenderet is, qui desertum incolebat, omnium rerum sæcularium inopia laborabat, nemini grauis aut iniurius, sed omnes ad pœnitentiam inuitãs? Deinde quantum ad Herodem, vtpote quo nullus in orbe nequior aut scelestior viuebat qui templum profanauerat, sacerdotia inuaserat & indignis contulerat, imperium pessunderat, leges omnes & cultum diuinum, ac sancta ipsa conculcauerat: qui ciuiũ depeculator, nobilium prædo, bonorum flagellũ, populi tyrannus, filiorum suorum tortor & carnifex, externorum vastator, patriæ pestis, regni labes & ruina erat. Et præsertim quoad Herodiadem, Aristobuli filiam, mulierẽ perditissimam, scortum illud publicum Herodis, pellicẽ Iudææ propudium, lasciuiæ fomitẽ, animarum sirenem, Veneris mancipium illicium libidinis, scelerum artificem, vinculorumq; Ioannis Baptistæ machinatricẽ. Huic nempe vni carcerem & compedes innocuus Domini p̃cursor acceptos referat necesse est.

Item Herodiadis.

Causa captiuitatis Ioannis.

Nulla autem carceris captiuitatisque illius alia dari potest ratio, quam quod veritatem libere fuit confessus, regisque Herodis scelera magna libertate & confidentia corripuit. In tantũ quippe tyrannus verbis viri exacerbatus est, vt ira furoreq; tumens mortem illius iurauerit, qui animæ regiæ vitam daturus aduenerat. Proh scelus, sed Principibus & magnatibus perfamiliare? qui nulla ratione veritatem patiuntur, vitiaque sua coargui ægerrime ferunt. Principes veritatem exosi.

Hinc bene quidam magnæ auctoritatis vir mihi visus est dixisse, dum veritatem non magis Principum aures, quam thesaurus eorum, lucrum è proprio censu pecuniaque, fænore duodeno redactum, subire assereret: è duodecim namq; verbis vix vnũ iis verum aliquis audet dicere, adulatio siquidem in palatiis perpetuo dominatur, veritas autem exulat, & repulsam patitur, adeo vt ille vere audax dicendus sit, qui regibus & purpuræ veritatem loqui præsumat: hoc cum Psalmographus fecisset, magnum quid se fecisse gloriabatur, dicebatque: *Loquebar de testimoniis tuis in conspectu regum, & non confundebar.* Psal. 118.

Amos Propheta cum regi Ieroboam veritatem olim diceret, atque illius idolatriam non ferret, summus eum Pontifex acriter velut loquacem & importunum, reprehendens regia eiecit dicens: Quænam illa tua temeritas est & audacia Amos? ecquæ dicendi libertas? quomodo ausus es regi veritatem in terra Bethel annuntiare? an non illius & principum omnium maiestatem veritus es? Quamobrẽ confestim hinc te propipe, fuge in terram Iuda in qua quo minus libere loquaris, per nos non stabit: at hic, inter alienos, obtumesce, præsertim cum in aula verseris, & nemo regibus veritatem adaperire soleat. Vnde efficere volo, principibus & optimatibus omnẽ veritatem grauem & exosam esse, ac nonnisi summo cum vitæ discrimine eandem in aula annuntiari. Amos. 7. Amos quoq; veritatẽ diuerit, arguitur.

Deus cum Balthasaro Babylonicorum regi veritatem annuntiatam cuperet, illiusq; impietatem coarguere, prophetæ alicuius adminiculo non est vsus, sed manum quandam cœlitus demisit, quæ è regione candelabri in parietis superficie, rege inspectante, veritatem describeret, ac linguæ vice quodammodo fungeretur. *Et apparuerunt digiti, quasi manus*

manus hominis scribentis contra candelabrum in superficie parietis aulæ regiæ. Nulla siquidem in palatio manus inueniebatur, cuius tanta audacia ac robur foret, vt veritatem describeret; cœlitus aliquam in hanc rem descedere, ac parietis linguam, omnibus elinguibus, assumere necessum fuit. Nullus igitur veritatē eloqui, ac præsertim coram optimatibus ac regibus, audet.

Nathan Propheta, cœlitus ad Dauidi veritatem aununtiandam, vitiaque illius castiganda destinatus, priusquam ad rem descenderet, longo & altius petito exordio vsus est; nec id, cuius gratia venerat, libere, sine ambagibus, ausus fuit aperire; sed parabolam instituto parum, vt quidem exterius apparebat conducentem, narrare occepit: fuisse nimirū eadem in ciuitate duos, quorum vnus opulētus, alter inops & pauper foret, priori multa armenta & greges; alteri nisi vnicam ouiculam fuisse, quam à teneris domi aluerat suæ, atque instar filiæ dilexerat. Superuenisse deinde diuiti hospites, quos conuiuio excipere pararet, pauperis illius ouiculam, suis parcēdo iugulasse. Qua rex iniuria ad iracundiam prouocatus, morte illam castigandam censuit omnemque se daturum operam spopondit, quo in peculatum illum animaduerteretur. Tum Nathan captata opportunitate, & veritatis absynthium, quod parabolæ hactenus melle texerat, detegens subintulit: *Tu es ille vir, qui fecisti hanc rem.* 2. *Reg.* 12. Vniuersa rei huius series, Prophetæ exordium, inuentioneque & artes quibus regem aggressus est, euidēter demonstrant, quanta cum difficultate, ac discrimine principibus veritas declaratur. Exemplo sit, ne diutius euagari cogar, Ioannes Baptista, qui quod Herodi verū dixisset, in carcerem coniectus est, vitæq; discrimen adiit.

Carcer Ioannis & eius captiuitas exaggeratur.

Hæret igitur constrictus in carcere, & instar malefici alicuius aut homicidæ cōpedibus grauatus iacet. O paradoxa inaudita hactenus & inuisa! Hominem sanctissimum, Deo perfamiliarem: pontificis Zachariæ filiū in carcere gemere? manum illam, quæ filium Dei demonstrauit, dum ait, *Ecce Agnus Dei,* *Ioan.* 1. vinculis constringi? Referre igitur huc Dauidicum illud licet, *Et nobiles eorum in manicis* *Psal.* 49. *ferreis.* Quid? linguam illam obmutescere, quæ tam præclarum de Messiæ diuinitate testimonium protulit? Libertatem illam in custodia constrictam teneri, qua tam sancte in vasta vixit solitudine? illum denique qui Iordanis prius aquis Saluatorem mundi abluerat, proprio tandem sanguine tortoris manu abluendum? O spectaculum tragicū ac nusquam visum! Interea *Ioannes in vinculis* suspirat.

IV. Varii de vinculis Ioannis conceptus. 1.

Et profecto cum vincula hæc considero, mille mihi conceptus animo obuersantur. Occurrūt in primis profunda illa & inscrutabilia Dei iudicia: vt nimirum iustos & innocuos, hic in mundo affligi & cruciari sinat, & hanc Ioanni Baptistæ infamiam, iniuriam, iniustitiamque irrogari permittat. Quod alias expēdens Chrysostom demiratus exclamat: *Ioannes magistrorum vita, sanctitatis norma, schola virtutis est in vinculis.* *In hoc Euan.* Atq; huc alludens Psalmographus, & quam proxime sancti huius Episcopi verbis accedens, dicebat; *Nunquid cognoscentur in tenebris mirabilia* *Psal.* 87. *tua, & iustitia tua in terra obliuionis?* Mundum hunc ecce terram obliuionis vocat; eo quod Deus bonos & malos, illos affligendo hos ex merito non castigando, oblitus videatur; & alio in loco non satis diuinam bonitatem demirari potest, quod impios diuturna gaudere vita permittat, ac rerū temporaliū affluentia locupletet, vt eorum & sui quodammodo videatur oblitus, ait enim; *vsquequo peccatores* *Psal.* 93. *Domine, vsquequo peccatores gloriabuntur?*

Mundus terra obliuionis.

Secundo, aduerto hinc, Deo solenne esse vna cum afflictionibus & ærumnis gratiam quoque elargiri, tristiaq; lætis temperare & prospera aduersis, adeo vt quamuis corpus exterius grauari & excruciari sinat, animam tamen nunquam deserat, sed perpetuo eam custodiat ac tueatur. Hinc in libro Sapientiæ legitur: *Iustorum animæ in manu Dei sunt, &* *Sap.* 3. *non tanget illos tormentū mortis*, vel vt alia versio habet, *tormentum malitiæ*, id est, peccatū. Vnde duo colligere licet: primum ingentem honorem & decus iustis accedere, quod in manu Dei versentur, quo ab eadem defendātur, quod etiam Angelus illa, qui Apocalyps. primo stellas manu præferebat, significat. Alterum, Deum animas quidē electorum, quo

2. Deus suos nunquam deserit.

cas

eas tueatur, manu tenere, non autē corpora; & hæc quidem affligere & torquere, illas autem ab omni discrimine præstare immunes. Quod exemplo Iob Prophetæ satis probare licebit: in cuius quidem bona & corpus Satanæ potestatem dedit, animam vero ab omni impetu & casu tutatus est, acriter quippe vetuerat, ne quod in illam cruciatus genus exerceret. *animam illius serua.* Ipse quoque vnigenitus Dei filius, tristi passionis die, Patris æterni naturam perspectam habens, quamuis corpus suum desereret, idque tormentis exponeret & quodammodo prodigeret, de sola anima fuit sollicitus, quam in manus Patris commendauit: *In manus tuas commendo Spiritum tuum.* Cuius rei figura erat lectulus Salomonis, quē ambiebant, vt plurimum sexaginta fortissimi Israel. Thalamus hic animam iusti, in qua Deus requiescere & dormiscere cōsueuit; armati illi custodes, gratiarum diuinarum præsidium, quæ die nocteque circum illam excubant, eamq; circumcingunt, designant.

Iob.2. *Luc.23.* *Cant.3.*

3. Mundi fauor inanis est & futilis.

Tertio hinc disco quam fragilis & inanis sit mundi huius gloria, fauor, quamque leui & caduco nitatur fundamento, cum nimirum ille quem omnes paulo ante, vt Prophetam suspexerāt, Messiam ante crediderant, ad quē legati à rege Herode destinati erant, hodie in carceribus gemat, compedibus constrictus iaceat, ac breui carnificis mucrone vitā amissurus sit. Hic renouatum videtis casum illum tragicum, quo Daniel, quem hodie super omnes regni Satrapas & principes euectū summis honoribus cumulatum vidistis, cras ad mortem condemnatus in lacum leonum coniicitur. O rerū vices! ô honores nimium fugaces & fragiles! Paulus cū Lystris miraculose claudum ab vtero matris perlanasset, pedumque vsum tribuisset, ciues nouo hoc miraculo perculsi, dixere ad inuicem: *Dii similes facti nobis descenderunt ad nos*: atque idcirco Paulum Mercurii, Barnabam Iouis nomine donarunt; quin & ipsi sacrificuli nectentes coronas & serta, victimasq; domum illorum adducentes, iisdem illas immolare vt aut diis volucre, sed audire, quid mox contigisse Scriptura dicat: *Superuenerunt quidam Iudæi, & persuasis turbis lapidantes Paulum, traxerunt extra ciuitatem.* Ecce qui paulo ante Mercurius habebatur, cui litare victimam sacerdotes volebant, mox vt maleficus & sceleste quidam vrbe, velut ciuium consortio indignus, eiicitur. Hæ scil. sunt metamorphoses & mundi inconstantia.

Dan.5.12. *Psal.14.*

Quarto notandum hic occurrit, ideo Ioannem in vincula coniectum, quod veritatē aperuisset; vnde manifestum redditur, concionatorem libere loqui, nemini parcere, veritatemq; sine vllo metu proloqui oportere. Ideoq; vox illius tubæ comparatur clangentis: in Isaia quippe legitur: *Quasi tuba exalta vocem tuam.* Vt, quemadmodum tuba in castris omnes compellat, omniumque auribus instrepit, tam ducis quam militis, tam principis quam gregarii aut lixæ, ita vocem concionatoris in Ecclesia aduersus omnes exclamare, magnos & paruos compellare, principes & plebeculam ad pœnitentiam vocare, vitiisque omnium sine vllo discrimine bellū indicere debere, manifestum fiat.

Concionator veritatē celare non debet. *Isai.58.* Cōcionatores tuba appellantur.

Idem Isaias vidisse se refert olim homines, qui leuitate nubes superarent: quod mysterium dum percipere nequiret, petiit à Domino, *Qui sunt isti, qui vt nubes volant?* Sancti Ecclesiæ Doctores, per hos non nisi concionatores intelligunt: quos ideo nubibus comparatos aiunt, quod quemadmodum nubes in aere suspensæ, spongiæ inquam illæ naturales, dū aquā è terra & mari exsugunt, eandem, dum plenæ fuerint, hinc & illinc, sine vllo discrimine, effundunt, nequaquā anxiæ vtrum in principis alicuius aut agricolæ agrum ea decidat; ita nubes illæ supernaturales Ecclesiæ, verbo Dei turgidæ, dum sanctū & benedictum Euangelii liquorem effundunt, promiscue illum sine vllo respectu aut exceptione, tam in pauperis quam diuitis animam emittere, & Dei indignationem eiusque iudicia, tam coram Rege aut Principe quam coram populo & indoctioribus, referre debeant.

Isa.60. Comparātur nubib⁹.

Cum Ieremiæ Deus rerum futurarum euentus aperiret, ait: *Mittam ego multos venatores, & venabuntur eos de omni monte, & de omni colle.* Locutus est haud dubie hic de concionatoribus, qui [illegible] mundum missi sunt, vt animas venentur, & in Dei cauernas illiciant.

Ierem.16. Item venatoribus.

ciant. At in omni monte & colle venẽtur necesse est, imo in summis montium iugis, id est, in aulis ac palatiis Principum. Et vt venatores animosi nullum laborem subrerfugiunt, per rupes & saxa repunt, in præruptos scopulos ascendunt, vepreta & dumos perrumpunt, spinas perfringunt, modo vt lepusculum, modo vulpem, alias ceruum, & alias aprum aut lupum, vel aliam feram comprehendant & constringant, nulliq; parcunt animali: ita concionatorem honoris diuini zelo accensum, & animarum salutis siti laborantem agere etiam par est, nullam difficultatem metuat, nulli labori parcat, quo sanctam hanc venationem instituat, per omnes agros & siluas volitet, per omnia discurrat loca, tam per pauperum tabernas, quam magnatum palatia, vt ipsa etiam regum non obliuiscatur limina: modo agricolam simplicem, & instar leporis meticulosum; modo cauſidicum, instar vulpis astutum; modo ceruos, reges inquam; modo lupos & apros, depeculatores illos prouinciarum, in casses trahat; atque ita in omni monte & colle venetur, omniaque ferarum genera consectetur. Hac porro ratione venationem instituebat Ioannes noster, qui cum deserta, siluas, rupes, agros, Palæstinæ montes, omnemque Iordanis ripam percurrisset, vrbes tandem intrat, palatia regum petit, vt in iisdem Herodem in casses pertrahat suos, sed, heu! fera elapsa venator in vincula incidit. *Cum audiuisset Ioannes in vinculis.* Matth. 11.

5. Virtutes sho die constrictę tenẽtur, & vitia dominantur.

Quinto, vt allegorice aliquid proferam, cum Ioannem in Herodis Antipæ, filii Herodis Magni, Ascalonitæ, infanticidæ, carcere iacentem intueor, malum quid animo augror, ac triste menti omen occurrit; Ioannes namq; gratiam sonat, qui cum hodie in vinculis esse scribatur, signũ est, virtutes & gratias diuinas hodie captiuas detineri, vitia autem libere per omnia dominari. Et sane ita se res habet, fides in primis compedibus constricta est; & hæresis impune grassatur. *Cum venerit filius hominis putas ne inueniet fidem?* Luc. 18. Spes quoque captiua detinetur, omneſq; mendacium consectantur; *Posuimus mendacium spem nostram* Psal. 28. Charitas quoque non amplius apparet, sed bellum inualescit. *Surget gens cõtra gentem, & regnum aduersus regnum.* Luc. 21. Liberalitas seruitutem seruit, & auaritia regnat; *à maiore vsque ad minorem omnes auaritiæ student.* Iere. 6. Castitas comprehensa est, & libido libera vagatur. *Corrupti sunt & abominabiles facti sunt.* Ioannes denique qui virtutis symbolum est, vinculis constrictus tenetur: & Herodes qui scelerum sceptrum tenet late dominatur. Psal. 13.

Sexto, zelum hinc & audaciam, & infractũ animi robur in sancto hoc Anachoreta notare est: cum enim nullus omnino in Iudæa reperiretur, qui Herodis peccatum arguere incestumque illius castigare auderet, solus Ioannes eremicola, solitudinem egressus, inuicti profecto animi, id aggressus est. Ægyptii cum Pharaonis peruicaciam animique indurationem cernerent, nullus eum arguere ausus fuit: sed tandem serui, visis tot prodigiis dixere, *Vsquequo patiemur hoc scandalum?* Non erant Principes, aut sacerdotes, non optimates, aut summates, sed vilia mancipia quæ regem reprehenderunt: nõ erat hic in vniuersa synagoga Scriba, aut Rabbi, nec in aula nobilis, nullus in concilio Senator, nec vllus in vrbe ciuis, qui eum taxare aut corripere audeat: sed Ioannem deserto, eius coarguendi ergo, egredi necesse erat. Quam bene igitur de eodem prædixit Psalmista, *Loquebar de testimoniis tuis in conspectu regum, & non confundebar,* & eodem in loco aliis verbis. *Defectio tenuit me pro peccatoribus derelinquentibus legem tuam.* Nullus Herodem præter Ioannẽ nostrũ, ausus est reprehẽdere. Exod. 10. Psal. 118.

Septimo, e verbis Euangelistæ, quibus ad Ioannem in carcerem Christi miracula audita relata scribit, duo colligimus: primo, Ioannem non mediocre solatium malorumque leuamen in carcere, cum miracula Christi quæ discipuli hinc inde facta narrabant, audire, sensisse: *Cum audisset Ioannes in vinculis opera Christi.* Matth. 11. Vt hinc disceremus, maximum nobis in mœrore & tribulatione constitutis solamen esse, sacras concliones adire, in iisque miracula quæ de Christo narrantur, audire. Matth. 27. Secundo, Ioannem postquam saluatorem baptizasset, rarissime deinde cum ipso egisse, nõ quod illius familiaritatẽ subterfugeret, quippe quod ardentissime cum illo agere, conuersari & loqui desideraret: & non mediocre gaudium sensisset, si miraculis illius interesse, conciones audire, coram eum videre, adorare quem

Ioannes auditis Christi miraculis spem concipit.

quem Deum nouerat, auxiliari, adesse omnéque illi obsequium deferre potuisset: sed cum summum perfectionis gradum esse sciret, Dei voci obedire, quo nimirum nihil eidem esse potest gratius: præcursoris officio fungi, pœnitentiam prænuntiare, quam cum illo agendo sibi vni prodesse & voluptatem propriam sectari maluit. Quo nos ille edocuit, non parum falli eos, qui indiscreto quodã zelo acti, ea ad quæ ex voto obligati sunt deserunt, vt alia quæ maiorem pietatem includere videntur, consectentur, propriæq; studeant consolationi. Verum ad quæ ex obligatione & voto tenemur, primo adimplẽda sunt: Mose enim cum Deo agente, & ineffabili consolatione in monte Sinai perfruente, contingit populũ per campos diffusum idololatriam exercere vitulóq; diuinos honores impertiri: quo viso, ait Dominus, *Descende cito, quia peccauit populus tuus:* quasi dixisset, Meditationem hanc cœlestẽ deserere, contẽplationis solaminade relinque, operi potius incũbe, & populo vt à peccato desistat, suggere. Docemur hinc ea quæ voti & officii sunt, operibus voluntariis præferẽda esse. Ipse quoq; Dominus ac Redemptor noster pridie quam pateretur, in maxima licet angustia constitutus, & angelico colloquio perfruens, sępius orationem interrupit, vt videret quid rerum Apostoli agerẽt, eorumque inertiam & somnolentiam reprehenderet, & ad orandum ac vigilandum eos excitaret. Docere nos ex proposito voluit, ea quæ ex obligatione facienda incumbunt, ante orationem sensualem & contemplationis dulcedinem esse prẽmittenda. Quod egregio è veteri Testamento conceptu confirmabo.

Leuit. 12. Scriptum in Leuitico legitur, nõ prius pacifica, id est hostiam voluntariam, vel ad beneficium aliquod à Deo obtinendum destinatam offerri potuisse, quam legalia quæ in lege præcepta erant, oblata essent: adeo vt pacifica sacrificiis legis quodammodo inhærerent. Quo discemus, prius ea ad quæ nos lex, vota & officiũ obligant, faciẽda, ac deinde opera supererogationis, ad quæ propria voluntate impellimur. Ionathas cum feruore pugnandi teneretur, & viribus & animo fidẽs inimicos adortus esset, ac paulum mellis è summitate virgæ præter Saulis voluntatem gustasset: quod in maiorem potius gloriam, & merito quidem, cedere debuisset, quod oculi eius illuminati essent, quod inimicos Domini profligasset, victoriamque amplissimam retulisset, à patre tamen Saule ad mortem condemnatus est, eo quod voluntate regia contempta voluntati propriæ & affectui priuato obsecutus esset, quamuis multo maior inde vtilitas secuta esset. Profecto quãuis intentio nostra interdum, vt & Ionathæ, optima sit, & maiorẽ Dei gloriã animarumq; salutẽ respiciat, zelo proprio ducta: regulæq; nostræ ac tutorum obliti mirabilia sæpe operemur, austeritates & pœnitentias exerceamus, & victorias maximas de inimicis referamus: Deo tamen displicent hæc omnia, qui sæpenumero nos victoriis onustos ad inferos detrudit: Sed ad carcerem nostrum redeamus, videamusque quid ibidem captiuus Ioannes agat. Euangelista illum ait duos ex discipulis suis ad Christum misisse, vt ex ore illius scirent, num ipse verus Messias esset. *1. Reg. 14.*

Torquent hic se mirum in modum S. Patres, vt Ioannis mittentis honorem tueantur. Hinc enim manifeste se quidem colligere putant, Ioanni certo nondum constitisse, vtrum Christus verus Messias esset, nec ne: alii vero, dubitasse eum tradunt, nõ an Messias esset sed, an pro mundi salute mortem subiturus. Sed optime omniũ mihi dixisse visus est Gregorius, dum ait, legationem hanc non alio respexisse, quam vt Ioannes certior fieret, num Christus ad limbũ, Patres inde eductus, in propria pſona descenderet: vel vt quidem sentit Chrysost. hanc legationem adornauit non quod sciret quod scire se velle demonstrabat, sed vt alii id scirent, discipulosq; suos idipsum edoceret. Equidem sanctorum patrum expositioni, quo ad sensum quidem literalem, inhærendo, quoad mysticum, multas ob rationes, easque egregias discipulos eum suos ad Christum destinasse dico, quarum hæc prima est.

V. Variæ opiniones de hac discipulorum ad Christum missione. *Homil. 6. in Euangel.*

Declarare sc. voluit, defunctorum sese rationem habere, & tam de mortuorum quam viuentiũ salute sollicitũ & anxium esse: dum ad Messiam legationem mittit, quaſcire laborabat, num ad limbum descensurus esset, vt inde patres educeret, & studium etiam suum erga

VI. S. Ioannes de mortuis solicitus erat.

erga mortuos demonstrat. Simul nos edocere, non solum viuorum, sed & mortuorũ curam & rationem habendam. Hoc siquidem Christiani hominis officiũ exigit: atq; ideo Noemi coram nuru sua aliquando Booz laudans ait, *Benedictus sit à Domino, quoniam eandem gratiam quam præbuerat viuis, seruauit & mortuis, &c.*

Ostendit se discipulorũ curã habere quo pacto discerẽtur?

Deinde ideo discipulos ad Christum legat, vt ab eo discerent, quod verus Messias esset: simulq; vt hinc disceremus, quantam seruorum & domesticorum curam habere nos oporteat: ipsa quippe naturę ratio, cõscientiaque, æque omnia iura ciuilia & diuina à nobis exigunt, vt de iis non secus ac de nobis ipsis solliciti simus. Audiamus igitur, quid in hanc rem Apostolus monuerit, *Si quis a suorum & maxime domesticorum curam non habet, fidem negauit, & est infideli deterior.* Atque idcirco Iacob Patriarcha, cum in Bethel secederet Deo victimas oblaturus, illud ante omnia curauit, vt serui & domestici Dei cultũ abiectis idolis, ediscerẽt, ideoq; hac eos oratione compellauit. *Abiicite Deos alienos qui in medio vestri sunt & mundamini, ac mundate vestimenta vestra, &c.* Vt scil. ad oculum demonstraret, quantum paterfamilias de domesticis & famulis esse debeat sollicitus, monendo illos nimirum, vt peccati idolum comminuãt, vestimentaq́ue prauarum consuetudinum exuant.

1. Tim. 5.

Gen. 15.

3. Zelus Ioannis erga salutem animarum.

Vt etiam zelum quem habebat erga salutem animarum, & curam eorum quæ gloriã Dei spectarẽt, significaret, simulq; nobis pudorem incuteret: cum ipse, quamuis carcere conclusus teneretur, vinculis cõstrictus esset & ærumnas varias perferret, de honore tamẽ diuino sollicitus sit, deq́ue animarum salute laboret: Nos vero ad minimam aduersitatem qua premimur, minimum quo affligimur casum ad primum conflictũ statim cedamus, animum despondeamus, virtuti terga obuertamus, & à benefaciendi studio auocemur. Imitantes videlicet inertes ac meticulosos illos Hebræos, qui dum de gigantibus, ac colossea statura viris, quos exploratores in terra Chanaan vidisse se asserebant, inaudissent, animo conciderunt, omnemq; eius acquirẽdæ spem abiicere, & in Ægyptum ad ollas carneas reuerti voluere.

Generosior ac cordatior erat ille qui dicebat: *Anima mea in manibus meis semper, & legem tuam non sum oblitus*: quo enim amplius deprimebatur, quo & animum altius ad Deum sustollebat, inq; eius cultu reddebatur constantior. Anima autem in manibus esse alicui apud Hebræos dicitur, quando in extremo discrimine & vitę periculo versatur. Atq; hunc in modum locutus est patri suo Ionathas, cum Dauidis causam ageret: *Posuit animam suam in manu sua*, id est, tui seruandi ergo extremo se discrimini ac mortis periculo exposuit, quo fidelitatem & obsequiũ erga te suum testaretur. Atq; ideo sensus Prophetæ verborum hic est: Quamuis quotidie in vitę verser discrimine, inimicis me circumquaq; circumcingentibus, capitiq́ue minitantibus; legem tamen tuam non obliuiscor, & in mãdatis tuis viuit anima mea. Ita quoque captiuus noster, quo maiori in periculo versatur, eo se erga Dei obsequium feruentiorem demonstrat, ideoque legationem discipulorum ad Messiam instituit. Legata interea eloquũtur, audiamus quid sibi velint: *Tu es qui venturus es, an alium expectamus?*

Psal. 118.

Matth. 11.

Quis sublimiorem & profundiorem quæstionem audiuit vnquam? quæstio est de diuinitate filii Dei, de veritate Messiæ, de redemptione orbis, ac prophetiarum omnium consummatione. *Tu es qui venturus, &c.* Perinde ac si dixissent: Tune ille quem Prophetæ præsignificarunt & designarunt, quem Sibyllæ annuntiarunt, quem omnes maiores nostri desiderãrunt? σὺ εἶ ἐρχόμενος? ait textus Græcus, *Tune ille qui venturus es*, ad iratum Deum placandum, homines redimendos, peccatores saluandos, debita nostra dissoluẽda, cœli ianuas aperiendas, Angelorum ruinas supplendas, dęmones compescendos, inferos constringendos, pacemq́ue mundo inferendam?

Messiæ aduẽtus figuris declaratur.

Tu es qui venturus es, an alium expectamus? Tune ille Melchisedech, sacerdos Altissimi, sine patre quoad humanam naturam, & sine matre quoad diuinam, & sine omni generatione quo ad generationem qua ab æterno esse cœpisti? *Generationem eius quis enarrabit?* Ille inquam Melchisedech, qui post regum

Isai. 53.

Gen. 14.

potẽ-

potentissimorum excidium, post carnis mũdi & diaboli destructionem, magno illi Abrahæ Patri inquam cœlesti, sacrificium panis & vini, in sacramenti Eucharistici institutione, offeres?

Tune ille Isaac, domus tuæ decus & fulcrum, sed non sine miraculo editus, qui ad mortem, patri tuo obediendo, destinatus, montem Caluariæ ascendere, humerisq; tuis ligna, quibus cremeris, gestare debes? *Gen.22.*

Tune ille Noe, qui arcam humanitatis tuæ ingressus, omnesque nos diluuio damnationis eripiens, tandem aliquando amore & tolerantia ebrius, nuditatem, & paupertatem, simulq; miserias nostras in cruce ostensurus es, & à filijs tuis, id est Iudæis, explorandus? *Gen.7.8.*

Tune ille Iacob, qui vestimentis Esau, id est, peccatoris circũdatus, passionis tuæ nocte, cũ angelo illo mortis luctaturus, victoriamque in humanitatis tuæ tamen femore sauciatus, relaturus es? *Gen.27.32.* *Gen.37.40.41.*

Tune ille Ioseph, cuius à fratribus scilicet Iudæis; vẽditi, & in alienigenarum, Pilati nimirum & Herodis manus traditi, tunicã effuso sanguine cruentabũt maligni, id est, cuius humanitatem cruci affigent & occident?

Tune ille idẽ Ioseph, qui deinde à perfida synagoga inique accusatus, & in carcerẽ p̃ter fas cõiectus, gloriosus tandem egredi, & regijs indumentis circumdatus coram regũ rege sisti, cœliq; & terræ vicarius generalis constitui, & egregio Saluatoris mũdi nomine insigniri debes? *Exod.2.3. &c.*

Tune ille Moses, qui iam inde ab incunabulis ab Herode, qui Pharaonem crudelitate superabat, ad necem quæsitus, populum Dei conducere, legem ei dare, miracula ac prodigia patrare, Ægyptiaca cum mundi huius captiuitate, per rubrũ passionis tuæ pelagus, ad regnum cælorum quæ vere terra promissionis est, traducere debebis? *Num.35.*

Tune ille sacerdos summus, de quo in Numeris habetur mentio, post cuius mortem, oẽs extorres & exules patria eiecti, qui peccatores denotant, præteritorum criminum veniam cõsecuti, in natale solum reuerti, & in patriam, cælestem intelligo, quæ vere patria, postliminio redire poterunt? *Num.35.*

Tune ille generosus & strenuus Samson, Philistæorũ terror, qui naturæ humanæ, pellicis illius fascinãtis amore captus, & cum ea in sepulcro cõgressus, vndiq; obsessus & circumuallatus custodias eludes, saxa & moles effringes, sigillaq; illis perrumpes? tune ille, qui deinde hostium ludibrio & improperio expositus, moriens, eosq; simul morti inuoluens tuæ magnæ mundi huius aulæ bases & cardines concuties, & ad inuicem collides? *Iud.14.15.16.*

Tune ille pastor Dauid, qui sola humanitatis nostræ funda, & ærumnarum nostrarum lapidib. instructus, furentem illum Goliadam, Satanam dico, qui à tot annorũ millibus omni nobilitati & generositati mundi huius exprobrauit, prosternes, crucis baculo ad terram deijcies, superbiam illi⁹ & fastum retundes, deniq; vitã illi eripies? *Tu es qui venturus es, an alium expectamus?* Ambrosius hæc accuratius disquirens ait, interrogationem hanc non dubitantis, sed admirantis fuisse. Perinde ac si dixisset, fieri ne potest, summe Deus, te, qui summa cum maiestate in cælis habitas, in terram descẽdere voluisse, vt humanam naturam assumeres, miserijsq; & ærumnis, quib. eadem obnoxia est te subiiceres? Huic quã proxime accedens Rupertus, ait, Ioann. non potuisse dubitare quin Christus ver⁹ Messias esset. varijs enim miraculis editis iam id confirmatũ erat: sciebat quippe in Cana Galilææ aquam in vinũ conuersam, audierat Patris cælitus loquẽtis testimoniũ, & Spiritum S. incolumbæ specie descendentem viderat, dum eum in Iordane ablueret. Verum id ipsum manifestare non audebat, ne forte Iudæi inuidiæ stimulis concitati in eum impetum facerent ac neci traderent. Verum cum hodie venisse tẽpus sciret, quo omnia abscondita reuelanda essent, discipulos idipsum diligentius inquisituros ad Christum mittit, inquisituros inquam, num ipse esset salutare Dei. de quo Gen.49 num magnus ille Propheta de quo Deut.18. num ille qui Israelem esset redempturus, vt Psal.117. promittitur? *Tu es qui venturus es, an alium expectamus?* *Matth.11.* Ambrosij opinio quantum ad interrogationem Ioannis. Item Ruperti. *Matt.11.*

Quid? Ioannes legationem adornat, nostrum quoq; est aliam adornare, de fide scilicet, bonis operib⁹, de religione, ne fortasse decipiamur, & erroribus inuoluamur: legemus Missio hæc discipulorũ moraliter exponitur.

mus ad Deum sensus, voluntates, & intentiones nostras, inquiramusq; nũ viæ nostræ illi gratæ sint. Discipulos adhæc nostros, ô didascali: seruos, ô heri: subditos nostros, ô patres familias, mittamus ad templa, cõciones, sacrasq; lectiones, vt cœlestem aliquam doctrinã percipiant, & ad virtutum studium excitentur Dirigamus ad Christum omnes, vt inquirant, num ipse sit qui in Ven. Eucharistiæ Sacramento latet vel alius exspectandus sit, impanatus, figuratus, & signatus? Num alium cum Iudæis Messiam exspectare oporteat, ahũ Christum, alium in ærumnis consolatorẽ, alium Saluatorem, aliud Euangelium, aliam deniq; Ecclesiam. O inanias ac nugas meracissimas! sed his relictis cœpta prosequamur.

VI. *Matth.* 11. Christus opere, non verbo, respondet. *Ioan.* 58.

Legationem igitur suam discipuli cum Christo aperuissent, hoc eis modo respõdit, *Ite, renuntiate Ioanni quæ audistis & vidistis, cæci vident surdi audiũt, claudi ambulant, pauperes euangelizantur.* Rebus ipsis, non verbis, Dominus ecce respondet: & sane prudenter admodum: si enim verbo dixisset, Messiã se exspectatum esse: Iudæi eũ sine dubio reprehendissent, vti alias illos fecisse manifestum est cum hæc illi obijcerent, *Tu de te ipso testimonium perhibes.* Ideoque alio in loco ijsdem dixit, *Opera quæ ego facio testimonium perhibent de me* Perinde ac si dixisset: Quisnã sim, verbis indicare nolo, & tametsi dicerem, mẽtiri me ac fucũ obtrudere velle putaretis: satius idcirco est, opera mea loqui deque me testimonium perhibere. Missionem siquidem meam medijs quibusdam præter ordinem, & miraculis ac prodigijs probo: quæ cum quotidie oculis vestris videatis, certissime credere debetis, verum me Messiam esse in Lege & Prophetis promissum. Ideoque *ite, renuntiate, &c.*

Matth. 11. Miracula Christi de eo testabantur.

Et profecto, miracula hæc operaque prodigiosa, q̃ Redemptor indies edebat, abunde testabantur, Iudæosq; conuincebant, illum esse, qui Patrib. eorum promissus erat Messiam. Nam tametsi prophetæ veteres miracula patrarint, summa tamen difficultate, & magno cum sudore eadem facta sunt: Christus autem plurima, idq; facillime, sine vllo labore ac difficultate, edidit. Vnde manifesto apparet, omnibus eum priorib. dignitate & meritis eminentiorem fuisse: quod Iudæi ipsi in Euangelio testantur dicentes, *Nunquã apparuit sic in Israel.* Ipse quoque Dominus de seipso testimonium ferens, ait, *Si opera non feciſſem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent.* *Matth.* 9. *Ioan.* 15.

Secundo, Elias quidem mortuum ad vitam reuocauit, Elisęus Naamam à lepra mũdauit, sed vterq; Domini prius auxilium implorauit. Christus vero hęc aliaq; longe maiora, sua auctoritate, absolute, ex sola voluntate propria nullisq; precibus vsus, præstitit. 2. *Psal.* 145.

Tertio, prædicta eadem miracula in Sacris litteris erãt: nam nonne in Psalmis legimus: *Dominus soluit compeditos, Dominus illuminat cæcos. Dominus erigit elisos:* quæ cũ reipsa ederet, reipsa etiã se Deũ esse declarauit. 3.

Quarto, ipsa prophetarum oracula Messiam hæc & similia editurum prædixerant vt in primis Isaias: *Deus ipse veniet & saluabit nos, tunc aperientur oculi cæcorũ.* Dominº igitur innuere volens se ipsum esse quem Prophetæ præsignarant, opera sua & miracula in scenã producit, legatisque ad se missis respondet, *Cæci vident, claudi ambulant, surdi audiunt.* 4. *Isai.* 35. *Matth.* 11.

Cæcorum autem illuminationem Dominus ante cætera miracula quasi trophæorum illius primum ac summum, & è qua infinita illius potẽtia in primis elucet, produxit: primo, vt veteris testamẽti verbis quib. Messiæ miracula præsignantur, vsq; equaq; respondeat: nam in Isaiæ Prophetijs cæcorũ illuminatio prima omnium recensetur. Secundo, quod discipuli hi suis cum hæc edentem miracula oculis cõspexissent: non vero alia quę sequuntur, & de quib. fortasse ne fando quidem inaudierant. Tertio quod plures cæcos Christus illuminasset, quã alias persanasset, vt è verbis Lucę manifeste colligi potest, dicentis: *In ipsa autem hora multos curauit à languoribus & plagis, & spiritibus malis, & cæcis multis donauit visum, &c. Ite igitur, inquit, & renuntiate, cæci vident.* Cur Dominus cæcorum illuminationem cæteris miraculis anteposuerit. *Isai.* 35. *Luc.* 7.

Varia hic recensẽt miracula, operaq; bona plura in vnũ coaceruat, vt hinc euidens fiat, Deo hanc pluralitatem gratissimam existere: Sunt enim nonnulli, qui dum vnum virtutis actum exercuerint, sufficere ad salutem putant. Operum piorum multitudo Deo grata.

putant, vlteriusque progredi detrectant. sed errãt: Deus enim varios actus requirit, multiplicationeque imprimis delectatur. Nam
Gen.1. statim vt terram creauerat, ait, *Germinet terra herbam virentem, & faciente semen & lignum pomiferum faciẽs fructũ iuxta genus suum*, quibus verbis allegorice innuere eum voluisse puto, scilicet dum terrã quodammodo intumescere & vterũ ferre vult, quę deinde omne herbarum, arborum, fructuum, bestiarumq; genus effunderet ac velut pareret? multo magis desiderare, vt anima varios virtutum bonorumq; operum fructus ac manipulos proferat. In horto sponsæ omnigenos fructus, tã
Gen.7. nouos quã veteres reperire erat. *In hortis nostris omnia poma noua & vetera.* Poma autem tantundem hic valet ac fructus, ita namque Hebraice ℘ omni fructus genere accipitur. Porro animæ nostræ horti sunt & pomaria, imo paradisi, in quibus Christus earum sponsus obambulare cupit: quo autem maiorem voluptatem inde percipiat, fructus in iis bonorum operum, noui & veteres sint oportet, si enim olim, heri, & nudius tertius, imo & hodie aliquod opus bonum fecimus, hoc iã vetus est & exoleuit quodammodo: sed cras, & perendie, & in posterum semper noua alia producenda sunt. Audite longam illam Messiæ operum seriem, ac varia illius miracula:
Luc.7. *Cæci vident surdi audiunt, claudi ambulant, mortui resurgunt, pauperes euangelizantur.*

Humilitas & modestia Saluatoris.

Hic, obsecro, anima mea, Saluatoris tui humilitatem ac modestiam considera: non ait quasi de se operibusque præsumens, Ego cæcis visum, surdis auditum reddo, claudis pedum vsum restituo, leprosos mũdo, mortuos ad vitam reuoco: sed magna cum animi demissione & humilitate, & seipsum non
Luc.7. nominando, *Cæci vident, surdi audiunt, mortui resurgunt.* Docemur hic, eum qui vere humilis est, omnibus in rebus humilem esse debere, tam interius quã exterius, tam animo quã verbis. Ægypti rex Pharao cum Iacob Patriarcham grandæuum iam & senio vidisset, ab
Gen.47. eo mox petiit, *Quot sunt dies annorũ vitæ tuæ?* cui sanctus ille senecio placide respõdit, *Dies peregrinationis vitæ meæ centum triginta annorum sunt, parui & mali.* Notate quæso Patriarchæ humilitatem, vt tempus omne, quod iam inde ab adolescẽtia Deo impenderat, nõ enumeret, imo vt hoc ipsum nihil propemodum aut exigui esse meriti censeat. Tu tamẽ interea mundane, si bis terue ieiunes, in tantũ te effers: si triennio aut quadriennio Deo in pœnitentiæ Monasterijs seruias, credis eũ infinitis tibi nominibus deuinctum debita exsoluere non posse.

Porro mũdum similem esse censeo superbo illi Pharisæo, cuius in Euangelio fit mentio, qui cum bis in sabbatho ieiunaret, tantũ sese extulit, vt in medio templi constitutus, tumore & fastu plenus, deque hoc ipso super
Luc.18. biẽs dixerit, *ieiuno bis in sabbatho.* Vel filij ℘ digi fratri, qui ægertime ferens tantum fratri suo asoto honorem exhiberi, obsequiaque parenti exhibita recensens, magna cum superbia ait, *Ecce tot annis seruio tibi*: quasi an-
Luc.15. norum numerum non posset subducere. Vel Iacob Patriarchæ, qui cum viginti ipsis annis socero suo Laban seruisset, tandem officia exhibita ipsi exprobrauit, dicens, *Per viginti*
Gen.31. *annos se ui ui tibi.* Non est, mihi credite Christiani, dies, menses, aut annos, quos diuino obsequio impendit, enumerare, aut accuratius subducere: nam quãuis omnia vitæ momenta in solius Dei cultũ expendisset, aliud profecto dicere nõ posset, quam ℘ in Euãgelio dicitur: *Dicite, Serui inutiles sumus, quod debuimus facere, fecimus.*
Matth.11. Præsumptio siquidẽ & superbia magnũ animę periculũ creare solẽt; è cõtra vero humilitas non mediocre emolumentum: humilitas inquã q̃ è verbis his redẽptoris eruim⁹, *Cæci vident, surdi audiunt, &c.*

Quidquid hic boni operamur, Deo, & nõ nobis ipsis adscribendum.

Hic etiã notes velim, ô anima, quemadmodũ Ioannes in vinculis pusillanimitate nõ deijcitur, aut aduersus Deum commouetur
Matth.11. indignando: ita nec Christum ob miracula edita insolescere. Nõ enim ait, edo opera admirabilia, naturę vires eludo, cęcis visum restituo, paralyticis membrorum vsum reddo, mortuos ad vitã reuoco, sed insolita loquẽdi
Luc.8. ratione vsus, *Cæci vident, claudi ambulãt, mortui ad vitã resurgunt.* Vt discamus bona quidẽ quæ edim⁹ opera, nõ nobis ipsis; sed soli Deo mala aũt non Deo, at nobis esse ascribenda. Hanc lectionẽ cum didicisset Ioseph Patriarcha, & fratrib. felicitatem suam referret, non sibi sed Deo eandem velut auctori attribuit:

Gen. 45. *Non vestro consilio, sed Dei voluntate huc missus sum qui fecit me quasi patrem Pharaonis, & Dominum universæ domus eius, ac principē in omni terra Ægypti.* Tantum vero abest, vt mundanus Deo omnia asscripsisset, vt è contra potius fortunam omnium datricem agnituru dixisset: Ad hos honores læto fortuna blandiens vultu me subuexit: industria & opera mea ad tantā dignitatē ascendi: sors adfuit, & clientē suum respicere dignata est. At Ioseph, qui diuino in ludo eruditus erat datori omnium Deo singula & vniuersa adscribit, ac solum eum negotiorum suorū directorē promotoremq; agnoscit. Quem imitantur, doctrinam Christi quam proxime insistēdo, qui quidquid in anima virtutum possident, Æterno attribuunt, & de seipsis ne hilū præsumunt. Considerate igitur hæc verba, eorumq; sensum dispicite, *Cæci vident, surdi audiunt.*

VII. Veri concionatoris indicia. *Matt. 11.*

Vetæ enim ac legitimæ Messiæ notæ & signa sunt, cœcis oculorum, surdis aurium vsum reddere mortuosq; ad vitam reuocare. vti & veri concionatoris, qui nimirum Christi loco docet & prædicat, indicia characteresq; dici queunt, si qui antea cæcutiebant, visum recuperant, si surdis ad Dei verbū auditus redditur, si gratiæ mortui, & in peccatis sepulti, ad vitam gratiæ redeunt: denique si paupertas & Christi crux euangelizatur. Ad concionatorem namque Euangelicum spectat, huiusmodi edere miracula, omnigenos peccatores persanare, mortuos resuscitare, leprosos mundare, surdis auditum reddere, maculas & nævos auferre, Messiæque opera quam proxime imitari: quæ allegorice iam exponam.

Cæci designant scelerates. *Sopo. 1.*

Cæci vident Per hos nonnisi peccatores intelligendi sunt; quando n. quis cespitando modo ad terram prolabitur, modo in parietem impingit, modo in præceps ruit, an non eum cæcutire dicemus; ita quicumq; modo in auaritiam, modo in libidinem, modo in ambitionem impingit, an non talpa cæcior est, de quo Sophonias loquitur dicens, *Ambulauit cæci, ita Domino peccauerūt* Solus autē Christus eisdē oculos restituere pōt, & omnem cæcitatem auferre, idq; in Pœnitentiæ Sacramēto atq; hæc prima Christi opera sunt, qui solus huiusmodi morbos persanare potest.

Peccatorū surditas.

Surdi audiunt Atque hoc secundum, quo peccatores dignosci queunt, indiciū est: finge mihi aliquem qui nec maximarum cāpanarum sonitum, nec bellicorum tormentorum boatum, nec tubarum clangorē audire queat, an nō ille littore surdior dicendus est? Hoc ipsum de peccatore quoq; sentiēdum, cuius tanta surditas & aurium stupor est, vt nec terribiles extremi iudicij tubas, nec maximarum cœli campanarum strepitum, misericordiæ inquam & iustitiæ, omnib. horis auribus nostris insonantium, imo ne diuinarum quidem comminationum tonitrua audire queat: adeo vt peccator ad Dominum iam conuersus illud Prophetæ merito vsurpare queat, *Ego tanquam surdus nō audiebam.* *Psal. 37.* Ad solum autem Christum, Dei filium spectat, huiusmodi opera edere, leprosos quin etiam mundare.

Peccati nota, lepra est.

Leprosi mundantur. Omnes in genere peccatores sub lepræ nomine intelligamus. Nā vt lepra corpus inflat, ita peccatorē superbia: vt sitim & ariditatem extremam causatur, ita & auaritia: vt contagio suo inficit, ita & luxuria: vt humorem radicalem vitiat, ita quoq; animum inuidia: & halitum pestilentem ac tetrum reddidit, ita & gula & ingluuies raucedinē causatur, ita & ira quæ sæpe etiam loquelam eripit: denique vt illa membra omnia debilitat & inuadit, ita corpus animumque acedia & inertia. Bene igitur Naamano Syro leproso ait Helisæus Prophetes, *Vade & lauare septies in Iordane,* vt hinc peccatores septemplicem peccatorum mortalium lepram confiteri discant. *4. Reg 5.* Si quis in mundo tantę virtutis efficaciæq; fons haberetur, qui omnes omnino infirmitates persanaret: quantus ad eum quotidie ex omnibus mundi partib. concursus fieret! quot ad eum ægri sanitatis recuperandæ ergo confluerēt? At huiusmodi virtute præditū est confessionis Sacramentum. Quid igitur eam negligitis peccatores, quin ad eam acceditis? cur illius latice maculas & leprā animæ non eluitis, aut saltem abluitis sed ad allegorias meas iam reuertor.

Mortui resurgent. Ipsi peccatores an non vera

Peccatores vera mortis imago sunt.

vera mortis imago sunt, cadauera examinata, motu, sensu vitaq; carentia? Qui virus aut cicutam hausit, an nō mortem ipsis præcordijs continet? idipsum de odio laborantibus inuidia & liuore tabentibus; ira æstuantibus, quæ omnia quædam animæ venena & contagia sunt, esto iudicium. Cui conceptui adstipulatus Ioannes Apostolus dicens: *Qui nō diligit proximum, manet in morte.* At, heu! ici cuta sola necat corpora, peccatum vero ipsas interimit animas. Quam præsens venenum sit oportet, quod ijs quæ mori nesciunt, mori infert: *contrariorum* enim, iuxta Philosophos, *contraria sunt consequentia:* nam quemadmodum gratia perpetuam vitam tribuit ijs, quæ ex seipsis mortalia sunt & caduca, ita peccatum mortem adfert ijs quæ essentia & natura sua immortalia sunt, sed in miraculis nostris progrediamur vlterius.

1. Ioan. 1.

Error eorū qui pauperibus prædicare detrectant.

Pauperes euangelizantur. Inter cætera aduentus sui signa hoc imprimis ponendū censuit Redemptor, quod pauperes euangelizētur. Et profecto nō mediocre miraculum est ac prodigij loco habendum, si concionator aliquis pauperibus verbū salutis annuntiet, si incarceratis concionetur, si inclusis Religiosis & Monialibus, & rusticis prædicet, sed omnes iam, proh dolor! vrbes consectantur primarias, omnes primas metropolitanas cathedras affectāt, omnes in mercedem oculos coniiciunt, & solis diuitibus concionari gestiunt; sed considerent obsecro, arborem illā vmbrosam quam Nabuchodonosor vidit, cuius è fructibus omnia animalium genera gustabant: considerent inquam, & huic se assimilare conentur; cum enim spiritualibus scientiæ, virtutum, diuinorumq; charismatū fructib. grauati sint, eos idiotis, pauperibus, & simplicibus, qui mundi huius quodāmodo animalia sunt, proponat oportet.

Dan 4.

Concionatores peruersi comparantur diuiti epuloni.

Luc. 16.

Dines ille epulo graue supplicium apud inferos subit, quod cum opulentus esset, & quotidie varios parasitos & assecłas aleret; pauperes tamen a mensa excluderet sua: q̄ ditiores & magnates quotidie ad mēsam adhiberet, Lazarum autem nec aspectu nec alloquio dignaretur, *vt nemo illi daret.* Huic similes dixero cōcionatores nonnullos, qui, cum omni scientiæ doctrinæq; genere abūdent, & concionatores dici velint, solis principibus & aulæ clientibus sese offerunt & vendunt, populo & plebeis à mensa illorum exclusis, dum oēs eorum epulæ, id est, conciones, nonnisi Rhetoricam, veneres Tullianas, & flosculos scholasticos vt adulationem & ineptias affectatas præteream, spirant, & idiotis, pauperioribus, & rudioribus, ne minimus bolus offertur, & nihil quod gloriam Dei & salutem animarū spectat, in ijs elucescit. Videant igitur & caueant, ne cum diuite hoc apud inferos puniantur. Verum vt hanc aliquorum deprauatam consuetudinē damnaret, ipse Dei filius pauperum doctorem se confiteri non erubuit. At hodie plurimos regum & principū concionatores reperire est, sed pauperum nullos, aut certe paucos admodum: adeo vt non amplius mihi mirum videatur, si hoc inter miracula sua recenseat Redemptor.

Pauci pauperum doctores.

Miraculum pauperes euangelizare.

Equidem non tam inter miracula numerādum puto, pauperes euangelizari, quam eosdem euangelizare. Est n. mirabile, omniaque miracula excedens, Christum, aduentū, diuinitatē, omniaq; Euangelij mysteria à simplicibus & indoctis piscatorib. prædicari voluisse: non selegisse sibi duodecim Platones aut Arist. non duodecim Demosthenes aut Ciceriones, aut selectissimos quoq; ex omnib. orbis academijs viros, at duodecim piscatores retibus & scaphæ assuetos, indoctos & rudiores. Hinc, vt illorum scientiam eloquētiamq; audiuere in Actis Pōtifices Sacerdotes & Scribæ, & scirent eos ante imperitos, & ne à limine quidem literas attigisse; nō parū obstupuere: quorum admirationi inhærens Augustatq; hoc miraculum exaggerās, ait, Dominum nō per Oratores & Philosophos eōuertisse peccatores; sed per piscatores Philosophos & Oratores. Quod historia quædā è libris Regū deprompta manifestū reddet, Dauid cū Amalecitas bello fusos profugosq; persequeretur, reperit in via miserū quēdam militem jacētem semianimem; fame & laborib. exhaustum, morbo afflictū, & ab omnibus derelictum: à quo cum petiisset, *Cuius es tu? vel quo tu, & vnde?* mox subintulit, *puer Ægyptius ego sum, seruus viri Amalecitæ, Dereliquit autē me dominus meus, quia ægrotare cœpi,*

Act. 4.

Lib. de verbis Domini.

1. Reg. 3.

&c. dixitq; ei Dauid, vt se ad castra inimicorum deduceret, quo cũ peruenisset, reperit eos genio indulgentes & festum diẽ agentes, quos incautos ac nihil minus quam de hoste cogitates inuasit, & ad internecionem deleuit, paucis, dũ camelos cõscendunt, fuga sibi consulentibus. Allegorice hæc omnia exponẽs in Euangelio cõtineri hoc mysteriũ existimo. Christus n. cũ mũdanos persecuturus in mundũ venisset, incidit in aliquos qui velut defatigati & exhausti, diuitias & pompas mũdi huius, idq; propter inopiam & egestatem assequi nequibant, in illos nimirũ, quos mundus derelinquit & deserit. At Christus hos ab omnib. derelictos, velut duces expeditionũ, & consiliorum suorum cõductores euangeliique præcones assumpsit, eorumq; opera in mundi conuersione vsus est: quem cum vitiis indulgentẽ & voluptatib. immersum quodãmodo cerneret, ita eundẽ aggressus est, vt victoria penes se steterit. Dicite igitur, nũ miraculũ sit, pauperes euangelizari & euãgelizare, mundoq; Euãgelii præcones existere? Audiuistis iã miracula Redemptoris; quomodo discipulis à Ioanne missis responderit: videamus iã, quib. Ioannem encomiis ornarit, & quæ in eum acroamata & elogia effuderit. Ait enim Euangelista, Dominũ, dimissis legatis, in præcursoris sui laudes & encomia hisce verbis prorupisse: *Quid existis in desertum videre; arundinem vento agitatã, hominem molibus vestitum?* Quam fidus in amiciria fouenda est Deus! quã tenere, quos semel complexus est, diligit! non enim in aduersitatibus deserit suos, vt facere consueuit mundus, qui ad minimum qui ingruit casum eos nudos destituit. Quam multos Aman Persarum ille purpuratus, amicos habuit, quamdiu læto fortuna arridebat vultu, & inter Assueri intimos numerabatur? Sed mox vt eius indignationem incurrit, eumque offendit, omnes aduersus eum insurrexere; dicebantq; publice, *En lignũ quod parauerat Mardochæo stat in domo Aman.* Perinde ac si dixissent, in crucem agatur, quam domi alteri parauit. Videte queso mundi ingratitudinem & perfidiam, qui dum felices sumus, & secundis ventis vtimur, amicitiam simulat; at, dum fortuna auersa nos deserit, nos etiam mutato affectu deserit. At non ita cœlum, nõ ita Deus, sed quo maioribus homo premitur afflictionibus, quo & maiora elargiatur solatia, maioremque affectum demonstret. Quod aperte in Ioanne nostro Redemptor Christus ostendit, quem cum in carcerem coniectum, ad mortem quæsitum, omniumq; odia incurrisse cerneret; singulari amore prosecutus est, amplissimis laudibus exornauit, ac coram omnibus luculentum de illius sanctitate testimonium dedit.

Insignis allegoria.

VIII. Laudes quas Ioanni Christus dedit.

Deus fidus amicus est.

Mundus suos in aduersitatibus deserit.

Esth. 7.

Atque hoc imprimis, quod vitam duceret angelicã, virtutemq; coleret quam qui maxime. Vt discamus nonnisi probos & honestos præconiis afficiendos, ac virtutem solã, nõ vero vitia, amplissimas laudes promereri. Sãctos enim & iustos dum laudamus, laudamus simul & Deum; ideoq; Regius Propheta, dum omnes ad laudandum Creatorem creaturas excitasset, vt in sanctis potissimum laudetur elaborat; *Laudate Dominum in sanctis eius.* Secundo, ne magna illa sanctitatis opinio, quæ in plurimorum animis de illo insederat, periret, aut saltem periclitaretur, cum viderent eum, quem ad Messiam habebant, instar malefici & impii in carcerem coniectum. Docemur hic, vt quando proximi famam discrimen subire, nomenq; eius infamiæ maculis aspergi videmus, tunc eius virtutes publice manifestemus, eiusque merita tantum, quantum maledici & detractores vitia, extollamus.

Rationes cur Christus Ioannem laudet.

Psal. 150.

Ita Dominus Mosem laudauit, dum Maria & Aaron frater ei detraherẽt, & apud populum nomen illius traducerent. Hoc scilicet filiorum Dei proprium est, innocentium tutelam suscipere, & maledicæ linguæ virulentiam compescere. Detrahentibus autem aures præbentes similes esse dixerim opilionibus & rusticis, qui dum transeuntes à canibus suis allatrari, morderi, ac tantum non interfici vidẽt; tantum abest, vt eos vel clamore aut ictu lapidum compescant, vt eosdem etiam magis extimulent, & manuum cõplosione & poppysmis ad mordendum incitent. Egregios autem è laudibus his conceptus elicio, quorum hic primus est.

Num. 12.

Redemptor laudauit Ioannem in discipulorum absentia. *Illis autẽ abeuntib.* vt ita euidenter

Laudes ab amore, non aũt assentatione origine trahunt.

denter demonstrare, encomia hæc non ab assentatione aut palpo, sed sincero minimeque fucato affectu proficisci, ac simul fas esse, veras amico laudes tribuere, non aũt eidem impudenter adulari: vera namq; laus à Deo, assentatio autẽ à diabolo proficiscitur. Hoc nempe consilio vsi sunt Philisthæi, vt Samsonem perderent; suggesserunt siquidem Dalilæ, vt marito adularetur, quo ab eo ænigmatis solutionẽ, à quo omnis eius ruina pernicies; dependebat; disceret. Vnde mihi Diogenes ille Canis non aberrasse à scopo visus est, dũ adulatores coruis esse dixit deteriores pestilẽtioresq;, cũ hi nõ nisi mortuos lædãt, illi vero in viuos ẽt grassentur. Ecce alterum.

Proximus absens laudandus est. *Psal.* 10. *Exod.* 1.

Ioannem absentem Dominus celebrat, vt doceat nos semper de proximo bene loqui; ac præsertim dũ abest. Obseruabat hoc præceptum Psalmographus cum diceret, detractores secretos se cane peius & angue odisse, *detrahentem secrete*, id est in absentia, *proximo suo prosequebar*. Inter alias Ægyptiorum plagas fuere & ranæ: quæ cum nonnisi in cæno & luto viuãt, de die taceant, noctu vero coaxent, detractorum symbolum sunt: qui vere immundi & sordidi, & non nisi in alienorum cæno victitant, proximo interea dum abest, semper detrahunt, eiusque vitam viuendiq; rationẽ reprehendunt: malum profecto quo nullum hodie deterius aut calamitosius in mundo haberi potest. En tertium.

Fides amicis vbique præstanda.

Laudat Ioannem, interea dum carcere conclusus gemit: quo doceret nos, fidem & amicitiã semel initam, semper conseruandã, ac nunquam, quacunque etiam calamitate ingruente, deponendam. Sunt enim plurimi, qui in prosperis amico assentantur, in aduersis & tristibus terga obuertunt, hirundinib. persimiles, quæ dum æstatis vernat gratia, & tempus ridet, nunquã nos deserunt, circumque laquearia assiduo cantillãt, instante vero hyeme abeunt, & mitius cœlum sequuntur. *Matth.* 26. Similes his fuere Apostoli, Dominum nõ deseruere, quamdiu ab omnib. eum coli, miracula facientẽ, & pro Messia habitũ, viderunt: at mox vt à Iudæis & militibus comprehensum, ad mortem condemnatum, à Pontificibus in crucem actum conspexerunt; omnes relicto eo fugerũt, adeo vt & ipsum negarint, imo se ne nosse quidem confessi sunt. O perfidos & periuros, & in amicitia colẽda nimiũ instabiles! At non ita Christus, ille in amore fidelis est. diligit vsq; ad extremum, imo nec in aduersis suos deserit. Videte igitur amorẽ, quo miserum hunc captiuum prosequitur, dum omni eum laudum genere cumulat.

Laudatur Ioannes à constantia.

In primis deprædicat illius constantiam, dum à Iudæis petit, *Quid existis in desertũ videre, arundinem vento agitatam?* Arũndo quidem inconstantiæ ac leuitatis symbolum est. Innuere scil. volebat nullum Ioanne in cultu diuino esse vel constantiorem vel infractiorem. Adeo vt de ipso illud Ieremiæ vsurpare liceat, *Ego dedi te hodie in columnam ferream.* *Ierem.* 2. nam sicut columna constantiæ symbolum est, ita Ioannes columnæ instar vsq; ad mortem fortis & infractus perstitit, columnæ inquam ferreæ, quę lapideas duritie superat. Si enim ceteri sanctorũ lapideæ columnæ fuere: Ioannes profecto ferrea, ærea, & adamantina fuit, in omnibus mundi tribulationibus immobilis & infractus.

Constantię emblema.

Virtutem quidam olim ita expressit, facem quandam inuersam depinxerat, quæ maiores sese cõsumendo flammas eiiciebat, maioremque lucem inuersa circumquaque eiaculabatur, hac adita epigraphe, *Vires inclinata resumo*. Quod de omni illa virtute, nõ singillatim de vna constantia, ac præsertim de Ioan. Baptistę vsurpare quid vetat? de quo nempe in Euangelio legitur: *Erat lucerna ardens & lucens.* *Ioan.* 5. Hanc cum impius Herodes totis viribus extinguere niteretur, & terram versus flecteret, in terrum illum coniiciendo carcerem; lucere cœpit magis, luculentioresq; flammas eiaculari, maiores animos manifestare, viresq; duplices exerere, è quibus omnibus de illius constantia coniicere licet; coniicere inquam, eum arundinis leuitatem non imitari.

annis constantia.

Quid? anne arundinis est, iam à quinto ętatis anno mundo derelicto in desertis & solitudine commoratum esse, spelũcas incoluisse? viginti quinq; annorum spatio pœnitentia durissima corpus emaceraſſe, virtutis stadium tam constanter decurrisse, inedia & austeritate membra afflixisse, vota tã sancte religioseq; obseruasse, solis herbarum radicibus

cibus & melle siluestri, tanto tempore victitasse? anne arundinei est, in desertis semper rupibus exclamasse, in solitudine populum docuisse, in antris mũdi delicta acerbissimis lacrimis eluisse, omnesq; ad pœnitentiã vocasse, reges coarguisse; Herodis incestũ reprehendisse, pellices taxasse? denique anne arundinẽ imitari est, carcerem sustinere; cõpedes, vincula perferre, iudicib. sese sistere, coram carnifice non expalleſcere, demum supplicia non formidare. Hæc aliaque agentem patientemque arundinem vento agitatam appellandum censebitis?

Ioannes non erat arundo. Arundo impiorum nota.

Non erat, mihi credite, Ioannes arundo sterilis & infœcunda; sed arbor fructum copiosissimum proferens. Arũdo multas ob rationes, impiorum symbolũ est: primo quod inconstantiam denotet: secundo quod nõ in terra solida, sed vliginosa, palustri, cœnosaq; semper excrescat; quam peccator, animũ rebus terrenis & caducis affigendo, imitatur. Tertio quod exterius quidem aliquam pulchritudinis habere speciẽ videatur, eo quod teres oblonga, glabra sit & viridis; sed emedullata sit. Peccator ad hunc modum extrinsecus aliquam quidem elegantiam morum, corporisque cultum præfert; sed anima virtutum medulla caret, meritaque nulla continet. At huiusmodi non erat Ioannes: anima enim illius redundabat virtutibus, gratiisq; locuples erat, & corpus vitæ austeritate, gratum Deo sacrificium offerre satagebat. Hinc Christus, in laudibus eius pergens, ait: *Hominem mollibus vestitum.* Vidistisne, inquit, Ioannem in deserto videndo, purpuratum aliquem auro & gemmis coopertum, byſſo & cocco rutilantem? nequaquam. nam in palatijs & laquearibus aureis hæ merces reperiuntur, desertũ huiusmodi ineptias inaniasq; non educat; & schemata hæc non eremicolas, sed aulæ mancipia decent.

Laudatur Ioannes ob vestium duritiem.

Non est conueniens luctibus ille color.

Dum vero Ioannem à vestium asperitate & habitus vilitate prædicat, aliorum, eadem opera, luxum superbiamque castigat. Dedit olim vestes Adamo Deus, non ad ornatum, splendorem, aut luxum, sed necessitatem, vt nuditatem suã velaret. Stultum igitur est in eo superbire, quod pudorem potius verecũdiamque ob protoplastæ prævaricationem incutere deberet. An nõ enim ille stolidus ac fatuus dicendus foret, qui ad mortẽ iam cõdemnatus, in aureo suspẽdi vellet patibulo, & byssino gemmatoq; laqueo constringi, & non nisi laute & pretiose mori? Maior etiam mundanorum dementia est, qui ob peccata sua morti ineuitabili adiudicati, omnes hasce inanias consectantur, vestem sc. auream & coccineam, quæ patibuli fortasse vices supplebit, & in qua emorientur, collare quoque aureum, torques & monilia, quæ laquei forsitan futura sunt, quibus strangulabuntur. Mundanorum vesania.

Sapiens mortalium luxum coarguens, eosdem officij sui commonefacit dicens: *Ne statue ne glorieris vnquam, nec in die honoris tui extollaris.* Nam vt stultum est, domum putridam & fatiscentem, iam iamq; ruiturã auro depingere; ita non minus stolidus ille dicendus qui corpus hoc, quod post triduum aut quatriduum in terram descendet, atq; in cineres redigetur, superbis & pretiosis vestib. exornat. Hinc apud Dominum in corde gloriatur formosa illa Esther. *Tu scis Domine quod abominer signũ superbiæ & gloriæ meæ quod est super caput meum in diebus ostentationis meæ, & detestor illud quasi pannum menstruatæ.* Nos vero inde gloriam quærimus, vnde potius confundi deberemus; vestis enim peccatum inuenit: quamobrem qui ob easdem vult insolescere, maleficos imitari videtur, è stigmate & cauterio, quod maleficiis sibi suis acquisiuerunt, laudem & adoream quærentes, fanatici sunt igitur, & à mente alieni, qui è vestibus gloriam venantur, eque schemate confusionis laudum sibi manipulos colligunt. *Eccl.* 11. *Esth.* 14.

Nouerat hoc Ioannes Baptista, nouerat, inquam, quantum vestium luxus damnum animæ accerseret; idcirco è cameli pilis contextam zonam induit, vestes pœnitentiæ notas & symbola, assumpsit, atq; ideo à Christo laudari meruit. Propheta etiam, imo plusquam propheta, ab eodem nominatus fuit, quia & verbis & rebus prophetauit, quia ab Angelo prænuntiatus est, quia ab vtero matris prophetare cœpit, qui à prophetis originẽ ducebat, quia Prophetarum regem ac Dominum in Iordane baptizauerat; tum deniq; Ioannes pluſquam Propheta.

quod

quod suis ipse oculis vidisset, quæ alij nō nisi in spiritu præuiderunt. Atque in hoc laudum præconiorumque eius finem faciemus, & simul hanc æquo prolixiorem concionem terminabimus.

Peroratio. Soluimus igitur iam difficilem hanc ac sublimem quæstionem, Auditores; ostendimus, Christum verum Messiam esse, Dei filium, ac mundi redemptorem: curnam igitur hæreticarum opinionum turbine quatimur, cur instar arundinis agitamur, denique cur in fide vacillamus? Cur SS. Trinitati, Iesu Christo Ioanni Baptistæ ac cæteris Prophetis non credimus? aut si credimus, cur quæ facienda præceperunt non facimus? quid ita torpescimus, desides & inertes sumus? quid tepescimus? quid ita in horas mutamur? Verum si Deum vestrum hoc Natali proximo recipere cupiatis, constantes estote, nolite instàr arundinis ad omnem ventum moueri; pretiosis vestibus nolite insolescere; delicias & voluptates spernite. Vobis ipsis prophetæ estote, animæque vestræ aduentum Domini ad iudicium denuntiate.

Mittite, inquam, si peccati vinculis grauati estis, ad Christum duos discipulos, intellectum & volūtatem, & orate, vt surditatem, cæcitatem, alioſq; defectus, quos peccatum inuexit, auferat, & omnes mortales euangelizētur. Sensus, inquam, vestros, cogitationes, voluntates, & opera, è mundo hoc ex inuia hac solitudine, ad Regem gloriæ, regem inuisibilem & immortalem destinate; & è mundi huius cauernis, & vitæ carceribus ad cœlum, vbi Christus est in gloria Dei patris, in quo omnes spes nostra terminatur, desideria legate.

Quamobrem miserere nostri mundi Redemptor Christe, Messia ab omnibus expectate, misericordiæ fons & origo, afflictorum solamen, reorum asylum, miserorum refugium, nosque in gremium benignitatis tuæ excipe. Mundus hic, eheu! tyrannorum more in nos sæuit, & Herodes est nobis; caro autem, noua quædam Herodias: ambo nos persequuntur, captiuos detinent, instar mancipiorum nos habent, salutis nos nostræ amittendæ periculum adire cogunt. Tu autem defende nos Domine, rerum nostrarum patrocinium suscipe; tū inquam qui tot edis miracula, cæcis visum, surdis auditum, paralyticis membrorum vsum, mortuis vitam restituis. Dona, inquam, vitam tot miseris peccatoribus, lumen metis tot rudibus & in ignorantię tenebris versantibus, auditum tot peruicacibus & surdis, qui nullum cōsultorem admonitorem que cupiunt admittere, tot etiā per errorum deuia vagantes in rectam semitam reducito, eque siluescente hæreseon via, ad veritatis tramitem compelle. Hæc scilicet Messiæ venturi signa sunt & characteres, ac certissima vitæ æternæ obtinendæ media, ad quam perducere nos dignetur mirabilium horum opifex Deus, Amen.

DOMINICA TERTIA ADVENTVS.

Partes.

1. *Cognitionem sui esse quam maxime necessariam.*
2. *De legatorum & mittentium ignorantia affectata.*
3. *De ignorantia Magistratus noxia Reipubl. ac de vitijs mundi.*
4. *De voce clamantis.*
5. *De modestia Baptistæ.*
6. *De amore solitudinis, & carnis mortificatione.*

Miserunt Iudæi ab Ierosolymis sacerdotes & Leuitas ad Ioannem, vt interrogarent eum: Tu quis es? &c. Ioan. 1.

FIGVRA.

DEvs, cum, immorigero Saule reiecto, nouum Israeli regem dare constituisset, Dauidemque pastorem ad id selegisset, Samuelem in Bethleem ad Isai legauit, vt ex filijs eius vnum in regem vngeret. Prophetа igitur cum in Bethleem venisset, & Eliab filiorum natu maximum, proceræ staturæ virum, generosum, cordatum, regnoque digna præditum forma vidisset, hunc a Domi- 1. Reg. 16.

no sceptro destinatum putabat, ac parum abfuit, quin eum in regem Israel vngeret. Sed diuinitus mox inspiratus, longe alium à Domino prædestinatum cognouit, Dauidem scilicet, qui patris sui gregem in agris custodiebat. Simile quid in hodierno Euangelio aduertere videor: idem enim Deus, regno Israel iam extincto, cum nouum in Iudæam regem mittere, in Messiæ habitu, decreuisset, quod ab omni æternitate in Iesum Christum filium destinarat, synagogæ, prophetarum, matri illius denominationem commisit; quæ hodie Zachariæ domum vel Iudaici populi, si vultis ingressa, è qua Messiam hunc & regem nasciturum sciebat, in Ioannem Baptistam oculos coniecit, omnium sanctorum natu primum, prophetarum maximum, virum etiam angelicæ puritatis, cœlitus eruditum, zelo verbi Dei accensum, virtutibus decoratũ, vitaq; admirabili: quin & legatos eius cognoscendi ergo destinauit. Putat enim hunc, & non alium, Messiam in lege promissum esse, & hoc eum nomine suspicit & veneratur: sed Deus errare eam demonstrauit, cum nõ Ioanni, sed Christo, Dei filio, qualitates has attribui debere, atque hunc, & non Ioannem, vt regem colendum & Messiam adorandum esse ostendit. Præsenti hoc latius concione deducendum est, dum Spiritum nobis paraclitũ auxilio, Deiparam sua apud filium intercessione adfuturam confido: quam idcirco omnes angelica salutatione affabimur: *Aue Maria.*

I. *Plut. in apophthg.*

Lacedæmoniorum rex Pausanias, cum Simonidem philosophum rogasset, vt sibi dignum aliquod dogma, q̃ semper præ oculis haberet, traderet, ait vir sapiens: Hominem te esse memento, Domine rex. Innuere volebat nullum esse dogma subtilius, nullumq; sublimius, aut homini ad salutem magis necessarium, q̃ exactam sui ipsius cognitionẽ.

Hoc cum probe perspectum haberet Philippus Macedo, sciretq; quãtum assidua huius rei recordatio vtilitatis, ac præsertim Principibus & regibus afferret; quotidie sibi ab aliquo mortis memoriã refricari volebat, & miseræ conditionis sui admoneri. Mane siquidem thalamum puer ingressus dicebat: Mortem ob oculos habe, rex amplissime, fragilitatis & originalis vilitatis tuæ noli obliuisci, & imprimis memento hominem & mortalem te esse. Eliphaz quoque Themanites, vnus ex amicis Iob, cum aliquod aduersus grauissimum hominum morbum, id est, peccatum, antidotum quæreret, tandem ait: *Visitans speciem tuam non peccabis.* Significare volens, suiipsius cognitionem, & diligentem naturæ propriæ discussionem, præsentissimum aduersus omnia peccatorũ genera antipharmacum esse, nihilq; homini vtilius, quam si interdum esse suum examinet, naturam & originem ad trutinam vocet, dari posse. Quod ethnici ipsi etiam non ignorarunt, cum tanti semper Chilonis hanc gnomam fecerint, quam & oraculi loco duxêre: *Nosce teipsum.* & Poeta quidem paraphrastice exposuit dicens: *Iob. 5.* Suiipsius cognitio peccata tollit.

Noscere se Chilon Spartanus quemq; iubebat.

Apud ipsos etiam barbaros, imo & Turcas, suiipsius cognitio magni fieri consueuit. Solenne quippe est Torlacis, qui instar Relgiosorum apud eos habentur, quotiescunq; per plateas incedunt, ingentia specula manibus gestare, & obuios quosq; hortari, se vt in ijs intueantur, vt visa in speculo, fragili corporis imagine, fragilis & vilis conditionis suæ recordentur. Plurimi quoq; eam fecit Religiosus Bern. vt diceret: *Præstat scire teipsum, quam si te neglecto. siderum cursus, vim herbarum, & omnium cœlestium & terrenorum naturas tenueris.* Estque profecto non exiguum stultitiæ humanæ argumentum, cœlestes influxus, & terræ naturam intelligere, seipsum vero ignorare. Turcæ seipsos studẽt noscere. *In meditationib.*

Ante Bernardum Clemens Alexand. suiipsius cognitionẽ scientiarum omnium magistram, omniumq; disciplinarum esse pulcherrimã ac præcipuam dicere non erubuit. Et bene quidem: nam si iuxta Aristotelem, scientiæ dignitas petatur ab obiecto; adeo vt si ipsum nobile vel ignobile sit, ipsa quoq; sublimis vel mechanica sit: homo profecto cum omnium subiectorum primum ac præcipuum sit, imo totus regius, ipsa q̃ sui habet cognitionem, omnium cognitionum prima est, & principẽ inter omnes locum obtinet. *Lib. 3. paedag.*

Hinc non erasse mihi visi sunt veteres, cũ exprimere volentes quantũ suiipsius cogni- Suiipsius ignoran-

tio

tia noxia est.

tio emolumenti, & ignorantia è contra detrimenti afferret, sphyngis eam specie depinxêre; qua nullum tetrius ac monstrosius monstrum natura produxit; quippe quod iuxta Ausonium

Volucris pennis, pedibus fera, fronte puella.

quam picturam Alciatus egregio emblemate complexus est:

Emb. 187. *Quod monstrum id? sphynx est, cur candida Virginis ora,*
Et volucrum pennas, crura leonis habet?
Sunt quos ingenium leue, sunt quos blanda voluptas,
Sunt & quos faciunt corda superba rudes.

quod ipsum hoc tandem concludit epiphonemate:

Primaq; prudentiu laurea, nosse virum:

Cordati scilicet atque generosi viri esse seipsum cognoscere.

Suggessit hoc ipsum sponsæ suæ dilectus
Cant. 1. ille in Canticis, vtque se agnosceret auctor fuit: *Si ignoras te ô pulcherrima inter mulieres; egredere, & abi*, quod duplici modo intelligi potest: primo in bonam partem, perinde ac si dixisset: Pulchra es amica mea, atque omnium mulierum decus & ornamentum, verum ad perfectionem & decoris tui complementum, voluptatisque meæ absolutionem, velim te, visis auditisq; dotibus tuis, non efferri, aut fastum aliquem induere, sed humili tui ipsius cognitione profundam humilitatem præ te ferre; quam si nõdum consecuta es, mundo paulisper egredere, hominum consortia euita, ac procul à te, imo iuxta te, sublimem hanc Philosophiam inquire. Secundo, in partem deteriorem, quasi contemnentis reiicientisq; sit oratio; perinde ac si dixisset: Etiamsi Helenam ac nymphas pulchritudine antecederes, te ipsam tamen nequeas agnoscere, amare te, aut singulari affectu prosequi haud possum; quamobrem proripe te procul hinc & abi, indigna quæ à me ameris. Atque hinc vobiscum dispicite quam animæ noxia sit sui ipsius ignorantia.

Inter cætera quæ in Ierosolymorum excidio ablaturum se comminatur apud Prophetam Dominus, erant & specula: *In die illa*, inquit, *auferet Dominus ornamentum calcamentorum, & lunulas, & torques, & monilia, & armillas, & annulos, & gemmas in fronte pendentes, & specula, & sindones, &c.* speculum porro cognitionis sui insigne est; quod dum se Dominus ablaturum comminatur, quid intendit aliud, quam grauissima se in peccatores castigatione animaduersurũ, ablaturum scilic. media quibus seipsos agnoscant, atq; ita ferarum ritu eosdem victuros?

Isai. 3.

E contra inter cætera Tabernaculi ornamenta, voluit Deus labrum & anteriorẽ altaris partẽ è speculis mulierum concinnari. Quod profecto mysterio non vacat, vt scilicet sacerdotes cum ad immolandum accederẽt, in speculis seipsos intuentes, intrinsecum quoque animæ statum considerarent, itaque sui ipsorum notitiæ assuescerent. Exod. 3.

Et quoniam speculorum mẽtionem fecimus, cur putatis Sapiẽtiam æternam, speculo potissimum comparari voluisse: *Candor est enim lucis æternæ, & speculum sine macula Dei maiestatis, & imago bonitatis illius.* Vt nos nimirum edoceret, vnam & veram sapientiam esse suiipsius cognitionem, & ex Euangelio hodierno asseri potest, in quo legim⁹ à synagoga ad Ioannem legatos missos, qui interrogarent eum, *Tu quis es?* Quod hodie expositurus, primo legationem describam, ac deinde quid Ioannes responderit, aperiam. Ioann. 1.

II. Legatio hæc excutitur.

Principio igitur cum oculos in hanc legationem conijcio, firmiter mecũ statuo, nullam me vnquam vidisse vel audiuisse, q̃ cum hac, quacumq; ex parte eam intueamur, vel dignitate vel auctoritate comparari queat. Primo enim, qui legati sunt, sacerdotes sunt & Leuitæ, cultui diuino mancipati quos omnis Iudæa reuerebatur & colebat. Locus è quo legantur, ipsa Ierosolyma est, totius Iudææ caput & princeps, in qua & summi Pontifices sedem, & reges solium fixerant, in qua templum & locus sacrificij, in qua denique Conciliũ septuaginta Iudicum, q⁹ Sanedrin appellabant, stabilitum erat: Legantes ipsi Iudæi sunt, à tribu Iuda originem & nomen ducentes: quin & Iudæorum principes, ad quos præcipue huiusce rei disquisitio spectabat, eo quod ex stirpe Iuda Messias nasciturus esset. Legationis causa & caput hoc est, scire volebant, num Ioannes Messias esset, filius Dei, dẽniq; mundi redemptor.

Cur sacerdotes missi sint, & non scribæ, & legis Doctores?

Miserunt itaq; Sacerdotes & Leuitas, non autem Scribas & Rabinos, eo quod Ioannes è stirpe sacerdotali, & progenie Aaron descenderet, filius scilicet summi sacerdotis Zachariæ. Ideo sacerdotes mittunt, veluti sanguine & cognatione coniunctos: Religiosos & sacrificos, quia legatio hæc religionem & sacrificia respiciebat, vt quæ de promissorum diuinorum adimpletione, de oraculorũ veritate, ac de summi illius sacerdotis in mundum aduentu ageret. Ierosolymis quoq; venerunt, quod in illa ciuitate & lex & religionis cultus potissimum vigeret, Messias quoque exspectaretur, & tempus aduentus eius iam instare certum esset: defecerat siquidem iam sceptrum de Iuda, vt Genesi prædicitur, *Gen.49.* & dux de femore eius: hebdomades quoque *Dan.9.* Danielis iam completæ erant; omnia deniq; oracula, mysterium hoc innuentia, iam finem acceperant. Audiamus quid dicant: *Tu quis es: Elias es? Propheta es tu?* *Ioan.1.*

Cur Iudæi crederent Ioannem Christum esse & Messiam.

1.

Non deerant autem rationes, eæque prægnantes, quibus Iudæi impulsi, crederent Ioannem Messiam esse. Ipsius imprimis natiuitas, quæ variis insignita fuerat miraculis: vtpote, qui è matre sterili & decrepita, & patre sene nullosq; liberos exspectãte natus esset; cuius in cõceptione pater mutus effectus, in circumcisione loquelam recuperauit: quæ omnia præter communem nascendi consuetudinem acciderunt. Deinde nomen, quod gerebat, ne unum penitus, & quale nemo in cognatione eius hactenus gesserat. Denique omnia in eo ita eminebant & singularia erãt, vt omnes, visis tot prodigiis admirantes, ac velut horoscopum illius intuiti dicerent: *Luc.1.* *Quis putas puer iste erit?*

2.

3.

Tertio, vitæ illius ratio: nam ab ipsis cunabulis, & iam inde à quinto ætatis anno vitam plane duxerat admirabilem, tanta in deserto austeritate viuens, quanta ante eum nemo, ac nouo habitus genere vestitus. Esca eius erãt locustæ & mel siluestre: vestis exuuiæ ac pellis cameli: lectus, antra & cauernæ: eiusque deliciæ, singultus & lachrymæ: vt de ipso scriptum sit: *Matth.11.* *neque manducans, neque bibens.* Quarto, ipsius baptizãdi ratio: ad ripas enim Iordanis obuios baptizabat, quod nullus ante eum Prophetarum, ac ne Moses quidem facere ausus fuerat. Quin & è sacra Scriptura, Prophetarumque oraculis discere poterant, Messiæ tempore Baptismum aquæ in vsu futurum: dixerat siquidem Ezechiel: *Effundam super vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris.* *Ezech.36.*

4.

Cur Iudæi Christum negarint Messiam esse.

1.

Quin & à parte Christi multa reperire erat, quibus Iudæi induci possent, quo minus eum vt Messiam susciperent, & Ioanni potius tantam dignitatem attribuerẽt. Primo, putabant eum Galilæum, & in Nazareth natum: nam nesciebant eum in Bethleem Iudæ natum esse, quin & dum ad mortem condemnarent, Nazarenum putauerunt: in titulo namque cruci superpositum scriptum erat: *Iesus Nazarenus.* Ipse quoq; doctor legis Nathanael, cum eum Messiam esse cognouisset, statim subintulit admirabundus: *A Nazareth aliquid boni esse potest?* quin & Ioannis septimo dixisse scribuntur Iudæi: *Scrutare scripturas, & vide quia à Galilæa Propheta non surgit.* Secundo, omnes eum vt indoctum, rudem, mechanicum, abiectumq; habebãt, ideoque ad inuicem dixere: *Nonne hic est fabri filius?* Ioannem vero Baptistam honesto loco natum, sacerdotali stirpe progenitum sciebant. Tertio, Christi agendi ratio à ceterorum hominum ratione nõ differebat, qui nimirum cum peccatoribus & bibere & manducare, & familiarẽ sese omnibus exhiberet, quippe qui nullum adhuc apud homines nomen acquisierat, neue vlla miracula ediderat. Quarto, ipsius conceptio & natiuitas à ceterorum natiuitate & ortu nihil omnino differre videbantur, nullaq; continere singularia, nec Messiæ dignitati respondere. Videte igitur, quantum in iudicando mũdus fallatur, quantum in iudicijs cæcutiat, aut potius quanta illius peruersitas sit: sed ad lineam: *Tu quis es?* *Ioan.1.* Ioan.7. 2. *Matth.13.* 3.

Ingens Iudæorum stupiditas.

O stupor & crassa ignorantia! quis legit vsquam aut vnquam, Messiam Ioannis nomine appellandum, an non in Isaia legimus: *Nomen eius Emanuel.* Vbi nam didicistis, matrem eius fore vetulam ac decrepitam? nonne apud eundem Prophetam legere est: *Ecce virgo concipiet & pariet filium.* Vndenam colligunt, Ierosolymis eum nasci debere? an non in Michæa proditum est: *Et tu Bethle-* *Isai.7.ibid.* *Micha.5.*

hem

hem non es minima in principibus Iuda. Quis docuit eos, è sacerdotali eum stemmate descendere debere? nusquam hoc credo reperient: at potius pluribus è locis: & præsertim quadragesimo nono Geneseos capite, manifestum fieri potest, è tribu Iuda eũ nascituru̇m, Ioannes denique nulla edidit miracula, Messiã vero plurima patraturum Scripturæ loquuntur: *Tunc aperientur oculi cæcorum. &c.* Magnus igitur horũ stupor fuit & hebetudo. *Isai. 35.*

III. Ignorantia noxia reip. in administratoribus. *Sap. 6.*

Hic colligere vos velim, qui ad Reipublicæ gubernacula sedetis, & penes quos est regimen prouinciarum, quam noxia sit & damnosa ignorantia dũ in vobis reperitur, qui aliorum debetis saluti inuigilare, qualis in doctoribus & legisperitis ciuitatis Ierosolymitanæ apparuit, dum populo persuadere conantur, Ioannem Messiam esse. quod tamen impium est, & multos secum trahens errores; hinc in Sacris literis Spiritus sanctus loquitur: *Diligite lumen sapientiæ omnes qui præestis populis.* Innuere volens, eum, qui aliis præest, & Reipub. curam habet, scientia & doctrina excellere præ cæteris oportere.

Plato lib. de rep.

Ideirco Princeps ingenii ac doctrinæ Plato tum demum beatas fore resp. aiebat, dum qui eas regerent Philosophiæ incumberent, aut qui eidem incumbunt, earum gubernaculo admouerentur. Et profecto vt summa rerumpublicarum felicitas ac beatitudo est, dum à viris sapientibus & rerum cognitione pollentibus regũtur: ita summa earum pernicies & exitium, dum imperiti, stupidi & bardi ad earum sedent gubernacula: Rectorum quippe ignorantia vniuersi regni statum euertere, & penitus perturbare potest: quod Psalmographus innuit, dicens: *Nescierunt, neque intellexerunt, in tenebris ambulant: mouebuntur omnia fundamenta terræ.* Hyperbolica hæc, fateor, locutio est sed quæ aperte significet ignorantiam & stupore rerumpublicarum gubernacula tenentium, omnia commouere, ipsa quin etiam terræ fundamenta concutere. *Psal. 81.*

Venit mihi hic in mentem præclari responsi Diogenis Cynici: hunc cum, Laertio teste, in mortis articulo versaretur, & ad vitæ extrema peruenisset, amicus quidã solaturus, obsequiaq; sua oblaturus, inuisit. Perspecta animi beneuolentia Diogenes, rogauit, vt eo quo viuum dilexerat, & mortuum affectu prosequeretur, cadauer scil. terræ mandaret, suiq; vita functi curam gereret, & imprimis, vt contra communem sepeliẽdi ritum, pronum sepeliret. Quod cum amicus ille admiraretur, Diogenemque insanire putaret, rationem cur secus ac cæteri mortales sepeliri vellet petijt: cum alii supini facie ad cœlos cõuersa sepeliantur, oculis nimirum eo post mortem directis, quo viuentes spem animumq; direxerant. Diogenes constare sibi sensus & ingenium demonstrans, ait insanire putas solennia me? errasti: nam maturo adhuc iudicio & sensibus sibi constantib. tecũ ago. Hoc autem modo sepeliri cupio, quod sciã miseram Atheniẽsium remp. atq; adeo vniuersam Græciam, à bardis & stupidis, suoq; indignis officio, administrari: vnde futurum auguror omnia propediem pessum itura, rerumque publ. statum sursum, deorsum euertendum. Atq; vt nauis dum naufragium patitur, inuertitur, fundusq; & carina sursum cœlum respiciunt, malo & velis mari immersis: ita quoq;, dum misera hæc patriæ nostræ euersio cõtinget, miserum hocce corpusculum tumulo inclusum, sursum deorsum vertetur, ac tunc oculi, quos, pnos modo sepeliri volo, supini erunt, & facie superos versus conuersa, euidenter apparebit, cæterorum me hominum more sepultum fuisse. Dignum Diogene factum, ac Scripturæ sacræ vsquequaq; respondens: *Mouebuntur fundamenta terræ:* quin & egregium documentum, quo manifestum fiat, quantum ignorantia mali soleat afferre. *Psal. 81.*

Populum suum castigare volens Deus, cæcos se Prophetas & Principes missurum ait: *quoniam miscuit vobis Dominus spiritum soporis, claudet oculos vestros, prophetas, principes vestros, qui vident visiones, operiet.* Cæcutire autem, oculisq; destitutum esse, an non euidẽs ignorantiæ symbolum est? cum vero Dominus Prophetis se & Principibus oculos clausurum cõminatur, insinuat ciuitatibus & regnis, se rectores, qui eorum oculi & lumina sunt, ignorantes, quique nulla rerum cognitione præditi sunt daturum, quo nihil orbi euenire potest funestius ac calamitosius. *Isai. 29.*

Exod. 10. Vna è præcipuis Ægypti plagis fuit caligo, & tenebrarum illa densitas, qua fiebat, vt vnus alterum cognoscere non posset. Tenebræ autem, ignorantiæ hieroglyphicum sunt; nulla autem maior aut deterior regno calamitas potest accidere, quam cæcutientes, inq; tenebris quoad rerum cognitionem palpantes reges & præfectos nanciſci: præsertim cum tantus illorum stupor est, vt nec seipsos nec alios ad reip. statum regendum, regnumq; administrandum queant cognoscere. In hac ignorantia versati sunt Iudæorum principes & magistratus, dum populo suadere conantur, creaturam, creatoris: præcursorem, Messiæ functionem & nomen accepisse: atque ideo Sacerdotes ad eum hodie delegant qui petant: *Tu quis es?*

Ioan. 1. Omnes cupiunt alios non vero seipsos cognoscere.

Graphice hic impiorum ac scelestorum ingenium descriptum video, qui seipsos conditionemque suam obliti, nunquam dicunt: *Quis sum ego?* sed aliorum vitam curiosius indagantes, interrogant, quotidie, *Tu quis es?* Deplorandum profecto, tantam hominum animis cæcitatem insidere, vt, dum aliorum vitia tam acute peruideant, in propriis defectibus perspiciendis talpa cæciores sint: vt in vicini vitam curiosius inquirant, propriam vero penitus negligant. Et vt oculus, naturę ille explorator, omnem in partem circumspiciens, omniaq; explorans, seipsum intueri & explorare non potest: ita impij omnia speculantes rimantesque omnia quidem proximorum acta inquirunt & discutiunt, quid vero in domo propria agatur, cernere nequeunt aut nolunt.

Insignis cõparatio.

Et vt qui amplam ac bene instructã, optimoq; sitam loco domum habet, raro in publicum aut foras prodit, quod quidquid alibi videret, domi habeat suæ: qui vero deformes aut angustas ædes incolit, sæpius in forum & compita egreditur, alienasq; ædes adit, quod domi suæ nihil ad gustum sit, omniaq; tædium ac nauseam pariant. Ad eundem modum quicunque conscientiam, domus instar bene ornatam & varia virtutum suppellectile instructam habet, in eadem requiem inueniet, raro egreditur, aliorum vitam discussurus: at impius & peccator, cui conscientia loco carceris & eculei est, angustias has pertæsus, foras prorumpit, proximorumque per habitacula officiaque obambulare gestit.

Esse tradit Plutarch. Lamias, quæ domi suæ nihil omnino videre queant, & sua habitacula ingredientes oculos seponant, resumentes dum in publicum prodeunt. Hoc quidem fabulosum est: hinc tamen morale hũc elicere sensum possumus: reperiri nimirum homines, qui seipsos inspecturi, oculos quodammodo exuant, inque anima propria nihil omnino cernant: sed foras prodeuntes, eosdem resumant, inque aliorum vitijs conspicandis acutius videant, quam aut aquila aut serpens Epidaurius. Exemplo sint Iudæi, qui in propriis rebus cæcutientes, mores, agendi rationem, vitamq; alterius inquirere gestiunt, dicentes: *Tu quis es?* Lamiæ mirabile.

Ioan. 1. Mundus, in titulos potius quam merita inquirit.

Superba profecto & peregrina interrogandi ratio: sed mundo tamen familiaris: qui nimirum in nomina potius, titulos & qualitates, quam virtutes meritaque inquirat: potius, maiorum imagines & stemmata, auorumque facinora heroica, quam virtutum bonorumque operum testimonia examinet. Peruersam hanc consuetudinem perspectam habebat Moses, cum à Deo ad populi liberationem missus, statim ait: *Si dixerint mihi, quod est nomen eius? quid dicam eis?* *Exod.* 3. Nomen solum interrogat Moses, virtutes potentiæq; opera ne nominat quidem: sciebat enim Israëlitas nominum, quam virtutum studiosiores esse.

Hinc etiam optimates Saul, vanitati huic assueti, cum Dauidis adolescentis animositatem ac robur vidissent, dixere: *De qua stirpe est hic adolescens?* *1. Reg.* 17. anne nobili natus familia? An non nisi inuidiæ stimulis concitati hoc petebant: omnibus quippe jam notus erat Dauid, vtpote qui in Saulis palatio multo iam tempore egerat: at magis eum virtus ac fortitudo: præsertim Goliatæ cædes, leonis & vrsi prostratio, quam domestica nobilitas, imaginesque maiorum commendabat. Pluris tamen hæc quam illa aulici faciebant.

Hinc etiam factum est, vt Pharao nõ mediocriter, viso patre & fratribus Ioseph, gauisus fuerit. Ægyptii enim, teste Lirano, non

æquo

æquo animo Ioſephum ferebant, quippe quem è ſeruitute & carceribus ad regiam propemodum dignitatem euectum cernerent: ideoq; imperio illius parere, iuſſiſq; obſequi detrectabant, hominis nimirum noui, peregrini & obſcuro loco nati. At mox vt patrem illius ac fratres in Ægypto videre, vnde eum è magnis Patriarchis, Principibus terræ Chanaan originem ducere coniiciebant, libentiſſime ei obſecuti ſunt: ipſe quoque Pharao ingentem animo lætitiam concepit. Eadem hodie inuidia flagrant Iudæi: Christi enim paupertatem humilitatemque perſpicientes, Meſſiæ cum nomine indignũ putant, Ioanni prodromo id ipſum potius attribuentes, quem illuſtri familia prognatum, nobilibuſq; ortum parentibus notant: ideoq; petunt: *Tu quis es?*

Ioan. 1. Iudæi Ioannis ſanctitatem admirantur.

Perinde ac ſi dicere voluiſſent: Quis es tu, qui à tanto iam tempore pœnitentiam in deſerto agis? qui ſuper nuda, feſſa & exhauſta membra reclinas? qui nonniſi ſuſpirando loqueris? qui nonniſi cum beſtiis agis, & herbis ſilueſtribus victitas? ſupra communem rerum ordinem oportet, nec vox ſolum hominem ſonat: quamobrem neceſſe eſt, te vel Chriſtum, vel Eliam, aut vnum è veteribus Prophetis eſſe. Iſraëlitæ cum manna cœlos emiſiſſe cernerent, admirantes dixere: *Manhu? quid hoc eſt?* quis ſimile vidit vmquam? Idem omnino Iudæi, viſo Ioanne in deſerto Palæſtinæ, dicere ſatagunt: *Tu quis es?* Monſtrum ac portentum es ſanctitatis, Iudææ noſtræ gloria, hominum ſtupor, ac totius mundi miraculum, adeo vt Meſſiæ nomine dignus cenſearis: *Tu quis es?*

Exod. 16.

Ioan. 1.

Interrogatus olim Diogenes, quænam inter omnes belluas viderentur eſſe crudeliſſimæ: reſpondit, adulatores & detractores: hos ipſos autem hodie ad Prophetam noſtrum video accedere, eumque inuadere, adulatio quippe Meſſiæ dignitatem illi offert, cum omnibus qui eandem ſequebantur titulis: quam cum ille totis à ſe viribus repuliſſet, alia longe ferocior & crudelior eundem aggreditur, Phariſæorum ſcilicet murmuratio & maledicentia, dicentium: *Quid ergo baptizas, ſi tu non es Chriſtus, neque Elias, neq; Prophetia?* Nouus profecto Daniel Ioānes eſt in mediũ ferarũ & animalium cõiectus, audite vt rugiãt, & fremãt? *Tu quis es?*

Adulatio & detractio malæ belluæ

Ioan. 1. *Dan.* 14. *Dan.* 1.

Notate hic impoſturam & fucum Rabinorum ac ſynagogæ principum, qui Dei filii ac Meſſiæ honorem fingunt, in Zachariæ filium congerunt. Ad imitationem ſcil. mundi huius, qui multa quidẽ promittit (quamuis à parte rei nihil ſubſit,) nihil autem largiri poteſt, quod non aliis prius eripiat, ac vi quodammodo per nefas extorqueat: in quo Samſonem imitatur, qui triginta ſociis veſtes pollicitus, eaſque exſoluere non valens, hoc artificio & technis vſus eſt, triginta nimirum Philiſthæos obtruncans, eos veſtibus ſpoliauit, quas deinde ſociis ænigma ſoluentibus, tradidit: ita & mundus: hos enim denudat, vt illos veſtiat, diuites exſpolians, pauperes ſublimat & locupletat, honoremque aliis eripiens, aliis plena manu offert. In hunc modum Phariſæi honorem Chriſto debitum Ioanni deferunt, & aiunt: *Tu quis es?*

Mundus fallax eſt.

Iud. 14.

Ioan. 1.

Ampla myſteriorum his in verbis ſeges deliteſcit. Apparet namq; in primis pontificum & ſacerdotum inuidia, dum ægre ferunt Ioanni Chriſtum prælatum, maioreq; honore affici. Secundo ipſa ambitio & honorum ſitis, qua Iudæi grauiter laborantes, indignum exiſtimant, Chriſtum, exterius vilem & abiectum, Meſſiæ honore & dignitate ab omnibus coli, & vt Deum ſuſpici. Tertio, populi huius inſania, qui non niſi nouitates conſectetur, omnemque varietatem ac mutationem diligat: nolunt Chriſtum vt Meſſiam agnoſcere, quod in verbis blandus & benignus eſſet, inq; vitæ ratione temperatus: at Ioannem vt talem agnoſcũt, qui in deſertis clamabat, vitamque rigidam ducebat. Vulgus igitur inconſtans ac mobile eſt, omniq; vento circumagitatur.

Infinita hic myſteria latent. 1. 2. 3.

Tu quis es? Hic curſum ſiſtite q rebus ſpiritualibus incumbitis: hæc quæſo, contemplando accuratius diſquirite: diſpicite, inquam, quanti Ioannem Chriſtus fecerit, cum tam validis eum tentationũ ictibus exponat, dum vt Meſſias à Iudæis habetur, quẽ etiam Deum eſſe oportebat. Notate quin etiam verſutiam Satanæ & aſtum, vt nimirum perſonas digniores ſemper aggrediatur & oppugnet.

Ioan. 1.

pugnet. An non Adamum quoad diuinitatem tentauit, dicens: *Eritis sicut dij?* Christo omnia mundi regna in deserto monstrauit? & hodie Ioannes Messiæ dignitate, vt superbiat, efficere conatur: *Tu quis es?*

Gen. 3. *Matth.* 4. *Ioan.* 5.

Cum Israëlitæ à Propheta Samuele regem postulassent, qui eos in pace regeret, ac belli tumultibus tueretur, & qui pugnantes duceret ac præcederet: tandem voluntati eorum morem gerens, Saulem capite & ceruicibus altis inter omnes prominẽtem, eis in regem vnxit. qui licet forma digna imperio esset & cõspicuus, fuere tamen filij Belial, detractores & maledici qui conspiratione inita inter se dixere: *Nũ saluare nos p̃terit iste?* & despexere eum velut vnum de triuio, ac regia dignitate indignum, atq; alium, si quidem potuissent, in regem adoptassent. Idipsum hodie in Euangelio nostro contingere video. Is ipse namq; populus sæpius à Deo, (cuius Samuel figura erat) regẽ postulauit, & per Prophetas enixissimè regem illum desideratum cunctis gẽtibus, Christum, inquam, ac Messiam exoptauit: quem temporaliter regnum adire, ac populo præesse, eumq; ab omnibus gentibus defendere debere sperabant, quod tamen spiritualiter abunde præstitit. Plures siquidem Prophetæ hunc à Deo regem contenderunt, vt in primis Moses, *Domine, mitte quem missurus es*: & post illum Isaias: *Mitte agnum Domine Dominatorem terræ*: & Dauid quoque non minus, *Domine inclina cœlos & descende*: aliique innumeri auctoritate & sanctitate conspicui. Quorum omnium precibus ac votis Deus annuens, regem quem tantopere desiderabant, illis destinauit Iesum Christum: qui in mundi huius medio constitutus, non secus ac Saul, eminebat, caput super omnes omnino homines efferens, atq; vniuersos dignitate transcendens. Nam etsi in quantum homo, à cæteris mortalium non differret (licet à peccato penitus liber foret & immunis) tamen in quantum Deus, omnes superabat, & cæteris eminebat sublimior. Quo alludens in epistola Apost. ait: *caput autem Christi Deus.* Quod autem Sauli in regem electo accidit, idipsum & Christo contingere hodie videmus: filij enim Belial, impij ac maleuoli eum despiciunt ac vilipendunt, fabri filium nuncupantes, qui in principe dæmoniorum eiiciat dæmonia, quique eos regere ac defendere à periculis nequeat. Ideo eum vt caput & principem agnoscere nolentes, Ioannem Baptistam adeunt, eumq; vtrum regnum capessere velit interrogant, illiusque sententiam emungere conati aiunt, *Tu quis es?* Hæc scilicet summa ac medulla legationis huius est: jam vero videndum restat, quid legatus Ioannis responderit.

1. Reg. 10.

Exod. 10. *Isai.* 1. *Psal.* 143.

1. Cor. 11.

Cum sacerdotes hi ac Leuitæ, à synagoge principibus destinati, legationem ac cætera quæ in mandatis habebant exposuissent: his Ioannes verbis respondit: Quisnam ipse sim neminem vestrum latere existimo: qua domo natus, qua stirpe progenitus omnes nouistis: Zacharias mihi pater est, mater autem Elisabeth, qui in medio vestrum in mõtanis Iudææ commorantur, & inter cognationis meæ primos numerantur. Scitis adhæc, quo tempore vrbe egressus sim, mundo valedicens, quo in desertum hoc quietis & contemplationis ergo secederem, corpusq; hoc affligerem. atque si hanc me vitæ rationem hactenus seruasse vidistis, in rupibus concionando, viam cœlum versus demonstrando, ac populi delicta corripiendo, Neminem etiam fugit, de tribu Leui me esse, & de progenie Aaron, ad quam summum Pontificium diuino iure spectat; Cur autem hodie me adieritis petitum, quisnam sim, penitus ignoro: tamen vt libere respõdeam, vosque suspensos ab omni dubitatione liberem, dico me nec Messiam, nec Mosem, nec Eliam, nec aliquem è Prophetis esse; at *ego vox clamantis in deserto.* Perinde ac si dicere voluisset: Scire à me vultis, vtrum ille Elias sim, de quo in antiquis Regum annalibus: aut magnus ille Prophetes, cuius meminit liber Deuteron. sæpius quippe in sacris literis, vtrumq; hunc ante finem sæculorum in mundum venturum legistis. at non cogitatis, alium adhuc in iisdem literis promitti, idque circa tempora aduentus Messiæ: de hoc locutus est Isaias, cum ait: *Vox clamantis in deserto, parate viam Domini*: de me autem ibi Propheta, & non de alio, locutus est.

IV. *Ioan.* 1. Ioannis responsum.

Ioan. 1. *3. Reg.* 17. 18. 19. *Deut.* 18. *Isai.* 40.

Est forsitan vox illa, cuius Psaltes meminit,

Psalm.28. nit, *Vox Domini super aquas multas*: eo quod Ioannes nõ procul à Iordanis ripa concionaretur, magnaque flumina eius prædicationibus assuescerent, Vox illa *in virtute & magnificentia*, quæ per desertum roborat, milites sono suo percellit, & Herodi metum incutit: *Vox præparantis cervos*, peccatores ad vitæ melioris semitam reuocat: *& revelabit condensa*, qui nimirum filium Dei, sub humanitatis nostræ tegmine latitantem, digito mõstrauit suo dicens: *Ecce agnus Dei.*

Ioann.1.

Aristot.lib. de interpret. Ad hanc vocem sistite cursum Philosophi, vestraq; huc proferte axiomata, & videte, num iuxta scitum vestrum, *Voces sunt signa conceptuum*, Christus cum verbum sit, ac Patris æterni imago & conceptus, Ioannes vere se vocem appellare queat, cum signum sit missus, vt Christum mundo annuntiaret ac designaret. At signum est, quod nonnisi vox est, & vox quæ nonnisi signum: significans namq; loquitur, & loquens significat, vtque significet & loquatur, exclamat: atq; vt vox conceptuum interpres est, voluntatis index, intentionisque nostræ designatrix, ita Ioannes omnium diuinorum conceptuum voluntatumq; interpres erat, atque hoc vt demonstret aperte testatur: *Ego vox clamantis in deserto.*

Vox mentis interpres.

Ioann.1.

Matth.16.

Matth.26. Ioannis vox nunq̃ passa raucedinem. Vox penitus admirabilis, & cui similis nulla vnquam exstitit: nam si illa Petri vox diuina & instar oraculi habita fuit, dum ait: *Tu es Christus filius Dei viui*: præ raucedine tamen defecit, quando Dominum suum in amara passionis nocte ter negauit: *Non noui hominem.* At Ioannes semper vox est, nec vmquam clamare desiit, aut raucedinem passus est: quam & Herodes, licet gladio resectam, audire sibi tamen visus est, dum ait:

Marc.6. *Quem ego decollaui Ioannem, ipse surrexit à mortuis, & virtutes operantur in eo.* Vox, inquam, quæ vitæ per omnia respondebat, si enim vox in deserto clamitabat, vita quoq; in deserto erat, inque deserto pœnitentiam agebat: & vtrumque verbis illis continetur: *Vox clamantis in deserto.*

Isai.40.

Vox quæ præ metu non conticescit, quæminas non metuit, suppliciis non tenetur: inquam, de qua nunquam dici poterit, quod de peruersis rectoribus ait Isaias: *Canes muti, non valentes latrare* Væ autem vobis canes perfidi, imo canum nomine indigni, qui ob frustum panis, furi aditum datis, omniaque diripi finitis. Væ tibi infelix Concionator, qui sub specie boni, & spe lucelli alicuius temporalis, obmutescis, peccantibusq; conniues, quos castigare & contra deberes & corripere. At horum de numero non est Ioannes, semper vox est, & nunquam clamare desinit, Messiæ dignitas cum ei offertur, vox est, & clamat: *Non sum ego Christus* Quando Ioann.1. in solitudine commoratur, audiamus vt exclamet: *facite fructus dignos pœnitentiæ.* Cum Matth.3. in carcerem conijcitur, coram regibus clamat: *Non licet tibi habere vxorem fratris tui.* O Marc.6. vocem admirabilem & constantem!

Isai.56.

Ægyptij, vt sapientem aliquem & cordatum virum exprimerent, hominem manus ori admouentem pingebant: veræ sapientiæ signum esse docentes, ore proloqui, & manibus operari. verum hoc si quis nostro vnquã Ioanne sapiẽtior exstitit, cuius manus nunquam cessarunt, semper aliquid ad Dei laudem & gloriam operatæ sunt, vox quoque nunquam clamare desijt: *Parate viam Domini, pœnitentiam agite, rectas facite semitas Dei nostri*, hodie quoq; in solitudine vociferantem audio: *Ego vox clamantis in deserto.* Ioann.1.

Sapientis hieroglyphicum.

In Canticis legi: *Collum tuum sicut turris eburnea*, quod Ioãni nostro optime quadrat. V. Colli autem proprium est, verba transmittere, vt vox eadem efferat, capitiq; membra inferiora coniungere. Ioannes autem vere fuit, qui verbum æternum & collum mundo reuelauit, quique homines, qui membra sunt Ecclesiæ, Christo qui caput est coniungere studuit. Et quoniam tentationes dæmoniacæ collum hoc impetere hodie debebant, permisit Deus, vt ipsum instar turris aduersus omnes inferorum machinas inexpugnabile & inuincibile foret: & quoniam eum Messiæ honorem sitire in primis oportebat, sponsiq; Ecclesiæ gloriam promouere, turri eburneæ comparatur, idq; non sine mysterio. Eburenim elephantis dens est, qui inter omnia animalia maximus honoris vindex habetur, adeo vt nulla patiatur adulteria, an non hoc est figuras adaptare? ecce vero & alias.

Cant.7. Ioannes turri eburneæ collatus.

Ose. 4. Tria olim per Prophetam mundo deesse conquestus est Deus, veritatem scil. misericordiam ac cognitionem Dei; verba autem

Ioan. 1. hæc sunt: *Non est veritas, non est misericordia, non est scientia Dei in terra.* Tria autem hæc vox illa sancta in desertis exclamans edocet, idque ratione quadam admirabili, & propemodum diuina. Veritatem quidem, dum dicitur: *confessus est, & non negauit, quia non sum ego Christus.* Cognitionem vero Dei, dum Messiam demonstrat, & Verbum Dei apud

Ioan. 1. nos habitans, dicendo: *Medius vestrum stetit, quem vos nescitis.* Denique misericordiam, quando benignitatē spirans & compassione motus, de animarum perdendarum salute sollicitus, pœnitentiam prædicat, atque in hanc rem aperte profitetur: *Ego vox clamantis in deserto.* Id est, Christi Iesu, qui etiā concionando docendoq; exclamauit, vt ait Lu-

Luc. 8. cas: *Hæc dicens clamabat*, significare autē voluisse Ioannes videtur, Christus & ego idem docemus, vox eius & mea vnum sunt. Vnde boni doctoris prædicatorisq; officium esse apparet eundem quem Christus finem respicere, eadem loqui voce, & eandem vitam

Cyrill. in Græca. ducere. Ideo Cyrillus, vt è Græcorum Patrum catena manifestum redditur, quæstionem instituit, cur Deus, cum septuaginta se-

Exech. 1. niores Mosis successores institueret, dixerit: *Auferam de spiritu tuo, & tradam illis?* & respondet, nonnisi summa id prudentia factū, & Deum consulto spiritum Mosis septuaginta illis senioribus distribuisse, vt hinc populo euidens fieret, idem omnino cum Mose eosdem proloqui, & ab eodem omnes spiritu impelli ac dirigi: simulque vnumquemq; nostrum admoneret, à spiritu singulari ne se duci fineret, quo nihil Ecclesiæ nostræ accidere potest calamitosius.

Omnia illa animalia, de quib. initio Ezechielis legitur, leo, vitulus, aquila, & homo, variæque rotæ inter se connexæ ab eodem

Ezech. 1. spiritu mouebantur: *Quocunque ibat spiritus, illuc eunte spiritu & rotæ pariter elevabantur sequentes eum*, &c. Vt hinc scilicet manifestum fieret, in Ecclesiæ corpore, sub quo tot tamq; varia nominum genera continentur, quorum alij instar auium subtiles, alij instar vitulorum & iumentorum stupidi ac bardi, alij instar leonum feroces & truculenti, alij deniq; instar hominum benigni & affabiles sunt: ad hæc vbi tot rotæ & orbitæ, tot repugnantes voluntates, tam variæ intentiones; tam discrepantes humores; omnia tamen hæc ad spiritus vnius motum, iuxta vnius fidei directionem, vniusq; religionis præscriptum impelli & dirigi. Ad hoc Philippens. hortabatur Paulus ad vnionem scil. spiritus, ad voluntatum conspirationem: *si qua societas spiritus, si qua viscera miserationis, implete gaudium meum, vt idem sapiatis, eandem fidem habentes, vnanimes idipsum sapientes*, &c. Hoc autem spiritu impellebatur Ioannes noster, cum nullam in animo imaginationem, cogitationem, voluntatemque, nullum in ore verbum haberet, quam quod Deus & cogitaret, & vellet, & loqueretur. Vnde de se locutus ait: *Ego vox clamantis*

Philipp. 2. Charitatis Vnio fidelibus necessaria.

Ioann. 1.

Hebraicam hic phrasim notate, ac modū loquendi Rabinis vsitatū: *Ego vox clamantis*, id est, *ego vox clamans*, qualis est, *terra promissionis*, pro, *promissa*. Locutionis autē sensus hic est: Quid agitis Iudæi: quid hac me oratione cōpellatis? cur hæc mihi encomia defertis? Videtis me in deserto, in solitudine, in loco horrido & inamœno prædicantem, & ecce ad delitias me reuocare, atq; ad vitā molliorem traducere me satagitis: purpura, coccinū, trabea, ipsos honores comitari solent, & ijs velut indiuiduus comes adhærescere; me tamē dura cameli pelle, velut siluestrem & eremicolā amictum aut potius coopertū cernitis. Solent principes & reges longo seruorū & domesticorum agmine stipari; equidem instar anachoretæ, solitudinis amans, nullos præter cautes, petras & feras socios habeo. Palatia regum musica & symphonia perstrepunt, pretiosis ferculis mensæ eorum instructæ sunt; ipse vero antra & speluncas ferarum incolens, noctes & dies in oratione transigens, & assidue lugens ac gemens, locustis & radicib. herbarum victito, ac frigida mihi potus est. Quid igitur hanc mihi dignitatē offertis, cur regē me declaratis, qui omnes honores odi & detestor: quiq; iā inde ab adolescentia inedia corpus macerare, eāq; deliciarū loco habere didici. Quāobrem hinc vos pripite, domū reuertimini, nihil

Ioann. 1. Hebræorum loquēdi modus.

Ioan.1. nihil n. sum aliud q̃ *vox clamantis in deserto.*

Veri concionatoris munus.

Duobus verbis duos quoq; includit sensus; primo ait sese vocẽ esse, sed vocem clamantem: deinde non in suggestu aliquo aut cathedra, sed in deserto, vt veri concionatoris in magna aliqua ciuitate concionantis munus & partes designaret. Hoc porro ei

Isai.40. consilium suggerit Isaias: *Super montem*, inquit, *excelsum ascende, tu qui Euangelizas Sion, & exalta in fortitudine vocem tuam qui Euangelizas Ierusalem.* Dicere Propheta voluit: Tu qui Ierosolymis euangelizas, noli cogitare in Bethania, vel Emaus aut aliis oppidulis te versari, sed in vasta te quadam ciuitate, vitiis & abominationibus refertissima agere. Ideoque locum capacem & spatiosum tibi deligendum, & loco cathedræ petram aliquam aut montem conscendendum, & inde magna voce clamandum, vt omnes te peccatores scelerum lethargo oppressi exaudire queant. Ait, *clama*, id est, vociferare, insurge, peccata audacter coargue, delinquentes libere castiga; noli blandiri: noli auribus eorum benedicendo, & eloquentia pomposa fucataq; inseruire.

Fab. Paulus in Hebo. lib.1.ca.3.

Isocrati viro disertissimo monumentum veteres posuere, cui sirenem arieti insidentem, & lyram manu tenẽtem imposuere. Innuere volebant, aut potius tacite etiã sugillare, eloquentiam illius, quæ per arietem designatur, eneruatam ac fœmineam fuisse, nihilq; vtile aut masculum cõtinuisse. Et quoniam arietis ipsum signum Oratorum & Poetarum voci salutare dicebatur & propitiũ, hinc Mercurio eloquentiæ præsidi sacer erat: sirenes autem, monstra illa marina, quæ forma & venustate conspicuæ erant, & lyras manu gestabant, homines in animalia trãsmutabant, & pellaci suo cantu eosdem in breuia & vada, in quibus naufragium patiebantur, impellebãt. Cum autem hoc ei post obitum monimentum ponerent, designabant, dicendi illũ arte & numerosa eloquentia, in bruta homines conuertisse: cum boni è contra oratoris sit, ferinos hominum mores in humanos & ciuiles traducere: & miseros in syrtes & voragines abripuisse, quum alias scopulis illisos, & mari vitiorũ immersos educere oportuisset. Caueat igitur sibi Christianus Ecclesiastes, ne fœmineũ hunc oratorem imitetur, sed stentorea voce exclamet, animalia, peccatores inquam, in veros homines conuertat, vt ad rationis præscriptum vitam instituant, ne musicos moduletur numeros, auditores comptula, ve- Concionator Chri-
nustaq; oratione, verbis fucatis & pigmen- stianus pœ-
tatis, coloribusq; ascititiis delectando, sed nitentiam
in sacratissimo Aduentus tempore non nisi suadeat.
de lachrymis, ieiuniis, eleemosynis, precibus
loquatur, pœnitentiamq; singulis periodis
commendet, ad imitationem scilicet Ioannis in deserto clamantis.

Clamate vos etiã Ecclesiastæ, & ab omni Adulari
assentatione abstinete: quam in Demosthe- non debet.
ne, oratorum sui temporis principe, reprehendit olim momus ille Cynicus, hic cum in caupona cœnaret, Demosthenem forte prætereuntem vidit, quem cum ad cœnulam inuitasset, & ille excusare cœpisset, ait Diogenes! Putasne hoc tibi dedecori fore, si *Ælian. lib.* cauponam mecum subeas; cum nulla præ- *9. Var. ca.19.*
tereat dies, quin dominus tuus eandem non ingrediatur? per dominum autem Atheniẽses denotabat, quorum auribus inseruire, quorum voluntati morem gerere Demosthenes, cum ad eos verba faceret, adulando, assentando, & nõ secus ac seruus domino, ad illius nutum directionemq; verba factaque componendo soleret. Hoc perpendant oratores Euangelici, & cogitent se dũ veritatem non sincere denuntiant, aduersus peccatores non inclamant, auditoribus placere gestiunt, omnibusq; satisfacere conniuendo adulandoq; conantur, populi se seruos & mancipia efficere, ac veros poplicolas posse nominari. At non erat horum de numero Ioannes noster, qui aduersus peccatores clamare non cessabat: *Ego vox clamantis. Ioann.1.*

Bene, *clama tu*: clamandũ siquidem est, Ad annun-
dũ pœnitentia annuntiatur, atq; instar buc- tiandam
cinæ & tubæ vox exaltanda; hinc in Isaia le- pœniten-
gimus: *Quasi tuba exalta vocem tuam.* Nam tiam cla-
vt tuba militũ animos in plium accendere, mandum
& sanguinis fundendi orexin excitare con- est.
suevit, ita & cõcionator aduersus delinquẽ- *Isai.58.*
tes & impios debet insurgere, eosdẽ adhortari, vt aduersus mundũ arma induant: sanguinis etiã sitim in eorũ animis excitare, vt

carnem expugnent, iugulent; diabolos denique superent & eneruent. ita autem faciebant Apostoli, qui in prædicationibus in tãtum vocem sustollebant, vt omnes eos, vt ebrios & musto madentes intuerentur, ita quippe in Actis eorum scriptum legitur: Quin & Christum omnium concionatorum principem Euangelista in tantum clamasse ait, vt sui eum insanum & mente captum putarent: *Et cum audissent sui, exierunt tenere eum, dicebant enim: Quoniam in furorem versus est.* Et profecto mundus eos concionatores fatuos & amentes putat, qui aduersus peccata insurgunt: conniuentes autem & palpones suspicit & demiratur.

Actor. 2.

Marc. 3.

Cum Angelus ille à Deo missus in monte Sinai cum Mose ageret, fulminaq; & fragores circumsecus streperent, populus palpitans & tremens audire vocem eius noluit, sed ait: *Loquere tu nobis Moyses, non loquatur nobis Dominus, ne forte moriamur.* Hodierna die idipsum perfamiliare est, nemo enim concionatores honoris diuini zelo accensos, angelos illos Dei altissimi, si fulminent & tonent in delinquentes, & peccantes coarguant, audire sustinet; adulatores vero, blandientes, in vitia conniuentes, seipsos venditãtes iactantesque, suspiciunt omnes & admirãtur atq; hæc sunt tempora, de quibus Apostolus agit ad Timotheum, scribẽs: *Exit enim tempus cum sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria coacernabunt sibi magistros prurientes auribus, & à veritate quidem auditum auertent, ad fabulas autem conuertentur.* O mundum insensatum ac stolidũ: ô nugiuendulos & agyrtas, suique venditores! quin Ioannem imitamini, vocem illam clamantem in deserto?

Exod. 19.

2. Tim. 4.

Ioannes nonnisi negando respondet.

Noui iterum hic conceptus exserunt. nõnisi vocem se esse Ioannes dicit, quæ nihil præter merum est accidens, incorporea, vt quæ prolata statim euanescat, ac nonnisi negando respondet; vt hinc discamus, & gloriam mundi huius contemnere; & omnes dignitates etiam oblatas repudiare, ne hilum facere. Atque hoc viri perfecti est, & hominis vere Christiani; quod qui fecerit, mirabilis ac propemodum diuinus dicendus est. Quamuis hoc nec angeli facere, nec Adam intelligere potuerit. In quem sensum scribit Augustinus, multos quidem Philosophos veteres, virtutis amore incensos fuisse, eamque sectatos, sed auram popularem sectando hoc vnum spectasse, vt ab alijs velut diuini & absoluti suspicerentur. Atq; ideo pictor quidem optime mores eorum visus est expressisse, quando honorem virgineo schemate depinxit, ad cuius pedes virtutes omnes velut captiuæ iacebant honori velut Dominæ obsequentes, vanæq; gloriæ mancipia. Innuere scilicet voluit, stolidos illos philosophos virtutem quidem dilexisse, sed honoris & gloriæ studio inductos. Hinc etiam Alciatus, virtutem lachrymabundam ac passis capillis deformem Aiacis sepulchro inhærentem depinxit, quod Vlysses clypeum & arma Achillis, Aiaci ob virtutem debita, dolo sepulchro abstulisset, & ita lugubrem næniam orditur:

Tom. 1. ad Marcellinum.

Virtutis emblema.

Alciatus in emblem.

Aiacu tumulum lacrymis ego proluo virtus.

Vt lacrymas hasce & expostulationẽ virtutis proposito adaptem meo, ait virtutes clypeos & arma Dei esse, quibus nos tuetur, iustos efficit, & conseruat; qui non parum commouetur, si tu, ô superbe, velut alter Vlysses debitũ illi honorẽ & gloriam eripias, tibiq; velut propria ascribas, & ita armis te Aiacis velut tuis ostentes, atq; hoc est, quod virtus deplorat, hoc est quod deflet, ob hoc Deus irascitur quod cum Ioannes exploratum haberet, se demittit & humiliat, & honorem exosus mundiq; vanitatẽ pertæsus, de seipso testatur: *Ego vox clamantis in deserto.* *Ioann. 1.*

O humilitas admirabilis & maxime suspicienda! Quem cœli & terra stupẽt, quem orbis vniuersi machina demiratur, nihili sese facit, suaq; merita despicit, aut tãti quanti fortasse deberet; non facit. Quem Augustinus omnium hominum sanctissimum, Angelorum socium, tubam cœlestem, Iesu Christi prodromum, saluatoris signiferum, filij Dei nuntium, peccatorum remissionem, Iudæorum flagellum, parentum gaudium, stirpis suæ decus, mundi speculum, mortis aculeum, vitæ ianuam, amicum sponsi, omnipotentis affinem nuncupat; sese demittit ac deijcit, nudamque se vocem esse denuntiat: *Ego vox clamantis in deserto.* *Ioann. 1.*

Ioannis humilitas.

O para-

O paradoxa! ô miracula! quem Andreas Ierosolymitanus deserti ciuem, vniuersi generis humani actorem, sponsi paranymphum, matrimonij cœlestis pararium, magni regis præconem, veritatis præcursorem, primum cœli administratorem, legis silentium, gratiæ interpretem, prophetiarum colophonem, oraculorum finem, pœnitentiæ ianuam, virginitatis auctorem dicit; seipsum humiliat; honoresque suos imminuens aliud se esse negat quam vocem clamantis in deserto.

Quem Petrus Chrysologus magnis laudibus effert, quem scholam virtutis, magistrum vitæ, sanctitatis normam, iustitiæ regulam, virginitatis speculum, disciplinam fidei, castitatis exemplum, viam pœnitentiæ, atque hominem Phœnicem appellat, imo quem Eusebius Emissenus, Iobo, Eliæ, Moysi parem facit, ille humilitatis iter consectãs, omnes honores subterfugit, ac non nisi vocem se esse profitetur.

Duo in Veteri Testamento de Ioanne Baptista oracula data erant; Malachias siquidem Angelum illum appellauerat, *Ecce ego mitto Angelum meum, & præparabit viam ante faciem meam, &c.* Isaias autem vocem, *Ego vox clamantis.* Vox igitur & Angelus cum esset, & vtrumq; iure titulum assumere posset; tanta illius humilitas atque animi demissio fuit, vt interrogatus quisnam esset, præstantiori titulo relicto, viliorem assumpserit; quique merito dicere de se potuisset, ego sum angelus Domini, legatus cœlestis, filij Dei nuntius, Verbi æterni interpres, Messiæ præcursor, ait: *Ego vox clamantis in deserto.*

Malach. 3. *Isai. 40.* *Ioan. 1.*

Ioseph quoque Patriarcha, totius Ægypti dominus & Seruator, fratres Ægyptum ingressos præmonuit, quomodo regi interroganti responderent; sublimes scilicet titulos & antiquum stemma voluit eos reticere, & humilitatem potius prodere conditionis, vt nimirum se ouium pastores dicerent. O rem miram! Ecce qui libere dicere poterant, sumus de progenie Abraham, Patriarcharum posteri, de domo Israel, hæredes Iacob fratres vindicis & vicarij totius Ægypti, ac magni Loth nepotes, qui solus ab excidio Sodomitico immunis exstitit; à fratre præmonentur, vt præteritis honorum titulis, ouium se pastores dicerent. Discamus hinc honores contemnere, titulis non insolescere, & humilitatem omnibus in rebus ostendere, ad summam licet dignitatẽ euecti, ac nunquam sortis nostræ limites excedere.

Gen. 46.

Iacob cum in Esau fratrem, quadringentis equitibus stipatum incidisset, & ille diceret: *Gradiamur simul*: respondit Iacob: *Nosti domine mi, quod paruulos habeam teneros, & oues & boues fœtas mecum, præcedat dominus meus ante seruum suum, & ego sequar paulatim vestigia eius*: pastor scilicet militis vestigia sequi non volebat. Denotat autem mysterium, eum qui mediocris sortis & tenuis cõditionis est, magnis se nequaquam conferre, at intra sortis se limites continere debere. Apertum in Ioanne Baptista exemplum habemus, qui Messiæ collatus, & eidem, cui ille, bilanci impositus, intra humilitatis sese stadium continet, stemmatum auitorum ambages non ingreditur, sed sorte contentus sua nonnisi vocem se esse in deserto clamantem profitetur.

Gen. 33. Fortunæ suæ & sortis limites egredi non oportet.

Hic erubesce superbe & glorioſe, hic humilitatem disce, qui te ipsum iactas & ostentas, quiq; ab omnibus adorari vis & coli, Angelus ille, qui Ioanni in Apocal. apparebat, humilitatem docuit, quando Ioanne ad pedes eius procidente ait: *vide ne feceris, conseruus tuus sum.* Deo non secus ac tu subditus & obediens. Angeli ecce, spiritus illi ætherei, substantiæ illæ corporis expertes, intelligentiæ cœlestes, creaturæ à peccato immunes, honores subterfugiunt, seruos se profitẽtur, hominibus sese conferunt, humilitatem cõsectantur, & homo qui merũ nihil est, mortis præda, miseriarum theatrum, putredinis sæcus, fortunæ ludibrium, calamitatum scopus, vitiorum congeries, vermium exspectatio, ac totius vniuersi propudium & reiectio insolescit; typho superbiæ inflatur, & turget, & quia opulentus & potens est, adorari vult, & ab omnibus coli.

Angeli humilitatem consectantur, & homines superbiam. *Apoc. 19.*

Apostolorum princeps Petrus, ac totius Ecclesiæ caput, cum Cornelium centurionem in genua coram se prouolutũ cerneret, cuikum sibi diuinum exhibere volẽtem, ait: *Surge, & ego ipse homo sum*, soli autem Deo is

S. Petrus non vult adorari. *Act. 10.*

honor & adoratio debetur. Insigne profecto humilitatis exemplum, ac principe Apostolorum dignissimum; à quo dicemur, debere nos cum honoribus afficimur, & mundus vanitates suas offert, cum Apostolo docere: Apage munde, soli Deo honor & gloria, equidem nonnisi homo sum, similis aliis.

Cum Paulus & Barnabas Lystris in Lycaonia, Timothei Episcopi patria, plurima edidissent miracula, quæ magnam illis apud omnes gloriam pepererant, ciues Lystrenses gentiles & barbari, diuinis eos honoribus afficere voluerũt, ac velut semideos adorare: Quo viso, Apostoli mox se in confertam multitudinem dedere, tam piam impietatem impedire conati, clamantes: *Act. 14.* *Viri, quid hæc facitis, & nos mortales sumus, similes vobis homines.* Imitentur hoc Christiani, seseque à mundo proripiant, quando honores sibi offert, & clamet: Quid agis munde, adorare nos gestis vt deos, qui nonnisi homines sumus, fragiles, fugaces, vmbraque & fumo inaniores? At non ita Ioannes noster, qui se nonnisi vocem clamantis esse ait, dum Messiæ dignitate eum Iudæi honorare conantur. Hæc igitur præ oculis habetote inani typho tumentes, ac nunquam animo deponite.

Psalmographus, cum fluxum & refluxum maris olim attentius considerasset, admirans exclamat: *Psal. 92.* *Mirabiles elationes maris!* perinde ac si dixisset: Mirandum profecto est, aquam elementum adeo graue tantillo turbine in altum librari, & centrum deserere suum: at multo mirabilius est, hominem, qui nonnisi è terra compositus, quæ infinitis partibus est grauior, exiguo honoris & gloriæ ventulo ad nubes vsque sustolli.

Saul, interea dum Deo gratus adhuc exi[stit], & inter omnes Israëlitas esset optimus, seruantissimus æqui, dum à Samuele ad [regnum] assumeretur, humillime de se sentiens respondit: *1. Reg. 9.* *Nunquid non filius Iemini ego sum, de minima tribu Israel, & cognatio mea nouissima inter omnes familias de tribu Beniamin? quare ergo locutus es mihi sermonem istum?* Videte obsecro animi demissionem, videte vt se indignum existimet, quoque Deus eum eleuare conatur altius, quo seipsum deprimere gestit profundius. Regium siquidem est honores oblatos respuere, & gloriam vltro aduenientem repudiare: ambitio autem & honorum sitis, qua laborant hodie plerique, omnia perturbat, pessundat, Ecclesiæq; damnum & scandalum infert.

Rebecca dum vterum ferret, magnis exagitabatur molestiis, ac tormenta grauissima perferebat, quando nimirum gemini vtero conclusi inter se decertarent, vter eorum primus egrederetur, & in lucem prodiret; præualuit tandem Esau, & Iacobum in nascendo præuertit. Allegoriam hanc proposito adaptans dico, Christianorum contentionibus & ambitione, Ecclesiam magnopere perturbari, exagitatique, ac sæpenumero scelera-tos, aut saltem minus dignos, viris optimis & innocentissimis præferri, & meritos immerentibus postponi. Quodque modo in vsu est, tempore quoque Salomonis inualuit, qui scribit alibi: *Eccl. 10.* *Est malum quod vidi sub sole, vidi seruos in equis, & principes ambulantes super terram quasi seruos.* Quorum verborum moralis sensus hic est: Peccatores, scelerum, inquam, illa mancipia, ad honores sublimari, iustos autem, sui ipsorum dominos, instar pedissequorum humiles & obscuros viuere, fortunæq; iniuriam expertos inglorios mori. Sed ad propositum redeamus, & Ioannis nostri demissionem dispiciamus, qui se vocem in deserto clamantem vocat.

Ægyptij, teste Pierio Valeriano, humilitatem designare cum vellent, hominem pingebant in genua prouolutũ, brachia extendentem, oculosq; cœlum versus attollentem, singuli porro gestus mysterium in se continent; genuflexio inprimis denotat, eum qui vere humilis audire & dici vult, seipsum deiicere, superbum vero & iactabundum cornua & cristas erigere, sinaque opera efferre: brachiorum extensio omne suum è cœlo bonum & felicitatem expectare: oculi vero in cœlum elati, testes sunt, infinitam in cœlo virtutem potentiamque contineri, ad quam brachia extendat, oculos sustollat, cuiusque auxilium & opem genibus in terram prostratis efflagitet. Hieroglyphicum hoc reuera expressum videre qui voluerit, desertum mecum adeat, & in eo Ioannem veram humi-

fol. 208.

humilitatis imaginem contempletur: videbit namque eum interrupes in genua prouolutum brachiis extẽsis, oculis in cœlum sublatis, magnaque omnes voce ad lachrymas, suspiria, ieiunia, pœnitentiamq; adhortantem: *Ego* inquit, *vox clamantis in deserto.*

Ioan. 1. VI.

Vbinam porro vox hæc detonat? in deserto & inuio. Eliam igitur nouum hic videbimus, qui vrbes deserendo, hominumq; consortia deuitando in deserto Carmeli, solis animalibus sociatus, commorabatur. Videbimus ducem eorum, qui teste Apostolo, *in solitudinibus errabunt, montibus & speluncis, & in cauernis terræ.* Videbimus virum, qualem videre desiderabat Apostolus, dum scribit: *Nemo militans Deo implicat se negotiis sæcularibus.* An non strenuus ille miles sit oportet, qui reges potentissimos expugnare, pellices pellacissimas, aulæque pestes exagitare debebat? ideo aulam deserit, vrbes & negotia relinquit, inq; deserto ab hominum strepitu segregatus pœnitentiam agit.

3. *Reg.* 17. 18. 19. *Heb.* 11. 1. *Tim.* 2.

Nemo inter impios viuere pie potest.

Noua sese hic iterum miracula ostendunt. Primum, Zachariæ summi apud Iudæos sacerdotis filium principem iuuentutis Hierosolymitanæ, sanctissimum vitæque purissimæ, temporibus exulceratissimis & contaminatissimis, inter tot sceleratos & improbos, Herodem nempe tyrannum, Annam & Caipham auro ad pontificiam dignitatem euectos, Sacerdotes & Leuitas officium deserentes suum, in summa sanctitate vitam in deserto ducere. Docemur hic improborum consortio, si modo velint, nihilo probos deteriores reddi posse, aut callem impiorum nulla nobis ratione officere, quo minus in diuinæ iustitiæ semita alacriter pergamus: vnde bene Petrus Apostolus scribit: *Quis est qui vobis noceat, si boni æmulatores fueritis?* Adeo vt quamuis omnium vita corrupta foret, & nõ esset qui bonum faceret vsque ad vnũ, quem æmitari posses, cum Propheta tamen dicere queas: *Introibo in potentias Domini, Domine memorabor iustitiæ tuæ solius.* Potentiæ autẽ Domini vocantur hic Angeli, eo q̃ potentiæ eius administri sunt; dicere vero Propheta voluit, si nullũ in mundo reperire queam, à quo virtutẽ discã; cuiusq; vitam sequar ad angelos me conuertã; in quibus sanctitatẽ & iustitiam tuam velut in speculo intuebor.

1. *Pet.* 3.

Psal. 70.

Secundum, Hominem sanctissimum, in gratia stabilitum, qui mortifero nequaquam poterat animam delicto commaculare, tanta pœnitẽtia membra atterere, in deserto commorari, & corpus extremo rigore affligere. Docere vos voluit, mundani, corpus vestrũ castigare, eius audaciam, tyrannidẽ & furorẽ coercere, & cupiditatibus resistere. Quonam enim modo peccata is deuitet, qui voluptates consectatur? ipsæ namque omnium malorum fontes & origines sunt, & ab iis omnis in mundum calamitas inuehitur. Hinc, vt Bernard. refert, tria persecutionum genera Antichristi aduentum sunt præcessura, vnum tyranni, alterum hæretici, tertium voluptates inferent; quarum vltimam omnium putat grauissimam & deterrimam esse, omniumque maxime ab Ecclesia deplorari, & cui etiã hanc Prophetæ querelam applicant: *Ecce in pace amaritudo mea amarissima.* grauissima namq; quam Ecclesia sustinet persecutio à voluptatibus originem sumit: nam vt bene ait Chrysost. *Tormenta Martyres, blandimenta vero faciunt Epicureos.* Cui malo, vt Ioannes occurreret, in desertum secedit.

Isai. 38.

Delitiarum damna.

Incutiat pudorem nobis, Auditores, viuẽdi illius ratio; erubescamus dũ virum nobili loco natum, & ab vtero materno sanctificatum, in tanta austeritate viuentem, corpus tam rigide castigantem, pœnitentiaque sese emacerantẽ cernimus: nobis plebeis & gregariis eandem remis velisque fugientib. corporisq; delicias omnibus in rebus consectantibus. In Numeris lego Hebræos, cũ ad torrentes Arnon in confiniis Moabitarum, speluncis & cauernis infames, in quibus armati insidiatores delitescebant, peruenissent, perterritos, ducum suorum verbis animatos vlterius perrexisse; clamabant quippe: *Sicut fecit in mari rubro, sic faciat in torrentibus Arnon;* quod & reuera accidit. diuino namq; permissu omnibus, quotquot in speluncis habitabant, subita ruina oppressis, Hebræi facile sine vllo negotio cœptum iter perfecere. Eia agite effœminati & inertes, agite segnes & meticulosi, qui austeritatem in tantũ perhorrescitis, sumite animos, ac cogitate eã vobis non secus atq; aliis dulcem tandem & iucũ-

Num. 21.

dam

dam fore. Nam *sicut fecit in mari rubro, sic faciet in torrentibus Arnon.* Vt Ioannes Baptista, Apostoli, omnes sancti Anachoretæ, pœnitentiam dilexere, & deliciarum instar amplexi sunt; ita vobis eadem iucunda & suauis tandem videbitur. Eia igitur timorem exuite, leporinam deponite & leoninam induite.

Deut. 30. Huc optime quadrare videtur lex illa quã in Deuteronomio de præliis ineundis Dominus tulit: *Duces per singulas turmas audiente exercitu proclamabunt: Quis est homo qui ædificauit domum nouam, & non dedicauit eam? vadat, & reuertatur in domum suam, ne forte moriatur in bello, & alius dedicet eam. Quis est homo, qui plantauit vineam, & nec dum fecit eam esse communem, de qua vesci omnibus liceat? vadat, & reuertatur in domum suam, ne forte moriatur in bello, & alius homo eius fungatur officio. Quis est homo qui desponsit vxorem, & non accepit eam, vadat, & reuertatur in domum suam, ne forte moriatur in bello, & alius homo accipiat eam. Quis est homo formidolosus & corde pauido? vadat, & reuertatur in domum suam, &c.* Quatuor hæc hominum genera ad bellum inepta, ad pœnitentiam quoq; inepta sunt, per ædificantes hos, superbos & gloriabundos denotati puto, qui amplam domum & instructam familiam quærunt: per viticolas, auaros, qui terram semper effodiunt, & in terra omnem spem collocant: per tertios, carnis voluptatibus indulgentes meticulosos, segnes & inertes. Sed ingens horum omnium stoliditas & fatuitas est. Cui enim rei vitam potius velitis impendere, cui potius consecrare, quam vultui & obsequio eius qui eam elargitus est? Febribus illam, morbis, ægritudinibusque potius quam pœnitentia atteri patiemini? Quamobrem timorem & metum hunc abijcite, difficultates superare, austeritatem diligite, in desertum secedite, Ioannem Baptistam imitamini, qui hodie solus gemens & suspirans in deserto clamat.

Quatuor hominum genera ad pœnitentiã inepta.

Deserti & solitudinis encomium. 1. Reg. 5. O beata solitudo, sanctorum virorum palatium, dulce spiritualium refugium & quies, deliciæ & paradisus piorum! Noluit olim Dominus Arcam testamenti in templo Dagon commorari: nec virum pium ac sapientem in mundo, qui idolorum omnium fanum est, commorari patitur, sed in solitudine eum & in eremo vult viuere: hic nempe cœlestes ei reuelationes, locutiones internas, secretaque diuina communicat. Vnde per Prophetam suum locutus est: *Ducam eum in solitudinem, & loquar ad cor eius.* In ea Ioannem orantem videmus, gementem, clamantemque audimus, & hacipsa equidem iam egrediar, vt dicendi finem faciam, vosq; a[illegible]ncti huius viri vitã imitandam adhorter.

Peroratio & cõclusio. Ioan. 1. Quamobrem, Auditores, legationis huius à Iudæis adornatæ recordamini, simul etiam interrogationis, qua Ioannem aggressi sunt: *Tu quis es?* vos ipsos cognoscite, nihilum vestrum è quo compositi estis despicite, panpertatem primam & naturalem, ac fragilitatem humanam considerate, cogitate vos mortales, fragiles, & caducos esse, & iam inde à cunabulis ad cineres & putredinem condemnatos. Nolite etiam obliuisci responsi, quod Ioannes legatis dedit: eius in omnibus humilitatem sequimini: videte etiam vt à natiuitate inter natos mulierum sanctimonia eminebat, summus æterni Patris sacerdos erat, Messiam lympha tingere meruit, quem tota Iudæa stupebat, quem omnes adorare volebant: adeo se demittat, vt non nisi vocem in deserto clamantem sese nuncupet. Videte, inquam, vt mundum fugiat, vt honores declinet, vt malit in deserto pauper, quam in mundo opulentus viuere; has virtutes imitemini, vitæ eius vestigiis insistite, atque ad eius imitationem omnes terrenas voluptates & mundi ineptias fugite.

Tu autem Ioannes glorioßissime, totius vniuersi miraculum, Eremicolarum primas, deserti decus & columen, Religiosorum coriphæe, pœnitentiæ speculum, cum nonnisi vox sis, pro nobis corã tribunali diuino clamare & intercedere ne cessas, ora pro iis qui tuo se nomini deuouerunt, tuoque se cultui manciparunt, humilitatem, vanitatum mũdanarum contemptum, omniumque rerum temporalium odium & fugam impetra, vt nos ipsos cognoscentes, humiliter tibi etiam subiiciamus, & quã profundissime submittamus, denique nõ nisi gloriã Altissimi, à quo summam nostram felicitatem expectamus, spire-

spiremus: cuius nos participes efficiat, qui eandem dare potest, Pater & Filius & Spiritus Sanctus. Amen.

DOMINICA QVARTA ADVENTVS.

Partes.

1. *Quod prædicanda pœnitentia.*
2. *De regnorum diuisione.*
3. *De mundi inconstantia.*
4. *Diuisionem regni esse præsagium excidij.*
5. *De Ioannis solitudine.*
6. *De eius ad homines egressu.*
7. *De voce eius ad parandam viam Dei.*

Anno quintodecimo Imperii Tiberii Cæsaris. Luc. 3.

FIGVRA.

Num.10. IVSSIT olim Dominus tubas duas argenteas conflari, quarum vna quidem populus ad epulum, altera vero ad prælium inuitaretur. Denotare voluit, se in lege Euangelica, post cæremonias Mosaicas sepultas, duas alias tubas præparaturum, Iesum Christum scilicet, qui vniuersum orbem ad præliādum accenderet, quippe qui postea in mundum se, non vt pacem, sed arma & gladiū afferret, venisse testatus sit: aliam vero quæ omnes ad cœleste æternæ beatitudinis epulum inuitaret. Ioannem videlicet Baptistā, tubam illam regiam, quæ hodie in deserto clangit, omnesq; ad vias Messiæ præparandas & digna pœnitentiæ opera facienda adhortatur. hanc in hodierno Euangelio strepentem audire videor, & auribus meis insonantem: cuius clangorem vt & vos intelligatis, Spiritus sancti opem, gloriosissimæ Virginis Mariæ, pauperum patronæ suffragio concitatam imploremus: ideoq; omnes in genua prouoluti *Aue Maria* recitemus.

Ezech.2. Summus ille Deus cum vnum è Prophetis suis, vt præconem ad Israelitas mitteret, qui vias suas & præcepta denuntiaret: manum illi monstrauit quæ librum teneret, interius & etiam exterius exaratum, lamentationibus, & carminibus, ac tribulationibus plenum. Attentius ænigma hoc consideranti in mentem venit, volumen hoc sacræ Scripturæ imaginem & symbolum esse, quæ & lamenta & pæanes, id est, maledictiones & benedictiones, minas & munera, flagella & præmia contineat: & hanc omnem præconem Euangelicum euoluere, auditoribusq; explanare debere, Mysterium porro denotat, ei qui à Deo se missum existimat, in primis curæ esse debere, lamentationes, lacrymas, & pœnitentiam prædicare. Scriptura liber est lamentis & carminib; lætis refertus.

Id iam olim prædixerat Psalmista cum diceret, *Euntes ibant & flebant, mittentes semina sua.* Id est, prædicatores Ecclesiæ semen tem suam, Euangelium, inquam, Dei, nonnisi flendo tradebant: hoc est, nihil nisi pœnitentiam & lacrymas docebant. Cui adiungatur egregia illa Hieronymi in hunc locum scribentis sententia: *Ille doctor Ecclesiasticus est, qui lachrymas non risum mouet.* & illa ad Nepotianum, *Docente te in Ecclesia non clamor populi sed gemitus suscitentur. Lacryme auditorum, laudes tuæ sint.* *Psalm.125.* Lacrymas doctor Ecclesiasticus prædicat.

Egregium huius rei in Apocal. emblema legitur. Vidit Ioannes septem olim Angelos, niueis vestibus, & lineis stolis subtilissimis indutos, auroque cinctos, qui phialas aureas ira Dei plenas manibus gestabant, quas in terram effunderēt. Rupertus, Beda, Haymo alijq; doctrina & sanctitate illustres, mysticam hanc visionem exponentes, per Angelos hos, prędicatores & doctores Ecclesiasticos intelligunt, quos Angelorū nuntiorumque cœlestium instar, iræ diuinæ phialas in manus sumere oportet, minasq; intentando, & suppliciis peccantibus destinatis terrendo, delinquentes in viam iustitiæ reducere, & ad lachrymas salutares pœnitentiamq; à semine vitiorum traducere. Phialas autem aureas hic adhibeant necesse est, quia nō nisi caritate, amore, & honoris diuini zelo accensos ad docendum par est accedere. *Apoc.15.* Concionatores Angelis comparantur.

Mare quoddam æneum in sacra Scriptura detego, q duodecim bobus innitebatur. Maris huius abyssum fundumq; rimatus & perscrutatus: reperio per boues hos, Patres omnes & Interpretes, Concionatores Ecclesiæ intellexisse, qui suis vniuersam Ecclesiæ molem, & malorum, anxitudinumque, iu- *Exod.30. 3. Reg.7.* Comparati bobus mare æneum sustinentibus.

dicij inquam extremi, suppliciorum, minarum, pœnitentiæque Oceanum, humeris debent sustinere. Conceptum hunc hoc modo intellexit Apostolus ad Corinthios scribens, *Non alligabis os boui trituranti*, id est, prædicatori: quod & calculo suo confirmat Gregorius Pontifex.

1. Cor. 9. Lib. 2. curpast. c. 3.

Hinc quoq; est quod Ecclesiastæ & Doctores in sacris literis, tubis clangētib. comparentur, vt Isaiæ c. 58. *Clama, ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam, & annuntia populo meo scelera eorum & domui Iacob peccata eorũ.* Vt autem tuba belli signum est, magnumq; audientibus terrorem & horrorem incutit, milites quoque ad præliandum accendit; ita concionatorem, velut buccinam agminum Dei nihil quam terrorē, iudicia diuina, pœnas tartareas, mortis horrorem, dæmonum furorem & tyrannidem docere oportet, omnes denique mortales ad bellum dæmonibus inferendum animare.

Hom. 7. in Iosue.

Iussit olim Dominus, teste Origene, duas tubas argenteas fieri, sed malleo adaptatas & cōcinnatas, ductiles sed non fusiles, eo quod concionatores è sacris Scripturis diuersos sensus & argumenta depromere debent, quibus bellum peccatoribus denuntient: ita scilicet id exponit ex Moralibus Gregorius. Sed tubæ hæ argenteæ sint oportet, malleo concinnatæ, & in incude contusæ, quod nihil in Ecclesia producere & denuntiare eos oporteat, quod non pœnitentiam & veritatem spiret. Horum de numero Ecclesiastarum erat Dauid vates cum diceret, *Ecce labia mea non prohibebo, Domine tu scisti:* perinde ac si diceret, nosti Domine, nunquam veritatem me reticuisse, imo vero nullæ me minæ, nullusque pœnarum metus à pœnitētia peccatoribus denuntianda deterrebunt.

Lib. 30. c. 7.

Psalm. 39.

Prima concio S. Ioan. Chrysost. cum ad Episc. promotus esset.

Inter hos quoque censeri debet Ioannes Chrysostomus, qui, eo ipso quo in cathedrā Constantinopolitanam sublimatus est die, coram Imp. Arcadio atque vniuersa nobilitate, magnaq; Episcoporum multitudine ita concionem exorsus est: *Nos qui ineffabilibus Dei rationibus ideo ad vos venimus, vt voluntate eius iustificaremur, hoc primum verbum à Christo & diuino eius præcursore accipientes vobis annuntiamus, Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cœlorum. Hic autem vobis assidue in memoria reuocare non grauabor, nulla difficultate impediar, quin eam vobis perpetuo inculcem.* Hi scilicet erant Ecclesiastæ, quales scriptura sacra exegit, non vero palpones & adulatores.

Matth. 3.

Prohibuit olim Deus, ne quis mel aut fermentum in sacrificium offerret, sed saltem quantum vellet. Verba legis hæc sunt, *Nec quicquam fermenti ac mellis adolebitur in sacrificio Domini.* Quoddam sacrificij genus est prædicatio, sed nihil in eam fermenti passionum aut prauorum affectuum, nihil mellis adulationis aut assentationis inferēdum sed tantum minarum, pœnitentiæ terrorisque quātum quisq; voluerit. Hæc fortasse est ratio, cur tam exiguus aut vix vllus conciones nostras sequatur fructus, eo quod ad pœnitentiam auditores nō adhortemur: peccatores nō corripiamus, vt veteres illi à Deo missi Prophetæ, Isaias, Ieremias, Ezechiel, Osee, Amos, Ioel, Ionas, atq; alij innumeri facere, quorum singulæ periodi pœnitentiam suadent, & peccatoribus minas intentant.

Levit. 2.

Quinto regni Roboam anno, Sesac Ægypti rex in Iudæam ascendens, Ierusalem ingressus, templū augustissimum despoliauit, omniaq; vasa domus Domini, thesaurum & supellectilem sacram, diuitias etiam regis, & scuta aurea, quæ Salomon rex parauerat, diripuit. Horum deinde loco Roboam rex ærea constituit, tradiditq; eadem in manus scutariorum. Allegoriam hāc proposito adaptando, dico primitiuæ & nascentis Ecclesiæ prædicatores scutorum aureorum instar exstitisse, inimicis se obiicere & opponere nō verentes, zelo & caritate accensos: at modo lucidū illud & rutilans aurū in æs cōmutatū, esse cōcionatores sc. iam æneos factos. Auditorum gratiam captantes, eorumq; autib inseruientes, ac nudum iis sonum, amisso valore tinnientib. superesse, eū vitia coarguere nō audeant, veritatem dicere subterfugiāt, imo, q̄ deterius & deplorandū maxime cum ipsam pœnitentiam vitęq; emendationem suadere præ pudore detrectent. Ipsa vero Cāticorum sponsa vocē concionatoris querulæ & gemebundæ turturis voci visa est comparasse, *Vox turturis audita est in terra nostra.*

2. Reg. 14. Concionatores comparati clypeis & scutis regis Roboam.

Cant. 2.

stra. Theodoretus verba hæc exponens sensum nostrum quam proxime secutus ait: *Turturem nominat aduentus sui Prophetam & præcursorem, cuius vox est pœnitentiæ prædicatio, &c.* Bene quidem Theodorete; nam videte, vt hodie in deserto instar turturis gemat, ac nonnisi pœnitentia suos edoceat, *Parate viam Domini, rectas facite semitas eius.* & tempore quidem peropportuno: cum videlicet per vniuersam terræ superficiem peccata dominarentur, impiique per omnia inualescerent, Tiberius Romanum imperium regeret, Iudæam Pilatus, Synagogam Annas & Caiphas moderarentur. Ita quippe in Euangelio legimus, *Anno quintodecimo imperij Tiberij Cæsaris procurante Pontio Pilato Iudæam.* Hæc expositurus, Primo Principes & rectores hos, ac tempus quo Ioannes docere cœpit exponam, deinde concionem admonitionemq; ipsius latius deducam.

Matth. 3.

Luc. 3.

II. Regnum Iudææ in quatuor tetrarchias diuisum.

Principio refert Euangelista, Ioanne redemptionem humani generis annuntiante, Messiæque aduentum prædicante, Iudææ regnum in quatuor præfecturas seu tetrarchias fuisse distinctum, quib. pagani & idololatræ præerant, à Romanis Imperatoribus stabiliti. Horum autem Principum præfectorumque mentionem Spiritus S. facere voluit, vt hinc manifestum fieret, prophetarum oracula, quæ hæc omnia, cum Dei filius cœlo descendens humanam carnem indueret, euentura prædixerant, esse adimpleta. ac præsertim illud Iacobi morituri: *Non auferetur sceptrum de Iuda, & dux de femore eius donec veniat qui mittendus est, ipse erit expectatio gentium.* Hebraice autem loco verborum, *qui mittendus est*, legitur *Schilo*: quod nusquã alibi in vniuerso Scripturę campo inuenitur; ac diuersimode exponi potest: nam interpres Chaldæus pro *Messia* accepit. Genuine autem denotat eum, qui omnibus in rebus diues & felix est, cuiq; omnia ad votum fluunt: omnia igitur quæ verbo huic quadrãt, nulli nisi Christo Iesu, qui verus Messias est, & à Patre æterno vnctus, conuenire queũt. Ita namque in Psalmis prædictum erat: *Propterea vnxit te Deus, Deus tuus, oleo lætitiæ præ consortibus tuis.*

Gen. 49.

Psalm. 44.

Cæterum hoc Iacobi vaticinium difficultate non caret: promittit siquidem Messiæ aduentum, quamprimum vt sceptrum & imperium à Iudæis defeciſſent, *Donec auferatur sceptrum de Iuda.* At Christo nato Herodes Idumæus, qui primus externorum regnum adiit, è regum tamen Iuda sanguine non oriundus, XXXII. Iudææ iam annis principatum obtinuerat: is inquam Herodes, qui ad Magorum aduentum turbatus est, & omnis Ierosolyma cum illo. Cur igitur in tricesimum secundum eius regni annum aduentum suum distulit Christus?

Gen. 46. Matth. 2.

Difficultatẽ hanc dissoluit Hieronymus, obiectioniq; respondẽs ait, vltimũ de stirpe & tribu Iuda regem fuisse Hyrcanum, cuius filiam Mariam nomine duxerit Herodes. Hyrcano autem à Parthis quibuscũ bellum gerebat, in captiuitatẽ ducto, Herodem generum quamprimum Romam regni adeundi causa se contulisse, & ab Augusto & senatu, regni Iudaici administrationẽ adeptum esse: quã triginta & vno annis obtinuit, quãuis propter læuitiam crudelitatemque apud suos exosus: quippe qui eius imperium graue ducerent, ægre ferentes alienigenam, nec de domo Israel ad regnum euectum. Sed primum & trigesimũ demum post annum vt regem eum agnouerunt, receperunt ac debitum fidelitatis, obedientiæq; sacramentũ ei præstiterunt. ac tũ Christus cœlo descendit, & humana carne induta in hunc mundum natus est, tunc namq; primum sceptrum de domo Iuda penitus defecit: eo quod Herodes pacifice nec dum regnum obtinuerat, & idcirco nondum corona Iudaica concidisset. Sed Herode mortuo, regnum mox in tetrarchiam aut quatuor dominia distinctum fuit, atque huc tendunt verba Euangelij, *Anno quintodecimo imperij Tiberij Cæsaris, &c.* *Luc. 3.*

Quatuor Monarch.

At quoniam Euangelista regnorum hodie & præsertim Imperij Romanorum meminit, Historicum hic agere volui, Imperiorumq; quæ in mundo vnquã exstiterunt catalogum texere. Sciendum est igitur quatuor monarchias in mundo extitisse, & quatuor eius angulos occupasse, easq; in sacris voluminibus exstare descriptas. Prima fuit Chaldæorũ & Babyloniorum, cuius Genesis meminit. huius auctor & fundator crudelis *Gen. 10.*

illeNemrod exſtitit, pater Aſſur, qui vaſtam illam Niniuem conſtruxit. Secunda Perſa-
Dan.5. rum & Medorum, quam Daniel propheta deſcripſit: quæ ſub Cyro & Dario, poſt mortem Baltazaris regis Babyloniorum, cuius regnum & potentia in Perſas & Medos trãſlata fuit, cœpit. Tertia Græcorum, cuius princeps & caput Alexander Magnus, Philippi Macedonis filius poſt Darij ad Arbellas cladem, exſtitit: hãc auctor libri Machabæorum obiter deſcripſit. Quarta & poſtrema, Romanorum, quam Romulus, Numa, Regulus, alijque fundarunt, & Imperatores poſt ſubſecuti mirum in modum auxere: de
Luc.3. qua Euangelium hodiernum loquitur, *Anno decimo quinto, &c.* Porro quatuor harum Monarchiarum variæ in ſacra Scriptura reperiuntur figuræ.

Zach.6. Vidit olim Zacharias in obſcura noctis caligine quadrigas quatuor egredientes è medio duorum montium æreorum, ſed quadrigas inter ſe diſtinctas, primarum equi erant rufi, ſecundarum ferruginei & nigri: tertiarum albicantes, quartarum diuerſicolores: Dixere nonnulli per hoc equorum diſcrimen quatuor Euangeliſtarũ triumphum denotari: Rupertus autem per ipſum quatuor ſanctorum in Eccleſia honoratorum ordines demonſtrari, putat, per equos nempe rubros, Apoſtolos & Martyres: nam rubedo ſanguinis effuſionem denotat: per nigros, Confeſſores: qui ſe vitæ auſteritate & pœnitentia emacerarunt: per candorem illum, Virgines: per colores illos miſtos, Doctores & paſtores, idque propter virtutum doctrinæque varietatem. Sed Lyranus litteræ quam proxime inſiſtens, veritatiſq; ſcopum feriens, quatuor Monarchias mundi ad oculum hic oſtendi cenſet: quarum prima ſit Chaldæorum, per equos rubros deſignata, eo quod ſæuiit, & hominum ſanguinẽ profundendo crudeliter graſſata eſt. alter Perſarum & Medorum, & quidem furua & nigricans, quod in terra ignorantiæ caligine & tenebris obſcuriſſimis viuerent tertia Græcorum, candida & niuea, quod ſub Alexandro primo monarcha elucere cœperit clementia: poſtrema Romanorum, cuius figura colorum illa varietas: Romani enim alia rum gentium mores didicerant, ac proinde inter Impp. eorum interdum ſæuities, interdum clementia viuebat vigebatque. Ecce & aliam figuram:

Quam Danielis prophetia nobis ſuggerit. Vidiſſe ſe propheta ſcribit quatuor monſtra & beſtias teterrimas, quæ mari egreſſæ inter ſe digladiabantur. prima ſimilis erat leænæ, & alias habebat aquilinas: altera vrſum referebat, tres dentium ordines exſertẽtem: tertia pardo par erat: volanti tamen, & quatuor capita geſtanti: poſtrema, beſtia vere admirabilis & incognita, ferreos dentes habens, & magnos quidem. Liranus myſterium hoc enucleans per quatuor has belluas, de principatu ac dominio maris inter ſe concertantes, denotari vult quatuor Monarchias, quæ Chriſti aduentum præceſſerunt. Tertiam hanc habetote. *Dan.7.*

Statua illa, quam idem Daniel vidit è varia conflatum materia, Monarchiarum noſtrarum typus etiam ſtatui poteſt. Aureum quippe caput, Babyloniorum denotat Imperium: pectus & brachia argentea, Perſarũ ac Medorum: venter æneus, Græcorum: femur ferreum & pedes lutei Romanorum: idque propter varios motus, inquit Rupertus, & continuas ſeditiones commotionesq; quas eadem reſp. paſſa eſt, modo enim bellum Ciuile inter Cæſarem & Pompeium, modo occultæ coniurationes Marij ac Sullæ; deinde triumuirales Octauij, Lepidi & Antonij cõtentiones, & aliæ innumeræ eam lancinarũt ac peſſum dederũt. His itaq; temporib. cum ſtatuæ pedes dominarentur, Ioan. Baptiſta prædicare cœpit pœnitentiam, *Anno, &c.* *Dan.2.* *Lib.6. de vi Gloria, ca.10.* *Luc.3.*

Hic obſecro notate, mundani, idoli veſtri mundi inquam, incõſtantiam, nã vt alia gentium regna prętereamus, conſiderate regnum Iudæorum, quod in Saul Beniamin ita ſumpſit exordium, & tot præclaros totq; generoſos reges habuit, conſidetate inquam, vt ipſum iam cõciderit, in quatuor membra diuiſum alienigeniſque & idololatris in prędam datum ſit: Herodes hic, illic dominetur Lyſanias, Iudææ præſit Pontius Pilatus, à Romanis Præſes conſtituetur. Quam bene & appoſite igitur ſcripſit Apoſtolus, *Præterit figura huius mũdi.* Omnia namq; regna, imperia, III. Mundi inconſtantia. *1. Cor.7.*

peria, sceptra, coronæ, honoresque aliud profecto non sunt, quam spectacula quædam & personæ scenicæ in mundi huius theatro exhibitæ, figuræ mathematicæ, imaginariæ, vmbraticæ & futiles, quæ in momento transeunt, & in eodem non permanent statu. Psaltes quoq; in hanc rem ait, *Vniuersa vanitas, omnis homo viuens, veruntamen in imagine pertransit homo.* Duo imaginum genera sunt, aliæ perpetuæ, quales eæ quæ in tabula depictæ sunt, aliæ autem apparentes, quales eæ quas speculum repræsentat: per imagines autem apparentes breuiq; transeuntes denotari vult honores, dignitates, mundiq; huius regna quæ in specie quidem aliquid videntur esse, re autem vera nihil, adeo vt magnates, reges, omnes quoque homines in momento pertranseant. in mundo quippe nihil solidum, constans, aut firmum haberi potest

Psal. 38.

Pierius in Hieroglyph. fol. 21.

Ægyptii porro eum qui rebus vitæ huius confideret, spemque in re fragili collocaret, anguillam manu tenere fingebant. Denotabant scilicet, inferiorahæc & mundana, instar anguillarum manibus elabi. nam vt anguillam nemo stringere & arcte comprehendere potest, ita nemo res has mundanas fragiles & fugaces: omnia nempe inconstantiæ arenæ inædificata sunt Quam inconstantiam rerumq; vicissitudinem cognitam & perspectam habens Cicero exclamat, *O fallacem hominum spem, fragilemque fortunam, & inanes nostras contentiones, quæ in medio spacio sæpe franguntur, & ante in ipso portu obruuntur, quam portum conspicere potuerint.*

lib. 3. de Oratore.

Qui creaturis confidit, Deo diffidit.

Post Oratorem hunc prodeat in scenam magnus ille Doctor Augustinus, qui desperationis quoddam genus esse ait, spem ponere in creaturis, & Deo eum diffidere qui in hominem confidit. Hinc sapienter meo quidem iudicio Dauid propheta suasit hominibus mundi vanitatib. immersis, *Nolite confidere in principibus, in filiis hominum, in quibus non est salus.* alibi quoque satius esse ait, *sperare in Domino, quam sperare in principibus.*

Psal. 17.

Spei simulacrum.

Et quoniam spei mentio incidit, historiæ monumentis proditum est, Romanos ei vt Diuæ cuidam diuinos honores tribuisse, templum & statuam posuisse, atq; hunc in modum illam expressisse: Virginem pingebant viridi indutam toga, vna manu flagellum, altera corniculam gestantem: itaque illius mutationem, inconstantiam, varietatemque demonstrabant: modo namq; cantu, quem cornix signabat, suo nobis blanditur: modo flagris nos cædit, dirissimeq; corripit. Stolidus igitur ac demens, qui in rebus his inferiorib. spem figit: constantiamq; in iisdem sperat.

Moses ductor & doctor Hebræorum, vt hanc rerum inconstantiam varietatemq; significaret, populumq; ad pœnitentiam, idololatria cõmissa, traduceret, vitulum aureũ, quem conflauerãt, comminuit, in cineres redegit, quos aqua mistos populo bibendos dedit, quo facto stoliditatem ac vesaniam illorũ coarguere voluit, qui rei tam vili, quãuis ex auro conflatæ diuinos honores tribuerent: simul etiam mundi vaniratem edocere, dum eum, quem paulo ante vt Deum adorauerant, in cineres iam redactum, imo ab hominibus deuoratum & cõsumptũ cernerent.

Exod. 32.

Eandem etiam instituit viam Deus, vt Nabuchodonosoris insolentiam cõpesceret, eiusque fastuosos conceptus retunderet. Vidit namq; statuam admirabilem, à variis metallis conflatam ad scelerati laterculi contactum deiici & in puluerem resolui. An non hic demonstrauit, honores omnes, dignitatesque, quas homines tantopere ambiunt, ipsa quin etiam Imperia & Monarchias, quas colossus hic denotabat, nonnisi puluerem, cinerem, ac fumum esse? Hanc ob causam Euangelista nobis regnum Iudaicum collapsum repræsentat, ac sceptrum Iuda, externis regnum inuadentibus, diuidentibus, ac dissipantibus collisum & fractum: *Anno quinto decimo, &c.*

Dan. 2.

Luc. 3.

O tempora deploranda! regna misera & infelicia, dum à tyrannis & sacerdotibus simonia intrusis diriguntur & administrantur! sexcenta nobis hic impiorum principatus mysteria depromit. Euidens namque in primis diuinæ indignationis argumentum est, quando impii multis annis ad rerum publicarum sedent gubernacula, & felicitate temporali gaudent, quali Tiberius, qui in summa nequitia crudelitateque quindecim jam annos regnauerat. Secundo flagellum

Euang hoc pl contin myster 1.

2

Dei est & iræ cœlestis indicium, dum morati & pij viri à reipubl. clauo repelluntur, impijque & sceleſti eidem admouentur, omnemq; poteſtatem, reiectis bene merentibus occupant. Hinc Plato tum demum beatas fore resp dicebat, cum à sapientibus & philosophis eædem regerentur, & ipse, vice versa, tum demum infelices eas, regnaque euertenda existimo, cum ab impiis, sceleſtis, vitæq; contaminatiſſimæ viris adminiſtrantur.

Regnorum calamitas ſi impios reges nanciſcantur. *Iud. 9.*

Arbores cum olim in comitijs generalibus regem ſibi quærerent, à quo defenderẽtur, & rhamnum delegiſſent exitui ſibi cauſa fuere, ſuoque ſe gladio iugularunt. Nam cum omnes vmbram illius ſectarentur, ac ſub eadem velut ſub tutela deliteſcerent, igne ſpineto egrediẽte, rex & omnes quotquot ei adhæſerant deflagrarunt: Hæc quidem quãuis parabola ſit, aut potius apologus, ſignificare tamen voluit, impiis, quorum figura rhamnus in præfectos rerumpublicarum & reges ſelectis, ſubditos magno diſcrimini exponi, regnaque breui peſſum itura, atque ita Sichimitis, eo quod crudelem Abimelech in regem elegiſſent, eueniſſe certum eſt.

Dei punitio eſt, externos ad regnum euolare.

Tertio externorum & alienigenarũ hæc principum ſucceſſio denotat, principũ & regum peccata in cauſa vt plurimum eſſe, cur nobiles proſapiæ deficiant & peſſum eant, regnorũ priuilegia ſtatutaq; conculcentur & euertantur, alienigenæq; in regnũ & ſolium, reiectis legitimis, admittantur, è quo ſingularem Dei indagationem, colligere licet: Quam perſpectam habens Dauid, & calamitatem ex ipſa promanantem aduertens, cum lacrymis dicebat, *Relinquent alienis diuitias ſuas*, id eſt: Diuites & reges excæcati, & à prauis affectibus, velut tyranno quodam, oppreſſi, magno ſudore laboreq; opes cõgerũt, ac nonniſi ſumma cum difficultate, fortunæ ſtabilem ſtatum effingere ſatagunt, ſed iuſtus ſcelerum vindex Deus tandem in peccatorum pœnam, legitimo hærede qui in regnum & opes ſuccedat, excluſo, in alienos & extraneos coacervatas opes egeret & transferet. *Pſal. 48.*

Atque hoc eſt quod tantopere Abraham Patriarcha, à Deo in peregrinum ſe ſolum coactus conferre, metuebat dicebatque gemens; *Domine Deus ego vadam ſine liberis & ſi-* *Gen. 15.*

li procurator domus meæ iſte Damaſcus Eliezer. Mihi autem non dediſti ſemen, & ecce vernaculus meus hæres meus erit? Patriarchæ huius gemitus lamẽtaq; ſatis innuunt, quam graue ac moleſtum parentibus ſit, nullas, poſtquam diu ſudauere, poſt ſe proles relinquere, quibus partas opes relinquant, ſed alios & extraneos in hæreditatem admittere.

Ezechias rex, audito ſibi propediem moriendum, atque ea de cauſa res familiæ & regni negotia in tuto collocanda, adeo perculſus eſt, & tantopere conſternatus, vt ad templi parietem conuerſus amare fleuerit. Quicumque locum hunc interpetati ſunt, aiunt, non aliam lacrymarum regiarum cauſam fuiſſe, quam quod illiberis moreretur, regnumq; ampliſſimum ad extraneos deuoluendum & quod ſuis deſtinauerat, in aliorum manus deuenturum eſſet: Ecquænam igitur calamitas, imo quam grauis Dei indignatio cenſenda eſt, regnum hoc pulcherrimum manibus Iudæorum iam eripi, & alienigenis in prædam dari? *4. Reg. 2.* *4. Reg. 20.*

Quicunq; iniquis artibus & per fãs & nefas ſolium conſcendunt, inſtabiles in dignitate ſint breuiq; dominio excidant, aut propediem moriendo, aut regnum amittẽdo, & ad ſtatum priſtinum redeundo. Herodes Aſcalonita per tyrannidem ad regnum Iudæorum deuenerat, violenterq; ſolium conſcenderat: & ecce, antequam diem extremum clauderet, monarchiam ſuam in tetrachiam ſubdiſtinctam vidit, ipſam quin etiam Iudæam a Præſide Romano, externo & gentili, teneri. Abimelech Gedeonis filius ad regnum aſpirans, ſeptuaginta fratres, quo pacifice regnaret, interemit: ſed eheu, fallaci ridens fortuna vultu eum deluſit, adeo vt breui, etiam manu mulieris fuerit interfectus. Idipſum & Ieroboamo eueniſſe conſtat, hic enim regnandi deſiderio flagrans, & aduerſus Roboamum dominum ſuum conſpirans, vitulos etiam aureos populo adorandos propoſuit, quo regnum firmaret, omniumq; animos ſibi deuinciret: ſed breui felicitate deluſus fuit: nam nihil minus cogitans, impietatis reus, & regno & vita ſpoliatur. Achab quoque regis eadem Quicunq; breui eodẽ excidunt. *Iud. 9.* *3. Reg. 16. & 20.*

dem fuit sors. Hæc igitur animo vestro insculpta circumferte ô Principes.

IV. Regni Iudaici diuisio eius excidium denotat.

Vos vero qui ad reipubl. clauum sedetis, resque publicas administratis, hic obiter cõsiderate, qua bene e diuisione hac regni Hebraici, eius excidium colligi queat; & quam verum sit axioma illud Euangelicum: *Omne regnum in se diuisum desolabitur.* Si enim linguarum confusio turrim Babel, de qua in Genesi, destruxit, & ad nihilum redegit, ipsa voluntatum dissensio & varietas, affectuumque discrepantia, an non multo magis regnis interitum & exitium perpetuum afferent: Videte hoc in Euangelio nostro ad oculum: *Anno quinto decimo imperij, &c.*

Luc.11.

Luc.3.

Sup. Euang.

Notat autem Gregor Papa, non sine singulari S. Spiritus instinctu, duorum hic populorum, Iudæorum & Gentilium, mentionem fieri, præsertim cum de aduentu Messiæ in mundum omnes iam passim Ierosolymis agerent; vt appareret, hunc vtriusque populi redemptorem aduenisse, & è duobus vnã colligere Ecclesiam voluisse. Cuius rei plures figuræ fuerant & præambula: vt in primis quo illa animalia, in quorum medio nasci voluit, duo illi asini, quibus in die ouationis insedit; duo latrones, in quorum medio mortuus; aliaque plura, quæ ante & post acciderunt: è quibus omnibus colligi poterat, Messiam vtrumque populum saluatum venisse, & è duplici materia nonnisi vnum parietem facturum.

Iudæorum scelera inualuerant Christo in mundum veniente.

At nondum hic quiescimus. Euangelista meminit adhæc scelleratorum Pontificum, Annæ & Caiphæ, vt, quam corrupti tunc mores essent, non modo sæcularium, sed etiam sacerdotum, euidenter ostenderet. Eadem quoq; opera Dei hic bonitatem & agẽdi consuetudinem notari velim, tunc nimirum mundo singulare hoc beneficium conferre cupientis, cum omnium minime promereretur, vitijs scateret, & scelera ad summum iam deuenissent. Huc respexit Apostolus, Galatis scribens; *Quando venit plenitudo temporis, misit Deus filium suum, factum ex muliere:* Quam hic plenitudinem intelligit? plenitudinem inopiæ, plenitudinẽ miseriarum plenitudinem scelerum omnium. O bonitas inaudita & incomprehensibilis! Hoc autem nobis semper insculptum voluit Deus, vt hac ratione amor illius in pectore nostro iugiter dominetur & ardeat. Vnde per Prophetam significauit: *Ego sum, ego sum ipse qui deleo iniquitates tuas propter me. Reduc me in memoriam, & iudicemur simul: narra si quid habes vt iustificeris, pater tuus primus peccauit, & interpretes tui præuaricati sunt in me.* Perinde ac si dixisset: Non tui amore, non maiorum tuorum meritis inductus, (omnes quippe peccatis, meque variis sceleribus ad iracundiam prouocatis) sed ex mera gratia, hocce in te beneficium contuli populse meus.

Gal.3.

Isa.3.

Discite hoc exemplo, Auditores, benefacere his qui vos odere: hoc quippe re factisq; Dominus edocturus in hunc mundum venit. Vnde filio æterno apud Prophetam ait Pater: *Dedi te in fœdus populi, vt suscitares terram, & possideres hæreditates dissipatas.* quia non modo Patri nos suo reconciliaturus venit, sed nos nobis adunaturus. Quin etiam, diu ante quam descenderet, lectionem hanc edocturus, Hebræis præceperat, ne Idumæos detestarentur, eo quod fratres eorum essent, nam quamuis Idumæi è prophana progenie Esau descenderent, & Hebræos summopere detestarentur, nihilominus tamen Israëlitis præcepit, ne eosdem exosos haberent, sed vt fratres complecterentur. Vbi docemur, qua potissimum de causa inimicos nostros diligere debeamus; quia nimirum fratres nostri sunt, caro nostra & sanguis, & ad eiusdem Dei similitudinem efformati, quin & ad eandem gloriam aliquando possidendam destinati. Verum ad Principes nostros iam reuertamur.

Isa.49.

Deut.23.

Oracula Danielis prophetæ colossum nobis ingentem & vastum describunt, cuius caput aureũ, pectus argenteum, pedes vero lutei, & ecce tantã hanc molẽ lapillus monte deuolutus & pedibus illius aduolutus deiecit, & in frusta comminuit. Designare hoc volebat, postquam genus humanum, a capite illo aureo, id est, ab ætate aurea Patriarcharum, & a pectore argenteo, id est, à sancta & laudabili Prophetarum conuersatione delapsum, ad luteos pedes temporis illius, quo & Hebræorũ & Gentium vita, quæ erat corruptissima deuenisset, tunc lapidẽ qui Christus est, è

Dan.2.

est, è monte, id est, deipara Virgine, descensurum, pedesque & totum statuæ huius corpus, quæ è Gentilibus; & Iudęis composita erat, confracturum, & nouam Ecclesiam exstructurum. Sed audite, proferam & alia.

Concionator Euangelicus de rebus ophanis aliquando concionem instituere potest.

Cum in Euangelio hodierno nomen Romanorum Imperat. Tiberium, titulos Cæsareos, Pontium Pilatum, Herodem, Philippum, Lysaniam, Annam & Caipham, illos ethnicos & infideles, hos sceleratos & Simoniaca labe infectos audio; quamprimum animo occurrit, quandoquidem Euangelium à recensendis ethnicis & scelestis hominibus haudquaquam abhorret, Euangelico concionatori magnopere etiam prodesse, non sacras modo scripturas accurate callere, sed historias etiam profanas monumentaq; gētilium lectitasse: è quibus dum tempus & argumentum postulabit in rem suam arma poterit depromere, aut saltem è sacro armamentario educta his ipsis exacuere, quibus inimicos, & religionis vitæque melioris aduersarios & oppugnabit, & expugnabit. Quam in rem egregiam figuram proferam.

Philisthæi cum Israelitis præualerent, quo eos in potestate retinerent, eorumque rebellantium impetum compescerent, vniuersos Israelis fabros, cusores, conflatores in terram Philistiim abduxerunt, vt è primo Regum manifestum redditur; adeo vt si Hebræi vomere aut sarculo ad colendam terram, vel gladio ad pugnandum indigerent, ad Philisthæos se conferre opus haberent. Hinc discamus Catholici intellectum cum omni sua armatura & suppellectile nonnunquam posse in terram infidelium descēdere, vt ipsi arma exacuant, & ex historiis eorum argumēta elicere fas esse, quibus eos deinde oppugnet & destruat. Vtile igitur fuerit plurimam rerum historicarum, veterumq; monumentorum cognitionem habere, quæ tempore & loco vsu veniant.

1. Reg. 13.

Mundi fraus. Matth. 10.

Ea namque mundi fraus & versutia est; vt qui in eo quiete & secure viuere desiderat serpentis prudentiam, vt Christus olim suasit, habeat necesse sit, modo virus & malitiæ venenum absit. Quis enim credidisset, sub Adoniæ verbis, Bethsabeam Salomonis matrem alloquentis, astum latere? Petebat ille in matrimonium Abisag Sunamitidem Dauidis concubinam, quam deperire se aiebat; sed aliud in verbis illis venenum delitescebat. Nam simul ac Bethsabee illius postulata ad Salomonem filium retulisset, illa qua erat sapientia, tametsi iuuenis, fraudem intelligens matri ait: *Quare postulas Abisag Sunamitidem Adoniæ, postula ei & regnum*, &c. perinde ac si dixisset: An ignoras mater, Abisag, quam fratri postulas, patris mei Dauid coniugem fuisse, ac reginæ nomen adeptam, multis ab eodem locupletatam fuisse diuitiis? adeo vt si Adoniam hanc ducere contingat, in me, qua est ambitione & regnandi siti conspiraturus sit, meque regno priuaturus. Salomon igitur fraude & astu cognito fratrem interfici iubet, vt res suas in tuto collocaret. Docemini hic prudentiam & cautelam, imo astum & versutiam, si occasiones id exigant: & præsertim superiores, patresque familias, ne fortasse filij, aut serui eos circumueniant. Habenda igitur prudentia est, quæ è profanis auctoribus sæpe erui potest, ideoque interdum in manus sumendi, quoque ex Euangelio hodierno manifeste ostenditur, in quo Gentilium nomina in rem sacram proferuntur. *Anno quinto decimo*, &c. Sed æquo hic mihi diutius hæsisse videor: Ioānis iam prædicatio inchoanda, atque hoc alterum concionis membrum futurum.

1. Reg. 2.

Serpentis prudentia in mundo volenti vitasse filij, uere necessaria.

Luc. 3.

Regno igitur Israël in tetrarchiam diuiso, & Gentibus quodammodo in prædam dato, inque alienigenas frustillatim dilacerato, Hebraica *factum est verbum Domini super Ioannem in deserto.* Hebraicam hic notate phrasim, qua innuitur, Deum Ioanni præcepisse, vt verbum suum populo annuntiaret: atque hæc loquendi ratio in sacris literis satis frequens & obuia est; vt & apud Isaiam: *Et factum est verbum Domini ad Isaiam.* Adeo vt Ioannes triginta annorum esset priusquam concionari inciperet: hic discimus, prædicandi munus & officium ætatem maturam, magnamque prudentiam exigere. Deinde prædicator hic expectabat, donec à cœlo ad docendum vocaretur; & deserto egredi, cauernis prius exire, ad populum docendum noluit, quam Deus vocasset, & iussisset.

Phrasis.

Isai. 32.

Spiritus illi cœlestes quos olim Isaias ante

Isai. 6.

Dei

Concionator. Dei thronum volantes vidit, quamuis duab. alis volarent, quatuor alas tamen vinctas & colligatas habebant. Mysterium denotat, in ijs ad quæ ex voto necessitateq; obligamur, qualis est integra legis obseruatio, & maxime obedientia semper nobis volandum esse, nunquamq; quiescendum; at in ijs quæ præter ordinem suscipienda sunt, cœlestem vocem à qua vocemur, vt Ioannes hic expectãdam. Obedientia siquidẽ præstat sacrificiis.

Oza, cum currum, quo arca Domini vehebatur regeret, dum sacerdotale munus, arcam vacillantem & lapsum minitantem profanis manibus attingere præsumẽdo, temere sibi arrogat, vindicẽ Dei manum sentiens, extemplo exanimis in terram concidit, & ad aliorum cautelam temeritatis pœnas dedit. Docemur hic, eos qui vltro se, à Deo nec missi nec vocati, in aliquod munus ingerunt, & intrudunt, & maxime in prædicationis quod sacerdotum proprium est, temeritatis pœnam promereri, & importunæ ingestionis reos esse. Intellexit hoc Apostolus, dum Hebræis scribendo ait: *Nemo assumit sibi honorem, sed qui vocatur à Deo tanquã Aaron.* Innuere voluit magnæ temeritatis indicium esse, prædicationis munus velle assumere, & à Deo non esse prius ad ipsum destinatum. Vnde Ioannes triginta annis in deserto vocem Domini præstolatur; & ecce trieesimo anno completo, factum est verbum Domini ad eum.

2. Reg. 6.

Hebr. 3. Nemo concionatoris munus nisi mittatur, assumat.

V. Nihil damnosius hominum consortio.

Quanta mysteriorum seges in horum verborum agro sese manifestat! Primo, Ioannes quantumuis iam ab vtero matris sanctificatus fuerit, adeo vt mortali se peccato coinquinare non posset; hominum tamen familiaritatem consortiaq; deuitans, in deserto & inuia solitudine apud feras habitare voluit. Nam homo homini pestis & interitus, nullamq; quam ab hominibus grauius damnum patimur. Hinc cum Deus Hebræos in terram Chananæorum induceret, omnes habitatores & incolas interfici, aut senibus pelli voluit: innuere volens nihil sceleſtorum deprauatorumque consortio deterius aut pernicioſius esse. Atq; hoc voluit Dauid rex, cum Sauli gemens diceret: *Maledicti serui in conspectu Domini, tui eiecerunt me hodie, vt non habitem in hæreditate Domini, dicentes, vade, serui dijs alienis.*

Num. 33.

1. Reg. 26.

Secundo, mundi negotia deserit, hominumq; commercium fugit, vt eo melius cõtemplationi cœlesti vacet. Hoc namq; hominib. piis & contemplatiuis imprimis necessarium est, vnde per Prophetam ait Deus: *Vacate & videte, quoniam ego sum Deus:* Quicũq; Deum videre & intueri desiderat, ab omnib. mundi negotiis liber sit oportet. Hinc in Genesi; Deum in rerum omnium creatione soli diei Sabbathi, quo ab opere cessarat, finemq; creationi imposuerat, legim° benedixisse. Vnde manifeste colligitur, illo nos tempore cœlestem benedictionẽ promereri, quo ab humanis occupationibus vacamus, & ab omni negotio sæculari feriamur.

Ioan. mundum deserit, vt rebus diuinis vacet.

Psal. 54.

Hinc quietem cum sponsa in Canticis caperet, exultans sponsus filias Ierosolymitanas coniurat, hanc ne interrumpere præsumant, sed dormiẽti adstent congratulantes; *Adiuro vos filiæ Ierusalẽ, per capreas ceruosq; cãporum, ne suscitetis, neq; euigilare faciatis dilectam, quoad vsque ipsa velit.* Hic discite, Auditores, nunquã excitare, id est, impedire animas, sponsas illas cœlestes, quiete perfruẽtes, & tranquille in monasteriis degentes. In illis enim molliter dormitãt, procul ab omni strepitu & à turbis mundanis sequestratæ. Felices autem ter & amplius, quib. hac quiete perfrui concessum; at miseri & infelices qui eadem carent, mundi negotijs nimium implicati, eorũ quæ Dei sunt, & ad animam spiritualium rerum spectant, obliuiscuntur. Cuius rei figura hæc est.

Gen. 2. Non sunt impediendi qui quiete in monasteriis viuunt.

Erat apud Hebræos ignis in altari semper accensus: præceperat namque Deus: *Ignis in altari semper ardebit.* Hinc porro ignem sacerdotes tempore captiuitatis Babylonicæ in cauerna quadam occultarunt; quem cum postliminio libertati pristinæ restituti, & in patriam reuersi quæsiissent, aquam quãdam crassam & spissam, vt in Machabæorum libris refertur, inuenere, qua ligna & victima deinde cõsperſa, sole in axe nitente, & radios euibrante, ignem mox concepere. Hebræi igitur quamdiu Hierosolymis agerent, accẽsum semper in altari holocaustorum ignem habuere; sed ipsis in Babylonem abductis,

Leuit. 6.

2. Mach°.

idem in aquam lutosam & spissam conuersus est. significare hic etiam Deus voluisse visus est, eos qui in spiritus quiete & tranquillitate procul à rerum mũdanarum strepitu viuunt, diuini amoris ignem in cordis ara conseruatum fouere, ignem inquam, opera illorum desideriaq; Deo incendentem & adolentem: qui dum negotiis variis implicati, in mundi Babylonem secedunt, eundem in cœnam & lutũ, id est, in tetra & impura desideria conuerti. Hinc Ioannes à primis annis negotia sæcularia deserit, in desertum secedit, vocem Domini, qua ad prædicandum inuitetur, interea præstolans.

Ioannis perseuerantia.

Notate hic etiam Ioannis perseuerãtiam, & infractam constantiam, idq; in tanta austeritate vitæq; continentia: ac nostram eheu inertiam & imbecillitatem, qui cum vix annum integrum Dei seruitio impendimus, virtutumque exercitio ad tempus incubuimus, defatigati & dormiscẽtes à sancto proposito resilimus, & arma deponimus. Dauidem regem sapiens & cordata quædam matrona his elogiis decorauit: *Sic est Dominus meus rex, sicut angelus Domini, qui neq; benedictione, neq; maledictione mutatur.* Quo constantiam illius & immobile robur exaggeret, angelo eum comparat, qui quod semel animo concepit, nunquam deserit, decreta eius immobilia sunt, & voluntatem nunquã mutat. Fœlix igitur ille & vere beatus, qui quam virtutum viam semel insistere cœpit, non deserit, nullaq; prosperitate aut aduersitate à cœpto reuocatur. Felix ille qui semper idem est, ac velut rupes, omnes pelagi minas & rabiem exsibilans, immobilis & infractus persistet.

2. Reg. 14.

Perseuerãtibus vita æterna promissa est. Luc. 22.

Tam nobilis porro perseuerantiæ virtus est, vt, postquam Dominus in Euangelio discipulorum constantiam deprædicans dixisset: *Vos estis qui permansistis mecum in tentationibus meis*: mox subiunxerit, *Et ego dispono vobis, sicut disposuit mihi pater regnum.* Eo q tentationes superassent, & in certamine infracti destitissent, cœleste iis regnum pollicetur; vnde colligere est, eos coronam & diadema promereri, qui in virtutis studio perseuerant. Hinc virum iustum soli nunquam lumen amittenti, stolidum vero lunæ, in menstruas mutationes distinctæ, comparat Sapiens: *Iustus sicut sol permanet, stultus autem sicut luna mutatur.* Atque vt chamæleon loci in quo versatur colorem attrahit; ita inconstantes & mobiles, in horas & quauis opportunitate oblata mutantur.

Eccles. 27.

Viginti quinque iam annis Ioannes eremum, instar anachoretæ, incoluerat, inque vasta solitudine habitationem fixerat: è quo de sanctitate illius ominari licet. nam vt nobilissimæ ac generosissimæ aues semper in lustris & desertis locis volitant, rupesque inaccessas inhabitant, hominum familiaritatẽ exosæ, ne fortasse eorũ insidias experiantur: ita sanctissimi quique & diuina contemplatione nobiles, mundanorum familiaritatem, & commercia deuitant, ne forsitan inescari ad prauorum imitationem transuersum abripiantur, ideoq; in solitudinem & eremum secedunt, atq; hunc in modum seipsum alloquebatur Bernard. dicẽs: *O anima mea sola es, vt illi soli te solam serues quem ex omnib. elegisti.*

Simile.

Iulius Cæsar dicere solebat, nunquam se minus solũ esse, quã dum solus esset, qui hoc fieri posset, interrogatus, prudentissime respondit: huiusmodi debere nos seligere socios, qui meliores nos efficere consuetudine sua possent; prauorum vero & sceleratorum consortia fugiẽda, quorum vita damnum & detrimẽtum afferre soleat. Si enim viuentiũ, inquit, consuetudinem consector, omnes in vitia pronos cõperio. At dũ solus sum, mortuorum cõmercio societateq; gaudeo, eorũ heroica facinora virtutesq; litteris cõsignatas lectito, ac totidem tunc stimulos & calcaria sentire videor quib. ad imitationẽ inciter, iisq; similis esse quodammodo cõpellar. Huc accedat præclara illa D. Antonij sententia, qui initio conuersionis dicere solebat, *Si saluari velis, honores & homines fuge* Hoc profecto magnus Zachariæ filius fecerat, qui iã inde à quinto ætatis anno, mundo valedicẽs in desertũ secesserat, & trigesimũ hodie annũ agens, eodẽ egreditur, vt mundũ ad pœnitentiã vocet, Deiq; Euangeliũ deprædicet?

Iulii Cæsaris apophthegm.

Luc. 3.

Contemplatio VI. Interdum deferenda operaque

Et venit in omnem regionem Iordanis. Hinc discere possumus, peratile sæpenumero esse, ne dicam necessarium, cõtemplationẽ relinquere, & misericordiæ operibus vacare: præ-

fer-

misericordiæ exercenda.

sertim cum ille Anachoretarum Primas Ioannes, qui tanto tempore contemplationi studuerat, deserto egrediatur, inque mundi turbas se coniiciat. Actio porro & contemplatio sorores sunt, quarum figura & exemplar Martha & Maria fuêre, ambæ Christo caræ. Quod egregio è Cant. carmine conceptu notius reddam. Ita namq; sponsam suam alloquitur sponsus: *Quæ habitas in hortis, amici auscultant te, fac me audire vocem tuam.* Quasi dicere voluisset; ô anima, quæ vt plurimum per florigera & amœna diuinæ contemplationis prata obambulas, egredere paulisper, & veni in nosocomia & xenodochia, veni in ptochotrophia, in domos pauperum ac viduarum: illic audire vocem, operaque misericordiæ qui exerces, videre velim: illic pauperes, amicos s. tuos, operire, quite videre vocemq; tuam audire gestiunt.

Ezech. 1. Contemplatio actioni iungenda.

Animalia illa prodigiosa, quæ Propheta olim vidit, volabant, & manus etiã hominis sub pennis habebant. Mystico hoc emblemate designare voluit Deus, desiderare se in nobis & alas contemplationis, & manus quibus operemur, proximoq; in necessitate cõstituto succurramus. Notandum quoq; hic, singula hæc animalia manus hominum habuisse. Sunt enim plurima aquilæ quidem alas habentes, sed vnguibus leoninis deformes, & ferinas manus præferentes, qui quãuis in meditationibus suis mirifice illuminentur, & interdum in sublime efferantur; operibus tamen barbariem quandam & inhumanitatem præferant. Horum de numero Ioannes non erat, sed ad horum animaliũ imitationem, habebat & actionem & contemplationem. cum enim tanto tempore in deserto meditationi rerum diuinarum studuisset, hodie vitã actiuam inchoat, mundũ docet, peccatores coarguit; ad pœnitentiam deuios reuocat. An non auditis, vt per arboreta & opacam solitudinem vox illa strepat:

Marc. 3. *Parate viam Domini, rectas facite semitas eius.*

Ecquis ille, Deus bone, Doctor? Ecquis Ecclesiastes! in deserto s. à pueritia educatus erat, triginta annis in solitudine, velut in vmbra, sese exercuerat, ab omni sæculari strepitu & rerum mundanarum impedimentis immunis, & ab hominum commercio familiaritateque penitus remotus. Diues ille Euangelicus, inferni suppliciis excruciat' patrem Abraham rogauit, vt angelum, vel aliquem è mortuis, ad fratres destinaret, qui eos ad pœnitentiam hortaretur. credebat siquidem huiusmodi prædicatorem plus apud illos, quam alium quempiam, eo quod ab altero venisset orbe, auctoritatis & ponderis habiturum, sibiq; persuadebat, prædicatorem vitam huiusmodi instituere debere, vt non de hoc mundo, sed de altero, venisse iudicaretur: qui vero mundum & mundana redoleret, huic muneri penitus ineptum esse. *Luc. 16.*

Hinc Ezech. Deus ad annuntiandum verbum suum emittẽs, hoc ei modo locutus est: *In conspectu eorum portaberis, in caligine offeres, faciem tuam velabis, & non videbis terram.* Innuere voluit, concionatoris esse, raro prodire in publicum, & nonnisi clam & occulte, raroq; se in populi conspectum dare: oculos quoque ei velandos, ne terram aspiciat, i. e. turbis & negotiis sæcularibus se immisceat. *Ezech. 12.*

VII.

Ioannes in Pathmos insulam relegatus, angelum vidit, qui Babylonem præteruolaret, manuq; æternum Euangelium gestaret; qui cum alta voce inclamasset: *Timete Dominum, & date illi honorem*, vrbs cõcussa ad terram concidit. rem miram, tamen verissimã! innuit autem, veri prędicatoris nomine eum dignum esse, qui Angelicam viuendi rationem exprimat, Euangelium manu præferat, id est, cuius opera verbis quam proxime respondeant, qui in vrbibus non commoretur aut tergiuersetur, sed quodammodo volando pertranseat. Felix autem ille & vere felix qui egregiam hanc symphoniam edere potest, qui cor ad linguã, mores ad verba tẽperare nouit. Vnde bene mea quidem sententia Salomon: *Legem meam quasi pupillam oculi tui liga, in digitis tuis scribe illam*, legem autem digitis tunc concionator inscribit, quãdo quæ dicit opere complet, vitamq; verbis adaptat. Vtrumque Ioannes quam perfectissime expleuit: vita siquidem eius prędicationi, & prædicatio vitæ, respondebat. In desertis enim viuebat locis, ac nonnisi pœnitentiam docebat. Hoc autem concionum illius thema: *Parate viam Domini.* *Apoc. 14.* *Prou. 7.* *Marc. 1.*

Cur Ioseph Patriarcha Ægypti Domi-

Gen.41. nus constitueretur: & triumphum quodammodo ageret, præco eum præcedens clamabat, vt omnes genu coram eo flecterēt, & vniuersi regni præpositum eum agnoscerent. Ad eundem etiam modum Ioannes hodie, Messiæ aduentum veluti præco ante eum præcedit, clamans & omnes excitans, vt vias illi parent, impedimenta remoueant, honorem debitum exhibeant, atque vt mundi redemptorem eum agnoscant. Ita namq; de eo vaticinatus erat Zacharias pater. *Et tu puer Propheta Altissimi vocaberis; præibis enim ante faciem Domini parare vias eius.* Viæ igitur Domini præparandæ sunt.

Luc.1.

Leuit.5.

Quicunq; in lege veteri par turturum pro peccato offerret, aut duos pullos columbarum, vnum in holocaustum, alterū pro peccato immolabat, at qui pro expiatione peccati offerendus erat, iugulari prius, omnemque sanguinem profundere debebat. nolebat enim DEVS sacrificium hoc sanguine fœdari. *Et asperget de sanguine eius parietem altaris quidquid autem reliquum fuerit, faciet distillare ad fundamētum eius, quia pro peccato est.* Sanguis hic primo effundendus, ac deinde victima immolanda & comburenda denotant, prius desideria carnis nostræ mortificanda, quam Deo cor in holocaustum & sacrificium offeratur. Atque hoc est, iuxta Euangelij sensum, vias Domino præparare.

Allegoria.

Cur Hebræi in deserto non fuerint circumcisi.

Præceperat olim Deus, Hebræorum masculos octauo die circumcidi; quadraginta tamen annorum spatio, quo in deserto Sinai hæsere, nemo legitur circumcisus, donec terrā promissionis ingressi essent; sed quotquot Ægypto exierant, in deserto mortui sunt. Mystica autem rei huius ratio hæc est: quod Deus veram fore eorum circumcisionem non crederet, qui quotidie ad ollas Ægyptias adspirarent, ac præter Ægyptum nihil somniarent. Et profecto illi circumcisione, quæ in corde peragitur penitus indigni censendi sunt, qui Ægyptum semper in animo & cogitatione gerunt, vitulos aureos in deserto adorant, mundique captiuitatem æquo animo ferunt, adeo vt liberi iam eandem denuo experiri velint. Quamobrem omnia hæc velut impedientes salebræ, detruncanda sunt, vt ita Domino via paretur, & Ioanni fides habeatur, dicenti: *Parate viam Domini.* Id est, Animas vestras adornate, conscientias præparate, virtutibus si quibus potestis, easdem insignite, domicilium animæ vestræ, quam poteritis optime instruite; & pretiosissima suppellectili replete; si quid autē ad ornatum deerit, Deus, quæ illius benignitas, & liberalitas est; de suo conferet, & abunde supplebit. Admirationem scilicet regum mundi huius, qui quocunq; diuertant, etiam in palatio lectissimo ornatissimoq;, supellectilem tamē omnigenam & pretiosam secum trahūt, ac præsertim ea quæ ad regium splendorem facere videtur. Formosa quidem fuit Iudith à Deo condita, pretiosæ & splendidæ fuēre vestes quas induerat, quo gratiam in oculis Holofernis inueniret, attamen, quoniam natiua illa pulchritudo, & decor ascititius non sufficiebat, DEVS singulari quadam ratione pulchritudinem eius auxit, adeo vt quæ prius cum nymphis, postea cum duabus forma contendere potuisset. Hinc discimus, Deum, quando animam illustrare & adornare, conscientiasque virtutibus insignire contendimus; perfectiones alias, & copiosam gratiam de suo vltro profundere nostrique ornatus & pulchritudinis esse studiosissimum.

Marc.1.

Iud.10.

Nam vt formæ substantiales, dum materiæ formam tribuunt, eandem quoque perficiunt: quæ quamprimum vt locum habere cœperint, mox subiecto esse, mouere, sentire, vitam, & actionem conferunt: Ita benignissimus Deus gratia sua animam nostram polit & informat: qui quamprimum vt eam subiecit, quidquid ad ornatum eius deesse videtur, largissime suppeditat. Atque huc respexisse visus est Salomon, cum de Sapientia diceret: *Veniant omnia bona pariter cum illa.*

Philosop. axioma.

Sap 7.

Virgines illæ, quæ coram rege Assuero comparare statis diebus debebant, præter ornamenta, monilia, cimelia, quæ secum deferebant; quidquid sibi ad ornatum deesse putabant, à rege ornatus & pulchritudinis studiosissimo accipiebant, quo elegātiores & formosiores viderentur: ita quidquid nobis ad animarum perfectionem & ornamen-

Esth.2.

mentum putabimus deesse, è spiritualibus Dei regis nostri thesauris petere poterimus, qui nihil huc spectans denegabit. Cum vero coram maiestate eius nos sistere voluerimus, persuadeamus nobis quæso, Deum, præter pulchritudinem, virtutumque decus quod acquisiuimus, plura alia gratiarum ornamenta è thesauris suis, vt Estheri reginæ eunuchi, suppeditaturum, charismatibusque variis nos adornaturum.

1. Par 5. Crediderat quidem rex Iudæ Salomon, splendidissimam se Deo domum construxisse: at quoniam nihil esse, imo tantæ maiestatis intuitu sordere eadem videbatur; nebula illam & gloria Dominus replenit, atque ita tandem dignum se palatium & habitaculum effecit. Annon hic discimus, omni etiam ornamento adhibito, quo animas ad Deum recipiendum præparamus, nihil nos effeciſſe, imo omnia ipso indigna esse; ipsum vero, cum in easdem descendere voluerit, noua quadam ratione illas adornare, gloriaque & maiestate complere? Tamen quantum possumus, easdem ornemus, ac pro viribus venustati ac splendori earum studeamus, & merito.

Deus animam gloria aduentu suo replet.

Exod. 19. Si enim, dum Angelus, Dei personam repræsentans cœlo descenderet; omnem populum, ipsos etiam sacerdotes sanctificari & mundari voluerit Deus: quanta obsecro sanctitate & munditie opus est, vbi ipse Deus in animas nostras descendere voluerit? Hinc bene, Iudæos alloquens exclamat Isai. *Lauamini, mundi estote, auferte malum cogitationum vestrarum*, id est, paucis vt dicam, *Parate viam Domini.*

Isa. 1. Marc. 1. Num. 11. Pridie quam Dominus, Hebræorum œconomus, coturnices & volucres in castra Israël, velut commeatum, pluerat; clangere buccinas voluit, & per omnes castrorum angulos edici, *Sanctificamini cras, & comedetis carnes.* Cogitate obsecro vobiscum, si Deus ita Israëlitas ad coturnices & cibum corporalem sumendum paratos voluit: an non præparationem ad epulum illud regium, diuinum, ac vere cœleste, quod in Incarnatione filii Dei, eiusque aduentu adornatur, in quo animæ nostræ incredibili gaudio deliciis incomprehensibilibus, gloriaque inæstimabili reficiantur, merito à nobis omnibus exigat.

Esth. 4. Nemo pannosus aut sacco indutus atrium interius Assueri regis ingrediebatur, nisi certissimum capitis periculum adire vellet: nullus enim nisi splendens & rutilans admittebatur. Si terreni regis maiestas & amplitudo hunc fastum & ornatum requisiuit, an non maiorem rex ille cœlestis promeretur? profecto indecorum & ineptum esse censeo, pannosum & lacerum coram maiestate illius apparere, laciniis inquam peccati deformem, & sordibus scelerum putrescentem: quamobrem omni ratione cauendum, ne, cum aduenerit, res nostræ pessimo sint loco, vitiisq; sordeamus, aut laceri simus: ideo date operam, vt Domini vias præparetis.

Voluntas nostra via Domini est. Ipsa porro via Domini nihil aliud est quam voluntas nostra, per hanc enim ad gratiam & iustificationem peruenitur, & sine hac ad nos Deus accedere non potest, aut suam erga nos misericordiam ostendere: ideo siquidem exigit, vt viam paremus per quã ad nos descendat. Omnia autem peccata viæ nostræ sunt, sola virtus via Domini: quæ à se mutuo nimium quantum distant, *Nonne*, inquit Propheta, *via mea sicut via vestra, & cogitationes meæ sicut cogitationes vestræ.* Peccatorum quippe via ampla est & lata: semita autem Domini angustissima. Ipsa quoque vita nostra via ad gloriam æternam est, ideoque viatores & peregrini, interea dum hic viuimus, nuncupamur: hæc porro, dum nascimur, incipit: dum morimur & hinc abimus, desinit & exspirat. Isa. 58.

2. Cor. 5. Ita scilicet philosophatur Apostolus Paulus, *Dum sumus in hoc corpore, peregrinamur à Domino.*

Psal. 24. Ipse etiam Dominus vias habet & semitas. Vnde Psalmographus easdem sibi demonstrari postulãs ait, *Vias tuas Domine demonstra mihi, & semitas tuas edoce me.* Vias solum sibi demonstrari postulat, de se confidens facile se easdẽ sequi posse: ac semitas edoceri vult, & in iis à Domino dirigi: viarum autem nomine præcepta decalogi hic intelliguntur: per semitas autem consilia Euangelica: ad decalogi mandata omnes omnino mortales obligantur, ad cõsilia vero nulli nisi qui vltro iis se subdunt. Præceptum siquidẽ est & Domini

Deus habet vias & semitas.

mini via, eleemosynam extrema necessitate oppressis elargiri: at consilium & nonnisi trames & semita, diuenditis suis & pretio in pauperes distributo, monasticam profiteri. Hinc est, quod qui consilia sequi contẽdunt, maiora certamina patiantur, maiorique discrimini expositi sint, quam qui vias ingrediuntur communes & tritas. Solent enim à prædonibus mercatores dispoliari, non in via regia aut planitie: sed in angustiis viarum, & inuiis saltibus: Ita quotquot in mundi huius saltu, angustas consiliorum diuinorum semitas ingrediuntur, maius discrimen adeunt, quam qui regiam viam insistunt, & publica præceptorum decalogi itinera calcant.

Gen. 49. Emblematice & allegorice insinuauit hoc patriarcha Iacob, cum filiis benedicens diceret: *Coluber in via, & cerastes in semita, vt mordeat vngulas equi, & cadat ascensor eius retrorsum.* Emblema hoc denotare voluit, diuinorum mandatorum vias non tantæ molis esse insistere: sed vt consiliorum semitas quis secure & illæse pertranseat, hoc opus hic labor est: Hoc saltem in primis tenendum, Domini viam omnibus parandam esse.

Quatuor solent in via difficultates occurrere.

Quatuor solent, vt plurimum, in via aliqua difficultates occurrere: prima si aspera, salebrosa, & confragosa sit: quam difficultatem vt euitemus. Ioannes ait, *Erunt aspera in vias planas.* Secunda, si anfractus & implicitos labyrinthos habeat: hanc vt tollamus, dicitur: *Erunt prauain directa.* Tertia, si valles habeat profundas, ob quas descendere oporteat: hæc vt auferantur, additur, *Omnis vallis implebitur.* *Luc. 3.* Quarta & postrema, si scopulosus & difficilis in medio viarum mons occurrat, quem transcendere sit necesse: cuius impedimenti tollendi ratio est quam Euangelista subnectit: *Omnis mons & collis humiliabitur.*

Montes honorum symbolum sunt.

Porro per montes hos viarum facilitatem impedientes, superbia, ambitio, honores, dignitatesque mundi huius intelligi queunt: atq; in horum iugis & culminibus Deus non reperitur, quippe qui in iisdem sedem non figat, nec commoretur. Notauit hoc in Canticis sponsa, dum ait: *Cant. 2.* *Ecce ipse venit saliens in montibus, transiliens colles.* Sed inculte superbiæ mons, quo ampliores & maiores nactus es à Deo gratias & charismata, eo te- *Eccl. 3.* ipsum deiicere deberes profundius. Admonuit hoc ipsum Salomon. *Quanto maior es,* inquit, *humilia te in omnibus, & coram Deo inuenies gratiam.* Per has autem loquendi rationes, omnes nos in moribus auferre vult sordes, vitæque maculas & imperfectiones penitus eluere.

Atq; hoc est, cuius hodie vos Auditores, admonitos velim. Præparate igitur vias Domini, itinera mundate, conscientias vestras purgate & complanate, animasq; vestras ad magnum illum dominum recipiendum disponite. Annuntio vobis eum in foribus esse, aduentum illius iam instare, imo adesse iam iam in limine: vias igitur peristromatis conuestite, palatium ei dignum instruite, confessiones accurate scopis, sordes omnes & congeriem scelerum euerrite, pœnitentiæ vnda omnia abluite, nullumque vel minimum peccatum, aut labeculam in eo relinquite, superbiæ & magna promittentis sibi cenodoxiæ montes complanate: auaritiæ & libidinis valles, ne dicam abyssos, complete: negotiorum secularium labyrinthos & anfractus rescindite: dumeta denique & vepreta, & prauorum desideriorum senticeta succidite. Atq; hæc optima, eaque præstantissima, viæ Domino parandæ ratio. Conclusio.

In hoc obsecro, sanctissime animarum nostrarum Zelator, æterne & omnipotens Deus gratia nobis tua succurre: & quandoquidem nos adire, & corda nostra in habitaculum tibi seligere voluisti, benedictionum tuarum aulæis eadem adornare digneris. Hic enim, si nos ipsos intuemur, vires nostræ deficiunt, hic fatiscimus, hic nostra paupertas in tanto scilicet Principe recipiendo & iuxta merita illius palatium instruendo, apparet. nam quidquid huc conferri vndiq; conquisitum potest, tibiq; offerri nihil est, angustum est, exiguum, finitum & circumscriptum, præsertim tu infinitus cum sis & immensus, quique mundi ambitu comprehendi nequeas: Tuum igitur est, clementissime Deus, miserias & nudas animas nostras, vt digne Creatorem suum recipiant, præparare, gratiam elargiri, peccatis earum ignoscere, ad viam virtutis illas deducere, & ad-

& aduersus vitiorum insultus & impetus armare: simulque certissimam æternæ beatitudinis obtinendæ spem impertiri: quam concedere nobis omnibus dignetur, venturus propediem in mundum vnigenitus Dei filius. Amen.

DOMINICA INFRA OCTAVAM NATIVITATIS DOMINI.

Partes.

1. *Quæ vtilitas meditationis.*
2. *De admiratione Mariæ & Ioseph.*
3. *De ruina & signo.*
4. *De Anna in templo assiduitate.*

Erant Ioseph, & Maria mater Iesu, mirãtes super his quæ dicebantur de illo. Luc. 2.

FIGVRA.

Exod. 15. SACROS Moysis libros volutanti, sacramq; templi suppellectilem intuenti, occurrunt in tabernaculo fœderis duo Cherubim, qui extensas alas habentes auersis Propitiatorium vultib. contemplantur, quod singularis admirationis signum est. Ipsum quoque in Euangelio hodierno legere videor: in quo duo noui Cherubim, Maria scil. Deipara, & Ioseph, sanctarum meditationum alas extendentes, nouum illud Propitiatorium, Iesum Christum in templo intuentur & obstupescunt. Nihil hic præter admirationes, prophetias & vaticinia occurrit; quæ vt digne exprimamus paracliti Spiritus auxilium implorandũ, & in ipsum gloriosissimæ Deiparæ preces & intercessio adhibenda. Hinc salutabimus eam verbis quibus olim paranymphus Gabriel eam allocutus est, *Aue Maria,*

1 Oratorum princeps Tullius cum in quæ-
Lib. 4. stionibus Academicis de actione & operatione intellectus ageret, prudenter & docte admodum scripsit: *Est animorum ingeniorumque nostrorum naturale quasi quoddam pabulum, consideratio contemplatioque naturæ, & cloque homini & erudito cogitatio est viuere.* Quod ille de rerum naturalium intuitu contemplationeq;, equidem hodie de spirituallium & diuinarum meditatione dicere audebo: solam nimirum rerum cœlestium, omniumque operum quæ Deus operatus est & indies operatur contemplationem, animorum nostrorum pabulum & delitias esse, hominique Christiano solam hanc considerationem, vitæ & spiritus loco existere. Atque hoc modo viuere solebat Psalmographus cũ diceret: Et *Meditabor in omnibus operibus tuis:* id est, quidquid agam aut cogitabo, opera semper tua meditabor, & omne exercitium meum erit, admirabilia tua contemplari. *Psal. 76.*

Vita hominis Christiani meditatio est.

Ieremias cum hominis iusti perfectiones describeret, ait: *Sedebit solitarius, & tacebit, quia leuauit se super se.* Omne studium scilicet hominis pii & collecti erit, solitudinem & quietem sectari, tacere, linguæ frena compescere, quo animam sanctis exercitiis distineat & pascat: idque quia sancta quadam meditatione se super se eleuabit. Tria hic essentialia contemplationis membra notanda sunt: solitudo in primis, silentium, & spiritus quædam elatio, id est, vitæ perfectio & virtutum studium. *Thren. 3.*

Tres partes meditationis essentiales.

Prodigiosa illa animalia, quæ tot mysteriorum matres sunt, *ibant & reuertebantur instar fulguris coruscantis:* id est, magna celeritate. Docemur hoc emblemate, magna diligentia & festinatione, ab externo operum sanctorum exercitio, ad contemplationis studium, ab actione ad meditationem, à turbis ad requiem, à strepitu ad solitudinẽ, à præliis ad vmbram & gymnasium redeundum esse: atque in hoc animarum sanctarum perfectionem consistere. *Ezech. 1.*

Hic sponsa illa in Canticis, sponsi & dilecti perfectiones enumerans pulchritudinem, labiorum & dentium decorem potissimum celebrat, *Guttur tuum sicut vinum optimum dignum dilecto meo ad potandum, labiisque ac dentibus illius ad ruminandum.* Per dentes hos & labia ad ruminandum apta, sanctæ exercitiũ meditationis intelligere vult sponsa, simulque innuere, eos qui os ad ruminandum habent, id est res diuinas contemplandas, omni laude dignissimos esse, diuinæque maiestati gratissimos. *Cant. 7.*

Sponsa dilectum à meditatione rerum diuinarum laudat.

Et quoniam ruminationis mentio incidit, reperio in Leuitico, omnia animalia, q̃ bifi- *Leuit. 11.*

dam

dam vngulam non habent, nec cibum sumptum ruminant, immunda, Deoque inuisa quodammodo censeri, Bisida hæc vngula, caritatis signum est: ruminatio autem, denotat eos qui caritate carent, & superfluorum vngues in pauperes sua effundendo, nõ diuidunt, item eos qui non ruminant, id est, diuina opera nunquam ob oculos habent, ab omnipotente reiici, ac velut immundos & abortiuos reprobari.

Mundus inferior cum superiore cõnectitur.

Docet in meteorologicis Aristoteles, inferiorem hunc mundum necessario cum superiori connecti & copulari debere, vt nimirum siderum potentiæ, & influxus cœlestes, occultæque qualitates astrorum rebus inferioribus communicentur. Idipsum de animarum nostrarum statu iudico: nimirum animam & mentem nostram diuinæ semper coniunctam & annexam esse debere, idque per assiduum amorem & contemplationem perpetuam: vt nempe influxus cœlestes, & luminis illius supernaturalis radij in eam descendant, quibus illustrata vitæ æternæ fructus producat: & ad hoc nos adhortatur Propheta, *Accedite ad eum & illuminamini.* *Psal. 33.*

Conseruãtur omnia, iuncta suis principiis.

Omnia quoque in esse suo conseruantur, cum causis & principiis suis, è quibus ortum habent, annexa manent, in iisque continentur. Hinc pisces in aqua, plantæ & germina in terra, bestiæ in siluis & agris viuunt & degunt. Mens igitur hominum, quæ è cœlo & Deo immediate ortum sumpsit, vt ipsi quam proxime vniatur, & in ipso habitet necesse est, vt nimirum in esse suo permaneat per eum, à quo originem duxit & descendit. Hoc autem per solam rerum diuinarum meditationem fieri potest.

Eccl. 6. Ad hanc, quam dixi meditationem nos adhortatur Sapiens, dum ait: *Cogitatum tuum habe in præceptis Altissimi, & in mandatis eius assiduus esto, & ipse dabit cor.* Dare autem cor, nihil est aliud quam rerum diuinarum intelligentiam tribuere, & affectum erga cœlestia animo imprimere, qui in sceleratis & impiis hominib. inueniri nequaquã potest, de quib. *Psal. 81.* & Psalmista: *Nesciuerunt* (impii) *neq; intellexerunt, in tenebris ambulant*, adeo vt sancta meditatio cœlestiumque ac supernarum rerum contemplatio hominem prudentem & cautum reddat intellectumque eius illuminet. Testatur hoc August. in Meditationum lib. meditationis effecta enumerãs, *Ipsa*, inquit, *pariet scientiam: scientia compunctionem, compunctio deuotionem, deuotio incendit orationem:* respexit scilicet ad verba illa Psalmographi. *Psal. 38.* *In meditatione mea exardescet ignis.*

Meditatio animas incendit.

Nam quemadmodum calor qui in aqua est, ab igne subiecto, aut sole superimminente, non autem ab aqua, procedit adeo vt ipsa, igne aut sole remoto ad suam redeat naturã & frigescat: ita deuotionis feruor (teste D. Thoma) à rerum cœlestium meditatione proficiscitur, qua ablata, ignis succensus paulatim deficit, ac pietatis ille ardor sensim extinguitur, itaq; anima ad pristinum statum, ad nugas sc. solitas & voluptates quibus olim assueuit, reuertitur. Quamobrem qui ignem hunc in pectore suo perpetuum esse cupit, & hoc calore semper æstuare desiderat: nunquã à Deo debet recedere (ille enim ignis consimens est) verum maiestati eius in dies quam proxime accedere. Huius autem accessus & familiarioris commercii causa ipsa est meditatio: quæ præterquam quod animam succendat, recreat etiam & veras eidem delicias adfert. Quòd testimonio è sacra pharetra depromto notum faciam.

Meditatio animo veras adfert delicias.

Pius ille rex Dauid, cum delicias quas ex Dei operum contemplatione interdum in animo sentiebat, attentius secum perpenderet, præ gaudio & exultatione exclamat. *Quam dulcia faucibus meis eloquia tua! super mel & fauum ori meo*, merito quidem, inquit Hieronym. nam postquam mel aut alius cibus in stomachum demissus est, mensæque ablatæ, nullus in ore ferculorum sapor remanet: at verbum Dei incredibili suauitate reficit eos qui idipsum assidue ruminant & meditãtur. In cuius rei testimonium, loco verborũ, *in iustificationibus tuis meditabor*, ex Hebræo quidam ibidem legerunt, *In mandatis tuis deliciabor*: quasi meditari, & deliciari eadẽ significatione diceretur; & doctus ille Felix adhunc sensum admodũ idonee, Vulgata illa verba, *Nã & testimonia tua meditatio mea est, & consilium meum iustificationes tuæ* hoc modo transtulit: *Etenim mandata tua solatia mea, & iustificationes tuæ veri consilii mei*: perinde ac si *Psal. 118.* *Ibid.*

ac si dixisset: nullæ animo occurrere maiores deliciæ queũt, nulla lętiora solamina obuenire, quam decreta tua, & misericordias tuas infinitas incõprehensibilesq; meditari.

Cæterum ipsa meditatio animo robur & vires suppeditat Hinc cum Deus Samsonem omnium mortalium fortissimũ efficere vellet, in crinibus robur situm esse voluit: ecquę tamen crinibus cum robore similitudo aut sympathia? diuinam hic notare prouidentiã, auditores per crines: namque vt ait Hieron. in verba illa Isaiæ, 3. *Erit pro crispãti crine caluitiũ*, cogitationes desinantur. Deus igitur, vt demõstraret animæ vires in meditatione cogitationeq; consistere, Samsonis robur in cæsarie cõstituit. Quamobrem, Christiani, si dæmonib. ipsis velitis esse superiores, si eorum impetus infringere: opera Dei assidua meditatione recolligite: cogitationesq; vestras ad cœlestia sustollite, at si anima caluerit, si crinibus his destituta fuerit, diabol⁹ eo quo Sampsoni Philisthæi modo, vobis prævalebit, & Dominiũ in vos obtinebit. Quos quia Israelitæ nõ habebant, deplorat sortem eorum Hieremias. *Desolatione desolata est omnis terra, quia non est qui recogitet corde.*

Animæ robur in meditationib. situm.

Hier. 12.

Exod. 30. Ita Dominus Mosem olim allocutus est, *Sume tibi aromata æqualis ponderis, & cum incẽsi tenuissimum puluerem contuderis, pone ex eo in tabernaculo fœderis.* Per aromata hæc & suffimenta Origenes opera supernaturalia quæ Christus nostri redimendi ergo edidit, qualia sunt lachrymæ quas effudit, suspiria quæ corde imo deduxit, sanguis quẽ in nostri Redemptionẽ obtulit, itẽ amor aliaq;, designari putat. Omnia hæc minutim in sanctæ & piæ meditationis mortario si terãtur & tundantur suauissimum odorem edent. Nam vt aromata, nullum, nisi terantur, odorẽ emittũt, ita etiam diuina mysteria resq; cœlestes & ad Deum spectantes, nisi assidua contemplatione minutim subtiliterq; cõtundantur, nullum odorem dabunt.

Deut. 7. Sublimem hanc Philosophiam Hebræos edocturus Moses, populo dicebat, *Recordaberis cuncti itineris, per quod adduxit te Dominus Deus tuus, quadraginta annis.* Ad eundẽ modum & te, ô homo, beneficium tibi à Deo in vitæ tuæ peregrinatione collatorum semper recordari decet: quod per assiduæ meditationis auxilium obtinere poteris.

Esther. 4. Difficilia aliquot in libris Esdræ reperio ænigmata, quæ nemo facile soluat aut intelligat: quid est enim *Reuoca diem præteritũ, metire vẽtum, & ignem pondera*: solutionem horum habere vultis? Ipsa meditatio omnia hęc facili negotio dissoluet: illa namque reuocat nobis in memoriam beneficia quæ à longo iam tempore in genus humanũ, & priuatim in nos ipsos collata sunt: vitæ quoq; breuitatem dimetitur, quæ nõ nisi vapor est ad modicum parens & aura inanior: ignem quoq; illum horribilem, tartareum inquam, secreta & tacita cogitatione ponderat, & intellectus stateræ imponit.

Ezech. 1. De animalibus illis ab Ezechiele Prophe-
ta visis scriptum est, *Facies eorum & pennæ eorum extẽta desuper.* Facies intentionẽ, alæ vero eleuationẽ mentis denotant, quod omnis iustorũ cognitio & solicitudo nonnisi circa cœlestia versetur, & in omnib. suis actionib. non alium finem nisi Deum sibi proponant, in eumq; velut in scopum colliment. Atque hæc vni meditationi accepta referri debent, II.
in cuius gratiam prolixum hoc exordiũ deduxi, quod in Euãgelio hodierno gloriosam Virginẽ Mariam & Ioseph um in templo cõtemplantes intueat, & extra se quodãmodo raptos, cum Simeonis senis & Annæ viduæ vaticinia, & prędonia de puero Iesu audiunt. Textus Euangelij hic est, *Erant Ioseph & Maria mater Iesu mirantes super his quæ dicebantur de illo.* De hoc themate dicturus & vtriusque admirationẽ vt admiremini effecturus, duas in partes ipsum distinguam. Prima Ioseph & Virginis stuporem proponam: secunda oracula & vaticinia Simeonis & Annæ Phanuelitidis recensebo: atque ita mihi Euangelij medullam exsuxisse videbor.

Admiratio ignorantiæ filia.

Auspicando igitur, non possum quin hanc admirationẽ demirer, quam & plurimi mecum Patres olim demirati sunt, vt Origenes, Fulgentius, Ambros. Bernard. S. Thomas, alijq;. Si enim admiratio, vt quidem Philosophi docent, ignorantiæ filia: dicemusne Deiparam & Ioseph um ignaros fuisse eorum quæ euẽtura erant? nequaquam. abśit, vt eorum famam hoc obscuremus fuligine, & in

ipsos iniurij simus. At satius fuerit dicere, hanc Virginis admirationem similem fuisse ei, qua Christus centurionis postea fidem admiratus est: *Audiens autem eius miratus est.* Quæ verba D. Thom. exponens, duo admirationis genera esse ait, vnam ab ignorantia proficiscentem, atq; hanc nec in Christo, nec in Deipara locum habuisse: alteram quæ ex obiecti magnitudine & maiestate ortum habet, atq; ita mundi capacitatem, terræ amplitudinem, cœlestium orbium altitudinem maris profunditatem, astrorumque pulchritudinē demiramur, quamuis omnia certissime nobis constent. atque hoc admirationis genere credendum est, Virginem in mysterij huius magnitudine obstupuisse.

Matth. 1. Duo admirationis genera.

Virginis admiratio ab ignorantia non descendebat.

Certum est igitur, stuporē hunc ex ignorantia non venisse: neque enim ambæ illæ mentes, sanctitate nobiles, ignorare poterāt, puerum hunc, Dei filium & mundi redemptorem esse. Hoc nempe, ex reuelatione Spiritus sancti, ex Angelica salutatione, ex Magorum aduentu, pastorum adoratione, stellæ nouæ exortu, Prophetarum oraculis, demum ex vniuersa natiuitatis Iesu Christi serie quæ omnia huius rei certissima & manifestissima fuere indicia, cognouerāt. Sed mirabantur non sine stupore, cum attente considerarent ea, quæ Simeon & Anna de puero referebant: beneficia enim Dei quo magis agnoscuntur, quo maiorem in animis stuporem excitēt: atq; ideo melius eadem cognoscimus, cum attente contemplamur. Habet hoc nempe omnis meditatio vt maiorem rerum notitiā pariat; notitia vero admirationem & stuporē. Testatur hoc Psalmographus dum ait, *Mirabilia testimonia tua, ideo scrutata est anima mea.* Perinde ac si dixisset, eo q̄ anima mea testimonia tua perscrutata est, ideo mihi magis mirabilia visa sunt: vel, eo quod mysteria tua mirabilia, idcirco anima mea diligentius & enucleatius eadem indagauit.

Psalm. 118. Christianorum ignorantia ex eo ortum habet, q̄ opera Dei non meditentur.

His ita præsuppositis, dicēdum est, ignorantiam, ingratitudinem, & tepiditatē Christianorum inde hodie potissimum ortum habere, quod Deiparæ & Ioseph exemplo opera Dei, ac præsertim mysterium incarnationis Dominicæ pro dignitate meditando non admirentur. Certissimum siquidem est, nihil esse, quod animas mortalium edoceat magis, magnique in iis amorem diuinum excitet, simulq; ad gratitudinem inuitet, quam assidua mysteriorum sacrorum recordatio meditatioq;. Expert⁹ id erat Dauid rex cum diceret, *Concaluit cor meum intra me, & in meditatione mea exardescet ignis.* *Psal.* 38.

Meditatio fornaci comparatur.

Hinc ipsa diuinorum beneficiorum contemplatio non incommode fornax accensa nominari poterit: ipsa namq;, vt ignis ollam, animam nostram succendit & calefacit: & vt in olla flammarum vi & vehementia omnes in fundo latentes sordes sursum ascendunt, adeo vt & videri & despumari queant: ita cum quis meditationi rerū diuinarū intendit, tā aperte se diuina maiestas, sapiētia, bonitasq; illius ob feruorē inclusum exserit, oculisq; se nostris offerūt, vt imperfectionū nostrarū sordes quāprimum appareant, quo vitæ despumentur, & vita in melius cōmutetur. Vtilitatem hanc è meditatione promanantem perspectam habēs Psaltes ait, *In matutinis meditabor in te quia fuisti adiutor meus.* *Psal.* 62. Ipsa denique cordis nostri scopæ dici potest: quib. vsi etiam sunt Magnates & Principes ad animæ sordes euerrendas: testis sit Israel rex Dauid dicens, *Meditatus sum nocti, cū corde meo & exercitabar & scopebam spiritum meum.*

Christiana mysteria aromatis & tapetibus comparantur.

Aromata, pigmenta, suffitus, & odoramenta exotica, quamdiu conclusa sunt, nullum odorem spirant: sed mox, vt in apertum proferuntur, & aera intuētur, omnia nidore cōplent, adeo vt etiā à longe dissitis percipiantur. Tapetes auro & byssō intertexti, pulcherrimaq; imagines exhibentes, quamdiu cōplicati sunt, ne videri quidē merentur, neque etiā ab aliis rebus viliorib. differunt: sed ad parietē extensi & expositi inclusam pulchritudinem ostendunt. Ad eundem prorsus modum in Christianę fidei mysteriis agitur: quæ nullū includere decorem, imo ne cōcipi quidē digna videntur, donec sancta meditatione latius explicata, & in apertum quodāmodo prolata, sese q; ostentantia, amplitudinem, maiestatem, excellentiāq; suā manifestant. Proxime huc accessit Aggeus Propheta cū metaphorice diceret, *Qui mercedes congregabit, misit eas in saculū pertusum.* *Agg.* 1. Denotare voluit, eū qui beneficiorum, quæ velut merces

quæ-

quædam cœlestes sunt, à Deo acceptorũ memoriam non conseruat, sed quãprimum obliuiscitur, in saccũ ea pertusum cõiicere, & in terra obliuionis cõmorari videri, de qua locut⁹ Psaltes ait. *Nũquid cognoscentur in tenebris mirabilia tua, aut iustitia tua in terra obliuionis.* Psal.87.

Incarnationis mysterij dignitas.

At non fecit glorioſa Deipara, aut Ioseph coniux eius: sed vterq; incarnationẽ, natiuitatemq; Iesu Christi, & quidquid in ea mirabile accidit, admirat⁹ est. Vt hinc discamus, cogitationes in eadem coniicere, i. e. diuina mysteria, ac præsertim ipsum incarnationis meditari: quod adeo sublime & nobile est, vt homines simul & angelos in admirationem rapiat, Proph. sanctissimos percellat, oracula vaticiniaq; omnia perturbet, naturã horrescere & vniuersos mortales admirari cogat: Abac. Proph. dum mentionem eius fieri audiret, tremit & pauescit, dicens, *Domine audiui auditionẽ tuam, & timui*: quo loco lxx. legunt, *expaui*. De eo quid dicturus sit, Isaias ignorat, remq; credit esse incredibilẽ, *Domine quis credidit auditui nostro, aut brachium Domini cui reuelatũ est*. Ipsa quoq; Deipara, quæ sola plus q̃ omnes ad vnum Prophetæ de eodẽ nouerat, & Ioseph, cũ Simeonem & viduã eiusdẽ mentionẽ facientes audiunt, stupore defixi admirantur, *Erant Ioseph & Maria mater Iesu mirantes super his quæ dicebantur de illo.* Horũ igitur exemplo, anima mea, mysterij huius amplitudinẽ excellẽtiamq; demirare: quod tã nobile & excellens est, nihil vt Deus nobis conferre dignius, aut maius, aut modo aliquo nobiliori perfectioriq; nobis cõmunicare potuerit, quã dum per vnionẽ hypostaticã seipsum videndũ, tangendũ, & affabilẽ hominibus dedit, quæ vnio illam quę in cœlesti domicilio per beatitudinẽ habetur, longe antecellit. Atq; hæc opinio est Ioan. Damasc. cuius hoc axioma est, *Nil maius, quam quod Deus homo factus sit*. Fuit hoc sc. opus solius omnipotentis, & actus ab Altissimi descendẽs dextera: quo nihil nec sublimius nec altius fieri aut ne mente quidem cõprehendi potest. Ipse siquidem Deus humanam naturã induens, eandẽ adeo nobilem reddidit, itaq; sublimauit, vt altius abscondere non posset. idẽ nimirum illi subiectũ, hypostasim, sedem & domicilium dedit, quod sibi soli diuina natura selegerat, & in quo hactenus sederat & habitauerat. Adeo vt is ipse homo, quem in rerum creatione Deus Angelis subiecerat, iisque inferiorem fecerat, in incarnationis mysterio super Angelorum naturam euectus sit, & quasi nobiliore electus sit.

Abac.3. Isa.53. Luc.2. Nihil Deus maius facere potuit quam humanam naturam assumere. Lib.3.orth. fid.c.3.

Atque hinc forsitan, mea quidẽ sententia, angeli in Sacris litteris nonnisi serui & ministri Dei appellantur: vt in loco illo Psalmorum *Qui facis Angelos tuos spiritus, & ministros tuos ignem vrentem*, & melius adhuc Paulus, *Omnes sunt administratorii spiritus*. Homines vero digniori nobilioriq; nomine fratres nucupantur. ô nomen vel auro redimendum! Hoc Paulus aperte testatus est, dum ait, *Propter quam causam non confunditur fratres eos vocare dicens, Narrabo nomen tuum fratribus meis*, atq; hac affinitate gloriatus Bernard. ita in Cantica scribit. *Puto spernere me Christus non potest, quia os ex ossibus meis & caro de carne mea est*, quemq; vt fratrem habeo. Psal.103. Hebr.1. Hebr.2. Sam.2.in Cantic.

Atq; ob hanc causam Ioannes, cum Angelũ vidisset, eumq; adorare pronus voluisset: ab eodem mox audiuit: *Vide ne feceris; ego conseruus tuus sum & fratrum tuorum*. Notate hic Angeli huius prudentiam sapientiamq; qui postquam filius Dei carnem induit, ac similis nobis effectus est, cũ videret homines fratres Dei factos, & huius affinitatis præstãtiam cõsideraret, ab hominibus prius adorari solitus, homines ipsos iam adorare vult, eorumq; se seruum nuncupat & ministrum. Angeli hominum se clarant.

Sanctissimus Leo Pontifex cum diuinam hanc affinitatem & copulã efferret, attenteq; cõsideraret, hanc ad homines apostroph. dirigit, *Agnosce ô homo dignitatem tuam, & diuinæ consors factus naturæ noli in veterẽ vilitatem degeneri conuersatione redire*. At pauciſſimos hodie reperire est sanctissime pontifex qui illius nobilitatem pro dignitate considerent, & honorẽ cuius participes facti sunt, & felicitatem quam adierunt perpendant: adeo vt de vnoquoq; singulatim dici queat, quod de omnibus in genere olim dixit Psalmographus *Homo cum in honore esset non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus*. Atq; hæc est ratio cur Deipara & Ioseph hodie mirentur. Serm.1.de natiuitat. Christi.

Dauid rex cum animo quandoq; repeteret, quomodo Deus olim Angelum miserit, 2.Reg.7.

qui Israelitas è captiuitate Ægypti educeret, & Dei vices suppleret; tanti beneficium hoc fecit, populumq; Israel adeo beatum existimauit, vt nullã in orbe nationem esse crederet, quę cum illo de felicitate auderet cõtendere. *Quæ est autem*, inquit, *vt populus tuus Israel gens in terra, propter quam iuit Deus, vt redimeret eum sibi in populum, & poneret sibi nomen?* Quid quæso de Christianis ille dixisset, si vidisset, non iam Angelum, sed Angelorum regem & dominum, imo totius vniuersi Deum, é cœlo in terram descendere, & eorum redimendorum causa non dico hominem, sed seruum fieri, vt eos in libertatem vindicaret? Hoc vero qui attente perpendit, & accurate considerat, facile respiciet, nullum in orbe populum Christianis fœliciorum beatioremq; viuere.

Christianorum dignitas.

Deut. 4.

Attentius secum perpendens Moses, Deũ in montem Sinai dignatum fuisse descendere, & cum populo suo corã agere, ad omnem posteritatem beneficij huius memoriam voluit propagari, quo post venturi immortales ob hoc Deo gratias agerẽt: *Interroga*, inquit, *de diebus antiquis, qui fuerunt ante te, ex die qua creauit Dominus hominem super terram, si facta est aliquando huiusmodi res, vt audiret populus vocem Dei loquentis, de medio ignis, sicut tu audiuisti & vidisti*: verba tua ipse assumam Moses, potioriq; iure quam in tuos, Christianorum cœtum cõpellabo: Interroga de diebus antiquis, & præteriti temporis memoriã repete vltimam, inquire annos & dies iam inde à mundi primordio, ac dispice, si simile quid vnquam acciderit, Deum scilicet cœlo descendisse, humanã carnem induisse, in stabulo natum, in præsepio inter animalia reclinatum, circumcisioni subactum, morte turpissima ignominiosissimaq; effectũ: quis audiuit vnquam eum loquẽtem, vt nos eum loquentem audiuimus? quis eum vidit, vt in hac natiuitatis die eum nos in incarnationis & præsentationis mysterio adhuc videmus, in quo Ioseph & Maria, auditis de filio Simeonis vaticiniis, obstupescunt?

Ieremi. 31. Mysterium incarnationis noui

Mysterij scilicet huius excellentiam maiestatemq; admirantur; de quo Ieremias agens, quasi de re quadam noua & insolita locutus est: *Creauit Dominus nouum super terrã, fœmina circumdabit virum*, quam nouitatem hoc modo explicat Augustinus: *Portans omnia verbo virtutis suæ ab infirmitate portatur; qui terra, mari, cœlis non capitur, intra vnius corpusculi membra suscipitur, de creatura sua creator omnium procreatus.* num quid dici potest.

Magna mihi mysterij hęc Prophetę loquẽdi ratio refricat memoriam. Iacob cum tota nocte cum Angelo luctat? esset, eundem dimittere, nisi percepta benedictione, noluit. resistebat porro Angelus, & omni ratione elabi conabatur, donec sub aurorã victum se confessus, eidem benedictionem impertiuit, dicens: *Dimitte me, iam enim ascendit aurora* Omnes, eheu! prophetæ totą legis Mosaicæ nocte cum Angelo illo testamenti luctati erant, eiusq; benedictionem efflagitarant, *Benedicat nos Deus, Deus noster, benedicat nos Deus.* at ipse, quo erat robore & cõstantia semper restiterat, donec gratiæ aurora illucescẽte, vel potius Maria, quę vere aurora consurgens dicitur, exoriẽte, in sacro eius vtero ita coarctat? est, vt se velut victum tradere, hominique benedictionem suam elargiri coactus fuerit. Atq; huc alluśit propheta cum diceret, *fœmina circumdabit virum.* *Gen. 32.* Allegoria insignis.

Iacob paternam benedictionẽ extorquere satagens, habitum mutauit, & sub ementita veste coram patre comparuit: quam fraudem cum senex Isaac cæcutiens intellexisset, *expauit stupore vehementi, & vltra quam credi par est, admiratus est*: cumq; hanc benedictionem reuocare, & irritam declarare voluisset. Glossa quædam dicit, cœlitus ei hanc fraudẽ reuelatam fuisse, indeq; simul didicisse, vestium hanc commutationem figuram esse eius, quam Dei filius aliquando facturus esset, cum lacinias humani generis indueret, seque ipsum incarnationis mysterio quodammodo exuens, alium habitum, & vilem quidem, assumeret, atque hinc senecionis huius admiratio cœpit exordium. *Ier 31.* *Gen. 27.*

Rupertus autem hæc exponens, ipsam hic Verbi diuini incarnationem intelligit; quod vt paternam nobis benedictionem obtineret, in Incarnatione, humanitatis nostræ vestes assumpsit: quod cum cœlũ terraq; inaudissent, actũq; intellexissent, adeo expauerunt, vt nec verbis exprimi, nec cogitatione com- Rupertí opinio.

comprehendi eorum admiratio queat. Hoc ipsum Ioseph & Mariæ hodie quoque admirantur & stupent.

Quid autem admirantur? mysterii sc. nouitatem; ita namque de eodem locutus est Ieremias, *Nouum fecit Dominus super terram.* Vere, inquam, nouum. Nam si quis vnquam præter communem naturæ ordinem natus est, ipse Dei filius profecto omnem ordinem inuertit. Adam quidem è terra cõpositus, & è limo natus est, Eua è costa viri formata: Christus autem è virgine matre habet exordium: quod omnium maxime mirandum, ac proinde vere nouum appellandum est. Hæc quidem Augustini sunt, qui magnam hic & dignam quam omnes demirentur, nouitatem factam existimat.

Item 31. Tres nativitates admirabiles.

Serm 11. *de temp.*

Mirantes, Potentiam scilicet huius operis, ad cuius perfectionem tanto robore ac virtute opus fuit, vt cœlos etiã, æneos illos axes, diffringi oportuerit, quo desideratus gẽtibus per eosdem ad nos descenderet. Ita siquidem loquitur Isa. *Vtinam dirumperes cœlos, & descenderes!* vniuersi quoque ordinem inuerti, ac fœdera rerum quodammodo turbari; terram nimirum in sublime sustolli, cœlos vero subsidere. *Inclina cœlos tuos & descende.* Mirabilia hæc & portenta considerans Dauid, toto vitæ tempore eadem se demiraturum profitetur, dicens: *Deus docuisti me à iuuentute mea, & vsque nunc pronuntiabo mirabilia tua, & vsq; in senectam & senium. Deus ne derelinquas me, d nec annuntiem brachium tuum generationi omni, quæ ventura est, potentiam tuã & iustitiam Deus, vsque in altissima quæ fecisti magnalia. Deus quis similis tibi?* Per brachium illud Domini, Verbum humana carne indutum intelligit; per potẽtiam & iustitiam, magnalia inquam illa, denotat Deum humanam naturam assumpturum, in stabulo nasciturum, laciniis inuoluendum, virgineis vberibus lactandum, & aliorum instar frigus & calores, aliasque quibus homines obnoxii nascuntur, miserias toleraturum. Atque hæ sunt admirationes, quas in Euangelio præsenti legimus.

Isa. 64.

Psal. 143.

Psal. 70. Dauid incarnationis mysterium demiratur.

Erant Ioseph & Maria mater Iesu mirantes. Humilitatem scil. filii Dei, qui adeo se demisit, tamque profunde se deiecit, vt ab vno extremo ad aliud delapsus sit, è Creatore creatura, è Domino seruus factus, immortalis mortalitatem induerit, & Deus hominem assumpserit. *Exinaniuit semetipsum, formam serui accipiens.* Magna & singularia in Deo notare, eundemq; eadem patrare, admirandũ non est: hoc n. potentiæ eius est cõmune, magnitudiniq; per omnia respõdens: at videre eum in humilitate positum, sese demittentem, omnibusq; subiicientem, singũlarem admirationem meretur. Et vt mirum non est, flammam sursum exsurgentem, graue incendium causari, omniaq; longe lateq; depopulari; eo quod hoc naturale sit, sed eandem præter naturam descendere, nemineq; impellente terram adurere, vere mirandum est, & non sine miraculo fieri potest. Ita docet Grego. Nyss. Episcopus: *Magnum & excelsum quid operari in Deo non miraculum, sed naturæ eius consentaneum est, at in humilem & abiectum statum descendere, qui omnium supremus est, hoc omnem admirationem superat.* Augustinus porro in sermonibus de tempore, Deum, hoc faciendo seipsum vicisse testatur, atq; hoc est quod Ioseph & Maria tantopere demirantur.

Luc. 2. Humilitas admirabilis cluet in mysterio Incarnationis filii Dei.

Philip. 2.

In dialog. cache. 24.

Serm. 22.

Sed nec hoc solum mirantur, quin etiam merita, qualitates & perfectiones puelli. Qui quantumuis paruus & tener, perfectissimus est; quamuis ploret sapientissimus: quippe qui propter nobilitatem, vnionem cum Verbo & habitudinem, quam habet in quantum mediator hominum, gratiam quandam habitualem in anima habeat: virtutes autem & dona, quæ velut quędam perfectiones potentiarum animæ sunt, in quantũ ipsę à directione Spiritus S. dependent. Certum est autem, animam Iesu Christi ab hoc gubernatore in omnibus perfectissime directam fuisse. Testatur idipsum Euangelista Lucas: *Iesus autem plenus Spiritu S. regressus est à Iordane, & agebatur à spiritu in desertum.* Ipsa quoque Prophetarum oracula idem prædixerant; nam quod apud Isaiam legitur: *Apprehendent septem mulieres virum unum.* Glossa ita exponit, *septem Spiritus sancti dona Christum.*

S. Thom. 1. *p.q.* 7. *art.* 1.

Luc. 4.

Isa. 4.

Mirantur, quod omnes gratiæ gratis datę in puerulo hoc reperiantur, nam *vt in capite* vti bene scripsit Augustinus *omnes sunt sensus, ita & in Christo fuerunt omnes gratia.* Ipsum quoq;

Epist. ad I. Dardani.

quoq; domum Prophetæ; prophetam etiam fuisse è lib. Deut. probare poterimus: *Deut. 18.* *Prophetam suscitabit vobis Deus de fratribus vestris.* Ipsa quidem gratia, quæ in eo reperiebatur, infinita non fuit, quod anima Christi creatura esset, ac proinde capacitatis finitæ; & quoniam gratia subiectum excedere non potest, ideo infinita esse non posset, vt docet D. *1. p. q. 7. art. 12.* Thomas: vel, si eam improprie infinitam appellare velimus, id fieri dicendum est; quod nullis sit limitibus circumscripta, fine careat & terminis, nullumq; obstaculum patiatur.

D. Tho. 3. p. q. 9. art. 2. Mirantur quod puer hic infinitæ sit sapientiæ, quod præter diuinam, scientia omnigena dotatus sit, scientia quæ ipsam Angelorum longe transcendat, scientia qualem beati in cœlo nanciscuntur, qua Deum etiam in quantum homo, perfectissime nouit. Vnde *Ioan. 8.* de eo scripsit Ioannes, *scio eum, & sermonem eius seruo*, scientia adhæc cœlitus data & infusa cum ipse sapientiæ æternæ sit receptaculum, *Colos. 2.* *in quo omnes thesauri sapientiæ absconditi*, vt Apostolus ait, scientia etiam acquisita, & in rerum experientia fundata, adeo vt omnia in Verbo, teste D. Thoma, etiam infinita, cognoscat. Anima namq; eius potentiam suam cognitam habet, & quidquid potest: atqui hæc in expiationem infinitorum scelerum, *1. Ioan. 2.* vt Ioannes ait, extenditur: *Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non autem pro nostris tantum sed etiam pro totius mundi.* Ergo ipsum etiam quod infinitum est, cognitum & perspectum habet.

Denique admirantur quidquid de puero hoc credi, cogitari, & dici potest: quomodo scilicet Ioachim & Anna natura steriles genuerint illam, quæ filium hunc, sine minimo virginitatis detrimento, pareret: quomodo Zacharias incredulus mutus factus sit, ac deinde in filii circumcisione loquelã receperit: quomodo Ioan. Baptista materno in vtero exultauerit, & Domini sui præsentiam senserit: quomodo Verbum æternum Patris in Bethlehem nasci voluerit, idque in stabulo, & non in splendido palatio: quomodo mater cum sine vllo dolore pepererit: quomodo illo nato Angeli cœlo descenderint, & iucundissime cecinerint: denique quomodo totus orbis miratus fuerit & obstupuerit. Quam bene igitur de puero hoc prædixit Propheta, *Isa. 9.* *Vocabitur nomen eius admirabilis.* quidquid n. in ipso futurum est, admirationem merebitur, Incarnatio scil. eius; natiuitas, vita acta, miracula, mors resurrectio, ascensio, ceteraque mysteria. Dic igitur num Ioseph & Maria merito mirari potuerint?

Nam vt Regina Saba, Salomonis regis sa- *1. Reg. 10.* pientiam, magnificentiamque, è longinquis profecta regionibus, mirabatur; ita gloriosa cœli terræque regina mirabitur; quidquid de filii sui sapientia Angeli, Pastores, Magi, Simeon, Anna vidua testabantur, & quidquid Prophetæ hactenus prædixerant.

At mirum, nullos opera, miracula & quid- Soli iusti o-
quid de Iesu dicitur, mirari præter Ioseph & pera Dei
Mariam parentes eius: vt hinc manifestũ fiat, admirãtur.
solos iustos opera Dei, eaq; quæ de maiestate illius referuntur, mirari & suspicere, mundanos a. nonnisi mundana, honores, dignitates, diuitias & inanias iisq; similia demirari. In quo præsidiarios Holofernis imitari videntur, qui visa Iudith viduæ pulchritudine *Iudith. 10.* *stupentes mirati sunt.* Quos in Epist. Catho- *Iud. 1.*
lica Apostolus Iudas suis colorib. depinxit, *secundum desideria sua, ambulantes, & os eorum loquitur superbiam, mirantes personas quæstus gratia.* Iusti & timentes Deum auditis operibus Iesu, mirantur & stupent, mundani vero turbantur & pauent. hinc Herodes & omnes ciues Ierosolymitani, audientes dicẽtes magos: *Vbi est qui natus est rex Iudæorum? Vidimus* *Matth. 2.* *enim stellam eius in oriente*, turbati sunt, & metu non paruo perculsi; sed audite & alios conceptus super hac admiratione Iosephi Mariæ: *Erunt Ioseph & Maria mater Iesu.* *Luc. 2.*

Euangelista prius Iosephi quam Mariæ, Vxorum
prius fabri quam matris Christi & reginę An- est marito
gelorum, meminit; vt hinc nimirum iuniores colere.
coniuges, matrimonio aliquando copulandę discant, quo cultu & honore maritos prosequi debeant. Demõstrauit hunc exemplo suo gloriosa Deipara, cum inuento Iesu inter do- *Luc. 2.*
ctores in templo ait: *Ecce pater tuus & go dolentes quærebamus te.* O admirabile humilitatis exemplum! Hic discat matrona quantumuis nobilis & lauta sit, coniugem suum, tametsi plebeium aut humilioris conditionis, non despicere. Ad hoc ipsum adhortatur eas

Pau-

Ephes. 5. Paulus Ephesiis scribens : *Mulieres viris suis subditæ sint, sicut Domino*, cuius rei rationem reddens subnectit, *quoniam vir caput est mulieris sicut Christus caput est Ecclesiæ.* Hoc in ludo edocta prudens illa matrona Sara, tanto maritum Abraham honore prosecuta est, vt nunquam nisi Domini eum nomine appellandum duxerit, quod sexcentis relictis, vno testimonio confirmabo, *Postquam consenui, & Dominus meus vetulus est, voluptati operam dabo.* Hoc imitamini matres; interea ipse templum petam, dispiciamque quid Simeon & Anna vidua puero dicant: & est hęc secunda concionis pars.

Gen. 18.

III. Prophetat de Christo Simeon. *Luc. 2.*

Pius ille senex, cum puerum longo desideratum tempore brachiis stringeret, & vlnis amplecteretur, incredibili gaudio perfusus, & lacrymas præ exultatione effundens, Matrem his tandem verbis compellauit. *Ecce positus est hic in ruinam, & in resurrectionem multorum in Israel, & in signum cui contradicetur, & tuam ipsius animam pertransibit gladius.* Notat hoc loco Theophylactus, Simeonem, relicto Ioseph ad Mariam virginem, velut veram pueri matrem, orationem conuertisse, eique quidquid puero euenturum erat, prædixisse. Alii vero existimant, eũ spiritu prophetico repletum, primo matri locutum, quod quæ de Messiæ passione prædiceret, ad Iosephum nulla ratione pertinerent; quippe qui ante exspiraturus esset; sed ad matrem, quæ passionẽ filii & coram intuitura, & in monte Caluariæ morienti adfutura esset.

Equidem alterius sum opinionis, scilicet senem hunc lacrymas gaudio, afflictionem prosperitati, & tristia lætis permiscere voluisse: cum enim Christum salutare Dei, lumen ad reuelationem gentium, & gloriam plebis Israel dixisset, matrẽ etiam benedixisset, fœlicemq; ob huiusmodi partum prædicasset, vtriusq; mortem & passionẽ prædixit, quamuis multũ inter se discrepantem. Deinde vt hinc fœlicitatis terrenæ inconstantiam, ac prosperitatis temporalis variationem disceremus, nihil siquidem stabile aut firmum hic habetur, ipsaq; gaudia & prosperitates, à tristitia modestiaque quã proxime occupantur: quod maxime in patribus locum habet si.n. hodie ob filios beati prædicentur & gaudeant; cras conuersa rerum sorte mille dolores in animo ob eosdem & angores experientur. Exemplo sit Deipara; quæ hodie ob natum Iesum beata prædicatur; & ecce eodem etiam momento ob filium cruciatus & doloris gladium sensura denuntiatur: *Ecce hic positus est in ruinam, &c.* *Luc. 2.*

Mundi gaudia in momento trãsiunt.

Hocce porro Simeonis vaticinium mille difficultates includit, & nodos implicatissimos, quos vt dissoluam, ad interpretes loci huius appellabo, & ipsorum sententias petã. Beda & Theophil. primo occurrentes, aiunt Simeonem hic prædicere voluisse, eos qui in Christum non essent credituri, casuros & animæ ruinam incursuros, qui vero in ipsum credituri essent, eumque secuturi resuscitandos, saluandos, & vitæ æternæ consortes futuros: ac proinde illis in ruinam, his contra resurrectionem Christum fore. Beda expositio.

Aliter autem Origenes; putat enim Christum in ruinam & resurrectionem multorum positum, ita intelligendum, ipsum quidem ad mortem, alios vero plurimos ad resurrectionẽ destinatos esse perinde ac si Simeon dicere voluisset, Christum suiipsius interitu ruinaq; mundo salutem & diuitias allaturũ: morteq; quæ omnium rerum ruina est, consumptum, alios ad vitam reducturum: itaque ruinam, passionem, & mortem eius aliis resurrectionem & vniuerso salutem orbi allaturam. *Origenis.*

Gregorius Nazianzen. aliam viam ingreditur, aitq; quamuis Christus omnes homines saluos cupiat, nonnullis tamen opera & miracula eius in ruinam, nõnullis vero in salutem & resurrectionẽ futura; illos excæcatura, alios vero illustratura non aliter ac lumen diuersos, secundum oculorum diuersitatem, effectus videmus producere; quod nimirum hos illuminet, illorũ vero oculis officiat; aquilam perspicacẽ reddat, vespertiliones vero excæcet. Huc allusisse visus est Dominus cũ de se diceret: *Ego occidã & viuificabo; percutiã, & ego sanabo*: an nõ idẽ est dicere. *Hic positus est in ruinã & resurrectionẽ multorũ?* *Greg. Naz.* *Deut. 32.*

Glossa Ordinaria alium verbis his sensum adaptat, diciteq; Christum Dominum in ruinam vitiorum multorum, & resurrectionem multarum virtutum missum esse, siquidem ante aduentum illius omnia peccata domina Glossa ordinaria.

minabantur, & ipse non ob aliam causam in mundum venit, quam vt peccati imperium vireſque euerteret. Hinc bene additur, *Multorum*, eo quod peccata, non ſecus ac virtutes, nunquam ſola ſint, ſed vnum aliud ſequatur. Ruinam quoq; ante reſurrectionem poſuit, quod prius euerti iniquitatem vitiaque eradicari oporteat, quam virtutum germen inſeratur, & bonum ſemen fructificet. Atqui hoc loquendi modo vſus eſt, & Sapiens, *Tempus deſtruendi, & tempus ædificandi.* Ieremiæ quoque hunc in modum præceperat Deus: *Euellas & deſtruas, diſperdas & diſſipes, ædifices & plantes.*

Eccl.3.

Ierem.1.

Equidem vt meam hic quoque ſymbolam proferam ſemper in ea opinione fui, Simonem aliud nihil inſinuare voluiſſe, quã Deũ multis ruinam fore occaſionaliter & per accidens, & reſurrectionẽ cauſaliter, effectiue & directe: ruinam ſuperbis, & reſurrectionem mitibus & humilibus. Atque hunc in modum intelligenda ſunt verba illa Oſeæ Prophetæ: *Perditio tua ex te Iſrael, tantummodo auxilium tuum ex me.* Ad hæc Simeon per vocem illam *reſurrectionem*, nõ corporum, ſed animarum è ſtatu peccati reſurrectionẽ & ſalutem earum intellexit, cuius oppoſitum ipſa ruina & damnatio eſt. Certum eſt autem, per gratiam Chriſti Ieſu illiuſq; Eccleſiæ Sacramenta vere nos reſurgere. vnde Paulus, *ſi conſurrexiſtis cum Chriſto*, & ipſe de ſe Dominus: *Ego ſum reſurrectio & vita*: peccantium ſcilicet reſurrectio, & animarum mortuarum vita; nulla autem ibi eſſe poteſt reſurrectio, vbi ruina prius non fuit. Hinc Chriſtus poſitus dicitur in ruinam & reſurrectionem.

Oſe.13.

Coloſſ.3.
Ioan.11.

Deus non eſt peccati auctor.

Non ait, Chriſtum omnia deſtructurum, plurimorum ruinam & exitium fore, ſed eum tantum in ruinam poſitum eſſe plurimorum. Diſcamus hinc, quemadmodum Chriſtus nullius mali aut peccati auctor eſt, ita nec vllum admittere peccatum poſſe; eſt enim natura ἀναμάρτητος, & peccati incapax: plurimis autem in ruinam & peccatũ eſt, qui quoniam peruerſi & improbi ſunt, ex operibus & verbis Chriſti ſcandalizantur; cuius ſcandali non ipſe, ſed hominum peruerſorum malitia cauſa eſt

Quid obſtat autem, quo minus verba hæc Simeonis in ſuperiores & Prælatos Eccleſiæ detorqueantur, qui vitæ turpitudine, & alio quouis prauo exemplo Eccleſiæ Chriſti in ruinam ſunt & interitum? Refert Aluarus, mulierem Æthiopem enixam, concubituſq; idcirco cum Æthiope vel Mauro accuſatam, non aliter innocentiam ſuam teſtari potuiſſe, quam quod conceptus tempore oculos in Æthiopis imaginem parieti affixam moroſe coniecciſſet, & proinde prolis nigredinem in imaginationis vehementiam potius, quam in vetitum concubitum referendam. Ad eundem modum monſtroſi hodie partus, id eſt, peccata, inter fideles reperiuntur, qui excuſare ſe facile poterunt, quod horum exempla, in Prælatis, ſcelerum fuligine nigricantibus, plurima conſpiciant. Atque huc trahi poſſunt verba illa Oſeæ: *audite hoc ſacerdotes, quia vobis iudicium eſt, quoniam laqueus factus eſtis ſpeculationi, rete expanſum ſuper Thabor.* *Aluarus Minor de plãctu Eccl li. 1. art. 69.*

Oſe.5.

Oues Labanillius coloris fœtum edebãt, cuius erant virgæ, quas Iacob fontibus & canalibus impoſuerat; adeo vt quæ candidas in concipiendo virgas viderant, cãdidas etiam ouiculas paterent, quæ nigras, etiam nigrum fœtum ejicerent. Ita cum fidelibus hodierna die agi certum eſt: ipſi quippe Eccleſiæ oues dici queũt; canales porro & fontes, ipſa ſunt Sacramenta; paſtores, curiones & Epiſcopi; virgæ exempla quæ edunt, & vitæ illorum ratio, quem porro colorem Prælatorum & ſuperiorum vita prætulerit, eum etiam mores & opera ſubditorum præferent; Paſtorum namque ad exemplum vitam ſuam componit grex: qui ſi vitam ducant pudendã & fuliginoſam, fuliginoſa etiam erit vita ouium, contra vero ſi candidam & honeſtam, honeſta quoq; ſubditorum futura eſt. Adeo vt Eccleſiæ vertices & capita, aliis in ruinam ſint, in reſurrectionem aliis; vt merito de ipſis Simeonis verba vſurpari queant. *Hic poſitus eſt in ruinam & reſurrectionem multorum.*

Gen.30.

Luc.2.

Ruina nomẽ ſemper in ſacra Scriptura magnam vaſtationẽ denotat.

Et quoniam ruinæ hic mentio habetur, obſeruaui nunquam eius Scripturam meminiſſe, quin ſemper ingens aliquod excidium, vaſtationem, calamitatemque denotet. Vt in illo loco Exodi, cum Deus ingens aliquod malum innuere vellet, populo ait, *Caue ne vnquam cum habitatoribus terræ illius iungas amicitias,*

Exod. 39.

Psal.109. citius, quæ sunt tibi in ruinam. Psalmographus Angelorum casum & damnationem refert, ipsum etiam vsurpauit, *Iudicabit in nationibus, implebit ruina*. Lucas vero excidium aliquod & generalē vastitatem repræsentans: *Et fa a est ruina domus illius magna*. Damnationem horribilem & intolerabilē per hanc Num.6. intellexit Moses: *Deuorabit*, inquit, *omnes populos quos Dominus Deus tuus daturus est tibi, non parcet eis oculus tuus, nec seruies diis eorum, ne sint in ruinam tuam.* Omnia autem hæc exprimere conatus est Simeon, cum ait Dominum Iesum positum esse in ruinam multorum, & in signum cui contradicetur.

Diuersæ notiones verbi signum.

In Græco autem textu legitur, καὶ εἰς σημεῖον ἀντιλεγόμενον, & quoniam verbum *signū* pluribus modis accipi in sacra scriptura consueuit, hinc verba illa Simeonis plurimas easque discrepantes significationes admittunt. Interdum capitur pro eo quod aliquid significat; atq; ita Christum signum dici, cui plurimi contradicant, nihil aliud est, quam Iudæos & Gētiles cruci eius, quæ salutis nostræ signum est, contradicturos & aduersaturos: vnde Apostolus: 1.Cor.1. *Iudæis quidem scandalum, gentibus autem stultitiam* esse ait crucifixum Christum, atque ita exponunt Beda & Theophylactus.

Signum interdum miraculum denotat, vt Act.5. in illo Actorum: *Fiebant signa & prodigia* Psalm.73. *multa in populo*: & illo Psalmi: *Signa nostra nō vidimus, iam non est Propheta.* atque hoc intellectu Christus vere signum exstitit, imo prodigium & miraculum: quod eius conceptio, natiuitas, vita & mors miraculis scatuerint, iisque adeo eximiis & singularibus, vt plurimi iisdem contradixerint, fidemque iis adhibere noluerint. Dum enim diabolos ab energumenis pelleret, alii quidem admirabantur, & ob eadem in ipsum credebant, alij vero blasphemo ore ipsis detrahebāt, dicētes in Principe dęmoniorum Beelzebub dæmones fugari, ac virtute diaboli diabolum pelli. Luc.11. Atq; hæc est plurium neotericorum, magni tamen nominis auctoritatisq; opinio.

Gen.9. Capitur etiā *signum*, pro fœdere interdum & pacto, vt in verbis illis Geneseos: *Arcum meum ponam in nubibus, & erit signum fœderis inter me & inter terram.* Verum hoc modo signum fuit Christus, signum inquam fœderis inter Deum & mortales, qui terram cœlo, creaturas creatori, ima summis, inferiora superioribus reconciliatum venit: atque in hanc sententiam manibus pedibusque concedit Lyranus.

Equidem cum doctissimo Maldonato *signum* hic pro scopo capi existimo, in quem omnia tela dirigantur: æque ita capi dicendum est in loco illo Threnorum: *Tetendit* Thren.3. *arcum suum, & p suit me quasi signum ad sagittam.* Iob etiam, vt omnia in se elementa cōiurasse ostenderet, ait: *Posuit me quasi in signū.* Iob.16. Adeo vt loci huius Euāgelici sensus sit, Christum velut scopum fore, in quē omnia persecutionum, iniuriarum, opprobriorumque tela Iudæi dirigerent, qui non contenti conuitiorum in eum plaustra congessisse, cruci eum denique affixere, mortemque ignominiosissimam subire coegerunt.

Et in signum cui contradicetur, ô signum ad- Luc.2. mirabile: cuius signum exstitit signū illud, quod sanguine agni Paschalis notatis domuum superliminaribus Hebræos ab Angelo exterminatore tutatum est: *Erit autē san-* Exod.12. *guis vobis in signum ædibus in quibus eritis.* signum, in cuius figura exstitit serpens ille ęneus, qui à viperis percussos sanitati pristinæ restituebat: *fac serpentem æneum, & pone eum* Num.21. *pro signo, qui percussus aspexerit eum, viuet.* signum, quod regi Ezechiæ in certitudinem recuperandæ sanitatis à Propheta datū fuit: 4.Reg.20. *Hoc erit in signum à Domino, quod facturus sit Dominus sermonem quem locutus est, vis vt ascendat vmbra decem lineis, aut vt reuertatur totidem lineis.* Denique signum quod omnes mundi gentes velut vexillum sequentur, & in quod obtutum defigent: de quo signo locutus est Isaias: *Leuabit signum in nationibus.* Atque hoc innuere volebat sanctus ille senex Simeon de futuro Iesu Christi statu agens: quo etiam trahi possunt oracula Annæ IV. viduæ: *Et erat Anna Prophetissa* Luc.2.

Laudatur sancta hæc vidua, centesimum propemodum annum agens, ab assiduo precandi studio indefessoque orandi & ieiunādi exercitio, vt quæ de tēplo nec nocte quidem decederet. *Quæ nō decedebat de templo, ieiuniis & obsecrationib. seruiens Deo nocte ac die.* Anna laudatur ab assiduitate orandi.

Hinc apparet quam gratum Deo sit in orando assiduum esse, & nũquam in precibus defatigari: cuius rei præclarum nobis exemplum dedit Saluator noster, cum integras noctes in oratione traduceret. Vnde de eo Euangelista scribit, *Pernoctans in oratione Dei.* quodque exemplo demonstrauit, verbis etiã docere voluit; apud eundem enim Euangelistam legimus: *Oportet semper orare, & non deficere.* Paulus quoq; sui temporis Ecclesias idipsum hisce verbis edocuit, *sine intermissione orate.* eius autem emolumenta referens Iacobus Apostolus ait: *Multum, inquit, valet deprecatio iusti assidua.*

Luc.6.

Luc.18.

1.Thess.5.

Iac.5.

Aureum eloquentiæ flumen Chrysostomus dicere solebat, ex orationis neglectu animæ alicuius imbecillitatem inopiamque colligi posse: verba illius, quod credam maius illa pondus habitura, depromam: *Cum videro, quempiam non amantem orandi studium, nec huius rei feruida vehementique cura teneri continuo mihi palam est, eum nihil egregiæ doctr in animo habere.*

lib.2.de orando Deum. Quicunq; orationem non diligit, animæ suæ paupertatem manifestat.

Scriptor quidam nostri ævi, doctus iuxta ac pius, & hanc similitudinem proferre solebat: quemadmodum auis nunquam oua excludere poterit, quæ foueri cœpta deserit, & rarissime iis incubat: ita quicunq; statim ab oratione surgit, preces interrumpit, nec in iis assiduus est: nullum ex iis fructum percipiet. ipsa namq; obesse interruptio, prodesse autem assiduitas & perseuerantia solet.

Granat.tom.1.serm.de temp.Sur. tom.7.

Hinc S. Ægid. è primis D. Francisci sociis dicebat eum qui propter distractiones ab orationis perseuerantia desistit, similem esse fugienti è prælio non adepta victoria. In ipsa enim cum inimicis, mundo, carne & diabolo præliamur, qui orationi vacantes vt plurimum turbare & impedire consueuere.

Oratio cursori comparatur.

Scite autem oratio cursori aut tabellario comparari poterit, vt quę Deo desideriorum & affectuum nostrorum tabellas deferat. cursorem enim, prẽterquam quod sedulus & solers, omni alieno negotio vacans, & ad commissa negotia quantocius exequenda esse celer debeat, importunum quoq; esse oportet, adeo vt quamuis interdum repulsam patiatur, omni tamẽ ratione conetur susceptа negotia feliciter ad exitũ deducere. Ita oratio-

nem, vt omittam quod celer, diligens, & ab omni sæculari strepitu libera esse debeat: nõ prius finiri par est quam petita obtinuerit.

Iudith.8.

Sacerdotes & seniores Bethulienses increpabat Iudith, quod ab oratione desistẽtes, & de impetratione diffidẽtes, inimicis vrbem, nisi intra quinq; dies suppetiæ adessent, tradere decreuissent: *Qui, inquit, estis vos, qui tentatis Dominum? posuistis vos tempus misericordiæ Domini, & in arbitrium vestrum diem cõstituistis ei?* Ita porro faciunt qui domi à Domino non exaudiũtur, & auxilium quod sperabant differtur, ab oratione defatigati, imo quasi tædio affecti surgunt, magnopere vituperandi sunt.

Gen.32.

Iacob Patriarcha tota nocte cum Angelo luctatus prius eum dimittere noluit, quam benedictionem impetrasset: qua importunitate victus Angelus antagonista, *benedixit ei eodem in loco.* Porro lucta hæc aliud non erat quam feruida quædam & importuna oratio, qua Angelum enixe orabat, vt se à perfidi Esau persecutione liberaret. Mysterium autẽ denotat, hoc nobis modo cum Angelorum rege luctandum esse, & non prius illum deserendum, quam gratias eius & benedictiones perseuerantia & importunitate precum impetrauerimus. Idque exemplo sanctæ huius viduæ Annæ, quæ octogesimum iam in templo annum, orando consumpserat, & nunquam ab eodem discedebat.

Cant.1.

Sponsus in Canticis dilectæ dicebat, *Murenulas aureas faciemus tibi.* vbi alia lectio legit. *Turtures aureas faciemus tibi:* Id est, Carissima mea, amorem tibi meum vt testatũ faciam, murenulas tibi dabo: tanto te namque amore prosequor, vt à capite ad pedes vsque monilib. onustam te velim: non alia porro tibi concinnabo, quã turtures aureas vermiculatas argento. Cur putatis eum turtures, non vero aquilas aut cornices, sponsæ dedisse? ꝙ turtur cum multas ob causas, tum præsertim ob lugubrem illum & tristem cãtum, quo amisso cõpare gemit, & perpetuo gemit, perseuerantiæ symbolum sit. Ita Deus animam gemebũdam & suspirantem diligit, quæ noctes dies q; in oratione traducat, eiusque misericordiam incessanter & assidue efflagitet.

Turtur perseuerantiæ symbolum.

Hæc autem perseuerantia & constantia plu-

Perseuerantia hæc plurimis grauis est. 1. Reg. 17.

plurimis, eidem minime assueris, grauis est & permolesta. Hinc Dauid rex cum Philisthæo in singulare certamen descensurus, Saulis armis indutus incedere non potuit, sed iisdem grauatus potius quã munitus, ait, *Non possum sic incedere, non enim vsum habeo.* Itaq; depositis armis inermis ad duellũ properat. Notate rem miram: arma quibus Saul indutus strenue & animose pugnabat, Dauidem grauabant, adeo vt se mouere nõ posset, nedum incedere: cuius rei hæc ratio est: quod Saul iisdem, non vero Dauid, assueuerat. Vt allegoricum hinc sensum proliciam, dico arma quibus dæmon, metuendus ille Goliadas expugnetur, esse orationem, pœnitẽtiam, ieiunium, eleemosynam & integram Christianæ legis obseruationem, quibus qui assueuere, nullo negotio prælia conserunt: at quibus insolita ea sunt & inusa, sub pondere fatiscentes deficiunt, & de victoria desperant.

Heb. 12. Psal. 96. Conclusio.

Vnde Paulus Hebræis scribens ait, *Omnis autem disciplina in præsenti quidem videtur non esse gaudii, sed mœroris: postea autẽ fructum pacatissimum exercitatis per eam reddit iustitiæ*, quo loco *in præsenti*, capiendum est quasi diceretur: *principio*: quod in orationis perseuerantia cõstantiaq; locum potissimum habet.

Quamobrem, Christiani, sanctis exercitiis incumbamus, virtutem colamus, precandi studio assuescamus, in oratione instar Annæ viduæ assidui simus & frequentes, & ad exẽplum iusti Simeonis in lege Dei noctes & dies meditemur, eiusq; mysteria suspiciamus, admiremur, & enarremus: de puero Iesu agamus, eius incarnationem, natiuitatem, & cetera quæ in vita patrauit miracula recolamus: at in primis incarnationis eius admirabilis dignitatẽ ac maiestatem, adeo sublimẽ & eminentem, vt omnia potentiam splendoremq; illius demirentur. Ita quippe cantat Psalmista, *Montes* admirãtes Deum humanã naturam induisse, & in tertã descendere voluisse, *sicut cera fluxerunt à facie Domini omnis terra.* Et vere ita se res habet, æterne & omnipotens Deus: omnia namq; adeo sublimia, & à mentibus nostris remota sunt, vt nonnisi per raptus, admirationesq; eodem, & præsertim ad diuinum glorioſæ natiuitatis tuæ mysterium, pertingere valeamus. Quænam

Psalm. 96.

nouitas & quod paradoxum, te qui in cœlesti habitaculo ab Angelis adorari, à Cherubin coli, à stellis illustrari solebas, adeo humiliatum cernere, & demissum, vt in stabulo nasci, cœli iniuriis exponi, in præsepio reclinari, inter animaliã collocari volueris? Quis non. repentinam hanc metamorphosim, subitam hanc mutationem non obstupescat, regem nimirum serui conditionem assumpsisse, & æternum in temporalem, impassibilem commutatum esse, hunc deniq; ad cuius nutum omnia elementa, & mundi etiam cardines tremunt, in præsepio inter animalia præ frigore palpitare. Gratiam igitur nobis concede, vt mirabilia omnia demirantes, maiori tui hic sincere amandi colendiq; assidue studio teneamur: donec in alteram nos vitam vocare digneris: quam nobis concedere dignetur, qui viuit & regnat in sæculorum sæcula Deus, Amen.

DOMINICA PRIMA POST EPIPHANIAM.

Partes.

1. *De aduersis humanæ vitæ.*
2. *De matris filiique exemplo.*
3. *De cura vxorum ac prolium.*
4. *De festo nefasto seu infelici, ac amisso Christo.*
5. *De ingressu religionis inscius parentibus.*
6. *De inuentione pueri in templo.*

Cum factus esset Iesus annorum duodecim, ascendentibus illis Ierosolymam. Luc. 2.

FIGVRA.

MAgnus quidem dolor magnaque animi angũstia erat, quam Tobias senior, eiusq; coniux Anna in absentia iunioris Tobiæ, quem in Mediam miserant, sentiebant. Ipsa namque mater doloris & moræ impatiens, quotidie montium iuga conscendebat vt, si eum eminus forte venientem cerneret, marito nuntiaret: quem cum eluſa fruſtrataq; non videret, lacrymans & querebunda dicebat, *Heu, heu me, fili me, vt quid te misimus peregrinari, lumen oculorum nostrorum, baculũ senectutis nostræ, solatiũ vitæ nostræ, spem posteritatis nostræ!* At maior, mihi credite, amaritudo anguſtiaq; animi fuit, q̃ glorioſa Deipa-

Tob. 10.

ra, & Ioseph hodierna die, amisso puerole-
su, senserunt. Et vt parētes Tobiæ incredibili
gaudio perfusi sunt, cum filium, Angelo Ra-
phaele ducente, sospitem & incolumem re-
cepere, ita Mariam & Iosephum immensum
sensisse gaudium dicendum est, quando di-
lectissimum filium hodie in medio Doctorū
repererunt disputantem & interrogantem.
Tota historiæ huius series in Euangelio ho-
dierno describitur: cuius vt vobis varietatē,
lacrymas inquam & gaudia, dolorē & exul-
tationem: hinc gemitus & suspiria, illinc læ-
titiam & iubilum depromam: cœleste auxi-
lium necessario nobis implorādum venit, id-
que interueniente gloriosissima Deipara, quę
omnes hos affectus hodie experta scribitur,
cui angelicam proinde salutationem impar-
timur: *Aue Maria.*

I.

Vita ho-
minum ma-
lis permista
varijs.

Quatuor hactenus vitæ mortalium statū
describere, inq; eius proprietates voluerunt
inquirere, nihil eam esse censuerunt aliud,
quam omnium miseriarum & malorum cō-
geriem, in qua nimirum nihil stabile aut fir-
mum reperiatur, aut omnia fragilia & muta-
tioni vicissitudinique obnoxia. Opinionis
huius & sententiæ auctor & princeps fuit Iob
Propheta, qui vitam hanc nostram militiæ
quandam & bellorum speciem habere hisce
verbis ait, *Vita hominis militia est super terram.*
Nam sicuti belli tempore miles nunquam
certi sibi aliquid spondere potest, nec in eo-
dem versatur statu: at modo victoriā refert,
modo stragem suorum videt, modo fugat,
modo in fugam compellitur: hodie cædit,
cras ab hoste cæditur, adeo vt semper arma
gestare eum necesse sit. Ad eundem etiā mo-
dum nihil in hac vita habetur stabile, sed o-
mnia fortunæ mutationi inconstantiæque
subiecta sunt: nam si victor fueris, vesperi
clades timenda vel excidium: adeo vt nun-
quam certi aliquid tibi promittere valeas.

Iob.7.

Vita mari
comparata.

Vitam igitur nostram nō inscite quis ma-
ri comparauerit: nam vt ipsum inconstantiæ
theatrum est, aquilonum stadium & arena,
tempestatum armamentariū, cōtinuo fluxu
& refluxu, procellisque variis subiectum: ita
quoq; vita hæc semper exagitatur, omnibus
fortunæ casibus, ridentis simul & indignātis,
exposita: ipsa omnium malorum scopus est
miseriarum stadiū & arena, afflictionū thea-
trum, tribulationū schola, mutationis & va-
rietatis abyssus, omniūq; aduersitatum, cala-
mitatumq; fons & origo. Hinc multi eam
Philosophi Euripo septies in die reciprocāti,
compararunt, à qua comparatione non pro-
cul recessit Salomon, dum ait, omnia hæc
mundana vicissitudinem pati, & voluptates
doloribus, delicias malis, gaudiaq; lacrymis
velut vino amariore misceri, *Risus dolore mi-* *Prou.14.*
scebitur, & extrema gaudii luctus occupat.

Porro viuimus hic medij inter cœlum & Vita nostra
infernum cōstituti: &, vt medium extremo- media inter
rum participat, sic vita nostra partem a cœ- cœlum &
lo, in quo nōnisi merum gaudium, nulla tri- infernum
stitię aqua dilutum habetur: & patrem ab in- sita.
ferno, in quo nonnisi luctus & amaritudo,
nacta est: atq; huc allusit Propheta Iob cum
diceret, *Post tenebras spero lucem, &c.* quo- *Iob.17.*
rum verborū sensus hic est, post dolores su-
peruenturas delicias, & voluptates à malis
& calamitatibus quam proxime premi: post
lacrymas sc. secutura gaudia, & post gaudia,
instare lacrymas & luctum.

Vnde bene Ioannes Chrysostomus, *Mise-* *Hom.8.in*
ricors Deus mœstis rebus quadam iucunda per- *Matth.*
miscet, quod in omnium sanctorum vita reperies,
qua mirabili varietate contexta est Id est, quē-
admodum omnium rerum creator Deus va-
rietate quadam & iucunda permutatione v-
niuersam hanc molem rerum sustentat & fo-
uet, post æstiuos scilicet calores frigus hiber
num, post Zephyri delicias borealem rabiem
superinducendo: ad eundem modum vitæ
nostræ dies assidua quadam mutatione diri-
git, inconstantiæque rotis insidentem ean-
dem semper ad terminum protrudit.

Quam bene & luculēter hoc exposuit Sa- *Eccles.33.*
piens, & verbis quidē mysticis! *Præcordia stul-*
ti quasi rota carri, & quasi axus versatilis cogi-
tatus illius Id est, stultus nunquam idem est,
nunquam eodem in statu permanet: verum
ab vno conceptu delabitur in aliū, & vna co-
gitatio producit aliam priore longe etiā de-
teriorē. Nomine autem stulti, omnium mo- Mundus o-
rionum & fatuorum principē mundū intelli- mnium dici
gere poterimus, qui adeo inconstans & varius, potest stul-
vt in eo quo prius fuit statu, permanere ne- tissimus.
queat: Huc respiciens Psalmograph. ait, non

qui-

quidē imprecando, sed futura vaticiniis præ-
Psal. 82. sagiendo, *Deus meus pone illos vt rotam, & sicut stipulam ante faciem venti*, quo in loco non de aliis quā de mundanis locutus est, ac vitæ huius miserias vicissitudinemq; descripsit: vt quę nunquā in eodē statu permaneat, sed varietati mutationiq; semper obnoxia sit: hodie quidem deliciis affluens & gaudiis innatans, cras vero malis calamitatibusq; circūuallata.

Exth. 2. Ostendit olim Deus Ezechieli Prophetæ librum, & eum in manu filii hominis, intus & foris characteres continentem: *& scriptæ erant in eo lamentationes & carmen, & væ.* O librum vere admirabilem qui scripturam adeo variam in se contineat; & mea quidem sentētia hoc libro vitæ nostræ status ad viuum exprimitur. An non enim ipsa liber quidam est, quem Christus filius hominis semper in manu habeat: quinq; viginti, triginta, quadraginta, quinquaginta, sexaginta, interdum etiam octoginta folia, id est, annos contineat? Varia autem in eodem sunt argumenta: carmina scilicet, lamentationes, tristia lætis permista, quod vita nostra hæc miserabilis gaudia & tristitias, dolores & exultationes, prospera & aduersa contineat.

Hortum quidem sponsæ varij decorabant flores & fructus suauissimi: sed pestilentes eum venti & impetuosi perflabant, Aquilones, Noti, & Austri: *Surge aquilo, & veni Auster.* Id ipsum de vitæ nostræ horto dicendum
Cant. 4. Vita nostra similis est horto sponsæ in Canticis. est, qui varios quidem eosq; iucundissimos flores edit, delitias scil. voluptates, diuitias, honores, dignitates & illicia: sed graues cum venti & turbulenti, vt sunt tentationes, afflictiones, aduersitates, mala, angores, molestiæ, ærumnæ, lacrymæ & lamenta infestant.

Item agro Euangelico bonam sementem & zizania cōplectenti. Matth. 13. Contemplor in Euangelio agrum, in quē bonum semen paterfamilias seminauit, sed cui deinde inimicus homo æmulationis rabie actus zizania superseminauit. Agrū porro hunc aliud mihi esse censeo, q̄ vitam hanc nostram, in qua & bonum semen, & simul zizania, reperire est: modo quidem voluptates, iucunditates, gaudia, commoda, prosperitates, modo autem angustias, tribulationes, infortunia, calamitates, aduersa, fortunæq; ludibria, læta scil. tristibus & prospera aduersis permista: nihil vt purum & merum dari in ipso queat. Quod in Euangelio hodierno, ne multum euagemur, aperte videre datur: hic namq; cernere erit Deiparam & Iosephum, qui nato Domino, à Magis adorato, Simeone de puero prophetante, & Anna deinde posthæc de eodem vaticinante, incredibili olim gaudio perfusi erant, dolentes, & lacrymantes, & tristitia ob amissionem eius dum in patriam reuerterentur, confectos. Textus verba hæc: *Cum factus esset Iesus annorum duodecim ascendentibus illis Ierosolymam secundum consuetudinem diei festi, consummatisque diebus, cum redirent, remansit puer Iesus in Ierusalem.* Vt omnia hæc methodice deducam, primo inter hoc Deiparæ Ierosolymam versus regulam; deinde Christi amissionem, ac simul eiusdem inuentionem prosequar: in quo & tristia lætis & iucunda amaris permista videbis. Luc 2.

II. Euangelica narratio. Principio igitur refert Euangelista, Iosephum & Mariam è Nazareth profectos, iuxta consuetudinem ad solemnitatem festi peragendam, Ierosolymam venisse: cumque iam sacrificiis peractis & voto completo domum redirēt, Christum annum iam duodecimum agentem, in via se subduxisse & in templo parentibus insciis, permansisse, quem illi amissum putantes tantam in animo sensere tristitiam, quāta nullis exprimi verbis queat. Quæ omnia vt melius intelligantur, sciendum. Iudæos omnes, ex legis Mosaicæ præscripto, ter singulis annis Ierosolymam sacrificii offerendi, votiq; soluēdi ergo venire debuisse, in festo scilicet Paschæ, Pentecostes, & Tabernaculorum. Verba legis in Exodo legere poteritis, *Ter in anno apparebit omne masculinum tuum coram Deo tuo.* Et in Deuter. *Tribus vicibus per annum apparebit omne masculinum tuum in conspectu Domini.* Exod. 23.

Huic igitur legi obsecuturi Ioseph & Deipara, quamuis ipsa eximeretur, (lege nimirū ad solos viros se extendente) è Nazareth Galilææ Ierosolymam proficiscuntur, festum Scenopegiæ celebraturi. Docemur hic festos dies obseruare, iisipsis templa adire, sanctisque exercitiis vacare. Addit autem Euangelista, *Secundum consuetudinem diei festi.* Vt ostendant, non debere nos dum dies festi sunt, chartis ludoriis aut aleæ assuescere, Luc. 2.

lasciua & impudica theatra adire, vino nos ingurgitare, genio & ventri indulgere, & recta ad inferos per viam latam properare; sed consuetudinem nostram esse debere, cœlestem Ierusalem cogitatione ascendere, templa frequentare, concionibus & sacris interesse, precibus vacare, peccatorum confessionem instituere, communionem corporis Dominici percipere, & eleemosynas in pauperes erogare.

O tempora, ô mores, ô sæculum contaminatissimum, ô triste sanctarum consuetudinum exilium! solebant olim Iudæi, dum festus apud eos dies ageretur, templum petere, Deo victimas immolare, sacrificia & holocausta offerre: & heu! tanta hodierna die inter Christianos est dissolutio, vt iis ipsis diebus ad tabernas conuolent, per prostibula oberrent, per popinas & gurgustia discurrãt, impune Deum variis sceleribus offendant, lasciuiãt, insanient. Instituit porro festos dies Ecclesia, vt saltem iis ipsis Christiani pœnitentiam agerent, ac delicta aliis diebus commissa tum deplorarent: at hodie quę morum corruptela est, nonnisi ad risum, tripudia, lasciuias, ineptiasque instituti videntur. De expiationis olim diebus agẽs in Leuitico Deus, ita locutus est: *Decimo die mensis septimi dies expiationis erit celeberrimus, & vocabitur sanctus affligetisque animas vestras in illo.* Leuit. 23. Hodie vero festa non sunt dies afflictionis sed dissolutionis, adeo vt omnibus tunc petulantiis habenæ laxari debere videantur.

Voluit adhęc Indæos in magna solennitate Paschali nonnisi panem afflictionis & doloris gustare, *Septem diebus comedes absque fermento afflictionis panem* Deut. 16. Hac vero tempestate in maximis solemnitatibus maxima & splendidissima instruuntur conuiuia, mensæ sternuntur, coquina fumat, ventri indulgetur, adeo vt bacchanalia agi videantur. Eodem ipso Paschatis festo lactucas agrestes comedere solenne Iudæis erat, quas lxx. herbas amaras interpretantur. Et hodie pro pudor & Christianorum dedecus! in festis solemnioribus nonnisi de voluptatibus, deliciis & gulę irritamentis est sermo. Porro vetera illa de festis decreta, innuere volebant, in festis maioribus radices nobis amaras in cibum esse debere, id est, mystico sensu, pœnitentiam agendam.

Exod. 23. Viuebant olim Iudæi festis paschalib. nõnisi lactucis syluestribus.

Solebant iisdem in festis offerre Deo etiam boues & oues, ac victimas immolare. Victimas quoq; immolabant. Colligimus hinc, brutales affectus, passiones indomitas, iram, odia, inuidiam, auaritiam, luxuriam, aliaq; vitia, festis potissimum diebus iugulanda, eaq; in holocaustum adolẽda esse Origenes huc respiciens in homilia quadam scripsit, *In spiritu diem festum agamus, & spiritua ia sacrificia iugulemus.* Marc. 14.

Iudæi in festorum obseruatione religiosi, ne dicam superstitiosi, Iesum hostem suum iuratissimum in die festo comprehẽdere præ religione ausi non fuerunt: dicebantque hypocritę, *Non in die festo.* Hoc imitemur & nos, & quamuis diebus profestis Deum offenderimus, diebus tamen festis & solemnibus à peccatis abstineamus: peccata quippe die festo commissa grauiora proculdubio cæteris; & quod aliis commissum dieb. simplex peccatum est, die festo duplicem continere offensam censetur. Illis igitur diebus Deum colere oportet, imitatione scilicet Iesu Christi, & Deiparæ Ioseph exemplo. *Cum factus esset Iesus annorum duodecim.* Luc. 2. Christus duodecimo ætatis anno patri suo offertur.

Videte hic obsecro, auditores, vt Iesus summus ille Deus, & humilimus homo, Ierosolymam Patri, se oblaturus ascendat, & duodecimo ętatis anno templũ Deo se deuoturus ingrediatur: illo quippe tempore rationis surculi in animo nostro pullulascunt. Vt hinc discamus, à tenera nos ipsos offerre Deo ætate, eiq; quidquid habemus, vltro in obsequiũ dedicare, à quo nimirũ esse, viuere, omniaq; accepimus. Quod ipsum è naturæ nobis officio necessario incumbit: adeo vt D. Tho. putet puerum, eodem quo rationis vsum habere incipit tempore, in conscientia teneri, seipsum Deo offerre, seseque totum eius cultui dedicare: atq; hoc faciendo nihil quam quod ex debito & officio incumbit facere: negligẽdo autẽ, mortale peccatum admittere, & infernalium se suppliciorum reum, si hoc in statu hinc emigrare contingeret, cõstituere.

Quamobrem optime visus mihi est consuluisse mortalium sapientissimus Salomon, *Memento Creatoru tui in diebus iuuentutu tuæ, antequam veniat tempus afflictionis tuæ & appropin-* Eccl. 12.

propinquent anni de quib. dicas, non mihi placent, per tempus hoc afflictionis mortē haud dubio intelligit: & per annos illos displicentes, senectam, quæ grauis & fastidiosa est. Beatus igitur ac felix adolescens, qui consulenti sapientissimo regi credit, & iam inde ab ætatis flore & vere Dei recordatur, studia illi sua operaque & quidquid acturus est, libens, merito dat consecratque.

Thren.3. Ieremias Propheta hinc in Threnis expostulans, ait, *Bonum est viro, cum portauerit iugum Domini ab adolescentia sua.* Quid autem est iugum Domini ferre, nisi legi eius obedire, præceptis Dei obsequi? quæ qui a iuuentute & prima ætate seruare inceperit, næ ille sapientem se & cordatum demonstrat: contra vero stolidum & fatuum se ille, qui a iuuentute lasciuire incipit, certoque salutem suam discrimini exponit.

Leuit.11. Qui Deo à iuuentute non seruiunt cygno comparati.

Inter ceteras quas Deus olim vt immundas & spurias aues ab altari suo reiiciebat, erat & cygnus, cuius rei nullā aliam esse rationem puto, quā quod nōnisi moriens cantet, & fata symphonia jucundissima præuertat, reliquo tempore ne hiscat quidem, sed stertere quasi videatur, & in otio viuere. Mystice autem hic designatur, illos a Deo cygnorum instar reprobandos, qui iuuentutem & ætatis florem Deo non consecrant, studiaque sua & seipsos totos, id est, animam & corpus illi non offerunt omnemq; cantum, vitę inquam emendationem, pietatem, pœnitentiamque otiosi & stertentes in senium ac mortis tempus differunt. At Iesu Christi exēplo, qui iam inde a duodecimo ætatis anno Patri se offerre, operaque sua dedicare incipit, resipiscant.

Non alia porro tam maturæ sui manifestationis dari potest ratio, quam vt ita desiderium, quo erga gloriam Dei salutemque animarum incenius erat, manifestaret, adeo vt tempus ab æterno ad id designatum præuerterit, omnesq; moras præscindendo vltro se ipsum manifestare voluerit. Ita etiam tempore passionis, vehemens illud desiderium quo ad mundum redimendum flagrabat, in causa fuit, vt omnis moræ pertæsus, sanguinem, qui nonnisi flagris, clauis, & spinea corona eliciendus erat, in horto orans exsudarit, atq; hoc antea prædixerat, *Baptismo*, sanguinis sc. *habeo baptizari, & quomodo coarctor,* *Luc.12.* *donec perficiatur.* Et ecce hodie ætatis anno duodecimo cum Ioseph patre putatiuo, & gloriosa Deipara matre templum ascendit.

Ascendentibus illis Ierosolymam. Maria scil. & Ioseph coniuge illius. Non sine ratione Spiritus Sanctus amboshos simul proficiscentes depinxit, vt doceat nimirū, dedecere coniugatas sine maritis foras prodire, aut solas sentur & deambulare, atque huc facere videntur illa exeant. Dei verba, Gen. 1. *Faciamus ei adiutorium si-* *Gen.1.* *mile sibi*, quæ alius interpres ita transtulit. *Faciamus ei adiutorium, quod sit cum eo:* perinde ac si iam inde ab illo tempore docuisset, ambos semper simul versari & incedere debere. Obseruatione profecto dignissimum est, iam inde à mundi exordio, hæc Deum verba vsurpare voluisse, vt scilicet ostenderet, honestæ matronæ esse, mariti semper ob oculos versari, ne honori suo & famæ, sine inspectore per vicos & agros incedendo, maculam aspergat.

III. Coniugatæ semper cū maritis versari debent.

Hoc indicare sponsa in Canticis voluit dicens, *Ego dilecto meo, & ad me conuersio eius*: quasi dixisset: Tanto sponsum meum amore prosequor, & ille me vicissim, vt semper me actionesque meas intueatur: ego quoque numquam me ab illius latere seiungam, sed assidua ei comes & indiuisa futura sum. Hoc in speculum matronæ oculos coniiciant, in hoc speculentur, inter quas illa sapiens & cordata dici poterit, quæ à mariti latere nunquā recedit, aliorumque consortio velut pestem honorisq; fuliginem detestatur. *Cant.7.*

Psalmographus huiusmodi mulierem describens, inter familiæ beatitudines recensct, *Vxor tua sicut vitis abundans* in sobolis procreatione & fœcundo partu, *in lateribus domus tuæ*, nunquam fine te egrediendo, sed affectum in te suum testando, familiam non deseret, curam domus geret, ab eaque nunquam recedet. Et profecto talis maritum diligere & sapiēs cēsenda est, interq; mariti benedictiones enumeranda, quæ quietis & solitudinis amans a domo nō recedit, sed familiam gubernans suam, publicum fugit. *Psal.127.* Sapientis vxoris descriptio.

Moses in Ægyptum, filiorum Israel causam coram Pharaone acturus, missus, vxorem secum duxit: nam quamuis negotia ad eam *Exod.4.*

non

Nunquam vxor sola relinquēda.

non spectarent, ipsaq; ijs non sufficeret, solā tamen eam relinquere noluit. Hinc discant mariti vxores suas nunquā solas relinquere: sed eas, quocumq; etiam secedendū sit, semper secum ducere. Exemplo etiam sit beatum illud par coniugum, Ioseph & Maria, qui simul Ierosolymam hodie proficiscuntur.

Iudæi peregrinaturi, vxorem quidem secum ducebant, sed alia via incedebant.

Animaduertendum tamen, Iudæos, vt bene Venerab. Beda obseruauit, peregrinationem instituentes, aut ad diem festum ascendentes, ab vxoribus se segregari solitos, & maritos quidē hac, vxores vero illa via iuisse, vt maiori pietate iter suum conficerent, omnēq; libidinis exercendæ, prauorumq; occasionem ita præscinderent. Quis enim se à peccato immunem præstet, qui occasiones peccandi non declinat? Hinc bene serpenti incauta tamen Eua respondit, *Præcepit nobis Deus, ne comederemus, & ne tangeremus illud, ne forte moriamur.* Non solum vsum, sed & tactum, vetuisse Deum ait: ex tactu quippe facile ad gustum descendere potuisset.

Gen. 3.

In tantum Propheta Iob homo innocentissimus & sanctissimus peccandi occasiones subterfugiebat, vt hac ex parte in fimeto sedens, innocentiam suam testatus, gemens & lacrymans verbis vel saxeum pectus emolliturus, diceret: *Si vidi solem cum fulgeret, & lunam incedentem clare, & osculatus sum manum meam ori meo.*

Iob. 31.

Id est, Exere vindicem in me manum Domine, si ipse, cum operibus & honoribus affluerē, oculos ad cœlum tollere præsumpsi, solem mane in ortu rutilantem cōremplaturus, & si manum deinde ori meo, eandem ex osculaturus, admonui. Horum quidquam si feci, merito hæc omnia mihi euenisse existimabo. Lyranus locum hunc in Glossa exponens, Chaldæos, inter quos Iob Propheta commorabatur, solem & lunam adorare solitos refert, manum sc. cœlum versus sustollendo, eamque ad os reducendo, & osculando. Iob vero ab hoc se idololatriæ genere purgare volens, ait, non modo se hac ratione non adorasse, sed ne oculos quidem ad cœlos, hoc facturum, sustulisse; cum sciret illicia hæc & intuitus occasiones peccandi esse & laqueos.

Magnus ille Ecclesiæ Doctor Ambrosius serm. 4. in Psalm. *Beati immaculati*, verba hæc exponens, *vt viam iniquitatis amoue à me*, ait Dauidem orare Deum vt se liberet non modo ab iniquitate & peccatis, verum etiam à peccati viis: at nulla certior ad peccatum via est quam eius perpetrādi occasio. Beatus autem ille ter & amplius qui vias eius deserit, omnesq; peccandi occasiones euitat, vt fecere olim Iudæi, & modo Ioseph & Maria, dum diuersum vterque iter ad diem festum ascendentes ingrediuntur.

Psal. 118. Occasiones ad peccatū viæ.

Viri igitur aliud iter insistebant, & aliud mulieres quod & post mortem apud eosdem locum habebat: viri quippe & mulieres diuersis in locis sepeliebantur. Hinc Abraham vxorē Saram, *sepeliuit in spelunca agri duplici*, agro quē ab Ephron Chananæo emerat. Porro duplex hoc sepulcrum diuersimode ab interpretib. intelligitur. Nam Rabbi Abenesra ait, ideo duplex dici, quod aliud sepulcrū includeret. Lyranus vero, quod vnū sepulcrum esset in summitate cauernæ, aliud vero in fūdo: Glossa autem & alii quod duo diuersa sepulchra essent: in quorum vno viri, in altero mulieres sepeliebantur. Notate hic obsecro, admirabilē Abrahæ prudentiā: designare voluit, nō esse decorum aut consentaneū, viros cum mulierib. etiam post mortē commorari.

Viri à mulierib. discreti sepeliebantur. *Gen. 23.*

Ascendentibus illis. Aduertite quæso hic, vt Deipara & Ioseph Christum paruulum ad templum deducant, eumq; dum peregrinationē instituunt, itineris socium habere velint. Vt hoc exemplo parentes ceteri incitati, paruulos ad templa, & sacras conciones secum trahant, ne quid forte, interea dum absunt, detrimēti illis accidat, aut domi eorum tenera & cerea ætas exemplo aliquo inhonesto deprauetur. Recordemini, obsecro, patres, vt populus Israel, Moyse in montis Sinai vertice cum Deo agente, & legem decalogi accipiente, idololatriam exercuerit, & vitulos aureos adorauerit, eosq; vt liberatores sospitatoresque agnouerit.

Luc. 2. Parentes liberos suos secum ad templum ducant.

Exod. 25.

Notate hic, quam opportunum ad tā peruersam telam ordiendam tempus dæmon expectarit; scilicet cum ductor populi cum Deo familiarius ageret. Eheu! quoties, obsecro, Satanas expectat, donec templum adeatis cū Deo acturi, vt interea filios vestros deprauet,

uet, & filiarum honori insidias tendat. An non Iob propheta sacrificium offerente, Deo que supplicante, filij eius epulabantur, & diabolo auctore, ruina repentina obtriti fuere, ac sub habitaculi ruderibus sepulti? Idipsum sæpenumero vobis accidit, patres; nam vobis templum adeuntibus, votaque facientibus, inimicus homo liberos vestros corrumpit, & malignis suggestionibus depraua-tos in interitum & exitium deturbat. At, quo huic malo occurratis, nunquam illi à latere vestro decedant, ac præsertim tamen cum templum aditis,

Iob.1.

Diabolus filiorum saluti insidiatur absentibus parentibus.

Incredibile porro est, quot gratias & dona iis largiri Deus parentibus soleat, qui filiorum saluti sollicite inuigilant. Idcirco Dominus cum in Pentapolim furoris sui tela iam detorquere decreuisset, ait: *Num cela re potero Abraham quæ gesturus sum?* Et quamobrem Domine? *Scio enim*, inquit, *quod præcepturus sit filius suis, & domui suæ, post se, vt custodiant viam Domini.* Ostendit nimirum euidenter, quanti eos faceret parentes, qui timorem Domini & mandatorum eius obseruationem liberos edocerent. Salomon idcirco parentibus omnibus consuluit, *Filij tibi sunt? erudi eos, & curua eos à pueritia eorum*: quo consilio vsus est Tobias senior in educatione filij, & Helias in Susannæ, quam in lege Mosis edocuit.

Gen.18. Deus parentes fouet, qui liberos ad pietatem informant. *Eccles.7. Tob.4. Dan.13.*

Porro parentes, qui solis diuitijs parandis incumbunt, & de hæreditate opima filijs relinquenda tantum laborant, de eorum moribus, educatione, formatione nihilum solicitos, similes esse perhibent ijs, qui concinnos quidem & sicyonios calceos quærunt, de pedum concinnitate, ne minimum soliciti. Quo referri potest scitum & prudens Aristippi Philosophi responsum: hic enim à patre quodam rogatus, vt filium erudiret, & qua mercede idipsum præstaret, ait, Mille drachmis. Pretij magnitudine perculsus Pater, intulit, valentissimum hoc mihi pretio seruum comparem. quo audito, acute admodum Philosophus respondit; Hoc fac, & duos domi seruos habebis; filius quippe indoctus & impolitus, aut perperam edoctus, parum à seruo & mancipio differt. Discamus hinc, primam & maximam parentum curam & studium esse debere, liberorum educationi diligenter incumbere, præceptores & pædagogos bonæ famæ ac nominis illis assignare, quorum & institutione proficiant, & parentibus tandem gloriæ & laudi sint. In quo primam concionis partem finio, alteram, quæ Iesu amissi inuentionem continebit, aggressurus.

Plutarch. de lib. educ.

Sacratissima igitur Deipara, & Iosephus cum Hierosolymis domum redirent, puer Iesus Ierosolymis mansit, *& non cognouerunt parentes eius. Existimantes autem illum esse in comitatu, venerunt iter diei, & requirebant eum inter cognatos & notos, & non inuenientes regressi sunt in Hierusalem, requirentes eum.* Reuocate hic in memoriam, quod paulo ante dixisse memini, Iudæos peregrinationem instituentes, à fœminis abstinuisse, & ipsos ideo vna, mulieres vero altera via incedere consueuisse; pueros autem promiscue & indifferenter modo cum matribus modo cum patribus ire solitos. Quod & in hoc itinere vsu venit. Cum enim beatissima Virgo existimaret, dilectum suum Iesum, vnicas suas delicias, cum Iosepho patre in virorum comitatu esse; Iosephus vero, cum matre in ordine mulierum, factum est, vt in neutro ordine reperiretur. Hæc quidem sententia Venerabilis Bedæ: ac doctissimus Maldonatus credit, Iudæos gregatim, & vicatim, imo & oppidatim ad solemnitatem paschalem ire & redire solitos: adeo vt Maria & Ioseph inter ciues Nazarenos, & quidem inter cognatos & vicinos, eum quærerent. *Et requirebant eum inter cognatos & notos.*

Mos Iudæorum ad diem festum cuntium. *Luc.2.* *Luc.2.*

Origenes putat Christum se hic inuisibilem reddidisse, & ita, insciis parentibus, Ierosolymis in ciuitate sancta remansisse; vt & deinde Ioannis octauo, inuisibilem se reddidit, Iudæis eum lapidare volentibus, quando per medium eorum incedens oculis se adstantium subduxit. At noua hic difficultas oritur, vbinam scilicet toto illo triduo latuerit, vel apud quos diuerterit, quidve egerit. Bernard. ait eum, eleemosynam & stipem, in paupertatis signum, petiisse: in quam sententiam & Basilius Magnus con-

Orig. ho. 19. in Matt.

2.Cor.8. concedit, quod & loco illo Paulino confirmatur, nam vbi Latini legunt: *Propter nos egenus factus est* Interpretatio Græca habet, *propter nos mendicus factus est*; & ita Basilius legit. Verisimilius tamen est Angelos interea temporis illi seruiisse, illiusque curam habuisse, vt deinde in deserto Palæstinæ fecere.

IV. *Remansit puer Iesus in Hierusalem.* Eheu! quid hoc audio? Christus in die festo amittitur; vt hinc manifestum fiat, plurimos tam nequiter templum adire, vt Deum amittant. O rem deplorandam! quo enim in loco charissimum & gratiarum cœlestium manipulos colligere deberent, illo habitam gratiam prodigunt & profundunt, sibique interitum afferunt; quodque illis in benedictionem & salutem cedere deberet templum, in exitium & calamitatem vertitur. Quod mille testimoniis è sacris litteris confirmare potero. Saul imprimis sacrificia offerens regno exutus est, Deum grauiter offendit; & Ozias rex thuribulum & acerram in manus sumens, incensum Deo oblaturus, lepra percutitur. Quoties eheu! Christiani, templum mundi & niuei ingredimini, sordidi tamen & picei eodem egredimini? Pharao rex cum natalia sua epulo publico celebraret, œconomo ceruicem præcidi iussit. In solemni Assueri conuiuio, Vasthi Regina diadema perdidit. Philisthæi arcam Dei Israel in fanum Dagon inferentes, Deum amisere. Plura ne desideratis, queis demonstrem; in festis solemnioribus & rebus sanctissimis, capiti nos nostro & animæ periculum arcessere, Deumque ad iracundiam prouocare.

Luc.2. Iesus in die festo perditur.

1.Reg.13.

4.Reg.13.

Gen.41.

Esth.1.

1.Reg.5.

Ingens calamitas Deum in via amittere.

At quænam calamitas & malum, Deum in via, in templo, in opere pio amittere! Quid enim profuerit bona te tua conseruasse, si Deum tuum seruare non potueris? Salomon quidem quam à Domino petiit sapientiam, obtinuit; at satius ex diui Ambrosij sententia fuisset, si ita orasset: *Da vt ficta possideam, vt nunquam amittam*. Et quoniam cor velut arx & domicilium est, in quo Deus commorari dignatur, & quod sibi velut habitaculum deligit, ipsum omni cura est custodiendum. Consulit hoc siquidem Sapiēs, dum ait: *Omni custodia custodi cor tuum*, bene ait: *omni custodia*, eo quod omnes excubiæ, custodiæ, diligentia, stratagemata, artes, technæ, quæ in re aliqua preciosa conseruanda adhibentur, in cordis nostri custodia potissimum adhibenda sunt: quod nimirum facile amittatur & quod eo amisso omnia simul amittantur.

3.Reg.3.

Prou.4.

Samson, vir quidem validus, generosus & strenuus fuit totumque eius robur in crinibus situm erat. Vt allegorice hoc exponam, omnem in partem circumspice, ô homo, ne, quamuis fortasse validus & strenuus videare, prauam aliquam cogitationem, cuius crines symbolum sunt & figura, in animum admittas; in hoc enim omne tuum robur consistit. nam mox vt aliquam admiseris, Satan callide te inuadet & eneruabit, & Deum ita tuum amittes.

Iudic.16.

Cor conseruandum diligenter.

Salomon, quo thronum suum regium cōseruaret, duodecim leones velut excubitores assiduos adhibuit, sed vtinam totidem circa cor adhibuisset, ne ipsum Deum amitteret! quod quia neglexit, imprudentiam suam demonstrauit. Similes porro huic esse putem eos, qui diligentem rerum suarum curam habent, domos excubiis circumcingunt, resque suas in tuto collocant, de corde custodiendone minimum solliciti, à cuius tamen custodia & Dei conseruatio, & omnis eorum felicitas dependet.

3.Reg.10.

Templum Salomonis duos habebat ianitores & custodes, quorum munus erat, & templi fores claudere ac reserare, circumspicere quando arca Domini in agros prodiret. Quid? anne necessarij videbantur ianitores in viis regiis? anne in agris portæ & ianuæ? Nequaquam: sed quia maius illic discrimen & pericula euidentiora habebantur, ideo maior quoque adhibenda erat custodia, & ianitores necessarij. Hinc eliciemus, cordis nostri excubias diligenter obeundas, custodes semper ei adhibendos, & præsertim in locis, in quibus & discrimina aperiora, & bella magis sanguinolenta.

1.Par.9.

Dauid castra Saulis ingressus, videns duces omnes sternere, abstulit hastam à

centō-

tentorio regio, dicens ad Abner: *Filij mortis estis vos, qui non custodistis Dominum vestrum Christum Domini.* An non ille mortis filius vere dicendus, qui Iesum Christum, regem suum, Principem suum, & Deum in corde non custodit? quem vt bene quis seruet, imitetur sapientissimum regem Salomonem, qui ad templi defensionem plurima scuta aurea, & hastas parari iussit, eaq; in templo, ad subitas aliquas excursiones defensionesque, suspendi. Denotare hoc voluit ad DEVM in cordis nostri templo conseruandum, aureis armis opus esse, sincera scilicet erga Deum dilectione, & irrefragabili erga proximum amore. Si vero hocce nobis aurum defuerit, imitemur regem Roboam, qui eadem scuta & ancilia cum æneis commutauit; vt, si fortasse caritatis ardor ad Deum custodiendum nobis defuerit, timorem saltem & mortificationem ad eius custodiam comparemus; auro namque deficiente æs adhibendum. Sed ad propositum postliminio reuertamur.

1. Reg. 16.

Optima Deum in corde seruandi ratio.

1. Reg. 10.

Duodecimo ætatis anno liberi adire periculum solent.

Duodecimo ætatis anno Christus amittitur, tunc nimirum maximum iuuentus adire discrimen solet, & ruinam capiti suo arcessere. Hæc quippe ætas fuit, qua pueri illi Bethel in Elizæum Prophetam dictis conuitij iniurijs, ab vrsis deuorati misere interiêre. Et profecto Sapiens inter tria quæ comprehendere nequibat, viam viri in adolescentia enumerauit: *Tria sunt mihi difficilia, & quartum penitus ignoro, viam nauis in medio mari, &c. & viam viri in adolescentia.* Credunt plerique paralyticum illum de quo in Euangelio, qui triginta & octo annis paralysi laborarat, à duodecimo ætatis anno laborare cœpisse. Dæmoniacus idem ille, quem Dominus è monte Thabor descendens sanauit, ab infantia & pueritia quæ in hanc ætatem definit; à dæmonio vexatus traditur. Cum enim Dominus à parentibus petiisset: *Quantum temporis est ex quo ei hoc accidit?* quam primum illi responderunt, *ab infantia*, & ecce, puer Iesus eadem hac ætate in templo perditur.

2. Reg. 6. Prou. 30. Ioan. 5. Marc. 9.

Quid perdatur dum

O damnum irreparabile! ô perditionem inæstimabilem, qua Christus amittitur! Scire vis, peccator, quid quantum amittas, Christus dum Christum amittis? aures arrige: perdis perditur. imprimis Dei tui gratiam, reum te coram maiestate illius cõstituis, æternam tibi mortem arcessis, infernalium te suppliciorum participem reddis, diuinorum te charismatum dulcedine spolias, perennem nunquamque intermoriturum conscientiæ vermem nanciscaris, virtutes olim multo labore partas destruis & dissipas, cœlo excidis, omni iuri in hæreditatem cœlestem renuntias, denique Iliadem in te malorum trahis. Quam graue obsecro, tibi videretur, vna eademque vice sensus, & motum, vitam, amicos, diuitias, solem, stellas, terram simul & cœlum amittere, nihil tamen hæc omnia sunt, si cum perditione, qua Deus amittitur, comparentur.

Huc respiciens Isaias Propheta dicebat: *Cum cantico non bibant vinum, amara erit potio bibentibus illum.* Sanctus quidem Hieronymus hæc de vniuersali mundi ruina interpretatur, quando nimirum vinum, quod gaudii & lætitiæ signum est, peccatoribus deficiet; nihil quippe tunc bibent aliud quã amarorem & ablynthium. Verum Angelicus Doctor Thomas ex his verbis, lamenta, amaritudinem, pœnitentiamque elicit animæ, quæ DEVM suum amiserit, & peccata velut vinum bibet, & æterna supplicia perferet. ad hunc sensum & locum Hieronymus, meam allegoriam confirmans; retulit etiam verba illa Psalmographi: *In salicibus in medio eius suspendimus organa nostra.* Cui enim vsui fuissent instrumenta musica extra vrbem Ierosolymitanam, & quidem in terra aliena, captiuitatis, & in qua ne minima quidem Dei mentio, qualis reuera Babylon erat? Præscindenda nimirum illic omnis gladij deliciarumque occasio & materia erat: non secus etiam animæ quæ Deo suo caret, & qua Deus caret. Hinc Ioseph & Maria Iesu perdito solliciti sunt, eumque anxie & sedulo vbicunque locorum requirunt. Sed non sine ratione, imo certis de causis, se Christus à parentibus subduxit, & in Ierusalem mansit.

Isa. 24. Animæ quæ Deo careat miseria.

Psal. 136.

Impleturus siquidem quicquid à Patre V.

Cum mundus deserendus parentum nō est voluntas aut consilium inquirēdum.

cœlesti in mandatis acceperat, eiusq; voluntati obtemperaturus, noluit parentes dilectissimos, quidnam ageret, aut vbinam moraretur, conscios esse. Discamus hinc, cum mundum deserere, religionem ingredi, in qua maior colendi Dei, quietisque potiundæ sese offert occasio, solique animæ incumbere volumus, parentum nobis consilium non esse inquirendum, neue quid mūdus sentiat, curiose indagandum; patris scilicet & matris hic non est voluntas spectanda, sed quid Spiritus sanctus intrinsecus suggerat, internique eius motus directionesque quam diligentissime obseruandæ. Ita siquidem discipulo suo Heliodor. & deinde Nepotiano scripsit Hieronymus: *si super limina domus pater & mater iaceant, vt ingressum prohibeant, per calcatum perge patrem, per calcatam perge matrem, & nudus ad crucis vexillum euola; summum enim pietatis genus est in his fuisse crudelem.*

Deut.33.

Gen.31.

Moses singulas Israëlis tribus benedicens, Leui progeniem hoc encomio exornauit: *Qui dixit patri suo, & matri suæ, Nescio vos, & fratribus suis, Ignoro illos, & nescierunt filios suos; hi custodierunt eloquium tuum* Dicere vult eos, qui quo melius Deo seruirent; animarumque salutem facilius consequerentur, propriorum parentum obliuiscuntur, & eosdem agnoscere se negant, Dei eloquia legemque quam perfectissime obseruare, laudemque non mediocrem, inde promereri.

Iacob cum è domo Laban idololatræ furtim emigraret, ab eodem in via comprehensus, his verbis inprimis correptus fuit. *Cur ignorante me fugere voluisti, neque indicasti mihi vt persequerer te cum gaudio & canticis, & tympanis, & citharis.* Deinde: *Non es passus vt oscularer filios meos: & filias?* tertio, *Cur furatus es Deos meos?* Mundus celebris ille idololatra, dum eum fugimus, & longius ab eodem secedimus, simili modo nobiscum expostulat. Vellet enim in primis, ne quis occulte, nec clam, sed valedicendo, ab eo se proriperet, postquam eum de fuga & abitu certiorem fecisset, omni ratione iter remoraretur, impedimenta obiiceret, tum difficultates; austeritatesque quæ subeundæ sunt, recensendo, tum proprij corporis imbecillitatem in mentem reuocando. Secundo, singulis in discessu osculum præbere desideraret, quo nimirum voluptatibus eos inescaret, deliciisque delinitos & impeditos vlterius ne progrederentur prohiberet. Tertio conquerentur, Religionem ingredi volentes, idola sua clam & latenter auferre, illius autem idola sunt honores, diuitiæ, dignitates, & vindictæ desideria; quæ ille furari & diripere conatur, qui eadem conculcat, & pedibus proterit.

Infignis allegoria.

Tria conqueritur mundus in eis qui religionem ingrediuntur.

Is autem sapiens & cordatus censendus, qui quæ mente concepit, quæ decreuit exequi, nec mundo nec carni manifestat; obesse enim potius quam prodesse illa bene sibi consulentibus solent. Egregium quid, & huc optime faciens, suggerit mihi primus Regum commentarius initio. DEVS cum puerum Samuelem in templi adytis dormitantem è somno excitaret, & ille ad Heli sacerdotem excutientem, quid vellet quæsiturus, se contulisset; ait Heli: *Reuertere fili, & dormi* Quod hic mystice contigisse auditis, quotidie reuera fieri videmus: excitat quippe plurimos adolescentes Deus, in Ecclesia dormitantes, id est, qui quamuis Christiani sunt, in diuino tamen seruitio & cultu stertunt & dormitant: qui mox vt parentibus voluntatem & inspiraculum cæleste aperuere; ab ijs proprio affectu cæcutientibus, & oculos prauo erga liberos amore caligantes lippientesque habentibus audiunt, *Reuertere fili, & dormi:* voluntatem hanc muta, deliciis indulge, ætate fruere, voluptates consectare, diuitiis quas paraui & collegi, vtere. at non ita filius Dei, qui Patri æterno obsecuturus, nihil eorum quæ animo concluſa gerebat, parentibus aperuit; sed clam ipsis, remansit in Ierusalem.

Secreta nemo sua mundo aperiat.

1.Reg.4.

Parentum in rebus liberorum cæcitas.

Tres circa Euangelium hoc institui quæstiones possunt, cur nimirum Christus Ierosolymis manere voluerit; cur in ætate illa qua diximus, & non prius aut posterius; denique cur inscijs parentibus. Quod ad primam respondeo, Christum iam inde à prima ætate & adolescentia aliquod diuinitatis suæ testimonium dare voluisse, ne scete, cum iam,

Tria circa hoc Euangelium dubia.

jam trigesimo ætatis anno, omnibus ignotus, non edito prius aliquo sapientiæ & doctrinæ signo; prædicaret, omnes eum potius admirarentur, quam in docentem crederent. Nam quamuis adhuc iam inde à juuentute hoc sapientiæ doctrinæque specimen in templo edidisset, ipsi tamen Iudæi, quæ eorum inuidia & stupor erat, deinde dixere; *Vnde huic sapientia hac & virtutes?* & alibi; *Quomodo hic litteras scit, cum non didicerit?* *Matth. 13. Ioan. 7.*

Cur duodecimo anno ætatis miracula edere cœperit.

Quod ad alteram spectat, Christum dico hac ætate hocce facere voluisse; quod in illa vniuscuiusque indoles apparere soleat, ac quid quisque spectet, manifestum fieri. Atque hunc in modum Venerabilis hoc exponit Beda: quamuis aliam rei huiusce rationem reddat Ambrosius, qui sub duodenario hoc numero mysterium latere credit; respexisse scilicet eum ad duodecim Apostolos suos, quos deinde, fidem per orbem disseminaturos, quoquo versum emissurus esset.

Tertiam ita soluit Euthymius, ideo nempe Christum parentes huius rei certiores nolùisse reddere, quod vereretur, ne, si eos conscios fecisset, eum à proposito diuertissent, aut impedimentum aliquod obiecissent: simul etiam, ne quis si forte iis hac in re minime obsecutus esset, eum dein, vt minus obedientem, eorumque consiliis obnitentem putaret. Aliam autem solutionem adfert Beda, quæque mihi plenissime satisfaciat, nempe diuino nutu & Patris æterni consilio id factum esse, vt nimirum alium se in cœlis habere Patrem ostenderet, cuius voluntatem implere, etiam non consultis hominibus, nec parentibus in consilium adhibitis, deberet; quibus si alias obsecutus sit, & morem quam obsequentissime gesserit, sponte id se & vltro, nemine cogente vel impellente, fecisse: sponte igitur, & propria voluntate motus etiam amitti voluit: quare non mediocrem parentibus dolorem attulit.

Christi obedientia.

Dolor Deiparæ & Ioseph amissi Christo.

Qui quantus fuerit, quantamque animi angustiam Ioseph & carissima illius genitrix exinde senserint, vobiscum dispicite, Auditores. Ruben cum Ioseph fratrem in cisterna veteri, in quam fratres eum dimiserant, non inuenisset, ait: *Puer non comparet, & ego quo ibo?* quid autem dixisse credendum est mœstos hos parentes; anxie eum per iter emensum quæritantes. Audire quippe Virginem dicentem videor, & lamentabili voce ingemiscentem: *Ostende faciem tuam, & salui erimus.* vel illud sponsæ aliquoties iterantem: *Sonet vox tua in auribus meis.* item illud, *Indica mihi vbi pascas, vbi cubes.* *Gen. 37. Psal. 60. Cant. 2. Cant. 1. Iud. 5.*

Si mater Siseræ, præfecti militiæ Iabin Regis Asor, filii absentiam ægerrime ferens, eumque quam maxime videre desiderans, per fenestram singulis propemodum momentis gemens & lacrymans respiceret, cuius animum nutus lenire, & afflictum consolari debebat: quid IESVS matrem fecisse existimandum, quæ quoniam filius se subduxisset, ignoraret, quomodo ingemiscere, lamentari, queri, ecquæ suspiria imo pectore trahere, quas lacrymas fundere, quas querelas ingeminare eam iam credimus? Si Tobiæ mater montes quotidie conscendens, aeraque gemitibus complens diceret: *Heu fili mi vt quid misimus te peregrinari?* quid matrem Iesu fecisse credemus? an non per iter iam emensum, Ierosolymam redeundo, assiduo clamasse, Eheu fili mi, Deus meus, & omnia, cur pater tuus & ipsa, hoc id nobis cum iter suscipere permisimus? *Tob. 10.*

Amans illa dilecta, amore æstuans, cum sponsum amisisset, eiusque tamen absentiam ferre non posset, lymphatæ similis, arq; eum quærere vbiuis locorum parata, hunc in modum seipsam ad iter adhortatur: *Surgam & circuibo ciuitatem, per vicos & plateas, quæram quem diligit anima mea.* Eadem & dixisse Deiparam verisimile est; nam cum dilectum sibi filium amissum iam cerneret, surgit quantocyus, properat, Ierosolymam redit, vicos & plateas obambulat, quærens quem super omnia anima illius diligeret: quem deinde post triduum in medio doctorum considentem reperit. *Cant. 3.*

VI. Gaudium ob Christum inuentum.

Si tristis filii amissio tristitiam, inuentio profecto & inopinatus eiusdem conspectus incredibilem ei afferre lætitiam debuit. Quantum hic Iosephus sensisse gaudium verisimile est?

le est? an non cum Iacob Patriarcha, viso filium inter Principes Ægypti connumeratum, dicere poterat: *Iam lætus moriar, quia vidi faciem tuam?* quantum vero ipsam Deiparam? quam filium osculando tenerrimeque amplectendo, his ad eum verbis vsam fingere poterimus: *Conuertisti planctum meum in gaudium*: aut illis Tobiæ: *Non delectaris in perditionibus nostris, sed post tempestatem tranquillum facis, & post lacrymas & fletum, exultationem infundis.* aut Dauidicis illis: *secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, fili mi, consolationes tuæ lætificauerunt animam tuam.*

Gen. 46.

Psal. 29.

Tob. 3.

Psal. 93.

At vbinam reperitur? non quidem inter parentes & consanguineos, cum ipse suis consuleret, vt patria & parentibus relictis, in regionem peregrinam se conferrent: dixit enim olim Abrahæ: *Exi de terra tua & de cognatione tua*: quique olim per Psalmistam edixerat: *Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam & obliuiscere populum tuum, & domum patris tui* & qui deinde in Euangelio ait: *Si quis venit ad me, & non odit patrem suum & matrem, & vxorem & filios, & fratres & sorores, &c. non potest meus esse discipulus.*

Gen. 12.

Psal. 84.

Luc. 14.

Reperitur autem inter Doctores. Præcepit olim Dominus, vt septem lampades in candelabro aureo in templo collucerēt. Hodie porro hoc ipsum completum cernimus. Videmus enim, vt Euangelij illud candelabrum Iesus Christus, septem lucernis, id est, septem donis Spiritus sancti instructum, inter Doctores in templi medio colluceat, ardeat, lumenq; copiosissimum emittat, quod & omnium oculos præstringat, & synagogæ scribarumq; visum offuscet.

Exod. 25.

Christus candelabro aureo collatus.

Æquissimum namque erat, doctorem illum cœlestem, scribam illum eruditissimum, semel in doctorum terrenorum medio inueniri: quin etiam longe vtilissimum, vt omnes sapientiæ doctrinæque thesauri, qui in sancta illa & sacra humanitate mirabili quodam modo delitescebant, hodie in apertum prodirent, mundoque se proderent. Erat quippe Christus, de quo postea Apostolus scripsit: *In quo omnes sapientia & scientiæ Dei thesauri abscondîti sunt.* Ideoque Sanctus Bonauentura verba hæc Euangelij nostri exponens: *Proficiebat sapientia, & ætate, & gratia, coram Deo & hominibus*; ait: Profectum hunc in sapientia & gratia, non fuisse aliud, quam certum quoddam horum duorum specimen & indicium, & manifestationem quandam amplissimorum thesaurorum sapientiæ & gratiæ, quæ in ipso elucebant. Adeo vt ipse vere potens ille & locuples Ezechias nuncupari possit, qui Doctoribus, id est, synagogæ legatis, thesauros & diuitias aperiat & reseret.

Coloss. 2.

Luc. 2.

4. Reg. 20.

In medio Doctorum. In templo cum iisdem disputans & disceptans. non tradit autem Euangelista, qua de re disputarit, aut quam iis quæstionem soluendam proposuerit. Sanctus Vincentius tamen dubitando credit eos de Messiæ aduentu locutos esse; disceptasseque, vtrum hebdomades Danielis iam completæ essent, nec ne, num sceptrum de femore Iuda, vt Iacob olim promiserat, iam defecisset, vtrum Messias in lege promissus iam in mundum venisset, vel aduentus eius iam instaret; quas eum conditiones & qualitates habere oporteret; an futurus esset Deus, vel nonnisi homo, quæque miracula patraturus, vt ab hominibus agnosceretur.

Luc. 2. Christus cum Doctoribus de qua re disceptarit.

In medio Doctorum O varias vices & rerum humanarum inconstantiam! Is qui modo in medio Doctorum reperitur, ab hinc aliquot annis inter animalia, ac post aliquot annorum lustra in medio latronum in crucem actus exspirabit. At interea notate mysterium; animalia siquidem in stabulo, doctores in templo, & latrones in cruce reperiuntur. Esset namque prodigii simile CHRISTVM in medio asinorum aut bestiarum in templo reperiri; templa quippe & cathedræ, doctorum sunt; stabula & præsepia, bestiarum; cruces vero & patibula, latronum. Adeo vt quicunque Christum in medio Doctorum conspicatur, sibi persuadeat, videre se solem in medio Planetarum, propitiatorium inter Cherubinos, Arcam fœderis inter tribus populi Is-

Luc. 2. Christus in stabulo animalia, in templo doctores, in cruce latrones velut socios habuit.

li Israel. De puero igitur hoc vsurpare licet verba illa Psalmistæ: *In medio Ecclesiæ laudabo te.*

Christi scientia.

Dum puerum hunc duodenum in medio Doctorum in templo conspicio, ipse mihi persuadeo, vtinam & vobis, omnem in eo cognitionem, sapientiam, scientiam, præscientiam, prouidentiam, prædestinationem & reprobationem hominum, librum quoque vitæ, omnia denique quæ in Patris æterni intellectu reperiuntur, contineri. Nam in quantum DEVS ex primo obiecto nouit se ipsum, ex secundo omnia intelligibilia, & realia ex tertio: vt beatus & comprehensor, intelligit verbum, & quidquid in verbo continetur; vt viator autem, nouit omnia in suo genere per species infusas, & cum ipso creatas.

Christi eloquentia in disputando.

Vtinam tam fœlix aliquis nostrum fuisset, qui eundem cum Doctoribus disserentem audire potuisset; quanta namque eum eloquentia de Scripturis & Prophetarum oraculis disceptasse verisimile est. Aliquoties mecum demiratus sum, cur sponsa illa in Canticis eum *Lilium conuallium* appellet; sed omnem mihi dubitationem Theophrastus & Plinius, dum in eosdem incidi, abstulerunt: est namque aliquod liliorum genus, coloris purpurei, virgatum, & tribus aureis lineis insignitum, quod veteres *Trides* nuncuparunt, & eloquentiæ symbolum esse crediderunt. Ipse quinetiam Poetarum deus Homerus, Troianorum legatorum eloquẽtiam doctrinamque deprædicans, lilia eos ait comedisse. Hinc sponsa, dilecti sui eloquentiam & sapientiam celebrans, liliis eum conuallium comparat.

Cant. 1.

Lilia Eloquentiæ symbolum.

Agell. l. 3. & *Macro. lib* 1. *Sat. c.* 6. *Gen.* 40. 41. 3. *Reg.* 3. 5. *Dan.* 13.

Sordent igitur jam, si Christi eloquentiam in hac ætate consideremus, sapiens ille puer, Papirius Prætextatus Roman. senatoris filius, qui matrem curiosius inquirentem scito responso repressit: Ioseph quoque Iacobi Patriarchæ filius, qui adhuc iuuenis super omnes Ægypti principes euectus, Pharaonis somnia interpretatus est, & Salomon qui duodecimo vt multi quidem existimant, ætatis anno, sapientiam à Deo postulauit; Daniel quoque qui in ætate iuuenili, magno prudentiæ sapientiæq; iudicio, lasciuos senes condemnauit, & innoxium sanguinem probro & neci eripuit. De solo autem puero Iesu, inter Doctores & Legistas constituto iam sit sermo.

Multi in templo sũt, sed non disputantes, at vendẽtes & ementes.

Rupertus. In templo est, cum Doctoribus de scripturæ intellectu disceptans, deque Messiæ aduentu diligentius inquirens. Multi quidem templa adeunt, inque iisdem conspiciuntur, verum non disputant, sed vendunt & emunt, negotiaque forensia pertractant: quos Dominus deinde illic reperiens, facto è funiculis flagello, eiecit: sunt etiam nonnulli, qui in loco illo sacro sacrilegia committunt, diuinamque maiestatem in eius domo ad iracundiam prouocant. Multos namque reperire est, qui templa frequentant, maiori cum libertate Deum offensum, loca sacra sanctaque vt minus suspecta seligentes, quæ deinde suis abominationibus & sacrilegiis profanant, & falso quodam pietatis prætextu & colore, ne ab aliis conspiciantur, constuprant & violant, fraudulento Absalamo persimiles, qui pietatem e- 2. *Reg.* 13. mentitus, sacrificiaque oblaturum se fingens, aduersus fratrem conspiraturus, eiusque regnum occulte inuasurus, in locum sacrificii venit.

Væ autem vobis sacerdotes, & in sacris ordinibus constituti, qui vita vestra contaminatissima & irreuerentia sacra loca polluitis ac prophanatis. Scriptum est, sacrificiculos Dagon idoli, cum ipsum collapsum in locum suum restituissent, limen fani nunquam deinde pedibus calcare voluisse, eo quod Dagon in templi limine truncus iacuisset: indignum arbitrati humanis pedibus eum terere locum, quem Deus aliquando 1. *Reg.* 15. occupasset. Vos vero scelesti & impudentes sacra hæc templa violare non erubescitis, in *Matth.* 24. quibus Deus vere cum omni maiestate cœlesti præsens est, in quibus sanctas i las sanctorum omnium, & præsertim sanctissimæ crucis imagines, quam Dei caput, pedes, manus & vniuersum denique corpus tetigit, videre est.

Magna illa profecto abomnatio fuit, quando Caius Caligula statuam suam in tẽplum Ierosolymitanum intulit, cui & victimas immolari iussit, quas soli DEO cœli offer-

offerre par est. de hac enim locutus est Christus, cum in Euangelio diceret, *cum videritis abominationem, dictam à Daniele Propheta, stantem in loco sancto.* Similis, meo quidem iudicio abominatio, ac par scelus, quando in summi Dei templum, & coram eius maiestate, mundi statuas infertis, statuas inquam ambitionis & auaritiæ, iisque cor vestrum & affectus, qui soli Deo debentur, in sacrificium & holocaustum immolatis.

1. Reg. 2. De pueris Heli sacerdotis, etiam sacerdotibus scriptum est, *Erat ergo peccatum puerorum grande nimis coram Domino, quia detrahebant homines sacrificio Dei.* Vt lapidem hunc in sacerdotum nostrorum agrum coniiciam, dico scelera eorum & peccata, coram Deo enormia esse, quando sacro Ecclesiæ statu abutuntur, & auaritiæ, rapacitati, ac mundi honoribus tantummodo incumbunt.

Rerum sæcularium studium pium virũ valde perturbat. Gen. 13. Nihil quippe est, quod sacerdotum, Ecclesiasticorumque animum inquietiorem reddat, & perturbet magis quam negotiorum sæcularium pertractatio, & nimia de rebus temporalibus sollicitudo. Rachel cum Laban patris idola secum abstulisset, Laban citatis equis eam insecutus est, idolaq; repetiit. Quicunque etiam cum mundi idolis Religionem vel ordinem sacrum ingressus fuerit, qualia sunt haud dubio ambitio, superbia, auaritia, honorum sitis, multas proculdubio curas & inquietudines in caput suum arcesset. Hæc nimirum sunt, quæ animæ libertatem magnopere perturbant, animum possidentis exagitant, cruciant, diuexant, ac tantum nõ exanimant, conscientiamque affligunt. Quod aperte in Martha, Euangelica illa Virgine, expressum legimus, quæ quod sollicita, turbata circa plurima describitur. Luc. 10.

Conclusio & peroratio. Eia igitur, Auditores, negotia nihil ad nos spectantia seponamus, aut potius penitus deseramus, & cum puero Iesu, dum tempus oportunum est, Deo nos offeramus, dedicemus illi annorum primitias, primas pueritiæ & iuuentutis fruges: ad templa confugiamus, Ecclesias adeamus, in Ierusalem quæ locum pacis denotat, maneamus, Doctorum à latere non decedamus, legem Dei discamus, familiaritatem probatorum consectemur. Cum vero Deum iam sequi eiusque inspirationibus obsequi voluerimus, parentes obliuiscamur, carnem & sanguinem negligamus, nec secretas nostras inspirationes mundo cõmunicemus. Si autem Deum nos amittere contingat (per peccata enim & negligentiam facillime amittitur) quamprimum eum inquiramus, deploremus eius absentiam, lamentemur, dolorem inde conceptum demonstremus, ob amissum conteramur, sanctaque pœnitentia eum nobis denuo conciliemus. Noli autem, Deus bone, dulcissime animarum sponse, spes nostra & firmamentum, vnum in malis præsidium & solamen, permittere, hæcce vt nobis calamitas obueniat: at præsta ne te vnquam perdamus, Te enim qui perdit, perdit omnia, omnibusque exuitur, & omnia amittit, cui tu surriperis. O triste naufragium! ô infortunium incredibile! ô raptum irreparabilem. Hoc saltem præsta Domine, vt quamuis negligentia te nostra aliquando amiserimus, ita nos ipsos in tui amissione affligamus, tot lacrymas effundamus, ita pœnitentia nos emaceremus, vt te in militanti Ecclesia, in hoc mundo iterum reperire valeamus, expectantes interim tempus, donec te in triumphanti, in gloria nimirum cœlesti, inuenire possimus, cuius nos participes reddat Pater & Filius & Spiritus Sanctus.

DOMI-

DOMINICA SECVNDA POST EPIPHAN.

Partes.

1. *Triplicem esse statum Christianorum.*
2. *Quis sponsus, & an bonum matrimonium.*
3. *De amore coniugali.*
4. *Quomodo vxor ducenda, Christusq; imitandus.*
5. *De vxorum dotibus, & conuiuiis spiritualibus.*
6. *In mundo deficere vinum bonum, abundare malum.*
7. *De Christi voce, Mulier.*
8. *De Christi vino ex aqua facto.*

Nuptiæ factæ sunt in Cana Galilææ. Ioan. 2.

FIGVRA.

1. Reg. 10. ISRAELITIS regem à Samuele postulantibus, qui eos domi regeret, & in bellis ab hoste defenderet, ne à cæteris gentibus opprimerentur & contemnerentur, Saul electus est, & à Deo ad populi regimen constitutus: qui quamuis formam imperio dignam præferret, & capite & ceruicibus altis cæteris viris eminentior esset: à pluribus tamen spretus & neglectui habitus fuit, dicentibus: Quomodo à Philistiim nos liberare poterit ille? qui hostium à ceruicibus nostris iugum depellat & auferat? Adeo vt plurimi ab eo desciscerent, & pauci eius imperio parerent. Contigit autem interea, Ammonitarum regem, qui Hebræos variis præliis exercuerant bellum populo indicere, & vrbem Iabes obsidione premere: quam ob causam à vicinis auxiliares copias petere coacti fuere. Quo audito, Saul collecta suorum manu mox accurrit, & conserto prælio Ammonitas internecione deleuit, victoriamque amplissimam reportauit; Milites autem & quotquot eum in prælio secuti fuerant, sacramentum ei fidelitatis præstitere, fortitudinemque eius demirati, effecêre, vt omnis cum Israel in regem, velut regno & sceptro dignissimum, receperit. Hoc ipsum in Euangelio hodierno redintegratum video: Saul namque Christi Iesu figura fuit. Cum enim iidem Israelitæ tam enixe eum à Deo postulassent, credentes illum Israeli honori & gloriæ fore, adeo vt reliquæ eum nationes metuerent (persuadebant siquidem sibi, cum magno Messiam apparatu, & maiestate quadam regia venturum) & quamuis Saulis instar caput cæteris eleuaret sublimius, quod præter humanam naturam haberet & diuinam: non eo tamen quo par fuit honore & cultu eum sunt prosecuti, néue illius parere imperio voluerunt, donec hodie vocatus, non ad bellum quippe qui pacem allaturus venerat: sed ad epulum connubiale & nuptias, luculentum edidit miraculum, aquas in vinum præstantissimum conuertendo. Apostoli autem & aliquot è suis hoc viso, admiratione & stupore perculsi, vt verum eum Messiam agnoscunt, in eum credunt, & omnes, vt idem præstent, inducere conantur. Hodierno illud Euangelio continetur,, quod vobis expositurus Spiritum S. inuoco, sua vt mihi gratia adesse dignetur, & glorioſam Deiparam, cuius precib. hodie aqua in vinum transiit, aduocatam & mediatricem adhibeo, dicens cum omnibus vobis, *Aue Maria.*

I. Tres præcipuos in Ecclesia status reperire est, Auditores, ad quos vniuersa hęc mundi inferioris administratio spectat: statum nimirum virginalem, vidualem, & coniugalem, quos omnes Christo Domino gratissimos exstitisse ex Euangelio discere poterimus. Virginalem quidem, dum nonnisi matrem habere voluit Virginem: continentium etiam & viduarum, dum Annæ viduæ in templo se manifestare dignatus est: coniugalem denique, quando hodie in Cana Galilææ nuptiis interesse dignatur, quas & miraculo suo primo condecorauit.

Tres præcipui in Ecclesia status.

Fuêre nonnulli ex Patribus, qui triplicem hunc statum arbori procerissimæ comparârunt: cuius quidem radix sit matrimonium & coniugium, sine quo duo reliqui nequeant consistere: ipsum enim optime cum radice in terra delitescente comparantur, idq; propter solicitudines, anxietates, molestias, & curas erga res terrenas & fragiles: de quo loquens ad Corinth. Apostolus ait: *Tribulationem tamen carnis habebunt huiusmodi*, id est, vt quidem D. Thomas exponit: *Occupa-*

Et hi arbori comparantur.

1. Cor. 7.

tiones & afflictiones terrenas. Rami vero prominentes, & hinc inde luxuriantes seseque diffundentes, ipsa virginitas & continentia. Et quemadmodum hortulanus in radicem arboris sese benignum & amicum ostendit, eandem irrigando, circumcirca effodiendo, nunc terram aggerendo, interdum etiam stercorando: in ramos vero sæuit & grassatur, eosdem amputando, resecãdo & præcidendo: Ita voluptas & deliciæ mundanæ coniugatis conceduntur & permittuntur, ac virginibus & continentibus mortificatio membrorum & pœnitentiæ reseruatæ sunt, quibus scilic. via calcanda angusta, & leges seueriores impositæ, atque omnis voluptas superflua præscindenda.

Dixit olim in Prouerb. Salomon: *Pulchræ sunt viæ Domini.* Dicere vult non vnam solum viam dedisse Deum per quam homines ad cœlum perueniant, sed plures, easque pulchras & complanatas. Idem dicitur etiam alijs ex verbis: *Ex vna radice multi prodeunt rami.* Perinde ac si dixisset: Ramus qui ad cœlum se extendat, status virginalis est, item, vidualis & continentium: alius quoque coniugalis & maritalis. Omnes hæ viæ pulchræ & iucundæ sunt, Deoq; quam gratissimæ, & rami luxuriantes eadem è radice pullulantes.

Gen.6. Lib.15.de ciu.cap.26. In 1. Tim. 4. Matrimonium plumbo, viduitas argento, virginitas auro collata.

In Noe Arca, quæ mari supernatauit, & mundum deinde nouis generationibus auxit, nonnisi tria cubicula reperire erat: quam structuram mystice exponens Augustin. ait, triplicem Ecclesiæ statum per tristegam hanc fabricam designari, virginum, viduarum, & coniugatorum. Theophylact. autem in Epistolas Paulinas commentatus dicit, matrimonium plumbo, viduitatem argento, virginitatem autem auro præstantissimo similem esse. Primum quidem plumbo, quia onus graue est, & iugum durissimum, matrimonium: continentes autem argento, eo quod, vt argentum plumbo præstat: hi prioribus digniores sunt, & liberiores virginitatem deniq; auro, quia quemadmodum aurum cæteris metallis dominatur, ita virginalis status nobilissimus sit & præstantissimus, ac velut omnium Ecclesiæ statuum princeps.

Oeconomus Pharaonis somnia sua Ioseph, eisdem detento carceribus, enarrans refert: *Videbam coram me vitem, in qua erant tres propagines.* Ecclesia autem in Euangelio vineæ comparatur, cuius tres propagines esse dixerim tres illos status, virginitatem scilicet, viduitatem, & coniugium, quæ sese per omnia diffundentes, mirum in modum excrescunt, cœlumque & terram multiplici fœtu complent. *Gen.40.* Somnium œconomi regis Pharaonis.

Seminis Euangelici quarta pars cecidit in terram bonam, & ortum fecit fructum centesimum, sexagesimum, & tricesimum. Multiplex hic fructus, & in tres gradus distinctus, tres status hominum denotat, coniugatorum, viduorum, & cœlibum, vt quidem exponit Hieronym. & in Epistolis suis Athanasius. porro inter tres hos vitæ Christianæ status, matrimonium eminet, & honorem promeretur, velut opus Dei, quod ipse nimirum in paradiso terrestri inter protoplastos instituit, quodque post quinque annorum millia Ecclesiæ velut Sacramentum, & quidem *magnum*, vt Paulus appellat, tradidit: & quod hodie præsentia sua, dum nuptiis interest miraculorumque suorum primitiis, cohonestare voluit. Euangelium apud Ioannem legitur: *Nuptiæ factæ sunt in Cana Galilææ, & erat mat. r Iesu ibi* quas nuptias vt ipse digne dicendo velut epithalamio celebrem, primo de earum serie, & dignitate matrimonij: deinde de miraculo agam, quo Dominus aquam in vinum mutauit: & duobus hisce totam Euangelij seriem ac velut nucleum contineri putem. *Luc.8. Matth.13. Lib.1. contra Iouin & in cap. Matth. & in Apol. ad Pamyn. Ephes.5. Ioan.2.* 11.

Principio igitur non modica citra has nuptias difficultas oritur: nam plurimi disputantes curiosius inquirunt, quinam noui hi sint coniuges, & in primis quisnam sponsus: & quamuis certi nihil hic statui posset; putarunt tamen multi, Ioannem Euangelistam fuisse: nam quandoquidem Deipara, speculum castitatis honestatisque quæ omnem turbam exosa erat, & quietis amantissima, his nuptiis interfuit: inducimur vt credamus, contrahentes hos è cognatione illius fuisse. Eius opinionis est S. Hieronym. præfatione in Ioannem, Beda initio Euangelij huius, & Rupertus temporis sui scriptor

Putatur à nonnullis S. Ioannes Euangelista sponsus hic fuisse.

ptor doctissimus, traditq; communem hanc pene omnium scriptorum sententiam esse: hos sequitur Thomas, Caietan. Sotus, Ioannes Maior, Ludolphus, Eckius, Dion. Carthus. S. Bonauentura, Antonius, Lyranus, & alij innumeri.

Libr. 1. in Ioann. 2. 2. q. 186. art. 4.

Hæc opinio refellitur.

Matt. 4. & Marc. 1.

At nullam hæc opinio veri speciem habet, nec vllis potest rationibus stabiliri. Primo, quod, vt bene Maldonatus firmissimis hanc opinionem rationibus conuincens, ait: Ioannes non esset Cananæus: qui cum nuptiæ hæ celebrarentur, à Christo iam ad Apostolatum cum fratre vocatus erat, & his non vt sponsus, sed Christi discipulus intererat. Nam Christus vna cum discipulis ad has vocatus fuit. Atqui Ioannes cum fratre Iacobo inter primos Apostolos; vt ex Euangelio manifestum redditur, vocatus est.

1.

Secundo, omnes veteris Ecclesiæ Patres Ioannem semper vt virginem habuerunt, & firmiter semper ac constanter asseruêre, nunquam eum connubium iniisse, quod testatur Augustinus.

2.

Tertio, nuptiis his interfuit Christus, vt matrimonium ratum haberet, eiusque statum auctoritate sua confirmaret; at, si matrimonium ratum hic dissoluisset, Ioannem à matrimonio ad sui sequelam vocando, matrimonium potius reprobasse quam approbasse & stabilisse visus esset.

3.

Quarto, si Ioannes à connubij contractu & matrimonio iam inito liber & solutus fuisset, dicendum esset, eum, fœminæ & omnibus valedicendo, statim à nuptiis secutum esse Christum: at scriptum est, eum non in domo nuptiali, sed ad mare Tiberiadis cum fratre Iacobo retia reficientem vocatum esse, vt è duobus mox citatis Euangelistis manifestum est. Postremo, si Ioannes hic sponsum egisset, dignum profecto fuisset, ipsum ab Euangelistis litteris mandari, at nemo ne gry quidem vel apicem hac super re scripsit. Certum est igitur, nulla id dici ratione posse, multoque minus ab aliquo magni nominis scriptore asseri aut credi.

4.

Lib. 8. ca. 30. 3. part. sum. tit. 2. §. 5.

Nicephorus autem, longius adhuc à veritate recedens; ait, harum nuptiarum sponsum Simonem genere Cananæum, fuisse: Antoninus vero sponsam, ex aliorum sententia, Mariam Magdalenen, quæ quod sponso & matrimonij vsu priuata esset, illicitis se deinde & vagis amatoribus dedit, vitamque lubricam vixit. Sed omnia hæc apocrypha sunt. Credibile tametsi sit, aliquam è Virginis cognatione, quæ hactenus cum illa virginitatem coluerat, exstitisse, eo quod Deipara ad nuptias vocata fuerit & Nazareth nonnisi quinque milliaribus à Cana, qui Galilææ vicus erat, abesset.

Nuptiæ factæ sunt in Cana, &c. Non est autem necesse antiquitatem huc epularum connubialium & nuptiarum ab vltima memoria & prima origine adducere. Legimus namque Laban in Liæ & Rachelis nuptiis epulum instituisse, multosque amicorum, ad id conuocasse. Samsone quoque vxorem ducente, instituit pater eius conuiuium, quod in septimum diem extendit, & in quo varia proposita fuêre ænigmata. Quis ignorat magnificentiam & lautitias, quas Raguel in matrimonio filiæ parauit, quam Tobias iunior ducebat? *Raguel vxori suæ Annæ dixit, vt institueret conuiuium, & præpararet omnia, quæ in cibos erant iter agentibus necessaria.* Quas vero epulas instruxit Assuerus Medorum Rex cum Estherem in coniugem adoptaret? *Iussit conuiuium præparari rex magnificum, cunctis principibus & seruis suis pro coniunctione & nuptiis Esther.* Christus quoque inter cæteras parabolas, vnam singillatim de nuptijs habet, dicens, regnum cœlorum simile esse homini regi nuptias filio suo instruenti. In Apocalypsi quoque illi beati prædicantur, qui ad cœnam nuptiarum Agni sunt vocati. Hodie quoque nouum conuiuium in Euangelio paratum contueor, in Cana Galilææ, ad quod Christus cum suis vocatus venit.

Ioan. 2.

Epulum nuptiale in Sacris litteris notum.

Gen. 29. Iud. 14. Tob. 9. Esth. 2. Matth. 22. Apoc. 19.

At quoniam de nuptiis & matrimonio mentio incidit, quinque hæresiarchas matrimonium oppugnasse comperio, & in ipsum iniurios fuisse. Primus fuit Saturninus, vt tradit Irenæus lib. primo, capite vicesimo secundo, quem secutus est Marcion, referente Hieronym. lib. prim. contra Iouinianum; illius vestigia sectatus est Tatianus,

Quinque hæreses circa matrimonium.

1. Hæresis.

nus, teste Epiphanio hæresi 46. Priscillianistæ, vt Adamitæ, vt refert August. lib. de hæresibus cap. vicesimo quinto. Qui vnanimiter asserebant nuptias esse malas, & matrimonium ob Adæ peccatum inuectum esse: eo quod in statu innocentiæ nullus matrimonij vsus esset, hominumque creatio & propagatio diuino auxilio, non vero per corporum coniunctionem fieret. At Christus hanc hodie reipsa hæresim iugulat & refellit, cum nuptiis interesse, easque miraculorum primitiis condecorare voluit.

2. Secunda, fuit Montanistarum, qui secundas nuptias vetitas esse credidere: tolerabant quidem eos qui semel matrimonium contraherent; ad secundum vero conuolantes, penitus à communione sua reiiciebant, quos specioso quodam titulo adulterium velare dicebant, imo ab adulteris ne minimum differre: sed non capiebant illi
1. Cor. 7. Scripturæ sensum, cum dicit: *Si dormierit vir eius, cui vult nubat, tantum in Domino.*
1. Tim. 5. Et alibi multo manifestius: *Volo iuniores viduas nubere, filios procreare, matres familias esse.*

3. Tertia, Armenorum, & Lutheri, qui negant matrimonium Sacramentum esse, ac proinde vllam per ipsius contractionem sponsis gratiam conferri. Quos refellit Apostolus Paulus, qui ipsum Sacramentum, & quidem è magnis & primis esse ait: *Sacramentum hoc magnum est, dico autem, in Christo,*
Ephes. 5. *& in Ecclesia.* Et in Epist. ad Hebræos: *Honorabile connubium in omnibus, & thorus immaculatus.*
Hebr. 13.

4. Quarta, fuit eorum, qui credebant matrimonium & coniugium iam initum, volentibus & consentientibus coniugatis, vti spõte & voluntarie coaluerant & conuenerant: ita & dissolui posse: idque præter voluntatem Christi, qui apud Matthæum ait: *Quod*
Matth. 19. *Deus coniunxit, homo non separet.* Et Apostoli sententia, dum ad Corinthios scribit: *Mulier*
1. Cor. 7. *alligata est legi, quanto tempore vir eius viuit.*

5. Quinta hæresis, est Iouiniani, qui matrimonium virginitati anteponit, virginumq; meritis, coniugatorum merita, æquiparat; quem S. Hieronymus doctissime iuxta ac validissime confutans iugulauit, & clarius & paucioribus verbis Apostolus, loco superius citato, *Qui matrimonio iungit virginem suam, bene facit, & qui non iungit, melius facit.* 1. Cor. 7. Quidquid demum sit, nuptiæ ex se honorabiles sunt, quas & Dominus ac Redemptor noster Christus hodie præsentia & miraculis ornare dignatus est.

Porro contra priores illos hæreticos dicendum, Deum solum sanctissimæ matrimonij copulæ auctorem & institutorem esse, & ipsum primos nostros parentes in paradiso iunxisse, Adamoque occultos quosdam erga comparem igniculos indidisse, dum diceret: *Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea.* Gen. 2. Vnde coniugati facile perspicere poterunt, quantus inter illos vigere debeat amor & concordia; honesta tamen, licet extrema. Nam quamuis liberi parentes suos diligere Dei iussu teneantur, & quidem amore quodam singulari, maiorem tamen dilectionem erga vxorem vir demonstret necesse est, quam ex toto corde diligere, & vt alterum se amare fouereque tenetur. Vnde in Genesi legitur: *Propter hanc* Ibid. *relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit vxori suæ.* Eodem illam amore prosequatur oportet, quo Christus dilectam sibi Ecclesiam prosecutus est, in cuius gratiam mortem amarissimam oppetiit. Vnde Apostolus: *Viri diligite vxores vestras*, non quidem amore quodam ficto & mentito, vt Sichimitarum princeps Dinam; non fucato & assentatorio, vt Sampson Dalilam; non ob cupiditatem, quæstum, dotes opimas, honoresque, quos per easdem obtinere contenditis, vt Adonias Abisai Sunamitidem; non amore illicito, & lasciuo, & carnali, vt septem mariti priores Saram: sed ex toto corde & anima, *sicut Christus dilexit Ecclesiam.* Ephes. 5.

Deus matrimonij auctor.

Notat in hoc propositum Magister sententiarum, fœminam à Deo non è capite, ne fortasse superbiens & insolentior facta, aduersus maritum insurgeret, eiq; dominaretur; nec etiam è pedibus, ne maritus eam pedibus protereret, & mancipij loco haberet, sed è costa sinistra, quæ haud procul à corde abest, III. Lib. 2. Cur mulier è viri costa formata.

abest, formatam esse; quo maritus eam vt comparem, suis eductam membris, ac velut alterum se & sui partem diligeret. Vtque amor hic manifestior foret, Deus cum diuersa Adamum & Euam è materia componere potuisset, & vnum ha[illegible], illam illa & quidem mixta, amborumque corpora inter se diuersa ac diuersimode formare; nihil fecit huiusmodi: sed ne qua inter vtrumque diuisionis & dissensionis occasio nasceretur, nonnisi vnum condere voluit, è quo partem traxit, & quidem cordi proximam, è qua fœminam composuit, vt iuxta Scripturam nonnisi vnum corpus & vna caro, & duo in carne vna forent.

Egregia veterum opinio.

Hinc putarunt veteres, vt bene Plato in Sympos. ait: Deos iam inde à mundi primordio, homini duplicia membra attribuisse, non vero singula, vt modo habere eum videmus, sed bicipitem, quadrimanum & quadrupedem. at quoniam superbia elatus insolentius se gerebat, hinc deos hominem diuisisse, & ex vno fecisse duos. Atque hanc esse rationem putant, cur sit aliquod semper in amore discrimen, & hunc plus, illum vero minus diligamus quasi diligendo illam partem, quæ nobis olim ablata fuit quæramus, & inuentam vti nos ipsos amemus. Et quamuis hoc fabulosum sit, quam proxime tamen alludit ad id quod dicere cœperamus, Deum scilicet hominem quodammodo geminum formasse, & corpore ex vno duo constituisse subiecta. Atque ideo quandoquidem coniugati, duo in carne vna sint, & fœmina nonnisi viri membrum sit & caro; proculdubio se mutuo fouere, & singulari quodam amore prosequi debent.

Dæmon cum Iob Prophetæ substantiam demoliretur & destrueret, nihil omnino inconcussum & intactum, præter coniugem eius, reliquit: honorem & gloriam ei abstulit, infamem penitus reddens; bona possessionesque succendit & euertit, inopiam extremam causatus, in corpus quoq; illius sæuiit, vlcere eum pessimo percutiens: vxori tamen illius pepercit. Dici quidem posset, intactam illam relictam, vt viro deinde exprobraret, & afflicto insultaret: sed longe alia subest ratio, voluisse scilicet Deum, hic amoris coniugalis exemplum dare: ita namque cum Satana Iob cribrare expetente Deus conuenerat, *Verumtamen animam illius serua.* Quamobrem cum vxor animæ viri dimidium sit, eam, vt vitam suam, diligere & amare tenetur. Ideo nimirum vxorem immunem reliquit, quod Iob eadem exstincta, superuiuere minime potuisset, sed vno animę dimidio ablato, facile alterum concidisset.

Insignis conceptus ex afflictionibus.

Iob. 2.

Ecclesiasticus tria sibi placere, Deoque & hominibus probari ait, concordiam nimirum fratrum, amorem proximorum, & maxime coniugum consensum. *In tribus placitum est spiritui meo, quæ sunt probata coram Deo & hominibus. concordia fratrum & amor proximorum, & vir & mulier bene sibi consentientes.* Quando enim vir & vxor inter se dissentiunt, rixantur, & litigant; eandem nunquam poterunt viam insistere: sed non secus ac duo inimici sibi inuicem connexi, aut duo malefici eadem catena colligati, diuersum spirabunt.

Eccl 2.

Deo gratũ maritum cum vxore consentire.

Tanta Mezentij tyranni immanitas & sæuities erat, vt, quo miseros affligeret & cruciaret magis, mortuorum corporibus, vt tradit in Emblematis Alciatus, viuos superalligaret, vt ita sensim teterrimo odore & memphyti enecarentur, longoque cruciatu exanimarentur. Audite quid de eodem scripserit Maro:

Mezentij crudelitas.

Corpora corporibus iungebat mortua viuis.

At non minus coniugatorum inter se dissentientium, assidueq; rixãtium est supplicium. Quis enim non existimet amarum & triste, duos eodem attellatos iugo, eodem cubantes lecto, eadem gaudentes mensa, iisdem commorantes ædibus, sese mutuo odio plusquam Vatiniano prosequi, & alterum alterius necem optare? an non hoc est, corpora viuorum attexere mortuis, & crudelissimæ tyrannidis imago?

E contra, mutuo coniugum amore & concordia nihil iucundius aut suauius, quemadmodum, vti dicere cœperamus, nihil dissensione & discordia eorumdem odiosius, Leo Byzantius Philosophus, & orator celeberrimus, obesus alioquin & aqualiculum prominẽtem gestans, cum ad Athenien-

Leonis Byzantij dictum.

ses legatus missus esset, seditionem quandam popularem & turbas ciuiles eloquentia sua cohibiturus, mox vt legationis suæ capita enarraret, omnibus risum ob enorme abdomen mouit; sed ipse à ludicris seriorum occasionem captans, dicere cœpit: Quænam vobis risus causa, ô Athenienses? an quod me pinguem & distento rideatis ventre? sed audite, est mihi domi vxor, qua cum quoad pinguedinem ipse non sum conferendus, vtpote quæ me triplo sit pinguior; ambos tamen vnus facillime lectus capit, cum eadem volumus & sentimus; sed dum alter ab altero dissentit, ipsa hanc, & ego illam viam insisto, integra nos vix capiat domus. Quo dicto Athenienſibus persuasit, vt pacem iuirent, turbas & seditiones cohiberent, populusque cum magistratu in gratiam rediret. Atque hæc omnia occasione nuptiarum in Cana Galilææ celebratarum.

Matrimonium durum onus.

Ac, veluti nihil matrimonio jucundius aut suauius, ita eodem nihil grauius, aut durius; quippe cum quo nullum onus aut jugum comparandum videatur, si spiritualia & pietatem quam impedire plerumque solet, consideremus. Recordemini hic obsecro parabolæ Euangelicæ, in qua varij ad nuptias vocati describuntur; at cum multi se excusarent, nullus tamen ait, se ire nolle, sed

Luc. 14.

solus ille qui vxorem duxerat: *Vxorem duxi, & ideo non possum ire.* Deinde iam ab ipso mundi exordio de vxore dictum quidem est:

Gen. 2.

Quamobrem relinquet homo patrem suum & matrem suam, & adhærebit vxori suæ. At hodie pro pudor! multi vt vxoribus placeant & adhæreant, non solum parentes, sed DEVM, optimum maximum parentem relinquunt. Idcirco prudenter admodum feciſſe censeo sponsos hosce Canenses, dum CHRISTVM eiusq; Matrem vna cum Apostolis, ad nuptias vocarunt.

Tom. 2. lib. 3 hæres. 78.

Notandum autem, Ioſephi nutritij Chriſti nullam hic mentionem fieri, quem Epiphanius jam dudum obiisse censet, eo quod

Ioseph non interest his nuptijs.

nec hoc in loco, nec in alijs vlla eius amplius habeatur mentio; qui si vixisset, sine illo Deipara ad nuptias sola non conceſſiſſet: creditque hic eum auctor statim post duodecimum Christi annum, aut non multo post defunctum, quæ & communis aliorum sententia est. Christus nihilominus & glorioſa eius mater ad nuptias vocati sunt.

IV. Christus ad nuptias & sponsalia inuitandus.

Discant hic qui matrimonium contrahere volunt, vxoremq; honestam, moratam, & prudentem ducere; cœlestes omnes & IESVM ipsum ad nuptias vocandos. Hanc ob rem notat Rupert. in cap. secundum Genes. Deum, quo Euam crearet, Adamo somnum quendam placidum, omnia membra illius irrigantem, immisisse; id est, extra mentis statum & extra se rapuisse: quo designat, illum qui vxorem sibi seligere & ducere conatur, oculos & sensus exteriores occludere debere, & solum Deum intueri; Deum deinde Adamo eandem dedisse: bona enim vxor donum Dei est; vtque matrimonium auspicato & bonis, vt aiunt, auibus contrahatur, à Dei manu & directione vxor sumenda. Vnde Salomon in Prouerbijs: *Domus & diuitiæ dantur à parentibus, à Domino autem proprie vxor prudens.* Prou. 19.

Antequam igitur vxor ducatur, non forma illa exterior & venustas spectanda, vt filii Seth fecere, qui filiarum Cain pulchritudine inescati & transuersum acti, gigantes procrearunt, ob quorum nequitiam diluuio orbis vniuersus obrutus periit. Non sunt etiam ducendæ quæ pigmentis & odoramentis exoticis formam adulterant & purpurissant, luxum vestium consectantur, Orientis diuitias fronte & capillitio turrito præferunt; vt magno suo damno fecit Esau, qui duxit quas parentes eius ob fastum & superbiam, ferre non poterant. Non denique externæ & alienigenæ, aut alterius religionis, vt infelix Samson, qui Dalilæ amoribus impeditus expedire se non valuit, sed interitum & suum & populi Israel duxit. Quæ omnia damna, vt quis euitet, Christum & Deiparam ad nuptias ac sponsalia inuitet.

Gen. 6.

Gen. 28.

Christus præ cæteris ad nuptias vocandus.

Quo enim matrimonium bene feliciterque succedat, Christus præ cæteris & ante omnes ad nuptias vocandus: tunc vero inuitatus ad nuptias dicitur, cum ipse velut præcipuus matrimonii finis & scopus præfigitur. Id est, quando quis vxorem ducit,

quo

quo melius Deo seruiat, eiusque legem obseruet, eadem, quo naturæ satisfaciat, & fornicationem ac libidinem omnem excludat, vtendo. At si auaritiam & Plutum ante omnes inuitemus, si pulchritudinem, voluptates carnales, & delicias spectemus, easque ambimus præ reliquis, nihil ab his matri-
Tob.6.7.8. moniis nuptiisque boni sperandum est. Testis sit Sara, quæ septem quidem maritos habuit, sed his a dæmonio interfectis, virgo & illibata tandem Tobiæ coniuncta est, quod velut equus & mulus ad eam accessissent, soliusque pulchritudinis & diuitiarum intuitu illam duxissent.

Felix copula, quam Christus copulat.

Felix profecto fortunatumque illud vere dici matrimonium potest, quod a Deo principium habet; at infelix & detestandum, ad quod dæmon ante alios inuitatur; quale illud censendum, quod barbarorum ritu, ob solam delectationem sensualem, corporeaque voluptates contrahitur. Talia Christianos detestari & abhorrere par est, vtpote Christiano nomine indigna, Deoque inuisa: quod sponsæ suæ Tobias iunior hisce verbis
Tob.8. repræsentabat: *Filij quippe Sanctorum sumus*, patres nostri & maiores sanctitate vitæ fuere celebres; ideo, *non possumus ita coniungi sicut gentes, quæ ignorant Deum*, nihilque præter voluptatem deliciasque corporis brutorum instar spectant. Deum quoque deinde, vt
Vid. cœpta secundaret precatus, ait: *Et tu Domine scis, quia non luxuriæ causa accipio sororem meam coniugem, sed sola posteritatis dilectione, in qua benedicatur nomen tuum in secula seculorum.* Hoc scilicet erat Christum ad nuptias vocare.

Sola virtus in cõnubijs spectanda. Gen. 24.

Tunc autem Christus ad nuptias vocari dicitur, & felix illud matrimonium & auspicatum censetur, cum sola virtus tam in viro quam femina, non vero dos, forma, nec diuitiæ spectantur. Eleazer œconomus domus Abraham, cum parentibus Rebeccæ, de cõnubio inter Isaac & illam ineundo tractans, hunc in modum locutus est: *Dominus benedixit domino meo valde, & magnificatus est, dedit ei oues, & boues, argentum & aurum, &c.* Primo ecce eum Deo gratum, & ab eo benedictum ait, antequam de diuitiis, & opib. sermonem instituat. Heu quænam vestra ætas est, patres! si vel animalia copulanda sunt ad fœtum procreandum, soletis & pulcherrima & valentissima seligere; filias verò vestras elocaturi, matrimonioque copulaturi, de genero probo, moratoque ne minimum laboratis, nec filiis vestris nurus honestas morigerasque quæritis. Hinc illæ lacrymæ, hinc illa familiæ dedecora & exitia, hinc earum ruina & pestis.

Impiæ vxores maritis ruinę causę.

Non aliam Idololatriæ Ioram regis, filii Iosaphat, qui patri interfectis fratribus in regnum successit, scriptura rationem reddit, quam sceleratæ vxoris consilium suggestionemque: *Filia quippe Achab erat vxor eius, & fecit malum in conspectu Domini.* Adeo vt mirandum non sit, Ioram in idololatriam prolapsum, vxore ad scelus exstimulante, quod a patre hausérat, & in maritum transfundere satagebat. Achab quoque rex, mouente & animante impia coniuge Iezabel, idolis immolauit, ea ductrice Prophetas occidit, & veri Dei cultum regno Israël propulsare & exterminare conatus est, *Concitauit enim eum Iezabel vxor sua, & abominabilis factus est, in tantum vt sequeretur idola quæ fecerant Amorrhæi.*
4.Reg.8.
3.Reg.12.

V.

Quicunq; in pestilentem vxorẽ incidit, perpetuum infernum habet.
Eccl.15.

Christus igitur ad nuptias inuitandus, Deusq; orandus, antequam matrimonii copula ineatur, quo bona eius auspicio ductuque reperiri vxor queat: qui enim improbam & peruersam nactus est, næ ille perpetuo inferni tormenta etiam viuens experitur. Vnde Sapiens: *Commorari leoni & draconi placebit, quam habitare cum muliere nequam.* Quanta igitur cura, & quanta anxietate bona quærenda est vxor, quot in ea dotes requiruntur, quam multa examina facienda, antequam ducatur. In quam rem notetis velim verba illa Nathanis Prophetæ, quibus Dauidem compellauit, & quibus allegorice vnam vxoris probæ dotem descripsit, cum illum
2.Reg.12. adulterij coargueret: *Pauper nihil habebat omnino præter vnam ouem paruulam, quam emerat & nutrierat, & quæ creuerat apud eum cum filijs eius, simul de pane illius comedens, & de calice illius bibens, & in sinu eius dormiens, eratq; illi sicut filia.* Vocat ecce Vriæ vxorem, ouem: ouis enim sit oportet, quæcumq; bona dici vxor velit, id est, dulcis, mansuera, omnem

omnem exosa rixam & clamorem, marito, velut ouis pastori, obsequens: hanc vicissim, maritus velut ouiculam suam habeat, seruet, nutriat, custodiat, & vt filiam diligat, necesse est.

Eccl. 26. Bene idcirco mihi dixisse visus est Sapiens, dum ait: *Gratia super gratiam mulier, sancta & pudorata.* Perinde ac si dixisset: Nulla maior viro obtingere hac in vita felicitas potest, quam si honestam, castam, probamque vxorem nanciscatur: insignis quidem vxoris dos est sanctitas & probitas, at omnium præstantissima, cum castitatem colit, pudorem amat, omnemque perperam quid de se cogitandi occasionem præscindit. Quã dotem veteres exprimere conati, dupliciter, teste Eustathio castitatem depinxere: quas pudicitiæ imagines si honestæ matronæ diligenter intuerentur, nunquam eandem læderent, sed inuiolatam illibatamque conseruarent.

Eustath li. 2. de Ismenias.

Mulierum honestas & castitas depicta dupliciter.

Pingebant primo mulierem serto omnigenis è floribus præter rosam contexto redimitam, reti velut teste amictam, quod & faciem simul & pectus cum pedibus velaret, quo emblemate honestatem pudicitiamque matronalem exprimere volebant; quam quidem omnes gratiæ charismataque, omnesque cogitari possunt perfectiones decent, præter illas quæ Venerem, cui rosa sacra, spiramt, & honori maculam adspergunt.

Aliud schema erat huiusmodi. Mulier scilicet gemmis & pretiosis lapidibus ornata, cuius in fronte pyropus quidem instar solis radiabat, sed quæ veste vilissima ad imos vsque pedes dimissa cooperiebatur. Docet hoc, diuitias quas habere matronam conuenit, non in vestium luxu, sed in animo menteque exornanda consistere: adeo vt, quamuis modesta vilique veste vtatur, caput tamen ipsum aliquod ornamentum præferat. Pedes quoque tegat oportet, id est, raro in publicum, præter necessitatem prodeat, domi autem assidua sit & frequens; atque hinc fida viro coniux agnosci potest. Et hæc quidem hactenus occasione nuptiarum, ad quas hic Christus vocatus scribitur.

Cur Christus cum discipulis ad nuptias ierit.

Mirum profecto, Christum, qui omnes delicias contemnendas docebat, lacrymas vnice diligebat, pœnitentiam nullo non tempore prædicabat, cum discipulis ad nuptias concedere. Castigare scil. & reprehendere voluit eos, qui dum deliciarum & conuiuii loca viros sanctissimos adire vident: quamprimum offenduntur, & scandalizantur; cum tamen conuiuia & nuptiæ velut trutina & lapis Lydius sint, ad quæ eorum vitæ sanctimonia modestiaque examinetur, & in quibus qui vere spirituales sunt & temperantiam vere consectantur dignosci queunt. In Missæ enim sacrificio, aut Cathedra aliquem in lachrymas resolui, mirandum non est; sed in nuptiis sobrietatem & modestiam ostendere, Christianamq; grauitatem in locis publicis, apud externos & ignotos, præ se ferre, hoc vero magni & diuini cuiusdam hominis esse, communi omnium iudicio censetur.

Quod Sapientia de se apud Salomonem ait: *In plateis sicut cinnamomum & balsamum aromatizans odorem dedi*, ad literam de eo quod sapientia in sapiente operari consueuit, capiendum est. Legitimus autem & genuinus horum verborum sensus est, iustos spirituales, quos sapientia cœlestis in omnibus actionibus dirigit, in locis maxime suspectis, & in quibus major peccandi occasio, maiorem virtutum, deuotionis, modestiæ, continentiæque suæ odorem diffundere, qui omnium nares feriat, eosque gratos & spectabiles efficiat. *Eccl. 24.* In locis publicis spirituales sese virtutesq; suas patefaciunt.

Honestę & probæ vitæ viros ad nuptias vocare oportet.

Christus quoque ad nuptias inuitatus venit, vt nos edoceret, eos potissimum ad nuptias epulumque connubiale inuitare, qui modestiam amant, & virtutes consectantur; idque in honorem sacramenti Matrimonij. Quod figurate expressit in Deuteronomio DEVS. *Comedes coram Domino Deo tuo, & epulaberis tu & domus tua, & Leuitæ qui intra portas tuas est, caue ne derelinquas eum.* Lex nimirum volebat, vt sæculares aliquem semper Leuitam, aut sacerdotem mensæ adhiberent suæ, qui eos erudiret, Dei cultum edoceret, vel fortasse vt intemperantibus & dissolutis modestiæ temperantiæque exem- *Deut. 14.*

exemplum foret, ac ne ebrietas locum haberet & crapula, prospiceret. Quod vt nos doceat filius Dei, hodie cum discipulis ad nuptias venit.

Multi Christum ad lachrymas, pauci ad nuptias inuitant. *Psal.* 77.

Notandum hic interea, plurimos Christum ad lacrymas, luctum, exequiasque inuitare, id est ad eum confugere dum morbo affliguntur, vel in mortis periculo versantur; at paucos eum ad nuptias, id est, dum prospero omnia succedũt, omnia ad votum fluunt, vocare. Atque hoc notat in Israelitis Psalmographus: *Cum occideret eos quærebant eum, & reuertebantur, & diluculo veniebant ad eum*: at cum lætior fortuna arrideret, cum successu prospero lætarentur: *Incrassatus est dilectus, & recalcitrauit, incrassatus, impinguatus dereliquit Deum factorem suum, & recessit à Deo salutari suo.* verum quicunque salutis suæ studiosus, omnibus in occasionibus & vbique Deum inuitet, tam ad nuptias, quam ad funera; tam in prosperitate quam aduersitate, vt faciebat Propheta regius, qui de se testatur: *Benedicam Dominum in omni tempore, semper laus eius in ore meo*: ait *in omni tempore*, insinuans Deum tam in lætis quam tristibus inuocandum & benedicendum. At nimis his nuptiis inmorati sumus, iam de miraculo quo eædem insignitæ fuêre loquendum, de connexione inquam aquarum in vinum, quæ & altera concionis huius pars est: *Deficiente vino, dicit mater Iesu ad eum, vinum non habent.*

Ioan. 3.

In mundi huius nuptiis nemo satiari potest.

Cum igitur Christus vna cum matre sua & discipulis his nuptiis interesset, vinum deficere cœpit; quamobrẽ Maria, mater misericordiæ, coniugatorum sortem miserata, eorumq; honoris studiosissima, cognita filij potentia ab eodem petiit, vt præsenti eorum inopiæ & pudori succurreret Defecit igitur vinum. Allegorice defectum hunc expositurus, dico vinum voluptatum ac deliciarum symbolum esse, & per has nuptias mundi huius conuiuia & epulas designari. Mundus hic, Auditores, multas quidem nuptias instruit, & conuiuia parat sumptuosissima, at semper in iisdem vinum deficit, mera in iisdem esse nequit satietas, nullaque perfecta lætitia aut voluptas; quæ si aliqua sit, nonnisi exigua admodum, quæque breui & in momento intercidat: *Ducunt in bonis dies suos* ait Iob, *& in puncto ad inferna descendunt.* O miseriam! ô vitam inuitam, vitæq; nomine indignam! in gaudio nimirum biduo aut triduo agere, & in momento ad supplicia æterna è quibus nunquam liberati dabitur, deuolui. *Iob.* 21.

Splendidũ quidem mundus epulum Balthassari regi Babylonio instruit, sed quam primum cœpit vinum deficere; mortem siquidem & regni ruinam intentat, vitęque amissionem denuntiat. Laute quoque excipit gulonem illum Euangelicum, *qui epulabatur quotidie splendide*: sed vinum tandem etiam defecit, cum *mortuus est, & sepultus in inferno.* Denique omnes filios Iob in domo primogeniti voluptate perfundit, mille iis gaudia creat, epulantur, iucundantur, risus & lætitia locum habent; sed heu! mox vinum defecit mutante nempe aëre, tempestatibusq; validis quatuor domus angulos concutientibus illa ad terram corruit, omnes repentina ruina opprimens, itaque omnis Iob posteritatis spes, quam in filiis habebat, misere exstincta est. Quin & in nuptiis his Euangelicis deficere vinum cœpit. *Dan.* 5. *Luc.* 16. *Iob.* 1.

Deficiente vino. O inopem, & mendicum mundum! omnia ipsi desunt, & tamẽ omnia habere se iactitat. Deest imprimis panis, quem deesse sibi conquestus Saul, ait puero: *Panis deficit in cistertis nostris.* Vix interdum ipsi aqua frigida suppetit, vt in libro Iosuæ legitur: *Defecerunt aqua Iordanis*; & in obsidio Bethuliæ, *defecerunt cisternæ.* dies quoq; sæpenumero deficiũt, quod conqueritur Dauid rex: *Defecerunt in vanitate dies eorum* deficit interdum cor & anima, iuxta querelam Psalmographi, *defecit caro mea & cor meum.* Peccatores aliquando etiam deficere incipient: *Deficient peccatores à terra ita vt non sint.* vita quoque deficit & quæritur, quæ nimirum breuis & angusta, *Defecit*, ait Propheta, *in dolore vita mea*: sola auaritia & dolus nunquam illi deficiunt, sed quotidie augentur & inualescunt: *Non defecit de plateis eius fraus & dolus* cœlo autem nihil omnino deest, sed abundant & largissime ei cuncta suppetunt, quod his verbis in Euangelio testatur Dominus: *Thesaurizate* VI. *Ioan.* 2. *Psal.* 77. *Psal.* 71. *Psal.* 103. *Psal.* 30. *Psal.* 54. *Luc.* 12.

rate vobis thesaurum non deficientem in cœlo.

Mundi vinum turbidum & insipidum.

Præterquam vero, quod mundus adeo mendicus sit, vt in nuptiis eius vinum semper deficiat, ipsum quoque quod aliquatenus dat, vinum turbidum est, vappa, insipidum, & fæculentum. Vnde Psal. *Veruntamen fex eius non est exinanita, bibent omnes peccatores terræ.* Vinum quoque acerbum & acidum, & felli draconum haud absimile, *fel draconum vinum eorum:* at vinum interea noxiũ & fumosum, ipsum nimirum, quod Noachos inebriat, eorumque pudenda reuelat. Vinum Sodomiticum, quo inebriatus Loth incestum committit. Vinum quod sacerdotibus olim ne gustarent ni mori vellent, vetuerat Deus: *Vinum & omne quod inebriare potest, non biberitis, tu & filij tui, quando intrabitis in tabernaculum testimonij, ne moriamini.* Quin & Nazaræis, cum votum Domino fecissent, vinum & omne quod inebriat interdixerat, *Vir siue mulier cum fecerint votum, vt sanctificentur, & se voluerint Domino consecrare, à vino & omni quod inebriare potest, abstinebunt.*

Psal.74. Deut.32. Gen.9. Gen.19. Leuit.10. Num.6.

Vinũ est, quod pellax & lenocinans mundus fœminis & filiabus propinat, quo eas inebriatas prostituat, & in interitum trahat; quale scelestus ille pararius & leno Holofernis Vagao, Iudith matronæ castissimæ sapientissimæq; propinauit: *Non veretur bona puella intrare ad Dominum meum, vt bibat vinum cum iucunditate.* Vinum quod scelesti & impij oppleti & quodammodo immersi iustis detrahunt, eorumque vitam & agendi rationem explodunt: expertus ipsum testabitur Psalmographus: *Aduersum me loquebantur, qui sedebant in porta, & in me psallebant, qui bibebant vinum.* Vinum denique, quod in Canticis sponsa reiiciens dicebat: *Meliora sunt vbera tua vino*, id est, consolationum tuarum ambrosia & lac, homine, meliora sunt magisq; reficiunt, quam omnes omnino mundi voluptates vnum in locum coaceruatæ.

Judith. Psal.68. Cant.1.

Virgo Deipara filium nostrum descendamus; Deipara viso vinum rogat, vt vi- deficere, sponsorum sortem miserata, filium ei defectui adiit, quem maximæq; virtutis & omnipotentem esse nouerat, vt huic inopiæ honeste consuleret, videretq; nequa coniugatis hinc oriretur infamia; quare placidis & benignis ad eum verbis vsa ait: *Vinum non habent.* Perinde ac si dicere voluisset: Ecce, qui nos ex amicitia & in grati animi signum ad nuptias vocarunt, vinum non habent, si modo velis, potes namque, eorum inopiæ tua omnipotentia succurrere, vtrumque tibi magnopere deuinxeris, si vero auxiliari detrectes, infamiam non modicam adibũt, & confundentur coram omnibus conuiuæ. Materna postulatione audita Christus subiratus, & quasi indignabundus respondit: *Quid mihi, & tibi mulier*, siiis vinum defecerit? nihil hoc ad nos.

prospicit.

VII. Ioan.2.

Notandũ hic, Deiparam nonnisi secundo, in vniuerso Euangelij campo, mulieris nomine appellatam: primo Luc.1. deinde Ioan. 19. nempe in his nuptiis; & sub cruce Christi: sed post partum illum glorioſum, decies & amplius *mater Iesu* audit. Filius autem hìc eam mulierem nominauit, non quod matris eam nomine indignam censeret, aut materno eam amore non prosequeretur; sed antonomastice, respiciendo nimirum ad verba illa Solomonis: *Mulierem fortem quis inueniet*, & ipse communiter se *filium hominis* dixit. fuere tamẽ hæretici qui ex hoc loco astruere conati sunt, Christum non habuisse verum corpus, quale hoc nostrum est; inter quos fuere Montanistæ, Valentiniani, Manichæi, & alij, sed eum hoc responso Deiparam, vt matrem non agnouisse; quasi dixisset: Nihil mihi tecum commune est, ô mulier, nec te vt matrem meã agnosco. Testantur hoc Origenes & Augustinus.

Bis Deipara mulier nomine in Scriptura nominatur.

Matth.1.

Montanistarum & Manichæorum error.

At communis veterum & nuperorum interpretum sententia est, Christum hac loquendi ratione verũ se Deum esse declarare voluisse; & nõ humana, sed diuina potentia miracula edere: simulq; matrem leniter reprehendendo ostendisse, se non vt purum hominem, id est in quantum mulieris filius, sed in quantum Deus, opera supernaturalia patrare; atque ita nihil se cum Maria habere commune. Ita siquidem hæc exponunt Origenes, Augustin. Gregor. Beda, Euthymius, alijq; sexcenti.

Genuinus horum verborum sensus.

Aliam

Serm.1.in hac Euang. verba.

Aliam porro viam insistit mellifluus Bernard. putatque hic Christum, etiam vt hominem, locutum esse, & ita respondendo designare voluisse, se hactenus, antequam Patris missionem exequeretur, hominumq; prædicationi & redemptioni incumberet, ob quæ in mundum venerat, matri obtemperasse, & ab illius nutu ac directione pependisse; *erat* enim *subditus illis*; vt Euangelista ait: sed hodie aliam se viam ingredi cœpisse, & officium, ad quod à Patre cœlesti hunc in mundum missus erat, aggredi; ac proinde nihil se amplius parentibus carnalibus obsequij debere, sed aliam vocem sequi, (vti & deinde Apostolus docuit) imo eosdem vix nosse, dicendo: *Quid tibi & mihi mulier.*

Luc.2.

Ioan.2.

Rationes cur Christus dure matri responderit.

Porro rationes, cur Christus dure & non ita benigne aut placide matri responderit, variæ à SS. Patribus allegantur; sed vna è præcipuis fuit demonstrare eum voluisse, nihil se in operum sanctorum exercitio, miraculorum patratione, & Euangelij ad quam venerat prædicatione, eum matre habere commune. Hanc refert Augustin. dum ait: *Miraculum exigebat mater; at ille, tanquam non agnoscat viscera humana operaturus facta diuina.* Docetur porro rudius hoc Christi responsum etiam in matrem carissimam, vicarios Iesu Christi in terra, Episcopos inquam, præsules, & sacerdotes, ne in conferendis dignitatibus & officiis, functionibusque quæ Ecclesiam concernunt, tam temporalibus quam spiritualibus, sanguinis & carnis intuitu affines & amicos, eosque quos mundus præferret dignioribus, & ob virtutem eruditionemque promeritis præponant. Ita sentit hoc Euangelium exponens Bernardus: *Docet vt ad Dominum conuersi semel, de carnali propinquitate minus simus solliciti.*

Tract.9. in Ioannem.

Serm.2.in hanc Domin.

Hæc optime facere videtur, quod in Clemente Quarto laudibus celebrat Fulgosius. Habuerat hic ante Pontificiam dignitatem & sacerdotium vxorem, cum Bononiæ ius Canonicum profiteretur, ex eaque duas susceperat filias, quas nondum elocauerat. quæ audito patrem ad summum Ecclesiæ apicem erectum, dotem patre dignam peti-

Lib.4.c.3.

turæ ad eum venere; sed repulsam passæ sunt, dicente patre, Pontifici nullas filias esse, & proinde patrimonio, quod nactæ erant, contentas esse oportere: quare mœstæ domum reuersæ. Karum profecto exemplum, at quo ratius, eo & admirabilius, & laudari dignius.

Referam hic etiam, quod in concionibus suis doctis iuxta ac zelosis retulit Philippus Diez: tria nimirum cæcorum genera esse; *cost.* sunt enim quos scipio sustineat, sunt quos catellus, sunt & alij quos proles aut nepotes manu deducant: vnde moralem sensum elicit ait totidem cæcorũ, quoad oculos ineiens ternos genera reperiri. Primi sunt, qui ad honores & dignitates mundanas euecti conspiciuntur, qui vt dignitatum pedum gestent, rationis limites perfringunt, & in illicita nefandaque impingunt. Qui à catello deducũtur, sunt causidici & legulei illi forenses, qui prauo & illicito lucello excæcati, de lana caprina & asini vmbra vitiligium instituunt, & in tribunalibus instar canum latrando assidui sunt, nefandum esurienti manu lucrum velut corui captantes. Vltimi & omnium cæcissimi, sunt præsules & sacerdotes, qui quo nepotes, ne dicam liberos suos bitent, cæco quodam amore & affectu transuersum acti beneficia Ecclesiastica in eosdem congerunt, eosque magno Ecclesiæ dispendio, rationis limites excedendo, dignitatibus & opimis sacerdotiis onerant: ita porro ducti in præcipitium & voraginem profundam ruent, in qua cæcitatis suæ pœnas dabunt.

Dan.2. Post Pentecost.

Tria cæcorum genera.

Infamiam Themistocles Athenienſiũ dux non paruam sibi peperit, cum pro concione diceret: *Meam vxorem puer regit, vxor me, Athenas ego; ergo Athenas puer meus dirigit.* At longe maiorem infamiam sibi arcessit Sacerdos & Præsul, maiusq; sacrilegium committit, dũ à nepotibus se duci patitur, affiniumque commodis promotionique cum sui infamia inuigilat, adeo, vt non ipsi, sed parentes & agnati, Ecclesiam regere videantur.

Themistocles Apophthegma moraliter expositum.

Ioannes Gerson regiæ vniuersitatis Parisiensis Cãcellarius dicere solebat; reũ quamdiu in loco sacro hæreret, à iudicibus & lictoribus comprehendi non posse, sed mox

Lib de vita contemplatione.

Deus abusus rerum & bonorũ Ecclesiasticorum punit.

vt templo aut loco sacro egressus est, sæculari brachio eius in carcerem abducendi potestatem dari. Ad eundem etiam modum dico, beneficia & reditus Ecclesiasticos, bona maleficorum & peccatorum esse, Deo ab iis in remissionem expiationemq; scelerum oblata; quæ cum in pios vsus & opera sancta expendũtur, in Ecclesia velut in asylo manere censentur; at vbi in profanos vsus expenduntur; dum affinibus & consanguineis perperam conferuntur, dominos & satrapas sæculares Deus excitat, qui vel necessitate adacti, vel auaritia æstuantes, vel ministrorũ diuinæ iustitiæ vice fungentes, dum eadem à loco sacro abducta vident, inuadunt, pessundant, inq; proprium dominium conuertunt. Beatus igitur ter & amplius Præsul ille dicendus, qui Saluatorem Christum imitando, dum Ecclesiæ res agitur, matrem non agnoscit, etiam dum miracula patranda sunt, qualia hodie Christus edidit, aquam in vinum præstantissimum conuertendo, & sex hydrias eod. implendo.

Hoc die Christus & vinum in aquam cõuertit, & à Magis adoratus est, & à Ioanne baptizatus. *Ioan. 2.*

Cæterum luculentum hoc miraculum eodem contigit die, diuersis licet temporibus, quo & reges. Oriente profecti Bethlehem venere, Christum adoraturi; & Iesus à Ioanne in Iordane baptizatus est, quod etiam omnium eius miraculorum primum fuit, vt hac ratione potentiam & gloriam demonstraret, sese que verum Dei filium ostenderet. Vnde Ioannes: *Hoc fecit initium signorum Iesus, & manifestauit gloriam suam*; non potuit signo aliquo euidentiori gloriam declarare suamque diuinitatem testatam facere, quam hoc ipso quod hic edidit. neque enim minor requiritur potentia ad aquam in vinum mutandam, quam ad vnum è nihilo producendum. Si enim sartori præciperes, vt tibi vestem conficeret, nullam vero materiã è qua pararet afferres; an non quamprimum diceret, se è nihilo nihil efficere posse? Deinde si allato saxo diceres, vt è dura illa materia aptam tibi vestem concinnaret, an non eo quo prius modo responderet se à lapide durissimo, non secus atque è nihilo, nihil omnino formare posse? Ad eundem modum dicendum, non minorem, ad aquam in vinum conuertendam, quam ad vinum è nihilo producendum, potentiam requiri.

Similes.

Primitias autem miraculorum suorum Virginis matris precibus & postulatione inductus edidit; in quo eam Satan præuertere studuit, dum in deserto efficere conatus est, vt Redemptor saxa durissima in panes potentia suâ conuerteret. Mirandum deinde & simul notandum est, Christi miracula in Transubstantiatione cœpisse & in eadem, sanctissimam Eucharistiam instituendo, desiuisse; hic aquam in vinum, illic vino in sanguinem illius transeũte. Vinum porro, quod hic ex aqua conuerterat, optimum & præstantissimum erat & sapidius eo, quod è torculari descenderat. quidquid enim Deus præber & operatur, perfectissimum est. innuere hoc Architriclinus volebat cum sponso diceret: *Tu vero seruasti bonum vinum vsq; adhuc*; cæci quoque quibus oculorum postea vsum reddidit, multo videbant perspicacius, quam qui nullum in oculis detrimentum experti; claudi denique quos ambulare fecit, celerius & ocyus incedebant, quam quibus nullum in pedibus vitium fuerat. vnde bene Propheta: *Saliet sicut cervus claudus.*

VIII. Primum Christus miraculorum matris precibus inductus edidit. Vinum hoc erat exquisitissimum. *Ioan. 2.* *Isai. 35.*

Eadem his etiam opera considerate non prius Christum vinum meracum bibendum præbuisse, quam vinum nuptiarum defecerit; vt ostenderet tum demum Dei prouidẽtiam auxilium adferre, cum mundus ferre nequit: nec enim prius manna Israelitis cœlitus præstitum, quam farinæ & alia Ægypti defeciissent. Deinde, tum Deum gaudia & solamina spiritus immittere solere, quando mundanæ deliciæ voluptatesque seculi exhaustæ sunt, & deficiunt. Hinc *meliora sunt vbera tua vino*, dicebat Amans illa sponsa, dilecti deliciis ebria; id est, consolationum tuarum dulcedo omnem mundanarum deliciarum saporem superat & excedit; & vt infans, qui solidiori vesci cibo nequit, lacte nutritur; ita quicunque deliciis cœlestibus iam assuevit, & cui eædem sapiunt, omnem mundanam voluptatem repudiat ac spernit. *Exod. 16.* *Cant. 1.*

Atq; vt Israelitis tunc manna deficere cœpit, cum terræ promissionis fructus gustarant; ita mox vt consolationes terrenas consectamur, cœlestis nobis manna deficit, & alio-

alio refectis cibo diuina subtrahuntur solamina. suggessit hocce mihi Bernar. quodam in loco ait: *Praeoccupatum saecularibus desideriis animum delectatio sanctæ declinat, nec misceri poterunt vera vanis, æterna caducis, spiritualia corporalibus, summa imis, vt pariter sapias, & quæ sursum sunt, & quæ super terram.*

Serm. 6. de ascensione.

Christus panem & vinū multiplicauit.

Deniq; is ipse, qui diuina sua potētia hodie vinum multiplicat, suo etiam tempore Ioannis sexto, panem eiusque fragmenta multiplicabit, quo se patrem illum familias ostendat, qui vniuersis mundi incolis velut domesticis, vinum & panem subministrat. In cuius rei signum, Sapientia æterna domum & splendidum sibi epulum parasse dicitur, vinumq; miscuisse; *Sapientia ædificauit sibi domum, posuit mensam, & miscuit vinum.* Sponsa quoque illa cœlestis, quæ hortos habebat fructibus refertissimos, habebat & vineas, quas vulpes suffodere & demoliri conabantur: *Capite vobis vulpeculas quæ demoliuntur vineas.* Quibus omnibus innuitur, Christum æterni Patris sapientiam pane simul & vino omnes mundi incolas reficere, & pascere. Quoad vinum, euidens hodie dat testimonium, dum sex hydrias capientes singulas merretas binas vel ternas, aqua impletas, in vinum commutat, quæ nostra metiendi ratione centum nonaginta vini pocula conficerent; tum vt extremæ spo. sorū inopiæ succurreret, tum vero vt largitatem potentiamque suam testatum faceret; vti & postea p. æstitit, cum quinq; hominum millia quinque panibus hordeaceis in deserto pauit, ita vt è reliquis decem sportæ complerentur.

Prou. 9.

Cant. 1.

Ioan. 6.

Augustinus sex hasce hydrias mystice exponens, per easdem sex mundi ætates designari credit, & eas omnes aqua plenas, id est, oraculis de Iesu Christo, verum quæ à nemine comprehenderentur: tum vero aquam illam in vinum transisse, cum deficientibus iam figuris veritas affulsit, & oracula quæ de Christo agebant, completa sunt & reuelata: vnde Lucas de Christo ipso loquens ait: *Aperuit illis sensum, vt intelligerent Scripturas.* Luculentum hoc igitur miraculum est, & nuptiæ iucundissimæ, quibus & vos recreatos, & abunde refectos existimo; igitur tempus iam est è mensa surgendi, tempus quo vnusquisq; domum secedat.

Comment. in Ioan.

Luc. vlt.

Conclusio.

Quamobrem obsecro vos, conuiuæ, qui huic epulo interfuistis, singula vt eiusdem fercula menti insculpatis: discite, inquam, hoc ex Euangelio, Matrimonij Sacramentum inter præcipua Ecclesiæ Sacramenta recenseri, illius Christum auctorem esse, eumque nuptiis & conuiuio coniugali interesse voluisse. Discite adhæc, quo bene & auspicato matrimonium succedat, Christum imprimis ac deinde Deiparam & Apostolos ad nuptias inuitandos. Nolite autem peruersam illam mundanorū consuetudinem imitari, qui tibicines potius & corniciues quam cœli ciues & amicos Dei inuitant. Recordamini ad hæc diuini illius miraculi, quod in coniugatorum gratiam hodie Christus patrare dignatur, dum aquam in vinum transmutat. Mutauerat quidem olim Deus Pater, in peruicaciæ & obdurationis Pharaonicæ correptionem, aquas Ægypti in sanguinem; at filius eius vt eadem se pollere potestate declaret, aquas Canenses in vinum gratiam & beneficium collaturus; conuertit: Considerate igitur, vt necessitatibus nostris prospiciat, vt inopiæ nostræ succurrat, vt, quam primum ac mundus nos præ inopia deserit, sua nobis prouidētia & auxilio subueniat.

Mundi in nuptiis celebrandis abusus.

Tu autem mundi Redemptor, mirabiliū opifex, admirabilis Sacramentorum auctor & instaurator, vere connubiorum auspex & protector Christe, gratia illis tua hodie benedicere dignere, fauorem matrimonium cōtrahentibus ostende, nuptias nostras adi, tuo auspicio sponsalia peragantur; te auspice conuenta partes ineant, omnia nutū tuo dirige, coniugatos tuo benignus auxilio prosequere: quid namque sine tuo numine haberi auspicatum & fœlix potest? nisi enim tu cœpta secundes, nulla affulgere potest prosperitas, sed perpetua dissensio & discordia coniuges excruciabit, & ingens calamitas & perpetuum supplicium eos manet. At tu, ô clementissime mitissimeq; Deus, in necessitatibus nostris auxiliator & sospitator, rebus in arctis spes & præsidiū, sanctā tuam

prouidentiam erga matrimonia coniugatosque demonstra, non patiaris quidquam iis deesse, at vinum honesti solaminis, lætitiæque Christianæ multiplica, ac delicias coniugi adauge, Præsta, inquam, Domine vt in iugo illo amoris, in mutua illa copula, corporumque coniunctione nonnisi amor, pax, amicitia, dilectio, & sincerus affectus reperiantur, vt benedictionibus tuis hoc in mundo locupletati, & donati coniuges, tandem aliquando in cœlesti regione, in qua nullus de connubiis matrimoniisque est sermo, vbi neq; nubent, neq; nubentur, honorem & gloriam tibi sempiternam dare queant, ad quam qui aquam hodie mutare in vinum dignatus est, & cum Patre & Spiritu S. viuit & regnat in sæculorum sæcula deducere nos dignetur. Amen.

DOMINICA TERTIA POST EPIPHAN.

Partes.

1 *Vanam gloriam esse noxiam.*
2 *Lepram inficere.*
3 *Breuem orationem esse efficacem.*
4 *Humilem situm orantis multum prodesse.*
5 *Iesum cito sanare.*
6 *Ad sacerdotes remittere.*
7 *Ingratitudinem Deo odibilem esse.*

Domine, si vis, potes me mundare. Matth. 8.

FIGVRA.

4. Reg. 5. ELISÆVS Propheta Dei mundauit olim in veteri lege Naaman Syrum Purpuratum, quem lepra infecerat: hodie vero omniũ Prophetarum rex ac Dominus Christus pauperem leprosum pristino nitori restituit. Vtrinque mundatio, sed cum aliquo tamen discrimine coniuncta: Elisæus alienigenam illũ virtute Dei sanauit, Christus vero mendicum hunc propria auctoritate & potẽtia; ille ad Iordanem, hic ad sacerdotes mittitur. Atqui hic Euangelij hodierni nucleus & princeps pars est, quam vt ad maiorem Dei gloriam, animarumque vestrarum salutem explicem, Sanctissimi Spiritus auxilium precibus gloriosæ Deiparæ, & illius mediantẽ suffragio enixe contendamus, ideoque omnes in genua prouoluti salutatione Angelica eam salutemus. *Aue Maria.*

I. Vanæ gloriæ pestis.

Inter cunctos virtutis hostes, bonorumq; operum antagonistas nullus deterior, magisq; formidandus excogitari potest, quam inanis gloria, & vana quædam de habita vel exercita virtute præsumptio. Hãc nimirum Basil. opum spiritualium prædatricem, thesauri animæ direptricem appellat, multisque aliis eam nominibus describit, quæ & horrorem & admirationem audientibus afferant; vt tamen eadem sciatis, eius huc verba adducam: *Inanis gloria spiritualium opum est latro, blandus animarum hostis, sub mellis illitu fraudis sua venena propinat, & poculum mortiferum porrigit.*

Vana gloria meretrici Apocalypseos comparatur. *Apoc. 17.*

Equidem dum sanctissimi Præsulis hæc verba audio, genuinam mihi meretricis, de qua in Apocalypsi, audire descriptionem videor, quæ ostro & coccino circumdata, & auro circumquaque rutilans, aureum manu poculum, sed abominatione & immunditia plenum, gestans omnibus tartareum & nefandum liquorem propinat. Quid enim inanis gloria aliud quam meretrix, ptetiosis indura vestibus, ex honore & laude aliena contextis, aurea manu vasa, vt est, merita ac virtutes præferens, quæ deinde vnicuique demonstrat; at omnia sordent, & horrendis abominationibus referta sunt.

Ezechias quod thesauros legatis ostenderit regno excidit. 4. Reg. 20.

Ezechias rex quod areas reseraſſet, & thesauros Assyriorum legatis ostentasset, grauiter à Propheta correptus pœnas dedit, & post eum filius, qui vna cum suis & congesto thesauro in Babylonem captiuus abductus est. Dixit itaque Isaias, mala interminando, Ezechiæ: *Audi sermonem Domini, Ecce dies venient, & auferentur omnia quæ sunt in domo tua, & quæ condiderunt patres tui vsque in diem hanc, in Babylonem, &c.* Assyrij hi repræsentant proximum nostrum, cui animæ nostræ thesaurum, opera, inquam, pia virtutesque ostentamus, cum laudari ob eadem & magnifieri volumus, quæ vera sanctorum hominum pestis est & exitium.

Manna quo olim in deserto reficiebantur Israelitæ, dũ per diem sabbati custodiretur, Manna

Exod. 16.

inte-

die sabbati non putrescebat, sed aliis diebus.

integrum permanebat & recens; sed dum aliis diebus collectum in sequentem die reseruaretur, verminabat postridie & putrescebat. Ita opera bona dum reseruantur in diem sabbati cœlestis, vt ibidem laudem, & gloriam sempiternam obtineant, integra perseuerant, nullique corruptioni obnoxia; sed aliis diebus in vitæ huius hebdomade laudata, quamprimum putiscunt, quin peccatorum vermes progignunt.

Manus bonorum operũ symbolum.

Manus Mosis quamdiu sinu cõtinebatur, sana & vinax apparebat; sed in apertũ prolata, & sinu exerta lepram præferebat. Et, quia manus sacris in literis opera designat, mystice hic innuitur, opera nostra, quamdiu animæ sinu cõtinentur, & intra pectoris latebras delitescunt, sana Deoq; gratissima existere; sed in apertum prolata, mundoq; demõstrata, quo laudem & gloriolam aliquam adipiscamur, leprosa & maculosa esse, quamuis & Moses ipse eadẽ feciſſet. Inanis igitur gloriæ lux opera nostra lebra sordidissima inficit

Vana gloria basiliſco collata.

Basiliscus serpens ille venenatus & iuratissimus homini hostis, si quem visu præuerterit, venenoso afflatu necat: at cõtra si ab homine prius visus fuerit, quam primũ emoritur. Nõ secus & vana gloria, Auditores, ipsa virulentus basiliscus, eiusq; conspectus noxius admodũ & pernicioſus: q̃ si priores nos videre possumus, fugit & delitescit; si vero nos illa præuerterit, & in prouidos aspexerit, enecat, & animæ nostræ pernicie affert.

Anim.

Arsenius Anachoreta dicere solebat, eum qui virtutẽ exercebat, vt ab hominibus laudaretur, similem esse aquam quidem semper haurienti, sed in perfusum dolium infundenti. Ille enim qui bonis operibus incumbendo, & virtutem exercendo, vanam inde gloriolam aucupetur, auramque & flabrum populare captat; nugas agit, tempus perdit, reb⁹ sanctis abutitur: ideoq; si ob eadẽ mercedem à Christo expectat, fallitur, & audiet

Matth. 6.

quod in Euangelio habetur: *Amen dico vobis: quia receperunt mercedem suam.* Consultum est igitur, quidquid bʼoni sanctive actum est, quidquid virtutum lucratus fueris, abscondere, & thesauro clanculum potiri.

Matth. 13.

Lego in Euangelio: *Simile est regnum cœlorum thesauro abscondito in agro, quem qui inuenit homo abscondit, &c.* Virtus bonaque opera thesaurus etiam sunt, in animæ nostræ apro absconditus; ac proinde ne quis conscius eundem surripiat aut effodiat, omni diligentia occultandus.

Vanã gloriam captãtes amygdalo comparantur.

Amygdali, quod ante debitum tempus floreant; gelu & brumali iniuriæ obnoxiæ sunt, & fructum maturum vix ferunt: è contra mori, quod nonnisi sero gemmascunt & floreant; ventos noxios, gelu & frigus non metuunt. Docere hic nos rerum parens natura voluit, eos qui hoc in mundo florere gestiunt, meritaque sua late ad ostentationem diffundunt, amygdalo præcipiti persimiles esse: quorum nimirum fructus, id est, bona opera nunquam matureſcunt, sed inanis gloriæ pruina & aquilone aduruntur & destruuntur, atqui nonnisi serius & circa alterius vitæ vesperam floreſcunt, næ illi arbores feraces, fructibusq; onustæ, moris similes, quarum fructus nec ventos, flabra, brumam; nec vllas prorsus mundi huius iniurias perhorreſcunt.

Non est in mulieris potestate parere, quoties & quando lubuerit.

Eadem natura, sagax & prouida, inque omnibus actionibus cara, noluit mulieres prægnantes parere, quando iis visum foret; ac sibi hoc reseruauit, vt nimirum; dum opportunum foret, dolores prævij pariendi tempus instare innuerent. Quot enim monstrosi passim partus ederentur; quam informes in cunis fœtus vagirent, si in prægnantium potestate esset, dum luberet, partum effundere. Idipsum de virtutibus dicendum est, quæ, si ante tempus debitum parerent, gloriamque hoc in mundo consectarentur, informes & prodigiosos sæpenumero fœtus ederent. Hinc omnia in alteram vitam reseruata sunt.

Ezech. 1.

Animalia illa portentosa quæ Ezechiel vidit, quatuor alarum remigia habuisse scribuntur duabus nimirum volabant, & duabus velabant corpus. Quo mysticum hunc sensum intelligamus, credamus velim, alis quibus volabant, opera nostra ac virtutes designari, quæ semper sursum tendant; alas autem quibus corpora reguntur timorem spiritus & humilitatem significare, quibus virtutes earumq; nucleus & substantia aduersus inanem gloriam, tegenda sunt.

Solem

Viatorum industria.

Solent, qui longo se itineri accingunt duas crumenas habere, vnam, qua aurei coronati, scrutatique nummi condantur, quam diligenter, ne a furibus auferatur, abscondunt, & aliam, qua minores nummuli, quorum in diuersoriis & hospitiis ad soluendum vsus est, continentur, quam etiam & hanc ostendere non verentur. Imitemur idipsum & nos; quamdiu enim in tristi & periculoso vitæ huius itinere versamur, duo marsupia gestemus; vnum ad virtutum nostrarum aurum recondendum, id est, cor, alterum vero ad minutos nummulos & obolos, & quidquid vilioris pretij est, asseruandos, ipsum inquam os. Illud semper tegi debet, ne a latronibus surripiatur; hoc vero sine discrimine interdum aperiri poterit, operaque bona aliis interdum enarrari, & virtutes obiter demonstrari, quo in mundi huius diuersorio, viuere detur.

Hactenus, & pluribus quidem, in vanam gloriam inuectus fui, quod hodie egregium contemptus illius exemplum in Euangelio cernam. Christus enim leprosum cum mundasset, vt opus hoc eximium lateret, omnemque vanæ gloriæ aditum occluderet, ne cui ipsum diceret præcepit. Rei seriem Matthæus descripsit, audiamus quomodo se habeat: *Domine si vis, potes me mundare.* Equidem miraculi huius hac hora interpretem actutus, eiusque magnitudinem declaraturus, primo de leprosi ad Christum accessu eiusque oratione loquar, ac deinde, quomodo ab eo mundatus fuerit, miraculumq; diuulgatum sit, aperiam. *Matth. 7.*

Euangelij historia.

Christvs, cum prædicatione finita monte descenderet, & magna eum hominum multitudo sequeretur, verba opere ipso confirmaturus, miraculose leprosum sanauit, qui ei in via occurrebat, & eminus clamabat. Scio *Domine*, auditis tot quæ edidisti miraculis, & fide quam de te concepi inductus, quod, *si vis, potes me mundare*; hinc obsecro, misericordiæ tuæ oculos in me miserum coniice, meamque lepram, quæ hominum me consortio excludit, dextræ tuæ potentia tolle.

II.

Ecce leprosus veniens. Mille hic considerationes, mille conceptus occurrunt. Hinc namque colligo, leprosos ab aliis hominibus separatos vixisse, ita nempe apud Iudæos moris erat, vt nimirum, qui lepra infecti essent, vrbibus exules in agris locisque desertis commorarentur: hinc est, quod leprosus hic Christum in agro reperiat. Ita namque præceperat lex, ne eorum contagio & alios inficeret, vrbesque integræ inquinarentur. Vtinam & sancta illa consuetudo hodierna die in Christianorum vrbibus quoad lepram spiritualem, id est, peccata locum haberet, ne eorum ad alios serpat contagium, lepra corporali longe deterius ac perniciosius. Sed heu; vrbes hodie leprosis scatent, nemo ab iisdem se cauet aut propitit, memphytim illam tetram nemo obsensuam stuporem percipit. Hoc ipsum est, quod Isaias Propheta deplorat: *Facta sunt, Esai. 5.* inquit *morticinia eorum, quasi stercus in medio platearum.* Scio ad litteram cædem hic & stragem quam Babylonij Ierusalem vastantes, per vicos & compita, in omnium conspectu edidere, designari, quid obstat tamen mystice mortuos spiritualiter hic intelligere, qui mortis & stragis exercitæ causa fuere?

Leprosi separatim olim viuebant ab aliis.

In Leuitico etiam hoc Deum modo Hebræis comminatum legimus: *Si non volueritis recipere disciplinam, sed ambulaueritis ex aduerso mihi, ego contra vos incedam, & mittam pestilentiam in medio vestri, &c.* Vtà rebus temporalibus ad spirituales assurgamus; credendum est, sæpenumero Deum in scelerum pœnam, pestem & contagionem quandam lue corporum longe deteriorem immittere, quæ per vrbes & regna serpat, & obuios quosque inficiat; publicam nimirum morum corruptelam sceleratamque viuendi consuetudinem, & ipsam inueteratam, nulla quæ arte medicamentoque pelli queat: qualis est, peruersum peruersorum exemplum, & impiorum inualescentia & numerus, quibus nihil ad morum corruptionem & rerum publicarum ruinam haberi potest perniciosius. *Leuit. 26.*

Cum duæ illæ populi Israel tribus, & alterius pars, iuxta Iordanem considere & habitare vellent (nolebant enim flumen transcundo

eundo in terram promissionis ingredi eamque incolere) increpauit eas Moses, verbisq; asperioribus castigauit, dicens: *Nunquid fratres vestri ibunt ad pugnam, & vos hic sedebitis? Cur subuertitis mentes filiorum Israel, ne transire audeant in locum, quem eis daturus est Dominus? Nonne ita egerunt patres vestri, quando missi eos ad explorandam terram, &c.* Et paulo post: *Vos surrexistis pro patribus vestris, incrementa, & alumni hominum peccatorum, vt augeretis furorem Domini contra Israel. Quod si nolueritis eum sequi, in solitudine populum derelinquet, & vos causa eritis necis omnium.* Quam viuacia hinc elici argumenta possunt, ad demonstrandum, quãtum malorum exempla detrimenti afferant, quantamq; perniciem prauorum consuetudo causari soleat? Quamobrem vitandi sunt impij, & aliorum consortio, non secus ac lepra infecti, excludendi, exemplo sit leprosus hic, qui eminus ad Dominum clamat, & confertæ hominum multitudini se ingerere non audet.

Num. 33.

Ecce leprosus veniens, &c. Quotiescunque autem in Sacra Scriptura interiectio *ecce* occurrit singulare aliquid designari innuit. At, quoniam ægrotis & male habentibus solenne est, ad medicum confugere, sanitatemq; postulare, non videtur hic *ecce* tantam admirationem mereri, aut innuere: sed erro Auditores, erro, non enim sine ratione hanc Spiritus S. hi particulam vsurpauit: nam cum inter cæteros quibus hominum natura obnoxia est morbos, nullus melius peccatum designat quam lepra, vtpote quæ corpus à capite ad plantam vsq; inficiat; non sine miraculo contingere dicendum est, leprosum, & toto quidem corpore leprosum, ad medicum properare, & maius adhuc miraculum esse, sanitatem consequi.

Matth. 8. Interiectio ecce semper admirandum quid in S. Scriptura indicat.

Vere autem peccatum lepra dici potest; nã vt illa omnes corporis sensus inficit & corrumpit; ita peccatum omnem animæ fortitudinem & vires eneruat & destruit. Intellectui imprimis tenebras offundit, & mentem excæcat; ita namque in Sapi. libro legimus: *Excæcauit illos malitia eorum.* Et si, de rebus spiritualibus loquendo, fides animæ oculus sit, certum est etiam eandem à peccato offuscari. In cuius rei signum, Ammonitarum rex Naas, crudelitate & immanitate nobilis, cum habitatores Galaad obsidione premeret, non prius illos in gratiam se recepturum ait, quam dextrum singulis oculum eruisset. Cuius rei hæc est ratio. Erant Galaaditæ viri ad debellandum strenui, & corporis mole celebres, qui in præliis & ense ictus infligerent, & inflictos clypeo repellerent; & quoniam hac ratione pugnantibus oculus dexter imprimis necessarius est, ideo, quo eos bello ineptos redderet, dextrum illis oculum eruere moliebatur. Animæ oculi sunt fides & bona opera, & ad victoriã in certamine, quod cum dæmone quotidie inimus, obtinendam apprime necessarij; at dexter, id est fides, imprimis: opera enim fide destituta nihil sunt; hinc diabolus omni ratione eam ipsam nobis eripere conatur. Ipse quin etiam Gentium Doctor Paulus amice nos monet, vt in omnibus, quæ cũ dæmone suscipimus certaminibus, fidei scutum assumamus: *Sumentes scutum fidei.*

Peccati & lepræ similitudo. Peccatum intellectũ excæcat. Sap. 2.

1. *Reg.* 11.

Fides dexter animæ oculus est.

Ephes. 6.

Peccatum surdos nos reddit.

Peccatum autem adhæc animam surdam efficit, ita namq; aures obtundit, nullum vt monitorem ferat, adeo, vt qui eam ad meliorem frugem conuertere studet, oleum & operam perdat, mortuoque verba facere videatur. Passiones enim internæ tantum strepitum intrinsecus excitant, vt verbo Dei nullus accessus pateat. Infantes cum idolo Moloch immolarentur, tympanis & sambucis sacrificuli perstrepebant, ne victimarum clamores & eiulatus parẽtes ad commiserationem animiq; teneritudinem impellerent.

3. *Reg.* 11.

Manus eneruat.

Manus quoque animæ debilitat & eneruat, opera inquam & actiones, quarum symbola sunt manus: peccatum siquidem easdem pigritat & graues efficit. Huc respicit Salomon, dum pigrum describens inquit: *Abscondit piger manus sub ascella sua, & laborat si ad os suum eas conuerterit*; cum tamen eas ad bene operandum extendere deberet. Per pigrum hunc, an non peccatorem intelligit, semper brachia complicata, & manus sub axilla habentem, dum virtuti incumbere, bonaque opera exercere negligit: Adeo, vt lepra ad viuum peccatum repræsentet, quod & ex Euangelio hodierno cõfirmari potest, in quo legitur: *Ecce leprosus veniens.*

Prouerb. 6.

Matth.8. Lepra peccato assimilata. *Leuit.13.*

Nõ solum autem lepra peccati imago est, & leprosi peccantium, propter effecta, quæ iamiam enumerauit, verum etiam propter legem circa leprosos eorumque curationem præscriptam. In Leuitico namq; iubetur leprosus vestem circa latera dissutam gerere, non solum quo eandem facile nulloque negotio indueret & exueret; sed etiã, vt morbo prospecto nullum aliis detrimẽtum afferret: capite quoq; nudato & aperto incedebat, leprosum sese esse denuncians, altaque inclamans voce: Declinate & à me recedite, quia lepra infectus sum: Grauiter porro puniebantur, si qui leprosi ab aliis distinctam vestem non gestarent, vocemque sani & bene valentis imitarentur. Ad eundem modum nulli maius reipubl. ciuibusque afferre detrimentum solent, quam qui exterius quidem moribus sanctitatem præferunt, ac luporum sub agnina pelle truculentiam fouent; quiq; in Angelum lucis, dæmone deteriores cum sint, se transfigurant. Hinc hypocritæ publice quidem vitam honesto dignam viro instituere solent, vt clam iniquitatem operentur, & flagitiis se plusquã diabolicis contaminent. Tales fuere tempore Christi Scribæ & Pharisæi, & nostro noui Euangelij deprauatores, qui exteriori pietatis velo ambitionem & auaritiam suam, quam corde fouent, tegere conantur. Atque vt Iudæi, Christum comprehensum, tristissima Passionis nocte, hinc quidẽ flexo genu adorabant, datoq; in manus sceptro Regem salutabant, dicendo, *Aue Rex Iudæorum*; illinc vero fœtidissima sputa in sacratissimũ illius vultum egerebant; conuitia in eum exonerabant, & in faciem colaphos impingebant: ita quoq; hypocritæ agere consueuere; hinc quidem magno humilitatis indicio Deum colentes & adorantes, illinc vero ipsum peccando offendentes, irridentes, & faciem illius conspuentes.

Hypocritarum astus.

Matth.26.

Leprosus os tectum habebat.

Secundo iubebatur os semper tectum habere, ne forsitan grauior anhelitus accedentes inficeret, lepramque in alios diffunderet. Quam scite lex hæc in publicos peccantes aptetur, dici vix potest: illi namq; graui suo anhelitu, verbisque contaminatis omnes vicinos & proximos inficiunt, quos describit Psalmista dum cecinit, *Sepulchrum patens est guttur eorum*: quicunq; enim loquentes audierit peccatores, fœtentesq; eorũ fauces & blasphemas sen serit; dicet, os illorum à bustuario, sepulchroq; adulteribus pleno, tetumq; odorem spirante, nihil differre. *Psal.5.*

Cum Christus dæmonia hominũ corporibus eiecisset, & illa virtutem eius quamuis inuita circumquaq; prædicando diffunderent; increpans silentium iis indicebat, *nec sinebat ea loqui*. Quid enim adferre commodi emolumentique diaboli verba, præconiaque diuina ore eius decantata poterant? quamobrem bene Psalmographus, ait, *Muta fiant labia dolosa*. Huiusmodi autem sunt labia peccatorum, qui animam flagitiis variis contaminatam habentes, virtutem tamen ore præferunt, proximumque fucata quadam pietatis specie eius animis illabendo, fallunt & inficiunt. Merito igitur peccatorem, iustitias Dei annunciantem, quamuis seipsum hoc etiam modo coargueret ac damnaret, corripuit per Prophetam Dominus, *Quare tu enarras iustitias meas, & assumis testamẽtum meum per os tuum?* Eius namq; verba, quamuis iustitiam redoleant ac spirent, Deo tamen magnopere displicent. quamobrem os ei obturandum ac silentij frænum iniiciendum. *Marc.3.* *Psal.30.* *Psal.49.*

Tertio, extra castra, procul ab vrbibus, & ab omni hominum consortio separatus viuere debebat, ne ad vicinos contagio & maculosus ille morbus serperet, *Omni tempore quo leprosus & immundus, solus habitabit extra castra*. Docere lex voluit, sanctiorem nullam legem, decretumq; salutarius nullũ reperiri posse, quam castris Ecclesiæ & ciuitatũ muris arcere eos, quos spiritualis lepra infecit, ne & alios lepra & lue albicante inficiant. Viuebat extra castra. *Leuit.13.*

Ozias rex Israel lepra, occulto Dei decreto, in fronte percussus, templo quidem à sacerdotib. electus fuit, nõ tamen vrbe: hinc, vt bene notauit Origenes, Hieronymus, & Chrysostom. quinquaginta duorum annorum spatio, quibus regnum ipse occupauit, nullum in omnibus regni finibus reperire Prophetam fuit. Quantũ vero vnius publice peccantis vita flagitiaq; detrimenti afferre queant, dici non potest. An non peccatum *2.Paral.26.* *Homil.6.in Esai.* *Epist ad Damasum.* *In Comm. in Esaiam.*

tum Achan, qui Dei ducisque iniussu clam ex spolijs Ierichuntinis aurum surripuerat, in causa fuit, cur populus Israel prælio superatus, in obsidio Hai, hostibus dare terga coactus fuerit? an non ob Achab regis flagitia impietatemque, Iudæa cum triennio & amplius nulla cœlo pluuia descenderet, extremam rerum penuriam passa est? quid? ob blasphemias Sennacherib, Angelus vindice manu, nocte vna, centum octoginta quinque hominum millia, in castris Assyriorum interemit. Denique ob vnum Dauidis delictum septuaginta millia virorum, sine paruulis & vxoribus peste contagioque interiere. Huiusmodi ergo leprosos procul à vobis pellite, Auditores, hos à consortio vestro excludite, vti hic vrbe exclusus fuit, qui viso eminus Seruatore, alte inclamauit: *Domine si vis, potes me mundare.*

Ios. 7.

3. Reg. 17.

3. Reg. 19.

4. Reg. 14.

Matth. 8.

III.

Dicere forsan voluit; Scio, & firmissima fide inductus firme teneo, te esse illum ipsum, qui Ezechiæ diebus quindecim annos addidisti, dum lecto affixus & facie ad parietem conuersa, tibi supplex factus est: illū ipsum, qui Elisæo, Sunamitidis filium ad vitam reuocandi potētiam elargitus es: qui Naaman Syriæ regis purpuratum à lepra mūdasti, virtute tua in Iordanis fluenta deriuata; eandē, si modo voluerit exercere mecum virtutem potes. Ambrosius, Hieronym. & Chrysosto. dum hanc leprosi orationem, verbis quidem breuem, sed effectu magnam considerant, fidem eius miris laudibus efferunt & deprædicant, qui nimirum omnipotentiam Christi agnouerit & confessus fuerit. Equidē eadem ipsum paucis orasse censeo, quæ olim Mardochæus coram Domino prostratus: *Domine mi rex omnipotens, in ditione tua cuncta sunt posita, & non est qui tuæ possit resistere voluntati; si decreueris saluare nos, continuo liberabimur, subest enim tibi cum volueris posse.* Leprosus noster vix aliter, terminis quam proxime inhærendo: *Domine si vis, potes me mundare.*

4. Reg. 20. Isai. 38.

4. Reg. 4. 4. Reg. 5.

Esth. 3.

Matth. 8.

Modestia in leprosi oratione elucet.

Singularem in hac leprosi supplicatione modestiam notare est: hinc namque lepram & inualetudinem suam, illinc potentiam & misericordiam Dei deprompsit; & tametsi ingenti sanitatis consequendæ desiderio teneretur, non dicit tamen, Domine, sana me; sed si sanitatem mihi restituere velis, potes. Efficax autem hæc precandi ratio esse consueuit, quando supplicans totum se in Dei voluntatem resignat. Atque hoc orandi modo vsæ sunt nobiles illæ Lazari sorores, cum solum aiunt: *Ecce, quem amas, infirmatur;* non autem, Veni, propera Domine, afflictis nobis succurre: sed necessitate fratris moribundi ob oculos breuiter posita, reliquum potestati eius commisere.

Ioan. 11.

Assyriorum ductor Sennacherib, copiosa Hierosolymam manu obsidens, superbiæ & insolentiæ plenam, & in regem Deumq; iniuriam epistolam in vrbem misit, qua lecta Ezechias rex templum Domini mox adijt, & paucis verbis eius maiestatem deprecatus est, dicens: *Aperi Domine oculos tuos, & vide & audi omnia verba Sennacherib, qui misit vt exprobraret nobis Deum viuentem, &c.* Diuina profecto & modesta oratio, quæ nos doceat, Deo solum necessitates aperiendas, ac deinde auxilium ab eo exspectandum.

2. Paral. 32.

Mardochæus cum populi liberationis quam propriæ salutis & vitæ esset studiosior, sciretque Amani se inuidia cum omnibus Iudæis in regno Assueri latissime imperantis constitutis, post menses aliquot neci tradendum, genibus in terram prostratis, supplici voce, oculisque lacrymis madentibus, breuissime Dominum obsecrauit, dicens: *Domine in ditione tua cuncta sunt posita.* Pauca auditis verba, sed tamen efficaciæ plenissima, & in sancti Spiritus officina procusa: quæ docent, orationes breuiores & astrictiores, prægnantiores esse & validiores longis & late diffusis. Sola namq; necessitas nostra Deo aperienda, idq; quam fieri potest succinctissime.

Esth. 3.

Cum turbulentus & nouarum rerum studiosus Absalon, ambitione transuersum actus aduersus patrem insurgeret, & maximam regni partem ad arma coegisset; Dauid regni amittendi periculum veritus, corde & vultu in cœlum conuerso, solum ait: *Faciat Deus quod bonum est coram se.* Samuel cū Heli sacerdoti multa sibi cœlitus reuelata quæ futuram eius calamitatem prænuntiarent enarrasset, ait senex: *Dominus est, quod bonum est in oculis suis, faciat.* Discamus hinc semper

2. Reg. 15.

1. Reg. 3.

nos diuinæ voluntati subiicere, & maxime dum oramus; & hanc suos ipse Redemptor olim precãdi formam edocuit; cum diceret: *Fiat voluntas tua, sicut in cœlo, & in terra.* Hoc etiam in ludo edoctus erat leprosus noster, quando summæ animi modestia diceret: *Domine, si vis potes me mundare.*

Matth.6.

Matth.8.

Orationes breuissimæ optimæ.

Breuis & succincta oratio, sed pondere singularis: eæ autem orationes epistolæque petitoriæ optimæ & prudentissimæ censentur, quæ paucis quidem verbis, sed iis grauibus postulata proponũt, & quemadmodum optime ille soluere prohibetur, qui auro solutionem; & nõ ære peragit: adeo, vt quamuis pauciores det nummos, maius tamen & eminentius det pretium; aurum quippe licet strepitum & tinnitum non excitet, pretio tamen & pondere præualet; ad eum modum optimas esse putant orationes, pondere, non numero, valentes.

Plut. in Apophteg.

Agesilaus rex cum declamantem olim disertum oratorem audiret, qui ex musca faceret elephantem, remq; nihili verbis amplificando in longum protraheret, indignabundus concione se subduxit dicens, egregium cerdonem, qui tantillo pedi tam amplum adaptat calceum! Et merito quidem; nihil enim turpius aut indecentius, quam rem friuolam & nullius momenti nimium amplificando deducere. Hinc laudari solent litteræ Laconicæ, quæ breuitate sua multum rei includerent; quarum aliquas posteritati reseruauit scriptorum diligentia: inter quas sunt illæ Lysandri ducis, quibus Ephoros victoriæ de Athenien sibus partæ certiores reddidit, in qua & Athenas inuadi contigit & diripi. Litterarum series hæc: *Captæ sunt Athenæ.* cui Lacedæmones respondendo rescripsere: *Sat est capi.* Gratus igitur omnium auribus Laconismus, rhetoricæ vero amplificationes, verbosæque deductiones insipidæ.

Lysandri ducis epistola.

Et alia Lacedæmoniorum ad regem Philipp.

Breuitate item commendantur illæ Lacedæmoniorum, quibus Philippo de multis scisciranti respondere, his verbis conscriptæ: *Ad id quod scripsisti, non.* Fidem etiam Philippo eisdem per epistolam petenti, vt ad illos vt veniret modo, vellent, hostili, an amico; Laconica breuitate rescripsere: *Neutro modo.* Omnia hæc Alexander ab Alexandro; nos vero huc adduximus, ad demonstrandum sermones breuissimos, & præsertim preces orationesque, esse efficacissimos. Ita nimirum docuit Christus, dum Iudæos de multiloquio & verbositate corripuit: *Orantes nolite multũ loqui sicut Ethnici: putant enim, quod in multiloquio suo exaudiantur.* Hoc imitatus leprosus; tribus orationem postulationemq; suam verbis absoluit. *Domine, si vis, potes me mundare.*

Lib.2.c.19.

Matth.6.

Matth.8.

Nõ hic in vna corporis parte, sed à capite ad plantam vsque leprosus erat; *plenus lepra*, ait Lucas: qui ad Redemptorem magna animi demissione, cultusque reuerentia, quin & *genu flexo*, vt Marcus quidem ait, & *procidens in faciem*, addit Lucas, accedẽs, *adorauit eum*, teste Matthæo. Notate hic qua corporis cõpositione, quantaque vultus reuerentia ad Deum per orationem accedendum sit; ad quæ referri poterit genu flexio, in terrã prostratio, & vera animi demissio, humilisq; sui accusatio. Hoc autem modo Paulus se orasse ad Ephes. testatur, *flecto genua mea ad Patrem Domini nostri Iesu Christi.* Ipse etiam Saluator noster Iesus, cum Patrem in Oliueto supplex pro nostra omnium salute deprecaretur, genibus in terram positis & prostratus supplicauit. Quod diligenter obseruans quidam è Patribus ait: *Prostratus in terra erat medicus, & non inclinatur ægrotus.* Hæc autem corporis animiq; demissio, diuinæ maiestatis oculis gratissima est. Nam veluti animalium fortissimus leo neminem in terram prostratum lædit, sed deiectis parcit; ita Deus iis adesse & parcere, eorumque preces exaudire solet, qui in animo contrito & humili vultu coram eius se maiestate prosternunt; resistere autem præsastu insolescentibus & magnũ quid de se præsumentibus. In cuius rei testimonium videre, vt erga leprosum hunc, suis pedibus prouolutum, & magna humilitate clamantem: *Domine, si vis, potes me mundare.* se gerat.

Luc.5.

Marc.1.

Luc.5.

Matth.8.

IV.

Ephes.3.

Cæsarius Arelatens. hom.29.

Leo prostratis non nocet.

Matth.8.

Domine, inquit, sanare me si volueris, potes quidquid enim vis, & te posse certissimũ est; nullus autem in hoc mũdo rex est, cuius potentia & voluntas æquis procedant passibus, vt illa huic per omnia respondeat. Reges

multa

multa quidem volunt, ad quæ tamen potentia eorum non extendatur, quæq; ad exitum deducere nequeant, multoq; se longius voluntas quam potẽtia exserit: Monarchatum siquidem singuli ambiunt, & cæteros regno excludere cuperent, sed ob limitatam potentiam nequeunt: immortalitatem exoptant, sed eodem pertingere non valent: quidquid hactenus in orbe gestum est, aut modo etiam geritur scire desiderant, sed fieri nequit.

Deus quod potest. *Iob.23.* *Sap.12.* Solus autem Deus est, qui quod vult, reipsa potest; quiq; nihil vult, quin possit. Ita quippe philosophatur præclarus ille Physicꝰ Iob: *Ipse solus est*, inquit, *& neme auertere potest cogitationes eius, & anima eius quodcumq; voluit, hoc fecit.* Et sapientissimus mortalium Salomon: *subest tibi, cum volueris posse.*

Rex Syriæ Benadad cum vnum ex optimatibus suis, Naamã nomine, lepra coopertum, cum litteris commendatitiis ad regem Israel mitteret, rogans vt salutem eius, quam posset citissime, procuraret, Rex Israel lectis litteris, subitatus & stomachatus vestes lacerauit, dicens: *Numquid Deus ego sum?* id est: Ecquænam hæc audacia, quænam præsumptio, ecquæ blasphemia? Egone homo, non secus ac Deus, possim quidquid velim? ad solum Deum hoc scilicet spectat, & illi quarto modo proprium est. *4.Reg.5.*

Apophthegma regis Persarum. Cum quidam Sisanni Persarum regi adulantes dicerent, mirari se cur omnia quę tantus Monarcha animo concepisset & vellet non quamprimum implerentur; magna prudentia & singulari quadam modestia quamuis barbarus alioquin esset, ait: *Ego Dominus verborum tantum, & non rerum.* perinde ac si dixisset: Multa quidẽ volo animoq; voluo, at solius Dei est eadem in opus cogere & ea equi, adeo, vt quamuis Poeta dicat?

Qui nescit, longas regibus esse manus?

ipse tamen linguæ longitudine non sunt pares, multa siquidem dicunt, quæ reipsa exequi non valerent. Hoc autem in solo Deo reperitur, non vero in hominibus: quod hoc emblemate à veteribus designatum est:

Vibrian. ib.35. Bicipitem efformabant Deum, sed manibus & pedibus truncum; cuius picturæ hic erat sensus: Biceps erat, quod Deus omnia norit, visibilia simul & inuisibilia, præterita & futura. Pedibus vero carebat, quod nulli mutationi sit obnoxius, & in eodem semper esse perseueret. Vnde de se apud Prophetam ait: *Ego Deus, & non mutor.* *Malach.3.* Manibus denique truncus erat; quod mea quidem opinione, vniuersa vltro, à nemine impulsus, at propria inductus voluntate, condidisset, nullisque eo in opere manibus, nec instrumentis opus habuisset. Ideo etiam leprosus noster voluntatem illius imprimis ferit, & ait: *Domine, si vis, potes me mundare.* *Matth.8.*

Oratio leprosi huius vera vere orandi formula est. Cæterum pauculis hisce verbis omnia perfecta: oratione requisita cõplexus est, fidem inquam, & obedientiam illam quidem, dum potentiam agnouit; hæc namq; de essentia orationis est, vt Iacobus Apostolus testatur: *Postulet in fide nihil hæsitans,* id est, de potentia & voluntate Dei datoris nihil omnino dubitans. Talem se habere fidem confessus est Dauid, cum in Psalmis canit: *Si exurgat aduersum me prælium, in hoc ego sperabo.* *Iac.1.* *Psal.26.* Hanc vero, cum diuinæ se voluntati penitus submittit, dicendo: *Si vis.* Huius humilitatis vim Scriptura celebrat, dum ait: *Oratio humiliantis se penetrat cœlos;* tunc autem orans se humiliare perhibetur, quando quod petit, à misericordi Dei manu dandum sibi sperat.

Hanc in orando humilitatem adhibuit Psalmographus, toto corpore leprosus (quinimirum de se ait: *Non est sanitas in carne mea*) dum de admisso peccato veniam postulans orauit: *Miserere mei Deus, secundum magnam misericordiam tuam.* *Psal.50.* Non ait: Miserere Dauid Deus, vti, dum in statu gratiæ esset, asseuerat: *Memento Domine Dauid;* at ita sui se pudet, proprium vt nomen præ confusione & rubore subticescat: nec dicat, vt aliquoties dixerat: *Deus, Deus meus, ad te de luce vigilo.* *Psal.131.* *Psal.26.* Imo ne dicere quidem audeat: Miserere mei Deus, eo quod miser & mortalis sim, variis ærumnis subditus; sed, *secundum magnam misericordiam tuam* atq; ita etiam orauit leprosus noster: *Domine, si vis,* id est, si infinitæ misericordiæ tuæ ita visum fuerit, *mundare me potes.* *Matth.8.*

Alexandri scitum dictum. Alexãder Macedo cum inopi cuidam magnam vim auri elargiretur, ait: Ne existimes ob me ita in me tua hoc me tibi munus cõferre; sed scias, Alexandro dignum quid dare

me voluisse. Idipsum proposito adaptans, dico Deum suam interdum peccatoribus misericordiam demonstrare, nō quod eorum id exigant merita, sed quod ipse infinitæ benignitatis & clementiæ sit, & sua bonitate dignum opus credat, peccatores ad gratiam admittere. Hinc leprosus hic orando, ait: *Domine, si vis.*

Deus multa potest, quæ tamen nolit.

Voluntatem ecce præuenit, eamque prius quam potentiam & factum requirit, multa namq; potest Deus, quæ reuera nolit, Millenos & iterum millenos vno in momēto creare de nouo mundos potest, sed non vult: omnia quoque rursus vno momento destruere, & in nihilum redigere, sed huius faciendi voluntas deest; referare inferni voraginem potest, quæ peccatores vos deglutiat, sed nihil minus vult; omnia denique morborum genera in ictu oculi persanare; ægrotosque pristinæ valetudini restituere, at semper dicēdum, ipsum nolle. Quod leprosus hic perspectum habens, vnicam voluntatem inflectere satagit, dicens: *Domine, si vis*; in quo vera eum Deum esse agnoscit, neque enim ait: Domine, si Patrem tuū rogaueris, confestim mundabor: sed pure & simpliciter, *si vis*, eiusdem illum cum Patre potentiæ esse confitendo, vt bene notauit cum Chrysostomo, Theophylactus, & Euthymius.

Ibidem.

Homil. 16.

Homil. 21. operis imper.

Addo autem cum eodem Chrysostomo, de voluntate illum diuina nequidquam dubitasse, quæ quidquid bonum, congruum & rationi cōsentaneum, semper vult, sed, num sanitatem ei reddere vellet: nam non fuisset forsitan saluti eius expediens, sanitatem cōsequi. Verba autem illius adducam: *Non de voluntate Christi ad omnia bona parata dubitat, sed de iudicio voluntatis. Christus enim cum sit bonus, nociua non vult præstare, etiamsi rogetur.* Sed nimis hac in parte prolixi fuimus, aliam iam auspicemur, & ipsam lepræ depulsionem examinemus.

Leprosus igitur cum Dominum hunc in modum orasset, mox ab eodem vicissim audiit: *Volo mundare.* Quid ais, Domine? vide quid dixeris, verba tua examina, an ignoras hoece dicendo vitam te tuam & sanguinem in discrimen adducere, quem in lepræ mundatione effundi opus erat? Lex quippe leprosum hyssopo sanguine tincta lustrari & aspergi iubebat: *Et in purificatione eius sumet duos passeres, lignumq; cedrinum, & vermiculum, & hyssopum*, quæ ceremoniæ denotabant per crucem tuo tinctam sanguine, animarum nostrarum lepras tollendas; atque ideo huc alludens regius Propheta dicebat: *Asperges me Domine*, aliquando *hyssopo* crucis, sanguine tuo cruentata, & ab omnibus animæ sordibus *mundabor*.

Matth. 8.

Leuit. 14.

Psal. 50.

Accedit adhæc, Domine, quod, vt leprosos sanes, leprosus ipse prius fis oporteat. Præuidit hoc Isaias, & dixit: *Et vidimus eum quasi leprosum.* Huius rei figura fuit mirabilis illa Mosis manus, quæ intra sinum illius delitescens, sanitatem præferebat, extensa vero & in apertum prolata, lepra scatebat: qua declaratur, te qui Dei Patris dextra, quamdiu in æternitatis illo sinu manebas, sanum, vegetum, integrum & pulchrum permansisse; sed in publicum prodeuntem, teque ipsum ad mundandos leprosos extendentem instar leprosi habitum iri, sed non obstat hoc, inquit, & mea nihil interest: *Volo, mundare.*

Christus leprosus habitus.

Propitiatorium illud toties in Sacris litteris decantatum, alas Cherubim extensas habebat, prout Dominus Mosi mandauerat *Vtrumq; latus propitiatorij tegant expandentes alas.* Hic mystice desiderium declaratur, quo Dei filius ad nos volare dignatus est, & facere nobiscum misericordiam suam, quamuis cum summo id vitæ periculo coniunctum foret. Notate æstuantem affectum & vehemens illius adiuuandorum hominum desiderium ait: *Volo, mundare.*

Isai. 53.

Exod. 4.

Matth. 8.

Designatur his verbis Christi diuinitas.

Ex hoc autem loco Patres Christi Domini diuinitatem astruere, & testari consueuere, quod nimirum sanitatem morbidis collaturus, propriæ innixus virtuti, ab alterius nutu & potentia non dependeret. dum enim vellet & iuberet, morbos & infirmitates curabat; quod ipsum puræ & veræ diuinitatis indicium & genuinus character est. Testatur hoc ipsum in expositione fidei Iustinus, Tertullian. lib. 4. contra Marcionem, Athanasius lib. de communi tribus essentia, Patri, Filio, & Spiritui sancto; Ambrosius lib. 5. in Luc. Chrysostomus homilia 26. Alij profundius adhuc verba hæc penetrantes, & accurratius

Exod. 25.

singu-

singula examinantes docent, non diuinitatis veritatem modo, sed & humanitatis hinc colligi posse, vt Tertullian. Cyrill. Ambros. cuius mihi verba, vt hic referam selegi, quod ad rem qua de agimus optime facere videātur, *Volo ergo dicit propter Photinum, imperat propter Arium, tangit propter Manichæum:* Arius namque eum negabat Deum, Photinus nonnisi hominem esse asserebat; Manes vero eum corpore carere credebat.

Math. 8. Historia à Francorum annalibus deprompta.

Volo mundare, ô liberalitatem singularem reipsa scilicet compleuit, quod cōmuni prouerbio dici cōsueuit. *Qui cito dat, bis dat:* quo faciet etiam, quod in Annalibus Francorum proditum est. Ludouicus XI. Gallorum rex, cum quidam magistratum aliquem regium in pago suo vacantem ab illo postulasset, nihil moratus, quamprimū denegauit, omnem eius obtinēdi spem vno ictu præcidens. Egit humiles mox regi alter gratias, & abiit. Quē abeuntem rex, sagacem & astutum eum esse ratus, reuocari iussit; credebat namque quid respondisset, eum nō intellexisse. Anne quid responderim, intellexisti bone vir? ait rex. Maxime, inquit. Vt dixi igitur, subinfert rex: Operam & oleum, inquit alter, me perdere & firmiter tecum animo statuisse, alteri munus hocce conferre. Rex viri candorem demiratus ait, cur igitur tantas mihi grates egisti? Quod, aiebat ambiens, tam cito petitionem penitus denegaris. Vocant me namque domum alia grauiora negotia, & quæ relinquere me nō sine detrimento oportuisset, si aulam frequentare, postulationemque meam, inani lactatus spe, prosequi necesse fuisset: Adeo, vt non exiguo me à maiestate tua beneficio affectum censeam, dum in petitione mea repulsam passus sum; firmiterq; mihi persuadeo, me, quidquid vana exspectatione inescatus perdere potuissem, in repentina hac & non dissimulata repulsa lucratum esse. Candidati huius iudicio perspecto rex, animi sententia mutata, quamprimum ait: *Habebis, quod postulas, quo bis mihi gratias agas*, hominemque dignitate hac auctum ad aulæ & parlamenti ministros ablegauit; præcipiens illis, vt quod ille fieri voluisset, quamprimum exequerentur, ne, si forte diutius in aula morari contingeret, negotia illius & res domesticæ detrimentum aliquod paterentur. Hinc igitur manifestum redditur, gratiam & munus cito collatum gratissimum esse; quod vero in longius tempus protrahitur, non esse vsque adeo, quamuis tandem conferatur, gratum.

Laudauit hanc in Augusto Cæsare virtutem Ouidius, quod nimirum in suppliciis irrogandis lentus, beneficiis conferendis præceps audiret:

Tardus es ad pœnas, princeps; ad præmia velox: *In Tristib.*

Quod ille in exilium relegatus, ideoque reditum in patriam Cæsari adulando exoptans ait, vere ipse sine vllo adulationis fuco, de Saluatore meo vsurpem; ille siquidem princeps, rex, & Deus est, qui à suppliciis intentandis abhorreat, & in meritis digna mercede compensandis, beneficiisque amplissimis conferendis nimius sit & effusus; quod vt reipsa videatis, intuemini miserum hunc leprosum, qui quamprimum vt mundari petiit, mundari meruit; ait namque vnico eius verbo inductus Christus: *Volo mundari*; & à verbis ad opus descendens, manum, quo illum mundet, extendit. *Matth.* 8.

Cur Christus leprosum manu tetigerit. Prima ratio.

Et extendens Iesus manum. Mirum profecto est & accurata consideratione dignum, Christum Dei filium, benedictā, quo leprosum tangeret, manum, hic extēdere; quippe quem lex ob hunc contactum inter immundos recenseret. Varias apud varios reperire est rationes. Primam apud Cyrillum Alexandrinum, qui ait, Christum ægros quosdam carnis suæ attactu sanitati restituere voluisse; quo nimirum ostēderet, carnem ipsam & corpus, ob indiuiduam illam cum Deitate vnionem, salutari quadam virtute, vitamq; & sanitatem conferente, donata fuisse. Alteram refert in Lucam cōmentatus Ambrosius, dum tradit, Christū hac ratione humanitatis suæ, quā vt verus homo assumpserat, veritatem probasse. Tertiam nōnulli hanc ponunt, ostendere videlicet Christū voluisse, se ad legis Mosaicę obseruationem nulla ratione teneri, neve ei subiectū esse, sed, vt legislatorem, lege omni superiorē existere. Hæc opinio Chrysost. est, & Auctoris operis imperfecti, itē Ambrosij loco supra citato, Euthymij ac Theophyl. Quarta, vt demonstraret, à

Secunda. *Ambros. li. 5. in Lucam.*

Tertia. *Homil. 26. in Matth. & Homil. 7. ex variis locis Matth. homil. 21.*

Quarta.

ret, à se & non ab alio leprosum hunc mundarum, cum ab illo & non ab alio tactus fuerit: hanc D. Tho. ex Chrysostomo citat.

Quinta. Quinta vero & postrema, vt doceret, legem quæ leprosos tangi prohiberet, ne tangens forsitan lepram contraheret, in se nullum habere locum; quippe qui nullam contrahere cõtagionem posset: deinde quo euidens fieret, leprosum hunc ab illo tactum nõ vt inficeret, sed sanaretur. Hæc Tertullianus lib. 4. aduersus Marcionem. Atque hoc etiam modo lex illa Euangelica capienda est, quæ cum hæreticis agere & conuersari nos

2. *Tim.* 3. vetat, vt Paulum legenti manifestum redditur. non enim vetitum est cum hæreticis agere, quo tandem ad Catholicæ gremium Ecclesiæ redeant, sed ne eorum commercio familiaritateque deprauemur: serpit enim hæresis instar cancri. Quicunq; igitur Christus est, id est, quicunque non peruertit, sed alios poterit conuertere (quales doctores Ecclesiæ sunt, qui Christi personam in terris repræsentant) leprosos tangat, cum hæreticis agat: cæteri vero eosdem velut pestem ac luem maxime contagiosam declinent & fugiãt. Sed ecce quid aliud, postquam Redemptor in leprosum hunc manum extendisset, eumque à lepra mundasset, prohibuit ne cui miraculum hoc in se patratum aperiret aut

Matth. 8. narraret: *Nemini dixeris.*

Cur Christus miraculi diuulgationem vetuerit. *Luc.* 8. Consideratione profecto dignum est, cur Christus tam singulare beneficium à diuina bonitate collatum diuulgari prohibuerit, & leprosum ingratum quodammodo esse coegerit: cum tamen alias, dæmoniacum, è quo legionẽ malignorum spirituũ ciecerat, misericordiam Domini vbique locorum diuulgare iusserit: *Narra, quanta fecerit tibi Deus.* Respondebit pro me magnus Hilarius: *vt salus hæc*, inquit, *non offerretur, sed quæreretur.* Id est, ne Dei iussu miraculum hoc diuulgatum videretur, ne reliqui, qui in Iudæa erant ægroti ad medicum sospitatoremq; festinantes, fidei meritum amitterent, si non sponte & interius excitati, sed miraculorum fama per regionem sparsa exciti, venissent. Hæc etiam Ambrosius. Hieronymus autem aliam viam insisteus, ait ideo Dominum miraculi huius euulgationem vetuisse, quod verbis diuulgari id opus non esset, reipsa euidens mundationis testimonium perhibente. Verbis enim & oratione opus non est, loquentibus aliunde miraculis. Alij id per humilitatem factum credunt, ne gloriam aliquam, quæ non exigua è tanto miraculo oriri poterat ambisse videretur; huius opinionis est Ambrosius, Chrysostomus, Beda, Euthy. & Theop.

Probabilior porro cæteris mihi videtur sententia Auctoris operis imperfecti, in quã manibus pedibusque concedo, & in quam doctissimus Maldonatus propendet. Nimirum, non vetuisse Christum miraculi diuulgationem, sed tantum, ne prius de eo alicui verbum faceret, quam coram sacerdote apparuisset: ne forte fama miraculi ad sacerdotum aures perlata, de mundationis veritate ipsi dubitassent, eamq; imminutum iuissent, præsertim cum suo eum calculo nondum mundatum censuissent. Bene igitur ait: *Ostende te sacerdoti.* *Matth.* 8.

Hic iterum variant Patres, inquirentes cur Christus leprosum hunc ad sacerdotes, Cur leprosum miserit. Nonnulli, inter quos Tertullianus, Chrysost. Hieron. censent Christum se legis obseruatorem declarare voluisse; alij vero aiunt, ideo eum ad sacerdotes destinatu, ne, si se sacerdotibus non ostendisset, iuxta legis præscriptum, vrbe adhuc, quasi immũdus, excluſus viuere cogeretur, atque ita beneficium nullius momenti aut vanum fuisset. Vetabantur enim, qui à lepra mundati erant, vrbem ingredi, nisi prius sacerdos eos à lepra vere mundatos esse iudicasset. Atque hæc Theophylacti sententia est. VI. sum Christus ad sacerdotes miserit. *Lib 4. contra Marc.* *homil. 16.*

Duas alias rationes adfert Hieronymus. Prima est: Humilitatem hic suam Christum declarare voluisse; altera, quam sequitur & Beda, quæque mihi & optima & probabilis maxime videtur, est: Vt sacerdotes, si in illũ deinde nollent credere, cuius prima miracula sententia sua & calculo approbassent, inexcusabiles forent, q̃ è verbis mox sequentibus, *In testimonium illis*, redditur manifestũ; perinde ac si dicere voluisset: Nihil horum cuiquã dixeris, sed sacerdoti te solum modo ostẽde, & munus quod in lege præcepit Moses, in gratiarum actionem offerto: vt *Matth.* 8.

ij ipsi,

ij ipsi, qui mihi maxime iam aduersantur, inque necem meam conspirant, primi miraculorum meorum præcones sint & testes, eorumque incredulitas suo ipsorum testimonio coarguatur. Ideo, *Ostende te Sacerdoti.*

Matth.8. Christus docet quis honor sacerdotibus habendus, *Lib. 1. de sacerdotio.*

Equidem, relictis egregijs his sanctorum Patrum rationibus, Christum nos omnes hic docere voluisse credo, quis honor, quæve reuerentia sacerdotibus sit exhibenda. Incredibile enim est, quantum in omni æuo & lege, sacerdotibus honorem impendi voluerit Deus: ex honore porro, quem in veteri lege ijsdem exhibitum voluit, facile colligi potest, quanta nouæ legis sacerdotes reuerentia & veneratione digni sint. Si enim, vt diuine Chrysostomus, sacerdotes veteris legis adorati sint, quod lepram à lepra discernerent, non dico mundarent & sanarent; quo honore nouæ legis presbyteros afficere par est, qui non corporum modo, sed animarum etiam lepram auferunt?

Sacerdotũ potentia & dignitas.

Tanta porro horum dignitas, honor, potestas, eorumque officii splendor & amplitudo tanta est, vt eos solos, Iudices iniquorum, malorum vindices, delictorumque inquisitores & actores Deus constituerit, tantamque iurisdictionem illis tribuerit, vt claue non errante, quidquid de reis visum fuerit, licite facere queant. Cuius auctoritatis diploma, ac decretum in Matthæi commentarium relatum est: *Quodcunq; solueris super terram, erit solutum & in cœlis.* Atque vt suos Magistratus & prouinciarũ præfecti habent gladios, cruces, patibula, rotas, ecũleos, carceres, lictores & carnifices: ita & sacerdotes, viri Ecclesiæ Iudices & Præsides: carcer quippe eorum, infernus est; gladij, cruces, eculei ipsæ pœnæ & pœnitentiæ; satellites & lictores, diaboli. Vnde Paulus, auctoritate sua vsus, blasphemos aliquos *Satanæ tradidit.*

Matth.16.

1.Tim.1.

Hanc autem dignitatem idem Apostolus exaggerans, & regale sacerdotium mirificis laudibus in cœlos efferens, ait: *Sic nos existimet homo sicut ministros Christi.* & alibi: *Pro Christo legatione fungimur.* Id est, Scire vos velim, nos sacerdotes, Christi legatos, nuntios, Ecclesiæq; illius vicarios generales esse.

1.Cor.4.
2.Cor.5.

Et sane ipsi sacerdotes Iudices sunt, & iudices summi, à quorum tribunalibus ad vllum superius appellari nequit: quorum potestas adeo ampla & magna est, vt ipsos etiam dæmones sub se complectatur; & iurisdictio adeo late patens, vt ad inferos vsque sese extendat. Testem habeo Apostolum, qui iudiciariam quam à Deo accepit potestatem extollens, ait: *Nescitis quoniam angelos iudicabimus?* id est, dæmones, angelos illos iniquitatis. Nam quemadmodum rerum Præfectus capitalium, & Auditor castrensis ducibus & militibus etiam validissimis actionem intentat, & capitis condemnat: ita sacerdos curiæ cœlestis quodammodo præfectus, dæmonibus dicam scribendi, damnatorumque duces & tenebrarum principes condemnandi potestatem accepit.

Diaboli sub iurisdictione sacerdotũ sunt.

1. Cor. 6.

Tanti porro idem Apostolus sacerdotale ministerium facit, vt illi sacerdoti illatas iniurias blasphemiarum nomine appellet: quo de ad Corinthios scribens conqueritur: *Blasphemamur, ac obsecramus.* Merito autem hæc eas nomine vocat; nam cum in solum Deum blasphemia egeratur, & sacerdos eum hoc in mundo repræsentet, proculdubio quæ huic fit iniuria, Deo fieri censetur, & blasphemiarum loco habenda est. Vnde discipulis suis bene olim ait Dominus: *Qui vos spernit, me spernit*: & ipse exemplo suo sacerdotes honorandos hodie asserens, leproso præcipit, vt se sacerdoti ostendat.

Iniuriæ sacerdoti factæ, blasphemiæ sunt apud Deum.

1.Cor.4.

Leuit.16.

Hinc, obsecro, fideles discant, discant inquam, filij Dei exemplo, omnes sacerdotibus cultum & reuerentiam deferre, eorum defectus, quãtum commode possunt tegere, imperfectionesque omni ratione velare, quod ipsum allegorice ex Euangelio probabimus: Christus Apostolos reprehensurus, eorumq; incredulitatem pusillanimitatemq; taxaturus, naui conscensa eam in altum deuehi iussit; quo docere voluit, sacerdotum peccata, ne plebi offendiculo sint, omnimodo nobis tegenda & reticenda esse. Eandem materiam ingressus Nicolaus Papa in litteris ad Ludouicum Imp. datis, egregiam & diuinam Constantini Magni sententiam in exemplum adfert; qui, dum ad eum Episcoporum nonnullorum peccata & vitia deferrentur, dicere solebat, se, si peccantem sacerdotem aut monachum cerneret, pallio eum suo, ne ab aliis

Sacerdotũ vitia & defectus tegendi.

Matth.8.

cerni posset, confestim cooperturum, quod in peccatis occultis & vulgo ignotis, non vero publicis & cuiuis notis locum habet: dum enim iam publica sunt & notoria, grauiter & seuere castigari debent.

Debitum igitur sacerdotibus honorem & reuerentiam deferre, Auditores, & Spiritui Sancto sancte per Salomonem monenti auscultare: *In tota anima tua time Dominum, & sacerdotes illius sanctifica; in omni virtute dilige eum qui te fecit, & ministros eius ne de eliquas. Honora Deum ex tota anima tua, & honorifica sacerdotes*, & cetera huc optime facienda. Ad duo autem capita reuocari longior hæc oratio potest; vt nimirum Deus ex toto corde diligatur, sacerdotib. vero præ reliquis mortalium, honor impendatur, & debita reuerentia deferatur.

Eccles. 7.

Spiritus Sanctus sacerdotes honorari vult.

Idipsum & Psaltes, sed obscure admodum & implicite, habet: *Et erit firmamentum in terra in summis montium, superextolletur super Libanum fructus eius.* Ad litteram de Ven. Eucharistiæ Sacramento Vates hic locutus est, vt è varia loci huius lectione, vnum tamen & eundem sensum efficiente, erui potest. Est enim qui legit: *Et erit in terra panis substantialis*; alius vero: *Erit sacrificium panis*: tertius denique; *Erit in terra vna torta panis.* Porro per celsos illos montes, sacerdotes intelligit, qui vere montes Dei dici possunt, quod nullus ijs in Ecclesia sit altior aut sublimior: adeo vt vnus nouæ legis sacerdos omnes veteris Testamenti Leuitas, Sacerdotes, Patriarchas, Ioannem etiam Baptistam, ipsos quinimo Angelos, dignitate & meritis longe antecellat.

Psal. 71.

Sacerdotes montibus comparati.

Sacerdotes sublimiores Angelis & S. Ioanne Baptista.

Atque ideo maiorem etiã, quam Princeps aliquis sæcularis aut mundi huius rex honorem & venerationem merentur, vt propemodum adorandi & colẽdi esse videantur. Censuit hoc etiam Regum omnium sapientissimus & amplissimus Salomon, dum ait: *Sacerdoti humilia animam tuam, & Principi caput tuum.* Vnde manifeste colligitur, sacerdotes potius quam Reges, venerandos & honorãdos; vtpote quibus anima, cum regi caput tantum detegi velit, aperienda sit?

Maiorem honorem merentur regibus.

Eccles. 4.

Magna quidem, fateor sacerdotum dignitas & excellentia, sed vitæ quoque sanctitas morumque honestas eidem per omnia respondeat necesse est. Quod veteres egregio quodam emblemate expressere, dum senem quendam dextra solem, sinistra horologium tenentem finxere. Solare iubar, ita presbyteros vitæ sanctimonia & honestate lucere in terra debere ostendebat, vt sol in cœlis omnia radijs illustrat, & lumen effundit copiosissimum, quo in ijs locum habeat diuinum illud Pythagoræ symbolum: *Aduersus solem ne loquaris*: id est, noli repugnare aut aduersari, noli reprehendere eum qui inculpate viuit, noli vitam illius carpere quæ instar Solis, vt quidem Paulus Scaliger exponit, collucet. Adeo vt sacerdotum vitam de quibus Christus ait: *Vos estis lux mundi*, instar solis nihil reprehensibile continere oporteat; omnes enim ad eorum vitam vitæ suæ iter dirigant & componant necesse est. Et quemadmodũ Persarum reges solis imaginem vitro inclusam, cum ad bellum proficiscebantur, semper præferebant, eamq; dum prælium conserendum esset, in tentorijs omnium oculis exponebant; ita sacerdotes soles esse debent & ductores, qui Ecclesiæ agmen tam domi quam belli dirigant & præcedant. Horologium porro, quod horas & tempora distinguendo indicat, & directione sua vniuersam vrbem gubernat, denotat; ad proborum sacerdotum exemplum vniuersam rempub. se componere, & ab ijs dependere debere. Atque hæc est ratio, cur leprosum hunc seruator ad sacerdotes destinet, eiq; debitum pro adepta mundatione munus & in lege præscriptum offerre præcipiat.

Sanctimonia eximia sit. *Valder. feria 2. post Dom. 4.*

Lib. 4. Epist. Matth.

Celius Rhodig. lib. 5. c.

VII.

Mandauit leprosis Deus olim, vt quando à lepra mũdati essent, in grati animi signum, actionem; gratiarum, duos passeres offerrent. quo facto memores nos beneficij esse debere insinuauit, ne ingratitudinis arguamur, & ad maiora ampliora que suo tempore recipienda indigni reddamur: displicet enim Deo mirum in modum ingratitudo eius qui è peccati tenebris ad lumen gratiæ redijt, & à lepra animæ præ qualibet corporis maxime pertimescenda, mundatus est. Detestabatur hos ipsos Dauid omnemq; ingratitudinem oderat, nam in beneficij accepti agnitionem dicebat: *Benedic anima mea Domino, & noli*

Peccator admissus in gratiam si ingratus sit, Deo exosus est.

Psal. 102.

Sacerdotum san-

& noli obliuisci omnes retributiones eius, qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis, qui sanat omnes infirmitates tuas.

Ezech. 46. Voluit olim Dominus eos, qui templum ingrederentur, per aliam ianuam eodem egredi, ne egredientes Propitiatorio tergum obuerterent, adeo, vt qui per australem portam intraſſent per ſeptentrionalem egrederentur. Verba decreti ſunt hæc: *Porro, qui ingreditur per viam portæ meridianæ, egredietur per viam portæ aquilonis: non reuertetur per viam portæ per quam ingreſſus eſt, ſed è regione illius egredietur.* Denotare myſtice hac cæremonia voluit, inſignem ingratitudinis notam eſſe, poſt acceptum aliquod à diuina miſericordia beneficium, tergum eidem obuertere, & datoris amantiſſimi obliuiſci.

Cantic. 1. & 9. Sponſus cum dilectæ ſuæ pulchritudinem demiratus, ſingula illius membra deſcriberet, & catalogum quodammodo congeſtarum in eam dotum texeret, ab oculis initium ſumpſit, quos columbinis ſimiles eſſe ait: *Oculi tui ſicut columbarum.* In quo inſignem illius gratitudinem indicare voluit: ſolet namque columba, ad ſingula quæ deuorat grana, oculos cœlum verſus extollere, quam fideles omnes imitentur oportet, vt ad ſingula quæ cælitus recipiunt à largitore omnium Deo beneficia, cor & oculos in altum ſuſtollant, quo Deo immenſas gratias agant, ſeſeq; gratos exhibeant.

Ingratitudinem deteſtandam, & Chriſtianis fugiendam! quam Dauid Propheta morte & inferno caſtigari exoptat: ait quippe: Prou. 6. *Conuertentur in infernum omnes, qui obliuiſcuntur Deum*, id eſt, morte omnes amariſſima exſtinguantur, & ad inferos præcipitentur quaſi vita indigniſſimi, qui poſt gratias ac beneficia plurima cælitus accepta, Dei datoris obliuiſcuntur, & ingratos ſe erga munificentiſſimum largitorem oſtẽdunt. Hanc porro Bernardus ſuis depingẽs coloribus, ac magnopere deteſtatus, his nominibus appellauit: *Ingratitudo eſt quaſi ventus exſiccans, & ardens fontem pietatis rorem miſericordiæ fluentem gratiæ.*

Ingratitudo deſcribitur.

Ingratitudinem ſolius Dei

Nulla legibus humanis, vt bene notauit Seneca, ingratitudini pœna ſtatuta erat: ſed, quia ingens eius malitia eſt, idcirco ſoli Deo eius caſtigatio eſt relicta, quo iuſte & rigide in eam tandẽ aliquando animaduertat. Hinc rogatus olim Diogenes, vt refert Ælianus, quid omnium citiſſime ſeneſceret & emoreretur: beneficium, reſpõdit: irrogatas ſiquidem iniurias marmori & æri inſcribimus; beneficia vero ab aliis accepta pulueri, eorumq; memoriam quam primum intermori patimur. eſt caſtiga- re. *Lib. 4. Var.*

Conclusio. Eia igitur Chriſtiani, agnoſcamus, quæ nobis Deus contulit beneficia, ingratitudinẽ deteſtemur, ſacrificia donaq; noſtra illi offeramus, ſacerdoti nos ſiſtamus, coram confeſſariis appareamus, leproſos & male habẽtes, id eſt impios & ſceleratos procul à nobis pellamus, eorum familiaritatem & commercium fugiamus, bonis & honeſtis aſſueſcamus: nam, vt impiorum ſocietas noxia & damnoſa, ita ſanctorum vtilia, & magna ſeeum commoda trahens. Mortui cadauer caſu in Eliſæi ſepulcrum deiectum, quam primum vt oſſa Prophetę attigit, redanimatum ſubito in pedes conſtitit. Docet hæc nos allegoria, ad ſolum bonorum, iuſtorumq, cõtactum, familiaritatem, conſuetudinem, fœtida illa & putreſcentia cadauera, peccatores inquam, in quibus gratia iam mortua eſt, reuiuiſcere & recreari poſſe. Carbones exſtincti iam & mortui, prunis admoti candentibus ignem concipiunt, & igneſcentes ardorem emittunt. cum peccatoribus eodem agi modo certiſſimum eſt: ſola quippe conuerſatione familiaritateq; iuſtorum, ad virtutis ſtudium pietatemque velut igni admoti, accenduntur, ſopitaq; pietas ab eorum ardore vires ſumit & inualeſcit. Hos igitur in ſocios admittamus, horum à latere nõ recedamus, leproſos vero & peccatorum maculis deformes declinemus, Deumq; eadem opera rogitemus, vt lepras tam eorum, quam noſtras benignitate ſua emundet. Proborum ſocietas vtilis eſt. *4. Reg. 13.*

Hoc igitur in genua prouoluti, humili à te prece contendimus, omnipotens rerum Pater. Omnes, fateor, peccatores ſumus, ac proinde leproſi; peccatum ſiquidem vera animæ lepra eſt. At ſi velis, ſanare & mundare nos potes, clementiſſime Deus; non minus enim tua hic voluntas, quam potentia, requiritur. Vtrumque igitur nobis pro tua

benignitate concede, cõcede inquam, vt quod tua in rem nostram potest potentia, simul etiam velit voluntas. Tu quippe, ô cœlestis Æsculapi, cœlo ad morbos persanandos, & præsertim ad lepram emundandam, delapsus es: Tu nos igitur, summe Elisæe, velut Naamanes, passionis tuæ Iordane abluc, tu nos, ô summe Sacerdos, crucis tuæ hyssopo, pretioso sanguine tuo cruẽta aspergc, vt potenti manu tua sanitati restituti, postquam coram sacerdote, ex legis Euangelicæ præscripto, apparuerimus, tibi vota nostra & laudum sacrificia in hoc mundo offeramus expectantes interim, donec in altero te laudare, in quo omnis beatitudo nostra sita est, mereamur. Huc porro nos deducere summi Patris, & Filij, & Spiritus S. Maiestas dignetur, Amen.

DOMINICA QVARTA POST EPIPHAN.

Partes.

1. *Quod Dei omnipotentia in mari declarare se soleat.*
2. *Quod mare sit mundus.*
3. *Ecclesia nauis.*
4. *Quod in aduersis nos præcat Christus exemplum discipulorum imuitet.*
5. *Motus magnus cur factus.*
6. *De iactatione Apostolorum.*
7. *De dormitione Christi.*

Ascendens Iesus in nauiculam, secuti sunt eum discipuli eius. Matth. 8.

FIGVRA.

IOnas Propheta cum in altum à facie Domini fugiens, naui deuectus esset, tanta subito tempestas exorta est, vt naue fluctibus ventorumq; turbinibus agitata, omnes qui eadem vehebantur certissimum vitæ periculum adierint. Vota hic singuli diis facere, penatibus supplicare, nauem exonerare, merces in mare deiicere, & hæc, vt mortem instantem effugere, & optatum ingredi portum valeant. Et ecce, ad omnem hunc strepitum, ad procellarum ventorumque furias Ionas non expergiscitur, sed vtramq; in aurem securus dormiens, in carina delitescit: quem vbi stertentem nauarchus excitasset, his eum verbis aggressus est: Quid hic rerũ agis amice? an nõ vides, extremo nos in discrimine versari? quin expergiscceris, Deumq; tuum etiam inuocas, vt nostri misertus nos naufragij periculo eripiat, & sospites in portum sistat? Cui respondens Jonas, ait: Noli turbari aut percelli vir bone, vnica tempestatis sedandæ marisque pacandi ratio est, si me in profundum deturbaueris. Quod quãuis nautæ, rei horrore perterriti, facere initio detrectarent, tandem tamen sui saluandi ergo, eum in profundum præcipitem dederunt, quo facto pacatũ mare, & omnis tempestas resedit. Ad viuum casus hic historiam Euangelio hodierno comprehensam repræsentat, in qua Christo cum discipulis nauiculam ingresso orta tẽpestas dicitur, & tam sæua quidem, vt omnes submersionem verentur, & magistrum in nauis fundo instar Jonæ dormitantem, excitarẽt dicentes: Heu *Domine, salua nos, perimus.* Et quamuis excitatus Dominus; tunc in mare se deiici non præceperit; venient tamen dies, in quibus, Jonæ exemplo, maioriq; cum ærumna (quod Jonas sospes adhuc in littus eiectus sit) in passionis Oceanum deiicitur, in quo & exspirauit, & moriens fluctus, quibus homines in hoc mundo concutiebantur, compescuit: quamuis & ad imitationem Jonæ, quem tertia die cetus in littus exspuit, post triduum à morte resurrexit. Quid præterea Dominus in hac tempestate fecisse scribitur? imperauit ventis, & eorum rabiem refrænauit, dictoq; citius tumida æquora per Neptunia arua resederunt: adeo, vt omnes admirantes nimis stupore perculsi dixerint: *Quis est hic, quia mare & venti obediunt ei.* Hanc Euangelij nostri ager segetem profert, quam & in aurium vestrarum horreum inferre contendam, si æterni Patris Sapientia, maternis precibus inuocata, auxilium mihi & opem ferre non dedignetur, atq; ideo communi suffragio eam compellemus dicentes: *Aue Maria.* Matth. 8. Ibid.

Ea omnium semper opinio fuit, Audiores, terram & mare & omnia, quæ in iis sunt,

præ

Terra & mare mirabilium Dei theatrum.

præ omnibus locis, velut in theatrum & arena delecta esse, in quibus totius vniuersi monarcha & opifex mirabilia sua & prodigia, quæ creaturarum oculis patere cupit, exercere & ostendere consueuit. Nã quamuis plurima in igne & aeris regione miracula producat; tamen quoniam homo omniũ operum illius scopus & causa est, vtpote de

Psal.55. quo locutus est Psalmista: *In me sunt Deus, vota tua*, qui nec in flammis, nec in aere, sed in mari & terra victitet; idcirco in duobus hisce elementis mirabilia sua, & miracula maxime admiranda, ac potissimum in mari & aquis, Neptunioq; regno, solet producere, adeo, vt quotquot hactenus potentiam miraculorumque patrandorum virtutem in summo nomine celebrare conati sunt, è mari potissimum eadem elicuerint, indeq; laudum præclarissima argumenta deprompserint. Testis sit Dauid, qui mirabilium Dei o-

Psal.105. perum catalogum texens ait: *Magnalia in Ægypto, terribilia in mari rubro.*

Idem iter insistens Propheta Iob, prodigiorumq; diuinorum quodammodo numerum recensens postquam ea, quæ in cœlo &

Iob.9. terra operatus est, enumerasset: *Qui commouet terram de loco suo, & columnæ eius concutiuntur, qui præcipit soli, & non oritur, & claudit stellas quasi sub signaculo, &c.* mox subiungit velut quid mirabilius: *Qui graditur super fluctus maris, qui facit Arcturum & Orionem*: quasi dixisset: Tanta illius potentia est, vt fluctib. velut pauimento inambulet, & vndas nõ secus ac terram calcet. Quem locum moraliter Greg. Magn. exponens, credit per mare hoc mũdi huius afflictiones intelligi; super illius autem fluctus Deus ambulare dicitur, eo quod, dum persecutionum fluctus & tempestates exsurgunt & furunt, eæ ipsæ quamprimum ad stuporem mirabilium eius collidãtur & frangantur. Porro per Arcturum illum septem stellis coruscantem, Ecclesiam intel-

Apoc.1. ligit, septem, vt in Apocal. declaratur, candelabris, id est, septem Spiritus S. donis & charismatibus insignitam, quæ eam nõ secus ac sidera quædam & faces illustrant. Et quemadmodum Arcturus, vt idem subnectit semper voluitur, & mari mergitur, & rursum inde emergit, non secus etiam Ecclesia persecutionibus infidelium semper agitatur, hæresumq; tempestatibus voluitur, nullum tamen naufragium patitur, nec mari immersa vnquam extinguitur. Atq; hoc est, in quo se Deus admirabilem reddit & stupendum, id est, in aquis & maris imperio.

Et est reuera quidam Altissimi & omni- Potentia potentis Dei potentiæ radius, ac specimen Dei in a- non vulgare: solius quippe Dei est, huiusmo- quis se de- di operari; ac talẽ potentiam exercere. Hinc clarat. Moses, magnus ille mysteriorum diuinorum interpres & scriba, cum omnipotentis virtutem & potentiam describeret, ait, velut singulare diuinitatis indicium, spiritum Do- *Gen.1.* mini super aquas leni volatu volitasse, & post eum Dauid, Deum eiusque potentiam efferre laudibus gestiens: *In mari*, inquit, *via tua, & semitæ tuæ in aquis multis.* petinde ac si dixisset, fluminibus inambulas Domine, mare non secus ac terram percurris, in quo potentiam & infinitam virtutem tuam declaras. *Psal.76.*

Veteres quidem vt aliquid impossibile, o- Rei impos- mneque hominum robur excedens exprimerent, pedes efformabant fluctibus maris sibilis Hie- rogl. superimpositos: è contra vero Sacra Scriptura, vt Deum omnipotentem nihilque ei impossibile esse declaret, sub imagine imperantis terræ marique eum depingit; vtpote, qui modo aquis, modo ventis, modo tempestatibus dominetur. Cuius rei egregium in Apocal. emblema legimus: vidit Ioannes An- *Apoc.10.* gelum itide coronatum, cuius facies solis instar radiaret, femora vero instar columnarũ igneorum solida essent, cuius pes vnus mare, alter terram premeret. Angelus hic Deum re- Deus terræ præsentabat, & vtriusque pedis situs super & mari do- bina illa elementa, dominium & imperium minatur. quod in terram & mare habebat. Multum autem ænigma hoc interpretes torsit, inquirentes, cur dextro pede mare, sinistro autem terram calcaret.

Fuere siquidem nonnulli, qui dixere, Deũ cõsulto & data opera pedem dextrum super mare velut valentius, nobilius, & fortius elementum, quod ipsum natura procellosum, varium, instabile, tempestatibus obnoxium sit, & ventorum turbinibus vt plurimum exagitetur habere; sinistrum vero super terrã,

Gentiles mari, Judęi terræ comparati.

quod ipsa natura quieta sit, & nunquam loco moueatur. Alij vero allegoricum sensum secuti, existimarunt, in hoepedis vtriusq; situ populum Judæorum & Gentiles designari, hos quidem mari, illos vero terræ comparando, quod Judæis ob malitiam reiectis ad Gentes se Dominus cõuerterit: & quemadmodum Jacob filios Joseph benedicendo, dextram iuniori, sinistram vero maiori natu impositi; ita Christus, in Judæorum reprobatione, pedem dextrum super Gentes, sinistrum autem super Judæos posuerit. Ne vero me existimetis nugas agere, & in incertũ collimare, certum est illos terræ, hos vero mari in Sacris litteris comparari: Gentes scil. mari, quod errorum fluctibus exagitarentur, nullumque sanctitatis fructum ferrent: Judæos autem terræ, sed quam Dei dextra elaborarat, quæque amplissimos fidei, virtutis, zeli denique fructus proferret. de qua locutus est Psalmographus: *Posuit flumina in desertum, & exitus aquarum in sitim, terram fructiferam in salsuginem à malitia habitantium in ea, &c.* quem locum Aug etiam de Judæorum reprobatione intellexit.

Psal.106.

Ipse quin etiam Propheta Abacuc Gentiles mari confert, dicens: *Viam fecisti in mari equis tuis in luto aquarũ multarum*, vel, vt LXX. interpretantur: *Superinduxisti in mare equos tuos, conturbantes aquas multas*, quod Hieron. fidissimum hic interpretem agens, de gentilibus exponit. Vere enim Christus equis in mari viam fecit, id est præconibus suis iter commodum reddidit, quando eos gentibus euangelium annuntiaturos emisit. Hinc Dei Verbum in Apocal. equo candido inuectum scribitur, quod varij eiusdem coloris equites sequuntur. Hunc quoque sensum è superioribus Prophetæ verbis elicit Gregor. dum ait: *Viam fecisti in mari equis tuis, esse apparuisti iter prædicatoribus tuis inter doctrinas huius sæculi, sordida & terrena sapientes.* Quibus in verbis notandum, Prophetam secundũ sensum litteralem, insigne aliquod miraculum exprimere voluisse, dum Deum equos, non in terram nec fluuios, sed in mare profundissimum ait ascendisse, quod Diuina potestas in mari potissimum sese exerat.

Habac.3.

Apoc.19.

Lib.34. Moral.48.

Hinc veteres, vt Amorem scite depingerent, eiusq; qua pollet potẽtiam & virtutem exprimerẽt, varios ei flores, & frumenti aliquot spicas, quin & pisces in manus dedere. Innuere scilicet volebant, non terræ modo eum, è qua flores & frumentum producitur, sed & mari dominari, quod nimirũ in agnitæ potentiæ & dominij signum pisces ei, velut tributum persolueret. Vt autem paganorum hisce nugis & inaniis veritatem mysteriorum nostrorum insignium, crediderim mystice hinc demonstrari posse, Deum qui vt Joannes quidem ait nonnisi amor & charitas est, in terram & mare imperium suum exercere (dicetur quippe in Prophetis: *Et non est alius Deus in cœlo, & in terra, in mari & in omnibus abyssis*) at in mari præsertim potentiam suam declarare, virtutem q; ostendere.

Amorem vt expresserint veteres.

1.Ioan.4.

Notauit hoc ipsum hisce verbis Ecclesiasticus: *In sermone eius siluit ventus, & cogitatione placauit abyssum.* Quod hodie vniuersa etiam Judæa, videns Christum mare conscendere, ventis imperare, tempestates compescere, demirans, ait: *Quis est hic, quia mare & venti obediunt ei?* cuius rei rationem reddens Origenes ait: *Cum enim multa magna & miranda ostendisset in terra, transiit ad mare, vt & ibidem adhuc excellentia opera demonstraret, quatenus terra mariq; Dominum se esse omnibus ostenderet.* Atque hoc Euangelio hodierno continetur, in quo legitur: *Ascendens Iesus in nauiculam, secuti sunt eum discipuli eius.* quod ipsum vt methodice & certo quodam ordine deducam, prima concionis parte Christũ eiusque discipulos mare ascendentes repræsentabo, deinde tempestatem excitatam, & mox compositam ob oculos ponam.

Eccl.43.

Matth.8.

Principio igitur, cum in Euangelij limine Christum nauem ingredientem, tempestatibus imperantem & procellas compescentem video, præclaræ mihi & egregiæ cuiusdam imaginis in mentẽ venit, qua diuinã veteres prouidentiã expressere. Pingebãt scilicet nauim, cuius clauum Deus dirigeret ac moderaretur, & cuius etiã remos impelleret: quo edocere conabantur, vitam hanc nostrã, rerumq; harum mundanarum statum, naui in mediis mundi huius vndis fluctuanti persimilẽ esse, at Deum clauo illius assidẽtem, omnia dirigere, mouere, nutuq; suo moderari.

Diuinæ prouidentiæ symbolum.

Hinc

Hinc efficere volo, mare hoc, quod fluctibus hic intumescere, tempestatibus agitari, & ventis in altum librari dicitur, verâ mundi imaginem esse, idque varias ob rationes.

II. Mundus mari persimilis.

Mare enim instabile est; & stratum iam & quietum quam primum turget & inflatur: mundus quoque iam prosperis affluens, crastina die tristia ciebit, & aduersitatum procellas superinducit, quin & in momento faciem mutat, risumque lactymis, & veneno mel permiscet. Fluctus maris & vndæ momento insurgunt & intumescunt, & momento subsidunt & placantur: in mundo etiam potentes in momento ad honorum culmen & fastigium euehuntur, & momento ad imum paupertatis deturbantur; hodie montibus excelsiores, & cras humiles in terra serpentes, & sortem suam deplorantes. Testatur idipsum experientia edoctus Dauid: *Vidi impium superexaltatum & eleuatum sicut cedros Libani, transiui, & ecce non erat.*

1.

2.

Psal. 36.

Mare tertio, nulla patitur cadauera, sed eadem fundo educta ad littus eijcit: mundus etiam non fert eos qui mundo mortui sunt, & animam sensusque mortificatos habent, nullaque erga res terrenas ratione afficiuntur. Ita porro intelligend sunt verba illa Sapientis: *Graue est nobis ad videndum.* In mari quoque pisciculi minores à maioribus deuorantur; in barbaro mundi statu potentes & opulenti tenniores deglutiunt & depascunt, in eorumq; perniciem & excidium totis viribus conniuntur. Conqueritur hoc ipsum in sui sæculi moribus Paulus, Corinthiosque, vt hic tolerantes sint & magnanimi, adhortatur: *Sustinentes si quis vos in seruitutem redigit, si quis deuorat.*

3. Mare non includit mortuos.

Sap. 2.

4. Potentes in mundo infirmos deuorant.

1. Cor. 11.

Quinto, nihil in maris fundo præter arenam videtur, quæ & sterilis & grauis est. Vnde Ierem. *Qui posuit arenam terminum maris.* Mundus ad eundem modum, præter puluerem, cinerem & vanitatem nihil continet, est quoque sterilis & infecundus peccatis adhæc grauis & sub scelerum pondere fatiscens. Testatur idipsum Romanis scribens Paulus: *Quem fructum habuistis in illis, in quibus nunc erubescitis?* Mille discriminum etiam mare officina est, & innumerabilium periculorum parens: plura tamen in mundo discrimina & subeunda & pertimescenda sunt; hic namque maiorem animarum perniciem causatur, quam corporum Oceanus. Nam vix è quatuor mare conscendentibus nauibus vna naufragium facit, at è quatuor hoc in mundo viuentibus animabus vix vna salutis portum ingreditur. Scripsit hoc expertus Augustinus, vtque alij sibi cauerent, ait: *Amas sæculum, absorbebit te, amatores suos vorare nouit, non portare.*

5.

Ierem. 5.

6. Mundus mari periculosior.

Rom. 6.

7.

Septimo, portenta & monstrosos abortus plurimos procreat; at non minora nec pauciora portenta habet mundus, qualia in primis sunt illi quibus gladius in labijs, quibus duplex cor, item qui duas vno ore exerunt linguas: *Os bilingue detestatur Deus.*

Mundus scatet monstris. *Eccles. 2. Prou. 8.*

8.

Mare habitationi & sedi stabiliendæ ineptum est; ita mundus: confirmat hoc Hebræis scribens Paulus: *Non habemus hic ciuitatem permanentem, sed futuram inquirimus:* neque enim est aliud quam diuersorium, è quo postridie emigrandum sit.

Heb. 13.

9.

Mare nono amarum est, salsum, & insipidum, hanc quamuis salsuginem pisces, qui in eodem viuunt nec sentiant nec gustent: Idem de mundo hoc inferiori iudicium esto. Auditores, qui amaritudine & miseriarum salsugine plenus est, licet qui in eodem assidui sunt, & immersi, eandem non percipiat: Tangit obiter Propheta, dum de mandatis orationem instituens ait: *Esse sub senibus delicias reputant.* Mare denique nunquam satiatur, sed hydropici instar quo magis bibit eo amplius sitit. nam quamuis torrentes, amnes, fluuiosque absorbeat, qui in ipsum quotidie se exonerant, numquam tamen limitibus suis, quasi saturum egreditur, sed alios haurire fluuios paratum est: ad hunc modum etiam mundus saturari nequit, sed semper habendi siti laborat: qui enim ad honores euectus est, ampliores & maiores ambit; concupiscentiam cernis & delicias corporis consectatus & consecutus alias cupit & nouas excogitat; cupidus, auro distentas arcas habens, cupiditate non extincta, sed prouocata, ad nouas diuitias aspirat. In mari quoque hoc semper turbines, ac procellæ, & tempestates assiduæ, vnde textus Euangelij: *Motus magnus factus est in mari.*

Mundus auaritudine plenus. *Iob. 30.*

Cymba

III. *Matth.8.* Ecclesia naui comparata.

Cymba porro hæc, quæ ventorum furiis & procellis agitari hic dicitur communi omnium sanctorum Patrum sententia, verus Ecclesiæ typus & imago est: ipsa enim Ecclesia scite admodum & conuenienter naui cõparatur. Nam quemadmodum diluuij tempore, nullus ab aquis immunis fuit, nisi qui Noe arcam ingressus, cæteris omnibus diluuio absorptis, & oceano circumquaque stagnanti immersis: ita nulla prorsus extra Ecclesiæ arcam constitutis salus, nullisque salutis portum ingredi datur, quam quos Christi nauis excipit, reliqui autem non diluuij modo, sed damnationis æternæ fluctibus submersi intereunt. *Gen.7.*

Nauis adhæc nullas patitur rimas aut foramina per quæ subingrediẽte sensim aqua, mergeretur, ac triste naufragium faceret: Idem de Ecclesia dictum volo, quæ nullum schisma, diuisionem nullam, nullam denique dissensionem ferre potest. Hanc obrem sponsam suam laudauit in Canticis sponsus, dicens: *Vnica est columba mea, una perfecta mea.* *Cant. 6.* Vna scilicet Ecclesia sit oportet, & ita vna, vt quicumque eamdem diuisam velit, næ ille fatuus & demens censendus, ac regem Antiochum imitari dicendus sit. Hic enim cum piratam quemdam, qui mare myoparombus infestum reddebat, ac nõ nisi rapto viuebat, magna nauium copia obsedisset, adeo vt nullus ei effugij locus pateret; ita tandẽ cum eodem transegit, vt cum dimidia nauium parte sospitem eum dimitteret, quod & sacramento confirmauit. Pirata igitur cum in regis se manus tradidisset, singulas quamprimum naues Antiochus in duas dissecari partes iussit, piratæque vtram sibi partẽ vellet, electionem dedit, atque ita naues omnes inutiles nauigationique ineptas reddẽs, eius potentiam fregit. Idipsum, mihi credite, Ecclesiæ eueniret, si in plures diuidi partes posset. *Porro* vnum *est necessarium.* *Valer. lib. 7. cap.3.* *Luc.10.*

Inter cætera quæ ingenio se Salomon suo comprehendere posse diffidebat, erat *Via nauis in medio mari.* at dum hæc illius verba mẽte voluo, dato studio Spiritum sanctum de naui Ecclesiæ locutum censeo, quæ in medio mundi huius pelago varie impellitur, & fluctuat. Et est profecto difficile admodum ingenio humano, intelligere aut perfecte comprehendere, quomodo sacra illa Iesu Christi nauis tot annis ventorum turbine concussa, & tempestatibus agitata in persecutionum oceano incolumis, nec minima tabula amissa, insultantibus & frendentibus nequidquã inimicis, fluctuet, imo nullum naufragij periculum pertimescat. *Prou. 30.* Ecclesia nauis est in medio mari fluctuans.

Ecclesiæ igitur imago nauis hæc est, de qua trina asseri veritas poterit. Imprimis infracta quædam & pertinax firmitas, ac sempiterna duratio; idq; propter assiduum sancti Spiritus auxilium, quod nullo vnquam tempore intercidet aut deficiet. Promisit siquidem Christus perpetuum se sospitatorem Ecclesiæ futurum, ac nullo eam æuo à se deserendam: quod autem promisit, irritum non reddet. Vnde in Matthæo legitur: *Et portæ inferi non præualebunt aduersus eam:* quin & Paulus ideo, Timotheo suo scribens, firmamentum eam & columnam veritatis nuncupat. apud Ieremiam autem Dominus instar ciuitatis munitæ & columnæ ferreæ eam se redditurum promisit: *Ne timeas, ecce dedi te in ciuitatem munitam, & in columnam ferream.* Ecclesia perpetua & perennis est. *Matth.16.* *2.Tim.3.* *Ierem.1.*

Deinde vehemens & assidua persecutio: tam graues quippe & turbulentas procellas patitur tamq; vehemẽtibus turbinibus concutitur, vt absorbenda & peritura penitus videatur, & tamen incolumis semper caput effert, & frendẽtibus persecutionibus magnanima & heroica quadam constantia insultat, naufragiumq; quid sit, ignorat. Et profecto tres iam Ecclesia graues persecutiones perpessa est: primã à tyrannis, Nerones, Domitianos, Traianos, Diocletianos, Maximinos alioſque intelligo: secundam ab hæreticis, de qua vaticinatus olim Petrus Apostolus ait: *Et in vobis erunt magistri mendaces:* tertiamè peruersis Christianis: quarta & postrema, omniumque crudelissima futura est persecutio illa Antichristi. At his nequidquam insultantibus Ecclesia victrix semper & superior euadet. Eiusce rei si figuras desideretis, arcam Noe considerate quæ fluctibus quidem agitata & rupibus marinis illisa est, nunquam tamen quassata fundum petijt. Graues etiam luctus Rebeccæ vterus expe- Ecclesia quadruplici persecutioni subiecta. *1.Pet.2.* *Gen.7.* *Gen.25.*

rebatur cum gemini inter se collatis viribus decertarent, & ciuili & intestino bello conuterentur; nullus hinc tum abortus secutus
Matth.7. est. Domus illa Euangelica rupi inædificata, à ventis quidem impulsa & petita fuit; aquilonibus ludibrium; ideo tamen ad terram non concidit. Mulierem illam prægnantem;
Apoc.12. cuius meminit Apocalypsis, bestia quidem deuorare conata est, sed infracta permansit & immobilis. Idem omnino de Ecclesia cogiteris velim, ipsa quippe Noe arca est omnia animalia ratione prædita, munda & immunda continens; vterus Rebeccæ est, Iacobũ & Esau in se complectens, iustos inquam & peccatores, est domus illa rupis confessionis Petri, quam de Christi diuinitate protulit, inædificata; est mulier illa Apocalypseos, quæ insultibus, persecutionibusq; exposita constans permanet, omniumque vires eludit.

Ecclesia de persecutionibus triumphat.

Postremo, quod periculis omnibus superior euadet, inimicos debellatura, deq; ipsis triumphum reportatura, & testes victoriæ, infamiæq; hostilis notas trophæa erectura sit: idcirco rubo quem Moses in Exodo vidit inter flammas non flammantem, eam haud absimilem licet confiteri. Quamuis enim Ecclesia in medijs persecutionum ignibus constituta sit, nullum tamen sentit incendium
Exod.3. aut ambustionẽ; at inuiolabilis semper permanet. Hinc inter cætera sponsus in Canticis
Cant.7. eam comparat palmæ; quæ quo violentius deprimitur, eo amplius exsurgit & cristas obtinendo erigit. Ecclesia igitur nauis est, sed nauis quam Christus hodie ingressus scribitur. *Ascendente Iesu in nauiculam.*
Matth.8.

Christus semper in laboribus præcedit.

Quot nauis hæc conscẽsio mysteria, quot mirabilia & dignas considerationes includit! Primo docet Christum in tempestatibus & laboribus ducem semper & primum esse, ipse nimirum magnanimus ac generosus ille ductor est, qui in ærumnis, laboribus, periculis subeundis primus est, primus in periculis maris, in pœnis terræ primus, viam aperiens ac vadum tentans: vt quicumque sequi desiderent, tentatum iam & complanatum iter ingrediantur: ipse vitæ huius angustias & amaritudines sua constantia perfringit, ac quodammodo melle superiecto dulcorat, ne earum difficultate ceteri deterriti pedem retrahant, at potius, facile illecti, vlterius progrediantur. Magnus ille & validus Abimelech cum pinum mediam dissecuisset, eiusque ramos in milites distribuisset, orationem ad eos conuertens
Iud.9. ait, *Quod me vidistis facere, cito facite*, hodie namque de inimicis vindictam sumamus necesse est. Idem omnino ductor ductorum Christus suis ait, *Qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam & sequatur me.*

Moyses Hebræorum ductor & tutela, cum
Exod.14. virgam manu gestans populo in trãsitu maris rubri ducatum præstaret, alta voce inclamauit: Sumite animos populi mei, audacter me ducem sequimini: neque enim vos in syrtes aut cæca vada deducam, eadem vtriusque sors & discrimen erit; nolite timere: hi, quos cernitis, aquarum congesti & conglobati montes, non subsident, aut in caput vestrum descendent. Idem hodie & Christus facere videtur, nam quo nobis omnibus per tribulationum oceanum ingredientibus animum adderet, primus nauem ascendit, primus mari se committit, primus denique tempestatibus & procellis sese exponit.

Christus semper in nauclerum assumendus.

Secundo quoniam maris, & cymbæ mentio incidit, notandum hic occurrit, eos, qui nauigationem instituunt, mare iam cõscendere parant, de necessarijs sibi rebus semper prouidere, nequid sc. dum in medio itinere constituti periculum aliquod adire cogũtur, desit; malum quippe, anchoras, vela, remos funesq; comparant, deniq; de vigilanti ac sedulo sibi nauarcho prospiciunt. Via qua ad cœlum tenditur, difficilis est, & quidem per mare instituenda: magna hic discrimina, & euidentia pericula adeũda, multaq; ad hoc necessaria sunt. At inprimis det operã vnusquisq;, ne vnquam sine diuino numine iter aggrediatur, eius semper auspicijs imploratis nauem conscendat, ipse Deus in nauarchũ & directorem assumatur, ipse inquam primus in naues nostras admittatur; vt hic factũ videmus; vix n. nauem conscendit quin omnes eum Apostoli comitentur, & præcedentẽ sequãtur. *Et secuti sunt eum discipuli eius.* Matth.8.

Sanctorum exempla afflictis cõsolationi sunt.

Nihil autem est quod animos roboret ac confirmet magis, nihil quod eos ad labores & difficultates æquanimiter perferẽdas amplius exstimulet, quam sanctorũ hominum exemplа, earumque vita ob oculos posita. Hinc zelosus ille patriarum legum Mathathias filios alloquens ait, *Mementote qualiter salui facti sunt patres nostri, cum persequeretur eos Pharao in mari rubro.* Quin & Iosue, cum filij Israel Iordanis fluẽta sicco vestigio pertransissent præcepit, duodecim vt lapides vastos fundo eductos in ripa, in rei tantæ memoriam, erigerent; quibus posteri visis, Deo confidere, inq; ipsum spem suam conijcere discerent, qui nimirum patres tantis angustijs calamitatibusq; eripuisset. Hodie quoque Apostoli, dum Christum Dominum mare conscendere vident, ipsum quantocius secuti sunt & nauem cum ipso conscenderunt, ad vsq; pericula à latere illius non decedendo. Sed quid hic noto? quænam sese hic paradoxa aperiunt?

1. *Mal.* 8.

Ios. 4.

Multi Christum in prosperitatis terra, pauci in aduersitatum mari sequuntur.

Video, plurimos Christo, dum in terris ambulat, adhærere, adeo vt sæpenumero præ copia sese mouere non potuerit; at mox, vt mare ingressus est, in quo maiora pericula, tempestates assiduæ, & procellæ frequentiores: solos Apostolos & discipulos eum sequi. Quod & hoc in mundo iam locum habet: multi namque in terram prosperitatis Christum sequuntur; ac pauciſſimi in mari tribulationum aut in afflictionum tempestatibus: in quo hirundines imitari videntur, quæ interea dum æstas ridet, & calores vehementiores sunt, nobis & laquearibus nostris adhærent; at quam primum frigus & bruma ingruit, recedunt frigoris impatientia.

Actor. 26.

Apostolus cum coram Agrippa Rege & Præside Festo, de Christo eiusq; oraculis ac lege loqueretur, tanta eloquentia & verborum efficacia vsus est, vt commotus rex & tactus intrinsecus dixerit: *In modico fieri me suades Christianum.* cui subintulit Paulus, *Opto apud Deum & in modico & in magno: non tantum te, sed etiam omnes qui audiunt hodie, fieri tales, quales & ego sum, exceptis vinculis his.* Id est, Vellem omnes Christianam religionem amplecti, & in eo me imitari; non autẽ vsq; ad vincula & compedes quibus constrictus sum. Perinde ac si dixisset, Scio paucos admodum esse, qui Christum ad vincula & carceres vsq; sequi, & corã præsidib. & iudicib. ob Christum sisti velint. Nam quamuis paradisi gaudia & cœlestes deliciæ omnibus paratæ sint, crux tamen & calamitates, tormentaque nonnisi discipulos eius manent; qui hic in mari, in tempestate constituti trepidant, quorum aliqui in amara passionis procella Dei filium vendunt, quidã vero eum deierando pernegant, ceteri fuga distrahuntur, quid igitur tenelli & molles mundi amatores agerent? *Et secuti sunt eum discipuli eius.* *Matth.* 8.

Amor sui homini proprius.

Solos hic discipulos Christũ secutos tradit Euangelista, quod ipse magistrum tam in vijs asperis ac scruposis quam lætis & planis, tam terra quam mari, sequerẽtur. Sunt enim nonnulli, qui Dominum nonnisi in campestribus, vijs latis, terraq; sequuntur, & ab eodem vocati, nõnisi in ijs quæ ad gustum sunt voluntati illius obsequuntur, atq; hoc ex inordinato erga seipsos affectu, nimioq; amore proprio, ortũ habet, qua nulla deterior aut exitiosior à peccato pestis in nos deuoluta remansit. Adeo vt vnusquisq; in omnibus erga quæ afficitur, aut quæ aggreditur, in seipsum primo oculos conijciat, vtilitatiq; & emolumento priuato præ cæteris studeat, inque ipsum ante omnia collimet.

Isaac geminorum pater, quamuis alias vir vitæ sanctissimæ, Iacob iusto posthabito, erga Esau agrestem & profanum potissimum afficiebatur, quod de huius venationib. interdum vesceretur. Non proprie diligebat Esau, sed seipsum; quod venator hic ferina sæpius paternam mensam instrueret, epulisque delicatiorib. patris palatum subinde reficeret. Ad eundem modũ & homo sui ipsius commodo & lucro studens, Deum propterea diligit, quod plura ab eodem beneficia recipiat, nõ vero quod amari dignus sit, & coli ab omnibus debeat. Horum de numero erat & Psalmographus, dum de seipso canit, *Inclinaui cor meum ad faciendas iustificationes tuas, propter retributionem.* Id est affectus quidem meus Domine in mũdanarum rerum amorem propendebat; sed ab ijs retraxit, & mandatorum tuorum viam, quod larga mihi donaturum te beneficia promittebat, ingressus sum.

Gen. 25.

Deum homo proprio studens cõmodo diligit.

Psal. 118.

sum. Iacob quóque in mercedem & præmium oculos coniiciens, votum vouet Domino, *Si fuerit Dominus mecũ, & custodierit me in viaper quam ambulo, & dederit mihi panem ad vescendum & vestimentum ad induendum, reuersusque fuero prospere in domum patris mei, erit mihi Dominus in Deum.* Videte obsecro, vt proprij emolumenti respectu, priuati commodi intuitu, Dei seseruum confiteatur.

Gen. 28.

Et proprius hic atq; inordinatus affectus incausa est, vt nullus laborem aliquem aut tribulationem, etiam minimum, in Dei seruitio occurrentem, vltro subire velit, sed eã remis velisque fugiat. Quod tædium & nauseabundam pigritiam in Prouerbiis exaggerans Salomon, ait, *Dicit piger, Leo est foris in medio platearum occidendus sum.* perinde ac si dixisset, Credit piger ea, quæ factu facilia & peroommoda sunt, magnam difficultatem includere, ac detrimentum sibi aliquod allatura: dici quippe vnius ieiunium, leonem existimat, à quo se enecandum opinatur, horam oratione traducendam, feram credit: quæ iugulo suo insiliat, & incautum præfocet.

Prou. 22.

O inanes ac pueriles affectus! ô amicitiam fallacẽ & inimicã! an ignoras, ô homo, perfidi & fœdifragi esse, amicũ in necessitate & periculis constitutum deserere, opemque & subsidium efflagitanti denegare, de quo Spiritus sanctus apud Salomonem locutus, *Est amicus secundum tempus, non permanebit tempore tribulationis.* At, *omni tempore diligit, qui amicus est, & frater in angustiis comprobatur.* Adeo, vt quicunque perfecto Deum amore diligere se dicit, tam in aduersis & tristibus, quam lætis, & prosperis; tã in maris procellis & tempestatibus quam tertæ amœnis, & suaue ridentium hortorum deliciis eum amare & sequi debeat. Ast hodie, pro dolor! in tranquillitate quidem plurimi, pauciſſimi vero in tempestate & aduersitatum procellis Christum sequuntur.

Eccl. 6.

Verus amicus vbiq; & semper adest amico.

Hebræi cum Ægyptios vndarum vortieibus absorptos, mariq; rubro immersos cernerent, se vero diuitiis, spoliis, e thesauris Ægypti, Angelo ductore, locupletatos, & sospites per æquora traductos, lætum Domino pæana depromebãt, *Cantemus Domino, gloriose enim magnificatus est.* At, nõ multo post cum rerum penuria laborarent, & rebus ad vitam necessariis indigerẽt, omnes aduersus Moysem & Aaronem in deserto murmurarũt, & querelarum plaustra in eosdem desperabundi exonerarunt. *Vtinam mortui essemus per manum Domini in terra Ægypti quando sedebamus super ollas carnium.* Seruiebant nimirum Deo, quamdiu ad votum fluerent omnia; at vbi aduersa ingruerent, à Deo recedebãt. Quotnam hodie, Deus bone, Israelitis his pares reperiemus, qui nonnisi in terra Deum sequuntur, eumque quam de voluptatibus delitiisq; carnalibus aliquid remittere malunt.

Exod. 15.

Exod. 16.

Genezarenis etiam similes esse dicere quid vetat? namq; audito Christum dæmonibus porcos inuadendi eosque in aquarum fluenta præcipites agendi potestatem dedisse, enixe ab eo petierunt, obuiam procedentes, finibus vt eorum egrederetur. His longe dereriores sunt Christiani, qui Dei sui iacturam facere, eumque amittere malunt, quam corpora in seruitutem redigere, spirituique subiicere, sensuumque inordinatos appetitus refrenare: Adeo, vt nemo Christum, si vel minimum quid aduersitatis ferendum occurrit, aut aliqua rerum iactura faciẽda sit, sequi velit; at si qua lucri spes voluptasque exterior affulget; nemo non eum sequitur.

Qui Deum nonnisi in prosperitate sequuntur similes sunt Genezarenis. *Matth. 5.*

Historia Iob refert, filios Dei quadam die in conspectum Dei venisse, & inter illos & Satanam adfuisse, cui Dominus ait. *Nunquid considerasti seruum meum Iob, quod non sit ei similis in terra homo simplex & rectus ac timens Deum & recedens à malo?* Satan respondens mox dixit: *Nunquid Iob frustra timet Deum? Nonne tu vallasti domum eius, vniuersamq; substantiam per circuitum: operibus manuũ eius benedisti, & possessio eius creuit in terra? Sed extende paululum manum tuam, & tange cuncta quæ possidet, nisi in facie benedixerit tibi.* Nouerat scilicet Satan, homines Deo tunc potissimum seruire, eiq; se subiicere, dum rebus eorum benedicit, cum omnia ad votum fluunt, cum fortunatum nauem prospero & læto vento propellit, imo per terram solidã & non

Credebat diabolus Iob Deo seruire rerum temporalium quas ab eo recipiebat gratia.

subsidentem eos dirigit: at vbi mare tribulationum, aduersitatum, tempestatumq; conscendendum, vbi contraria aura superuenit, quamprimum eum deserere, & aliud iter ingredi. Sed iam satis superque de priori concionis membro; tempestates iam & ventorū procellæ aures meas feriunt, meq; ad se vocāt. Decrat nimirum nauigationi huic altera quam auspicamur, pars.

V. Tempestas hæc supernaturalis fuit.

Et ecce motus magnus factus est in mari. *Matth.8.* Quamuis natura tempestatem hāc ciere potuerit, credibile est tamen supernaturalem eam potius, atque Deo permittente factam fuisse. Quod innuere videtur Lucas dicens, *Et descendit procella Venti in stagnū:* *Luc.8.* cum tamen vndarum tumor & fluctus à ventis sub aquis latentibus sesque exterere volentibus gigni *Psal.134.* soleant, qui cum efferre se & erumpere gestiunt, fluctus voluunt & mare à sedibus imis excitant. Philosophatus hunc in modum est *Psal.148.* Propheta Dauid: *Educis nubes ab extremo terræ, qui producis Ventos de thesauris tuis.* Hi porro venti hac ratione procreati, ad Dei nutū diriguntur, illiusq; imperio parent, de quo *Exod.14.* Psaltes, *Spiritus procellarum, qui faciunt verbū* *Exod.10.* *eius.* Illius scilicet voluntate & nutu venti mare rubrum in duas partes dissecuere, fluctusque in altum velut mole concretos sua suspenderunt: ipso volente venti dispulere ex Ægypto cinyphes & locustas: ipsius imperio iidem coturnices & aues à transmarinis locis in castra Israelitarum pepulere; hodie quoq; Æolo suo & creatori obsecundantes tempestatem causantur.

Tempestas hæc ingens fuit.

Hæc porro tempestas, quantum augurari è circumstantiis possumus, vehemēs admodum & periculosa fuit: eamque varias ob causas oriri Dominus permisit. Primo, vt ita Apostoli Christum in carina dormitantem excitare compellerentur; quod haud dubie, si exiguum periculum fuisset, non fecissent. Pleriq; enim eorum nauigio assueti erant & naucleri, sæpiusque dum in mari piscarētur, tempestatē & iratum mare experti fuerant. Deinde, vt hinc euidentius miraculi ipsius magnitudo appareret, dum Christus ventos & turbines cōpescuit, serenitatemq; superinduxit. Tertio, vt quidē Origenes ait, ingens fuit, vt ingens etiam opus appareret, quale nullus vnquam prophetarum edidisset. Quarto, vt tanto maius Apostolorum gaudium foret, cum tanto se ereptos discrimine cernerēt: quo enim fluctus magis magisq; intumescebant, quo & metu & formidine maiori examinabatur, atq; vt timor periculi ingens fuit, ita quoq; liberationis gaudium magnum fuerit oportet. Ideoq; *motus magnus factus est in mari.* *Matth.8.*

Porro mare hoc Genezareth stagnum intelligendum.

Porro, nullum hic mare aliud intelligendum, quam stagnum Genezareth; ita namq; ipsum Lucas c.8. appellat: maris autem nomine Matthæus vocandum ipsum censuit, quod late pateret, & multa passuum millia cōplecteretur. Nemo autē, dum tam horrēda tempestate nauē hanc cum maximo naufragij periculo audit iactari, tantam ventorum vndarumque audaciam fuisse sibi persuadeat, vt nauim qua Dominus, ventorum fluctuumq; moderator, veheretur, cōcutere præsumpserint; nisi diuina huc volūtate cōcurrente, tantamq; maris rabiem permittēte: vt ita potentiam suam, quemadmodum olim tempore Jonæ Prophetæ, declararet.

Vbi Deus adest, semper rarum quid accidit. *Matth.21.* *1.Reg.4.* *1.Reg.5.* *Colos 3.*

Notandum hic etiam, semper insolitum quid & rarum accidere, vbi Deus adest. nam quamprimum vt Ierosolymam intrauit, *commota est vniuersa ciuitas.* Arca Domini cum in castra Hebræorum descendisset, Philisthæi ob insolitum hostium gaudium obstupescētes dixere, *Qua exultatio est hæc? qualis nō fuit heri & nudiustertius?* quo insinuatur, Deum pertinaces & obstinatos animos, quos semel subierit, conuertere, & cera molliores reddere.

Cum eandem Arcam in fanum Dagon intulissent, miser Dagon quamprimum comminutus ad terram concidit. Docemur hic, Deo animam subeunte, idola eius cōfestim concidere & perire: ruere inquam idolum auaritiæ, quam hoc nomine Apostolus nuncupauit; idolū quoq; gulæ, luxuriæq; omnia deniq; animæ nostræ idola trunca & mutila ad terram delabi. Deus siquidem animarum nostrarum territorium ingressus, easdē mirabili quadam ratione conuertit, mutat, inq; nouos nos homines transformat.

Spiritus Domini cum in Saulem descendisset, in alium prorsus virum eumdē mutauit, *1.Reg.10.*

Deus animam intrans, eandem immutat.

uit, adeo, vt qui agrestis & minax fuisset, iam manſuetiſſimus & benigniſſimus mortaliū videretur. Quod olim Regi huic, quotidie iis accidere conſueuit, quos Deus viſitare & inhabitare quodammodo dignatur: omnia nimirum mutata, quadrata rotūdis, ita ſummis naturam veterem trāsformat in nouam, longeq; meliorem, petram conuertit in torrentem, vitia in virtutes, tenebras in lumen iucundiſſimum, procellas in ſerenitatē, turbas in requiem & pacem, inſcitiam in ſcientiam, mortem denique in vitam. Docuit hoc me Pſalmographus, dicens, *A facie Domini mota eſt terra, à facie Dei Iacob: qui conuertit petram in ſtagna aquarum, & rupem in fontes aquarum.* Hæc autem mutatio rarum quid eſt & inſolens à dextera Eccleſiæ profectum, & virtutem Altiſſimi patefaciens, eius inquam qui ventos hodie & fluctus compeſcit, iisq; arma extorquet.

Pſal. 113.

Matth. 8. Judas huius motus cauſa.

Motus magnus factus eſt in mari. Credit Ambroſius, Beda, Thomas, & Gloſſa ordinaria ob ſceleſtum & proditione infamem Judam Iſcariotem hanc tempeſtatem excitatam, ex quo colligere poterimus, quot mala & calamitates illi domui impendeant, in qua ſceleratus & impius commoratur. Si ob vnius Jonæ inobedientiam quam nuis metu inuectam, mare concitatum nauem qua alij plurimi vehebantur in extremum naufragij diſcrimen coniecit; ſi ob vnius Achan furtum Iſrael ad internecionem propemodum deletus eſt; ſi ob trium virorum illorum ambitioſorum Core, Dathan & Abiron ſuperbiam, omnes eorum domeſtici & cōmilitones viui ad inferos, per dehiſcentem terræ voraginem deſcenderūt; magnum profecto afferre exitiū perniciemq; vnius praui ſceleratiq; cōmercium credendum eſt. Semper namq; vbi impiorum congregatio eſt, tempeſtates excitātur, pericula frequentia ſunt, & diſcrimina obuia. Date igitur operā, ne quem impium aut vitiis infamem in familiam veſtram adoptetis, niſi extremam capiti veſtro ruinam arceſſere velitis

Ionæ 1.

Hanc porro in familia inſtituēda regniq; miniſtris ſeligendis cautionem adhibuit rex Dauid: *Oculi mei ad fideles terræ, vt ſedeant mecum, ambulans in via immaculata hic mihi miniſtrabat: non habitabit in medio domus meæ, qui facit ſuperbiam, qui loquitur iniqua, non direxit in conſpectu oculorum meorum.* Id eſt, nullos vmquam niſi probos in hoc mundo dilexi, & ſi quem in regno meo iuſtum Deiq; timentem reperire erat, hunc in familiam meam adoptaui, quin & ita improbos, vitaq; contam natæ, ſuperbos, turgidos, vitiisq; deditos abominor & deteſtor, vt nullus vmquā impios domum meam ſit ingreſſus. Et merito; cum peccatores tempeſtatum & malorum familiis in quibus habitāt ſuperuentium cauſa ſint.

Iosuæ 7.

Pſal. 100.

Dauidis in ſeruorum delectu cautela.

Motus magnus factus eſt. Ipſe forſitan Chriſtus motus huius cauſa fuit; antequam enim nauim conſcenderet, mare pacatum & quietum erat, inſoleſcere vere & tumere cœpit, dum in altum prouectus eſſet Docemur hic, eos qui ſine Deo viuunt, eiusq; ſocietate nō gaudent, ementita quadam & ficta pace, bellisque deteriore gaudere. Teſtatur hoc ipſum Chriſtus in Euangelio dicens: *Cum fortis armatus cuſtodit atrium ſuum, in pace ſunt omnia quæ poſſidet.* Tunc ſcilicet Dæmon gaudens ait, quod Holofernes olim de ſe iactabat, *Ego numquam nocui viro, qui voluit ſeruire regi Nabuchodonoſor.* Sed dici non poteſt, q̄ pax hæc noxia ſit & periculoſa, quā triſtes ſub riſu hoc lacrymæ deliteſcant: de hac ſiquidem Eſaias locutus videtur, *Ecce in pace hac amaritudo mea amariſſima.* Idcirco quamprimum animarum noſtrarum Deus eymbam ingreditur, tempeſtates & turbines exſpectemus neceſſe eſt. Huc alludēs Chriſtus, dicebat ſe bellum & nō pacem mundo attuliſſe: *Non veni pacem mittere, ſed gladium.* Cum enim quis firmiter ſecum ſtatuit peccatis egredi, & virtutum ſemitam ingredi; tūc bella interna deſæuiunt, tribulationes & tentationes ingruunt, tempeſtatesq; validæ concitantur.

Matth. 8.

Ind. 11.

Eſai. 38.

Matth. 10.

Appoſitam huic propoſito ſimilitudinem attulit Chryſoſtom. Fur, inquit, domui non inſidiatur, quam fœno, ſcrutis, rebusq; aliis nullius momenti ſcit plenam eſſe, ſed palatiis, ædibusque amplioribus, quibus lautam ſupellectilem & magnam opum vim nouit inclusam. Dæmon, latro ille ſacrilegiis & rapinis amis, nullos etiam infeſtabit aut tentabit,

Diabolus nullos tentat, niſi qui in ſtatu gratiæ ſunt.

tabit, nisi quos meritis, virtutibus gratiarum donis & charismatibus, eique perfectione prouectos nouerit; inopes vero & in via perfectionis non vsque adeo progressos deserit aut contemnit. Quod & Gregorius calculo suo conformat, *Dæmon eos tentare negligit quos quietis iure se possidere sentit*, virtutibus inopes, & vitiis opulentos. Exemplum euidēs, quod modo præ oculis habemus, rem testatam faciet, in quo mare nauē Apostolorum exagitat, quod Christus eam ingressus sit.

VI. *Matth.* 8. Nihil in mundo stabile.

Motus magnus factus est in mari. Cum cymbam qua Christus mundi Redemptor vehitur, tempestatibus quassari video, & Apostolos pelago iactari ipse mihi persuadeo, nihil in hoc mundo stabile aut solidum reperiri. Notauit hoc Glossa. Et sane quantumuis Christum socium haberemus, quantumuis ille nobis semper adesset, semper tamen metuere oportet, imo nusquam non timere. *Prou.* 28. *Beatus* enim, inquit Sapiens, *qui semper est pauidus.* quin & Bernardus exclamat, *Nusquam est securitas, nec in paradiso; multo minus in terra.* Angeli quippe cœlo excidere, primi mortalium satores paradiso eiecti sunt, & Judas sancto Apostolorum contubernio, indignum se reddens expulsus: hodie ecce nauim, qua Apostoli nauigant, tempestas exagitat, adeo, vt omnes præ metu exalbescant.

Qui Christum sequū tur, tempestates experiuntur.

Antequam Christus nauim ingrederetur, mare stratum videbatur, vndæ quiescebant, fluctus peccati subsidebant, nec venti prælia inter se miscebant: at mox vt Christus mare conscendit, ecce tibi subito tempestates insurgere, mare intumescere, vndæ sursum librari, venti desæuire, decumani fluctus voluui, aer turbari, piceoque tegi cœlum velamine, tonitrua exaudiri, fulgura coruscare; omniaq; sursum deorsum moueri, & discrimē certissimum minari ac naufragium; malus ecce comminuitur, vela lacerantur, funes & rudētes vt festuca distringūtur, nauis quoq; iamiam aquis absorbenda & fluctibus videtur haurienda, adeo, vt cœlum, terra, atq; omnia elementa in Christum eius q; discipulos conspirasse visa sint. Cur autē qui Christum sequuntur, tempestatibus exagitētur, inque periculo versentur, varię dari rationes possunt. primo quod quicunq; Christum in aqua & alto religionis mari sequi desiderant, tacite carpant & coarguant eos, qui in terra desides & meticulosi permanent. Hinc de Christo dixere impij, *Contrarius est operibus nostris*, qui nimirum paupertate sua diuitias nostras, humilitate superbiā, sobrietate ingluuiem castigat ac reprehendit. Scilicet, omnes sancta vitæ illius nauigatio exagitabat, quia tacite omnium mores corripiebat. *Sap.* 2.

Atque vt simia, superbiæ & malitiæ symbolum speculum horret, & vbicumque potuerit, frangit, ne in eodem corporis sui turpitudinem videat, & vt camelus, monstrum deformitatis illud dorsifer orum animalū, aquā limpidam semper turbat, ne gibbum, quem se gestare exhibeat, tergo nouit, videre cogatur: ita mundus, ne vitia sua videat, proborū vitam semper carpit & aduersus eos dem bellum mouet, exemplum quæritis? Quam primū ecce, vt Joannes Zachariæ, anachoretarum caput & Primas, Herodis aulam ingressus est, omnia cōcitantur, tantaque aduersus eum tempestas insurgit vt cerui cem simul & vitam amittat: austeritate nam que sua regias delicias suaque continentia adulterium & incestum regis castigabat. Simia speculum odit, quod eadē deformitatem eius exhibeat.

Altera tempestatis huius ratio est; vt hinc manifestum foret, iustos & probos, quādiu mundi huius mare nauigant, tempestatibus & procellis concuti: mundus enim fideles Christi Jesu seruos hospitium & peregrinorum instar habet. Quod ne insolitū aut nouum Apostolis videretur, Christus eos præmonendos censuit, dicens: *Si essetis de mundo, diligit vos mundus; quia vero de mundo non estis, odit vos mundus.* Ciuis ciuem, vt ciuē tractat, sed alienigenā & externum, nonnisi vt ignotum & hospitem: non secus etiam mundus iustos persequitur, piis bellum mouet, sanctā instituere vitam volentes grauissima tyrannide premit; & quoties aliquis nostrū aliam vitæ rationē inire conatur, tempestates excitat: contra vero si per omnia vitiorū genera euagetur, ad omnia scelera habenas laxet, viāq; latā ingrediatur; pace perpetua gaudebit, deq; nullo hoste sollicitus, quietem aget. Iusti semper tempestatem patiuntur in mundi huius pelago. *Ioan.* 15. Mundus iustos & probos vt peregrinos habet.

Quamdiu enim maleficus carceribus cō clusus tenetur, nemo ei grauis est, aut negotiuus Simile.

tium faceſſit: ſi clam fugam inſtituere, aut carcerum repagula violēter velit effringere, omnes in eum manus inijciēt, quotquot obuios habuerit, tot hoſtes experietur. Quod egregia etiā figura è libris Regum depromptam manifeſtum reddam. Dauid priuſquam molem illam carneam, coloſſeum illum gigantem funda ad terram deieciſſet, & enſe ei proprio ceruicem præſcidiſſet, omnib. gratus acceptuſq; erat, omnes illius ſocietatem ambiebāt, ipſe quin etiam rex Saul eo vt cytharædo vtebatur, eumque in delicijs habebat: at heroico hoc facinore edito, gigante proſtrato, & Iſrael in libertatem aſſerto, omnes in eum collatis votis conſpirabant, necemq; ipſi machinabantur. Quid hoc? aliud nihil quam Chriſtianos, mundo bellum inferre & peſſum dare eundem volentes, tempeſtatibus obnoxios reddi, & animarum eorum cymbam, vt hodie Apoſtolorum, iratū oblocutorum & dæmonum mare experiri. *Motus magnus factus eſt.*

1. Reg. 17.

Chriſtianus mundum oppugnaturus tempeſtatē ſentiet.

Matth. 8.

Piratæ eas poriſſimum inuadere naues ſolent, quas auro, gemmis, rebuſque pretioſis onuſtas norunt: non ſecus etiam infernalis ille prædo Satan, viſo hodie nauem illam opulentam & diuitem, in qua omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ Dei reconditi erant, Chriſtus inquam & diſcipuli, mare conſcendiſſe: omni ope eamdem inuadere, deprædari & exſpoliare nititur, ventos armat, tempeſtates ciet, fluctus coaceruat, & vniuerſum mare turbat & concitat. Hoc igitur modo Satan pirata, ille barbarus, & cerdo ille immitis cum animab. agere conſueuit. Cum magnus ille doctor Paulus, velut vas & nauis electionis, gratijs & donis ſpiritualibus onuſta, in mundi huius mari enauigatura, tertio cœlo delapſus eſſet, ecce ſubito ſpiritum illum improbitatis, angelū Satanæ, tanto impetu in eum inſilientē, vt neceſſitate vrgente genua in terrā ſæpenumero proſternere coactus ſit, diuinum auxilium implorās, quo ab hoc tyrāno liberaretur; *Datus eſt mihi*, inquit, *ſtimulus carnis meæ angelus Satanæ qui me colaphizet, propter quod ter Dominum rogaui, vt diſcederet à me.* Equænam bella, ecquæ tempeſtas! inde diſcimus eos quos meditatio interdum in altum tollit; quique vitam hoc in mundo viuunt angelorum, importunis nihilominus mundi inſultibus obnoxius eſſe, & Satanæ ac principum tenebrarum motibus ſubiectos, imo nunquam ſine tempeſtatibus viuere.

Dæmon piratæ perſimilis.

2. Cor. 12.

Hos inſultus dum Chriſtus metueret, ſuique in libertatem vindicandi ergo in deſertum ſeceſſiſſet, atque inſtar mercatoris pretioſis cimelijs onuſti latebras quæreret; tartareus ille prædo hæc ſubodoratus, tempeſtates ciet, tentationes in aciem producit, mundum quin etiam vniuerſum ad eum circumueniendum offert, *Hæc omnia tibi dabo.* Ita quotquot Deo ſeruire decreuere, eumq; ſequi, tempeſtates experiantur neceſſe eſt, quod perſpectum habens Propheta regius dicebat, *Cuſtodi animam, quoniam ſanctus ſum:* non hic de ſanctitate parta, non de proprijs meritis loquitur, ſed diuino ſe ſeruitio mancipatum confitetur; quaſi diciſſet: Toto vitæ tempore me clientem tuum confiteor, & nunquam à ſeruitio tuo declinabo, atq; ideo maiori auxilio indigeo.

Matth. 4.

Pſal. 85.

Refert in hanc rem viſum quoddam Caſſianus, quod Religioſo cuidam apparuiſſe ſcribit. Hic cum orationi in ſpelunca, quam ſibi in habitationem delegerat, intentus in genua procumberet, integrā dæmonū progredientium legionem vidit, quam princeps Lucifer ceteris elatior & deformior duceret. Cum omnes ordine tandem proceſſiſſent, princeps throno inſidens, ab omnibus rationem diei tranſactæ exegit; qui negligentiores in hominibus peruertendis fuiſſe comperiebantur, acriter corripiebantur, imo & flagris ſubijciebantur; contra vero qui diligentius peruerſioni huic inuigilauerāt encomijs digni cenſebantur. Inter ceteros quidem ſceleratus dæmunculus, viginti quinque ipſos annos in religioſo quodam tentando ſe inſumſiſſe referebat, & hactenus operam & oleum perdidiſſe; ſed hodie tandem aliquando triumphum & victoriam reportaſſe, ad ſacrilegum eum virgine ſacra concubitum non modo cum pelliciendo, ſed ad nuptias cum eadem contrahendas etiam exſtimulando. Hic omnes ſuſurrare, & magnis ſceleratum hunc laudibus efferre, imo tanquam re bene geſta congratulari. Hinc igitur manifeſ-

Religioſi cuiuſdam viſio.

nifestum est, iustos & probatæ vitæ viros tempestatibus subditos esse, & à dæmonibus oppugnari, solumq; Christum eosdem posse compescere, qui *Surgens imperauit mari & ventis.*

VII. Præsulibus Ecclesiæ dormitantibus tempestates excitantur. *Matth.8.* *Cant.7.*

Ausimne dicere hanc diuino nutu tempestatem accidisse, vt nimirum Christo dormitante surrexerit eoq; experrecto resederit; & demonstrare voluisse, Episcopis & Ecclesiæ Pastoribus negligentiæ lethargo oppressis, tempestates sæpenumero in Ecclesia & persecutionum procellas oriri; & easdem, cum strato surgunt, & vigilias super gregem agunt, sopiri & detumescere? Huc scriptor quidam verba illa Canticorum traxit; *Mane surgamus ad vineas, videamus si vinea nostra floruit.* & sane quicunque vineæ præpositus est, quodammodo insomnes noctes ducat, summo mane strato membra corripiat, præsentiaq; eam suasæpius visitet ac recreet necesse est.

Prælatus in loco cui præest residens, lunæ assimilatur.

Quamuis luna noctis præses omnium planetarum minima sit, maiores tamē ceteris in res terrenas inflexus includit: cuius rei hæc esse potest ratio, quod terræ proxima sit & à rebus inferioribus non admodum remota. Vt proposito hoc adaptem, dico Episcopū & Præsulem, quamuis fortasse minus doctum, in diœcesi tamen versantem sua eamque sæpius circumambulando visitantem, ouibus suis vtiliorem esse quam subtiles doctores in aulis versantes, procul ab ouibus & diœcesi constitutos.

Act.5.

In Apostolorum Actis legitur, Petro per regionē obambulāte, mortuos vmbra illius inumbratos ad vitam redijsse. Crediderim hoc factum, vt hinc manifestum foret, quantum etiam sola pastoris vmbra Ecclesiæ, vel diœcesi emolumenti adferat, quamque vtilis sit ouibus pastoris præsentia præsertim morbidis, aut intrinsecus Deo mortuis, Episcoporum absentiam aliquoties deplorans. Bernardus pastorumque & custodum oscitantiam & somnolentiam reprehendens: Si cui, inquit phiala pretioso Iesu Christi sanguine plena in custodiam mādaretur, quanta eam cura, quantaque diligentia custodiret! Dum vero vel vnica anima sanguini huic æquipolleat, nam pro eadem effusus est; cur

Pastoris præsentia gregi prodest.

cui eadem commissa est, eiusque pretium & valorem perspectum habet, non eadem etiam diligentia sedulitateque ipsam seruabit? Ipsa igitur pastorum absentia ouibus tempestatem procreat, præsentiā verò serenitatem tranquillitatemque superinducit. *Surgens imperauit ventis & mari.* *Matth.8.*

Præsagus futurorum Dauid hoc olim miraculū à longe præuidit, dum diuinorum encomiorum catalogum texens inter cætera cecinit: *Tu dominaris potestati maris, motum autem fluctuum eius tu mitigas,* vel, vt hunc locum interpretatus est Hieronym. allegoricum sensum secutus, Tu dominaris mundi potestati, Domine, & tempestates in electos tuos excitatas tu mitigas. Idem propemodum & alio loco, *In aquis multis ipsi viderunt opera Domini, & mirabilia eius in profundo.* & Psalmo septuagesimo sexto, *Viderunt te aquæ Deus & turbatæ sunt abyssi,* & sonitum verborum tuorum & imperium. *Psal.89.* *Psal.106.* *Psal.76.*

His addo, quoties in Sacris litteris fluctus sedati & excitati, mare tranquillatum & turbatum, vnde subsidentes & tumescentes leguntur; semper virtutem quandam cœlestem & à diuina profectam dextra designari. Vnde apud Isaiam, *Ego Dominus Deus tuus qui conturbo mare.* Dauid quoque vates, Dei mirabilia exaggerans, mare conturbatum, & eleuatos fluctus imprimis stupet, *Qui conturbas profundū maris.* Discamus hinc, quod sanguineis deplorandum est lacrymis, creaturas omnes, licet sensus & mentis & rationis expertes, ipsum quin etiam mare, Deo quam promptissime in omnibus obsequi, & solum hominem, ratione præditum & cœlo originem ducentem, eidem resistere, eiusque præceptis aduersari. Quod apud Ieremiam olim deplorauit, Iudæos ingratitudinis coarguens, *Audi populе stulte qui non habes cor, qui habentes oculos non videtis; aures, & non auditis, me ergo non timebitis, ait Dominus, & à facie mea non dolebitis, qui posui arenam terminum mari, præceptum sempiternum quod non præteribit, & commouebuntur & non poterunt, & intumescent fluctus eius, & non transilient illud: populo autem huic factum est cor incredulum exasperās.* Id est, nihil est ô ingrata creatura, quod rebellionem, peruicaciam, duritiamq; tuam

Pacare fluctus & cientem solius Dei est. *Esa.51.* *Psal.64.* *Ieram.5.*

refra-

refractariam magis cõdemnet, quam prompta illa insensibilium rerum obedientia, præsertim cum furentes illi maris fluctus, tumentes vndæ, & insolens oceanus intra arenæ terminos inclusus vlterius progredi non audeat, nec transgredi præfixos ab æterno numine limites præsumat; & tu sola mente & ratione prædita, libero arbitrio dotata, obedientiæ limites transgrederis, & inordinatos affectuum impetus sequeris, quoque illi impellunt moueris. O ingratitudinem singularem! mare Creatori sobsequitur, & solus, prõ dolor! homo illius imperium negligit, & refractarius inuenitur, *Surgens imperauit mari & ventis.* Matth. 8.

Imperauit ventis vt ostendat, cum non extendisse virgam, vt olim Mosem, dum mare rubrum transiret, fecisse scriptura narrat; nec pallio aquas tetigisse, vt in Iordane olim Elias præstitit; sed absoluta quadam potentia & auctoritate, velut seruo Dominus, Creaturis creator, mari imperasse. Raguelis filia Sara præuiderat hoc ipsum cum diceret, *Post tempestatem tranquillum facis, & post lacrymationem & fletum exultationem infundis*, & melius Psalmographus, *Dixit & stetit spiritus procellæ.* & alio loco, *Nix, grando, spiritus procellarum quæ faciunt verbum eius*, & alibi; *Omnia seruiunt tibi*, tequæ Dominum suum agnoscunt. Exod. 14. Tob. 3. Psal. 106. Psal. 48. Psal. 118.

Conclusio. At iam satis superque in mari hoc euagati sumus tempestate iactati, ventis huc illucq; pulsi, & immensum spatijs confecimus æquor; iam littori cymbam applicemus, portumq; ingrediamur. Quamobrem, Auditores, miraculum hoc animis vestris insculpite, cogitate mundum hunc nõ nisi mare esse, in quo iusti & probi tempestatibus concutiantur. Mementote, vos Christum tam in terra, quam in mari sequi, & cum illo procellas experiri debere; deinde nihil in hoc mundo firmum aut stabile reperiri, cum ipsa qua Apostoli vehuntur nauis, ventis huc illucque pellatur. Perpendite etiam quam noxia improborum sit societas, quantamq; pernitiem afferre soleat, cum vnicus Iudas in causa sit, cur reliqui Apostoli tempestate agitentur. Hinc in Deuteronomio vetuit Dominus ne quis bouem asino ad aratrum, velut impari iugo, copularet. Designare mysterium voluit, non debere iustos cum sceleratis societatem inire. bos enim figura est eius qui collum legi diuinæ subijcit, asinus vero eius, de quo in Psalmis est mentio, *Homo cum esset in honore, non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus.* Deut. 20. Psal. 48.

Tu autem, summe Deus, qui tuam in mari potentiam ventos compescendo, tempestatem sedando, tranquillitatemque aduocando ostendisti; cum nauis hæc tempestatibus iactata Ecclesiam tuam repræsentet, ratem illam, quæ tot iam annis in mundi huius pelago fluctuauit, tot tempestates perpessa est, & hæresium ventis etiamnum concutitur, illæsam conserua, à naufragio immunem præsta, tempestates seda, ventos fræna, persecutiones aufer, tumida æquora placa, auramq; serenantem aduoca. Deinde cum miserhic mundus, oceanus quidam turbulentus & tempestatibus obnoxius sit, quas non pati cogimur; gratia nobis tua succurre, nauem ipse nostram ingredere, adesto, opitulare, à tentationibus & insultibus nos defende, vt, dum omnia hic tranquilla & quieta fuerint, salutis, id est æternæ felicitatis portum, te dirigente, feliciter ingredi valeamus, cuius nos compotes reddat qui viuit & regnat in sæculorum sæcula Deus, Amen.

DOMINICA QVINTA POST EPIPHAN.

Partes.

1. *De patientia Dei peccatores tolerantis.*
2. *Quis qualisq; seminator, & quod semen.*
3. *Quæ causa Deo, peccatores toleranti.*
4. *Hæreticos esse eradicandos.*
5. *De Christianis saluti indormientibus.*
6. *De vtriusq; Magistratus dormitantia.*
7. *Quis inimicus sator sit lolij.*

Simile est regnum cœlorũ homini qui seminauit bonum semen in agro suo. Matt. 13

FIGVRA.

INTER cætera quæ fidelis ille & amans Canticorum sponsus, dilectæ suæ blandiendo

diendo promittit, murænulas & inaures se daturum illi pollicitus est, sed similitudines auri; nam loco verborum vulgatæ, *Murænulas aureas faciemus tibi*, septuaginta transtulerunt, *Similitudines aureas faciemus tibi*. Denotabant hæ iam inde parabolas & similitudines, quas sacer ille sponsus Christus, Ecclesiæ suæ auribus esset inditurus, qui sine parabolis non loquebatur ei: neq; enim par erat, vt profunda illa, sublimia, atq; ab hominum mentibus & oculis semota mysteria, quæ Christi ab ore nectaris instar vt plurimum profluebant, nuda exponerentur, sed æquissimum, vt similitudini velut auro quodammodo insererentur, itaq; proponerentur. Inter quas principem locum occupare mihi videtur illa, quæ hodierno inclusa Euangelio prælegitur, quam vt ipse debere exponere, & vos fructum ex expositione haurire possitis, communi cœlestem opem suffragio imploremus: in quo sanctissima nobis Dei para patronæ & mediatricis vice fungatur, quam idcirco angelica salutatione compellabimus.

Cant. 1.

AVE MARIA.

I. Mirum est impios à Deo æquanimiter tolerari in hoc mundo.

Nihil est quod tantopere iusti demirantur & obstupescunt, quam impiorum prosperitatem, diuinamque clementiam, quæ eos tam æquanimiter toleret, eorumque nequitiam ita patienter ferat, quasi eorum scelera vel non videret, vel visa castigare negligeret. Dauid, ex cum attentius hoc animo volueret, nec diuinorum iudiciorum abyssum comprehenderet; aperte confitetur, non mediocriter angi se & turbari, imo quodammodo indignari, dum sceleratorum pacem quietudinemq; qua in hoc mundo gaudent, cerneret: adeo vt dubius hæreret & anxius, virtutisne semitam prosequeretur quam ingredi cœperat, an vero latum perditionis damnationisq; iter insisteret, de diuina propemodum prouidentia diffidendo. Audiamus quid dicat, *Mei autem pene moti sunt pedes pene effusi sunt gressus mei pacem peccatorum videns*. Qui idem & alio loco demiratus, ait, *Vsquequo peccatores Domine, vsquequo peccatores gloriabuntur, effabuntur & loquentur iniquitatem, loquentur omnes qui operantur iniustitiam? populum tuum Domine humiliauerunt, & hereditatem tuam vexauerunt*. Id est, vnum hoc non possum quin demirer, quod impios æquanimiter sustineas, ijsdem parcas, conniueas, indulgeas, longanimis eos ad pœnitentiam expectes, eorumq; peccata infernalibus supplicijs non expies.

Psal. 72.

Psal. 17.

Magnus ille Prophetes Abacuc, is inquam quem Angelus è Iudæa comis apprehensum in Babylonem sublimem per aera transuexit, eandem quæstionem proponit dicens, *Quare non respicis super iniqua agentes, & taces deuorante impio iustiorem se, & facis homines quasi pisces maris, quasi reptile non habens Principem?* Id est, paucis vt comprehendam, Cur sustines eos qui sceleratam vitam ducunt, teque peccando ad iracundiam prouocant?

Abac. 2.

Tam singularis porro hæc Dei erga improbos patientia indulgentiaque est, vt hinc multi occasionem dicēdi acceperint, rerum harum inferiorum Deum nullam curam habere, deque ijs haudquaquam solicitum esse? quia vlterius progressi sunt, eo vt certam huius rei rationem Spiritus sanctus in sacros libros referri debuerit: quam chordam in Epistola sua Petrus tangens ait, *Non tardat Dominus promissionem suam, sicut quidam existimant: sed patienter agit propter vos nolens aliquos perire, sed omnes ad pœnitentiam reuerti*. Atque hoc est, quod omnes hactenus demirati sunt, & modo etiam demirantur.

2. Pet. 3.

Citharædus, Stratonicus nomine, Corinthum ingressus cum vetulam quamdam curiosius in se oculos conijcientem vidisset, stomachatus & indignans cur fixis se oculis intueretur, rogauit, quæ nihil morata, mox subintulit, *Demiror*, inquit, *si mater te nouem ferre menses potuit, cum ciuitas vno te vix ferre die queat?* Quam scite hoc de improbis dici queat! est enim summa admiratione dignū, qui Deus tanto illos tempore in patientiæ suæ vtero ferre queat, cum mundo graue sit, eosdem vno solum die, imo ad horam in vitæ huius theatro sustinere.

Vetulæ cuiusdam acerbius dictum in Stratonicum.

Timon ille bipedum nequissimus, naturæ inimicus hominumque osor acerrimus, & proinde à Græcis μισάνθρωπος appellatus,

eus, interrogatus olim quid tantopere homines odisset, *Improbos*, inquit, *odi, quia improbi sunt: probos vero, quia improbos non odere.* Maxim. ser. 6. at non fouet huiusmodi sub pectore pestem Deus. Videtur quippe scelestos diligere potius & patienter ferre, contra vero detestari eos, qui impiis supplicia irrogata volunt: Ezech. 33. *Nolo mortem peccatoris, sed vt magis conuertatur & viuat.*

Stob. ser. 41. Solon interrogatus olim, referente Stobæo, qua ratione fieri posset, vt nullū in repubi. aliqua scelus committeretur, respondit, *Si tam indignarentur illi quibus non est facta iniuria, quam quibus facta est.* Psal. 5. Non ita Deus. nam tametsi iuxta Psalmistam sceleratos omnes odio prosequatur, (*odisti omnes, qui operantur iniquitatem*) in iis castigandis tamen vsque adeo præceps non esset, sed admiranda quadam longanimitate eos, donec resipiscant, & pœnitētia delicta eluant exspectat. Atque hæc Dei nostri bonitas admiratione digna est.

Act. 10. Hoc cum olim principi Apostolorū Deus testatum vellet, linteum magnum cœlo demisit, hinc auibus & volatilibus, illic serpentibus, animantibusque venenatis refertum. Denotare linteum iam inde hoc voluit, serpentes & crocodilos, peccatores inquam, vna cum electis & iustis, per diuinam patientiam tolerantiamq; casto Ecclesiæ sinu contentos, conseruandos, & saluos fore.

Matth. 13. Ipse quoque Redemptor Christus cum in parabolis populum olim doceret, ait, Regnum cœlorum simile esse sagenæ missæ in mare, & ex omni genere piscium congreganti. Vt vulgarem hic sagenæ huius cum Ecclesia, bonos & improbos complectente, comparationem omittam, aio Christum hic ostendere voluisse, diuinæ prouidentiæ sagena iustos simul & peccatores, qui instar piscium in mundi huius pelago natitant, comprehendi.

Gen. 25. Eodem in vtero nutriebantur gemini, Jacob & Esau, hic reproborum, ille electorum symbolū: qui quamuis inter se nonnunquam decertarent & colliderentur calcibus se mutuo impetendo: abortū tamen mater idcirco non est passa, sed luctatores hos patienter, donec pariendi tempus aduenisset, tulit Dei nostri patientia vere Rebeccæ vterus dici poterit. in hac enim electi & reprobi comprehenduntur & educantur: qui tametsi sæpius inter se digladientur & cōtendant: nullum tamen inde damnum sequitur, sed Deus bonitate quadam admirabili & misericordia, eosdem, ad mortem vsq; vel sæculorum finem, quando omnia in apertum proferentur, tolerat.

Dei patientia vtero Rebeccæ comparatur.

Vt igitur de longanimitate hac diuina loquendi finem faciamus, exemplum euidens hodiernum Euangelium suppeditabit. In eo videbitis patremfamilias bonum semen agro suo committentem, & inimicum hominem, deinde zizania superseminantem: videbitis, inquam, agrum bonam sementem & simul zizanias proferentem, quas tamen prudens ille paterfamilias colligi noluit, sed vsq; ad tempus messis crescere, ne forte eradicando zizaniam eradicaretur simul & triticum. Mysterium describit Matthæus: verba textus hæc sunt, *Simile est regnum cœlorum homini, qui seminauit bonum semen in agro suo.* Vt egregiam hanc parabolam digne exponam, bifariam eam diuidam: primo bonitatem Dei bonū semen seminantis, zizaniamque eradicari nolentis, ac deinde Satanæ zizania superseminantis, malitiam peruersitatemq; aperiam.

II. Matth. 13.

Seminatoris nomen Deo proprium.

Principio igitur, iam ab ipso mundi primordio, Deo seminantis, & agricolæ nomen inditum est: an non enim dextera manu cœlum, sinistra vero terram conseuit, cum illi angelorum semen, huic vero hominum concrederet? Huc quam proxime accedens Jeremias, coloni eum nomine nuncupatum censuit, *Quasi colonus futurus es in terra*, & *quasi viator* quin & ipse Christus agricolæ se filium confiteri non erubuit. *Pater meus agricola est, &c* & apud Zachariam, *homo agricola ego sum.* Ierem. 14. Zach. 13. Ioan. 15.

Fuit nimirū diuinus ille & eximius agricola, cui soli datum est, in boue & asino simul terram proscindere: tulerat quippe Deus olim legem, nequis colonorum boui asinum in arando, velut impari iugo, copularet, *Non arabis in boue simul & asino.* Hoc nimirum magno illi colono reseruatum erat, qui idcirco, quam primum in hunc

mundum natus est, in stabulo Bethlehemitico reclinari voluit, bouem inter & asinum medius, vt eos iam inde copulans & annectens iugo, arationem suam inciperet. atque hoc est, quod Propheta olim ait: *In medio annorum notam facies*, vel, *In medio duorum animalium cognosceris*, vt Septuaginta. Id est, Quando medius inter duo hæc animalia videberis, an non hinc manifestum fiet, verum te agricolam esse & colonum?

Deut.22.
Abacuc.3.

Prudentis autem & periti agricolæ est, vbi agrum spinis, vepribus, sentibus, saxis, lolio, carduis & rubigine sterilescentem viderit, prius quam bonam ei sementem concredat; eundem incendere, omnemque illam pestem flamma expiatrice auferre. Colono quem format olim hoc consuluit Maro in Georgicis dicens:

Luc.12.

Sæpe etiam steriles incendere profuit agros.

Justi semẽ Ecclesiæ sunt.

Vnigenitus Dei filius cum sub colonı & agricolæ specie in mundum veniisset, videretque sterilem mundi huius agrum nonnisi tribulos, lappas, melathium & infœlix loliũ cum vtricis proferre, radicibusq; noxiis scatere: prius quam bono Euangelij semine eũ conspergeret, flammam ingentem excitauit: ideoq; etiam Spiritus S. in forma ignis in die Pentecostes apparuit: indeq; factum est, vt mox, luxuriante segete, eximia quædam & insolita fertilitas per vniuersum mundum apparuerit, omnemq; priorem sterilitatem exterminauerit. Atq; huc trahemus, quod Dominus deinde de se in Euangelio testatus est, *Ignem veni mittere in terram, & quid volo, nisi vt accendatur?*

Esai.1.

Luc.12.

Idem hic agricola, Ecclesiæ deinde aruo bonos & electos, velut semen bonum, concredidit. ita namque iusti in Scripturæ volumine sæpius nominantur. *Nisi Dominus nobis reliquisset semen*, iustorum & piorum, *quasi Sodoma fuissemus.* Porro Hesychius Cõmentario in Leuiticum per semen hoc Apostolos designari existimat, quos post Judæorum ruinam & destructionem, velut reliquias, superfuisse credit. Cyrillus quoque Alexandrinus & Procopius de iis ipsis locum illum Esaiæ de vocatione gentium ad fidem agentis accipiunt. *Omnes, qui viderint eos cognoscent illos, quia isti sunt semen, cui benedixit Dominus.* Hoc modo etiam intellexit Galatis scribens Apostolus, *Si vos estis Iesu Christi, ergo semen Abrahæ estis secundum promissionem hæredes.* Sicut autem electos per bonum semen, ita sceleratos & impios per semen nequam & zizaniam Scriptura designare consuevit. *Væ genti peccatrici, populo graui iniquitate, semini nequam, filiis sceleratis, dereliquerunt Dominum, &c.*

Esai.61.
Gal.3.

Esai.1.

Prudens profecto ac sedulus agricola est, sed in labore eheu infelix: nam postquam semen bonum in agro seminasset, dormientibus aliis, venit inimicus, & superseminauit zizaniam, nuntiantibus autem id seruis, eãque agro euellere volentibus, ait: *Sinite vtraque crescere vsque ad messem, & in tempore messis dicam messoribus*, vt zizaniam à tritico discriminent: iam autem eam colligi nolo, ne forte colligentes zizaniam eradicetis simul & triticum Diuinam hic bonitatem demiratur Hieronym. inimicos æquanimiter tolerantem, nolentemq; eos tam subito ac repente è mundi huius agro euelli: sed quæ illius benignitas & clementia est, ad pœnitentiam eos diutissime expectãtem, tempusque resipiscendi indulgentem. Si enim Deus peccatores statim ab admisso peccato castigaret, næ illi infælices ac miseri forent, quin & sæpenumero bonum semen vna cum zizaniis euelleretur. nam qui hodie reprobus & peccator est, cras forsitan, per pœnitentiam & lachrymas ad Deum conuersus iustus fiet: quiq; hodie diabolis associatur, in Angelorum fortasse tandem aliquando choros assumetur. Eius verba sunt hæc, *Datur locus pœnitentiæ & monemur ne cito amputemus fratrem: quia fieri potest, vt ille, qui hodie noxio depranatus est dogmate, cras resipiscat, & defendere incipiat veritatem.*

Agricolæ huius bonitas. III.

Matth.13.

Dei bonitas peccatores tolerando.

Hieron.in Matthæum.

Idem propemodum habet Augustinus, & Petrus Chrysologus dicens: *Si zizaniis Dei patientia non subueniret, nec Matthæum de publicano Euangelistam, nec Paulum de persecutore Apostolum, nec Magdalenam de peccatrice pœnitentem Ecclesia possideret.* O misericordiam incredibilem! exclamat hic Chrysostomus. sex diebus, inquit, mundum Deus vniuersum, & omnia quæ eodem continentur condidit: sex quoque diebus Jericontem idolo-

Lib.3.quæst. Euang.ser. 97.Hom.5. de pœnit.

Matth.13. Rom.9. 1.Tim.1. S Paulus diuinam in se clementiam celebrat.

idololatriæ cultu dedita an euerteret, consuluit. Atq; hoc insinuare volunt verba illa Euangelij, *Sinite vtraq; crescere vsq; ad messem.*

Deprædicat hanc Dei bonitatem Paulus, mirisque laudibus effert in Epistola ad Romanos, *Sustinuit in multa patientia vasa iræ aptа in interitum vt ostenderet diuitias gloriæ suæ in vasa misericordiæ, quæ præparauit in gloriam.* Eamdem quoque in se expertus ita ad Timotheum scribit, *Fidelis sermo & omni exceptione dignus, quod Christus Iesus venit in hunc mundum peccatores saluos facere quorum primus ego sum. Sed ideo misericordiam consecutus sum, vt in me primo ostenderet Christus Iesus omnem patientiam, ad informationem eorum, qui credituri sunt illi in vitã æternam.* Ecce in seipsum, velut in exemplum, in quo diuina bonitas clementiaq; mirabiliter eluxit, Timotheum iubet intueri: & eadem bonitate inductus hodie zizaniam eradicari prohibet, quo peccatoribus spem abiicientibus, nouos animos redderet, simulq;, vt similem nobis ipsis patientiam admiraremur.

Matth.13. Deus iustos magnificit.

Sinite vtraque crescere vsq; ad messem. Aliud hic notandum occurrit: magni scilicet à Deo iustos fieri: quippe qui ob vnum virum probum, qui cum reprobis forsitan eradicari posset, infinitis sceleſtis, pœnam infernalẽ promeritis, parcat. quod ipsum mille è Scriptura locis probare poterimus. Vniuersæ Sodomæ se parcere velle ait, si vel decem iustos in illa reperiat: Ob vnicum Mosem, Israelitis in deserto peccantibus ad vnum omnibus pepercit. Quot hic vrticæ, quot spinæ, quot zizania pullulabant! Quodque maiori etiam admiratione dignum est, indignari sese testatur, quando ad impiorum castigationẽ accingitur, nullum in vniuersa republica reperiri iustum, qui se furori vt murum opponat, minacem Dei dextrã exarmet, suaq; innocentia ac vitæ sinceritate impetũ indignãtis flagelli retundat & auertat. Vnde apud Ezechielem expostulans, ait: *Quæsiui de iis virũ, qui interponeret se vt sepem, & staret oppositus contra me pro terra, ne dispderdẽ, & non inueni.*

Gen.18. Exod.32.

Ezech.22.

Matth.13. Deus probos impro. bis permi-

Sinite vtraq; crescere vsque ad messem. Multas easque singulares ob causas; sceleſtos piis permixtos Deus viuere sinit: quarum hæc prima est, vt nimirum illorum hac ratione virtus emineat, ac velut in palæstra exerceatur; vt dum à reprobis fatigantur, premuntur, exagitantur: meritorum ita seges exercescat: eorumq; corona splendidior & gratior reddatur. Vnde Augustin. *Omnis malus ideo viuit, vt corrigatur, aut vt per eum bonus exerceatur.* Nam vt quidquid in mundo & rerum natura videmus per contrarietatem habituum & qualitatum varietatem oppositionemque conseruatur, vt in elementis animalibusque cuiuis indagare volenti manifestũ est: ita & in rebus spiritualibus animamque concernentibus fieri certissimum.

stos tolerat varias ob causas.

Veterum Philosophorum opinio.

Hinc non vsq; adeo absurda mihi veterũ Philosophorum fuisse videtur opinio, dicentium, discordiam contrarietatemque omnium rerum originem & causam, concordiam autem & pacem, interitum destructionemque exstitisse: bellum sc. & duellum, omnia produxisse: amicitiam autem & vnionem, corrupisse. Quod & confirmat Aristoteles docens, principia naturæ inter sec ontraria esse. Atque ideo naturæ ipsius auctor, perpetuum certamen & luctam inter iustos & mundum, carnem ac diabolum esse, tritico quoque zizaniam permisceri, & vtraque vsque ad tempus messis crescere voluit. Secundo, sceleſtos hic viuere, Diuina bonitas permittit, vt piis vitæq; inculpatæ hominibus in rebus temporalibus auxilio sint, & in necessitatibus succurrant: suos enim ad altiora sustollere, & è terrenarũ rerum sordib. educere satagens: peccatores & improbos, quo fragilium & temporalium curam rerum gerant; & ita iustos alant, hic agere permittit. Quod figura è libris regum deprompta manifestum faciet. Salomon Ethæos gentesque conterminas subiugatas, vectigales reddidit: nullũ autem è filiis Israel in seruum venundari voluit, sed illos sibi duces & bellatores, principesque armorum & præfectos rei bellicæ delegit. Vt autem Salomon Israelitas rebus vilibus & indignis immisceri & applicari noluit: ita Deus suos, iustos inquã & sinceros, à rerum temporalium cura exemit, peccatores autem velut gregarios & triuiales, seruorum mancipiorumq; vice fungi voluit. Quo alludens Psalmographus ait, *Labores populorum possederunt, vt custodiant*

Lib.1. Physic.

Deus impios tolerat, vt probis in rebus temporalibus auxilio sint.

3 Reg.9.

Psal.104.

iustificationes eius, & legem eius requirant. Similem prorsus figuram in lib. Iosuæ reperio vbi Gabaonitis pepercit dux, quo populo Dei & ligna cædant, & aquam hauriant: *Vt viuant, & in vsum vniuersæ multitudinis ligna cædant, aquas comportent.* Mundanos & peccatores sæculi huius similes Gabaonitis putem, & ideo potissimum in hoc mundo à Deo tolerari, vt Ecclesiæ necessitatibus succurrant, electisque in vitæ huius curriculo necessaria suppeditent.

Ios. 9. Peccatores collati Gabaonitis.

Gentium Doctor Paulus egregiam in hac rem similitudinem adducit: *In domo magna,* inquit, *non solum sunt aurea vasa & argentea, sed lignea & fictilia.* Idem de Ecclesia, quæ Dei domus, esto iudicium: in illa quippe iustos & probos, (quorum imago sunt vasa aurea & argentea) impios quoq; & sceleratos (quos figulina & lignea denotant) reperire est. Atque vt aulæ regum non Principes & Magnates modo, sed & lixas, calones, & agalones habent, ita Ecclesia, toties domus Dei in sacris literis appellata, peccatores, viles & infames simul & iustos, illustres inquam & nobiles complectitur. Quod egregia figura manifestum reddet,

2. Tim. 2. Vasa aurea iustos, fictilia sceleratos designant.

Babylonis rex nullos è Iudæis in captiuitatem abduxit, quam principes, nobiles, magniq; nominis viros, ignobiles vero, quales sunt vinitores & agricolæ, in Iudæa reliquit. Idipsum omnino agere censeo Deum: iustos enim & electos, florem, inquam, nucleum, & totius mundi nobilitatem, ad æternam gloriam destinãs, & ad rerum cœlestiũ meditationem trahẽs; pauperes & inopes, peccatores, inquam, hic in terra relinquit, quo eandem colant, laborent, rebusque terrenis incumbant. Quam allegoriam exponens Paulus ait, eos terrena sapere, piorum autem conuersationem in cœlis esse.

4. Reg. 25.

Philip. 3.

Tertio zizaniam hic crescere, & impios viuere Deus permittit, vt bona quæ in statu damnationis fecerunt opera, rerum temporalium affluentia & felicitate compensent. Nam vt nemo ita sanctus est, vitæque adeo inculpatæ, quin delinquat interdum; ita nullus tam peruersus, aut improbus, quin aliquod interdum meritorium opus edat. Ideo iustos hic interdum torqueri, aduersitatibus premi, affligi ærumnis, credendum, vt quæ commiserunt, hac ratione, velut in fornace excoquantur, & omnis peccati contagio hoc pacto defricetur: peccatores autẽ & sceleratos prospere agere, & blandum fortunæ vultum experiri, quod aliqua interdũ ediderint opera bona, quæ suam hac ratione mercedem recipiant. Abraham Patriarcha hoc reddet manifestius: hic enim cum testamentum conderet, deque rebus suis disponeret, Isaac filium legitimum hæredem ex asse scripsit; concubinarum vero filiis, velut spuriis & nothis, minora quædam munera, ne contemptisse eos videretur, legauit. Certissimum est autem quidquid hic in terra possideatur, mobile esse, & talia à Deo bona peccatoribus dari, filiis vero legitimis & dilectis æterna. Quinetiam vnanimis Doctorum omnium & Patrum sententia est, opera pia etiam in peccati & damnationis statu edita, à Deo mercedem accipere: quibus accedens Augustinus, ideo Romanis Deum tam propitium se & benignum ostendisse, imperiũque eorum dilatasse credit, quod optimis rempubl. suam legib. temperarent, & vitam moraliter bonam instituerent. Et quamuis, vt bene D. Thomas docet, huiusmodi opera gratia Dei destituta, beatitudinem æternam non promereantur, de congruo tamen mercede digna sunt, & felicitate quadam temporali eadem remunerari solent. Atque hæ sunt rationes, cur paterfamilias in tempus vsque messis zizaniam sinat crescere. *Sinite vtraq; crescere.*

Gen. 25.

Deus opera bona in peccati statu edita digna mercede compensat.

Sententia D. Thomæ de bonis operibus.

Matth. 13.

Fuere nonnulli, qui hoc è loco docere conati sint, hæreticos veræ fidei tabula amissa naufragos, & Ecclesiæ desertores, puniendos non esse, imo nec ad fidem cogendos. Sed errant, prauamque stabilire opinionem conantur: non enim sub parabolæ huius inuolucris docuit Christus, improbos non esse castigandos pœnisq; afficiendos: at ita eorũ correptionem castigationemque instituendam, ne quod boni & electi pariter detrimentum patiantur. Et quoniam sæpe euelli zizania & lolium, etiam cum tritici emolumento Ecclesiæq; augmento, possunt, ideo hæreticos quamprimum euelli oporteret, in quo Christi præceptum nulla ratione violabitur,

IV.

bitur. Ea namque omnium opinio est, tunc tolerandas esse zizanias; quando sine tritici detrimento eradicari nequeunt, at quando nullum hinc tritico damnum imminet, tunc radicitus euellendas & exstirpandas. Vix enim pedem Sodoma Loth extulerat, quin Angeli, quibus Pentapolitanum excidium concreditum erat, in eam furorem es gesserint, flammamque sulphuream iniecerint. Discamus hinc, dum nullum è sceleratorum supplicijs, electis damnum, aut ob vicinitatem periculum imminet, scelestos esse castigandos, dignaque in eos virga animaduertendum.

Gen. 19.

Alterius quidem aliquando opinionis fuit Augustinus, dum crederet neminem ad religionem suscipiendam cogi oportere, sed mutata sententia palinodia cecinit, aliosque melius sentientes secutus est: *Mea primitus*, inquit, *sententia erat, neminem ad vnitatē Christi esse cogendum, ratione vincendum: ne fictos Catholicos haberemus, quos apertos hæreticos noueramus; sed hæc opinio mea non contradicentium verbis sed demonstrantium superabatur exemplis.* Atque in exemplum adducit ciuitatē suam, quæ cum Donatistis referta esset, paucis diebus ad Catholicam fidem, cum Impp. decreta ad supplicium hæreticum raperent, & morte afficiendum censerent redijt. Ac deinde sententiam suam libere proponens ait, merito hæreticos supplicijs addici; si enim Principes in homicidia, furta, rapinam, cædem capitali supplicio animaduertant, sacrilegis & hæreticis cur parcant?

Epist. 48. ad Vincen.

Idem tom. 7. l. 3. cont. ap. Parme.

Hæretici merito puniuntur.

Et quoniam de castigandis hæreticis sermo incidit, merito illos ad supplicium rapi, & non sine æquitate, capitis in eos sententiam pronuntiari censeo. Primo, quod ipsimet hæretici & hæresiarchæ ita in eos, quos vt hæreticos habebant, animaduerterint, morteque tales dignos iudicauerint. Quod Caluini exemplo confirmabo; refert enim in Apologetico Gorscius, Valentinum Gentilem, Caluino suadente, & censente à Senatu populoq; Geneuensi ad mortem esse condemnatum, quod de SS. Trinitate perperam sentiret, ac Domini nostri Iesu Christi diuinitatem in controuersiā vocaret ita vt igne & viuos quidem, comburi debere eos, qui tam sacrilegam impiamq; sententiam docerent, iudicaret. Testatur quoque Surius rerum toto orbe gestarum commentario pag. 359. sceleratissimum mortalium ac diris deuouendum Seruetum ex Hispania oriundum impia etiam de SS. Trinitate dogmata spargentem, eodem Caluino instigatore, & quodammodo incendiario, in foro Geneuensi flammis adiudicatum impietatis pœnas dedisse. Nicolaus quoque Sanderus tradit Svvinglianis olim auctoribus plurimos in Anglia, Arij hæresim propagantes, & in filij Dei personam & substantiam iniurios igni traditos, cum Svvinglianis aduersarentur. Beza hæresiarcha & ipse, Caluinistarumque coryphæus, anno M. D. L I V. librum edendum curauit, quem inscripsit, *De hæreticis à ciuili magistratu puniendis.* in quo probare conatur, legitimam respublicas à Deo in hæreticos animaduertendi potestatem accepisse.

Iac. Gorscius

Gentilis & Seruet. flāmis adiudicati à Caluino.

lib. de schisma. Angl. p. 169.

Secundo, quod apud veteres, etiam gentiles, ita fieri consueuerit. Erat quippe Athenis tribunal, in quo impij & Athei, & perperam de dijs sentientes ad mortem condemnabantur, & ἀθεότητος pœnas dabant, in quo & tres Philosophos celeberrimos, impietatis accusatos, condemnatos historiarum referunt monumenta, Socratem scilicet, Theodorum cognomento Atheum, & Protagoram Abderitam. Socratem quidem, quod nullos esse Deos docuisset, accusatum, ducentorum octoginta & amplius iudicum, præter eos qui parti illius fauerent, sententia condemnatum, paucis post diebus cicutam bibisse. Theodorum vero impietatis conuictum, publice damnatum veneno hausto impietatis pœnas dedisse. Protagoram denique Cicero lib. 1. de natura Deorum, cum librum edidisset hoc titulo, *De diis neq; vt sint, neque vt non sint, habeo dicere*, ab Atheniensibus in exilium pulsum, eiusque deinde libros, publico magistratus decreto in foro igni traditos refert; quod & Firmianus Lactantius suffragio suo confirmat

Athei Athenis ad mortem condemnati.

Laert. l. 2. de vita Phil.

Idem in vita Theodori.

Lact. lib. de ira Dei ca. 9. in dictione Diagoras.

Præter duos illos priores auctores, tradit Suidas, Diagoram Melium Philosophum, & Poetam Lyricum Pindari æqualem, cognomento Atheum, quod de diuinitate secus ac debe-

deberet, sentiret, Deosque omnes è mundo proscriberet, patria Melo ab hostibus directa, Athenas concessisse, qui cum multos impietatem & atheismum docuisset, populumque à festorum mysteriorumq; diuinorum celebratione auocasset, in exilium actus est, & talentum iudicum sententia decretum ei, qui caput eius resectum attulisset, duo vero ei, qui viuum adduxisset.

Act. 7. S. Paul impietatis accusatus est.

An non & Paulus Apostolus, vt profanis historijs finem imponamus, impietatis ab Athenien sibus coram Areopagitis accusatus est, quasi nouos Deos induceret, & noua incognitaq; numina procuderet, quod Christum eiusque gloriosam resurrectionem annuntiaret. Non possum igitur quin demirer eos, qui in Christiana hodie republica, Religionis violatæ, & disciplinæ Ecclesiasticæ conculcatæ reos, minori dignos supplicio volunt, quam olim apud Ethnicos, superstitiosæ idololatriæ profanatores.

Leges ciuiles hæreticos puniri volunt.

Tertio, quod ius ciuile, regiaq; & imperatoria decreta vnanimiter pœnam capitalem in hæreticos sanciant: & quamuis hæc nihil ad Helenam meam spectent, legum tamen scrinia compilans, meliores & huc quam apposite facientes iurisconsultos adducam. *L. Arrian. C. de hæreticis & Manichæis*, Impp. decreto, vt Manichæi & omnis hæreticorum fæx vrbibus eijciantur, & vltimo supplicio addicantur, sancitur, quin & *L. Quicunque eo. tem titulo* multo manifestius. Verba legis hæc sunt, *vltimo etiam supplicio coerceantur, qui illicita docere tentauerint; omnes vero chartæ, quæ funestum hæreticorum dogma complexæ fuerint, incendio concrementur.* Lege et iam 3. *eod. de summa Trinit. & fide catholica*, omnes hæreticorum libri igni adiudicantur; item *L. Damnato, C. de hæret. & Manich.* Item, *L.* 16. *C. eodem* dicitur. *Qui hæreticorum libros habet, neque in propatulum profert, vt concrementur, punitur.*

Igni addicit lex libros hæreticorũ.

Ex his omnibus manifestum redditur, æquissimum & rationi consentaneum esse, hæreticos, & quotquot in fide fecere naufragium, supplicio & igni digniores esse quam scripta & libros. At nemini mirum videatur, libros funestos, pestiferoque veneno infectos, errorum seminaria & reconditoria flammis addici, cum in primitiua Ecclesia, & libri qui de curiosis rebus agebant, quales qui Magiam edocerent, publice & coram omnibus flammis traditi legantur. Testatur hoc in Apostolorum Actis Lucas: *Multi credentium veniebant confitentes, annuntiantes actus suos; multi autem ex his qui fuerant curiosa sectati, contulerunt libros, & combusserunt coram omnibus.*

Libri Magici in primitiua Ecclesia concremati.

Historiarum monumentis proditum est Imper. Constantinum, primum illum, sub quo vniuersali Ecclesia pace refloruit, ac quodammodo reuixit, Catholicæ religionis studiosissimum, & omnis hæreseos inimicissimum, publico edicto sanxisse, vt per vniuersum imperium, omnes Arij hæresiarchæ libri igni traderentur, & quicunque ipsum tacere distulisset, ad mortem depoſceretur. Hoc ipsum & apud Ethnicos in vsu fuit. Testatur quippe Val. Maximus, agricolas, dum L. Petilij agrum proscinderent, in arculas duas incidisse lapideas, in quarum vna, quãtum ex inscriptione circumsecus apposita colligi poterat, Numæ Pompilij corpus conditum erat; altera libros septem, de iure & munere Pontificis Maximi agentes continebat, eosque lingua scriptos Romana; septem item Græca conscriptos, de sapientiæ studio tractantes. Latinos quidem summa diligentia asseruari Patres decreuerunt, Græcos vero, quod Religioni aduersarentur, eamque euerterent, ipse Petilius Prætor Vrbanus, senatusconsulto facto, coram populo cremari iussit. *Noluerunt enim*, inquit Valerius, *prisci viri quidquam in hac asseruari ciuitate, quo animi hominum à Deorum cultu auocarẽtur.* Quod & Ethnici tam religiose libros qui contrariam superstitionem, aliumque Deorum cultum edocerent, comburendos decreuerint; quantam Christiani diligentiam, in veram religionem destruentibus, animarum salutem euertentibus hæresimque continentibus libris, procul ab vrbibus & domibus, eliminandis, adhibeant necesse est?

Nicephor. hist. Eccles. lib. 8. cap. 18.

Valer. Max. lib. 1. cap. 1.

Quarto, quod S. Spiritus id in veteri testamento sanxerit. Exodi namq; 22. cap. occidi hæreticos iubetur is, qui dijs alienis, & nõ Deo soli, immolat. Legis verba sunt hæc: *Qui immolat diis alienis, præter quam Deo soli, occidatur.* Atqui ritur.

Puniendos hæreticos iubetur is, qui dijs alienis, & nõ Deo soli, immolat. Legis verba sunt hæc: *Qui immolat diis alienis, præter quam Deo soli, occidatur.* Atqui ritur.

hæreti-

hæreticus Deos alienos colit, Deumque solum deserit, imo & ignorat, vt pote qui eius Ecclesiam non agnoscat, Sacramenta non recipiat, cæremonias exsibilet, vicario illius non obtemperet, verbis illius fidem non adhibeat, nouam religionem, inauditã fidem, inuisibilia, & recenter procusam hæresim inuehere & propagare studeat: igitur morte luat oportet.

In Deuteronomio simile continetur decretum, *Si surrexerit in medio tui Prophetes, aut qui somnium vidisse se dicat, interficietur, quia locutus est, vt vos auerteret à Domino Deo vestro.* Deut. 13. Hæreticos autem pseudoprophetas esse, & somniorum, errorum superstitionum, blasphemiarũ eusores, interpretes, propagatoresque, certissimum est; quamobrem morte dignissimi, & vltimo afficiendi supplicio cẽsentur. Nihil enim verba doctrinaque eorum aliud spectat, quam vt hac plebem Christianam peruertant, & à veri Dei cultu, mandatorumque illius obseruatione auocent.

In Leuitico quoque in sanctum Dei nomen blasphemus lapidibus obrui iubetur, tã de populo Israel, quam alienigena: *Qui blasphemauerit nomen Domini, morte moriatur, lapidibus opprimat eum omnis multitudo populi, siue ille ciuis, siue peregrinus fuerit.* Leuit. 24. Quis autem magis blasphemare dicendus est quam hæreticus: qui tum in Christi Iesu corpus, crucem, imagines, tum etiam Sanctos, matrem, sacramenta, & deniq; Ecclesiam illius ingentia blasphemiarum & contumeliarum plaustra euomit? an non igitur supplicio & castigatione dignus? Hæretici blasphemi.

Et quoniam exempla ad permouendum peridonea sunt, & magnam in vtramq; partem vim præferunt, sexcenta producam. Moses vna cum Leuitis, Deo postulante, triginta tria hominum millia, gladio vindice, ob honores vitulo aureo exhibitos, interfecit. Exod. 32. Iehu à Deo electus, zeloque honoris diuini actus, vniuersam posteritatem Achab ob impietatem deleuit omnesque sacerdotes Baal fũditus exeidit. 4. Reg. 10. Iosias rex idolorum sacrificulos occidit, fana deorũ euertit, lucos succidit, ossa quin etiam mortuorũ in cineres redegit. 4. Reg. 23. Elias Propheta cum iudices, ad quos delicta castigare ex officio incũbebat, torpere & stertere cerneret, potestate quadam extraordinaria sibi arrogata, omnes sacerdotes Baal, haud procul à torrente Cison, interficiendos curauit. 3. Reg. 18. Mathathias, Machabæorum pater & animator, honoris diuini studiosus, Iudæum quendam, à patrijs legibus desciscentem, & idolis immolantem, in ciuitate media ad aram obtruncauit, eiusque cruore altare conspersit. 1. Mach. 2. Prætereo hic quæ Nabuchodonosor Rex sanciuit, Dan. 3. quæ item Artaxerxes, & Darius. 1. Esd. 7.

Quinto & vltimo, quod ipsa id doceat ratio, eaque varia & multiplex; prima, quia iura Cæsarea eum (*L. 9. qui aedes. ff. de incendio*) qui ignem domui alterius, aut horreo injecit, igni tradendum decernant. Hæretici porro vere incendiarij dici possunt, vtpote qui domum Dei, id est, Ecclesiam, penitus adurunt, & tritico verbi Dei & sanctarum Scripturarum flammam injciunt, vere igitur puniendi & flammis acribus addicendi. 1. Esdr. 6. Ipsi sunt nimirum scelerati illi Herostrati, qui Diani templo ignem injciunt, sunt sceleratæ illæ Sampsonis vulpes, quæ igne lecentibus caudis Catholicorum semen adurunt. Iud. 14.

Secunda, Lex ipsa sacrilegos comburi iubet: nullus autem magis sacrilegus haberi, quam hæreticus potest, qui nimi um sancta profanat, doctrinam peruertit & adulterat, religionem deprauat, altaria deijcit, campanilia deijcit, imagines comminuit, peregrinationem instituentes exsibilat, in Deum conspirat, Sanctis bellum indicit: nemini igitur dubium esse potest, quin quitalis, castigandus sit. Tertia, eadem lex monetam adulterantes deprauantesque extremo igni is supplicio addicit, (*L. 2. si quis nummos, C. de falsa moneta*) Hæretici autem scelesti illi mangones, monetam sacram adulterare dicendi sunt, qui nimirum loco argenteæ plumbeam, loco aureæ æneam obtrudunt, mendacium loco veritatis, errorem, vt Prophetricum oraculum, superstitionem, vt veram religionem vendentes, legem quoque diuinam violantes, sacramq; Scripturam sacrilegis interpolationibus velut nasum cereum formantes & reformantes. Postremo, si schismatici Datan, Core & Abirom, Hæretici sacrilegi.

Num.16. Mosi duci suo aduersantes, tã funesta morte exstincti sunt, vt è libro Numerorum legenti manifestum redditur: quas pœnas, ecquod supplicium eos manere creditis, qui superioribus Ecclesiæ, eiusque principibus, quos Deus summa cum auctoritate Ecclesiæ & fidelibus omnibus præesse voluit, quotidie aduersantur, quales haud dubie esse crediderim hæreticos? I nunc igitur & dic zizania non esse eradicanda.

Auctor non arrogat sibi ius aliquod in principes.

Vnicuique tamen vestrum notum esse cupio, me prolixa hac disceptatione, quam & rationibus & sacræ Scripturæ auctoritate firmaui, cordatorum Principum prudentiæ nihil derogatum voluisse, qui propter temporis exulcerati calamitatem, ciuitatum suarum conseruationem, subditorum vnionem, Ecclesiæ pacem; aliasque ob rationes, quas diuina maiestas animabus illis regijs instillat, in regni sui agro zizania & lolium hæreticorum tolerant. Theologum siquidem hic ago, non politicum aut reipub. præsidentem; ipsaque obedientia, cultus & obsequium, quod iure naturæ Regi meo debeo, laudare & probare cogit, quidquid illius maiestas & auctoritas hac in re factum voluit præsertim cum probe teneam, quidquid & exterius agit, & quidquid regia mente voluit & concipit à Deo, cuius in manibus cor illius, & cuius hoc in mundo locum tenet & imaginem præfert, haud dubie dirigi & conduci. Hæc quoad primam concionis partem dicta sufficiant, iam secundam aggrediamur, deque lolij & zizaniæ seminatoris nequitia agamus.

V. Mysticus parabolæ huius sensus.

Pater igitur familias postquam bonum semen agro iniecisset, & agri custodes altum dormirent, *venit inimicus homo, & superseminauit zizania.* Sensu literali iam sepositio, mystice hic designari putem hominibus dormitantibus, id est, salutem suam negligentibus, vel otio in ijs quæ animam concernunt diffluentibus, diabolum, communem illum generis humani hostem zizania seminare, scelestas animo cogitationes suggerere, linguam ad verba nequitiæ efformare, peccataque in corde procudere.

Simile.

Auis, quamdiu alarum remigio dissecat aera, & pennis in sublime se librat, nulla capi ratione potest, & ab omni periculo immunis est: at mox vt ad terram delapsa super arbore sidit, & quiescit, periculo se exponit, ne vel retinuoluatur, vel sclopeto petatur: ita nullas diabolus, versutus ille & subdolus animarum venator & insidiator, deprehendere aut in casses trahere solet, quã quæ otio diffluunt, stertunt inertia, & in delicijs molliter ac iucunde viuunt. Quod exponens in Prouerbijs Salomon dicit: *Frustra iacitur rete ante oculos pennatorum*, id est, vigilantium, deque animarum salute sollicitorum. *Prou. 1.*

Otiosi cõparantur aquæ stagnanti.

Aqua semper fluens, sapida est & gustui suauis; at stagnans & nunquam defluens, putrescit, insipida, & ad potandum inepta, nonnisi ranas, ruberas, vermes & lacertas, atque id generis plura procreans. Idem de animabus nostris censete: quæ enim semper occupantur, saluti inuigilant, virtutibus incumbunt, sanctis exercitijs sese distinent; Deo acceptæ sunt & gratæ, & coram maiestate illius nitent: at quæ stertunt, & in otij inertiaque luto ac cœno semper volutant, Deus detestari & abhorrere solet, quod nonnisi venenosas scelerum pestes propaginesq; generent.

Idem domui inculatæ.

Atque vt in domo deserta mures & glires multiplicantur, vermes exoriscunt, araneiq; dominantur: ita in anima inerti & segni. Quid enim ipsa aliud quam domus deserta & derelicta, in qua Deus amplius non commoratur, in qua virtutes emoriuntur, è qua gratia exulat? à qua quid exspectes præter innumerabilem, non dico immundorum animalium, sed peccatorum, criminum, & vitiorum copiam: de qua dici merito queat, quod de Ierosolymis olim prædixit Redemptor, *relinquetur vobis domus vestra deserta.* *Matth.8.*

Regula iuris est, non vrentes priuilegio habito, vel abutentes illud ipsum perdere. Hoc proposito adaptans meo, dico animas, cui gratia & charismatibus largissime à Deo collatis non vruntur, vel ad fastum rumoremque abutuntur quamprimum ijsdem excidere, easque dormitantes, vel inertia soporatas, tritico destitui, lolioque intrinsecus & zizanijs oppleri. Labore enim & diligen-

diligentia res paruæ crescunt, otio ac desidia maximæ dilabuntur & pereunt.

Iud. 18. Cæterum sopor nic & circa salutem propriam negligentia magnum animæ afferre detrimentum solet. Filij Dan (equorum stirpe Antichristum nasciturum Doctores & Patres perhibent) vrbem Lais sine vlla effusione sanguinis, aut ictu ferri inuasere quam & penitus demoliti sunt; quod quamuis rebus omnibus ad defensionem necessariis affluerent, otio diffluerent incolæ, stertèrent, sibiq; non prospicerent. Quo mystice declaratur, animas illas opulentas, & charismatibus cœlestibus ditatas, tunc à diabolo potissimum inuadi, exagitari, & dispoliari cum securæ & omnis metus expertes dormiunt, suamq; negligunt.

1. Reg. 14. Dauid, castra Saulis clanculum ingressus, quin & ad tentorium illius penetrans, regia arma furtim abstulit; quem somno distentum, vel alias in spelunca naturæ necessitate seruientem obtruncare potuisset, si voluntas occasioni adfuisset. Ad eundem modum Christiano in Ecclesia, quæ Christi Iesu exercitus est, dormitanti, quamuis inter iustos & probos versetur, sæpenumero dæmon spiritualis militiæ arma eripit, imo nisi per Dei clementiam staret, vitam etiam inscienti auferret. Exclamem igitur, ô somnum detestabilem, inertiam, magnum animis periculum arcessentem! Athenienſium legislator Solon præclaram in desides & inertes legem tulit, quo omnibus actionis iis intentandæ potestatem dabat. Eandem tulisse legem videtur & Deus, ac permisisse, vt negligentes, inertes, deque iis, quæ ad salutem spectant parum soliciti, tentationibus varijs exagitarentur, à dæmonibus accusarentur, omniumq; vitiorum occasionibus expositi viuerent. Cum Apostolo igitur finem faciam, ita Thessalonicenses admonente: *Vos fratres, non estis in tenebris, vt vos dies ille tanquam fur comprehendat; omnes enim vos filij lucis estis & filij diei, non sumus noctis neq; tenebrarũ, igitur non dormiamus, sicut & cæteri, sed vigilemus & sobrij simus, &c.* Vere igitur somnus periculosus est, & magna detrimenta afferre solitus: cum dormientibus colonis diabolus zizania superseminarit.

Laert. lib. 2. cap. 2.

1. Thess. 5.

VI.

Cum dormirent homines, venit inimicus homo. Somnum hunc exponens Chrysostomus, in Prælatos, Ecclesiæ custodes & capita, eundem detorquet; quibus stertentibus, parumque de grege sollicitis, diabolus hæreses, errores vitiaque Ecclesiæ inserere consueuit: simulque hinc inferre conatur, quanta pastorum esse debeat vigilantia & cura, cum nimirum ad illos spectet, sementem Dei custodire, & omnem in partem circumspicere, ne quid Ecclesiæ Dei detrimentum afferat diabolus, in quod totis viribus incumbit. Hoc namque custodum & vigilum nomine appellari in sacris litteris Prælati solent; imo nullum hoc nomine illis frequentius. Audiamus Dominum per os Prophetæ loquentem! *Super muros tuos Ierusalem constitui custodes, tota die, ac nocte non tacebunt.*

Matth. 13. Hom. 45. in Matth.

Ecclesiæ pastores custodes & vigiles appellantur in sacris litteris.

Esai. 62. Ierem. 1.

Prima quam Jeremias Prophetæ visionem vidit, huic de qua agimus materiæ suæ optime quadrat: cum enim Deus illum in custodem populi constituisset, interrogauit, *Quid vides propheta?* qui mox subintulit, *Virgam vigilantem ego video.* Quo loco textus Hebræus habet proprie, vt bene Lyranus notauit, *Virgam amygdalinam ego video:* vel, vt alius interpres, *virgam nuceam.* Notat autem Procopius, virgam amygdalinam, aut nuceam ceruicali dormientis suppositam, quamprimum somnum abrumpere & dormientem excitare. Quamobrem cum Deus Præsulis symbolum virgam somni inimicam ostendit, denotare voluit, somnum Ecclesiæ capitibus & pastoribus summopere esse fugiendum.

Audite quid aliud: magnus ille Theologus Robertus Holcot obseruauit, Christum in tristi passionis nocte, cum Petrum, quem in Ecclesiæ caput & principem constituerat, in horto stertentem cerneret, & ad eum excitandum accederet; honorabile illud Petri nomen, cunctisque venerandum gentibus, quod illi, dum Ecclesiæ caput eum constitueret, imposuerat, subticuisse, ac genuino eum nomine compellasse, *Simon dormis.* Perinde ac si dixisset: Ille Pontificis & custodis nomine indignus est, qui hunc in modum somno indulget.

In sapient. lect. 82.

Marc. 14.

Laer. lib 5. in Aristot. *Ammianus. lib. 16.* Referunt historici, magnum illum Asiæ terrorem Alexãdrum, argenteum dormiendo globum manibus tenere solitũ, cui ænea peluis subiecta foret; vt, dum altum dormiret, somnoque liberius indulgeret, globo in peluim manibus excidente, & tinnitum edẽte, à somno expergisceretur. In quo grues ille dici potest imitatus, quas Pierius aliique tradunt, dum excubias agunt, & ab hostibus obrui metuunt, hac vti industria consueuisse. Cuius partes sunt excubare totiusque agminis custodem agere, lapillum pedibus tenet; quo, vbi hunc cadere contigerit, expergefacta, societas excitet, nullum vt discrimen adeant. Quemadmodum igitur vigilia salubris est, animæque perutilis; ita somnus noxius & damnosus: somno quippe indulgentibus hominibus inimicus superseminauit zizania.

Pier. lib. 17.

Somnus plurima homini afferre consueuit mala.

Cum enim stertimus, dæmones inualescunt & insurgunt, id est, cum salutem negligemus, tunc inimicus per agros volitat, grassatur in triticum, & lolium bono semini permiscet. Dalila Samsonem irretire & perdere gestiens, an non soporare eum studuit, itaque cæsariem, omnis roboris armamentarium, detondere? Eadem techna vtitur & pellax nostra caro, Philistæa illa longe deterior; nos siquidem perdere, omnemque fortitudinem & animum eripere gestiens, omni ratione conatur deliciarum nos somno opprimere, ac noxio & detestabili voluptatum sopore inescare.

Iudic. 14.

Quot, heu, principes ac reges, quot duces & milites, somno oppressi, triste ac funestum rerum varietatis exemplum fuêre, quot inquam, magnates ac purpuratos somnus, in summa & extrema pericula coniecit, vt & vitam amiserint, ac lugubri catastropha diem extremum clauserint? An non Holofernes princeps militiæ regis Assyriorum in obsidio Bethuliæ, stertens & vino obrutus, gladio & dextra muliebri, ceruicem & vitam perdidit? an non Sissara, præfectus Jabini regis Azor, clauo per tempora adacto dormiens per manus Jahel periit? Isboseth Saulis filius percussus in inguine, an non meridians in lectulo, occubuit? Adeo, vt & fortissimi iuxta & generosissimi, & fœminea quidem dextra, quod somno indulgerent, ceciderint, ludibriumq; suis fuerint. Quod lacrymis potius quã verbis deplorans Elaias ait, *Filij tui proiecti sunt, & dormierunt in capite omnium viarum.*

Iud. 13. *Iud. 4.* *2. Reg. 4.* *Esa. 51.*

Quem locum, vt commode intelligatis, diuersa viarum genera esse sciatis oportet: aliæ sunt enim viæ Domini, quarum toties in sacris libris est mentio. *Dominus possedit me ab initio viarum suarum.* Et, *Quis poterit scrutari vias eius*; Item, *Vias tuas Domine demonstra mihi.* Per has autẽ vias recte ad salutem tenditur: vnde non immerito a Psalmographo viæ vitæ appellantur, *Notas mihi fecisti vias vitæ.* Et aliæ vitæ Dæmonis, viæ difficiles, ad calcandum molestę, & magnorum discriminum causæ: *Contritio & infœlicitas in viis eorum*, item alibi, *fiant via eorum tenebræ, & vias peccatorum disperdet.* deinde apud Zachariam, *Conuertimini de viis vestris.* hæ autem viæ recta ad interitum & damnationem perducunt, atque huiusmodi viæ sunt peccata. Vnde Psalmographus, *viam iniquitatis amoue à me, & omnem viam iniquitatis odio habui.* Capita porro & initia harum viarum, & accessoriæ semitæ, ipsa est superbia, auaritia, luxuria, *Omne quod est in mundo, aut est concupiscentia carnis, &c.* aut etiam statui possunt, ipsa peccatorum principia, inter quæ recenseri queunt tentationes, suggestiones, occasiones, cogitationesque occultæ.

Duo viarũ genera hoc in mundo. *Prou. 8.* *Iob. 36.* *Psal. 24.* *Psal. 15.* *Psal. 13.* *Psal. 34.* *Psal. 145.* *Zach. 1.* *Psal. 118.* *1. Ioan. 2.* *Matth. 26*

Ac veluti nemo non sine discrimine in introitu cuiusdam viæ difficilis ac latronibus infestæ dormitat; ita periculo non caret, si quis tentationi prauæ morosius inhæret, aut indormit. Quamobrem confestim cum Redemptore Christo excitemur, & animæ potentis præ negligentiæ veterno stertentibus dicamus, *Surgite eamus, ecce, qui me traditurus est appropinquat*, peccatum in animæ perniciem conspirans præ foribus est, atque huiusmodi eum tempestas insurgit, tantæ procellæ dum ingruunt, compellemus Christum, clamemus naufragij metu exalbescentes, *Salua nos Domine, perimus.* *Matth. 8.*

Luxuriosо libidinibusque suis vacanti, Sapiens imminentem calamitatem præsagiens has minas intentat: *Et eris quasi dormiens in me-*

Prou. 23.

in medio mari & quasi sopitus gubernator amisso clauo. Non ait in terra dormienti similem eum fore, sed in mari, vt ita ostendat in quanto periculo versetur, quod vt sit etiam euidentius, ait, *in medio mari.* Non minus peccatoris peccato indormientis, nullaque ratione è flagitiorum voragine emergere cupientis, esse solet periculum. Atq; ita cum dormiunt homines, venit inimicus, & superseminat zizania: oportuna scilicet malorum infligendorum Satanæ occasio est somnus.

Peccator dormiens in peccato similis in mari dormienti.

VII. 1. *Pet. 5.* Satan inimicus est & zizaniorum sator.

Quis autem hic inimicus dici potest? nullus profecto alius quam dæmon, qui tum Christi, tum omnium fidelium inimicus est: quo nomine eum Apostolus Petrus in Epistolis nuncupat. Ipse est inquã, qui seminat zizania non in Iudæorum, Turcarum, Arabum, Saracenorum agro, sed in Ecclesia Dei, atque inter Christianorum sulcos. In quo illius notate astutiam: de die non veniet, at de nocte dum spissę terrã occupant tenebræ: non dum vigilant & excubant homines, at dum dormiunt. Id est, dum Prælati, pastores, Episcopi, cæteriq; Christiani animarum saluti non inuigilant, dum auaritiæ student, voluptates consectantur, honores ambiunt, rerumq; terrenarũ studio tenentur, tũ versutus ille animarũ aduersarius lolium spargit, noua pernicioſaq; dogmata serit, doctrinas degeneres, & fucũ olentes disseminat, inaudita opinionum commenta ferruminat, fidem perturbat, religionem in diuersa trahit, charitatem exstinguit, Sacramenta conculcat, Ecclesiam denique perdit & destruit.

Satan zizania spargit quando superiores dormiunt.

Hæc igitur bellua tunc zizania seminare solet, cum Prælati stertunt, & officium negligũt suum; ita fecere olim in agro Judæorum Pseudoprophetæ Baal, Molochitæ, Pharisæi, Sadducæi, in Christianorum, Ariani, Manichæi, Valentiniani, Pelagiani, Donatistæ: & iam nuper à patrum memoria, Lutherani, Caluinistæ, Zuingliani, anabaptistæ, aliiq; & scelere & audacia pares. Quare si Prælati Germaniæ omnem in partem circumspexissent, si gregis curam gessissent: nunquam Lutherus aut Zuinglius zizania disseminassent: & canes latrassent, nunquam lupi in ouile irrumpentes damnum gregi intulissent. Videant igitur Principes sæculares, ipsi; pastores Ecclesiæ, num coram summo Judice in nouissimo die exactam animarum sibi creditarum rationem dare poterunt: sibiq; persuadeant, non impune se tunc habituros. Conspirare siquidem inter se mutuo, illi armis sibi diuinitus traditis, hi vero auctoritate quam ipsa sacra insula in clud t, in vulpium Ecclesiam Dei vineam suffodere nitentium, euersionem debent. Sunt enim vtriq; custodes vineæ Christi constituti, & vigiles circa ciuitatem Ecclesiæ excubantes, sunt fortissimi illi doctores thalamum Salomonis ambientes, qui quamprimum vt dormitant & stertunt, inimicus homo venenum diffundit.

Principes sæculares & pastores Ecclesiæ Religionis custodes sunt.

Notate hic obsecro, vt paterfamilias diaboli nequitiam & peruersitatem quæ ei naturaliter adhæserit, exaggeraturus, *inimicum hominem* eum appellarit. Nouum profecto & animaduersione dignum, quo spiritus huius peruersi artes, nequitia, crudelitas odium exprimantur, vt hominem eum describi: nulla siquidem maior fingi aut excogitari crudelitas, nullum odium deterius inueniri, quam hominis. Inter animalia nullum leone crudelius & immanius, hominis tamen feritas barbariesq; maior.

Non est vlla crudelitas maior quam hominis. Homo leone crudelior.

Daniel Propheta, cum ad petitionem Satraparum Babyloniorum in lacum leonum coniectus esset, leones quam suos mitiores credens, ingenti lacum saxo munuit, regioque sigil o, ne quis Danielem interfecturus effringeret obsignauit. Quid agis rex? quid hoc video? Virum sanctum leonibus obiicis, & ab hominibus eum tutatum cupis. Prudenter profecto & sapienter. Sciebat namque rex, nullum homine animal inhumanius aut ferocius haberi posse, qui animorum nemini parcat, vt odio, affectuiq; prauo satisfaciat. *Dan.6.*

Baltassar nihil vnquam horribilius, aut quod maiorem ei formidinẽ incuteret conspexit, quam manum illam hominis in pariet. scribẽtem, adeo, vt exanimis in terram ceciderit. Non exseruit hic Deus vngulam animalis, sed manum hominis: quasi nihil eadem haberi posset terribilius magisque metuendum. Ecce, qui nec in prælio- *Dan.5.*

rum æstu, non inter belli clangores, non in
2.Reg.2. viſorum aprorumq; venatione non inter fera animalia & monſtra palluerat: ad ſolum manus hominis conſpectum, expalleſcens & exſanguis in terram concidit.

Quod egregia è libris Regum hiſtoria manifeſtum reddam. Cum Deus trium plagarum Dauidi regi ob delictum promeritarum optionem dediſſet, peſtem ſcilicet, famem & bellum: peſtem delegit, dicens: *Coarctor nimis: ſed melius eſt mihi, quod incidam in manus Domini, quoniam multæ ſunt miſericordiæ eius.* Expedite & ſatius eſſe ſciebat pius hic rex, in Dei quam in hominum manus incidere: quum ille mitis ſit, hi vero inhumani & ab omni pietate alieni, & quibus nihil crudelius aut ferocius. Hinc diabolus, quo eius malitia & crudelitas deſignetur, *inimicus homo* appellatur.

Matth.13. O nomen Satana digniſſimum! ô peruerſitatem ſingularem! ô crudelitatem barbarie omni barbatiorem! Ecce poſt quam paterfamilias triticum in agro ſeminaſſet, crudelis ille hominum aduerſarius eundem zizaniis oppleuit, *& abiit.* Notate, vt ſcelerata illa bellua, poſtquam venenum ſparſit, ſeſe ſubducat: vt ictu inflicto, canat receptui. At quid mirum, in terra ſeditiones, motus, & prælia reperiri, ac zizania ſeminari, cum nec cœlum, locus ille ab omni perturbatione alieniſſimus, iisdem caruerit. Porro hæc ſeminum mixtura repræſentare mihi ipſum videtur, quod quotidie in Eccleſia
Lib.de hæreſ. cap.69. Seſſ.5. contingere videmus, in qua, vt Auguſt. olim obſeruauit, ſcelerati probis permiſti ſunt & prauorum lolium iuſtorum tritico: quod & in Concilio Conſtantienſi aſſerere, toto orbe exciti Patres. Eccleſia quippe eſt arca
Gen.6. Noe, quæ animalia immunda, non ſecus ac munda, includit. Eſt area illa, de qua Matthæus, in qua & palea, & luxurians lætaque meſſis. Eſt conuiuiũ illud nuptiale, ad quod
Matth.3. Matth.25. Matth.22. virgines fatuæ iuxta ac prudentes vocantur. Eſt aula illa regia, ad quam admittuntur illi, qui veſte nuptiali carent. eſt deniq; ager hic, in quo triticũ vna cum zizaniis excreſcere videmus: quod tantopere ſerui & domeſtici demirantes patri familias dixere, *Nonne bonum ſemen ſeminaſti in agro tuo, vnde ergo habet zizania?* Matth.13.

Et eſt reuera admiratione dignum, quanam ratione in anima hominis tã triſte excreſcere zizanium, tam infœlix pullulaſcere Deuth.20. lolium queat: eſt namq; quodammodo incredibile, quomodo potentiæ & facultates animæ peccatorum inſtrumẽta eſſe poſſint. Vetuit olim Dominus, baliſtas, machinas, haſtas, miſſilia, pila, aliaq; inſtrumenta bellica, quib. mors afferri hominib. poteſt ex arbore frugifera concinnari, ſed ſterilib. & ſylueſtribus eadem parari voluit. Qui fieri igitur poteſt, ô homo, vt è corporis tui mẽbris, animæq; facultatibus, & ſenſibus, qui inſtar arborum feracium ſunt mortis inſtrumenta conſtituas, & arma pares quibus & Creatorem oppugnes, & animæ mortem afferas?

Quomodo ergo habet zizania. Si peccatum Matth.13. mõſtrum aliquod ſpirituale eſt, tenebrarum Peccati abortiuum, mors æterna, diluuiũ commune pitheta animarum, naufragium vniuerſale, merum ria. latrocinium, extrema calamitas, damnum irreparabile, omnium rerũ exitium & peſtis: Matth.13. quomodo igitur in anima excreſcat? ſi peccatum rationi aduerſetur, Deo contrarium ſit, gratia animam priuet, cœlo deturbet, inferni hæredem conſtituat, in carcerem dæmonum coniiciat, animæ mortem adferat, Eccleſiæ ſit lolium: quomodo igitur ingredi animam poteſt? *Vnde ergo habet zizania?* Deniq; ſi Angelos cœlo exegerit, innocentiæ ſtatum peruerterit, diluuij cauſa exſtiterit, filium Dei vnigenitum ad mortẽ, & quidem acerbiſſimam pertraxerit, ſi omnia peſſumdederit, ſi æternis ſit expiandũ flammis, ecquænam hominum eſſe poteſt audacia, vt ipſum committant: vt tam infœlix in animæ agrũ lolium admittant? ſed rationem addidit Matth.13. paterfamilias dicens: *Inimicus homo hoc fecit.*

Manifeſte hinc colligere poſſumus, nulla poſſe ratione Deum peccati auctorẽ conſti- Deus pecti tui, at inimicũ, qui haſce ſuperſeminauit zi- cati non zaniis. Deus igitur peccati non eſt auctor, vt auctor. Pſalmographus aperte profitetur: *Non Deus* Pſal.5. *volens iniquitatẽ tu es.* Diabolũ vero peccato Sap.2. auctum patefeciſſe, & ipſum in orbem inuexiſſe Sapiens teſtatur, dicens: *Inuidia Diaboli*

mors

mors intrauit in orbem terrarum. Hoc retundere clypeo venenosa Lutheri iacula possumus, hoc vallo blasphemiarum hæresis, errorumq; illius tela infringere, dum ait Deum peccata per impios patrare: Melanchthonis item sententiam confutare docentis, tam Iudæ proditionem, quam Pauli Apostoli vocationem Deo asscribendã: Buceri item, Deum absolute efficientem peccati causam constituentes, adeo vt quicunq; illud negarit, Deo diuinitatem hunc adimere censeat, quod eum causam eorum quæ facta vult, esse neget: Caluini denique, acriter propugnantis, Deum simpliciter & pure peccati auctorem esse. Quod aperte demonstrauit Cl. De sanctis Episcopus Ebroicensis, qui lib. 5. de Caluini atheismis, Caluinum Bernæ impietatis accusatum & damnatum tradit, quod Deo & peccatum & damnationem damnandorum asscriberet. Sceleratam porro hanc opinionem diris deuouens Concilium Tridentinum, anathemate percussit omnes, qui eandem docent & credunt: *Si quis dixerit, mala opera, & bona Deum operari: non permissiue solum, sed etiam propriæ & per se, adeo vt eius sit proprium opus, non minus proditio Iudæ, quam vocatio Pauli, anathema sit.*

Concil. Trid. sess. 6. can. 6.

Eundẽ errorem acriter olim propugnauit Magnus Basil. qui in homilia, quã super hac re conscripsit, inter cætera ait, fatuum eum quidẽ & stolidum, qui nullũ esse Deum credit: ac stolidiorem & stultiorem censendum, qui Deũ peccati causã statuit: quod ille Deũ penitus negatum, hic vero clementiã & bonitatem ei detractum eat. Eiusdem sententiæ est & Irenæus, & tradidit in ecclesiastica historia Euseb. qui egregia ad Florinũ epistola multis ostendit, Deum malorum causam aut architectum esse non posse. His accedat & Philo Iudæus, qui omnes peccati causam Deum non vero seipsos constituentes, puniri & supplicijs addici vult. Theodoret. deniq; vt finem faciamus, omni ratione opinionem hanc profligare conatus, probare contendit, Deum natura bonũ, malorũ aut peccati causam nõ posse cõstitui: sed illum triticũ seminare, diabolum vero superseminare zizania.

Lib. 5. c. 19. Lib. de profugis.

Lib. 5. de cur. Græc. affect.

Conclusio. Omni igitur studio & contentione Auditores scelestum hunc zizaniorum satorem fugiamus, omni cura eum ab animarum agro excludamus, impediamus, inquam, ne peccati, schismatis, hæreseos, errorũ, calumniarum, blasphemiarum lolium tritico superseminet, somnum quoque ab oculis propulsemus. Dormientibus enim nobis grassatur, vagatur, & circuit: Vos itaq; Præsules, Antistites, Episcopi, Dominici gregis pastores, Ecclesiæ excubitores, Christianorum duces, vineæ sponsi custodes, animarum nostrarum tutelæ super gregem vestrum excubias agite, atque omni ratione impedire satagite, ne vestra illectus negligentia Satan, per diœceseon vestrarum agros lolium & paleam serat. Vos etiam Catholici Principes, Reges potentissimi & inuictissimi, Monarchæ fidelissimi, cœlo originem ducentes, Altissimi vice hic in terris fungentes, patres patriæ, populi tutores, religionis fulcra & bases, fidei columnæ, Ecclesiæ antes & fornices, non minus excubate, ac nolite pati, vt ob vestram culpã, hæreseon zizania regnorum vestrorum noualia ingrediantur.

Et ecce ô regum rex, animarum nostrarum conditor, Ecclesiæ princeps Christe, tu, qui bonum fidei charitatis, sacræ scripturæ & Euangelij semen seminasti: omnia modo zizanijs scatent, familiæ vniuscuiusque nostrum non vsque adeo laudabiliter diriguntur, vrbes inter se dissident, prouinciæ integræ à se mutuo diuisæ sunt, per regna peccata inualescunt, hæresi Ecclesia repleta est, denique zizanijs mundus oppletus gemit: impediesne igitur Domine, quo minus noxiæ illæ propagiues eradicẽtur? per te stabit, quo minus motus hi & seditiones sedentur, peccatis debita infligãtur supplicia, errores tollantur, blasphemi, & hæretici exscindantur? Anne patieris, easdem inualescere? diutiusne eadem feres? anne in messem reseruari cupis? O iudiciorum abyssum! ô consilia impenetrabilia! ô secretorũ fundum nemini vrinandum! ô mare nullius ingenij bolide explorãdum! At, quoniam ita maiestati visum est tuæ gratiã saltem elargire, vt tam sancte media inter mundi huius zizania, vitam instituamus, vt emensa vitæ huius nauigatione, feliciter æternæ felicitatis portum ingredi mereamur: ad quem nos pellere & dirigere digne-

dignetur, qui cum Filio & Spiritu paracleto, potest omnia Deus Pater, Amen.

DOMINICA SEXTA POST EPIPHAN.

Partes.

1. *De magnis, arte factis minimis; minimoque regno.*
2. *Quid grani paruitas; ad diuina, totamque Ecclesiam collata.*
3. *Quid eadem ad Ecclesiæ adiuncta & contenta.*
4. *De grano fidei & doctrina.*
5. *De auibus.*
6. *De fermento.*

Simile est regnum cœlorum grano sinapis. Matth. 13.

FIGVRA.

Dan. 4. POTENS ille Babyloniorum Monarcha Nabuchodonosor terribile olim somnium vidit multaque includens prodigia: vidit, inquam, arborem in meditullio terræ consitam, cuius caput luxuriantibus comis ad nubes pertingeret, radices ad terræ vsque centrum descenderent: ramorum adhæc brachia per quatuor mundi latera extenderent, & de fructibus illius omnes pascerentur, in ramis volucres cœli nidificarent, sub vmbra vero varia animalium genera luderent, & delitescerent. Et ecce tibi vox subito cœlo delapsa, quæ arborem succidi, & radice tenus amputari iubebat. Sensu litterali iam sepositio, eo, inquam, quem Daniel regi visionem exponendo patefecit: scilicet regem arborem esse: quæ excidenda esset, quod regnum amitteret, sed radix nihilominus permaneret, quando scilicet ad regnum postliminio reuerteretur: existimo visionem hanc Euangelij hodierni figuram esse, in quo Christus regnum cœlorum grano sinapis simile esse perhibet, quod quamuis omnium seminum sit minimum germinans, cæteris plantis excrescit sublimius, & aera quodammodo ferit. Huic autem grano quid obstat, quo minus Christum similem esse dicamus: qui in hunc mundo exiguus quidem fuit, humilis, plebis abiectio, & vermiculus terræ: sed in terram deinde iactus; post glorioſam, inquam, resurrectionem, ita excreuit, vt volucres cœli in ramis eius nidos construxerint, id est. Sanctorum animæ sub vmbra illius delituerint, & omnem ab ipso suam beatitudinem traxerint. In medio item terræ planitatus est, dum in Palæstina, quæ vmbilicus & meditullium, vt Cosmographi tradunt, orbis, natus apparet. Cœlos quoque vertice tetigit, & radice ad terræ centrum pertigit, quod verus esset Deus in cœlestibus agens, verus item homo in terra cum hominibus conuersatus. Ramos per orbem diffudit, quod potentia illius ab arctico polo, vsque ad antarcticum se extenderit. In ipsius ramis nidificarunt aues, & ad truncum residerunt animalia: quod tam Angeli quam homines omnem à IESV CHRISTO gloriam & beatitudinem duxerint. Excisa porro fuit, Christo moriente. Hac de re hodie acturi sumus, discussuri inquam, cur Christus grano sinapis comparare voluerit. Eius huc maiestatem auxiliariam aduocemus, matrisque illius glorioſæ patrocinium supplices inuocemus, quam verbis angelicis ante omnia salutabimus. *Aue Maria.*

I. Mirabilia & artificiosa quædam opera. *Textor in thesaur tom. 2.*

Qui naturæ miracula, mundique huius inferioris prodigia descripsere, quæ Ethnici olim tantopere demirati sunt: referunt inter cætera, mirabilia quædam opera, quæ vel ars vel industria hominum produxit, & in naturæ theatro spectanda proposuit. Celebrant in primis opus illud eximium: licet in tenui elaboratum, quo Myrmecides sculptor egregius currum quadriiugum, & aurigam eidem insidentem, tam industrie & scite, tam que exiguo in subiecto formauit, vt alis eum suis musca regeret atque obumbraret: illud item alterius sculptoris, qui in cerasi nucleo nauem omnibus necessarijs instructam efformauit: sed adeo tenuem, vt apicula in antenna constituta suis eam cooperiret alis. An non hæc ad naturæ ludibrium? an non hoc artificium eius quam proxime imitari, ne dicam sperare?

Aliud

Aliud non minus stupendum refert Plinius, dum scriptoris manum adeo subtilem & argutam celebrat, vt vniuersam Homeri Iliadem, tot bella, tot conflictus, tot concertationes ducum, militum congressus, vexillorum expansiones, adhæc myriades aliquot versuum continentem, descriptam, nuci incluserit. Fuit deinde nostra tempestate sculptor adeo dexter & artificiosus, vt in gemma vndecim Virginum millia exprimere non dubitarit, tanto quidem artificio, vt nulla numero defuerit. Exclamem igitur merito hic, ô paradoxa, & prodigia naturam superantia! Vt etiam è sacro thesauro exempla aliquot proferam, non possum quin Ezechielis hic etiam Prophetæ artificium deprædicem, qui laterem à Deo iussus sumere, instar Apellis, ciuitatem Hierosolymitanam cum omnibus castellis, propugnaculis, munitionibus & obsidentium corona in eodem descripsit; vrbem tamen adeo spatiosam & amplam, vt teste Iosepho, ducenta hominum millia in se comprehenderit. *Et tu fili hominis, sume tibi laterem, & pones eum coram te, & describes in eo ciuitatem Hierusalem, & ædificabis aduersus eam obsidionem, & ædificabis munitiones.* An non enim miraculo videatur simile, vrbem tam frequentem & populosam, muros adhæc eius & propugnacula obsidionemq; circumsecus positam, lateris spatio comprehendi? *Ezech. 4.*

Nabuchodon sor rex somnians vidit, ẽ miram & Dei nutu peractam! lapillum è sublimi monte, nullo impellente, delapsum, & statuæ è varia conflatæ materia pedibus allapsum, eandem in cinerem redigere: eumq; mox ita intumescere prægnantẽ, vt in montem Olympo & Atlante maiorem excreuerit, & vniuersam terræ superficiem compleverit. Inauditum vero & ab hominum memoria inuisum, montes in lapillos excrescere, oceanum in guttam redigi, & elephantum in muscam angustari. *Dan. 2.*

Pater æternus, omnipotens illud numen, simile quid in orbe productus, imo omnẽ omnium artificum industriam superaturus, opus edidit, quod omnes stupeat antiquitas, & superior ætas admirabunda decantet. Omnia namque in angustum redigendo, è Deo hominem, è Creatore creaturam, è Domino seruum, ex æterno temporalem, ex infinito finitum, ex impassibili & immortali passibilem & mortalem, humanisq; ærumnis obnoxium constituit, quod describens Isaias exclamat: *Consummationem & abbreuiationem Dominus Deus exercituum faciet in medio terræ.* In quo de mysterio incarnationis, opere illo admirabili, quo maius nullum in orbe visum est, vaticinatur. Quod & Apostolus admirans ait, *Verbum abbreuiatum fecit Dominus super terram.* Patris æterni artificiũ. *Isai. 10.* *Rom. 9.*

Mirabilia profecto hæc: sed aliud longe mirabilius quod nulli quidẽ priorum cedat, hodierno Euangelio legitur descriptum, vbi Christus Redemptor in grano sinapis, omniũ rerum in hoc orbe creatarum minimo, cœlestis gloriæ amplitudinem & vniuersam ecclesiæ monarchiam spectandam proponit. Describit idipsum S. Matth. *Simile est regnum cœlorum grano sinapis.* Duæ hoc Euangelio continentur parabolæ, vna de grano sinapis, de fermento altera: ambas has expositurus, in duas concionem partes distinguam, priori primam posteriori alteram complexurus. *Matth. 13.*

II. Ecclesia per regnũ cœlorum exponitur.

Principio igitur quotquot parabolæ huius sensum perscrutati sunt, in diuersas & inter se discrepantes sententias abiere. Fuere enim qui per hoc regnum doctrinam Euangelicam intellexerunt, de qua Matth. 21 Iudæis comminatus Dominus ait: *Auferetur à vobis regnum Dei*: huius opinionis S. Hieronym. est. Alij hic fidem designari putant, vt Ambros. ser. 1. & Augustin. ser. 31. de sanctis. Alij Christum hic exprimi arbitrantur, alij Ecclesiam denotare, quibus vltimis & meum calculum addo. Ipsa enim vere regnum cœlorum est: vtpote quæ legibus plane cœlestibus dirigatur, quæ nisi cœlestia deposcat, cœlo originem ducat, in cœlestib. conuersetur, finis denique eius & scopus sit ad cœlestem clientes suos beatitudinem deducere, & à terrenis auocare.

Et sane Ecclesia regnum est, & regnum Iesu Christi, de quo locutum credo Archangelum cum Deiparæ diceret: *Et regni eius non erit finis*: & Danielem Prophetam, *Regnum quod in æternum non dissipabitur*, regnum quod ipse rex intellexit, dum coram Pilato *Luc. 1.* *Dan. 6.*

diceret: *Regnum meum non est de hoc mundo.* id est, non regnum meum instar regnorum mundi huius, quæ rerum varietati exposita in momento pertranseunt, quæ exterius quidem splendorem quendam & maiestatem præferunt, interius vero sordent & exigua sunt.

Ecclesia grano sinapis confertur. *Philip. 2. Isai 53. 1. Cor. 1.*

Porro regnum hoc grano sinapis persimile est: in principio enim exiguum est: primo propter principē eius & caput, qui *exinaniuit seipsum* & abiecit, quique vltimus & *nouissimus & despectus* habitus fuit. Secundo propter doctrinam Euangelicam, quæ parua est & exteriori specie vilis, vt Apostolus ad Corinth. ait, *Nos prædicamus eum Christum crucifixum, Iudæis scandalum, gentibus stultitiam.* Id est, non annuntiamus deorum maiestatem, vt olim Plato: non ferimus leges, nec rerumpubl. statum constituimus vt Lycurgus: de principijs rerum non agimus, vt Arist. refluum aut defluum mare non docemus, non influxus cœlestes, elementorum qualitates & vires, terræ dimensionem, aliaque communem hominum captum excedentia, qualia veteres olim Philosophi, nominis alicuius comparandi ergo, docuere, sed Iesum Christum prædicamus & hunc crucifixum: doctrinam profitemur, quæ & Iudæos offendat, & gentibus videatur stultitia. Adeo vt Arnobius testetur, Gentiles olim Christianis insultasse ac vitio vertisse, quod hominem aliorum instar è muliere natum, & vili crucis supplicio interemptum, Deum esse contenderent, vt Deū agnoscerent & venerarentur. Præterea, quod eadem non nisi humilia & abiecta docerat, mundi nempe splendorem & vanitatem contemnere; honores & fastum pedibus proterere, gloriam aspernari, paupertatem amplecti, & humilitatem animi omnibus in rebus sectari. Vnde Matthæus, *Nisi efficiamini sicuti paruuli, non intrabitis in regnum cœlorum.*

Ethnici Christianis olim insultabāt quod crucifixum Deum colerent.

Matth. 18.

Tertio, regnum hoc exiguum & angustum dici potest, propter principium & ortum: quod qui eiusdem fundatores fuere, prima fundamenta iacere inimicos insultantes fregere, leges & statuta in eodem obseruari necessaria promulgauere, piscatores fuerint, indocti, multarum rerum ignari, & omnium quodammodo mortalium abiectissimi. Testatur idipsum vnus è fundatoribus Paulus, *Quæ stulta sunt mundi elegit Deus, vt confundat sapientes: quæ infirma sunt, vt confundat fortia.* Perinde ac si dixisset, Altissimus ille Deus, cuius iudicia sunt impenetrabilia, ea quæ mundus vt fatua & insipida reijciebat, selegit in sapientium confusionē: & quæ vt imbecilla, fragiliaq; vilipendebat, assumpsit, vt potentia elumbaret, & valida eneruaret. 1. Cor. 1.

Quarto, propter exiguum credentium numerum: pauci enim initio legem euangelicam amplectebātur, vt quam difficilem crederent & grauem. Vnde ipse suos Christus allocutus ait, *Nolite timere pusillus grex.* Regnum igitur cœlorum merito grano sinapis persimile esse perhibetur. *Luc. 12.*

Duo regnorum genera.

Quod quo melius intelligatur, duplex regnum statui posse notandum est, terrenum vnum alterum cœleste: inter quæ ingens profecto discrimen est & alterum ab altero multum distat. Terreni quippe splendor & maiestas in rebus exterioribus sita sunt vt pote quod exteriùs magnum & amplum videatur nihil autem in se includat & emedullatum sit. Hinc interdum cedris Libani comparatur, *Vidi impium superexaltatum sicut cedros Libani:* interdū arbori quæ cœlum capite feriat, qualis erat illa, quæ regnum Nabuchodonosor designabat, cœleste porro omnisque eius maiestas, interiora respicit, *Omnis gloria eius filiæ*, Ecclesiæ inquam *ab intus.* Ideoque grano sinapis comparatur, quod magna quidem virtute præditum, exterius vero nullam speciem præfert. *Psal. 36. Dan. 4. Psal. 44.*

Regnum mundi initio magnū, sed postea in cinerem euanescit.

Deinde regnum mundi huius, initio ingens & vastum est, magnæque potentiæ sed vbi conciderit, & ad finem deuenerit, nonnisi vmbra & cinis. Cuius figura fuit statua illa Nabuchodonosoris cuius quidem caput aureum, pedes & articulorum extrema fictilia & lutea. Considerent hæc obsecro, qui rebus terrenis hodie in tantum adhærentes, voluptates mundi consectantur, ijsque immersi gemunt. Quod in veteri Testamento ita designauit Deus: inter cætera namq; quæ in tabernaculi vsum parari iussit, vasa, lebetes duos concinnari ad suscipiendos cine-

res vo-

Exod.27. res voluit: vt hinc colligeremus, primam nobis curam esse debere, colligere cineres mundi scilicet, in cineres & puluerem redigendi, finem inqueri.

Mundus à magnis incipit, & in paruis desinit.

Mundus à maioribus, contra vulgarem naturæ à minimis incipientis ordinem, originem sumit, & in paruа desinit. Gigantes turrim Babel ædificaturi alta concepere, sed in linguarum confusionem desiere, somnia

Gen.11. Nabuchodonosor ab arboribus sumpsere ex

Dan.4. ordium & in radicib. finierunt: regius Christi in Ierosolymam introitus ab oratione &

Matth.21. & 17. regno incepit, *Benedictus, qui venit in nomine Domini: Ad uerex Iudæorum*: & in cruce finiuit, *Tolle, crucifige*. Mundus deniq; a voluptatibus & deliciis incipit, in tormento, & ærumnis exspirat. In Apocal. namq; scriptum

Apoc.18. est, *Quantum fuit in deliciis, tantum date illi & tormentum*. Testis sit dines ille epulo, qui epulatus quotidie splendide, tandem sepultus fuit in inferno. O triste & infelix regnum!

Huc respexit in Euãgelio Dominus, cum

Ioan.3. in nuptiis Canensibus diceret, *Omnis homo primum bonum vinum ponit, postea id quod deterius est*. At non hæc Dei agendi est ratio, qui à minoribus solet incipere & paulatim ad maiora progressum facit, ab ærumnis ad gaudia, à paupertate ad opulentiam: à cruce

Gen.39. ad regnum delabitur. A carcere Ægyptio Io-

Dan.4. sephum ad honores & regiam dignitatem euocat: Danielem à leonibus ad palatium & purpuram sublimat: Mardochæum à cilicio, & cinere ad trabeam, & honores regios euehit: denique à cruce & monte Caluariæ Christum ad regnum sempiternum promo-

Esth.6.7. Philip.2. uet. Vnde Apostolus: *Factus obediens usq; ad mortem, mortem autem crucis: propter quod & Deus exaltauit illum, & donauit illi nomen quod est super omne nomen.*

Deus à paruis incipit, in maiores desinit.

Ita magnus ille Deus à grano incipit sinapis, & in arbores proceras desinit. In magno creationis opere ab imperfecto & indigesto chaos auspicatur, & in mundum perfectum, numerisque omnibus absolutum desinit, à piscibus & auibus initium duxit, & homo microcosmus operis exstitit finis. Idque iuxta communem naturæ ordinem, quæ à minoribus sensim & paulatim ad maiora ascendit. Prius enim, ait Aristoteles, vita plantæ postea animalis, tum demum hominis viuimus. Ita Ecclesia, ipso sui initio parua, & tandem excrescens in immensum, grano sinapis persimilis est.

Ecclesia lunæ comparatur.

Hinc ipsa in sacris literis lunæ nomine dici solet, Psal.88. & Cantic. 6. nam vt noctiuagus ille planetes initio exiguus est, & nonnisi tenuia cornua ostentat, minuiturq;, donec in orbem coalescat: ita Ecclesia ipso sui exordio tenuis & perobscura fuit, sed excreuit deinde, & ad finem vsq; sæculi excrescet, atq; immensum augebitur, donec totum orbem impleuerit. De solo igitur Iesu Christo dici potest: *Dominabitur à mari usq; ad mare, & à flumine usq; ad terminos orbis terrarũ*. Nec *Psal.71.* aliud aduersus Donatistas, qui Ecclesiam vniuersalem exiguo Africæ angulo cõcludebant, vti & hodie Caluinistæ eandem Genuæ terminis circumscribunt, Augustinus telum dirigit, quam hac depromptũ pharetra: ostendendo nimirum Ecclesiam, tanto tempore elapso, tam exiguis nõ posse finibus cõtineri. Verba eius hæc sunt; *Ecclesia lunæ similis est; si quis nouam lunam primo & secundo die non videt, dignus est venia, qui autem iam plenam non videt, cæcus est*. Valentius & ma-

Caluinistarum cæcitas Ecclesiã non videntium.

iores editurum plagas crediderim telum hoc aduersus Caluinistas nostros torqueri posse. Si enim Donatistas cæcutire dixit Augusti nus, quod Ecclesiam, quę quadringentis iam annis post Christi ascensionem durauerat, non viderent: quid de Caluinistis, nostræq; tempestatis hæreticis dicendum, qui post mille quingentos annos, non modo Ecclesiam non vident, sed ne videri quidem posse contendunt, eamque penitus inuisibilem asserunt? sed pluta hic non recensebo, vt ad propositum thema reuertar; *simile est regnum coelorum grano sinapis.* *Matth.13.*

Opera Dei à paucis inchoantur.

Cæterum opera Dei ab exiguis & paruis principiis initium ducunt, at finis & exitus nõnisi magnum quid & heroicum includit. Primi Euangelij præcones dissemiuatoresq; fuere piscatores indocti & ignari; & ecce, celebertimi mox Philosophi, reges potentissimi, tyranni crudelissimi, cultuiq idolorum dediti ipsum amplexi sunt, & tumẽtia corda eidem submisere. perspectum hoc habebat magnus ille legis doctor Gamaliel, cum di-

Act. 5. ce: et: *Si ex hominibus est consilium hoc, statim dissoluitur, si autem ex Deo, dissolui non poterit, sed præualebit.*

Hinc euidenter colligi discrimen poterit, inter Dei & hominum opera: diuina siquidem ab humili auspicantur, & in gloriosum & spectabile desinunt; humana vero a fastu ducunt exordium, quotidieque decrescentia in nihilum tandem & meram infamiam desinunt. Egregium hanc in rem apologum refert Crinitus, Cucurbitā scilicet pino consitam, in altum excrescendo ramis eius implexam, insolescere cœpisse, auctamque viribus viroreque, his arborem verbis allocutam: *En, vidis, vt te supero, vt amplus folio, vt virore præsto.* Pinum vero, insolentiam deridendo subintulisse, equidē aliquot iam brumas & æstates pertuli, varias cœli iniurias exsibilans, gelu hyemes, calorem, æstum superaui; & integra, vt vides perseuero, fortunæ inuidia fractura: te vero ad primam cœli iniuriam & rigorem borealem superbas hasce comas deponentem vid bo, & insolentiam compescet aeris inclementia, ac tunc cornua depones & cristas: mox enim vt frōdifluus desæuire inceperit Aquilo, folia tua destuent, flores emorientur, fructus putrescent, omnisque decor & splendor, ob quem tantopere te modo effers, emarcescet. Quod Alciatus, mundanam felicitatem in momento euanescentem exsibilans, egregio designauit emblemate. Verba dabo:

Lib. 2. de bon. discip. cap. 14.

Emb. 124. *Aeriam propter* (id est prope) *creuisse cucurbita pinum*
Dicitur, & grandi luxuriasse coma.
Cum ramos complexa, ipsumq; aggressa cacumen,
Se præstare aliis credidit arboribus:
Cui pinus: nimiū breuis est hæc gloria: nam te
Protinus aduentet, quæ male perdit, hyems.

Iterum igitur repeto, quod dixi inter cœli terræq; opera discrimen posse constitui. An non enim veteres illæ monarchiæ; & Imperia, fastu turgida & potestate celeberrima, à splendore & superbia; Regnum autē Christi ab humilitate & abiectione exordium sumpsit? illo videlicet à Cyro, Dario, Cæsare, Alexandro; hoc vero à Crucifixo, qui se vermem & plebis opprobrium appellauit. Vnde de se apud Prophetam ait: *Non sunt via mea sicut via vestra, dicit Dominus: quia sicut exaltantur cœli à terra, sic exaltantur via mea à viis vestris.* Esai. 55.

Tentationes initio exiguæ, sed in fine magnæ.

Noui hic mihi cōceptus in mentem veniunt; & dico, Ecclesiam grano sinapis similē dici posse ob tentationes & persecutiones, quæ initio quidem exiguæ, sed antequā desæuiant & sopiantur, excrescunt, & immensum augentur. Sic Satan perfidus & versipellis ille tentator, a lapidib. cœpit: *Dic vt lapides isti panes fiant*, & in regna ampliſſima desiit: *Ostendit illi omnia regna mundi, dicens: Hæc omnia tibi dabo.* Diluuiū à guttis incepit, quæ nonnisi vepreta & dumeta cooperirent, at in tantum postea illæ excreuere, tantamq; per terræ superficiem stragē edidere, vt cœlum laxatis fontibus & cataractis, in terram videretur effusum, ipsaque aqua decem cubitis summis montium fastigiis staret altior. Ad eundem etiam modum tentationes tenue habent exordium, sed catastrophen luctuosam, & damna adferunt grauissima. Matth. 4. Genes. 7.

Infamis ille & mortalium scelestissimus Judas ab osculo cœpit, & in crucem finiuit: vt verum esse Philosophorum hoc axioma censeatur: *Paruus error in principio, maximus est in fine.* Ægypti namq; plagæ à muscis, & à ranis cœptæ in cruentatos amnes & primogenitorum stragem desiere. Sic tentationes initio instar muscarum sunt, sed in fine, elephantos magnitudine, crudelitate homicidas & ficarios superant. Matth. 26. 22. Exod. 8. 9. 10.

Innuere hoc sacra Scriptura dum conatur, metaphorice locuta est. Esaias enim ait: *De radice colubri egredietur regulus*, i. e. quātum ipse quidem possum capere, Tentatio exigua & breuis, aliam longe grauiorem & maiorem parit. vel, Tentatio, quæ instar colubri mordet & pungit, peccatum progignit; quod, non secus ac regulus corpora, animas disperdit & interficiat: vel iuxta Euangelium, Granum sinapis in arborem excrescit. Ipsa quippe tentatio in ingressu nonnisi vulpecula est: quam haud dubie in Canticis intellexit ipsa, dum ait: *Capite vulpeculas quæ demoliuntur vineas.* at in fine leoninam rabiē præfert, omniaq; deuorat & absorbet, *Tanquam leo rugiens circuit quærens quem deuoret.* Esai. 14. Cant. 2. 1. Pet. 5.

Idem

Ezech. 47. Idem autem homini in tentationibus cõstituto credendum est accidere, quod Ezechieli fluuium transuadanti. Nam dum ingrederetur, nonnisi ad talos aqua perueniebat, deinde genuũ tenus: mox pectus transcendens ad collum vsque ascendit; tandem vero intumuit, vt submersionis periculum adiret. Non absimiles crediderim esse tentationes, quæ initio nihil quidem esse videntur, vt ne ad suras quidem aqua pertingat: at si quis morosius inhæreat, vlteriusq; progrediatur, adeo intumescunt & insurgunt, vt perfectissimi quique naufragio facto submersi sæpe intereant, ita vt mox initio nonnisi grana, mox arbores procerissimæ & validissimæ appareant. *Simile est regnum cœlorum grano sinapis.*

Matth. 13.

III. Quidquid Ecclesia obseruat, exiguum est.

Vere itaq; Ecclesia grano sinapis comparatur, quod quæcunq; in Ecclesia obseruantur, & quidquid in Christianorum vita seruandũ occurrit; nonnisi tenuia sunt & difficilia, humilitas inquam, crux, paupertas, tribulationes, pœnitentia, lacrymæ; vera sinapis grana, quæ accipiens homo seminauit in agro suo. Nulla autem Deus præter hæc grana, in Ecclesiæ suæ agro seminare solet, olim quidem in paradiso arbores vitæ seminauit, at in Ecclesiæ agro nonnisi grana sinapis: neq; enim aliud par est granum huic agro committere, cum omnia præter granum sinapis, nonnisi lolium sint & zizania.

Gen. 2.

Leuit. 19.

Prohibuit in veteri lege Deus, ne quis diuerso agrum semine consereret, quod allegorico sensu ita exponendum censeo; tunc vere Ecclesiæ agrum diuerso semina seri, diuinumq; præceptum violari, cum voluptates & pœnitentiam simul quis studet amplecti, ac gentili & simul Christiano ritu vitam instituere. Hinc etiam olim vetuit vsum vestium è lino lanaque pariter contextarum Ille porro duplicem vestem & diuersi filamenti gestare dicitur, qui Gentilitio & Christiano more simul viuere contendit, paupertatem vna cum diuitiis consectatur, contemni vult & magni ab omnibus fieri, victus & vestium asperitatem amplectitur, nec non delicias colit. At Christus nonnisi vnicum sinapis granum agro suo committit, cui regnum cœlorum simile esse ait.

Deut. 22.

Ecclesia profecto grano sinapis, tam si vniuersum eius statum & amplitudinẽ, quam si singula illius membra & partes spectemus, comparatur. Si enim oculos in illius caput conijciamus, quid Christo in passione quidem constituto vilius, & quid eodem tumulo glorioſe exsurgente maius? Quid virgine, fabro manibus victum quæritanti nupta, humilius & abiectius, quid eadẽ dum Deum parit glorioſius? Quis vnquã minus quid vidit quã Joannem in deserto Palæstinæ inedia membra macerantem? quis etiam quid illo maius cum Judæi Messiæ instar eum coluerint & habuerint, & de ipso à Christo dictum sit: *Inter natos mulierum non surrexit maior Ioanne Baptista.* Idipsum de reliquis Sanctorum, Martyribus videlicet, Virginibusq; censendum est: quibus nihil dum viuerent vilius & abiectius, vtpote quos mundani vt facem & peripsema habebant, & omnium mortalium contemptissimos. Et ecce post mortem, certatim omnes amplissimos eis honores impendunt, colunt, venerantur, reliquias osculantur, quin & beatas se respubl. existimant, si modo illorũ tutela & patrocinio gaudere queant. Ipsi quoque Reges eorum reliquias humeris gestare non erubescunt, plurisque cineres sepultos & viles, quam sceptra & diademata facere comperiuntur, quod Psalmographus admirans exclamat: *Nimis honorati sunt amici tui Deus.* Psal. 138. Dic igitur, an non vere regnum cœlorum grano sinapis sit simile?

Ecclesia grano sinapis, tam si vniuersum eius statum & amplitudinẽ, quam si singula illius membra & partes spectemus, comparatur. Si enim oculos in illius caput conijciamus, quid Christo in passione quidem constituto vilius, & quid eodem tumulo glorioſe exsurgente maius? Quid virgine, fabro manibus victum quæritanti nupta, humilius & abiectius, quid eadẽ dum Deum parit glorioſius? Quis vnquã minus quid vidit quã Joannem in deserto Palæstinæ inedia membra macerantem? quis etiam quid illo maius cum Judæi Messiæ instar eum coluerint & habuerint, & de ipso à Christo dictum sit: *Inter natos mulierum non surrexit maior Ioanne Baptista.* Idipsum de reliquis Sanctorum, Martyribus videlicet, Virginibusq; censendum est: quibus nihil dum viuerent vilius & abiectius, vtpote quos mundani vt facem & peripsema habebant, & omnium mortalium contemptissimos. Et ecce post mortem, certatim omnes amplissimos eis honores impendunt, colunt, venerantur, reliquias osculantur, quin & beatas se respubl. existimant, si modo illorũ tutela & patrocinio gaudere queant. Ipsi quoque Reges eorum reliquias humeris gestare non erubescunt, plurisque cineres sepultos & viles, quam sceptra & diademata facere comperiuntur, quod Psalmographus admirans exclamat: *Nimis honorati sunt amici tui Deus.* Psal. 138. Dic igitur, an non vere regnum cœlorum grano sinapis sit simile?

Ecclesia grano sinapis simili est per omnia. Sancti, dũ viuerent exigui fuere post mortem magnis honoribus affecti.

Videtur autem parabola docere, eorum quæ agimus, finem & nunquam initium spectandum. In quo Deus & mundus multum inter se distant: mundus quippe grandia & ampla initio pollicetur, at finem si spectes, præter meras inanias nihil reperies: mango hic & agyrta diuitias spondet, sed ditissimis quibusq; nonnisi vile linteum & quinq; pedum spatium terræ post mortem concedit? spondet honores, sed heu in fine infamiam donat & ignominiam: spondet delicias & voluptates carnales, & nonnisi morbi, cancri, fici, purulentiæ & ægritudines variæ sequuntur: vitam deniq; diuturnã & in omne æuum duraturam, & si dum minus exspectatur, mortẽ arcessit. Quem bene igitur Salo-

Deus & mundus plurimum inter se dissident.

Eccles.1. mon *Omnia flumina intrant in mare.* Quidquid enim mundus suggerit aut offert, initio quidem mel & ambrosia est, at finis amaritudinem & absinthium præfert: Deus autem è contra amara & difficilia in principio propinat, & dulciaria & mellita in fine. Israelitas in Ægypto lactucis syluestribus pauit, quos deinde manna omnem in se suauitatem continenti in deserto refecit. Et vt eadem Mosis virga, quæ in regno Pharaonis aquas in sanguinem cõmutarat fontẽ aquæ salientis petra elicuit, Samson è mandibula, qua Philisthæos plurimos Orco dimiserat, fontem aquæ dulcis eduxit: ita etiam sæpius accidit, vt è rebus initio quidẽ amaris, insipidis & permolestis incredibilis dulcedo, iucunditas, delitiæ, voluptasque oriatur; & quod initio sinapi erat, postea in arborum fructuum suauissimorum feracem excrescat. *Simile est regnum cœlorum grano sinapis.*

Exod.26. Exod.7. Iud.13. Matth.13.

IV. Fides grano sinapis comparatur.

Absoluisse me partem hãc credebam, sed aliud quod de sinapi dicẽdum occurrit. Dominum scilicet Iesum sinapis grano fidem aliquãdo similem esse dixisse, *si habueris fidem sicut granum sinapis*, id est, ardentẽ & flagrantem. In quam rem egregiam & scitam referã historiam, quæ huc optime facere videbitur. Calipha Tartarorum rex cum anno salutis humanæ M.C.XXV. Christianos omnes imperii sui finibus excludere & exterminare vellet, quidam ex aulicis consultius esse putauit eos à cœpta opinione deducere, quos verbis Euangelii ad fidem mutandam facile persuaderi posse aiebat; docuisse nimirũ dicebat in Euangelio Iesum Christianorum Deum, *si habueritis fidem sicut granum sinapis & dixeritis monti huic: Transi hinc illuc, & transibit, & nihil impossibile erit vobis.* nihil aũt huiusmodi illos effecturos putabat. Hoc ille consilium probans, omnes mox conuocari Christianos imperat, petitque num Christus in sermonibus verax sit, & Euangelium certissimum? quibus ita se rem habere dicentibus Christianis, hunc mox locum produxit, quem nisi reipsa ante decem dies comprobarent, omnes se neci traditurum cõminatus est, Episcopi & sacerdotes, Christianis per omnes regni limites diffusis triduanum mox ieiunium, orationibus subnixum indixere, quo Deum sibi propitium redderent. Cum iam constitutum tempus aduenisset, & omnes vna cum rege vnum in locum conuenissent, in nomine omnipotentis monti cuidam altissimo vnus eorũ imperauit, alium vt in locum transmigraret; & ecce, rem mirabilem! mox loco cessit, veritatemque dicti Euangelici patefecit.

Matth.17. Spec.exempl. dist.979.§. 145.

Historia admirabilis. Matth.17.

Idem propemodum refert Paulus Venetus dum rerum Orientalium historiam texit; recenset enim Saracenis Euangelio Christi insultantibus, eiusque auctoritatem & veritatem eleuantibus; huncque in primis locum, in quo de montib per fidẽ transferendis agitur, obiicientibus; Christianos id reipsa declarasse, cum montem excelsum, haud procul ab vrbe Tauro, precibus suis alio transtulere, quod & ad thematis nostri expositionem videtur facere, quo dicitur: *Simile est regnum cœlorum grano sinapis.*

Lib.1.de regionib.Orient.c.8. Matth.13.

Cæterum inter omnia semina & grana, sinapis videtur esse vilissimum: nihil etiam verbo Dei & prædicatione Euangelica, quã Christus Ecclesiæ suæ agro cõcredidit, esse videtur oculis mundanorum abiectius; at coram Deo & Angelis nihil eadem haberi aut fingi potest excellentius. Omnes quippe flosculi Rhetorici, omnis Theoria physica, omnia argumenta philosophica, nonnisi fabula quædã sunt, si cum doctrina Euangelica comparentur. Testem rei huiusce habeo Dauidem dum canit: *Narrauerunt mihi iniqui fabulationes, sed non vt lex tua*, Ipse quoque gentium Apostolus Paulus verbi Dei contemptoribus agens post futuris temporibus venturos ait, qui pseudoprophetas & doctores prurientes aurib. sequendo, *à veritate quidem auditum auertent, ad fabulas autem conuertentur.*

Verbum quidẽ Dei oculis manus vile apparet. Psal.118. 1.Tim.4.

Hinc Christus summus ille doctor verbũ suum esse voluit humile & abiectum, qui & prædicationem suam humilibus verbis, nullo ascititio adhibito fuco, exposuit parabolas, similitudines, aliaque vulgaria argumenta, obuiis è rebus producta adhibendo; meram & nudam simplicitatem demonstrando, vtpote qui nulla schemata, colorem nullum, nullumque artificium quæsierit. Et consulto quidem, quod veritatem resque verissi-

Deus voluit verbũ suum humile esse.

veriſſimas doceret, quæ nullo fuco aut colore adulterino opus habent, vt mendacium & dolus. Hinc veteres illi Philoſophi, vt ea quæ docerent quamuis è mendacijs cõflata, vera eſſe comprobarent, verbis plurimis ijſque ad fucum compoſitis & coloratis vtebãtur. Ita ſcilicet mendacium colorari & palliari oportebat.

Similc. Solent mulieres deformes & corpus diſtortum habentes, fuco ſibi & pigmentis venuſtatem conciliare, atteque alia formam pararia facere; pulchræ vero & formoſæ huiuſmodi fucos & purpuriſſam abhorrent. Mendacium, vt hoc propoſito adaptem, deforme eſt vt quod maxime, turpe, ſordidum: quod vt deformitatem, turpitudinẽ, imperfectiones reliquas tegat; eloquentiæ fuco opus habet; at prædicatio Euangelica, verbum Dei, ipſa inquam veritas, quæ & pulcherrima & nitidiſſima eſt, nullo indiget artificio aut ementito habitu. Adeo vt non modicam Euangelio iniuriam irroget is, qui verbis ad artem compoſitis, floſculis ſcholaſticis, & Rhetoricis coloribus ipſum colorare & exornare contendit. Heu igitur ſeculi noſtri peſtem ac labem! in quo plurimos reperire eſt concionatores qui eloquentiam magis ſuam oſtentant, quam ad virtutem auditores exſtimulant.

O calamitatem ſingularem! Hac de re conqueſtus olim eſt Dominus, cum de diſertis & ſui iactatoribus concionatoribus Ieremiæ ait: *Nunquid nõ verba mea ſunt quaſi ignis, & quaſi malleus conterens petras?* Nihil autem aliud verbis illis deſignatum voluit, quam Euangelij, quod eſt verbum Dei, concionatores, non ad inſtar adulantium oratorum philoſophorumque, ſermonem debere componere, ſed inſtar ferratiorum zelo ſuccendi, inſtar latomorum adamantina, & pertinacia corda perfringere oportere; idque ſimpliciter & natiue ſine vllo fuco aut ſchematum colore. E quo ſingularem ſæculi noſtri concionatorum vanitatẽ colligere datur. Quid ſi hoſtis vrbi huic immineret eandem euerſurus, & excubitores & præſidiarij loco pilorum, miſſilium bolidum & haſtilium flores eiacularentur, roſas & lilia ſpargerent, non gladios ſed ſerta vibrarent; anne hoc modo hoſtem propellerent? nequaquam. Eodem prorſus vos modo agere certiſſimum eſt cõcionatores; rempubl. Chriſtianam & animas vniuſcuiusque præſentiſſimo periculo exponentes. Quando enim inimici noſtri; peccatum, hæreſis, dæmon Eccleſiam oppugnant tantum abeſt, vt eoſdem verbo Dei propulſetis, fortiſſima validiſſimaq; ſacræ Scripturæ arma adaptetis; vt etiam ad aniles fabulas recurratis, conceptus ſeculares & gentiliſmum redolentes adhibeatis, & hiſtorijs profanis, nonniſi floſculos, elegantias, nouitates, deliciasque rhetoricas ſeligatis, itaque hoſtes in Eccleſiæ arcem admittatis: cum potius verbis grauibus, minacibus, caſtigantibus opus foret, quibus & peccatores expugnaretis, vitiaque iugularetis. Sed ehe! nonniſi verba aurea, mellita, fucata, elegantia, ementitæ pulchritudinis, ſed tamen clumbia, hodie in cathedris regnant.

Notent, obſecro, hi comminationem illam quam Ieremiæ Prophetia ſcriptam legimus; qua maledictus declaratur is, qui facit opus Domini fraudulenter, & gladium ſuum ſanguine veretur tingere: *Maledictus qui facit opus Domini fraudulenter, & maledictus qui prohibet gladium ſuum à ſanguine.* Per antonomaſiam autem & excellentiam opus Domini vocatur, ſalus animarum: quod ille fraudulenter agere perhibetur, qui in concionibus placere auditoribus eorumque auribus ſeruire contendit. Hoc ſcilicet eſt, Euangelium fallere, hoc eſt, in verbis Dei fucum facere, hoc eſt, veritatem ſtultitiæ ergo deſerere. Nam doctrina hæc ſimpliciter & candide, nulloque adhibito pigmento tradi debet.

Dauid rex non prius cum Goliada manus conſerere potuit quam Saulis arma exuiſſet: quod diuinitus factum eſt, vt nimirum ſingularis hæc victoria non armis regijs, ſed diuinæ protectioni aſcriberetur. Ad eundem modum, non vult mundum aut peccatum, gigantes illos coloſſæos, regijs Philoſophorum vel Oratorum armis ſuperari Deus, ſed ſolo pedo & lapidibus ad terram deijci, quibus tamen nihil ad pugnandum haberi poteſt vilius. Hinc in primos ſui præcones, non Philoſophos, ſed idiotas, piſcatores, omnium

1. Cor. 1. nium scientiarum ignaros selegit. quod Apostolus Gentium innuit dum ait: *Videte vocationem vestram fratres; quia non multi sapientes secundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles, sed quæ stulta sunt mundi, elegit Deus, vt confundat sapientes, & vt non glorietur omnis caro in conspectu eius.* Hæc omnia occasione grani sinapis dicta sunto, quod tametsi omnium granorum minimum, paulatim excrescens, patulisque luxurians comis fit arbor, ita vt volucres cœli veniant, & habitent in ramis eius.

V. Quid aues hæ designent. Arbor porro hæc, quæ ab exiguo hoc sinapis grano pullulat, vt paulo ante iam dixi, vniuersum Ecclesiæ corpus est, rami vero, diuersi eiusdem status, Religiosi inquam, Laici continentes coniugati. S. Hilarius per aues Apostolos designari putat, qui instar luscinię in ramis Ecclesiæ considentes, iucundissimam prædicationis Euangelicæ harmoniam & concentum edunt: ad quem alluſit Psalmographus dicens: *Præuenerunt principes coniuncti psallentibus.* Psal. 67. S. Gregorius autem ijs iustorum animas denotari credit, qua leuibus in sublime, ad diuinorum vsque mysteriorum contemplationem alis eleuantur, ad quam magni illi Philosophi nunquam pertingere potuere. Alij vero per aues has arboris ramis insidentes, Confessores, Doctores, Martyres, Virgines, ceteroſque iustos, qui in sacro Ecclesiæ statu viuunt, denotari volunt.

Homines auibus comparantur. Equidem per eadem homines intelligo, quippe quos ad cœlestia Deus condidit: in quo me nemo iure reprehendet, nam vt multa auium genera sunt, ita & hominum. Est imprimis auium regina aquila, quam hoc nomine dictam credo, quod vnguibus & aculeis ceteras aues decerpat & laniet: inter homines, ita & plurimos reperire est, qui instar aquilarum, cæteris præesse & dominari contendunt, aliorum exitium & interitum moliuntur, sanguinem proximi exsugunt, & vicinos penitus depascunt: in quo thamno Sichimitarum similes illos esse crediderim, qui regnandi flagrans desiderio, se & socias arbores in exitium traxit dum conflagratione simul omnes periere. Iud. 9.

Secundum locum teneat pelicanus, qui pectus rostro perfodiens, sanguinemque efficiens, eodem pullos fouet & pascit. Inter homines quoque plurimos reperies, qui, quo filios locupletent, amplamq; illis hæreditatem relinquant, non pectus & viscera, sed sanctam Dei legem perfringent, atq; ita sexcenta animæ peccando vulnera infligunt. Homines nonnulli pelicano similes.

Tertium struthio, quæ natura grauis, nunquam in sublime euolare potest, at terræ quodammodo adhærescens, cursitando, calcibusq; terram percutiendo, volitat. Hunc nonnulli etiam homines imitantur, quorum omne studium contentioq;, quasi perpetuo hic victuri, & immortales à Deo conditi essent, erga terrena hæc fragiliaque versantur, quibus affixi nunquam animum ad superna sustollunt, nec meditatione in cœlestib. versantur, corporis peritutisq; nimiũ immersi. Quos item similes esse censeo pisci illi, quem Apostolus Petrus olim dragmam ore præferentem, reti conclusit: nihil enim cogitant aut loquuntur aliud, quam pecuniam, aurum, talenta lucrum, fœnus, vsuram. Alij Struthioni.

Quartum pauo, qui exterius quidem auium pulcherrimus est, & patulo pennarum examine superbit: at ingratissimam vocem eius vel cantum nemo ferre potest. sunt & inter homines, qui vestibus suis & schemate exteriori, purpureo aut byssino, superbiunt, turgent & insolescunt; at mox, vt os in loquelam resoluunt, nonnisi ineptias, lasciuiam, sordesque meras, mundum & carnem sapientes, loquuntur, bonis omnibus merito graues & ingratas. De quibus agens Psalmista ait: *Sepulchrum patens est guttur eorum.* Psal. 5. Alij pauoni.

Quintum & postremum luscinia, aedon, philomela, acanthis, aues Canatiæ, aliæque plures, quæ exiguæ quidem corpore, harmoniam tamen edunt iucundissimam, & cantu suo vnumquemq; recreant. Hi sunt religiosi, mundo quidẽ viles & contempti, cunctos tamen ad virtutem exstimulantes, ad probitatis semitã deducentes, de Deo & rebus cœlestibus perpetuo agentes. Sunt scil. columbi illi felle & nequitia carentes, simplices, in conuictu faciles, nemini graues aut noxij: sunt turtures perpetuo gementes & aridis semper ramis insidentes, dum sua aliorumq; Alij luscinię & philomelæ.

pecca-

peccata assiduè deplorant, & afflictiones Ecclesiæ lamentantur. Atq; omnia hæc auium genera in arboris huius ramis nidificãt, tam iusti quam peccatores, tam scelesti quam innocentes & integri: alij quidem in ramis vitæ monasticæ, alij in status Ecclesiastici, alij denique in status coniugalis.

Duo auium genera.

Sed audite & alium conceptum: quotquot aer aues educat, ad duo reuocari capita possunt; aliæ quippe sunt rapaces & prædæ assuetæ, aliæ vero cicures & mansuetæ: omnes quidem hę, si notastis, in arboribus nidificãt, ea tamen inter vtraſq; est differentia, quod rapaces nonnisi noctu nidum visitent, per diẽ prædæ inhiantes, & circunquaq; escæ conquirendæ gratia volitantes. aliæ vero noctu diuque nidis insideant, pullos excludentes, alarum sordes expurgantes, plumas mũdantes rostrum tergentes, & suauissime per aera cantiilantes. Sunt quoq; duo hominum genera, mali inquam, & boni: illi sunt aues prædatrices, hi cicures; ambæ tamen super arbore Christi Iesu sedentes, eo tamen discrimine; quod probi & iusti nullo non tempore eandem frequentent: siue enim optima valetudine gaudent, templa adeunt, sacramenta percipiunt, concionibus intersunt, siue eũ aduersa luctentur, à cœptis tamen pietatis operibus in quantum per morbum licet, non resiliunt. At improbi, non prius ad hanc Ecclesiæ arborem volant, quam tenebræ ingruant; non prius de Deo cogitant; quam densa grauioris afflictionis nox superuenerit: cum enim lecto affixi decumbunt tunc vitæ emendationem spondent, in pauperes eleemosynas effundunt, sacra celebranda indicunt, orationes aliorum exorationesque sanctorum exposcunt. Sed mox, vt pristinæ sanitati restituti sunt, ad ardorem hunc redire amplius nolunt: nam qui aleæ & lusui dediti prius erant, dediti manent; si antea furabantur, tunc nondum furari desinent. Circa vitæ igitur vesperam & occiduos ætatis canos ad Deum sese conuertunt, templa frequentare incipiunt, conscientiam in tuto collocant; reliquo tempore, velut in meridie, discurrunt, vitia consectantur, voluptates diripiunt, mundum ambiunt, ac nonnisi rapto viuunt. O aues infaustas ac nefandas! sed iam primæ parabolæ finem imponamus, & de alia iam aliquid dicamus, cum hoc initio proposuerimus.

Duo hominũ genera.

VI. Ecclesia fermento comparatur. *Chrysostom. interpretat.*

Altera quam Euangelium hodiernum continet parabola, de fermento est, quod acceptum mulier abscondit in farinæ satis tribus, donec fermentatum est totum, cui regnum cœlorum simile esse dicitur. Chrysostom. inter præcipuos parabolæ huius interpretes; ait Ecclesiam fermento huic assimilari. Nam vt fermentum exiguum licet & vile, massæ pistæ insertum, eandem subleuat & in alium saporem commutat: ita Apostoli, numero pauci, & ignobiles, nulla rerum scientia donati, prædicationibus suis totum mundum condiuere, eumque velut panem sapidissimum, Deique mensa dignissimum, reddidere.

Deus pro rerum proprietate loquitur.

Antequam manum profundius fermentariæ huic massæ indamus, diuinam hic sapientiam prudentiamq; pro rerum proprietate singula exponentem, notemus. In prima parabola regnum cœlorum simile esse ait grano sinapis, quod accipiens homo seminat in agro suo, iam vero fermento assimilat, quod acceptum mulier abscondit in farinæ satis tribus: vt differentiam esse denotet inter viri fœminæ opera. Neque enim pro rei decoro foret seminare mulierem, & vitum pinsere. Adeo vt Christus hic insinuarit, virum in familia rite ordinata, consentanea viris, & fœminam fœminis conuenientia opera agere oportere, & regulam illam grammaticorum quam maxime hic locum habere.

Vir & fœmina sua quisq; opera habeat.

Omne viro soli quod conuenit esto virile. *Deut. 22.*

Vetuit in veteri Testamento Deus, ne quis vestem è diuersis contextam materijs gestaret, scilicet & lineam & laneam, quo designatur, indecens esse, munia & officia, quæ simul constare nequeunt, assumere, id est, viriles simul & muliebres partes agere: neque enim vllam hæ cum illis habent similitudinem, quid namque est aliud, viros fœmininis officijs se ingerere, & fœminam virilibus quam rerum à Deo cõstitutum ordinem peruertere, & merum chaos inducere.

Animalia amphibia.

Mirum profecto est, animalia quædam in rerum natura reperiri, quæ in duobus elementis

mentis sibi inuicem admodum contrarijs viuant: qualia sunt rauæ, mergi, crocodili, glires marini, aliaq; huiusmodi, quæ Græci ἀμφίβια, Cicero libro de natura Deorum *ancipites bestias* vocat. At multo magis mirum reperiri viros qui modo muliebres partes & viriles modo assumant, mulierent item, quæ modo matrem, modo patremfamilias agant.

Prou. 31. Mulieris est solius familiæ curam gerere.

De frugi & cordata muliere ita locutus est in Prouerbijs Salomon, *Considerauit semitas domus suæ & panem otiosa non comedit.* Id est, prudentis & œconomæ matris est, semper agere, familiæ suæ prospicere, ac de sola re familiari cogitare; viri quippe partes sunt, externa negotia pertractare, rebusque grauioris momenti vacare. Quod &

Tit. 2. Apostolus Paulus, Titum in Episcopatus munere instituens admonere non erubuit, *Iuuenculas adhortare vt sint curam domus habentes.*

Gen. 2. In rerum creatione Deus ait, *Germinet terra lignum pomiferum faciens fructum iuxta genus suum:* pomi videlicet poma, pruni pruna, ita cætera cereros fructus proferant; quod & in operibus hominum locum habere voluit, vt scilicet vnusquisque agat, quod è natura ei facere incumbit, viri virilia & mulieres tractent muliebria. Quam operum diuisionem adhibet & Dauid dicens, *Sicut oculi seruorum in manibus Dominorum suorum: sicut oculi ancillæ in manibus dominæ suæ, &c.* quibus

Psal. 122. è verbis manifesto colligere licet, in familia morata, optimisque legibus instituta diuersitatem aliquam functionum inducendam, vt paterfamilias seruorũ, domina ancillarum curam habeat. Huc me fermentum abripuit, hancque verborum mixtio hæc causata est: sed iam ad lineam, *simile est regnum cœlorum fermentum.*

Matth. 13. Sunt quædam in S. scriptura quæ in bonam, tum in malam partem capiantur.

Obiter autem hic notandum, *fermentum*, aliquando in bonam, in malam aliquando partem capi: sunt enim quædã in sacra Scriptura scrinijs verba, quæ vtramque in notionem distorqueantur. Verbi gratia, Leo interdum Christum denotat, vt in verbis illis Apocalypseos, *Vicit Leo de tribu Iuda*: interdum dæmonem, sicut in Epistola Petri Apostoli. *Aduersarius vester diabolus tanquam leo*

Apoc. 5. *rugiens.* Serpens interdum Satanæ symbolum est, *Serpens decepit me*, interdum Messiæ, *Sicut exaltauit Moyses serpentem in deserto, ita exaltari oportet filium hominis.* Aues quoque Luc. 8. dæmones denotant, qui sementem verbi Dei è cordibus auditorum vellicant, hodierno vero in Euangelio pro iustis capiuntur. Ita & fermenti vocabulum in nequiorem partem interdum accipitur, vt Luc. 12. *Cauete à fermento Phariſæorum quod est hypocrisis:* Et in Epistolis Paulinis, *Modicum fermentum totam massam corrumpit.* Hoc autem loco in meliorem, cum regnum cœleste huic simile esse dicatur.

1. Pet. 5. *Gen. 3.* *Num. 21.* *Ioan. 3.* *Luc. 14.* *1. Cor. 5.*

Variæ verbi fermẽtum, significationes.

His ita constitutis, vocem fermentum diuersa in sacra Scriptura significare comperio: Primo namque doctrinam aliquam hominum denotat, vt quando Dominus suis, vt à fermento Phariſæorum sibi cauerent, auctor fuit, *Cauete à fermento Phariſæorum & Sadducæorum*, eo quod traditiones hominumque institutiones edocerent atque hanc esse putat causam Origenes, cur in lege Mosaica fermentum à sacrificijs excluderetur. Verba cautionis hæc sunt, *Dum autem obtuleris sacrificium oblatum in clibano, de simila, panes scilicet absque fermento conspersos oleo, &c. Omnis oblatio, quæ offertur Domino, absque fermento fiet nec quidquam fermenti ac mellis adolebitur in sacrificio Domini.* Secundo pro malitia accipitur: vnde Apostolus, *Expurgate vetus fermentum, vt sitis azymi.* Atque hæc forsitan fuit ratio, cur in Exodo, dum magnus Paschalis comederetur, nemo fermentum domi asseruare sine piaculo potuerit. *In die primo non erit fermentum in domibus vestris: quicunque comederit fermentum, peribit anima illa de Israel.* Tertio prædicationem Euangelicam designat, vt hoc loco, *simile est regnum cœlorum fermento.*

Hom. 5. in Leuit. *Leuit. 2.* *1. Cor. 5.* *Exod. 12.* *Matth. 13.* *Iud. 11.* *Prou. 31.* *Apoc. 12.*

Hæc igitur mulier quæ farinam hic subigit, Ecclesia est, in qua Euangelica prædicatio exercetur: mulier inquam de qua verba illa assentatorum Holofernis vsurpare liceat, *non est talis mulier super terram, in aspectu, in pulchritudine & in sensu verborum:* mulier illa fortis, de qua in Prouerbijs Salomon, *Mulierem fortẽ quis inueniet*, mulier illa Apocalypseos, amicta sole, lunam pedibus premens,

duode-

duodecim redimita stellis, quamque draco persequebatur. Tria autem farinæ sata, quibus fermentum inseritur, triplex dici lex potest, naturæ, Mosaica & Euangelica: hæ enim tres in Ecclesia tractantur: sunt etiam fides, spes, charitas: de his enim tribus in concionibus Euangelicis agitur: sunt oratio eleemosyna & ieiunium, hæc enim tria fideles edocentur: sunt paupertas, obedientia, castitas: nam tria hæc Euangelica doctrina ad perfectionem consulit: sunt denique contritio, confessio & satisfactio, in his enim tribus pœnitentia vera ac genuina sita est, quam toties Euangelici præcones annuntiant. O farinæ dulces ac caræ! sed earum in primis fermentum, quod omnia hæc subleuat, producit ac fermentat! De quo iam plura non dicam, vt finem duabus hisce parabolis imponam.

Tria farinæ sata exponuntur.

Conclusio. Vos vero auditores, horum omnium memoriam conseruate, parabolas has nolite obliuisci: reminiscamini Christum ideo regnum cœlorum grano sinapis contulisse, vt edoceret, non prius regni cœlestis compotes nos fieri posse, quam humiliter de nobis ipsis sentiamus, & in oculis propriis parui simus. Humiles siquidem Deus & demisse de se sentientes amat & amplectitur: superbos & turgidos execratur. Imitamini ad hæc auiculas, quas in arbore hac videtis nidificantes, exuite naturam animalium terram semper intuentium, & ventri obsequentium, at auium assumite, in altum euolate, diuina contemplamini, oculos mentemque in altum sustollite, & sacra mysteria meditamini; fermentum autem malitiæ relinquite, cauete à fermento hypocrisis, fermento prauorum dogmatum, sermo illo nefando quod bonos mores destruit, & animarum nostrarum farinam corrumpit & acidam reddit.

Hanc porro tu nobis gratiam concede, omnipotens Deus, exuberantissime bonorum fons, animarum Redemptor, seruator orbis: tu, inquam, qui vere granum sinapis extitisti, paruum in ortu, paruum in stabulo, paruum in deserto, paruum in passione, & in cruce paruum, sed, qui deinde post resurrectionem, post glorioſum ab inferis reditum, post triumphalem ad cœlos ascensionē adeo magnus effectus es, vt in arborem procerissimam, cæterasq; arbores magnitudine superantem exereueris, cuius sub vmbra & ramis, tot aues nidum struxerint, tot animæ sanctæ & piæ delituerint, mundum tibi vt adhærerent deserentes. O arbor vitæ, & omnium quos ad vitam destinasti refugium, nostrum esto asylum, sedes & quies, nos vero aues tuæ simus, vt à mundo secreti, & ab omnibus terrenis cupiditatibus & negotiis expediti, laudes tuas cantare & mirabilia celebrare possimus: expectantes donec plena & canora voce cantantes audire mereamur angelos, in quorum consortio omnis beatitudo nostra & felicitas vera, ad quam nos deducere dignetur Pater, & Filius, & Spiritus sanctus, Amen.

DOMINICA SEPTVAGESIMÆ.

Partes.

1 *Quod labore opus sit ad salutem.*
2 *De Dei nos vocantis amore præueniente, eiusque pacto.*
3 *De vocantis & vocatorum debito, & horum tardatione.*
4 *Qui sint otiosi in hora vndecima.*
5 *Quid à vespera & procuratore expectandum.*
6 *Quales operarij.*
7 *Quæ merces operariorum.*
8 *Quis quantusq; denarius.*

Simile est regnum cœlorum homini patrifamilias, qui exiit primo mane conducere operarios in vineam suam. Matth. 20.

FIGVRA.

DEVS optimus maximus, cum Hebræorum peccatis ad iracundiam prouocatus, nullam cœlo pluuiam dimitteret, adeo, vt omnes fame se enecandos metuerent: Dauid Rex summis precibus ab eo contendit, & oraculum consuluit, vt indignationis suæ & flagelli intentati causam reuelaret. 1. *Reg.* 21.

Cum autem vnius ob noxam Saulis primi regum Juda tantam terræ ficcitatem euenisse didicisset, vtpote, qui nõnullos Gabaonitarum iniuste neci dedisset: legatos quamprimum in Gabaon destinauit, qui peterent, quamnam pro iniustitia suorum satisfactionem desiderarent, aut quo manes interfectorum piaculo placari vellent. Qui dixere, *Virum, qui attriuit nos & oppressit inique, ita delere debemus, vt ne vnus quidem residuus sit de stirpe eius in cunctis filiis Israel. Dentur nobis septem viri de filiis eius vt crucifigamus eos Domino.* Dauid igitur iratum Dominum placaturus, Gabaonitisq; satisfacturus, septem è sanguine regio, de stirpe Saul, electos dedit, quos in montis vertice, in conspectu ciuitatis cruci affixere. Respha autem aliquorum hic suspensorum mater, casum eorũ grauiter ferens, & dolore propemodum exanimata, cineres conspersa lacrymis suffusa, à cruce, nec nocte, nec die decedebat, sortem filiorũ deplorans, qui nempe non ob suũ, sed patris delictum, morte occubuerant. Hodie porro figuram hanc completã video. Adam quippe primus generis humani parens, cum Deum inobedientia ad iracundiam prouocasset: factum est, vt aquæ penuria mundus laborarit, nullusque amoris, misericordiæ, gratiarumque imber cælo caderet. Seniores porro & magistratus populi Israel, quorum Rex Dauid, eum furorem hunc diuinum auertere iratumque numen placare vellent: Christum, secundũ humanam generationẽ è posteritate Adæ descendentem, & in quo septem Spiritus S. dona, & quidem copiosissime, reperire erat morti & morti, quidem crucis adiudicarunt. Quod triste spectaculum cum Respha, id est, Ecclesia, intueretur, luctu & amaritudine confecta calidis mortem eius lacrymis deplorat Ecclesia in quam musicam & omnem iubilum deponit, tristitiam induit, & carmen lugubre & elegos decantat, deplorat inquam Christi sui sortem, morti non ob sua, sed Adæ parentis sui delicta commissaque, adiudicati. Nec satis esse putans, cineribus se ipsam deuenustare, & ob mortem Christi luctum induere: omni etiam ratione satagit, vt fideles omnes laboribus insistant & ad beatitudinem æternam secum perueniant: exemplum idcirco iis ob oculos ponit, ad quod velut ad normam vitam componant, & omnia verba & facta dirigant, quo tandem ad æternam fœlicitatem pertingant. Parabolam inquam proponit, vt in hac, qui in Ecclesia militante adhuc agunt, videant sibi quid agendum sit, vt nimirum in vinea Domini daborent, quo opere exacto & labore absoluto in triumphante Ecclesia, cœlesti inquam gaudio, mercedem recipiant. Hoc Euangelium hodiernum continet, quod vt aliqua vobis ratione prosit, summi numinis gratiam postulemus & Spiritus S. opem imploremus idq; suffragio & intercessione gloriosissimæ Deiparæ, quam Gabrielis Archangeli verbis salutemus. *Aue Maria.*

I. Opera ad salutẽ necessaria.

Ea semper omniũ Catholicorum, Theologorum opinio fuit, opera sancta piaque ad salutem necessaria esse, laborem meritorum omnium partem, nullamq; sine labore mercedem expectari posse. Hanc dicere solebant veteres, gentiles licet ac pagani, Deos omnia laboribus vendere: apud Christianos autem iam certo certius est, Deum optimum maximum nonnisi sudoribus & sanctis operibus res minimas, nedum gloriam cœlestem, æternamque beatitudinem, vendere: & quidquid in cœlo habetur gaudii laboribus & sudoribus parari.

Atq; hæc fuit ratio, cur Ægyptii laborem exprimentes, bouis caput depingerent, animalis scilicet laborib. assueti: quod & imitantes Romani, bouem diis mactaturi, coronis & fertis caput illius redimebant: inuentes soli labori & ærumnoso sudori coronam & mercedem deberi. Salomon quoque dum in basibus columnarum, & in coronulis pensilyliorum boues & Cherubim effomari voluit, mystice declarauit instar boum nobis in Ecclesia, interea dum viuimus laborandum esse, si Cherubim & sanctorum sortis participes esse velimus.

Caput bouinum laboris Hieroglyphicum.

In Exodo quoq; mandauit Deus Mosi, vt vela & cortinas tabernaculi, lineas, & hyacinthinas, & purpureas faceret. Purpura hæc, quæ tubicunda & sanguinea est, denotat, in Ecclesia ad sanguinis vsq; effusionem nobis laborãdum esse: linum vero quod toties ma-

nus

nus subit, toties tunditur & laboratur, antequã ad perfectionem & formam legitimam veniat, mortificationem designat: hyacinthus autem, qui cæruleus color est, & cœli conuexa imitatur, æternæ beatitudinis præmium. Hinc laudatur in Canticis spõsa quod digitos hyacinthis refertos habeat. Quicunque enim laborat, membraq; sua mortificat, gloriæ hyacinthum promerebitur.

Cant.5.

Matth.11.

Quod & testimoniis è sacra pharetra depromptis confirmari poterit. In Matthæo quippe scriptum legitur, *Regnũ cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.* Perinde ac si Euangelista dixisset: Regnum illud cœleste, cuius Monarcha Deus est: purpurati, Angeli incolæ, sanctorum animæ, terminus æternitas: nonnisi armis paratur, & soli violenti, id est seduli, laborantes, non vero inertes & desides, eius participes & compotes fiunt. Quam deinde sententiam Apostolus confirmans, ait, *Vnusquisq; propriam mercedem recipiet secundum laborem suum.* & quam ipse sexcentis allegoriis eo stabilitum.

Cœlum nonnisi laborantibus paratum.

1.Reg.17.

1.Cor.3.

Dauid priusquam Saulis filiam in matrimonium acciperet, & regis gener fieret, Goliadam prosternere, conflictum inire, vitamque periculo exponere debuit. Mysterium denotat, neminem cœlestem illam filiam, beatitudinem inquam aceipere, & non dico generum, sed filium Dei fieri posse (*dedit illis potestatem filios Dei fieri.*) nisi arma sumat & Gigantem illum, mundũ inquam, expugnet ac prosternat. Quo alludens Iob dicere solebat, vitam hominis militiam esse super terram. Expertus id etiam erat Paulus dum diceret, *Bonum certamen certaui, cursum consummaui*: vt hinc euidens fieret nonnisi laboribus mercedem & præmium parari.

Ioan.1.

Iob.7.

2.Tim.2.

Exploratores Iosue cum è terra promissionis reuersi, fructus terræ coram vniuersa multitudine protulissent, mox dixere, *Terra quam lustrauimus deuorat habitatores suos, ibi vidimus monstra quædam filiorum Enac de genere giganteo.* Profecto Sancti omnes exploratores illi regni cœlestis & eminus è cœlis fructum modo ostendentes, idipsum nobis hodie inclamant, vnaque voce asserunt, per multas nos tentationes in regnum cœlorum intrare oportere.

Num.13.

Ipse quoq; Dei Vnigenitus aperte id demonstrauit: cum enim filij Zebedæi, ambitione excæcati, & honorum sitientes, matrẽ honores petitum ad redemptorẽ misissent, vt scilicet vnus ad dextrã, alter ad sinistrã in regno illius, nullo præcedente labore, sine sudore & puluere, conlíderent: molli eorum superbiam responsione compescuit, dicens, *Nescitis quid petatis.* Insinuare voluit, omnes qui honores ambiunt, & laborem fugiunt, nescire, quid petant, eorumque se postulatis annuere non posse.

Actor.14.

Matth.20.

Cum hoc Domini responsum refero, alterius mihi prorsus similis in mentem venit. Adolescens quidam cum regem Antigonum adiisset: præmiumque virtutis paternæ bello declaratæ petiisset, ipse autem ignauus & imbellis esset, hoc à rege modo reprehensus fuit: *Ego virtuti propriæ, non alienæ; mercedem dare soleo.* Et profecto ea Dei nostri consuetudo est; vt vnicuique nonnisi iuxta laborem & merita; mercedem retribuat. E quo manifestum reddi potest, bona ad salutem opera perneccssario requiri, & fere fatuum eum ac stolidum dici posse, qui nullo exantlato labore, beatitudinem adepturum se sperat.

Apophthegma regis Antigoni.

Inter prima, quæ Isaac Rebeccæ dedit, in pignus amoris monilia, fuere armillæ & inaures. Inaures quidem fidei, armillæ vero bonorũ operũ sunt symbolum. Primum autem & pretiosissimũ monile, quo nos Deus, verus ille animarum sponsus donat, ipsa est fides, quæ *sine* bonis *operibus mortua est*, quibus omnibus si careamus, non est quod Deo placere, aut aliquod ab eo præmium adipisci posse confidamus.

Gen.42.

Iacob.2.

Canticorum ille sponsus, quo amorem, quo se à sponsa diligi sperabat, exterius etiam intueretur, vt signaculum se super cor & brachium ab ea poni voluit, *pone me vt signaculum super cor tuum; vt signaculũ super brachium tuum.* Sponsum vero in corde & brachio signatum gestare nihil est aliud, quam ex toto animo, Deum verum animarum sponsum diligere: illumque amorem operibus bonis exterius testarum facere: atq; hoc est, quod tantopere Deus desiderat.

Cant.5.

Inter cæteros, quos ab ingressu tabernacu-

Leuit.21.

li, locique sancti introitu, Deus per Mosem arceri voluit, erant claudi, & fractam manum præferentes. An non hic allegorice designat, eos qui laborare detrectant (quod fracta manus denotat) cœlo excludēdos, nec auditum, nedum vllam in æterna beatitudine partem exspectare posse? etiam Psalmographus declarauit dicens: *Omnis gloria filiæ regis ab intus, in fimbriis aureis circumamicta varietatibus.* Psal. 44. Id est omnis decor & pulchritudo Ecclesiæ, quæ est filia illa regia, in intentione, quæ latet intrinsecus, & bonis operibus, quæ exterius eduuntur, consistit.

Cur Deus cœlum laboribus parari voluerit.

Opera igitur bona & labores assidui ad cœlum consequendum necessaria sunt, idq; varias ob causas. Primo, quod cœlum sit: adeo vt mirum non sit, si magnos exantlemus labores, sudemus, difficultates varias subeamus. Si enim vt minima quæque in mundo adipiscamur, sudemus, & nullam non molestiam toleremus, cur gloriam cœlestem gratis nobis dari velimus? Patriarcha Iacob quo ad Rachelis nuptias pertingeret, viginti ipsis annis seruire graue non duxit, noctes & dies in gregis commoda inuigilans, ac varias cœli iniurias sustinens, & tamen *videbātur dies pauci præ amoris magnitudine*, quid Rachelis est pulchritudo, si cum cœlestis gloriæ dignitate excellentiaq; comparetur? Tu mihi dic Paule, quid de illa tibi videatur? *Non sunt*, inquit, *condigna passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis.* Rom. 8. Nam quamuis ad aliquot myriadas annorum vitam extenderemus, eosque diuino seruitio obsequioq; impenderemus, nihil omnino hoc esset, ac ne minima quidē tantæ gloriæ particula dignum. Cicero vir prudens & in rebus ciuilibus versatissimus, audito, fratrem Consulatum ambire, mox ad eum literas misit, quarum hæc erat summa: *Peregrinus es, mi frater, Roma est, consulatum petis.* Epist. ad Atticum. Id est, Quid cogitas, quo aspiras? quid prætendis? anne tu externus Consulatū ambis, & quidem in vrbe Roma orbis domina, dignitatem etiam omniū dignitatum primam. Perinde ac si dixisset: Quicunq; ad Consulatum adspirat, laboret prius necesse est, eundemque promereatur: is enim est honor, ad quem nonnisi summis laboribus quis ascendit. Iisdem se Christianus verbis compellet, cum cœlestem sibi beatitudinem promittit, necesse est: *Peregrinus es, cœlum est, beatitudinem petis.* Nam peregrinamur omnes à Domino, & beatitudinem cœlestē petimus, qua nulla maior aut amplior, quanti igitur subeundi labores, quantum oneris sustinendum?

Quæ magnis paratur laboribus, cæra sunt.

Secundo, quod ita homini ad salutem expediat: nam si gratis Deus cœlestem gloriam hominibus elargiretur, non tanti eam Sancti, quanti modo faciunt, cum pugnando certandoque eius se compotes factos esse perspiciunt, existimarent. Videmus enim 1. Reg. 11. fieri quotidie: vt ea, quæ magnis laboribus, & nonnisi præuiis difficultatibus, parata sunt, gratiora & iucundiora existant iis, quarum dormiendo & nihil minus, cogitando compotes reddimur. Testis sit Saul, qui quod gratis, sola diuina electus gratia, ad regnum Israel euectus esset, beneficium tanti, quanti reuera debuit, non fecit, ita vt etiam se fuga subduceret, quo minus in regem assumeretur. At posteaquam Ammonitis profligatis, victoriaque amplissima obtenta, idipsum promeruisse visus est, plurimi fecit: ac sæpenumero apud suos gloriatus est gladio se & armis regnum sibi Israel vendicasse.

Patriarcha Jacob testamentum condens, & hæreditatem inter filios distribuens, singularem præ reliquis Josepho portionem legauit, dicens. *Do tibi partem vnam extra fratres tuos, quam tuli de manu Amorrhæi in gladio & arcu meo.* Hieron. in tradit. Hib. Quæ verba Septuaginta hoc modo interpretati sunt: *Do tibi Sichimam præcipuam super fratres tuos, quam recepi de manibus Amorrhæorum in gladio meo & sagitta*, quamquā & Chaldaica Paraphrasis aliter huc transferat, *Ego autem dedi tibi partem vnam præcipuam super fratres tuos, quam tuli de manu Amorrhæi, oratione mea, & obsecratione.* Videre quot in sensus verba hæc torqueantur: equidem viam regiam insistendo, cōmunemq; Patrum expositionem sequendo, per partem hanc singularem Sichimā, Samariæ opidū denotari credo, quam Jacob per filios suos Dinæ raptū vindicātes, omnesq; Sichimitas profligātes, acquisitā, Josepho donauit:

qui

qui quo magis Ioseph o gratificaretur, suumque amorem in eum testatum faceret, apertius partem & hæreditatem se tradere asserit, quam multo sudore & summo vitæ discrimine sibi pepererat. Docere nos quin etiam voluit, ea quæ magna difficultate parantur, cariora & gratiora esse ijs quæ stertendo ac sine labore nobis obueniunt. Hinc voluit Dominus violenter nos cœlum rapere, & sudore molestiaque gloriam immortalem acquirere: vt nimirum eo sit acceptior, plurisque eandem faciamus, quã si gratis ad ipsam deueniſſemus.

Hodierno id Euangelio, sub egregiæ cuiusdam parabolæ inuolucris, expositum video, in quo regnum cœlorum patrifamilias, summo mane ad operarios in vineam suam conducendos eunti simile esse traditur: quibuscum dum ille ex denario diurno conueniſſet, in vineam suam singulos destinauit, qui deinde sæpius diuersis temporibus egressus & alios vinitores reperiens, ad eamdem omnes misit. Cum vero iam sero factum esset, vocato procuratore domus, singulis denarium, prout cum vnoquoque stipulatus erat, persoluit. Historiæ seriem Matthæus descripsit: è qua vt aliquid in rem vestram adducam, primo de vinea vinitoribusque, deinde de mercede & denario loquar.

II. Vix parabolæ huius limen ingresso quamprimum etiam minus cogitanti occurrit, patrem hunc familias esse Deum: vinitores, nos omnes: vineam Ecclesiam, & denarium, ipsam beatitudinem. Vinea igitur Ecclesia est, tam triumphans quam militans quod in hac vinitores conducantur, in illa vero præmium accipiant. Paterfamilias siquidē haud dubie ipse Christus est: redemptor noster, aut secundum nonnullorum interpretationem ipse Deus Pater, Ipse enim communis omniū nostrum pater est, & paterfamilias, qui diligentissimam creaturarum suarum curam gerit, quique mundi rebus hactenus semper solertissime prospexit ac prospicit. Sed ita, vt primo mane semper exeat mature directurus & dispositurus.

Matth. 20. Amor huius Patris

Exijt primo mane. Tantus Patris nostri in filios amor & affectus est, vt eum è somno dormientem excitet, quo ad nos quærendos, conducendos, meritaque nobis adaugenda exsurgat. Non etiam sine emphasi dictum est: *Exiit primo mane.* Notant enim doctissimi quique sacræ Scripturæ interpretes, & præsertim Hebraæ linguæ periti, matutinam illam è somnis excitationem, magnum aliquod desiderium & amorem vehementem innuere: Exempli gratia, vbi in Prouerbijs in Vulgata legitur, *Qui diligit filium, instanter erudit*: in Hebræo legitur, *Mane diluculo erudit.* Quasi diceret, In eo maxime patris erga filium amor elucet, quod eundem magna contentione diligentiaque summo mane erudiat. Quin & eodem libro cum de pellaci meretricis alloquio, quo adolescentem in illicitum concubitum pellicere conabatur, agitur, dixisse fingitur, *Egressa sum in occursum tuum desiderans te videre.* quæ verba ad fontes Hebraicos reuocata sic leguntur. *Egressa sum, vt mane consurgerem ante faciem tuam.* Quasi dixisset, Ita me tristis absentia tua affecit, itaque tui videndi desiderio flagraui, vt summo mane surrexerim, quo vultum mihi carissimum intuerer. At maior longe Dei in nos amor est patrisque huius cura & affectus vehementior. familias erga nos. *Prouerb.* 13. *Prou.* 7.

Quæ duo vt sacra Scriptura exprimeret, metaphoricum loquendi modum adhibuit. Describitur quippe pater hic in Psalmis super Cherubin ascendisse, & ventorum adminiculo per cœlos terramque volitasse, *Et ascendit super Cherubin, & volauit super pennas Ventorum.* Figurata vero hac loquendi ratione designatur, quando Deus amore diligentiaque suis in necessitate constitutis subueniat & auxilietur: quippe, qui non incedere: sed instar venti pernicibus pennis per aera ferri videatur. *Psal.* 20.

Exiit primo mane. Hic notes velim, ô anima, patris huius bonitatem & clementiã qui nimirum primo mane surgat, misericordiam declaraturus, vindictam autem exercitaturus, & flagella intentaturus, sero domo exeat. Cum enim Adamum grauissimi criminis reũ castigare decreuisset, non mane sed post meridiem exijt, *Deambulans ad auram post meridiem.* At misericordiam & bonitatem facturus currit, festinat, & ventorum instar volans properat. Atque hoc est, quod sub Cherubin illius *Matth.* 20. Deus in benignitatem facilis, in iustitiam tardus. *Gen.* 3.

Ezech. 10. illius figura, pedes simul & alas habentis, declarare voluit Ezechiel: Deus namque sanctus ille Cherubinorum rex vere pedes habet, quibus ad corripiendos peccatores lente incedat: alas itē quibus volet, dum benigne eos in gratiam admittere satagat. Adeo vt de ipso assentatorius ille Poetæ versus vsurpari merito queat:

Tardus es ad pœnas princeps, ad præmia velox.

Deus in ijs quæ ad salutem nostram spectant proiudus est.

Colligi hinc profecto patris huius prouidentia, cura, sedulaque anxietas & infracta diligentia potest: qui nimirum sub crepusculum surgat, ante solis ortum, tenebris nondum dissipatis, sed stellis adhuc in aere rutilantibus. De ipso namque locutus videri queat Iob Propheta dicens: *Vbi eras, cum me laudarent simul astra matutina, & iubilarent omnes filii Dei?* Noudum etiam surrexerat sponsa illa Canticorum cum sponsus ad ostium pulsans, diceret, *Aperi mihi soror mea sponsa, quia caput meum plenum est rore.* Solem nimirum nondum exorto, qui rorem exsiccet. Eamdem sponsa diligentiam in dilecto obseruat; cum alibi ait: *Ecce iste venit saliens in montibus, transiliens colles.* Quid autem tantopere properare, quid ita festinare cogit? itineris proculdubio longinquitas, & hominum conuersio, quos è peccatoribus & improbis iustos, à tartari ritionibus lampades cœlo aliquando rutilaturas, & astris inuidiam facturas, efficere contendit.

Iob. 38.

Cant. 5.

Cant. 2.

Exijt primo mane. Quam matutinus est Deus, quam tempestiue exsurgit, vt nos vineæ suæ cultores conducat, & gloriæ æternæ nobis denarium concedat! ab ipsis incunabulis, ne dicam matris vtero, misericordia sua magna nos præuenit. Quam mane Samuelem, Ieremiam, Ioannem Baptistam, alioſque innumeros sibi elegit & vocauit! ab ipsa videlicet matrice vocati sunt, & summo mane ad vineam colendam à patrefamilias conducti. Audite quid de se testetur Isaias *Dominus ab vtero vocauit me.* quid sentiat Ieremias, *Priusquam te formarem in vtero, noui te* quid Psalmographus scripserit? *In te proiectus sum ex vtero.* & alibi, *suscepisti me ex vtero matris meæ.* quid Lucas Euangelista de magno Zachariæ filio referat? *Et Spiritu sancto replebitur adhuc ex vtero matris suæ* quid denique de se profiteatur Apostol. *cum autem placuit ei, qui me segregauit ex vtero matris meæ & vocauit per gratiam suam.* An non summo mane ille vocari censendus est, qui ante natiuitatis auroram vocauit?

Matth. 20. Dei misericordia ab incunabulis nos vocat.

1. Reg. 3.

Isai. 49.

Ierem. 1.

Psal. 21. & 118.

Luc. 1.

Gal. 1.

Operarij quos Deus diuersis temporibus in vineam suam misit.

Neque hic illius diligentia & sedulitas stetit: nam à primo quo surrexit momento, vsque ad horam vndecimam, operas in vineam destinare non intermisit: omni enim hora quos in Ecclesiæ vineam mittat, idoneos operarios quærit. Nam summo mane, id est, iam ab ipso mundi exordio, Patriarchas vocauit, qui fuere omnium primi qui vineam illius excoluere: deinde Prophetas mox Apostolos, postea Martyres, post omnes hos doctores, alioſq; innumeros: itaq; summo mane egressus est conducere operarios, quibuscum de stipendio conuenit.

Conuentus & pacta Deum inter & hominem.

Conuentio hæc ex denario, pactum quod dam inter Deum & hominem initum denotat, quo alter alteri indissolubili quodam vinculo & nexu se obligat, hinc quidem homo, omni se ratione effecturum spondet, vt vinea fructus proferat, id est, Christiana se opera editurum: illinc vero Deus, si fructum viderit, in compensationem, vitæ se æternæ præmium præbiturum. Præterea, non satis est Deo, gloriam homini suam promisisse; sed vltro se quin etiam ad dandum obligat, quod & scripto, ne qua fraudis detur occasio, vult stabiliri. Et merito quidem, vult enim imprimis suis firmiter nos promissis confidere, nullaque de ijs ratione dubitare; vtpote qui fidelissimus sit, & verax in omnibus, neminem in promittendo fallat, aut quod pollicitus sit, implere negligat. Quod aperte testatus Dauid canit: *Fidelis Dominus in omnibus verbis suis, & sanctus in omnibus operibus suis.* Idem sentiebat qui in verbis se Domini, nunquam mentientis, confidere dicebat: *Scio cui credidi, & certus sum, quia potens est depositum meum seruare in illum diem.*

Psal. 114.

2. Tim. 1.

Hinc quoties in veteri Testamento Deus quoddam cum hominibus pactum aut fœdus iniret, vsitata id aliqua cæremonia stabilire, ad maiorem auctoritatem, solebat. Vt in primis, dum pactum cum Abraham

Promissa olim sua Deus cæremonijs confirmabilis.

Patriar-

Patriarcha contraheret, quo certum eum & securum redderet, ita vt de verborum suorum robore non dubitaret (qui nimirum Deus veracissimus, omnisque mendacij expers esset) signum aliquod vsitatum demonstrauit, cærimoniaque pacta conuenta communi confirmauit; flamma nimirum ante eum per medium auium, iuuencarumque duas in partes resectarũ pertranseunte. Ignis autem hic morte eum & lumbifragio dignũ designabat, qui quod inter eos statutum erat, irritum redderet, fœdusque initum violaret.

Exod.14. In Exodo item cum Deus cum populo suo in legis promulgatione pacisceretur, Moses legatus & mediator vtriusque partis, sanguine victimæ & populum, & altare Domini pariter conspersit. Quæ conspersio nihil signabat aliud, quam vtrumque ad fœderis obseruationem deuinciri, nullaque ratione initum pactum, vt ad Hebræos Apostolus scribit, posse rescindi. Deus igitur cum hominibus pacisciturr, atque ideo summo mane exit conducere operarios, & cum ijs stipulari.

III. Dei clementia, quod se ad certas conditiones astringi patiatur.

O misericordiam singularem! ô benignitatem incredibilem! ô Deum clementissimum! qui quamuis adeo potens & sublimis sit, summus videlicet monarcha, ac proinde nullis legibus subiectus, è nemine prorsus pendens, gloriæ sibi tamen & honori ducit, hominis instar ad certas quasdam leges & conditiones adstringi. In quo profecto summa illius misericordia & clementia elucet. An non enim infinitæ bonitatis indicium est, homini vili & abiectæ creaturæ ius tribuere, quo Deo altissimo & infinito actionem intentet, eiusq; maiestatem coram proprio tribunali in ius quodammodo vocet? Hac benignitate bonitateque perculsus Iob dicebat: *Contra folium quod vento rapitur, ostendis potentiam tuam; & dignum ducis super huiusmodi aperire oculos tuos, & adducere cum te cum in iudicium.*

Iob.13.14.

Quam admirabilem Deus modum excogitarit, vt se vasallis obligatus esse posset, eorumque se

At summam admirationẽ meretur, Deum cum vineæ suæ cultoribus conuenire, & stipulari non secus ac si dominus quispiam omni ratione contenderet, quo seruis suis & potestati subijceret. quamuis, si ex congruo & rerum momenta accuratius librando, loqui velimus, nulla ratione dici possit, Deum creaturis, quo præmium illis persoluat, debitorem existere, aut subijci: vt qui sola misericordia inductus pactum ineat, quo se promissa seruaturum obligat, seque pollicitationis factæ fatetur debitorem. Vti hic fieri videmus, vbi magna verborum solennitate nobiscum paciscitur; opera nostra, quæ nullius ex se valoris sunt, ex vi pacti conuentionis huius, infiniti meriti fore, sine qua tamen omni merito & mercede destituta sunt. Atque hunc in modum intelligenda sunt verba illa Lucæ: *Cum feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, dicite, Serui inutiles sumus.* & illa Pauli: *Non sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis*: Ex vi autem pacti huius dicere magna confidentia audet Apostolus: *Reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die, iustus iudex, non solum autem mihi, sed & iis qui diligunt aduentum eius.* hominis debitorem redderet. *Luc.17. Rom.8. 2.Tim.4.*

Cuius rei egregiam in libris Regum figuram legimus. Inter cetera Dauidis etiamnum adolescentis stratagemata, fortitudinisque indicia refertur, quod vrsos perscuteret, leones dilaceraret, lupos iugularet, aliasque belluas & mole vastas, & feritate immanes, non sine præsenti corporis periculo, conficeret. Quæ quamuis profecto singularia, & heroicæ virtutis argumenta forent; nullam tamen ex ijs laudem, nullam gloriã, imo ne obolum quidem adeptus est. At mox vt hominem interfecit, quem ictu lapidis eminus ad terram prostrauit, sine ferro & hastili superauit; omnium præconijs celebratus, gratiam filiæ regiæ consecutus, & Saulis generfactus est. Quid ergo in causa esse putamus, vt Goliadæ pluris, quam vrsorum & leonum demembratio, fieret; cur illa maiorem, quam hac laudem promeritus sit? Vnica rei huiusce ratio fuit, quod Saul Goliadæ percussori filiam se suam in matrimonium daturum spopondisset, nupriasque & affinitatem regiam monstri huius nece parandam sancte iurasset: ni hoc fuisset, nunquam tantam gigantis cædes laudem. *1.Reg.11.* Quomodo opera nostra meritoria.

tantaque præconia nec tantam mercedem obtinuisset. Hinc igitur manifesto colligere poterimus, Christianorum opera infiniti meriti ac valoris esse, qui ex vi pacti quod nobiscum iniit Deus, ortum habet, cum igitur cœlestem nobis gloriam spondeat, equissimum ac rationi maxime consentaneum videtur, vt summo mane in vineam illius eamus, cum ipse vltro conuenire nobiscum, nosque in vineam suam nec opinantes conducere non grauetur.

Mirum homine Deo sine mercede seruire nolle.

O rem admirabilem & paradoxam! Creatura priusquam aliquod Creatori obsequium præstet, de mercede certior esse vult, nihilque, nisi præmio proposito, in honorem Domini exsequi. In quo degenerem profecto, ac plebeiam suam sortem demonstrat, vt quæ Creatori optimo, benignissimoque, sine mercedis & præmij amplissimi spe, obsequi nolit. O ingratitudinem, ne dicam peruicaciam singularem! Vasalli vt regi; mancipia vt domino, filij, patri, Creatori, creaturæ obtemperent, eiusque mandata exequantur; præmia promittantur, & remuneratio præcurrat necesse est. Patere hinc ad oculum potest, plebeios nos & ignobiles mercenarios esse, ex denario diurno operantes, imo sine prompta pecunia, aut saltem opere peracto persoluenda, ne pedem mouere volentes: quorum conditionem exponens Iob ait: *Sicut dies mercenarii, dies eius.* Ea enim conditionis nostræ vilitas est, ex sordes animi, vt, non nobilium & generosorum athletarum, sed plebeiorum ac triuialium instar, nonnisi spe præmij præposita, seruiamus. Inter quos se numerare etiam Dauid rex non erubescit dicens: *Inclinaui cor meum ad faciendas iustificationes tuas in æternum, propter retributionem.* Deus itaque mercedem amplissimam pollicetur, antequam serui obsequium præstent, & operarios certa mercede proposita in vineam conducit.

Iob. 7.

Hominis animi vilitas.

Psal. 118.

In vinea Domini & non dæmonis laborandum.

In vinea igitur Dei, non autem dæmonis, laborandum est; non in prauarum scilicet cupiditatum, honorum, deliciarum, auaritiæque vinea. Quam enim deplorandum ac dolendum est, in vineis hisce Gomorrhæis operam & laborem omnem nos perdere! Deplorauit hoc olim Deus ipse, & quodammodo succenset, cum tam multos in vinea mundi huius, in sua vero paucissimos laborantes aduertat: *Non me inuocasti Iacob, nec laborasti in me Israel.* Id est, Interea dum idolatræ dijs suis supplicabant, tu Iacob silebas, nullaque me prece placabas: interea dum proprio idolis suis sanguine litarent, tu nullum mihi amoris obsequijq; signum ostendebas: si quem vero laborem perferebas, non in mea hunc vinea, sed cupidinis auaritiæq; exantlabas. Hic autem paterfamilias non conducit operas, nisi in vineam suam, & non in alienam, tantaque sedulitate & sollicitudine, vt omnibus diei horis, tertia sexta, nona & vndecima, in compita egressus sit, operarios conducturus.

Psal. 45.

Circa vndecimam vero exiit. Non est autem, vt amplius nos ipsos excusemus, Auditores; omni quippe nos hora Dominus ad se vocat. Iam inde ab vtero matris testatur hoc Ierem. dicens: *Dominus ab vtero vocauit me.* vix ipsi quoque in hunc mundum ingressi sumus, quin ipsa nobis fides, gratia, aliaque charismata conferantur. Ab ipsa etiam adolescentia; quoties enim auribus nostris insonat dicens: *Adolescens tibi dico surge?* Sed quæ nostra socordia est, sæpe quidem vocantem Dominum audimus, at semper frivolam aliquam excusationem præteximus, imo longius, ne vocantem audire compellamur, recedimus. In quo adolescentem illum Euangelicum, à Domino ad Apostolici culminis honorem euocatum, sed patris grandæui prius sepeliendi sibi licentiam dari postulantem: *Permitte me primum ire, & sepelire patrem meum*, imitamur.

Matth. 10.

Ierem. 1.

Luc. 7.

Matth. 8. 3. Reg. 19.

Homo semper se excusat, dum à Deo vocatur.

Elias Prophetes cum Elizæum vocasset; venturum se quidem mox ille ait: sed in paternam prius domum secedens, boues & pinguia iugulauit, ciuesque suos epulo sanctissimo refecit: *Tulit par boum & mactauit illud; & in aratro boum coxit carnes, & dedit populo, & comederunt.* Ita & nos quoties à Deo vocamur, conuersionem in aliud tempus differimus, & procrastinamus de die in diem, tota die in foro otiosi stantes, & socordia diffluentes, excusationesque aliquas semper excogitantes; dum ad cœlestia vocamur, statim

in tex-

in terra quædam nobis expedienda adhuc negotia obiicimus : in quo magnum sæpenumero nobis ipsis detrimentum afferimus, excusandoque non parum damni capiti nostro accersimus.

Gen.13. Cum inter pastores Abrahæ & Lot, quotidie iurgia orirentur, ait Abraham : *Ecce vniuersa terra coram te est : recede à me obsecro. Si ad sinistram ieris, ego dexteram tenebo : si tu dexteram elegeris, ego ad sinistram pergam.* Lot igitur, optione data, locis scopulosis & montosis relictis, in amœnissimam & iucundissimam regionem, sed decliuem secessit, in qua tanta tamen regnabant scelera, vt igne cœlitus delapso expiari debuerint. Sed malo in eligendo, inquit Ambrosius, consilio vsus est ; cum è regione, quam vt optimam & fertilissimam selegerat, captiuus abductus sit, & omni substantia denudatus. Huic peccator, mihi credite, persimilis est, qui à Deo toties vocatus, & quasi impulsus, vt certum sibi vitæ genus deligeret ; alta virtutum cacumina, vitæque religiosæ scopulos declinat, quo valles humiliores ingrediatur, voluptatibus indulgeat, deliciis vacet. Diaboli non vero Dei consilia sequatur ; vnde suipsius sæpe exitij causa existit. Deo igitur vocanti auscultandum, nullaq; non hora inuitanti parendum.

Deus omni tempore operarios conducit.

Et sane omni hora egreditur operarios conducturus : prima enim diei hora cum Adamo stipulatur ; tertia cum Noacho conuenit ; sexta Abrahamum conducit ; nona Moysem, & vndecima Apostolos in vineam destinat. Cumq; vltima hora egressus multos in foro otiosos vidisset, stomachatus & succensus ait : *Qui? stetis hic tota die otiosi?*

Matth.20. Deus salutē in Euangelica lege negligentibus irascitur.

Non adeo mirandum est, si in lege naturæ & Mosaica multi salutis propriæ negligentes aut parum de eadem solliciti, reperti sint : at nunc in tempore accepto, in lege gratiæ, vltima mundi hora, postquam tantum nobis Christus amorem declarauit, & tot eum nostri causa labores subiisse, & innumera ab eodem beneficia accepimus, tantis tamq; efficacibus Sacramentis potimur. cœlum cuilibet patet ; desides aliquos esse, dormire securos, otiari, stertere, indignū est, iniquum est, & grauissimo supplicio puniendum. His igitur dictum credamus : *Quid statu hic tota die otiosi?*

Notent hîc curiosi rerum indagatores, solos taxari eos & socordiæ accusari, qui circa horam vndecimam otiosi fuisse comperiuntur : nam tametsi omnes desides & pigri merito reprehendendi sunt, ij tamen in primis redarguendi, qui totos dies in otio transigunt, vitamque inertissimam ac maxime desidiosam ducunt. Quamuis enim adolescentes & iuuenes, qui nondum ad vndecimam vitæ horam peruenere, si deliciis diffluant, otio torpeant, & nihil agant, reprehendi castigarique mereantur : senes tamen, qui vndecimam vitæ horam iam attigerunt, qui ad ætatis vesperam vergunt, mortisque in limine versantur, maiori sane castigatione, si stertant, digni sunt. Quas enim vocanti Domino excusationes prætendent ? quid in suæ negligentiæ purgationem adferent ? quomodo se defendere poterunt ? quid aduersus hanc taxationem : *Quid hic statis tota die otiosi?* dicent :

IV. Senes salutis suæ negligentes magis reprehendendi quam iuniores. Matth.20.

Hinc est, quod B. Martyr Cyprianus inter duodecim mundi abusus hunc inter primos retulerit : *Secundus*, inquiens, *gradus abusionis est, senex absque religione & sanctimonia.* Inter abominationes etiam, quas olim Ezechiel in templi medio vidit, fuere senes, cani capillis, sed lasciuiis viridantes, niuei mento, sed non mente, dorsum altari obuertentes, & flosculorum odores consectantes. Tergum autem altari obuertere, nihil esse potest aliud quam omnis pietatis expertem viuere, quod cum omnem ætatem maximopere dedeceat, tum in sene & cano abominandum est, & maximopere detestandum.

Lib. de 12. abusibus. Ezech.8.

Nam vt arboris illa nomine indigna est, exscindique meretur, quæ, postquam vere frondes & flores protulit, nullum tamen Autumni tempore fructum edit : ita illi hominis nomine prorsus indigni, & excisionem merentur, qui iuuentutis & vernantis ætatis flore elapso, nullos virtutis, prudentiæ, modestiæque, in vitæ autumno, fructus proferunt.

Simile.

At mortalium sapientissimus Salomon,

Tria S. Salomon perosus. *Eccles.25.*

non inter abusus modo hoc referēdum censet, sed monstri etiam simil esse credit, quod merito omnes detestentur & refugiant: *Tres species odiuit anima mea, & aggrauor valde anima illorum. Pauperem superbum, & item mendacem, & senem fatuum & insensatum.* Vt cætera taceam aio, sene insolente, & fatuo nihil reperiri posse aut odiosius, aut detestabilius.

Emblema quo senum stulto um ineptia designatur.

Ridet in Emblematibus senum canorumque verticum stultitiam & ineptam stoliditatem Alciatus. Fingit Amorem & Mortem die quodam ad idem diuersorium declinasse, & casu mane dum discessum pararent, alterum alterius arma sumpsisse. Amorem falce mortis, eiusq; feralibus telis instructum abiisse; Mortem vero pharetram & sagittas cupidineas humeris adaptasse. Amor igitur cum solita in iuuenes tela eiaculari disponeret, & ad amandum incitaret, inopinato omnes, doli ignarus, leto dedit. Mors quoque cum in canitiem illam, decrepitaq; silicernia, alterum iam pedem in Charontis cymba habentia manus iniicere vellet, cupidinis telis eadem transfixit: adeo, vt non occumberent letali arundine percussa, sed iuuenescerent, ineptirent, lasciueque insolescerent. Verba proferam & versus,

Hinc iuuenes occidit Amor fallente pharetra,
Hinc Mors ipsa suos cogit amare senes.

Dicite igitur, num merito aduersus illos verba illa Euangelij detorqueri queant: *Quid facitis hic tota die otiosi?* *Matth.20.*

Senes iam factos nihil toto vitæ tempore boni egisse deplorandum. 2.*Reg.*19.

An non enim deplorandum est, tot hodie seneciones & sola canicie venerandos reperiri, qui annis quidem graues, nullum tamen adhuc in vinea Domini laborem subierint: toto vitæ tempore in mundi huius foro otiosi, & vanitatibus suis impliciti steterint. Sapientior hac in parte exstitit prudens ille Bercellai, cui cum iam seni amplissimos Dauid rex honores offerret, omnem voluptatem & delicias perosus, solo senectutis intuitu eosdem repudiauit, indignum scilicet ratus, se iam grandæuum & annis grauem, quem mortem semper & tumulum præ oculis habere par esset, frequentare regiam, & aulæ deliciis interesse. Quid igitur cogitatis decrepiti, totone vitæ tempore otio diffluetis? *Quid hic statis tota die otiosi.*

Quid? solos illos reprehendis Domine, quos in foro, & per compita otiosos reperis? illine igitur impune habebunt, qui hodie in templis otiosi agunt, qui Ecclesiastica beneficia possident, nulloque bono opere eisdem se dignos exhibent, non incumbentes studiis, concionibus non vacantes, nullum probitatis exemplum dantes, animasque proximorum non ædificantes, delicias consectantes, conuiuia frequentantes, alea & chartis lusoriis tempus transigentes, proximum vitæ dissolutione offendentes, nullam castigationem comminationemve audient? Si in foro otiosos reprehenderis; qui tamen conductorem exspectabant; quid faceres obsecro, si tot Canonicos in Capitulis otiosos & segnes cerneres, os ad cantandum vix semel laxantes, Psalmos non recitantes, orationi non incumbentes, Missæ sacrificium non celebrantes, nullas in pauperes eleemosynas erogantes? Quid, inquam, te facturum putamus, Domine, si tot in monasteriis & cœnobiis religiosos videres, otio pereuntes, somno indulgentes, virtutum exercitio non incumbentes, bonis operibus non vacantes, raro orantes, rarius meditantes, pœnitentiam exosos, fruges denique natos consumere, & de cute curanda plus æquo sollicitos, nihil autem agere curantes, imo nihil vnquam operatos? an non aduersus hos inclamares: *Quid hic statis toto die otiosi?* *Matth.20.* Canonici & Religiosi inertes taxantur.

Solum hic otium & inertiam Paterfamilias coarguit, non autem adulteria, homicidia, pecuniæq; cupiditatem; sed mysterio hoc non vacat. Primo, quod otiū ipsum infame sit; omnes enim offendūtur, cum in rep. bene instituta tot nebulones, vagabundos, errones, otio diffluentes, gladiatoria tamen quadam firmitate præditos, & laboribus fe- rendis idoneos vident. Secundo, quod ipsum omnium malorum radix sit & principium, quod euellere omni ratione conatur. In quo peritum medicum imitatur, qui cum tibiam distentam & intumescentem videt, venam mox aperiendam consuluit, sanguinemque minuendum. Hieronymus quoque non aliud

Otium reipub. noxiū & infame.

Otium omnium malorum radix.

aliud aduersus ingruentes tentationes rustico suo remedium præscripsit, quam otij fugam, & honestam semper occupationem: *Amice rustice, semper aliquod opus facito, vt te semper in micus inueniat occupatum; & sic quantumcunque tenteris, nunquam tamen vinceris.*

Otij damnum.

Ipsum proculdubio otium tam graue est, & noxium, vt Philosophi minus absurdum esse putarint, credere mundum ab æterno fuisse, quam Deo inertiam & torporem aliquem affingere, aut eum vnquam præ otio ab eo dirigendo quieuisse. Hinc constans omnium semper opinio fuit, quam diu Deus fuit, tamdiu & mundum exstitisse: si enim nullus fuisset mundus, Deus ab operando cessasset, quod nulla tamen ratione fieri posse dicendum: cum Ens illud infinitum, & agens omnipotens otiosos maximopere detestetur. Ipsa quoq; nos fides doceat, otium nunquam in Deo locum habuisse, non quod ideo mundum ab æterno fuisse credendum sit: alia namq; in se diuina maiestas & maioris momenti, in quibus operaretur, quam mundi creationem, & totius vniuersi directionem, habebat; diuinæ scilicet essentiæ suæ contemplationem, diuinarumque personarum amorem & mutuam communicationem. At solum hinc efficere volo, otium noxium esse magnorumq; detrimentorum causam: cum Deus ipsum detestetur otiososq; adeo tam acriter corripiat: *Quid hic statis tota die otiosi?*

Matth.20. Deus non esset Deus, si ab operando cessaret.

Inter omnes hosce operarios, nullos reprehendit Dominus, quam qui tota die nihil fecere: nihil enim diuinæ naturæ repugnat magis quã otium, adeo, vt si Deus otiũ ageret, Deus non esset. Est enim agens semper operans, & spiritus semper agens, & nunquam quiescens. Testatur hoc ipse Dominus de se loquutus: *Pater meus vsq; modo operatur & ego operor.* Hinc Græci Patres; inter cætera admiranda nomina, quæ illi imposuere, nomen ei dedere, quod denotat aliquẽ qui semper in opere versetur, vt ita assiduam illam nunquamque delassatam diuinitatis circa creaturas occupationẽ operationemque patefacerent. Hinc Elias Pseudodeitatem Baal exsibilans, illius sacrificulis aiebat: *Clamate voce maiore, forsitan enim Deus in diuersorio est, aut certe dormit, vt excitetur.*

Ioan.5.

3.Reg.13.

Viuacioribus te adhuc coloribus & natiua fuligine depingam otium, mala bellua: atque in primis de te reperio, Catonem hominem illum prudentissimum dicere solitum, homines nihil agendo, discere male agere. Solonem quoque lege vetuisse, filij ne parentes alerent senio grauatos, aut ad inopiam redactos, à quibus nullam qua victum comparent, artem didicissent. Apud Ægyptios adhæc, ne quis otiosus viueret, legem fuisse, qua omnes nomen suum & artem, quæ ad victum parandum sufficeret, ad magistratum deferre cogebantur. Pisistratum etiam, teste Æliano, Atheniensium tyrannũ, quadam die otiosos omnes & vagabundos ad se vocari iussisse, iisq; vnum in locum cõgregatis dixisse: *Si nec boues, nec semina habetis, de meo accipite, vt terram colatis:* metuebat scilicet tyrannus, ne otio suasore coniurationem in caput suum machinarentur, regnoq; eiicerent. Merito igitur S. Augustinus, quem post tot profanos scriptores iam producimus, dicere potuit, Otium hominis in vita adhuc constituti sepulturam esse: & pater familias, cum otiosos in foro stantes conspiceret, iure illos acriter corripere ac taxare: *Quid hic statis tota die otiosi?* Equidem non amplius eos pati queo, nec diutius in eosdem inuehor: quocirca illis in foro relictis, operarios iam conuenturus sum, deq; eorum mercede locuturus: hoc enim initio facturum me receperam.

Brisson. lib.4.

Diogen. Laert.lib.9.

Diod. Siculus.

Ælian.lib. 9.var.

Matth.20.

V. Circa vitæ aut mundi vesperam Deus operarijs mercedem retribuit.

Refert igitur Euangelista, patremfamilias, cum omnibus diei horis egressus esset, atq; omnis generis operas in vineam misisset, cum aduesperasceret, familiæ suæ procuratorem ad se vocasse, dicendo: *Voca operarios, & redde illis mercedem, incipiens à nouissimis vsq; ad primos.*

Cum sero factum, &c. per vocabulum *sero*, quid obstat quo minus mortis, aut extremi iudicij vesperam intelligamus? tunc enim, vitæ die exacto, operarios vocabit Dominus, dignamq; illis mercedẽ retribuet dicẽs: *Esuriui enim, & dedistis mihi manducare, sitiui & dedistis mihi bibere. Nudus fui, &c.* Hæc qui-

Matth.20.

Matth.25.

quidem opera. Sed mercedem mox subiungit: *Accipite regnum quod paratum est vobis.*

Deus mercedem suorum non differt.

Hic gradum sistas velim, anima mea, tecumq; cõsideres, Deum operationum suorũ mercedem diutius; aut in alium diem non differre; sed eodem quo opus absoluere die, laborem compensare solitum. At non ita mundani: nam postquam variis operarios oneribus oppresserint, sanguinem eorum emulxerint, ad ossa vsque emacerarint; non confestim pactum iis præmium assignant, sed de die in diem differunt, procrastinant, quin & mercedem sæpenumero, penitus negant, adeo, vt miseros defraudent, & præter fas & æquum decipiant: In quo grauissimum sacrilegium committunt, quod coram Deo vindictam exclamet. At non ita fecisse legitur sanctissimus Propheta Job, qui suam hac in parte innocentiam declarans, nunquam se operarum aut seruorum suorum mercedem diffuliſſe ait, aut laborem aliorum non soluendo comediſſe: *Si contempsi subire iudicium cum seruo meo, & ancilla mea, cum disceptarent aduersum me.* Hodie vero Homines adeo crudeles & sceleratos reperire est, vt magnæ sibi gloriæ ducant, si seruorum mercedem defraudent: imo vt à domesticis in ius ob eandem defraudationem vocari pulchrum putent, cum tamen nonnisi quod æquum est, postu-

Iob. 31.

Eccl.

Homicidio hocce peccatum non concedere credit Salomon: *Qui effundit sanguinem, & qui fraudem facit mercenario, fures sunt.* Est autem peccatum in Spiritum sanctum, vindictam à Deo etiam in hac vita exposcens. Mundus vero hic; Auditores, crudelis eheu tyrannus est, qui suos misere decipiat ac circumueniat: in quo Labanum imitatur. Hic enim Iacob seruum suum solertissimum & maxime sedulum, qui varias eius nomine molestias subierat, cœlique iniurias passus erat, non semel atque iterum, sed decies in matrimonio filiæ decepit: quod & Jacob vxoribus suis interdum conquestus est cum lachrymis, dicens: *Sed & pater vester circumuenit me, & mutauit mercedem meam decem vicibus.* Est etiam crudelis ille Pharao, qui Israelitas, cum dies integros lateres, & sara humeris gestando laborassent, & sub oneribus grauissimis gemuissent, circa vesperam tamen, loco præmij ac mercedis, loris ac flagellis arabat, virgisque illorum terga conscribillabat. Vnde ipsi laboris & ingratitudinis tantæ impatientes, Pharaoni dixere: *En famuli tui flagellis cædimur, & iniuste agitur contra populum tuum.* At non hæc est boni huius patrisfamilias agendi ratio; nam ingruente vespera, vocatos operarios mercede donatos dimittit.

Mundus seruos suos & clientes decipit.

Gen. 31.

Exod. 5.

Cum sero autem factum esset. Vesperam hanc aut noctem plerique extremi iudicij tempus intelligunt: nam per diem illum cuius in exordio & crepusculo pater hic familias exiit, & sub cuius vesperam mercedem debitam soluit, multi tempus, quod inter mundi initium & finem interiectum est, designari credunt. Est hæc opinio Irenæi, Origenis, Hilarij, Optati Mileuitani, Gregorij Magni, & venerabilis Bedæ. Alij non tam late extendunt, sed tempore, quod à primo Christi aduentu vsque ad secundum interiectum erit, hunc diem circumscribunt, vt Athanasius. Sunt & nonnulli, qui in arctiores adhuc limites contrahunt, dum vniuscuiusque nostrum vitam hic denotari putant: quod CHRISTI Domini verbis stabilire conantur dicentis: *Ambulate dum lucem habetis*; &: *Me oportet operari opera eius, qui misit me, donec dies est. Veniet enim nox, quando nemo poterit operari.* Quomodocunque demum intelligatur, hinc tamen colligetur, vesperi patremfamilias procuratori præcipere; vt operariis mercedem meritam tribuat.

Matth. 20.

Lib. 4. c. 70. in Matth. can. 20. in Matt. lib. 5. cont. Parm. Hom. 15. in Euang. in hoc loco. qu. 52. Ioan. 12. Ibid. 9.

Toparchæ & magnatotes, qui officium administrare debeant.

Obseruandum hic venit, quamuis vineæ huius dominus procuratorem habuerit, cui totius vineæ curam commiserit; per se tamen operis mercedem & stipendium, & non per alios, solui solutionique & rationibus præesse voluisse. Discant hinc, qui in functione aliqua tum sæculari, tum Ecclesiastica constituti sunt, quomodo in dignitatibus se suis gerere debeant, nam quamuis vicarios & præfectos, legatariosque substituant, quorum humeris vniuersam negotij molem imponant; non ideo tamen penitus

nitus ab omni cura liberantur; ad ipsos siquidem spectat, interdum quid agant subdelegati, intueri, rationes examinare, & oculis in omnium manibus euagari, ne hinc forte subditi offendantur, deq; dominorum negligentia, vel vicariorum crudelitate conquerantur.

Ita fecisse comperimus Hebræorum doctorem Mosem, qui cum non satis ijs, quos vt socios ad populi regimen, iudiciaque disquirenda assumpserat, fideret, ipse præesse & summa cum auctoritate præsidere voluit: *Qui iudicarent plebem, omni tempore; quidquid autem grauius erat, referebant ad eum.* Exod. 18. Est enim onus & dignitas quæ non nisi humeris illius, qui eadem fungitur, gestari debet. Hinc Isaias Propheta de Messia, de eiusque munijs agens, ait: *Principatus eius super humerum eius.* Isai. 9. Elias quoque Propheta *currus Israel & auriga eius* esse perhibetur: auriga, quod regeret, & currus, quod omnia totius regni onera & negotia suis ipse humeris sustineret. Beati igitur & felices rectores, qui Prophetam hunc imitantur, resque subditis commissas, suis interdum oculis intuentur. 4. Reg. 8.

Si principes & domini temporales, imo & Ecclesiastici, idipsum hodie vlurparent, non tot in regnis mala, in vrbibus miseriæ, in plebe depeculationes, exhaustiones, insolentiæque apparerent: subditorum, credo, maior haberetur ratio, melius popelli se negotia haberent, quamuis etiam gubernatores, præfecti, & tribuni lapidibus duriores & belluis immitiores forent. Quod Saulem fecisse sacræ docent litteræ: audito enim, habitatores Iabes Galaad ab Ammonitis opprimi & diuexari, & visis eorum lactymis, ait, *Quid habet populus quod plorat*; Cum igitur lacrymarum causam didicisset, penitus permotus, auxilium ijs se laturum & supperias spopondit, *Et insiluit spiritus Domini in Saul, cum audisset verba hac: & iratus est furor eius nimis.* 1. Reg. 15. Ibidem.

Domini sæpe seruos suos adorare videntur, (vt aiunt,) Dan. 5.

Verum aliud hinc erui etiam potest: reperiri scilicet sæpenumero procuratores, actores; vicarios, delegatos qui ad dominorum exemplum compositi sint, & eodem cum illis iure perfusi crudeles, immites, & inhumani: qui quamuis interdum viles sint & plebei, tanti tamen à dominis fiunt, vt ab ijs adorari & coli, imo quo à subditis adorentur, commendari videantur. In quo impium & fatuum Nabuchodonosor imitari videntur, qui & ipse statuas luteas, quas erexerat, diuis honoribus afficiebat, & ab alijs adorari volebat.

Hinc est, quod ipsimet domini & superiores non dominentur, sed sub vicariorum delegatorumque potestate è contra constituti esse videantur: nam soli vicarij & actores in familijs eorum & rebuspublicis imperant & dominantur, ita vt omnia ab eorum voluntate dependeant: tantoque interdum rigore & duritie agunt, ne dicam tam absoluta & plena potestate, vt, tametsi Angeli aulam eorum subirent, si modo ministris displiceant, nullum accessum inuenirent, sed velut indigni repellerentur. Accidit hoc Dauid regi quem Achis rex aula exegit, quem tamen Angeli Dei loco haberet, quod purpuratis illius displiceret. Audimus quid dicat: *Scio quia bonus es tu in oculis meus; sicut angelus Dei, sed principes Philisthinorum dixerunt, Non ascendat nobiscum in prælium, igitur consurge mane tu, & serui Domini tui, &c.* 1. Reg. 29.

Indigna seruitus cum domini à seruis reguntur.

His vti technis & artificijs, hac grassari vidæmon solet, efficere nimirum vt Domini & Principes ipsi seruitutem seruiant, seruorum genua adorent, id est, omnia ab eorum directione & nutu dependeant: è quo ipsa Principum pestis & ruina, regnorum interitus, & rerum publicarum calamitas, vt plurimum sequitur. Insignis profecto versutia fuit, qua in decipiendo Achab vsus est Satan: *Egressus est autem spiritus, & stetit coram Domino, & ait, Ego decipiam illum. Cui locutus est Dominus, In quo? & ille ait: Egrediar, & ero spiritus mendax in ore omnium Prophetarum:* Id est, consiliariorum. Sciebat nimirum omnia Regis huius à ministris consultoribusque dependere, ideo eosdem in fraudem inducere conatur, quo ita vniuersi regni statum conculcaret & euerteret. At hac ratione non agit Pater hic familias, qui non ita procuratori suo fidit, vt non aliquam etiam ipse curam negotiorum in se suscipiat, solutionisq; mercedis interfit. 3. Reg. 22.

Ecce

Paterfamilias ſuis manibus non ſoluit operarijs.

Ecce & alium conceptum: Ipſe paterfamilias denarium ſuis manibus non erogat, ſed per procuratorem eundem diſtribuit: ponderant enim vicarij & magiſtratus inferiores, quotidiana rerum experientia edocti accuratius, pluriſque facere laborem in vinea toleratum ſolent, quam ipſimet Principes otio & delitijs aſſueti. Hocce porro parabolæ membrum, eximium continet myſterium; Nam quemadmodum ipſe vineæ Dominus, eſt DEVS, ita procurator eiuſdem, Chriſtus eſt: huic ſiquidem iniunxit, vt operarijs ſatisfaceret, qui nimirum omnia viderat, & ſimul experimento didicerat, quam ob cauſam Paulus eum *tentatum per omnia* dicere non erubuit. *Hebr. 4.* Vnicum hoc magnum illum athletam Iob, multiſque trophæis nobilem, medijs in calamitatibus & ærumnis ſolabatur, cum aduerſis preſſus diceret, *Scio quod Redemptor meus viuit*, *Iob. 19.* qui haſce ærumnas meas æterna ſit mercede, & vlcera hæc putreſcentia ampliſſimo præmio compenſaturus. Vnice quoque hoc à Domino contendit Pſalmographus cum ait, *Deus iudicium tuum regi da, & iuſtitiam tuam filio regis.* *Pſal. 71.* Id eſt, Mercedis perſoluendæ, præmijque pro laboribus referendi poteſtatem in filium tuum transfer: qui cum te Patrem agnoſcat, vere potentiſſimi Monarchæ filius eſt. Deinde & in alio Pſalmo, *Da Domine imperium tuum puero tuo*, *Pſal. 85.* quaſi dixiſſet, Obſecro te Domine Deus meus, omnem quam habes iudicandi, operaque compenſandi poteſtatem, Meſſiæ, qui in quantum homo ſeruus tuus eſt, conſigna. Atque hæc quidem occaſione procuratoris, cui vineæ Dominus iniungit, *voca operarios.*

VI. *Matth. 20. Epheſ. 4.* Multi in Eccleſia operarij.

De his operarijs in vinea Domini, id eſt, Eccleſia ſtrenue laborantibus agens Euangelicus ille præco Paulus, ait, *Ipſe dedit quoſdam quidem Apoſtolos, quoſdam autem Prophetas, alios vero Euangeliſtas, alios autem paſtores & doctores ad conſummationem ſanctorum in opus miniſterii, in ædificationem corporis Chriſti, &c.* At de præſenti Eccleſiæ ſtatu merito heu! exclamemus, *Meſſis quidem multa operarii vero pauci:* mundus ſiquidem omnes ſibi operas conduxit, Eccleſiæ ne vnum quidem reliquit; quod præclara è Regum annalibus hiſtoria notius faciet: Philiſtæi, barbari illi & incircumciſi, cum Iſraelitas ad certamen prouocaſſent, omnes quos apud illos reperire erat fabros & armorum artifices, in terram Philiſtiim abduxerunt: adeo vt, cum iam in certamen deſcendendum, manuſque conſerendæ eſſent, nec gladius nec haſta in exercitu Saul reperiretur, & proinde ad ſecures, veruta vomeres, ſerrataſque ſudes confugere fuerit neceſſe. *Porro faber ferrarius non inueniebatur in omni terra Iſrael. cauerant enim Philiſtiim, ne forte facerent Hebræi gladium aut lanceam.* *1. Reg. 13.* Hoc imitatur & verſutus hic mundus, qui omnia Chriſtianæ plebi arma è manibus excutit, vt nulla propemodum ad neceſſariam defenſionem hoſteſque propulſandos inueniantur haſtilia: imo & operæ ad colendam Eccleſiæ vineam, Doctores inquam & Paſtores ſtrenui deeſſe videantur, & pauciſſimos reperire ſit, qui gladios ſpirituales adaptent, quive arma cæleſtia eudant. Non abducebant Philiſtæi mercatores, negotiatores, vſurarios, aulicos, aut purpuratos: ſed fabros ferrarios & pelliones: mundus ſimiliter nonniſi Doctores, Prædicatores, prælatos, Præſules alioſque magni nominis calamo & lingua Eccleſiam defendere, armaque ad animæ hoſtes debellandos expugnandoſque adaptare, irretire & illaqueare ſatagit.

Allegoria.

Et ſi quos operarios relinquit, eoſdem ita imperfectos & ineptos habemus, vt officio vix ſuo fungi poſſe videantur: verorum autem operariorum proprietatem naturamq; ad viuum expreſſit Scriptura in Hiram Tyrio, artifice eximio, de quo hocce artis teſtimonium Rex Tyri tulit, *Miſi tibi virum prudentem & ſcientiſſimum, qui nouerit operari in auro & argento, ære & ferro, & marmore, & ligno: in purpura quoque & hyacintho, & byſſo, & coccino: & qui ſciat cælare omnem ſculpturam, & adinuenire prudenter quodcumque in opere neceſſarium eſt.* *3. Reg. 7. 2. Dan. 1.* Veram hic operarij Eccleſiaſtici imaginem habetis: imprimis namque requiritur, vt ſapiens ſit & prudens: deinde, vt ſuæ ſpecimen haud ſpernendum artis in auro & ferro, induſtriam perinde declaret ſuam: id eſt, tam nobiles

biles quam plebeias animas bene moderetur: bonos non secus ac prauos, tam suaues & moribus instar lanæ molles & placidos, quã cor ferro & adamante durius habentes ad virtutem exstimulet: purpuram quoque tractet necesse est, id est, Reges & purpuratos instruat, ijsque bono exemplo præluceat, & verbis ad probitatem viam sternat. Denique vt in omni sculpturæ genere versatus sit, animis inquam nostris velut laminæ omnia virtutum genera insculpat. Hæc quidem operariorum occasione dicta sunt.

Matth. 20. *Vocæ operarios.* Non vocantur hic nobiles, non auro & purpura fulgentes, non sublimes Philosophi, sed soli operarij, de solis operibus hic sermo instituitur: quamuis hodie, durante mundi huius die nonnisi de sola scientia, dignitatibus, nobilitateque habeatur mentio; in tenebrosa tamen mortis nocte, & ad extremi iudicij vesperam nonnisi de operibus agetur. Tunc quippe magis proferet iniurias propter DEVM remisisse, & cum inimico in gratiam redijsse, quam eximias illas Iulij Cæsaris victorias obtinuisse: tunc maiori dignus laude censebitur vnicus humilitatis actus quam omnis illa olim decantata præconijs & à scriptoribus celebrata Alexandri Macedonis maiestas & amplitudo, quam totus terrarum orbis expauit. Vnica tunc in egenos erogata eleemosyna maioris ponderis efficaciæque futura est, quam amplissimæ Crœsi opes, Sueri diuitiæ, aut Crassi talenta.

In die Iudicij de solis operibus erit sermo.

Isai. 29. Tunc Libanus in Carmelum conuertetur, vti prædixit olim Isaias: & quæ prius fieri posse negabantur, fient. Nam quæ modo fertilia & pulchra in mundi huius oculis apparent, tunc sterilescent, & velut inquinamenta sordebunt: quidquid vero iam contemnitur, & quodammodo conculcatur, tunc exsurget, sublimius caput attollet, nitebit, & fructum proferet amplissimum. tunc quoque implebitur carmen illud Annæ, cum gratias de concepta prole Deo agens, in gaudio prorupit, *sterilis peperit plurimos, & quæ multos habebat filios infirmata est.* Multi enim, qui modo hic steriles & infœcundi videntur, tunc subito diuino vegetati spiritu fœcunditatem induent, & ad dignitates sublimabuntur: plurimi vero qui summis hic honoribus cumulantur, quique maximi à cunctis fiunt, in illa die contemnentur, omnium peripsema facti, æternum opprobrium & maledictionem sempiternam pro honoribus & gloria nanciscentur. Omnia denique illic conuertentur, & aliam faciem induent: sola namque bona opera æstimabũtur, & mercedem accipient, & de solis ijs, qui eadem dum viuerent fecere, dicetur, *Voca operarios, & redde illis mercedem.*

1. Reg. 2.

VII. *Matth.* 20. Bonorum operũ merces adstruitur.

Hic ad oculum Catholicæ fidei veritas, & è contra subdolæ hæreticorum artes & commentitia impostura detegitur. hic vniuersalis & communis totius Ecclesiæ opinio & fides asseritur: hic meritorum bonorumque operum merces adstruitur, quod & è sacræ Scripturæ locis confirmari potest, vt illo Geneseos, *Ego sum merces tua magna nimis.* item illo, *Non perdet mercedem suam.* & illo Matthæi. *Gaudete & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cœlis.* A nobis ipsis, fateor, nihil mereri possumus: quid enim aliud quam serui inutiles sumus? Verum Deo manum auxiliatricem admouente, nobis gratiæ tantum confertur, vt quidquid agamus meritorium sit & pretij infiniti. Opera enim nostra in se considerata & secundum naturam suam, nihil aut saltem exiguum quid promerentur, sed Christi Iesu meritis fulta, & cruce illius passioneque tincta, infinitum continere meritum solent, eque spretis quodammodo & vilibus sancta fiunt & pretiosa.

Gen 15. *Marc.* 9. *Matth.* 5. Opera nostra ex se nihil merentur, sed gratiæ diuinæ innixa.

4. *Reg.* 2. Putrescentes aquas Ierichuntas Propheta Elisæus iniecto sale dulces reddidit, insipidasque in suaues commutauit. Aquæ hæ operum nostrorum imago sunt & figura, quæ natura insipida, amarulenta, ingrata & omnis meriti expertia: mox vt passione & cruce Domini nostri Iesu Christi conspergũtur, nihil illis haberi potest dulcius, nihil gustui suauius, nihil palato diuino iucundius.

Exod. 4. Mirabilium illa opifex manus Mosis cum nuda in apertum proferretur, lepram præ-

ferebat: sed ad sinum deinde reducta, omnis expers erat maculæ, & mundissima. Idipsum de operibus nostris sentiendum est, quamdiu enim in se, & sola & secundum naturam considerantur, quamdiu nuda spectanda se offerunt, lepram, spurcitiem, & sordes intuentibus ostendunt: sed in sacratissimæ Dominicæ passionis sinu reposita, eiq; immersa, mirum vt splendeat quamq; diuinis oculis gratia sint & accepta.

Deus primarius bonorum operum nostrorũ auctor.

Quod quo melius intelligatur, notandum occurrit, non solum hominem in bonorum operum exercitio incumbere, aut laborare sed præcipuas Deum hic partes agere, ipsum collaborare, ipsum quidquid in operibus his difficile est, quidquid laboris exhauriendum in se suscipere: ipsum etiam omnes illis nitorem, pulchritudinemque & præcipuum meritum conciliare. Vnde per Prophetam olim dictum est, *Cum ipso sum in tribulatione*, *Psal. 90.* id est, in operibus grauibus difficultatemque continentibus, atque ideo ipsum inuocabat, qui dicebat, *Veniat ad me sapientia Dei, vt mecum sit, & mecum laboret.* *Sap. 9.* Tanta porro Dei nostri misericordia est, vt quamuis præcipuas ipse partes agendas suscipiat, & solus propemodum agat: hominem tamen velit in socium assumere, sibique collaborare: ea quoque conditione, vt sola ex operibus nostris promanans gloria in ipsum redundet: homini vero soli victoria assignetur, perinde & etiam corona ac merces eidem cedat.

Nonne perhumanus & perbenignus dux ille censendus esset, qui postquam vrbem aliquam fortissimam obsidione pressisset, & grauissimos indies labores in castris pertulisset, sudasset, vulnera excepisset, caput discrimini exposuisset: dum, parta iam victoria, triumphus agendus foret, & læto ipse totus exercitus plausu iamiam esset excipiendus, omnem in præfectum, aut vicarium, aut vnum è commilitonibus suis gloriam & triumphum transferret? Ita fecisse Ioab cum rege Dauid legitur: cum enim fortissimus ille castra Rabbath perfregisset, & internecione deleuisset, vrbem quoque Aquarum magno labore & periculis oppugnasset: eam dem prius ingredi noluit & expugnare, quã regem certiorem reddidisset, num ipse eandem intrare vellet, vt ita victoria Regi & non sibi asscriberetur. Eodem prorsus modo Deus cum vineæ suæ operarijs & militibus suis agit: cum enim ipse omnem propemodum laborem perferat, omnem difficultatem absorbeat, ipse, quod durum, graue, & molestum est agendum, in se suscipiat; homini tamen meritum omne adscribit, in ipsum omnem laudem & gloriam traducit, victoriamque ei acceptam referri vult, adeo vt quidquid bene, prudenter, fortiter, animoseque gestum est, hominem solum fecisse dici cupiat.

Vult Deus bonorum operum victoriam homini adscribi.

Expressum hoc aliqua ratione fuit in obsidio & expugnatione Ierichuntina. Præceperat namq; hic Deus, vt omnis populus armatus, & velut in acie constitutus consisteret, itaq; ciuitatem murosq; circuiret; cum tamen ipse sua virtute muros ad terram deijcere decreuisset. Præcepit hoc, non quod simplex hæc murorum circuitio aliquid in eorum ruinam deiectionemque adiumenti adferret; verum vt hac ratione Deo populus cooperari videretur, victoriæque ita particeps fieret. *Ios. 6.*

Ioas rex Israel eum sagittas in incertum emitteret, superueniens Elisæus prophetes manus manibus regijs superimposuit, itaque simul iaculati sunt. Allegoricẽs historiam hanc exponens, dico hominem, qui hoc in mundo à Deo rex est constitutus, dum bonorum operum tela caritatis eximiæ arcu emittit, à Deo adiuuari, Deum manus superponere, ictum dirigere, meritumq; & robur addere; velle etiam vt bonis operibus merces sua & præmium reddatur. *4. Reg. 13.*

Redde mercedem. Iterum dico, opera nostra, in propria radice considerata, & ita vt è proprij arbitrij nostri trunco pullulant, nullam virtutem supernaturalem, nihilque meritorium continere: omnes namque iustitiæ nostræ, vt Propheta præcinit, instar panni menstruatæ sunt. Tamen si, in quantum sanguine & meritis Christi Iesu sublimata sunt, considerentur; infiniti ipsa valoris sunt, mercedemq; promerentur ampliſſimam. Christus enim fons, principium, & fundamẽtum omnium nostrorũ meritorum est. Huc allu- *Matth. 20.* *Isa. 64.* *Cant. 3.*

dens

deus amans illa sponsa dicebat, *Species eius vt Libani:* in quo sponsi sui pulchritudinem Libano rosis & floribus variegato comparauit, idq; non sine mysterio. Libanus quippe mons est præaltus & quasi cœlo minans, è quo omnia ligna, rigna, trabes & columnæ, quas templo suo rex Salomon indidit, petitæ sunt; adeo, vt in solo Libano omne templi magnificentissimi decus & ornamentum creuisse videatur. Sponsa igitur, vt ostendat omnia merita nostra, à quibus ædificium illud cœleste construitur, à sponso prouenire, Libano cum similem esse dixit. quo etiam referri possunt, verba illa Esaiæ, *Gloria Libani data est ei, decor Carmeli & Saron:* quod omnis sanctitas, gloria, & Ecclesiæ splendor ac pulchritudo, omnisque meritorum nostrorum fructus, vni Christo acceptus referri debeat. *Esai.35.*

Idipsum monuit & Paulus, cum in Epistola ad Rom. ait, *Tu autem cum oleaster esses, insertus es oliuæ, & socius radicis & pinguedinis factus es.* Oleaster, & quidquid syluestre, natura sua amarum est, nullumq; fructum palato gratum profert; mox tamen vt oliuæ inseritur, de fœcunditate & virtute illius participans, fructus gratissimos & suauissimos progignit. Idipsum de operibus nostris censendum est; ex se enim syluestria sunt, amara & insipida, eo quod peccatum includunt, & nullius, vel saltem exigui meriti sunt: at si per fidem & caritatem arbori vitæ, quę Christus est, inserantur, gratiarum illius participes efficiuntur, operandoque gloriam æternam ex condigno, vt Theologi loquuntur; promerentur. Quod conuentio ex denario diurna inito, & merces operariis persoluta designat. *Rom.11.*

VIII. Denarius vitæ æternæ symbolum. Triplex de denario hoc opinio.

Et acceperunt singuli denarios. Hi porro denarij, quibus ex condicto operariis persoluitur, vitam æternam denotant, in quo doctores & interpretes omnes mirum in modum cõsentiunt. Sed hic disquirendum cur vnus idemque denarius omnibus persoluatur: cuius rei tres inter se pugnantes opiniones inueniuntur. prima hæreticorum est, dicẽtium in vniuersa parabolæ huius serie non aliud Christum designare voluisse, quam gloriam beatorum aliquando æqualem fore, vtpote quæ ex mera detur gratia, non vero operibus acquiratur, quod hîc omnes operarij post laborem exactum, vnum eumdemque denarium receperint. Altera nonnullorum Catholicorum est, qui nouitatem omnem consectantes, dixere, Christum hic ostendere voluisse, Deum præter omnium opinionem, minorem nonnullis, & quibusdam etiam maiorẽ beatitudinem quam promeriti sint, daturum. Tertia & omnium communissima est, Deum hîc designare æternæ vitæ mercedem non tempori, quod laborando impensum est, sed operi facto respondere: accidit enim sæpenumero, tantum operis ab vno horæ spatio fieri, quantum ab alio vix solido die, qui proinde parem mercedem & eumdem denarium recipient.

Eo prorsus modo, quo Sapiens olim de iusto locutus est, *Consummatus in breui explouit tempora multa,* id est, Iustus licet nõ adeo diu vixerit, tantum tamen operatus est, quãtum qui multa vixerint sæcula. Ita, qui vndecima hic hora venerant, & nonnisi vnius horæ spatio in vinea laborarant; eundem tamen, quoniam tantillo tẽpore tantum præstiterant, quantum qui toto die operati fuerant, & pondus diei & æstus sustinuerant, opere peracto à patrefamilias denarium recepere. Hinc discant Religiosi, non iactare se de professionis & vocationis diuturnitate, discant non efferre se, quod diutius in cœnobio vixerint; hic enim fortasse, qui nõnisi ab hinc anno habitum monasticum assumpsit, plus apud Deum promeritus est, quam plures alij, qui aliquot lustra in Religione transegerunt. *Sap.4.* Religiosi non debent se iactare de professionis annis.

Cum igitur procurator denarium singulis daret nonnulli conqueri & eum iniustitiæ insimulare cœpere: illi enim, qui portauerant pondus diei & æstus, & à mane vsque ad vesperam laborarant; ægre ferebant, eos, qui nonnisi circa finem diei in vineam venerant, & vix horam laborando insumpserant, eadẽ mercede donari. quocirca procuratori dixere indignantes, *Hi vna hora laborauerunt, & pares nobis fecisti, qui portauimus pondus diei & æstus.* Similes esse dixerim operas has militibus, quorũ in libris Regum habetur mẽ- Operariorum murmuratio. *Matth.20.* 1.Reg.30.

tio; hi enim vrbe Siceleg, quæ in tribu Simeon in finibus Judææ sita erat, expugnata, nolebant socios qui ad sarcinas relicti erant, impedimentaq. custodierant, despoliis prædaq; participes facere.

Meriti magnitudo è tribus colligitur.

Notandum hic porro est, meriti magnitudinem & excellentiam è tribus potissimũ rebus elici posse. Primo è temporis diuturnitate. Seruus enim, qui plurimos annos Domini sui obsequio impendit, maiora profecto promeretur eo, qui nonnisi abhinc bimestri vel trimestri in familiam venit. Hoc potissimum nixus fundamento Jacob de soceri sui Laban inhumanitate & ingratitudine conquestus est; *Viginti annis seruiui tibi*, & tam indignis me modis habes? Eodem nitebatur & filij prodigi frater, cum patri queribundus diceret, *Ecce tot annis seruiui tibi*. Id est, Quid hoc video mi pater, tanto tibi tempore seruiui, & nunquam aliquo gratiæ animi signo obsequiũ meum cõpensasti. Rex item Ezechias cum Deo fidelitatem suam testatam vellet, dicebat, *Memento quæso quomodo ambulauerim coram te in veritate & in corde perfecto, &c.*

Gen.31.

Luc.15.

4.Reg.20.

Secundo meriti magnitudinem augent difficultas, & labor, qui in opere insumptus est. Seruus enim, qui vitam suam discrimini tui causa exposuit, pluribusq; caput obiectauit periculis, maiora promeretur beneficia, quã qui nudo seruitij & obsequij nomine contentus, nihil tui ergo passus est. Hinc D. Thomas Aquinas credit quoad præmium accidentale multis Martyrem parasangis Confessoribus, antistare; aliis item plurimis quoad essentiale, qui diutius se diuino obsequio manciparunt, quamuis ipse nonnisi breuissimo spatio Deo fuerit obsecutus. Atque hæc est causa, cur merita nostra exigua sunt: quod videlicet nonnisi in felicibus lætisque Deo obsequamur, in difficilibus vero ipsum deseramus. Quamobrem vnusquisque nostrum audacter dicat, quod olim Dauid profugus coram rege Achia tẽpore prælij dixit, *Nunc videbis quæ facturus est seruus tuus*. Cum enim difficultas aliqua resurgit, cum molestiarum procellæ ingruunt, dicamus Deo: iam videbis Creator & conditor meus, quid tuo sim nomine acturus, quid tui causa passura; hodie fidelitatẽ tibi meam probare, hodiẽ fidum obsequium meum tibi dedicare conabor.

De verit.q. 16.art.6. ad 8.

1.Reg.28.

Tertio ad meriti magnitudinem non parum facit, ipsa caritatis & gratiæ vis ac magnitudo: ita qui inter seruos amplius à domino diligitur, eius quoque gratiora sunt opera, & oculis heri sui acceptiora. Ita Luc. 2. Viduæ illius duos denarios gazophylacio inferentis eleemosyna Deo gratior exstitit, quam eorum, qui thesauros ingentes & talenta regia offerrent. Ad eundem plane modum, ij, qui hodie hora vndecima in vineam venere, maiori mercede donati abeũt, quam qui ab auroræ principio in eadem desudarunt. Quamuis enim Deus iuxta meriti magnitudinem mercedem assignet, ex mero tamen beneplacito puraque voluntate gratiam huic minorem, & illi maiorem erogat; eandem pront visum fuerit vnicuiq; distribuendo, adeo, vt merito nemo conqueri, se cæteris quid minus accepisse, queat.

Luc.2.

Nam, vt in ipso rerum exordio, nulla de Creatura Dei iniquitate iniustitiaq; conqueri potuit vna murcreatura, quod maiori dotata perfectione nõ murare nõ fuerit, & minus absoluta facta sit cum enim poterit, licet omnia è nihilo condiderit, vnicuique quod alia à Deo visum fuit, donauit: ideo etiã vnamquamq; perfectior creaturam infinitas illi agere gratias par est, sit condita. quod cum nihil esset, imo nõdum existeret, Deus tibi esse aliquod contulerit, ita in gratiæ statu idem conditor Deus, omnia è peccato, quod nõnisi merũ nihil est, condidit, ac proinde quod huic maiorẽ, illi minorẽ gratiã elargiatur, nemo merito conqueri potest; at vnicuiq; potius ex officio incũbit, infinitas ei & immensas gratias & agere & referre.

Formosæ illæ Virgines, quæ in gynæceio & conclaui Assueri regis asseruabantur, ex omnium regnorum finibus congregatæ, Esther inuidere non poterant, quod sibi illam à Rege prælatam, maiorique honore affectam cernerent. Nam cum vnaquæque secum cogitaret, se è plebeia & humili ancilla regio tandem thalamo destinandam, & ad regiam propemodum dignitatem euectam, gemmis & auro rutilare; statuere in animo poterat, nullam sibi iniuriam fieri, si Esther cæteris ab Assuero præponeretur.

Esth.2.

Dicen-

Dicendum est igitur, eos qui nonnisi vndecima diei hora, id est, sub lege Euangelica in vinea Domini laborarant, maiori dotatos gratia, quam qui in lege naturæ aut Mosaica vixere, maiori etiam donari mercede, maiusque præmium recipere: atque illos immerito patremfamilias de iniquitate & iniustitia traducere & conqueri. quod enim denarium iis daret, quem condixerat, quemq; operando promeriti erant, aliis vero serius venientibus tantumdem daret; bonitati illius & benignitati asscribendum, in quo nullam culpandi aliis occasionem dedit. Relinquamus igitur iniurios hosce murmuratores & obloquutores, Deique potius benignitatem demiremur, atq; ita parabolæ huic finem imponamus.

Conclusio. Vos autem Christiani Auditores, animo repetite obsecro, quidquid hactenus dictum est, reminiscamini, inquam, Ecclesiam vineæ, Christum Domini vineæ, nos ipsos vero operariorum imaginem gerere: Deum quoque omni diei, id est, vitæ huius, hora, sanctis inspirationibus permouendo, egredi, & nos conducere, vt in vinea hac laboremus: alios quidem in flore & aurora ætatis, alios vero in ætate virili & vitæ meridie, nonnullos etiam circa decrescentem senij diem. Hæc, inquam, animo vestro penitus insculpite, sanctis operibus incumbite, Deo vos obsequio consecrate, otium fugite & segnitiem; & cogitate, acriter illos à patrefamilias correptos, qui in foro steterant otiosi, exspectantes donec ab aliquo conducerentur: nolite stertere, otioque indulgere, sed toto vitæ vestræ tempore strenue laborare, vt cum vesper ingruerit, denarium in mercedem recipere possitis.

Deus omni vitæ hora nos ad se vocat.

Tu vero, ô æterne rerum conditor, magne familias pater, cuius vinea Ecclesia est, cuius operæ nos ipsi, & cuius labores cultusque opera nostra meritoria; nos iam inde à Baptismo vocasti, vt in hac vinea laboremus & sudemus; conduxisti, & nobiscum conueniisti, vt, postquam toto die, aut aliquo saltem tempore in hac vita laborauerimus, beatitudinis nobis denarium persoluas. Verba porro tua veracissima sunt, promissa tua certissima; conuenta tua irreuocabilia, adeo, vt ne minimum quidem dubitemus: scimus enim, quod, quamuis opera ex seipsis nihil omnino valeant, modo filij tui meritis innixa suffultaque sint, pacto quod nobiscum iniisti præsuppositio, in remunerationem tamen, tandem aliquando, id est, vltimo & nouissimo vitæ die, & circa ætatis vesperam, denarium accepturi sumus, vitam, inquam, beatam ac sempiternam, ad quam nos Pater & Filius, & Spiritus sanctus perducere dignentur, Amen.

DOMINICA SEXAGESIMÆ.

Partes.

1 *Parabola quædam de verbo Dei.*
2 *Cur parabolis vsus Dominus, & quis seminans.*
3 *Quales esse oporteat satores verbi Dei.*
4 *Quæ alia seminatoris adiuncta.*
5 *De clamore Domini, & auribus populi.*
6 *Quod semen cadat secus viam.*
7 *Quod semen cadat supra petram, & quod inter spinas.*
8 *Qua terra bona, & quis eius fructus.*

Exiit, qui seminat seminare semen suum. Luc. 8.

FIGVRA.

SECVNDÆ generationis auctor Noë cum arcam, qua se suosque à diluuio immunes seruaret, à Deo iussus esset fabricare, magno eam artificio & industria compegit, ita vt in eadem diuersas mansiunculas & habitacula diuersis vsibus accommoda construxerit. Quintuplicia eidem fuisse credunt Doctores & loci illius interpretes; vnum sordibus egerendis destinatum, & formicarum vice fungens; in secundo, quæ ad victum necessaria erant, asseruabantur, in tertio animalia fera & indomita continebantur; in quarto, mansueta & hominum commercio gaudentia; quintum denique *Genes.* 8.

& postremum volucres simul & homines comprehendebat. fuere nonnulli, qui præsenti historiam hanc Euangelio accommodare conati sunt, in quo Redemptor noster parabolam de semine producit, cuius prima quidem pars secus viam cecidit, vbi & ab auibus sublata, & ab hominibus conculcata fuit; secũda in saxosa & cõfragosa loca, quæ ob humoris defectum radices agere non potuit, ac proinde quamprimum exaruit; tertia vero in dumeta & spineta, à quibus suffocata, in herba & primo flore extincta fuit; postrema autem in terrã bonam, quæ fœlici segete herum beauit, fructumq; attulit tum sexagesimum, tum centesimum. Diuersitatem hanc terræ, cui semen hoc creditur, prout Interpretes loci huius vnanimi consensu tradunt, varia illa arcæ habitacula designant: terra enim viæ proxima carnales & lasciuos denotare videtur, quorũ figura erat forica & sentina arcæ, quod nonnisi immunda cogitent & impudica proferant: saxa & lapides symbolum sunt superborũ, quos secundum arcæ cubiculũ repræsentat, in quo penus & horreum erat, & quidquid ad vitam sustentandam necessarium: in his enim sita potissimum est superbia & iactantia: spinæ & vrticæ, diuites & auaros significant; quorum imago fuit illa ferarum immaniumque bestiarum mansio: nam vt hæ dentib. & vnguibus cuncta dum rapiunt, dilaniant: ita & diuitiæ, quæ prout bene olim Redemptor, ait, vere spinæ sunt. Terra autem bona & ferax, fructumq;, proferens amplissimum, sunt animæ sanctæ, & virtutib. deditæ, per quartum & quintum arcæ habitaculũ, in quo animalia mansueta, aues simul & homines stabulabant, designatæ. Horum autem triplex statui ordo potest: alij quippe in statu coniugali sunt, quos domestica illa animalia demonstrant (animalia autem sunt, quod generationi & proli procreandæ dent operam, quod ipsum animali omni proprium est; mansueti sunt & mites, quod neuter alterum debeat offendere, aut aliquod proximo malum inferre) atque hi fructum ferunt tricesimum. Alij in continentiæ statu viuunt, quos homines in arca cõprehensi designant: nam quamuis in arca aliquot coniugum paria essent, generationi tamen, prout nõnullorum interpretum opinio est, quamdiu terra diluuio stagnaret, operam non dedere continenterq; inter se vixere. hi porro fructum sexagesimum, geminato fœnore proferunt. Alij denique virgines sunt, quos denotant aues quæ cœlos volando petunt, & intra nubes habitare interdum videntur. Hi enim quam proxime ad Angelorum naturam cognationemq; accedunt, puritateque vitæ quam in terra ducunt, Angelicam puritatem æmulãtur, cœlitibus iniuriam facturi; hinc etiam fructum centesimum afferre dicuntur: Videte igitur, vt arcæ habitacula & cubilia cum terræ diuersitate, de qua hodiernum Euangelium loquitur, conueniant & coincidant. Hoc ipsum expositurí, Sancti Spiritus opem & auxilium, idque consueta Deiparæ intercessione, quam vt mediatricem adhibeamus, enixe imploremus, dicamusq; cum Angelico paranympho,

AVE MARIA.

Tantus verbi Diuini splendor & dignitas est, Auditores, tamq; ipsum admirabile, tum cœlestibus cum hominibus apparet, vt sicuti non vnum, sed varia & millena propemodum effecta continet, ita idcirco non vnico, sed plurimis in sacris literis nominibus appelletur; & infinitis propemodum rebus simile esse perhibeatur. Denotat enim cum primis effectus, potentiam essentiamque illius, ipsa pluuia, quod nomen præ reliquis primo iã mihi occurrit: quo nomine ipsum Dauid rex appellauit: *Pluuiam voluntariam segregabis Deus hæreditati tuæ.* Quo in loco de genuina ac vera doctrinæ diuinæ pluuia, quæ hæreditati Jesu Christi, id est, Ecclesiæ, reseruata est, locutus est: in Ecclesia enim Deus nos docet, & verbo doctrinæ suæ, velut pluuia quadam cœlesti animos nostros irrigat. *Psal.67.*

Sacra Scriptura verbũ Dei variis rebus assimilat.

Didicerat hanc loquendi rationem Dauid à legislatore Moyse, qui Ecclesiasten & prædicatorem agens, verba sua pluuiæ esse similia exoptabat, doctrinamque rori. Hinc in cantico ait: *Concrescat in pluuiam doctrina mea, fluat vt ros eloquium meum,* vt *Deut.32.*

his

his loquendi modis verbi diuini suauitatem dulcedinemque exprimeret.

Apoc. 1. Admirabilis ille vir, quem Ioannes in Apocalypsi vidit, quemq; Iesu Christi imaginem referre credit, cuius caput instar lanæ album, oculi instar flammarum scintillantes, facies solis instar rutilans, manus stellis erant plenæ: vocem tanquam vocem aquarum multarum habere describitur, *Et vox illius, tanquam vox aquarum multarum.* Quo mysterio designatur, quod quemadmodū aqua terram sterilem & infœcundam irrigat fœcundarque, ita sacrum Dei eloquium animas Christianorum impinguet, & spirituales in eis fructus producat.

Matth. 17. Eccl. 39. Prophetis quoq; de encomijs vocationeque Messiæ, qui celebris in mundo concionator futurus esset, quemque Pater æternus deinde audiri præcepit, (*ipsum audite*) agentibus; inter ceteros Ecclesiasticus de eo hunc in modum locutus est, *Et ipse tanquam imbres mittet eloquia sapientiæ suæ.* Omnem hic Messiæ doctrinam sapientiæ nomine nuncupat; quod sancta hæc doctrina nonnisi quam sapientissime prudentissimeque exponenda sit, omniaque verba sinceri Concionatoris ore prodeuntia modestiam & sapientiam, non autem inanias & fucum eloquentiamq; puerilem, sperare oporteat.

Verbum Dei securi comparatur. Matth. 3. Luc. 3. Secundo sacrum Dei eloquium secuti comparatur, vt è verbis Ioannis Baptistæ colligere est, qui primus hac comparatione vsus est, dum in Palæstinæ desertis clamaret, *Iam securis ad radicem arboris posita est*, quem locum Hieronymus exponens ait Euangelij prædicationem vere & merito securis nomine appellari, quod concionator eam radicis, id est voluntati, & non ramis, apponere debeat, altaque voce inclamare, *Omnis arbor quæ non facit fructum bonum excidetur, & in ignem mittetur.*

Matth. 3. Dan. 4. Hinc apud Danielem male securim is posuisse censendus est, qui arborem illam proceram, Nabuchodonosorem inquam, radicitus non excidit, nec funditus amputauit, quæ deinde repullulans, ad priorem proceritatem reuersa est: *succidite arborem & dissipate illam, attamen germen radicum eius in terra dimittite.* Vt ita euidens fiat, genuini & veri Euangelistæ partes esse, non inanes inanium conceptuum ramos concutere, nec arbores iniquitatum solummodo agitare; sed ad radicem securim figere, & funditus eas exscindere. Dauid Goliadam expugnaturus: ita primum lapidem iecit, vt frontem feriens vno eum ictu ad terram deiecerit, prostrato ceruices præciderit, vitaque priuauerit. Hūc imitetur sapiens concionator, qui cum mundi peccatique Goliath indies confligit, & ingentes illos colossos gestit prosternere; pedes inquam illorum non feriat, in brachia non collimet, sed caput & frontem petat, itaque victoriam consequetur. Concionator Dauidis comparatus. 1. Reg. 17.

Luc. 13. Hinc pater ille familias, cum ficum nullis onustam fructibus, sed frondibus repletam cerneret, quamprimum eandem succidi fecit, & radicitus exstirpari, *succidite ergo illam, &c.* Ipse quoque Dominus Israelitis olim præcepit, vt quamprimum ac terram Chanaan ingressi essent, arbores omnes infrugiferas stirpitus exscinderent. quin & in Exodo postquam omne cum gentibus commercium, nationumque idolis seruientium familiaritatem & connubia vetuisset, etiam lucos radicitus succidi, & aras sub vmbrosis nemoribus constitutas euerti voluit, *sed & aras eorum destrue, confringe statuas, lucosque succide.* Allegorice hæc omnia denotabant, concionatores præcones Euangelij Christi, veros illos cœli legatos, mundi huius regionem verbi diuini securi accinctos intrando, omnes inutiles vitiorum propagines exscindere & stirpitus euellere, imo ne radicem quidem vllam aut germen relinquere debere. Deut. 20. Exod. 34.

Verbum Dei fermento assimilatur. Luc. 13. in Matth. Lib. 1. q. Euang. qu. 12. Tertia verbi Dei figura & imago est fermentum, cui ipse Redemptor simile dotrinam suam esse perhibuit: turbas enim docens aiebat: *Regnum cœlorum simile est fermento, quod acceptum mulier ab, condit in farinæ satis tribus* Scio, per fermentum hoc Iesum ipsum à S. Hieron. & Ambrosio, Apostolos à Chrysostomo, charitatem ab Augustino intelligi: verum, eodem Hieronymo teste, de scripturarum quoque sanctarum intelligentia verboque diuino capi potest, atq;

per

per tria illa farinæ sata, tres animæ nostræ potentiæ, irascibilis, concupiscibilis & rationalis commode exponi: cum enim verbum Dei attente auditur, partem rationalem erudit & instruit, irascibilem compescit, & concupiscibilem refrænat, Ipsum fermentum est, quod patientiam auget, quod virtutes in anima producit, omnemque animæ nostræ fortitudinem excitat & commouet: fermentum est, quod res spirituales animique pietatem sapidam reddit, & gustum illius conciliat. Quod ipsum cum rex Israel degustasset, mox exclamat, *Quam dulcia faucibus meis eloquia tua, super mel & fauum ori meo.* *Psal. 118.*

Verbum Dei gladio confertur. *Heb. 4.*

Quarto sacra Dei doctrina & eloquia cœlestia gladio comparantur. Vnde ad Hebræos Paulus doctor gentium: *Viuus est sermo Dei & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti.* Quamuis autem locus hic de verbo increato; (vt quidem Chrysostomus, Ambrosius, Theophylactus, Theodoretus, Oecumenius, Thomas Aquinas, Caietanus, alijq; exponunt) intelligatur; plurimi tamen interpretes de verbo creato intelligendum putant, vt Origenes, Augustinus, Ambrosius, & sexcenti alij. *Hom. 3. in 12 Num. Epist. 58. & lib. 10. de ciuit. cap. 21. lib. 3. de virg.*

In rei huiusce veritatem, ex ore viri illius admirabilis; quem Apocalypseos initio Ioannes describit, gladius anceps egredi legitur. *Et de ore eius gladius vtraq; parte acutus exibat.* quem Primasius, Aretas, Pannonius, Richardus à S. Victore, & communis doctorum expositio, verbi diuini figuram esse credit. Anceps autem dicitur tribus de causis, primo propter vtrumque testamentum, quo hæcce doctrina comprehenditur, vt quidem Augustinus censet. Secundo, quod in veteri Testamento vitia & superfluitates carnales, in nouo autem animi & spiritus dedecora næuosque præscindat, quæ opinio Richardi Victorini est. Tertio, quod qui ipsum despiciunt, tum in anima, tum in corpore castigabuntur. Atque hæc communis Patrum sententia & expositio est. *Apoc. 1.* *Lib. 20. de ciu. cap. 21.*

In Canticis Canticorum, lectulus regius à sexaginta de fortissimis Israel & binos quidem gladios, vnum in manu, alterum in vagina habentibus, custodiri ambirique dicitur. *Lectum Salomonis sexaginta ambiunt de fortissimis, vniuscuiusque ensis super femur suum.* Theodoretus hoc de doctrina diuina interpretatur, notaque vnumquemque à stipatoribus his duobus instructum gladijs fuisse, adeo vt qui tum animo tum manibus verba diuina complent, vere fortissimi & maxime strenui dici debeant. *Can. 3.*

Quid? an non omnes hæ comparationes egregiæ videntur? ita profecto, at quæ præsentis dici Euangelio sub parabolicis inuolucris continetur, omnes videtur excellere: in qua verbum Dei semini comparatur, quod ab agricola seminatum, partim secus viam, partim in loca saxosa, partim in spinetum, partim in terram bonam cecidit, quod ipsum fructum attulit centesimum. Euangelista Lucas eandem descripsit, *Exiit qui seminat semina, & semen suum, &c.* Hanc vt melius intelligatis, primo satorem describam, ac deinde semen examinabo ac duobus hisce membris vniuersam parabolæ huius medullam comprehendam. *Luc. 8.*

Seminans hic, Christus est.

Quod ad primum igitur spectat, sator hic, teste Hieronymo in Matthæum, Chrysostomo homil. quadragesima quarta, Sancto Irenæo lib. 4. contra hæreses, ipse Christus est, qui ab omni æternitate arcano Patris sinu egressus in hunc mundum descendit, verbi sui sementem disseminaturus. Dictum autem est, *Exiit seminare semen suum*, quod nullus vnquam exstiterit, suum quidem semen seminauit, sed omnes quotquot hactenus seminarunt, nonnisi Christi Iesu semen disseminarunt. Hinc Prophetæ, cum quid olim prænuntiare ac interminationem aliquam intentare vellent, hoc semper vsi sunt exordio: *Hæc dicit Dominus*: Christus autem turbas docens, semper ait, *Ego autem dico vobis.* *Luc. 8.*

II. Christus inter docendum parabolas miscebat. *Matth. 13.*

Verum, antequam prouehamur longius, & sinus in ventum laxemus, notandum est, Christum docendo concionandoque parabolas vt plurimum adhibere solitum, vnde Matthæus Euangelista dixit, *Et sine parabola non loquebatur ad eos.* ita quippe ijsdem assueuerat, vt nihil propemodum in rerum natura, vel in quotidiano hominum vsu reperire sit, è quo non comparationes similitudinesque, quib. mysteriorum suorum dignitatem

ita

ita nobis commodius ob oculos ponerer, efficuerit. Dixit enim regnum cœlorum alias simile esse fermento, decem virginibus, grano sinapis, alias thesauro abscondito in agris, margaritæ pretiosæ, nuptiis regiis, interdum bono pastori, vineæ, Domino mercedem operariis persoluenti, sagenæ missæ in mare, agro triticum & zizaniam producenti; denique seminanti, vt in presenti Euangelio, *Exiit qui seminat seminare.* *Luc.8.*

Deus vult omnia nobis creata rerum cœlestium memoriam refricare.

Et reuera, si rem accuratius perspicere velimus, penitiusq; intueri, inueniemus profecto, non alia Christum de causa tot parabolis similitudinibusque vsum, quam vt nos hac ratione cogeret quodammodo, rerum cœlestium perpetuo recordari, ac velut in tabula singula propemodum creata repræsentanti, earum nobis imaginem subiiceret. Vult nimirum pastorem ouium tuarū, semen agri tui, vuas vineæ, nuptias quas celebras, thesauros quos asseruas, annulorum tuorum gemmas & margaritas, retia quibus piscaris, seruorum rationes, omnia denique quæ hic agis & moliris, cœli tibi memoriam refricare, mysteriaque diuina edocere.

Industria alphabetiliteras edocendas.

Simile.

In quo imitari videtur cordatum illum & sapientem regem, cuius historiæ veteres meminere; hic cum filium prima elementorum nomina & alphabetum docere conaretur, & ille obtusioris ingenii ipsum memoria tenere non posset, hac industria vsus est. Alphabetum ei tradidit, non in charta exaratum, nulliſq; characteribus expressum, sed tot ei pueros pedisequos addidit, quot alphabetū litteras contineret; quibus ipsa elementorum nomina imposuit, primo ℵ A, secundo ℶ B, & sic ceteris cetera. Atq; ita factū est, vt puer hic cum aliis agens colludensque, & nomine vnumquemq; suo quod Pater indiderat, cōpellans elementorum nomina quamprimum perceperit. Eodem prorsus modo Deus cum hominibus egisse censendus: atq; hoc ipsum erat, quod iam ab initio filio Pater æternus faciēdum præceperat, vt nimirum cœlos super terram conderet; ait enim per Isaiam, *Filimi ego posui verba mea, vt cum illo plantes cœlos in terra.* Cœlos autem in terra plantare nihil est aliud, quam omnibus è rebus comparationes & similitudines elicere, quo nobis, qui *Isai 51.*

hic in terra viuimus, perfecta rerum cœlestiū notitia inseratur. Ipsum est dulcedo illa, mel & lac illud quod Messiæ temporibus colles destillaturos prædixerant Prophetæ: *Stillabunt montes dulcedinē, & colles lac & mel*, ipsum denique denotabunt parabolæ illæ, quas toties Dominus produxit, & præsertim ipsa Euangelii hodierni. *Ioel.3. Amos.9.* *Luc 8.*

Sator verus Christ⁹ est.

Exiit qui seminat. Dixi, & iterum dico, Auditores, satorem hunc Christum Redemptorem esse, illum ipsum qui cœlis semel exiit, quo in terram delaberetur, humanamq; naturam induceret; qui deinde sacratissimo Virginis vtero exiit, doctrinam Euangelicā disseminaturus. Qui verus seminans & agricola est, cum per Prophetam ipse de se locutus sit, *Ego sum colonus*, & seminator. Et sane omnes seminantis proprietates requisitaque peroptime in ipsum quadrant. Seminator enim, cum agros conserit, quamuis opulentus sit, multumq; agri possideat; humilem & abiectam vestem assumit, nullumq; fastum præfert: ita & Iesus Christus in hoc mundo euāgelizaturus, doctrinamq; disseminaturus, q̄uis omnia, vtpote creator, possideret, omniumq; rex esset; vili humanitatis nostræ sacco, qui deinde ipso passionis die conscissus & dilaceratus fuit, sese induit. Colonus adhæc, boues quibus arua proscindat adhibet: Christus Apostolus, qui instar valentium & torosorum boum, præfractorum & obstinatorum glebas effringerent, & sementem Euangelii mundi noualibus concrederent, sibi delegit, Ideo etiam *Exiit qui seminat seminare semen suum, &c.* *Zach.13.* Seminantis proprietates Christo optime conueniunt. *Luc.8.*

Mysteria sua De⁹ simplici & cōmuni modo exponit.

Aduertite hic etiam, Deum mysteria non sublimi & difficili quadam ratione proponere; nec comparationibus & similitudinibus à motu cœlorum, planetarum influxu, maris reciproco meatu, origine fontium, ventorum causationibus, solis defectu, nec ab mutationibus elementorum petitis, quæ ipsis etiam Philosophis ad disquirendum difficilia sunt, sed à rebus obuiis, domesticis, vulgaribus, & captui nostro accommodatis, vti solitum, quo ita ab omni hominum genere intelligantur. Atque hinc imprimis singularis quædam Dei bonitas & benignitas erui potest, qua nullam vnquam maiorem erga homi-

homines exhibuit, quod diuinam maiestatē hic exuerit, & cœlestem illam, angelicam, sublimē, & philosophicam, vt ita dicam, loquendi rationem; quo nostro captui sese accommodaret, & nostrum dicendi characterem stilumque effingeret, sepe fuerit. Quod ipsum veterum quidam Prophetarum demiratus ait, *In terra visus est* magnus ille Deus qui cum Angelis agere & versari consuerat, *& cū hominibus conuersatus est* eorum lingua locutus, eorum phrasim imitatus, ad eorum se stilum conformans.

Baruch 3.

Atque hæc vnica est ratio, cur amans illa sponsa sponsum suum in domum maternam abducere tantopere desiderarit, quo nimirū sermone vulgari, & communi loquendi ratione & lingua, vt dicitur, materna vti eum cogeret; *Tenui eum*, inquit, *nec dimittam, donec introducam illum in domum matris meæ, & in cubiculum genetricis meæ.* Non putabat scil. amans illa maiorem sibi accidere felicitatem posse, quam si sponsus inter cognatos & notos constitutus, illorum se vocibus & sermonibus accommodaret.

Cant. 3.

Simile.

An non enim magnum humanitatis beneuolentiæq; argumētum foret, si rex cum arcana sua consilia rustico cuidam communicare vellet, regium loquēdi morē seponens vulgarē & plebeium assumeret, aulæq; phrases cum rustica loquēdi ratione, quo ille melius & commodius, eadem intelligeret, commutaret? Idem omnino, Deus Opt Max. interdum egit. Moses enim dum Israelitis, quæ à Domino in deserto & alibi receperant beneficia, vti mannæ imbrem, vestium cōseruationem, idque quadraginta annorum spatio, coturnicum epulum, viperarū morsus depulsos; in memoriam reduceret; tandem velut omnium maximum, & ob quod maximas ei agere deberent gratias, subnectit, *Vt recogites in corde tuo, quia sicut erudit filium suū homo, sic Dominus Deus tuus eruditit te*, sermone tibi vsitato loquendo, teq; suum idioma edocēdo.

Deut. 8.

III. Conciona-tores nimiū sublimia e-docere non debent.

Hinc efficitur, cōcionatores Euangelicos, exemplo Domini sui, non nimium sublimia, aut à communi hominum captu remota tractare, vel pro concione proponere debere, quæ nullus auditorum intelligat. In quo hodie tamen pleriq; delinquunt; quod profecto intolerabile est, dum honoris proprii quam salutis animarum studiosiores sunt, & seipsos potius iactant, quam auditores ad bona frugem inuitant: similes ficui illi Euangelicæ, quæ latas quidem & patulas proferebat, quibus seipsam ostentabat, frondes; nullum tamen, quo domino satisfaceret, fructum.

Minorum Patriarcha Franciscus Assisias, cum fratribus concionandi normam præscriberet, edoceretq; qua alios ratione edocerēt, ait, verba vestra pudica sint & honesta, modestiam spirantia & zelum, auditorum saluti incumbentia, vitiorum regnum destruentia, ad virtutem excitātia; illis tartarea supplicia interminando, his autem sempiternam gloriam, idque q̄ compendiosissime, promittendo. Imitando nimirum illum, de quo in Apocal. cuius ex ore gladius anceps egrediebatur, & manus stellas præferebant. Gladius enim verbi Dei vtrimq; scindat oportet, vitia quidem eliminando, virtutes aūt inserendo; & concionator Christianus arma in ore gerat, quo impios verbi sui & doctrinæ acie percutiat, stellas vero manu, quo iustis beatitudinem & gloriam cœlestem promittat.

Apoc. 1.

Dominus hic alluſit, cum Isaiam Prophetam, qui sublime incarnationis diuinæ mysterium describeret, ad se vocans ait, *Sumes librum quendam, & scribes in eo stylo hominis.* Hominis aūt stylo, & calamo scribere aliud non est, quam alta & diuina fidei nostræ mysteria modo quodā vulgari, noto, hominūq; captui accōmodato pertractare, ita vt omnes quam facilime singula intelligant.

Isai. 8.

Idem Dominus, cum in impium Balthasarum Regē Babylonis digno flagello animaduertere constituisset, & furorem suum denuntiare, & tum iniquitates quas cōmiserat, tum supplicia quæ ob easdem promeritus esset, declarare, nonnisi hominis manum, quæ easdē parieti inscriberet; adhibere voluit: *in eadē hora apparuerunt digiti, &c.* Cur humanā hic dexteram adhibere Deum voluisse existimatis? equidem aliis rationib. relictis non aliā fuisse causam credo, quam vt melius barbarus ille Scripturā intelligeret; & quoniam propter solum hominem scriptura hæc exarata erat, ideo etiam hominis dextra, calamo, & stylo eandem describi voluit.

Dan. 5.

In

Exod.38. In rei huius signum Mosi, vt bene sanctus obseruauit Gregorius, præcepit, vt præter tot fontes, tubos, syphões & canales aureos, etiam ænea aliquot vasa, diuersæ magnitudinis & formæ, in sacrificiorum vsum concinnaret. Vult enim prædicatores suos non sublimia modo & alta populo mysteria curiosaique disquisitiones, verum etiam minora, & tenuiora, quæ animarum salutem, & spiritus emolumentum potissimum concernunt, pro concione proponere.

Curiositates honestas & proficuas proponere interdū licet.

Non quod penitus hic notabiles damnare curiositates magnamq; cum doctrinam, cum vtilitatem continentes, velim, si enim concionator non ad sui ipsius, sed gloriam animarumque salutem eas depromit; dubitandum non est, quin omnis concionum illius ornatus, & decoramentū Deo sit futurum quam gratissimum. Iudith enim dum se gemmis & margaritis ornauit, dum crinem calamistro discriminauit, dum vestes cocco & bysso diuites induit, quo Holoferni gratior appareret, nulla ratione peccauit; præsertim cum id non vanitatis causa, sed Spiritus sancti instinctu, fecisse eam sacra Scriptura dicat. Ad hunc etiam modum Christus magnus ille concionator cœlo delapsus, doctrinam hanc diuinam edocens, instar satoris eandem dissemi-

Iud.10.

nat, & vulgaribus parabolis exponit, quid enim seminante & semine tritico aut magis obuium haberi potest?

Concionatorem igitur, Christi exemplo familiarius cum auditoribus agere oportet, eorumque captui conceptus suos adaptare; si enim prouecti sint, & multa rerum cognitione polleāt, sublimia proponat; sin minus, serpat & vulgaria consectetur. Atq; hoc modo verba illa Lucæ intelligenda sunt: *Quis putas, est fidelis dispensator & prudens quem constituit Dominus super familiam suam, vt det illis in tempore tritici mensuram?* Fidelis ille, & œconomus seruus, quem familiæ suæ Dominus præfecit, vt tempore messis mensuram det, concionator Euangelicus est, per mensuram autem hanc tritici verus verbi diuini annuntiandi modus designatur: ipsum enim dum promulgatur, mensura & mediocritas adhibenda, sublimibus scilicet & doctis, alta & erudita; plebeiis autem & imperitioribus obuia & communia proferenda sunt. Modus enim & mensura tam hic quam omnibus in rebus, sunt necessaria.

Luc.12. Mensura & mod⁹ in cōcionib⁹ adhibendus.

Modum hunc seruare didicerat Paulus cum ad Corinthios scriberet, *Non potui vobis loqui quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus tanquam parvulis in Christo lac vobis potum dedi, nō escam.* Prudentis concionatoris est idipsum imitari, indoctioribus simplicia, doctioribus autem magisque versatis altiora & solidiora elargiri. Hinc etiam Moses, cum facie instar solis resplendente monte descenderet, legis tabulas populo prælecturus, vultum velauit, ac velamine emicantem splendorē cohibuit, ne forte populus perterrefactus ab eo fugeret. Vt vero populariter & simpliciter cum iis agat; eorum se moribus agendique rationi accommodat. Audiamus quid hanc in rem dicat Papa Gregorius, *Cornuscantem coram populo faciem velat, qui intimæ claritatis arcana non reuelat.*

1.Cor.3.

Exod.34.

Ioanni quoq; in Apocal. Dominus præcepit, vt templum, altare, & quotquot in ipso adorarent, metiretur: quod mandatum Richardus a S. Victore ita exposuit, *Hoc templum siue altare metiri, præcipitur, quisquis actiuus, siue contemplatiuus verbum eruditionis ministrare secundum virorumq; capacitatē admonetur.* Concionator itaque hoc exsecutus priusquam ad dicendum sese accingat, templum & altare & adorantes circa ipsum, diligenter dimetiatur necesse est, id est auditorum conditionē qualitatem, ingenium mores, virtutes denique & vitia perspecta ad vnguem habeat.

Apoc.11.

Extrem. part. past. lib.5.

Totum igitur hunc tractatum concludentem audiamus Gregorium, dum ait, *Pro qualitate igitur audientium, formari debet sermo doctorum.* Nam vt citharœdus, inquit, non eodem cordas omnes pulsat modo; ita & concionatores non vna eademq; cum omni hominum genere agere ratione par est, sed cordatum illum agricolam, qui exiit seminare semen suum, imitari.

Prolog.3.par. pastoral.

Christus scilicet cœlesti habitaculo & ipso Patris sinu egressus est, quo semen suum hic seminaret; vt præco Christianus videat & discat simul, vnde eum exire necesse sit, cum ad concionandum se accingit: à Deo nimirū à pretiosis filii eius vulneribus, feruore Spi-

ritus sancti; egrediatur, inquam, oratione, animarum zelo, rerumq; diuinarum contemplatione. Paulus Gentiu Doctor, & electionis vas, tertio cœlo, in quo arcana verba & recondita mysteria, quæ non licet homini proloqui, audierat, egressus est; Isaiæ Prophetæ os Seraphin calculo, quem de altari acceperat mundauit, priusquam vaticinaretur: Apostoli quoque nonnisi post acceptum Spiritum paracletum docere Euangeliu incepere.

2. Cor. 12.

Isai. 6.

Luc. 8.

Exiit qui seminat. Vt allegorice hoc exponam, videtur hic ipse Deus Pater, iustitiæ domo, cui ob peccatu Adæ inclusus tenebatur, egredi & in patentem misericordiæ campum prodire semen suum, id est, Christum Dominum, in sacratissimo Deiparæ Virginis vtero seminaturus. Porro diuinum hocce semen primo secus viam cecidit, ipsa videlicet natiuitatis Dominicæ die, neq; enim in palatio, non in domo aliqua, sed in stabulo communi, haud procul a via regia sito, natus est. Deinde cum hominibus conuersatus, & turbas docens, in saxa visus est cecidisse, cum sæpius eũ Iudæi lapidibus obruere conati sint, haud multo post in spinas & ramos incidit, amarissimæ nimirũ passionis tempore, quando spineo serto redimitus, omnium ludibriũ factus est. Deniq; interram bonam cecidit, quando in sepulchro positus, rediuiuus & gloriosus resurrexit, *Et ortum fructum fecit centuplum*: resuscitatus enim patres limbo detentos eduxit, portas paradysi reserauit, inferos vectib. ferreis occlusit, peccatorum remissionem obtinuit, mundumque vniuersum redemit, re ipsa declarans quod in Euangelio olim ipse docuerat, dicens: *Nisi granum frument*, quod ipse Christus est, *cadens in terram mortuu fuerit, ipsum solum manet*: nisi enim ipse mortem oppetiisset nullus præter ipsum salutem fuisset consecutus. *Si autem mortuum fuerit, multum fructum affert, &c.* quod è mundi totius redemptione satis euidenter colligi potest. Iam vero litteralem sensum disquiramus, *Exiit qui seminat seminare semen suum, &c.*

IV. Allegoria.

Christus semini comparatur.

Ioan. 12.

Luc. 8.

Qui seminat non nisi manu seminat: ita verbi Deiprædicator manu potissimum serere debet, id est, operibus sanctis & piis. Hinc iu Leuitico Dominus diuerso semine agros conseri vetuit. Is porro diuersum semen seminare dicendus est, qui aliud verbis, aliud operibus seminat, operibus quidem semen prauum, verbis vero & concionibus bonum. Qua de re Basil. Magnus agens, dicere solebat, cõcinatoris vestẽ è duplici contexta esse debere materia, operibus videlicet ac verbis.

Leuit. 19.

In Psal. 44.

Deinde fator hic exit, seminaturus, & in apertum se prodit. *Exiit qui seminat*, de die in quam & publice, qui enim clanculum & in abscondito concionatur, merito suspicionis notam incurrit; adeo vt metuendum sit, ne hæreses doceat, prauaque dogmata disseminet. Hinc de Sapientia sapiẽs locutus ait, *Sapientia foris prædicat, in plateis dat vocem suam.* Atq; idcirco Christus, dum pseudoprophetię & mendacii a Iudæis, impostricisque doctrinæ infimularetur, hanc a se calumniam dimouens, non aliud in sui purgationem, & ad innocentiam testandam argumentum protulit, quam se palam omnibus semper docuisse, in synagogis, viis publicis, & compitis, nulla vero vnquam conciliabula occulta coegisse, aut latebras doctrinæ spargendæ ergo quæsiisse. *Ego semper palam locutus sum, & in occulto locutus sum nihil.* Quicunque igitur hoc modo Dei verbum non disseminat, bonus dici fator nequit, sed *inimicus homo*: & sane inimicus ille homo de quo in Euangelio, non nisi nocte, tenebris densissimis cuncta occupantibus, zizania sparsisse legitur, *Cum dormirent homines, venit inimicus homo, &c.*

Concionator publice semper cõcionetur.

Prou. 1.

Ioan. 18.

Matth. 13.

Sator autem hic exire videtur, vt multos agri Ecclesiastici cultores cõfundat eorumq; inertiam & vecordiam coarguat, qui sæpe quidem exeunt, nõ seminandi, sed metendis & in horreum colligendi gratia; quibus merito obiici illud Matthæi queat, *Metis vbi non seminasti?* Et est profecto deplorandũ, Pastores & Præsules Ecclesiæ, tot opes in Ecclesiæ agro colligere, id est, tot villas & domos coemere, quem tamen nunquam aliqua prædicationis semente excoluere. Nemo autẽ colligere carnalia potuerit, qui spiritualia prius non seminarit. Vnde Apostolus, *Si nos vobis spiritualia seminamus magnum est si carnalia vestra metamus.* Eruoescant igitur & pudore cõfundantur magni illi doctores, multa rerũ cognitione & scientia pollentes, qui ex aliorum quidẽ opibus quales sunt Ecclesiasticæ, viuere

Inuectiua in doctores qui non cõcionantur.

Matth. 25.

1 Cor. 9.

viuere volunt; iliis vero quæ à Deo accepere, communicare nolunt, nunquam ad prædicandum, scribendum, disputandum, aut alia scientiæ documenta in Ecclesia edenda egredientes. At hic *exiit seminare semen suum.*

Luc.8.

Seminatoris titulus maior quã creatoris.

Quamuis autem plurima Deus nactus sit nomina, quæ ex actionibus ei variis indita sint, hoc tamen satoris, velut pulcherrimum & maxime eximium, sibi præ cæteris delegit. Quod qui penitius examinare, & accuratius inquirere voluerit, inueniet profecto, nomen & opus seminãtis longe dignius esse, & eminentius quam creantis; quod ipsa gratia nobilior sit magisque emineat quam natura. Deus siquidem, in quantum creator, ipsa elementa & totius vniuersi machinam condidit in quantum vero sator, verbum suum, gratias, Sacramenta, salutem nostram delictorumque nostrorum expiationem, seminauit. *Exiit qui seminat.*

Luc.8.

Et qui ipse solus seminandi onus opusque suscepisset, ceteroque omnes ab eodem excluderet; dicitur, *qui seminat*: quamuis enim mundus, caro & diabolus interdum seminẽt, veri tamen seminatores non sunt, sed seminis deprauatores. Solus porro Christus Iesus seminat, qui sementem proprii etiam voluit sanguinis imbribus irrigare, æquum quippe erat, vt semen cœleste & diuinum cœlesti etiam pluuia irrigaretur, itaque fructum ferret.

Ibidem.

Multi prædicatores, mundi semen seminant, & non Dei.

Exiit qui seminat seminare semen suum. Apposite Spiritus S. hic *semen suum* ait. Sunt enim plurimi qui non suum, id est, Christi sed alienũ, id est, diaboli, carnis, mundi & hæreseos semen seminant. Atque ideo etiam olim vetuit, ne diuersum vni agro semen concrederetur. Neq; enim aliud semen, quam Dei, seminandum est, nam, vt bene monuit Sapiens, *Adulterinæ plantationes non dabunt radices altas*, nec spuriæ stirpes propagines proferent longius.

Leuit.19.

Sap 4.

Christus ter in Euangelio legitur clamasse.

Matth.11.

Ioan.7.

At nondum hic sator quieuit, sed semen iaciens clamat alta voce, *Qui habet aures audiendi audiat.* Cæterum, tertio Christus clamasse in vniuersa Euangelii serie legitur. Primo hoc loco, secundo, dũ ait, *Qui sitit, veniat ad me & bibat*, tertio cum in crucis ara exspirans animam Deo Patri reddidit. Moriendo quidem clamãs diabolum perterruit & deuicit; cum dixit, *qui sitit, &c* de Spiritu S. locutus est, quem credentes recepturi erant; iam vero omnes ad verbi diuini auditũ attentionemque inuitat, Ioannem Baptistam pœnitentiam in desertis Palæstinę prædicãdo clamasse Euangelista perhibet. *Ego vox clamantis in deserto*, & ecce hodie vocis illius auctor & magister, ipse inquam Dei filius alta voce inclamat; *Qui habet aures audiendi audiat.*

Ioan.1.

Matth.13.

V.

Verbũ Dei auditu dignũ est, & auditu plurimũ prodest.

Ceterum in docendo hic exclamat, vt nos omnes edoceat, quam sit aures verbo Dei adhibere, concionatoresque diligenter auscultare, necessarium; suasit hoc olim ipse Pater æternus, cum de filio diceret, *Ipsum audite*, filium meum, quem vobis in doctorem misi, cuius verba spiritus & vita sunt. Bene autem Dei verbum vitæ nomine appellatur, quod vitam afferat, animasque scelerum sepulchris cõditas egredi cogat, ac mortuas penitus resuscitet. Quod & in Ezechiele aperte patet, cum ad vocem Dei sparsa per agrũ cadauera, & ossa arida, putida, fœtida, resurgunt, & redanimantur. Quin & Apostolorum princeps Petrus cum Christi magistri sui potentiam, verborũ efficaciam, spiritus feruorem effert, ait: *Verba vitæ habes*, id est, mortuos spiritu ad vitam loquendo reuocas. Ideoq; *qui habet aures audiend audiat.*

Matth.17.

Ezech.37.

Matth.11.

Ioan.6.

Vult, quotquot aures habent, diligenter auscultare; multi enim aures habẽt nõ quidem verbo Dei, sed mũdi rumultib. & turbis patentes, quo nihil tamẽ Deo displicere magis potest. In cuius rei signũ, olim sibi victimam voto promissam, offerri noluit cauda & auribus truncam.. Glossa autem linearis hũc victimas cauda carẽtem esse putat, qui nouissimorum vix vnquam recordatur. Nam vt cauda animali extremum est, ita mors, iudicium, tartarus & cœlestis gloria vltimi vitæ nostræ alphabeti characteres sunt. Is autem qui nouissima vix vnquam ob oculos habet, auribus carere merito dici potest, vtpote cui omnis de morte iudicioque extremo sermo grauis sit ac molestus. Huiusmodi autem sibi in victimam immolari aut offerri vetat Deus:

Nolebat olim sibi Deus victimas auribus & caudã truncas immolari.

Leuit.22.

Deplorandum est autem, peccatores, auribus quidem à Deo donatos, verbum Dei audire nolle, imo ne clamanti quidem credere velle. An nõ enim miserrimũ est, surdos illos, & ta-

Peccatores verbum Dei non audire deplorandũ est.

& tamen auditos, quæ Deus, Sancti, Prophetæ omnes docent & inculcant, audire nolle. Loth de Sodomæ excidio euersioneq; à Deo certior factus generos suos monuit, vrbe vt egrederentur, *Surgite & egredimini de loco isto, quia delebit Dominus ciuitatem istam*: at illi ludere eum putabant, cum imminentē ruinam prænuntiaret, & iocari, cum de sulphureo imbre ageret interitumq; vrbis, & ciuium præmoneret. Ad eundē modum & plerique hodie faciunt; cū enim concionatores de morte illis aut iudicio, & æterna damnatione verba faciunt, fabulas aniles narrati sibi credūt, hic surdastri sunt, cum in omnibus mūdi ineptiis auritissimi existant: aures quidem fabulis, vanitatibus, nugisq; patent; cœlestibus autem mysteriis & verbis Dei occlusæ sunt.

Gen. 10.

Demosth. factum laudabile.

Huc optime quadrat quod de Oratorum Principe Demosthene referunt historici, hic enim cum quadam die in tribunali de rebus grauibus magnique momenti dissereret, videretq; causam populi auribus non vsq; adeo gratam accidere, sed plerosque alio mentem intendere; abrupto orationis filo, nō illepidā narrare occepit fabulā, atq; ita oēs aures mox arrigere cœpere. Conduxerat quidam asinū æstiuo tempore, Athenis Megaras profecturus, at dum circa meridiem æstus inualesceret, sub vmbra asini solē declinauit: quo viso indignatus agaso elocasse se asinum dicebat nō autem vmbram, alter vero è contra se asinum cōducendo, vmbram quoq; illius conduxisse asserebat. Vnde non modica inter vtrumq; contentio & lis nata. Hoc dicto Demosth. apologum abrumpens; nec ad finem prosequens, è iudicum se conspectu subtraxit. Populus vero finem euentus scire auidus orauit, vt controuersiam illam vmbratilem absolueret. Quo audito ineptiam eorum coarguens ait, *De vmbra asini audire cupiis, de salute Gratiæ differentem audire detrectatis.* An non hoc ipsum hodie iure de plerisque Christianorum dici poterit, qui rebus & ineptiis mundanis audiendis maximopere delectantur: concionatorem vero de animæ salute agentem, & ad virtutis studium quam doctissime adhortantem, audire detrectent?

Dauid rex cum Deo ob accepta beneficia gratias ageret, inter cætera summi beneficii loco habet, quod aures eloquiis diuinis patentes acceperit, *Aures autem perfeciſti mihi*, id est, vt quidem Hieronymus à fontibus Hebraicis interpretatur, *fodisti*, quod perinde est ac si dixisset, In perpetuum me tibi seruum elegisti: moris quippe apud Hebræos erat, vt in Exodo patet, aures seruo perpetuo perforare. Vt autem Euangelio veterem legem adaptem, apertissimum & euidentissimum veri serui Dei altissimi symbolum esse censeo, aures ad diuina eloquia doctrinamq; Euangelicam patentes habere: occlusas vero & obseratas, mancipium diaboli arguere & mundi. Sed filum hoc abrumpamus, & aliam telam ordiamur? satis de seminante actum est, de semine iam dicendum restat.

Psal. 39.

Exod. 21.

Serui Dei signum est, habere aures verbo diuino patentes.

Postquam igitur sedulus ille sator semen seminasset, aliud, heu! secus viam cecidit, quod & à transeuntib. protritum est, & à volueribus direptum: aliud in rupes & lapides, quod natum ob humoris defectum quamprimum exaruit: aliud eriā in vepreta & senticeta, à quibus suffocatum euanuit: aliud denique in terram bonam, & fructū protulit amplissimum. Quatuor locis semen hoc dispersum est, & non nisi vno fructum protulit. Vt autem allegorice quatuor hæc exponam, dico, primo Philosophos veteres cōmode intelligi; qui in magna illa & regia naturæ via aliquam Dei cognitionem habuere: per rupes autem & saxa, quidem obstinatos illos & duræ ceruicis Iudæos intelligi voluit, quibus lex in duab. lapideis tabulis tradita legitur, quiq; in circumcisione cultello lapideo circumcidebantur? Per spinas & vepres, Saracenos, Turcas, Mahumetos, per terram bonam vero Christianos designari volo. Qui secus viam sunt pigri & vecordes; saxosi & scopulosi, obstinati sunt, & inconuertibiles: spinosi, diuites: electi, fertiles.

Explicatur quadruplex hęc seminis terra.

Antequā vero progrediamur vlterius, non possum quin impudentiam aut potius profusionem satoris huius demirer, quod semen suum tum in viam, tum in saxa & silices, tum denique in spineta, & dumeta iecerit; quodq; nōnisi quarta pars in terram feracē ceciderit. quod tamen consulto & varias ob rationes factū crediderim. Primo ad nostram instructionem: vt, ad illius nimirum imitationem, omnium

Cur sator hic in spinas & secus viā semē suum iecerit.

omnium hominum generi doctrinę illius sementem communicemus. Vnde Paulus, *Græcis ac barbaris, sapientibus & insipientibus debitor sum.* Secunda ad concionatorum consolationem, ne animo deiiciantur, aut secius ac par est ferant, si semen iactum in plurimorum agro nō germinet, sed in nihilū euanescat: cū id ipsum Christo Redemptori nostro q̄ feruentissime docēti in plurimis euenisse certum sit: nam, vt bene scribit Augustinus, *Magna consolatio mēbris ex capite.* Tertio, quod is, cuius semen est, infrugiferam terram in fertilem commutare facili negotio queat, quod Iob Propheta testatur: *Quis potest facere mundum de immundo cōceptum semine, nisi tu qui solus es?*

Rom. 1.

Iob 14.

His ita constitutis, dico per terram hanc viæ vicinam, in qua semen à viatoribus conculcatur, & ab auibus absumitur, publicos peccatores designari, qui verbum Dei vilipendunt, ipsumq; pessumdari sinunt. Hę sunt viæ recta ad infernalem voraginem deducētes, per quas ferales & nefandæ aues semper volitant, id est harpyiæ illæ ferales & tartareę quæ omnia deuorant & absumunt. Quamq̄ per terram hanc intelligi etiam queāt illi, qui varias peccandi occasiones habent, hę namq; certissimæ ad peccatum viæ: at vię declinandæ: variisque periculis obnoxiæ. Cum Dina filia Iacob, & duodecim Patriarcharum soror domo paterna, vrbis Sichem videndę, animique relaxandi ergo egressa esset, defiorata est solaq; se reperturam fœminas rata, viros etiam reperit, à quibus rapta immini: to pudore rediit, excidiiq; Sichimitarum causa exstitit. Multum igitur ad peccandum occasionts valent, periculique sunt stratrices.

Gen. 14.

Deus cum legis tabulas Mosi daret, & mōs circumquaq; tonitru & fulgure coruscaret, populo præcepit ne monti propius accederet ni graui perire morte vellet, repenteq; temeritatis pœnas dare: *Qui tetigerit montem, morte morietur.* Montem vel solum tangi præcipit, & primo pede calcari: sciebat siquidem eos, cum semel montem tetigissent, eundem & ascensuros. Peccandi igitur occasiones fugiendæ sunt: semen enim secus viam prolapsum quamprimum exaruit.

Exod. 16.

Luc. 8.

Cecidit secus viam. Chrysostomus de negligentibus hoc & desidiosis exponit, *Qui via significantur, hi negligentes sunt atque ocioſi:* qui nimirum verbum Dei pedibus proterunt, vilipēdunt, contemnunt, aut saltem negligenter admodū audiunt. Quos Vriæ duci censeo esse persimiles: hic enim cum litteras à Rege ad Ioab deferendas accepisset, putabat se per easdem ad præfecturam castrēsem aut tribunatum promouendum: sed eheu! sui ipsius interitus exitiiq; nūtius venit. Qui n. multas audiuere conciones: sed negligenter, nec ad earum præscriptum, vitam instituunt, ceteris quæ fecisse se putabunt bona opera, easdem annumerabunt, magnaq; in die iudicii mercede se donandos idcirco credent: at, cum Deus æquissimus ipse Iudex litteras explicuerit, legeritque & viderit, nihil illos ad concionum auditarum præscriptum fecisse: morti illos ac suppliciis sempiternis adiudicabit quod iuxta viam commorantes semen acceptum, a volucribus absumi sinant.

Hom. 45 in Matth.

2. Reg. 12.

Secus viam. Sunt qui hic vitia carnis lasciuamq; voluptatē intelligant. Nam vti quod viæ adhæret, in omnium oculos occurrit, ita qui illicitis voluptatibus dant operam & deliciis se carnalibus inquinant, omnibus noti sunt, occultis quidem & furtiuis se amoribus teneri putant, sed tandem etiam pueris noti fiunt. Amor quidē cœcus effingitur, sed nudus est: vt alios quidem videre nequeat, sed ab aliis econtra videatur ipse. Nam furtiuam Venerem consectans, & adulterio thorum temerans, latere se putat: & tamen verba ipsa gestus, motus, vitæque ratio impudicitiam lasciuiamque illius coarguunt. Vitia hæc viæ proxima dicuntur quod publica sint & occultari difficulter queant. *Beati* igitur *quorum tecta sunt peccata.*

Luc. 8.

Luxuria & vitia carnis per terram hanc vię proximam denotantur.

Psal. 31.

Thamar quæ incestuoso soceri suæ Iudæ concubitu se prostituit, in biuiis viarumque capitib. viatores illicio dementare & ad concubitum pellicere gestiens sedisse legitur, adeo vt Iudas cum meretrice triobolari se, non vero cum nuru, rem habuisse crederet. Proposito hoc peroptime quadrat: vera enim hic luxuriæ imago proponitur, peccati inquam, quod semper secus viā hæret, quod viatores in exitium trahit, quod omnibus notissimum est, multaq; alia in populo scandala & offendicula creat. Quin & alia quadam ratione

Gen. 38.

VI.

pec-

peccatum hoc viæ proximum dicitur, quod inceſtuoſus, adulter & fornicator multis aliis vitiis pateant. Quod Iſaias Propheta cuidam laſciuo exprobrauit dicens, *Poſuiſti corpus tuũ & cor tuum & deſiderium ſicut viam, unde tranſeunt omnes.* Superbus quidem cor ſuum vanitati ſoli reſerat, ceteris vitiis penitus occludit; auarus cupiditati animum patere vult, non vero aliis peccatis: at luxurioſus & adulter omnibus ſe vitiis proſtituit, cunctorumq; ſe ſcelerum propudiũ conſtituit. Inſtar Luciferi enim ſuperbit & turget: in vanitatibus prodigus & effuſus eſt, nulla in verbis illius ſubeſt veritas, in actionibus ſubdolus & vafer, in promiſſis fallax & vulpinus eſt: ſibi ipſi inuidet, in homicidiis deniq; audax & præceps.

Iſai 51.

Adulteri cor omnib. vitiis pateſcit.

Eccleſiaſticus vero magis ad viuum adhuc fornicarium depingit: *Omnis mulier quæ eſt fornicaria, quaſi ſtercus in via, ab omnibus prætereuntibus conculcabitur.* Cum igitur vitium hoc, per terram hanc viæ regiæ vicinam deſignetur; certũ eſt, ſi in animam carnalem ſemen verbi Dei iaciatur, ſi concionibus variis ad bonam frugem excitetur; ipſum conculcandum, correptiones amicas vilipendẽdas, prædicationes illudendas, verba admonitoria exſibilanda, ſannis excipienda, ſtatimque obiiciendum illud, Iuuenis ſum, indulgendũ eſt ætati, cum ad ſenium peruenero, vitam in melius commutabo, fragilis ſum: ſed & tandem huiuſmodi vitiis deditos, in hæreſim prolabi, dicendo, non eſſe tantum, quantum ſcriptura quidem deſcribit, peccatum; ſed non niſi facinus quoddam heroicum & aulam ſapiens.

Eccl. 9.

De quibus Oſee Propheta loquens ait, *Extranei comederunt fortitudinem eius, illi ignorauerunt*, fortitudo hæc doctrina Euangelica eſt, quæ rite intellecta vires animæ, quo in virtutib⁹ creſcat, ſuppeditat, tunc porro eam extranei comedere cẽſentur, quando tota vi dæmones impedire conantur, ne in anima radices agat, & fructus quibus nutriatur proferat. Atque hoc dicere voluit Euangeliſta, dum ait ſemen ab auibus deuoratum fuiſſe, dæmones quippe ſunt funeſtæ & ferales illæ harpyiæ; quod certiſſimum interitus damnationiſque perpetuæ argumentum eſt.

Oſe. 7.

Piſtor Pharaonis carcere concluſus ſecundum quietem ſomnium cum vidiſſe ſe diceret, videlicet, tria ſe farinę caniſtra, & in ſummo oẽs cibos qui piſtoria arte parari queant, quos aues comederent, geſtaſſe: Ioſeph ſomnii interpres ait, poſt triduum eum in ligno ſuſpendendũ, & a volucribus cœli comedendum. Vt allegorice hoc in meum propoſitum detorqueam, certiſſimum eſt, te fornicator, ſi egregiam illam verbi Dei farinam, & quidquid ad ipſum ſpectet, in capite ſolummodo geſtes, eaq; deuotibus non molas aut rumines id eſt, cogitatione non excoquas, ſed auibus illa in prædam des, in inferiorum te carcerib. ſuſpendio periturum, morteq; perpetua afficiendum. Nam cum miſer ille panes ſuos ab auib. comedi ſomniaſſet, Ioſeph augur hinc ruinam illius & interitum auguratus eſt: ad eundem modum, certiſſimũ æternæ damnationis argumentũ eſſe cenſeo, ſi quando verbum Dei, animarum inquam alimentum, dæmones è corde velut prædam, diripiunt.

Gen. 40.

Iſraelitæ cum terram promiſſionis coluiſſent, ſeminaq; eidem concredidiſſent; ecce, ſubito Madianitæ, Amalecitę, aliiq́ue in Oriente populi per circuitum meſſem adhuc in herba perdidere, peſſumdedere, & magnam circumquaq; ſtragem edidere. Ita dũ Eccleſiæ ſementis eſt, id eſt, dum conciones publicæ fiunt; tunc graſſari dæmones incipiunt, tunc funeſtæ illæ aues circumuolitare, tunc Madianitæ, Amalachitæ, & impii ad perdendum, deſtruendum, ſeminaque è cordibus & Eccleſiæ agris euellenda, egredi. Itaque fit, vt laſciui & voluntarii, verbi Dei iacturam faciant, ipſumque contemnant.

Iudic. 6.

Sæpiſſime quin etiam fit, vt ipſos concionatores explodant, eorumque auctoritatem eleuent. Si enim Eccleſiaſtes aliquis, qui diuino zelo motus, & vitii huius turpitudinem deteſtatus, in ipſum ſumma animi cõtentione debacchetur, inuehatur, brutale & infernipabulum appellet, ſanctorum Patrum de eodem opinionem cenſuramque depromat, quomodo ad vnum omnes ſuis ipſum coloribus depinxerint, quomodo S. Gregorius in Moralibus fieri non poſſe crediderit, libidinibus deditum ad ſanctas cogitationes aſſurgere: quomodo S. Hieronymus eo mentem turbari, iudicium inuerti, ſpiritum eneruari, ani-

Voluptatib. ſeruientes concionatores exſibilant.

Comm. in Matth.

animam exæcari, hominem in brutum commutari, ratione priuari, & in bestialitatem sensim declinare dixerit: quo modo Isidorus eodem animam enecari ac exstingui senserit; nam vt cadauer, inquit, nonnisi tetrum odorem spirat, ita voluptatibus carnalibus deditus intrinsecus pessime olet; qui eadem opera, Bernardi sententiam exponat, vt nimirum exclamet, Quantos lasciuus labores subit, quoties cum vitæ periculo ad dominæ fores excubat, quoties frigus & æstum patitur, quo breui & momentanea voluptatula perfruatur! annos sæpe integros ambit, quærit, instat, sudat, discurrit, varios labores & difficultates tolerat, quos si ad Dei honorem animæque salutem insumeret, quantam sibi meritorum in cœlesti horreo segetem coaceruaret! & ipsum quod his omnibus venatur, quam exiguum, quam momentaneum, quam breue & fallax est? & tamen æternum his omnibus sibi exitium accersit, qui etiam plura & maioris momenti & efficaciæ dicat; ipsi tamen carnales dicentem explodent, illius verba exsibilant, & nihili facient. Videte igitur, vt semen, secus viam si ceciderit, pereat & exstinguatur, iam alia loca discutiamus.

Lib. de sum. bono.

Luc. 8.

VII. Auari per petram designati.

Et aliud cecidit super petram, & natum exaruit: nam quoniam humor defecerat, defecit & germinatio. Thomas, doctor ille Angelicus, loci huius interpretem agens, de auaris hæc exponit, hi enim cum petra duriores sint & obstinati, verbi Dei semen præ humoris gratiarumq; cœlestium inopia, in animis eorum germinare nequit. Incuius rei signum, Satan, omnium auarorum caput & princeps, Dei filium in Palestinæ desertis ambitione & auaritia tentaturus, in summa petrarum iuga eum subuexit, è quibus omnia illi totius orbis regna ostendit. Vt enim latentes in pelago rupes & scopuli naues appellentes euertunt & collidunt, (vnde Poeta *fugelittus auarum*:) Ita in mundi huius mari auaritiæ rupes, & ambitionis scopuli animas sæpenumero in interitū trahunt, naufragiumque amissis tabulis & armis, subire cogunt.

Matth. 4.

Apoc. 8.

In Apocalypsi Ioannes vidisse se in cœli regione volitantem aquilam scribit, *quæ habitantibus in terra væ, væ, væ*, inclamaret. Aquila hæc piorum spiritualiumque imago est, quorum, vt Apostolus testatur, *Conuersatio in cœlis est*: qui nimirum sublime auolent, procul ab hominum in terra habitantium, id est diuitum aliorumque prauo quodam affectu transuersum acti animum rebus terrenis affixere, oculis remoti. Triplicem porro auis hæc his infœlicitatem denuntiat ac spondet, scilicet, vt quidem glossa exponit, laborem & sudorem in opibus parandis, anxietatem & solitudinē in conseruandis, dolorem cruciatumque in admittendis: vel, væ libidinosis, væ auaris, væ diuitibus. Atque hoc innuere Propheta volebat dicens, *Terra, terra, terra, audi verbum Dei:* libidinosorum inquam auarorum, & opulentorum terra. Terra igitur eaq; scruposa & petrosa auaros denotat, quorum scilicet animi saxosi sunt, in quibus verbi diuini semen germinare nequeat, sed natum quamprimum aresc at: audito enim Dei verbo vitę quidem aliquam emendationem initio proferunt sed mox ad vomitum reuertuntur, eo quod animum despondeant, conceptumq; feruorem exstingui sinant.

Philip. 3.

Ierem. 22.

Ioas rex Elisæum grauiter decumbentem cum inuiseret, aliquot per feneſtram Orientem versus sagittas emittere iussus est, sed, cum nonnisi tres emisisset, grauiter à Propheta apprehensus est, quod plures non esset eiaculatus: Quadrat proposito meo figura hæc! sunt enim plurimi qui Deo seruire quidem incipiunt, sed defatigati quamprimum à cœpto resiliunt. Peccator scilicet ad Deum accedit, vitæ emendationem spondet, Deus, quantum in se, auxilium spondet, manum præbet auxiliariam, sanctas inspirationes immittit, robur suppeditat; tunc sagittam primam emittit, vitæ inquam melioris propositum, quæ validissimum aduersus dæmones sagitta est, iacit deinde & alias; sed vltra tertiam non progreditur; biduo scilicet aut triduo ieiunabit, bis aut tertio peccatorum exomologesin faciet, bis terue flagris in corpus sæuiet; sed quamprimum defatigatus supersedebit; occurrunt quippe scruposæ & anxiæ difficultates, rupes molestiarum impedimento sunt, ne pergat vlterius, & verbum Dei germinet ac fructum faciat: Ac forsitan in spineta, vbi decideris, maiores editurum radices speratis? sed fru-

4. Reg. 13.

Luc. 8. stra nequaquam, nam à spinis suffocabitur. *Et aliud cecidit super spinas, & simul exortæ spinæ suffocauerunt illud.*

Spinis diuitiæ comparantur.

Per terram hanc spinis, tribulis, & sentibus oppletam, omnis omnino Sanctorum Patrum chorus diuites & locupletes intelligunt: sunt enim diuitiæ vere spinæ. Solent quippe spinæ ouium lanam decerpere & auellere: ita locupletes pauperum substantiam depascere. Et vt rhamnus ille spinosus, in arborum regem cum electus esset, incendio suo aliarum ruina & interitus fuit: ita & opulenti cum ad summas dignitates euecti sunt, magnamque auctoritatem opibus sibi peperere, ruinam capitib. suis inducendo, alios sæpenumero in interitum pertrahunt. Atque vt inter præcipua Passionis dominicæ cruciamenta, fertum illud spineum imprimis eminuit: ita augurari hinc licet, coronas illas aureas, quæ à diuitiis quæ vere spinæ sunt, donantur, præcipua sæpissime instrumenta, & præsentissimas occasiones existere, vt noua filio Dei crux & passio paretur, eiusq; maiestas ad iracundiam prouocetur.

Exod. 3. Magnam se Moses vidisse visionem, imo prodigium credebat, cum Deum in rubo ardenti cerneret, *Ibo & videbo*, inquit, *visionem hanc magnã*. Et sane prodigii ac miraculi loco habendum: Deum in diuitiarum rubo apparere. Nam spinæ & dumeta serpentum, colubrorum, lacertarumque receptacula esse solent, ita diuitiæ, vitiorũ fomenta & cunabula. Vnde

1. Tim. 6. ad Corinthios Apostolus, *Qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem & laqueos diaboli, & desideria multa inutilia & nociua quæ mergunt homines in interitum & perditionem.* Videtis a quomodo hoc loco verbi Dei sementem suffocet,

Luc. 8. & in herba exstinguant. *Et simul exortæ spinæ suffocauerunt illud.*

Hom. 15. *in Euang.* Late hic excurrit Magnus Gregorius magnoque sententiarum & verborum pondere suffocationem hanc exponit, dicens, *Solicitudines & diuitiæ & voluptates suffocant verbum, quia inportunis cogitationibus ius guttur mentis strangulat.* Atque hæc ratio est cur olim Deus arbores & rubos circa altare suum plantari vetuerit: verba legis sunt hæc, *Non plantabis lucum & omnem arborem iuxta altare Domini Dei tui*, Dei autem altare cor nostrum est, spinæ vero & arbores diuitiæ sunt, malæ cupiditates,

Deut. 16.

voluptates & deliciæ: quas circa cordis aram plantare nefas, ne sua illi vmbra noceant vt quæ noxia est & pestilens. Quam igitur spinæ damnosæ sunt, vtpote quæ verbi diuini semen exstinguant & suffocent? sed iam ad quartam seminis portionem se conuertat oratio, quod cadens in terram bonam ortum fecit fructum centuplum.

Philipp. 3.

VIII. Terra hæc bona corficorum esse genus diximus, qui nullum è susceeorum esse genus diximus, qui nullum è susceeorum esse genus diximus, qui nullum è suscee

iugatis attribuant, vt Augustinus. Nonnulli centesimum Martyribus, sexagesimum religiosis, qui omnia propter Christum vendendo, pretium in egenos distribuerunt, & trice-simum nuda & sola mandatorum diuinorum obseruatione contentis assignant, inter quos auctor operis imperfecti: Alii denique centesimum Anachoretis & Eremitis, sexagesimum Monachis & cœnobitis, & tricesimum cõiugatis donant; quorum de numero Theophylactus est. Omnia hæc exsibilat Caluinus nulloſq; in Ecclesia sua ordinum gradus constituit, ac differentiam nullam status admittit; at omnes æquales, omnes sanctos, omnes ad imitationem Iouiniani hæresiarchæ perfectos credit.

Plura his non addam, Auditores, vt vos ipsos ad perfectam eorum quæ his parabolis continentur obseruationem inuitem. Cogita te igitur eorum omnium qui Christum docẽtem audiuere, quartam tantum partem fructum protulisse; & hinc discite, quam exiguus saluandorum sit numerus. Caueamus igitur atque operam demus, ne, postquam tot conciones audierimus, vitæque emendationi non studuerimus, eadem nobis calamitas accidat, & sterilitatem proferamus. *Nolo vos ignorare fratres* scribebat Corinthiis Apostolus, *quoniam patres nostri omnes sub nube fuerunt, & omnes mare transierunt, sed non in pluribus eorum beneplacitum est Deo. nam prostrati sunt in deserto.* Hanc illis figuram ob oculos ponit, vt ostendat, paucissimos eorum qui sanctas prędicationes audiunt fructum ex iis referre, animæque saluti ideo magis incumbere. 1.Cor.9.

Verbũ Dei tubæ conferitur. Magna igitur animi attentione verbum diuinum audiendum; adeo vt surdior littore ille merito dicendus sit, qui ipsum audire nequit, cum tubæ ipsum Dominus in Isaiæ vatieiniis comparet, *Quasi tuba exalta vocem tuam*; vt belli esse signum & notam indicet; quo, qui ipsum audiunt, ad bellum dæmoni, vitiis & mundo inferendum accendantur. Hinc veteris testamenti sacerdotibus præcepit olim Dominus, vt tubis clangerent, *Filii autem Aaron sacerdotes clangent tubis.* In tabernaculo quoq; suo duas perpetuo tubas asseruari voluit, vnam quæ vitiis bellum indiceret, alteram quæ ad virtutem accenderet. Angelus etiam ille, Apocalypseos, Euangelii magni præco, instar tubæ vocem exaltasse scribitur. Ipsa et am Ierichuntis mœnia ad tubarum sacerdotalium clangorem repente ad terram conciderunt. Quo designatur, ad sonum & vocem prædicationis doctorum, qui vere Ecclesiæ buccinę sunt, vitiorum nostrorũ mœnia & propugnacula cœlo minantia, collapsura & in ruinam itura. Gedeon deniq; magnus ille dux, & Israelitarũ clypeus, tubas militibus in manus tradens, Madianitarum cuneos profligauit, & in fugam actos internecione deleuit: Deo ad eũdem modum concionatoribus, qui milites eius dici queunt, tubas, id est, verbi sui annuntiandi potestatem & auctoritatem, tradente; omnis vitiorum hæresumq; colluuies, atque adeo omnes Ecclesiæ hostes, in fugam compelluntur & profligantur. Apoc.1. Iud.7.

Verbũ Dei malleo cõfertur. Vere igitur verbum Dei, in honore habendum, & quam diligentissime & auidissime audiendum: est enim malleus cœlestis, qui durissima cordium peruicacium saxa, marmora, petras, comminuit, frangit, conterit, & emollit. Hinc per Ieremiam Prophetam expostulans Dominus ait, *Nunquid non verba mea sunt quasi ignis, & quasi malleus conterens petras*: verbum suum ecce ignis nomine vocat, quod bonos accendat; mallei vero, quod impios conterat & contundat. Nam vt malleus ad dura emollienda necessarius est, ita verbum Dei ad peccatores obstinatos flectendos domandosque peraccommodum. Atq; vt Iahel generosa illa mulier, Siſaræ viro fortissimo clauum malleo per tempora adegit: ita Ecclesia, quæ in Apocalypsi & aliis Scripturæ locis mulieri comparatur, verbi Dei malleo Satanam principem illum tenebrarũ enecat & occidit. Est deniq; malleus ille, cuius meminit Scriptura, *vox mallei mouat aurem eius*, nam dulcis illa & harmonica, verbi diuini mallei vox, incredibili iucũditate aures piorum & animas iustorum perfundit & afficit. Ierem.23. Iud.4. Eccl.38.

Cum iucunditate igitur verbum Dei audiendum est, auditumq; retinendum; non vero imitandi illi qui nundinas quidem adeunt, nihil autem emunt aut vendunt; ne de vobis, ꝙ de nonnullis sũ temporis conqueritur Psalmographus, dicatur, *Firmauerunt sibi sermonem nequam.* Nolite itaq; cribro similes esse, quod Psal.5.

Num.10. Isai.8.

aquæ iectum quamprimum quidem completur; at eductum, ne guttam continet. Dolendum tamẽ, plurimos cribro persimiles existere, prędicationem quidem audientes, plenis buccis pietatem concrepantes, nihil nisi pietatem somniantes, ita vt eadem & saturi oppleti esse videantur; sed templo egressos, & in publicum eductos, vacuos esse, & auditorum omnium oblitos. Ad quam similitudinem alludens Scriptura, quodam in loco ait, *Cor fatui quasi vas confractũ omnem sapientiam non retinet.* Eccl. 21. Quid enim profuerit, cibo ventrem ingurgitasse si per vomitum mox eiiciatur? quid conceptum fuisse prosit, si mors quam proxime immineat? quid iuuerit, semen sacco pertuso inserere, litteras in aqua effingere, aues illaqueare, easque quamprimum dimittere? Ita quodnam emolumentum fuerit, verbum Dei audiuisse, & auditum mox obliuisci?

Conclusio. Quotiam anni elapsi sunt, Auditores, ex quo primum verbum Dei audire cœpistis? viginti scilicet triginta, quadraginta, quinquaginta, plus minusue, audiuistis tot disertos & celebres concionatores, nomine & doctrina per vniuersam Galliam notissimos eosdem estis admirati, eorum dicta concioneſque laudastis, at quid tandem ex iis omnibus retinuistis? quis inde secutus est fructus? hinccine aliqua in vitæ ratione subsecuta est emendatio? ideone firmius & tenacius oratio vobis Dominica, salutatio Angelica, fidei symbolũ, aut decem decalogi præcepta inhærent? Pluuia vermes & bufones è terra elicit; eadem herbarum germina producit, plantasque & arbores facit turgescere. Quid autem in animabus vestris ille cœlestis verbi diuini ros prestitit? quos effectus produxit? an peccatum aliquod fugauit? anne virtutes, bona opera, sanctas cogitationes in cordibus vestris coegit excrescere? Non sanatur, mihi credite, æger medicum consulentem audiendo, at quæ præscripserit diligenter exequendo; ita *estote factores verbi & non auditores.* Iacob. 1.

Si rex aliquis nũtium vobis cum litteris dirigeret, amicitiã beneuolentiamq; testãtibus: vos vero quæ vestra inhumanitas foret, eum non modo domo excluderetis, sed ne intra limen quidem admitteretis? annon indignationem illius incursuros vos putatis? Nuntium vobis, mihi credite, Deus delegauit, id est sanctum illud verbum & doctrinam cœlestem. (In Prouerbiis siquidem scriptum est, *Sicut aqua frigida animæ sitienti, ita nuntius bonus de terra longinqua*) hunc proinde non in aurem solum, quæ animæ ianua est, sed & in cordis palatium debetis admittere: qui enim secus faxit, infinitam illius maiestatem grauiter offenderit. Prou. 25.

Idcirco æterne & omnipotens Deus, qui humile agricolæ nomen minime es dedignatus, (de quo filius ait, *Pater meus agricola est*) tu inquam, qui hodie semen illud diuinum, & secus viam, & in loca petrosa saxosaque, tum etiam in spinetum, tum in terram bonam seminasti: gratiam nobis præsta, ne viis illis publicis similes inueniamur, in quibus bonum illud semen pedibus transeuntium conculcatur: nec petræ, in qua radicẽ agere nequit: nec dumeto senticetoue, in qua suffocatur, at bonæ terræ assimilemur, quo ita omnigenos fructus, attamen cum varietate aliqua & emolumenti diserimine, triceſimum nimirum in adolescentia, sexageſimum in ætate virili, centeſimum autem in decrepita & exsucca senectute, proferamus: vt hac ratione de virtute in virtutem, de perfectione vna in aliam, quasi per gradus quosdam descendentes, tandem aliquando ad æternam illam beatitudinem, & felicitatem perpetuam pertingere mereamur: ad quam deducere nos dignetur qui cum Patre & Spiritu sancto viuit & regnat Deus Redemptor noster Christus. Amen. Ioan. 15.

DOMINICA QVINQVAGESIMÆ.

Partes.

1. *Deum & hominem passum esse, difficile captu.*
2. *Christi de sua passione tugis memoria.*
3. *Christianorũ de passione Christi ingrata obliuio.*
4. *Quod Bacchanalia multis magis cordi quam passio Christi.*
5. *De traditione & illusione Domini.*
6. *Quorum nos casus admoneat.*
7. *Præuntes comminabundi quibus similes.*

Ecce ascendimus Ierosolymam, & consummabuntur omnia quæ scripta sunt per Prophetas de filio hominis. Luc. 18.

FIGVRA.

IVnior Tobias, paternæ voluntati morem gerẽdo, longam ac diuturnã peregrinationẽ cum institueret: Angelum Raphaelem itineris & ducẽ & socium habuit: qui cum ambo ꝓficiscerentur & Tobias quadã die in fluuio Tigri pedes lauaret: ecce tibi subito aqs immanem caput exerentem cœtum, qui toruo eum aspectu intuens deuorare incautum nitebatur. Visa autem bellua perterritus iuuenis, socii auxilium implorauit: qui robur mox addens & animũ, ait: *Apprehende branchiam eius, & trahe eum ad te*, & simul vt exenteraret, cor & fel illius asseruaret, quæ variis morbis, & maxime oculorũ caligini medicandæ vsui forent, præcepit. Piscis hic, Auditores, figura est Iesu Christi Redẽptoris nostri: in tristia passionis fluenta voraginemq; mortis profundissimam coniecti: hunc porro exenterari vult Deus, & amoris illius, quo flumen hoc ingressus est, & mortẽ hanc amarã subiit, exta penitius inspici. Nam profecto si cor, cuius nobis aditum militis lãcea reserauit, videre possemus, quo nimirum ardore incensum sit, quo dilectionis erga nos igne flagret: cum Thoma Apostolo haud dubie exclamaremus, *Deus meus, & Dominus meus*: & ipsum exiguæ fidei, quæ in nobis latet conduceret, & singulare amoris erga amãtem nostri incentiuum foret, fel quoque illius diligenter vti asseruari, vt scilicet passionis amaritudinem consideremus, eoq; animarum oculos illinamus, i. est, quidquid ille in passione amaritudinis subiit, diligenter ruminemus, illius causa ingemiscamus, & illi intrinsecus condoleamus. Hoc ipsum videlicet Ecclesia Catholica hodierno nobis Euangelio iunuere contendit, in quo cum Christus Dominus labores ærumnas, passionem, & mortem deniq; suam Apostolis enarrasset, & in exemplum proposuisset: tandem ad finem sermonis, egregium & admirabile, cæcum non procul ab vrbe Iericho illuminando, miraculum edidit, vnde colligere possumus, certissimum oculorum cęcutientium lippientiumq; collyrium esse, si animarũ Dominicæ passionis fel iisdẽ applicetur, id est, omnis eiusdem amaritudo diligenti meditatione ruminetur. Hoc Euangelio dominicæ huius continetur, & hoc ipso virili mea vobis exponere conabor: auxilietur modo gratia

Ioh. 6.

Ioan. 20.

sua Deus, & precibus nobis succurrat gloriosa Dei Mater Maria, quamobrem vnanimiter omnes in genua prouoluti salutatione eam Angelica compellemus:

AVE MARIA.

I.

Nullum est, in vniuersa Christiana Religione mysterium Auditores, quod humanũ ingenium magis exerceat aut fatiget, nullum q; ad quis in animã credendum sit difficilius, nullum deniq; quod mũ admitteres illos Philosophos, quos Græcia iactat, tere potest, torsit magis & suspensos reddidit, q̃ ipsa Redẽptoris Christi humilitas, mors, crux & crudẽptoris Christi humilitas, mors, crux & cru- mortẽ subiecenta passio. Testatur & hoc Gentium doctor esse. Paulus dum ad Corinthios scribẽdo ait, *Iesum crucifixum, Iudæis quidẽ scandalũ, gentibus autem stultitiam.* Tanta scil. est in credendo, Christum mortẽ ꝓ hominum redemptione subiisse difficultas, vt Iudæi hac audita offendãtur, Gentes vero talia docentẽ exsibilẽt. Difficulter Christum *1. Cor. 1.*

Moses cũ in Sinai desertis Dominũ in rubo ardenti & non cõburenti cõspiceret, perculsus ait: *Vadã & videbo visionẽ hanc magnam.* Non minor, mihi credite, est visio, aut minus prodigiosa (vt allegorice hanc Mosis exponã) eũdem Deum in deserto Caluarię, cruci affixum spineo redimitũ serto, manus illius clauis perforatas, faciem liuore, sanguine oppletam corpus vulneribus lacerum, lanceaq; latus apertum habentẽ cernere, at ꝓfecto mecũ statuo, maiorem magisq; portentosam visionem, & quæ maiores ad credendum difficultates contineat, à nemine vnquam visam esse. *Exod. 3.*

Hinc Prophetæ omnes, cũ de Christo eiusq; operib. quæ in mundo editur⁹, quin & de passione quam subiturus esset, vaticinarentur: semper admirando de iisdem locuti sunt. Alii quippe exclamãdo orationem exorsi sunt, dicẽdo, *Domine quis credidit auditui nostro?* quãdo scilicet audiuimus: in præsepio te nasciturum, in Ægyptum prę metu secessurum, fame in deserto Palæstinę cruciandum, Pseudopropheteę instar habendum, ad mortem instar sicarii cõdemnandum, columnæ alligandum, flagellis subdẽdum, cruci affigendum, sepulcro deniq; coarctandũ? Alii vero, *Domine audiui auditionẽ tuã* te nimirũ humana carne iuduendũ, stabulum loco palatii electurũ, in cruce exspiraturũ miseriis & opprobriis saturandum, *& timui.* Atq; hæc esse ratio potest, cur alii eum *petram* *Isai. 53.* *Habac. 3.* *Rom. 9.* *Ibid.*

scandali & lapidem offensionis vocatint, in quem increduli & in fide errantes impingerent.

Fides Christiana duo de Deo tradit.

Quod quo melius intelligatur, notandum est cum Christiana fides duo de Deo doceat, penitus tamen inter se contraria, & à se mutuo nimium quantum discrepantia; vnum sublime & eximium, alterum vero vile & abiectum, hinc quidem Deum, omnipotentem esse cœli terræq; conditorem; viuorum ac mortuorum iudicem, totius vniuersi conseruatorem, hominum patrem tutoremque, & summum Angelorum regem: illinc vero, eumdem ipsum humanam naturam assumpsisse, inter bestias nasci, à Iudæis ad mortem condemnari, à Scribis & Pharisæis accusari, in cruce deniq; mori voluisse: notandum inquam est, ambo hæc, tam ob illorum amplitudinē magnitudinemq; quam ob horum vilitatem & contemptum, ad intelligendum ac comprehendendum esse difficillima. Atque hoc innuebat Psalmographus dicens, *Ascendit vsque ad cœlos, & descendit vsque ad abyssos*: eo quod maxima Dei opera ad cœlos vsq; ascendant, humilia vero ad imas terræ abyssos pertingant, vtraq; porro longis interuallis ingenii nostri captum excedant.

*Psal.*106.

Dei humilitas nō min⁹ admirabilis q̄ maiestas.

In cuius rei signum Seraphini illius admirabilis alæ non modo Dei faciē, sed pedes quoq; velasse describuntur. *Duabus velabant faciem eius, & duabus velabant pedes.* Vnde colligitur, non sublimia solum quæ in Deo dicuntur, nobis occulta esse, ingeniiq; aciem excedere, quę per faciem illius designantur: sed ima ēt & ꝓfunda, quorum figura sunt pedes. Proxime aūt ad figuram hanc alluisse videtur Psalmographus canens: *Ascendit super Cherubin & volauit super pennas ventorum, & caligo sub pedibus eius.* Cum super Cherubin Deum ascendisse, superque ventorum pennas volasse dicit, innuit eū opera fecisse, quæ omnem humanam sapientiam excedant: cum vero caliginem sub pedib. illius commorari ait, & nubes ostendit opera eum quoq; edidisse, quæ humilitate sua omnē hominum captum superent. Adeo autem hæc abscondita sunt, vt ab vllo mortalium nec videri nec intelligi queant.

*Isai.*6.

*Psal.*17.

Veteres Philos. Christi humanitatē

Hinc factum est, vt Philosophi veteres, atque adeo omnes sapientes, hæc ingenii sui acie penetrare non valentes, rationem in consilium adhibuerint, naturales causas inquisierint, sensusq; exteriores consuluerint: ideoq; variis eadem argumentis impetere, & velut impossibilia condemnare, conati sunt. Exemplo sit impius Celsus, quem Origenes huiusmodi passionem Christi argumento imputasse scribit: Humilitas & passio Iesu Christi, vel absolute necessaria fuit, vel voluntaria tantū: si necessaria: ergo potentia illius non absoluta, sed limitata fuit, cum non mori non posset: si voluntate propria inductus mori voluit, magnæ profecto dementiæ argumentum fuit, ob hominem ingratissimum, tanta & talia perpeti. Vnde efficitur, inquiebat, Christum vel fatuum, vel exiguæ potestatis fuisse, ac proinde verum Deum non existere: Deus enim & sapientiæ infinitę, & immensę potentiæ est. Quam inania ac fragilia tela tua sunt Celse, quam futilia argumenta tua ô humana Philosophia? respicis siquidem mortem, non vero amorem illius: quem si penitus perspectū haberes, nunquam profecto diceres, fieri non posse, Deum hominum causa mortē subire: Ignoras siquidē aliquē è Prophetis nostris vaticinādo dixisse, *Dedit* diuini amoris *abyssus* erga homines, *vocem suam*: id est patefecit se: & mox humanæ sapientię *altitudo* admirando *manus suas leuauit* & sustulit, vt quidem Gregorius exponit.

non potuerunt cōprehendere.

*Lib.*1. cont. Celsum.

Dicendū est igitur, veltrū omnium, ô Philosophi sæculum spirantes, sapientiā confundendo, opiniones exsibilando, Christum spōte, vltro, voluntate sua inductum, non vero ab aliquo coactum, aut necessario, mortem oppetiisse: atq; in sententiæ nostræ stabilimentū varia Prophetarum veterum vaticinia depromimus. Dicit enim Isaias, *Oblatus est, quia ipse voluit.* Et Psalmista: *Sacrificium & oblationem noluisti, corpus autem aptasti mihi. Deus meus volui, &c.* q̄ de Christo Iesu Apostolus ad Hebræos exposuit, quin & ipse de se in Euangelio testatus est, *Ego animam meam pono pro ouibus meis.*

Mors Christi sponte ac voluntaria fuit.

*Isai.*53.
*Psal.*39.
*Hebr.*10.
*Ioan.*10.

Hoc autem cum Christo stulta hæc mundi sapientia, humana ratio, & Philosophia hæc exterior & nuda penitus, agere censenda est, quod Michol Saulis filia cum coniuge suo Dauid, hæc enim cum eminus è fenestra maritum, regiis exuuiis exutum, ac plebeia indutum lacerna, coram Arca Domini subsilientem exultantemque cerneret, in animo eum stultescere censuit, eiusq; agendi rationem irrisit.

*2.Reg.*6.

Chri-

Christus animas nostras cœlo inserturus Dauidem regem arcam Testamenti in palatium suum inducere gestientem, quam proxime imitatus est: splendidum quippe diuinitatis paludamentum exuit, & seruilem sibi tunicam circumcinxit, *Formam serui accipiens, & habitu inuentus vt homo*: at mundus hoc explodit, hinćq; Seruatoris irridendi, & operum illius exsibilandorum occasionem captat. Philip. 2.

At inanis hæc mundi Philosophia nonnisi mera hic est ignorantia, ratio humana merus stupor, sensus exterior insensatus, sophisticus & caligans, omniáque argumenta è rerum natura petita inania sunt & caduca. Vnde Apostolus magnus in Christi schola hoc de ipsa testimonium depromit: *Videte ne quis vos decipiat per Philosophiam & inanem fallaciam, secundum traditiones hominum, secundum elementa mundi huius, & non secundum spiritum.* Quamobrem dicite Philosophi, Theologi, & mundi sapientes cum Psalmista, *Non est similis tui in diis Domine*, bonitate & natura, *& non est secundum opera tua.* Coloss. 2.

Longior hoc in exordio consulto fui, quod Christo olim de morte sua & passione, omnibuśque Ierosolymæ sibi euenturis apud Apostolos agente, dicendo, *Ecce ascendimus Hierosolymam, & consummabuntur omnia quæ scripta sunt per Prophetas de filio hominis*: Euangelista mysterii huius enarrator mox subiiciat, *& ipsi nihil horum intellexerunt.* Omnia hæc Euangelio præsenti continentur: quod vt commodo vestro exponam, prima orationis parte sacram Christi passionem complectar: secunda eximium illud quod ibidem refertur, prodigium, de cœci oculis restitutis, recensebo. Psal. 85.

II. Christus passionis tempus præsciuit. Luc. 18.

Quod ad primum igitur spectat, refert Euangelista, Christum quadam die duodecim Apostolis secreto assumtis, rerum fortunǽque suæ statum expositurum, his eos verbis compellasse: *Ecce ascendimus Ierosolymam, & consummabuntur omnia quæ scripta sunt per Prophetas de filio hominis*, id est, Hora iam in proximo imminet: qua in manus hostium tradetur deridebitur, flagellabitur, conspuetur & morti adiudicabitur. Vnde euidenter apparet, mortis eum horam & tempus præsciuisse, cum omnē passionis seriem tam enucleate, omniá́q; pœnarum genera tam exacte recenseat: deinde, vere Deum fuisse, futura & ferenda pro hominum salute, quæ longo ante tempore nouerat præsignando.

Sponsa in Canticis hoc de sponso elogium habet, *Ecce iste venit saliens in montibus, transiliens colles, similis est dilectus meus capreæ hinnuloque ceruorum*; per laborum & difficultatum montes subsultanti. Poterat sane Deus aliam & tritiorem in homine redimendo viam insistere: si nimirum immortalem, impassibileḿque naturam, licet humanam, assumpsisset, & in illa suos à dæmonis potestate vindicasset: quod profecto, si modo voluisset, sine vlla difficultate subeunda, nullos labores pœnaśque tolerando, facere potuisset, sed regia hac relicta via, angustam illam passionis semitam insistere voluit, & viam mortis, per crucis cruciatus, per opprobria & flagella, veluti per scopulosos & præfractos quosdam anfractus, colleśque præcipites, incedens, vt ita euidens amoris sui testimonium daret. Cant. 2.

Ceterum capreæ comparatur, primo ob mortem quam subiit: quod animal hoc ex legis præscripto sacrificiis vsui esset: secundo, quod mortem suam præuiderit. Nā vt caprea acutissimi visus est, ita Christus rerum omniū præscientia, qua à Patre donatus erat, eminus præuidit, ac dudum ante suis enarrauit, quos in passione cruciatus & tormenta subiturus esset. Ad quam referenda haud dubie sunt verba illa Prophetæ, *Ante faciem eius ibit mors, egredietur diabolus ante pedes eius.* Tunc autem ante faciem Christi mors iuisse censenda est, quando eam percepit, & è longe venturam vidit. Porro oculis eius mors obiecta dicitur, quo manifestum fiat, eam ab ipso præcognitam & præuisam & diabolus pedibus illius prostratus quod superandus ille, domandus & debellandus per crucem illius esset, è quibus omnibus ardentem illius amorem & dilectionem singularem colligere est. Christ^v capreæ comparatur. Habac. 3.

Abraham Patriarcha vnicum filium Isaac in montis culmine immolaturus, alterum silentio inuoluit, quin & filium, qui tamen præcipuus tragœdiæ huius auctor futura esset, conscium rei tantæ esse noluit: adeo vt, cum dum simul iter carperent, filius, vbinā victima esset holocausto destinata, quæsiuisset, aliud non respondeit, quā, *Deus prouidebit sibi victimam.* Gen. 22.

mam filii mi. Sciebat siquidem, ipsam mortis imaginem apprehensionemque maiorem filio horrorem & pallorem, quam immolationem ipsam, incussuram. At Pater cœlestis, ab hac humana commiseratione nimium quantum alienus, filium iam inde à primo conceptionis momento mortis & genus & tempus præcognoscere voluit. Audiamus vt hodie de eadem coram Apostolis loquatur, *Ecce ascendimus Ieroſolymam, & consummabuntur, &c.*

Non enim cum filio suo fecit, vti Dauid rex olim cum suo, qui benignum admodum se erga Ammon filium, sororis Thamar violatorem & constupratorem gessit: ait enim
2. Reg. 13. Scriptura, *Cum audisset rex Dauid verba hæc contristatus est valde, & noluit contristare spiritum Ammon filii.* At Pater æternus longe diuersum iter insistens, quo filii sui ærumnas tristitiamq; aggrauaret, & dolores vehementiores redderet, crucis amaritudinem ac Caluariæ supplicia præguſtanda ac prælibanda quodammodo, illum dudum ante in mente habere voluit.

Non imitatur etiam prauam illam mundanorum consuetudinem, quæ hodie plerisque in locis inoleuit: dum nimirum parentes, nimium indulgentes, in filios, licet aliorum vitia flagitiaque eos viderint assumere, non animaduertunt. Cuiusce rei præclarum in libris Regum legere est exemplum, quo Abigail, iratum Dauidem ob Nabali mariti inhumanitatem stoliditatemque placans, induci-
1. Reg. 25. tur, dicens, *In me sit, Domine mi, hac iniquitate ne ponat, oro, Dominus meus rex cor suum super virum istum iniquum Nabal, quoniam secundum nomen suũ stultus est*: quibus verbis omnem iram regis placauit, adeo vt conceptam vindictam sepoſuerit, & cum eo in gratiam redierit. Pater autẽ æternus aliter omnino videtur egisse: videns enim dilectum sibi filium omnium in se delicta commissaque susceptisse, tantum abest, vt iram deponat, armaque exuat, vt etiam in ipsum eadem dirigat, ad mortem illum condemnet, crucem quoq; & passionem nullo non tempore illi ob oculos ponat, adeo vt etiam iter faicens earumdem meminerit, dum
Luc. 18. Apostolis suis eadem patefacit dicens, *Ecce ascendimus Ieroſolymam, & consummabuntur omnia, &c.*

Sponsus ille Canticorum varia in sponsam encomia congerens, his eam inter cetera *Cant. 7.* compellat, *Comæ capitis tui sicut purpura regis iuncta canalibus.* Verba quidem hæc obscura sunt & mystice intelligenda, sed tamen genuinum eorum sensum eliciamus sponsæ caput ipse est Christus, cuius comæ continuæ sunt cogitationes: sed purpuræ regiæ canalibus & torrentibus proximæ, persimiles: a primo enim sanctissimæ conceptionis instanti, in vtero etiam Deiparæ, sanguinem quem effundere, virgas quas perpeti, mortem quam oppetere debebat, semper præ oculis habebat: quin & assidue ac nullo non loco de iisdem loquebatur. Purpura igitur sanguinis illius symbolum est & canales, sanguineorum torrentium in passione profundendorum. Vere inquam, de iisdem semper apud suos loquebatur, vt & è loco illo Ioannis manifestum redditur, *Mandatum accepi à patre meo, & co-* *Ioan. 14.* *arctor donec adimpleam illud*: nihil autem aliud mandatum hoc est, quam Patris voluntas, qua illum in cruce pro hominum salute mortem occumbere volebat. Deinde & alio loco figuras veras fuisse ostendens dixit, *Sicut* *Ioan. 3.* *Moses exaltauit serpentem in deserto, ita exaltari oportet filium hominis.* Quin & glorioſæ Transfigurationis tempore, cum in monte Thabor facies eius solis instar glorioſe rutilaret, non alios illum habuisse sermones Euangelista tradit, quam de excessu suo è vita, morte, tormentis, passione, suppliciisque crucis, *Loquebatur de excessu.* *Ibid.* Paulo quoque assertore, dum baptismum susceptit à Ioanne, in mortis id suæ signum & memoriam susceptit. S. Eucha- *Rom. 6.* ristiæ quoque Sacramentum instituens, in mortis suæ commemorationem quotiescunque eadem sumenda esset, sumi eam præcepit, vt idem ad Corinthios testatur Apostolus, *Quotiescunque manducabitis panem hunc, & ca-* *1. Cor. 11.* *licem bibetis, mortem Domini annunciabitis, donec veniat.* Merito igitur sponsus, tuas ô dilecte mi, comas purpuræ regiæ simillimas esse ait: semper enim de morte tua meditaris, semper de sanguine tuo loqueris, omnesq; cogitationes tuæ nonnisi de cruce & passione sunt, quin & hodie dum Ieroſolymam tendis, in via de eadem coram Apostolis agis, *Ecce ascendi-* *Luc. 18.* *mus Ieroſolymam.*

Christus de passione sua semper cogitans.

Tectum

Tecum igitur cogita, anima mea, quomodo dilectus tuus in toto illo itinere Ierosolymam versus, nonnisi de morte cogitet, nõnisi de amara passione quæ in foribus iam erat & proxima sermonem instituat. Vnde colligere potes, Christũ quãuis, teste Apostolo, nõnisi semel mortuus sit, ac nõnisi semel cum morte in crucis arbore luctatus: intrinsecus tamen semper & in animo ab eadem fuisse cruciatũ, atque assiduo lancinatum, & toto vitæ tempore mortẽ semper expertum esse, feralis hæc & lugubris cogitatio eum vbiq; comitata est inimicitas perennes & implacabiles cum ipso gessit, nullam requiem indulsit, semper ac nullo non tempore eum prosequẽdo, viuentemq; etiamnum feralibus iaculis impetendo. Adeo vt tui causa mortem semper in vlnis gestarit, ita tamen vt mors & vita in ipso pares semper exstiterint, eodemq; natæ tempore. Importuna nãq; hæc cogitatio, iã inde a primo incarnationis eius exordio incipiens nunquam eum deseruit: sed vt fida comes lateri illius semper adhęsit, non prius ab illo recedens quam in cruce tandem exspiraret.

Rom. 6.

Hoc nempe olim de Messia vaticinans canit Isaias, *Paruulus natus est nobis cuius principatus super humerum eius.* Non de alio autem principatu hic & imperio Propheta locutus intelligitur, quam de crucis: de qua alio in loco scriptũ est, *Regnabit à ligno Deus*; ipsa etenim regni illius principium & origo fuit, ipsa omnium triumphorum & trophæorum causa: ab illa eorum sumpsit corona illa imperialis & diadema gloriæ, nomen illud quod est super omne nomen, item humilis illa omniũ creaturarũ subiectio; qua eum vt Dominum agnoscunt, cœlestibus, terrestribus & inferis eius se maiestati suppliciter, in submissionis signum, peruoluentibus, de qua ibidem Apostolus ait, *In nomine Iesu omne genu flectatur cœlestium, terrestrium & infernorũ.* Deniq; à cruce initium habuit nouum illud regnũ & numerosa illa Christianorum colonia ac generatio, quæ in infinitũ breuissimo tempore excreuit vt Propheta de illa exclamans dicat, *Generationem eius quis enarrabit?* Vt igitur ad propositã deuoluatur materiã oratio: puer hic iam inde ab incunabulis sceptrũ regium & principatum suum super humerum gestabat, quod Christus à primo conceptionis momento, crucem, mortem ac passionem cogitationum suarum humeris sustineret.

Isai. 9. Christi principatus crux est.

Philip. 2.

Isai. 55.

Augustinus, Africæ decus & ornamentum verba illa Psalmographi, *Sol cognouit occasum suum*, exponens, ad Christum Iesum solem iustitiæ eadem transtulit: quod sol ille cœlestis, lampas illa empyrea, oculus mundi, fax orbis nulla rerum cognitione sit præditus. Vt autem figurate & tropologice hæc intelligãtur, verus ille terræ cœliq; sol Christus tunc occasum suum cognouisse dicendus est, dum mortem & amaram passionis tragœdiã longo ante præsciuit tempore, at ita cognouisse, vt semper ob oculos & in memoriæ archiuo eadem haberet, ac nullo non loco & tempore de iisdem loqueretur: etiã in itinere, vt hodie apud Apostolos suos, cum Hierosolymam ascenderet. *Ecce ascendimus Hierosolymam, &c.*

Psal. 103.

Luc. 18.

III.

Quo properas Iesu dulcissime? quo tendis mitissime mundi redemptor? crucẽ illam instantem non metuis? mortẽ imminentẽ non reformidas? tot præparata supplicia & tormẽta non te exanimãt? Hic nimirum cum Salomone exclamandum, *Aquæ multæ tribulationum non potuerunt caritatem tuam extinguere.* Magnus ille Scipio, cum in carcerem coniectus esset, quod exercitus pop. Romani illius negligẽtia deleti & cæsi essent, à Lucio, amici sui casum miserante, carceribus clam, non tamen sine præsenti tum suo tum alterius periculo seductus est. Cuius amoris magnitudinem & robur Valer. demirãs exclamat, *Proh! magnum & inexsuperabile numen amicitiæ.* & profecto non sine iniuria. Nam, licet omnes Scipionem Romani ad mortem, inuidia ducti, deposcerent: vnius Lucii amor & dilectio tamen prævalebat, & carceribus, nequ. doluã frendente omniũ odio & vindictæ desiderio, eum exemit, plusq; mihi credite, sincerus amici affectus & animus, quam omniũ Romanorum odia & inuidia potuit. Hæc quidem Romæ: at maiori sane cum ratione de te, ô mundi Redemptor Christe, hic exclamandũ. Tu enim es sincerus ille Lucius, fidus ille amicus, qui summo cũ vitæ periculo hominẽ, quem tantopere diligebas, æternis carceribus eduxisti: tui vnius amor maiores, pfecto vires habuit, q̃ vt omnes dæmonum minæ, inimici

Valer. Max. lib. 4.

micitiæ mundi, odiaq; tartari irreconciliabilia impedire potuerint. Hic scilicet amor est, qui hodie impulsus sine vllo tormentorum metu, ait, *Ecce ascendimus Ierosolymam.* Luc 18.

Christi passio præ oculis semper habenda.

Hinc discamus oportet, Christiani mortis Iesu Christi ducis nostri, quam diu in vitæ huius itinere versamur, semper meminisse, & nunquam eius memoriã deponere, discamus inquam, semper de eadem loqui, eiusq; miseratione, dum suppliciorum grauitatẽ & pœnarum acerbitatem attendimus, tangi. An non enim graue & molestum homini sincero foret, alium iniuste rei alicuius, q̃ tamen ipse patrasset, accusatũ, ad necem rapi videre: an non conscientia stimulante exclamaret, Parcite innocuo ciues, parcite, in me conuertite ferrum? quemadmodũ olim locutũ constat regem Dauid, cum Angelum ferro accinctum per omnes regni Israelitici fines sequentem & in innocuos grassantẽ vidit, sciret tamen sua vnius culpa tantã innoxiorum vbiq; stragem edi, hinc lachrymans exclamat, *Ego sum qui peccaui, ego qui inique egi: isti qui oues sunt, quid fecerunt?* perinde ac si dixisset: Eheu quã tristem tragœdiã contemplor, quam graue animo meo accidit, subditos vbiq; locorũ sparsos tam grauiter castigari, flagellis cædi quæ ipse promerui, pœnas lasciuiæ meæ debitas exsoluere. Tu vero ô Angele à Deo ad hanc castigationem delegate, diuinæ iustitiæ vindex, in me furorẽ conuerte, me pete, iræ tuæ tela in corpus hoc meum detorque, ipse peccaui, deliqui ipse, culpa mea est, ac proinde ipse pœna & supplicio dignus; non autem subditorum, qui instar ouium innocui sunt & immunes in culpa. 2. Reg. 14.

Et est profecto triste ac funestũ, innocentem videre morti adiudicatum, ac pœnam luentẽ quam non admisit: hinc Salomon ne hoc iniustitiæ nomine male apud suos audiret, inter cætera quæ à Deo in solemni templi sui dedicatione postulabat, enixissime & summis votis cõtendit, vt in iudicando suum cuiq; ius tribuere posset, & hunc secundum innocentiam absoluere, & illum pro delicti grauitate castigare. Verba orationis hęc sunt: *Iudicabis seruos tuos, cõdemnans impium, & reddens viam suam super caput eius; iustificansq; iustum, & retribuens ei secundum iustitiam suam.* 3. Reg. 8.

Et bene, mea quidem sententia; ne quem forte rei natura & veritate nõ perspecta, perperam condemnaret, & innocentes ad supplicium traherentur. Cum igitur Christus Dei filius, sine vlla criminis suspicione, mortuus sit, nos tamen crimen ipsum admiserimus, & supplicium proinde promeruerimus; an non ingemiscendum & illo exspirante suspirandum? Christi mors in animo deploranda.

O miserum! & quam maxime deplorandum, tam paucos nimirũ hodie reperiri, qui pio doloris sensu intrinsecus ob Domini sui mortem & casum moueantur! cuius rei indignitatẽ deplorans Isaias ait: *Perit iustus, & non est qui recogitet in corde suo.* Isai. 17.

Non de omnibus in genere iustis Propheta hic loqui censendus, aut de iis qui vt plurimum hodie iusti nuncupantur; at de Christo, qui & solus natura sua iustus est, & iustitia animas nostras exornat; de quo scriptum est, *Deus iudicium tuum Regi da*; & alibi, *Rorate cœli desuper, & nubes pluant iustum.* Psal. 17. Psal. 45.

Sanguineis igitur deplorandum est lachrymis, neminẽ, iusto hoc in cruce moriente, nulloq; admisso crimine pœnas luente, ad lachrymas aut commiserationem cõmoueri, neminem in funere illius tristissimo lugubres & pullas vestes induere.

Israelitides omnes, audita tristi Saulis in montibus Gelboe in conflictu Philistinorum nece, luctum induerunt, & mortem illius lachrymis sunt prosecutæ, Saulquippe eas coccino, teste Scriptura, vere vestiebat in deliciis, & ornamenta aurea ad cultum earum præbebat. 2. Reg. 2.

Maiori profecto cum ratione in filii Dei morte plorandum, audito tristi eum passione in monte Caluariæ exspiraturum, eum inquam, qui animas nostras exornat, & gratiæ ornamentis condecorat & vestit.

Asael, cursor ille velocissimus, qui pernici pedũ velocitate cum ceruis certaret, cum ab Abner in inguine hasta percussus in terram mortuus concidisset, omnes qui in comitatu illius erant & præcurrentem sequebãtur, viso ducem tantum, tamq; strenuũ exanimem in terra, instar gregarii alicuius iacere, sanguine fœdatum, & è vulnere exspirantem; attoniti substitere; *Omnesq; qui transibant per locum illum, in quo ceciderat Asael, & mortuus erat, stabant.* 2. Reg. 4. Si ducis vnius qui aliquod sibi bello

bello nomẽ pepererat, suisq; carus erat mors cõmilitones in tantũ percellere & lancinare potuit: quomodo nos afficiat ac commoueat necesse est mors & passio Christi, Regis regũ, insignis illius Asaelis, cursoris in stadio virtutũ velocissimi; de quo agens Psalmographus
Psal.18. canit, *Exultauit vt gigas ad currendum viam, à summo cœlo egressio eius!* Quis n. non ingemiscat, quis nõ doleat, & admiretur; videns regũ regẽ tanta in paupertate mori, in cruce extensum, eidem instar latronis affixũ? an nõ vere res lacrymis suspiriisque dignissima est? an non beneficium, cuius memoriam animo semper insculptam nos gerere necesse sit?

Plutarch. Interrogatus olim Philosophus, quid quã citissime in homine senescceret, Beneficium, inquit, vt scitum hoc Philosophi responsum proposito adaptem, dicendum est, insignem ingratitudinis in homine, notam esse, si dei norum beneficiorum, ac præsertim eius quod in passione in mõte Caluariæ à Domino cõsecutus est, statim obliuiscatur; adeo vt de illo illud Psalmogr. vsurpari merito queat:
Psal.17. *Obliti sunt beneficiorum eius, mirabilium quæ ostendit eis*: quo loco de Hebræorum ob percepta beneficia ingratitudine agitur.

Gen.41. Ioseph Patriarcha ad summos honores euectus cum esset: sciretq; hominum beneficia recepta vt plurimum obliuiscentium ingratitudinem; posteros gratitudinẽ edocere volẽs, noua & inusitata ratione vsus est, duobus enim filiis maioribus natu, nomina hoc denotantia imposuit: Maiori namq; nomen fuit Ephraim, id est, abundantia, alteri vero Manasses, id est, obliuio. Prudenter profecto & appositè: insinuare volens in rerum abundantia & beneficiorum affluentia homines Dei plerumque obliuiscì donorumque acceptorum memoriam perdere.

2.Reg.8. Inter ceteros Dauidis regis domesticos & seruos fuit quidam Iosaphat nomine, à commentariis & memoria, vt qui regi, grauiorib. occupato negotiis, rerum agendarum cauẽdarumque memoriam refricaret: habebant quippe reges veteres seruum, cui ex officio incumbebat regi in memoriam fidelia subditorum singulorum obsequia reuocare. Vt hinc mysterium aliquod eruam, inter omnes animæ nostræ, quę vere regina appellari queat, pedissequas ac famulas, id est, potentias & facultates, memoriæ partes esse dico, benefactorum à Deo acceptorum semper recordari, vt ita ingentes ei gratiæ referantur.

Nauis quando in portum appulit, ne forte à ventorum subito exorientium turbinibus dissipetur, & in portu naufragium patiatur, quatuor grandioribus alligari anchoris consueuit. Anima quoque nostra, quo Deo suo semper obsequatur, & obtemperet, quatuor anchoris, ne vagetur, retinenda est; prima sit stabile non amplius peccandi, vitæq; emendandæ propositum. Secunda, assidua oratio. Tertia, frequens Sacramentorũ vsus. Quarta, perpetua diuinorũ beneficiorum & præsertim redemptionis nostræ consideratio. Animæ suæ familiã hoc modo moderabatur Dauid rex cum diceret: *Nisi quod lex tua meditatio mea est, tunc forte periss. ẽ in humilitate mea.* *Psal.118.*

Perpetuum in altari ignem olim esse voluit Deus, quem & à sacerdotib. tabernaculo deseruientibus foueri voluit, noua ligna semper prima luce subministrando. Si figura hęc in veritatem vertatur, dico Deum etiamnum hodie velle, vt in cordis nostri ara vehemẽtis amoris flamma semper colluceat: quæ quo perpes sit ac nunquam intermoriatur, Ecclesiam admoneat, vt filiis suis diuina beneficia, ac præsertim redemptionis humanæ & mortis Iesu Christi, in mentem reuocet, hæc enim velut ligna sunt & fomes materiaque, quæ spiritualẽ hunc ignem, & diuini amoris flammas fouent & nutriunt. Hinc toties de ipso redẽptore noster agit, & Apostolis ipsum in mentem vocat: *Ecce ascendimus Ierosolymam & consummabuntur omnia.* *Luc.18.*

Leuit.6.

Sed ô rem deplorandam & lamentis expiandam! omnia sancta hæc instituta infracta sunt, piæ illæ consuetudines violatæ, diuinorum beneficiorũ memoria ex animis hominũ se euanuit: & licet vnigenitus Dei filius Ierosolymam hodie ascendat, mysteria crucis, mortis & passionis suæ auspicaturus; homo tamẽ vice versa, sine vllo sensu, mundi se voluptatibus immergit, dissolutiones consectatur, lasciuire, ineptire incipit, prauisque affectibus & genio indulgendo, in sui ipsius interitũ vltro ruit. Atque vt Absalomo aduersus patrem cornua erigente, & in regni statũ cõiu-

IV.

Cum Deus ad passionẽ præparat tunc homines lasciuiæ incumbũt.

rante, ac bello rem cõmittere audente, omnis
2. Reg. 15. propemodum populus à Dauide defciſcens, coniuratorum partes ſecutus eſt: ita hodie in hac noſtra Gallia, hac ipſa die, omnes propemodum, relicto Deo & templis eius, die inq; laſciuiæ ac voluptatum, ſceleratæ & Circeæ mundi agmina ſequuntur, qui aduerſus Deũ arma mouit, & ab eo turpi ſe ſchiſmate & diuiſione ſequeſtrauit, pauci aũt Chriſti vexilla prædeuntia comitantur, pauci crucem eius ſtipant, de paſſione cogitant, in morte illius lugent, ſacraque myſteria meditantur.

Apoc. 17. Abominandam olim Ioannes meretricem vidit, aquis multis inſidentem (id eſt, variis nationib. dominantẽ,) poculũ aureũ, immũditie & abominatione plenũ manu præferentem, cuius inceſtuoſo cõcubitu ſe omnes terræ reges polluebant, & cuius poculo omnes mundi incolæ inebriati, vinũ proſtitutionis & iniquitatis execrandę eructabant. Cuiuſnã vero, veſtro iudicio, meretricia hæc imago eſt, niſi voluptatis & diſſolutionis, quã hiſce diebus omnes propemodũ homines amplectũtur, parui non ſecus ac magni, & cuius deliciarũ vino mulieres non minus q̃ viri ebriæ Mænadum inſtar bacchantur & furunt?

Ierem. 9. Hiſce igitur diebus cum Ieremia, dum populum Iſrael voluptatibus immerſum, & laſciuię olim indulgentem cerneret, exclamare poſſumus: *Quis dabit me in ſolitudine diuerſorium viatorum & relinquam populum meum, & recedam ab eis: quia omnes adulteri ſunt & cœtus prauaricatorum.* Loquitur hic, vt loqui prudẽs & frugi ſeruus familias ſolet, dũ videns bona domini dilapidari, familiam perperam adminiſtrari, reſq; domeſticas inutiliter conſumi, ſecum ait: Ad vltimas vtinam mundi plagas delatus ſim, aut in deſerta aliqua ſolitudine obſcurus delitęſcam, ne tantam rerum domini dilapidationẽ, & profuſionem oculis hiſce videre cogar. Ecquis, obſecro, eſt hodie, humanæ ſalutis ſtudioſus & ſitiens, qui; cum tanta ſcandala, diſſolutiones, lubricitates, quæ hiſce diebus per omnes vrbis angulos committuntur; videat, templa inquam deſerta, plateas laruatis oppletas, menſas aleis & chartis coopertas, aulas & atria tripudiis & laſciuo cantu reboantia, omnia denique vitia laxatis habenis proruentia: non procul à mundo ſecretus, extra anni ſoliſque vias, viuere, aut in ignota aliqua ſolitudine ſequeſtratus velit delitęſcere.

Idem autem Redemptori noſtro hodie videtur accidere: quod olim Dauidi regi: hic enim cum perſequentem Abſalomum fugeret, & nudipes & capite aperto in montem Oliueti ſecederet, omniſq; eum populus lacrymis abeuntem, in magni affectus teſtimonium, proſequeretur: *Egrediebatur inde vir de cognatione domus Saul, nomine Semei, filius Gera procedebatq; egrediens, & maledicebat, mittebatq; lapides contra Dauid.* 2. Reg. 16. Hoc ipſum hiſce diebus Chriſto Ieſu à mundanis irrogatur: montem enim Caluariæ aſcenſurus, triſtis & afflictus atque morti adeo proximus, quem vniuerſa Eccleſia lamentis & lugubri cantico hodie proſequitur, à tot nefariis Semei, à tot ſceleratis peccatorib. variis iniuriis & opprobriis afficitur, & flagitiorum lapidibus impetitur, nemo autẽ vlla eius cõmiſeratione tangitur, aut patienti ex intimo animi affectu cõdolet.

Tobiæ ſenioris pietas & religio in eo potiſſimum commendatur, quod cõtribulibus ad vitulos aureos quos Ieroboam erexerat, properantibus, & idololatriam exercentibus horum ipſe conſortia deuitaret, & in Ieruſalem, Deũ cœli adoraturus occulte ſecederet. Tob. 1. Sanctum hunc virum imitando, in eo potiſſimum verum ſe quis Chriſtianum demõſtrat, quod, ceteris luſum & delicias conſectantibus, vanitates quærentibus diſſolutis, & ineptientibus, Chriſtum ſequatur ad mortem vſque vitia deſerat, Eccleſias frequentet, & Deum quærat. Veri Chriſtiani notæ.

Hoc ſcilicet modo nunc vita inſtituenda eſt, nunc ſacra Domini paſſio mente reuoluẽda, nunc aliquis compaſſionis ſenſus induendus, & afflictionis pars aſſumenda. Ideo factum exiſtimo, quod Deifilius triſtem paſſionis calicem non euacuarit, ſed nobis quam biberemus partem reliquit, nam *Calix in manu Domini, vini meri, plenus mixto: ſeruntamen fex eius non eſt exinanita, bibent ex eo omnes peccatores terræ.* Pſal. 74. Amara profecto potio, quam tamen meraciſſimam, nulla conſolationis aqua dilutam, Saluator ebibit: quod, crucis tormenta pura nemine opitulante, pœnamque leuante, perpeſſus ſit. Vnde per Pſalmiſtam

dictum

Psal.41. dictũ est: *Abyssus abyssum invocat in voce cataractarum tuarum. Omnia excelsa tua & fluctus tui super me transierunt.* Id est, tam graues dolores & cruciatus passionis meæ fuere, vt vere abyssus vocari queant, quam vt perferam, abysso quadam è contra patientiæ opus est: nam decumani irarum tuarum fluctus tanto in me impetu deuoluti sunt, vt vires meas naturales obruturi fuissent, ni diuinitatis vis & anchora naufragium impediuissent, *Omnia excelsa tua, &c.* Id est: nullum graue tormentum in orbe fuit, nullus enormis cruciatus, quin in me vnicum vires exeruerit, & grauissimas in animo meo tempestates excierit. At nobis vinũ hoc mixtum, & dilutum præbibitur: si enim ærumnis pressi gemimus & angustiis circumundique vallamur, consolationes sint in proximo, & prior angustia moestiaque ab iisdem mox excipitur. Vnde Psal-

Psal 93. mographus: *Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, consolationes tuæ lætificauerunt animam meam.* Quisquis demum sit sapor, mixtus an merus, aliqua tamen nobis portio bibenda venit.

Num.1.4.7. Israelitis cũ vniuersa multitudine castrensi, de loco in locum proficiscentibus, sacramque suppellectilem deferentibus, Leuitis tabernaculi vtensiliumq; eius gestatio demandata erat, vnoquoque partem aliquam deferente. De passione Domini idem penitus sentiendum est, & vnusquisque partem eius aliquam pro virium modulo in humeros assumat: quod fecisse Apostolus apud nos se gloriatur, dicens,

Coloss.1. *Adimpleo quæ supersunt passionum eius*: id est, Christus calicem passionis habendum suscipiens, solus bibere noluit: at nos dolorum cruciatuumq; participes voluit esse partemq; aliquã assumere: equidem, ait Apostolus, ipse subibo humeris, & quantum humanæ quidem vires permittent, tormentorum illius reliquias perficiam, & quę complenda restant passionis, libenter adimplebo.

Saul cum Philisthæis quotidie prælio decertante, egregium facinus Ionathas filius eius & hæres, ausus est: nam cum hostes, in montis cliuo & Israel in planitie castrametati essent armigerum suum compellauit, dicens,

1.Reg.14. *Veni & transeamus ad stationem Philistinorum quæ est trans locum illum.* Quo annuente, & animos domino etiam addente, magno cum labore prærupta montis ambo transcendunt, & Philistiim castra ingressi, magnam circumquaque stragem edunt, multis excubitorum obtruncatis. Arrigite aures Allegoricorum sensuum indagatores, Ionathas hic regni Israelitici hæres, imago fuit Iesu Christi Redemptoris nostri: quem armiger, id est vniuersus Christianorum cœtus, consequitur; ipse in infernalem aciem & principes tenebrarum expugnaturus, vt homo pone subeat, desiderat, simulque in castra hostilia, collatis cum duce viribus gralletur, & in partem aliquam laboris veniat.

V. Audite & plura. Christus omuem passionis suæ seriem enarrans, omnemque tragœdiam illam ab exordio texens Gentibus se tradendum asserit. Fuit enim non modicus Redemptori cruciatus, quod Iudæi filii illius carissimi cum barbaris & gentilibus in necem suam conspirarent, & ad mortem quærerent. Vti non exigua Sauli regi olim afflictio & crux fuit, quod dilectus filius Ionathas cum hoste suo iuratissimo Dauide fœdus iniisset, illum vt alterum se, patris nequidquam frendente inuidia, complecteretur: ideoque indignans ait: *Coniurastis omnes aduersus me, & non est qui mihi renuntiet? maxime cum & filius meus fœdus inierit cum filio Isai?* 2.Reg.22.

Grauc Christo fuit in Gentiũ manũ incidisse.

Nulla igitur acerbior aut maior parari Christo crux potuit, quam vbi à suis se tradi gentibus, vbi dilectum sibi populum ciues Ierosolymitanos, imo & fratres cum Romanis in ruinam & necem suam conspirasse, vidit. Dudum id antea per Prophetam suum prædixerat: *Extraneus factus sum fratribus meis & peregrinus filiis matris meæ.* Psal 68. 2.R

Nathan Propheta cum Dauidi Regi duorum grauissimorum criminum adulterii, & homicidii, enormitatem ob oculos poneret, potissimum in illis exaggerauit quod Vriam virum integerrimum gladio barbarorum & alienigenarũ interficiendum curasset. *Et occidisti eum gladio filiorum Ammon.* Non enim tam graue fuisset aut ignominiosum si contribulium suorum aut amicorum armis concidisset. Ita Christus ærumnarum suarum catalogum texens: recensensque minutatim quidquid in passione sibi esset euenturum, in

primis quod in Gentium manus delapsurus esset conqueritur.

Gen.37. Moyses peccatum & ingratitudinem Iosephi fratrum exaggerans, qui odio & inuidia acti, in innocentis necem coniurauerant, ait eos fratrē Ismaelitis alienigenis, infidelibus & incircumcisis, forte illac transeuntibus in seruum vendidisse. Christus etiam inimicorum suorum crudelitatem passionisque acerbitatem exaggerans, ait se, Iosephi instar, in manus Gentium & infidelium tradendū, *Tradetur gentibus.*

1.Reg.20. Dauid à Saule ad necem quæsitus & nullo non loco pressus, quadam die apud amicorum integerrimum Ionatham de tanta crudelitate conquestus est, *Si est iniquitas aliqua in me, tu me interfice, & ad patrem tuum ne introducas me.* Grauius ac crudelius, scilicet iudicans, inimici manibus quam amici occumbere. Eiusdē opinionis videtur & fuisse Redemptor noster, nec tantum mors illi allatura tormentum, si Iudæi illam, & non Gentes intulissent. Ideoque sortem suam deplorans, ait Gentibus se tradendum, & in earum manus cosignandum.

Luc.18. *Et illudetur.* Præsagierat hoc longo ante
Psal.21. tempore Psalmographus, & dixit, *Ego autem sum* (præsens loco futuri positum est) *vermis & non homo, opprobrium hominū & abiectio plebis: omnes videntes me deriserunt.* Huc etiam referri commode videtur posse, vaticinium
Isai.28. illud Isaiæ: *Vt faceret opus suum, alienum est opus eius ab eo: vt faceret opus suum, peregrinum est opus eius ab eo.* Fecit enim Deus opus redemptionis nostræ patraturus, multa exotica & peregrina, & à terribili maiestate sua nimium quantum aliena: an non enim opus peregrinum & numquam hactenus visum & à diuina maiestate alienissimum fuerit, Deum latronis instar comprehendi, instar malefici ad mortem condemnari, instar sicarii patibulo suffigi, & ab omnibus hominibus illudi?

Luc.18. *Et illudetur.* Præclaram huiusce figuram
Deut.25. in Deuteronomio legimus: eo namque loco præcepit Dominus, vt fratre sine liberis moriente, alter viduam fratris ad suscitandū semen propagandamque familiam duceret: quam si ille ducere detrectaret, coram iudicibus & senioribus populi ab illa citabatur; qui si in sententia peruicax perstaret, & nuptias repudiaret, à muliere in vultu conspuebatur, quæ calceamentum illius de pede in ludibrium tollebat, *Accedet mulier ad eum coram senioribus, & tollet calceamentum de pede eius spuetq; in faciem illius.* Moses Synagogam veterem sibi in vxorem copulauerat, è qua nullos susceperat liberos, qui in hæreditatem cælestem possent succedere, aut ad quos huius matrimonii iure, paterna & sempiterna illa possessio cœlorum deuolueretur; de quibus Ioannes Euangelista hunc in modum locutus est, *Qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt.* Ioan.1. Christus igitur, ad quem spirituale semen (quod non potuerat Moses) suscitare spectabat, Synagogam ob superbiam, ingratitudinem, auaritiam, aliaq; innumera peccata deformatam, ducere detrectat, Ecclesiæ suæ dilectissimæ & charissimæ amore incensus. Hinc synagoga varias in eum congerit iniurias, & opprobria, coram iudicibus, senioribus, magistratibusque insigni eum afficit ignominia, in sacrum illius vultum, Angelis tremendum, propudiosissima sputa eructat, illudit velato, colaphis in ignominiam cædit, nec solum calceamenta pedibus abstulit, sed vestibus etiam denudauit, nudum & inopem in crucis patibulo, in Caluariæ monte erecto, mori cogens. Hæc fuere, Auditores, quæ circa primum concionis huius membrum mihi dicenda in mentem venerant, alterum iam aggrediar, de singulari hoc Domini miraculo acturus.

Christo igitur Ierosolymam, in qua passurum & morituru se sciebat, concedente, & in itinere de funesta mortis suæ tragœdia agente; cū haud procul ab vrbe Ierichuntina abesset, cœcus prope viam sedens, & stipem à transeuntibus exigens, audito pedum strepitu, alta inclamare voce cœpit, *Iesu fili Dauid, miserere mei.* Luc.18. Quam graue autem sit, oculis & lumine orbatum esse, pius ille senex Tobias testabitur, qui quod oculos amisisset, omnia se amisisse existimabat: hinc lacrymans & suspirans dicebat, *Quale gaudium mihi erit, qui in tenebris sedeo, & lumen cæli non video?* Tob.5. Duo autem cæcitatis genera sunt, corporis

IV. Ingens cœcitatis malum.

potis vnum, alterum animæ: quorũ hoc illo deterius ac periculosius: si enim potentiarum & facultatum excellentia per obiecta ostenditur, & oculorũ corporalium obiectum sint res corporeæ sensibiles, animæ vero Deus ipse; necessario hinc sequitur, tanto cæcitatẽ animæ maiorem ac deteriorem esse, quanto Deus solus omnia temporalia antecedit,

S. Antonius Eremita, referente Palladio, cum quodam tempore Didymum, eremi itẽ incolam, sed oculis orbatum visitaret, eumque magno animi sensu & feruore de rebus cœlestibus loquentem audiuisset; rogauit numnam hæc ei cæcitas molestiam afferret; Imo mox ille pectore graue traxit suspirium ingemiscendoq; sine vlla voce respondit: ingentem animi dolorem, quem cæcitas causaretur, testatus. Tũ Antonius, fierine potest pater venerande, molestiam tibi aliquam cęcitatem adferre, & graue esse, oculis orbatum viuere, qui tibi cum formicis cõmunes sunt: è contra vero, te non lætari ob oculos, quos cum Angelis communes habes.

Cæcitas malum.

Cæcitas siquidem adeo grauis & infelix est, vt nonnisi in grauissimorum scelerum flagellum correptionemque eandem immittere Deus consueuerit. Hinc cum Isaias Prophetà Dominum exercituũ sublimi insidentem throno, & alto subnixum solio cerneret, populum vero rebellem murmurantemque tam illustri indignum visione iudicaret, Dominum orauit, illius vt cor excæcaret, oculos densa caligine obnubilaret, nẽ videns videret, & audiens cognosceret. *Excæca cor populi huius, & aures eius aggraua, & oculos eius claude, ne forte videat oculis suis.* Atque hæc quidem occasione cæci huius, *Cæcus quidam sedebat secus viam.*

Isai.8.

Luc.18.

Imperfectiones naturales nemini ad peccatum imputantur.

His nihil obstantibus dico, cæcitatem, surditatem, & similes imperfectiones naturales vitia nõ esse: sed tantũ admirabilia quædam effecta, quibus Deus eos, quibus hęc accidunt, mundi periculis & discriminibus immunes præstat. Constat enim pulchritudinẽ venustatemq; corporis exteriorem, ipsas etiam dotes naturæ possidentibus præsentissima nonnunquam adferre pericula, ac damna grauissima: exempli gratia pedum velocitas & pernicitas Asaeli cursori in perniciem fuit & interitum, cæsaries flaua & rutilans Absalomo in laqueum & restim. Dinæ pulchritudo causa constuprationis & raptus, Samsonis vires captiuitatem cæteraq; infortunia attulere. Econtra vero sæpe Deus, idque non sine singulari clementiæ & amoris argumento, cæcos, claudos, mancos, debiles, tortuosos, aliosq; deformes nasci permittit, quo natiua hæc illis deformitas ad maiorem meritorum segetem cedat, elatos animos compescat, iterque ad cœlestem beatitudinem pandat.

3. Reg.2.

Defectus naturales hominem in primis humiliant.

Hæc igitur, hisque similia immittere & permittere consueuit Deus, vt quibus obuenere, salutem eo melius suam consequantur: solent quippe defectus & imperfectiones naturales humilitatem & animi demissionem vt plurimum causari, & insolentes animos altaq; spirantes compescere, atq; intra rationis & moderationis limites continere. Quod euidenter in Isboseth videre licet: hic enim claudus quod esset, & pedibus iam inde ab incunabulis debilis, quamuis Ionathæ filius esset, & Saul auum iactaret, sanguine deniq; Regum Israel oriundus, nihili se faciebat, & canis loco habendum censebat, *Quis ego sum seruus tuus, quoniam respexisti super canem mortuum similem mei?*

Deus imperfectiones has ad maius animæ bonum permittit.

Addo insuper, Deum consulto, idque ad maius animarum emolumentum, salutisque progressum, imperfectiones has immittere solere: & non omnibus promiscue, at cui visum fuerit: vni quidem oculos eripit, ne mũdana & mundum amplius intueatur: qui interitus damnationisque forsitan causa exstitisset: alterum pedibus debilem efficit, ne Deũ fugiat, atque ita animæ damnationem incurrat: alterius manus debilitat, quibus Deo resistendo ingens animæ periculum creasset. Atq; huc respiciebat Dominus, cum in Euangelio suis diceret, *Quod si oculus tuus scandalizat te, eice eum: bonum est tibi luscum introire in regnum Dei, quam duos oculos habentẽ mitti in gehennam ignis* *Matth 5.* *Et si candalizauerit te manus tua, abscinde eam: bonum est tibi debilem introire in vitam, quam duas manus habentem ire in gehennam, in ignem inextinguibilem.* *Marc.9.*

Nemini naturales defectus exprobrantur.

Nemini autem huiusmodi defectus aut vitio verti aut ignominiose exprobrari debent. Hoc nempe imprimis in sacra scriptura Spiritus

ritus S. prohibet: ait enim Ecclesiasticus, *Non irrideas hominem in amaritudine animæ, est enim qui humiliat & exaltat circūspector Deus.* Scio, Auditores, scio prauam hodie apud plerosq; consuetudinem inualuisse, qua debili, manco & distorto naturæ defectus, & vitia corporis quamprimum magno cum pudore & infamia exprobrantur. Vti feciſſe olim constat, Phenennam, de qua in Libris Regū, quæ Annæ piissimæ matronæ sterilitatem naturalem exprobrasse legitur: *Affligebat quoque eam æmula eius & vehementer angebat, in tantum vt exprobraret quod Dominus conclusisset vuluam eius.* At non ita feciſſe comperiuntur, qui hic Dominum Ierosolymam proficiscentem comitati sunt, dum cæcum hunc in via sedentē conspiciunt, quamuis vt taceat compescunt, defectum tamen oculorum ei vitio non vertunt.

Eccles. 7.

1. Reg. 1.

Luc. 8.

Cæci huius animositas.

Cæcus quidam sedebat secus viam. Cæcus hic quantum ex historię serie manifestum redditur: mendicus fuit ac stipē postulans à transeuntibus: animosus tamen & audax fuisse dignoscitur: quod velut viarū custos & excubitor hodie cōstitutus, Christum illac transeuntem, meridie, coram vniuersa quæ eum sequebatur multitudine, obnixe obtestetur, sui vt misereatur, benignitatisq; loculos exerat, &, ne quidquam frendentibus Iudęis, qui odio in Saluatorem plusquā Vatiniano ardebant, oculorum restitutionē postulet, postulatorumq; compos fiat. Et sane fatale quid inesse cęcitati videtur: plures enim tam in sacris quam in prophanis occurrent historiis cæci aut coclites, & rebus gerendis strenui, & parta bello gloria nobiles: vt inprimis Philippus Macedonū Rex, Annibal Carthaginensium, Romanorum Sertorius, Lacedæmoniorum dux Antigonus: aliiq; & numero infiniti & gloria celebres, qui omnes oculo vno amisso deformes exstitere & coclites. Patriarcha autem Isaac, Ahias Propheta, Samson Hebræorum fortissimus, & senum ornamentum & gloria Tobias, oculis penitus orbati fuere: quatuor inquam viri sanctissimi, & totidem duces fortissimi, Quintus hic viarum sedet custos, & summa voce Iesu transeunte clamat *Domine vt videam.*

Cæci aliquot & coclites strenui recensentur.

Luc. 18.

Hic, obsecro, notate, vt pauper hic cæcus, stipem ab omnibus quotidie poscere solitus, oculorum vsum à Iesu Christo postulet, qua nulla maior erogari eleemosyna queat. Tam exigua enim hominum potentia est, tamque angustis limitibus circumscripta, & eorum oculi adeo tenues, vt non nisi mediæ necessitatum nostrarum parti queant succurrere: multa quidem pollicentur, at parum admodum, imo sæpe nihil, præstant; linguam habent, at non manus. Deus autem linguam habet & manus ambas; illam quidem, qua misericordiam promittat ac spondeat; has vero quibus eandem mundo elargiatur. Vnde bene, meo quidem iudicio, Salomonem dixisse Deum orando apparet. *Qui præstitisti seruo tuo Dauid patri meo quæcunque locutus fuerat ei, & quæ ore promiseras, opere complesti.* Solus igitur Deus loculos locupletissimos & refertissimos habet, quibus omnium inopiæ & necessitati quam abundantissime potest satisfacere.

Hominum potestas cę. igua.

2. Paral. 6.

Sapienter igitur Ioram rex mulieri fame propemodum enectæ respondisse censendus est: dū enim illa opportune regi occlamaret, *Saluame, Domine mi rex;* mox ille subintulit, *Non: salutt te Dominus. Vnde te possum saluare de area vel de torcular?* quasi dixisset: Dei hoc est, & in sola illius potestate, non autem regia situm. Qua enim me tibi putas posse ratione opitulari? Credisne me imperare posse nubibus vt pluuiā tibi exoptatā distillent; aut elementis cœliq; influxibus, quo anni tempora conuertant, communē naturæ cursum inuertant? Licet enim rex sim; anne naturam in manu mea sitā putas? ego ne tempora immutem? soli imperem? calores accelerem? frigus dispellam? omnia enim hæc in Dei manu sita sunt, ipse potest omnia; hominum enim potestas limitata, Dei solius infinita. Hinc efficaciter admodum cæcus hic à Iesu Domino postulat, quod à nemine mortalium impetrare se posse sciret.

4. Reg. 6.

Hominum potestas cumscripta

Luc. 18.

Domine vt videam. Per aureum illud candelabrū, q̄ Zacharias Propheta vidisse se narrat, in quo septē accensę lucernę fuisse perhibentur, omnes propemodū Christā Iesum intelligi credunt; qui septemplici obtusos impiorum oculos, septem etiam mortalium scelerum sordibus excęcatos, ratione illustrat & illuminat. Himilitate siquidem, superborum,

Zach. 4.

mundi

mundi contemtū, auarorum, impudicorum, castitate & continentia, iracundorum, blanditiis, gulonum, temperantia, inuidorum, amorem, & acedioſorum oculos, diligentia illuminat & aperit. Vnde bene de eodem Ioannes Euangeliſta dixiſſe viſus eſt, *Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.* Ioan. 1.

Origenes ſecundum Canticorum caput exponens, non ob aliam ait cauſam ſponſam dilectum ſuum capreæ ſimilem eſſe dixiſſe, quam quod in corde animalis huius, ſalutaris humor quidam & liquor deliteſcat, oculis & viſui admodum illuſtrando vtilis, & obtuſam eorundem aciem exacuens. Quo illa exemplo è natura perito edocere voluit nihil citius corde diuino, quam promptam quandam hominum illuminandorum, & tenebrarum ab animarum oculis diſpellendarum voluntatem emanare. Quod probe cæcus hic noſter perſpectum habens, alta inclamat voce: Domine oculorum mihi viſum reſtitue: *fac vt videam*, alta in quam voce, adeo vt omnes obtundat, moleſtiamque audientibus generet, qui ſilentium indixere; *Turba autem prætereuntium impediebat eum ne clamaret.* Homil. 3 in 1. Cant.

VII. Marcus autem addit, turbas ei ſilentium minitando imperaſſe: quod quoniam hodie frequens admodum, quam maxime deplorandum eſt. Sæpe enim fieri videmus, vt ii, qui nobis in infirmitatibus noſtris ſuccurrere deberēt, ab eo nos auocent. Luc. 8. Sæpe fit, vt quiad Deū nos deducere, cum ad Deum accedere contendimus & illuminari poſcimus, deberent, impedimento ſint, accedendique occaſiones præſcindant, cuius rei præclaram in libris Regum hiſtoriam legimus Dauid rex cum honoris diuini zelo ſuccenſus Ieroſolymam, Goliadam, nomen Dei viuentis blaſphemantem debellaturus, tenderet: Eliab frater eius, natu maximus, eum à cœpto retrahere conabatur, adeo vt etiam calumniaretur & temeritatis eum puerilis coargueret. *Quare veniſti, & quare dereliquiſti pauculas illas oues tuas in deſerto? ego noui ſuperbiam tuam, & nequitiam cordis tui.* 1. Reg. 17.

Secundo Amos capite ſcriptum hunc graphum, aut potius intricatum vaticinium legere eſt: *Super tribus ſceleribus filiorum Ammon, & ſuper quartum non conuertam eum, eo quod diſſecuerit prægnantes Galaad,* Galaaditarum deſidedes prægnantes vere appellari queunt animæ, quæ ſancta proponunt, vitæq; emendationem & ſancta deſideria intrinſecus concipiunt; quas qui diſſecare aut opprimere geſtiunt, næ illi grauiſſimi ſe coram Deo criminis reos conſtituūt. Id eſt qui comminando, affligendo, perſequendo, adulandoq; aut alia quapiam arte aut techna pios impediunt ne pergant vlterius, & ſancta eorum propoſita infringunt, eoſque à vita ſaluris, diabolico quodam conatu, auertere machinantur; difficillime à Deo delicti veniam conſequuntur, quos ſimiles eſſe cenſeo Euangelii huius hominibus, cæcum hunc, oculorum vſum poſtulantem, obtundere, clamantique obſtrepere conantibus. Amos 4. 1. Peccatum graue eſt, ia impedire.

Turba prætereuntium impediebat eum ne clamaret. Luc. 18.

Peſſimum profecto conſilium, dum impedire conantur ne ſalutem poſtulet ſibique medicamen petendo conſulat: prauorum conſiliariorum hi imago ſunt, qui tum in oculis regum, tum vnicuique noſtrum quotidie adhærent. Quicumque enim aliis conſulere præſumit, bene cōſulat neceſſe eſt, ſincereque incedat & genuinum animi candorem omnibus in rebus præferat. Princeps ille Apocalypſeos regio inſidere throno viſus Abac. 4. viginti quatuor ſeniores, velut conſiliarios & conſultores: in circuitu habebat, veſtimētis albis circumamictos. Duo autem eorum ſchema notanda includit. Primum quod ſeniores eſſent & ætate prouecti; ſenectus enim ſapientiæ ſchola. Secundo quod candidas induti veſtes, quas Ambroſius puritatis ſymbolum putat eſſe. Conſiliarius n. candide & puro corde vtilia, rebuſque publicis ſalutaria conſulat oportet. Hic itidem candor pacis ſignum eſt, & concordiæ argumentum quam prudens ſemper conſulere debet conſiliarius, non autem bella, diſcordiam, ſanguiniſque profuſionem.

Hoc ipſum veteres olim etiam indicarunt, cum templum Conſilii ſubterraneum, vt quidam prodidere, eſſe voluerunt, neceſſe eſt enim conſilia terra velut obrui & ſepeliri, accelari, donec effectum ſortiantur. Erat Hen. Fam. lib. 1. de ſimp. reip.

Consiliarii regibus pacem suadeant.

eodem in fano candida quædam aquila, cristam gallinaceam diuersicolorem habēs; denotabat hæc, consiliarios regibus & principibus, (quorum aquilæ imago sunt,) quamuis gallis omnium auium pugnacissimis pugnaciores forent, pacem potius & concordiam; quam bellum aut seditiones, suadere debere.

Victoria pacis tempore relata, gloriosior, quam belli.

Eratetiam apud eosdem gentiles victoria, pacis tempore relata, aut pacifice non fuso sanguine, parta, gloriosior, maiorique triumpho digna, quam quæ multo parata sanguine, armorumque viribus erat. Hinc Lacedemonij, stratagemate aliquo, aut arte, aut industria victoriam adepti, nullo effuso cruore, hostique parcendo, bouem Marti ingratiarum actionem immolarunt; cruentam vero consecuti, & cum aliqua sanguinis effusione, solum ei gallum gallinaceum offerebant.

Quicumq; passioni expositus bene consulere nequit.

Qui enim fiat, vt, qui nonnisi sanguinem spirat, armis delectatur & conflictibus, cædibus hominum saginatur, atque humanum cruorē sitit; pacē Principib. suadeat, adq; concordiam adhortetur? At quicunq; Consiliarij dignitate præditus, inq; regium consessum adlectus est, ipsius Dei cogitationes, desideriaque habere debet, de se namq; Deus apud Prophetam ait: *Ego cogito cogitationes pacis, & non afflictionis*, aut belli.

Iarem. 29. In var.

Historia.

Apud Persas, vt quidem Ælianus prodidit, mos erat quotiescunq; in rebus perplexis ac dubijs consulendum esset, laminam auteā in terra ponit, cui consilium daturus insistebat, quod si salutare & vtile reip. esset, laminam hanc in præmium accipiebat; si vero noxium ac pernicioſum, magna cum infamia plateatim virgarum supplicium luebat.

Ezech. 1.

Animalia illa mystica, de quibus Ezechiel vaticinatur, quæque magnum illum currum ducebant, plantam pedum habebant similem vitulinæ; *Planta pedis eorum quasi planta pedis vituli* Hieroglyphicē's hic denotatur, Consiliarios qui regni currum & habenas moderantur, præcipites Principum animos, & efferuescentes eorum motus, consiliorum suorum pondere prudentique lentitudine & cergiuersatione sistere ac retinere oportere.

Quod Imperatores nonnulli, & imprimis Augustus: egregio hoc emblemate designarunt, cum Delphinum natatorem illum celerrimum, graui ancorę affixere inscribendo, *Festina lente.*

Atq; ideo forsitan Heliopolitæ bouem vt Deum adorarunt; quod bos consilij imago & symbolum esset. Huc etiam facere videtur, quod de boue refert Aristoteles: tradit enim, bouem, si cornua oleo vngantur, numquam defatigandum, quamuis grauissimos labores subeat. Quod vt proposito nostro adaptemus, dicendum, si consilia, quæ in vertice, & capite aliquo reip. habitant, pauxillo oleo vngantur, id est, si odio, passione praua, omni inordinato affectu vacent, si priuatum non intueamur commodum, si crudelitatem nō spirent, sed solam pacem & misericordiam, (cuius oliua symbolum est,) respiciant; subditos, qui reip. pedes quodammodo sunt, nunquam opprimendos, vel defatigandos, quamuis fortunæ aduersitate exagitentur. Hęc de consilio consiliarijsq; ideo potissimum dicta sunt, quod videam turbas has pessime cæco huic consulere, & omni studio impedire ne Christum inclamet, oculorumque vsum postulet; & quod longe deterius, increpare vt taceat.

Heliopolitæ bouem adorabant. *Lib. de animal. natura.*

Vt cætera quæ huc referri queant, omittamus, non sine iniuria videntur turbæ cæcum hunc increpasse vt taceret, cum eos & clamando obtunderet, & impedire quo minus Dominum per viam docentem verbaque vitæ proponentem, audirent. Merito igitur reprehendendi sunt illi, qui grauissima cæcitate percussi, inque salutis via cæcutientes, hodie per plateas, & in templis clamantes, impediunt, quo minus pij verbum Dei audiant. Hinc sponsus in Canticis filias Ierusalem coniurat, ne dilectam somno detentam euigilent, *Adiuro vos filiæ Ierusalem per capreas ceruosque camporum, ne suscitetis, neque euigilare faciatis dilectam, donec ipsa velit.* Per animalia bruta & rationis vsu priuata easdem coniurat, vt bestiis illos deteriores esse innuat, qui vociferando alijs impedimento sunt: à quo animalia ipsa nimium quantum abhorrent; ipsa enim si clamēnt,

Qui garrulitate sua impediunt, ne alij conationē audiant, reprehendendi sunt. *Cant. 3.*

ment, nonnisi per desertum & in montibus clamare & boatum edere solent, vbi nemini clamando aures obtundunt. Cæcus tamen hic excusandus, quod in via sanitatem & oculorum vsum, quæ inprimis ei necessaria sunt, rogans, vociferetur: quin & illo nomine commendandus, quod recuperato lumine, & sanitate recepta, medicatorem suum quamprimum sequatur, eiusque potentiam & artem magnificiat, oculos recuperatos ad demirandum, & linguam ad præconia illius decantanda impendens. *Et confestim vidit & sequebatur illum magnificans Deum.* Luc 18.

Quod non nisi gratuito & miraculose nobis datur, Deo debetur.

Insignis & vere laudabilis cæce, qui ab oculis tibi restitutis occasionem sumis, in diuinas laudes excurrendi! notat quippe Lucas, non elementa, non camporum pulchritudinem, non vrbes & castella eum curiosè intuitum esse, sed Christum attentius considerasse, illumq; per omnem viam esse secutum. Et profecto vitam hanc quam viuimus, sanitatem qua fruimur, soli Deo impendere, eiusq; vsibus, & obsequio dedicare par est: atq; illam imprimis, & iure meritissimo, quæ gratuito nobis & miraculo aliquo donata est, ob hanc quippe nihil naturæ, sed Deo plurimum debemus; nec terræ, sed cœlo, ea ipsa accepta ferenda est.

4. Reg. 5. Naaman Syrus cum se diuinitus & miraculo à lepra mundatum cerneret, sanctissime in Eliszei manus iurauit, nulli alij quam Deo Israel & vero, quem omnia elementa venerantur, holocausta se oblaturum: Verba voti sunt hæc, *Non enim faciet vltra seruus tuus holocaustum, aut victimam diis, alienus nisi Domino.* Et merito, cum enim sanitatem & lepræ mundationem cœlitus obtinuisset, & per Eliszei consilium miraculose pristinæ valetudini restitutus esset; ingratus profecto audisset, si alterius quam solius datoris restitutorisque obsequio; corporis membra impendisset.

1. Reg 20. Quanta religione, quamque pie, credendum est, Ezechiam regem quindecim vitæ annos, à Domino in prolongationem, obstupescente natura & rerum ordine demirante, datos, impendisse? cum tamen hodie plerosque contrarium facere videamus: qui mox vt sanitati restituti sunt, & à graui periculo præseruati, quæ eorum ingratitudo, & peruersitas est, in benefactorem ingrati longe grauius quam prius eum ad iracundiam prouocant. In quo se Sauli Regi persimiles demonstrant, qui Philisthæorum manibus ereptus, & ab hostili incursu immunis, Dauidem innocuum bello lacessiuit & prosecutus est. Sed ingens hæc & infamis ingratitudinis nota declinanda, & cæci huius gratitudo potius imitanda.

Ad quam vos omnes hodie, Auditores, adhortor, simulque amice moneo, passionis Dominicæ vt assidue recordemini, eam animo iugiter voluatis, omni loco & tempore de eadem loquamini, & præsertim interea dum vitæ huius iter decurritis: plorate, hic hoc tempore & hisce diebus cum Domino de morte eius & cruce agite; nolite sequi filios mundi huius, nolite per vicos & plateas discurrere lymphantes & bacchantes, nolite ineptire & lasciuire, fugite ineptas delicias voluptatesque sæculi. Quis enim rideat, cum filium Dei lachrymantem & suspirantem videat, quis voluptatibus indulgeat, cum Christum Iesum de morte subeunda & quidem atrocissima, loquentem audiat? Absit, absit, inquam, huiusmodi in vobis ineptiam reperiri. At vos cæci peccatores, qui hoc in mundo stipem quodammodo poscitis, cum hodie Christum transeuntem auditis, cum eius mortem, & crucem & passionem annuntiari, cum illũ ob peccata vestra cruci affixum intelligitis; oculorum vsum ab eodem petite, clamate, per agros & vrbes vociferemini, orate visum vt restituat, gratiamque elargiatur, quo peccatorum turpitudinem ac sordes aspicere & intueri valeatis. Conclusio.

Hoc nimirum hodie, omnipotens & misericors Pater, enixe à te postulamus, hoc vnice deposcimus: hæc sunt vota nostra & preces. Gratiam igitur præsta, tuæ vt passionis semper recordemur, crux tua & amara mors perpetuo nobis ob oculos versentur: sumus enim omnes hic mendici, & gratiæ tuæ stipem secus viam tentationum, tribulationum, miseriarum, flagitiorumque, quæ confragosæ & lapidosæ mundi huius viæ

sunt, postulamus; omnes oculis capti sumus & excæcati, hic quidem à prauo suo affectu, ille à voluntatibus & deliciis carnalibus; alter denique à prauo rerum terrenarum amore. Hem Iesu fili Dauid, miserere nostri, sana nos & misericordiam ostende. Mundus quidem interea dum ad te clamamus, dum opem tuam postulamus, dum auxilium deposcimus, ne clamemus, impedit, indignatur, & increpat: sed, quæ nostra importunitas est, ideo clamare non desinemus, aut à postulãdo desistemus, at si oculos restituas, si caliginem & tenebras, in quib. versamur, dispellas, in æternum te prædicabimus, tuaque præconia nullo non tempore decantabimus; exspectantes interim, donec in altero te mundo, vbi vera beatitudo est, ad quam nos S. Trinitas deducere dignetur, laudare & benedicere valeamus. Amen.

CONCE-

CONCEPTVS
PRIMI
QVADRAGESIMALES
R. D.
PETRI BESSÆI,
SS. THEOL. DOCTORIS, ET REGIS
Galliarum Oratoris.

COLONIÆ AGRIPPINÆ,
Sumptibus IOANNIS KINCHII,
ANNO M.DC.XXIX.

Cum priuileg. Sac. Cæs. Maiest. speciali.

LECTORI,

COmmode visum fuit hic inserere Quadragesimales Conciones integre, sicuti tomo separato antehac editæ fuere, quo eas coniunctim suo loco reperias, tum etiam illam in Dominicam Quasimodo, aut primam post Pascha duplicatam. Nouum Quadragesimale recenter gallice editum, diuersum plane ab hoc, & nouis insignibus conceptibus illustratum, breui latine dabimus.

IN DIE CINERVM.

PARTITIO.

1. *De vi & efficacia Pœnitentiæ.*
2. *De cinere ac puluere.*
3. *De hominis fragilitate, ac mortis memoria.*
4. *De ieiunio & carnis maceratione.*

Memento homo quod cinis es, & in cinerem reuerteris.

FIGVRA.

Herodot 2. Plut. in conuiuio sept. sapient.

SOLEBANT Ægyptij, licet alioquin immanitate barbari, vt modestiam sobrietatemq; conuiuis commẽdarent, ac gulæ pariter occurrerent, craniũ & caluariam carne nudatam, medias inter epulas mensæ inferre, vt ea conspecta cõuiuæ mortem in memoriam reducerent, vitæque fragilitatis admonerentur, hisce additis verbis: Aspicite tristem hanc & lugubrem mortis imaginem, ac memores estote, huic vos aliquando similes futuros. Et sane, longo ante tempore, ab ipso scilicet mũdi exordio, summus ille Deus, primos mundi incolas pellibus mortuorum animalium conuestiuit, exuuijsque & mortis insignibus circumdedit, vt ita sese busto & tumulo destinatos viuere meminissent. Eandem hodie, Auditores, Ecclesia seruat consuetudinem, quæ vt post tot cõuiuia, post tot epulas, post ipsa Bacchanalia, mortis nobis memoriam refricaret, vitæque fragilis & caducæ commoneret, animarum nostrarum mensis mortis infert insignia, coloribus nos cineritiis & pullis induit, dicens: *Memento homo quia cinis es:* Desine iam ineptire ô homo, jam satis per plateas petulanter & lasciue discurristi, jam satis ac plusquam satis vitijs indormisti, aperi nunc tandem oculos, reclude palpebras, & vide qui sis, & vnde veneris, iam satis superq; teipsum jactasti, memineris obsecro, jam te cinerem esse, & in cinerem conuertendum. Hæc vox est pœnitentiæ, hisce verbis animo nostro cinis ipsius memoria ingeritur, verum vt ipse, qui nisi cinis sum, digne de cineribus loqui valeam, ad te confugio sancta Dei genittrix, ac tibi cum paranympho Gabriele pronuntio

AVE MARIA.

I. Quemadmodum rerum omnium creatrix atque educatrix natura, septem in firmamento Planetas constituit, qui in res hasce inferiores tantum roboris ac virium habent, vt, quidquid hic in terra sit, ab eorum fluxu penitus dependeat: ad eundem plane modum, ipsius naturæ auctor gratiæ Deus, septem in Ecclesia sua Sacramenta instituit, quæ tantum in hominũ animis roboris obtinent, vt omnis nostra salus in eorum potentia virtuteque sita esse videatur. De vnica Pœnitentia hodierna die locuturus, de reliquis

quis tacebo: neque enim aut Mars aut Mercurius, aut Venus, aut vllus denique Planetarum, adeo rebus hisce inferioribus, ac sacramentum hoc hominum saluti necessarium est.

Plutarch. in Romulo. Romulus olim, in ipsis vrbis suæ primordiis asylum instituit, ad quod quicunque facinoris alicuius reus confugisset, omnium statim criminum indemnitatem consequebatur: Ita Iesus Christus, verus noster Romulus, in ipso Ecclesiæ suæ principio, Sacramentum Pœnitentiæ, velut asylum & locum immunitatis instituit, ad quod quicunque peccatores confugissent, ab omnibus inquinamentis vitiisque liberarentur; hic quippe incæstus purgatur: sacrilegia eluuntur, auaritia deletur, adeo vt nullum peccatum sit, quod hac pœnitentia non emundetur. Cuius insignis figura fuit diluuium illud vniuersale, quod, vt in Genesi legitur, totam terræ superficiem aquis cooperuit, quo edocemur, ipsam pœnitentiam diluuiū gratiarum fore, quod omnia animæ nostræ vitia sub vndis lacrymarum demergat. Eluit siquidem omnia & emundat pœnitentia, omniaq; in integrum restituit. Anne meministis cladis illius, quam in mari rubro Ægyptij perpessi sunt? Refert enim historia, quod *Exod.14.* *Psal.110.* *ne vnus quidem superfuerit ex eis*, aut, vt ait, Dauid, *vnus ex eis non remanserit*. qui cladis nuntium in Ægyptum deferret. Mare hoc rubrum, Auditores, ipsa est pœnitentia, Figuræ quib. pœnitentia denotatur. sanguine, inquam, & meritis Iesu Christi rubicundum, quod vndis contritionis, omnia peccata nostra, quæ sunt veluti idololatræ Ægyptij, immergit. Ipsa est funda illa Dauidica tribus saxis, Contritione, scilicet, Confessione & Satisfactione, armata, ad *1.Reg.17.* Goliath Philistæum, id est, peccatum ipsum, qui animæ nostræ insultat, prosternendum. Ipsa est scala Iacob, per quam fideles animæ, instar Angelorum, tendunt ad cœ- *4.Reg.5.* lestia. Ipsa est Iordanis, qui Naamanem à lepra emundat. Ipsa est piscina illa probatica, *Ioan.5.* quæ omni morborum generi medetur. Ipsa est vastus ille cetus in mari lacrymarum natitans, qui miseros Ionas naufragio eripit, & *Ion.2.* in littus integros & sospites eiicit, solemque gratiæ iterum concedit intueri. Ipsa quoque est virga illa Mosis, quæ Ægyptiorum serpētes, deuorabat. Quid porro denotas ô virga nisi pœnitentiam? quæ peccata nostra, quæ nihil nisi serpentes, dracones & viperæ sunt, deuoras & digeris. Ipsa pœnitentia est, quam vobis, auxiliante Omnipotentis gratia, toto hoc Quadragesimæ tempore annūtiabo, quæ nisi pullis & tristibus induitur, & nonnisi ieiunijs pascitur. Ipsa est cœli filia, virtutum tutela; humilitatis mater, vanitatis hostis, ac meritorum conseruatrix. Ipsa est filia honoraria, & domicella, noua quadam ratione induta, quæ cineres loco auri, cilicia loco deliciarum, & flagra loco insignium gestat. Loquamur prius de eius insignibus, ac deinde de epulis loquemur.

II. Quamobrem quod ad primū attinet, fuere cineres semper notæ, & veræ pœnitentiæ insignia; ipsi sunt portus, in quam sese animæ ad declinanda fulgura cœlestia & tempestates huius mundi, velut in tutum recipiunt. Niniuitæ ad prædicationem Ionæ in cineri- *Ion 3.* bus salutem inuenerunt. Abraham prius ci- *Gen.18.* nerum meminit, quam Deum alloqui auderet, dicens: *Ego puluis & cinis loquar ad Dominum?* Achab rex Israel, Dei numen reueritus, *3.Reg.21.* in cineribus sese occultauit. Verum patientiæ exemplar Iob nullum nisi in cinerib. so- *Iob.10.* latium quærit, dicens: *Memento, quod sicut lutum fecerus me, & in puluerem reduces me*, q. d. Anne in cineres Domine iustitiam tuam exercebis? & aduersus puluerem ostendes potentiam tuam? An non meministi Domine, è puluere me à te compactum, & in puluerem ac cinerem aliquando à te conuertendum?

Merito igitur exclamem, O sacros & vere sanctos cineres! ô cineres vere diuinos! vos, vos, inquam, sopitos deuotionis ignes conseruatis, vos pios affectus excitatis, vos prauos motus refrenatis, vos deniq; omnes animæ sordes eluitis: atq; vt de cineribus lixiuium colatur, ita vos vere spirituale lixiuiū è lacrymis colatū facitis, quod omnia mundat, quodq; animas nostras super niuem dealbat, vt vere in Psalmis vates regius cecinerit: *Lauabis me, & super niuem dealbabor.* *Psal.50.*

Sed audite rem magis adhuc mirandam: Daniel sparsis cineribus fraudes & technas facer-

Dan.14. sacerdotum Babyloniorum, qui regi & populo imponebant, detexit, quo quid aliud significatur, ô homo, quam memoriam te tuam mortis cineribus aspergente, impostu-
ras carnis, fraudes diaboli, & fallaces mundi insidias confestim detectum iri: quæ omnia, non secus ac falsi illi Prophetæ, & sacrificuli idoli Babylonici animæ tuæ imponunt. Li-
ceat ergo mihi iterum exclamare: ô vere regios cineres! hoc enim vos titulo decorabo, quod tres vobis reges & monarchę eximium decorem addiderint. Primus in scenam pro-
Ion.3. deat Rex ille Niniuitarum, qui ad Ionæ prædicationem, publica præconis voce, pœnitentiam omnibus suis indixit, sacco indutus
3.Reg.21. est, atque in cinere consedit. Alter sit Achab rex Israel, qui manum Dei sibi imminentem, & vestigia eius iam prementem declinans, in cineribus salutem quæsiuit. Tertius vero ipse Dauid, qui nonnisi cinericio se perfun-
debat odoramento, nonnisi in cineribus somnum capiebat, nullaque re præterquam ci-
Psal.102. neribus pascebatur, ait enim: *Et cinerem tanquam panem manducabam.* O Reges vere Reges, ô diuinos, sapientes, & vere prudentes Principes! *Et nunc ô Reges intelligite*, cur non præ pudore erubescitis? Vos nonnisi ludicra, delicias, & tripudia somniatis, & ecce hi antecessores vestri nil nisi pœnitentiam decantabant. Vos gemmis & pretiosis monilibus inceditis rutilantes, & hi cineribus conspurgũtur. Vos veto Dominæ & Principes, quos-
nam colores, quænam hodie gestatis insignia? annon vos omnes hodie cineribus cõsperssas intueor? Non est autem, quod hoc-
ce vobis vlli pudori sit, fecerunt id olim matronæ, heroinæ, reginæque vobis specie & venustate similes, dignitate haud inferio-
Esth.14. res, nobilitate sane superiores. An nõ Esther, quæ propter venustatem suam, à Rege Assuero in coniugem adoptata fuit (quippe inter omnes Hebraicas puellas pulchritudine eminens:) cineribus sese, veluti aromatibus,
Iudith.9. perfudit? Annon Iudith vidua, inter omnes viduas speciosissima, propter egregiam venustatem, Oculus Israel appellata, loco stibii, & cerussæ, cineres adhibuit, & cilicio lumbos strinxit? An non Israelitides & filiæ
Thren.3. Ierusalem, transmigrationis Babylonicę tempore, pompis & fuco repudiatis, capita in terram abiecerunt, cinereo sese nimbo perfundentes? vos vero virgines & mulieres, cur non eisdem insigniri vultis insignibus? cum tempus ipsum id a vobis iam postulet, & ipsa ad faciendum inuitet Ecclesia; omnia enim iam vndique cineribus conspersa sunt, nihil præter pœnitentiam omnes cathedræ suggestusque iam reboant. Audite, quæso, quonam modo vobis inclament: *Memento homo, quia cinis es.*

III. O cinerem, ô mortem! tu porro homo cineres, & mortem in memoriam reuoca: qui sis, vide, vnde venias, & quo tendas. Recordare originis tuæ, & noli obliuisci dissolutionis tuæ, terra es, de terra ortus, & in terram dissolueris. Verum itaque iam esse fateor vestrum axioma & enuntiatum, ô Physici, *Ex quibus vnumquodq; componitur, in eadem & resoluitur* Conditus es è terra, ô homo, ideo quoque in terram resolueris; memento ergo quod puluis sis, ecce *terminus* tuus *à quo*, & quod in puluerem reuerteris, ecce *terminus ad quem.*

Euclides. Mathematici quoque hic me non parum iuuare videntur: hoc enim vnum è præclaris eorum principiis est, *Omnes lineas à centro ad circumferentiam ductas, æquales esse.* Audite, audite paradoxon hoc Reges, Principes, & Orbis Monarchæ, audite. Similes igitur vos estis nobis, *Memento homo, quia cinis es*, ab eodem quippe centro venientes; *& in cinerem reuerte ris*, etiam ad eandem circumferentiam tendimus. Eidem igitur fato subiecti estis cui nos; non nisi exteriora quędam accidentia sunt, quibus nobis superiores esse videmini. Vos quidem nobis honoribus gloria & diuitiis antecellitis; at vt, nobis morientibus vos hic superstites remaneatis, fieri omnino non potest.

Memento igitur *homo, quia cinis es*, memi- *Matth.7.* neris te domum illam esse, de qua in Euangelio, super arenas ædificatam, quæ minimo Aquilonis turbine ad terram prosternitur. Certum est, & certo certius omne nostrum Esse, non nisi arenam, cinerem ac terram esse, & ad minimum fortunæ flabrum ad terram deiici & prosterni. Quemadmodum enim domus Iob ad primam venti *Iob.1.*

procellam corruit, & omnes eius liberos oppressit; ita quoque & tu mundi amator, domum tuam, id est, corpus ac vitam, eidem scias fato esse subiecta: prima quæ te inuadit fortunæ procella, eadem te perdit, & omnes conceptus voluntatesque in momento euertit. Ac veluti Philistinorum domus, statim ac Sampson columnas inferne complexus est, in terram concidit, omnesq; principes eadem ruina inuoluit; ita quoque vita tua: res tuæ, diuitiæ tuæ, ô homo, eandem fortunæ varietatem vicissitudinemque patiuntur. Omnia namque hæc pereunt, & omnes tuæ cogitationes, sublimesque conceptus ad nihilum deducuntur. Quare paucis vt concludam, omnia super arenam & cinerem ædificata sunt.

Iud. 16.

Dan. 2. Depingit nobis Daniel statuam grandem nimis, cuius caput ex auro optimo, pectus autem & brachia argentea, venter & femora, ærea, pedes vero lutei aut fictiles: ait quoque lapillum quendam de monte descendisse, qui statuam in pedibus percussit, & minutim confractam in cinerem redegit. Contemplare hic, homo, veram vitæ tuæ imaginem: caput hoc aureum, pectus hoc argenteum, ærea illa femora, quid quæso aliud sunt, quam imago honoris, diuitiarum, ac roboris tui? at sita sunt hæc in basi terrea, habes pedes luteos, ita, vt minimo de fortunæ montibus lapillo ingruente, & cogitationum tuarum pedibus aduoluente, in cinerem & puluerem euanescas. An non tibi carere iudicio ac ratione penitus destitutus videretur, qui sublime aliquod palatium super arenam ædificaret? maior sane mihi crede, tua, ô homo, est dementia, si domum fortunarum tuarum in arenario vitæ huius stabilire moliaris, minimus enim exsurgat turbo, leuis aliquis ingruat morbus, aut alia quædam aliunde incidat calamitas; omnia ecce concident, inque puluerem redigentur. *Memento* igitur *quia cinis es, &c.*

Humanæ naturæ encomia ex veteribus Philosoph.

Erratis, ac multum erratis, Philosophi, frustraque in hominis natura indaganda, eaque laudanda, tempus laboremq; insumitis: tam præclaris enim verborum præconiis de re nihili locuti estis, de musca Elephantem feciſtis, tu porro Hermes Termaxime, cus hominem *miraculum magnum* ausus es appellare, eoque nihil in mundo dixisti esse præstantius? anne ignorabas præter cinerem nihil esse? Cur tu Pythagora *Deum eum at mortalem* esse dixisti? at si melius & penitius naturam eius indagasses, vidisses forsitan fundamentum eius esse puluerem, medium cinerem; & finem, vermem corruptionemque. Et tu Philosophorum princeps Plato non recte de homine philosophatus es, *diuinum* eum *genus* appellando, itane stirpem & genus condis deorum? Maior adhuc tua est Plotine audacia, cum eum *quoddam vniuersum*, epitomen, ac veluti omnium rerum repositorium appellare non erubescis.

Trismeg. in Pimandro.

Pythag. in sententiis.

Plato in Timæo.

Plotinus.

Ante omnia vero te miror beate Pontifex Gregori, summæ Ecclesiæ vertex, te maiori adhuc hominem encomio, Gentilium vestigiis insistendo, condecorasse, cum eum à nobilitate & eminentia, singulari nomine *creaturam* nominari voluisti: explicans enim illud Euangelii; *Prædicate Euangelium omni creaturæ*, per hæc verba, *Omni creaturæ*, ipsum hominem intelligis, cum in ipso vno omnes omnium creaturarum nobilitates & eminentiæ contineantur. Esse namq; ipsum commune habet cum lapidibus, vitam cum plantis & arboribus, sensus cum bestiis, intelligentiam cum ipsis Angelis; adeo vt, paucis omnia comprehendendo *omnis creatura* merito homo queat appellari.

Gregor. Hom. 26. in Euan.

At solus Dauid bene & pro rei dignitate de homine locutus est, cum ait: *Tanquam puluis quem proiicit ventus à facie terræ.* Non es aliud ô homo, quam venti ludibrium: *memento* igitur *quod cinis es*: memento te nihil esse, & originem tuam vilem esse & abiectam. Agathocles, Figuli filius, Siciliæ iam rex creatus, veritus fortasse, ne regia dignitate insolesceret; vt prioris sui generis semper meminisset, figulina sibi vasa, vna cum aureis & argenteis ad mensam quotidie voluit inferri. Tu vero, ô homo, etiam figuli filius es; suggerit hoc tibi Iob Propheta dicens: *Manus tuæ fecerunt me, & plasmauerunt me*, quare licet deinde te Deus ad sceptra prouexerit, diadema capiti imposuerit, ne forsitan in tantis dignitatibus constitutus, super-

Psal. 1.

Plutarch. apopht. Rom.

Iob. 10.

ſuperbia inſoleſcas, vtque vilis tuæ originis ſemper memor viuas, pone tibi ante oculos vas hocce luteum, & inter aurum & gemmas nobilitatem & diuitias, viles & hoſce cineres interſeras.

Memento quid fueris, quid modo ſis, & quid mox futurus ſis; memento quod è cinere factus ſis, nil niſi cinis ſis, & in cinerem aliquando conuertendus ſis, vel vt Ieremias loquitur, *Terra ante partum, terra in partu, & terra poſt partum*, ſiue vt melius adhuc philoſophemur, *Terra in eſſe, terra in fieri, & terra in conſeruari.* Hunc in modum philoſophatus eſt Salomon, & ſuperbos ſui temporis alloquens, his eos verbis aggreſſus eſt: *Quid ſuperbis terra & cinis?* q. d. Nolite adeo efferri aut inſoleſcere vos tumidi, nolite altum ſapere: quænam quæſo ratio eſt, vos vt tantopere efferatis, cum præter cinerem, præter purum nihil, vanitatemque ipſam, nihil ſitis.

Pauo dimittit plumas viſa pedum deformitate.

Non eſt vlla auis, Auditores, quæ pulchritudine & ſuperbia cum pauone comparetur; vidiſtis, credo, aliquando, vt plumas explicet, & caudæ pulchritudinem expandens examinet: in qua eximiam pulchritudinem contemplata, ſibi ipſi applaudens, & ſuperbo incedens paſſu, gloriatur: verum vbi oculos ad terram deiicit, & pedes, quos turpiculos ei natura dedit, reſpicit, totus confunditur, & confeſtim plumeos illos faſtus exuit. Hic tua ſit lectio, ô homo, hic diſcas oportet. Dum enim in vanitatum tuarum officina plumas honorum venales exponis & oſtentas, quando magnitudinem tuam contemplaris; quando longa ſeruorum caterua te ſtipatum vides; inflaris, & in te ipſo factus elatior, pauonem imitaris; adeo vt cor angustis pectoris tui ſpatiis concludi, & aer ſpiritum pulmonibus tuis nequeat ſubminiſtrare: At ſi oculis in terram deiectis pedes contempleris, (*ſordes enim in pedibus eius*) ita ſordidos, turpes & deformes inuenies, vt quamprimum plumas ſis collecturus, deque propria vilitate factus certior, teipſum humiliaturus.

larem.

Xerxis Regis factum præclarum.

An non meminiſtis, quod de Xerxe Rege tradunt hiſtorici? licet enim hic honorum gloriæque ſtudioſus fuerit, vt qui maxime; tamen cum quadam tempeſtate innumerabiles militum copias collegiſſet, & eas in acie conſtituras videre magnopere deſideraret, ſummum montis verticem conſcendit? è quo cum totum Helleſpontum ſtratum nauibus & terram quaqua pateret, militibus coopertam videret, vbertim illacrymatus eſt. Mirabantur ad tam inſolitum ſpectaculum duces, tamque inuſitati caſus cauſam petentes, dixere; vnde hæ lacrymæ, ô Rex? vnde hic eiulatus? anne iam animum contrahis, & ante tubam pauor occupat artus? tantam hactenus virtutem, tantum animi virilisque pectoris oſtendiſti, & ita modo in lacrymas, veluti parui animi reſolueris? An fortaſſe Græcorum robur & audacia tibi metum incutiunt? Quibus importune lacrymarum cauſam poſtulantibus tandem ait: Non ita viri, non ita, nunquam me animus defecit, nec vlla me vnquam formido inuaſit; aliud quid mente voluo, quod mihi lachrymas excutiat. Videò hic tot hominum myriades, tot militum millia, quæ hic in aciem produxi, & heu, poſt centum annos nullus omnino ſuperſtes erit, omnes in cineres conuertentur; atque hæc eſt cauſa fletus & lactymarum mearum, &

Plutarch. in Xerx.

quis talia fando
Temperet à lacrymis?

1. Æneid.

In tantum, ô cinerum memoria, ſuperbos animos & altum ſpirantes, deiicis & proſternis.

Nec minus admiratione dignum eſt, quod olim Saladinus, Ægyptiorum regum maximus, fecit: qui cum totum Orientem ſubiugaſſet, Occidentē terruiſſet, Aſiam domuiſſet, totum denique orbem concuſſiſſet, vt morti ſe iam vicinum vidit, in hos ipſos cineres oculos coniecit. Quid eum feciſſe arbitramini? audite, rem narrabo; Induſium ſuum à præcone per omnes ciuitatis vicos in haſta voluit circumferri, & alta voce inclamari: Magnus ille Saladinus, Orientis flagellum, Aſiæ domitor, omnium populorum terror, vnicum hoc induſium ex omnibus ſuis trophæis victoriſque ſecum poſt mortem defert. O rem admirandam, & ſtupore dignam in Rege barbaro! ô vere cineres deprædicandos!

Factum Saladini inſtante iã morte.

Platina in Cæleſtino III. Breuiario ma. n. Chronic. an. 1193.

Hoc notes oportet, Christiane, & ad eius imitationem mores tibi vitaque componenda est. An non ad exemplum barbari huius tyranni conspectis cineribus tuis, & propria vtilitate, humilitatem indues? Itaque memento te non ex igne conditum esse, vt stellæ; neue ex aere, vt venti sed tantum è terra, omnium elementorum infimo & vilissimo; adeo, vt totus vilis sis & ignobilis. *Memento* igitur *quia cinis es*, non sufficit: *& in cinerem reuerteris*. Montes quidem complanabis, valles complebis, in fine tamen moriere. Ostenta te quantum volueris, iacta te quantum potueris, fortitudine sis Hercules, deliciis Lucullus, Babylonias turres ædifices; memento tamen te nihil esse præter cineres & in cineres aliquando reuersurum.

Vos quoque mulieres, quæ instar nympharum inceditis ornatæ, instar reginarum luxu diffluitis instar dearum nectar ea verba eloquimini, exiguæ huius tesseræ, quæ hodie vestris auribus ingeritur, nolim obliuisci, *Cinis es, & in cinerem reuerteris*. Cadent aliquando turrita illa, & mitellata crinium fastigia, peribit ementitus hic & fucatus color, putrescent delicata illa membra, & comptulum hoc corpusculum in vilissimos cineres conuertetur. Mementote igitur quia cinis estis. Non est autem cur ab hoc faciendo deterreamini, ipsi nobis Ethnici hac in re prælucent, qui cinerum semper memores fuere.

Aelian. lib. 8. Var. c. 15. Refert Ælianus memorabilem sane de Philippo Macedoniæ rege historiam: quem ait, vt mortis & cinerum perpetuo recordaretur, puerum habuisse, qui hac eum quotidie mane salutatione exciperet, & cinerum mentione facta mortis ei memoriam refricari: Memento mori Rex, vel vt alii, Memento te hominem esse, ô rex, ac si diceret: Expergiscere Philippe, noli sceptris illis indormiscere, mortem cogita: memento te cinerem esse, & in cineres reuersurum. Vos, ô Principes Christiani, symphonia & in omni instrumentorum genere è somno excitamini; at gentilem illum Regem mortis memoria excitabat.

Marul. lib. 5. cap. 9. S. Ioannes Eleemosynarius, Patriarcha Alexandrinus, vt semper horum cinerum reminiscereretur, sepulchrum suum fieri mandauit, ac nunquam id perfici passus est; voluitque, vt quotidie eum aliquis interrogaturus accederet, quando sepulchrum tuum Domine perfici iubebis? Quin & ad veterum Imperatorum coronationem, inter tot pompas, tot festiuitates, tot faustas vulgi acclamationes, multi marmorarii & latomi accedere solebant multa marmorum genera portantes, qui alta voce inclamarent; E quo marmorum genere sua sibi Maiestas tumulum parari vult, vt hac ratione conditionis suæ coronandus admoneretur. Quid amplius? Inter ceteras leges suas hanc quoque vnam esse voluit Laconum ille legislator Lycurgus, vt mortuorum bustuaria & cœmiteria in ciuitatis meditullio constituerentur; Vt hoc modo iuuentus lasciuiens, & omnes omnino mortales, mortis memoriam semper in animo haberent. Confundunt me, ô Christiani, ethnicæ illæ rationes, & cum hos cineres maiore ab iis honore affici, & amore foueri video, quam explicare ipse dicendo queam, erubesco. Iam igitur valete ô benedicti cineres, hac tamen lege, vt vos ego semper ante oculos habeam & infixos in animo geram, semper in corde semper in mente.

Sur. tom. 1. Leon. epiſcop. Neapol. in vita S. Ioan. Eleemoſ.

Plutarch. in Lycurg.

IV. Ieiunia sunt pœnitentiæ epulæ.

Explicauimus hactenus pœnitentiæ indumentum, expandimus vestes illas pullas & cinericias, & colores depinximus, quibus pœnitentes animæ effulgere solent: iam ad epulas eius accingamur. O sacra ieiunia! ô diuinam abstinentiam, ô sanctam Quadragesimam: Vos estis pœnitentiæ nostræ delitiæ: imo vero ipsa ieiunia sunt epulæ dignæ Regibus, dignæ Angelis, dignæ Christo Iesu: pretiosiores longe epulis Cleopatræ, splendidiores Lucullianis, magnificentiores conuiuio Assueri. Epulę in quibus ipsa mensæ ablatio loco mensæ est; rupes, mapparum; radices, missuum; conchæ, vasorum; montana, sedilium vicem occupant; & torrentes potum subministrant. Epulæ, quas Moses in planitie Sinai inchoauit, Elias in monte Horeb prosecutus est, & ambo quadraginta diebus; epulæ quas in dissuetudine abeuntes, Iesus Christus in deserto Palæstinæ iterum in consuetudinē reuocauit. Vides hic

Pluta-ch. in Lucullo. Esth. 1.

Exod. 19. 3. Reg. 19.

vbique

vbique quadraginta dies hæretice tam in desertis, quam in montibus, tam in nouo, quam veteri Testamento? quibus nos nostram Quadragesimam repræsentari putamus.

Ioan.3. Sicut olim Deus Niniuitis quadraginta dierum spatium concessit, intra quos pœnitentiam agerent, ita & nobis eadem sua benignitate quadraginta hosce dies ad peccata nostra deploranda elargitus est. Expergiscere igitur Lutetia, *adhuc quadraginta dies, & Niniue subuertetur*, nisi hisce quadraginta diebus *pœnitentiam egeritis omnes simul peribitis.* Errauit olim populus Israeliticus quadraginta annis per vastam sollitudinem, antequam ad terram promissionis peruenireret, modo siti exhaustus, modo fame enecatus, semper in ærumnis, semper in angustiis degens. Quo quid aliud edocemur, quã prius in beatitudinem, quæ vere terra promissionis est, nos peruenire non posse; quam quadraginta dies, in deserto mundi huius, in siti, in fame, in ieiuniis, & asperitatibus, & veræ sanctæque pœnitentiæ actibus traduxerimus. Pertulit Noe quadraginta diebus in arca, iniurias cœli, procellas maris & rabiem diluuii; deinde vero post emensos labores, atque ærumnas magno cum gaudio in montibus Armeniæ conquieuit. Ita quoque, ô anima mea, si in æternis illis cœlorum montibus gloriosa, & exultans aliquando cupis conquiescere, in arca pœnitentiæ recluſa, quadraginta his dieb. diluuium quoddam pœnarum, ærumnarum, flagrorum, asperitatum, austeritatumque prius perferas necesse est.

Num.12.

Gen.8.

Anne igitur nobis figurę desunt, ad sacrum hoc quadragesimæ ieiunium confirmandum & stabiliendum? Tune igitur hæretice, inimice ieiunii, amice ingluuiei, Epicuri de grege porce nouum hoc & confictum existimas? anne tibi recenter videtur ingestum & intrusum? perperamne factum arbitaris! anne abusum putas? anne superstitiosum ducis, hac ratione pœnitentiam agere? anne nos tuo erramus iudicio? anne fallimur? peccamusne facientes, quod ante nos Moses & Elias vsurparunt, Christus stabiliuit, Apostoli denique Apostolicique viri perpetua & pia obseruatione custodierunt.

Inualuit iam à tot seculis sancta hæc Quadragesima: iam ab annis mille sexcentis eius vsus in Ecclesia viguit. Testatur id omnis antiquitas, confirmat id sanctorum Patrum veterumque omnium consensus. Inter ceteros loquentem hic audiamus Hieronymum; *Nos enam Quadragesimam secundum traditionem Apostolicam, anni tempore nobis congruo obseruamus.* Eadem omnino scribit ad Philippenses Ignatius, Apostolorum æqualis: eundem secuti sunt magnus Mediolanensium antistes *a* Ambrosius, doctus ille Afer *b* Augustinus *c* Basilius *d* Theophylactus, Græciæ lumina, præ cæteris vero *e* Origenes. Quam ampla & quam præclara de Quadragesima nostra testimonia!

Tom.2. epist. contr. Mont. & in Os c.18.

a *Hom.2 ad pop.*

b *Epistol.86. & 213.*

c *Orat. de ieiunio.*

d *In Canon. apost.*

e *Homil 50. in Leuit.*

O castam & sanctam Quadragesimam! nullum esse sani iudicii reor, qui te non amplectatur: quippe quæ nos in paradisum restituis, è quo gula & ingluuies nos extulerat: quæ vitia comprimis, mentem eleuas, virtutem largiris & præmia, ô bellicum & martium ieiunium! qua carnem edomas, mundum expugnas, & dæmones, teste in Euangeliis Domino, fugas, *hoc genus damoniorum no eiicitur nisi in oratione & ieiunio.* O felix & triumphãs ieiunium! maior adhuc tua vis est & potentia: vtpote quæ ciuitates & oppida vna cum ciuibus periculis eripis, quæ obsessos liberas, & pacẽ cõcilias. Video namque vastam illam Niniuem te amplexari, ac publica præconis voce indicere, vt & bestiæ ieiunarent; video diuinæ vindictæ iacula in muros illius vrbis vibranda per te auerti. Per te quoque populos conseruatos considero, vt præ cæteris Hebræos, qui monitu Esthe-ris triduo ieiunantes Amanum, qui sanguinem eorum ardentissime sitiebat, ad laqueũ coegerunt, & cruenti decreti sententiam, quod in perniciem omnium, qui in regis Assueri regno versabantur, conditum erat, reuocarunt. O potens ieiunium; tanta porro in cœlis est potentia, tantaque tua in supernis authoritas, vt si quando antiqui illi Patriarchæ & Prophetæ aliquid à Deo obtinere cupiebant, vt S. Augustt. testatur, ad te vnum veluti ad singulare remedium confugerent, & vnicam abstinentiam mediatricis loco adhiberent.

Effectus ieiunii admirabiles.

Matth.19.

Ion.3.

Esth.4.4.

Quare instituta Quadragesima.

Si vero causam instituti ieiunii, & Quadragesimalis abstinentiæ, scire desideres, scias eam ad corpus castigandum, edomandum, & macerandum potissimum esse institutam. Corpus hoc, Auditores, tyrannus est, qui perpetuum cum ratione atque intellectu bellum gerit: vorax Esau est, qui propter rem nullius momenti, propter minimum gulæ irritamentum, ius omnequod ad gloriam sempiternam consequendam habebat, sacrilege vendit, misere prodigit, ac nequiter dispersit, atque ideo furore percitum intellectum & rationem, velut germanum suum Iacob, semper prosequitur.

Gen.3. Caro hæc nostra altera Eua est, quæ rationem non secus atque illa Adamum, pomo illi voluptatis proposito, tentat & diuexat. *Iud.16.* Ipsa est subdola illa atque versuta Dalila, quæ mentem vti illa Sampsonem, in voluptatum sinu reclinatam, in soporem inducit, soporatam hostibus prodit, ac vendit, & peccatis, id est, Philisthæis, vinctum tradit. *Gen 39.* Ipsa est pellax illa & scelerata vxor Putiphar is, quæ rationem, sicut illa castum Ioseph adolescentis animum, tentat, & ad peccandum pellicit: quæ cum voti compos fieri nequit, amore in odium & rabiem conuerso, carceri eam, hoc est, molestiis & inquieti mancipat. Edomanda est igitur, & subiuganda ieiuniis, verberibus ac flagris coercenda, & vt Paulus ait, *2.Cor.6.* *In laboribus, in vigiliis, in ieiuniis*, exercitanda.

Tob.6. Piscis ille immanis, in mari natitans Tobiam deuorare conabatur, sed Angeli monitu in siccum extractus palpitare cœpit, & exspirauit. Piscis hic ingens, nostra est caro, quę per mare voluptatum euagata, animam in magnum discrimen adducit: verum vbi in littus & siccitatem pœnitentiæ proiecta est; quamprimum comprehensa superatur, nam,

Allegoria.

Luxuriat raro, non bene passa caro.

Ad ieiunia, ad lachrymas, ad suspiria, ad pœnitentiam igitur recurrendum est, Auditores, armaq; aduersus hoc nostrum corpus, hostem hunc domesticum sumenda sunt. Audiamus animantem Paulum: *Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo.* Imitemur veterum Anachoretarum exempla; Audiamus Hilarionem (teste Hieronymo) aduersus corporis petulantiam & proteruiam, insurgentem, & hisce id verbis alloquentem: *Ego te, elle faciam, vt non calcitres, nec te hordeo alam sed paleis; fame te conficiam & siti; graui onerabo te pondere, vt cibum potius cogites quam lasciuiam* Consideremus quid egerit sanctus ille Euagrius, qui multos annos in summa asperitate, in deserto Thebaidis vitam traduxit; hic cum quodam tempore ita in corpus suum sæuiret, vt ad sonitum verberum & flagrorum rupes atque vasta solitudo resonaret & à quopiam admoneretur, ne ita in seipsum efferàsceret, ac tergo dilaniato parceret; magna animi constantia respondit, *Quiescat ille, & quiescam ego*: desinat me bellua hæc oppugnare, equidem desinam expugnare. Euagrii vitæ austeritas.

O fortes & generosos athletas! ô pugnaces animas! Sumite & vos iam animos mundani, in membra vestra sæuite, corpus hoc vestrum per ieiunia & pœnitentias castigate, refractarium est, fateor; & petulans; at refrenandum est. Imitemini illos solitudinis incolas, aut potius reges clamantes, *Humiliabam in ieiunio animam meam.* *Psal.34.* Obedite voci Dei, *Conuertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio, & fletu & planctu*, reuertere igitur peccator, reuertere, conuertere ad me ex toto corde tuo, ieiuniis, suspiriis, gemitibus, singultibus, & planctu gratiã meam impetrato. *Ioel.2.*

Paratum cor nostru Domine, paratum est, decreuimus te iam per deserta vsque ad Caluariæ montem sequi; cruces & clauos tolerare, parati sumus sanctificare ieiunia, celebrare Quadragesimam, corpora castigare, atque omni pœnitentiarũ genere te nobis placabilem & propitium reddere. Sed eheu! quid iuuat proposuisse & decreuisse, si ipse non disponas, & benedictionem superaddas; tu igitur qui gratiam dedisti, qua sancta hæc Quadragesimæ ieiunia inchoauimus, eandem nobis conserua, vt ad finem vsque fideliter perseueremus. Concede igitur Domine vt te per ieiunia, per sudores & ærumnas, per labores & discrimina, vsque ad passionem, imo ad montem vsque in hoc mundo sequentes, ad te in altera vita sequendum resurgere mereamur.

Amen.

Tom.1. ep. in vit. Hilarion.

FE-

FERIA V. POST CINERES.

Partitio.

I. De iustificatione militaris animi.
II. Quis Centurio appellandus?
III. Qui milites Centurionis?
IV. Quis paralyticus seruus Centurionis?

Cum intrasset Iesus Capharnaum accessit ad eum Centurio. Matth. 8.

FIGVRA.

MAGNVS ille bellator, summus item Rex, ac non minor Propheta, Dauid, cum quodam tempore seruum viri Amalecitæ, in agro semianimem, & extremos præ ægritudine vix trahentem spiritus, ab omnibus destitutum reperisset; commiseratione interius commotus, necessaria ei suppeditari, ac diligentem eius valetudinis rationem haberi præcepit. At videas hodie non regem, sed Centurionem in scenam prodeuntem, qui cum seruum paralysi diuexatum videret, misericordia motus, magna amoris erga eum sui signum declarat, Iesu Christo pro sanitate eiusdem supplicat, & magno animi affectu pro salute eius pium Dominum deprecatur. Ac quemadmodum Dauid rex, Amalecita sanitati restituto, egregiam de hostibus victoriam consecutus est; ita quoq; Centurio hic, propter insignem quem in serui inualetudine declarauit charitatis affectum, Dominum tecto suo meruit accipere, præclarumque de vitiis suis triumphum referre. Hæc sunt, quæ hodiernum nobis Euangelium denuntiat, quæ vobis, salutata prius simpliciter gloriosa Virgine, ac Deipara Maria, enarrare decreuimus.

AVE MARIA.

Inter omnia, quæ digna sunt quibus in admirationem rapiamur, quæque præter communem rerum ordinem videntur accidere, principē merito sibi locum vindicat ipsa peccatorum destructio, atq; animarum à viis iniquitatis ad Deum conuersio: id enim maximum est, & omnium, quæ è cœlo proficiscuntur operum longe præstantissimum, quo nihil aut maius aut admirabilius infinita illa virtus, atque infinita potens, in hoc mundo potis est producere. Ita nempe id asserit Doctorum omnium Princeps, ac Principum Doctor D. Thomas, dicens: *Maximum opus Dei est iustificatio & peccatorum remissio:* 1.2.q.112. docuerat quippe eum Propheta regius, *Miserationes eius super omnia opera eius.* Psal.144. Ipsa quoque mater Ecclesia, vt egregii huiusce documenti nobis memoriam refricaret, in officio suo quotidiano his Dominum verbis deprecatur, *Deus qui parcendo & miserendo potentiam tuam maxime manifestas.* Ita profecto res agitur, ô numen æternum miserendo, scilicet infinitam tuam potentiam demonstras. Notate paradoxon, attendite prophetias, at, quis credet auditui nostro? ita tamen sese res habet. Ipsa quidem mundi creatio vere mirabilis extitit, peccatorum iustificatio, mihi credite, longe est admirabilior. Vnico momento Deus, mundum condidisti, vnico momento ex nihilo omnes omnino creaturas velut in aciem produxisti; at vt vnam originalis peccati turpitudinem aboleres, quinque ipsis annorum millibus distulisti, ac triginta tres annos, vt ad effectum opus perduceres, desudasti. Illic vnicum tantum verbum dixisse oportuit; *Dixit, & facta sunt,* hic pati & mori necesse fuit, nam *oportebat Christum pati, & ita intrare in gloriam suam.* Psal.148. Luc.24. Hic opus, hic labor est.

Militum conuersio difficilis.

Sit itaque fixum & indubitatum, Auditores, nihil esse in mundo, peccatorum conuersione admirabilius, at conuersionem militum ante omnia esse admirandam. Deus bone, quanti hoc laboris opus, quantæ difficultatis! quam inaudita metamorphosis est, ex truculento ac feroci leone humilem & mansuetum agnum, ex diabolo Angelum, ex barbaro & idololatra Christianum, ex mundi milite, athleram & pugilem facere Iesu Christi? Attendite quid in hunc sensum Propheta Daniel de magno illo & superbo Nabuchodonosore scripserit, quod scil. in bestiam prius commutatus sit, quam Dan.4.

ad

ad prædicationem Prophetæ conuerteretur. Mandauerat quoque Dominus Mosi, petræ tantum præcipere, vt aquam effunderet; ipse vero adiunxit ictus, atque virga eam percussit, & vix adhuc credebat, aquam ex ea posse scaturire. Ad eundem plane modum, vt militaris & bellatrix anima, quæ petræ instar in peccatis obduruit, conuertatur, non verba, nec demulcens aut blandus concionātis sermo sufficiunt, at baculo opus est, addendæ minæ, & omnes Euangelicæ machinæ in vnum violenter conglobandæ, & vix dum ad pœnitentiam promouebitur. Quantæ, Deus, molis est, pietatē in mari libertatis plenis velis euagantem, ad pœnitentiæ littora deducere, vbi quietus dormiat & quiescat. Hic desudandum est, hic, non secus ac Mathematici in quadratura circuli inuestiganda, totis viribus elaborandum est.

Ingens profecto miraculum fuit aquam è petra Sinai profluxisse, at vero multo maius admirabiliusque est, aquas deuotionis lacrymarumque, è rupibus martiis, id est, animis militum profluentes intueri. Iuuabunt nos hac in parte non parum Philosophi naturales: docent illi namq; Elementa in sibi similem qualitatem facile posse transmutari; verum in dissimilia, nihilque inter se commune habentia difficulter admodum transmigrationem contingere. Ignis enim & aer, cum simul in aliqua qualitate reperiuntur, facile inter se consentiunt; at aqua & ignis, qui omnium dominium rerum inter se partita sunt, & perpetuum inter se bellum gerunt, se mutuo enecant potius & perimunt, quam consentiant. Hinc non adeo mirum est, inflammari aerem, & igneas fauillas eiaculari; verum vndam exæstuantem videre, & ignem instar aquæ molliter diffluentem, omne miraculum excedit. Ad eundem quoque modum, non tanta admiratione dignum est, vulgarem quempiam peccatorem, qui pietate aliquatenus adhuc afficitur, quique temorsum semper aliquem intrinsecus sentit, conuerti, & tandem vitam in melius commutare, flagitiaque sua lacrymis eleuere; quam hæc omnia in milite contemplari, quem Poeta suis coloribus depingit, dicens:

Nulla fides, pietasq; viris qui castra sequuntur.

Vos autem milites, qui pro Principū vestrorum salute arma geritis, qui prouincias furtis & latrociniis non exhauritis, quiq; Ecclesiam vestris armis ac sanguine tuemini, non hic sugillo, sed potius deprædico: at prædones illos modo alloquor, peruersos illos raptores iam tango, hos mea solum ferit reprehensio, tales namq; difficulter admodum ad bonam frugem reuertuntur. An non Petrus inter milites Dominum negauit? an non Iudas cum militibus familiarius agens magistrum suum prodere didicit? an non omnia Passionis Dominicæ tormenta milites excogitarunt, & eorum pars prima extiterunt? Ipsi tibi milites, bone Iesu, vincula iniecere, te flagellauerūt milites, milites faciem tuam conspuerūt, iidem ipsi milites super vestem tuam miserunt sortem, alapas tibi impegerunt, cruci te confixerunt, lancea latus tuum perforarunt, ad crucem te compulerunt, ipsi denique milites blasphemiis & contumeliis te impetiuerunt, & sepulchrum tuum valido præsidio custodierunt. Horresco referens. Ab his igitur hominum monstris, impiis & sacrilegis quid speres boni, quid honesti exspectes?

Audite me millies. Video crudeli illo & plusquam tragico passionis tempore monumenta aperiri, elementa plangere, rupes findi, solem deliquium pati, cœlum horrendum in modum detonare, totam mundi machinam obstupescere, terram tremere, & denique quidquid in rerum natura est, lugubrem & funebrem habitum induere; & vos solos sine vlla formidine aut metu, in summitate montis Caluariæ, sub cruce, aleis video tempus fallere. An non igitur merito in conuersione militis obstupescimus? an nō etiam vos Auditores stupeb tis, cum vnum vobis hodierna die vere ad Dominum conuersum in scenam produxero? Centurionem inquam, tanta ad Deum humilitate animique dimissione accedentem, vt nihil vnquam vidisse simile Dominus ipse testatus sit. Rem gestam describit Matth. & mirabilem eius conuersionem ob oculos ponit, dicens: *Cum intrasset Iesus Capharnaum accessit ad eum Centurio.*

Peto

Peto igitur à vobis, Auditores, vt me conuersionem eius, seruique ægritudinem in tabella Euangelica verbis depingentem benigne pro vestra consuetudine audiatis.

II. Centurio hic, quantum ex historiæ serie intelligere fas est, Gentilis fuit, ac centum militum caput, qui audita miraculorum quæ Messias per Iudæam factitabat, fama, & simul cognito, seruum suum paralysi grauiter distineri, in Israel descendit, remedium morbo eius quæsiturus; & accedens ad Iesum, oculos lacrymis suffusus, interius miseratione commotus, ac genu in terram prostratus, hac eum oratione aggressus: Dignitates miraculorum tuorum Domine, oraculorum tuorum fama, & fides quam in animo concepi, te verum Messiam esse; meam me prouinciam relinquere, ad te supplicem venire coegerunt. Cerne, obsecro, Domine, miserrimum & infortunatissimum omnium, qui vnquam vixere, mortalium. Vnicus mihi seruus erat, fidelis, quemque vt fratrem complectebar, & qui fidum hactenus mihi ministerium exhibuit; & hunc, nescio quonam meo fato, domi meæ paralysis lecto affixit, ac miserum in modum discrutiat. Eius ego causa langueo, & eum morientem doloribusque exhaustum videns, ipse emorior. Itaque Domine laboranti nec non & mihi eius domino, propter eum supplicanti, benigne succurre.

Oratio Centurionis ad Christum.

O charitatem humilitatemque prædicandam: ô admirabilem, ac plenum fide, cõmiseratione, & virtutibus militem! Potes iam hic sapiens, intueri, quod tantopere in heris erga seruos suos videre desiderabas: *Si est tibi* inquit, *seruus fidelis, sit tibi quasi anima tua, quasi frater tuus tractus.* Audite quæso domini, documentum hoc sapientis: si vobis sint serui, nolite in eos excandescere, aut cum iis insolentius agere; vt fratres illos habetote, imitemini egregium hunc & benignissimum Centurionem, Centurionem inquam, vere admirandum.

Eccles 33.

Magnus ille naturæ indagator Plinius in India, non procul à promontorio cui nomen Nymphæum, petram esse ait, quæ semper exæstuet, ac flammas continuo eiaculetur: quod singulari quodam naturæ miraculo contingere arbitramur. At contemplemini hic miraculum longe admirabilius, videbitis vtique ad Iesu Christi pedes, in terra Israel, petram Martiam prostratam animam, vt sic dicam, loricatam, flammas pietatis eiaculantem, & charitate penitus exæstuantem. Moses stupet ad visionem rubi in solitudine Sinai ardentis, & eam visionem magnam appellauit. Ad nos potius ô Moses, iam descende, & ad maius spectaculum conspiciendum è cœlo ad nos aduola; videbis hic militem, aspicies centurionem, contemplaberis rubũ, in medio deserti & solitudine gentilitia, ardentissima charitate flagrantem.

Petra in India semper ardens.

Exod. 3.

Hic adeo benignus & cõmiseratione plenus actus alium mihi haud multum dissimilem, quem S. Lucas in quadam Parabola depingit, reuocat in memoriam. Illic namque misericordem Samaritanum, in hominẽ grauiter saucia tum incidentem, atque ex equo descendentem, vulnera eius obligantem intueor; hic vero non Samaritanum, sed Paganum, sed Centurionem ethnicum, qui cognoscens seruum grauiter à Paralysi torqueri, ad Christum confugit, vt humili deprecatione sanitatem eius obtineat.

Luc. 10.

Adsis huc, ô pie Centurio, eleua paulisper cassidem, exue loricam, arma sepone, & edisse re nobis, quamnam personam sub titulo & nomine Centurionis geras. An non, depositis militaribus insignibus, animam nostram exprimes; quæ quia centum & amplius donis locupletata est, & gratiis dotata, Centurionis nomine merito poterit appellari? Hic igitur sensus est allegoricus. Humilis hic Centurio animam nostram denotat, quæ cẽtum potentiis imperans, præter innumeras alias facultates, quæ seruorum in ea locum obtinent, cum vel minimum affectum inordinatum paralysi spirituali viderit torqueri, ad Christum refugium habet, fide armata eum aggreditur, & simul scuto fidei, gladioque orationis munita impetrat, quod postulat.

Anima nostra Centurio est.

Gen. 22.

An non iucundissimum oculis spectaculum fuit, Iacob in ripa Iordanis tota nocte cum Deo luctantem videre, & penes hominẽ victoriam stare? at multo iucundius nobis hodierna die spectaculum proponit Euange-

lium, Centurionem videlicet nostrum, qui animæ nostræ typum gerit, cum eodem Deo verum carne circumdato, luctantem, & victorem summa cum gloria recedentem, & à victo hocce virtutis testimonium audiẽtem, *Non vidi tantam fidem in Israel*, videte gloriã: *Fiat tibi sicut vis*, ecce victoriam.

1. Reg. 17. Miratus sum non raro vbi à paruo illo & abiecto opilione Dauid, monstrosum illum Goliath vnicæ fundæ iactu vidi prosterni, prostratumque armis & exuuiis expoliari. Ignoscas, porro mihi Domine Iesu, si demissius, quam tuæ dignitatis ratio postulat, de tua maiestate sentiens, cum Goliate audeam conferre; quippe qui te ab humili hoc milite vnico orationis & obsecrationis ictu, magis mirer, quam à Dauide gigantem prosterni, & expugnari, ô vere generosum Centurionem, ô vires & efficaciam orationis!

Et sane Centurio hic nostra est anima, ipsa est hic miles, quam iam inde ab incunabulis, iam inde à primo ortus sui tempore, bellantem & luctantem videtis; cum teste Iob, *Vita hominis militia sit, super terram.* Quis ille loquendi modus est? num enim ait, hominem militem esse, sed vt euidentius miseriam nostram detegeret, calamitatesq; vitę huius exaggeraret, totam hominis vitam in hoc mundo, non nisi militiam esse testatur. Sanctus autem Apostolus Paulus inter arma & bella educatus, certaminibus & pugnis assuetus, quam aperte, nobis pręliandum esse, demonstrat? *Non est*, inquit, *nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem*, ac si diceret; Excuba & vigila ô anima, omnem in partẽ circumspice: non est tibi cum solo corpore digladiandum sed aduersus principes & potestates, aduersus rectores mundi tenebrarum harum, dæmones scilicet infernales. Itaque noli pauore consternari; aut metu exalbescere; neque enim de numero gregario es, sed Centurio *& puer tuus*, id est, affectus tuus, *iacet in domo paralyticus.*

Iob. 7.

Ephes. 6.

Solent Arithmetici & Mathematici numerum centesimum ceteris anteferre, ac magnas in numero rotundo vires constituere: scatet namq; prodigiis, vt ait Hieronymus: hic numerus diuinitatem redolet, vt Beda & Origenes: anima quoq; nostra centum dotibus & facultatibus decorata est. Ipsa enim totius naturæ veluti repositorium est, quod in summi apud Iudæos sacerdotis veste exprimi videmus. Nam quemadmodum in illa diuersæ rerum imagines efformatæ erant; ita & in anima summi illius hominis, omnis eius essentia, omnes dotes, & omnes omnium creaturarum perfectiones comprehensę sunt. Quemadmodum etiam in arca Noe omnia animantium genera continebantur; ita & anima, tanquam in grandi quadam arca, omnes perfectiones, donaque gratiarum conclusa sunt.

Hiero. in parab. Luc. 16. Beda & Origenes. gen. in parab. de 100. auibus. Exod. 28. Genes. 7.

III. Ipse quoque Aristoteles dicet, Plato asseret, atq; adeo omnis Philosophorum chorus vna voce affirmabit, animam nostram Centurionem, & centuplicem esse, mille scilicet aut amplius facultatibus insignitam: dicent, eam Monarcham esse quæ regnum quoddam perfectionum moderetur, quę tres vicarios habeat generales, Memoriam, Intellectum & Voluntatem: quin etiam tres his subiectos, Potentiam nempe Vegetatiuam, Sensitiuã & Intelligibilem; quæ instar trium sunt Chiliarcharum, mille legiones, mille centurias, mille cohortes sub se habentium. Et quamuis earum prima in plantis, altera in animalibus, tertia vero in solo homine reperiatur; non tamen tres diuersas in homine animas constituunt; at vnam in essentia & tres facultatibus ac potentiis. Ipsa iterum Vegetatiua, tres nouos actus ex sese producit: Gignit enim ad perpetuam conseruationẽ sui, adauget ad commodũ indiuidui, & nutrit ad perfectionem subiecti. Quot vero sub earum singulis pedites, quot milites & gregarii numerantur? Nutritiua potentia quatuor duces habet; vnum scilicet ad cibũ ingerendum, alterum ad dirigendum, tertium ad retinendum; quartum ad egerendũ. Nondum autem hic finis. Sensitiua quoque decem potentiis velutidecem militũ tribunis cincta est, qui ordines dirigant, qui imperẽt, & summo cum imperio in castris versentur: quinque sunt intra regni limites constituti, & quinque extra prouinciam: foris quidem sensus quinque exteriores: visus, auditus, odoratus, gustus, tactus; interius vero quinque sensus interiores, sensus communis, vis

Animæ acies metaphorice.

vis imaginatiua, æstimatiua, phantastica, & memoria. An non hi centesimum numerum excedunt? an non vere cum Iob dicere poterimus, *Iob.3.* *Non est numerus militum eius?*

Anima dominatur infinitis locis.

Verum alia quadam ratione rem inuestigemus: an non anima plusquam centum locis regnat & iis dominatur? nunquid tota est in toto, & tota in qualibet corporis parte constituta? Sensus regit in capite, neruos in cerebro, medullam in ossibus & sanguinem in venis. Dentes facit masticare, linguam loqui, stomachum digerere; arteriis pulsum, pulmonibus spiritum, hepati calorem, cordi vitam, atque omnibus denique membris motum elargitur. Omnia ossa innumera, cunctas compages, venas, arterias, musculos, cartilagines, examina, & centena millenaque inuenies, in quæ Centurio hic dominatur. *Homo sum*, inquit Centurio, *sub potestate constitutus, habens sub me milites: & dico huic; Vade, & vadit: & alii, veni, & venit; & seruo meo, Fac hoc, & facit.* Hæc in te quadrant, anima mea: centum virtutum genera in te contines & totidem pœne peccata eis aduersantia; tu primum ad te vocas, & aliud à te dimittis, atque ita semper tibi obtemperatur: tu quippe es turris illa Dauidica, de *Cant.4.* qua in Canticis scribitur, quod *mille clypei pendent ex ea, & omnis armatura fortium.* Tu es pastor ille Euangelicus, centum oues, centum scilicet dotes & gratias, in pratis corporeæ huius massæ pascens, de quo in *Luc.15.* Euangelio dicitur, *Quis ex vobis homo qui centum habet oues, & si perdiderit vnam ex eis, &c.* Tu quoque villicus es, centum olei ca- *Matth.18.* dos domino tuo debens: centum quippe à Deo, domino & magistro tuo, gratiarum dona in villicationem accepisti, quarum tibi apud illum reddenda est ratio. Tu denique seruus ille es centum debitor denariorum. Sed notis hisce & vulgaribus relictis noua, & non audita afferamus. Moses indicto concilio, communi populi suffragio, Centuriones & tribunos constituit, qui eundem & regerent, & vsum vnicuique ius, vt par erat, redderent. An non hinc edocemur, anima, in te primo quod Deus in mundo habuit concilio, ab eodem Centurionem esse constitutam, vt tantas copias quas in hoc tuo corpore collocauit, regeres, & omnes gratias potentiasque diiudicares.

Spiritualis facies animę virtutib. cõstans.

Dubitabitne igitur aliquis, animam Centurionis dignitate effulgere? non quidem existimo. Videat porro ille eã hic spirituales suas copias, quibus instar Centurionis imperat, præter eas etiam, quas in terra propriæ originis conscripsit, recensentem: egregium ille procul dubio agmen videbit, & validum *1.Cor.15.* vndecunque contractum exercitum. Paulus producit in aciem tres fortissimos Principes, qui virtutes Theologicæ appellantur; Fidem scilicet, Spem & Charitatem, eosque in Corinthiorum finibus ostentat. Salomon è terra Sapientiæ quatuor insignes *Sap.2.* magnates profert, qui virtutum Cardinalium nomine decorantur, Iustitiam, Prudentiam, Fortitudinem & Temperantiam. Haias armat & instruit Spiritus sancti dona, *Isa.11.* milites scilicet selectissimos & bellatores fortissimos. Ecclesia quoque octo beatitu- *Matth.5.* dines velut primipilos emittit. S. Paulus adhuc duodecim legiones, velut auxiliares copias, duodecim nempe Spiritus sancti fructus, idque Galatarum nomine conscribit: *Gal.5.* quinque etiam sensus spirituales sub titulo Philippensium. Video insuper duas alas & *Philipp.2.* turmas aduentare, vnam scilicet duodecim fidei articulos, quam Apostoli simul omnes conducunt; alteram vero, decem Decalogi præcepta, quam Moses è longinquis adducere regionibus videtur. An non hic ingens militum numerus, & copiosum agmen bellantium? an non anima igitur verus Centurio est, verus miles, verus dux, cum tot legiones, & agmina suo vnius regi videt imperio? Ipsa est, hic Centurio, qui tanta fiducia, tanta humilitate, tantaque charitate, totque dotibus ornatus ad Christum accedit, quem ipsi Iudæi laudant, cuius causæ Apostoli patrocinantur, quem denique Saluator noster demiratur. Aiunt Iudæi: *Diligit gentem nostram, ipse nobis Synagogam ædificauit.* æquum igitur est Domine, vt supplicantem exaudias, addunt Apostoli, *Dignus est vt hoc illi præstes:* non est sacrilegus, templi expilator, calicum direptor, campanilium demo-

litor, altarium profanator, sacerdotum iugulator. Non est, Domine, iconolasta, peregrinationum exsibilator, aut Quadragesimæ, carnes illicite comedendo, contemptor: licet namque gentilis sit, erga religionem afficitur, pietatem demonstrat, Synagogas ædificat. Ad quæ omnia tandem velut concludens ipse Dominus subiicit: *Non inueni tantam fidem in Israel.* Hem quæ laus quantaque gloria est, ô miles, à principe suo laudari, sed quanta ab eo qui simul & Deus sit, nam,

Horat. *Principibus placuisse, viris non infima laus est.*

Nunquid inanis gloriolæ vento extolleris Centurio? non equidem timeo. Satis namque humilitatem tuam video, cum te clamãtem audio, *Domine non sum dignus vt intres sub tectum meum.* Quo plus extolleris, eo te plus deprimis; quo magis laudaris, eo te ipsum viliorem ducis: ô vere igitur dignum militem, nõ item qualem me vix memini vidisse! militem omni virtutum genere armatum!

IV. Quid seruus paralyticus Centurionis mystice denotet.

Ignosce quæso Centurio, si diutius quam par sit, hic te morer, iam tempus est, vt te dimittens ad seruum tuum orationem conuertam, qui in domo paralyticus iacet, & male torquetur: iam namque tempus foret, vt tu & eius sanitatis rationẽ haberes, & ego nomen eius indagarem. Quis vobis hic seruus paralyticus fuisse videtur, Auditores? Cum dixerim Centurionis nomine animam nostram quam scitissime designari, ratio ipsa & rei series postulare videtur, vt hunc ipsum seruum paralysi distentum, corruptam nostram esse dicam concupiscentiam: illa namque vere seruus est, vt diuinæ nobis litteræ insinuant; *Sub te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illius*: seruus inquam à primo ortus sui die ægrotans, toto vitæ tempore langueſcens, & nisi eum liberet, ad finem vsque vitæ, paralyticus futurus, hoc quippe illi malum, peccatum originale peperit. Hem miserum appetitum! quam fractus es, & languidus, quam clumbis ab ipsis ortus tui initiis; *laces in domo paralyticus*, in animæ tuæ penetralibus, *& male torqueris*, ieiunare non vales, cilicio ferendo non sufficis, pœnitentia non afficeris. Quænam hæc ægritudo, quam grauis paralysis? Denique appetitus iste pessime habet, & dire excruciatur, sanarique haud quaquam potest nisi dominus eius & magister, nisi Centurio, quem animam ẽximus Christum accedat, proque eius sanitate deprecetur dicens, *Domine puer meus iacet paralyticus:*

Attendite quæso mysticas significationes; & ponite vobis ob oculos hominem illum, de quo in Euangelio, ab Ierosolymis in Iericho descendentem, & incidentem in latrones, qui despoliantes eum, & plagis impositis, semiuiuo relicto, recessere. Videte quoque Samaritanum misericordia commotum, accedentem, vulnera alligantem, & curam eius haberi mandantem. Hæc porro deprædatio & iugulatio in paradiso terrestri contigit; cum scilicet infelix eius incola Adam, ab Hierusalem in Iericho descendens, è gratia scilicet in peccati exitium (proh infelicem & infaustum descensum!) in horrendas dæmonum, atrocium, inquam, latronum, manus incidit, qui omnibus eum gratiis denudarunt; atque ita plagis nostram appetitricem vim confecerunt, vt moribundam & grauiter adusque mortem sauciatam reliquerint: cuius si Christus, verus ille Samaritanus, non misereretur, nunquam ab ægritudine sua sanaretur, & perpetua paralysi cruciaretur.

Luc. 10.

Quid porro tu denotabas, ô mulier, quæ sanguinis fluxum duodecim annis passa es, quæ in medicos omnem substantiam erogaueras, & à nemine nisi à Messia potuisti curari? aliud nihil, vt equidem credo, quam ægram nostram concupiscentiam, quæ à nemine, nisi Christi Iesu manibus iuuari potest. Tuque ô paralytice ad piscinam aquæ motum exspectans, qui iam triginta octo ipsos annos infirmitate laboraueras, an non misera illa & corrupta concupiscentia nostra es, quæ iam à quinque annorum millibus infecta est, quotidie exspectans donec Christus Iesus descendat, & benedicta gratia eius aqua commoueatur? Exclama igitur peccator, & audacter Christo medico vulnus detege, ac morbum tuum aperi; dicito confidenter; *Puer meus iacet in domo paralyticus, & male torquetur.* Vere *male*, quia malum,

Matth. 9.

Gen. 4.

lum paralysis est; vere inquam *male*, quia iam malum longa inualuit mora, & nisi supernaturali quadam ratione, ac nisi miracula adhibeantur, sanari nequit.

Vos vero, ô animæ deuotæ, Centuriones inquam, animosi & masculi, an non in vobis ipsis paralysin hanc aliquando experimini? An non aliquando intestinum hoc bellum animum vestrum diuexat? cum nimirum Spiritus aduersus carnem armatur, & caro aduersus Spiritum concupiscit. Anne adeo in vobis ipse sensus obstupuit, vt nihil penitus persentiatis? Audite, quomodo ipse Paulus his assuetus bellis exclamet, *Video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ.* Rom.7. Erant olim in familia ac domo Abraham duæ mulieres, Sara videlicet hera, & Agar ancilla; nunquam inter eas conuenit, numquam illæ pacem inter se habuere, sed continuæ rixæ, ac perpetuum inter eas fuit dissidium. Vna quippe vxor erat materfamilias, altera solum concubina, atque ideo semper inter se rixabantur; dicebat enim Sara, *Eiice ancillam & filium eius.* Gen.21. Duæ illæ mulieres litigiosæ rationem & concupiscentiam denotant, quæ in domo & familia hominis semper inter se digladiantur: *Caro* Rom.7. *enim concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem.* Vna hera est, scilicet ratio; altera serua, nempe concupiscentia: vna casta est & legitima; altera pellex & concubina peccatis implicita: ac semper inter se belligerantes; & *Eiice ancillam* (id est, concupiscentiam) *ac filium eius* (id est, appetitum) exclamat Sara, qua Ratio designatur.

Pastores Abrahæ & Lothi qui fratres inter se erunt, de pascuis quotidie rixabantur, & perpetuo in agris litigabant: *Vnde & facta est rixa inter pastores gregum Abraham &* Gen.13. *Loth.* Quibus edocemur, facultates animi & appetitus sensitiui, qui veluti duo fratres vterini sunt, numquam in pace & quiete sed perpetuo in dissidio & iurgio versari.

Rara est fratrum concordia.

Iacob & Esau, itidem fratres, etiam in ventre matris Rebeccæ, inter se collidebantur: quo quid aliud quam certamina & præliа, quę spiritus, per Iacob designatus, & cõcupiscentia, per Esau denotata, inter se gerunt, significatur? Sunt enim instar fratrum, qui inter se semper digladiantur, & se mutuo in ventre hominis collidunt. Hem quæ certamina, quæ paralyses! Respice igitur anima seruum tuum, *qui iacet in domo paralyticus, & male* Gen.25. *torquetur.*

Simile.

Relinquamus porro has figuras, & ab ipsa natura documentum requiramus: Ecquę vero certamina, ecquæ dissidia sunt inter solem & terram? Videmus solem à terra, quæ tetros semper vapores exhalat, oppugnari, vt hac ratione eius lumen obfuscet: illinc vero solem fulgura aduersus eamdem eiaculari, ingentique fragore ac tonitru eamdem percellere. Eheu! idipsum quod in rerum natura contingere videmus, & in anima nostra accidere certissimum est. Quot enim hinc passiones & tentationes aduersus spiritum terrena hæc & infima pars excitat; tot illinc ieiunia, tot pœnitentias, tot austeritates aduersus carnem cœlestis illa pars, ad eius motus retundendos ac reprimendos opponit.

Audite rem, Auditores, notatu dignissimam. Vix ecce mundus creatus erat, & en tibi in ipso rerum primordio statim inter Cain & Abel bellum crudelissimum, ecce tibi duellum, & iniusta oppressio. Quid porro aliud, vos ô fratres infelices, quam diram illam concupiscentiam denotatis, quæ instar Caini iam à sui ortus principio arma aduersus spiritum corripit, vt eum de medio tollat?

Insignis figura. Gen.4.

Finem porro iam allegoriarum faciamus? & vos mirari definite, si pius hic Centurio magna animi demissione ac supplex Christem oraturus accedat, si oculis ploret, si corde gemat, si ore singultiat, denique si lingua ad sanitatem seruo suo petendam lamentetur. Docet ille, Auditores, omnibus nobis de paralyticæ concupiscentiæ sanitate esse quam maximè laborandum, vt ea persanata maiestati diuinæ libere obsequi possimus.

Allegoria Luc.4.

Quemadmodum enim socrus Petri lecto affixa, & ardenti febri exæstuans (*tenebatur enim magnis febribus*) vix sanitati fuit restituta, quin Christo, qui eam sanauerat, sedulo

ministraret, *& surgens ministrabat ei.* Ita quoq; in animo fieri videmus: quamprimum enim atque impia illa nouerca, appetitus scilicet, iam ab initio, protoplasti Adami peccati paralysi diuexata, & ardentibus febribus distenta, ad integram sanitatem rediit; statim lecto surgẽs, omne nobis obsequium defert, ac nobiscum in Deo, qui ei medelam contulit, laudando collaborat. Ita namque Regius vates
Psal.15. qui id ipsa expertus erat, testatur, *Benedicam Dominum qui tribuit mihi intellectum: insuper & vsque ad mortem increpuerunt me renes mei*, quo loco per renes appetitum intelligit, qui vbi à ratione dirigitur, non parum ad odium aduersus peccata concipiendum iuuat; ac nobis veluti calcar subdit, memoriamque præteritarum vanitatum refricat. Quamobrem expergiscimini animæ piæ, ac Deo, pro sanitate miseri huius serui sine vlla intermissione supplicate. Agite Christiani, curam seruorum vestrorum, vbi morbo detinentur, suscipite, nolite eos deserere, aut ad nosocomium ablegare, sed misericordiam seduli huius Centurionis exemplo illis demonstrate: si vero paralytici sunt, hoc est, hæretici, obsequium eorum ne admittaris, at Deum pro salute eorum deprecemini.

Vos porro milites, ad quos iam ab initio mea collimauit oratio, iterum iam ad finem alloquar necesse est. Discite, obsecro, ab hoc insigni Centurione ad Deum in necessitatibus confugere; discite huius exemplo feritatem exuere, & blasphemiis, quas in Deum & Sanctos euomitis, valedicere, discite ab hoc bellatore fidem, humilitatem, charitatem, atque omnium virtutum exercitia; discite ab hoc milite, proximi necessitatibus succurrere compilationes, rapinas ac prædas relinquere & laudabilem sine vlla reprehensione vitam traducere.

Vos autem Christiani, hinc discatis oportet, quotiescunque ad sacram Communionem accedendum est, cum pio hoc Centurione præ animi demissione exclamare, *Do-*
Luc.15. *mine, non sum dignus, vt intres sub tectum meum*, vt te scilicet anima mea hospitio recipiat: *Haud equidem tali me dignor honore.* Merito quidem patri filius ille prodigus dicere poterat, *Pater, iam non sum dignus vocari filius tuus*: me vero, quo magis prodigus in mundo nemo vnquam exstitit, maiori profecto iure; cum lachrymis ac suspiriis, gemitibusque inenarrabilibus clamare par est: Quid te, ô Pater æterne, ad me dicis venire, me, inquam, qui creaturæ nomine, nedum filii, prorsus indignus exsisto? Obstupuit non parum B. Virginis cognata Elizabeth vbi Messiæ matrem ad ædes suas veniſſe vidit & præ stupore & admiratione exclamauit: *Vnde hoc mihi, vt veniat mater Domini mei ad me?* Eheu, Domine, cum te in domum meam audio velle descendere, vltro quin etiam ad te inuitare, obstupesco, & præ admiratione non possum quin exclamem: *Vnde mihi hoc, vt veniat Do-* Luc.1.
minus meus ad me, qui penitus indignus sum?

Vere, inquam, hac tanta tua beneuolentia ac ingratitudine indignus; hoc quippe Angelorum est: *sed tantum dic verbo*: effare modo impera tantum, & animam hãc paralyticam persanabis. Sana igitur illam Domine, & hic artis tuæ specimen præbe; sana pariter omnes facultates eius. Omnia namque membra eius languent, omnia paralysi distenta iacent: memoria quippe tui penitus oblita est, voluntas ad te diligendum torpet, intellectus in beneficiorum tuorum recognitione penitus excæcatus est: sana igitur omnia, restaura vniuersa; confirma hunc paralyticum, & Centurionis huius precibus & suspiriis victus, postulatis annue; vt tibi herus iuxta ac seruus, anima inquam, simul & appetitus, fidum in hac vita obsequium exhibeant; exspectantes hic interim, donec ambo te medicum & veluti Æsculapium suum, in altera celebrent & glorificent.

Amen.

FE-

FERIA VI. POST CINERES.

Partitio.

I. De peste odii.
II. De dilectione inimicorum.
III. De odio proximi.
IV. De Amnistia, & vindicta cupiditate.
V. De duellis perduellium.

Audistis quia dictum est antiquis: Diliges proximum, & odio habebis inimicum: Ego autem dico vobis, Diligite inimicos vestros. Matth. 5.

FIGVRA.

2. Paral. 9. IN vestibulo ac primo porticu splendidi illius Salomonici templi, omnia sanguine stillasse, securium ictibus perstrepuisse, & sacrificiorum nidore redoluisse, Sacris litteris proditum est, Auditores: at introrsum omnia splendore ac maiestate plena exstitisse, nihilque interius repertum quia animum simul & oculos mirum in modum recrearet; illic quippe manna, & mensa panibus propositionis semper instructa visebatur. Templum autem hoc Ecclesiæ nostræ typus fuit: cuius introitus & quodammodo vestibulum, Iudæorum fuit Synagoga, in qua præter secures iustitiæ, sanguinem vindictæ, & holocausta castigationis nihil audire & videre fuit; interius autem, per quod Ecclesiam Euangelicam notari putamus, præter pulchritudinem, salutem, & misericordiam, nihil reperitur. Manna quippe gratiæ illic semper custoditur, & mensa charitatis ferculis semper instructa, panibus amoris, pacis, indulgentiæ, reconciliationis, misericordiæque ditata. Docet hoc Euangelium hodiernum; *Audistis, quia dictum est antiquis: Diliges proximum, & odio habebis inimicum.* Ecce introitum & initium, ecce Synagogam; videte secures, videte sanguinem. *Ego autem dico vobis: Diligite inimicos vestros.* Ecce interius atrium, & adyton, ecce pacem Euangelicam, videte manna, videte panes charitatis: Verum vt pro dignitate rem tam præclaram & sublimem dicendo explicare possimus, ad Spiritum sanctum accedendum est, ac glorioſissimæ Virginis, quam verbis Angeli salutabimus, ei intercessio offerenda.

AVE MARIA.

I. Tradit in Apophthegmatis militaribus Plutarchus, fulmen illud Africæ Scipionem iam deuicta Numantia, à rege Tiresia, quem captiuum in vinculis apud se habebat, petiisse, quanam fieri ratione potuisset, vt vrbs illa, quæ tanto tempore Romanorum viribus restitisset, tantillo tempore, & tam facili negotio modo fuerit expugnata: ac miserum illum regem cum lacrymis respondisse: Non est quod mireris, ô Scipio, nam *Concordia nobis victoriam, discordia exitium peperit.* Quod autem captiuus ille Rex olim de vrbibus dixit, maiori equidem ratione æquioriqueiure de animabus id nostris dicere potero; Concordiam, scilicet, charitatem dilectionemq; fraternam iis victoriam conferre; discordiam vero, inimicitias, odium & vindictæ appetitum, exitium: quod etiam longe verissimum est: nihil est enim, quod illas aut citius perdat, aut truculentius opprimat, aut denique crudelius in eas sęuiat, quam odium & inimicitiæ inter fratres & proximos conceptæ. *Apophthegmata.*

Hæc porro Sallust. Romanæ primæ historiæ sententia est: *Concordia res parvæ crescunt, discordia maximæ dilabuntur.* Pace tua Crispe liceat mihi Christiana phrasi, verba tua paululum conuertere, & meo loquendi modo dicere: *Dilectione animæ parvæ crescunt, odio maximæ dilabuntur, imo moriuntur.* Dilectio namque proximi pusillas animas promouet, perficit, atque immortales reddit; at inimicitiæ & odium easdem retrahit, confieit, iisq; exitium & mortem aufert. Odium nempe letale venenum est, quod res etiam mori nescias, morti subiicit. *Sallustius.*

Tradũt naturę indagatores, veneni quoddam genus adeo letiferum & noxium esse, vt omnia prius quibus continetur vasa excedat, quam eum, in cuius pernitiem paratur, offendat, huic non absimilis rancor est, quin & nulla

multò pestilentior: prius enim animam necat & occidit à qua concipitur, quam proximi, in quem concipitur.

Vipera nascens matrē scripsere, viperam matrem nascendo enecare, & crudeli parricidio natalem suum commaculare. Odium, serpens vipera longe venenosior est, quod vbi erumpit & nascitur, animæ, quæ in infelici omine concepit, mortem adfert. Proferam vobis ex veteri Testamento figuras. Superbus ille Aman, Mardochæi hostis infelicissimus, præ rabie spumans, rancore crepans, odio exardescens, cædis & minarum spirans, furcam erigi iubet, in qua inimicum infami laqueo suspendat; sed odium in auctorem rediit fabamque necis quam alteri machinabatur, in caput suum cudit: *Suspensus itaque Aman in patibulo quod parauerat Mardochæo.* Idem quippe penitus in anima mortalium pestis hæc facit quod olim Samson in Philistinorum atrio; cupiens enim iniurias simili iniuria vlcisci, seipsum vna cum cæteris ruina inuoluit. O infelix anima, putas te inimicis exitium parare, & (prò dolor!) te ipsam enecas, ac tibi ipsi perniciem causaris.

Esth. 1.

Iudic. 16.

Quando oculos, Auditores, in monstrum illud, quod D. Ioannes in Apocalypsi graphice depingit, coniicio, *Ecce equus pallidus, & qui sedebat super eum, nomen illi mors, & infernus sequebatur eum*, videre mihi odium & rancorem videor; monstrum, inquam, illud horrendum, informe, ingens: vere enim equus pallidus est, luridus, ac macie confectus suprema; cuius sessor mors est, & quem infernus perpetuo stipat. Semper enim odium mortem secum trahit, animasque suppliciis sempiternis inuoluit. Videte, obsecro, truculentissimi & sanguinis sitientissimi, qui præter vindictam nihil spiratis, ac mortiferum interius odium occultatis, mala & exitia, quibus vos ipsos inuoluitis & immergitis. Idem plane vobis contingit quod apibus, quæ vbi incautè hominem aculeo fixerunt, aculeum simul & vitam amittunt; vnde hinc olim vates ille Regius cecinit, *Circumdederunt me sicut apes.* Idem quod olim tortoribus Chaldæis, qui cum iussu Regis Nabuchodonosor fornacem accenderent, in qua tres pueros incendio consumere cogitabant, flammâ ipsimet prius consumpti sunt: *Porrò viros illos qui miserant Sidrach, Misach, & Abdenago, interfecit flamma ignis.* O infelices animæ, veri satanæ carnifices, ipsis illis ignibus & fornacibus, quibus inimicos vestros consumere satagitis, sæpe vos ipsos consumitis. Eadem vobis sors est quæ olim Ægyptiis, qui cum odio & rancore Hebræos prosequerentur, eos perdere parantes, seipsos prius vndis maris perdiderunt: *Reuersæque sunt aquæ & operuerunt currus & equites cuncti exercitus Pharaonis, qui sequentes ingressi fuerant mare, nec vnus quidem superfuit ex eis.* Et vos odio inflatæ & præiracundia tumentes, persequendo iniurias, cum inimicis vos vestris mortem afferre arbitramini, vos ipsas sæpenumero fluctibus maris, iustitia ipsa rubentis, immergitis. O odium! ô nimis infelix odium, quomodo in miseras quas dementasti animas, sæuitiam exerces!

Dan. 3.

Exod. 14.

Impia illa & infernalis pellex Herodias, aduersus vocem illam clamantis in deserto, aduersus Anachoretarum illum Principem, Ioannem Baptistam odio exæstuans, prætulit caput eiusdem dimidio regni Iudaici, quod Herodes saltanti puellæ obtulerat; *Rex ait puellæ: Pete à me quod vis, & dabo tibi, & iurauit illi, quia quid quid petieris dabo tibi licet dimidium regni mei:* illa vero odio rabida, statim postpositis omnibus, in disco caput Ioannis Baptistæ postulauit. At longe grauiora tua sunt opera in anima quam inuadis, infernale odium: cogis enim illam, vt appetitum vindicandæ iniuriæ regno cœlesti præferat. Eadem tu, ô rancor abominande, cum animabus vindictæ cupidis agis, quæ olim crudelis ille Ammonitarum Rex Naas cum viris Iabes Galaad: prius enim ille pacem aut fœdus inire velle se negauit, quàm omnium oculos eruisset: *In hoc feriam vobiscum fœdus, vt eruam omnium vestrum oculos dextros.* Ad eundem modum & tu: in hoc enim conniteris, vt prius animæ non reconcilientur, quam passionum suarum crudelitatem exercuerint. Narrabo aliam huic rei peridoneam historiam. Crudelis ille & barbarus Ammonitarum Rex Hanon missos

Allegoria

Marc. 6.

1. Reg. 2.

Apes aculeo vtentes emoriūtur.

Psa 107.

à popu-

à populo Israel legatos in morte patris eum consolaturos, tanta ignominia excepit, vt dimidiam barbæ partem iis raserit, & vestes eorum ad medias vsque nates præciderit, atque ita ludibrio habitos ac deformatos domum remiserit. O crudelitatem inauditam! ô infamiam & ignominiam intolerabilem! Audite, hæc illa beneuolentia est quam odium, vel Satan auus eius, crudelis ille Hanon, quotidie legatis Iesu Christi, id est, animabus Catholicis demonstrat: vestimenta earum charitas est & amor, duabus constans partibus amore scilicet erga Deum, & amore erga proximum. Quando igitur Satan amorem proximi euellit, & semina odij eius loco inserit, dimidiam barbam abradit, præscindit vestem illam nuptialem, atque animas ita deformatas ad Deum remittit. Dauid porro noster, Christus inquam, ignominia hac exacerbatus, vt errorem hunc corrigeret & vindicarer, clamat in Euangelio hodierno, *Ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros.* quasi dicat. Nolite amplius de iniuriæ vindicatione agere ô homines, ignoscite delinquentibus, diligite inimicos vestros; ego enim præcipio vobis inimicos vestros diligere. Magna quidem tua pulchritudo est, ô charitas, at maior tamen tua necessitas: tu es enim gemma & sol ille mundi, sine quo viuere non possumus. Magnus ille orator Cicero, de amicitia, quam ciues ipsi inter se colere debent, sermonem instituens, adeo eam mundo necessariam dicebat, vt solis lumine potius quam ea carendum putaret; *Solem*, inquit, *è mundo tollunt, qui amicitiam ab hominibus tollunt.* Quid enim totus orbis esset, clara hac face orbatus: quid vero essent homines hac præclara virtute destituti? Philosophus etiam Empedocles dicere solebat, pacem & amicitiam principium esse naturæ, & fundamentum rerum omnium. Non inueniet hoc fortassis locum in rebus naturalibus, asseuerare tamen ausim amicitiam & charitatem Christianam principium & fundamentum omnis esse pietatis; adstipulatur mihi hic D. Paulus, qui charitatem *vinculum perfectionis*, & omnium virtutum ligamen vocat.

II. Locus communis de Charitate.

Cic. lib. de amicitia.

Col. 3.

Matt. 13.

Reuocate in memoriam parabolam illam Euangelicam de fermento, *quod acceptum mulier abscondit in farinæ sata tribus donec fermentatum est totum.* quod nihil est aliud quã ipsa charitas quæ amorem DEI, amorem proximi, & amorem sui facit exsurgere; an non hic tria farinarum sata? Charitas denique; est regina virtutum, meritorum radix, fidei fundamentum, ac bonorum operum principium. Quærite igitur virtutem hanc, & inimicos vestros diligite.

Parua quidem hæc, quæ dicta sunt hactenus: audite maiora: nõ est iam amplius more viuendum Iudaico, non est nobis illa sanguinis auida Synagoga imitanda: obediendum est legi Euangelicæ, diligendi sunt inimici. Obstupuit olim Moyses videns rubum ardentem, & tamen incombustum: sed designabat hoc prodigium, aliquando fore, vt ignis charitatis in corde inimici, quod verus inimicitiarum rubus est, & in quo sentes & spinæ vindictæ succrescunt, exæstuaret. *Exod. 3.*

Magnum profecto miraculum fuit ad preces Eliæ ignem descẽdisse, & omnem lignorum struem, tam humidorum quam aridorum subito incendisse: *Cecidit autem ignis Domini, & vorauit holocaustum, ligna & lapides, puluerem quoque & aquam, quæ erat in aquæductu, lambens.* Denotabat hoc ad nostri Eliæ, Domini scil. Iesu Christi, aduentum, ignem charitatis è cœlestib. habitaculis descensurum, qui amicos simul & inimicos amboureret, vnum per humiditatem, alterum per siccitatem designatum. Hinc igitur apparet, quam verum sit illud, *Diligite inimicos vestros.* *3. Reg. 18.* *Leuit. 6.*

Præceperat olim in Leuitico Deus, vt perpetuus in altari ignis colluceret. *Ignis autem in altari semper ardebit.* Denotatur hoc mysterio, sacrum amoris ignem perpetuo in altari cordis nostris ardere debere: verũ adeo luculentum, vt nec ventus passionum, nec frigus inimicitiarum, nec aqua iniuriarum eum valeant extinguere. Talis erat ille ignis quo ardebat cor sponsæ in Canticis, *Aquæ multæ non potuerunt exstinguere charitatem: nec flumina obruent illam.* O vere igitur laudabilem charitatem, qua inimici diliguntur?

Nolite vero, ô vos odio obdurati, & vin-

dictæ cupidi, putare, hæc ipsa quæ dico, præter rem, aut prorsus absurda esse: cum ipsa ratio, & natura; omnes denique qui in mundo reperiuntur homines, mihi suffragaturi sint, attendite diligenter, & circumspicite rem accuratius. Videbitis quippe ab anima regi, gubernari, nutriri, conseruari, moueri, animari, non solum partes illas nobiles, quæque ipsi obsequium præstant; verum & eas quæ ipsi aduersantur, & in eam perpetuo coniurant. an non enim illa conseruat & nutrit humores qui in interitum eius conspirant. Dicetis fortasse Philosophi, sanguinem haud animatum esse; concedo: à sua tamen anima conseruatur. Tu vero ô anima, præceptum Domini adimplere gestis? *Diligite inimicos vestros*, Natura nutrix omnium, amat, fouet, & conseruat omnia; cuius amicitia, si qua in ea reperiatur, se etiam ad inimicos extendit; ad quatuor scilicet Elementa, quæ non secus ac quatuor latrones, totum orbem expilant, perdunt, & deprædantur, & perpetuo aduersus naturæ potentiam conspirant; eius tamen beneficio viuunt, sub eaque stipendia merent, quia Domini illa præcepto & monitioni obsequi conatur, quod est, *Diligite inimicos vestros.*

Anima qua. tuor humores corporis humani cõseruat, licet eam oppugnent.

Natura cõseruat 4. Elementa, quæ ei aduersantur.

An non mundi oculus sol absque vllo discrimine radios & lumen in bonos simul & improbos emittit? Noe nonne custodiebat, nutriebat, & feruabat animalia tam munda quam immunda: coruos æque ac columbas? Sagena quoque Euangelica concludit bonos pisces simul & malos. Dominus ille in Euangelio bonum frumentum crescere sinit in agro vna cum zizaniis. Anne igitur sacræ allegoriæ desunt, quibus efficiamus & probemus inimicos æque atque amicos esse diligendos? anne desunt præcepta, *Ego autem dico vobis diligite inimicos vestros. Ego* inquit, perinde ac si dixisset: Non est modo Moses qui vos docet, non sunt iam Prophetæ qui futura aperiunt, non Scribæ qui Scripturas prælegunt, non angeli qui annũtiant, vobis inimicos esse diligendos. Ast ego ipse, Deus scilic. vester, iudex vester, creator vester hoc vobis præceptum trado. *Ego autem dico vobis.*

Matt. 13.

Fierine igitur poterit; ô Domine, neminem voci tuæ obedire; fierine inquam potuit, præcepta tua ab omnibus negligi? Ad clangorem buccinarum sacerdotalium corruerunt muri Iericho; & corda illa ferrea, animæ illæ obstinatæ & obduratæ non concident, nec ad sonum verborum tuorum emollientur? *Quasi tuba exalta vocem tuam*, Domine, iube verba tua à toto mundo percipi, auribus surdorum illorum vindictam sitientium intona. Quid tergiuersaris ô homo? omnes creaturæ *faciunt verbum eius*, & tu solus voluntatem eius implere negligis? Imitare potius promptam illam obedientiam Angelorum. Flagellare Assyrios constituerat Deus, & ecce tibi ad minimum eius nutum Angelum obsequentissimum; qui vna nocte centum octoginta quinq; hominum millia in medio castrorũ gladio vindice percussit. Imperat leonib. vt feritate exuta, Danieli in lacum Babylonicum coniecto parcant; & ecce tibi septẽ leones, omnium quos mundus tulit ferociſſimi, septem iam dies ieiuni, feritatem deponunt, & pedibus eius aduoluti instar catellorum mansuescunt, & adblandiuntur. Iubet vt ignis deuorans Sodomã consumat; & ecce tibi ignem statim è loco suo prosilientẽ, atq; vnico momẽto quinque ciuitates potentissimas incendio inuoluentem. Decreuerat iam Deus vniuersam terræ superficiem aquis supernatantib. cooperire, & ecce diluuium & continua illa pluuia statim sese tibi offert, vt iussis tuis obsecũdet; quæ quadraginta dierũ spatio totam terræ faciem vndis cooperuit. Furit ecce in mari tempestas, fluctus nubiũ tenus eleuantur, vndq; intumescunt, venti ac procellæ omnia in diuersa rapiũt; & vnico iterum verbulo cuncta compescis, & malaciam inducis. *Quis est hic, quia mare & venti obediunt ei?* Tu hos Æoli cursores sistis, cumque visum fuerit, liberos dimittis; tu frenum omnibus æqualiter creaturis contrahis, & quotiescunque libuerit, laxas. Et interea hic alta voce inclamas, *Ego autem dico vobis, Diligite inimicos vestros, &* nemo voci tuæ aut iussis obtemperat.

Matt. 5.

Gen. 19.

Gen. 7.

Marc. 4.

Nonne Deo subiecta erit anima mea? An non tuo principi obedire teneris anima? eiusue voluntati refragari audebis: atq; etiamnum de inimicis tuis vindictam desideras? *Diligo*

Psa. 61.

inimi-

inimicos tuos. Infelix homo, si peccatum, cuius te reum vindictæ cupiditate constituis, perspiceres; timore credo quodam ac metu perculsus à peccando abstineres. Docetis vos Theologi, & vere quidem, odium Dei, esse omnium, quę committi ab homine possunt, peccatorum grauissimũ; ego vero vos secutus, odium proximi proximũ occupare locum assero. Multis enim interuallis peccatum hoc incestum, latrocinia, adulteria, & homicidia superat. Atque hoc tibi imprimis persuasum velim, infelix peccator, omnia quæ in proximum peccata committuntur, in Deum ipsum etiam committi. Furoris tui rabies in pectore proximi non subsistit, sed pergit vlterius, & diuinam quoque essentiam ferit: & dum hominem solum lædere proponit, æternam Dei maiestatem insçius percutis, si modo his vulnerari posset. *Proximus enim non propter se, sed propter Deum diligendus est.* Deniq; odium, inimicitiæ & vindictæ, Deum, & non hominum respiciunt, telaque hominum in hominem vibrata, hominem transeunt, & ad diuinitatem vsque progrediuntur.

Odium Dei omnium peccatorũ maximum.

III. An nõ demens & insensatus dicendus foret, qui inimicum letaliter vulnerando, eodẽ simul ictu Regem suum interficeret; Maior adhuc tua est vesania vindictæ sitiens, cum n. in proximum sæuire paras, sæuis pariter in Regem tuum, Deum tuum, & Creatorem. Iudæi hominem solum se necare putabant, sed eodem ictu & interitu Deum è medio auferebant. Nondum hic finis; sed & odio proximi omnis lex pessundatur, omnisq; religio violatur. Lex quippe duobus quodammodo fundamentis, amore scilicet Dei, & amore proximi innititur, *Ex his duobus præceptis vniuersa lex pendet & prophetæ*: adeo vt quicunq; vnum ex eis conuellit & destruit, totum legis ædificium labefactet.

Matt. 27.

Qui proximum odit, totam legẽ subuertit.

Matt. 22.

Nunquid constat, vniuersam hanc mundi machinam duobus polis inniti, quorum alterum si quis auferat, an non omnia quæ in mundo sunt inuertet? Cum igitur Religio & tota Euangelica Lex duobus hisce amoribus veluti duabus basibus & fundamentis innixa sit, vnum auferendo, totam ædificij molẽ destruas necesse est. Testis est Iacobus Apost. dicens: *Quicumq; totam legem seruauerit, offendat autem in vno, factus est omniũ reus:* qui peccat in vnum charitatis præceptum, vt explicat D. August. factus est omnium reus. *Diligite* igitur *inimicos vestros.* *Iacob.* 6.

Videte iam, vindictæ cupidi, tertium quod vos vrget malum, si enim vobis inuicem non remittitis, omnẽ vobis veniæ viam præcluditis & omni vos misericordia penitus indignos redditis, *Si non dimiseritis homi-* *Matt.* 6. *nibus nec Pater vester dimittet vobis peccata vestra* iniit hoc pactum nobiscum Deus, quod quotidie orationem Dominicam recitantes iteramus, *Et dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.* Audite Egregius porro huiusce rei exordium; magna olim conceptus, naturæ humanæ cum Deo, in materia crimi- Lis inter nali, quoad peccatũ originale: lis fuit & con- Deum & tẽtio, in qua de vniuerso eius honore, de ipsa homines. vita & omnibus denique, quas possidebat, facultatibus agebatur. Misericordia vltro citroque pro nostra parte cursitabat, Angeli nobis patrocinabantur, omnes Patriarchæ & Prophetæ causam humani generis susceperant: iustitia vero aduersaria nostra omnibus nos viribus oppugnabat: iam quinis annorum millibus lis indecisa pependerat, donec ipse Dei filius, humana natura assumpta, in terram delapsus, vltro rem arbitrio committi volens, nimiam illam amarulentiam exuit, litem terminauit Patrique nos suo, mediator factus, reconciliauit; ea tamen lege, vt cum proximo pacem iniremus, amicitiã mutuam inter nos ipsos coleremus. Si igitur pactum hoc, quod cum Deo iniisti, firmum & integrum permanere desideras; promissis satisfacito, vt ameris, ama; vt tibi ignoscatur, ignosce. Quanto tuo commodo & vtilitate ille cõtractus, ô homo, peractus est! Promisit se Deus iniuriarum sibi toties à te factarum immemorem fore, modo tu earum, quas tibi factas arbitraris, memoriam deponas. Quid autem? Deus mille tibi peccata ignoscit, mille te mortis generibus & casibus eripit, ab infernalibus te supplicijs liberat; tu vero paruo delicto, quod tibi factum autumas, non ignoscis.

Narrat Matthæus parabolam sane hor- *Matt.* 18. rendam, quæ non parum hic ad rẽ facere vi- Parabola

de seruo ingrato.

deatur, Remiserat cuidam seruo dominus mille quæ ei debebat talenta; ille vero tanti beneficij immemor, obuium vnum de conseruis suis, qui ei nonnisi centum denarios debebat, habens, obtorto eum collo, sine vllo pietatis intuitu, in vincula coniecit. Dominus porro tanta eius seueritate audita, & tantam impietatem ingratitudinemque demiratus his eum verbis increpauit: *Serue nequam omne debitum dimisi tibi, quia rogasti me, nonne ergo oportuit & te misereri conserui tui sicut & ego tui misertus sum?* Quin & in tantæ ingratitudinis detestatione in tenebras exteriores illum detrusit, donec vltimum quadrantem persoluisset. Audiant illi rabulæ & blaterones foreses audiant qui de nugis & lana caprina proximo diem dicunt, & litem intentant: meminerint obsecro quantis à Deo beneficiis affecti sint, quibus hic cos in terris vicissim respondere consentaneum est: timeant ne ad querelas tantæ crudelitatis & ingratitudinis summus ille Dominus irascatur, eadem in cos castigatione animaduertat. Hinc bene D. August. cum homine vindictæ cupido agens, hac eum ratione aggressus est. *Si pacem non diligis, si proximum odisti, quo iure, quo pacto, qua fronte tibi petis dimitti, qui in proximum rancorem non dimittis?*

Matt. 10.

Serm. 2. ad Fratr. in eremo.

O pectora ferrea, ô corda ad omnem crudelitatem obdurata; ieiunijs, per me quidem licet, membra macerate, oculos lachrymis & fletibus consumite, opes vestras in eleemosynas prodigite, Angeli omnes Deo pro vobis supplices fiant, ipsa denique Deipara Maria genibus flexis pro vestra salute apud filium continuis precibus intercedat; nunquam, nisi prius proximo iniuriam ex animo remittatis, misericordiam consequemini. Miratur tantam hanc hominum impudentiam Salomon, & ait, *Homo homini reseruat iram, & à Deo petit medelam*, quasi diceret: Tantane tua est impudentia ô homo, vt veniam à Deo postules? vt ipsi tibi velis ignosci, qui interea de proximo vindictam sumere proponas? quænam illa agendi est ratio, quodnam ius, aut quænam equitas, à Deo gratiam postulare, & aduersus fratrem rancorem & odium intrinsecus fouere.

Eccl. 28.

Mirabantur olim filij Israel, post plurimas in solitudine Sinai exhaustas molestias & mille in deserto exantlatos labores, post suspiria & preces se à Deo non respici, sed despici; negligi quoque & ærumnis confici, atque præ animi amaritudine hac cum eo ratione expostulabant: *Ieiunauimus & non aspexisti*, quasi dicerent: Quonam nostro fato fieri putamus, Domine, vt ad preces & gemitus nostros adeo obsurdescas? effuderunt iam oculi nostri lachrymarum pelagus, suspirando cor nostrum exaruit, & lingua nostra precando clamandoque ad te, fatigata est. Toties, eheu, ieiunauimus, & nondum tamen idcirco nostri misertus es? Respondeat ad hæc pro me Propheta, & dicat: *Ecce in die ieiunij vestri debitores vestros repetitis; ecce ad lites & contentiones ieiunatis.* Non mirum est, inquit DEVS, vos de mea ad vestras preces surditate conqueri: putatisne ieiuniis me vestris ad misericordiam posse flecti, cum tantis ea sceleribus commaculetis? ieiunatis quippe litigantes, & litigatis ieiunantes, & debita vestra cum intolerabili seueritate ac rigore exposcitis. Quamobrem finem hisce rigoribus imponite, lites exscindite: qui non maiorem erga proximum commiserationem, quam erga brutum aliquod animal, ostenditis. O rupes! ô marmora! ô ferrea pectora! quæ vos lupa nutriuit, quis Caucasus aut scopulus genuit, quæ vos Hyrcana tygris educauit; *patientiam igitur habetote*, pacem diligite, lites & contentiones fugite, inimicis denique vestris beneuolentiæ & amoris signa demonstrate.

Isa. 58.

Isa. 58.

Ego autem dico vobis, Diligite inimicos vestros. Hic mihi velim, Domine, vocem confirmari, pulmones corroborari, ac latera distendi, vt de hodiernæ diei hominum seueritate & intolerabili duritie digna conquerar & expostulem, & creaturarum tuarum rebellionem, inobedientiam & contemptum erga te describam; vt rigorem, vindictam, & crudelitatem Christianorum erga se mutuo, auditoribus ob oculos proponam. Hic oculis lacrymæ oboriuntur, hic pudor vultum infici cum clementiam iniuria.

juriarum oblivionem, ἀμνησίαν, quam ipsi ethnici toties demonstrarunt, mecum reuoluo. O tempora! ô mores! Video namque eos sæpius iniurias remisisse, pacem cum inimicis frequentius iniisse, crebrius rancorem exuisse, quam Christianos.

Apophthegma Æschinis. Plutarch. in Phocione.

Hinc in oratione sua olim ad Athenienses dixit Æschines: Τὸ καλλιστον ῥημα μη μνησικακεῖν; *Nullum est in mundo verbum elegantius: aut homine ingenuo dignius, quam iniuriarum oblivisci.* Phocion, omnium qui ad reipubl. gubernacula Athenis sederunt, facile princeps, iam ad cicutam condemnatus, cum filium in hoc tam acerbo patris casu illacrymantem videret, diligenter cauit ne iniuriæ huius, quam sibi ingrata illa ciuitas irrogabat, vllo vnquã tempore recordaretur, aut ob eam indignum quid in patriam committeret. Quis vobis hic pudor est Christiani? vestrum potius est, hoc præceptum, *Diligite inimicos vestros*, adimplere.

Plut. in vita Aristidis.

Aristides qui propter vitam præclare & sincere transactam, Iusti cognomentum inuenit, cum inique in exilium pulsus, iam ingrata vrbe egrederetur, oculos & manus ad cælum extulit, Deos precatus, vt tam indignum facinus ignoscerent, ac nihil propterea acerbum, aut grauius in ciuitatem decernerent. An non hoc est præceptum seruare *Diligite inimicos vestros.*

IV.

Iustin lib. 5. Val. Max. li. 4. c. 3.

Iustinus & Valerius Maximus præclari amborscriptores huius occasione referũt: Thrasibulum post xxx. tyrãnos republica exactos, & populum in ciuitatem, eorum causa profugum, reuocatum, plebiscitum interposuisse, ne qua præteritarum rerum mentio fieret: ᾧ τὸ ψήφισμα τῆς ἀμνησίας ἐπι τοῖς τριάκοντα vocabatur, quo cauebatur, vt omnium calamitatum aut iniuriarum sub xxx. tyrannis illatarum memoria aboleretur, Catholicum vero statutum, & diuinum decretum; simile huic Christi, *Diligite inimicos vestros.*

Cic. pro Ligario.

Reducite vobis in memoriam, litterati, præclaram illam sententiam Marci Tullij, qui in oratione pro Q. Ligario ad Iulium Cæsarem hoc cum elogio decorauit: *Obliuisci nil soles nisi iniurias*, q. d. O inuicte & insuperabilis princeps, ipsa quidem armorum virtus, & fortitudo, incomparabilem tibi gloriæ segetem submiserunt; at clementiæ tuæ fama, ac laudabilis illa consuetudo, qua obliuisci injuriarum facile soles, maiorem tibi gloriæ materiam attulerunt; adeo vt omnes jam perspectum habeant, nil te nisi injurias obliuisci solere.

Cic. lib. 4. Academ.

Aliud priori non absimile alio loco agens de Themistocle habet, cui fortasse parem aut rerum gestarum gloria aut virtute Græcia vix tulit. Ad quem cum Simonides accessisses, eique artem memoriæ, quæ tum primum proferebatur, pollicitus esset se traditurum, vt scilicet omnium rerum meminisset. Respondit Themistocles, gratius sibi fore, si se obliuisci quæ vellet, quam meminisse docuisset.

Heb. 10.

Tu vero Christiane, cum hos è sterili gentilitatis solo surculos germinantes vides, an non obstupescis, & pudore confunderis? nunquid rerum tuarum satagis? cum tanta ante oculos tuos humanitas versatur, an non crudelitatem exues? semperne diabolo locum dabis? vlteriusne jam injurias prosequeris? an non Deum timere incipies? O rem deplorandam! in Dei etiam ille iura inuolat, qui iniurias in proximo vlciscitur: sibi equidem hoc præ ceteris Deus reseruauit, *Mihi vindictam, & ego retribuam*: quin & semper puniuit, & quidem grauiter, quicunq; locum eius inuadentes iniurias vlcisci præsumpserunt. Ecce vobis exempla.

Gen. 44.

Desperationis vorticibus immersum video Cain, quod in fratrem innoxium sæuiisset, propter vindictæ propositum, quod inque admodum in Ioseph filij Iacob fratrem statuerant, in eius postea manus inciderunt, vt fures comprehensi sunt, atq; ab eo in carcerem coniecti; imo ad mortem damnandi fuissent, ni benignior in eos ipse Ioseph extitisset.

Gen. 44. Punitiones eorum qui iniurias vlti sunt.

1. Reg 21.

Achab & Iesabel iracundia inflati & vindictam crudeliter spirantes, innocente Naboth oppresso à canibus discerpti sunt, & inhumati sub dio relicti. Expertus es, credo, Aman, quid passiones effrenes pariant; quidnam inimicitiæ & rancor mali afferat.

Esther. 7.

quid vindicta prosit: erectum enim hosti tuo capitali Mardochæo patibulum, tibi ipsi vitam eripuit, & dignam vindictę cupido mortem rependit.

Nondum hic finis, Auditores, ecce vobis flagella & pœnæ longe nobiliores, quibus Deus crudelitates hominum castigauit. Depingitur insignis quidam tyrannus in libris Iudicum, nomine Adonibezeth; qui postquã septuaginta reges sub imperium redegisset, & extremitatibus manuum ac pedum amputatis, eos sub mensa instar catellorum micis & ciborum reliquijs nutriuisset (ô factum vere barbarum) à filijs Israel deinde superatus ac regno exutus est, dignam factis suis mercedẽ recipiens; qui prioris sæuitiæ memor, ac casum miseratus iniquum, fortunam suam sæpius deinde deplorauit, dicens: *Septuaginta Reges amputatis manuum ac pedum summitatibus colligebant sub mensa mea ciborum reliquias: sicut feci, ita & retribuit mihi Dominus.* O infelicem, inquit, vindictam! ô tartareas inimicitias, cur vos vnquam in animam meam recepi? cur non pacem amaui, & offensas remisi?

Iudic. 1.

Iudic. 3.

Merces eorum qui inimicos suos dilexerunt, & iniurias remiserunt.

Hęc igitur mala, castigationes & afflictiones sunt eorum, qui aut inimicos diligere nomen luerunt, aut iniuriarum sibi factarũ obliuisci. Iam vero beneficia, honores, & mercedes eorum, qui iniuriarum obliti sunt: attendite. Humilis Ioseph iniuriam passus, si quis alius, præteritorum omnium immemor, & fratrum in se iniquitati ignoscens, adeo exaltatur, vt primus à Rege in terra Ægypti dominetur. Dauid Sauli ignoscens, nec vindictam desiderans, honorem, felicitatem, ac regnũ Iuda consequitur. Gloriosus martyr Stephanus lapidibus vndiq; petitus, pro lapidantibus tamen orans, videt cęlos apertos, in quibus paratã sibi coronam cõtemplatur. An plura desideratis? Daniel post tot ærumnas, tã atroces iniurias, tantas calũnias æquo animo in aula regis Babylonici toleratas, tandẽ super omnes regni optimates euectus est. *Diligite* igitur *inimicos vestros*, & iniuriarum obliuiscimini.

Gen. 45.

2. Reg. 2.

Act. 6.

Iniuriarum obliuio signum prædestinationis.

Quamobrem omnium Sanctorum & Christi Domini exemplo, ignoscite, ignoscite inquam, omnibus, qui in vos peccauerunt; signum est enim prædestinationis ignoscere, quemadmodũ vindicare reprobationis. Narrabo huius occasione præclaram quam legere in Surio memini de duobus fratribus Antiochenis historiam, quorum vni nomen Sapricius, qui Sacerdotali dignitate erat insignitus, & alteri Nicephorus, & ille laicus. Cum quædam discordiæ & iurgia inter eos essent orta, qualia inter fratres sæpenumero solent (fratrum quippe gratia rara est) conabatur Nicephorus omni ratione cum fratre in gratiam redire, qui nihil præter vindictã cogitans, ab ea prorsus abhorrebat. Accidit vt Sapricius in persecutionis, quam Valerianus excitarat, turbine, in vincula coniiceretur, qui eculeo deinde, tortus, libere se profitebatur Christianum, ac proinde condemnatus, ad mortem alacri animo se accingebat. Cum jam è carcere exeundum foret ecce tibi aduolantem fratrem, orantemq;, sibi vt priores injurias ignoscat: rapitur interea ad supplicium, fratre sequente, & veniam ad singulos passus expostulãte. Obsurdescit ad preces vindictæ sitiẽs animus cumq; ille locum supplicij conscenderet; hic adhuc obnoxius & instantius illum rogat; Ignosce quęso, mi frater, omnia obliuiscere, in gratiã redi; fac mecum misericordiam, & noli in extrema hac lucta à tam obstinata peruicacia superari: memento, olim eodem, quo tu es loco, Christũ crucifigentibus se ignouisse. Peruicax interea Sapricius nullis precibus flectitur, & in hac vindictæ cupiditate hinc mauult excedere. Quis horum, putatis, finis erit & exitus? Ecce tibi eodẽ, quo carnifex ad caput eius præcidendum momento gladium strinxerat, exclamat amens ille: *Desiste, imperatorum monitis obsecundabo.* Nicephorus vero his auditis, locum supplicij conscẽdit, fratri animum additurus, & sordidam mentis vecordiam castigaturus: Quid agis, mi frater, an hisce supplicijs perterritus animo concidis? aut mori formidas; illo bene monentem despiciente, atq; ab eius adhortatione aures continente, Nicephorus se Christianum profitetur, inque eius locum, simul & Martyrij coronam, vnde alter tanto suo damno & exitio deciderat, successit, ita peruicax ille vltor factus est apostata: & insignis hic injuriarum condonator, martyr;

Historia de duob. fratribus ad inuicẽ inimicis.

martyr; vnus electus, alter vero rejectus. Discant igitur hinc crudeles & ferrei, injurias remittere, & inimicos diligere.

Inuectio in duella.

An vero vos aulici, feræ inquam belluæ, corda truculenta, pectora barbara, vestris duellis & monomachijs Deo, Regi, & iustitiæ rebelles semper eritis? vos anthropophagi, Scythæ, Geloni, homines, inquam, immites, Christiani sine fide, sine pietate, sine timore, sine vlla religione; an honorem & nobilitatem in cæde & sanguine, in crudelitate & strage sitam arbitramini? anne virtus & robur sanguine metiendum est, & inter peccata locus ei assignandus? Videte, quæso, & dispicite vobiscum, an illa vera demum gloria fortitudo, aut nobilitas sit, occidere, jugulare, & humanum sanguinem extra bellum profundere. Consulite magnum illum Philosophum Aristotelem, ipse testabitur. Moderari iram verę demum esse generositatis indicium. Reuoluite quoq; quid dicat Horatius: *Latius regnes auidum domando*

Spiritum, quam si Lybiam remotis
Gadibus iungas, & vterque Pœnus
Seruiat vni.

Arist. art. 1.

Si fortassis Ethnicis non credis consule antiquitatē, Patres veteres interroga, audies Salomonem dicentem; *Fortior est qui dominatur animæ suæ, expugnatore vrbium.* Pluris Dauidē faciunt Ambrosius & Chrysostomus, Græcus vnus, Latinus alter, eumq; generosiorem putant, Sauli inimico suo parcentem, quam Goliam ad terram prosternentem. Quid ad hæc vos vindictam spirantes, vos inglorij sine virtute, sine honore, sine nobilitate nobiles duella consectantes. Illos vos ô Legislatores & Iudices, rigorem ostendite, in hos edicta vestra vibrate, in hos vitæ suæ prodigos, digna castigatione animaduertite; vos autē Ecclesiarum pastores, si modo Ecclesiæ vobis vestrę dignitas cordi est, hos à vestris cœmiterijs excludite, procul ab Ecclesijs vestris sanguinaria hæc cadauera, hos homicidas, hos excommunicatos, ac proinde æternis supplicijs condemnatos, repellite: *Sepeliantur sepultura asini putrefacti & proiecti extra portas Ierusalem: Viri sanguinum declinate à me.* Procul hinc ab Ecclesijs nostris vos prophani sacrarij, & gladiatores, procul hinc abscedant manus illæ humano fœdatæ sanguine. Hoc tamen vobis adhuc dictum velim. Repetite, quæso, memoria, quid Dauidi Regi, vnico tantum patrato homicidio, contigerit, noluit ab eo sibi Deus, quod multum sanguinis effudisset, templum ædificari: *Non poteris ædificare domum nomini meo, tanto effuso sanguine coram me.* Tribus etiam annis cœlum non pluit, nec terra fructus effudit, Domino aduersus Israel, propter innoxium Gabaonitarum sanguinem, quem perfidus Saul effuderat, ad iracundiam concitato.

Prou. 16. Chrys. hom. de Dauid. Ier. 12. Psal. 133. 1. Reg. 18. 2. Reg. 2.

Ad eundem plane modum Deus hos atroces, hos inquam Sicarios castigat, & gratiarum suarum pluuiam denegat; quin & aduersus ipsas familias, non per triennium, sed ad tertiam vsq; generationem, propter effusum sanguinem, propter duella & cædes, quas olim maiores patrarunt, vindictam exercet. Vnum adhuc addam, & finem faciam. Prohibuit olim in veteri lege Deus, ne accipitres & miluum, ac vulturem juxta genus, populus Iudaicus velut immunda manducaret: quo quid aliud præsignatum est, quam in Lege noua omnes illos accipitres, ad prædam natos, sanguini & cædibus inhiantes, nihil præter duella, præter discordias, præter pugnas, & vindictas meditantes, Deum reiicere ac repudiare?

Leu. 1.

Igitur cum tu Domine penitus contraria præcipias, præsta, obsecro, fides præceptis tuis habeatur, superbiam hanc deprime, hos scopulos tuæ misericordiæ vndis concute: producant rupes aquas, inquam pacis, aquas reconciliationis, aquas misericordiæ. Suffoca, quæso, qui verus es Samson, leones illos crudelitate & ira tumentes, effice vt ex ijs mel suauitatis, patientię, charitatis, quod viuens, hic docuisti, & fieri præcepisti, quin moriens exemplo & facto confirmasti, prodeat, cum te in crucem sublatum, clauis transfixum, lancea latus perforatum, spinis caput coronatum, & plagis omnia membra exhausta contemplor, pro inimicis tamen tuis deprecantem & patri pro illorum ignorantia supplicantem, *Pater ignosce illis.*

Quis nunc adeo barbarus & immitis futurus

rus est, Iesu bone, qui perspecto amore & misericordia tua infinita, inimicis suis exemplo tuo nolit ignoscere; præsertim cum te videat tanta, sine vllo crimine aut delicto, mala, iniuriasq; toleraſſe, & à quibus ea acceperas inimicis ignouisse. Ignoscimus, Pater æterne, ignoscimus iam ex hac hora inimicis nostris, atq; eos ex animo complectimur, *Dimitte igitur nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris*; dimitte, inquam, per merita filij tui, per sanguinem, mortem, ac passionē eius, ad eum plane modum, quo nos omnibus qui in mundo sunt ignoscimus. Atque vbi omnium semel delictorum nobis veniam concesseris, fidelius in hac vita tibi obsequiū exhibebimus, exspectantes interim donec te in altera glorificemus.

POST CINERES SABBATO.

Partes.

I. De iactata naui Ecclesiæ.
II. De mari mundi.
III. De Ecclesia naui.
IV. De ventis turbulentis eam impetentibus.

Cum sero esset factum, erat nauis in medio mari, & Iesus solus in terra. Marc. 6.

FIGVRA.

Gen. 7. MAGNA quidem illa fuit tempestas, qua quadraginta dierum spatio, Arca Noe in aquis diluuij hinc inde jactata, ac mille periculis, licet absq; vllo naufragij timore, exposita fuit: donec columba, oliuæ ramum virentibus vernantem folijs deferens, ad Arcā rediret: quo tandem signo cognouit Noe Deum jam reconciliatum, & aquas diluuij esse imminutas; tunc enim primo venti poni, vndæ cessare, procellæ quiescere, tempestates desinere cœperunt, vt deinde Arca in mōtibus Armeniæ fixa hæserit. At non minor hodierna die nobis tempestas in Euangelio proponitur. videas hic namq; cymbam, quæ Apostolos, veluti Noachum cum filiis, vehebat, nō quidem in aquis diluuij, sed in medio maris procelloſi, tumentis atq; vndiq; mortem & extremum periculum minitantis fluctuantem: quæ licet jamjam fluctibus haurienda videatur, salua tamen & incolumis eluctatur: nam vix illam Christus, qui vera columba est, quæ egregium illum ramum, pacis inter nos & patrem suum initæ symbolum attulit, intrauit; cur statim omnis illa tempestas conticuit, venti quieuerunt, vnde detumuerunt, & fluctus malaciam induerunt. De hoc mari, de naui hac, de hac denique tempestate nobis hodie sermo est; at salutata prius illa stella maris, ad quam velut Cynosuram nostrum cursum dirigemus.

AVE MARIA.

I. Ab eo tempore, quo sanguis innoxius Abelis effusus est, in quo, secundum Augustū Ecclesia cœpit exordium, nūquam in ea fratricidæ Cain, profani Esau, persecutores Pharaones, fornicatrices Iesabeles, proditores Iudæ, aut falsi & improbi ministri defuerunt. Repetamus licet ab ipsa mundi origine memoriam vltimam; repetamus omnia sæcula, reuoluamus omnia antiquitatis monumenta, totis illis quinq; annorum millibus sæculum nō inuenies, quo Ecclesia & ciuitas Dei persecutiones nō sustinuerit. Videō enim tot falsos Prophetas in Israel aduersus vnum Eliā conspirantes: video tot vbiq; in Chaldea fornaces aduersus tres pueros Hebræos accensas: tot lacus, tot speluncas, tot cauernas leonibus refertas in vnum Danielē in Babylone præparatas: tot tormenta, tot crudelitates in Ægypto aduersus Hebræos conceptas: tot Philisthæos, Amorrhæos, Iebuzæos Chananęos, Madianitas, Amalecitas aduersus Israël conspirantes: tantos denique vlulatus, tanta lamenta, tantos in Rama in infanticidio audio ploratus. Quæ omnia Dauid coaceruās, Ecclesiæ victorias iure merito decantat: *Sæpe expugnauerunt me à iuuentute mea, dicat nunc Israel, sæpe expugnauerunt me à iuuentute mea, etenim non potuerunt mihi* Ac si diceret, Audacter ô Israel, Catholica inquam Ecclesia, proloquere & confitere, sæpe à iuuentute inimici me mei oppugnauerunt, ab incunabulis me meis obsederunt, sed semper in vanum

August. 1. de Ciuit. Dei.
3. Reg. 11. Dan. 3. Dan. 14.
Exod. 7. & 11.
Matth. 2.
Psal. 128.
Insignis figura Ecclesiæ.

vanum eorum conatus cecidit, semper victrix euasit. Profecto, Auditores, Ecclesia nostra Bethulia est, quæ quidem ab inimicis circumuallata fuit, nunquam tamen capta; toties quidem oppugnata & vndique impetita, at nunquam expugnata, nunquam expilata. Ipsa casta illa Susanna est, quæ falsos accusatores non perhorrescit. Pulchra illa Iudith, quæ Holofernem prosternit, iugulat, ac integros exercitus in fugam versos profligat. Lapis ille est in petra fundatus qui è cœlestibus illis montibus præcisus statuas sine manibus comminuit, ac in cinerem redigit. Arca illa fœderis est, tabulas Legis, & virgam prodigiorum operatricem in se continens, quæ idola euertit, hæreses subiugat, iudaismos profligat. Illa est Salamandra quæ in medijs flammis viuit, & per flammas persecutionum incrementa sumit. Sacra illa laurus est, semper virens, fulmina non formidans. Pulchra illa rosa est, quæ inter spinas non suffocatur. Denique illa palma dici potest, quæ quo magis deprimitur, eò magis in sublime sustollitur. Quid amplius, est mirabilis illa arca Noe, quæ, quo fluctus afflictionum vehementius insurgunt, eo maius incrementum sumit, & amplius efflorescit, imo quemadmodum aquis diluuij omnia palatia, & quidquid in mundo excelsum fuit, obruebatur, sola Arca Noe in montibus Armeniæ conseruata: ita quoque omnia Regna mundi & Monarchiæ fluctibus, & armorum procellis immersæ & inuolutæ perierunt; vnica autem Arca Noe, sancta scilicet Ecclesia, Monarchia, inquam, Christi Iesu, quæ in æternum non dissipabitur, & quæ si fractus illabatur orbis, infracta permanebit, incolumis superenatabit. Et quod de potente illo Ponti Rege Mithridate, qui quadraginta annorum spatio popul. Romanum bello terra marique fatigauit, traditum est nullo scilicet vnquã veneno, quod à prima ætate eidem assueuisset, necari potuisse: idem ipsum de Ecclesia nostra ausim asserere, quæ quod à primo ætatis suæ die veneno persecutionum assueuerit, nunquam persecutionibus potuit succumbere: vt præclare nescio quis dixerit:

Iudith. 5.

Dan. 13.

Iudith. 10.

Dan. 2.

1. Reg. 5.

Mithridates veneno necari non potest. *Plutar. in Lucull.*

Sanguine fundata est Ecclesia, sanguine creuit: Sanguine nutritur, sanguine finis erit.

Nam quemadmodum fraterno primum maduerunt sanguine Romæ muri, ita fundamẽta Ecclesiæ Christianæ sanguine Christi Iesu. Sanguis Martyrum eidem incrementum dedit, vt Cyprian. recte scripserit: *Sanguis martyrum est semẽ Christianorum.* Sanguine etiam & resurgentium afflictionum rabie fouetur: quin & in sanguine & cæde, quam Antichristus exercebit, desinet & sepelietur, denique est illa nauis, quæ hactenus semper fluctibus maris agitata est, & etiamnũ agitatur, vt hodiernum Euangelium declarat. *Cum sero esset, erat nauis in medio mari.* Verum, ne hæc nos tempestas è cursu orationis alio abripiat, primo de mari, deinde de cymba, & postremo de ventis orationem instituemus.

II. Mundus iactatur maris est.

Quod ad primũ; nihil est omnino, quod aut melius, aut accommodatius Oceanum ventis agitatum, & tempestatibus æstuantem exprimat, quam hic mundus. Et profecto ita est, neq; enim tot in mari naues naufragio demerguntur, quot in mundo animæ ad tentationum scopulos illisæ ad infernalem voraginem & barathrum deuoluuntur: non Euripus tot agitationes, aut mare commotiones experitur, quot ipse mundus inquietudines: non tot Syrtes, & Charybdes in mari reperire est, quot discrimina & pericula in hoc orbe calamitosissimo. Sicut enim mare omnium ventorum officina est, ita mundus calamitatum theatrum, & veluti omnium malorum colluuies. Demum *Non mare tot guttas, quot mala mundus habet.* Mundus scilicet mare est, in quo infelix Adam eum omni posteritate, propter vnum peccatum originis, naufragium passus est. O naufragium deplorandum! in quo omnes illæ pretiosæ gratiarum merces in Paradiso terrestri possessæ, vno momento; atq; inter cæteras pretiosa illa gemma, iustitia inquam originalis, pessum iuere. Est mare illud vndosũ, in quo à primo natiuitatis die submersi sumus, & quidẽ sine vlla emergendi spe, nisi sol nobis Baptismi radiis suis emicantib. affulgeret: Adeo vt quemadmodum nihil periculosius est, quam in mari nauiga-

re; ita nihil etiam cum maiori coniunctum discrimine, quam in hoc mundo & viuere & agere. Quanto namq; nauigantes sese exponant periculo optime Menander Poeta innuit, *Satius est pauperem in terra viuere, quam diuitem nauigare*. Quin & tria per omnem vitam sibi accidisse dixit Cato, quorum postea pœnituisset; primum, si quid arcani fœminæ credidisset; secundum, si quopiam nauigio vectus esset, quo pedestri itinere peruenire licuisset; tertium, si quis dies ipsi per negligentiam absque fructu effluxisset. O vere dignam Romano sententiam! Magna quidem hæc, at quanto maiora in vasto hoc & ventoso mundi salo pericula occurrunt? omnibus quippe qui id pernauigarunt non secus male cessit, quam cymbæ huic Apostolorum, quæ in altum prouecta naufragij periculum subiuit; *Nauicula autem in medio mari iactabatur fluctibus*. Hinc Ionas quoque in plenum mare prouectus, ingens vitæ discrimen adijt: *Et facta est tempestas magna in mari, & nauis periclitabatur*. Quare nihil aut tutius, aut securius est, quam in terra ambulare, hoc est, humilitatem consectari, de qua & verum illud est:

Qui iacet in terra non habet vnde cadat.

Summus ille oratorum Græciæ, Isocrates, de Athenensi repub. quondam dicere solebat, Athenas quidem esse ad peregrinandum iucundissimas, verum ad inhabitandũ non adeo securas. Verum cur tale patriæ tribuis elogium, Isocrates? Merito quidem: neque enim vlla fuit in toto orbe respub. quę cum illius ingratitudine sit comparãda, nam quos aliquando ad aliquod culmen honoris, aut dignitatis fastigium euexit, eos celeriter ad infimum infamiæ gradum deturbauit: hos magna cum ignominia in exilium pellẽs, illos autẽ iniquis iudicijs ad mortem & cicutam condemnans: testes mihi sunt Phocianes, Pericles, testes Demosth. & Socrates. Idẽ ipsum mihi de mari huius mundi liceat dicere, quod ad peregrinandum & deambulãdum quidem iucundissimum est, ad inhabitandum a plenum periculis; vt nihil omnino in rerum natura sit, quod cum huius ingratitudine sit conferendum: omnes namq; quos ad honorum culmen sublimes euehit, mox ad imum infamiæ gradum deturbat. Exemplis rem confirmabo. Aman tam felici fortunæ aura afflatus, vt primus a Rege inter Satrapas fuerit, totius regni habenas moderaretur, & ad eius vocem omnes contremiscerent, sequenti die laqueo vitam finit. Holofernes princeps militiæ Regis Nabuchodonosor in obsessione Bethuliæ, cum Iudith frui amoribus, & vrbe potiri sese sperat, capite simul & vita priuatur: *Ecce caput Holofernis principis militiæ Assyriorum, & ecce conopæum illius in quo recumbebat in ebrietate sua, vbi per manum fœminæ percussit illum Dominus Deus noster*.

Esther 7. Exempla ingratitudinis mundus ostendit.

Iudith 13.

Descendam ad historias profanas, & demonstrabo quam multi fluctibus & vorticibus huiusce maris obsorpti sint. Alexãder ille Macedo, cui semper fortuna læto arrisit vultu, qui totum terrę orbem nominis sui terrore impleuit, imperiũ per omnes mũdi terminos extendit, cui vnus orbis non sufficit; eo superbiæ arrogantiæq; deuenit, vt non amplius Philippi, sed Iouis filius appellari voluerit. Quas adhuc ipsi tragœdias munde excitabis? ecce tibi eũdem post tot victorias, tot trophæa, tot inanes honorum titulos & deliramenta, in medio vitę cursu violenta morte abreptũ, & triginta dies inhumatũ bestiis & volucribus in prędam relinqui, regnum quoque eius diuisum est, fastus & superbia ad nihilum redacta; corpus ludibrio omnium expositum, & anima infernalib. mancipata tormentis. Anne hæc ingrate tuis cultorib. reddis præmia? An non est Iulius Cæsar, qui per nostras hasce Gallias toties Romanas aquilas victor circumtulit, cum quintũ Dictator Iulius Cæsar & triennio Imperator fuisset, quinquagies cũ hoste congressus semper victor rediisset, Romam victorijs inflatus reuersus, in Senatu in conspectu populi Romani, viginti & amplius vulnerib. confossus, ludibrium fortunæ demonstrauit. O tragicam immanitatem! nunc, & mundo securus confide, & in infido hoc mari fiduciæ anchoram fige. Mundus scilicet scæna fortunæ est & theatrum, in quo lugubres ipsa tragœdias exhibet; atroces sc. Thyestes, Atreos, Agamemnonas, dramata Regia & imperatoria; vtpote quæ in summis solũ ludit, & solos magnates spectãdos proponit.

Plutarch. in Iulio. Alexand. necatus triginta dies iacet insepultus. Decem & octo victorias reportauit. 50. vulneribus confossus est.

Apophth. Menandr. Trium rerum Catonem pœnitebat.

Ioan. 2. Matt. 14.

Ion. 1.

Apophth. Isocratis Ælian. l. 12.

ponit. proh quantos fluxus & refluxus in hoc mari glaciali cernere est, quot fortunarum mutationes, quot superborum euersiones, & quantam, proh Deus! rerum vicissitudinē?

Comparatur mundus mari.

Adsis igitur huc Aulice, qui securus in hoc Euripo nauigas, libero cursu, vndas, procellas, & naufragia non pertimescens, euagaris; adsis inquam huc mecum, & in littore maris considentes paulisper philosophemur. quaqua æquor patet, circunferas oculos, & vide num in vasto Oceano, locum vnum, aut angelum, aut minimum recessum reperire sit qui à naufragio tut⁹ sit, indica mihi, si potis es, & locum in mundo, qui periculum aut fortunæ iacula & ludibria, in tuto positus non perhorrescat. Penetra iterum, si lubet, intimos Oceani sinus, & si potes, vnicam quæ careat salsugine guttam exhibe; venias deinde ad mundum, & vel vnam voluptatem eius demonstra quæ amaritudine nō sit permixta. Non reperies vllam; nam *extrema gaudij luctus occupat*. Premit voluptatem cito pede tristitia, gaudium luctus; mel felle permixtum est, & dulcedo myrrha. Denique ipsa viscera & intima penetralia maris perscrutare, ad imas abyssos descende, & superius præter inconstantiā, in medio præter salsuginē, inferius pter arenas, nil reperies: idem de mundo hoc esto iudicium, tenta eum & metire quotiescunq; volueris, fundum eius, nihil præter arenam, cineres, & meram vanitatem esse perspicies.

Prou. 14.

At satis iam in mundi hoc pelago fluctuauimus, ad littora nauiculam propellamus. Nauicula porro in qua Apostoli tempestate quatiuntur, Ecclesiam nobis repræsentat: atq; ita eam intelligit B. Clemens; *similis est*, inquit, *statuæ Ecclesiæ magnæ naui, quæ ex diuersis regionibus viros portat per vndosum pelagus in securum portum & magnam ciuitatem*. Vere quidem: Ecclesia quippe est nauis bellica, pro fide Iesu Christi decertans, nauis vinci nescia, inexpugnabilis: nauis quæ oppugnari potest, at non expugnari; quæ quidem fluctibus & procellis impetitur, sed nunquam immergitur,

Clem. in ep. ad Iacobum.

Fluctuat, at nunquam mergitur illa ratis.

Lapis integer in aquā.

Tradunt naturalium rerum scriptores, quidē in aquam proiectus natat, at commi- proiectus nutus mergatur. Super huiusmodi petram natat. ædificata est Ecclesia, qua petra integra & *Plin. lib. 36.* indiuisa permanēte, illa in aquis mundi hu- *cap. 17.* ius semper fluctuat; at hæresibus & schismatibus in diuersas diuisa partes, mergitur, & fundum petit. Ecclesia denique est nauis regia, quo eam Salomon nomine nuncupauit, *terribilis vt castrorum acies ordinata*: nauis *Cant. 6.* sane terribilis, dæmonibus extimescenda, ad præliandum peridonea, in qua Iesus Christus nauclerus est, crux malus, virtutes vela, charitas funes, sacramenta bombardæ, gratię propugnacula & munimenta, & S. Spiritus dulce Zephyri flabrum: teste Dauide: *Spiritus tuus* *Psal. 142.* *bonus deducet me in terrā rectam*. In hac quoq; naui copiæ nauales sunt in tres turmas diuisæ: vna Ecclesiasticorum & sacerdotum, altera Laicorum, tertia Religiosorum.

Quamuis autem summa potestas penes Christum sit, qui summus Gubernator & Imp. huius exercitus est; tamen quoniam maiores adhuc & potentiores exercitus habet scil. Angelorum in cælis, Dæmonum apud inferos, & omnium creaturarum in hoc mundo: & quoniam necesse non est omnibus, præterquam animab. Beatorum in cælo visibilem se exhibere; ideo S. Petrum & omnes ei⁹ successores, veluti vicarios generales in hac militante Ecclesia, summa in eo translata potestate, reliquit, vt quidquid in exercitu Reges deesse viderint, libere decernant ac statuant. *Constituit eum Dominum domus* *Psal. 104.* *suæ, & Principem omnis possessionis suæ*. Imprimis autem vt veluti dux & chiliarcha foret cum plenaria potestate.

III. Delineatio exercitus Ecclesiastici.

Ecce tibi in hac prima turma, veluti in prima acie sub summo illo Pōtifice, Iesu Christi vicario, Episcopos, veluti Tribunos militares, nō quidem cum absoluta potestate constitutos; sed veluti in sortem solicitudinis vocatos, vt diœcesium suarum veluti legionum quarundam cōmodis salutiq; inuigilent. Pone eos sequuntur Pastores Ecclesiarū, veluti Centuriones, aut primipili. In secūdam vero turmam nobilitas, populus atq; omnes laici conjecti sunt, mediam & cōfertam aciem ex hac naui decertātium constituentes; omnes enim in Baptismo in hunc exercitum nomi-

na dederunt ; omnes in Confirmatione lustrati sunt, & arma acceperunt ; omnes demum stipendia meruerunt, & annonam acceperunt in Sacramento Eucharistiæ. In tertia vero turma velut in vltima triariorum acie, Religiosos diuersis muniis & officijs destinatos occupatosque contemplor. Horum nonnulli in vallis vigilias agunt, & in propugnaculis locisque eminentioribus veluti in specula excubant, vt videant, ne quid Resp. Christiana detrimenti capiat; vt sunt Conuentuales & Mendicantes in vita actiua vt plurimum occupati. alij ceu vitæ prodigi, & omnino voluntarij, extra castra se subiiciunt, hostem inuadunt, velitationes assiduas cõmittunt, magna inimico damna inferentes; Anachoretæ s. & Sedentarij. Alij etiam, veluti in certum sese periculum coniicientes, in montibus quodammodo excubant, in desertis figunt tentoria, inimicum inuadunt, insidias & fraudes eius detegunt, & aperto eum Marte aggrediuntur, sempe eremicolæ.

An non illa vere excellens nauis est probe armata, egregie instructa, atque ad omnem impetum propulsandum paratissima : quæ nihil sane est aliud, quam valida illa turris Dauid, mille armis & clypeis circumdata: *Mille clypei pendent ex ea, & omnis armatura fortium.* Est nempe *nauis* illa *institoris de longe portans panem.* Patet æternus diues ille institor est: Iesus Christus, sacer panis: Ecclesia, nauis quæ illum vehit, & quidẽ de longe, hoc est, a cœlestib. sedibus *à summo cœlo* nempe *egressio eius.* Vere inquã panis de longe veniens, panis tanto tempore exspectatus, panis quo totus terrarum orbis enutritus est. Notate rem Auditores : panis nauticus, qui in nautas distribuitur, solet esse bis coctus, qualis profecto Iesus Christus est, bis s. genit⁹, semel quidẽ in sinu Patris æterni: iterum vero in sacro Virginis vtero. Vere igitur nauis Ecclesia dici ac nominari potest.

Cant. 4. *Pro.* 31. *Psal.* 28.

Proponite vobis ob oculos Auditores, nauem quam Salomon tertio quoque anno in Tharsis mittere solebat, *deferentem inde aurum & argentum, & dentes elephantorum, & simias, & paues.* Quid putatis hisce designari, Auditores? Aliud nihil quam nauim Ecclesiæ, quæ non in mari Thartico, sed in mundi huius oceano nauigat, aurum fidei, ebur charitatis, & argentum spei semper defers; adhæc pauos & simias, id est, bonos & malos. Ecclesia denique est, nauis salutis extra q̃ nulla est salus; cuius figuram Arcã Noe fuisse arbitror: omnes namq; qui extra Arcã tempore diluuij erant, naufragio cõsumpti sunt; ad eundẽ plane modum, omnes qui in agris sunt, & extra nauim Iesu Christi, periculo expositi sunt, & in extremo salutis discrimine versantur. Tu inquã vere nauis es, ô Ecclesia, & quæ sola, ingentes illos thesauros, Sacras nimirum litteras, Sacramentorum gratiam, & miracula cõtines. Tu sola es triremis illa Prætoria, quæ præclaro hoc Catholicæ nomine diceris : cæteræ quæ in mundi huius mari feruntur, nihil sunt aliud quam myoparones & cymbæ piraticæ, mare hoc vndecumq; infestum reddentes; nauigiola ptædonum, & falsariorum, pseudoprophetarum, & ministrorum Satanæ. Tu sola totum orbem circumlustrasti, & ab vno populo ad alterum vsque vela tua extendisti. Cymbæ Mahometicæ, Nestorianæ, Eutychianæ pestiferis infectæ hæresibus, qui Orientem tantum lustrarunt, nunquam ad Occidentem pertingere, aut nostros limites infestare potuerunt. Myoparones Lutherani aut Caluinistici nunquã maiore Mediterraneum transiere, vt Africã, Asiã, Ægyptum denique perlustrent, ne ipsam quidem Græciam: nihil vmquã tale trans mare, cuiusmodi tu doces, auditum est Luthere. At tu, ô nauis prætoria omnia circumnauigasti, omnes terras, omnia regna clangore & sonitu tubarũ tuarum excitasti; nam Proph. teste, *in omnem terram exiuit sonus eorum:* cursitasti à polo Arctico vsq; ad Antarcticum: quin & etiamnum hodie in Oriente vsq; ad Indias enauigas, in Occidente vsq; in Americam, in Septemtrione ad vsq; Iapones, in meridie ad vsq; Brasiliam: per omnia denique mundi climata ad ipsos vsq; Antipodes pertendis. At audire mihi frementes hic videor ventos, videamus quid postulent.

3. *Reg.* 10.

Ecclesiatotum sola orbem pernauigauit.

Hæreses paruo aliquo mundi angulo continentur.

Psal. 18.

IV.

Porro venti, qui tanto impetu nauem hanc cõcutiunt & percellunt, persecutiones sunt & minæ tyrannorum. Quot porro venti, &

Venti qui nauem hanc impu-

Gen. 7.

petunt persecutionem denotant.

ti, & quam validi è Iudaica cauea prodeuntes nauem hanc impetierint, & quæ quales-que tempestates hinc aduersus eam excitatæ sint, vix dici potest, Auditores. Ipse quippe gubernator & Palinurus noster in crucem actꝰ est, S. Steph. lapidatus, S. Iacob. è pinnaculo præceps datus, omnes denique Apost. dispersi & in fugam acti sunt. Quantos crudelitatis immanitatisque Aquilones excitauit Paganismus & gentilitas? quantas tempestates, portenta illa Imperatorum, Nerones, Decij, Domitiani, Valeriani, Maximini, Trajani, Iuliani, Diocletiani, aliique innumeri? Quantis, proh Deum immortalem tempestatibus, quantis procellis, quantis denique turbinibus conquassata es ô Ecclesia! Decumani omnino fluctus te concusserunt, at non excusserunt.

Damasus in vita Marcel. Eusebius hist. Eccl. l. 8. c. 1.

Damasus Papa multis cum lachrymis & suspiriis narrat mala, quibus Diocletianus Ecclesiam impetiuit, quibusq; septendecim Christianorum millia, diuersis tormentorũ generib. è medio sustulit. Quin & Eusebius, qui ea tempestate viuebat, historiarum monumentis prodidit, omnes Romanos carceres & ergastula ita Christianis oppleta fuisse, vt locus non esset ijs qui in eadem propter delicta capitalia essent coniecti. Addit insuper, eundem ipsum tyrannum, verum Christianorum flagellum, eo immanitatis processisse, vt omnes quotquot de Religione Christiana tractarent, libros, publico edicto cremandos jusserit: quo hac ratione omnem penitus Religionis Christianæ memoriã è mentibus hominum euelleret. O barbariem inauditam! Quis obsecro, inquit Eusebius, interius animo nõ commoueretur, cum quod hisce nos oculis aspeximus, tot sacra volumina, tot diuinas scripturas in rogum medio foro conijci videret? quis quæso hæc intuens sibi temperet a lacrymis? Vere enim tunc *factus est motus magnus in mari, ita vt nauis operiretur fluctibus.* Distraxit hæc tempestas triginta continua serie Romanos Pontifices martyrio inclytos: exterminauit hæc eadem vno turbine ex Oriente & finibus Africæ ducentos viginti Episcopos, quos Symmachus Papa profugos, & in Sardiniam profectos liberaliter fouit, quibusque vitæ necessaria subministrauit. Hem quæ tempestates, hem quinam turbines!

Immanis crudelitas Diocletian. aduersus Christianos.

30. Papæ martyrio affecti.

At nondum hic subsistimus, turbines & aquilones hæreseon hanc itidem nauim mirũ in modum conquassarunt, vt *facta sit tempestas magna.* Hem! quænam rabies ab Arianis excitata est? ita vt totus pœne terrarum orbis mergeretur, & præ angustia cordis clamaret, *Domine perimus*, & vt B. Hieronymus testatur, *ingemisceret, & se Arianum esse miraretur.* Totus pene mundi ambitus ab hac hæresi demẽtatus fuit: multi eam Reges & Principes fouerunt, plurimi eam Episcopi amplexati sunt, eamdem Constantius, Valens Imp. Reges Gothorum in regno Italiæ, Vandali in Africa, deinde Iconomachi, Leo Isauricus, Constantinus Copronymus, Philippus, Armenij, & plurimi alii, & lingua, & armis defendendam susceperc. Quin & tradit in Chronicis suis Sigebertus, quod notatu dignum, impium illum & infandum Copronymum plures è medio Catholicos, quam vllum vmquã tyrannum, sustulisse.

Crudelitas Arianorum Dial. contra Luciferian.

Quas deinde turbas, quæ prælia, quos turbines, quas tempestates, vnicum illud monstrum, in Saxoniæ cauernis natum Lutherus, anno Domini M. D. XVII. temporibus Leonis Papæ & Imperatoris Maximiliani, in Germania excitauit? Indulgentias Pontificias oppugnat, Purgatorium penitus negat: aduersus Episcoporum potestatem debacchatur, denique contra vniuersam Ecclesiam arma mouet & prælia. Quos porro turbines persensisti ô Gallia? quibus tempestatibus conquassata es propter nefandum nefandi illius Caluini furorem? tempestatibus, inquam quæ tuæ campanilia destruxerunt, altaria tua euerterunt, templa tua prostrauerunt: tempestatibus, quæ sacerdotes tuos excruciarunt, monasteria tua confregerunt, imagines tuas demolitæ sunt: tempestatibus, quæ sacros tuos calices eliquarunt, beneficia inuaserunt, & omnia tua sancta conculcarunt, profligarunt, profanarunt. *Horresco referens.* Vide etiamnum hodie euaporantes fumos ô Gallia, & illa tua cruenta vulnera nondum obducta sunt, *Nunc cinis est vbi Troia fuit.* Verum tandem aliquando clemens ille Pater, *imperauit mari & ventis.* Cohibuit

Ventus hæreseos.

Rabies Lutheri.

Castigationes in eos qui Ecclesiã persecuti sunt.

Exod. 14. *Num.* 17. hic Æolus emissos carcere ventos, turbines sedauit, & serenitatem superindu xit Pharao, primus Ecclesiæ persecutor, in Rubro mari sepultus est. Terra dehiscens primos Schismaticos Core, Dathan, & Abiron viuos ad inferni barathrum transmisit: Iudæi mille calamitatib. vbiq; terrarum circumuallati, omnium ludibrio & sannis sunt expositi, omnes illos Imperatores Romanos, Christianorum carnifices: omnes quoq; illos Ecclesiæ inimicos, inaudita & calamitosa morte vltor Deus puniuit. Nero namq; sibi ipsi tortor fuit, Decius à Gothis superatus, & castris exutus, misere in vndis suffocatus est: Trajanum paralysis ad mortem vsq; excruciauit. Maximinus graui oculorũ dolore oppressus, sibi ipsi sperans succurrere, mortem potius accersiuit: Valerianus à Rege Persarum in captiuitatem ductus ephippiarij munus exercuit, stapedẽ tenens barbaro Rege equum conscendente. *Grat. 2 in Iulian.* O vindictam diuinam! ô meritas punitiones! Iulianus quoq; vt D. Greg. Nazianz. tradit, miraculoso ictu lanceæ è medio sublatus, sepultura caruit. *Lib.* 11. Valens Arianorum partes fouens, Arianus & ipse viuus, teste Rufin. conflagrauit. Hæc sc. pœna fuit eorum, qui hæreticos & hæreses fouerunt.

Videamus modo tragicum finem & lugubrem catastrophen Hæresiarcharum. Arius dysenteria vexatus, & internis cruciatus torminibus, in latrinis animam emisit, vt D. Athanasius & Rufinus testantur. *Athanas. orat. cont. Arian. Rufin lib. 20. hist.* Manichæo viuo Rex Persarũ, vti Epiphanius hæresi LXVI. scribit, pellem detraxit. Nestorij impiam linguam vermes blasphemiæ vindices corrodẽtes, mori coegerunt, At suauius multo Lutherus vitam finijt, bene namque potus, & cibis distentus, absq; vllo externo pietatis signo, cubitum secedens, apud inferos pernoctauit. Cochlæus in vita Lutheri. Zuing. Cochlæo teste, agmen aduersus Catholicos ducens, armatus in acie interfectus est. Carolstadius, Ministrorum Basilienſium relatione à diabolo suffocatus interijt. Bolsetus in eius vita. At non tu omnium sceleſtissime Caluine, infelici & pœne tragico exitu vitam finijsti? à vermibus sextipedib. velut Herodes, velut Antiochus, & velut Maximinus fuit consumptus: quin & inuocatis dæmonibus, furibundus & desperans miserabili castropha animam emisit.

Discite igitur *iustitiam moniti & non temnere diuos.* Hac ratione turbines isti quieuerunt, hoc modo mare pacatum, *& facta est tranquillitas magna*, pax quidem reddita Ecclesiæ, quies fidelibus, & nauiculæ securitas. *Virgil. 6. Æneid.*

Tu vero Deus æterne, qui ventis & mari imperas, verus protector & defensor Ecclesiæ, animarum nostrarum zelator, qui post tempestatem, tranquillum: post imbres, serenitatem superinducis: quique non permittis continuo terram diluuio tegi, nec semper in cœlis tonas, aut tempestatem cõtinuam cies: defende obsecro, Ecclesiam tuam, concede pacem, hæreses omnes extingue, & turbines hos, qui tempestates procreare gestiunt, longe dispelle. Ante omnia autem ô Pater æterne, & omnipotens, miseras nostras animas, quæ in huius carnis passionibus non secus ac nauis in medio Oceano, fluctuant, conserua: tu eas dirige, tu earum gubernator sis, tu cynosura, tu eis omnia, quæ vbi ventus cessauerit, & tranquillitas magna facta fuerit, fidele tibi & nunquam deficiens hic in terris obsequium, & sempiternum in cœlo præstabunt. Amen.

DOMINICA PRIMA IN QVADRAGESIMA.

Partitio.

I. Quis tentator hostis?
II. Quodnam desertum tentatoris?
III. Quod desertum tentati?
IV. De Duellibus ipsis, trinoq; duello.
V. Cur trina fuerit tentatio?

Ductus est Iesus à spiritu in desertum, vt tentaretur à diabolo. Matth. 4.

FIGVRA.

IVCVNDVM sane spectaculum fuit, Auditores pusillum illum adolescentem Dauid, in campis Iudææ, exigua armatum funda, aduersus magnum illum Goliadam Principem Philisthijm, qui quadraginta diebus agminibus Israel exprobrauerat, procedentem videre: jucundum quoq; fuit, vnico fundæ ictu in fronte, illam molem carneam cõcidentem, honore simul & vita priuatam, intueri, *1. Reg. 17.*

tueri. At longe iucundius spectaculum est, hodierna die in desertis Palæstinę paruum & humilem Iesum, sola humanitatis nostrę funda armatum, aduersus magnum illum Satanam, Principem tenebrarum, qui toti mundo iam à quinq; annorum millib. & amplius exprobrauerat, procidentem videre, & vnico ictu lapidis ita illum prosternentem, vt in monte Caluariæ tandem sit emoriturus. Nō potuit Dauid regalibus exuuijs, quas Saul offerebat, indutus, ad certamen procedere, verum in habitu pastoritio in arenam descēdit: Christus quoq; noster regalibus diuinitatis suę vestimentis indutus, in certamen descendere nequiuit: opus scilicet erat, vt in habitu viatoris veniret, & humanam naturam assumeret. Hac eum forma, & schemate hodie contemplemini, Auditores: hoc habitu indutus pugnat, hoc in habitu victoriam conseqūitur, quam vobis hodierna oratione describam: prius tamen gloriosam eius matrem & Virginem Mariam salutemus & genuflexo dicamus.

AVE MARIA.

I. Aiebat Plinius, naturam homini nouercā fuisse.

Merito nonnulli mea quidem sententia, de natura conquesti sunt, quod cum sese vt matrem charissimam erga cætera animalia exhibeat, erga solos homines nouercam sese declaret. Si enim attentius cōsideremus, qua ratione in hunc mundum ingrediamur, quomodo in eo degamus, & hinc abeamus, mille nobis lacrymarum occasiones, amplissimaque miseræ nostræ conditionis deplorandæ materia suppeditabitur. Plorantes nascimur, in laboribus viuimus, & cum dolore lamentisq; hinc emigramus. Mox enim in auras atque vitales nos natura producit, duplici carceri includit: animam quidem corpori, & mundo corpus: è quo nūquam nisi ipsa morte liberandi sumus. Huiusce rei egregiam nobis Exodus figuram ostendit. Vix enim Moyses natus erat, & ecce in fiscella scirpea expositus, in profluentem deijcitur, vt quocumq; vnda detulerit, eodem appellat: quo quid aliud, ô homo, declaratur, nisi te vix natum, statim mundi hisce fluctibus expositum, ludibrio fortunæ agitari.

Exod. 2.

Hinc factum est, vt Democritus considerata mundi vanitate & insania, semper riserit, subsannans, & exsibilans eos qui mundi se voluptatibus oblectarent: Heraclitus vero miserijs calamitatibusque humanis ob oculos positis semper plorauerit. Quin etiā Iob hęc considerans attentius, plenus dolore & gemens, lamentatur, exclamans: *Quare de vulua eduxisti me? qui vtinam consumptus essem, ne oculus me videret, fuissem quasi non essem de vtero translatus ad tumulum.* Perinde ac si diceret, Cur ô Deus æterne me ē ventre matris eduxisti? quare mihi vitam concessisti? quare me lumē solis fecisti intueri, vt tot malorum calamitatumque hæres fierem? exspirasse satius fuisset, & natali mortem coniunxisse. Ne quid nimis ô Iob, nolim tantum doloribus indulgere, fidem habes, qua ethnici fuere destituti, quæ magnam mercedem æquo animo aduersa sustinentibus promittit.

Duo Philosophi quorum alter perpetuo ridebat, alter plorabat. Iob deplorat calamitates huius vitæ. *Iob.* 10.

Diuinus ille Plato de mortali hac vita agens, & post eum M. Tullius, dicere solebāt: *Non solum nobis nati sumus, sed ortus nostri partem patria, partem parentes, partem sibi amici vēdicant.* Egregiam & vere auream sententiam! at vestra liceat mihi venia verba hęc conuertere, & Christiano more dicere: *Non solum nobis nati sumus, sed vitæ nostræ partem caro, partem mundus, partem sibi diabolus vendicat.* Mūdus enim diuitijs nos suis fascinat & eludit, caro delicijs voluptatibusq; illaqueat & inescat: diabolus technis & fraudibus decipit & irretit. Mundus se vult diligi, caro foueri, diabolus porro adorari.

Apophth. Platonis & Ciceronis. Cic. li. 1. offic.

Considerate naturam hanc rerum, Auditores. An non terra, in medio mundi, velut sphæra quædam pendula, à tribus elementis, veluti tribus inimicis circumuallatur, qui eam impetant, diuexent, & perpetuo oppugnent. Ignis suis eam ardoribus adurit, aer vaporibus corrumpit, aqua vero vndis submergere satagit. Imaginem hæc gerit vitæ nostræ, qui inter tres sc. inimicos fortissimos collocata est, carnem nimirum, mundum, & Satanam, qui perpetuo cum ea, inuadendo, oppugnando, diuexandoq; decertant: mundus quidē opib. & concupiscentia, caro delicijs, diabolus v. ambitione instruct°. Atq; in hūc sensū loquitur S. Hier. *Inde me persequitur luxu-*

Insignis conceptus. Terra in medio triū elementorū quæ eam semper impetunt, vexant hanc nostram designat. *Epist. ad Heliod.*

luxuria, inde auaritia conatur irrumpere, inde venter meus vult mihi pro Deo esse, prosequitur me inquam hostis, cui nomina mille, mille nocendi artes. Hæc sunt bella, hæc certamina, hæc prælia, hæc duella, quæ nobis in hodierni diei campo repræsentantur: Ecce enim apud Matthæum, *Ductus est Iesus à spiritu in desertũ, vt tentaretur à diabolo.* Primum autem vobis certaminis locum & arenam depingam, deinde pugiles qui in eo decertaturi sunt. Audite igitur & tuba belli signum auribus insonet:

II. Mundus instar deserti est. *Cant.* 8.

Ductus est Iesus à spiritu in desertum. Desertum hoc ad pugnam delectum, nobis mundum repræsentat: ita hunc namque Angeli in Canticis nuncuparunt, dicentes, *Quæ est ista, quæ ascendit de deserto deliciis affluẽs.* Vere namque desertum appellatur, in quo præter ventos tentationum, tempestates persecutionũ, & procellas concupiscentiarum nihil auditur, desertum inquam, in quo nihil aliud quã montes, Athos, Tauros, & Caucasos est conspicere: desertum in quo exsurgunt rupes pertinaciæ, cedri ambitionis, monstraq; omnium peccatorum gignuntur. Hoc est illud desertum, quod naturæ humanæ in punitionem peccati consignatum est, de quo dicitur, *Maledicta terra in opere tuo, spinas & tribulos germinabit tibi.* Dicere volebat Deus, Dic mihi, Adam vnde in hoc peccatum prolapsus sis? tantane tua fuit audacia, vt aduersus me insurgeres, qui tantis te beneficiis cumulaueram, inque paradiso voluptatis collocaueram: sed eheu, felicitatem tuam infelix non agnouisti: vade igitur nunc in desertum sed maledictam illam terram, quæ spinas & tribulos tibi germinabit, in ea vitæ tuæ tempus transigito, nec ipse modo, sed & omnis tua posteritas, & longa filiorum series. Mundus quoque est desertum illud Gelboe, cui Dauid, accepto tristi illo nuntio de morte Saul, totiusq; roboris exercitus Israel, qui in montibus Gelboe ceciderant, maledixit, dicens: *Montes Gelboe, nec ros nec pluuia descendant super vos*: quod in vobis virorum fortium sanguis tam copiose effusus sit: cœlum vobis pluuiam & rorem deneget: tempestatibus autem & fulminibus perpetuis obnoxij manete, in quibus tam cruentum prælium commissum est. An non potiori jure hęc in te maledictio quadrabit, ô munde? quam non tibi Dauid, sed Deus imprecatur, dicens: *Maledicta terra in opere tuo.* Tu itaque es desertum illud Gelboe, in quo tot cædes, tot inuasiones, tot homicidia perpetrata sunt: noster Saul in eo cecidit, Adam in eo perijt atque adeo omnis in eo posteritatis eius exercitus periculũ incurrit: duodecim Apostoli in eo sunt interfecti, XXXIII. Pontifices Romani interempti, atque infinita hominum millia martyrio è medio sublata: quin & ipse Christus Iesus, filius Dei vnigenitus, mortis hic periculum incurrit. Maledicti igitur montes Gelboe, super quos occisi sunt fortissimi Israel: maledictus mundus, & in æternum maledictus: perpetuis dignum castigationibus desertũ, quod theatrum fuit, in quo tam immanes tragœdię sunt exhibitæ.

Mundus montibus Gelboe cõparatur.

Mundus est Caluariæ mons. *Matth.* 27.

An non videtur, Auditores, mundus hic optime cum deserto illo Caluariæ mõte posse comparari? nam quemadmodum illefœtidus fuit, supplicijs sceleratorum destinatus, sentina quodammodo putoris, mephitim circumquaq; exhalans, crucibus, patibulis, ossibusque mortuorum oppletus: ita plane & mundus. An nõ ipse, Caluariæ locus est, supplicijs Adami omniumque eius posterorum ab æterna iustitia destinatus. Quid enim aliud hic sentimus præter putorem intolerabilem, fœtorem abominabilem, & tetram exhalationem? quid aliud hic videre est quam mortuos, enecatos, tortos & suspensos. Hic igitur vere ille mons Caluariæ est, in quo Iesus Christus crucifixus, in quo crux eius erecta fuit, & in quo tandem exspirauit? an non enim in mundo mortuus est?

Luc. 10. Mundus similis est deserto Iericho tino.

Meminit Lucas deserti cuiusdam, quod haud procul à Iericho distabat, in quo *homo quidam descendens ab Ierusalem in Iericho incidit in latrones, qui despoliauerunt eum, & plagis impositis eo semiuiuo relicto abierunt.* Audistis historiæ seriem: an non statim, etiam me tacente mundum hic designatum creditis? Eheu! Adam homo ille fuit qui ab Ierusalem in Iericho descendit, à gratia in peccatum: qui in deserto mundi huius omnibus gratiarum donis beneficijsq; quæ à Deo acceperat, fuit exutus:

exutus: ac misere à latronibus, peccatis scil. & diabolis sauciatus. Mundus hic, Auditores, hocce desertum est, in quo Philistæi, i.e. diaboli, plusquam quinq; annorum millibus grassati, omnes dispoliabant, miscellas animas ad digladiandum inuitantes; donec tandem noster Dauid cum ijs prœliaturus descēdit. O infelix desertum, in quo à primo natiuitatis exordio includimur, & in quo totum vitæ cursum, non secus atq; eremicolę, transigimus: desertum in quo nihil nisi pugnę videntur, præter consuetam illam tentationē, *Mittete deorsum* pro ambitiosis, & *Hæc omnia tibi dabo* pro auaris, audire est. Desertum denique monomachiis & certaminibus nobile ac fuso rubens sanguine, vbi caro aduersus spiritum, peccatum contra gratiam, fides contra hæresim digladiatur. An non auditis Caluinistam Catholico obiicientem verbis Satanæ, *Si filius Dei es*, ô Catholice, si tua vera est Religio, si legitima penes te Ecclesia, *dic vt lapides isti panes fiant*, declara miraculis, demonstra ad oculum, quanā ratione panis in corp. Christi transsubstantietur. *Vade Satana*: tace hæretice, & audi quotidianum Hoc est. Idem ipse qui olim vxorem Loth in statuam salis, rupem in stagnum aquarum profluentem in sanguinem, virgam in serpētem commutauit, quotidie & panem in veram corporis sui substantiam conuertit.

Gen.9.

III. Pœnitentia instar deserti est.

Est & aliud deserti genus, sancta nimirum pœnitentia, desertum vere amœnū, nec amplius desertum, sertum iucundum, & in quo sese Angeli oblectant. desertum, inquam, in quo miro quodam modo animæ iustificantur, in quo manna cōsolationum cœlestium pluit, in quo lachrymarum torrentes fluunt, Desertum vere regium; vbi pertæ, cubicula sunt: antra, atria, cauernæ, aulæ. Desertum, omnia mundi loca iucunditate amœnitateque superans: vbi saxa pauimētum sunt: terra stratum: montes ceruical: vmbræ, aulæa, spelæa, cimelia: feræ, socij, & spinæ, flores & aromata. Desertū plenum voluptatis, in quo orationes, cōfabulationes: ieiunia, conuiuia, radices herbarum, bellaria: suspiria, musicā: & flagra virgæque, tripudia repræsentant.

Delineatio deserti pœnitentiæ.

Exod.14. Filij Israel iam à captiuitate Ægyptiaca liberati, vastam illam solitudinem intrarunt, atque per eam ad terram promissionis peruenerunt, quo nihil denotatur aliud, quā filios Dei, iam semel ex Ægypto peccati eductos, desertum pœnitētiæ intrare oportere, vt per hoc ad terram beatitudinis perueniant. Christus quoq; Seruator noster, statim post baptismum desertum petit, vt nos edoceret, statim à baptismo desertum pœnitentiæ esse adeundum. O vere diuinum desertum! desertum amœnitate refertum, virtutibus excellēs & meritis locupletatum, exhibere mihi montem illum Thabor videris, in quo animæ ex terrenis factæ cœlestes, ex diabolicis in angelicas transmutatæ, transfigurantur. In te, in te, inquam, audio clamantes animas pœnitentiam agentes, *Bonum est nos hic esse*, bonum est pœnitentiam agere.

Matt.17.

Matt.17.

Quemadmodum in deserto quoque Sinai legem suam tulit Deus, in quo audita tonitrua, emicarunt fulgura, clangorq; buccinæ perstrepuit, ita vt omnis populus, qui in castris ad montis radicem erat, vehemēter expaueſceret: ita quoque in pœnitentiæ desertis eodem modo lex Dei in animis hominū figitur: hic namque animæ pœnitentiam agentes Deum timere, eumque super omnia diligere discunt: ita vt vere te desertum desiderabile, & votis omnibus exoptandum mihi liceat appellare.

Similis est pœnitentia deserto Sinai.

Exod 19.

Tanto porro amore insignis ille sui castigator S. Hieron. hæc deserta complexus est, vt ergastula se videre diceret, si quādo vrbes forent adeundæ, & omnem voluptatem & delicias in cauernis & petris solitudinis collocaret. Reliquit S. Ioan. Bapt. aulas & splendida Zachariæ patris sui atria, vt deserta incoleret: quin & Seruator noster Christus, in desertis hisce locis habitaturus, cœlos deseruit: *Ductus* quippe *est Iesus in desertum.*

Luc.1.

Vnde porro bone Iesu, amantissime animarum redemptor, tanta tibi deserti & solitudinis dilectio? In duplici deserto nasceris, in præsepi scil. & in stabulo. Hodie ieiunas in deserto Palæstinæ & propediem in deserto Caluariæ morieris. Desinite igitur, ô Philosophi, Deum in cœlo empyreo indagare, nolite eū amplius in locis imaginariis quærere, nolite eum in omnib. & vbiq; perscrutari, nusq̄ nisi in desertis modo reperitur. Vos vero

vero piæ animæ ne quæratis amplius sponsum vestrum in mundo : non inuenitur amplius in compitis & vicis ciuitatum : nam, vt in Canticis dicitur, *non iacet in terra suauiter viuentium* ? multo vero minus in delicijs & voluptatibus, at in posterum in solitudine gestit inueniri.

Cant.3.

Leuit.10. Figura hircci emissarij.

Præcepit in Leuitico Deus, vt hircus peccatis totius populi grauatus in desertum emitteretur. Ecce tibi hanc hodie figuram adimpletam ; videas enim hic Iesum Christum, non quidem hircum, sed agnum absq; macula, qui in desertũ totius mundi peccatis grauatus emissus est. Audiuistis iam ab aliquot dieb. vocem clamantis in deserto : audite iam hic vocem plorantis in deserto : audite vocem & lamenta nostri Heracliti, ecce tibi hic eum qui peccata totius orbis deplorat & lacrymas eluit. Plorauit olim Isaias peccata Babylonis, Ieremias iniquitatem filiæ Sion, Ezechiel scelera abominationesq; Ægypti & Tyri, Osee & Amos flagitia Samariæ : videas porro hic longe alium Heraclitum, Iesum scilicet, pro omnibus totius mundi peccatis illacrymantem. Non deplorat modo, ô Theologi, peccatum originis, verum & mortalia & venialia, culpam & pœnam, peccata præterita & futura. Audio solitudinem gemitibus resonantem, suspirijs vndique omnia perstrepentia, & ad vocem lacrymarum petras reboantes. Accede anima & solitudinem hanc profundius ingredere, & audies illum die noctuque exclamantem, *Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum, & plorabo die ac nocte?* Hic magnum illum ploratorem inuenies, ô anima, cuius figuram Dauid gerebat dicens, *Lauabo per singulas noctes lectum meum, lacrymis stratum meum rigabo.* Ac si dicat, Si me semel contingat deserti compotem fieri, dies fletui lacrymisque non sufficient, noctes integras flendo traducam, rupes strarum mihi suppeditantes, lacrymis assidue rigabo, daboque operam vt antra, campique patentes, habitacula mea, lachrymis pernatent.

Ierem.8.

Psalm.9.

O rem nouam & inauditam, vereq; admirandam ! videre scilicet filium Dei lacrymis deserta humectantẽ atq; procula cælo proculab Angelorum hominumq; consortio, in solitudine sese recolligentem. Vti olim nouum fuit & admirabile, Deum tunc Isaiæ præcipere, vt in plateas nudus procedat, & pœnitentiam agat, cum populus Iudaicus bysso purpuraq; superbiens incederet. *Vade & solue saccum de lumbis tuis & calceamenta tua tolle de pedibus tuis : & fecit sic vadens nudus & discalceatus.*

Isaiæ 20.

Prodigij quoq; loco habitũ fuit, Ieremiã, tum cum Iudæi in conuiuijs & epulis, festisque publicis celebritatem agerent, Dei iussu prodeuntẽ & catenis grauatum per plateas ingredientẽ videre : *Hæc dicit Dominus ad me, fac tibi vincula & catenas & pones eas in collo tuo* Lugubre etiam fuit, Deũ, tum potissimũ cum iuuentus Ierosolymitana non nisi de festis ludicris tripudiisq; loqueretur, audire Ezechieli præcipientẽ vt in domum ingrederetur, parietem foderet seseq; ab hominum turbis ad agendam pœnitentiam segregaret.

Ierem.27.

Ezech.8.

Nihil porro admirandum magis reperiri queat, quã videre patrem illum æternum & quidẽ iam cum mundus in delicias dissoluitur, & voluptates ambit Filium suum in solitudinem Palestinæ recludere, vt in eadem ieiunet, plangat, & pœnitentiam agat. Videmus igitur hic iam verum Eliam solitudinis incolam sub densis arborum reclinatum vmbris, peccataque populi lacrymis eluentem. Videmus hic miserum Ismaelem filium Agar Ægyptiæ; filium inquam hominis, non sui sed fame, in vasta illa solitudine morientem. Plus dicam : videmus hic filium prodigum illum, quam relicta domo paterna in regionem longinqua mundi scilicet, profectus, dissipauit substantiam suam viuendo luxuriosè, & irretitus scilicet amoribus animarum perdite viuentium gratias suas ijs elargitus est, merita prodegit, sanguinem effudit, vitam denique impendit, atque hodie præ fame in deserto Iudææ clamat. An non hæc præclara sunt ? sequitur : *Ductus est Iesus in desertum* Tu porro Spiritus S. Domini mei conductor, an non & animam meam in desertum conduces ? vos vero Christiani, an non ducem vestrum sequemini Seruorum & Principũ Dauid exemplo, qui eum exutum throno & diademate, nudis

3. Reg.8.

Gen.21.

pedi-

pedib. & capite nudato, Ierosolymis profugum, per loca confragosa & abruptos scopulos serpentem secuti sunt eiusq; doloris socij exstitere.

Vos autem magni illius Dei serui videte hic principem & ducem vestrum, qui relicto regno cœlesti gemens & plangens solitudinem incolit, & eum sequi tardabitis? ille pœnitentiam agit, & vos eam facere negligetis? Ieiunat ille, pœnitentiam agit, & vos eam facere negligetis? Ieiunat ille Quadragesimam, & vos eam imitari detrectabitis: oportet tamen, quare agite vnanimi oēs cōsensu desertum petite, omnes ad pœnitētiam accingamini: seruiant iam pugni non nisi tunsionib. pectoris, oculi lacrymis, vox & lingua solis lamentis & planctui.

Lucan. Bene & sapienter olim dixit poeta, *Exeat aula,* *Exod.14.* *Qui vult esse pius*: at hoc non sufficit. Equidem addo & dico: *Exeat mundo qui vult esse tutus*, & ad desertum velut ad asylum cōfugiat. Filij Israel tyrannidem Pharaonis euitantes in solitudinem velut ad securitatis præsidium, confugerunt. Elias, Iezabelis *3.Reg.18.* rabiem furoremq; declinans, in deserto delituit. Mulier illa Apocalypseos: quam sepriceps draco prosequebatur, vt se in tuto collocaret, desertum petiit. *Apoc.12.* Non desunt profecto nobis exempla. Si igitur a Pharaone, id est, mundo: a Iezabele, id est, carne, & dracone, qui diabolus est, tueri animas nostras velimus, ad desertum confugiamus, ad desertum inquam pœnitentiæ. Merito itaque exclamat D. B. *Fugite de medio Babylonis, fugite, saluate animas vestras.* *Bernard. 10.Epist.* Et quare subnectit, *Periclitatur n. castitas in deliciis, humilitas in diuitiis, pietas in negotio, veritas in multiloquio, charitas in hoc nequam seculo.* Egredimini igitur, & mundum hunc derelinquite nisi harum virtutum perdendarum periculum subire velitis.

IV. Duella quæ in hoc mūdo acciderunt. *Apoc.12.* *Iob.3.*

At audire mihi iam videor ictus certaminis, video iam arma vibrari, gladios stringi, tubæ incipiunt perstrepere. Accedamus, & pugnam, ad secundam concionis partem progrediendo, spectemus, sedeamus arbitri, exspectantes in quem victoria inclinatura sit, nunquam quidem huiusmodi me certamen vidisse vel audisse memini: licet non ignorem atrocia aliquando duella tam in mundo quam extra mundum extitisse. Video in cœlis draconem cum Michaele Archangelo decertantem: Euam cum serpente in paradiso terrestri: Iob cum Satana in medio Chaldææ: Iudith cum Holoferne sub mœnibus Bethuliæ: Aman cum Mardochæo in Persida: at similis conflictus aut certamen nullo vmquam tempore, & nusquam gentiū auditum est: cernas hic duos veteranos, duos peritissimos duces in aciem descendentes: quibus nulla insidiarum stratagematumq; pars est incognita, sed qui propter diuturnum vsum, rerum omnium experientiam habent. Ecce namq; tibi hic magnum Satanam, omnis mali fontem, cum omnis boni auctore Deo depræliantem: cuius quidem duelli vmbram in monomachia illa Dauidis & Goliæ expressam videbimus. Descendunt hic itaq; in certamen duo Principes, multis victoriis, trophæisque vtrimque nobiles: hinc Verbum Dei, quod vniuersum orbem terrarum vniuersali cataclysmo perdidit & edomuit: quod toties ignem e cœlo eiaculatum est: quod vna de quatuordecim hominum millia igne incendioque absumpsit: quod omne robur exercitus Pharaonis, & principes eius in maris Rubri gurgite concluſit: quod vna nocte omnes Ægypti primogenitos vindice gladio interfecit: quod vno temporis momento Pentapolim, hoc est, Sodomam, Gomorrham, & conterminas ciuitates, sulphure & flammis e cœlo erumpentibus euertit: quod terra dehiscente, Core, Dathan, & Abiron vi uos ad inferos, cum tabernaculis transmisit, ille denique descendit, de quo canitur: *Magnus Dominus & magna virtus eius & qui facit mirabilia magna solus.*

Gen.10 *Iudith.13.* *Esther.* *1.Reg.7.* *Gen.7.* *Num.16.* *Exod.14.* *Exod.11.* *Gen.19.* *Num.16.*

Illinc vero cernas prodeuntem Satanam, magnum illum bellatorē & veteranum, illum effrenatum & indomitum, angelum illum peruicacem, qui seditione olim in cœlis excitata, plusquā tertiam Angelorum partem aduersus diuinā maiestatem cōmouit, & in partes suas traxit; illum inquam qui per draconem Apocalypseos, cauda tertiam stellarum cæli partem secum trahentem, significatur: qui primos mundi incolas in Paradiso

Apoc.12.

radiſo terreſtri expugnauit, quibus expugnatis omnem eorum poſteritatem eadem calamitate inuoluit: immanem illum tortorem, qui tam immitis in Iob virum ſanctiſſimum exſtitit; qui Dauidem adulterij & homicidij infandi reum conſtituit, atq; totum pœne regnum Iuda in extremum ideo diſcrimen coniecit; crudelem illum animarum ſicarium & inuaſorem qui ſeptem Saræ maritos interemit, qui tot innoxios infantes ſuadente Herode interfecit; qui Iudam ad deſperationem, & ex deſperatione ad laqueum coegit: qui Cain ad parricidium ſtimulauit: deniq; immanem illum tyrannum, qui pluſquam quinis annorũ millibus totius mundi imperium tenuit: quo nullus eſt in mundo aut extra mundum confidentior, *qui* (vt ait Iob, *factus eſt vt ne vllum timeret*, cum quo ſi Herculem comparemus, Therſites videbitur; ſi gigantem, pygmæus; ſi rudentem, funiculus.

Gen.3. *Iob.2.* 1.*Reg.11.* *Tob.9.* *Matt.2.* *Matt.27.* *Gen.4.*

Audiuiſtis pugiles & bellatores, audite iam verbera, ictus, & ſtratagemata. Eone procedes audaciæ, improbe Satan, eone impudentiæ, aut inſolentiæ, vt cum Deo tuo decertare præſumas? anne oblitus es prioris tuæ conſpirationis; quam tibi illa infeliciter ſucceſſerit? Percellor, & horrore ſanguinem ſentio congelaſcere, cum te in Deum meum arma video ſtringentẽ. Si tantum in Deum audeas, quid in nos miſeras creaturas non audebis? Sed nihil ô ſanguinolenta beſtia intactum relinquis, vbiq; incendiũ excitas, omnia turbis & tumultibus miſces: aduerſus Angelos in cœlo, homines in paradiſo, Dauidem in regno, Iudam in Apoſtolatu, & hodierna die aduerſus Ieſum Chriſtum in deſerto inſurgis. Hæc quidem hactenus: videamus modo verbera.

Prima tentatio diaboli aduerſus Chriſtum.

Primus, quem ſceleratus ille ſicarius infligit ictus, procedit à gula, *Si filius Dei es, dic vt lapides iſti panes fiant*, perinde ac ſi hoc eum argumento fuiſſet aggreſſus: Quid hic in deſerto tẽpus perdis? Omnis de te Iudæa loquitur, vita tua ſupra humanam quid continere videtur, omnes te filium Dei arbitrantur; & ipſe, conſideratis operibus quæ facis, non omnino ab hac opinione abhorreo: quam ſi penitus in me cupias confirmari, ſignum aliquod exhibe, quod humanam potentiam tranſcendit; dic ſc. vt lapides iſti panes fiant. Si filius Dei es; ſimilis ei es potentia, & par illi eſſentia, ac proinde omnia operari potes; *dic ergo vt lapides iſti panes fiant.* Meminerat hoc ſe olim gladio Adamũ iugulaſſe; atq; hac quoq; fraude Eſau in caſſes ſuos attraxiſſe; adeo vt primogenita ſua vendiderit; haud diſſimili etiam ictu diuitem epulonem ad terram proſtrauiſſe. *Gen.3.* *Gen.25.*

Sed hic operam & oleum perdis Satan, fruſtra hac via conaris irrumpere: non enim inueniſti huc guloſum illum Adam; ille quidem comedendo nos perdidit, hic vero ieiunando nos ſaluos faciet. Muta locum & arma; ad ſecundum ictum deſcende, admouet itaq; iam baliſtam ambitionis & cupiditatis: & ſuſtollens eum in montem excelſum, omnia illi regna mundi & gloriam eorum oſtentat, atque his eum verbis affatus eſt: Contemplare quatuor mundi plagas; ecce tibi hic Orientem, illic vide Occidentem, hinc Meridiem, illinc vero Septentrionem. An non vniuerſam hanc mundi machinam in duobus polis vides circumferri, hic quidem Arcticum, apud Antipodes reperire eſt Antarcticum. Quatuor conſtat mundus partibus, Aſia, Africa, Europa, & America: an non cernis etiam quatuor potentes Monarchias, Græcorum primam, in qua Philippi & Alexandri Macedones dominati ſunt: ſecundam Perſarum, quæ Reges habuit Cyros, Xerxes, Artaxerxes, Darios: tertiam Aſſyriorum, in qua imperarunt Nini, Nabuchodonoſores: & Balthaſari: vltimam vero Romanorum, ſuos iactantem Cæſares, Auguſtos & Tiberios? hæc omnia mea ſunt, hæc ad meum imperium contremiſcunt: ego vtrumque hemiſphærium nutu meo percello, & *Hæc omnia tibi dabo*, ſi me Regem & ſuperiorem tuum velis agnoſcere: & totam hanc tibi mundi machinam daturum me polliceor, *ſi cadens adoraueris me.* Ecquæ nam illa tua eſt impudẽs audacia & nefanda arrogantia? tene mundi tibi imperium aſſumere? *Domini eſt terra & plenitudo eius, Pſal.82.* tua ſunt tartara, tu ianitor aulæ Plutoniæ, tu cuſtos infernalis nigredinis. *Hæc omnia dabo tibi*, quaſi vero. Conſidera hic verſutias & frau-

Secunda tentatio per ambitionem.

& fraudes Satanæ, Christiane superbiens, quib. te conatur irretire: vide montes in quos te subleuat, & quibus mundi tibi potentiam ostendit, vt quando ei visum fuerit deorsum te præcipitet ac deturbet. Quemadmodum enim Aquila, si quando testudinem rapuerit, vnguibus eam comprehendens in aera librat, vt testam deiectam ad rupem collidat: ad eumdem modum Satan, qui verus gryps est, & ad prædam natus, superbos & arrogantes in altum sustollit, vt tanto deinde grauiore casu ad fortunæ petram deiectos collidat, vt optime olim Poeta cecinerit: *tolluntur in altum,*

Aquila testudinem in aera subleuat, vt postea eam ad rupes collidat.

Vt lapsu grauiore ruant.

Claud. in Rufino.

Non errauero si te, ô ambitio, saxum illud Tarpeium esse dixero, è quo Romæ sontes & rei præcipitabantur: tu sc. es rupes in medio mundi sita, è cuius vertice diabolus superbientes animas deorsum jacit. Cum mecum ipse patibulum illud perpendo, in quo superbus Aman vitam infami laqueo finiuit, veram mihi videre videor ambitionis figurã: in qua ambitione, veluti in patibulo, superbi magna cum infamia exspirant. Refert Plutarchus historiam, quæ huic rei optime quadrabit: Theseus regno exutus, cum se ad Regem Lycomedem, ad impetrandum pro regni recuperatione auxilium contulisset; in excelsum à perfido Rege omnes regni sui prouincias ei ostentaturo ducitur montem, è quo deturbatus vitam miserrime finiuit. Idem penitus tecum agit diabolus, ô superbe, cum ad eum tamquam ad amicum confugis; nam quando eum tibi propitium putas, & votis tuis, ad turres & montes ambitionis te eleuãdo, ex animo annuere, tum te seorsum dejcit, & extremam animæ perniciem adfert. O furia! ô Megæra! nihil inde efficies, incassum laboras, nec ideo aduersarium tuum expugnaueris.

Esth. 7.

Refert Plut. in Thes.

Tertia diaboli tentatio.

Considerem us jam extremum insultum, & maximum impetum; cum enim jam videret se nec ambitione nec gula effringere aut aditum patefacere potuisse, validam illam & fortissimam superbiæ balistam in manus sumit, & aiunt: *Mitte te deorsum. si filius Dei es: nã Angelis suis mandauit de te, vt custodiant te in omnibus viis tuis.* O quot perdidisti animas, superbia? Angelos cœlo, homines paradiso voluptatis, Amanum aula Regis Assueri exegisti: & filium etiam Dei audes inuadere dicens, *Mitte te deorsum.* Quid est cruenta bestia? quænam, inquam, illa tua dementia est? an non satis tibi descendisse & humiliasse se Saluator videtur? Nunquid *à summo cœlo egressio eius?* Insignis profecto descensus, è cælo namque descendit in terram, è terra in præsepium & inde in desertum, an non profunde satis est descendisse? videbis adhuc eum descendentem, & humiliantem se vsq; ad crucem, è cruce deinde ad mortem, è morte ad sepulchrum, è sepulchro descendentem ad inferos: hic centrum terræ est, vlterius non datur descendere.

Esth. 7.

Psal. 18.

Meministisne Auditores, quid olim in gratiam Ezechiæ Regis sol fecerit? recessit nimirum retrorsum decem gradibus, & reduxit vmbram per lineas quibus jam descenderat in horologio. Ecce idem hodie hic cõtingere videmus: cernas hic solem illum iustitiæ in humanæ naturæ, quæ ægra decumbit, gratiam decem gradibus retrocedentem: nimirum infra ipsos Seraphinos, Cherubinos, & Thronos, ecce tibi tres gradus: infra Virtutes, Principatus, & Potestates, ecce sex: infra Dominationes, Archangelos, denique infra ipsos Angelos: ecce tibi nouem: *Et deinde homo factus est.* an non hic decem gradus enumerantur? Hinc cecinit olim Regius ille vates: *Minuisti eum paulo minus ab Angelis.* An non igitur profunde satis descensum est? Audiuistis jam auditores cruentum & sanguinolentum hoc duellum, vidistis pugiles & bellatores, vidistis etiam cruentos illos ictus, quibus grauiores Tartarus non valet infligere. Dubitabat quippe vicarius ille de arcano incarnationis mysterio quod in trib. naturis in vna tamen persona subsistentibus perfectũ erat: hinc etiam tribus tentaminibus eum euertere conatus est: per gulam impetit corpus: per ambitionem, animam: per vanã gloriam, diuinitatem. Sunt hæc namq; tres fontes, vnde omne in hunc mundum malum deriuatur. Nam quemadmodum Physici tria esse rerum naturalium principia docent, vnde omnia efformantur, materiam, formam, & priuationem: ita quoq; dicẽdum est, à tri-

4. Reg. 20.

Psal. 8.

plici radice, ambitione, sc. gula & superbia, omnia peccata pullulascere & germinare, atque in hunc modum etiam Ioannes Apost. scripsit: *Omne quod est in mundo aut est concupiscentia carnis, aut concupiscentia oculorum, aut superbia vitæ.*

1. Ioan. 2.

Tres cœlorum motus cum anima comparati.

Contemplemini mihi cælos, orbiumque cælestium motum: triplici namque illi motu agitantur, scilicet naturali, & violento, qui *motus raptus* appellatur; & tertio *Trepidationis*. Ad eundem quoq; modum anima nostra mouetur & agitatur; primo ambitione, quæ est instar motus violenti, quæ illam ab Oriēte gratiæ ad Occidentem vsq; peccati subito pellit, trahit, & quodammodo inuitam rapit: mouetur deinde à superbia, quę est quasi motus naturalis communis omnibus, per quam ab occasu humilitatis ad ortum vanæ gloriæ repellimur & retrahimur: tertius vero motus est Trepidationis & concussionis; gulosis & vinosis proprius.

Procedamus longius & rem penitus enucleemus. Ferox ille Ioab tribus hastis cor Absalonis ex quercu pendentis traiecit: per quæ sanguinolentus ille ficarius, & homicida ab initio, Ioab scilicet ille tartareus, Satan significari videtur; qui nimirum peruicaces illos peccatores exsterili huius mundi quercu pēdentes contemplatus, tribus letalibus passionibus, non secus ac tribus hastis venenatis, cor & animam eorum transfigit.

Verum enim vero validæ huic trium balistarum oppugnationi, longe validius & fortius trium virtutum propugnaculum Iesus Christus opponit: aduersus gulam jeiunium dirigit, humilitatem contra superbiā, & paupertatem ex aduerso ambitionis collocat: & tribus hisce lapillis Dauid noster Goliam ad terram prosternit; exspectans, donec eum in monte Caluariæ crucis suæ pedo, & quinque vulnerum saxis, penitus debellet & regno exuat.

Sumito igitur animos plebs Christiana; & vide Iesum, caput omnium nostrorū, victoriam referentem, vide hic inimicum debellatum, Philisthæum ad terram prostratū, Holofernem capite truncatum, omnes in libertatem assertos, vincula captiuitatis contrita. Iam superbus ille Aman, qui aduersus miserum Mardochæum conspirauerat, suspensus in patibulo, & magnus ille Rex Assuerus decretum quod de omnibus nobis morte dirissima afficiendis & penitus delendis tulerat, jam aboleuit.

Quamobrem agite, animæ fideles, deponite jam omnē, si quam formidinem habuistis; & tanto maiori jam gaudio, tartareum illum draconem prostratum videntes exultate quanta prius formidine, illum aduersus Dei filium arma mouentem cernentes, estis concussi. Dispicite porro stratagemata & insidias belli huius: videte quomodo Satan ad nos oppugnandos templorum pinnacula montiū cacumina, & omnia loca eminentiora semper sibi deligat, quo tanto nos inde commodius & maiori opportunitate oppugnet: Christus vero redēptor noster valles, deserta, antra & solitudinem ad sese defendendum quęrat. Tantum enim nobis hæc loca opportunitatis, quantum alia discriminis afferre solent Communite vos igitur in solitudine, abscondite vos in cauernis, lociſq; desertis, deniq; pœnitentiam, si victoriam consequi velitis, instanter agite. Renuntiate ambitioni, resistite gulæ, fugite vanam gloriam, sanctificate jejunia, & hisce armis pugnantes victoriam proculdubio consequemini.

Tu autem Iesu Christe victor, & redemptor noster fili Dei vnigenite, qui nostri ergo hodierna die certamen subijsti; atque inimicum nostrum deuictum longius ablegasti; suppedita nobis animos, elargire robur & fortitudinem, vt ad tui exemplum nos in hoc prælio geramus, te scil. in deserto sequamur; & sanctum Quadragesimæ jejunium, te præeunte, frendente scilicet Sathana, & conatibus nostris aduersante, obseruemus; nequaquam enim intactos ille nos reliquet. Si enim tibi bellum mouere non timuerit, nos proculdubio non præteribit, aut immunes quiete frui permittet. Parat ille quidem arma, tot tela in nos exacuit, tantis nos ille viribus aggredi conatur: at tu gratiam & robur subministra, vt nostris illum jejunijs, nostræ carnis emacerationibus nostraque pœnitentia, ad tui exemplum, prosternere & debellare valeamus, atque tibi omnen victoriæ laudem & gloriam adscribentes,

fideli-

fidelius in hoc mundo nomini tuo obsequiũ prẽstemus, exspectantes hic interim donec in altera te vita laudare contingat. Amen.

FERIA II. POST DOMIN. I. QVADRAGESIMÆ.

Partitio.

I. De triduo Dei ac nostro.
II. De horrore & furore iudicii extremi, manuumque Dei.
III. De ipso iudicio.
IV. De Iudice.
V. De his, qui erunt iudicandi.

Cum venerit Filius hominis in maiestate sua, & omnes Angeli eius cum eo. Matt. 25.

FIGVRA.

Esth. 3. MAgna quidem omnium Iudæorum fuit consternatio, & tremor, quando Amanum primum Regis Assueri purpuratum licentiam à Rege impetrasse inaudiuere, qua omnes, quotquot per vniuersas regni prouincias dispersi erant, Iudæos a puero vsque ad senem, paruulos simul & mulieres, à minimo vsq; ad maximum, occideret & deleret. At maior sane vniuersalis Ecclesiæ est cõsternatio, cum hodierna die Iesum Christum, omnium principum maximum, & primũ cœlorum Satrapam, à Patre æterno totius mundi potestatem videt accepisse. *Cum venerit filius hominis in maiestate sua*, ecce magnum principem: *tunc congregabuntur ante eum omnes gentes*: ecce potestatem actionis intentandæ: O tristem & lugubrem nuntium! ô dies vere formidabiles! Vt autem furorem iudicis huius, & judicij illius terrorem digne queam explicare, procidamus in genua coram gloriosa Virgine Maria, & eam salutatione qua Angeli eandem salutare consueuerunt, salutemus.

AVE MARIA.

I. Ferunt magnum illum Tamberlanem, omnium quos Scythæ & Turcæ vnquam habuere, regum crudelissimum & immanissimum, in obsidione vrbium primo die alba tentoria explicare consueuisse: quo obsessi clementiæ sibi januam, si eadem die victoris potestati sese dedissent, patere intelligerent. Postera autem die animum vna cum tentoriis commutare solitum, & pro albis nigra extendisse: vt hinc inclusi cognoscerent, nisi se suaque omnia traderent, mortem certissimam imminere, at tertia omnia rubicunda in castris & sanguinei coloris fuisse, vt hoc signum esset obsessis, nullum misericordiæ aut clementiæ locum relictum, at omnia ferro ignique euertenda.

Crinit. l. 1. de honest. disc. ca. 1. Immanitas Tamberlanis in obsidendis vrbib.

Verum relicta hac Barbari crudelitate, quis scit, an tyrannico hoc stratagemate indicare voluerit Deus, diuina illa & admirabilia stratagemata, quibus ipse nobiscum vtetur? His enim modis & stratagematis ad animas nostras rebelles & effrenes expugnandas vteris, ô Princeps æterne. Tres namq; dies concedis: quarum prima, qua animas nostras obsides, id est, ipso natiuitatis initio, alba omnia demonstras, clementiam reseras, & Sacramentorum omnium thesaurus & gratiarum archiua recludis. Secunda vero, id est, ipsa mortis die, signa doloris explicãtur, terrores congeruntur, & certamina cõstipantur: semper tamen misericordiæ locus patet. Verum tertia, id est, ipsa judicij die: omnia cruenta, omnia rubicunda sunt sanguine: rigor vndique, furor vbiq; & iustitia; misericordia autem & clementia penitus exulant.

Refert Ludouicus Granatensis pium & sanctæ vitæ monachum, toto vitæ suæ tempore nullum alium librum legisse, quam quendam trium foliorum, quem ipse sibi confecerat; quorum primum totum erat candidum, secundum nigrum, & tertium rubrum. Primum repræsentabat ei pulchritudinem beatitudinis æternæ; alterum, terrorem & horrorem mortis; tertium, rigorem & seueritatem judicij. & cum totum vitæ suæ tempus huic vni studio impendisset, vix tamen hæc potuit comprehendere. Hic liber est, Auditores, qui nobis hodie euoluendus est, hæc sunt folia quæ hodierna lectione percurrenda sunt, ac præsertim folium extremi iudicij: h. e. Alphabetum, quod Dauid Propheta toties se legisse

Religiosus quidam toto vitæ tempore nulli alij libro legendo se dederat, quam libro trium foliorum.

Psal.16. Psal.83. Psal.41. Psal.114. Psal.141. Psal.118.

gisse exclamet, dicens: *Satiabor cum apparuerit gloria tua:* & deinde, *Concupiscit & deficit anima mea in atria Domini:* & alibi: *Quemadmodum desiderat ceruus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus*, hæc ad primũ folium. *Præoccupauerunt me dolores mortis, & pericula inferni inuenerunt me*, hæc ad secundum; *Memor ero dierum antiquorum*, & deinde; *A iudiciis enim tuis timui*, hæc ad tertium spectant folium. Dicere vult Propheta, gaudium quidem felicitatis æternæ me semper in admirationem sui & amorem traxit: sed quãdo mortis hororem memoria repeto, terrore percellor; in primis vero horrẽdus ipse judiciorum tuorum dies me consternat & concutit, quẽ super omnia semper timui. O diem vere terribilem & omnibus pertimescendum! Triste quidem & lugubre est, fateor, audire mala & damna, quibus mundus tempore cataclysmi fuit inuolutus, audire, vt cœlum terris iratum quadraginta dierum & noctium spatio, abyssis & cataractis aquarũ reseratis, vniuersam terræ superficiem vndis contexerit? quisnam, obsecro, hæc audiendo temperet à lacrymis? At ludicra sunt hæc, si cum ijs, quæ extremi judicij tempore euentura sunt, conferantur; quando sc. elementum ignis, quod infinitis partib. est aqua truculentius, totum terrarum orbem in cineres & fauillas redacturum est; *montium* quippe *fundamenta comburet*. An non hoc longe erit horribilius?

Gen.7.

Gen.19.

Triste quidem incendium, & communis illa conflagratio Pentapoleos fuit, qua Sodoma & Gomorrha ciuitatesque circũiacentes perierunt: at multo tristior & miserabilior conflagratio illa totius mundi erit; in quam si oculos conijciamus, maiorem haud dubie ingemiscendi materiam reperiemus. Conclamabitur ad incendium in Oriente, conclamabitur in Occidente, ignis erit sub polo Arctico, erit & sub Antarctico: Africa fumabit, America in cineres redigetur, omnia flagrabunt in Asia, omnia incendio peribunt in Europa, quin, & ipsi Antipodes igne inuoluentur; & in cineres redigentur. Vere igitur mihi dicere liceat, ô dies iræ, dies calamitatis & miseriæ!

Vere, inquam, miseriæ: quando cœlum horribili boatu tonitrua emittet, aer vndique fumabit, terra concussa tremet, & mare præ ardore exæstuabit. Hic est tertius ille dies Tamberlanis, ô homo, hoc est tertium libelli folium: dies sine clementia, dies sine vlla indulgentia & misericordia, dies cujus memoria nunquam ex hominum mentibus debeat excidere. Ad hoc nempe nos omnes Salomon hortatur, dicens: *Memorare nouissima tua, & in æternum non peccabis.* Si enim vel semel, toto vitæ tempore viuam huius terribilis diei memoriam haberemus, nunquam animum ad peccandum applicaremus. Quin & Dauid pater eius, totum mundum, quod raro iudicij extremi meminisset, in interitum ruere, & pessum ire arbitrabatur: Hei Domine, mundus quotidie in peius ruit, mores eius peruersi, & vita dissoluta; & quia *non est Deus in conspectu eius*, hinc *inquinatæ sunt viæ illius in omni tẽpore* & vnde quæso hoc, ô Propheta? quia *Auferuntur iudicia tua à facie eius.* Causa videlicet omnis mali calamitatisque, & peruersæ eius vitæ ratio est, quia judicia tua irreuocabilia, judicia tua horrenda & formidanda præ oculis non habet, aut reformidat.

Psal.9.

Merito ita q; Moses lacrymans & gemens exclamat: *Gens absq; consilio est, & sine prudentia, vtinam saperent, & intelligerent, ac nouissima prouiderent.* Apostolus etiam Paulus terribilis huiusce diei terrore perculsus scribẽs Hebræis, ait: *Horrendum est incidere in manus Dei viuentis* q.d. Rerum tuarum satage, ô homo, recordare iudicij, & cogita horribile esse, in manus Dei, tempore judicij incidere. Quare autem, ô beate Apostole, dicis, *In manus*, numero plurali?

Deut.31.

Heb.10.

Hem quodnam hic ostium reseratur egregijs conceptibus? Solet hoc in mundo Deus percutere & castigare, sed tantum vna manu; verum in die judicij vtraque peccatores ipsos castigabit. In hac vita vna tantum vtitur manu, altera quodammodo colligata est; verum in altera vtraque erit soluta ac libera. Castigatio illa per diluuium, per incendia, per primogenitorum stragem, per exercitus demersionem, castigatio fuit vna tantum manu inflicta; verum in die judicij vtraque manu

Deus in hoc mundo nõ percutit nisi vna manu, verum in die iudicij vtraq;

Gen.7.

manu castigabit. Quantus erit tunc terror! quid igitur erit, in vtranq; Dei manum incidere, duab. eius manibus castigari, percuti, & condemnari?

Iob.7. Exod.12. Exod.14.

Iob harum manuum vnam in seipso sentiēs, omnes tam homines quam Angelos, & totum deniq; mundum ad auxilium sibi ferendum inuitauit, dicens: *Miseremini mei, miseremini mei, saltem vos amici mei.* Quid ita omnes ad tibi succurrendum inuitas? quænam est illa tua calamitas? quod malum pateris, ô Propheta? *Quia manus Domini tetigit me:* illa vindex diuinę iustitię manus. illa mihi mortem interminatur. Si tantum vna manu tactus ita plangit, quid tu peccator facies, cum vtramque dissolutam & in te vibratam senties? *Horrendum* ergo *est incidere in manus Dei viuentis.*

Iob.19.

Exod. 9.

Aliud adhuc è verbis tuis conceptum excludo, ô Paule, cum mihi magni illius iudicis manus tū liberas & dissolutas fore ait, ac tum vel maxime sæuituras: quam erit igitur terribile in earū iudicium incidere? iam enim quodammodo cruci confixæ sunt, & vinculis eidem alligatæ, ita vt ijs ad homines castigandos vti non queat. Audite & aliam figuram. Tam graues Moysis in monte Sinai orantis manus erant, vt à duobus necesse habuerint sustentari, Aarone nimirum & Hur.

Exod.17.

Hinc ait Scriptura, *Manus Moysi erant graues: Aaron autem & Hur sustentabant eas ex vtraq; parte: cumq; leuaret Moyses manus, vincebat Israel, si autem paululum remisisset, superabat Amalec.*

In die iudicij manus Dei erunt dissolutæ & liberæ.

O mysteria admiranda! Quam diu Deus noster velut alter Moyses, iustitię suæ manus grauatas habens, in summo mōtis illius cœlestis manet vertice: grauitas manuum eius a duob. sustentatur, patientia scil. & misericordia: quæ quādiu ita corā Patre cælesti eleuatæ sunt, & Moyses noster pro nobis intercedit: nos miseri, qui hic in Ecclesia militante pugnamus, vincimus & hostē sternimus, verum in terribili illo iudicij die, cum vtraque eius manꝰ dissoluta erit, angustiæ erunt vndiq; & turbatio: totus mūdus in ruina erit & confusione. Ecquę igitur tua temeritas est & negligentia, peccator, illius diei nunq̄ recordari? cum multa peccatorē flagella maneant.

Ita porro D. Hieronymus horribilē hunc diem reformidabat, vt omni vitæ suæ tempore terribilem illum tubarum angelicarum sonitum per omnes terræ angulos reboantium, *Surgite mortui, venite ad iudicium*, sibi audire visus sit, tubarum inquam, quę totum mundum à mortuis excitabunt: nam,

S. Hieron. semper sibi videbatur tubam iudicij exaudire.

Tuba mirum spargens sonum,
Per sepulchra regionum,
Coget omnes ante thronum.

Tuba scilicet, quæ hos ad gloriam & felicitatem æternam, illos vero ad supplicia & tormenta sempiterna euocabit. Tuba quæ tanto horrore personabit, vt omnes, vsque ad imum terræ centrum, sono eius excitandi sint: & tanta vehemētia & furore, vt pisces è mari, serpētes è cauernis, mortuos è sepulchris, dæmones ex infernali sit barathro excitura.

Legimus in Sacris literis, ad sonitum tubarum sacerdotalium, muros Ierichuntinos corruisse. quam vero erit terribile ad sonitum tubarum Angelicarum, videre turres, pinnacula, tentoria, arces, vrbes, atq; omnia sublimia deorsum ferri, & in cinerem redigi? An nō hodie tubam illam in auribus vestris, per Euangelij nostri campum reboantem & clangentem audiuis? *Cum venerit filius hominis in maiestate sua, & omnes Angeli eius cum eo: tunc sedebit super sedem maiestatis suæ, & congregabuntur ante eum omnes gentes*, &c. Circa quæ primum quidem de die iudicij, deinde de iudice, & denum de ijs qui erant iudicandi, agemus.

Ios.6.& 7.

III. Demonstratur rationibus, iudicium generale esse oportere.

Principio igitur haud necessarium puto, rationibus, quod verissimum, & luce meridiana clarius existimo, confirmare: iudiciū aliquod generale futurum, nam prēterquam quod ipsa fides id adserat, Euangelium teste tur, Iesus Christus doceat: ipsa sane ratio nos ad ipsum credendum cogeret, & plane conuinceret. Cum enim corpus & anima, in vnam societatem compacta, & simul habitantia, tum in bono tum in malo perpetrando, veluti simul elaborauerint: præter priuatum illud iudicium, in quo anima hinc discedens sola mercedem aut supplicium recipit, necesse est & aliud iudiciū generale sequi, in quo omnes animæ simul & corpora

damnanda sint, aut mercede donanda. Deinde necesse est & iudicium creationi respondere: sicut igitur creationem quamdam generalem, præter omnes singulares, fuisse certum est, ita quoq; constat & iudiciũ aliquod generale, præter illa particularia, futurum. Tum vero, præterrationes iam dictas, certo certius est, quãdoquidem multi vita licet cũ virtute transacta, absq; aliqua bonorum operum mercede: & multi è contra flagitiosi, nõ accepta iusta delictorũ castigatione, ex hoc mundo egrediuntur: diuinæ prouidentiæ esse, magnum quendã iuris dicundi diem constituere, & generale aliquod iudicium exercere, tum ad hos puniẽdos, tum vero ad illos in totius mundi conspectu, secundum opera sua remunerandos.

Solus Deus nouit tempus & diem iudicij. *Apoc.5.*

Tempus vero, quo hoc iudicium exercẽdum est, eiusque certitudo, vnus ex articulis magni illius libri est, cuius Ioannes in Apocalypsi meminit septem signaculis signati, quem nemo neq; in cælo, neque in terra, neque subtus terram aperire poterat, ne dicam legere ea, quæ in eo descripta essent: solus namq; nouit Deus. Vos igitur tacete Apostoli, cesset indagare humana curiositas, *non est vestrum nosse tempora neque momenta.* Verum tamẽ verum noctu an interdiu iudicium futurum sit, inter Theologos cõtroversum est: dicunt alij noctu fore, verbis parabolæ illius de sponso noctu veniente inducti, *Media nocte clamor factus est*, & verbis illis Euangelicis, de tempore tempestatis, quę circa vesperum, & crepusculum noctis contingit: *Cum sero factum esset, erat nauis in medio mari*: deniq; verbis illis Paulinis, vbi scribit iudicem venturum tanquam furem in nocte, vt homines incautos sterrẽtes, nec operantes dispolliet & trucidet. Verũ repugnent alij quãtum velint, equidem in eam potius cum Doctoribus sanctis Patribus sententiam concedam, vt de die futurum existimem.

Matt.25.

Marc.4.

1.Thess.5.

Iudicium interdiu contingit.

Vallis Iosaphat ad radicem mõtis Oliueti sita erit locus iudicij. *Ioel.3.*

Quod ad locum spectat, cõsignarunt eum olim ante multa annorum millia Prophetæ in valle Iosaphat, teste Ioele, *Congregabo omnes gentes, & deducam eas in vallem Iosaphat, & disceptabo ibi cum eis.* Optime porro quadrat locus iste, tum quia in meditullio orbis est, tum vero, vt eo loci Christus homines iudicaturus veniret, in quo olim ab hominibus ipse inique fuit iudicatus & condemnatus. Examen ipsum & scrutinium fiet intrinsecus in animo, & sententia verbis exprimetur, vt ab omnibus exaudiri queat.

Sed missas faciam curiosas has & parui momenti scrutationes: vt terrorem & horrorem magni illius diei eo melius ob oculos ponam. Ipsa quidẽ sacra Scriptura, quo eum nomine appellet, ignorat: & Prophetæ, quomodo eum nuncupant, nesciunt. Hui! quibus eum nominibus, quib. cognominibus, quibus titulis, quibus argumentis, quib. epithetis eum indigerãt? Iob nominat diem furoris: Dauid diem iræ, in quo & ipsos Reges iudicandos ait: *Confregit in die iræ suæ Reges.* Salomõ, diem vindictæ & vltionis. Ezechiel, diem plenum horroris: Sophonias, diem calamitatis & miseriæ. O nomina admiranda! ô proprietates nõ vsitatas! ô titulos & characteres incognitos.

Nomina magni diei iudicij. *Iob.14.20.* *Psal.109.* *Prou.6.* *Ezech.6.* *Sophon.1.*

Non est porro quod nouitatem horum epithetorum miremini, Auditores: cum sit illa dies, in qua sol deliquium passurus, & stellæ de cælo casuræ sint, cum terra tremet, mõtes fumigabunt, bestiæ vlulabunt, & omnia elementa in se mutuo insurgent: cum sit illa dies, in qua præter tonitrua nihil exaudietur, præter ignem nihil videbitur, præter fumosam caliginem nihil palpabitur: cum sit illa dies, in qua tygrides & leones, qui hactenus vastas solitudines & reconditos recessus incoluerunt, in vrbes sese recipient, & è contra homines qui vrbes inhabitarunt, deserta petent & cauernas: cum sit illa dies in qua dæmones in perpetuum carcerem recludendi sunt, peccatores æternis suppliciis addicendi, & corpora nouis tormentis adiudicanda: cum sit illa dies, in qua torrentes exsiccabũtur, flores marcescent, herbæ congelascent, & viror campi emorietur. Cum sit denique illa dies, in qua petræ scindentur, arbores denudabuntur, aues conticescent, pisces extinguentur: & in qua demum, vt coacernationem hanc missam faciam, mundus pessum ibit, & in nihilum redigetur.

Quid in die iudicij euenturum sit.

Vos vero cælestes orbes, qui iam à quinq; annorum millibus tam recto, tamque æquabili motu veluti ad numerum saltitantes circum-

Cæli post iudicium non amplius mouebuntur.

cumuoluimini, post horribilem illum diem moueri desinetis, & veluti pondere quodam librati, loco fixi quiescetis: non amplius videbimus vos ab Oriente in Occidentem, nec ab Occasu ad Ortum citato cursu ferri. Tu autem Sol, ocule mundi, & lucida orbis fax, cursum tuum toties repetitū intermittes: nec vllas ex tunc, ô Luna, eclipses perhorrescens.

Post diem illum non erit amplius memoria influxuum, quorū vos Philosophi toties meministis: Meteora tunc è scholis exulabunt, tonitrua cessabunt, venti quiescēt, pluuiæ dissipabuntur, nec amplius fulgura mōtium ferient cacumina. Nullus erit sermo de fluxu & refluxu maris. Tu quoque terra non amplius generabis aut corrumpes. Tu vero mare ab enutriendis tot clientibus & parasitis tutum eris: non habebis amplius pisces, aut Tritones aut cetos: nec amplius coarctatum eris ergastulis abyssorum: effluesque libere, & omnem terram inundabis.

Mare omnem terram cooperiet, post iudicium ad locum suum rediturū.

Tum quoq; fiet generalis omnium peccatorum, quæ vnquam in mundo facta sunt confessio, ibi penetralia conscientiarum resecabuntur, ibi libri aperti erunt: *Tunc illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium.* Tunc, tunc inquam, quasi plena die, ac meridiana luce clarius nefanda opera videbuntur, verba inhonesta & spurca intelligentur, & intimæ animorum cogitationes reuelabuntur: nihil quippe tunc occultum remanebit. Illic de sacrilegiis erit sermo, illic adulteria arcana & secreta detegentur, illic incestus aperientur, illic ad oculum furta occultissima videbuntur, illic hypocrises reuelabuntur, illic simoniaci & auari condemnabuntur, atq; omnia, etiam tenebris & nocte obsita, in lucem prodibunt. I nunc, & pecca quantumlibet occultissime, abde te in abstrusos angulos, & in quælibet penetralia descende, fac quidquid libuerit: hic tamen omnia opera palam patebunt.

1. Cor. 4. Confessio generalis in extremo iudicio.

Hinc olim ita ad Dauidem Nathan Propheta: *Tu fecisti in abscondito, ego autem faciam hoc in conspectu solis.* Tu, ait Nathan, domine Rex adulterium in abscōdito commisisti, ac vulgari id noluisti: at frustrat⁹ es. Deus enim hæc omnia reuelabit, & quod ipse in abscondito & clam commisisti, Deus toti mundo deteget & manifestabit: quod priuatim commissum est, publice videbitur. Pecces igitur quoties quantumque volueris, fuge lucem & cuita testes, vita tandem tua reuelabitur. Audi & aliam comminationem: *Reuelabo pudenda tua in facie tuam, & ostendam gentibus nuditatem tuam, & regnis ignominiā tuam.* Hodie quidem, ô peccator vafre agis & versute, iam quidem peccata occultas & abscondis: at veniet aliquando dies, qua toti ego mundo ignominiā tuam reuelem: tuas spurcitias, sordes, abominationes, non quidem vrbi alicui, aut vni prouinciæ, verum regnis integris, atq; adeo vniuerso orbi patefaciam. Quibusnam regnis Domine? Regnis scilicet Angelorum & dęmonum, damnatorum, & omnium adeo hominum. Hem quænam regna! omnia tamen illa; peccata tua ad oculum videbunt.

2. Reg. 12. Quidquid hic in abscondito fit, illic publice apparebit.

Nahum. 3.

Verum & alia in verbis Propheticis, *Ostendam gentibus nuditatem tuam*, latent acumina quæ aperiam. Mirum sane est, quomodo sæculi nostri mulieres constrictæ iam & quodammodo loricatę incedant: quam ementitos colores & fallacia pigmenta faciei & oculis illinant, quam exoticis sese pulueribus conspergant, & oculos intuentium fallant: adeo vt vix quæ gibbo deformes sunt, quarū frontem rugæ arant, & Æthiope sunt furuiores, dignosci queant. Verum si omnia illa instrumenta & loricæ auferrentur, ac quales reuera sunt, videre liceret, tunc facile, quæcumque gibbo, aut rugis, aut fuligine deformes essent, appareret.

Quin & aliud Propheta declarat: Vos, ô peccatrices animę, iam quidem dissimulatis, & scenicos mimos imitamini, tanta quoque iam vestra est hypocrisis, vt gibbi vestri, aut cicatrices, aut næui vix appareant: at in extrema illa die vos omnes penitus denudabo, & auferam vestimenta illa quibus vestram deformitatem cooperitis, ita vt nudas vos & apertas totus orbis sit conspecturus. quare apposite dictum, *Ostendam gentibus nuditatem tuam.*

Erit, erit illa dies, quando magnus ille Iudex expergiscetur, qui hactenus sopore quodā grauatus, in iniquitatibus vestris dissimulādo, ac veluti veterno quodā sepultus fuisse

Cõparatur Noacho à Chã illuſo. *Gen.6.*

uiſus eſt. Sed reuocate in memoriã impium illum Cham, cum quo vos meritiſſimo comparem, detexerat illè verẽda patris ſui Noe, ac deriſerat vino inebriatum: cui Noe euigilans maledixit, atq; iratus ſceleſtum è familia ſua proſcripſit: *Euigilans autẽ Noe ex vino, cum didic ſſet quæ fecerat filius ſuus minor, ait: Maledictus puer Chanaan, ſeruus ſeruorum erit fratribus ſuis.* O filios ingratos, vos inquam peccatores, hodie quidem Chriſtus in cœlis amore veſtri & longanimitate inebriatus dormit: & vos interea nuditatem eius detegitis, crucem eius ſubſannatis, eius ieiunijs illuditis, & humilitatem eius exploditis. Sed illa, illa inquam die excitabitur, *tanquam potens crapulatus à vino*, ac maledictionem ſuam in vos euibrans, in æternum à ſuo contubernio & ſocietate excludet.

Pſal 97.

Conceptus inſignis à medicis petitus.

An non igitur, obfirmate & peruicax peccator, horrorem, terrorem, & calamitatem illius diei perhorreſcis? præuiis tonitruis auditis, fulmina non times? Habent medici dies quoſdam criticos, quos accurate & diligenter ſolẽt attendere: quibus, ſi in ægris vis morbi ſeſe non remittat aut ingraueſcat, male ominari conſueuerunt, ac quodammodo de recuperanda valetudine deſperare. O vos animæ peccatrices, quæ ad mortem vſq; ægræ decumbitis, videte quæſo hic diem veſtrum criticum, videte horrendum illum iudicij diem: ſane niſi euidens quædam in moribus veſtris veniat emendatio, aut ſaltem in melius commutatio, male de veſtra ſalute ominandum eſt, concurrentia illa mali ominis eſt, ac verum perditionis argumentum.

Quid? anne fieri poſſe putamus, vt furor diei huius vos non percellat? pallorẽ animis non iniciat: aut comę præ horrore nõ ſtent: Sane, quamuis aut ferrei, lapidei, marmorei, aut denique ænei eſſetis: ſola dieri huius memoria ad vos emolliendos, percellendos, ad quæ pœnitentiam conuertendos, ſufficeret. Solent bombyces, cum adhuc teneri ſunt, ad ſonitum tonitrui ita percelli, vt confeſtim emoriantur: & tu viliſſimus terrę vermiculus, de quo in Pſal. ſcribitur, *Ego ſum vermis, & non homo*, hiſce minis, fragoribus, & procellis diuini iudicij auditis nõ commoueberis, aut percelleris? fieri ne poſſe credimus, totam terræ machinam contremiſcere; & pulueremem eius immotum permanere? *vidit & commota eſt terra.* Ipſi montes contremiſcent & pauebunt, & ſaccus cinericeus intrepidus perſtabit? *montes ſicut cera fluxerunt.*

Pſal.106.

Ibid.

Apertis igitur oculis, ô anima, conſidera attentius, quid tibi in ſeuero illo tribunali, coram iudice adeo rigido, futurum ſit, tibi inquam peccatis, ſceleribuſque grauatæ. *Vix iuſtus*, ait S. Petr⁹, *ſaluabitur*, & ego miſer vbi apparebo? *Quid in Babylone futurum, ſi in Ieruſalem manet ſcrutinium?* dicebat olim Bernardus. Quid cõfidere poterit peccator, per Babylonem deſignatus, cum anima iuſti ſub Ieruſalẽ nomine expreſſa, adeo rigide examinabitur? *Quid facient tabulæ quando tremunt columnæ.* Id eſt, quid animæ nullis virtutum meritis inſignitæ facient, ſi ipſæ columnæ grandiores, quibus Sanctorum animæ denotantur, coram iudice tremant, & concutiantur? *Quid facient virgulta deſerti, cum cedrus percutitur?* ait D. Gregor. At nõdum hic finis admirandi eſt, Auditores, noua admiratione modo opus eſt: ſubiiciam enim ea, quibus nihil magis inauditum, incredibilius, inſolentius nihil dici aut fingi poſſit. Si enim ipſa dies terribilis & pertremeſcẽda eſt: Ipſe Iudex, qui præſidebit, & cuncta diſquiret, multo eſt terribilior: Contemplor hic ignem: qui viam ei parabit: eumq; anteceder: *Ignis ante ipſum præcedet & inflammabit in circuitu inimicos eius.* Video Angelorum millia eum ſtipantia, & circum vndiq; adſtantia, *& omnes Angeli eius cum eo* Video eum ſublimem in tribunali cũ maieſtate magna, in aeris medio conſidentem, in ſede maieſtatis ſuæ. Video eum ſententiam illam fixam, quæque reuocari non poſſit: aduerſus omnes omnino homines aſſitentem, *Congregabuntur ante eum omnes gentes* Et vt paucis comprehendã, ipſe Chriſtus Ieſus iudex erit: video namq; crucem, quę in monte Caluariæ ſtetit: ante eum geſtari, video adhuc illum ſanguine madentem & vulnerib. quinque, quæ velut iudicia ſuæ in nos ſunt charitatis, inſignitum.

Bern. ſerm. 55. in Cant.

Ibid.

Bern. Ibid. Gregor. lib. Moral. 17. cap. 19.

Pſal. 96.

Figuræ, quibus Ieſus Chriſtus in tribus

O ſubitam rerum permutationẽ! hem nouam metamorphoſin? Vidiſtis Danielẽ paucis ante diebus in medio leonum, ab iniquis conſtitutum: at videte eundem modo omni

benali sedem denotatur.

bus Babylonijs imperitantem. Vidistis non ita pridem adolescentem Ioseph à fratribus diuēditum, ab iniqua pellice accusatum, carceribus à Pharaone iniquissime mācipatum: at cōspicite modo quantum mutatus ab illo. Iesum Christum intelligo, à Iudæis, qui fratres eius secundum carnem erant, diuenditū, ab adultera synagoga insque accusatū, & infeliciter in sepulchri anguistias cōiectum: qui modo dominatur in tota terra Ægypti, cuiq; totius mundi judicium Pater demandauit: *Data est mihi omnis potestas in cœlo & in terra.* Eum ipsum, quem paulo ante despectum & humiliatum vidistis, contemplemini modo in summa maiestate cōstitutum. Respice jam ipsum ô Satan quem in deserto ausus es impetere: & vos Iudæi eum, quem cruci affixistis, intuere jam hic Iuda, quem nefarie triginta argenteis vendidisti: vide jam eum Pilate, quem inique condemnasti: tu vero peccator eum, quem toties adeo nequiter & scelerate offendisti; & ad iram prouocasti. Quid dices ad hęc omnia miser, quid dices? quonam modo te geres? quid ad te purgandum afferes? aut quomodo saluaberis?

Dan. 6. Gen. 37. 38. & 41. Matth. 28.

Fratres Iosephi, videntes eum, quem antea vendiderant, dominari in tota terra Ægypti, simulq; peccati in eum commissi recordates, cum illis dixisset, *Ego sum Ioseph frater vester quem vendidistis in Ægyptum*: adeo consternati & terrore perterriti fuere, vt ne verbum quidē loqui possent. Vos porrò peccatores quid hic dicetis? quid agetis, cum eum ipsum quē toties tantisque peccatis offendistis, ad iudicium venire conspicietis? cum eum, ira & furore aduersus peccatores concitatum, inque eosdem detonantem audietis, dicentemque, Ego sum Deus quem vos offendistis in Ægypto, quem in mundo toties ad iram concitastis, quem indigne toties habuistis, in quem toties blasphemiæ virus euomuistis: Quid ad hæc respondere poteritis? imo vero anne vel hiscere audebitis!

Gen. 45.

Figura. Quibus anima ad iudicij timorem excitatur.

Ah misera anima mea, mille & amplius peccatorum grauaminibus depressa, vbinam te tum abscondes? quænam antra, quænam deserta, quasnā spelūcas adibis? quos montes petes, in quibus tuto posses delitescere? Si reginam Saba coram Salomone vox & spiritus defecit, si Esther Regina regis Assueri maiestatem verita ad eum accedere non est ausa: si Daniel conspecto Angelo emarcuit, & omni sentiendi vi amissa in terram concidit: quid tibi euenturum putas sceleribus inquinate, cum ante mundi arbitrum, Deum ipsū, iudicemq; omnium omnino hominum apparebis? si Dominici sepulchri custodes in resurrectione eius præ timore exterriti, & consternati sunt, ita vt mortui esse viderentur: si cohortes & milites Iudæorum, qui ad Iesum comprehendendum venerant, ad verbum, *Ego sum*, supini in terram ceciderunt: quid tu facies ô anima, vbi summum hunc iudicem, omnium iudicum primum, super pennas vētorum ambulantem, à Cherubin subuectum, magna potestate, in sede maiestatis, videris considere? Hinc in stuporem raptus clamat Isaias: *Ingredere in petram, & abscondere in fossa homo à facie timoris Domini, & à gloria maiestatis eius.*

3. Reg. 10. Esth. 4 Dan. 10. Matth. 28. Ioan. 18. Isai 3.

Legimus in Exodo, Deo tabulas legis in monte Sinai Mosi tradente, audita tonitrua, emicuisse fulgura, fumos & flammas apparuisse, magnoq; ventorū impetu, & clangore buccinarum totum circumquaque montem reboasse: vnde tāta Israëlitæ, qui vltra sexcēta hominum millia erant, formido inuasit, vt Centuriones ipsi ducesq; populi Moysi dicerent: *non loquatur nobis Dominus, ne forte moriamur*: Quare si tantillum tantam hominum multitudinē potuit percellere & terrere: quonam modo peccatorē consternatū iri existimamus, cū cælos sursum audiet fulgurantes, inferne barathrū auernale viderit exæstuans: hinc & illinc Elementa minantia, ante se iudicem iratū; à tergo diabolos prędę mhiātes, atq; vndiquaq; mille se periculis expositum perspexerit? Sāctus ille Propheta Iob hæc omnia spiritu Prophetico præuidens, exclamat: *Quis mihi hoc tribuat, vt in inferno protegas me, donec pertranseat furor tuus.* Idipsum quoq; sanctissimus vates Dauid exoptat dicens: *Quo à facie tua fugiam? si ascendero in cœlum tu illic es: si descendero in infernum ades.*

Insignes figuræ. Exod. 19. Iob. 14. Psal. 138.

Primus mundi inquilinus, ac primus præuaricator Adam, vnius tātum peccati reus, à Deo in iudicium citatus, nunquam iudici sese sistere ausus fuit: at sub arboribus latitans,

Gen. 3.

offensi cõditoris vindictam declinauit: nam, vt ait Sacra historia, *abscondit se Adam, & vxor eius à facie Domini Dei, in medio ligni paradisi.* Quid vero vos peccatores, mille flagitijs cooperti, innumeris criminibus onerati, agetis? audebitis ne coram iudice comparere? vbinam quæso à vultu Domini fugientes latitabitis, cum omnes jam arbores incẽdio fuerint absumptæ. Hic pauebit auarus & tenax cum viderit judicem vnica paupertate delectari: hic ambitiosus & arrogans deficiet, cum habiturus sit judicem, qui omnes honores penit⁹ despexit. hic augetur & timebit superbus, lasciuus atq; impurus, cum eũ se viderint judicem nactos, qui castitatem humilitatemque perfectissime amplexus sit. Gloriam tuã atq; majestatem, summe judex, perferre nescio, ferit oculos meos majestatis tuæ splendor: iram tuam faciemq; iratam non fero. itaque vt recedam, satius est.

V. Qui iudicio interfuturi sint. *Gen.* 18.

Vt vero aliquid de ijs dicamus, Auditores, qui vltimo huic & generali judicio interfuturi sunt, sciendum est sanctissimam Trinitatem imprimis illic affuturam: cuius egregiũ in Genesi exẽplum legimus, vt scribitur, *Descenderunt tres viri ad spectandum Sodomorum incendium* quo quid aliud designari putamus, quam tres sanctissimæ Trinitatis personas aliquando è cælo venturas, vt casum, exitium, mundiq; destructionẽ spectent? Solus tamen Iesus Christus auctoritate quadam singulari judicio præerit. Ipsa quin etiam cœlestis Angelorum militia, tribus distincta ordinib. id est, in tres hierarchias diuisa, illic apparebit: vnaquæque hierarchia in tres iterum choros dispartita erit, & vnusquisq; chorus infinitos Angelos complectetur, quorum illi quidem ministrabunt, hi vero spectabunt: omnes tamẽ in æternũ beatitudine cęlesti fruituri. Omnes itaq; intererunt, nõ quidem judicaturi, at solũ ad judicis jussa quã promptissime excipienda. Sanctorum quoque innumerabilis caterua, cuius Ioannes numerum subducere non poterat, dicẽs. *Vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat*, judicio astabit, aderunt quoq; omnes qui ad inferorũ pœnas cõdemnati sunt, aderunt dæmones, atq; omnes infernales cohortes: aderunt denique omnes qui vmquã nati, imo vero & ipsi infantes, qui non susceptο baptismate hinc discesserunt: *nam congregabuntur ante eum omnes gentes.* Ezech. 18.

Angeli quoq; iudicio intererunt.

Apoc. 7.

Quid, summe Iudex ac Saluator, anne in innocuas illas animulas, quæ numquam solem hunc intuitæ sunt, & quæ nullum, ne minimum quidem, voluntate sua peccatum cõmisere, quæq; numquam ratione aut arbitrio vsæ sunt, sententiæ tuæ fulmina vibrabis? Anne æquum est, iudex seueriſſime, verum & clementissime, anne rationi consentaneum, puniri eos qui in nullo deliquere? non enim videtur ipsis imputandum, si peccauit Adam. Cur namq; per Prophetam tuum dixisti: *filius non portabit iniquitatem patris sui?*

Deinde, ô iudex æquissime, & seueriſſime, equũ ne videtur, creaturas tuas, propter quatuor, aut quinq;, vel etiam tria peccata mortalia, imo vero propter vnicum, vno momẽto perpetratum, citius quoq; factum quam cõceptum, æternis supplicijs damnationiq; perpetuæ tradi? an non sufficiat, Cain quatuor aut quinq; annorum millibus jam infernales flammas toleraſſe? Core, Dathan, & Abiron plusquam à tribus annorum millib. jam fuisse cõdemnatos? diuitem epulonem, Iudam traditorem, & infinitos alios duobus propemodum annorum millib. in auernali abysso demersos, & voracibus flammis excruciatos? An non eorum te lacrymæ, suspiria, eiulatus, tormenta ac supplicia, ad miserationẽ commouebũt, rigoremq; justitiæ tuæ emollient? Nequaquam: dicet enim: *te maledicti in ignẽ æternum*, cruciatus æternos & perpetuos, nulloq; vmquam æuo finiendos. Matth. 25.

O Iesu clemẽtissime: viuorũ simul & mortuorum, Angelorum quoq;, dæmonum, hominum & totius mundi iudex, ne intres nobiscum in judicium, neue extremum rigorẽ aduersum nos exerceas: Si n. *iniquitates obseruaueris, Domine Domine quis justinebit?* si omnia scrutari, & examinare volueris, si omnes conscientiæ angulos & recessus excutere: quis quæso saluabitur? quis dignus erit, in gloriam tuam admitti? Si adeo rigide nobiscum agere decreueris, & pro justitia omnes judicare: paradisum claudas necesse est, atq; omnes adeo in tartara præcipites? nullos enim vsquam iustos reperies. Sed ô dulcis animarum redẽptor, furorem exue, aut saltem minue, misericor- Psal. 129.

ricordiam habe nobiscum, neq; in furore tuo nos arguas : & mitis illius Ioſephi exemplo (qui Princeps in tota regione Ægypti, & primus à Pharaone factus, fratribus veterem injuriam remittens, eosdem exoſculatus eſt, atque ijsdem theſauros ſuos aperuit) iam iudex totius mundi conſtitutus, ac toti mundo imperans, fratribus tuis ignoſce : ignoſce quæſo hominib. benigno eos oculo reſpice, eoſq; gloriæ tuæ viſione locupletes redde. Imitare Domine Dauidem, qui vix ad regnum euectus fuit, quin ſtatim omnib. qui ſtirpe & cognatione Saulis erant, præteritam iniuriam remiſerit. O radix Dauid, cum ad judicãdum veneris, cũ regnum hoc adieris, ignoſce omni poſteritati Saulis, generi Adam, ipſis inquam hominib. Redeat tibi quæſo in memoriam noſtri te cauſa è cælo in terram deſcendiſſe, noſtri te cauſa cruci affixum, & in eadẽ mortuum, noſtri te denique cauſa ad inferos vſq; penetraſſe : poſt tot igitur labores, poſt tot ærumnas & moleſtias, nos perdes & abijcies?

Recordare Ieſu pie,
Quod ſimus cauſa tuæ viæ.
Ne nos perdas illa die.

Fac igitur nobiſcum miſericordiam tuam, noſq; gloriæ tuæ participes effice. Amen.

FERIA III. POST DOMIN. I. QVADRAGESIMÆ.

Partitio.

I. De Ambitione & auaritia.
II. De templo.
III. De ementibus ac vendentibus.

Intrauit Ieſus in templum Dei, & eiiciebat omnes vendentes. Matth. 8.

FIGVRA.

Exod. 19. MAGNVS ille Propheta, & Hebræorum legislator Moyſes, cum de Monte Sinai deſcendens, filios Iſrael Deum offendere, & illius cultu neglecto vitulum aureum, peſſimo ſane exemplo, adorare cõſpiceret : adeo ira commotus eſt, vt, idolo euerſo, confracto, inque cineres redacto, ad expiationem delicti pluſquã tria hominum millia internecione deleuerit. Fuit hoc, Auditores, figura; aut præſagium potius eiuſce rei, quæ in hodierno Euangelio nobis ab Eccleſia proponitur. Videas n. hic verum illum Moſem, Ieſum Chriſtum : qui non de monte Sinai, ſed montibus cæleſtibus deſcendens, cũ Iudæos, illorum Iſraelitarũ poſteros, Deum in tẽplo offendere, domumq; ſuam, vitulum autem auaritiæ adorando, prophanare, ibidemq; in omnium nationum exterarum ſcandalum, vendere & emere conſpiceret; in tantum indignatus eſt, vt idolo illo ambitionis euerſo & deiecto, vendentes & ementes è templo exterminarit, indignumq; hoc facinus merita vltione caſtigarit. Vt porro vobis rem deductiũs & latius dicendo queam explicare, glorioſiſſimæ Virginis interceſſione, *Aue Maria*, in hunc ei finem recitando, opem Spiritus S. poſtulemus.

I. Timonis Philoſophi Apophth.

Philoſophus Timon, qui ab odio quo in mortale genus homineſque ferebatur μισάνθρωπος eſt appellatus, cũ de malorum principijs ageret, dicere ſolebat, auaritiam ambitionemq; omnium malorum & vitiorum radices eſſe ac propagines. De ambitione res notior eſt, quam dicere poſſemus : illa n. primam mundo perniciẽ inuexit, Angelos è cælo ad tartara præcipitauit, homines perdidit, cælũ corrupit, paradiſumq; cęleſtem ſtatim à mundi primordio inanem ac vacuum reddidit. De auaritia vero quid dicam? illa, illa eſt, quæ Iudam ad laqueum coegit, diuitẽ Epulonem ad inferos detruſit, adeo vt nihil reb. publicis perniciosius, ac nihil Eccleſiis tetrius aut ſceleſtius reperiri poſſe videatur.

Figura. Ioſu. 2.

Per duos illos exploratores in domo meretricis Rahab latitantes Iericho & direpta & deſtructa eſt : ita quoq; auaritia & ambitio ſunt veluti duo Satanæ exploratores, qui in pellacis huius mundi domo clam deliteſcentes, orbem pœne vniuerſum in exitium ruinamq; deduxerunt. Duo ſcelerati illi ac laſciui judices & ſeniores, in Suſannæ pomario ſeſe occultantes, honeſtiſſimæ feminæ pudicitiam expugnare conati ſunt : ad eundem quoque modum auaritia & ambitio duo veterani ſunt, ſceleſti ac tetri : antiqua ſc. flagitia, quæ

Figura. Dan. 14.

quæ clam in animæ hortum voluntatemque ingressa, eam in extremum discrimen adducunt, & ad supplicium rapere conantur.

Sunt quippe duę illæ pestes, quæ tot simonias patiunt, tantam impietatem iniquitatēque inducunt, tot animarum damnationem moliuntur, tantam deniq; morum vitæque perniciem, ac tanta Ecclesię damna adferunt. Nā quemadmodū Satan Christū ad pinnaculum templi euexit, vt inde eum præcipitē daret: ita quoq; ambitio instar Satanæ animas ad sublimia euehit, ad Episcopat⁹ inq̄ dignitatesq; Ecclesiasticas: vt inde casu grauiore ruant & præcipitent. Agrippina Neronis mater, tāta, teste Suetonio ambitione fuit, vt cognito per oraculum filiū, Imperatorē fore, sed matrem in Imperio necaturū, sitiens honoris & gloriæ dixerit, *Occidat, modo imperet*. Hæc porro mulier animā ambitione plenā ad viuum exprimit, illa namq; dānari non meruit, modo imperet, mō in Ecclesia pedum gestet.

Matth.4.

Agrippinæ matris Neronis ingēs malitia.

Infelix anima, quæ te pessimis hisce cogitationibus adeo immergis, quin tibi ob oculos ponis egregiam illam sententiā, *Quid prodest homini, si vniuersum mundum lucretur, animæ vero suæ detrimentū patiatur* Sed quid? sunt nempe duæ perniciosæ illæ passiones, quæ animas ita discruciant & exagitant.

Matth.10.

Legimus in libris Iudicum, Philisthæos Sampsonem perdere conātes, eum iam excęcatum nouis funib. constrinxisse Dæmones vero Philisthæi illi infernales vnicam hominis perniciem moliētes, cum semel eum jam excæcarūt, ambitione & auaritia, veluti duobus funibus, constringunt. Iudæi quoq; Redemptorem nostrum Iesum medium inter duos latrones in monte Caluariæ crucifixerunt: diaboli vero animam, inter duo hæc vitia constitutam, veluti inter duos latrones, in montibus mundi huius crucifigunt, ac mori cogunt. Duo denique illa monstra sunt; quæ hodie Saluator noster, indignās & fremens, è templo suo eliminant. *Eiecit em ntes*, s. ambitionem: & *vendentes*, ecce auaritiā. Columbos expellit, hoc est ambitiosos: columbas eiecit, h. e. auaros. Primo de domo hac loquemur, ac deinde ad mercatores veniemus.

Iudic.10.

Matth.17.

Quod igitur ad primum attinet, sciendum est vocem Templum, & domus in sacris litteris, sine discrimine pro Ecclesia capi. Scio quoq; vtramque esse æquiuocam, ac diuersis reb applicari posse. Videbis namq; vocabulū Templum interdum pro templo illo splendido & magnifico sumi, quod septem ipsis à Salomone annis ędificatum est: atq; ita vsurpauit Dauid Propheta, *Adorabo ad templum sanctum tuum* Interdum vero pręcælo, aliquando etiam pro sacro Christi Iesu corpore, vt; *Possum destruere templum hoc, & in triduo ædificare illud*. & alibi: *Soluite templum hoc* Hinc factum est, vt ij qui in passione falsum testimonium daturi accesserant, dicerent, *Hic dixit, Possum destruere templum Dei, & post trid ū reædificare illud* Imperiti & falsi testes, non intelligitis vocem æquiuocam: ipse de corpore suo loquitur, vos de templo Salomonis eum loqui existimatis. Vos namque Templum plures notiones habet, at plerumque loca denotat, in quibus Deum adoramus, vt in hodierno Euangelio, *Ingressus in templum*.

Vocabulū templum

æquiuocum est.

Psal.5.& 37

Matth 27.

Ioan.2.

Falsorum testium error in passione propter æquiuocam verbi significationem.

Matth.26.

Vox illa domus æque late patēs est: video namque ex verbis Dauidis illā pro cælo capi. *Lætatus sum in his quæ dicta sunt mihi, in domū Domini ibimus*, id est, in cęlum subleuabimur per eamdem quoq; sacratissimam Virginem Deiparam denotat, dicens, *Domum tuam Domine decet sanctitudo in longitudinem dierum*. Verum relictis amphibolijs illis & æquiuocationibus, dico voces illas Templum & Domus, vt plurimum pro loco adorationis capi. est illud namq; templū, vnde Saluator hodierna die vendentes & ementes eijcit, & vbi mensas nūmulariorū euertit. est illa domus q̄ domū orationis & adorationis appellat. Vere n. Ecclesia domus est, cuius ostium fides est: cuius fundamentum, Christus: cuius parietes, fideles omnes: cuius cæmētum, charitas: cuius lapides ipsi Sācti: cuius possessores, pręsules: cuius custodes, Cōcionatores: & cuius domestici, omnis populus Christianus.

Vox domus etiam æquiuoca est, ac diuersimode intelligenda est.

Psal.121.

Psal.64.

Ecclesia domus est optime cōstituta, ac disposita.

Hæc est splendida & superba illa domus, quā sibi ædificare decreuit æterna Sapientia: *Sapientia ædificauit sibi domum, excidit columnas septem* Quænam, vestra quidem sententia illa domus est, nisi Ecclesia, ab ipsa sapientia constructa? septem illæ columnę & fulcra, septem Sacramenta sunt, quæ Ecclesiā sustinēt, & in quæ omnis nostra Religio recumbit.

Prou.9.

Hinc

Hinc ô infelices hæretici, animæ errantes, colligere datur, vos huius domus mẽbra nõ esse, cũ domus vestra nõ septẽ, at binis tantũ columnis fulciatur: duo n. vos tãtum Sacramenta ad summũ tria esse fatemini: nõ igitur bene domus vestra fulta est, ruinã minatur.

3. Reg. 10. Construxit Salomon thronum de ebore grandem: & vestiuit eum auro fuluo nimis: & duodecim leunculi in sex gradibus hinc atque inde constituti totum hunc humeris sustinebant, cui teste scriptura, par opus nullo vmquam tempore visum fuit. Cum vero penitius te ô splẽdide throne considero, Ecclesiæ nostræ splendorem in te ad viuum expressum mihi videor cõtemplari. Illa namq; thronus est Salomonis nostri, Iesu Christi: constat totus ex ebore mundissimo, id est, sanctitate, auro charitatis circũundiq; fulget: duodecim eam fulciunt leones, ipsi scilicet Apostoli cui nihil vmquam hactenus par exstitit aut aliquando existet. Atque vt veteres dixere, humeris Atlantis fulciri cœlum: ita hic nouum fulcrum, duodecim leones, duodecim Atlantes, duodecim scilicet Apostolos, qui vniuersam Ecclesiæ machinam sustentant & fulciunt licet contemplari Dauid porro Rex eum tabernaculum vocat, vbi ait, *In sole posuit tabernaculum suum*, in oculis scilicet omnium hominum Ecclesiam constituit, vt ab omnib. conspici posset: qui eam inuisibilem & dicunt & faciunt.

Vt cœlum Atlante ita Ecclesia duodecim Apostolis fulcitur. *Psalm.* 18.

Ecclesia est turris Dauid. *Cant.* 4. Est scilicet Ecclesia, domus illa voluptatis instar propugnaculi, instar turris, instar conopæi ædificata, q̃ Salomon in Canticis his verbis describit, *Turris Dauid ædificata cũ propugnaculis, mille clypei pendent ex ea, & omnis armatura fortiũ*. Tu scilicet, ô Ecclesia, spissa illa es turris, inexpugnabilis, procul ab hostibus, procul a proditorib. fita, quę suffodi nequit, circũundiq; vallata, propugnaculis circũdata, atq; omni armaturæ genere cõmunita, cui similem in mũdo nullã reperire est.

Matt. 16. denique turris, super petram exædificata, *Et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.*

Eius dimensio. Contemplamini, Auditores, pulchritudinem, splendorem, magnitudinemque huius domus, demiremini eam circumquaq;: cœlo tenus extenditur, & caput inter nubila cõdit. filij eius, qui ipsi sunt Angeli in supernis, homines vero in infernis habitaculis cõmorantur. Et quemadmodum in arca Noe mũda animalia superne, immunda vero inferne habitant: ita plane in Ecclesia fieri certissimũ est: video namq; spiritus illos puriores, atq; ab omni mortali contagio liberos, in summis arcę huius locis: homines velut immunda, bruta & stupida animalia, in locis inferioribus commorari.

Angeli sunt filij domus huius. *Gen.* 7. Allegoria.

Tanta porro eius latitudo est, vt ab vno populo vsq; ad alterum extendatur, ab ortu solis vsq; ad occasum pertingat, ac totũ terrarũ orbem compleat. Hinc canit in Psalmis Dauid, *Dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ.* Fundamenta vero eius adeo depressa & profunda, vt ad cẽtrum vsq; terræ perueniant, vt quæ inferno proxima & contermina sit, animæ namq; in purgatorio detentæ eius membra sunt & filij. Ante euidens argumentũ postulatis: Responde pro me Paule, & dicas, *In nomine Iesu omne genu flectatur* (in hac scilicet domo) *cœlestiũ* hoc est Angelorũ, *terrestriũ*, hoc est hominũ. *& infernorũ* i. e. purgatorij incolarum. *Psal.* 2. Animæ in purgatorio Ecclesiæ membra sunt. *Philip.* 2.

Conijcite modo oculos in loci huius pinnas, ac mille hinc inde pendentes gladios videbitis, mille clypeos, mille loricas, mille balistas: tres scilicet virtutes Theologicas, & quatuor Cardinales, septem S. Spiritus dona, septem Sacramenta, octo Beatitudines, decẽ decalogi præcepta, duodecim denique fidei articulos? Quis similem vnquam, ne dicam fortiorem, domum conspexit? Illa nempe est domus super petram ædificata & in rupe cõstructa: quã Propheta *montem tu vertice montium* nominat: Dauid vero locum *in montib. sanctis fundatũ*: est deniq; domus, quam Adã exstruere cœpit, Christus vero Iesus compleuit, cuius rei figuram nunc audite. Armamenta & munimenta Ecclesiæ. *Isa.* 7. *Psal.* 88.

Quẽadmodũ Dauid magni illius tẽpli fundamenta posuit, & materiã cõparauit (quippe à Deo propter cædes & sanguinem perfi- cere prohibitus) verum filius eius Salomon ad fastigiũ perduxit: ita quoq; Adam Ecclesiæ quidem in paradiso terrestri fundamenta posuit, sed propter peccata à Deo ne vlterius procederet, inhibitus fuit: verũ Iesus secundum humanam naturam filius eius, ipsam perfecit, ac splendidissime consummauit. Cũ igitur

3. Reg. 5. Adam Ecclesiæ fundamenta posuit, sed Christus perfecit.

igitur egregia illa domus super petram ædificata sit, non est quod hæresum hæreticorũque rabiem, aut tyrannorum feritatem pertimescat: persecutiones quippe eam examinant & probant, perque easdem adaugetur.

Conceptus insignes.

Euoluta iam sunt quatuor annorũ millia, ex quo quatuor elemẽta, quæ instar prædonum aprorumq; totam naturã perdere, corrumpere & euertere conantur, cum cælo illo Lunari, orbibusq; cœlestib. bellum gerunt: ignis calore, aer euaporatione & exhalatione, terra mephiti, aqua exhalatione, eos diuexant: verũ frustra, cœlũ namq; cedere nescium omnes illas minas velut inanes euanidasq; irridet. Ita quoq; iam à tot sæculis, totque annorũ millibus, domus hæc à quatuor feris tyrannis, mundo scil. carne, & diabolo: adiũgamus ad hæc hæresim, oppugnata fuit, at nunquã ne minimum quidem detrimentum passa. Hinc bene Dauid, *Psal.128.* *Sæpe expugnauerũt me à iuuentute mea: etenim non potuerũt mihi* Subitæ ventorum procellæ & turbines domũ Iob euerterunt, ac omnes ei' domesticos horrẽda ruina oppressere: at domus hæc nostra nulli est penetrabilis hosti, ventorũ minas ridet, cœliq; rabiẽ, ipsi quidẽ diluuij vortices, aquarumq; inũdatio magnã illam Noe arcam voluere submergere, verum secura & omnem cœli iniuriã exsibilans, sine vllo periculo in medijs fluctib. enatauit. *Factũ est*, inquit Scriptura, *diluuium*, *& multiplicata sunt aqua & eleuauerũt arcam in sublime à terra, & hementer inundauerunt, & omnia repleuerunt in superficie terræ: porro arca ferebatur super aquas* Vnde quoq; persecutionum locum hunc expugnare & euertere conatæ sunt, venti & procellæ afflictionum semper nauim hãc impetiuere, verũ omnib. facta superior, victrix in hoc vsq; quum perdurauit. Ipsa quidẽ Dominicæ passionis tempestas magno eam impetu cõcussit, summaq; vi contendit, vt eam infringeret, aut saltẽ elumbaret: cum ipsi etiã custodes ducesq; eã deseruissent: verũ ipsum caput Christus, eiusq; genitrix Maria, cũ alijs quibusdam strenuis bellatorib. totis sese viriib. opponẽtes, ac de statione ne latum quidẽ vnguem discedẽtes, locum suum tenuerunt.

Gen.7.

Tu itaq; sancta Ecclesia fortis hæc domus es, superbũ hoc palatium, arx illa regia, splẽdida & insignis illa ara, in qua Iesus Christus cõmoratur, & vbi reipsa, in propria persona, ac vere licet non videatur, habitat. In cœlis quidẽ Angelis sese videndum ac contẽplandum præbet, at in terra homines eum in Sacramento Eucharistiæ nonnisi sub speciebus latitãtem conspiciunt. Tu sc. domus hæc es, plena sanctitatis, quam idcirco D. Athanas. in symbolo *sanctam Ecclesia* nuncupauit: domus illa orationis, vt te in hodierno Euangelio Dominus appellat, *Domus mea, domus orationis vocabitur.* Tu deniq; templum es, in quod iam Iesus redemptor noster ingreditur: quid ibidem acturus, nunc dispiciamus.

Ecclesia domus est in qua Deus vere commoratus, licet non videatur.

Eiecit ementes & vendentes. Ecce in ipso tẽpli vestibulo nouum quid & insolitum hic contemplor Auditores, saluatorem sc. Christum ira cõmotum. In tota vitæ eius serie, ne minimam quidẽ, licet omnia scripturę verba minutatim indagauero, bilis, cholerę aut vehementis alicuius passionis scintillam inuenio, nisi hanc ipsam quam hodierna die templum ingrediens demõstrauit. Scio, scio clementissime Domine, ab omnib. te passionib. & affectionibus immunem esse, nihil n. sunt aliud in te passiones quam propassiones quędam: nescio tamẽ vnde hæc tam subita & repẽtina inciderit indignatio & motus ad iram vehementior? Si peccata ipsa & scelera hunc tibi stomachum mouerunt, iam alia, credo, Domine, vidisti, & sane haud minora, in Samaria, in Iudæa, & in ipsa sancta ciuitate Ierusalẽ, toties in maiestatem tuã committi. At vidit hic peccatũ simoniæ: q̃ cum alia peccata extra Ecclesiam fieri consueuerint, solum intra Ecclesiæ parietes & penetralia cõmittitur: atq; hinc factum, vt Dominus irretorto id oculo minime potuerit intueri. Fuit zelus quidam honoris diuini, qui eum ad id faciẽdum permouit, de quo Dauid cecinit, *Zelus domus tuæ comedit me* Ponite vobis ob oculos zelum illum Mosis, quo tot hominum millia vitulo aureo victimas immolantia, trucidata sunt: reuocate in memoriam Eliæ Prophetæ zelum: quo quadringẽtos Prophetas Baal, eo quod populũ ad idololatriam, vero Dei numine contempto, incitarent, gladio interfici iussit. Si quis hæc omnia in mentẽ reduxerit, æquissimum profecto Domini factũ iudicabit,

III. Nusquam Dominus iratus fuisse dicitur, nisi hodie in templo.

Psal.62. *Exod.31.* *4.Reg.10.*

bit, cum eum ita exæstuantem è templo viderit ementes & vendẽtes exterminare. Discant hinc ipsi Ecclesiæ rectores & Præsules simonias has, hæc peccata publica & in omnium oculis posita, inq; templis vt plurimũ committi solita, digna castigatione multare.

Quinam negotiatores hi sint quos Dominus è templo exegit.

Videam⁹ modo quinam hi vendentes sint & ementes, quinã hi negotiatores, aut quinã potius hi prædones, qui in templis suã venalia velut in officinis exponunt. Vos Episcopi & Ecclesię Antistites, cum sacros Ordines diuenditis, cum Sacramenta ipsa precio cõfertis, estis vendentes. Vos beneficiarij, cũ beneficia vestra distrahitis, aut noua coemitis, estis negotiatores. Vos Ecclesiastici, cũ bona Ecclesiæ dilapidatis, cum loco pauperum & egentium, canes alitis, & clancularios concubitus fouetis, prędones estis & direptores.

O tempora! ô mores! referta est hodierna die huiusmodi negotiatoribus & prædonib. Ecclesia Dei: nã communes iam sunt & coculis omnium ipsæ simoniæ, beneficiorum distractiones & emptiones, ac nefandæ hę direptiones. Quanta porro vestra hæc gloria foret ô Episcopi, si omnes venditionum emptionumq; contractus probe examinaretis! plurimi enim hoc nostro æuo Iudæ imitatores reperiuntur, qui vbiq; clamãt: *Quid vultis mihi dare, & ego eum vobis tradã*: Ecclesia quoq; non amplius locus sanctus dicendus est, sed officina, locus rationum, peristyliũ, mensa nummularia, aut asinorum nundinæ.

Matt. 26.

Apophthegma Philippi Macedonis.

Refricant mihi in memoriã asini hi, quod dicere solebat Macedonũ ille rex Philippus: Nullam esse arcem adeo munitã, nullum locum adeo inexpugnabilẽ, & imperuiũ quin expugnetur, modo asinus auro onustus subire posset: Quo quid aliud significare magne rex voluisti, quã nihil auro esse imperuium, nihil quod pecunia non expugnet. Idem ipse de Ecclesia iure meritoq; dixero: nullum hodierna die Episcopatum, nullum Prioratum, nullum denique in Ecclesijs beneficium reperiri, ad quod asini alijq; minus idonei auro muneribusq; viam & aditum sibi non parẽt.

Virg. 5. Æneid.

——*Quid non mortalia pectora cogis*
Auri sacra fames?

Quãobrem optime mihi remille visus est retigisse, qui iocans aliquãdo dixit: Beneficia equos currendo petere, ac promereri sed asinis ea conferri. Miseri vos igitur magistri artium, aut gradus in scientijs adepti, vosq; doctores frustra ad beneficia contenditis, itaq; parcite labori: neque enim amplius merita aut doctrina, sed pecunia spectatur: meritis itaque frustra nitimini, cum pecuniæ iam obediant omnia. Docent Theologi, prædestinationem in cœlis sine vlla meritorũ præuisione à Deo fieri: equidẽ, ne minimũ diuinæ maiestati in hoc derogando, dico hodierna die beneficiorum collationem sine vllo meritorũ respectu in Ecclesia fieri. Non est ergo vobis ô Theologi ampli⁹ in meritis spes collocanda, de ijs nemo loquatur. tot n. iam aulicis ea in compensationem facti alicuius cõferuntur, tot indulta cõplenda sunt, regia ita gratia præcedat necesse est, vt virtus in postremis habeatur & dicere liceat, omnia nihil quã meram venditionem & simoniã esse.

Beneficia nõ amplius merentibus conferunt.

An non, ô infelices mercatores, ô negotiatores detestandi, Dei numen primescitis? an non diuina iudicia formidatis? an non videtis æternæ vos damnationi animas mãcipare & ad restitutionem obligare? Nonne intelligitis, vos vobis ipsis infamiam ignominiamq; adferre, incapaces & minime idoneos vos ad Ecclesiastica munia obeunda reddere? quando nimirum opus sancti Spiritus, cuius vnius est beneficia bene meritis cõferre, vobis ipsis arrogatis, an non perspicitis, ô Simoniaci, rerumq; Sacrarum nũdinatores, quanam ratione Deus hodierna die peccata vestra castiget? Ipsemet flagello in man⁹ sumpto ira feruescens vindictã sumit, alia quippe peccata per alios, per Angelos, per creaturas ipsas castigauit: hoc vnum ipse puniuit. Audiãt itaq; animę illę honoris cupidæ, auaritia deprauatę, Zachariæ Prophetæ interminantis verba: *Non erit negotiator in domo Domini.*

S. Spiritus est beneficia cõferre.

Zach. 14.

Vultisne vobis ob oculos ponam, quonã olim modo Deus horrendum hocce flagitiũ castigarit? Balthasar Nabuchodonosoris successor, postquã sacra vasa, quæ è tẽplo Salomonis in Babylonẽ asportata erãt, pfanasset, breui tẽporis momento vitã & imperiũ amisit? Quid tibi igitur futurũ speras nefande Simoniace, q nõ modo sacra tẽpli vasa, sed ipsa Ecclesię beneficia perdis, destruis & pfanas?

Vt fuerint puniti qui res sacras profanarũt. *Daniel. 5.*

4. Reg. 5. Act. 8. Giezi Elizæi prophetæ puer cũ res sacras vẽdidisset, lepra in castigationem peccati percussus fuit. Simon ille Magus, à quo tu nomẽ mutuatus es, & eius sub insignibus militas, cum gratiam patrandorum miraculorũ auro ab Apostolis redimere vellet: vitã infeliciter perdidit. Et cum traditorum ille princeps Iudas, ac Simoniacorum coryphæus, postquam Dominum suum Iesum: quo nihil in mundo reperiri poterat pretiosius: Iudæis vendidisset: in extremam desperationem inciderit, & infami laqueo vitam finierit: tu q Ecclesiam vendis, qui beneficia distrahis, an meliorem felicioremq; mortem exspectas? 3. Reg. 13. Eo quod Ieroboam summũ Sacerdotiũ profanasset, & ineptos ad sublimem illam dignitatẽ subleuasset: omnis eius posteritas cognatioque deleta fuit, & ipsius memoria in perpetuum abolita. Et nunc Reges intelligite, qui è cincinnatis & calamistratis aulæ mancipiis Episcopos efformatis. Attendite, quæso, Antistites, qui in seruos & coquinæ ministros beneficia sacra confertis: si hoc eos stipendio pro præstito seruitio ornatis, diuinam quoq; vindictam extimescite.

Niceph. lib. 1. Eccl. hist. c. 33. At nondum hic finis. Narrat insignis ille historicus Nicephorus, Constantin Iuniorem Imp. Romanorum: eo quod sacerdotij dignitatem vendidisset, sensib⁹ priuatum in miserrimam phrenesim incidisse: dignũ profecto huiusmodi flagitio supplicium. Narrat in vita Leonis IX. Pontificis Martinus Polonus, Hildebrandum Cardinalem (qui factus deinde Pontifex Gregorius VII. est appellatus) legatũ Apostolicum in Gallias missum, vt simonias, si quas reperisset, aboleret, & iudicio prosequeretur, in Episcopum simoniacum incidisse: quem huius criminis conuictum in iudicium vocauit, eiq; litem intendit. Verum cum Episcopus falsos testes produxisset, & ipse Cardinalis vlterius eum cõuincere non posset, hac eum tandem oratione aggressus est: Eia relinquamus humanũ iudicium, rem Deo potius committamus: nam ad Spiritum sanctũ hæc ptinet disceptatio, eius hic honos agitur, ad eum beneficia potissimum Ecclesiastica spectant. Quare age, si legitime ad Episcopatum te putas peruenisse, si à Spiritu sancto electus es canta nobis clara voce, *Gloria Patri, & filio, & Spiritui sancto.* Quod cum nefarius ille Episcopus præ metu pœne exanimatus facere præsumpsisset: versiculũ quidem inchoauit, dicens: *Gloria Patri & Filio:* ac diuino cõuictus iudicio, nunquã potuit perficere: adeo vt eũ ipsum Spiritũ sanctum in quem nefarie peccauerat, & in quem impudenter mentiebatur, nominare haudquaquam potuerit.

Horrenda de Episco. simoniaco historia.

O infelices simoniacos, ô infortunatos sacrilegos! Vos estis impius ille & barbarus Esau, qui sua primogenita, quibus ipsa sacerdotalis dignitas annexa erat, misere diuendidit. Respicite igitur, & horũ exemplo tandẽ aliquando sapite, ac similes vobis impendere calamitates certissime credite. Gen. 25

Herod. li. 5. Refert Herodotus Persarum Regẽ Cambysem, vni è iudicibus suis, falsitatis conuicto pellem viuo detrahere iussisse, ac eadem tribunali eius cõuestisse, quo filius eius Otanes Patri in eo munere succedens, hac ratione admoneretur, æquitatem vt in iudicando coleret, nisi simili quo pater supplicio vellet enecari. Respicite, vos beneficiorum nundinatores templorum vestrorum choros, videte sedilia quæ ascenditis, cathedras in quib⁹ vos ipsos venditatis pellibus conuestitas & corio, sanguine etiamnum madentes, & suppliciis damnationibusq; eorum insignes, qui beneficia eo quo vos modo, & emerunt & vendiderunt. Vos vero impij, ac nefarij custodini, qui nomina vestra in rem alienã mutua datis, qui propter rem exigui momenti animas vestras, simul & aliorum æternæ damnationi inuoluitis, quo digno supplicio esse videmini? An non Iudæ proditoris vos esse dicam imitatores? ille namq; Dominum suum Iudæis tradidit, vos vero matrem vestram: ille Iesum Christum, vos templum & Ecclesiam: ille æternis est cruciatibus addictus, vos haud dissimiles, nisi resipiscatis, manebunt. Vos igitur prædones illi estis, qui domum Domini nostri speluncã facitis latronum, vitiorum receptaculum ac nefariã lanienam. Hoc tantum vobis solatio sit, non solos vos in Ecclesiis negotiari, verum & alios. Video namq; hic etiam columbas.

Quantum vero vos columbæ, malum designatis, & sane nisi peccasletis, vos hodierna die

die Dominus procul à templo suo non eliminaret: at tempus non patitur, Auditores, quid per animalia hæc denotetur, ostendere: quod mihi velim ignosci, verum hoc saltem dixero, in templis (ô impietatem non tolerãdam) diem condici, locum designari, nutus impuros volitare, quibus animi voluntas explicatur. O peccatum & impietatem detestandam! ô mille abominationem tormentis infernalibus puniendam! An non hoc est, domum orationis facere speluncam latronum?

Iterum igitur Domine prædones hos, sacrilegos hos, simoniacos hos è domo tua expelle, nam quemadmodum magnus ille Abraham è proprijs ædibus idololatram Ismaelem exegit: ita quoq; tu summe Abraham Ismaeles hos, proxenetas hos ab Ecclesia tua remoue. Iacob fratri Esau benedictionẽ præripuit: ita etiam tu Pater æterne, Pater Abraham, Isaac & Iacob, impios hos Esau, beneficiorum inquam Ecclesiasticorum mercatores, gratia tua & gloria priua; & vtrumq; nobis omnibusq;, qui in templo sancto tuo nomen tuum adornat, nec negotiationes exercent, concede, gratiam inquam hac in vita & gloria post mortem, Amen.

FERIA IV. POST DOMINICAM I. QVADRAGESIMÆ.

Partitio.

I. De signis Dei seu miraculis.
II. De signo Ionæ, quod sit.
III. De signis Catholicorum.
IV. De signis Nouatorum.

Generatio prauа & adultera signum quærit, & signum non dabitur ei, nisi Ionæ Prophetæ. Matt. 12.

FIGVRA.

Exod. 7. CVM Israelitarum ille terror Pharao, & tyrãnorum omnium facile princeps experiri vellet, num vero Moyses à Deo missus, ac cœlitus destinatus esset, qui populum Iudaicum è duro seruitutis ergastulo eriperet; statim ab eodẽ signa & prodigia postulauit, dicens: *Ostende signa.* At videas hodierna die in hocce nostro Euãgelio nouos Pharaones, Scribas sc. ac Pharisæos, qui cum tentare vellent ac certo scire, num Iesus, ille pauperculus Nazarenus, vere Dei filius esset, verus illorum rex, & in lege promissus Messias, accedentes miracula ab eo fieri postulãt. *Volumus à te signum videre.* Ecce postulata eorum reliquam porro rei seriem adiungam, mox vt Virginem Deiparam salutauerimus cum Angelo dicentes:

AVE MARIA.

I.

Nihil est in rerum natura, Auditores, quo vicinius ad æterni illius & infiniti esse, quod Deum nominamus, cognitionẽ accedimus, quam ipsa prodigiorum rerumq; præter cõmunem naturæ ordinem accidentium, & miraculorum patratio. Illa quippe sunt veluti rimi, per quos animæ nostræ ad diuinitatis vsque abyssos conducuntur: illa sunt igniculi & scintillæ, per quas micantem illum Deitatis solem oculi nostri contemplantur. Vix viderat Sareptana illa vidua rediuiuum filium & statim Heliam Prophetæ loco habet, ac veluti à Deo ad salutem domus suæ missum venerantur; vnde ait: *Nunc in isto cognoui, quoniã vir Dei es tu, & verum Dei in ore tuo verum est.* 4. *Reg.* 17. Quamobrem hoc certum sit, ipsa miracula, quotiescunq; contingunt, vera esse diuinitatis indicia: quando n. audio solem ad Iosuæ imperium stetisse, matrem post patrum virginẽ perseuerasse, corpus solidũ. vndis inambulasse, fornacẽ Babylonicam, igne succensam, minime nocuisse, statim mihi supernaturalis cuiusdã virtutis ac potentiæ, ab infinito illo Esse procedẽtis, in mentem venit. Cognouit id Dauid cum ait, *Qui facit mirabilia magna solus.* Vocẽ *Solus* addit, vt cæteræ creaturæ excludantur, ad quas nulla ratione spectat huiusmodi opera præstare, vt quæ à manu quæ infinite semper moueatur, quæq; virtute quadam omnipotente prædita sit, proficisci & fieri conueniat; cum hoc ad solum Deum spectet, & nulli alteri sit concessum. *Iosue* 10. *Marc.* 6. *Dan.* 3. *Psal.* 135. Solius est Dei miracula patrare.

Tu solus scilicet es Domine, cuius est miracula patrare: tu solus es, qui summus naturę

princeps & artifex cum sis, & rebus, quæ in rerum natura non existunt ita imperes, ac si reuera existerent & eas velut in aciem ex nihilo creando producas, deniq; totius mundi Dominus cũ sies: Θαυματέργε merito appellaris & diceris. Natura quidem ipsa solis deliquia in cælo, in aere tonitrua, flammas & fulgura, in mari Euripos, in terra monstra, atque alias res mirabiles potest producere, verum vllum vel minimum patrare miraculum nulla ratione potis est.

Natura & diabolus edere queũt mirabilia at nunquam miracula.

Potestis quidem, vos dæmones, elementa in aere concitare, vt inter se digladiari videãtur, tempestates suscitare, ventos & turbines agitare, Oceani vndas excitare, montes denique ipsos transferre aut concutere: at vbi receditis & omnia pacata sunt, non miracula, at solum mirabilia fuisse dicenda sunt. Non vestrum est mortuos ad vitam reuocare, visum conferre cęcis, gressum claudis, paralysin dissoluere, morbos denique ipsos nullo remedio naturali, aut secreto aliquo humorũ corporis humani motu, sanare: ita vt vere dicere possimus, nullum à vobis supernaturali quadam ratione, pristinæ valetudini posse restitui.

Fixum itaq; sit ac certum ipsa miracula à solo Deo proficisci, & illa ipsa supernaturales quosdã influxus esse, ac veluti aquas à prima veritate promanantes, propagines fidei, & religionis vincula. Testem huiusce rei habeo D. Augustin. hic enim libr. 4. de vtilitate credendi, c. 17. in libro contra Epistolam fundamenti apertissime confitetur, se vinculis miraculorum in Ecclesia detineri. Post illum quoq; Richardus à S. Victore lib. 1. de Trinitate c. 2. exclamat: *Domine si error est quod credimus, à te decepti sumus: nam ista in nobis tantis signis & prodigiis confirmata sunt, & talibus quæ non nisi per te fieri possunt.*

Miracula in sola Christi Ecclesia esse testatur Aug.

Egregia Ricardi à S. Victore sententia.

At quid est miraculum? est noua quædam & præter ordinem probatio virtutis & potentiæ diuinæ, opus quoddam supernaturale, à diuinitate descendens, ac veluti testimonium quoddam altissimi. est signum & nota supremæ cuiusdam auctoritatis, actus supremi naturæ artificis, præter communem naturæ ordinem, & vulgarem operandi modum longe excellẽs, ad gloriæ diuinæ manifestationem; Ecclesiæq; vtilitatem productus. Deniq; est illud signum quod Iudæi hodierna die in Euangelio videre desiderant, dicentes, *Magister volumus à te signum videre.*

Quid sit miraculum

II. Duo hominum genera à Deo miracula exigunt.

Verum, antequam in altum vlterius proueharnur, & longius in cõtextus arenam descendamus, consideremus oportet, duo esse hominum genera, qui nullo non tempore ac loco Deum tẽtant, noua ab eo miracula quotidie impudenter & importune quærentes: obdurati scilicet peccatores, & non credentes hæretici: *gens mala*, intelligendi sunt peccatores, *& adultera*, intellige hæreticos, illos scilicet Ismaeles, degeneres, & adulterinos, qui postquam matrimonium in baptismo cũ casta illa Susanna, Ecclesia sc. inierunt, solennibus illis votis & promissionibus pessundatis, hæresi velut pellici, sese magna cum sui ignominia impudentiaq;, nec non magno lasciuiæ signo, coniunxere. At primo de peccatoribus verba faciamus.

Hæretici veluti adulteri sunt.

Obduratus peccator, qui ad salutem adspirat, & infernalia se tormenta euasurum existimat, tacita quadam ratione à Deo miracula videtur expetere. Hunc igitur non abre cum bono illo latrone conferre posse videor, qui cum toto vitæ tempore latrocinia exercuisset, in vltimo vitæ articulo constitutus, idque in ligno crucis, miraculum iustificationis à Domino postulauit. Ita porro fieri videmus, Auditores, vt anima in peccatorum volutabro immersa, & in ijsdem quodãmodo sepulta, miracula à Deo semper contendat: neque enim fieri vlla ratione potest, vt quis tergiuersãs ac moras nectẽs ex profundo peccati emergat, nisi suam Deus infinitis propemodum miraculis opem intermiscеat, ac cooperetur. Admirandum plane opus ipsa Lazari fuit resurrectio, imo vero plurimorũ miraculorum instar, videre sc. mortuum jam quatriduo corruptum, jam & fœtidum è sepulchro prodeuntem: videre lapidem reuolui, institas & funes dissolui, animam in corpus redire, & idipsum viuum inter homines conspici. Sed hoc ipsum est, quod in peccatoris conuersione videmus contingere, qui confractis inferni foribus, semiputridus prodit, lapidẽ & duritiem peccati deuoluit, vincula captiuitatis effringit, cui gratia redit, & pec-

Peccator ad iustitiã sine multis miraculis peruenire nequit.

In peccatoris conuersione non minus miraculum latet, quam in Lazari resurrectione *Ioan. 11.*

peccata dimittuntur, an non hæc infinita miracula sunt!

Iust.

Quartum porro miracula fuit, muros ciuitatis Ierichuntinæ, (quæ sexcentis aliquando hominum millibus valide restiterat) ad clangorem buccinæ sacerdotalis corruere: an vestra sententia, minus esse miraculum videtur, peruicaciam peccatorum, quæ non ipsi Ierichuntini, verum peccatrici animę instar murorum est, quæ Dei præcepto, legi naturæ, rationique tori mundo communi resistit: ad vocem Sacerdotum, ad sonum verborum Sacramentalium, quæ instar tubarum Euangelicarum sunt, concidere, ac pœnitentiæ viam sternere? Quænam miracula, ecquæ prodigia in Ægypto facta sunt ad vnicũ Pharaonem conuertendum? Hem qui labores, quænam inspirationes, quænam admonitiones, quænam signa, quænam miracula requiruntur, vnus vt peccator ad bonam frugem redeat, vt relicto peccato in viam virtutis redeat.

Iustificatio & cõuersio peccatorũ cum ruina murorum Ierichuntinorum cõparatur.

Similitudo.

Israelitæ cum in Ægyptum famis tempore descendissent, existimantes ibi se quatuor aut quinque ad summum annis mansuros, donec ipsa fames transijsset: quadringentis annis in eadem hæserunt, & mortui sunt, ac posteri eorum nunquam nisi per prodigia & miracula egredi potuerunt. Et vero non aliud denotat, Auditores, quam peccatorem, cum in Ægyptum peccati descendit, nunquam redire aut reuerti in patriam posse, nisi Deus prodigia & miracula magno numero edat. *Gens prauа signum petit.* Sunt mihi credite, impij, sunt peccatores, qui miracula à Deo efflagitant, quoniam ijs necessaria sunt, vt ad vitam & gratiam reuertantur. Verum his non est adeo firmiter inhærendum, aut noua signa expectanda: aliud quippe vobis non dabitur, nisi signum Ionæ Prophetæ: agite pœnitentiam, hoc namque verum Ionæ signum est, & omnium miraculorum miraculum maximum: quamobrem aliud non est quod exspectetis: Neque enim aliud Niniuitæ habuere, non aliud S. Maria Magdalena, non Dauid: non denique Petrus Apostolus: aliud quoque vos non habebitis. nam *signum non dabitur vobis nisi Ionæ Prophetæ.* O tempora! ô mores! Totus hodie terrarum orbis in miracula inclamat miracula postulat, & absq; miraculis vix credere posse videtur. Et interea quot in mundo homines reperire est, Deus immortalis, qui vix semel cogitant esse Deum, *esse aliquos manes & subterranea regna*, quiq; nullum putent post hanc vitam locum superesse, in quo animæ præmium accipiãt, aut quidquam credant à morte nobis in altero esse mundo exspectandum? Quod non à meipso, sed Dauide mihi præeunte assero, *Dixit insipiens in corde suo, Non est Deus.* Vere *in corde suo*: si enim ore & lingua hoc proferre ausus fuisset, omnes eum creaturæ mendacij conuicissent, quæ te confitentes, te prędicantes, per vniuersi mundi climata exclamant: *Ipse fecit nos & non ipsi nos.* Taceant impij, taceant Athei: est Deus, nos eum agnoscimus, nos nostrum ei esse asseribimus, quidquid sumus aut habemus, ab ipso profectum est: nihil nostrum est. Quam multos proh dolor, videre est, qui miracula huiusmodi exigant, qui cum fidem ore confiteantur, in corde tamen eam negant, atq; ita contingit eos hasce blasphemias euomere.

Pœnitentia est signum Ionæ.

Psal. 13.

Psal. 94. Omnes creaturæ aduersum impios, Deum esse testantur.

Anne fieri potest, Deum aliquẽ esse, eumque ita rigidum & seuerum, vt in se delinquẽtes perpetuis apud inferos torqueat supplicijs? anne credendum est, in terræ medio ac centro, inferorum locum esse, perpetuis ignibus exæstuantem, in quo damnati & dæmones inauditis cruciatibus castigentur? *Magister*, ô doctor Sorbonice, *volumus à te signum videre*, credere non possumus, ostende, miraculo rem declara, âthee, fiat, audi Isaiam regi Achaz loquentem, *Pete tibi signum à Domino Deo tuo, in profundum infer, siue in excelsum supra:* id ipsum & ego tibi inclamem. Superne namq; videas Angelos cælo depulsos ac beata Dei visione priuatos, in maximam infelicitatem prolapsos. at quonam prolapsos? in infernalem abyssum, ac flammarum locum. Magnum id profecto signum est. Dejice oculos, & audies eiulatum, lamenta, ac desperatione plenam vocem illam Epulonis, *Crucior in hac flamma.* Intuere Dathan, Core, & Abiron cum tabernaculis suis, terra dehiscẽte, voragine absorberi: contemplare incendium, & deuastationem Pentapolcos, & dicito nobis, vbinam hæc omnia cõtingat, quo in loco

Inferos esse

Isa. 7.

Luc. 16.

Num. 16.

Gen. 19.

in loco lugubris illa tragædia peragatur: ac signa quam plurima videbis.

III. Qui de diuina dubitant prouidentia.

Est & aliud genus eorum qui diuinã prouidentiam in dubium vocant, itaque vt hanc esse credat, miracula efflagitant: multi dicũt, *Quis ostendit nobis bona?* fierine potest, vt Deus qui in cœlestib. illis, & aereis fornicibus habitat, qui nutu suo atq; imperio tot regna & prouincias moderatur: Angelorum scilicet in cœlo, hominum in terra, auium in aere, piscium in aquis, animarum in purgatorio, dæmonum in locis inferis; Deus inquam, hominum curam suscipiat, & erga eos prouidentiam suam singularem declaret? adeo vt nihil circa ipsos fiat, quod non Deus sciat, & perfectum habeat. *Domine, volumus à te signum videre.* O gens praua & adultera, impij, inquam, & athei: *Interroga patres tuos, & dicent tibi.* Repete priorum temporum memoriam, scisscitare à maioribus, vetus testamentũ perscrutare, ac plurima signa reperies: Corui Eliæ in deserto panem suppeditant: Angelus Prophetam è Iudæa in Babylonem capillis arreptum transfert, vt captiuo qui in lacum leonum coniectus erat prandium deferat, Cœlum pistoris vice fungitur, ac quadraginta ipsis annis sexcẽta hominum millia in deserto manna pascit. Exclamem igitur, ô prodigia immensa! ô prouidentiam Dei singularem! an non hinc satis colligi potest, singularem hominum curam Deum gerere.

Deut.32.

3.Reg.17.
Dan.14.

Exod.16.

Psal 94. *Hodie si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda vestra, sicut in exacerbatione, secundum diem tentationis in deserto, vbi tẽtauerunt me patres vestri.* Aliud signum non quærite, nisi signum Ionæ Prophetæ, maius miraculum è cœlo importune efflagitate. Vnum hoc sufficit, vt in aduersis solamen, in dubijs animum, in angustijs spem suggerat. Ionas duplici angustia conclusus, ventre scilicet ceti, & ceto in ipsis aquis, nunquam sperare destitit. *Et ego dixi, Abiectus sum à conspectu oculorum tuorum, Verumtamen rursus videbo templum sanctũ tuum.* Daniel in medio leonum constitutus animũ non contraxit, Ioseph in captiuitate positus non dimisit, Ionas in ventre ceti sustinet, & auxilium Domini exspectabat. In hoc signo vinces ô anima mea, hoc sufficiet, & plusquã sufficiet, vt inter fortunæ procellas constituta non desperes, at *spera in Deo & fac bonitatem* Deum time, & in eum confide: *ipse enim deducit ad inferos & reducit*, per tristia & aduersa deducens, & per læta ac prospera reducens.

Ion.2.

Dan.14.
Gen.39.
Ion.2.

Psal.15.
1.Reg.2.

Reuocate hic in memoriam, quod circa Christum quondam gestum, afflictis solatio est. Ille namque cruci affixus, crudele supplicium pertulit, ac mortem durissimam sustinuit, verum magna cum gloria deinde post triduum à mortuis resurrexit. Ad eũdem plane modum, ô homo, si crux tibi angustiarum toleranda est, si calamitatibus premeris, spera resurgere, & idem ipsum signum quod in Iona peractum fuit, in te peractum iri spera; noli dicere, quod dixit olim filia Sion, *Dereliquit me Dominus, Dominus oblitus est mei:* statim enim subjungeret Dominus: *Nunquid potest mulier obliuisci infantem suum? & si oblita fuerit, ego non obliuiscar tui.* O animarum nostrarum zelator Deus! fatemur & scimus, nũquam te nostri obliuisci posse, nimis enim profunde nos pectori tuo infixos & quodãmodo insculptos habes, idque clauis quibus in cruce confixus es.

Matth.27.

Isa.49.

Deinde ipsi sunt hæretici, qui semper miracula efflagitant, & nunquam nõ signa quęrunt. An non auditis, qui semper inclament, Vos Papistæ, vos Romani Iesum in Sacramento Eucharistiæ præsentem adesse dicitis; *non credam nisi videro.* neque enim vlla rei verisimilitudo est, volumus à te signum videre. Idipsum fecit & Herodes, qui a Domino tẽpore Passionis signum aliquod videre cupidus erat. Fecerunt idipsum & Iudæi, qui eundem Dei filium cruci affigentes, clamarunt, *si filius Dei est, descendat de cruce, & credemus ei.* Verum hi Domino non amplius cruci affixo, sed sub speciebus Sacramentalibus latitanti plenis buccis conuitiantur, & clamant, *Si filius Dei est*, hoc est: Si corpus eius in Eucharistia adsit, efficiat vt videmus, & credemus & adorabimus. Eximie magister noster, doctor Sorbonice, *volumus à te signum videre.* Tu porro minister Caluinistas adsis, & sexcenta tibi signa producam. In Exodo manna, eius Sacramẽti signũ videbis, & Agnũ Paschalem item alterum, in Genesi vero sacrificium Melchisedech. an non vera tibi illa videntur

Hæretici miracula quoque postulant.

Luc.23.

Matth.27.

Exod.16.

Exod.12.

Gen.14.

esse

esse signa? Vis videre miracula: aperi oculos, & caliginem ac velamen cæcitatis ab ijs remoue, ac cum Propheta regio dicito, *Reuela oculos meos, & considerabo mirabilia de lege tua.* Pertinaciam exue, fidem & humilitatem q; amplexus, & videbis hic substantiam vnam in aliam conuerti, accidens sine subiecto subsistere, quantitatē sine loco esse, ac corpus plurimis locis existere, nullum tamē locum occupare, corpus inquam glorioſum non demonstrans gloriam, an non hæc vere miracula dicenda sunt? an non tibi hæc signa certissima esse vidētur? nihil tu horum omnium credis, at credit Dauid dicens, *Memoriam fecit mirabilium suorum misericors & miserator Dominus, escam dedit timentibus se.* Quamobrem qui omnia miracula, quæ è cœlo proficisci possunt, in vnum conglobata, ac veluti in compendium redacta videre desiderat, ad Sacramentum hoc accedat: Deus enim, cum corp⁹ hic suum nobis in cibum elargitus sit, omnia profecto miraculorum genera simul veluti in scenam produxisse videtur.

Psal. 118.

Psal. 110.

Obiicit hæreticus nullum amplius in Ecclesia miraculum patrari.

Ne vlterius procedatis, ô Romani, inclamant etiam ministri, dicitis virtutem & potentiam miraculorum in vestra Ecclesia reperiri, atq; hanc de Babylone vestra opinionem diffunditis: Sed ipsum falsissimum est. nihil enim adeo ab ea alienum. iam enim à longo tempore fons ille miraculorum exaruit: cum fide vbiq; gentium diffusa, & stabilita, amplius iam necessaria non sunt. Erras insensate ministelle, erras, & quidem crasse, & ignoranter. Si enim Centuriatorū vestrorum centurias, eorumq; annales legisses, vidisses proculdubio, vt vbique ad singulos annos, ad singula sæcula, miracula, vsq; ad vndecimum sæculum enucleate enumerent, ac nil nisi miracula concrepent. Si temporis ratio permitteret: equidem te per omnes veterum annalium memorias, perq; historiarum omnium campum exspatiaturus deducerē, simulq; tibi ad oculum ostenderem miracula ad nostra vsque tempora, & in hodiernam vsque diem in Ecclesia vigere ac permanere.

Centuriatores miracula enumerarunt, quæ in vnoquoque sæculo cōtigerunt, idque vsq; ad sæculum vndecimū.

Nostin vero in quo miraculorum operatio consistat, aut quam ob causam Deus eadē fieri permittat: ipse tibi per transennam dicā, non tam ea ad confirmationē aut stabilimē-

Miracula potissimum fiunt, vt per eadem Dei

tum fidei: q̄ ad gloriæ diuinæ manifestatio-

gloria manifesta redditur.

nem fieri: quin & aperte te docebo, etiam hodierna die & quotidie, in Ecclesia miracula patrari. At non tibi ipsa Ecclesiæ Sacramenta vera esse miracula videntur? An nō vere miraculum videri queat, aquam quæ corpus in Baptismatis Sacramento lauat, animā simul à peccato abluere? an non miraculorum omnium maximū sit, peccatorum ad gratiā reditus; & iustificatio, quā quotidie in Ecclesia fieri cōspicimus? Sane, vt vere doctor Angelicus, Scholasticorum facile princeps; Sorbonicorum columē, ac religiosorum decus, D. Thomas ait, *Iustificatio & remissio peccatorum est maximum opus Dei*, quotidie tamen eam in Ecclesia contingere videmus. Quin etiā ignis ille infernalis; qui in damnatorum animas, & in dæmones agit, qui spiritus sunt huiusmodi actionum incapaces (cum purgatorium ipsum denegetis) an non cum miraculo illic agit & operatur? Quamobrem gens praua & adultera, nolite amplius signū quærere, aliud non habebitis quā Ionæ Prophetæ; & nisi eodem quo Niniuitæ modo pœnitentiam egeritis, simili flagello castigabimini, ac simile periculum incurretis.

Quotidie adhuc in Ecclesia miracula fiunt.

D. Thom. 1. 2 q. 113.

IV.

Verum iam satis superq; vos è nobis signa postulastis Caluinistæ, iam nos è contra à vobis signa postulamus & miracula: *Magister volumus à te signa videre*, qui sitis, vnde missi, quādo veneritis, & quid inter nos agatis? Ad eundem planē modum olim Tertullianus Valentinum & Apellem vtrunq; hæreticum interrogauit, *Qui estis vos, quando veniſtis & vnde veniſtis, quid facitis inter nos?* declarate nobis qui sitis, ostendite nobis miracula. Caluine volumus à te signum videre, cum nimirum te missum extra ordinē iactas: Alcoranus tuus recens est; nuper inuētus, bibliis nostris penitus repugnans: cum tua reformata Religio scateat paradoxis, plena sit prodigiosis doctrinis, cum omni antiquitate pugnās, blasphemiis, sacrilegiis, cōtradictionibus, priuationibus, negationibus, reb. nullius momenti, & apinis tricisq; ac germanis gerris sit refertissima: interea tamen immediatè à Deo te missum iactitas; profer igitur tua miracula, producte tuæ auctoritatis testimonia, pmas quib. tibi credere possimus lit-

Lib. de præscript. hæret.

Ostendant hæretici miraculis, à quo missi sint.

Mm teras,

teras, profert tabulas, *Volumus à te signum videre*.

Quemadmodum enim in omni bene instituta republ. læsæ maiestatis crimen haberi cõsueuit, si quis absq; plena Principis auctoritate milites cõscribere, & exercitũ in regno aliquo colligere conetur. Ita quoque tu Caluine, (proh rem indignissimã!) tympana pulsare, & tubam inflare in omni Ecclesię dominio ausus es, ac milites cauponarios, leuis armaturæ equites, lurcones & helluones & homines insensatos conscribere, non exhibitis litteris quib. te missum ostenderes auctoritatem stabilires, nõ exhibito breui aliquo, aut decreto magni illius Ecclesiæ Monarchę. Vere igitur vos læsæ maiestatis rei: tum diuinæ cum humanæ: vos rebelles, vos turbulenti: vos deniq; seditiosi estis, ita vt vere Pontifex dixerit Innocentius: *Innoc. III. de hæret. c Cum ex iniuncto.* *Nõ sufficit, quod quisq; dicat se esse missum à Deo, hoc enim omnes hæretici iactitant, sed oportet suam missionem probare per miracula.*

Omnes quotquot à Deo missi fuere ad nostram doctrinam edocẽdam, semper donum miraculorum patrandorum habuere.

Hinc igitur discatis oportet, ô Catholici, & vos imprimis, qui seducti & errore excæcati estis: omnes hosce ministros pseudoprophetas esse, cum nunquã opere aliquo supra communem naturæ ordinem edito, vt ipsa miracula sunt: vnde missi & à quo commonstrare potuerint: & cum summus ille Deus nunquam legem aliquam promulgauerit, q̃ non simul & miraculis confirmarit: & cum nullum vnq̃ in mundum ad nouam aliquam doctrinam docendam miserit: quem nõ pariter & miraculorum dono decorauerit, vt ij ad quos missi erant, & quib. prædicaturi venerant, hinc crederent illos à Deo vere esse destinatos. Videó Eliam in legẽ Moysis cum Prophetis Baal disputantem ad miraculorum patrationem descendere. Lex ipsa in monte Sinai dabatur cum sonitu tubarũ & fulgurũ, *3. Reg. 18.* *Exod. 18.* *& ecce cœperunt audiri tonitrua, ac micare fulgura & nubes densissima operire montem, clangorq; buccinæ vehementius perstrepebat.*

Quo quid aliud edocemur, quam legem & doctrinam à Deo missam, & mittendam, semper miraculis stabiliendam, vt iis quibus annuntiaretur, de eius veritate cõstaret. Moses à Deo electus & missus, vt in Ægypto populi rebus patrocinaretur, & Pharaoni; quo Hebræos captiuitate solueret, suggereret, virgam habuit miraculis insignẽ, quæ in testimonium esset eum vere & legitime à Deo missum. *Exod. 4.* Daniel Propheta ab eodem, & ad idem omnino negotium in regnum Babylonicum missus miraculorum donũ habuit, vt somnia explicaret, cogitationes internas aperiret, & intimos animi recessus declararet, leonum feritatẽ compesceret, instar agnorũ eos mansuetos redderet, vt senes impios & peruersos conuinceret, innoxias Susannas defenderet, Regum deniq; cogitationes interpretaretur. *Dan. 14.* An non vere nobis illa miracula videntur? Ipse quoque Dei filius Iesus Christus, à Deo ipso sine vllo medio in hunc mundum missus, vt legem gratię hominibus promulgaret, miraculorum virtutem cunctipotentem secum attulit, *Opera quæ ego facio, ipsa testimonium perhibent de me* ipse quoque Satan tenebrarum princeps, scire desiderans num austerus ille ieiunator in deserto, vere Dei filius esset, petijt vt miraculum aliquod ederet, *si filius Dei es, dic vt lapides isti panes fiant.* Diceris quidem inquit oppugnator, Messias esse, ac nouus Hebręorum legislator: at ipse mihi persuadere vix possum, nisi miracula à te videam patrari, *dic ergo vt lapides isti panes fiant*: hinc ostende missionem tuam. An non meministis legationis illius quã Ioannes Baptista ad Christum destinauit? in qua cum legati à Christo petijssent, *Tu es qui venturus es, an alium exspectamus?* Tune Messias es? tune Filius Dei es? tune ille legislator quẽ in lege promissum præstolamur? Christus aliud nõ respondit, quã quæ patrabat miracula, dicens: *Ite dicite Ioanni, cæci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, mortui resurgunt, & pauperes euangelizantur.* Ac si dicere voluisset: Ite: ne amplius dubitetis, miraculis eum me esse demonstro, cum cæcis visum, claudis gressum, leprosis sanitatem conferam, mortuos deniq; ad vitam reuocem. Atq; hæc missionis meæ sunt insignia, ac literæ patentes. *Ioan. 10.* *Matth. 4.* *Matt. 11.*

Christus nouam doctrinam promulgaturus miraculorum donũ habuit.

Hinc igitur manifestum euadit, eos qui à Deo sese ad nouum Euangelium prædicandum missos gloriantur, litteras extraordinariæ suæ missionis in promptu habere debere, donum scilicet miraculorum. Quamobrem

eum

cum vos Caluinistæ hac de re gloriemini, & huiusmodi vos esse iactitetis: exhibete nobis sigilla vestra, tabellas, paragraphos, ac signa litterarum vestrarum. Hoc ipsum quoque olim à Gnosticis testis ille antiquitatis requirebat Tertullianus, *Probent*, inquit, *se nouos Apostolos esse. Volo virtutem eorum proferri: agnosco vero maximam virtutem eorum, qua Apostolos in peruersum æmulantur. Illi enim de mortuis suscitabant, isti de viuis mortuos faciunt.* O diuinam & omni laude dignissimam sententiam! irridet ille hæreticos ac quodammodo nefaria Caluini miracula præsagit, quib. hominem, quem viuum ad vitam reuocare putabat, mortuum reddidit, vt multi auctoritate graues scriptores, ac cum primis Surius & Bolsecus commemorant.

Lib. de præscript. Irridet sui temporis hæreticos Tertullianus, quod miracula edere non possent.

Ipse quoq; Des. Erasmus, licet non vsque adeo boni in fide Catholica nominis, Lutheranos semper exagitabat, ac miracula ab ijs efflagitabat: atq; hoc inter cætera: *Non credebatur Apostolis, nisi miraculis fidem astruxissent doctrinæ: nunc quilibet sibi postulat credi quod affirmat, se habere spiritum Euangelicum. Apostolis quoniam excutiebant viperas, sanabant ægrotos, excitabant mortuos, ita demum creditum est, & vix creditum est paradoxa docentibus. Nunc cum iuxta communem opinionem adferant pœne τὰ δοξότερα nullus adhuc illorum exstitit, qui vel equum claudum sanare potuerit.* O verba omni præconio dignissima, & quam bene hæc scripsisti Erasme?

Erasmus in diatriba sua de lib. arbitr.

Lutherus porro auerno oriunda pestis, quæ totam Germaniam contagio suo infecit, impudenti sane & arroganti respõso hoc à se auertere conabatur: ita namq; in comment. in Ps. 44. *Eructauit*, scripsit, *Obiiciunt*, inquit, *Papistæ fidem me meam, & doctrinã miraculis non confirmasse. Quibus respondeo, hoc maximũ esse miraculum, & maius miraculis vnquã factis, quod doctrina mea in tam breui tempore sine vllo miraculo se dilatauerit.* Notate quęso perfrictam hominis frontẽ & supercilium. *tantum hoc* namq; *miraculi habet, quantũ lapides deorsum tendere.* aiebat magnus ille Angliæ Cancellarius Thomas Mor. ipsa etenim morũ libertas, ipsa voluptatis concessio, & conniuentia in sceleribus, ipsa coquina ac taberna, homo scelestissime, tãtam tibi hominum multitudinem adiunxerunt, vt mirum non fuerit, doctrinam illam ad vulgi aures & palatum accommodatam, in tantum tantillo tempore inualescere ac propagari potuisse.

Lutheri arrogans responsum.

Audite egregium, huicq; rei maxime quadrans Callistę meretricis apophthegma: quæ cum Athenis, vbi corpus suum vulgabat, plurimorum adolescentum animos, qui Philosophiæ operam dabant, voluptatibus inescaret, atq; à scholis auerteret, quadã die Socrati iocans dicebat: Qui fieri dicã doctissime Socrates, vt doctrina & philosophia tua neminẽ amasiorum ad te queas adducere, quãdo tot ipsa ludo tuo adolescentes amoribus meis irretitos, abduco. Cui Socrates quam promptissime respondit: *Tu ad voluptatis decliuia, ego ad virtutis ardua traho:* atq; ita non est mirum plures tibi adhærescere, teque sequi. Orientis ille Antichristus Mahometus, dicere solebat, Christum quidem miraculis fidem suam cõfirmasse, armis vero & gladio se suã: at vos Luthere & Caluine merito vos vestrã libertate voluptateq; astruxisse, dicere poteritis. Porro, hæretici nolite amplius signum quærere, nolite miracula efflagitare: constat quippe vos pseudoprophetas esse, ingestos ac quodãmodo intrusos lupos, ac ministros Satanæ. Missionem enim non ostenditis, auctoritatis datæ decretum vobis non est, patentes denique non exhibetis. Quamobrem Catholici hos veluti pestes & orbis perniciem remis velisque fugite, ac furias hasce infernales cauti pertimescite.

Callistæ meretricis dictum Socrati.

Mahometus aiebat se doctrinam armis stabiliuisse.

Tu porro fidelium omnium caput, Ecclesiæ princeps, hæresum exstirpator, qui facis mirabilia magna solus, quiq; miracula in Ecclesia cum necesse, & visum fuerit, operari nõ cessas: hodierna, quęso, die ea in peccatorum gratiam declares, *gens praua* namq; *signũ quærit.* Operare quæso magnum hoc miraculũ, iustificationẽ sc. eorum, peccatis eorũ ignosce, vincula quib. captiui detinentur disrumpe, atq; è peccatis, in queis veluti sepulti & obruti iacent, educito. Genti a. huic adulteræ, hæreticis, sc. ac Nouatoribus aliud signũ dare noli, quã vt, ô Domine, qui *non vis mortẽ peccatoris* ad te conuertantur: aperi igitur & reuela oculos eorũ vt errore agnito ad te reuertãtur, voluntates eorũ immuta, animos

Ezech. 33.

peruicaces emolli, ac misericordiam ad te reuersis exhibe.

Feciſti, ô Domine, tot in Ægypto prodigia, tot miracula ad vnius Pharaonis animũ emolliendum feciſti: idipſum quoq; in tot animarum obduratarum ſalutem præſta: reduc ad Eccleſiæ tuæ caulam oues errantes, ô paſtor benigniſſime: vt tam ipſi quam nos, ſub eodẽ Deo, ſub eodem Redemptore, eodem paſtore, & in vna eademque Eccleſia viuentes humiles tibi hac in vita gratias, & laudem in altera reddamus. Amen.

FERIA V. POST DOMINICAM I. QVADRAGESIMÆ.

Partitio.

I. Quanta vis inſit orationi.
II. Quæ ſint partes orationis & orantis.
III. Quæ voces Chananææ, quæ Chriſti.

Domine fili Dauid miſerere mei, filia mea male à dæmonio vexatur. Matth. 15.

FIGVRA.

2. *Reg.* 14. CVM vidua illa Thecuitis vnicum qui ſibi reſtabat filium, quemq; illa ſingulari amore proſequebatur, ad mortem poſtulari, ſupplicijſque iam iam à coguatis ſubijciendum videret: gemens atque oculos lachrymis ſuffuſa Regi Dauid principi ſuo ad pedes ſupplex procidit, humiliq; obſecratione ne ſe ſemenq; ſuum deleri & familiæ nomen extingui ſineret, ac filio vitam hanc & communem ſpiritum concederet, poſtulauit. Id ipſum mihi hodierna die videre hic videor Auditores. Ecce enim hic mulierem Chananæam in ſcenam prodeuntem: quæ cum filiam ſibi chariſſimam, quam illa, vti oculos diligebat, ab æterna iuſtitia ad necem poſtulari videret, vt de ea tartarei illi Carnifices, id eſt, diaboli, ſupplicium, miſere eãtorquendo, ſumerent, Redemptori Ieſu Chriſto, Domino ſuo naturali ſupplex ad genua aduoluta eſt, & lachrymans ac ſuſpirans filiæ ſanitatem ſuique conſeruationem efflagitauit. Inſigne argumentum eſt, Auditores, latius id vobis deducendo explicabo, ſi Virgini prius ſalutationem impetrauerimus: dicamus igitur cuncti:

AVE MARIA.

I. Influxus cœleſtes maximè admirantur Philoſophi.

Sublime illud ingenium Ariſtoteles, & omnis quotquot à duobus aut tribus annorũ millibus exſtitere, Philoſophorum turba, nihil adeo in rerum natura, quam occultas illas qualitates in cœlis latitantes, quos influxus vocamus, admirati ſunt. Magna quippe eorum vis & potẽtia: adeo vt omnia, quæ ſupra communem naturæ curſum in elementorum diſpoſitione cõtingunt, eiſdem velut cauſæ primariæ, ac ſingulari aſcribi queant & imputari. Si enim ab iis cauſam fluxus & refluxus in mari, & quid Euripum reciprocare faciat, quid metalla ſub terra ſita excoquat ac ſublimet: quid in oſſibus medulla exſiccet, ac redire cogat: cur magnes ferrum, ac ſuccinũ paleas & feſtucas ad ſe trahat, inquiras: nulla alia ratione data, ad influxus cæleſtes & operationes occultas ſtatim deſcendent.

Influxus oculti orationis lõge maiores & præſtantiores ſunt influxu illo cæleſti, eorumque effecta magis admiranda: vires eorum naturam ſuperant, ac longe ſupereminent. Senſit hoc vt præclare omnia, flumen illud aureum eloquentiæ Chryſoſtomi, in homilijs in epiſtol. ad Epheſios: *Orationis*, inquit, *vis naturam ſuperat*, vires porro eius iam aperiam. Influxus orationis ſunt longe præſtantiores influentibus cæleſtibus. *Chryſoſt. Commen. in Eph ſer. 13.*

Fuit ipſa Moyſis & Aaron oratio, quę terram fecit dehiſcere, vt Core, Dathan & Abiron deuoraret. Fuit oratio, quæ maris Rubri ſinum aperuit, ac ſexcenta hominum millia, præter vxores ac pueros ſicco pede traduxit. Fuit trium puerorum oratio, quæ rabiem caminicohibuit, calorem compreſſit, ardorem & flammam in fornace Babylonica exſtinxit. Fuit Ioſue magni illius Iſraelitarum ducis oratio, quæ ſolem ſtare fecit, & vlterius vetuit procedere: atq; Ezechiæ, vt eiuſdem è cõtra vmbra retrocederet. Quid plura? Eliæ oratio omnẽ cœleſtium influxuum curſum impediuit, atq; omnium Planetarum potentiam virtutemq; ad nihilum redegit, adeo vt tribus ipſis annis & medio, pluuia in ciuitatem Samariæ non deſcenderet. Oratio ignem cœlo

Num. 16. *Exod. 14.* *Dan. 3.* *Ioſ. 18.* *Iſai. 38.* *3. Reg. 17.*

fecit

3.Reg.18. 3.Reg.16. 4.Reg 4. Mirabiles orationis effectus.

fecit descendere, & hunc ita vehementem, vt etiam lapides & saxa consumeret. Oratio denique mortuos resuscitauit, farinam multiplicauit, oleum per Prophetarum manus fecit in immensum excrescere.

Anne vnquam de huiusmodi influxibus loqui audiuistis ô Philosophi? Anne potest corpus, quadraginta dierum spatio, sine cibo, solo naturæ auxilio, integrum permanere? Præstitit id oratio, primo quidem in Moyse super montem Sinai. deinde in Elia, in solitudine Horeb: ac longo deinde post tempore, in desertis Palæstinæ locis, in Seruatore nostro Christo Iesu. Anne natura efficere potest, vt corpus solidum, ferrũ quoq; & quidquid graue est, super aquas instar pluuiæ supernatet? Efficit oratio. Video namq; Petrum super mare veluti in terra ambulantem, & in aquis non secus ac in pauimentis incedentẽ: *& descendens Petrus de nauicula ambulabat super aquam.* Video ad Helisæi jussa ferri frustũ velut leue & plumeum in flumine natitare. Vere igitur, ô admirandam orationis vim! exclamem.

Exod. 34. 3.Reg. 19. Matth. 4. Matth. 14. 4.Reg. 16.

Piscículus remora cũ oratione collatus. Arist. l. 2 de hist. anim cap. 14.

Tradunt naturalium rerum scriptores in mari piscículum esse, Græcis quidem Echineida, Latinis vero Remoram dictum, cuius hanc esse vim aiunt, vt etiam in medio Oceano plenis exspaitantes velis, ac ventis tumẽtes naues sistat: huic si orationem pisciculo similem dixero, haud multum mihi erraturus videbor: ipsa namque est piscículus in lachrymarum mari natitans: Ipsa est Remora, quæ maximas licet naues in mari mundi huius fluctuantes vnico momento sistit ac moratur. Euagentur & discurrant maxime tentationum infernalium naues, prout lubitum fuerit, ventorum procellæ, quantum potuerint, insurgant: minimus ille piscículus oratio, in pectoratis vndis euagatus, potis est illas sistere, atq; tranquillitatem superinducere.

Plut. in conuiuio sept. Sapien.

Anne meministis disceptationis illius & disputationis, in docto illo septem Sapientũ conuiuio habitæ, inter Philosophos & Reges, vt quid in mundo fortissimum foret, hac ratione inquirerent & intelligerent. In quo cum Æthiopiæ Rex sententiam dixisset ipsã rerum dominam Fortunam omnibus fortitudine antecedere: eius opinione Thales cõfutata esse dixit necessitatem, quippe quæ omnia & perfringeret ac domaret. O miseri ethnici! nondum aliquis vestrum ad veritatẽ peruenit, vestra mihi venia in hanc liceat disputationẽ descẽdere, sinite me meum quoq; symbolũ conferre, ac libere quid sentiã exponere: nullus adhuc vestrum veritatis scopum tetigit, quare ego pro meo symbolo dico, omnium rerum fortissimã esse orationem. Illa namque dæmones fugat. *Hoc genus dæmoniorũ non ejicitur nisi in oratione & ieiunio.* Illa siquidem de Angelis triumphat. Iacob Patriarcha tota nocte cum Angelo luctatus, adeo eum defatigauit, & orando obsecrandoq; molestus exstitit, vt cum benedictione ab illo dimissus sit. Hic Iacob ipsa est oratio, quæ cælo quodammodo importuna existẽs, ac precibus veluti fatigãs, impetrat quod postulat, victoriamq; insignem consequitur: *regnum* quidem *cœ orum vim patitur, & violenti rapiũt illud*, ante omnia vero ipsæ preces & oratio.

Gen. 23.

Potens ille Monarcha Assuerus, cẽtum ac vigintiseptem prouincijs imperitãs, ab India nimirum vsq; Æthiopiam, in tantum venustate ac pulchritudine humilis Estheris captus fuit, vt eius sese meritis submittens, vltro ac sponte ei promiserit quidquid illa demũ esset postulatura, *Etiam si dimidiã partem regni petierit, dabitur tibi* An non tu ô speciosa Esther, adeo regi grata existens, præstantiam & excellentiam orationis declaras? haud dubie oratio est venusta illa regina, tantis meritis gratijsq; decorata, vt summus ille ac cælestis Assuerus, verus totius mundi rex, amore eius fuerit irretitus, vt omnia postulata libentissime concedat, *Omnia quæcumq; orãtes petitis, credite accipietis, & fiet vobis.* Quam igitur grata & cara oculis diuinę maiestatis existis? tu enim es delitiæ Altissimi, cœlo gratissima, te nihil in mundo aut fortius reperitur aut validius, tu Deum superas, idq; in manu fœminæ, & ipsius quidẽ peccatricis, imo vero Chananææ. Atq; hæc esto concionis nostræ & Euangelij hodierni materia. *Egressus Iesus secessit in partes Tyri & Sidonis, & ecce Chananæa.* De Chananæa igitur hac, deque eius obsecratione verba faciamus, ac deinde de responso, quod à Domino accepit.

Esther. 3.

Oratio collata cum regina Esther

Marc. 11.

Ac primo quidem, mulier hæc Chananæa

dicta fuit, quod de progenie Cham qui filiorum Noe vnus fuit, vt Lactantius Firmianus ait, orta esset, qui cum maledictus à patre fuisset, in eam mundi partem secessit, quæ hodie Arabia nominatur : & eam nomine suo Chanaan nũcupauit, è qua fœmina hæc progenita fuit, vnde Chananæa nuncupata est. Verum ô animæ piæ ac fideles, si ipsam orationis tabulam ad viuũ coloribus suis depictã, ac pulchritudine, feruore, & reliquis suis insignibus ac proprietatibus adumbratam, nunquã videre vobis contigit: hęc profecto mulier eã manu sua delineatam apertissime demonstrabit. Nihil sane vnquã huiusmodi vidisse memini. Ostẽdit illa hic fidem, qualem vix quisquam credat, *O mulier magna est fides tua.* Patientia & perseuerãtia incredibili sese munit, *Ecce clamat post nos*, aiunt Apostoli: humilitatem præfert admirabilem, cum se pauperem catellam vocat: *etiã Domine, nam catelli edunt de micis.* Atq; hinc discamus oportet, orationem sine fide nullius penitus esse momenti, sine humilitate deficere, sine perseuerãtia nihil obtinere. Ita vt currus triumphalis orationis, tribus illis insignibus rotis feratur, quibus si quartam, nempe charitatem, adjunxeris, igneum illum Eliæ currum habueris: ille namque igneo curru in cælum translatus fuit, quemadmodum sacra scriptura ceu rem admirabilem & miraculi plenam ob oculos ponit, at oratio rem longe mirabiliorem efficit: quippe quæ currus est, qui quatuor rotis fertur, igne charitatis exæstuans, & animas non per aerẽ, vt currus ille Eliã verũ ad tertiũ vsq; cœlum, vti D. Paulũ, transferens & subleuãs.

Lib. 2. c. 14.

Oratio in curru quatuor rotis inuecto triumphat.

4. Reg. 2.

Oratio animas instar S. Pauli vsq; ad tertium cœlum rapit.

Chananæa igitur hęc mulier præclaris hisce virtutib. decorata, *Egressus de finibus illis*, terrã Chanaan, id est, maledictionis, relinquẽs, in Iudæam venit & Christum Dominum accessit. O felicem accessum, ô fortunatum aditum! Iesus ille mitissimus accedit, & humilis illa Chananæa obuiam processit. Quibus in rebus insignia mysteria latitare credẽdum est. Hinc etenim discatis oportet, peccatores, quantis spatijs Deus è cœlo cum gratijs & benedictionibus descendit, ijsdem vos è terra Chanaan, id est, peccato, mundum relinquẽdo egredi, & quando gratiã suam præuenientem offert, eidem cum gratia cooperante debere obuiam procedere, ita vt quemadmodum Deus à parte sua progrediatur, ita vos à vestra similiter progrediamini. Quod insignibus vobis allegorijs & similitudinibus declarabo.

Vt Deus gratiam nobis offert, ita quoq; ad eam recipiendam anima præparanda est.

An non meministis eius, quod in Numerorum libro legitur? quomodo scilicet duo viri in desertum Sinai venerint, botrum è vitibus Chanaan humeris suis in vecte portantes. Quare edoceris peccator botrum salutis tuæ, quamdiu in deserto mundi huius erras, & habitas, adeo grauem esse, ac tanti ponderis, vt à duobus ferri eum necesse sit, à Deo scilicet, hinc tibi bona inspirante, & à te illinc gratiæ datæ cooperante.

Christus Dominus onustus ad montem Caluariæ progrediens, cruci portandæ solus sufficiens præ pœnarum dolorumq; acerbitate, non fuit, opus scil. erat vt Simon Cyrenæus ei succurreret, vnde factũ est, vt duo simul onus hoc portauerint. Quo quid aliud declaratum fuit, quam Deũ solum saluti nostræ non intendere, verum nostrum quoque esse manum operi admouere, ac crucem cum eodem ferre. Ipse quidem pro nobis satisfecit, & pro totius mundi salute in cruce mortem passus est: hæ eius partes fuere: verũ nos nobis eius satisfactionem, ac merita passionis & crucis applicemus, hæ erunt nostræ.

Matth. 27.

Solus Deus salutem nostram operatur, homo simul cooperetur oportet.

Axioma hoc est Aristotelis, quod huic rei optime visum est quadrare, *homo hominem generat & Sol*, de justificatione autẽ merito dicere poterimus, *Deus & homo saluant hominẽ.* An nõ nouum hoc & insolitum videtur ô docti? Testem huiusce rei habeo Aug. *Qui fecit te sine te, non potest saluare te sine te.* Deus in molari huius creationis fine vllo tuo labore aut molestia contriuit, verum nisi tu ipse cooperaris saluare te non valet, esse tibi solus dedit: at salutem solus dare non potest. Egregium porro & illud est, quod Scala Iacob vna extremitate tangebat cælum & altera terram, ipsiq; Angeli eidem innitebantur. Scala justificationis extremitate vna quæ Deum gratia sua præuenientem repræsentat, tangit cælum, altera vero terram, id est, hominem cooperãtem, ac in ea animæ discurrũt, atq; instar Angelorum saluantur. An non hæ præclarę figuræ sunt; modo veram historiam declaremus.

Aristot. 2. Phys.

Gen. 16.

Et ecce

Et ecce Chananæa egressa de finibus illis. Eisdem quibus Iesus spatijs è Sidone & Tyro venerat Chananæa è Chanaan, & finibus eius egressa est. O rem notatu dignissimam. Mulier hæc, vt Euangelij verba sonant, non modo maledicta hac terra egreditur, verum etiam omnibus finibus eius. *Egressa est de finibus illis.* Neque enim satis est peccatum relinquere, verum ex omnibus quoq; eius finibus nos egredi necesse est, cunctaq; peccati occasiones fugere. Non satis est, ô matronæ, peccata sacerdoti confiteri: nõdum finibus eorum egressæ estis. Video quippe adhuc cineres & pulueres in capitibus vestris, non quales in die cinerum pœnitentiæ loco vsurpastis. Video adhuc tinctas illas genas, ac purpurissatam faciem, video ad vos nudo pectore lasciuientes, video etiamnum fastigiata illa crinium paramẽta, ac calamistratos capillorum nodos. Verum omnib. hisce occasionibus egrediendum est, huc vos hodie Chananæa illa inuitat, atque hanc in rem nouas adhuc figuras notate.

Non satis est peccatũ relinquere, verum fugendę sunt quoq; peccati occasiones.

Figuræ.

Præceperat olim filijs Israel sub Pharaonis imperio constitutis Deus, vt cum tota familia, gregibus omni deniq; substantia Ægypto egrederentur. *Cuncti greges pergent vobiscum, nõ remanebit ex eis vngula* Quadrat hoc in vos, ô peccatores, qui sub duro infernalis illius Pharaonis imperio & captiuitate detinemini. Egredi vos Ægypto vult Deus, peccata sc. ac nullam in eo occasionem relinquere, quæ fortassis iterũ ad id vos inuitaret. Loth è Sodoma cum tota sua familia egressus est, nihilque in ea reliquit, cuius amor eodem illum compelleret. Egredimini igitur vos Lothi, & egredimini peccatores è Sodoma, id est, flagitijs & peccatis vestris, timete fulmina, credite Angelis, confugite ad montes pœnitentiæ. verum cum tota familia, auferte omnes prorsus occasiones, quæ vos, eodem vt rediretis, forsitan inuitarent; & cogerent.

Exod. 10.

Gen. 19.

Exod. 32.

Non satis fuit Mosi idolum & vitulum cõflatilem comminuisse: verum eum totum in cineres redegit, *arripiensq; vitulum quem fecerant, combussit & contriuit vsq; ad puluerem, quẽ sparsit in aquam ac dedit ex eo potum filijs Israel.* Signum hoc est, Auditores non sufficere idolum peccati disiicere ac comminuere: verum penitus id ex animo euellendum, & cineres eius deuorandos, id est occasiones, quibus iterum ad committendum incitaremur: cineres quoq; illius digerendos, vt nulla eorum amplius restet memoria. Saul Rex Israel à Deo mandatum acceperat, vt Amalec exstirparet, omnemq; exercitum eius deleret, quin & ipsa quoque animalia occideret. *Perijte Amalec & demolire vniuersa eius.* Sub obscuris illis inuolueris latitant eximię res Amalec sc. id est, peccatum esse percutiendum & simul omnia quæ ei adhærent, etiam minimas occasiunculas euertendas.

1. Reg. 19.

En vobis aliam adhuc allegoriam è Leutico: quando scil. victima aliqua in sacrificiũ pro peccato offerenda erat, mãdauerat Deus vt omnia extra castra cremarentur, donec in fauillam redacta essent. lex autẽ hæc est: *Cremabitur in altari tota nocte: tolletque sacerdos cineres, quos vorans ignis exussit, & ponens iuxta altare auferet eos extra castra, & vsq; ad fauillam consumi faciet* An non hoc ad nostram doctrinam mandauit Deus, vt quando scil. sacrificium peccati nostri facimus, atq; id immolamus, extra mundum faciamus, vt omnia igne charitatis & contritionis flamma comburantur, nihil vt remaneat reliquum, nec subjectum, vel occasio, aut minima tentatio, in cineres id etiam redigendum est, nulla vt eius amplius memoria superit. Anne igitur nobis allegorias deesse putatis? vnam adhuc addam è Genesi productam: Pia illa matrona Sara, Abrahamo marito suo dicebat, *Eijce ancillam & filium eius.* neq; enim illi satis erat Ismaelem expelli, simul quoq; & matrem iectam volebat. O Sara anima inquam pia non sufficit te Ismaelem illum peccati à te eijcere, ipsa quoq; eiusdem mater, id est, occasio, eadem opera eijcienda est.

Gen. 12.

III. Chananææ oratio ad Christum.

Egrediamur igitur, egrediamur è peccatis hisce nostris, ex hisce occasionib. sequamur Chananæam, jam n. in campis est & in itinere cõstituta: ecce eam hic ante Iesum audiamus illam loquentẽ *Domine miserere mei, filia mea male à dæmonio vexatur.* Domine si vmquam matrem in angustijs positam, aut mulierẽ afflictã videris, ecce eã hic ante pedes prostratam. Vnica mihi est filia, in qua tota mea spes posita est, vnica mea felicitas ac deliciæ, quę-

que

que miseram solari senectam poterit, & eam proh dolor dæmones mirum in modum torquent, ac vehementer atq; inhumaniter discrutiant. Scio quoq; te Domine dæmonibus imperare, eos expellere, & eijcere quotiescumq; lubuerit: miserere igitur mei & filiæ meæ. Quis hoc te docuit ô mulier? quis hac obsecro tibi ratione misericordiã petere suasit? quis te illud *Miserere mei*, quod Dauid rex vsurpare solitus erat, edocuit? Non est profecto dubium, quin aliquis tibi antea dixerit, duob. hisce verbis, Dauid regũ duorum grauium criminum, adulterij scil. & homicidij veniam à Deo Opt. Max. esse consecutum.

Morales sensus super hac Chananæa.

Quid vero nobis ô mulier noua hac facie & vmbris allegoricis, hac tua fide, obsecratione, humilitate, hac tua deniq; importuna perseuerantia, designas, nisi statũ animæ peccatricis? quæ quam primum vt à Deo inspirata gratiam eius præuenientem adepta est: è finibus peccati atq; omnibus peccati occasionibus se debet proripere, & instar Mosis, Pharaonis palatium, id est, peccati, confestim deserere, & in deserto pœnitentiæ, in quo Christus reperitur delitescere: atq; ita coram illo, aut eius vicario qui sacerdos est, in genua procidendo, magna contritione, magna fiducia, ac profunda humilitate clamare, *Domine miserere mei filia mea*, sc. anima *male à dæmonio vexatur*, miserum in modum torquetur à dæmone superbiæ, luxuriæ. Quamobrem *miserere mei*.

Insignis cõceptus Chananææ Magdalenæ, & Hæmorrhoissę significant tres virtutes Theologicas. *Mar.* 9. *Iob.* 11. *Mar.* 14. *Luc.* 7.

Alium præterea conceptum prioribus nõ inferiorem in medium adducam, quem è frõte & oculis Chananææ huius elicui. Sacra Euangelij historia tres præclaras nobis mulieres velut in theatrum producit, omnes pœnitentia insignes, atq; omnes à Iesu Christo exauditas. Primam quidem Hęmorrhoissam, alteram Magdalenam, postremam Chananęã hanc, cuius hodiernum Euangelium meminit. An non tres hæ mulieres, sub larua quodammodo latitantes, tres virtutes Theologicæ esse videbuntur? An non enim Hæmorrhoissa illa, cui satis erat vel simbriam vestimenti Christi contingere, fides sit, cui solis oculis species sacramentales quæ instar simbriarum ipsius Eucharistiæ sunt, contingere sufficit? Chananæa vero nostra patiens & perseuerans, an non spes est? Quin autem Maria Magdalena ipsa sit charitas, nemo est, qui ambigit, cum nimirum illa sit, quæ dilexit multum & quæ amoris & charitatis flammis succensa æstuauit.

Multo autem melius tres illæ pœnitentes fœminæ tres pœnitentiæ partes, & membra significare videntur: vt scilicet Hæmorrhoissa, quæ tanto dolore intus afficiebatur & amaritudine, quæq; non nisi intra se loquebatur, Contritionem certissime designet; quæ se, dolore peccati in animo concepto, mirum in modum affligit, peccatum ipsum summopere detestans: Contritio enim est dolor internus de peccato. Nostra vero Chananæa, quæ hic ejulat, lamentatur, & amaritudinem animi exterius declarat, vere confessio dici poterit, quę suspirijs, lachrymis & summa displicentia peccata confitetur. Magdalena autem, quæ plorat, aromata secum portat, crines euellit, quæq; oculos lacrymãdo fatigat, an non satisfactionis typum gerere videntur? Ignoscès porro nobis ô Chananæa, cum tot tamq; diuersas noua hac tua & insolita facie mulieres designamus: tu quoq; Domine, vt ad alterum membrum veniamus, humili orationi annue, ac miseræ huius ac dolentis matris miserere. *Luc.* 7.

Chananæa Apostolos obsecrat.

O rem insolitam! ô tristem & acerbum casum! Dominus mulieri huic nõ loquitur, aut ne minimum responsionis dat signum, *non respondebat illi verbum* Non ideo tamen illa animum despondet, quærit & parat amicos qui eius causam agant, eiusq; patrocinium suscipiant. Accedit Apostolos, obsecrat, vt pro se orent, ac partes suas agant: qui eius casu ad misericordiam commoti, lacrymis eius inflexi ac precib. victi, Domino Iesu Christo causam eius commendant dicentes, *Dimitte eam quia clamat post nos* Anne miserę huius mulieris postulãtis intuere lacrymas, miserere, dolorum acerbitatumq; eius, clamores eius exaudi: aures enim nobis clamando obtundit, & fatigat, eius igitur miserere. Si vero mihi tẽpus esset, ô Hæretici, vos ego hic penitus, si de inuocatione Sanctorum loqui inciperẽ, confutarem ac prosternerem: at hoc solum in animo condite, quomodo hic Chananæa Apostolos accedat, qui Christo eius causa supplicent.

Domi-

Dominus itaq; Apostolorum intercessione victus tandem respondit: verum non vsque adeo in causæ patrocinium, sed satis aspere: *Non sum missus nisi ad oues quæ perierunt domus Israel* non vero ad Chananæas: neque enim par est, externos domesticis, & familiaribus, barbaros Iudæis, & Gentiles fidelibus anteponere. Chananea tamen, licet adeo graui responso accepto, animum non despondet, aut ab obsecrãdo desistit: verum preces precib. superaddens ac importunius q̃ prius rogitans, ait, *Domine adiuua me*, quidquid lubuerit dicito, Iudææ tuæ quantum volueris patrocinare: me tamen adiuues necesse est, ac miseræ Chananææ miserearis.

Chananææ oratio.

Adiuua me. Non prius te deseram quam me adiuues: pedibus tuis aduoluta emoriar, nisi filiam sanaueris. Ah Domine, quid dicerent magnæ illæ vrbes Tyrus & Sidon, quid dicerent Babylonij, & Philisthæi, quid omnes externæ nationes dicerent: si is quem omnes vbiq; Seruatorem mundi, & credunt & prædicãt, quiq; se ad peccatores saluandos in hũc mundũ venisse gloriatur, fœminæ vnius miseræ & afflictæ, fœminę inquam peccatricis, preces à se reiiceret? Quid deniq; de me dicerent in terra Chanaan, quid in vniuerso orbe, si te, qui Hæmorrhoissam curasti, qui Mariam Magdalenam ad gratiam reduxisti, ac Samaritanæ postulata concessisti, vnam Chananæam reiicere, & exaudire nolle contingat: At *Dominus* iterum hisce auditis non minus rigide, q̃ antea respondit: *Nõ est bonum sumere panem filiorũ & dare canibus* quare longiorib. me noli fatigare precibus: nihil nãque à me impetrabis. Quid n. dicerent Israelitæ, si panem gratiæ, ijs merito debitum Iudææ auferrem, vt Chananæis, qui bestiarum loco habendi sunt, ac canum more, Deo vero neglecto, & idolis seruientes, viuunt, eundem porrigã? Quamobrem recede nec me importunis tuis precib. ac molestis postulationib' amplius diuexa.

Perseuerãtia orãti necessaria.

Etiam Domine. Eia age, Chananæa, vrge, insta, Messiam sollicita, eumque obsecrare ne desistas: obtinebis tandem, quod postulas: nam *regnum cœlorum vim patitur* non vim armorum modo aut laborum, verum etiam precum. Hinc porro discant, qui sæpius Dominum pro aliqua re impetranda obsecrant, vt in oratione perseuerent: cum externa illa iam tertio repulsam passa, nec tum demum desistens: tandem exaudita fuit.

Quare Chananæa toties repullerit.

Verum disquiramus, Auditores, quibus potissimum de causis, Deus, qui nullum orãtem à se reiicit, toties hanc mulierem reputlerit. Primum quidem, vt matrem puniret, sam passa cuius culpa factum erat, vt filia à dæmonio sic torqueretur: quod à matribus notatum oportuit. Deinde vero, quod Chananæa esset, hoc est, è maledicta illa Cham progenie orta: quo ostenderet non se hæreticorum aut infidelium preces exaudire quam magnam animi contritionem & amaritudinem ostenderint, & è terra Chanaan egressi fuerint: paucis nisi hęresim abiurauerint, ac repudiarint. Tertia vero eaque potissima causa est, vt hinc discceremus, preces in statu peccati factas nullius prorsus momenti esse. Ita nam que id docuit cæcus ille in Euangelio: *Peccatores*, inquit, *non exaudit Deus.* Qui locus sane difficilis ac salebrosus est, cuius sexcentas interpretationes & explanationes video. Cæco n. huic Iudæi obiiciebãt, quod Iesus à quo visum miraculo recepisset, peccator esset, quib. ille hoc minime fieri posse ait, cũ Deus eum exaudierit, qui tamen peccatores exaudire non consueuit. *Ioan. 9.*

Quid ais cæce, vere hic cæcutis: nõ videre mihi sublimẽ hic agere Theologum. An non enim Publicanus qui & ipse peccator erat, à Deo exauditus fuit? An non Ezechias rex, licet etiam grauiter diuinam maiestatem offendisset, petita à Deo impetrauit. Quid igitur ais? peccatores ad desperationem cogis: S. Augustinus hunc locum explanans ait, cæcum hoc in loco, vt tironem in fide ex proprio magis iudicio quam veritatis arbitrio esse locutum. Cyrillus vero dicit Deum quidem peccatores non exaudire, prout peccatores sunt; alij peccatores induratos & pertinaces à Deo non admitti; quidam etiam melius, non exaudiri illos quantum ad gloriæ meritum & satisfactionem spectat: equidem, vt ex hisce salebris semel egrediar, crediderim, Deum peccatores non tam facile quam iustos, nisi prius aliquam difficultatem senserint, & importunitatem magnamque perse- *Luc 2. 4. Reg. 10.*

uerantiam declarauerint, exaudire. Quod viuo hic exemplo in Euangelio discimus. Videas hic namq; peccatricem, magno labore post tertiam repulsam exauditam, suaque perseuerantia & nimia importunitate quod petebat, obtinentem.

Exaudit, exaudit sine dubio tandem peccatores Deus, si modo supplex & humilis sis, in postulando perseueres, ac confidenter dicas: *Etiam Domine, nam & catelli edunt, de micis*: quod Theophylactus, qui late excurrēs hic luxuriatur, ita explicat: quamuis canis sim & indigna. Verissimum est Domine, catellam me esse fateor, fœminam miseram, desertam & afflictam: at nō panem filiorum te rogo: neq; enim adeo impudens, effrons aut adeo male sum edocta. Scio, Iudæos esse filios tibi charissimos, atq; eorum te potissimum causa in mundum venisse: non quæro signa & prodigia, qualia olim in Ægypto operatus es, aut in mari Rubro, aut in deserto. Non postulo pluuiā illam cœlestem mannæ, non aquas è petra promanantes, sunt illa namque panis Israelitarum: verum exiguam quandam micam ex omnipotente tua mensa decidentē, sanitatem, s. filiæ meæ quæ à dæmonio cruciatur, supplex obtestor. hęc enim nonnisi mica quædam est, si cum magnis illis miraculis, quæ ipse olim edidisti cōparetur. O fidem admirabilem, ô humilitatem imitādam, ô perseuerantiam omnib. sæculis deprædicandam! *O mulier magna est fides tua*: Iam te amplius reiicere non possum, tua me eiicit patientia & pertinacia: quodcunq; postulaueris, libens concedo: *fiat tibi sicut vis*. Postulata tua concessa sunt, preces exauditæ, filia sanitati restituta.

Theoph. in c. 13. Matt.

O dulcissime Iesu vnice Seruator orbis, misericordiæ ac bonitatis fons exuberantissime, qui perseuerantiam amas, qui precib. importune quodāmodo sollicitari vis: Deus qui initio quidē austerus & rigidus, ac peccatores longe à te repellere videris: verum tandem in gratiā recipis, ac benigne exaudis. Ecce tibi hic aliam quādam Chananæā, animam nempe meam, afflictam, & dejectā, quæ tuis sese pedib. prouoluens misericordiā implorat, *Miserere mei, filia mea male à dæmonio vexatur*. Benignissime Deus mihi succurre filia mea, anima nimirū mea torquetur, diuexatur nō à dæmonio, sed à dæmonijs sexcentis, innumeris sc. peccatis, auaritia, gula, & luxuria. Heu q̄ terribiles dæmones! q̄ grauia peccata! quātaq; in animā crudelitate desæuiunt. Adsis igitur creator eiusdem, Deus ac Redemptor, sana eam: quā gratiam si à te impetrauerit Domine, erit cur misericordiā in hoc mundo, ac gloriam in altero prædicet ac miretur. Amen.

FERIA VI. POST DOMIN. I. QVADRAGESIMÆ.

Partitio.

I. Paranesis de misericordia Dei.
II. De Probatica piscina.
III. De porticibus quinque pauca.
IV. De ipso paralytico.

Est autem Hierosolymis Probatica piscina. Ioan. 5.

FIGVRA.

REs plane admirabilis cōmunem naturæ ordinem excedens fuit, Naamanē illum Syrum lepra infectū, Iordanis sese immergentem, mundatum & adeo integrum exire, nil vt caro ei⁹ a carne pueri paruuli discreparet. At multo maius miraculū est, hodierna die paralyticum, qui sese loco mouere non poterat, imo triginta iā annorum spatio ea iam ęgritudine laborauerat, piscinam Probaticam ingressum, mox sanum & integrū, omnibusq; membris cōfirmatis exeuntem intueri. Illud quidem Elizæus Propheta in media Iudæa, hoc vero Iesus Christus Prophetarum Princeps in medio Ierusalē operatus est. Vt porro vobis omnia quæ ad luculentum hoc miraculum spectare videntur: digne & p̄ rei pondere explicemus: Spiritus sancti opem, vt ille intellectum illuminet, virginem Mariam ad hoc potissimum, velut patronam & aduocatam adhibendo, recitantes AVE MARIA, inuocemus.

4. Reg. 5.

Magnus ille Prophetarū Rex ac Regum Propheta Dauid, appositè sanè ac multis de causis misericordias Domini, veluti amplissimam

I. *Psalm. 88.*

simam laudum eius materiam, ac cithara sua dignum carmen, ad celebrandum delegit.

Psal. 35. *Misericordias Domini in æternum cantabo.* Inter omnes namq; diuinæ maiestatis proprietates & attributa, ipsa primas fert misericordia, quippe quæ totũ terrarũ orbem impleat!

Misericordia replet terrã & cœlum, & vsq; ad inferos pertingit. *Misericordia Domini plena est terra.* Quid ais Dauid? Solam terram misericordiæ limitem constituis? latius, mihi crede, sese extendit. Vna namq; extremitate ad inferos vsq; pertingit, altera vero cœlum ferit. Et profecto ita se res habet: dicãt damnati apud inferos quodcunque lubuerit, misericordiam tamen Domini agnoscant necesse est. Peccata enim eorum citra condignum puniuntur, neque tantis supplicijs castigantur, quantis ipsa reuera castigari commeruerant. & ipsæ sanctorum animæ, felices illæ ac ter beatæ animæ, supra meritum, laborum & ærumnarum suarum præmia recipiunt.

Plus debẽt homines diuinæ misericordiæ, q̃ omnipotentiæ. At nos mortales, qui hac in valle lachrymarum peregrinamur, plus tibi ô sancta, diuina, & æternã Misericordia, quam diuinæ omnipotentiæ debemus, ab ea enim esse nostrum per creationem habemus, at tibi quod conseruati sumus, adscribere necesse est: quod mille in se creationis genera complectitur, ac toties renouatur, quot momenta vita hæc nostra habet. Conseruatio enim est continuata productio. Itaque, Auditores, ipsa nos misericordia conseruat: ipsa est quæ nos redemit, ipsa eadem, quæ nos iustificat, ipsa deniq; misericordia est, quæ infinitam illam Dei maiestatem è cœlo coegit descendere, vt nobis medicus existeret, ac debilitates & paralysim nostram persanaret. Pergito igitur Propheta, misericordias Domini deprædicare, ac numquam desiste: *Misericordiam & iudicium cantabo tibi Domine:* ante omnia vero misericordiam, quę te in terram attraxit, ac nostratem esse coegit.

Psal. 109. Tob. 4. & seq.

Mirus Dei erga Tobiã amor. Magnum sane & clarum diuini erga Tobiam fauoris fuit indicium, cum ad eũ vnum è septem illis Angelis, qui semper ante diuinæ illius maiestatis oculos consistunt destinauit: qui eum à morbo liberaret, lumen ei oculorum redderet, dæmonem effugaret, filioque eius de cõiuge prouideret. Quod ipse quidem Tobias tanti æstimauit, vt dimidiã bonorum partem in beneficiorum remunerationem ipsi obtulerit: at vbi cognouit, vnũ esse de septem illis spiritibus, qui semper in conspectu diuinæ maiestatis apparent, pauore & timore consternatus vna cum filio, *cecidit super terram in faciem tuam.* At multo maior amor est, & longe excellentius misericordiæ genus, non amplius Angelum, at Dei verbum, imo vero Dei filium, à Patre hunc in mundum destinatum contemplari, vt morbos nostros curaret, dæmones expelleret, nosque ipsos æternæ iustitiæ, per connubium illud, quod in incarnatione eius initum est, reconciliaret.

Tob. 12.

Dei amor erga regem Ezechiam.

Amor & misericordia qua Deus erga regem Ezechiam vsus est, pene incredibilis videri queat, cũ scilicet ei in lecto decumbenti, desperata iam valetudine, & iamiã è corpore migraturo, Isaiam Prophetã mittit, qui illum ab ægritudine liberaret, vitæq; quindecim annos adiungeret, in cuius rei signum *reduxit vmbram per lineas, quibus iam descenderat in horologio Achaz, retrorsum decem gradibus.* Verum amor & misericordia quã idem Deus in hominum genus declarauit, longe præstantior est ac multo maior: Neque enim ad vos Prophetã destinauit, at vnam de gloriosissimæ Trinitatis personis. Nam cum æger ille Ezechias, genus, inquam, humanum, vsq; ad mortem decumberet, omni spe destitutum, à suis derelictum, damnationeque æterna iamiam castigandum, Deus ipse cœlo descendit, sanitatem eidem affert, vitam producit, eidemq; non quindecim annorum spatium, sed æternitatis infinitæ adiungit: hoc exprimi verbis nequit, & infinitæ misericordię est. Tum scilicet Auditores, tum, inquam, in clarũ recuperatę valetudinis signũ, summus ille mũdi sol, Verbũ illud diuinum, decem gradib. retrocessit, nouem Angelorũ ordinib. sese submittẽs, & humana sese carne induens. Longius vero adhuc retrocessit, cũ vsq; ad crucem & mortem, ac deniq; ad terrę centrũ descendit. Atq; vt huiusce rei signũ, argumentũ, & euidens summæ illius misericordiæ testimoniũ perspiciatis: Euangelium hodiernũ accedite, in quo eum hodie ad piscinam, inter tot debiles & ægros constitutũ, in medio ciuitatis Ierosolymitanæ, para-

4. Reg. 20. Isai. 38.

Mirus Dei amor erga homines.

lyticum sanitati restituentem videbitis. *Est autem Hierosolymis Probatica piscina, &c.* Prius de piscina vnum atque alterum verbum loquamur, ac deinde de paralytico verba faciemus.

II. Piscinę Probaticæ descriptio.

Quod ad primum spectat, erat in magnæ illius Ierosolymitanæ ciuitatis medio stagnum, quod in Euangelio piscina appellatur, in quod oues quæ Deo in sacrificium offerendæ erant, immergebantur: atque ideo Græce Προβατικὴ nuncupata, quasi piscina ouium. Ambiebant hanc quinque porticus & atria, in quibus omnia languidorum genera, cæci, claudi, paralytici, & phthisici, aquæ motum præstolantes iacebant; Angelus quippe Dei è cœlo statis quibusdam horis, aquam turbaturus descendebat, post quem motum qui primus in piscinam descendisset ab omni infirmitate morboq; liberabatur.

O sacra & vere prodigiosa piscina, quid nobis denotas? Eris forsitan figura Sacramenti Baptismi, in cuius vndas animæ paralyticæ, peccata originis nimirum infectæ, si coniiciantur, confestim ab omni morbo liberæ, ab omnibus inquinamentis emundatæ & ab omnibus pœnis solutæ sunt.

Piscina figura est pœnitentiæ.

Bene quidem: at multo mihi melius per vndas hasce & motum Piscinæ ipsum Pœnitentiæ Sacramentum allegorice designari videtur: quod nimirum piscina est, quæ non ab Angelo, verum ab ipso Christo Iesu, qui *Malach.3.* Angelus Testamenti à Prophetis appellatus est, mouetur: in quam si paralyticus peccator se coniiciat, ab omnibus quampriumum vitiis flagitiisq; emundatur. Quod Propheta Dauid innuit, dum ait: *Lauabis me, & super niuem dealbabor*; ac si diceret: Totus paralysi discrucior, lepra corpus vndiq; meum scatet; at permitte me vel semel piscinæ pœnitentiali corpus & peccata immergere, instar niuis albicans egrediar. *Psal.50.*

O sacrum & vere diuinum stagnum, ô salutares vndas pœnitentiæ, & vere admirabiles! estis scilicet illæ aquæ, super quas Spiritus sanctus in ipso mundi primordio ferebatur, *Spiritus Domini ferebatur super aquas*. Estis diluuium hoc gratiarum, cui Arca Noe, id est, Ecclesia, innatat, ac mundi reliquias morti eripit. Vos estis sacræ illæ & benignissimæ aquæ è latere ac membris Iesu Christi profluentes. Vos estis aquæ illæ Rubri maris, quæ Israelitas sospites & sicco pede traducitis, & Ægyptios cum omnibus copiis inuoluitis. Vos denique illæ estis aquæ, de quibus Psalmista loquitur: *Conquassasti capita draconum in aquis*; peccata scilicet horrenda & enormia. *Gen.2.* *Gen.8.* *Iob.19.* *Exod.14.* *Psal.73.*

O millies admirandam piscinam! tu scilicet es Euripus ille, sinus maris inter Bœotiã & Eubœam, qui, Mela referente, septies de pi- Pœnitentia instar Euripi est. die reciproco fluxu ascendit: & descendit: tu nempe septies fluis & refluis! fluis per septẽ Spiritus sancti dona, quæ tecum trahis, ac per septem capitalia peccata, quæ à te fugas, defluis. Auctorem huiusce rei ac testem habeo Dauidem vatem, vix enim ille Euripum hunc pœnitentiæ intrauerat, quin statim septem fluxibus fluere incipiat: *Septies in die laudem dixi tibi* *Psal.118.*

Atq; ita se reuera res habet: postquam enim omnium fontium, riuorum, fluuiorum, amnium ac marium vires, prodigia & miracula indagaueto; omnia in vna hac potentiæ piscina video comprehensa, ipsa enim eminenter & formaliter in se continet quidquid reliquæ aquæ singulare habent, atq; omnes aliarum vndarum vires, & prodigia in se vna comprehendit.

Refert Augustinus in Albania; olim Epirus dicta, fontem esse, qui singulari quadam & occulta vi faces immersas & extinctas accendat, & è contrario exstinguat accensas. Idipsum in piscina nostra pœnitentiæ reperitur, in ea namque faces peccatorum exstinguuntur, & virtutum accenduntur. Prætera an non hæ sunt aquæ, quæ operibus mortuis vitam reddunt, virtutes reuocant; & animas à morte exsuscitant? Plinius in eandem rem ait in Sclauonia fontem reperiri, qui pannum & linifrusta, & quidquid in eum coniicitur, comburat. Piscina quoque pœnitentiæ fons est charitate ardens, qui festucas ac frustilla concupiscentiæ & prauorum affectuum comburat; & quidquid illi iniectum est, consumat & in cineres redigat. Vnde Cyprianus: *Pœnitentia respuit auaritiam, horret luxuriam, fugat furorem, format amorem, calcat superbiam, continet.* *Augustin. de ciuit. lib.11. cap.3.* exstinctas accendens, & accensas extinguẽs. *Lib.2.c.103.* *Cyprian. de pœnit.*

tinet linguam, componit mores, odit malitiam, excludit inuidiam, deniq; omnia in flammam & cineres redigit.

Amnis Lynceſtius in Macedonia aciduſus eſt,

Plin. lib. 3. cap. 103. *Quem quicumque parum moderato gutture traxit,*
Haud aliter titubat, quam ſi mera vina bibiſſet.

Eiuſdem ſaporis ſunt aquæ illæ piſcinæ pœnitentialis, atq; eiuſdem plane naturæ, acredinem quidem nonnullam habent, animas tamen amore Dei inebriant. Audiamus quid hic D. Gregorius dicat: *Blandimenta ergo culpæ non ſecura quies ſ. ueat, ſed ſauiens amaritudo pœnitentiæ irrumpat.* Idipſum & D. Auguſtinus: *Pœnitens*, inquit, *ſemper doluat, ſemper coràm Domino ante quem peccauit erubeſcat, & dolorem cum vita finiat.* Quin etiam in Bœotia haud procul à fluuio Orchomeno duos fontes reperiri aiunt, eodem tempore & tenore fluentes, at non eiuſdem naturæ, vnus quippe eorum memoriæ prodeſt, & eam conſeruat, alter vero obeſt, & eam deſtruit: Non eſt autẽ neceſſe, ô curioſi rerum indagatores, huius rei videndæ & experiundæ ergo longinquas regiones percurrere, idipſum enim in aquis pœnitentiæ fieri conſpicimus: excitat enim illa præteritorum criminum memoriam, quo illa cognoſcamus, cognita oderimus, exoſa fugiamus, ac eadem fugiendo bonis & ſanctis operibus nos demus. Audi regium illum Vatem aquis hiſce guſtatis dicentem: *Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ.* O jucundam & gratam omnium annorum, omnium menſuum, & omnium vitæ horarum memoriam. Eadem quoque opera huius mundi, & omnium voluptatum, inaniumq; corporis huius delitiarum memoriam exuit, ante omnia vero præteritarum injuriarum ab alijs acceptarum obliuionem inducit.

Moral. lib. 4. cap. 22.

Lib. de pœn.

Fons memoriam fouens, & alter memoriæ noxius.

Pſal. 38.

Præclarum huiuſce rei exemplum in Euangelio legimus. Chriſtus Dominus ipſo reſurrectionis die cum à duobus illis viatoribus, qui in Emaus tendebant, interrogaretur, num ſciret, quid paucis ante diebus Ieroſolymis, in monte Caluariæ, in arbore crucis contigiſſet; aqua hac inebriatus, rerumque præteritarum memoriam quodammodo exuens, ac tormentorum ſuppliciorumque oblitus, dixit: *Quæ.* quaſi diceret, Quid accidit? quid factum eſt Ieroſolymis? O benigniſſime ac clementiſſime Ieſu, an non amplius flagellorum, ſpinarum, clauorum, crucis, paſſionis denique tuæ meminiſti? itane omnium cruciatuum tuorum memoriam exuiſti? tantum ſcilicet aquæ huius bibiſti, vt omnium horum oblitus ſis.

Luc 24.

Eſt præterea in Sicilia fluuius, qui ſemel potus mentem & ingenium acuit, qui proinde νοῦς appellatur. Eiuſdem plane efficaciæ ſunt aquæ pœnitentiæ; ſemel enim guſtatæ *intellectum dant paruulis*, & ingenium exacuunt, vt omnia ſtatim peccata cognoſcamus, & cognita fugiamus.

Fluuius qui ingenium acuit.

Eſſe inſuper in Phrygia duos fontes, teſtatur Plinius, quorum primus lachrymas bibenti excutiat, cui inde nomẽ κλαίων; alter vero riſum, qui nomen hinc inuenit γέλων. Quã apte vero hoc Piſcinæ noſtræ quadrat? modo enim juſtos in afflictionibus gaudentes efficit; cuius rei teſtes habeo Apoſtolos, qui aqua hujus fontis potati, *ibant gaudentes à conſpectu concilii, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Ieſu contumeliam pati.* Modo vero peccatoribus lacrymas excutit: teſtantur id Petri, Magdalenæ, teſtatur id Dauid vates ac Rex: *fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die ac nocte* & item alibi: *Lauabo per ſingulas noctes lectũ meum, lacrymis meis ſtratum meum rigabo.* Vnum atque alterum peccatum, ô Rex, tot lachrymis eluis? ego vero qui tot peccatorum commiſi millia, imo infinita, ne lacrymulam quidem valeo elicere. Ad has igitur aquas propera, has bibe, his inebria te ô anima, vt peccata deplorare queas, & lacrymarum imbres profundere.

Lib. 3. c. 2.

Act. 5.

Pſal. 41.

Pſal. 6.

In Æthiopia fons eſſe traditur rubicundus, qui vel guſtatus guſtu hominem priuat. vere prodigioſa pœnitentia, idipſum merito de te dicere potero: qui te enim guſtant, omnem mundi mundanarumque rerum ſenſum amittunt, cœleſtium è contra guſtum adipiſcuntur, ac diuina ſapere incipiunt.

Fons qui ſaporem & guſtum aufert.

Tu enim es quæ eos inebrians dicis: *Quæ super cœlos sunt, sapite, non quæ super terram.*

Fons qui dentes excutit.

In Germania, haud procul a Frisia fontem esse ferunt, cuius latex epotus dentes omnes excutiat. experimento id didicere Cæsaris Germanici legiones, quæ his gustatis aquis omnes penitus dentes amisere. Eadem prorsus vis & efficacia in nostra est pœnitentia: quamprimum enim liuidos detractionis & inuidiæ dentes aufert; vnde Climacus, *Veræ germanæque pœnitentiæ certum argumentum est, obliuio iniuriarum.*

1. *Grad.* 19.

Aquę lignũ in lapides cõmutãtes.

Tradunt adhæc naturalium rerum auctores, atque ita se res habet, aquas reperiri, quæ ligna in lapides commutent; & quod magis adhuc mirare, oliuas atq; alias arbores virentes, quamprimum & in rubrum mare conijciuntur, lapidescere. Rubrum hoc mare ipsa est pœnitentia, sanguine & meritis Christi Iesu rubescens, quæ virides illas arbores, animas scilicet molles ac delicatas, virore mundano nitentes, in lapides ac saxa fortitudinis ac constantiæ conuertit.

Plin. lib. 2. cap. 103.

Quid amplius? Gallia hæc nostra Rhodanum flumen habet, cuius tantus impetus, tãta vis, ac violentia esse perhibetur, vt lacum Lemannum transiens, nusquam cum eius aquis, vt Plinius ac deinde Strabo, obseruarunt, commisceatur. Est quoque in America fluuius, *Rio dela plata*, id est, fluuius argenteus, nuncupatus, cuius tanta vis est, & impetus, vt ad quadraginta leucas, mari licet immistus, cursum suum & saporem, in medio salsuginis retineat. At multo adhuc violentior, mihi credite Naturæ scriptores, ipsa est pœnitentia; illa enim animas defert, & in mũdo viuere & fluere facit, instar tamen Rhodani ac fluuij argentei, nihil vt in medijs vanitatibus mundique delitijs eis contagionis mundanæ adhæreſcat, aut gratiæ dulcorem vlla ex parte amittant.

Non est igitur, ô fontes, flumina, & maria, vestra & prodigia amplius commemoretis; cedite, cedite aquis piscinæ nostræ probaticæ, quæ omnes languores & omnia morborum genera persanant. Ecce hic ingentem languidorum multitudinem, ecce claudos, cæcos, paralyticos, quos in pristinam illam sanitatem restituent, & quibus solitas vires & sensus reddent. Videte hic miserum paralyticum, jam à triginta annis paralysi excruciatum, quem illæ in pedes restituent, & instar ceterorum hominum ambulare facient. Nihil vnquam vos simile quotquot estis fõtes, præstitistis. Vos vero Catholicæ mulieres, mulieres inquam honestæ & modestæ, hanc piscinam suspicite, ad hanc accedite, in hac vos abluite; hic est quippe hyssopus illa, qua Dauid ad peccati sui maculas eluendas aspergi à Deo petebat, *Asperges me Domine hyssopo & mundabor.* O vere admiranda hyssope, quot mihi conceptus insinuas. Est namque hyssopus, exigua quædam herba, morbis sanandis accommoda, pulmonibus purgandis vtilis, in petris & rupibus locisque lapidosis excrescens. Pœnitentia vero longe excellentius est medicamentum, planta est, quæ inter lapides & loca confragosa, inter rigores scilicet & austeritates surgit, animabus mundandis, omnibusque peccati maculis eluendis peropportuna. audite vero quid de hac expertus dicat: *Asperges me Domine hyssopo, & mundabor.* Psal. 50.

Quin etiam planta hæc longe excellentiores fructus profert, ac præstantiores inuentiones producit. In lege namque veteri decretum erat, vt hyssopo in sanguine passeris immolati intincta leprosus septies, ita mũdandus, adspergeretur. An non hyssopus illa sanguine paruæ huius auiculæ tincta ipsa est pœnitentia, innocuo Christi Iesu, auis inquam pro totius mundi salute oblatæ, sanguine irrigata? an non leprosus hic peccatorem significat? intinctio illa septies iterata, an non denotat septem mortalium peccatorum ablutionem? Leu. 16.

Vlterius. In eodem libro, jubetur sanguine vituli septies sacerdos altare aspergendo illud ab immunditijs & sordibus purgare. Altare hoc cor nostrum est, altare inquam, in quo Deo laudes offerimus, per aspersionem illam septenam, septem mortiferorum criminum effugatio, à quibus anima per pœnitentiam abluitur & mundatur, intelligenda est. Leuit. 4.

Ad vos postliminio, diutius euagatus, reuertor ô mulieres? hic siquidem esse assero salutaria illa balnea & sancta lauacra, in quibus

bus castæ sese Susannę abluunt: in quibus victimæ Deo in sacrificium oblatæ lauantur. Ingredimini igitur, abluite vos, angelus enim jam è cœlo descendit, & aquam commouit. In ijs omnes superbiæ sordes abluite, in ijs omnes adulterinos fucos eluite, in ijs omnes voluptates, ornatumq; superfluum deponite.

Vos quoq; viri, intuemini hic diuina illa lauacra, sacros illos aquæ ductus, aut potius sanguinis ductus passionis Christi, qui leprā mundant, auaritiam eluunt, incestum tollunt. Ecce hic ô principes, locū, in quo Naaman Syrus à lepra mundatus fuit. Ecce hic, ô Reges, locum, in quo Magnus ille Constantinus sanatus est. Ingredimini omnes in piscinam hanc pœnitentiæ; vos infideles, qui in tenebris infidelitatis instar cæcorum erratis; vos hæretici, qui in vtramque partem claudicatis; vos peccatores, quos paralysis per omnia membra diuexat. Omnia namque ipsa curat pœnitentia, & peccata quæ per ignorantiam commissa sunt, hoc est cęcos; & quę per fragilitatem, id est, claudos, & quæ per peruersam & meram malitiam, id est, paralyticos.

Crediderim mecum omnes rem sane admirandam notare. Contemplari hic licet, infinitos ægros, magnam languidorum copiā, ac tantam eorum diuersitatem: & interea vnum tantum paralyticum sanitati restitui. An non hic vere Christi sentētiam adimpleri dicendum est, *Multi sunt vocati, pauci vero electi?* Matt 20.11. Gen. 7. Proponite vobis quoq; ob oculos tot hominum millia, quæ tempore diluuij super faciem terræ dispersa erant, ex quorum numero octo tantū animæ ab aquis diluuij immunes fuere. Num. 1. Recordemini ad hæc è sexcentis hominum millibus arma ferre valentium, qui Ægypto egressi fuerunt, solum duos terram promissionis ingressos fuisse. Aduertitisne etiam circum piscinam hanc quinq; porticus, quinque peristilia, ac veluti ambulacra fuisse languidis referta? Verum quid hæc omnia declarant?

III. Quinq; porticus, an non quinq; sensus corporis, visum, auditum, odoratum, gustum, & tactum significant? Omnes hi languent, & infirmi sunt. Plurimos enim impudicos aspectus, & lasciuos intuitus, qui vt venenum oculis hauriuntur, visus hic continet, tot inhonesta verba, tot libidinosa carmina auditus hic audit, vt vix fieri queat, quin debilitetur. quot vero odoratus exoticos odores, quot mollia & pretiosa suffimenta, quos non crocos, quas non Arabum lacrymas; aut balsami guttas trahit, ac spirat? sub gustu vero, quænam deliciæ, quinam sapores continentur? Tactus autem quasnam turpitudines, quas impudicitias, quas sordes & inhonestates non subit? An non igitur sensus nostri porticus sunt, diuersis languidorum generibus refertæ? Quinq; porticus, quinq; corporis sensus denotant.

Sublimius adhuc res hæc deducenda est. Nō ignoratis, ô Philosophi, quinq; animum nostrum habitibus cōstare, artis scilicet, prudentiæ, scientiæ, sapientiæ & intelligentiæ ad quos omnia nostra facta & meditata referuntur. In prima porticu, scilicet artes continentur mechanicæ. Prudentia complectitur senatores, sapientes mundi huius, & consiliarios. Sub porticu scientiæ omnes docti comprehenduntur, Philosophi, Theologi, Oratores, Concionatores, ambulacro denique sapientiæ omnes Religiosorum ordines. Quos omnes, si rem penitus inspicatis, infirmitatibus multis distineri videbitis, an non videtis, quot cæci, quot claudi, quot paralytici, inter mechanicos, magistratus, Philosophos, & inter Religiosos reperiantur? certum quippe est multas cæcitates, imperfectiones, paralyses, defectus & scandala in omni hominum genere reperiri. Dicam itaq; & vere dicam, piscinam hanc omni ex parte admirabilē esse, & qua nihil in mundo aut diuinius, aut eminentius excogitari possit. Iam vero tempus est, vt ea relicta ad alteram concionis meæ partem veniam? ac non nihil de misero illo paralytico loquar. Quinq; his porticibus quinq; animi facultates signantur. *Arist. 6. Eth.*

IV. Miser ille Paralyticus, qui triginta ipsos annos infirmitate hac diuexatus fuerat, genus humanum ad viuum nobis repræsentat: quod quatuor annorum millibus, & amplius ante Christi aduentum exhaustum & confectum fuerat ægritudine (heu diuturnam paralysim!) prodigiosum illum non dico Paralyticus hic genus humanum denotat.

piscinæ

piscinæ, sed passionis quam Messias passurus erat, motum semper expectans, per quem à morbis & ægritudine erat liberandum. Proh dolor! Originalis peccati paralysis ipsum inuaserat, adeo vt ad pia & bona opera nulla sese ratione, multoq; minus ad satisfaciendum, mouere posset. Paralysi laborabat in intellectu per ignorantiam, in voluntate per malitiam, per fragilitatem in potentia cõcupiscibili, adeo vt ad omnem virtutem, & quicquid cum virtute coniunctum foret, prorsus ineptum esset.

Simile.

Quemadmodum enim arbores, semel fulmine de cœlo tactæ, quamprimũ exarescunt, neue vllas aut frondes aut fructus producũt: Ita quoque miserum mortale genus, graui illo peccati originalis ictum fulmine, quamprimum exaruit, ac nullos deinde meritorũ fructus protulit, meritorum inquam, quibus tum pœnæ satisfaceret, tum peccatum commissum deleret. Reuocate igitur in memoriã ficum illam Euangelicam, quę maledictionis fulmine à Domino percussa statim arefacta est, & omnem penitus virorem amisit: ad cuius similitudinem Adam; prima naturæ humanæ arbor, in medio paradisi terrestris plãtata, diuina maledictione percussus, statim exaruit, & omnem justitiæ virorem vigorẽque ac splendorem perdidit.

Luc.10.

Natura humana cum muliere fluxum sanguinis patiente comparatur.

Proponite simul ob oculos mulierem illã Euangelicã, quæ duodecim annis fluxu sanguinis vexata, omnes facultates ad sanitatem recuperandam, & quidem frustra, impenderat. Dicite mihi, an non illa humanæ naturæ imaginem ad viuum repræsentat; quæ fluxu sanguinis, peccati originalis scilicet cõtagio, quod sanari nisi magna difficultate non poterat, vexata; omnia sua merita; vota, gemitus, & omnes satisfactiones impenderat, exhauserat, ne dicam amiserat, à quo tamen nulla ratione potuit liberari?

Quæ mala peccatum in animam inuehat.

Iudic.16.

Quantum porro homini detrimentum affers ô peccati paralysis? animam enim simul & corpus debilitas, ac membrorum vsu priuas. Idipsum facis animę, quod olim Philistęi Samsoni; aufers ei vires, eruis oculos, ac vitã eripis. Excæcas eam, & ne mereatur efficis, gratia eam priuas & virtutibus, ac simul ei vitam aufers. ô paradoxa! Peccatum, eum qui mori nõ potest, mori cogit, occidit, necat & inuadit miseras animas. Merito, & bene quidem olim Paulus dixit: *Horrendum est incidere in manus Dei viuentis*: equidem alio sensu dixerim: *Horrendum est incidere in manus peccati occidentis* Hæc igitur, peccatores, in mentem reuocate.

Non est autem, quod miremini Auditores, si miser ille Paralyticus, triginta octo annis sanari non potuerit: nullum enim habebat, qui eum in piscinam post aquæ motum conijceret; donec tandem Angelus ille cælestis aquam moturus, de cœlo descendit, & vltro eum in piscinam conjecit. Quis vero tu es, ô Angele, vnus ne Seraphinorum? an ex ordine Cherubinorum? an inter Dominationes, aut Potestates locum tenes? Nequaquam, sed Princeps est Angelorum, Rex Seraphinorũ, Deus ipse qui sese Angelum à Prophetis vocari jubet: *Vocabitur nomen eius magni consilii Angelus*, ait Isaias. Hic est, cuius jussu sacra hæc piscina fluit & refluit. Omnia enim Ecclesiæ Sacramenta à passione & cruce Iesu Christi, vt inter eruditos notum est, efficaciam & vim sortiuntur. *Isai. 9. iuxta 70.*

Passio Christi cum Nilo fluuio compacata.

Referunt naturæ indagatores, Nilum, qui totam Ægyptum quotannis irrigare solet, septem ostijs ac veluti orificijs in Oceanũ ruere; vnde Poeta: *Septemplicis ostia Nili*. Equidem putem passionem Christi, haud incongrue Nilum dici posse, quæ velut torrens septem ostijs exundans, montem Caluariæ irrigans, in mare Ecclesiæ septem Canalibus, id est septem Sacramentis deuoluitur. Audite, quomodo Vates Regius sententiæ meæ accedat; aut ego ipsius: *Fluminis impetus lætificat ciuitatem Dei*. *Psal. 45.*

Verum, ô miser paralytice, misera inquam natura humana, quanam ratione fieri dicam, vt tanto temporis spatio ægritudine langueas, quomodo te hominem non habere ais, qui te ad piscinam post aquæ motum deferat; neminem esse qui saluti tuæ studeat? An non tot Patriarchas, tot Prophetas, tot denique sanctos viros habuisti? cur te illi in piscinam non coniecere: Quid?

tot

tot semper Angelos habuisti, tot Iosephos, Danieles, tot Dauides, tot Elias, tot Elisæos, Isaias, & alios permultos, quanam ergo ratione hominem te negas habuisse? vere hominem paralyticus ille non habuisset, si Dei verbum, hominem non induisset: est namque ille homo, quem totus terrarum orbis tanto tempore exspectarat. ille, inquam, homo, quem Pilatus admirans Iudæis ostendit, dicens: *Ecce homo.*

Alia adhuc meditandi materia in hisce verbis: *Non habeo hominem.* latet. Postquam enim semel in peccatum nos incidere contigit, postquam paralysi laborare cœpimus, nullus omnino homo, nullaque creatura est, quæ nobis mederi possit. Tunc o anima, clames necesse est, cum in huiusmodi discrimine versaris, tunc dicas oportet, *Hominem non habeo.* Tu solus es Domine qui mihi potis es succurrere, qui misericordia mihi tua auxiliari, vt hodierna die Paralytico huic auxiliatus es. Et sane fieri non potest, vt quis ad gratiæ statum a peccato redeat, si Deus manum auxiliatricem non apponat. Nunquam Ionas è ventre ceti, & de profundo pelagi liberatus, ad solis huius intuitum redijsset, nisi miraculo quodam & prodigio Deus eum liberasset. Idipsum plane tibi contingit peccator. naufragium enim passus nũquam è profundo peccati liberari posses, si te Deus violenta manu non extraheret. Quare gratia Dei præueniens cum primis necessaria est.

Peccator à peccato se liberare nequit sine gratia & misericordia Dei.

Ion. 8.

Mille huius rei figuras, mille similitudines in sacris bibljs habemus. Prius gallus cantauit, quam Petrus ad peccata sua deploranda egrederetur, & ad Dominum conuerteretur: necesse est gallum, id est, gratiam præuenientem cantare, priusquam quis iustificationis compos fiat. Magi Christum adoraturi venere, verum ductu stellæ, *Stella antecedebat eos.* Tres Mariæ Ierosolymis ad Christum in sepulchro quærendum profectæ sunt, sed *orto iam sole.* Quibus sacræ litteræ docent prius, nos non dico Ierosolymis, sed peccato nostro, vel è terra barbara, gentilium illorum principum exemplo, ad Deum quærendum egredi non posse, quam stella præeat, quam gratiæ præuenientis sol exoriatur.

Similitudines & sensus allegorici.

Matt. 17.

Matt. 2.

Matt. 28.

Addam ad has similitudines conceptum aliquem è natura petitum. Docent Philosophi, cœlos à seipsis non moueri, sed Angelos motum eorum efficere & producere: & ab intelligentijs eos, non propria forma & virtute moueri. Idem plane de motu illo supernaturali iustificationis asseuero, nobisipsis scilicet non prouenire, nec viribus eum nostris adscribi posse: at Deum solum eiusce motus originem esse & auctorem. *Quidquid enim mouetur, ab alio mouetur,* vt bene ait Aristoteles: quod in iustificatione potissimum valet. Nunquam quoque paralyticus hic piscinam intrasset, nisi Iesus eum antea permouisset.

Insignis conceptus.

Aristot. axiom. 7. & 8. Phys.

Quamobrem, Domine, qui verus es motor, & auctor bonorum omnium, ostende nobis misericordiam tuam, incita nos, gratia nos tua præueni, sanctis inspirationibus exstimula. Eheu nos miseros Domine, tantopere exspectate & desiderate mundi Redemptor; tanto tempore hic veluti paralytici, ante piscinam, motum & influxum gratiæ tuæ operientes, ægri & infirmi decubuimus. Immerge nos igitur, immerge animam nostram, paralysi mirum in modum excruciatam. Iam plusquam triginta annis spirituali ægritudine detinetur, auaritia scilicet insaturabili, ambitione incredibili, deniq; plurimis enormibus peccatis diuexata. Succurre igitur illi, clemẽtissime Domine, & præsta, vt a te suauem illam vocem audire mereatur, *Surge & ambula, urge:* inquam, à peccato, *& ambula,* per bona opera: nam hæc rectissima & compendiosissima ad cœlum via est.

SABBATO POST DOMINICAM I. QVADRAgesimæ.

Partitio.

I. De præmio gloriæ cœlestis.
II. De Transfiguratione quintuplici.
III. De solari Domini splendore.
IV. De sermone in monte.

Assumpsit Iesus Petrum, & Iacobum, & Ioannem

annem fratrem eius, & duxit eos in montem excelsum seorsum, & transfiguratus est ante eos, Matth. 17. Luc. 9.

FIGVRA.

Gen. 30. 41. HVMILI illi Ioſepho poſt importunas pellicis dominæ, vxoris Putipharis, ſolicitationes, poſt incredibiles moleſtias in Ægypto perpeſſas, poſt carceris intolerabiles fœtores, in quem ab hero coniectus fuit tam fœcundus fortunæ ventus aſpirauit, vt vinculis & compedibus ſolutus, purpura indutus, curru regio inuectus, per omnes Ægypti terminos primus à Rege fuerit proclamatus. Fuit hoc, Auditores, vera Transfigurationis hodiernæ figura: namque hic verum Ioſephum Chriſtum videmus, qui poſt tot moleſtias & labores à primo natiuitatis tempore in Ægypto perpeſſos poſt opprobria & calumnias, quas adultera Iudæorum Synagoga in eum euomuerat, denique poſt tantas tamq; graues Satanæ tẽtationes, hodierna die è cauernis, ſpeluncis, & antris deſerti egrediẽs, regio more indutus, ac veſtimento gloriæ circumdatus, nõ quidem curru triumphalem, ſed montẽ Thabor aſcendit, cui Angeli miniſterium exhibent, quem Apoſtoli demirantur, quemque Pater æternus, non vt vicarium ſuum in Ægypto, ſed Principẽ & Monarcham totius orbis agnoſcit. Quam pompam & gloriam, vt pro dignitate depingere & explicare poſſimus, auxilium & gratiam ſanctiſſimi Spiritus, mediantibus Deiparæ virginis Mariæ precibus inclamemus. Dicamus igitur vnanimes

AVE MARIA.

I. Iphicrates milites ſuos ſpe prædæ ad fortiter agendum in bello excitare

Refert Plutarchus, Athenienſium ducem Iphicratem ſuos in bello milites nullis alijs adhortationibus, aut incitamentis, quam ſola ſpe prædæ, ad fortiter agendum animare conſueuiſſe. Idipſum magnus ille Deus, & vniuerſi dux facere conſueuit, qui milites eccleſiæ ſuæ militantis ſola æternæ beatitudinis ſpe ad prælia contra improbam hanc vitam incunda incitat. *Gaudete & exultate, quia merces veſtra copioſa eſt in cœlis.* Sumite ſolebat. animos ô validi milites, vos ô fideles animę, *Matt. 6.* in oppugnationib. expugnationib. inſultibus cõgreſſibus, tentationibus, afflictionib. generoſos vos oſtendite, magna vobis præda parata eſt, operam non perdetis, & luculenter vobis veſtri labores compenſabuntur.

Animoſus ille miles Iſrael Dauid, antequam in prælium deſcenderet, ſpe iam certus fuit & promiſſione confirmatus poſt victoriam, regis ſeſe filiam in rei bene geſtæ compenſationem accepturum: *Virum qui percuſſerit Philiſthæum hunc, ditabit rex diuitijs magnis, & filiam ſuam dabit ei.* Tu porro ô homo ſtrenue athleta, centum è cœlo promiſſiones habes, ſi Philiſthæum illum mundi proſternas, cœli te filiam, id eſt, æternitatis gloriam, remunerationis loco accepturum: qua nulla præda opulentior, exuuiæ nullæ pretioſiores, & merces nulla ſublimior tibi exſpectari poſſet. Docet nos id fides, natura nos eo inclinationibus ſuis inuitat, plurimis reuelationibus rem confirmatam habemus, & plurimi qui è cœleſti illa regione reuerſi ſunt, id nobis nũtiarunt. *1. Reg. 17.*

Ne porro vobis id mirum videatur Auditores: nec præter veritatem; iterum dico & tertio dicam, plures ex altera vita ad nos redijſſe, qui nobis hanc gloriam nunciarunt. Quot ad nos venerunt Angeli? Die nobis Tobia, quid tibi dixerit Angelus Raphael? Abrakam, Loth, Iacob, beatiſſimi Patriarchæ, qui frequentes cum Angelis fuiſtis, eos vidiſtis, cum eis luctati, locuti, commorati eſtis, dicite quid vobis dixerint? Tibi vero glorioſa Angelorum Regina, & Virgo, quid angelus Gabriel de cœleſti hac gloria nuntiauit? Sanctus Paulus, Apoſtolus ab altero mundo reuerſus, & ad tertium vſque cœlum raptus, mirabilibus vniuerſum orbem compleuit. Lazarus quatriduo in altera vita hæſit. Ioannes Euangeliſta mille reuelationes habuit, & multa de eadem promulgauit. Quin etiam ipſe alterius ſæculi princeps IESVS CHRISTVS inde reuerſus eſt, *à ſummo* nempe *cælo egreſſio eius.* Quanta nobis ille nuntiauit? quæ non dixit? Anne igitur deſunt, qui ex al- Plurimi ab altero mundo reuerſi id nunciarunt. *Tob. 12. Gen. 18. Gen. 19. Gen. 32. Luc. 1. 1. Cor. 12. Ioan. 11. Apoc. 1. 1. 5. Pſal. 18.*

ex altera vita ad nos redierint, quique nobis de æterna beatitudine multa narrarint.

Num.11. Anne adhuc dubitatis? Israelitæ nunquam fertilitatem terræ promissionis & vbertatem agrorum credere voluerunt: donec exploratores ingentem in vecte botrum, velut specimen, vnde de reliqua eius abundantia iudicarent, attulissent. O animæ incredulæ, si hactenus tanta vestra fuit incredulitas, vt tantas diuitias, tantam gloriam, tãtam quoque beatitudinem vobis in cœlestibus habitaculis esse repositam, credere minime potueritis, huc accedite, & partem eius veluti scintillam, in monte Thabor aspicite: vbi sanctus Apostolus Petrus extra se positus, in ecstasim raptus, & stupore defixus, nihil se vnquam vidisse simile exclamat. Totam rei historiam & eiusdem circumstantias

Luc.19. Lucas Euangelista recitat: *Assumpsit Iesus Petrum & Iacobum & Ioannem fratrem eius, & duxit illos in montem excelsum seorsum, & transfiguratus est ante eos.* Est hic splendor gloriæ cœlestis, & magnificentia & miracula transfigurationis: quare non de alia hodie re, quam de hoc mysterio verba faciamus.

Porro qui hodie transfiguratus est, Dei Verbum est, Iesus Christus Messias ille in lege veteri exspectatus, ac verus mundi re-

Luc.2. demptor: ille quem hodie ita splendentem, recentem, refulgentem, rutilãtem ita, quem plenum gloria in summitate montis Thabor contemplaris: humilis ille Iesus Nazarenus est, quem ante aliquot annos in præsepio locatum, in stabulo Bethleemitico repositum vidisti: quem hodie in summo montis vertice lumine circumdatum instar solis refulgẽtem, maiestate plenissimum intueris: mi-

Matt.17. ser & humilis ille Galilæus est, quem ante aliquot menses in deserto ieiunantem, in speluncis & ferarum lustris commorantem, per auia in solitudine errantem, à Satana tot diuersis tentationibus, exercitatũ vidisti. Hem quæ metamorphosis, quæ rerum vices! Eia igitur,

In noua fert animus mutatas dicere formas,

& figuras sexcentas, ad hanc transfigurationem spectantes, in medium afferre.

Dauid opilio post Goliath prostratum, pastoritia lacerna deposita, purpuram induit, Figuræ veteres, quib. Christi Transfiguratio declaratur.

vestibus sese Ionathæ circumdans. *Exspoliauit se Ionathas tunica, qua erat indutus, & dedit eam Dauid, & reliqua vestimenta sua vsque ad gladium & arcum suum.* Videte porro hic nostrum Dauidem, adeo celebrem, simplicibus 1.Reg.18. humanitatis suæ indutum, post Satanam deuictum, viles illas exuuias in monte Thabor deponere, & diuinitatem assumere, ac gloria se circumdare: de quo dicitur: *amictus lumine sicut vestimento.*

Mardochæus quotidie in terram prostratus, cœlum replens suspirijs, pectus exhau- *Esth.8.* riens singultibus, fortunæ suæ calamitatem gemens, ieiunijs emaceratus, post deuictum inimicum suum Aman, mutata veste Regem Assuerum adiit, aureis vestibus effulgens: *Mardochæus autem de palatio & de conspectu regis egrediens, fulgebat vestibus regiis, coronam auream portans in capite & amictus serico pallio atque purpureo.* Cernite humilem illum Mardochæum, Christum Iesum, cum tanto tempore ieiunasset, & humi caput dormiendo reclinasset, tot suspiria, tot gemitus traxisset, tot lacrymas in solitudine effudisset, post Satanam debellatum & triumphatum: hodie sese magni illius Assueri, habitu mutato gloriæque vestibus assumptis, conspectui offerentem, vt dicere liceat, *Decorem indutus est.* *Psal.103.*

Quamdiu Arca fœderis inter Philisthæos 4.Paral.5. in deserto commorabatur, vilibus pellibus cooperta erat: at vbi in templo Salomonis collocata, gemmis & auro effulgere, ac multis circumcirca diuitiis exornari cœpit. Arca illa humanitatis Iesu Christi quamdiu in deserto, in medio solitudinis, inter petras & rupes permansit: saccis, cilicijs & paupertate constrata fuit: verum hodierna die, collocata non in templo Salomonis, sed in vertice montis Thabor, tota auro refulget, gloria resplendet, & omnibus gratiarum donis excellit, & audite rem nouam: *Transfiguratus est.*

II.

Hinc discatis velim Auditores, quinquies Christum toto vitæ suę tempore esse trãsfiguratum, & quinq; diuersis transfiguratio- Quinque Transfigurationum genera.

nis generibus. Hem qualis Chamæleon, quis

Proteus. Prima transfiguratio in ventre fuit virginali, quando nimirum Verbum caro factum est, & homo Deus: non quidem conuersione diuinitatis in hominem, sed assumptione humanitatis in Deum, vt magnum Ecclesiæ lumen Athanasius edocuit. O eximiam & veræ diuinam transfigurationem! de qua luculenter Paulus: *In similitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo.* Cuius in Patriarcha Iacob verum exemplum conspicimus: ille namque, vt patris benedictionem perciperet, Esau fratrem mentitus est, pelliculisque hœdinis manus, vt tanto melius fratrem exprimeret, circumuestiuit: *& vestibus Esau valde bonis, quas apud se habebat domi, induit eum pelliculasq; hœdorum circundedit manibus, & colli nuda protexit.* Qua procul dubio figura mysterium hoc quam appositissime exprimitur; Iesus enim Dominus noster, vt nobis benedictionem Patris æterni obtineret, hominis formam assumpsit, qui per Isau designatur, pellibusq; humanitatis nostræ natura, vt nostram melius, & ad viuum magis exprimeret, sese circumdedit, cuius rei testem habeo Paulum, vbi supra, *formam serui accipiens, & habitu inuentus vt homo.* Quid: Regem gloriæ, & eum, qui, Apostoli testimonio, *splendor est gloriæ, & figura substantiæ patris.* & peccatoris habitum assumere, an non hoc vera transfigurationis species est?

Philip. 2.

Genes. 27.

Philip. 2. Heb 2.

Admirabilis transfiguratio in Eucharistia.

Alia adhuc, nec minus admirabilis transfiguratio facta est, quando augustissimum & super omnia admirandum Sacramentum Eucharistiæ instituit, quando scilicet in sanguinem conuertit & transsubstantiauit panem in corpus, & vinum, atque hoc quidem vnico temporis momento. Lumen illud doctorum D. Thomas hoc omnium miraculorum à Christo vmquam factorum primum & maximum vocat. Quod quamuis à Catholicis & fidelibus, ac proprie quidem, Transsubstantiationem nominari sciam: tamen quoniam Christi corpus & sanguis sub speciebus panis & vini continetur, atque in debita quantitate, maiestate, gloria, sub figuris nouis & insolitis, occultantur, vera quoque transfiguratio dici poterit.

Opus. de festa Sacram.

Tertia transfiguratio in monte Caluariæ, & in crucis scena peracta est: cum scilicet moriens ita seipsum immutauit, vix vt agnosci à notis potuerit. Caput eius spineo serto erat vallatum, vultus eius sanguine, facies sputis, corpus vulneribus oppletum: manus clauis, latus lancea transfixum. O admirabilem transfigurationem! *Et vidimus eum, & non erat aspectus: & nos putauimus eum quasi leprosum.* An non vera vobis transfiguratio esse videtur Deum, qui super cœlestes orbes fulgurat & tonat, totam mundi machinam concutit, Angelos beata sui visione pascit, Cherubinos ministros habet: crucis supplicium perferentem, in hominem transmutatum, vt peccatorem habitum, doloribus laturatum & à toto mundo derelictum & vexatum contemplari?

Nouum transfigurationis genus in passione.

Isai. 53.

Aliam adhuc transfigurationem video, verum non adeo exoticam, ac longe tamen splendidiorem, & glorioſiorem. Quando scilicet Seruator meus ac Redemptor iterum gloriæ se qualitatibus & dotibus circumornans, transfiguratus est. Modo enim se visibilem, modo non visibilem declarauit: semel sepulchro egressus est, alias portis clausis ingressus. Et iane, qui paucis ante diebus mortalis & passibilis vitus fuerat: eum se iam glorioſum, immortalem & impassibilem reddere? an non eximia transfigurationis signa sunt? an non egregia prodigia? an non miræ metamorphoſes?

Alia transfiguratio post resurrectionem.

Verum omnium nobilissima atq; omnium princeps fuit illa, quæ hodierna die in monte Thabor peracta est, quæ sola per antonomasiam & quasi omnium præcipua, Transfiguratio appellata est. In hac namque hodierna die Redemptor noster se transfigurat, hic Messias sese detegit, hic verbum illud diuinum sese manifestat: hodie legislator noster negotia propter quæ in mundum missus est declarat, ac legationis suæ auctoritatem & patentes aperit. Præuiderat hoc à longe Dauid dicens: *Thabor & Hermon in nomine tuo exultabunt.* quasi diceret: Hem quamnam, ô Messia venture, gloriam, quos triumphos, quæ miracula te iam inter mortales commorante præuideo & præsagio! Angeli lætabuntur, homines cantabunt,

Psal. 88.

bunt, montes à conſpectu tuo exultabunt. Thabor propter Transfigurationem tuam gaudebit, Hermon propter miracula, quæ in eius vertice patrabis, triumphum aget.

Vera tua vaticinia fuiſſe cõfitemur, ô Rex & vates; in monte namq; Hermon magnum illud miraculum, quo quinque hominum millia quinque panibus & duobus piſcibus ſaturata ſunt, editum eſt. Euthymius vero addit in eodem monte reſurrectionem filij viduæ in Naim contigiſſe, Naim enim oppidum Galilææ eſt, in radice montis Hermon ſitum, in quo hoc miraculum peractum eſt. Thabor igitur & Hermon exultabunt in aduentu Meſſiæ noſtri, præ cæteris vero Thabor.

Euthym. in Psalm.

Laus montis Thabor. *Ex. d. 19.*

O felicem inter omnes montes ac vere beatum Thabor: mons Sinai fulgure & tonitruo concuſſus eſt, in eo nihil niſi flammæ & ignes apparuere. In monte Oliueti arma militum, & gladij conſpecta ſunt, & traditiones, & Iudæ machinationes in eo peractæ. In monte Caluariæ, præter cruces, patibula, ſuſpenſos, latrones in crucem actos, & Chriſtum Ieſum crucifixum, nihil intueor. At tu ô Thabor, vndecunque gloria repletus es, & in paradiſum commutatus. Iam fruſtra ſol in axe ſuo erat, ac cœlum permeabat: aliam enim faciem ipſe circum te habebas, quę ei lumen eripiebat, ac quodammodo offuſcabat. Nam quemadmodum *maius lumen offuſcat minus*: ita quoque magnus ille hominum & angelorum ſol radijs ſuis paruam hunc mundi faculam offuſcabat: paruam dico, non quidem ratione terræ, quam infinitis partibus ſuperat, verum reſpectu infiniti & æterni illius luminaris. Hic igitur ſol alterum offuſcauit. Audite, *reſplendunt facies eius ſicut ſo.* ô egregiam ſimilitudinem, ô diuina myſteria! vt hinc ſcilicet diſcamus, omnia, quæ in glorioſo Ieſu corpore hodie peracta ſunt; quæq; in ſole hoc etiam cõſpiciuntur, corporibus noſtris mortalibus, & carnalibus hiſce compagibus poſt reſurrectionem euentura.

Matth. 16.

III. Quatuor ſolis proprietates.

Sol ille mundi huius fax, qui licet eum quotidie illuſtret, non ideo tamen minus dignus eſt, quem admiremur; quiq; iam à quinque annorũ millib. & amplius ſemper vrit; ſeipſum non comburendo & illuſtrat non ſeſe extinguendo, quatuor admirabiles in ſe proprietates habet: primo quidem lumen ipſum, quo vnico temporis momento quatuor mũdi plagas intuetur: agilitatem deinde, qua viginti quatuor horarum ſpatio totum cœlorum orbem circumit, idque tanta celeritate, vt vnius horæ quadrante centum viginti cœleſtium miliariũ, quæ tamẽ terreſtrib. multo longiora ſunt, millia conficiat. Tertio ſubtilitatem, qua corpora lucida & tranſparentia penetret, & per cryſtallum & vitrum luceat. Denique impaſſibilitatem, quippe qui tanto tempore in rerum natura, ſine vllo ſui detrimento, aut corruptione, aut rerum naturalium damno exſtitit. ignis ſiquidem eum non combuſſit, aer non nocet, aut aqua exſtinguit, ab omnibus hiſce caſibus immunis eſt.

Idipſum, Auditores, quod in hac transfiguratione videtis, caducis noſtris corporib. poſt reſurrectionem accidet. In primis enim ſurrectionẽ inſtar ſolis effulgebunt: *fulgebunt namq; iuſti.* Erunt quoq; agilia, ita vt temporis momento è cœlo in terram deſcenſura ſint, & apoſto Arctico vſq; ad Antarcticum, inſtar auium, aut inſtar Angelorũ potius peruolatura, *ſicut ſcintillæ in arundineto diſcurrent.* Eruntadhæc ſubtilia: omnia enim tranſire poterunt, ac nihil illis erit occluſum. Denique pati haud quidquam poterunt, nullas infirmitates ſuſtinebunt, quin & a morte immunia erunt. *Iam non erit amplius labor, aut vlulatus dolor* ô rem admirandam! *Amodo iam dicit ſpiritus, vt requieſcant à laboribus ſuis* ô jucunditatem! Experimentum rei hic, præſentibus Moſe & Elia, qui inter Prophetas facile principes fuere, videmus. De quibus iam nonnihil loquamur. Interrogemus illos glorioſæ transfigurationis teſtes, & ſciſcitemur ab illis rei circumſtantias. Primum autem te alloquor, ô Moyſes quid eſt, quod tu potiſſimum hodie ad vitam redeas, e limbo veniens, vt hodierno myſterio interſis? Anne ſcil. vt D. Chryſoſtom. arbitratur, vt Chriſti innocentiam teſtareris, quem Iudæi magna prius iniquitate legis tranſgreſſorem appellauerunt: an vero vt hac ratione eum morti & vitæ dominari

Corporanoſtra poſt reſurrectionẽ quatuor egregiis dotib. prædita erunt. *1. Cor. 15.*

Apoc. 21.

Apoc. 14.

Cur Moſes in transfiguratione apparuit.

ostenderes? an potius quod verius esse crediderim, vt promissionem quam tibi olim fecerat, adimpleret, fore scilicet aliquãdo, vt gloriam humanitatis eius esses visurus? *Posteriora mea videbis*, id est, humanitatem meam.

Exod. 33.

Cur Elias transfiguratioi interfuerit.

Tu vero Elia quid huc facturus aduenis? cur ad vitam redis? anne scilicet, quod ante finem sæculi veluti extremi judicij præcursorem, apparere te necesse sit, ac Iudæorum reliquias conuertere? Eane forsitan de causa, vt mentibus Iudæorum errorem illum tolleres, Iesum scilicet Eliam esse aut aliquem ex Prophetis. Equidem haud grauate concesserim, verum hanc fuisse potissimum causam puto, vt nimirum Iudæis, qui credere difficillime poterant Christum illum Messiam esse in lege promissum, ora obstrueret, & errores argueret. Conabantur enim illi ex Malachia Propheta asserere, ante Messię aduentum, Eliam in terram destinandum: *Ecce ego mittam vobis Eliam Prophetam antequam veniat dies Domini magnus & horribilis*: ac quoniam constabat Eliam nondum in carne apparuisse, hinc liquido colligi existimabant, hunc quem ante oculos viderent, verum Messiam non esse. Decepit vos, ô Iudæi ambiguitas verbi Aduentus: loquitur enim Propheta de secundo Domini aduentu, id est extremo judicij die, & non de primo: verum vt hanc ex animis vestris Dominus opinionem & errorem tolleret, simulq; vobis ad oculum, hunc verum Messiam esse demonstraret, ecce hoc in mõte Eliam secum loquentem induxit: *Apparuit illis Moses & Elias.*

Malach. 4.

1. Paral. 25.

O præclaram, & cui similis in mundo nunquam exstitit, congregationem. Hic nãque mundi vtriusque, cœli quoque & terræ, vtriusq; etiam testamenti legatos videbitis à parte testamenti veteris, Prophetarum principes: à parte noui, Apostolorum vertices è cœlo, sanctissimam Trinitatem è terra sacratissimam humanitatem. Hodie scilicet arca fœderis, arca inquam humanitatis Christi, in medio Cherubin, in medio scilicet Prophetarum collocatur. Quos vero sermones, aut ratiocinationes vtrimque habitas putamus? quænam hic negotia inter magnates illos & principes transacta? quid agitur? quid dicito nobis Marce, dicito nobis Luca: *Loquentes de excessu*, ait D. Marcus.

Cyrillus Alexandrinus, cui pares multos Ecclesia non habuit, ait in vertice montis illius de diuinæ bonitatis excessu habitos esse sermones: non quidem de eo excessu, qui in mundi creatione eluxit; cum sc. ipsa SS. Trinitas, insigni quadam liberalitate, magnificentia ac quodammodo prodigalitate bonitatis suæ thesauros aperiens, totam sese creaturis communicauit: nec de eo quoq;, quem jam quinq; annorum millibus sapienti directione, suaui moderatione, & sollicita ac prouida totius vniuersi cõuersatione demõstrauerat. De quo igitur excessu Cyrille? de eo nimirum, qnem Christus humanam naturam induendo declarauit: excessu nimirum adeo mirabili ac diuino, vt mille alij excessus cum eo comparati, instar nihili esse videantur. Deum scil. humanitatem assumere, immortalem mortalitatem, Dominum seruum fieri, quis similem vnquam excessum vidit? cernere nimirum naturam sine propria subsistentia: duas item naturas in vna hypostasi; Matrem simul & Virginem reperiri, cui vnquam similis excessus auditus est?

IV. Quinam sermones in monte habiti tempore transfigurationis.

Excessus diuinæ bonitatis in incarnatione Christi.

S. Augustinus aliud quiddam excogitauit, aitq; illos eo loci de excessu tormentorum, suppliciorum, cruciatuum, molestiarumq;, qui in passione Domini futurus erat, sermones inter sese habuisse: qui excessus adeo sublimis est, vt similis ei aut visus aut auditus nullo vnquam sæculo fuerit. Audite quæso clamantem Prophetam, aut Prophetæ voce Deum ipsum: *O vos omnes qui transitis, attendite & videte, si est dolor sicut dolor meus.* Excessus, inquam, adeo magnus, vt eius vnius memoria, Domine mi Redemptor, summorum tibi dolorum causa exstiterit, tãtamq; anxietatem menti tuæ ingesserit, sanguineo vt sudore in monte Oliuarum totum tibi corpus perfunderetur. Excessus scilic. omnium cruciatuum, omniumq; dolorum, sine vllo prorsus solamine, quod vel tibi terra, vel cœlum, aut animæ deniq; pars superior daret.

Excessus cruciatuum in passione Domini. *Thren.* 1.

Chrysostomus alio quoq; respicit, & asserit excessum illũ, de quo loquebantur, de nimiæ

Excessus humilitatis quam Christus in passione ostendit.

miæ eius humilitatis, quam in passione Christus demonstraturus esset, excessu esse intelligendum. Excessu adeo excedente, & humilitate adeo extraordinaria, vt Paulus id pro dignitate explicare non valens dicat, *Humiliauit semet ipsum factus obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis.* Audite obsecro vos superbi, vos inflati arrogantia, & excessum hunc penitius considerate. Deus vt creaturas redimeret, capi, ligari, illudi, percuti, ignominiam pati, clauis configi, ac cruci denique voluit affigi. O excessum infinitis excessibus refertum!

Phil. 2.

Excessus paupertatis in Christo.

S. Bonaventura doctrina æque ac sanctitate celebris, omnes quas adduximus de excessu hoc explicationes probat, & ratas habet: verum aliam ad has & ipse adiungit: aitque excessum illum de excessu paupertatis, quam Christus in passione sua esset toleraturus esse intelligendum: quippe qui vnica tantum cruce, & ea grauatus, Ierosolymis egrederetur, ac deinde nudus & inops in eadem morereturr. Consolemini, consolemini igitur vos omnes, qui paupertatem hanc imitantes, voluntarie ac spõte pauperes facti estis, cum hunc paupertatis excessum vobiscum perpẽditis: quomodo nimirum nudus, videlicet in stabulo natus sit, toto triginta trium annorum spatio vnica veste fuerit contentus, ac deinde nudus & algens in crucis medio exspirarit. Historiæ quidem veteres similes nobis in Ethnicis excessus proponunt, vt in Valerio Poplicola, qui tertium Romæ Consul, in tanta est inopia mortuus, vt suis resp. sumptibus funus eius coacta fuerit instituere: &

Val. Max. lib. 4.

Gentiles aliquot in summa inopia mortui.

Matth. 8.

in Epaminonda Thebano; summo illo duce ac multis trophæis nobili, qui adeo egens ex hac vita decessit, vt ne tantum auri domi eius repertum fuerit, quo ei post gloriosam mortem erigi epitaphium posset. Verum si cum excessu paupertatis Iesu Christi eos cõferamus, obmutescent veteres, ac veluti vmbras respectu huius enarrare videbuntur. De hoc eius excessu quam bene Dauid locutus est? *Pauper sum ego, & in laboribus à iuuentute mea*; Christus quoque Dominus paupertatem suam satis insinuauit, quod sine lacrymis nequeo aut dicere aut perpendere, cum ait, *Vulpes foueas habent, & volucres cœli nidos: filius autem hominis non habet vbi caput suum reclinet.* ô verum paupertatis excessum! ac nimis omnem terminum excedentem!

An non Auditores sermonis & colloquij huius dulcedine in admirationem & stuporem trahimini? an non cœlestes illæ fermocinationes, verba illa Angelica, de passione Domini deprompta, consolationem, jucunditatem & stuporem vobis adferunt? Taceant igitur Philosophi omnes, taceat Aristoteles, neque amplius asserat, virtutem in solo medio consistere, vitium vero extrema occupare, est hoc quippe falsissimum: ecce enim in monte hoc non nisi de excessu & extremitate est sermo: omnia Christi opera excessum habent, atque in extremo gradu collocata sunt, quin & extremum adhuc transgrediuntur.

Verum Petre tu solus hic præter ordinem & tempus loqueris, ac colloquium perturbas dicens: *faciamus hic tria tabernacula, tibi vnum, Moysi vnum, & Eliæ vnum.* Quid ais Apostolorum Princeps? tu solus in horto arma inclamas, & gladium stringis passionis triumpho viam voles intercludere: tu solus in passione in Dominum tuum blasphemias euomis? tu solus denique es, qui hoc in monte præter rem loqueris. Quid faciamus tria tabernacula. Visne Ecclesiam disiungere? anne schisma & divisionem cupis inducere? visne Christum a Prophetis, & Prophetas a Christo separare? Reuoca in mentem rotas illas, quas Ezechiel Propheta vidit, quæ ita sibi inuicem connexæ erant, vt nulla sine altera esset aut progrederetur, quo erudimur, Prophetas in lege Mosaica, & Mosem in Prophetis, vtrumq; in psalmis: & Moysem, Prophetas, & Psalmos in Euangelio, & Euangelium in omnibus & singulis contineri. O rotas vere admirabiles! & interea tamen omnia non nisi simul procedunt & voluuntur: ac proinde non nisi vnum esse tabernaculum, vnam legem, Deum vnum, & vnam Ecclesiam certissimum est. Vnde bene Euangelista imprudentiam Petri notauit, *Nesciebat quid diceret.* Quare vt te excusem Petre, dicẽdum est, magnum illum gloriæ splendorem oculos tibi simul & ingenij offuscasse. Hem? Qualis eras,

Matth. 26.

Non sunt tria facienda tabernacula; at vnicum quo Ecclesia significatur.

& quo

& quo in ſtatu, quo in ſtupore & raptu cum jucunditatis & gloriæ abundantia repletus dixiſti: *Bonum eſt nos hic eſſe?* Concede Petre, ac tecum fateor, bonum eſſe Ieſu Chriſto adhæreſcere, ac cum eodem verſari: extra cuius gloriam nulla penitus jucunditas, nulla felicitas, nulla denique beatitudo inuenienda eſt.

Eia igitur, Chriſtiani Auditores, ponite vobis ob oculos, lætitiam, gaudium, exultationem, raptum, exſtaſiu, & ſtuporem, quem in Transfiguratione Apoſtolus hic oſtendit. Et ſane ſi Iudæi obſtupuerint; vbi Mardochæum pretioſis & ſplendidis veſtibus indutum, & humilem Eſther ad regiam dignitatem ſublimatam videre; ſi fratres Ioſeph, eum in regio ſedentem throno, ac totius Ægypti habenas moderantem contemplantes, demirati ſint: quid de Apoſtolis eorumq; ſtupore hic dicere poterimus: cum humilem ſuum Dominum repente in monte Thabor eleuatum viderũt, ac velut in ſublimi quodã throno, gloriæ & diuinitatis veſtibus indutum, conſidentem? quo eos affectos gaudio & lætitia putabimus, cum inſignem illam Eſther, humanitatem ſcilicet noſtram, ad Regiam diuinitatem euectam vident, ac varietatib. aureis circumamictam? Crediderim cognatos & parentes Dauid non parum obſtupuiſſe, cum eum regio more indutum, ac inter primos regni proceres collocatum intuentur: gaudium tamen diſcipulorum & ſtuporem maiorem fuiſſe exiſtimem, quando humilem illum Ieſum Nazarenum, qui tanto tempore in ſolitudine fuerat commoratus, & olim in ſtabulo natus, quique fabri filius à multis habebatur, Angelico & cœleſti aſſumpto habitu, glorioſum, ſplendidum, fulgentem, ac diuinitatis ſuæ ſpecimen oſtendentem conſpiciunt.

Eſth. 6. *Gen. 45.*

Bone Deus, benigniſſime Deus, ſi tantum vnica gloriæ tuæ ſcintilla ac ſpecimen, admirationis Apoſtolis tuis parere potuit, quid in cœleſtibus illis habitaculis fore credendum eſt? Quid quæſo, erit, cum tota videbitur vti eſt, quando eadem ſemper, ſine termino fine defatigatione, in perpetuum, ſummo ac pleno gaudio & perfecte pandetur? Si vnica modo gutta tantum voluptatis potuit afferre, quid ipſum mare, quid integrum gloriæ Oceanum facturum putamus? Erit, erit ſcilicet illic, vbi clamare licebit, *Bonum eſt hic nos eſſe.* Tu vero ô fortis animarum noſtrarum zelator in montem illum aliquando nos ſubleua, præbe nobis videndam gloriam, non quidem transfigurationis, at diuinæ tuæ eſſentiæ, ſicuti in cœleſti illa ac beata regione à Beatis conſpicitur: ad quam nos ipſe Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus aliquando deducant. Amen.

DOMINICA SECVNDA IN QVADRAGESIMA.

Partitio.

I. De cœleſti beatitudine.
II. De Transfiguratione, eiuſq; partibus per figuras declaratis.
III. De Transfiguratione ſimilibus expoſita.
IV. De cœleſti beatitudine.

Aſſumpſit Ieſus Petrum, & Iacobum, & Ioannem fratrem eius, & duxit illos in mõtem excelſum ſeorſum, & transfiguratus eſt ante eos. Luc. 9.

FIGVRA.

SVmmus ille Iudæorum legislator Moyſes, cum acceptis tabulis legis, de monte Sinai jam deſcenderet, vt populo ſeſe cœlitus miſſum, & à Deo ad leges eius orbi proponendas deſtinatum declararet: tanta gloria ac lumine vultus eius, Deo id permittente, reſplenduit, vt populus in eum intuitus, ſplendorem fulgoremque ex oculis eius emicantem nequaquam potuerit ſuſtinere. Rem non admodum diſſimilem in hodierni Euangelij hiſtoria contemplor. Video namque non Moſem, ſed Ieſum Chriſtum, montibus æternis deſcendere, vt ſe filium Dei, cœlitus miſſum, ac verum Meſſiam & Legislatorem mundi eſſe demonſtraret: quem Pater æternus in monte Thabor tanta maieſtate, ac tanta diuinitate effulgere fecit. *Exod. 24.*

cit, vt Apostoli vultus eius splendorem, ac radios, & emicantem inde gloriam perferre nequaquam potuerint. Denotat hoc ipsam Transfigurationis maiestatem, quæ profecto digna est, quam omnes merito admirentur, adorent, & obstupescant. De ea vt nos pro dignitate loquamur, opem & auxilium Paracliti, preces mediatrices nostræ Virginis gloriosissimæ adhibendo, AVE MARIA tecitando inuocemus.

I. Interrogatus ab Hierone Syracusanorum tyranno Simonides Philosophus, vt M. Tullius memoriæ prodidit, quid esset Deus, triduum ad cogitandum & deliberandum postulauit: quo euoluto aliud iterum triduum petijt, quod sæpius repetens, tandem cum responsum diutius differret, dicere coactus fuit: *Quanto diutius considero, tanto mihi res videtur obscurior.* Equidem idipsum hodierna die de beatitudine cælesti dicere merito potero: quo enim diutius perfectionis eius abyssos considero, eo magis meditando me in infinitam illam abūdantiam immergo, admirandoq; in ꝓfundum & obscuritatis tenebras deuoluor: nam *dum breuis esse laboro obscurus fio.* Itaque dicere cum Aug. mihi licet: *Excedit facultatem eloquentiæ meæ, transcendit capacitatē intelligentiæ meæ illud decus illa gloria, illa celsitudo.* & cum D. Ioanne Chrys. *Effugit omnem sermonem atq; omnem sensum humanæ mentis, excedit decus illud, illa pulchritudo illa gloria, illa magnificentia.*

1. De nat. Deor.

August. in serm. Orat. de repar. lapsi.

1. Cor. 2.

Quid v. tu ô Apostole Paule, qui in altero orbe ambulasti, ac gloriæ huius scintillam aliquam vidisti, de ea dicis? *Nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus diligentib se.* Perinde ac si diceret: Cesset humani iam intellectus curiositas immensitatem diuinæ gloriæ velle cōprehendere. neque enim humana mens eo pertingit, nec auris percipere, aut ratio ipsa, aut humani vires ingenij infinitam beatitudinem queunt comprehendere. Nam quem admodum in Propitiatorio duo Cherubin vtrimque positi visebantur, qui sese mutuo cum stupore contemplantes alis illud cooperiebant: ita quoque mihi in hac beatitudine velut in propitiatorio, videre videor: cernamque hodie homines simul Angelos, instar duorum Cherubim, stupore defixos, alis silentij sui splendorem gloriæ huius obtegentes.

Exod. 25.

Figura.

Tanta porro beatitudinis huius magnitudo & dignitas est, vt Angelicus Doctor Thomas nihil Deum aut maius, aut excellentius posse condere affirmarit: & sane tanta est, vt iam à quinque annorum millibus Seraphin, atque omnes Angelicæ potestates præ admiratione suspensæ & stupore defixæ fuerint.

Beatitudinis magnitudo.

Cicero tantam esse pulchritudinem virtutis aiebat, vt si oculis conspici posset, omnes ad se mortales ex pulchritudine traheret, & amore sui incenderet. Si vero gloriam cœlestem cognitam habuisses M. Tulli, de beatitudine id iure meritoq; dicere potuisses: tantus namq; eius splendor est & venustas, vt si oculis pateret, omnes omnino homines, licet immanes ac barbaros, ad se inuitaret. Iacob conspecta Rachelis venustate atq; oculorum pulchritudine inter omnes Mesopotamiæ filias, statim eius amore captus est, & inescatus, adeo vt, quo eius aliquando amplexibus frueretur, seruum apud Laban septennio egerit: *& videbātur illi pauci dies, præ amoris magnitudine.* Tu porro homo, si vel oculis cœlestis illius Rachelis pulchritudinem haurire tibi liceret, non dubito profecto, quin te eius amore, summo Patri Laban, in seruum & mancipium, idque non septennio, sed, si vita ferret, annis mille & amplius, traderes.

Ciceronis sententia de virtute.

Figura.

Gen. 28.

Tribuni ac cēturiones Holofernis in obsidione Betuliæ, visa eximia venustate ac formæ excellentia quæ in Iudith vidua effulgebat, militibus hinc stimulos ad fortiter agendum subiecere, dicentes: *Quis contemnat populum Hebræorum qui tam decoras habet mulieres? vt non merito pro eis pugnare debeamus.* Hæc ipsa sunt verba, ijdem sunt stimuli, eædem orationes, militis Christiani, quibus nos Sancti alloquuntur, Prophetæ excitimulant, & Angeli, cœlestis huius Iudith pulchritudinem quotidie contemplantes, nos in vita hac militante, ad fortiter agendum, & cœlum, in quo tot eximiæ res & pulchræ reconditæ sunt, violentia quadam rapiendum, adhortantur.

Iudith. 10.

Allegoria.

Num.15. Allegoria.

Magnus ille Israelitarum ductor Caleb, sexcenta virorum millia sub signis habens, & cum eis per desertum Sinai profectus; vt eos ad terram Chanaan gladio parandam incitaret, ingentem illis botrum, quem duo viri velut aliquod fertilitatis illius specimen in humeris vecte portauerant, ostēdit: vnde omnes ita ad bellum animati sunt, vt communis per castra clamor exauditus sit, *Ascendamus, & possideamus terram illam.* Miserae animæ, q̄ in hac Ægypto à triplici Pharaone vinctæ velut mancipia, sub seruitute durissima gemitis, & exhaurimini, si vel exiguū aliquē botrum fertilis illius promissionis terræ videretis; nō est profecto dubitandū, quin statim rubrum huius mundi mare trāsiretis, ac mūdi huius deserta relinqueretis, quo ad terram viuentium, in qua tanta rerum copia affluit, ascendere possetis.

Idipsum hic hodie videmus contingere. Petrus enim Apostolorū Princeps ac Christianorum omnium caput, vila in monte Thabor gloriæ huius exigua quadam scintilla, cruciatuum, tormentorum, ac rerum omnium oblitus, exclamat: *Domine, bonum est nos hic esse* Historiam Euangelijn Luca legimus: *Assumpsit Iesus Petrum, Iacobum & Ioannem fratrem eius, & transfiguratus est ante eos* &c. Primo de transfiguratione, ac deinde de beatitudine hac loquar.

Exod.3.

Quod ad primum; cum attentius mecum rubum illum ardentem, quem Moses in deserto vidit, considero, ac sublimem illum Eliæ raptum in curru igneo; videre mihi figuras & vmbras glorioſi huius corporis videor, quod hodierna die in monte Thabor trāsfiguratum est. Quid enim differt rubum ardentem & non conflagrantem, in monte Horeb videre, & gloriam & lumen corporis, quod tamen ipsum corpus non immutaret, in monte Thabor contemplari. Quid discriminis est inter Eliam curru igneo in cælum subuectum, & Iesum Christum corpore lucido & resplendente transfiguratum. O rubum! ô Eliam! ô mirabilia!

4. Reg. 2.

Anima Christiā primo conceptionis momento beata fuit.

Verum, quo melius mysterium hoc intelligatis, aciem ingenij vestri exacuite, ac meminerit is oportet, Christi animam à primo conceptionis momēto beatā exstitisse; adeo inquam glorioſam, vt modo in cælis est: Verbum enim diuinum, cui per hypostaticam & personalem vnionem coniuncta erat, videbat, atque eo perfecte fruebatur. Verum gloria illa, sublimi quodam & nouo miraculo, in parte nobiliori cōtinebatur, ne se in corpus transfunderet; necesse namque erat, vt corpus supplicijs, passioni, cruciatibus, morti deniq; ipsi tolerandæ aptum foret. nō enim Christus in corpore glorioso quidquā pati potuisset.

Non est conueniens luctibus ille color.

Vultis huiusce rei figuram? Dauid Goliam prostraturus, armis regijs granatus nunquam id potuit efficere; at necesse fuit, funda & lapidibus, armis pastoritijs, armatum, ac vestibus pastoralibus indutum in certamen & duellum descendere: *Et induit Saul Dauid vestimentis suis, & imposuit galeam æream super caput eius, vestiuit eum lorica, dixitq; Dauid ad Saul, Non possum sic incedere, & deposuit ea. & tulit baculum suum.* Quod euidens & apertum signum fuit, verum nostrum Dauid, Iesum Christum, Satanam, id est, vastum illum Goliath expugnare & debellare dum vellet, nunquam armis regijs, diuinitatis scilicet suæ, indutum, vincere potuisse, sed armis pastoritiis, id est, funda humanitatis nostræ, & lapidib. miseriarum nostrarum armatum, ac peregrini habitu assumpto, necesse habuisse cum eo congredi. Tertio quoque Regum libro legitur: Regem Israel mutato habitu ad bellum egressum esse. Ita Iesus Christus natura sua totius mundi rex constitutus, redemptionis nostræ certamen ingrediens, habitum mutauit, *Et homo factus est.*

1. Reg. 1.

Cap. 21.

Ioan. 1.

Omne Sampsonis robur in crinibus capitis situm erat, *si rasum fuerit caput meum, recedet à me fortitudo mea, & deficiam eroque sicut cæteri homines* ad eundem etiam modum omne passionis & meriti fundamentum in Samsone nostro Iesu Christo, in crinibus & fragilitate humanitatis eius consistebat. Et quemadmodum, nisi Philistæi caput Sampsonis rasissent, nunquam eum perdere aut occidere potuissent: ita quoq; nisi corpus hoc nouacula passionis, ac gladium crucis, atq; aliquid pati potuisset, at semper glorio-

Iudicū 16.

gloriosum exstitisset; nunquam comprehendi, nunquam mori potuisset, & proinde nunquam saluari potuissemus. Necesse itaque fuit hanc gloriam abstrahere, vt corpus passibile efficeretur.

Figura. Iosu. 3. Audite figuras. Arca fœderis Iordanem intrante, vt Israelitę in terram promissionis descenderent: *steterunt aquæ descendentes in loco vno, & adinstar montis intumescentes apparebãt, quæ autem inferiores erant, in mare descenderunt.* Ita quoq; quo in terram promissionis, id est, in cœlum transire possimus; arca sacræ illius humanitatis, non quidem Iordanem, at passionis mare intrante, vehementes illæ ac violentæ aquæ gloriæ in superiore parte animæ hæserunt: inferiores vero defluxerunt: siquidem omnes mundi delitias reiecit, atq; omnia pœnarum genera suscepit. Gloria ac sublimis illa gloriæ visio quieuere, ac stetere; cruciatus vero, labores, ac ipsa mors semper ad ima solito ausu defluxerunt.

Iudith. 7. Holofernes Bethuliã obsidens, quo citius & facilius eam expugnaret, *constituit per gyrũ centenarios per singulos fontes & incidi præcipit aquæ ductum eorum.* Ita quoq; Redemptor noster in redemptionis nostræ obsidio, vt corpus suum passionib. magis exponeret, à primo conceptionis suæ tempore gloriæ scaturigines inuasit, ac magni illius fontis ductus occupauit, nihil vt in anteurbia humanitatis suæ redundaret, aut reflueret.

2. Paral. 32. Potens ille Rex Ezechias obturauit superiorem fontem aquarum Gihon, & auertit eas subter ad Occidentem vrbis Dauid. Ad eundem plane modum Saluator ille orbis, scaturiginem torrentis gloriæ suæ, ne in corpus efflueret, obstruxit, & à primo incarnationis suæ tempore ad superiorem animę partem eum traduxit. Atque omnia hæc non sine miraculo, non sine supernaturali quadã dispensatione peracta sunt; ita namque Ecclesiæ lumen loquitur Augustinus. Thomas item Aquinas: *Dispensatione quadam diuina factum est quod gloria animæ non redundaret in corpus, vt in corpore passibili nostræ redemptionis expleretur mysterium?*

Epist. 36. ad Dioscor. 3. p. q. 43. art. 7.

Verum vetus hoc miraculum hodie alio quodam miraculo nonnihil obscuratum est: cum scilicet gloria illa, quæ tanto temporis spatio in intima animæ parte veluti captiua delituerat, ac conclusa fuerat, in libertatem restituta est. Hodie mare illud Rubrũ, quod ad nos conseruandos, & ad peccata nostra, Ægyptios scilicet, demergenda seiunctum fuerat, ad primum situm ac pristinum locum reuersum est. Hodie sol ille gloriæ, qui in medio huiusce animæ: velut in orbe suo cœlesti, cõstiterat, cursum suum prosecutus est, & ad vsque antipodes corporis descendit. Hodie diuturna illa eclipsis, q̃ triginta duob. annis durauerat, finem accepit, & sol illę gloriæ sese videndum præbuit.

Exod. 14. Ios. 10.

Cogitate igitur vobiscum, Auditores, Christi Iesu animam, à primo conceptionis momento, instar facis accensæ, aut potius instar solis fuisse, corpus vero eius instar vitri lucidissimi; & simul vobiscum perpendite, à solis radiis hactenus vitrum illud, non sine continuo quodam miraculo, penetrari non potuisse: at hodierna die nouo miraculo eclipsim illam finiri, vt vno miraculo cessante, alterum subintret, atque hoc est, quod vulgo Transfiguratio appellatur.

Canta igitur iam Dauid, & melodis concrepa vobis: *Dominus regnauit, decorem indutus est.* videamus namque hic eum indutum *lumine sicut vestimento* tuque sponsa exulta & iubila; *Ecce dilectus tuus, candidus, & rubicundus, electus ex millibus.* Nihil me vmquam simile vidisse memini. ô noua paradoxa! ô metamorphoses admirabiles! μεταμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν, Græcus textus habet: *transformatus est*, transfert hæreticus; *transfiguratus est*, ait Catholicus. O res penitus admirandas!

Psal. 105.

III. Christus diuinus est Chamæleon, & Proteus.

Respicite, vos multarum rerum cognitionis auidi, diuinum illum Chamæleontem, ad omnes sese colores variantem, & colorem gloriæ in cœlestibus, colorem paupertatis in mundo, colorem humilitatis induentem in cruce. Videant hic suum Proteum Poetæ: *gestantem tot in vno corpore formas.* Videte illum, qui in cœlis Deus est, in terris homo. *Et homo factus est*, qui modo Viator est, modo comprehensor, modo simul vtrunque, in natiuitate subtilis, in calcandis aquis agilis, in Eucharistiæ Sacramento impatibilis. ô verum igitur Proteon!

Ioan. 2.

Aristot. 2. Phys. c. 5. Dicunt Physici, materiam primam esse in potentia ad omnes formas. Hic quoque videmus primam materiam, sacram hanc humanitatem, principium scilicet redemptionis nostræ omnium esse formarum & figurarum capacem: in cœlis quippe *figura substantiæ Patris est*; in terris *formam serui recipiens*: in altari inuisibilis est, in monte Thabor glorioſus, in cruce patibilis, post resurrectionem impatibilis. hem quænam igitur hæ formæ, quænam figuræ!

Hebr. 1. Philip. 2.

Iris. Demirantur naturalium rerum scriptores Iridem, eiusque pulchritudinem tantopere deprædicant: cum scilicet sol nubem, quæ ei ex aduerso est feriens, semicirculum hunc, quinque fucatis coloribus, fuluo nimirum, viridi, croceo, duobusque alijs intermedijs, hiacynthino & luteo, distinctum, producit. Et sane si penitus rem considerare velimus, res ipsa digna est, quam omnes demirentur, quin & ipse Salomon omnes inuitat, vt visa Iride, velut re eximia, in admirationem rapiantur. *Vide arcum in cœlo cum suo splendore mirabili: & benedic, qui illum fecit.* Vnde eam Plato admirationis matrem & ornamentum cœli appellare consueuit. Nihil hæc sunt & exigua; Ecce enim hic in monte Thabor Iridem alijs longe præstantiorem & pulchriorem. Videte hic colores longe alios, longe insigniores, & prioribus eminentiores. Videte hic solem diuinitatis, nube corporis percussa, egregiam hanc transfigurationis Iridem, viuis coloribus candoris, luminis ac gloriæ insignitam, hodie producentem.

Transfiguratio cum Iride collata.

Quin etiam in hoc monte solem & lunam contempleminì: adeo vt montes in cœlos, & cœli in montes commutari videantur. Imo videte hic solem diuinitatis, ac lunam humanitatis. Vt enim Luna, sicut nostis, suum lumen à sole mutuatur, ita quoque humanitatem à diuinitate hodie gloriam & lumen mutuari videmus. Luna inquam, quam Angeli ita nominarunt, *Quæ est ista, quæ progreditur quasi aurora, pulchra vt luna.* Et sane, ô sacra humanitas, nos omnes lunam te confitemur; quippe quæ fluxus & refluxus in Sacramentorum mari causa existis: quæ plurimos in te influxus habes, quæ diuersos nobis aspectus & formas exhibes. Luna quoque modo media est, modo crescens, & alias decrescens, modo eclipsim patitur, modo plena conspicitur: idipsum & in sacra hac contingere humanitate videmus: paruam videmus & exiguam in præsepio, quando *paruulus natus est nobis*, nouam, post resurrectionem: eclipsi obscurari & offuscari in cruce: plenam vero hodierna die in monte Thabor, *& resplenduit facies eius sicut sol*

Chriſti diuinitas Lunæ comparatur.

Cant. 6.

Isai. 9.

Verum sublimius adhuc in sublimi hoc mysterio, & semper de luna loquentes euolemus. Solemus quoque è diuerso lunæ aspectu & variis eius coloribus diuersas temporum qualitates præsagire, nam teste Poeta:

Pallida luna pluit, rubicunda flat, alba serenat.

O Sacra Saluatoris nostris humanitatis luna, cum te pallentem in montem Oliueti intueor, statim pluuias & nimbos auguror, at nimbos sanguineos: cum te rubicundam & sanguine purpuratam in monte Caluariæ contemplor, certus sum ventos, procellas & tempestates ærumnarum suppliciorumque impendere. Verum cum te modo in monte Thabor candidam & fulgidam video, gloriam felicitatemque agnosco, ac simili nos aliquando potituros præsagio.

Cum Caluariæ monte Thabor collat.

Iesu bone, Iesu dulcissime, cum de monte Thabor loqui audio, venit mihi in mentem montis Caluariæ: cum de tua transfiguratione loqui incipio, acerbissima tua passio statim mihi ante oculos versatur. Hic te gloria circumdatum intueor, illic te saturatum opprobriis videbo, hic tibi discipuli adhærent; illic te ad vnum omnes derelinquēt; hic inter Propheras te contemplor, illic inter latrones medius apparebis, hic nisi lumen & fulgorem conspicio, illic præter tenebras & ærumnas nihil erit. At reiectis hisce antithesibus ad gloriam illam vela conuertamus: in die quippe adeo læta & iucunda, atque adeo glorioſa, nonnisi de lætitia, beatitudine ac gloria loquendum est. Videas namque eadem Petrum extra se rapeum, eadem captum & inebriatum, an non audis clamantem: *Bonum est nos hic esse?*

Porro, q hodierna die in monte Thabor, fieri

Beatitudo, Oceanus deliciarum est. Psal. 35.

fieri videmus, quod Petrus hic degustat, non nisi specimen & vmbra, nonnisi guttula est magni illius beatitudinis Oceani, quæ in cœlis habebitur: ita namque Sacra eam Scriptura nominat: *Torrente voluptatis tuæ potabis eos.* Ac vere quidem: quid enim est in cœlis, nisi torrens quidam voluptatis, nisi deliciarum profundum, quam diuitiarum Oceanus. Testem & suffragatorem habeo Vatem regium: *Inebriabuntur ab vbertate domus tuæ.*

Psal. 16.

O nouam loquendi metaphoram! quin & de se ipso loquens ait: *Satiabor cum apparuerit gloria tua*; quasi diceret: Quanto plus de aquis voluptatis deliciarumque mundi huius haurio, tanto mihi sitis augetur magis, & eo animam interius turbatiorē sentio. Quid? anne ambitio animum tuum occupauit, ô rex, an tua sorte & quidem adeo lauta contentus nō es? cum nimirum è pastoritia casa, & ab ouili ad sceptrum & diadema sublimatum, tot populis & vrbibus dominari; ac tanti imperij habenas moderari te videas? anne ad maiores etiam honores adspiras, vt dicas, *Satiabor?* tot regna animum tuum non satiant? fierine potest, vt tanti tamque ampli honores te nōdum repleant. Bene tamen ait; quidquid enim in mundo est, imo totus mundus, animam hominis saturare haudquaquam potest.

Insignes historiæ. Alexander ingemiscit, vbi plures esse mundos intellexit.

Magnum illum Macedonum regem Alexandrum, ait Plutarchus, toto terrarum orbe ab vno polo vsq; ad alterum subiugato, cum à Philosopho, non recte philosophante plures esse mundos intellexisset, lacrymari cœpisse, fortunamq; suam præ interna animi elatione deplorasse, quod è tot mundis nondū vnum tantis laboribus sudoribusq; subjecisset: vt merito scripserit Poeta,

Vnus Pellæo iuueni non sufficit orbis.

Sueton. Augusto.

Videte igitur, num totus terrarum orbis hominis mentem satiare queat. Idem pene de Augusto tradit Suetonius: qui quamuis vniuersi orbis foret Monarcha, ac pacem per omnes mundi plagas confirmasset, noctes tamen trahebat insomnes; adeo eum curæ & internæ animi anxietates diuexabant. Ecce Deus bone totius mundi Imperator quiescere non potest, tranquillus esse nequit &

3. Reg. 11.

Historia insignis.

plura concupiscit. Iudæus quidam regio prognatus stemmate, Adad nomine, cum relicta Ierusalem patria, in Ægyptum fugeret, tam benigna fortunæ aura in aula Principis Ægypti vsus est, vt præ cæteris eum amore prosequeretur, honores ei amplissimos contulerit, & vxoris suæ sororem ei in vxorem dederit. O vere benignum fortunæ flabrum, & vere regios honores! Ipse tamen tantis honoribus exornatus, quamuis maiorem insuper beneuolentiam & fauorem Rex promitteret, dimitti à Rege petijt, ac veniam in patriam suam redeundi postulauit. An non per hunc Adad animam nostram ad viuum exprimi videmus? quæ ad mundi aulam, velut in Ægyptum sese conferens, licet princeps mundi huius honoribus; delitijs, diuitijsque eam exornare queat, nunquam tamen adeo benigne ab eo haberi potest, quin semper ad cœlestem illam Ierusalem patriam suam & naturalem habitationis locum penitus aspirans, anhelet. Nihil enim eam præter hanc gloriā, satiare potest: nam quamdiu his in fluctibus jactatur, & procellis concutitur, semper ad æternam illam beatitudinem aspirat. illa, illa est, qua hodie Petrus Apostolus satiatus exclamat: *Bonum est nos hic esse*; ipse jam satur sum Domine, sorte mea contentus, aliam à te beatitudinem non requiram, quia *Bonum hic nos esse.*

Anima hominis sola beatitudine cœlesti satiatur.

Vos porro infœlices dæmones, qui in infernali barathro cruciamini, quique miseras animas incendio, flammis, rotis, oculeis, tormentisque grauissimis torquetis, quique hac gloria cœlesti ac beatitudine æternum estis priuati; nequaquam dicere potestis: *Bonum est nos hic esse.* verum verbo mutato, & desperabundi exclamare: *Malum est nos hic esse.* Vos quoque infelices ac ter & amplius infortunatæ animæ, quæ apud inferos conflagratis, in Deum blasphemias euomitis, quæ de salute vestra desperatis, ac rabie & furore debacchamini, nunquam cum S. Petro dicere poteritis: *Bonum est nos hic esse*; at semper & in perpetuum, sine vllo fine clamabitis: *Malum est nos hic esse.*

At nos miseri viatores, afflicti exules, licet pœnitentiæ nobis adhuc tempus sit, atque ad hanc aliquādo beatitudinem nos per-

uenturos speremus, nondum tamen dicere possimus: *Bonum est hic nos esse.* Nam Apostolus eo loci hæc verba dicens, quo nos jam hic sumus, *nesciebat quid diceret.* Quid cogitabas Petre? Nosne igitur, hoc in mundo, veluti Ioseph in carceribus Ægypti, vt Daniel es inter leones Babylonios, vt pueri in fornace Chaldaica, vt Ionæ in ventre ceti, & fluctibus vndique jactati, vt Israelitę in medio maris Rubri, constituti dicere jure poterimus: *Bonum est nos hic esse? Quale gaudium mihi erit, qui lumen cœli non video*, aiebat Tobias ille senior in cœcitatis caligine vitam trahēs? imo quale gaudium, qualem jucunditatem, quas delicias anima in hoc vitæ casu haberet, quæ lumen solis huius, beatitudinis inquam, non intuetur?

Gen. 49. *Dan.* 14. *Dan.* 2. *Ion.* 2. *Exod.* 14. *Tob.* 5.

Vos vero animæ, quæ in purgatorij ergastulis adhuc detinemini, licet cruciatus & tormenta intolerauda ibidem sustineatis; dicere tamen securæ jam potestis: *Bonum est nos hic esse*, cum scilicet de vestra salute; ac de æterna aliquando beatitudine possidenda certæ jam sitis, & cum spes illa vobis ferendi & patiendi robur suppediter.

Vos autem, Angeli, vos, inquam, beatorum animæ, merito jam dicere potestis: *Bonum est hic nos esse*, cum in eo versemini loco, in quo omne bonum reperire est, vbi omnia in illa Essentia diuina possidetis, omnia in illa velut in quodam speculo, tam præterita & præsentia quam futura, imo & ea quæ nunquam fient, aut erunt, fieri tamen & esse possunt, vt Theologi asserunt, contemplamini. Ipsa quidem regina Saba, visa palatij & domus Salomonis magnificentia & splendore, præ admiratione & stupore exclamauit: *Beati viri tui, & beati serui tui hi, qui stant coram te semper.* At idem omnino Dauid vates de beatis illis dixit animabus, quæ tuto positæ loco, ineptias & inanias hominum deridēt, *Beati qui habitant in domo tua Domine* Hæc porro domus nihil est aliud, ô Theologi, quā diuina illa essentia: hæc est illa domus; in qua omnes sapientiæ & scientiæ Dei thesauri reconditi sunt: est repositorium, è quo tota mūdi machina prodijt, & plures adhuc mundi prodirent, si vt potest, ita & vellet producere: est denique domus, de qua olim dictum est: *Gloria & diuitiæ in domo eius.* Quomodo porro animas admirari eam par est, cum in illam intrauerint. Si enim Esther regina in Assueri Regis cubiculum ingressa, præ timore & maiestatis splendore, quem in regis vultu contemplabatur, exanimis concidit? Si filij Israel, cœlesti illo mannæ imbre viso, quæ stupore exclamarint: *Quid est hoc?* Quid, non dico facient, at dicent, animæ illæ, cum eas in diuinæ illius essentiæ penetralia intrare, ac secretum Dei receptaculum subire contigerit? quantopere eas admirari par est, cum manna diuinæ consolationis sibi instar pluuiæ viderint influere?

Beati in Dei essentia omnia velut in speculo cōtemplātur. *3. Reg.* 10.

Psal. 83.

Esth. 4. *Exod.* 16.

In supernis igitur locis terra Peru inuenienda est, illic terræ nouæ quærendæ, illic argentei & auri venæ indagandæ, illic thesauri sapientiæ, illic abyssi perfectionum inquirendæ. Illic miraculum, in Cana Galilææ olim à Christo patratū, quotidie renouatur, vbi aqua tribulationis in dulcissimum consolationis vinum conuertitur. Illic generalis animarum fit transfiguratio, vbi corpora splendida, agilia, subtilia, impassibilia redduntur. O quænam illa voluptas erit, tot simul soles intueri? an non igitur ô anima mea, quæ ad huius gloriæ frnitionem nata, condita, destinata, ac prædestinata es, ad eandem contendes? an non montem illum Thabor conscendes? Christum sequeris, crucem portabis, legem & præcepta eius seruabis, vt in eodem hoc monte hanc ipsam gloriam valeas contemplari? Si vero vos, Auditores, cum conscendere, & gloriam illam consequi, ac beati esse cupitis? montem ascendite, pœnitentiam agite, sanctificate jejunium, ac bonis operibus sine vlla cessatione incumbite, quo gloriæ huius compotes reddi valeatis.

Tu vero Iesu glorioſissime, splendor & lumen admirabile, qui hodie totus admirabilis fact⁹ es, gratia nobis tua succurre, omnes animæ vires ac potentias ad id conuerte, facultates nostras illuc impelle & dirige: memoria te solū cogitet, ac tui soliꝰ reminiscatur, intellectus te solum agnoscat, te deniqi

solum

solum voluntas diligat. Et cum miserum hoc corpus vna cum anima, gloriæ illius particeps reddi debeat, (quandoquidem tantum: quantum anima, laborauit, & sudauit) & cum idipsum impassibile, immortale, & instar solis splendidum reddi necesse sit; obsecramus Domine, vt aptum velis id reddere & idoneum: fac vt pœnis & molestijs incumbat, jejunia colat, austeritates & vitæ rigores sustineat, & in pœnitentia perseueret: fac vt genua te solum adorent, lingua te solum confiteatur, oculi in lacrymas tantum resoluãtur, pectus singultus effundat, ac manus in corpus tantum insurgãt, & de præteritis delictis ab eo vindictam exigant: nec amplius corpus gulæ, & abdomini seruiat, genio non amplius indulgeat, aut libidinibus impurisq; voluptatibus se amplius transuersum rapi patiatur. Sed fac, vt tibi vna cum anima gratum hac in vita obsequium præstet: quo ambo post hanc vitam, non dico Transfigurationem in monte Thabor, sed in cœlestib. habitaculis diuinam tuam essentiam contemplari mereatur; ad quam nos Pater, & Filius, ac Spiritus S. perducere dignentur. Amen.

FERIA II. POST DOMIN. II. QVADRAGESIMÆ.

Partitio.

I. De Prædestinatione & reprobatione.
II. De infœlicitate animæ in peccatis obdurata.
III. Quærendum esse Deum.
IV. Metuendum & cauëdum istud, mori in peccatis.

Ego vado, & quæretis me, & in peccatis vestris moriemini. Ioan. 8.

FIGVRA.

3. Par. 5. LEGIMVS in libris Paralipomenon, Azariam Prophetam, futurum Asæ Regi Iuda calamitatem, & mala quæ passurus erat, prædixisse: Quamdiu, inquit, legem Domini secutus es, semper tibi beneficia plurima contulit, atque omnibus in rebus tibi bene cessit: quoties eius opem in negotijs & rebus dubijs inuocasti, semper tibi quam promptissime præsto affuit; & vix cum quærere incipiebas, quin statim tibi auxiliaturus occurrebat. At è contra, si semel te reluctari, & legem eius infringere, & cultum deserere contigerit; vix eum relinquere incipies, quin te magis adhuc relinquet & abominabitur; & venient forsitan tempora, quibus eum quæsiturus sis, & non reperturus, cum tu eum inuocaturus, & ille te neglecturus. O minas horrendas, ô præsagia Prophetica! *omnia contingebant eis in figuris* Eiusce rei figuram, Auditores, hodierno in Euangelio legimus. Audimus hic namque non quidem Prophetam, sed Prophetarum omnium principem Iesum, Pharisæis ac Scribis eadem plane interminãtem. Reluctamini aduersus me populo rebellis ac peruicax, derelinquitis me, ego quoque vos omnes derelinquam; atque ex hoc jam tempore desero: & mihi credatis velim, ventura aliquando tempora, quibus me quæretis, & non inuenietis, & quibus in peccatis vestris moriemini verba horrenda & terribilia: quæ vt vere ac plene intelligere possitis, Spiritus Sancti auxilium nobis adesse, intercessione Deiparæ, Aue Maria dicentes, rogitemus. 1. Cor. 10.

I. Prædestinatio ad gloriam vel ad damnationem res est terribilis.

Sublimia illa de prædestinatione Sanctorum, & reprobatione impiorum mysteria, adeo obscura & inuoluta sunt, vt nulla vis sit ingenij quæ non cedat; nulla audacia & præsumptio, quæ non formidet; nullum pectus, quod non paueat, nulla mens ea concipere gestiens, quæ non horreat & præ metu contremiscat. An non enim terribile & horrendum est, audire, nedum credere, Deũ ab omni æternitate creaturas suas antequam quidquam meritorum vel demeritorum facerẽt, has ad æternam beatitudinem, illas ad æterna supplicia destinasse? *Esau odio habui*, vide damnationem; *Iacob autem dilexi*, vide prædestinationem ad gloriam. O rem nouam & inauditam! è duobus in ventre matris conclusis, hunc ad gloriam & illum ad damnationem æternam, antequam in lucem edantur, aut lumen solis intueantur, seligi, omnem admirationem superat. Video profunda illa iudicia Mar. 1.

etiam

Prædestinationis & damnationis figura.

etiam diluuij tempore locum habuisse: hic enim octo animæ arcæ inclusæ aquis diluuij supernatant, ecce prædestinationis figuram: illic vero reliqui omnes naufragium patiuntur, & vndis immerguntur; signum hoc reprobationis. Eius vero rei è veteri vobis testamento figuras depromam.

Nabuchodonosor cum Ierosolymorum ciuitatem destruxisset, pulcherrimos quosque & forma decoros ex Hebræorum pueris seligi jussit, reliquos in captiuitatem abduci. *Et ait rex Aspbenes præposito Eunuchorum, vt introduceret de filiis Israel, & de semine regio, pueros in quibus nulla esset macula, decores forma, & eruditos omni sapientia, qui stare possent in palatio regis.* Ad eundem modum Nabuchodonosor ille cælestis, numen illud æternum, cum ab omni temporum æternitate, generalem mundi ruinam & destructionem præuideret, ex omni hominum multitudine, pulcherrimos quosque selegit, vt coram facie sua, & in aula cælesti, beatitudine æterna fuerentur, reliquam vero turbam repudiauit, atq; infernalibus vinculis ac claustris mancipauit. Moses Hebræorum dux ac tutor, cum Ægypto egrederetur, omnem Israelitarum populum in duas turmas discreuit; sex scilicet tribus, è nobilibus matribus, Rachele ac Lia, alijsque liberis mulieribus prognatas, in monte Garizin subsistere, ac castrametari voluit, vt in eo populo Israelitico benedicerent: sex vero reliquas, ignobili scilicet prosapia oriundas, & quarum matres seruæ aut vernaculæ fuerant, montem Hebal è regione ad maledicendum voluit conscendere. Eodem modo & magnus ille mundi rector Deus, cum vniuersos homines in mente sua præuideret, in duas eos partes distribuit, hos vt benedictionibus & gloria ab eo cumularentur, prædestinatos nimirum; illos vero vt maledictionem subirent, videlicet reprobatos, & rejectos. *O altitudo diuitiarum sapientiæ & scientiæ Dei, quam incomprehensibilia sunt iudicia eius!*

Dan. 1.

Deut. 27.

Rom. 11.

Gen. 49.

Eodem tempore & eodem carcere duo captiui in Ægypto egrediebantur, verum diuersa omnino sorte, vnus honoribus à Pharaone subuehendus, extremo alter supplicio afficiendus. *Restituitq; alterum in locum suum, vt porrigeret ei poculum, alterum suspendit in patibulo.* Ex æternæ illius præscientiæ latebris & abditis eodem momento duo captiui egrediuntur, improbi scilicet & electi, verum diuerso fine. Electi nimirum vt regijs honoribus afficiantur, gloriæque participes reddantur: reprobi vero vt æternis supplicijs cruciatibusque mancipentur. An non eadem ex fornace ardentes prunas, & carbones atros educi videmus? non aliter quoque è diuinorum judiciorum fornace eodē momento & prædestinati, velut candentes prunæ, & reprobati, velut atri carbones, prodeunt. Simile.

Propius rem adhuc Paulus visus est tetigisse, cum figulum ex eadem argilla vas vnum in honorem, alterum in contumeliam effingere. Ita quoque summus ille figulus, & omnium conditor Deus, ex eadem creaturarum suarum massa, hos in vasa honoris, vt gloriæ suæ aliquando participent, illos vero in vasa contumeliæ, vt in æternam damnationem æternaq; supplicia præcipitentur, efformauit. Rom. 9.

Atq; hæc quidem omnia Auditores, vt hinc infinitam suam misericordiam, illinc vero justitiæ suæ zelum declararet: non secus ac rex, qui bonis & benemeritis beneficia conferendo, bonitatem & clemētiam: sceleratos vero castigando justitiam atq; æquitatem demonstrat. Verum cogitare vos velim, hanc quidem Electorum prædestinationem, absq; vlla meritorum præuisione cōtingere: reproborum reprobationem sine peccatorum, quę commissuri sunt, præuisione nequaquam fieri. itaq; vt dicere liceat, non aliam prędestinationis causam esse, quam meram Dei voluntatem, eiusq; beneplacitum, & reprobationis non aliam quam peccata quæ ab hominibus perpetranda sunt. Vtrumq; respectu Dei certissimum est, & necessarium: at non respectu hominum. Vtrumque contingens est, & mutari potest: at liberum nostrum arbitrium ac voluntas efficiunt, vt vtrumque fieri necesse sit. Verum jam profunde nimis abyssos istas rimati & scrutati sumus: non enim tendere datur vlterius: timenda potius

Prędestinatio fit non præuisis meritis, at non reprobatio.

potius sunt Dei iudicia & admiranda, quam curiosius dicendo enucleanda, & indaganda.

Euangelium quidem hodiernum paucis vtrumque & non adeo seuere perstringit: & nonnisi exigua quædam hic reprobationis apparet interminatio: *Quæretis me & non inuenietis, & in peccatis vestris moriemini.* de his igitur minis iam loquamur, ac deinde de prædestinationis agemus.

Nihil est omnino quod maiorem animæ calamitatem aut detrimentum afferat quam si à Deo derelictam gratiaq; eius destitutam & penitus spoliatam se videat. Quemadmodum enim nihil acerbius aut funestius reginæ Vasthi potuit accidere, quam à marito suo, à rege, à Principe suo spretam & despectam esse: ita quoque nihil tristius aut calamitosius animę euenire potest, quam à sponso suo, à rege suo, deniq; Deo esse derelictã. Sane si cœli influxus suos cœlestes vel ad modicum tempus denegarent, tota hæc mundi machina, ô Philosophi, non subsisteret, at omnia inter se confunderentur, ac veluti nouum chaos in rerum natura exoriretur. Quid igitur de anima fieri dicemus, à qua Deus supernaturalem gratiæ suæ influxum retrahit, & penitus denegat? Audite quid in hanc rem dicat Dauid, *Anima mea sicut terra sine aqua tibi.* Eliæ precibus factum est, vt trium & dimidij annorum spatio Samariæ agros pluuia non irrorarit, ita vt omnia circumquaque emorerentur, fluuij exsiccarentur, herbæ arescerent, animalia languerent, atque vbique tristis mortis facies appareret. Quid igitur faciet anima, cum illi Deus pluuiam & cœlestem defluxum denegarit, quando cataractas & orificia misericordiæ obstruxerit & obrurarit.

Hinc factum est, vt quando Dominus Israelitis timorem incutere vellet, illis eos à se deserendos interminatus sit, vtpote quo nihil ijs tristius aut acerbius posset accidere. *Va eis cum recessero ab eis*; & Ieremias: *Erudire Ierusalem, ne forte recedat anima mea à te.* Nihil enim adeo Dauid Rex metuebat, quam à Domino deseri: atque ideo lachrymans orabat, *Domine ne dicesseris à me.* & cum cœlum oculis tantum amisisset, exclamabat gemens, *Vt quid Domine recessisti longe?*

Nihil animæ accidere potest quam à Deo deseri. Bern. 2.

Psal. 142.

3. Reg. 18.

Ose. 9.

Ierem. 9.

accede iterum, accede & lumine tuo illustra.

Helisæus cum Eliam magistrum sibi eripi, ac se ab eo destitui videret, lamentabatur, ac gemebat tam insigni & tam sancto se magistro priuari, exclamans, *Pater mi, currus Israel, & auriga eius.* Quid igitur miseram animam facere par est, cum illam Deus reliquit, quando gratiarum influxum ei denegat, in primis vero, quando eam odio prosequitur: *Odisti* namque *omnes, qui operantur iniquitatem*, quibus illam lacrymis, quibus gemitibus ac suspirijs decessum hunc & orbationem deplorare necesse est?

4. Reg. 2. Allegoria.

Hinc igitur discant Christiani, id ipsum gratiam in anima, quod anima in corpore, præstare: anima enim caduco & fragili huic corpusculo suum esse, vitam, sentiendi vim, & cæteras omnes naturales operationes sub ministrat. Gratia quoq; non minora animæ suppeditat, esse scilicet plane diuinum, vitam spiritualem, rerum cœlestium gustum, & ad omnia sancta & pia opera motum & agilitatem singularem. Nam quemadmodum corpus hoc nostrum anima orbatum & destitutum, nonnisi exanime cadauer est: ita quoque anima, quam gratia destituit, penitus mortua est atque pabulum facta inferni, *mors quippe peccatorum pessima.*

Id gratia in anima quod in corpore anima præstat.

Psal. 33. Insignis conceptus.

Reducite quæso in memoriam Auditores quod in passione Domini contigit prodigium: vt scilicet Christo in cruce moriente atque ex hac vita proficiscente tenebræ factę sint super vniuersam terram, vt terra contremuerit, sol deliquium passus fuerit, ac tota mundi machina dissoluenda & in nihilum redigenda visa sit. Hoc ipsum quotidie in nobis accidere certissimum est quando scilicet Christum, vt Paulus loquitur, peccatis nostris iterum cruci affigimus, cruci inquam animæ, & ille à nobis discedit: tunc tenebris vniuersam animæ essentiam cooperiri, solem rationis deliquium pati, terram concupiscentiæ & affectuum contremiscere, peccatorum ac flagitiorum sepulchra reserari, columnas gratiarum diffindi, denique omnia interius confundi ac pessum ire cernimus. Non igitur sine causa Pharisæis comminatur, dicens, *Ego vado.*

Matth. 27.

Lib. 8. de cœlo cap. 7.

Docuit olim magnus ille Philosophus Aristoteles, & accessum & recessum solis corruptionis & generationis in hoc inferiori hemisphærio causam existere: verum multo maiori cum ratione dicere poterimus, gratiæ accessum & recessum, generationis & corruptionis in anima causam esse: eius enim accessus eam à vitijs retrahit, recessus in ijsdem obdurat: ea præsente virtutes in anima vigent, merita ac bona opera efflorescũt, absente vero eadem, pœnæ & culpæ in animam ingruunt, eamque deprauant.

Rom. 9.

Exod. 4.

Aug. ser. 88. de temp.

Similitudo qua ostenditur, vnde peccatorẽ in peccatis obdurari contingat.

Dico igitur cum D. Paulo, *cui vult miseretur*, ecce eius accessum, ecce conuersionem: *& quem vult indurat*, ecce recessum, ecce obstinationem. Illic de prædestinatione sermo est, hic minæ de reprobatione. Apertius adhuc in Exodo, vbi Dominus ad Mosem ait, *Ego indurabo cor Pharaonis.* vbi Augustinus exclamat, *Nisi cum abfuerit gratia mea, obdurabit eam nequitia sua*: atque hoc egregia similitudine declarat. Quemadmodum enim cum terra tota gelu constricta est, & obduruit, sole accedente ac radijs eam feriente, omne statim gelu dissoluitur, ac terra emollescit: ac sole occidente, ac radios subducente, ecce tibi iterum gelu omnia rigescere, & in primam duriciem conuerti. Ita quoq; cum anima nostra fieri videmus, quæ cum congelata est: & peccati frigore, frigore inquam Boreali cum quo Boreas noster non est comparandus, induruit, vbi primum gratiæ calor supernaturalis accedit, & eam radijs ferit, omnia statim dissoluuntur, omnia emollescunt, ac prior illa durities abscedit. Verum vbi gratia iterum recessit, omnia nouo gelu incipiunt rigescere, & peruicacia obstinatioque animam inuadunt.

Calu. 1. inst. cap. 17.

Deus omnibus & singulis gratiã confert, qua sufficienter saluari possint, non tamen efficacem.

Clementissimus igitur Dominus peccatores positiue non obdurat, vt nefandus ille Caluinus blasphemans asserit, at tantum per accidens, & permissiue: cum scilicet ijs gratiam & auxilium subtrahit. Et quamuis Deus nulli sufficientem, qua conuertatur & saluetur, gratiam neget: aliquibus tamen, iusto suo iudicio, eam haud ita liberaliter, aut non ita magnam confert, vt quibusdam, idque propter grauissima, quæ prius commiserant delicta in quorum pœnam & castigationem obstinationem illam & obdurationem in animam immittit, vnde illa profecta sunt.

Similitudine porro & exemplo rem explicemus. Si medico diuersa & morbo consentanea medicamenta præscribenti, æger parere nolit, & in contrariam partem, vetita & noxia comedendo, & à salubribus abhorrendo, annitatur, ægrotum vero interea mori contingat, nulla culpa medico quasi minus perito aut minus diligenti imputanda est: at omnia in ægrum parere detrectantem refundenda sunt. Ita quoq; de medico animæ dicendum est: qui cum peccatorem, veluti ægrotum præscripto suo parere nolentem, & omnia contraria facientem, deserit: quid ei grauius, vel respectu obstinationis, vel perditionis, damnationis accidit, non Deo, sed ægroto refractario, qui proprij exitij causa exstitit, imputandum. Ieremias hinc à similitudine nostra non discedens ait, *Curauimus Babylonem, & non est sanata: relinquamus Ieremiæ eam*, & hodie Euangelij nostri lectio, *Ego vado*. ac si diceret: Iam triginta tribus annis in mundo vixi, tanto tempore vobis prædicaui, & vt ad me conuertamini, me agnoscatis, pœnitentiam agatis, admonui: interea tamen me & verba mea contemnitis, Omnia vobis, quæ ad sanitatem vestram facere videbantur, remedia suggessi & proposui: præstiti quidquid in perito & diligenti medico desiderari posset: igitur iam dico vobis, *Ego vado: & si in peccatis vestris moriamini*, non mihi, sed vobis ipsis asscribendum est.

Ego vado, & quonam Domine? quo tendis, quo proficisceris? Mane nobiscum Domine, quoniam aduesperascit, iam enim sero est, vita nostra in extremis est, ad vesperam ætatis iam ferme deuenimus, cãdela nostra iam ad finem vergit, exiguus nobis vitæ superest terminus: ne igitur nos iam deseras: si tamen penitus tibi in animo abire insederit, nos saltem te sequamur. Sed quid? ais nos sequi non posse, iter in longinquas te regiones parare, quo sequi foret perdifficile, *Ego vado*, quonam, & in quas regiones? *quo vos non potestis venire.*

O mysteria, & res admirabiles! vadit ad passionem, properat ad crucem, quo nos, tanta & tam grauia supplicia, cruciatusque tolera-

roleraturi, tam ignominiosam mortem subituri, sequi non possumus. Vadit peccatis totius mundi satisfacturus, quo creatura nulla poterat pertingere. Vadit ad dexteram Patris, ad quam nec Apostoli, nec ipsi Angeli aspirare poterant: *Cui enim aliquando dixit Angelorum, Sede à dextris meis?* nec ipsa quidem Virgo Deipara. Licet enim illa super omnes Angelorum choros sublimata sit, non ideo tamen ad dexteram Patris in regno cœlorum consider.

Heb. 1.

Relinquamus igitur iter hoc incognitum,

III. & viam inuiam nobis & inaccessam: ac nostræ potius viæ insistamus, textum Euangelij prosequendo. *Et quæritis me*, est hoc stomachantis animi indicium, quasi dixisset: Generatio praua ac viperarum genimina, ego è cœlo descendi vt te quæram: nonaginta nouem oues in deserto reliqui, omnes, inquam, Angelorum turmas & legiones, vt te miseram ouiculam, errantem & scabie putidam quærerem. Tanto iam te quæro tempore, per decliuia & acclivia, per deserta, per agros te indago, vt ad ouile reducam, & venire renuis. Vado igitur, & scio venturos aliquando dies, misella, quibus me quæras, sed dico tibi, *non me inuenies*.

Judæi Messiam quærunt, & inuenire nesciunt. *Esai. 55.*

Sane quæsiuistis illum, ô Judæi, in sepulchro, & minime reperire potuistis? quæsiuistis tum cum Roman. Imperatores Titus ac Vespasianus vallo vos cinxerunt, quinetiam nunc hodierna die, in Vestro Thalmud, in Rabinorum scriptis, in Prophetiarum vestrarum scrutis eum scrutamini, idque ipsis mille & sexcentis annis, *& non inuenietis* amplius, abiit, decessit, euasit. *Quærite* igitur Christiani Christum *Dominum dum inueniri potest, inuocate eum dum prope est.* &, *Dum tempus habemus, operemur bonum*: dum sol in

Deus vitæ huius tempore quærendus est.

nostro adhuc horizonte est, operibus incumbamus: nec exspectandum est, donec luna surgat, & ruat Oceano nox. Non est ad vesperam quærendam Deus, vsq; ad noctem non est exspectandum, nec in vitæ finem & senium conuersio differenda est. O nos miseros, & frigidos! nos Deum festis sacrisque diebus solum quærimus, quærimus in periculis, necessitatibus, morbis, constituti in extremo mortis articulo: at cum fortuna arridet, & omnia nobis ad votũ fluunt, illũ negligimus, & è manibus nostris elabi patimur.

Atin hac vita quærendus est, vt peccatorum veniã consequamur, non vero in altera; *Luc. 16.* tunc enim quæremus, & non inueniemus. *Matth. 25.* Serius illũ inuocasti ô epulo: serius veniſtis *Gen. 22.* & clausa ianua insensatæ virgines: nimis diu ô Esau venatus es. Vos vero apud inferos damnatæ animæ frustra Dei misericordiã amplius inuocatis: & vos purgatorij incolæ, nolite de Deo loqui amplius, ne eum quæratis amplius, non enim inuenietis: cum, dum inueniri potuit, eum quærere distulistis: sed tandem adhuc inuenietis, at prius negligentiæ vestræ supplicia persoluenda sunt.

Dicitur Alexander Macedo, cum vrbem aliquam obsidione cinxisset facem accendere consueuisse, ac publica præconis voce edicere omnes, qui sese, dum fax maneret accensa, victoris potestati tradidissent, incolumes fore: verum nullam extincta face spem salutis reliquam superesse. Sane ad eumdem modum videtur Deus, quando nimirum conscientias nostras inuadit. An non auditis, vt quotidie iam in Quadragesima auribus nostris per Prophetas tuba sua insonet: *Conuertimini ad me*, tradite vos vestraq; omnia, aperite mihi portas vestras; & alibi: *Quærite Dominum dum inueniri potest*, quam diu vitæ huius fax ardet: nam vbi illa extincta erit, post mortem scilicet; nullus indulgentiæ aut misericordiæ locus est.

Alexander Magnus in vrbium obsidione facem accendebat, & quam ob rem. *Ioel 2.* *Esai. 55.*

Prudenter sane magnus ille Ægypti Rex Pharao fecisse videtur, cum fertilitatis tempore, & aureo sæculo durante, horrea condidit, in quibus frumentũ reconderet: quod famis tẽpore in populi vsum cederet, & quod exteris ac vicinis liberaliter erogaret. Ita mihi non minus sapienter illi facere videntur, qui huius vitæ tempore, tẽpore inquam fertilitatis, cum tantillo labore tantaq; facilitate misericordia acquiri potest (audite enim scripturã dicentem: *Misericordia Domini plena est terra.*) the'auros meritorum condunt, animæ horrea bonis operibus replẽt & constipant, vt tempore calamitatis & siccitatis à fame spirituali immunes esse possint, quæ non septem annis, vt illa fames Ægyptiaca, verum in æternũ duratura sit. Infelices por-

Insignis conceptus, *Gen. 14.* *Psal. 31.*

ro illi insipientes qui tempore messis in horrea frumentum negligunt inuehere; cum enim eos hyems æternitatis improuisos adorta fuerit, famem patientur vt canes.

Alius conceptus.

Leuit. 32.

Inter cætera, quas Deus sibi offerri nolebat aues erat & cygnus. Quamobrem potissimum bone Deus? Est enim auis pulcherrima, instar niuis candida, & cantus suauissimi. Verum quidem, sed non cantat, nisi vbi fata vocant. Est igitur cygnus reproborum figura, eorum scilicet, qui vitæ emendationem, morumque correctionem vsque ad extremum vitæ terminum differunt, & prius pœnitentiæ threnos & palinodiam non cantant, quam iamiam ex hac vita emigraturi.

Deus non inuenitur nisi in medio doctorum, in tẽplo.

Igitur ô Christianæ animæ quærite Deũ, quam primum vt eum perdidistis, miseræ inquam animæ, animæ à ministris, nouatoribusque in errorem ductæ, & à recto veritatis tramite seductæ. Inuenietis eum in medio Doctorum, in medio veterum Patrum, non vero inter Nouatores. Hic eum inuenit Deipara, hic eum reperit anima; alibi vero non inuenitur.

Matth. 21.

Vos vero mulieres surgite tempestiuius, estote diligentiores: surgite saltem *orto iam sole*, exite è vitiorum Jerusalem, emite pretiosa bonorum operum aromata, Christum quærite, & videte num in animabus vestris surrexerit. Vos autem Reges & Principes relinquite Orientem, pacem cum sociis cõponite, ambitionem extinguite, mundum deserite, & ductu stellæ fidei, cum tribus regibus, pauperem Jesum Regem vestrum in stabulo iacentem in præsepio reclinatũ quærite, *ibi eum inuenietis.*

Insignis cõceptus.

Luc. 1.

Philosophi Deum quæ rant in Eucharistia.

Vos porro Philosophi, qui Deum vbique & in omnibus quæritis in inanibus imaginibus, in ideis, in natura, in æternitate, in tertis categoriarum vestrarum indagatis, relinquite vanitates illas, deserite curiositates, & eum in Eucharistia, magna cum humilitate, idque fide Catholica, potius quærite.

Theologi in cruce.

Vos quoq; Theologi, qui Deum in abditissimis etiã locis quæritis: modo scil. in duabus naturis in vna hypostasi subsistẽtibus, & in rubo illo ardẽti incarnationis: modo alia quadam ratione, in trib. scilicet personis & vna eademq; natura, in profundo SS. Trinitatis mysterio: relictis sublimib⁹ hisce mysteriis, & præruptis præcipitiis, in quibus non paruum erroris periculum est, venite, quærite, adorate, conspicite eum in cruce, illic enim reperietur, *ibi enim inuenietis.*

IV.

Hem auditores, si Deum quærere differtis, cum tam facile inueniri possit, si pœnitentiam non feceritis: venturum mihi credite, aliquando tempus quo eum quæsituri estis & non inuenturi, imo in peccatis vestris morituri. In vos hoc quadrat, hæresiarchæ, de vobis conuerso nomine hæc fabula narratur, pestes & furiæ infernales, quæ quotidie animas in exitiale periculum trahitis, ac contra veritatem, contra conscientiam, contra Dei timorem pugnantes, vobiscum in æternam damnationem deuoluitis. Reducite vobis in mentem, tragicam & funestam prædecessorum vestrorum catastrophen: tristem inquam exitum gigantum illorum, Arij, Manichæi, Pelagij. Reuocate in memoriam horrendum illum finem ac miserum vitæ Epilogum maiorum vestrorum Lutheri & Caluini. An non omnes hi in peccato mortui sunt? an non in extremis de venia impetranda desperantes hinc discesserunt? Cauete igitur vobis, ô sacrilegi ministri, nefariorum parentum nefariæ proles, cauete, inquam, ne in peccatis vestris moriamini. In vos etiam, ô obdurati peccatores & pertinaces, hæc dicta sunto. Ita namque cum omnibus tuis copiis in mari rubro mortuus & submersus es Pharao. Ita rebellis Absalon, qui aduersus patrem clementissimum collecto exercitu insurgens, & nunquam peccatum volens agnoscere, exspirasti. Ita vos Sodomitæ, verbis Angelorum & Lothi minime credentes, estis exstincti. Ita denique vos primi mundi incolæ, qui Noë monenti ac tanto tempore præmuntianti auscultare noluistis in peccatis vestris mortui, diluuij vndis estis suffocati. At melius & prudentius, vos Niniuitæ, egistis, qui DEVM, dum inueniri potuit, quæsiuistis, & ad primam Prophetæ prædicationem, à vita vestra pessima ad Deum toto corde estis conuersi.

Hæresiarchæ in peccatis suis mortui.

Peccatores in peccatis suis mortui.

Exod. 14.

2. Reg. 18.

Gen. 19.

Gen. 7.

In peccatis vestris moriemini, id est, condemnabimini, anne igitur Deus alicui damnatio-

Ioan. 3.

Deus non

potest peccatori damnationem suam reuelare?

nationem suam reuelare potest? anne peccatori sententiam mortis irreuocabilem potest suggerere & manifestare? Non equidem existimo. hac enim ratione fieret, vt animæ in desperationis barathrum præcipitarētur. Hoc saltem constat, Domine, atque etiam credo, quod licet mihi me damnandum reuelasses, humiliter respondérem. Bene quidem clementissime Domine, si in peccato perseuerem, non vero, si facta pœnitentia me ad te conuertero. Justitiam tuam quidem pertimesco, hoc tamen mihi de te confisus arrogare audeam, ac dicere, quod, quamuis nomen meum in libro reprobatorum & damnandorum consignasses; si in hoc vita pœnitentiam egero, te, (ignosce, si loquar audacius) nomen meum delere, atque in electorum me numerum cogam asscribere. Quid vero impedit, quo minus hoc liceat dicere; Dauid mihi præiuit, ac viam monstrauit dicens: *Deleantur de libro viuentium, & cum iustis non scribantur.* Deniq; benignissime Domine, condidisti me quidem sine me, at me sine me damnare non vales. Hoc enim bonitati tuæ aduersatur, & libertati meæ patrocinatur.

Peccator pœnitens potest se de numero electorum facere.

Psal. 68.

Est igitur sententia hæc comminatoria, & interlocutoria, appelletur prout libitum fuerit, non vero definitiua & certa. Nolite itaque ô animæ pauidæ & meticulosæ ad hanc prædestinationem & reprobationem consternari, nolite credere quidquid ministri vobis & hæretici insusurrent. Verum credite & quidem firmiter, nunquam vos damnandas, quod damnandas præuiderit Deus: verum, quod ipse ab omni æternitate nunquam vos pœnitentiam de peccatis acturas, & in iisdem morituras præuiderit? Ita vt dicere liceat, vestram vobis peruicaciam & obdurationem, non vero Dei præscientiam, damnationis causam futuram.

Quamobrem clementissime ac benignissime Domine, qui hominem ad damnationem minime creasti, & non vis mortem peccatoris: sed magis vt conuertatur & viuat, quiq; eum quotidie vt pœniteat exspectas: Concede nobis, obsecro, tempus, gratiam & animum, vt dignam pro peccatis pœnitentiam agamus, & quamdiu vitæ fax ardebit, bonis operibus incumbamus. Ante omnia vero mane nobiscum, noli nos derelinquere, noli nos gratia tua destituere: nihil enim nobis aut funestius, aut acerbius accidere queat. Quod vero omnium est miserrimum, cum te iam amiserimus, periculum est, ne te quærentes vmquam amplius, deinde inuenire possimus, & peccatis nostris moriamur. Auerte hoc igitur à nobis, aufer calamitatem hanc ob animis, ac triste hoc infortunium ceruicibus nostris immi nēs procul repelle. At largire nobis gratiam, tuorum nobis aperi donorum thesauros, ac semper nobiscum permaneto: illa namque vera est ratio, quia in librum electorum tuorum, quo ad præsentem quidem iustitiam in hac vita & quo ad gloriam in altera spectat, referamur, Amen.

FERIA III. POST DOMIN. II. QVADRAGESIMÆ.

Partitio.

I. De fide & obedientia Ecclesiæ præstanda.
II. De Cathedra.
III. De Scribis.
IV. De Pharisæis.

Super Cathedram Mosis sederunt Scribæ & Pharisæi. Omnia quæcunq; dixerint vobis, seruate & facite, Matth. 23.

FIGVRA.

POTENS ille Persarum Monarcha Darius super omnes regni prouincias ac regiones centum ac viginti satrapas, veluti regni custodes & Episcopos constituit: ac super omnes hos Principes tres ex quorum numero Daniel, omnibus negotiis superintendentes simulque decreuit, vt priores satrapæ tribus illis rationem redderent, simulque obedientiam præstarent: atque illos veluti maiestatis regiæ vicarios, omnes regni subditi agnoscerent. Id vero, quod olim Darius in suæ reip. statu, ad regni regimen & gubernationem, præstitit, Deus regum

Dan. 6.

Rex & dominantium Dominus, in causa religionis, in lege Mosaica, propter legitimam & rectam synagogæ administrationem, semper obseruauit. Constituit enim Scribas & Pharisæos veluti satrapas & duces populi; & summum Sacerdotem ac Pontificem: veluti vicarium suum generalem, in iis, quæ ad rectam legis obseruationem, & cultum Dei verum ac legitimum pertinerent, præesse voluit. Itaq; hodie populo persuadet, vt eorum voluntati in omnibus obtemperent, eorum monitis auscultent, & perfectam obedientiam præstent, *Omnia quæcunq; dixerint vobis, seruate & facite.* Ecce præceptum. Cætera, vbi Virginem salutatione Angelica salutauerimus, dicam:

Ave Maria.

Apophth. Platonis.

Princeps ille ingenij ac doctrinæ Plato, tũ demum beatas respub. fore dicebat, cum aut Philosophi eas regerent, aut qui regerent, philosopharentur. Quam beata igitur ac felix Christiana resp. Ecclesia, inquam, Christi, quæ à tot iam retro annis & sæculis, semper à S. Petris, Greg. Vrbanis, Sixtis, Innocẽtiis, Clementibus aliisq; summis Pontificib. viris tum sapientia, tum prudentia rerum singulari, & tanta è cœlo gratia dotatis, vt nunquam in gubernatione ac regimine ne minimum errare potuerint, fuit gubernata. An non meministis, quod olim Petro adeoque in illo Successoribus eius à Christo dictum sit? *Ego pro te rogaui, vt non deficiat fides tua.* Nunquam illa dies illucescet Petre, quæ te fractum & quassatum videbit, nunquam illa, quæ te sub persecutionum pondere ac mole videbit fatiscentem. Eris, eris ille Atlas, qui humeris potentiæ tuæ non cœli machinam orbiumque cœlestium pondus, sed omnium fideliũ necessitates & negotia sustinebis. Eris rupes illa, illa petra inuincibilis, quæ in mediis vndis sita omnem ventorum, fluctuum, ac procellarum rabiem exsibilabit: *& portæ inferni non præualebunt aduersus eam.* Eris denique vallum illud æreum ac columna ferrea, de qua Jerem. vallum, inquam, quod aduersus omnes Tartari incursus & impetus, aduersus omnes mundi insidias & oppugnationes infractum & inconcussum permanebit: *Dabo te in columnam ferream, & in murum æreum super vniuersam terram.* Felicem igitur ac vere beatam rempub. à tam eximiis ducibus administratam. Quocirca mirandum non est, si tanto tempore imperterrita perseuerauerit, ac modo perseueres, cum te tot inuicti Cæsares, tot infracti Hercules, tot insuperabiles Alexandri, tam sapienter, tantaque prudentia, tam longa annorum serie, gubernarint.

Luc. 22.

Considerationes de S. Petro.

Matth. 16.

Ierem. 1.

Referunt Atheniensem quendam Regi Theopompo olim dixisse: Mirum nõ esse, si Resp. Lacedæmoniorum tanto tempore floreret, cum Principes & Reges eam tanta gubernent prudentia & sapientia. ac Regem deinde respondisse, Tum etiam, quod populus tam prompte Regum legibus obtemperet. Idipsum de Ecclesistica republ dicere merito possim, mirum scil. non esse, si Christiana illa Monarchia tanto tempore vigeat, cum rectores eius & moderatores tam sapienter ac prudenter eam gubernent, & subditi eorum legibus tam libenter ac prompte pareant, & iussis auscultent.

Theopompi regis dictum.

Ipsa namq; subditorum obedientia & parentia, regni & imperij, ipsius quoq; Ecclesiæ, robora sunt ac nerui, ac balistę fortissimę quibus sese contra omnes insultus defendat: quippe *omne regnum in se diuisum desolabitur*; vnica enim seditio, vnicum dissidium, vnica peruicacia & refractaria voluntas, rempubl. funditus euertunt ac demoliuntur.

Matth. 12.

Hinc nihil vmquam Deus aut efficacius, aut diligentius nobis præcepit, Auditores, quam vt Prælatis, Pastoribus, Episcopis, Ecclesiæq; suæ Doctoribus pareamus: *Qui Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & publicanus*, ait ipsa veritas. & in Euangelio Lucæ: *Qui vos audit, me audit.* quasi diceret: Magnifacite, ô Pastores, commissum vobis negotium, magnitudinem eius & splendorem perpendite, cogitate vobiscum, quo in gradu honoris constituti sitis. Quicunque enim vos audit, & paret, paret & mihi: & è contra, qui vos spernit, me spernit. Paulus quoq; Apostolus eodem eos inuitat, dicens: *Obedite præpositis vestris: qui enim potestati resistit, Dei ordinationi resistit.* Ecce quoque nouum

Voluit nos Deus superioribus parere.

Matth. 18.

Heb. 13.

dum in Euangelio hodierno præceptum: *Super cathedram Moysis sederunt Scribæ & Pharisæi. Omnia quæcunque dixerint vobis seruate & facite.* Cum igitur ipse iam cathedram conscenderim, primo vobis de cathedra hac verba faciam, ac deinde de ijs qui super hanc sedent.

II. Per Cathedrã Mosis, Petri cathedra significatur. *Catech. 12.*

Quod ad cathedram igitur spectat, per cathedram Moysis, Petri cathedram: id est, summi imperij ac potestatis locum, ac doctrinæ certissimæ, quæque falli non potest, auctoritatem, intelligamus. Ita porro id explicat magnus ille Ierosolymorum antistes Cyrillus: *Non hic*, inquit, *ligneam cathedram, sed doctrina significat potestatem.* Illa scilicet est cathedra quæ duabus clauibus clauditur & aperitur. *Tibi dabo claues regni cœlorum* vna earum auctoritas est, &, quæ ad præsules populi curam habentes spectat, altera vero doctrina, quæ ad doctores pertinet, qui potestatem legitimam ad scripturæ arcana reuelanda & explicanda acceperunt.

Ecclesiæ cathedra duabus clauibus clauditur. *Matth. 11.*

Hæc est cathedra salutis, cathedra veritatis; cathedra benedictionis, extra quam & sine qua nihil præter mendacia, errores, præstigias, & impostura reperitur. Ita namque Cyprianus Cornelio scribit: *Epist. 55. & citatur in decr. dist. 93. c. Qui cathedra.* *Qui cathedram Petri, supra quam fundata est Ecclesia, deserit, in Ecclesia se esse non confidat.* Eodem quoque modo Hieronymus epistola ad Damasum Papam: *Beatitudini tuæ*, id est, *cathedræ Petri, communione consocior, super illam petram ædificatam Ecclesiam scio.* O dignam tanto viro sententiam! ô verba niueo signanda lapide! ô egregiam, regiam; ac Pontificiam cathedram! cathedram non Antiochiæ, non Ierosolymis, non Alexandriæ, non Constantinopoli, sed in medio Romanæ ciuitatis, in qua ad finem vsque mundi permansura est, collocatam! Hoc est, quod doctissimus ille Britannus Nicolaus Sanderus docte, sane ac diuine docuit: *Sicut*, inquit, *sacerdotium legale per Leuitas inchoatum, & Deo volente, in templo Salomonis institutum, ad primum vsque Christi aduentum semper duravit: sic in nouo Testamento Pontificatus à Petro inceptus, & Dei voluntate Romæ institutus ad secundum vsque Christi aduentum perseuerabit.* Quid dici his aut elegantius, aut doctius potest? an non argumentum hoc validum & plane efficax.

93. c. qui cathedr.

Lib. 7. de visibili Monarchia.

Hæc est denique illa cathedra, thronus ille regius, in quo post Apostolorum Principem Petrum ad nostra tempora, quibus Clemens VIII. Ecclesiæ clauum moderatur, ducenti quadraginta Pontifices sederunt, & præsederunt. Cathedra, inquam, triginta trium Pontificum, qui eam initio nascentis Ecclesiæ tenuerunt, pretioso purpurata sanguine. Lucas Euangelista, vt splendorem & magnificentiam generationis IESV CHRISTI declaret à Ioseph, velut à montis pede ducens exordium per continuam successionem ascendens, per Reges, Prophetas, Patriarchas progrediens, in Abraham eam inchoatam demonstrat. Non aliter Sacra Romana Ecclesia, vt antiquitatem & maiestatem cathedræ suæ ac throni ostenderet, à Clemente VIII. (quem Dominus conseruet & viuificet, & inter beatas illas Vrbanorum, Sixtorum, Benedictorum, Piorum, Gregoriorum, & Alexandrorum animas faciat aliquando commorari) ducto initio, ad sanctum vsque Petrum, continua serie, & successione imperturbata, & inde ad Iesum Christum, primam suam originem lapidemq; fundamentalem, in quo ædificium hoc ædificatum est pertingit.

340. Pontifices post S. Petrum.

33. Martyrio affecti.

Propheta regius dignitatem sedis huius, & cathedræ præsagiens, tres alias ei cathedras peste & abominatione infames opponit, atque ab ijsdem Psalmorum suorum exordium ducit: *Beatus vir qui non abiit in consilio impiorum, & in via peccatorum non stetit, & in cathedra pestilentiæ non sedit.* Prima pestilentiæ cathedra, est Mahometi, in Alcorano fundata: altera perfidorum Iudæorum, in Thalmudicis libris ædificata: tertia infelicis ac pestilentis Caluini; cathedra inquam pestilentiæ, cathedra falsitatis, cathedra erroris & blasphemiæ. At in cathedra Romana fiunt miracula, de ea, & in ea Prophetæ veteres vaticinati sunt; in ea dona linguarum intelliguntur, in ea exorcismi pollent ac potestatem habent, Cathedra, è qua fulgura excommunicationem, censurarum, tonitruum, peccatorum remissio, contra-

Psal. 1.

Romanæ cathedræ priuilegia.

controuersiarum decisio, hæreticorumque dogmatum declaratio proficiscuntur. Cathedra, quæ totum mundum iudicat, quæ tamen ipsa à nemine iudicari potest, vt Imper. Constant. olim dixit.

Sola veritas in Ecclesia est.

Paucis vt dicam, hic est cathedra veritatis: nam veluti Phœnix, cui similem reperire non est, non per omnes aeris regiones volitat, sed in solis Arabiæ petris reperitur: Ita quoque veritas, quæ instar Phœnicis vnica est, nusquam nisi in Ecclesia, nisi in petra Ecclesiæ comparet; hinc eam Paulus *Columnam veritatis*, quasi petram, in qua vnica illa auis veritatis nidificat, appellauit. Margarita illa Euangelica, si forte meministis, non nisi in domo potuit reperiri, quo edocemur, adamantem illum veritatis non alibi, quam in domo Iesu Christi, in hac scilicet cathedra, posse reperiri. Noli eam amplius Democrite in puteo submersam quærere; non enim nisi in hac cathedra reperitur: cathedra inquam non lignea, sed marmorea, sed petrosa, *Et supra hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi*, fulgura, venti, turbines, & procellæ *non prævalebunt aduersus eam*. Cathedra bene fundata, cuius fundamentum Christus est, cuius columnæ, bases, & sustentacula Apostoli.

1. Tim. 2.

Matth. 16.

An non audire vos aliquando meministis, Thronum illum Salomonis, duodecim leunculis suffultum fuisse? *Fecit etiã Salomon thronum de ebore grandem, & vestiuit eum auro fluuo nimis, & duodecim leunculi stantes super sex gradus hinc atque inde; non est factum tale opus in vniuersis regnis.* Videbitis hic rem plane similem: Videbitis hic thronum pontificalem; duodecim Apostolorum fide subnixum, *fundamenta eius in montibus sanctis*. Per sanctos hosce montes Prophera Apostolos intelligit, super quos Ecclesia velut super Caucasum vel Athon fundata est.

3. Reg. 10.

Psal. 88.

Hæc illa est fides, hæretiee, quam tam nefarie, tam inique, tanta calumnia, tantaque iniuria, blasphemo ore cathedram pestilentiæ, cathedram Babylonicam, cathedram idololatriæ, denique cathedram Antichristi audes nominare. Scisne miser & infelix, quis sit Antichristus ille futurus? nostine quid sacra Scriptura dicat: *Homo peccati, filius perditionis, qui extolletur supra omne quod dicitur Deus.* Anne vnquam audiuisti summum Pontificem, summum illud Ecclesiæ caput, Papam Romanum, (eo eum appelles nomine, quo lubuerit, modo fidelium omnium caput esse dicatur) eum inquam, qui Ecclesiæ præsidet, quique in hac cathedra sedet, eo vnquam impudentiæ processisse, vt sese vel Deum, vel Christum vel Angelum nominarit: Nequaquam Auditores, eo enim amentiæ nondum venit, nondum tanta eius fuit ambitio. Verum enim vero ea semper Christi Vicariorum fuit humilitas, vt etiam vilissimis & abiectissimis sese nominibus voluerint appellari, omnium sese pedibus subijciendo, ac seruos seruorum Dei & nudos Christi vicarios nominando. Antichristus autem maiores sibi titulos, maiores sibi dignitates arrogaturus est.

1. Thess. 2.

Verum hæc est illa sedes & cathedra, quæ Antichristum, & omnes eius socios & assecias oppugnat & pessundat: hæc est illa, quæ vitia omnia, & hæreses imprimis, castigat & arguit. Illa, illa cathedra est, quæ sub Siluestro Pontifice in Concil. Niceno Arianam hæresim: Iesum solum esse hominem, non vero simul Deum, asserentem, condemnauit. Hæc illa est, quæ sub Damaso, in Concilio Constantinopolitano Macedonium & Eunomium, in Spiritum sanctum blasphemos & iniquos profligauit. Hæc illa est, quæ sub Cælestino in concilio Ephesino Nestorij impietatẽ, duas in Christo Personas asserentem, confutauit. Hæc est deinde illa sedes, quæ sub Leone primo in concilio Chalcedonensi, Eutychetem, vnicam in Christo naturam promulgantem, redarguit & confregit. Hæc est etiam cathedra illa, vt Euangelij nostri verbis credamus, supra quam Scribæ & Pharisæi sederunt. *Super cathedram Moysis sederunt Scribæ & Pharisæi.*

Cathedra Petri Antichristum oppugnat & hæreses expugnat.

Anno 325.

Anno 371.

Anno 470.

Anno 451.

Porro Scribæ, qui super hanc cathedram sedent, ipsi sunt Doctores, quos Deus in Ecclesia sua esse voluit *Alios autem dedit doctores*, ait Paulus: & his obediendum est, horum doctrina sequenda, atque omnia quæcunque docuerint præstanda: *Omnia quæcunque dixerint*

III. Scribæ Doctores Ecclesiæ denotant.

Ephes. 4.

rint vobis, seruate & facite. Hi enim sunt nuntij, & legati cœlitus missi quibus in omnibus credendum est: sunt pædagogi & magistri populi Dei: nam *Labia sacerdotis custodiunt scientiam & legem requirent ex ore eius.* Sunt tubæ & præcones verbi Dei: sunt voces clamantium in deserto. Ieiunate, Eleemosynis peccata vestra redimite, & facite fructus dignos pœnitentiæ: hi sunt Ionæ qui in ciuitatibus & vrbibus magna voce inclamant, *Adhuc quadraginta dies & Lutetia subuertetur.* Hoc triste tibi nuntium afferre possum Lutetia: nunquam enim tanta fuit Niniues, Assyriæ Metropolis, sex mille passuum latitudine sua complectentis, dissolutio & luxus, quantus tuus modo est: quæ scilicet Sodomam & Gomorrham flagitijs, & abominationibus longe antecellis: *Omnia quæcumque dixerint vobis seruate & facite.* Parisienses, Auditores Catholici, facite quidquid Concionatores faciendum præceperint, auscultate voci Euangelicæ, obedite veri Euangelij præconibus. Hi namque sunt illi Nathanes, qui Regibus & Principibus iram Dei denuntiant, eorumque vitam nefariam corripiunt: hi sunt Ioeles, Ieremiæ Isaiæ, Ezechieles, quorum vocibus quotidie suggestus concrepant; quorum interminationibus & adhortationibus cathedræ perstrepunt *Conuertimini ad me in toto corde vestro.* Relinquite fucum, exuite hypocrisim: *Frange esurienti panem tuum*: date eleemosynas indigentibus, subleuate inopiam pauperum.

Vere igitur vos, ô prædicatores, tubas Euangelicas appellabo; de quibus dicitur, *quasi tuba exalta vocem tuam*, tubas inquam, quæ muros Ierichuntinos ad terram deiiciunt, hoc est quæ obduratos & peruicaces animos concutiunt, & tremore percellunt. Intonate igitur, exaltate vocem, date sonitum, vt omnes ad vocem vestram aures & mentem arrigant. Ecquæ vero vos patratis miracula? Lazaros ad vitam reuocatis, peccatores inquam, in peccatis mortuos, è sepulchris malarum consuetudinum exire cogitis, & ad Danielis Prophetæ exemplum, diuinitatis, somnia & conceptus, voluptates quoque cœlestis illius Nabuchodonosor exponitis, atque idola peccati & hæreseos in mundi huius Babylone, penitus comminuitis & demolimini. Vos hoc in mundo facitis, quod olim in Ægypto fecit Ioseph: explicatis enim somnia, id est, desideria & voluntates æterni illius Pharaonis. Ad hæc similes vos Angelis esse dixero, nam quemadmodũ illi quidquid in terris agitur, in cœlum celeriter deferunt; ita vos, quidquid supra cœlestes orbes procul ab hominum conspectu geritur, hominibus in hoc mundo denuntiatis. Docet hoc me Propheta Malachias, qui hoc vos nomine condecorat. *Quia Angelus Domini exercituum est*, O nomen & dignitatem vere diuinam.

Recordor, tertio in passione Domini gallum cantasse, tertio quoque periurum Petrum exiuisse foras, & lacrymas pœnitentiæ effudisse. Cum penitus gallum hunc considero, verum Euangelij præconum exemplum & figuram in eo videre videor. Excitat namque dormientes gallus, & stertentes cogit surgere: ita quoq; concionatores peccatores graui lethargo ac veterno sopitos excitant, èque vitijs, in quibus altum dormiunt, cogunt surgere, atque ad laborem pœnitentiæ adhortantur. Ad galli cantum Petrus peccato liberatur, & in lacrymas penitus resoluitur. Concionatores quoque ad galli similitudinem singulis diebus mane in hac cathedra cantant, peccata vobis in memoriam reducunt, atq; ad vocem eorum, ad eorum exhortationem omnes, modo sapiãt, cum S. Petro peccata deserunt, & pœnitentia salutari eadem emaculant. O igitur gallos admirabiles!

Video in Numerorum libro venientes è terra promissionis exploratores, qui populo Israel in deserto commoranti terræ fertilitatem denuntiantes, specimen simul vbertatis attulerunt, vt hac ratione eum ad terræ huius incolatum armis parandum incitarent: *Reuersi exploratores terræ post quadraginta dies omni regione circuita, venerunt ad Moysem & Aaron, & ad omnem cætum filiorum Israel. Locutique eis omni multitudini ostenderunt fructus terræ.* Cum exploratores hos diligenter inspicio, concionatores mihi repræ-

Matth. 2. Concionatores. Ion. 5. Ioan. 8. Ioel. 2. Isai. 58. Isai. 58. Ios. 6. Gen. 41. Malach. 1. Matth. 27. Num. 13.

repræsento, qui eminus explorantes & dispicientes, quidquid in terra illa felicitatis æternæ ac beatitudinis agitur, vobis in mundi huius deserto commorantibus declarant, ac specimen gloriæ felicitatisque supernæ ostendentes, auditores excitant, vt tam eximium & præclarum regnum violenter obtineant, & vita cum virtute transacta sibi in id aditum parent.

Concionatores, qui dicunt & non faciũt. *Dan.* 2.

Verum infelices & miseri sunt illi præcones, quorum opera verbis nequaquam respondent, qui multa dicunt, at nihil omnino præstant! vos hodiernum hocce Euangelium coarguit: quippe qui statuam illam Nabuchodonosoris optime exprimitis. Caput enim vestrum aureum est, lingua aurum eloquitur, at pedes vobis sunt lutei, opera vestram terram sapiunt, ac penitus in vitium clinant. Similes vos nummis adulternis esse dicam. sermones enim vestri egregij sunt, lectu iucundi, & auribus grati: at opera adulterina, & vitium in sese continent. Vox est Iacob, at manus sunt Esau. Loquimini vt Iacob, vt Dii quidam cœlo delapsi, vocemque vestram, vt Dei alicuius omnes reuerentur & colunt; sed viuitis, vt Esau barbari & profani, vitaque vestra sceleribus inquinata est. *Gen.* 27.

An non vobis portentum ac monstrum is esse videretur, cui lingua brachio multo longior foret? Credite huic monstri esse illum concionatorem persimilem, qui dicit & non facit: ei quippe qui plura dicit quam præstet, lingua brachio multo est longior. Promittunt quidem Euangelij præconibus duplicem sacræ literæ coronam, & heu! vos duplici supplicio vos dignos redditis; tum quod ea quæ dicitis, non præstetis, tum vero quod vestra vobis eloquentia superbiæ segetem, & vanæ gloriæ materiam subministret.

IV. Per Pharisæos præsules designantur.

Sunt præter Scribas hos, Doctores, inquam, Ecclesiæ & concionatores, & alii qui super cathedram Mosis sedent, scilicet Pharisæi. Porro per Pharisæos hos, Præsules & Antistites designantur, quibus Deus Ecclesiam suam administrandam & regendam tradidit. Hi nempe sunt fideles illi & prudentes serui, quos constituit Dominus super familiam suam; hi sunt cœli ianitores, quibus dictum est: *Tibi dabo claues regni cœlorum*, & in te omnibus successoribus tuis.

Dignitas Præsulum Ecclesiasticorum extollitur.

Quanto eos igitur honore quantaque reuerentia a subditis affici oportet! Hi sunt sci licet illi Cherubim, qui gladio excommunicationis & auctoritatis profanos ab Ecclesiæ introitu, non secus ac cherubim ille à paradiso, arcent. quanto eos igitur vobis cultu & timore coli par est, peccatores? Pater Franciscus tanto Sacerdotes omnes honore prosequebatur, vt dicere soleret, se, si forte eodem tempore sacerdos & Angelus occurrerent, prius sacerdoti manus exosculaturum, ac deinde debitum Angelo honorem exhibiturum. Si tantum vir sanctissime sacerdotibus honorem exhibuisti, quid Episcopis, & Ecclesiæ Prælatis facturum te arbitramur? an nõ prius iis quam Seraphinis honorem exhibuisses? S. Francis. sacerdotes in summo honore habuit.

Quanta vero vestra dignitas est, ô Pastores, Episcopi & Ecclesiæ Prælati, si modo intelligeretis; omnes profecto scripturæ veteres, omnis antiquorum Patrum chorus, totus denique mundus, quos vobis titulos donet, ignorat. Mille vobis nomina, mille cognomina, sexcentos honorum titulos ad dignitatem vestram insinuandam adinuenerunt, S. Matthæus vos lucem mundi, S. Lucas salem terræ. S. Hieronymus generales Apostolorũ vicarios, astra & stellas Gregorius, Ecclesiæ faces, ac lampades Basilius appellat. O titulos vere diuinos & plane admirandos! Quin & Regius vates mundi principes: *Constitues eos Principes super omnem terram.* Malachias Propheta, Angelos; Constantinus Imperator Deos, *Non est nostrum iudicare Deos*: quod Dauid quoque in Psalmis prædixerat, Ego *dixi, Dii estis, & filii excelsi omnes.* *Matth.* 5. *Luc.* 7. *Hieron. ad Marcell.* *Gregor. in regist.* *Basil. in ps.* *Psal.* 44. *Psal.* 81.

Figuræ quibus Ecclesiæ Præsules designantur.

Vere itaque vos veluti minorum gentium deos, ac semideos appellabo. Vos enim peccata remittitis, vos clauditis abyssos, diabolos fugatis, mortuos resuscitatis, miracula editis: Quid igitur ad perfectum Dei cognomen vobis deest, quam ipsa mundi creatio? Quam vero sublimes ac felices estis vos nempe satrapæ, illi, qui sub Pharaone omnem mundi Ægyptum gubernatis. Vos

Gen.41. tis. Vos estis illi domus custodes & œconomi, quibus in palatio Salomonis omnia cõmissa sunt. Vos estis limpidi illi fontes Helin, qui salubres & dulces doctrinæ aquas effunditis, quibus sitientes animas reficitis, terram irrigatis, solitudinem & deserta, quæ prius præ virtutum inopia exarescebant, fœcunda redditis. Vos estis illi tribuum Principes, quibus præcepta & monita salutaria populo denunciare incumbit, quibusque regimen ac gubernaculum commissum est. Vos estis portæ illæ templi, quas describit Ezechiel, per vos enim infinita hominum multitudo ad Ecclesiam tum militantem, tum triumphantem deber ingredi. Vos denique estis Pharisæi illi, super Cathedram Romanam sedentes, idque tanta auctoritate & maiestate, vt omnia quæ dixeritis credenda, & quæ iusseritis, præstanda sint.

Num.1.

Ezech.48.

Apoc.21.

Verum quanta dignitatis & auctoritatis vestræ maiestas est, & amplitudo, tantum quoq; in iis periculum situm est: quippe, qui magno vos discrimini exponitis, si non excubetis, & diligenter in omnem partem vigiletis. Quemadmodum enim Eleazarus Judæus, cum Elephantis molem corpore sustinere vellet suo, sub pondere oppressus est: ita quoque, tantum vobis aliquando onus & molem imponitis, vt vobis sub pondere fatiscentibus, anima iuxta & corpus in extremum discrimen adducantur.

1.Mach.6.

Quemadmodum enim cum cœlum terræ minatur, fulmina eiaculatur, & iisdem summa montium iuga percutit, ad eundē plane modum Deus, cum populi peccatis ad iracundiam excitatur. Præsules & ipsos Ecclesiæ vertices ferit, in eosque iræ suæ fulmina, veluti in montes locaque eminentiora, eiaculatur. Sit vobis hic in exemplum Heli, qui cum summũ Pontificatus esset apicem consecutus, & non ex ratione & æquo dignitatem suam administraret, graui morte multatus fuit.

1.Reg.4.

Egregium Periclis dictum. Plutarch. in Politicis.

Refert summus ille morum magister Plutarchus Periclem reipubl. Athenensis Principem, cum eiusdem ei reipub. gubernacula commissa essent, quoties vestem dignitatis suæ insigne, ad senatum iturus indueret, dicere solitum: *Attende tibi Pericles, Græci sunt, quos regis, liberi sunt, ciues Athenienses sunt*: id est, seditiosi & tumultus auidi; non tamen barbari, sed libertatis cupidi; Athenienses sunt omnium scilicet mortalium ingratissimi, qui Socratem, Phocionem, Aristidem, aliosq; infinitos meritis & honore summos, turpiter, aut in exilium pepulerũt, aut morte ignominiosissima, magna sua infamia probroque affecerunt. Id vobis dictum putetis ô Præsules, vt quando nimirum vestes Pontificias & Episcopales induitis, cum mitras capiti templum adituri imponitis, oneris vestri periculum consideretis. Perpendite vobiscum discrimina, quæ vobis subeunda sunt, ac cum magno illo Pericle dicite: *Attende tibi ô Episcope: animæ sunt quas regis, Christianæ sunt, pretioso Saluatoris sanguine redemptæ sunt.* Aperi oculos Episcope, ac tecum dignitatis tuæ onus perpende: considera, tibi animas esse regendas, animas inquam tam pretiosas, thesaurum adeo seruari difficilem, rem, cui tam multi insidientur. Christianæ sunt, non barbaræ, aut paganæ, at pretioso Christi redemptæ sanguine; tantis doloribus, difficultatibus, moleſtiis acquisitæ, vt mortem, sanguinem, & passionem filij Dei vnigenitis iis necesse fuerit impendi.

Itaque vobis ipsis attendite, & in omnem partem circumspicite, ne quid grex vester detrimenti capiat: ideo namque Episcopi, id est, inspectores, estis nominati. Exhibete vos Argos vndiq; oculatos, imitemini illa quatuor Ezechielis animalia, quæ plena erant oculis intus ac foris. Circuite gregem, diœcesim vestrã obambulate vigilando, excubando, adhortando, muneri vestro satisfacite, ac deinde aulis Regum ac Principum exite.

Ezech.1.

Præsulum corruptela.

Proh dolor! quam viuis coloribus Euangelij nostri Epilogus Præsules hos describit, & quam bene tempora nostra id edocent: tanta quippe in Prælatis superbia, ambitio, tantaque vanitas est, *dicunt* enim, *& non faciunt*. Jeiunia indicunt, & quotidie splendide epulantur, adeoque regisice, opipare ac laute, vt nulli hodie laudentur Apicij, nisi, qui ex Episcopio prodierint. S. Pontifex Gregorius vitia sæculi sui, & corrupte-

lam sugillans, dicebat non esse proprium Episcopo, sed aulæ regiæ, exotica piscium & altilium nomina nosse. Euangelium plura addit, & ait: *Volunt vocari Rabbi*; salutationibus vulgi inuigilant, ac captant susurros plebeculæ, honorari & salutari gestiunt. Neque enim iam amplius *Dominus Episcopus*, sed *Dominus meus*, inualuit.

O vanitas vanitatum, ô tempora infelicia, ô calamitatem & infortunium inauditum! actuum, præsertim, ô Gallia, quæ plena es huiusmodi Episcopis, quin & pueris, vt sic dicam Episcopantibus. Vere igitur lachrymans ac suspirans de te Prophetæ illud dixero: *Pro patribus tuis nati sunt tibi filij.* Loco Martinoium, Hilarionũ, Martialium, Dionysiorum, Remigiorum, qui dicebant & faciebant, iam pueros consecuta es, qui nec dicunt, nec faciunt: nec enim concionari, aut bene operari norunt. *Psal. 44.*

Quamobrem, Deus æterne, pastorum omnium Pastor, Episcoporũ omnium Deus, & summum Ecclesiæ caput, fideles Ecclesiæ tuæ ac probatos pastores procura, præclaros ei Doctores elargire, concionatores & operarios strenuos in eam mitte, concionatores, inquam, qui vitia & flagitia coarguant; Doctores, qui hæreses, & prauarum opinionum pullulantes propagines eradicent; Præsules & Antistites, qui commisso sibi gregi cum laude sciant præesse. Quin etiam Domine, concede, ne pastores illi, quos super Ecclesiam tuam constitues, Pharisæis hisce similes reperiantur, *qui dicunt, & non faciunt*; verum, vt incipiant & facere, & docere, vt doctrina doceant, & operibus alios ædificent. Porro, quando ingens felicitas illa affulserit, vt tales in cathedra Petri consideant, facientes scilicet & docentes; nos, quod nostrum erit, Omnia quæcunque dixerint, seruabimus & faciemus. In quo summa Euangelij nostri perfectio, & æternæ salutis exordium positum est: ad quam nos sanctissimæ Trinitatis membra, Pater, & Filius, ac Spiritus sanctus perducere dignentur.

Amen.

***

FERIA III. POST DOMIN. II. QVADRAGESIMÆ.

Partitio.

1. *De ambitione pernicioſa.*
2. *De tempore & genere petitionis.*
3. *De animo tale petentis.*
4. *De reſponſo Chriſti negatiuo.*

Tunc accessit ad eum mater filiorum Zebedæi, cum filiis suis, adorans & petens aliquid ab eo. Matth. 20.

FIGVRA.

BETHSABEE illa Dauidis vxor, superba quam quæ maxime, & honoris sitientissima, coniugem suum ac Regem lecto defixum, ac sub graui ægritudine fatiscentem, extremosq; trahentem spiritus, contemplata, genibus in terram prostratis, coram illo supplex procidit, cum lachrymis & magna animi demissione supplicans, hanc vt ei viuens gratiam concedat, vt filius eius Salomon à morte patris in regnum & sceptrum paternum possit succedere. Hoc in nostro mihi Euãgelio videor ad oculum expressum cernere, aut aliqua saltem ratione adumbratum. Contemplor enim hic non vxorem Dauidis, sed Zebedæi: quæ inani typo superbiæ, & ambitione inflata, vt filios ad honorem sublimatos videret, cernens Christum ad mortem sese præparantem, ac non nisi de morte verba facientem, eum accedit, ac genibus in terram prostratis eum adorans, supplici ab eo oratione postulat, vt filios suos commendatos habeat, & iam ad coronam euectus, vnum à dextris, alterum à sinistris collocet. Hoc ambitionis exemplar in matrona hac expressum, hodierna vobis die ob oculos proponere, & spectandum præbere decreui: si Paracletus nobis Spiritus sua gratia, & Deipara Virgo suis ad Deum precibus adesse dignentur. Recitemus itaque *3 Reg. 1*

AVE MARIA.

I.

Timon Philosophus, cum de vitiis & prauis animi affectibus ageret, dicere solebat, Dicebat Timon

ambitionē omnium malorum fontem esse. Bernard. in Psal. Qui habitat.

bat, omnium malorum originem ac fontem, & veluti elementum vaicam ambitionem esse. Quod gentilis ille Philosophus, naturæ tantum lumine illustratus olim dixit, idipsum & Bernardus Christianus, & fidem edoctus, iisdem pene verbis: *Radix iniquitatis ambitio, subtile malum, pestis occulta, Sitiorum origo, virtutum arugo, tinea sanctitatis, excæcatrix cordium.* Diuine plane & erudite. Seneca quoque Philosophus, iisdem vestigiis insistens, ambitionem vehementi turbini, ac procelloso comparauit: *Ambitiosus instar turbinis est, qui capta conuoluit, sed ipse antea voluitur.* Equidem diabolo eam comparauero, qui Jesum in deserto aggressus, eum modo ad templi pinnaculum, modo ad sublimia montium cacumina subuexit, vnde omnia ei mundi regna ostendebat dicens: *Mitte te deorsum.* Ambitio enim nihil profecto est aliud, quam furia quædam infernalis, aut furen quidam diabolus, qui homines in deserto mundi huius commorantes, versute & subdole aggrediēs, modo eos ad templorum pinnacula, ad dignitates Ecclesiasticas obtinendas; modo ad fastigia & montes dignitatum, muniorumque subleuat; è quibus iis coronas, honores, ac mundi huius pompas velut ante oculos positas ostendit; simulq; auribus insusurrat, ac suggerit: *Mitte te deorsum.* Subleua te, extolle te, fortunam tuam constitue, rem tuam confirma, hinc te dato præcipitem, & profundo huic, & abysso te immerge.

Luc. ep. 95.

Matth. 4.

Ambitiosi eō gigantibus collati.

Fabulantur Poëtæ, & nonnisi fabulantur, gigantes illos olim, immania illa corpora, Pelion Ossæ, ac Taurum Olympo, vt hac ratione superis Jouem detruderent regnis, imposuisse, sed fulmine cœlitus vibrato omnes ad terram prostratos cæptis desistisse. Verum hoc temerario gigantum ausu, & impio conatu, ambitiosorum mihi naturam optime expressisse videntur. Ambitiosos enim vere gigantes esse dixero, quippe quibus nihil in rerum ordine exstet: aut deformius, aut monstrosius. Hi sunt scilicet portentosi illi Briarei, centum manus habēte, vt rapiant & comprehendant. Hi sunt oculati illi Argi centum corpore oculos gestates, vt omnibus visis omnia cōcupiscant. Hi sunt spiritus illi mobiles, & omnia mouentes, qui dignitatem dignitati, munus muneri, diuitias diuitiis instar montium superimponentes, cœlo obluctati præsumunt. Hi sunt nefandi illi posteri Cain, in sacris literis gigantes appellati, qui propter vitæ morumq; peruersionem, infortuniorum, calamitatumque diluuium, regnis & imperiis subinferunt. Hi sunt superbi illi Nemroth, qui fortunarum suarum molem, veluti turrim Babel construere inchoantes, mille Respubl. confusionibus replent, ac totum terrarum orbem perturbant.

Gen. 6.

O rem inauditam! Gigantes solum aduersus cœlum arma mouerunt: at ambitiosi in cœlum, simul & in paradisum terrestrem, in Jesu Christi sodalitatem, demiq; in totum mundum arma sua tulerunt. Vix namq; condum erat cœlum, quin ecce statim gigantum princeps, & ambitiosorum coryphæus Lucifer, montes illos cœlestes concutit, & exclamat: *Ascendam in altum, & ero similis altissimo.* Adam vix in paradiso substiterat, quin statim turgere & superbire cœperit, ambitioniq; auscultarit, dicenti: *Eritis sicut Dij.* Vix Christus in mundum venerat, quin duos eius discipulos ambitio occupet, similes ei esse gestientes, ad dexteram, scilicet eius hinc, & ad sinistram illinc in regno eius sedes affectando.

Ambitiosi vbiq; arma concitarūt, deterius ipsis gigantibus.

Esai. 14. Gen. 3.

O infelix ac detestanda ambitio, quid nō mortalia pectora cogis! quo miseros mortales non præcipites agis? Per te factum est, vt Abimelech Gedeoni, filius 70. fratres suos interfecerit, vt hac ratione ad regnum perueniret, & vt seipsum deinde etiam pari ratione interemerit: *Et venit in domum patris sui in Ephra, & cecidit fratres suos Ierboal 70. viros super lapidem vnum.* Per te factum est, vt Athalia Ochosiæ mater, ambitione tumens, omnem regiam posteritatem delere & exscindere parauerit, vt hac via regnum ad se deuolueretur: sed paulo post Joiadam suscitasti, qui ei quoque vitam auferret: *Athalia vero mater Ochosiæ, videns filium suum mortuum, surrexit, & interfecit omne semen regium.* Per te factum est, vt superbus ille Aman, in Judæorum omnium salutem ac vitam conspiraret, ac deinde ope & auxilio

Iudic. 9.

4. Reg. 11.

Judææ mulieris vita simul & Regis fauore extueretur: *Suspensus est itaq; Aman in patibulo, quod parauerat Mardochæo.* An non igitur merito exclamem, O ambitionem infelicem ac detestandam! Vtpote, quæ ad hoc nos incitat, ad quod perfidus ille Achitophel Absolonem olim incitauit. Persuasit nefarius ille consultor Principi adolescenti, vt aduersus patrem insurgeret, ac regnum attentaret,
2. Reg. 16. in quam rem duodecim ei hominum millia ad bellum delegit: vnde factum est, vt Absolon è bello fugiens ex quercu suspensus interfectus sit. Ita quoq; perfida illa nos incitat, impellit & in aciem cogit descendere, vt honores consectemur: verum sæpenumero contingit, vt nobis exitium adferat, ac suspensi ex ingenti illa mundi arbore miserum in modum vitam amittamus.

Exod. 14. Hoc ipsa quoque nobis, quod Pharao exercitui suo fecit: nam cum ille copias suas armatas in aciem produxisset, vt in qua iniustaque expeditione populum Dei prosequerentur, in medio maris Rubri gurgite omnes amisit: *Reuersa sunt aqua & operuerunt currus, & equites cuncti exercitus Pharaonis, qui sequentes ingressi fuerant mare, nec vnus quidem superfuit ex eis.* Sic nos quoq; ambitio in aciem producit, omnibus nos honoribus armat, præter fas & æquum alterius nos facit dignitatibus inuidere, ac subito in diuinorum iudiciorum voraginem & abyssum nos demergit.

Matth. 8. Huius adumbratam similitudinem in dæmonibus intueor, qui, *exeuntes abierunt in porcos: & ecce magno impetu abiit totus grex perpræceps in mare, & mortui sunt in aquis.* An non hic edocemur, diabolum ambitionis, vbi semel animas nostras inuaserit, & iis dominatus fuerit, eas in mare æternæ damnationis præcipites dare? Ambitio denique est
Apoc. 17. *mulier* illa, de qua in Apocalypsi, *circumdata purpura, & coccino, & inaurata auro, & lapide pretioso, & margaritis, habens poculum aureum in manu sua, plenum abominatione, & immunditia fornicationis eius.* Illa namque non nisi ostro & purpura induitur, auro onusta est, aurea vasa manu gestat, omnibus plane mortalibus honores, diuitias, dignitates ac beneficia offert: verum perfida illa meretrix quidquid periculi, discriminis, & damnationis sub auro latitat, occultat.

Vidit in somnis Nabuchodonosor Rex statuam, *cuius caput ex auro optimo erat, pectus autem & brachia de argento:* ideo vero noctu apparuit, ne deformitatem eius Sol detegeret, nam *venter & femora ex ære, tibiæ autem ferreæ, pedum quædam pars erat ferrea, quædam autem fictilis.* Eisdem quoque technis vtitur ambitio: est namque statua, quæ non nisi magnatibus ac vitiis suis altum stertentibus sese manifestat: frontem auro ac diuitiis habet renidentem, coronis vndique redimitam, brachia argento grauata; de die ad virtutis lucem sese detegere, & inter eos, qui procul à vanitatibus his vigilant, apparere non audet, neæneum pectus ac stomachus ærugine vitiorum offuscatus, & pedes terrei, qui præter meram vanitatem nihil sunt aliud, hominum oculis paterent: in quos si minimus fortunæ fragor ac lapillus incideret, omnia in cineres ac puluerem redigerentur.

Hic porro in Euangelio veram eius imaginem, ac typum viuis coloribus adumbratum videbitis. Matrem inquam filiorum Zebedæi: quam Euangelista, vt verum ambitionis exemplar nobis proponit, cui par fortasse nulla vnquam in mundo exstitit. *Tunc accessit ad eum mater filiorum Zebedæi, cum filiis suis.* De hac igitur hodierna die muliere loquamur, eiusdemq; ambitionem paulo curiosius inuestigemus.

Mulier hæc quæ ambitione excæcata Christum accedit, ac filiis honorem & dignitatem petit, fuit Maria Salome vna earum, quæ passionis tempore in monte Caluariæ Domino adhæserunt: vna quoq; earum, quæ summo mane Ierosolymis egredientes aromata tulerũt, quib. Christũ sepultum vngerent; Vxor scil Zebedæi, duorum Apostolorum Jacobi Maioris, ac Joannis Euangelistæ mater, quos Dominus præ cæteris Apostolis caros habuit, vtpote, qui illos testes trãsfigurationis in monte Thabor, ac passionis socios in Olireti monte habuerit. Hæc igitur fœmina cæca quadam ambitione incitata, vt filios suos ad honores & dignitates subuectos videret, hodie ad Christum accessit,

Mater hæc filiorũ Zebedæi fuit Maria Salome. *Marc. 15.*

sit, vt eidem de meliore nota eos commendaret: *Tunc accessit mater filiorum Zebedæi.*

II. Matth. 20. Euangelista, vt nobis mulieris huius importunitatem euidentius declararet, & ambitionis eius ardorem exaggeraret. *Tunc* ait: vt tum scil. ad Christum accesserit, quando de passione sua iamiam instanti loquebatur. Cum enim iam Apostolis diceret, *Ecce ascendimus Ierosolymam, & filius hominis tradetur*: *tunc* mater filiorum Zebedæi ei supplicatum venit pro filijs. *Tunc*, cum Iesus de passione loquitur, mulier hæc de ambitione loqui incipit: cum Christus de humilitate, supplicijs, ac tormentis, deque morte sua ageret: mulier hæc non nisi honores, dignitates, ac quietem spirat. O fœminam excæcatam, fœminam imprudentem! non est sermo, nisi de cruce, & sermonem de mundo importuna ingeris.

1. Reg. 12. An non insignis Dauidi fuit contumelia, Vriam Hethæum ad delicias inuitare, cum hac eum oratione generosus ille miles adorsus est: *Arca Dei & Israel habitat in papilionibus, & Dominus meus Ioab & serui Domini mei super faciem terræ manent, & ego ingrediar domum meam vt comedam & bibam*: Ego in delicijs viuam, & Ioab in armis: Ego in lecto suauiter stertam, & Ioab ad tubæ sonitum excubabit? An non tibi miles hic, mulier ambitiosa, pudorem incutit? vides hic Arcam illam fœderis, sacram illam Christi humanitatem, inter ipsos inimicos iam pœnè versari: audis magnum illum ducem non Ioab quidem, sed Christum Iesum, non nisi de morte, de cruce, traditionibus passione, doloribus, ac cruciatibus agere: & tu honores somniabis, tu ambitionem tibi finges.

III. 3. Reg. 1. Magna sane Bethsabee reginæ fuit importunitas, & non paruum impudentiæ signum, quod cum cõiugem suum ac Regem, lecto grauiter laborantem decumbere, atque extremos trahere spiritus videret, non instar prudentis alicuius matronæ solamen ei aliquod attulerit, sed de ambitione eum interpellet. Maior adhuc Zebedææ huius fuit importunitas, nam cum Deum, Redemptorem ac Messiam suum, passionis instantis imaginatione angi videret, cum illum ad passionẽ properare, ac morti appropinquare cerneret, tantum abfuit vt ei solatium aliquod attulerit & ægritudinem aliquam animi eius causam demonstrarit: vt præter inanias, honores, dignitatesq; nihil meditaretur.

An non, ô mulier vana, carnem hanc nostram, carnem, inquam, inanem ac superbientem designas? ita sane. Video enim cum animus ac mens de passione Iesu Christi, de ieiunijs, de pœnitentia, loqui aut cogitari incipit, *tunc* carnem hanc superbã & elatam nonnisi honores, voluptates, delitias ac iucunditates spirare. Cum spiritus de morte gestit meditari, tunc carnem hãc nonnisi de tripudijs, gaudijs ac iocis cogitare. Stulta siquidẽ caro idipsum plane spiritui facit, quod nefariæ filiæ Lotho patri. Loth enim è Sodomæ ac Gomorrhæ incendijs liberatus cũ pauidus ac tremebũdus per agros fugiens, horrenda Dei iudicia secum volueret, rationemque eadem declinandi excogitaret, filiæ nonnisi incestum spirabant, aliud non somniantes, quã cum dispendio honoris voluptatib. operam dare, vnicam sibi ebrietatẽ proponendo. *Dixitq; maior ad minorem, veni, inebriemus eum vino dormiamusq; cum eo.* Ita quoque cum miser ille spiritus è Sodoma peccati, instar Loth, liberatus, diuinam iustitiam secũ voluit, ac pœnas quas Deus peccatoribus destinauit sibi proponit, *Tunc*, eodem scilicet momento, nefandæ illæ filiæ, caro, inquam, & concupiscentia, omni cum ratione vino voluptatis inebriare conantur, & cum eo in tartareo peccati lecto adulterium committere. Tunc te ô spiritus, ô anima titillanti carni respondere decet, *nescitis quid petatis?* Iudic. 11. Ac imitare magnum illum ducẽ Iephte, atq; vt ille cum nefaria tua carne agere par est, Reuersus enim à cæde Ammonitarum, domumque voti quod in bello Deo vouerat, soluendi ergo profectus, filiam gaudio & lætitia exultantem, patrique tam prosperum belli euentum gratulantem, ac choros virginum ducentem, obuiam habuit: quam vt conspexit, quamprimum destinat ære ac Deo immolare constituit. O anima, ô Iephte, quando de peccatis, quæ veluti hostes te circumdant, triumphum agis, post luculentam scilicet ac legitimam confessionem, vbi eadem subacta vidisti, teque ad pœnitentiam,

Allegoria.

Gen. 19.

Allegoria.

tentiam,

centiam pro ijs agendam conuertis, satisfactionis vota completura, si caro filia illa tua ouans præsultet, nonnisi risum, voluptatem, iocum, tripudia, aliasque inanes delicias quærens & ambiens, occide, vre, seca ac Deo immola, nam *sacrificium Deo spiritus contribulatus.*

Psal. 50.

Tum importuna igitur hora *accessit ad eum mater filiorum Zebedæi, adorans & petens aliquid ab eo.* Quid ais mulier, quid postulas. Fare, age, eloquere ambitionis tuæ conceptum: Quid vis? *Dic vt sideant hi duo filii mei, vnus ad dextram & alter ad sinistram.* Impetrata igitur loquendi facultate, genibus in terram prostratis, & adorans, hanc ei petitionem declarauit: Scio Domine potentem te Regem esse. Sæpe enim idipsum declarasti, merita tua satis insinuant. Hinc est quod duos hosce filios tibi quam diligentissime commendem: sunt enim vnicum senectutis meæ solatium, ac longo iam tempore tuo eos obsequio destinaui: hoc ei honori est, quod tui sint ac propinquiorem habeas neminem: quamobrem alienis & externis eos præpone, ac præcipuas eis dignitates in regno tuo impertire: Iacobus maior à dextris, Ioannes vero natu minor à sinistris consideat. Notate arrogantiam & ambitionem illam non vulgarem. Fierine potest, vt huiusmodi in muliebri pectore dominetur? ita sane, ac sæpius quam in virili & heroico. An non Eua prima fuit quam terra hæc ambitionis pestis inuasit: quippe quæ diuinitatem affectabat?

Oratio matris filiorũ Zebedæi.

Quare non multum aberrauero, si ambitionem hederæ similem esse dixero: quæ quamuis semper virens, parietibus tamen vetustate obsitis ac confractis macerijs vt plurimum adhæresci: ad quarum fastigium & summitatem cum paulatim serpat, sensim quoque parietes exedit ac tandem penitus diuijcit. Ad eundem quoque modum ambitio humiles vt plurimum aggreditur, animas inquam in sordibus ac peccatis putrescentes, ac prauis affectibus in muliebrem naturam degenerantes; quas vbi semel inuasit, sensim erodit ac deterit: donec tandem cum ad apicem ac principem earum partem peruenerit, penitus vno impetu diuiciat ac destruat. Est & aliud vile arbusti genus, quod viscum appellatur, quod humi nunquam crescit, verum in aliarum arborum summitatibus: quoque magis illa senio aut annis obsoletæ sunt ac quodammodo euanescentes quo illud lætius proueniat & magis luxurietur. Huius naturæ ipsa est ambitio: quæ nunquam in locis humilibus animoq; humilia sapiente radicem figit; sed in summis illis superbientium & elatorum animorum rugis, qui quo magis obsoleti, ac peccatis corrupti sunt, quo illa sublimius exurgat ac radices agat profundius.

Ambitio semper in rebus abiectissimis.

Gen 8.

Ambitio hederæ cõparatur.

Ambitio similis est visco, quod in arboribus crescit.

Ecce egregiam huiusce rei in sacris literis parabolam. Cum olim arbores comitijs indictis Regem qui eas tum regeret, tum tueretur creare constituissent: nullo ex tanto arborum numero quæ regno sese parem & oneribus sustinendis iudicaret, præter rhamnum reperta fuit: oliua, ficus, vinea, & reliquæ arborum principes honorem illum à se reiecerunt, & vnica rhamnus sese regno dignissimam iudicauit: *Dixeruntque omnia ligna ad rhamnum, Veni & impera super nos? quæ respondit, Si vere me regem vobis constituitis, venite & sub vmbra mea requiescite.* An non hic figura est in generosas illas & heroicas mentes ambitionem nihil posse, viles vero & plebeias vt plurimum inuadere ita vt vbi merita virtutesque desunt, ambitio locum occupet. Referunt moderni scriptores qui Indiæ Occidentalis miracula descripsere, herbam in Brasilia esse quæ in arenosis locis plantata crescat & vireat: in fæcundo solo ac frugifero exaresçat. Eiusdem mihi ambitio conditionis esse videtur, quę in arena peccati consita crescat, inter deserta virtutibus carentia vireat & efflorcat, ac in fertili solo, in anima sc. virtutibus exornata, deficiat & exaresçat. Videte modo eam in muliebri pectore, in fœmina nautica, in piscatoris coniuge, exerentem cornua: quæ adeo vehementer eam exagitat, adeoque sublime subleuat, vt regna & dignitates regias filijs suis audeat postulare. Quam importunam mulieris petitionē Redemptor noster admiratus grauiter commotus, ac veluti iratus respondet, *Quid vis mulier?*

Iudic. 9. Parabola

O dulcissime & clementissime Iesu, vnde tam-

de tanta in verbis tuis modo acrimonia, qui tanta hactenus semper benignitate interrogantibus respondisti? qui fit vt ita rigide supplicem tibi mulierem, affinem, ac materteram tuam alloquaris? An non meministi eius, quod olim toties inculcasti. *Quidquid oraueritis petitis, credite quia accipietis?* Herodes Herodiadis filiæ olim cum iuramento promisit, omnia sese illi, quidquid demum petiisset donaturum. *Et iurauit ei, Quidquid petieris, dabo tibi licet dimidium regni mei* Salomon Rex Bethsabeæ matri palatium ingressæ iurauit, omnibus eius sese petitionibus satisfacturum, eamque ad latus suum in solio collocauit: *Et dixit ei Rex, pete mater mea, neque enim fas est, vt auertam faciem tuam.* Et tu Domine supplicem tibi mulierem repellis, cum tamen affinitate coniuncta sit, tanto te amore & honore prosequatur, teque supplex adoret. Sciebat nimirum Dominus petitionem eius nullius omnino momenti ac friuolam esse, ac proinde ait illi: *Quid petis?* Videt. & agnoscit, supplicationem inanem esse, atque ambitione plenam; hinc factum est, vt aures ab ea auerterit, eamque à se ablegarit.

Succinum omnes ad se festucas trahit præter basilicū.

Succinum eius esse naturæ perhibetur, vt omnes ad se festucas & herbas attrahat, præter basilicum, quod naturali quadam antipathia à se reiicit, ac cui penitus resistit: Porro huiusce rei, naturalium rerum scriptores hanc esse causam aiunt, quod basilicum capitosa sit herba, quæ noxiis cerebrum vaporibus ac fumosis exhalationibus oppleat, atque ideo à succino eam reiici ac repelli. Iesus Christus, vt Paulus ait, Lapis est, *Petra autem erat Christus*: verum succinum est, vt os vero omnes ac reliquæ creaturæ instar festucarum, has cœleste illud succinum ad se trahit, omnibus gratiam elargitur, ad omnes misericordia sua se extendit: præterquam ad ambitiosos, quos Basilicum designare videtur, quemadmodum enim herba illa cerebrum fumosis opplet exhalationibus; ita quoque ambitio mentem phreneſi, inanijs, superbia, chimætis, ac furijs complere consuevit. Succinum nostrum Christus, omnes alias ad se creaturas alliciens & inuitans; hos solum resistit; ambitiosos solos & non alios, à se reiicit, vt hodie etiam cognatos suos ambitione laborantes ablegarit, dicens: *Nescitis quid petatis.*

Matth. 16.

Marc. 6.

3 Reg. 2.

1 Cor. 10.

IV.

Non est igitur, quod amplius inclames ô mulier, *Dic vt sedeant hi duo filii mei.* Audierat nempe stulta mater dicentem sæpius Dominum tertia sese resuscitandum die, atque ab eo tum tempore regnum suum inchoandum. Sciebat etiam duas in regno Israel dignitates esse, in quas proxime sceptrū ipsum deberet descendere: vnam quidem sacram, dignitatem videlicet summi Pontificatus, qui ea tempestate à Caipha tenebatur; cuius erat de sacrificijs, de legibus deq; cultu diuino prospicere, quique in omnia in hæc potestatem habebat: alteram vero temporalem, ad reipub. & regni gubernationem spectantem, quam Herodes per Iudæam, Tiberii Cæsaris auctoritate administrabat. Intellexerat deinde à filijs Christum Petro Ecclesiæ primatum pollicitum fuisse. His omnibus igitur probe cognitis & perpensis, Christum præsumpsit accedere, atq; ab eo, vt filij eum præcederent, enixe contendere, dicens: *Dic vt sedeant hi duo filii mei*, quasi dicere voluisset. Scio te Domine propediem ad regnum Israel sublimandum, & quoniam dignitates in aula tua conferendæ sunt, ecce accedo ad te cum filijs, vt eorum aliquam rationem habeas: æquum namque est te cognatos & affines alijs non postponere. Vtinam dies illa aliquando elucescat Domine, vt te in regem constituto, vnum filiorum meorum in locum Caipbæ in Pontificatu succedentem videam, & alterum in Herodis Rempubl scilicet & sacra, cæremoniasque tuis auspiciis, sub imperio tuo moderantes.

Matth. 8.

O stulta mater, & stultiores filij; nescitis quid petatis. De quo regno loqueris mulier? an de temporali ac terreno; vt audies propediem, me dicentem, regnum meum non esse de hoc mundo. An vero de cœlesti? an non meministi olim me dixisse: *Quo ego vado, vos non potestis venire.* Creaturæ, Seraphini ac Cherubini eo nequeunt peruenire: locus ille soli mundi Redemptori reseruatus est, *Qui sedet ad dextram Patris.* An non tibi sufficit arrogans mulier, filios tuos, piscatu vitam tolerantes, plebeios, & nauticam ex-

Ioan. 2.

Psal. 44.

ercentes, in Apostolos, in mundi Principes ac capita Ecclesiæ esse constituros? *Constitues eos Princip s super omnem terram.* an maiori adhuc eos in dignitate positos videre gestis? Meminisse te oportet votorum & professionis olim ab ijs factæ, *Ecce nos reliquimus omnia & secuti sumus te.* & ecce iam eos iterum in mundo vis emergere, eosq; ambitionem, quam ignorabant edocere. anne ignoras venenatam illam pestem Angelis exitium attulisse, primos mundi incolas perdidisse, Absolonem deniq; & Adoniam, Abimelech, Amanum, ac plures alios, hac misere inescatos miserum in modum periisse? Idem profecto filiis tuis scias imminere, quos ambitione tua excæcare iam satagis, dicens: *Dic vt sedeant &c.* *Malach. 2.*

Iisdem sane ambitionis furijs exagitata fuit Agrippina Neronis mater, quæ cum cõsulto oraculo filium ad imperium quidem peruenturum didicisset; verum in Imperio matri necem allaturum, ambitione excæcata respondit: *Occidat mo o imperet.* Eius namque ambitiosus genii ac naturæ est, vt se iuaque perdere non reformidet, modo desideratam dignitatem nanciscatur. *Sueton. Nerone.*

Tradunt naturalium rerum scriptores, draconi cõtis naturæ draconem esse, vt cum potu sese paratur. *Solinus.* Ambitiosus tam calidæ tam feruidæ omniaque digeren- satiare nequeat apertis semper faucibus ventos captet! vti hac ratione inclusum intrinsecus ardorem, æstumque intus aduretem extinguat ac temperet: quin etiam si in mari plenis velis ac vento secundo exspatiantes naues videat, magno impetu eas prætuertat, quo hac ratione aliquem ventum captet, vt sese vna cum nauibus sæpenumero perdat ac collidat. Huiusmodi quoq; draco ipse ambitiosus est; adeo quidem cupidus & insatiabilis, vt nulla in mundo dignitas, quæ eius cupiditatem expleat, reperiatur, hinc semper apertis & hiantib. faucibus ventos captat, ad omnes nouas occasiones excubat & anhelat: ita vt aliorum qui felici fortunæ vento in mundi æquore feruntur, felicitati inuidens, eosq; adeiens & inuadens, sese cum ijs non raro in exitium & interitum pertrahat. Vti in hac matre videmus, quæ fortunam salutemque propriam negligit, ac perdere satagit, modo Petri fortunam euertat, & filios in eius locum subroget. *Dic ergo* iube, fac vt filij mei sint veluti Iosephi sub Pharaone in Ægypto, Danieles sub Dario in Babylone, Mardochæi sub Assuero in omnibus regnis eius.

Nescitis quid petatis: cum sc. honores filijs tuis petis ô mater, quid petas nescis. Tale olim responsum Salomon Bethsabeæ dedit, quando nempe illa palatium ingressa, Abisag Sunamitidem filio suo Adoniæ in vxorem petiit. *Quare postulas Abisag Sunamitidem vxorem postula ei & regnum?* ita quoque & vos Zebediadæ, Nescitis quid petatis: cum inanes mundi dignitates ambitis, miserios honores petitis, vere nescitis quid petatis: cur non potius cœlestem illam gloriam regniq; sempiterni beatitudinem postulatis. *Gen. 43. Dan. 2. Esth. 6. 3. Reg. 2.*

Superba hæc discipulorum postulatio reuocat mihi in memoriam, non minus arrogans Iulij Cæsaris dictum. Hic cum quodam tempore Alpes transiens oppidulum quoddam prætergrederetur, & centuriones tribunique ab eo per iocum peterent, num & illinc contentiones æmulationesq; de principatu essent, respondit: *Mallem hic primus esse, quam Roma secundus.* O intolerandum elati animi indicium! Eadem prorsus horum discipulorum fuit ambitio, quippe qui primi esse maluerunt in mundo, quam in cœlorum regno secundi. O cœcos! *Nescitis quid petatis*, cum mundi honores & inanes titulos ambitis. Laudat Maximus Valerius & merito sane regem, cui cum diadema vna cum regno oblatum esset, prius quam capiti imponeret, ma. uid accipiens dixit: *O nobilem ma. ia quam felicem pannum! si te homines cognoscerent, ne humi quidem iacentem tollere vellent.* *Iulij Cæs. ambitio. Plutarch. in Apophth. Roman. Stob. serm. 49.*

Ad eundem ferme modum olim Antigonus Rex vetulæ eius felicitatem ac beatitudinem deprædicanti respondit: *Si nosses, ô mater, quantis malis hic panniculus est plenus* (diadema regium ostendens) *ne in sterquilinio quidem iacentem tolleres.*

Vere, inquam, *Nescitis quid petatis*: cum quietem ante laborem postulatis, pacem ante bellum, mercedem ante opera, triumphum deniq; ante victoriam, *Nonne oportuit Christum pati, & ita intrare in gloriam suam*: *ibid. 7. c. 2.*

ac tum

ac tum demum quiete frui? nescitis igitur quid petatis, cum super Christum extolli vultis, cum prærogatiuas, cum exemptiones petitis, quas Christus nunquam habuit, aut quæsiuit: *Non est enim discipulus supra magistrum.*

Quamobrem *non est meum dare vobis.* Hanc vobis postulationē annuere nequeo, nisi prius pugnetis: *non est meum*, id est, *non debeo*: non est par vobis gloriam dare prius, quam aliquid sustinueritis: illa enim veluti debita merces & remuneratio nonnisi bene pugnantibus confertur.

Narrat in Apophthegmatis Plutarchus, Antigonum secundum Demetrij filium, adolescenti cuidam, nobilis quidem ac generosi patris filio, sed ignauo alioquin ac inerti, stipendium ac remunerationem laborum quos pater in regis olim gratiam subierat, postulanti, regium ac sese dignum responsum dedisse: *Ego, mi adolescens, mercedem & munera dare propria nō paterna virtutis causa dignus soleo* Eodem prorsus modo, licet tacite, Christus Rex noster Zebediadis hisce mihi visus est respondisse: Remunerari non soleo eos, quorum nulla sunt merita: & cum vos ô Apostoli, nondum tale quid promeueritis, *non est meum dare vobis.*

Matth.11. Quamobrem Christiani nihil vmquam huiusmodi postulate, talibus amplius nolite cœlum votis ac precibus fatigare: nolite in hoc discipulos hosce ambitiosos imitari: aut inaniter efferri, nec honores aut vanos dignitatum titulos affectare, nihilq; amplius postulare, quam quod ad hanc vitam tolerandam necessarium sit: cætera enim quid obsecro sunt aliud quam vanitas, liquidum nihil, ac fumi vapor? quæ cum petitis, *nescitis quid petatis.*

Plutarch. Apophtheg. Reg.

Vere, inquā, Domine Jesu, nescimus quid petamus, quando ipsum Nihil petimus, & Omne reiicimus, quando punctum rogamus, & infinitum contemnimus: quando temporalia quærimus, & æterna amittimus: quando terram desideramus, & cœlum cœlestiaq; negligimus: deniq; quādo ad mundi honorem aspiramus, & de æternæ beatitudinis gloria ne minimum quidem solliciti sumus: nos velut in tenebris ambulare ac cæcutire ostendimus. Hanc igitur nobis gratiam concede, vt ambitiones has, infernales illos appetitus, inexplebiles illas cupiditates ex animo euellamus & penitus contemnamus. Hæc porro vnica nobis sit gloria & ambitio, quam Apostolo Paulo præ cæteris cōstat placuisse, qui in sola cruce gloriam collocabat, *absit mihi gloriari, nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi.* Vnica hæc nostra sit gloria, quam regius vates ambiit, cuius omnis ambitio in te solo diligendo sita erat, dicens: *Et à te quid volui super terram:* Maior nostra non sit ambitio, quam fuit illa Salomonis regum omnium sapientissimi, qui omnē mundi gloriam ludibrio habens, ait: *Vanitas vanitatum & omnia vanitas.* Deniq; omnis nostra ambitio sit integrum tibi obsequium deferre, perfectum amorem exhibere, ac fideliter in hoc mundo adorare, ac demum in altera vita te oculo ad oculum contempari. Amen. *Gal.6.* *Psal.72.* *Eccles.1.*

FERIA V. POST DOMIN. II. QVADRAGESIMÆ.

Partitio.

1 *De noxa diuitiarum.*
2 *De diuite purpurato.*
3 *De epulone.*
4 *Qualis sint diuites erga Lazaros.*
5 *De vtriusq; morte.*

Homo quidam erat diues, & induebatur purpura & byssо, & epulabatur quotidie splendide. Luc.16.

FIGVRA.

PRÆCEPIT in Leuitico DÆVS, vt summus Pontifex duos in templum hircos coram Domino, ad ostium tabernaculi adduceret: quorū vnum Domino immolaret, alterū iniquitatibus totius populi & imprecationibus variis grauatum in desertū emitteret. Quo quid aliud, quam diuersæ sortes, quibus duo illi, quos in Euangelio hodierno descriptos habemus expositi fuere, significantur. Videmus hic enim, nō iam duos hircos, sed animalia duo rationis vsum habētia, vnum scil. diuitiis abundantē, qui totum vitæ *Leuit.16.*

suæ tempus in deliciis & voluptatibus traduxerat, alterum vero paupertimum & mendicum, scilicet Lazarum, qui toto vitæ suæ spatio inopiam tolerauerat, eodem tempore simul corã Domino sisti. Vnus eorum, nempe Lazarus, ei oblatus fuit & benedictionibus completur: alter vero, diues scilicet epulo, peccatis & imprecationibus grauatus, instar fætentis hirci, non in desertum, sed in tartari barathrum, sempiterna supplicia toleraturus detruditur. O diuersos rerum casus! ô dissona in vtroque iudicia: Vt vero aliquid, quod vobis omnibus prodesse salutiq; vestræ queat conducere, proponere possimus, Spiritus S. opem & auxilium imploremus, in eamq; rem Virginem matrem, vt mediatricem adhibeamus, AVE MARIA dicentes.

Plutarch. Lycurgo. Præclarus ille Græcorum legislator Lycurgus, à Lacedæmoniis quondam rogatus, quanam potissimum re sese ab inimicorum impetu & viribus defenderent, libere respõdit, si paupertatem perpetuam colatis, ac diuitias malorum irritamenta procul à vestra republica dispellatis. Idipsum mihi hodierna die liceat Christiano more dicere, Auditores, & affirmare: vt scilicet animas nostras à dæmonum impetu atq; armis tutas reddamus, nullum aut melius, aut præstantius medium dici vel fingi posse, quam mundi splendorem ac luxum, ipsas etiam diuitias relinquere, ac procul ab animæ nostræ penetralibus eas dem ablegare. Ita namq; & ipse Gentium Doctor Paulus nos admonuit, dicens: *Qui volunt diuites fieri, incidunt in laqueos diaboli.* 1. *Tim.* 2. Sunt etenim diuitiæ veri dæmonum laquei, ac pedicæ, quibus nos captant, sunt vitiorum fomenta, virtutum omnium venenum ac internecio, animarum deniq; nostrarum sepulchrum.

Conferuntur diuitiæ bombycibus. Quemadmodum enim bombyces magnæ sane difficultate ac labore, vt subtilia illa filamenta ore educat se ipsos euiscerant & quodammodo emedullant; cumque se lectum texere honoris ac locum quietis cõponere arbitrantur, sibi se carcerem ac sepulchrum, in quo emoriantur, struere non vident. Non secus, vos mundani, vos inquam, qui diuitiis coaceruandis incumbitis, cum splendidum aliquod ædificium construere, cum dignitatem aliquam auro redimere, census ac facultates coëmere constituitis: carcerem vos vobis ædificare, eique vos includere, ac sepulchrum viuos intrare, non animaduertitis, numquam, nisi vt ad inferos deuoluamini, liberari vos continget.

Potens ille Nemroth cum excelsam illam Babylonis molem construeret, non putabat tantam inde sibi confusionem imminere. Ita quoq; tu Cosmophile, cum diuitiarum tuarum turrim sustollere moliris, nõ existimas hinc æternam tibi damnationem posse euenire. *Gen.* 11.

Auarus ille Giezi, Elizæi Prophetæ puer cũ dona & munera vestesq; pretiosas à Naaman accepisset, nunquam existimauit fore, vt inde sibi lepram acquireret. Tu vero mundane, cum diuitias, quæ à mundo tibi offeruntur, accipis, nescis, ah nescis miser, illas te peccati lepra posse inficere. *4. Reg.* 5.

Quamobrem hoc vobiscum cogitetis velim, à diuitiis non mediocre animæ periculum imminere, easq; vt plurimum arma esse quibus iuratus hostis vester Satan eadem oppugnat & expugnat; mundumq; iisdem veluti laqueis vti, quibus miseros mortales illaqueet & constringat.

Allegoria. Audite egregiam in hanc rem allegoriam. Pellex illa & impudica Putipharis vxor, vt castum Ioseph animum perverteret, adulterioq; fœdaret, palliũ eius arripuit; quo relicto nisi castus adolescens sese proripuisset, magnum pudor eius, & integritas periculum incurrisset. Nõ secus infernalis illa furia Satan, ille angelus adulterij, cum animabus hominum agit, quas in extremum discrimen adducere ac perdere machinatur, vt illas igitur in vitiorum gurgitem ac voraginem præcipites agat, diuitiarum pallio eas conatur cõprehendere, quas diuitias nisi relinquant, ac nudæ profugiant, extremo sese discrimini, ne salutem ac pristinam dignitatem amittant exponunt.

Alexander præcipit militibus suis barbam radere. Refert Plutarchus Alexandrum Macedonem militibus suis barbam radere præcepisse, ne quis hac in bello apprehensa eos abreptos abduceret. hac enim parte virum com-

comprehendere facilimum est. Summus quoq; militum Dux, Deus, sæpius nos, qui sub eius nomine & signis in Ecclesia militanti meremus, barbam, crines, superfluas illas diuitias resecare & tollere iubet; nulla enim parte facilius nos hostis noster diabolus, quam diuitiarum crinibus, potest comprehendere. Quemadmodum enim crines Samsoni, in quibus tamen omne eius robur situm erat, exitio fuere: ita quoque rutilans illa diuitiarum cæsaries, in qua tamen omnis nostra vis ac facultas consistit, infelicitatis nostræ & exitii vt plurimum fons est & origo. Ac veluti crines Absoloni (quorum tantus decor fuit ac splendor, vt Ierosolymitanæ virgines eos quotannis magno pretio redimerent: erat quippe illi flaua ac veluti aurea cæsaries) mortem pepererunt, quibus scilicet ad ramos arborum adhærescentibus confossus est. Non aliter cum diuitiis agi videmus, quæ instar aureorum crinium cum sint, in quibus & fortitudinem & voluptatem omnem ponimus, sæpenumero animas in æternam damnationē præcipites agunt, cuius hodierno in Euāgelio clarissimum exemplum videmus: illæ namq; sunt, quæ diuitem illum epulonem in tartari barathrum demerserunt. *Homo quidam erat diues, qui induebatur purpura & bysso, & epulabatur quotidie splendide: & erat quidam mendicus nomine Lazarus, &c.* Ecce duas hic sortes, duasque contrarias vias, ac duo mortis genera penitus discrepantia. Quorum ille paradisum hoc in mundo collocat & in altero tartarum acquirit: hic vero hoc in mundo infernum miseriarum sibi constituit; & in altero cœlum & cœlica gaudia lucratur. Verum hanc mihi veniam concedite, vt vtriusque vobis fortunam ob oculos ponam, ac primum miseram illam diuitis epulonis, ac deinde lætam illam mendicantis Lazari.

Iudic. 16.

1. Reg. 14.

II. Historia de diuite hoc vera est.

Quod ad primum quidem attinet; sciendum est, historiā de diuite hoc non confictā, aut parabolæ loco à Domino in Euangelio propositam; sed veram esse, ac rem vere cōtigisse. Sentētiæ huius suffragatores habeo omnes pœne SS. Romanæ Ecclesiæ Doctores ac Patres, Augustinum, Ambrosium, Chrysostomum, Gregorium, in cap. 16. Luc. tres quidem Episcopos doctrina ac sanctitate effulgentes, alterum Romanum Pontificem. Abdiam item Babylonium lib. 5. Irenæum lib. 4. cōtra hæreses. quos omnes Galliæ nostræ decus, ac columen sequitur Bern. dicēs: *Ab his columnis difficile auellor.* Argumento est, quod in parabolis nulla propria poni nomina soleant, vt in hac historia fieri videmus: vbi de Lazaro, de Abrahamo, ac Moyse est sermo: quin & Euth Græcus scriptor, ex traditione quorundam Hebræorum tradit, diuitis huius nomen, *Ninensis*, fuisse.

Homo igitur fuit, & homo diues, qui cum multas opes ac facultates possideret, tantum abfuit, vt in Dei cultum & honorem conuerteret, vt iisdem & Deum offenderit. Aranea paruum licet animalculū, adeo venenosum est, vt florū etiam suauissimorum substantiam in venenum lethale conuertat. Hic vero simile omnino, imo multo tetrius ac nocentius animal videmus, quod in venenum, in virulentiam, in peccatum, quo nullum in mundo deterius virus inuenitur, dulcedinem diuitiarum, ac mella opum commutat, adeo, vt vnde Deo honorem tribui oportuerit, inde eum potius offenderit, & ad iracundiam prouocauerit. O miseri mūdani, idipsum & vos quotidie facitis: vos diuitem illum epulonem imitamini, vos Israelitas sequimini. Quum enim illi ingentes Ægypto egressi thesauros, & immēsas opes, quibus Ægyptum spoliauerant, asportassent, post Rubri maris transitum, omnes illas in idola conflarunt. O impietatem non ferendam, ô ingratitudinem post tot beneficia singularem! Eadem vestra impietas est, Cosmophili. nam cum tantas tamq; amplas vobis ab incunabulis Deus opes, diuitias, ac facultates, quæ ad vos hæreditate deuoluuntur, contulerit; ea vestra est ingratitudo, vt idolis eas, gulæ scilicet, luxuriæ, ludo, tripudiis, omni denique peccatorum generi, quæ instar idolorum sunt, teste Paulo, *quæ est idolorum seruitus*, consecretis.

Epulo araneæ collatus.

Allegoria.

Exod. 38.

Ephes. 5.

Diuites lunæ comparantur.

Ac veluti luna nunquam deliquium patitur, aut Eclipsim subit, nisi dum plena est: ita homines raro aut nunquam in amore Dei, eiusq; mandatorum obseruatione deficiunt, nisi diuitiis turgeant, & oppleti sint. Aliud

adhuc in luna notandum est: quo enim illa plenior, eo à sole remotior & abest longius: homines quoq; ad eundem modum quando facultatibus abundant, atque arca eorum opes laxas flagellat, tum minus de Deo solicitisunt, ac magis ab illo recedunt Ita sese rem habere, scite vos non ignoro ô diuites, & opulenti: an non enim verissimum est, vos de ieiunio, aud endo sacro restitutione facienda, eleemosynis dandis, non esse sollicitos, ac de pœnitentia faciendanc minimum cogitare?

Triplici de causa diues condemnatus est.

Talis fuit diues ille epulo, qui tribus potissimum de causis condemnatus fuit. ac prima equidem, quia *induebatur purpura & byssa*. Non quod auro textas vestes indutus fuerit, quod torque aureo collum circumdatus, non quod gemmis incederet onustus; verum quod purpura & byssofuerit vestitus: & nihilominus hoc ei dãnationis æternæ causa exstitit. altera, quod *epularetur quotidie splendide*, quod laute & opipare mensa eius instructa esset. Postremo vero, quod Lazarum negligeret, quod tenax esset, nec in pauperes profusior. *Et erat quidam Lazarus*. Hæc tria damnationis eius fuere capita O delicatuli, & cincinnati aulæ comites & assecłæ, qui singulis pœne diebus instar chamæleontis colorem commutatis, quippe, vt Protei in omnes vestium formas vos trãsformatis; ne obsecro mirum vobis aut nouum videatur, si in infernale barathrum tandem aliquando sitis deuoluendi, cum hic ob vnicum crimen, quod indueretur quotidie purpura & byssо, non vero stragulis auro intertextis supplicia ac tormenta æuiterna sustinere cogatur.

Sabellicus.

O stulta curiositas, ac curiosa stultitia, proh! quomodo miseros mundi amatores dementasti & fascinasti? Tanta Heliogabali Romanorum Imper. vanitas fuit ac superbia, vt singulas vestes semel tantum induerret; ac tanta in eo libido, vt si qua muliere vsus fuisset, eadem non amplius vteretur; tantusque in eo splendor ac luxus, vt calceamenta gemmis, & vnionib. adornaret: quæ tamen Demetrius Rex etiam auro conuestiuit. Tanta in Antonio senatore Romano opulentia fuit & luxus, vt annulum gestaret, quem certum erat vicies millibus sestertiis æstimarum, vel secundum nostram supputandi rationem, quinque coronatorum millibus. O stultos mortales! ô luxum superfluum! Hæc diuitis nostri quoque vita fuit, *Induebatur quotidie* scilicet *purpura & byssо*, atque ideo partim damnatus fuit.

Plinius.

Vos vero mulieres & virgines, quæ ita comptæ & calamistratæ inceditis, & nouas quotidie vestium formas effingitis, quæ ita luxu diffluitis quæ turritæ, mitellatæ, fucatæ videri vultis, & superbia elatæ caput in aëra sustollitis, an non horrenda Dei iudicia pertimescitis? audite historiam & vindictam insignem, qua Deus superfluum illum fœminarum luxum castigauit, qua cognita, vt resipiscatis, efflagito.

Referunt Damianus & Sabellicus, in superba illa Venetorum republica olim feminam fuisse Dominici Siluij, Magni Veneti arum Ducis, vxorem, quæ Constantinopoli eodem commigrauerat: cuius tanta mollities & luxus fuit, vt manus nunquam nisi molli rore lauaret; ac nonnisi fuscinulis aureis in mensa ad cibum capiendum vteretur, ne candorem digitorum, manuumq; venustatem commacularet. Cubiculum vero eius, & lectus exoticis semper odoribus perfundebatur, & suauissimis suffitibus adolebatur. Verum ô diuini iudicij abyssum! non tulit tantam mollitiem, aut luxum Deus, ac vindictam sumere decreuit. subito enim in grauem morbum incidit, vnde factum est, vt tam grauis fœtor è toto eius corpore prodierit, nullus vt domesticorum ei adhærere potuerit, omnesque ad vnum eam deseruerint; itaque omnibus suis delitiis valedicere coacta, miserrime exspirauit. Hoc igitur exemplo resipiscite vos omnes, qui delicias & luxum consectamini.

Stupenda in Veneta muliere mollities.

Vos vero fallaces huius mundi assecłæ, & Christus vanitatis amatores, prospicite vobis, ne eandem cum Epulone hoc sortem subeatis: contentus sed modestia Christiana in habitu vestro fuit toto vieluceat, Christiano more induamini, atque tæ suæ temomnem luxum & magnificentiam in vesti- pore. bus & cultu vestro fugite. Imitemini potius verum hoc paupertatis exemplar, ac

typum

typum illum modestiæ Christum, qui toto vitæ suæ tempore vnica veste vixit contentus. Æmulemini eius discipulos & Apostolos, qui nudipedes, ac vili lacerna circumdati per agros, & vrbes Euangelium annuntiaturi discurrebant. Proponite vobis ob oculos miseros illos, ac pauperes religiosos humiles illos Capucinos, quos plena hyeme per imbres & frigora tenui veste indutos, ante oculos vestros incedere videtis: qui nobiliori forsitan loco nati; atque illustriori stemmate ortiundi, quam vos, qui eos despicitis. Quibus omnibus si ferreum vestrum pectus nequeam flectere, flectat saltem diues hic epulo, qui quod purpuram & byssum quotidie indutus fuerat: infernali barathro ac flammis perpetuis est sepultus.

Erat adhæc in epulis splendidus, atque in conuiuijs exquisitus: *Epulabatur* enim *quotidie splendide*: quotidie conuiuia domi suæ agitabat, mensa ac domus eius omnibus patebat intrantibus, ac semper in epulis versabatur. O infelices ac tristes epulæ! Quot vos in mundum mala & calamitates inuexistis? in conuiuio siquidem Absaloni incestuosus Amnon, fraternis manibus necatur. In conuiuio Baltasaris Regis sacra templi vasa profanantur, ac Rex ipse vita spoliatur. In conuiuio Herodis, Ioanni Baptistæ caput præciditur. In conuiuio filiorum Iob, domus corruit, quæ eos mensæ accumbentes ruina simul inuoluit. In conuiuijs Hebræorum idola eriguntur, denique quæ non petulantiæ etiam modo in conuiuijs hodiernis committuntur?

1. Reg. 13.

Dan. 5.

Marc. 6. Iob. 3.

III. Splendida veterum conuiuia & exquisita. *Plut. Lucul.*

Epulabatur igitur quotidie splendide, omnia luxus genera excogitabat, luxus ac conuiuia veterum illorum Romanorum imitabatur; quæ quam opipara & exquisita fuerint, meminisse vos putem. Lucullus magnus ille Roman. Imperator, verum in epulis adeo splendidus, vt communi populi prouerbio diceretur, *Loquitur vt Cato, viuit vt Lucullus*, cœnam extemporariam Pompeio & Ciceroni, qui eum nec opinantem opprimere decreuerant, condidit, in quam quinquaginta denariorum millia, id est, decem Carolæorum millia fuere impensa, an non hoc erat splendide epulari? Ægypti regina Cleopatra, Antonium delicias suas conuiuio excipiens; vt regificam magnificentiam, aut immensam prodigalitatem potius, eidem testatam faceret, post exquisitissima fercula, ac lautissimos missus, gemmam centum coronatorum millibus æstimatam in mensam iussit inferri, eamque Antonio ministrari; cui ad insolitas lautitias, & nouum hoc ferculi genus demiranti, similem ipsa ex auricula pendentem gemmam, ni Antonius obstitisset, ministrasset. Audite obsecro aliud adhuc in eadem regina luxus exemplum. Cũ Philetas medicus eius quodam tempore culinam ingressus, octo vastissimos apros integros in veru suffixos, præter ingentem aliarum ferarum altiliumque copiam vidisset; obstupescens à coquo quæ fuit, quis Rex aut Monarcha cum ingenti famulorum caterua ad Reginam diuertisset, in cuius gratiam tantus eiborum apparatus destinatus foret? cui coquus submisse respondens, neminem præter Reginam, & Antonium cœnaturos, aiebat. Vere hoc erat, epulari splendide.

Plut. in Antonio.

Narrat de Vitellio Suetonius, quod magis adhuc forsitan demirabimini: ei scilicet cœnam aduenticiã à fratre datam fuisse in qua duomillia lectissimorum piscium, septem auium apposita traduntur, qui etiam in medijs epulis dicere interdum solebat, aut Cæsarem, aut parcum esse oportere: an non hoc splendide epulari erat?

Sueton. Vitel. cap. 13.

Ælius Lampridius Romanorum luxum exaggerans, de Heliogabalo refert, eum vna sibi cœna sexcenta struthionum capita apponi iussisse. O prodigiosam & immensam prodigalitatem! ô gulam intolerabilem! Legisse me etiam apud Athenæum memini; Sybaritam quendam, Smindridem nomine, mille venatorum ac totidem pene coquorũ numero stipatum, ad Dominæ suæ ædes amoris ergo, venire solitum. Sufficiebat hoc credo, ad epulandum splendide. Similis plane vita diuitis huius Epulonis, ac Lurconis fuit: vt verum Epicuri de grege porcum, & alterum Sardanapalum videre in eo liceret; sed

Athenæus lib. 12.

O diues, diues, non omni tempore viues.

Tu scilicet epularis splendide, mensaq; tua lectis-

lectissimis epulis referta est; at Lazarus miserius fame moritur.

Ad alterum iam concionis membrum veniamus, ac secundum tragœdię huius actum rep æsentemus. Prodeat igitur iam mendicus in scenam Lazarus. *Erat quidam mendicus.* Interea vero dum epulo ille duceret in bonis dies suos, quotidieque laute ac splendide comessaretur, iacet ecce inops ac mendicus Lazarus, vlceribus plenus, miserijs saturatus, opem efflagitans, stipemq; poscens ad ianuam palatij eius; & cheu diues ille immitis ad eius petitionem obsurdescit. Detonent licet cœli, ac tonitrua vndequaque circumstrepant, non ideo tamen rupes concutiuntur aut percelluntur: clament & inclament ad diuitum fores pleno gutture pauperes, non minus quam Marpesia cautes illi
2. Reg. 25. commouentur. Ecce vobis hic exemplum. Diues ille & inhumanus Nabal, cum quotidie cum suis epularetur, nunquam tamen copias Dauidis, quæ in deserto & sterili solo commeatus inopia laborabant, cibarijs iuuare voluit. Vnde tantam aduersus inhumanum hunc ac tenacem indignationem concepit, vt eum misso exercitu delere parauerit: *Et ait Dauid: Vere frustra seruaui ea, quæ huius erant in deserto, & non periit quidquam de iis, quæ ad eum pertinebant, & reddidit mihi malum pro bono, hæc faciat Deus inimicis Dauid: Si reliquero de omnibus quæ ad ipsum pertinent, vsq; mane, mingentem ad parietem.* Qua ingratitudine historiam hodiernam expressam videmus: cernimus enim hic stultum quendam Nabal, quotidie medias inter epulas versantem, ac misero Iesu Christi athletæ, desertum mundi huius perambulanti, misericordiam exhibere detrectantem: vnde tanta aduersus eum Deus indignationem fuit commotus, vt armis iustitiæ in eum exsertis, in exitiũ, damnationemq; illius cõspirauerit, & eum in profundum tartari deturbarit.

lib. 2. Fluuius in quẽ si quid proiicitur, quã primũ lapidescit.

Ait Plinius fluuium esse, in quem arbores aut plantæ coniectæ quam primum lapidescant. De eius quidem rei veritate mihi non constat; tamen hic rem haud multum absimilem contemplor. Video enim hic voraginem, torrentem rapidissimum, abyssumque ingluuiei, quæ omnes diuitias, bonaq; temporalia, quæ Deus in domum eius cumulatissime coniicit, in lapidem peccati conuertat: omnia scilicet in lapidem transeunt, nihil in eleemosynam commutatur, misellus Lazarus ne micam potis est elicere.

Quemadmodum etiam arbores, quæ in locis præruptis ac confragosis, inq; inaccessis præcipitijs excrescunt, nullos nisi coruis auibusq; fructus ferũt, eum homines eo nequeant pertingere. Ad eundem quoq; modũ de diuite hoc dicere possumus. Qui cum in præcipit is superbiæ, gulæque consitus sit, omnes, quos fert, fructus, omnesque facultates eius, in prædam coruis, id est peccatis, quæ animam duuotant, & non pauperibus, cedunt; Lazarus ad eas nequit pertingere.

Ipsi porro canes, ratione licet destituti, mendici huius miserti, eius vlcera lingunt; ac nefarius ille gurges & helluo, ne minimum quidem commouetur. O crudelitatem inauditam! ô barbariem intolerabilem? Sume animos mendice, consolare inops Lazare, noli cõtristari Iob, sedẽs in sterquilinio, *Iob. 3.* testa vlcera & saniem radens; omnia tibi tua duplicato fœnore tandem aliquando reddentur. Sustine adhuc paululum afflicte *Esth. 6.* Mardochæe, veniet aliquando tempus, cum superbus ille Aman, diues ille epulo subuertetur, & ad patibulum vsque, ad inferos vsq; deprimetur; tu vero ad honores & gloriam ab Angelis subueheris. Consolare, consolare Daniel, etsi modo famem in medio rabidorum leonum, diuitum horum epulonum, *Dan 6.* leones ipsos feritate & barbarie longe superantium, patiaris; veniet namque aliquando tempus, illa tandem dies eluceſcet, qua Deus Abacuc, qua Prophetas suscitabit, qui tibi cibum subministrabunt, & vltro deferent. Concipe spem & confide Elia; licet impia illa Iezabel te persequatur, licet di- *3. Reg. 19.* ues epulo in te insurgat, licet fame in deserto moriare; excitabit Deus non coruos, sed Angelos, qui te consolentur, pascant, & in Abrahæ sinum deferant. Noli deiici animo *2. Reg. 15.* Dauid, si à mensa impij illius Saulis repulsus per solitudinem & loca inuia instar eronis obambules, in deserto habites, licet sub dio & humi cubes, mille licet mole-

Solamen pro pauperibus.

stias

festias perferas? melior & serenior quondam fortuna affulgebit, ac tantarum amaritudinū loco segetem consolationum recipies. Spera igitur misselle Lazare, sustine, ac sume animos, *iacta super Dominum curam tuam, & ipse te enutriet.* Humeris diuinæ prouidentiæ innitere, eisq; tribulationum, angustiarumque tuarum pondus impone, ac lenties proculdubio, consolationem propediem affuturam. Ne tibi nimirum videatur, si diuitem hunc læta iam gaudentem fortuna videas, te vero aduersa premi: sed potius animum concipies: neq; enim perpetuum hoc futurum est, fortunæ rota vertetur, ac tum quadrata rotundis commutata videbis: *factum est vt moreretur mendicus, mortuus est & diues.*

V. Hic finis est lusus, hæc lugubris illius Tragœdiæ catastrophe: Lazarus mortuus est, mortuus & diues: vterque mortuus est: ita namque æqua sorte moriuntur diues simul & pauper, opulentus & mendicus, *Nemini prorsus fera Parca parcit.* Adeo vt merito dicere potueris Flacce:

Horat. lib. 1. od. 4. *Pallida mors æquo pulsat pede*
Pauperum tabernas regumq; turres.

Nam veluti sidera, quæ in oriente exoriuntur, post mille cursus & recursus iterum tandem in Occidente occidunt. Ita etiam omnes in cunis, instar minutarum quarundam stellarum, in vitæ huius horizōte æqualiter exorimur & sustollimur: verum post varias ambulationes & motus, omnes in tumulo æqualiter tandem occidimus. At non satis est mori. Quanta vero Deus bone & iuste; in morte ipsa diuersitas est & discrepantia! Eodem simul vterq; momento moritur: ac Lazarum in sinu Abrahæ, in Prophetarum & Patriarcharum medio video considentem: diuitem vero inter media dæmonū damnatorumque agmina, inter flammas medium, in profundo Tartari sepultum contemplor, *Et sepultus est in inferno.*

Epulonis sepulchrū. O ferale sepulchrum! ō tristes exequias! ō vere pompam funebrem. Longe aliud hic momentum videbitis, quam superbum illud Mausoli Cariæ Regis. Sepulchrum inquam, flammis candens, ignibus circum vndique accensum, tormentis variegatum, diabolis & monstris infernalibus vndiq; circumseptū. Sepulchrum non marmoreum, aut æneum, sed ex igne flammarumque spiris simul & glacie compactum, quod nulla temporum vetustas, aut cœli ruina destruet: dignum damnate sepulchrum, dignum, inquam, anima apud inferos crucianda, denique diuite dignum Epulone.

Mortuus est & diues. Epulo tandem etiam mortuus est, non secus ac mendicus Lazarus! verum non eandem vterque calcat viā: alter quippe ad gloriam, alter ad cruciatus secedit. Cuius separationis egregium in Apoc. exemplum legimus: in qua Diuus Ioannes olim duas mulieres vidit, vnam quidē saccis & ciliciis circumdatam, & extrema oppressa inopia: alteram vero meretricem, gemmis circum vndique effulgentem, purpura indutam & byssō, cui Reges & Principes terræ ministerium obsequiumque supplices exhibebant, quæq; nonnisi luxum & splendorem spirabat. Cum vero Ioannes his visis obstupesceret: subito ecce vidit, meretricem hanc superbam, omnibus indumentis magnificis, & regio illo ornatu spoliari, & in medios flammarum vortices præcipitem dejici: aitq; iudicem addidisse, *Quantum glorificauit se, & fuit in delitiis, tantum date illi & tormentum.* Apoc. 17. Vidit quoque laceram illam vndecunque mulierem, saccis & ciliciis suis denudari, ac regijs ornamentis condecoratam ad pulchrā quandam ciuitatem deduci; vbi corona aurea coronata est. An non vobis Euangelium hodiernum hic ad verbum repeti, & in hac visione renouari videtur, Auditores? videtis hic enim, non dico duas, sed duos, diuerso habitu indutos, vnum quidem byssō & purpura amictum, alterum vero saccis, & miserijs, & paupertate tectum, quorum vterque cum vitæ cursum finijsset, vnus ab omnibus derelictus, diuitijs & pompa spoliatus est & ad inferos, tormenta & cruciatus ibidem, pro mensura, qua in hoc mundo delicias, & voluptates habuerat, toleraturus, deturbatur. Alter vero paupertatem simul & viles illas lacernas exuens, regio ornatu indutus, ad sinum Abrahæ, velut ad ciuitatem iucundissimam, deductus est: in qua Reges, Prophetas ac Patriarchas ciues habet, vt gloriæ coronā tandem aliquando adipiscatur. An non

Apoc. 12.

igitur eadem vtrobiq; sors, & eadem rerum in vtraque historia facies.

Dan.4. Hic igitur magnam illam arborem, quam Nabuchodonosor somnians vidit, in qua tot volucres nidificabant, ac sub qua tot bestiæ, tot nempe peccata, & dissolutiones habitabant, excisam, deiectam, inq; tartareas flammas detrusam videmus. Videmus inquam, idolum Dagon in terram deiectũ, & in mille partes comminutum ad pedes Lazari per Arcam fœderis expressi (arcæ inquam, in qua manna patientiæ, virga tribulationis, ac legis tabulæ, id est, diuinorum mandatorum obseruatio, seruabantur) prostratum iacere.

Hebr.9.

Consolamini igitur pauperes, consolamini inquam, inopes & mendici, qui hic à delictis vestris purgamini: cõsolamini, cum tam felicem paupertatis remunerationem, ac tam tristem deliciarum diuitiarumq; finem perspicitis. Libenter itaque, hac animati historia, afflictionum tribulationumque pondus, idq; magno animo & patienter sustinete. Audite obsecro, quid socij vestri, tam in tuto positi ad Deum inclament. *Humiliasti nos in loco afflictionis.* Ac memineritis in huius vitæ breuitate, ac veluti momento tribulationum & afflictionum malleos esse perferendos.

Psal.43.

Insignis conceptus. *3.Reg.6.*

Sacris litteris traditum est, toto illo quo templum Salomonis ædificabatur tempore, malleum aut ferramentum nullum fuisse audita. Quinam hoc fieri potuerit, sæpissime mecum dubitaui, imo vero vix fieri potuisse videri queat, præsertim in tanta ædificij mole, in qua construenda triginta hominum millia, idque septennio, & quidem quotidie laborabant. Verum huiusce rei ratio ad capitis præcedentis finem legitur: quod scilicet lapides in Libano monte dolarentur & polirentur, qui Ierosolymis tantum suo quiq; loco erant digerendi. O mysterium diuinum & eximium! Templum hoc Ierusalem cælestis, de animabus nostris, veluti viuis lapidibus constructum est, in quo nullus aut malleus, aut dolabra, aut lima auditur, nulla namque illic tribulatio reliqua est: cum omnis sonus & tumultus in Ecclesia hac militante audiatur: hic est, nempe officina & ergasterium, in quo animæ nostræ doleantur, & contundantur. In hoc igitur mundo, ô pauperes, tribulationum locus est, hic quippe afflictiones & angustiæ tolerandæ sunt.

Mundus hic tribulationum locus.

Vos vero diuites, qui toto hoc Quadragesimæ tempore epulamini: & gulam exercetis, qui regio quotidie habitu induimini, qui nullas vnquã in pauperes eleemosynas erogatis, an non pertimescitis, aut formidatis, ne apud inferos cum diuite hoc epulone sepeliamini? an non auditis, quomodo præ animi angustia ipse exclamet: *Pater Abraham miserere mei.* At nullus amplius misericordiæ locus est, tempus miserendi effluxit, hic viget iustitiæ rigor: cum enim hoc in mundo paradisum habueris, illic habeas & tartara necesse est: Lazaro in terra micas de mensa cadentes negasti, negetur tibi modo etiam minima aquæ gutta. Corrigite igitur ô diuites vitam vestrã, & vos ô pauperes spem cõcipite. Tu vero Domine peccatis nostris clementer ignosce, & nos à pœnis illis infernalibus præserua, pœnis inquam æternis, pœnis nullum vnquam terminum aut finem habituris, pœnis quib. diues hic apud inferos cruciatur. Cum vero harum omnium calamitatum origo & radix ipsæ diuitiæ exstiterint, cũ illæ damnationis eius fuerint fundamentum: hanc quæso nobis gratiam concede: vt nostrum desiderium ad illas appetendas nullo vnquam tempore feratur. Cum vero benignitati tuæ profusissimæ nobis easdẽ visum fuit elargiri, tibi vt eas offeramus, in honorẽ tuum eas penitus impendamus, denique vt in pauperes, in egenos, in mendicos, qui tua membra & amici dilectissimi sunt, erogemus, elargire. Et quoniam vestium superbia, & epularum luxus miseram hãc animam in damnationem traxerũt, da obsecro, vt nos saccos, cilicia, vestesque viles induti, ac ieiunio inediaque carnem hanc nostram macerantes, aliam viam ingrediamur: vt in ipsa abstinentia nostræ sint epulæ: cilicia, byssus: sacci, purpura: ac flagella, nostræ delitiæ. Hac enim via Lazarus ad sinum Abrahæ peruenit, eandẽ igitur & nos teneamus, vt eodem quo ille, peruenire valeamus, ad patriam inquam cœlestem: cuius nos participes reddãt

Pater ingenitus, Filius vnigenitus, ac Paracletus Spiritus sanctus, Amen.

FERIA

FERIA VI. POST DOMIN. II. QVADRAGESIMÆ.

Partitio.

1 *Quod homo sit arbor.*
2 *De vinea, quid sit.*
3 *De cultura & partibus vineæ.*
4 *De Vinitoribus.*

Homo erat Paterfamilias, qui plantauit vineam, & sepem circumdedit ei. Matt. 21.

FIGVRA.

1. Reg. 21. HAbebat iustus ille & innocens Naboth, cui par in Israel, vix vnquã fuit, vineam quæ successione hæreditaria ad ipsum deuenerat: verum quam impius Rex Achab omni ratione toto ij conatu inuadere moliebatur: quod cum pro voto ei non succederet, fornicatricis Iezabel, quæ verus impietatis typus exstitit, opera eam in rem vsus est, quæ falsis testimoniis miserum Naboth nefarie circumuentũ, iussit trucidari. Idẽ ipsum sub vmbris insignis cuiusdam parabolæ in Euangelio nostro expressum videre videor. Cernas enim hic verum illum Naboth Christum Iesum, quo iustiorem innocẽtioremq; mundus non tulit, egregiæ & fœcundæ vineæ, Ecclesiæ scil. possessorem: quam nõ Achab, sed Satan inuadere satagit: quod tamẽ cum propriis viribus efficere non posset: adulterantem illam & fornicãtem synagogam adhibuit, quę iniquis testimoniis oppressum in monte Caluariæ, nefanda morte in cruce mori coëgit. Hæc cõmunis & vulgatissima parabolæ est interpretatio: verum, vt nouũ quid & inauditum huc afferre possimus, Paracleti Spiritus opem, precibus sanctissimæ Virg. inclamemus.

AVE MARIA.

Cyrus Rex libẽter fructus colligebat ex arboribus

Magnum illum Persarum Regem Cyrum maximæ voluptatis loco habuisse ferunt, si fructus ex arboribus, quas suis ipse manibus consemisset & insseuisset colligere posset, Euangelica quoq; historia vnicas Dei nostri delitias, & voluptates esse refert, fructus ex teneris illis arbusculis, animabus inquam rationalibus, quas per Baptismatis Sacramentum renatas in Ecclesia plantauit, productos videre, & visos colligere. *Ego posui vos vt eatis, & fructũ afferatis.* Quasi diceret, Ego vos, ô Apostoli mei veluti impolitos truncos, & steriles stipites è deserto mundi huius extractos in fertile Ecclesiæ meæ solum traduxi, vt instar sublime nutantium cedrorum in altum excrescatis, fructusq; deuotionis sanctificationis, ac prædicationis per totum mundum producatis. quas ipse plantasset. *Xenophon. in Cyro.* *Ioan. 15.*

O Christiane: mutato nomine de te fabula narratur. Plantauit te nempe Deus in Ecclesiæ suæ viridario, proprio rigauit sanguine, gratiarumq; suarũ cœlestium influxus in te vberrime & imbres immisit, verum vt fructus dignos, & exspectatos feras, fructus inquam pœnitentiæ, fructus scil. ieiunij, misericordiæ, id est eleemosynarum. Audite obsecro vocem illam clamãtis in deserto, *facite fructus dignos pœnitentiæ:* quasi diceret, Scribæ & Pharisęi, ciues Ierosolymitani, vos scilicet steriles iuniperi, ac infrugiferæ pinus, in terra synagogæ plantatæ: apparẽt in vobis tãdem aliquando fructus. Præiuit mihi hic viam vates regius, qui cum de iustis loquitur, arbores eos appellare non dubitauit. *Et erit tanquam lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo: & folium eius non defluet.* Homo à Deo plantatus fuit, vt fructum afferret. *Luc. 3.* *Psal. 1.*

Omnes quoque, quæ in paradiso terrestri creatæ erant arbores, fructus proferebãt: ac nulla penitus erat, quæ fructu careret: *produxit q; Dominus Deus de humo omne lignum pulchrum visu, & ad vescẽdum suaue*, quod etiam ex eo patet, quod Deus Adã locutus dixit, *De omni ligno paradisi comedes:* vnde colligi põt, omnes frugiferas ac feraces fuisse. E quo euidẽter apparet, iam inde à mũdi exordio Deũ nullis infrugiferis arborib. nullũq; producẽtibus fructũ delectari: ita vero fructib. capi nullã vmquam in agris suis sterilẽ arborem crescere iuuerit, sed exstirpari quamprimum iusserit: aperte testatus, *Omnis arbor, quæ non facit fructũ bonum, excidetur, & in ignem mittetur.* Quibus verbis dicere voluit: Nunquam Ecclesiæ meæ agrũ ab infrugiferis & sterilibus *Gen. 2.* *Luc. 3.*

bus plantis sinam occupari: omnes eas, quæ fructum nullum produxerint, omnes illos peccatores veluti fomētum & pabulū flammæ infernalis, mors excinder, & depascet.

Luc. 18. An non meministis grauissimæ illius maledictionis, quæ in ficulneam illam sterilem prolata est? *Venit paterfamilias quærens fructū in illa, & non inuenio, & dixit ad cultorē vineæ: Ecce anni tres sunt, ex quo venio quærens fructus in ficulnea hac, & nō inueni, succide ergo illam, vt quid enim terram occupat?* Quid ad hæc peccator, mala inquam arbor, planta inutilis, ficulnea infrugifera, quid ad hæc obiicies? Tres tantum effluxerant anni ex quo misera hæc ficulnea fructum non tulerat, & ecce patremfamilias adeo indignatū, vt eam iusserit succidi & viginti forsitan, ne dicam triginta, & quod excurrit, anni elapsi sunt ex quo nullus pœnitētiæ fructus in re natus est? Quid igitur tandem benignissimum illum Deum, qui tāto tempore tam longanimiter exspectauit, facturum tecum existimas?

Dan. 4. Vidit olim Nabuchodonosor Babylonis Rex, somnians arborem in medio orbis consitam, cuius tāta magnitudo & vastitas fuit, vt cœlū vertice suo contingeret, & radice ad profundissimas vsq; terræ abyssos penetraret, rami vero ab vno ad alterum polum pertingerēt: cuius folia pulcherrima, ac fructus iucundissimi erant, & in qua volucres cœli nidificarent, & sub qua multa animaliū genera cōmorabantur. *Videbam & ecce arbor in medio terræ, & altitudo eius nimia, folia eius pulcherrima, & fructus eius nimius, & esca vniuersorum in ea, subter eam habitabāt animalia, & bestiæ, & in ramis eius conuersabantur volucres cœli, & ex ea vescebatur omnis caro.* O arborē longe pulcherrimā, fructib. refertā, cum omnes bestiæ sub ea pascantur: Ecquid huic vero tādem euenturū putatis? Cū illā igitur Rex attentius cōtemplaretur, ecce vox de cœlo venit, clamās: *succidite arborē, practidite ramos eius, excutite folia & dispergite fructus eius.* Eheu? quam obrem patula arbor hæc ita succiditur quare exscinditur? Cū tamē fructus vberrimos produxerit, sed fructus in vsum animaliū destinatos: non erat enim fructus Deo gratus, sed bestiis, *Ex ea vescebatur omnis caro.* Deus namque fructus bonos, eosq; spirituales requirit.

Vocauit olim ad se Ezechielem Deus, vocatumq; ad regē Juda ciuesq; Jerusalem destinauit, hoc vt iis ænigma proponeret: *Aquila grandis magnarū alarum, plena plumis & varietate venit ad Libanum, & tulit medullā cedri, summitatem frondem eius assumpsit, & transportauit eam in terram Chanaan.* Quid his verborum inuolucris, quid hisce ænigmaticis & tropicis propositionibus denotas Domine, quas populo tuo in Judæa per Prophetam vis proponi? Per aquilam, Auditores, designabat Deus Regē Nabuchodonosor, & per Libanum, ciuitatem Jerosolymorum. O inuolutum mysterium! Mons Libani excelsissimus est, cedris vndiq; proceriſſimis visuq; iucundissimis, sed fructu penitus carentibus, consitus. Vnde significare conabatur Deus Jerosolymitanam ciuitatem monti huic esse quam simillimam, ædificiis situq; pulcherrimam, sed instar Libani, cedris infrugiferis, licet proceriſſimis, refertā: cum Rex, & Principes ac ciuitatis Optimates nullū, qui Deo gratus foret, fructum proferrent: quos ideo in manum Nabuchodonosor Regis euellendos & destruendos traderet. *Ezech.* 17. Jerusalem Libano cōparatur.

Anne igitur nobis figuræ desunt ad demōstrandum, quātum Deus animas multis bonorum operum fructibus ornatas, cōplectitur? cōtra vero quantum steriles detestatur? Est hoc subiectū parabolæ hodiernæ, Euangeliiq; nostri sensus: in quo Dominus ænigmatice de Ecclesiæ suæ vinea aduersus Judæos, qui instar arborū infrugiferarum nullos fructus proferebant, agens, tandem interminans infert: *Auferetur à vobis regnum, & dabitur genti facienti fructus eius.* De vinea primo loquendum est, ac deinde ad vinitores, quorū curæ ea demandata est descendemus.

Quod ad primū igitur spectat, omnes Ecclesiæ Patres & Doctores, qui parabolę huius vmquam meminere, & vineam hanc ingressi fuere, singula diligētius considerantes, oculosq; modo in sepem circumsepientem, modo in torcular, quod in medio eius conspicitur, modo in turrim, quæ eam cōmunit, coniicientes, diuersis eam rebus accōmodarunt. Athanasius igitur, in primis cum rem attentius perpēdisset, per vineam mundum intellexit: per turrim, fidē: per vinitores, Judæos, per

Per vineam hanc varij varia intellexerunt.

Athan. q. 48. Lib. allegor.

Mystica vineæ huius explicatio.

per seruos, Prophetas. S. Isidorus Hispalensis aliud commentus est, atq; à communi explicandi ratione recessit longius: ait enim per vineam, Ierusalem: per torcular, templum: per turrim, altare: per sepem, legem: & per filium, Messiam denotari.

O egregias & doctas commentationes! alias vobis adhuc insinuabo. Quis neget per vineam hanc, Religionem & Monasteria designari: in quibus regulæ cõstitutionesq; instar sepis sunt: humilitas, turris instar: Religiosi, vinitorũ: ipsæ deniq; orationes, mortificationes, austeritates, mundiq; cõtemptus, fructuum nomine appellari possunt. An non etiam sub inuolucris hisce parabolicis intelligi queant sacrosanctus Senatus: & tribunalia Iustitiæ? Sunt sane illa instar vinearum à Deo hoc in mundo consitarum, quas vndiq; legibus, edictis, decretis, constitutionibus, consuetudinibusq; velut sepibus circũsepsit. Torcular earum esse propriam vniuscuiusq; conscientiam: turrim & arcem, iustitiã: cultores earum Consiliarios, Senatores Iudices & Præfides: seruos qui ad eas dẽ colẽdas missi sunt, necessitates, clamores acpopuli querelas esse, fructus vero, litiũ determinationes, oppressorum defensionem, orphanorum tutelam, delictorumq; admissorum castigationem dici posse. O vineam incomparabilem!

Sacra tribunalia sũt vineæ Christi.

Quid si & tu, ô anima, vinea diceremis? merito quidem. Plantauit te namq; Deus, creauit scilicet, in hoc corpore gratiarũ suarum imbrẽ in te immisit, crux eius tibi velut fulcrum & sustẽtaculum est, sepes ipsi sunt Angeli, nam *Angelis suis Deus mandauit de te*. Torcular, ipsa est charitas: turris fides, & quidem fortissima. *Hæc est enim quæ vincit mundum fides nostra.* turris inquam, cuius fundamentum ad inferos vsq; pertingit, cum inferorũ pœnæ suppliciaq; credẽtibus timorem incutiant: turris etiam altissima, quæ in cœlum vsq; gloriæ cõsequendæ spe ingreditur: tot fenestris, quot virtutes possidet, circum vndique decorata. Serui, qui ad te missi sunt, ipsæ sanctæ inspirationes, exhortationes, fraternæ correptiones, omnes cœlo oriundæ, dici possunt. Fructus vero quos te proferre oportet, ipsa sunt opera pietatis & charitatis, ô vineam iucundissimam.

Anima hominis etiam dici potest vinea. *Psal.* 90. 1. *Ioan.* 1.

O nefanda & execranda hæresis, an non & te vineam appellare audebimus: nõ quidem Dei, sed Diaboli manu plantatam? cuncta nãque ex errorib. falsitatibus, imposturis, mendaciis, & blasphemiis circumsepta. Torcular tuum, perpetua cõscientiæ tortura & assiduus interius cruciatus: arrogantia ipsa est superbia: cultores habes Lutheros, Zuinglios, Caluinos, diabolos simul & verbis reformati ministros: serui qui ad te missi sunt, Episcopi, Doctores & pastores, quibus credere noluisti: fructus vero quos profers, sunt altarium demolitio, campanilium destructio, in Deum blasphemiæ, omnium sacrorum locorum profanatio, animorum exitium, regnorum euersiones, ac turbæ per orbem terrarum concitatę. De te, ô infernalis vinea Moysem Prophetam locutum existimo, cum ait, *Vua eorum, vua fellis, & botri amarissimi: vinum eorum fel draconum, & venenum insanabile.* *Deut.* 12.

Vera hæc hactenus, & quidem extra propositũ. Vinea igitur hæc quam Pater ille familias plantauit, Ecclesia Catholica est. testẽ & vadem habeo Esaiam, *Vinea Domini exercituum domus Israel est, & vir Iuda germen eius delectabile.* Quot porro sæculis vinea hæc plãtata fuit? ante tempora scil. Dauidis, Moysis, Abraham, Noë, ante dies Abelis, deniq; antequam Adam formaretur, imo cum ipsis Angelis cœpit existere. Et sane si Ecclesia nihil aliud est, quam omniũ Christi fidelium, sub vno capite & duce Iesu Christo cõuẽtus & congregatio: & constet Angelos ipsos fidẽ olim habuisse, nõ est mihi credite, dubitandum, quin Ecclesia ab Angelis exordiũ sumpserit, & ante homines natos florere & vigere cœperit. Verum si Ecclesiam pro credẽtium & vero Deo immolantium cõgregatione & vnione acciptamus, cõstat eam nõ nisi ab Abel, qui primus Deo victimas mactauit, primus sacrificiũ obtulit, & primus Ecclesiæ & mũdi martyr exstitit, duxisse principiũ. Atq; hæc cõmunis sanctorum Patrum opinio est, & vulgata parabolæ huius explicatio. *Homo erat Pater familias, qui plãtauit vineam* est Pater ille familias, Deus, est, patet inquam familias, quia Angelos & omnes omnino mortales domesticos habet. ille Vineam plantauit, Ecclesiam, id est, Quando vero? ab ipso

Vinea quoque proba, ipsa est hæresis.

Ecclesia Catholica propriè loquẽdo hæc vinea est. *Esai.* 5.

A temporibus & creatione Angelorum Ecclesia cœpit.

1.08. mundi primordio, iam ab ipso Abele, *& ipse fundauit eam altissimus*, Deus scilicet eius auctor est, eius fundator est, ac plantator: à tot sc. retro sæculis, Ecclesiæ hæc vinea exstitit.

3. *Reg.* 21. Hæc namq; est vinea illa Naboth, quam Achab tanto tempore inuadere conatus est: vinea inquam Christi Iesu, quã Satan toties concupiuit, ita vt Christus eius causa vitam amittere fuerit coactus. Hæc est vinea illa Noe, quæ vuis suis plantãtem inebriauit. Vt vero hoc per transennam insinuem, quod in Genesi legitur, Noe primũ vineę repertorem exstitisse, non ita intelligendũ est quasi nullę ante eũ in orbe vites exstiterint: sed forsitã, quod eas incultas & neglectas colere inceperit, vel dissipatas in vnum locum cõgregarit: atq; adeo vineæ repertoris nomen inuenerit: cuius occasione sacræ litterę addũt, Noe vite plantata à vino inebriatum fuisse, ac tum nuditate eius detecta à filiis ludibrio habitum.

Psal. 19. Verus hic Noe, Christus fuit, qui post peccati originalis diluuium, primus in Ecclesia vineam plantauit: nõ quod Ecclesia ante diluuium non exstiterit, verum quod eam incultam & desertã quodammodo, neue adeo late patentem, angustis Iudææ finibus circũscriptam, & terminis synagogæ contentam, in aduẽtu suo ab vno polo vsque ad alterum extẽderit. *In omnem* enim *terram exiuit sonus eorum*. Hac igitur ratione eum vineam plantasse diximus. ac tum Noe accidit, vt vinea Ecclesiæ suæ plantata, vino amoris quo eam prosequebatur, in passione fuerit inebriatus: ac præ labore, quem in ea fossa circummuniendo insumpserat, defatigatus, in somnum inciderit, idque in monte Caluariæ: nuditatemq; suam, humilitatem ac paupertatem in cruce detexerit ac demonstrarit. Vnde factũ

Psal. 21. est, vt Iudæi filii primogeniti ac dilectissimi eũ subsannarint. *Omnes videntes me deriserunt me, & factus sum opprobrium hominum, & abiectio plebu.*

Gen. 40. Hæc sc. vinea est quę tres propagines habebat, q̃ pincernę Regis Pharaonis in somnis vidit, *Videbam coram me vitem, in qua tres erant propagines, crescere paulatim in gemmas, & post flores, vuas matureſcere*. Habet nimirum Angelos in cœlo, animas in purgatorio, ac nos peregrinos & viatores in Ecclesia militãti. O vere insignes propagines! ô vineam *Gen.* 7. vberem & feracem! vineam inquã, q̃ Deus Irrigatio tã diuersis rationibus: modo pluuias in eam, vineæ quæ modo calorem immittendo, superflua resecando, excoluit. Et sane immisit toties in ea eam pluuias, & quadraginta dierum spatio diluuij aquis eam rigauit. Vberem profecto rigationem. Sed non minus ardua tum fuit, cum nimirum omnia eius septa destructa sunt, & octo tantum animæ per aquas seruatæ, quæ deinde post diluuium hanc iterum propagarunt. est Ecclesia.

Fuit & irrigata in deserto Sinai, quando *Exod.* 17. aquæ ad Mosis imperium à petra durissima *3. Reg.* 18. profluxerunt. *Percutiesq; petram, & exibit ex ea aqua, vt bibat populus.* Rigauit eam deinde Elias, copiosam pluuiam immittendo, cum scilicet triennio & amplius prę continuis caloribus & æstibus arefacta pœne exaruerat: *Ecce cœli contenebrati sunt, & nubes & ventus, & facta est pluuia grandis.* Fuisti & amplius ô pinea, ac multo quidem præclarius vtiliusq; irrigata sacra illa vnda Baptismatis: verum felicius adhuc pretioso Christi sanguine, quem ille ad te irrigandum vberrime in crucis arbore effudit, ita vt tum vere completum illud Prophetæ dicere liceat, *Fluminis* *Psal.* 45. *impetus lætificat ciuitatem Dei.*

Verum præter abundantẽ illam irrigationem aquasq; quæ in eam immittebantur, calores & æstus in primis necessarij erãt, vt vuæ *3. Reg.* 17. matureſcerent: quos adeo quidẽ vehemẽtes Samariæ incolæ experti sunt, vt multi trium annorũ spatio, ptæ calore & siccitate interierint, quin & adeo æstuãtes eos in Genesi legi- *Gen.* 19. mus, vt Pentapolis calore & igne fuerit consumpta: adeo grãdes quoq; & immẽsos, vt omnia in terra ẽt lapides, imo aqua ipsa, ad E- *3. Reg.* 18. liæ preces deflagrarint. Deniq; ipse Christus, cum in hanc vineam veniſſet ac cruditatem vuarum animaduertisset, quo citius multo matureſcerent, ignem secum detulit. *Ego ve-* *Matth.* 12. *ni ignem mittere: & quid volo nisi vt ardeat?*

Deinde vero post calores & pluuias, adiũgit & putationem, resecat eam, amputat, ac noxia & superflua demit: quod negotium primo ipsis Angelis cõmisit. Ecce enim Angelũ vna nocte, miserabili amputatione omnes Ægyptiorum primogenitos resecantẽ: ecce *Exod.* 12.

& alium in castris Sennacherib Regis Assyriorum vno tempore centum octoginta hominum millia diuinæ iustitiæ gladio exscindentem. Quam tamen vehementem nimis 4. Reg. 18. incisionem, Angelis demandatam, reuocauit, & homines adhibere maluit, qui molliorem multo & leuiorem, Circumcisionem sc. quæ ad vsque Messiæ aduentum permansit.

Quot igitur laboribus exculta es ô vinea! non restabat aliud, nisi vt ex vno loco in aliũ transplantareris: quod toties sane tibi factũ, quæ tot diuersa sola & fundos habuisti, ac tam variis in terris fuisti cõsita. Primo namq; in paradiso terrestri plantata es. Hem quàm ferax & fertile solum! inde in terram hanc miseram translata, ô sterilem fundum! Traduxit te mox Abraham de Vr Chaldæorum, inque terram Chanaan transtulit: Ioseph te in Ægyptum tulit. Moses vero videns te pessimo tunc loco sitam, in desertum migrare Psal. 79. facit: vnde regius Psaltes: *Vineam de Ægypto transtulisti.* Cum ad quadraginta propemodum annos in deserta illa & inaquosa solitudine hæsisses, in qua te Caleb & Iosue videbant arescere, in terram promissionis te traduxerunt: in qua cum multis annorum millibus feliciter propagata esses & fructum vberrimum protulisses: ipse paterfamilias Christus, ac vineæ Dominus, noua quadam ratione, in Gentili solo totam transplantauit, in quo tanta tua felicitas & augmentum fuit, vt quamprimum per ipsum terrarum orbem propagines & genimina extenderis.

Angeli sunt Ecclesiæ sepes. Verum, vt profundius adhuc hanc vineam ingrediamur, dico eam valida & spissa sepe, id est, custodia & protectione Angelorum, esse circumseptam. Quidni? Si enim Cherubini paradisum custodierint, si cœlicæ intelligentiæ cœlestes orbes ipsorumq; modum moderentur & conseruent: quid obstat quo minus Ecclesiam ab Angelis protegi dicamus? sequamur in hoc vatem regium, eiusq; verba huc trahamus: *Angelis suis Deus mãdauit de te, vt custodiãt te in omnib. viis tuis.* Psal. 90. Scio quidẽ hoc de animarũ protectione vulgò intelligi, quas Angeli custodiunt & protegunt: at non video, quo minus hoc & de Ecclesiæ defensione intelligatur? Suffragatur hic mihi Isa. 62. & Isaias: *Super muros tuos Ierusalem constitui custodes, tota die & tota nocte non tacebũt.* Quin & ipse Deus huius vineæ custodem agit: *Dominus in circuitu populi sui.* Psal. 124. & alio loco: *Nisi Dominus custodierit ciuitatem frustra vigilat, qui custodit eam.* Psal. 126. per hanc ciuitatem vineam & per vtrumque Ecclesia intelligenda.

Explicatur vinea huius sepimentũ. Ecce tibi præcipuum vineæ vallum, ac primam custodiam: sunt autem & alia munimenta quæ eam protegant & ab incursu hostili tueantur. Ipsæ scilicet Sanctorum preces & intercessio, an non sepes & murus validissimus dicenda sunt? An non Iudas ille Machabæus Israelitarũ dux & decus, per omnes terræ angulos bellica laude ac rerum bene gestarum gloria nobilis, Prophetam Ieremiam, ac Summum Pontificem Oniam, extensis manibus Deo pro sancta ciuitate Ierusalem & omni Iudæorum populo supplicantes, eumq; velut sub alis protegentes, & custodientes vidit? Quin & ipsa doctrina scientiaq; Doctorum vineæ huic loco sepis est: lupos enim arcet, vulpes excludit, atque alia noxia animalia prohibet, ne eam ingressa destruant ac demoliantur: quænam scriptorum, & librorum sepes, quisnam disputationum, prædicationum, Catechismorum murus & vallum hanc vineam ambit? At omniũ fortissima sepes ipsa Conciliorum auctoritas dicenda est: hac enim semper hæretici ea excluſi sunt: hæc eos hactenus semper prohibuere ne Ecclesiæ septa transilientes eam misere inuaderent, & destruerent. 2. Mach. 15. Conciliorũ auctoritas Ecclesiæ instar sepis sunt.

Ecce, vix Ariana illa rabies, quam vere lupinam dicere possumus, per agros Ecclesiæ grassari cœpit: quin ecce Conciliũ Nicenum septem ex tot Episcopis & sanctis Patrib. cõstruit. Macedoniani vineam hanc parant inuadere. Ecce tibi Constantinopoli statim indictum Concilium, velut murum circumiectum & oppositum: succedunt his Nestoriani: & ecce magnum illud Ephesinum Concilium sese opponit. Eutychiani vineam nostram demoliri satagunt: at sepem ex Episcopis varijs cõfectam, qui Chalcedonem tamquam ad sacram aliquam expeditionem suscipiendã confluxerant, inueniunt, quæ aditum prohibeat. Quin & parentum memoria, cum Lutherani, Zuingliani, Caluinistæ, instar efferascentium luporum, ex latebris hære-

hæreſeos emergerent, & Germaniam ac miſeram noſtram Galliam vaſtare geſtirent: an non etiam ſtatim Concilium Tridẽti indici vidimus, ad quod ex omnibus mundi partib. doctiſſimi quique, cum Epiſcopi & Præſules, cum Doctores & magnæ auctoritatis viri, velut ad ſacram quandam panegyrem, vt hęreticorum rabiem prohiberent cõfluxerunt? quantam ergo Domine curam vineæ tuæ dilectiſſimæ geris? verum nondum hic tua diligentia & ſollicitudo finem accipit.

Quid turris in vinea cõſtructa denotet.

Video hic quin etiam turrim, arcam, ac veluti propugnaculum, quid porro his omnib. innui putamus: Auditores? Quid ſi turrim hanc Pontificiam dignitatem & auctoritatem eſſe dixero? neſcio tamen an credituri ſitis: erit forſitan ipſa ſacerdotalis, in verum & myſticum Chriſti corpus poteſtas qua nihil in Eccleſia ſublimius aut maius inueniri poteſt, turrim dico, quæ Angelorum dignitatẽ poteſtatemque Seraphinorum multis interuallis antecedat. Quid ſi hanc turrim, ipſam Eccleſiæ Iuriſdictionem interpretatus fuero? quę altiſſima fortiſſimaque eſt, à qua hinc cenſuræ & interdictiones, inde vero indulgentiæ gratiæ proficiſcuntur. Omnia hæc & quidem appoſite dici poſſent: verũ cum attentius turrim hanc ſpecto, ſacram Scripturam eſſe, non poſſum quin aſſeram: quæ nimirum turris eſt, Dauidicæ illi non abſimilis, è qua mille clypei pendent: turris cum propugnaculis ædificata. Scriptura igitur Eccleſiæ armamentarium eſt è quo dum tempus eſt, arma, machinæ bellicæ, & bombardæ maiores, ad hæreſes oppugnandas, expugnandaſque, ad Iudæorum perfidiam retundendam, ad tentationes deniq; ſuperandas, proferuntur. Quin & Dominus noſter Chriſtus non aliunde arma ad Principem tenebrarum proſternendum arceſſiuit, quam ex ſacra Scriptura: *Non in ſolo pane viuit homo*, contra gulam: *Non tentabis Dominum Deum tuum*, aduerſus ſuperbiam.

Turris hæc diuerſimode explicatur.

Cant. 4.

Matt. 4.

Torcular Eccleſiæ.

Reſtat adhuc torcular quod vbi inuenerimus, nihil amplius reſtare puto. Quid igitur nobis ô præclarũ torcular denotas? auſimne dicere martyrium & ſupplicia eſſe, quibus glorioſus ille martyrũ ſanguis expreſſus eſt: an vero ipſam pœnitentiam quæ vere admirabile torcular eſt, vbi ſub attritione & contritione, veluti ſub duobus molarib. aut tabulis, peccata conuertuntur & inter ſe colliduntur, maxime vbi & iucundiſſimus ille lachrymarum riuulus acceſſerit? Verum haud penitus errauero, ſi Crucem Chriſti torcular hoc eſſe affirmauero: ita namque eam ipſe olim vocauit: *Torcular calcaui ſolus.* Ipſa namque eſt torcular illud regium, quod in mõte Caluariæ, in quo Redemptor ita expreſſus fuit, vt pretioſus ſanguis eius copioſe vndiq; effluxerit, conſtitutum fuit.

O paterfamilias benigniſſime, quid ampli⁹ debuiſti vineæ tuæ facere, & non feciſti? Tot Epiſcopi, tot Doctores, tot Prædicatores in hac pro munimento conſtituti ſunt: tot ſacerdotes in ſacrificij torculari, tot Papæ, tot Pontifices, Cardinales in turri eius poſiti. *Quid igitur debui vltra facere vineæ meæ & non feci?* O vere igitur turrim admirabilem, ô vineam pulcherrimam, ornatiſſimam, & omnium aliarum vinearum fortiſſimam!

IV. Prophetæ ſunt ſerui miſſi in vineam.

Iam tempus eſt auditores, vt ad alteram concionis partem accingamur. Vinea igitur tam valide communita, magnus paterfamilias locauit eã agricolis & vinitoribus: ſummis inquam Sacerdotibus Leuitis, Scribis quoque & Phariſæis in veteri Teſtamento: Pontificibus paſtoribus & Epiſcopis in nouo. Ad Iudæos tria ſeruorum genera miſſa ſunt, ad fructus vineæ huius repetendos primi, ſc. temporibus Iudicum, & hi fuere Prophetæ; ſecundi Samuelis & Regum tempore, & hi quoq; Prophetæ, at plures longe quam prius: poſtremi fuere poſt tranſmigrationem Babylonicam, & hi quoq; Prophetæ fuere, ac numero prioribus ſuperiores. Verum ô crudelitatem inauditam, & ingratitudinem incõparabilem! impij illi agricolæ omnes hos ſeruos, quos ad illos vineę dominus deſtinauerat, interfecere: *Occiderunt*, nẽpe Prophetas: Iſaiam ſerra lignea ſecuere medium: Amos lapidarunt: Michææ alapas impegerũt, ac carceri manciparunt: Ieremiam in puteũ demerſerunt: Ioanni Baptiſtæ caput præcidẽrũt, Ieſum Chriſtũ deniq; filium familias, hæredem vineæ, cruci affixerũt. O inhumanitatem admirandam! quę in nouo quoq; teſtamento, haud multo minor fuit. Miſit nãq; pater-

paterfamilias & alios seruos, quales Apostoli, qui omnes martyrio affecti sunt: misi Doctores & præcones Euangelicos infinitos, qui omnes aut neci traditi, aut ludibrio habiti, ô nefarios & sacrilegos agricolas! ô ingratos cultores!

Hinc animaduertas oportet hæretice, cum de vinea iam sermo incidit, strenui & seduli agricolæ, qui vineam conductitiam possidet, non esse eandem destruere & demoliri, aut nouas turres & propugnacula constituere: alia torcularia imponere, sepes eas noua quadam ratione flectere, atq; ex hac vinea alias vuas condere, quemadmodum te tuique similes facere videmus: qui nouam Ecclesiam creditis nouas disciplinæ cæremoniarumq; interpretationes fingitis, noua Sacramenta excogitatis & cõminiscimini. Mihi credite, nihil hic immutandũ, at prima illa vinea excolenda est, sacræ Scripturæ sensus, quem SS. Patres proposuerunt, retinendus, traditiones Ecclesiæ seruandæ, eiusq; institutum præceptaq; sine vlla deprauatione custodienda.

Fructus, quos Deus à vineæ cõductoribus exigit.

Verum ô Christiani quid statis hic tota die otiosi? quid agetis in vinea Domini? ecce paterfamilias fructus in ea exigit: fructus inquam misericordiæ, eleemosynas quas in pauperes & inopes profundatis, exigit cultum latriæ, fidem, & reuerentiam erga venerabile Eucharistiæ Sacramentum: fructum patientiæ in afflictionibus, fructum obedientiæ erga Ecclesiæ Præsules. Fructus prædicationis requirit ab Episcopis & vt in diœcesi sua commorentur: pacis denique fructũ à Christianis Principibus. Quos fructus si non proferamus: timendum est, ne iratus vineam nobis auferat. *Et auferetur à vobis regnum, & dabitur genti facienti fructum eius.* Ecce producam exempla. Abstulit vineam hanc ab Asia, quam S. Ioannes tanta pietate & salutaribus institutis excoluerat: abstulit ab Africa, in qua Augustinus tot miracula patrarat, abstulit denique ab Anglia, quæ tot viros tũ sanctitate tum doctrina scientiaque eximios progenuit.

Quæ cum ita sint Auditores, vitam obsecro vestram corrigite, ac fructus dignos bonorũ operum proferte, *Auferetur* alioquin *à vobis* vinea hæc, *& dabitur genti facienti fructus eius.* Contulerat Sauli regnum Deus, quo cum se indignum redderet: id auferẽs in Dauidem transtulit. Elegerat quoq; Ieroboam, vt decem tribubus præesset, cui beneficio cũ vita nequaquam responderet, tanto eum deiecit humilius, quanto eum prius eleuauerat sublimius Sodomam in terra fertili & feraci condiderat, *erat enim terra illa sicut paradisus.* Gen. 13. quæ cum dignos non produceret fructus, eam perdidit & incendio deleuit. Decem populos regionibus & vrbibus spoliauit, & Israelitis tributum pendere coegit: eo quod fructus bonos nequaquam proferrent, vnde Psalmista: *Dedit illis regiones gentium, & labores populorum possederunt.* Psal. 104. faciamus igitur in hac vinea fructus, sedulo in eadem elaboremus, ac fructus pœnitentiæ dignos producamus.

Teq; ô paterfamilias, qui nos magno sane nostro commodo in hac vinea constituisti, qui nos à primis natiuitatis initijs, Angelorũ custodia veluti sede circumsepsisti, qui nos deinde semper sub excelsæ & inexpugnabilis dignitatis Pontificiæ turris munimine protexisti, qui nobis quotidie pretiosum regalis tui sanguinis vinum magno impetu in crucis torculari expressum propinas, denique qui nunquam Ecclesiæ tuæ vineam excolere desinis, nobisq; omnia quæ ad laborandum in ea necessaria sunt, abunde suppeditas, supplices deprecamur, hanc vt nobis gratiam concedas, vt cum toto huius vitæ tempore in hac vinea laborauerimus, fructus dignos pœnitentiæ, bonorumque operum proferamus, tibique gratum hac in vita obsequium exhibeamus, quo in altera deinde gloriam tuam contemplari mereamur. Amen.

SABBATO POST DOMINICAM II. QVADRAG.

Partitio.

1. *De prodiga voluptate.*
2. *De filio prodigo.*
3. *De luxuria, & dissipatione.*
4. *De regione longinqua.*

Homo quidã habuit duos filios: & dixit adolescẽtior ex illis patri: Pater, da mihi portionẽ substantiæ quæ me contingit. L. 15.

FIGVRA.

HAbuit magnus ille Patriarcha Isaac, dilecti Deo Abrahami natus, duos filios moribus & vita admodum dissimiles, naturaq; penitus diuersa: vnus quippe, Iacob scil. erat supra modum pulcher prudens, parentibusq; obediens, morum suauitate præstans, benedictionibus denique completus: alter vero deformis, pilosus vt virsa, vorax; helluo, moribus dissolutis, crudelis, ac ferox, vindictæque sitientissimus. Tales quoq; hodierna nobis parabola ob oculos ponit: videmus hic namque duos vnius patris filios, sed moribus prorsus inter se discrepantes: eorum primus prudentissimus est, laudabiliter educatus, moribus optimis patrique parentissimus: alter autem stultus, & vanus, moribus dissolutis, lurco, ganeo, popinator, denique paucis vt absoluam, prodigus: qui petita à patre hæreditate, domoq; paterna derelicta, agros peregrinans, in regiones longinquas dudum euagatus secedit: in quibus cum substantiam cum scortis & meretricibus consumpsisset, tanta inopia pressus est, vt porcos pascere coactus, eorum siliquis & pabulo se saturauerit. Reliquum eius itineris, & quanam via ad patrem redierit scietis, cum Spiritus sancti auxilium precib. Matris expostulauerimus. Dicamus igitur vnanimes

AVE MARIA.

I. *Cic. in Cat. maiore.*

Architas ille Tarentinus, prudẽs & rerum tractandarum scientia celebris, quo melius in rebus ciuilibus versatum Græcia non vidit, de republ. conseruanda agens, dicere solebat: Nullam capitaliorem pestem, quam corporis voluptatem hominib. à natura datam; qua cum ciues infecti essent, de reipubl. salute, ac conseruatione penitus esse diffidẽdum. Hinc Dionysius Sophista iuuentutem Græcorum admonebat, ne plenis mella manibus vorarent; sed extremis tantùm digitis ea delibarent: quo apophthegmate docere volebat, non esse prodigalitatem in feruida illa ætate permittendam, nec luxum dissolutionemq; vlq; equaque communes esse debere: cum enim semel ab eis Respublicas contigit inquinari, penitus illas concidere & multas corruptionum sordes contrahere, necesse est.

Mel non esse plenis manibus comedendum.

Referunt sacra volumina, principem Iona- 2. *Reg.* 19.
tham post stragem Philistinorum, gustato tantum melle, ad mortẽ esse condemnatum: quæ sententia durior cum in eum prolata esset, lachrymans fortunam suam ac tristem rei casum deplorat. *Gustans gustaui in summitate virgæ, quæ erat in manu mea, paululum mellis: & ecce ego morior.* ô vere insignem allegoriam! significat hocce mel, voluptates, quas vbi vel gustauerimus, sæpenumero nobis mortem & exitium afferre solent.

Nihil est prodigalitate deterius.

Est n. verissimum, nihil esse voluptate, aut pestilentius, aut deterius, atq; ex profusione omnem penitus voluptatẽ originem ducere, si n. verum illud est, *Propter quod vnumquodq; tale, & illud magis tale:* etiam prodigalitas, quæ à voluptate pernicioſa, vna cum aliis innumeris vitiis originem trahit, pertimescenda erit, & fugienda.

Ethnici prodigos puniuere.

Ipsi quoque Ethnici adeo à peste hac prodigalitatis abhorruerunt, vt qui ea notati sunt, semper condemnauerint, & grauibus suppliciis castigandos censuerint. Erat apud Græcos singularis quædam in prodigos & asotos lata lex: qua paterno tumulo inferri vetabantur ij, quicunque hæreditatem paternã possessionesq; à maioribus relictas inutiliter consumpsissent, & in prohibitos vsus conuertissent.

Alexan. ab Alexandr. li. 2. c. 24.

Consueuerant Romani teste Ælio Spartiano in Hadriano, prodigos in theatrum producere, vt omnium ludibrio expositi ad saniorem mentem redirent.

Laert. in Solone.

Magnus ille ac celebris Legislator Solon inter ceteras leges, & hanc tulit, vt prodigi & patrimoniorum gurgites toto vitæ tempore infames forent: additque Pandulphus, inter ceteras veteres Athenienſiũ leges hanc quoque in archiuis reperiri: Τὰ τοῦ σώματος ἀσθενῆ δυνατὸν ἀπρεπῶς ἔχω. Inque rei huius confirmationem scripsit Plutarchus, summi illius ac nobilis ducis Phocionis filium Phocum, omnibus opibus, quas tam egregi⁹ ei pater magna sua laude partas reliquerat, inutiliter consumptis, ignominiã infamiamq; subiisse,

omni-

omniumq; ludibrio, & cachinnis expositum vixisse: adeo, vt lupus voracissimus, dedecus & ruina familiæ, maiorumque suorum infamia ab omnibus vocaretur.

Lib. 3. l. 12. Tabul. Jurisconsultorum princeps & coriphæus Julius Paulus his omnib. suffragatus ait, Jura ciuilia seuere admodũ in prodigos animaduertere, & eos à bonorum suorum administratione prohibere: quibus Prætor olim Romæ hac formula interdicebat: *Quando tibi bona paterna habita, nequitia tua disperdis, liberosq; tuos ad egestatem perducis, ob eam rem tibi ea re, commercioq; interdico.* Recordemini quęso Jurisconsulti præclaræ illius legis, quæ à tanto tempore in prodigos lata est, *Prodigo bonis interdictum esto.* O leges vere diuinas, & respublicas bene institutas!

Lib. 3. l. 12. Tabul.

II. Athenienses prodigos morte afficiebant. Non sufficiebat porro Areopagitis, qui summus apud Athenienses magistratus erat, prodigos infames reddere, verũ eos & morte veluti perduellionis, aut grauissimi in remp. commissi criminis reos plectebant. Ne vero me fabulas narrare putetis proferam vobis præclarum ex Athenæo exemplum. Quidam enim Democritus apud Areopagitas prodigalitatis insimulatus, quãprimũ ab iis morti adiudicatus est: verum cum in defensionem sui innocens adderet, prodige quidem sese bona dissipasse aut parum frugaliter impendisse, verum nõ vt voluptati, sed, vt philosophiæ liberius operam daret, omnium suffragiis quam primum fuit absolutus.

Athen. lib. 4.

Quamobrem Auditores, si tanto peccatũ id odio Ethnici prosecuti, adeo execrati sint, ac tam seuere punierint, quanto odio Christianos id prosequi ac detestari par est? quod ipse Dominus in Euangelio satis innuit. Cũ enim in deserto quinq; hominũ millia quinque panibus, & duobus pisciculis non sine miraculo cibasset, colligi reliquias iussit, dicẽs: *Colligite, quæ superauerũt fragmenta.* Quid ô magne Princeps, anne post tantam liberalitatem ostensam inopem te & auarũ ostendes? Nequaquam, sed nihil aliud designare volebas, quam quemadmodum in rebus necessariis conferendis liberalis extitisti, ita in rebus te superfluis prodigum dici noluisse: aliã huius rei figurã in Exodo habemus. Noluit Deus filios Israel plus mannæ colligere, quam iis in diem necessarium erat: noluit quoq; eos in multos id dies coaceruare, verum vt in singulos dies colligerent, quo hac ratione nobis ingẽtis huius peccati turpitudinẽ ob oculos poneret, & ab eadem nos penitus absterreret. Verũ præter hæc, ecce vobis aliud in hodierno Euãgelio insignis prodigi exemplum, vt hinc quam hoc peccatum execrandum detestandumq; sit, liquido appareat. Historiam Lucas Euangelista narrat. *Homo quidam habuit duos filios, &c.* De hac igitur parabola loqui incipiamus, videamusque quid in inuolucris hisce obscuritatibusque lateat inclusum. Homo hic, duorũ illorum filiorum pater, quem parabola hodierna designat, meo quidem iudicio, Pater æternus esse videtur. Hac enim ratione eum quotidie compellamus, *Pater noster, qui es in cœlis;* Duorum inquam, filiorum pater, iusti scilicet qui primogenitus est, & peccatoris, qui iunior ac secundo genitus: primus frugi & prouidus, alter prodigus & dilapidator. Ipse est magnus ille Pater Abraham, in cuius familia duo fratres diuersis plane inter sese moribus commorantur, Isaac nimirum obsequentissimus, & Ismael idololatra. Ipse est senex ille Isaac, qui domi geminos alit, natura penitus discrepantes, Jacob quidem benignum & moribus suauissimis, per quem iustus designatur, & Esau prophanum & agrestem, qui peccatoris figuram gerit; ambos scilicet in eodem Ecclesiæ vtero educatos, quam nobis fæcunda illa Rebecca repræsentat. Ipse est magnus ille Noë, qui in Ecclesiæ suæ arca, coruos, peccatores nimirum; & columbas, iustos scilicet, continet. Deniq; ipse est magnus ille piscator, qui in reti prouidentiæ bonos & malos pisces, homines inquam, probos & improbos, in mari mundi huius, instar piscium, natitantes concludit. Ipse demum est hic: *Homo quidam, qui habuit duos filios.*

Ioan. 6.

Ostenditur diuersis rationibus, quod Deus odio prodigos prosequatur.

Exod. 16.

Figura.

Gen. 2.

Gen. 12.

Gen. 7.

Matth. 13.

Videas hic, patrem variis doloribus afflictum, duorũ enim tantum filiorũ pater est, & proh dolor! eorum alter improbus est, ac moribus contaminatissimis, bonorum profusor ac prodigus. Vere quidem olim sapiens dixisse visus est, *Gloria parentis est virtus filiorum:* ac vice versa mihi quoq; dicere liceat,

Virtus & honesta

vt a filiorũ liceat, vitia, dissolutiones, ac scelerata filiorũ vitam, parentibus pudorem, amaritudinem, dolorem, ac denique mortem sæpenumero afferre. Considerate igitur, Auditores, ac vobiscum perpendite, quanam afflictione, quoue dolore infelicem hunc patrem patrit afficiat, qui non nisi duos filios, cum habeat, eorum alterum dissolutum nactus est. O primi nostri generis auctor Adam, cum domum ac familiam tuam diligentius excutio, patrem plane similem huic nostro, te fuisse comperio: inuenio namq; in familia tua iustum & innocuum, Abelem scilicet, & simul sicarium & prodigum Cain. Similis quoque tua fuit conditio, Rex Dauid, atq; eadem plane sors: fuit tibi namque sapientissimus iuxta & prudentissimus filius, Salomon; & alter improbus & prodigus Absolon.

Man. ho. 59.

Conceptus præclarus.

Gen. 4.

3. Reg. 11.

2. Reg. 13.

Verum quam multos deinde huiusmodi parentes vidisti, ô munde! quot filios etiam prodigos! prodigos inquam, qui luxu, dissolutionibus atque impuris vitæ voluptatibus, exiguo temporis spatio, perdunt & dissipant, quidquid miseri parentes tot annis tantoque labore ac difficultate, ac tanto sudore pepererunt: qui etiam in quibus nati sunt domos, ad gulæ abdomini satisfaciendum, distrahunt ac diuendunt? Atque ecce egregiũ, quod huc facere videtur Diogenis Cynici dictum, Cum enim ille quadam die per vrbem incederet, videretque signo appensæ, ædes prodigi cuiusdam & asoti venales esse, cauillari incepit ac dicere: *Sciebam te post tãtam ebrietatem ædes etiam has euomere debere.* Athenæus autem & aliud, priori non inferius, de Cetesippo quodam refert, qui adeo prodigus & nepos fuit, vt omnibus bonis facultatibusque dilapidatis, quo voluptatibus ac gulæ satisfaceret, etiam paterni sepulchri lapides vendiderit. O prodigalitatem inauditam! Videtisne aleones, propinatores, lurcones, quo non vos vestra perducat ingluuies? videtisne ad quamnam inopiam egestatemque luxus & abdomen miserum hunc nostrum prodigum redegerint; vt & porcos pascere fuerit coactus, & fame propemodum emortuus; illum inquam, qui tam honestis natus parentibus tam nobili oriundus erat prosapia.

Lib. 4. c. 20.

Non erunt, mihi crede, hæc tripudia, lusus, munera iactantiæ, ac quotidianæ comessationes, perpetuæ aut diuturnæ ô prodige. Vide ne tristior aliquãdo fortuna te affligat, aut illa, quæ modo læta arridet, vultum a te auertat, & ad pauperiem egestatemq; te miserum tãdem compellat. Philosophorum omnium columen Plato, cum adolescentem quendam bonis & honestis ortum parentibus ac generosa oriundum prosapia, cum facultates bonaq; omnia turpiter dilapidasset, quadam die frustum panis sicci in angulo platearum comedentem vidisset, ei illudens dixit: *Si moderate prandisses melius iam cœnasses.* Innuere cupiens, quod si meliorem rerum suarum rationem habuisset, nunquã ad hanc calamitatem fuisset redactus.

Dictũ Platonis in iuuenem prodigum.

Refert de alio quodam Philosopho factũ & dictum non absimile Ælianus: qui Philosophus dum Agrigentinos iudices superbas ædes exstruere, & gulæ ventrique videret indulgere, iocans dixit: *Agrigentini ædificant quasi semper victuri, & comedunt quasi semper morituri.*

Lib. 12. Var. Philosophi cuiusdam dictum.

At equidem longe meliori ratione hoc de vobis dixerim, ô prodigi, ventris gulæque mancipia, vestroq; nati abdomini, atque indissolutam vestram viuendi rationem. Vos luditis, ineptitis, dissolutionibus euagamini, & voratis quasi crastina vobis die ex hoc mundo discedendum foret, cum plures vobis forsitan anni supersint.

Et nunc patres intelligite: miseri inquam patres enecatis vos ipsos laboribus, vt opes acquiratis, domos extruitis, pecunias & annua vectigalia coaceruatis, ac sæpe cõtingit, hæc omnia prodigis hæredibus relinqui, qui vix biennij aut triennij spacio deuorant, dissipant ac dilapidant, quod vos quinquaginta vix annorum sudore, industriaq; assidua parauistis. Huius rei ergo venit mihi in memoriam præclarum illud Cratetis Thebani Philosophi factum, qui cum, teste Laertio, mordicus vicinus testamentum condidisset; omnia reris bona, quæ in prompta pecunia erant, nũmulariis Reipub. in manus tradi voluit, ea tamẽ lege, vt si filij futuri essent frugi; & rerũ suarum satagẽtes, eadẽ illis cõsignarent. sin minus, denegarent, & in alios vsus cõuerterent.

Laer. lib. 6. Factũ laudabile Cratis Philosophi.

Simile

Brusonius lib. 3. c. 6. Simile propemodum refert Brusonius, de summo illo duce Phocione, qui cum magnā vim auri, quę ei offerebatur, repudiasset, aliis vero vrgentibus, vt si non in vsum suum, filiis saltem eam acciperet, dignum se responsum dedit. *Si filius vitam moresq; composuerit, viuet paterna hæreditate contentus, si prodigus fuerit: nec hoc argentum suffecerit.*

Phocionis prudens dictum.

At tu ô Pater Euangelice; non ita te cum filio gessisti, Phocionem hoc in genere non es imitatus: veru opib. & facultatibus, quas in sudore vultus tui, laborādo assidue, teque ipsum exercendo parauerās, traditis, eidem dissolutionis & luxuriæ habenas laxasti: tantumque abfuit, vt tibi gratias ageret, ac obsecundaret, vt vltro deseruerit, paterna domo profugerit, in regionem longinquam secesserit, in qua substantiam omnesq; facultates, prodige & luxuriose viuendo, voluptatibusque indulgendo, haut ita longo tēporis spatio dissipauit: eaq; te ignominia, contumeliaq;, ac simul familiam vniuersam affecerit, vt fame exstimulante stipem postulauerit ac subultus factus fuerit.

III. *Dissipauit omnem substantiam suam viuendo luxuriose cum meretricibus.* Duabus potissimū rationibus filius hic prodigus ad tātam inopiam calamitatemq; deuenit, gula scilicet & luxuria ventri scilicet & Veneri indulgendo. De luxuria hic agamus. *Viuendo luxuriose cum meretricibus.* quot, eheu! prodigos perdidisti infelix luxuria? Fuisti, quantum colligere quidem datur: & tu ô Samson, de prodigorum numero: paterna enim domo relicta, in nescio quam longinquam regionem profectus, in terram scilicet Philistinorum, vbi amore pellacis Dalilæ irretitus, luxurioseque cum illa viuendo, omnem substantiam, & ipsam deinde vitam consumpsisti, adeo, vt eo miserię calamitatisq; deueneris, vt ad pistrinum bestiæ in morē fueris compactus: fuisti & tu prodigus ô Sichem, cum enim regali sanguine oriundus, & Dinæ amoribus inescatus, eam constupratam abduxisses, simul & vitam & regnum amisisti.

Gula & luxuria prodigum hūc perdiderūt. Iudic. 15.

Gen. 34.

2. Reg. 11. At nullum magis prodigum, aut magis profusum, quam te inuenio, ô rex Salomon. Timore enim Dei, nō secus ac domo paterna, relicto, atq; in regionem longinquam secedens, summis in deliciis, luxu, voluptatibusq;, tot meretricibus stipatus, septingentis scilicet reginis, ac trecētis concubinis, vitam traduxisti, ac demum omnibus diuitiis donis perfectionibusq; cœlestibus, quibus cumulatus eras, dissipatis & profusis, ad eum calamitatis gradum peruenisti, vt idolis victimas immolares. *Cum meretricibus.*

O ingens iuuentutis exitium, ac pestem adolescentiæ! *Qui nutrit scortum, perdet substantiam suam,* ait Sapiens. Ipsa namq; meretrix hirundinis instar, cum semel homini adhærescere inceperit, omnem eius sanguinem exsugit, omnes opes facultatesq; exhaurit & elicit; simulq; pestis est, quæ sapientissimos sanctissimosq; viros contagio suo corrumpit. Præiuit mihi namq; Salomon dicens: *Vinum & mulieres faciunt apostatare sapientes.* O sirenes, ô canes, ô lupæ, ô pellices, quot adolescentes optimo natos loco perdidistis; quot domos exhausistis? quot familias euertistis, & infames reddidistis?

Prou. 29.

Eccl. 9.

Refert in hanc rem Athenęus, nobile illud Græciæ scortum Phrynem, tantas opes diuitiasq; sui corporis enulgatione comparasse, vt ciuitatis Thebanæ, quæ vna de numero magnarum Græciæ ciuitatum erat, muros, iam ab Alexandro Magno dirutos, propriis sumptibus restaurare potuerit, quod à Magistratu vltro, sibi vt liceret postulauit, modo hæc epigraphe adiungeretur: *Alexander euertit, Phryne meretrix erexit.* O rem vere portentosam ac pene incredibilem: quot illam lupam domos oportuit euertisse; quot familias expilasse & exhausisse, tantas vt opes coaceruaret, quo tantum tamq; vastum opus ausa fuerit moliri?

Lib. 5. c. 12. Meretrix propriis sumptibus vrbis Thebanæ muros voluit restituere.

Addit de eodem scorto Plutarchus, eo illam impudentiæ deuenisse, vt in templo Apollinis Delphici statuā Veneris ex auro solido dedicare non erubuerit, hac addita epigraphe: *Ex Græcorum intemperantia.* idem & scribit Laertius; sed adiungit insuper Plut. Cratem Philosophum cum quodā tempore hocce templum ingressus esset, hancq; ingentem statuam esset intuitus, dicere cœpisse: *Græcorum de petulātia id trophæum erectum est.* ecce hic exuuias de prodiga nostra iuuentute suffixa. Quando vero vos, ô Veneris statuæ,

Plut. lib. de fort. in Alexandri.

Laer. lib. 6.

In meretrices inuehitur.

tuæ, vos meretrices, vos Galliæ nostræ Phrynes & Laides superbientes & circumadornatas intuemur, an non dicere, imo exclamare multis cum lachrymis poterimus: *Gallorum de petulantia id trophæum erectum est.* Hæ auro pictę vestes, hęc auro intertexta syrmata, gęmæ illæ, hæc pretiosa conchylia, luxus ille & totius corporis splendor, iuuentutis nostræ sunt spolia, de dissolutionibus adolescentum hoc fixum trophæum est. Et sane frontibus vestris inter adamantes, & reliquos capitis vniones, hoc epigramma inscriptum geritis, *Ex Gallorum intemperantia:* Integra enim patrimonia, domus bene instructæ, cubicula suppellectilib. referta, insumenda forent, antequam vestes hasce holosericas, byssinos hosce sinus quis comparet. O pestes! ô viperæ! vos primæ prodigo huic exitij causæ extitistis. *Dissipauit omnem substantiam suam viuendo luxuriosè.*

Insignes de prodigalitate conceptus.

Verum præter luxuriam & intemperantiam Veneris, nepos hic & prodigus non nisi de epulis conuiuiisque loquebatur. O prodigalitas incomparabilis: idipsum tu cũ homine agis, quod cum Noacho olim vinũ: cum enim ille vino inebriatus esset, factum est, vt verẽda eius detecta fuerint, turpitudoq; toti mundo patuerit: ita & tu, cum hominem nescio quibus voluptatibus inescas & inebrias, nuditatem eius, calamitatem, paupertatemque omnibus omnino mortalibus patefacis. Quod olim Samsoni Dalila, id tu homini: amplexibus enim illa suis eum stringens ad somnum inuitauit, & crines capitis, in quibus omnis eius fortitudo consistebat, detondit. Tu quoque ô infida Dalila, in sinu turpium voluptatum reclinatos hosce prodigos ad suauiter dormiendum cum inuitasti, crines & omnem cæsariem iis tondes, omniaq; in quibus eorũ vis consistit, aufers & resecas.

Insignes de profusione conceptus.

Exod. 32. Aaron cum vidisset filios Israel auro & opibus onustos ex Ægypto rediisse, omnes eis opes abstulit, & idola ex eis cõflauit. Eadem prorsus prodigalitatis agendi ratio est: cum enim filios familias è pueritia excedentes, opibus onustos vider, caute & subdole eas extorquet, vt in idola conflentur, vt iis scilicet ad committenda peccata, ad idololatriam, & gulam, & in scorta, quæ totidem ferme aurei viculi & idola sunt, aburantur; quo in loquẽdi genere D. Paulum secutus sum, cum ait: *Quorum Deus venter est.*

Viuendo luxuriosè. O profusio, omni suppli- *Philip. 3.*
cio digna, quor tu, obsecro, in orbe superfluitates, & quẽ non luxũ excitasti? Vltima Ægypti regina Cleopatra tam splẽdidũ & dapale Antonio suo epulum parauit, vt in secundã mensam, referente Plinio, centies sestertium impẽsum fuerit, id est, calculo nostro septingentæ quinquaginta auri libræ. O profusionem effusionemque inauditam! Ecce tibi & aliam nõ minus admirandam. Vitellius proximus ab Othone Rom. Imp. epulas trifariã semper dispertiebat, in ientacula, & prandia, & cœnas: nec minus singuli apparatus quadringentis millibus nummũm constabant. At dignam ingluuie gulaq; sua pœnam subiit: vix enim Vespasianus Imper. ab exercitu renunciatus fuit, quin, edacitatis hoc gulæq; portentum, comessatorq; ille infamis, iniecto cernicibus laqueo, veste discissa seminudus in forum vnco, inter magna rerum verborumq; ludibria, tractus sit. *Sabel. lib. 2.*

Non grauabor ô Regum rex Salomõ, post Ethnicos etiam te recensere, & nisi scirem omnia opera tua mysteriis fuisse plenissima libere ausim confiteri, nullum te vmquam in mundo profusiorem extitisse: de te enim ita scriptura quasi de re inaudita locuta est: *Erat autem cibus Salomonis per dies singulos XXX. cori similæ, & LX. cori farinæ, X. boues pingues, & XX. boues pascuales, & C. arietes, excepta venatione ceruorum, caprearum, atq; bubalorum & auium altilium.* An non hoc vobis luxuriosè viuere videtur? *3. Reg. 4*

Redeamus iterum ad profanos, & noua profusionũ genera enarremus. Cum ad Lucullum Senatorem, Romanorum Prætor postulatum misisset, vt aliquot ei vestes in ludos & spectacula præberet: quamprimum centum millia eiusdẽ formæ & coloris, purpurei scilicet, misit.

Tantus quoq; Heliogabali luxus & splen- *Lampr. in*
dor fuit, vt balnea eius semper rosaceam a- *Heliog.*
quam spirarent, in iisque lauaretur, lampades eius balsamo semper collucerent, in croceo sterneret strato, & vestes quotidie nouas indueret. Caligula vero nepotinis sumptibus

omnium

omnium prodigorum ingenia superauit: qui pretiosissimas margaritas aceto liquefactas sorberet, conuiuis ex auro panes & obsonia adponeret: de cedris Liburnicas fabricaret, gemmatis puppibus, versicoloribus velis, magna thermarum & porticuum & triclinio-rum laxitate, magnaque etiam vitium & pomiferarum arborum varietate: denique qui nihil tam efficere concupiscebat quam quod posse effici negaretur.

Porro profusiones has & effusiones effrenatas relinquamus, & ad prodigum nostrum reuertamur, audiamus vt triste suum iter narrans singultiat: nisi me mea fallit opinio, veram tui hic, ô peccator imaginem contemplor, hæc mutato nomine de te fabula narratur: tu scilicet ille es prodigus, prodigus inquam, quo plures nemo vnquam ab hominum memoria opes gratiarum, donorumq; cœlestium diuitias prodegit ac dissipauit. Fare age, casum nobis tuum enarra. imprimis ecquæ illa longinqua est regio, in quam paterna domo relicta, secessisti? peccatum scilicet longinqua regio est, & extra anni soliſque vias posita, in quam peccator demens & imprudens secedit, & in qua omnes gratias, omnia merita dilapidat ac decoquit, cum voluptatibus adulteratur, & in qua vitiorum porcos pascit. *Abiit in regionem longinquam.* O spiritualis prodige, ô infelix peccator, cum Deum deseris, & in vitiorum regionem diuertis, quam longum iter ingrederis, in quam longinquas, proh dolor! terras proficiscēris? *Longe* nempe *à peccatoribus salus.* Quanta inter gratiam & peccatum, inter cœlum ac terram, inter vitam ac mortem, intercapedo, quantaque distantia est? Ipsi Angeli, spiritus inquam, cœlo deturbati, licet adeo pernices sint & agiles, cum iam à sex annorum millibus iter hoc ingressi sint: nondum tamen ad domum paternam reuersi sint: aut vllo vnquam tempore reuertentur. Cain quoque, Pharao, diues Epulo infelix hoc iter assumpserunt, ac nondum redierunt. Eheu, quam longum hoc iter est quā remota regio? Cum miser Adam eiusque coniux Eua cum tota sua familia hanc viā ingredi præsumsissent, adeo aberrarunt & deuiarunt vt quatuor aut quinque iam annorum millibus exitum reperire non potuerint: quin & ad hanc vsque diem errantes & vagabundi hæsitant, nisi ipse clementissimus Deus eos reduxisset. Cogites igitur tecum peccator, vbinam locorū te ille quæsierit? quæsiuit te in præsepio, in Ægypto, in deserto, in cruce, in sepulchro, in ipsis denique inferorum sedibus proh dolor! an non igitur te in longinquam regionem peccatum perduxit?

Peccatum regionem longinquā significat.

Quos porro casus in hac regione longinqua subisti ô peccator, ô prodige! *Dissipauit omnem substantiam suam.* Hic status est, hic peccatum locus in quem te vnicum letale peccatum sæuiat. conijcit: omnibus te gratijs quas cœlitus accepisti, denudat, meritis te exuit, omnemque tuam substantiam euertit. Tunc tristis ille tibi ingruit casus quem Christus plorans Ierosolymitanæ ciuitati euenturum præsagijt. *Venient dies in te, & circumdabunt te inimici tui vallo, & coangustabunt te vndique & ad terram prosternent te, & non relinquent in te lapidem super lapidem.* Sic quandocunque animam à peccato contigerit superari, non manet in ea lapis super lapidem, gratia super gratiam, domus super domum, omnia collabuntur, sola fundamenta restant, eaque etiam mutila & ruinam minitantia: fides inquam semimortua. Tum fit ô Philosophe, *resolutio vsque ad materiam primam*, vsque ad fidem, vsque ad naturalia. Hoc nempe est illud, quod Dominus per parabolam de seruo mille talentorum debitore, cuius omnia bona diuendita sunt, designatum voluit: *Iussit enim Dominus eius venundari, & vxorem eius, & filios, & omnia quæ habebat.* Ita quoque tecum agitur ô peccator, omnis animæ tuæ supellex eripitur, omnia subhastantur, nihil est quod crudeles illi ac nefarij lictores, dæmones scilicet infernales, peccato iam commisso, violenter non eripiant. *Dissipauit omnem substantiam suā*, admiratione dignum est Auditores, ecquo modo D. Cyprian. hoc exaggeret, illudq; explicando euagetur: *Hæc sunt*, inquit, *peccata lapsis quod grando frugib. quod turbulentū sidus arboribus, quod armentis pestilens vastitas, quod nautis sæua tempestas.* Cum de nautis hic ioquor, redit mihi in memoriam, quod olim pauidi illi nautæ Ionæ Prophetæ præstitere: cum n. ingens eos tēpestas inuaderet, vt se ab-

Quam in animam

Luc. 19.

Matth. 18.

Cyp. ser. 38. *de lapsis.*

Ioan. 2. Allegoria.

se ab imminenti periculo defenderēt, nauem exoneratunt, & omnib. quas vehebant mercibus in mare turbidum coniectis, Ionam quoque Prophetam in vndas præcipitem dederunt. Ad eundem plane modum, cum sæua peccati procella animæ ingruerit ipsi dæmones nauem inanem & vacuam reddunt, ac primo omnes gratiarū, meritorū, omniumq; bene ac recte factorum merces ac thesauros in pelagus, pelagus inquam æternæ damnationis, coniiciunt, ac deinde miseram animam eodem deturbant.

Quemadmodum vero magnus ille fluuius Hypanis, licet dulces secum aquas vehat, vbi cum paruo quodam amne commiscetur, dulcorem amittit; & amaritudinem quandam contrahit: ita quoq; anima virtutibus & meritis instar latissimi torrentis abundans, cum enim amara illa peccati vena ac scaturigo in eam sese exonerat, confestim aquæ eius dulcissimæ, in amaras conuertuntur. O infelix peccatum! quantum malitiæ & exitij tecum conuehis. At longe tu infelicior, ô peccator, dum tam benignum patrem deseris, vt in regionem longinquam, adeoq; tibi infortunatam, in qua extrema fame affligeris, in qua omnem tuam substantiam dissipas, in qua tanta tibi accidunt infortunia, secedis? Quāobrem expergiscere aliquādo ô prodige, expergiscere, apertas tandem aliquando oculos: si ea tua fuit insania: eaq; stultitia, vt iter hoc fueris ingressus, iam reuertendi tempus est: ecce opportuna redeundi occasio se præsentat: ecce, Deus ipse vltro te quærit, & te ad sese vocat. Egredere igitur, desere lutulentos hosce sues, desere pellaces illas meretrices: ac patri tuo ad genua ac pedes procide: illi cum lacrymis, suspirijs ac singultibus: *Pater peccaui in cælum & coram te*; In cœlum inquam, iucundissimam Angelorum societatem, ac suaue illud Beatorum consortium deserendo vt me porcis adiungerem. Peccaui, fateor, coram te, *& malum coram te feci.* vnde grauia supplicia sum commeritus: verum adeo misericordiæ tuæ confido, vt certo sciam fore mihi vt ignoscas: tu enim es, qui non desideras mortem aut damnationem peccatoris: tu, inquam, qui adulteros renuis condemnare, tu qui miſellæ Chananææ misertus es: tu denique qui pœnitentes Magdalenas in gratiam admittis: itaq; non dubito, quin & mei, inquam, miseri prodigi sis misericurtus, quæ nam mea, proh dolor, fuit calamitas! heu miserum me! quomodo ita me seduci, & fascinari permisi: ita me decipi ac dementari: vt domo tua relicta in hocce infelix desertum secederem, desertum dico in quo omnes fame emoriuntur, fame sc. gratiarum, quas nobis soles elargiri: mercenarijs tuis & seruis familias (sanctis inquam & Angelis) in summa quiete ac tranquillitate interea viuentibus? Miserere igitur mei Pater æterne, respice prodigum hunc, conuerte misericordiæ tuæ oculos in hunc Christianorum cœtum, benignitatē tuam omnibus hominib. ostēde: nosque omnes, magna animi contritione ac pœnitentia, è regione illa longinqua peccati redeuntes in domum tuam, vbi splēdida illa ac festiua cōuiuia parata sunt, & vbi perfecta securitas, & secura trāquillitas est, dignanter admitte: in gloriā sc. cœlestē, ac nullo vmquā tempore terminandam: ad quam nos Pater æternus, Filiusq; eius, ac Paraclitus Spiritus sanctus perducere dignentur, Amen.

DOMINICA III. QVADRAGESIMÆ.

Partitio.

1. *Odia ac prælia Christi & Satanæ.*
2. *De potentia ac malitia Satanæ.*
3. *Cur Dæmon suos obcæcet?*
4. *Cur elinguet?*
5. *Cur surdefaciat dedititios suos Cacodæmon.*

Erat Iesus eiiciens dæmonium, & illud erat mutum. Luc. 11.

FIGVRA.

IVcundum profecto spectaculum fuit, Auditores, pusillum illum pāstorem Dauid, qui in Iudææ montibus patris sui greges pascebat, continuo in leonem qui ouem diripuerat, insurgentem eumque prosternentem, & prædā iam raptam faucibus eripientem, ac baculo effugantem, intueri. At multo iucun- 1. Reg. 7.

iucundius spectaculum hodierna die nobis in hoc Euangelio spectandum proponitur: cum sc. bonus ille pastor Christus, qui ad Patris sui æterni greges seruandos in mundum descenderat, leonem illum infernalem, greges inuadentem, ac miseram ouiculam crudeliter diripientem, inuadit, prædam desideratam violenter extorquet, eumque procul à gregibus, ad vsq; infernalem barathrũ, repellit *erat Iesus eiiciens dæmonium*, &c. Vt igitur audacius & securius de expulsore hoc deque expulsione loquamur Spiritus sancti auxilium precibus gloriosissimæ virginis nobis rogandum est. Angelorum igitur consueta salutatione eam salutemus.

AVE MARIA.

Odium Amilcaris in Romanos.

Tantum, tamque immortale Carthaginensium Dux Amilcar aduersus senatum populumque Romanum odium conceperat: vt filium suum Hannibalem, prima vix dum verba balbutientem, iurare coegerit, nullo se vmquam tempore cum Romanis pacem initurum: sed implacabili odio, mille molestijs & bellis, vti parens fecerat, quacumque ratione posset, terra mariq;, imperium eorum se diuexaturum, an non hoc vere ingens odiũ est? Verum si à profanis hisce historijs ad diuinas conuerti volumus, maius sane & longe implacabilius inter Deum & diabolum reperiemus. Vix enim Verbum illud æternum ad mundum redimendum destinatum erat, quin Pater omnipotens ipsum iurare cogat, nullo se vmquam æuo cum Principe tenebrarum in gratiam rediturum. *Iurauit Dominus & non pœnitebit eum.* O ingens & immortale odium! *Odisti* quidem *Domine, omnes qui operantur iniquitatem*, verum præ cæteris, ipsum iniquitatis auctorem diabolum, cuius odij sexcenta in diuinis litteris exempla indiciaq; inuenimus.

Psal. 109. Psal. 5.

Figuræ quibus odium Dei & diaboli designatur.

Numquam potuit Arca fœderis & simul idolum Dagon in eodem loco subsistere: ad eundem quoq; modum, arca illa humanitatis filij Dei vix in altari incarnationis, in templo Virginis Deiparæ fuit collocata, quin statim Satan, idolum scil. Dagon, conciderit & penitus fuerit comminutus. Hoc namq; olim in paradiso tibi prænuntiatum erat, ô Satan: *Ponam inimicitias inter te & semen eius, & ipsa conteret caput tuum.*

1. Reg. 5.

Vix Isaac in domo Abraham natus fuit, quin ecce statim inimicitiæ, quin Ismael eiiciatur foras, *Eiice ancillam & filium eius*: ita quoque vix Verbum illud Dei in æternæ voluntatis palatio prædestinatũ fuit: quin ecce tibi statim odia, ignes, & bella grauissima: quin ecce Ismael, Satan ille eiiciatur foras, cœlo expellatur, mundoque extorris factus ad vsque infernale barathrum deturbetur. Gen. 21.

Non potuit columba, simul & coruus, in Arca diluuij aquis iam imminutis, subsistere: ita etiam, diluuio peccati originalis cessante, Patreque æterno nobiscum in gratiam reuerso, hominumq; redemptione iam certo certius promissa: non potuit Verbum illud æternum, per columbam designatum, & diabolus per coruum denotatus, in magna illa mundi arca, id est, Ecclesia, simul consistere. Nobis ne igitur figuræ desunt? Gen. 8.

Porro inimicitiæ illæ mundo ipso antiquiores sunt: vix enim orbis creatus erat, ipsæq; creaturæ vix dum è nihilo prodierant, quin ecce tibi in ipso primordio certamina, pugnas, & prælia in ipsis cœlorum habitaculis, Verbum inter & diabolum: quod prælium ad viuum Ioan. in Apocalypsi oculis subiicit: *factum est prælium magnum in cœlo, Michael, & Angeli eius pugnabant cum dracone, & draco pugnabat, & Angeli eius.* Hem quam cruentum certamen! Hinc nempe omnes Angeli filium Dei ducem habentes illinc vero diaboli cũ principe suo Satan, & dracone in acie constituti sunt. Redintegratum porro fuit hoc bellum in paradiso, cum nimirum Pater ille æternus & Deus his Satanam verbis aggressus est: Ponam inimicitias & implacabile odium inter te & semen Virginis, id est, inter filium meum, quoad naturã & substantiam, & redemptorem mundi, quoad gratiã & misericordiam. Toties quidẽ illos decertãtes vidisti, modo in Dauid & Goliath, modo in Iob & Satan, modo in Dauid & Saul, modo in Iudith & Holoferne: deniq; infinitis alijs rationib. & congressibus. Verũ aliam vobis & inauditam figuram proferam, in qua gemel-

Apoc. 12. Gen. 5. Gen. 3. 1. Reg. 17. Iob. 1. & 2. 1. Reg. 22. & 24. Iudith. 13. Gen. 3.

gemellos fratres, Esau & Iacob in matris Rebeccæ vtero video colluctantes, & calcibus sese mutuo collidentes: *colidebantur in vtero eius parvuli.* Præclara profecto historia Iacob tandem Esau fratrem expulit, & inimicitiæ illæ iam ab ipso vtero & conceptæ, & in vitæ ipsius exordio exortæ toto vitæ tempore perduraunt: videmus namque in adolescentia eos de primogenitis litigantes, in iuuentute de benedictione paterna, in senectute de successione in hæreditatē, toto deniq; vitæ cursu inter se cōcertare & digladiari. Quid porro vos infelices fratres hisce vestris certaminibus præsignatis? quam turbenigne quidem Iacob, Verbum illud diuinum: tuq; agrestis Esau, Luciferum: fratres ambo, ambo eiusdē parentis filij: verum vnus quidem natura, alter vero creatione: vnus quidem genitus ab æterno, alter creatus à principio. Conclusi adhuc ambo in sphæris cœlestibus, non secus atque illi in matris vtero continebantur, cum certamen hoc inierunt: *factum est prælium magnum in cœlo*, & agrestis ille Esau, Satan scilicet, cœlo deturbatus est: ab eoque primū tempore bellum hoc inter vtrumq; cœptum, hactenus perdurauit. In deserto nēpe de adoratione decertāt in cruce de redemptione: deniq; ipse Christus nihil aliud toto vitæ suæ tempore spectauit, quā inimicum hunc persequi: & penitus exscindere. Ecce eum iterū in hodierni Euangelij area bellū hoc instaurantem: *Erat Iesus eiiciens dæmonium.* Verum vt ex hoc regio congressu voluptatem aliquā haurire possimus: primo de eo qui eiecit, ac deinde de eiecto verba faciemus.

Apoc. 12.

Luc. 11.

Primo itaque eiector & expulsor ille dæmonum filius Dei est, Verbum inquam carne circumdatum. Est infractus ille & indomitus monstrorum debellator Hercules, qui Chimæras expugnat, Hydras domat, apros prosternit, leones Erimanthios suffocat. Est celebris ille Theseus qui in Labyrintho Minotauros fili ductu deceptos interficit. Deniq; omissis fabulis poeticis est filius Dei, ille

1. *Ioan.* 3. furiarum, monstrorum, hydrarum, diabolorum scilicet, in deserto mundi huius, expugnator: *In hoc enim apparuit filius Dei vt dissoluat opera diaboli.* Moyses in Ægyptum descendit, vt populum à captiuitate & seruitute

Exod. 1. Pharaonica eriperet, ereptosq; per mare rubrum in terrā promissionis deduceret. Iesus Redemptor noster, ita quoq; è cœlo in mundi huius Ægyptum descendit, vt nos è iugo Satanæ, quod subieramus infelices, eriperet, ereptosq; per rubrum Passionis mare traduceret, viamque patefaceret, qua ad terram æternæ promissionis deueniremus.

Erat Iesus eiiciens dæmonium. Talem Scipionem requirebat cruentus hic Hannibal, talem Vlyssem informis hic Polyphemus: ad immensum illum gigantem expugnandum paruus hic Dauid desiderabatur. Fuit vere res admiratione digna, in Babylone à lapillo de monte deuoluto ingentem illā statuam deiici & in cinerem redigi. Erat hoc præsagium, Auditores, de Iesu Christo, qui toties in sacris litteris petra appellatus est. *Petra autem erat Christus*, è cœlestibus montib. descendente & in infernalem hanc statuam hodierna die ingruente, illam deiectam & in cineres redactā iri. Quid obsecro, significabat, ad sonitū clā-

3. *Reg.* 17. *Dan.* 2. Figura. 1. *Cor.* 14. *Ios.* 6. goremq; tubarum sacerdotalium, muros Ierichuntinos, qui expugnari non posse putabantur, corruere & collabi? nisi ad vocē magni illius sacerdotum Principis, meritorumque eius adiunctione, opera Satanæ, quæ instar muri validissima & inaccessibilia erant, solo tenus esse prosternenda.

Habitabat olim in Ægypti fluuijs ingens draco, qui postquam aquas omnes infecisset *Ezech.* 27. & turbasset: tandem à Domino effugatus est, & aquis pristinus suus color & nitor redditus: ita quoq; draco ille Acherontæus, qui in Apocalypsi septem capita & decem cornua *Apoc.* 12. habere scribitur, iam longo temporis spatio mundi huius mari insederat, venenoque suo ac tetro contagio omnes eiusdem aquas infecerat: at videre hūc hodierna die à Christo Domino expelli, & aquas pristino sapori nitorique restitui.

Inter omnia quoq; prodigiosa, quæ in Babylone olim Daniel Propheta fecit opera, *Dan.* 14. hoc in præcipuis fuit, cum scil. idolum Bel, quod omnes magno cultu adorabant, deiecit & penitus comminuit. Totus olim proh dolor! orbis omnesq; adeo mortales, Satanā veluti Deum adorabant, & ecce hodie noster ille Daniel, Christus idolum hoc cōminuit,

& ex-

& expellit: quod inter omnia eius opera non profecto postremum est.

Magnum sane Samsonis facinus fuit, & masculi atq; robusti animi indicium, cum ad Philisthęam filiam, cuius amore captus erat, descenderat, in via leonem suffocatis faucib. dilacerasse. At nonne multo iucundiorē hic historiam videmus? Samson enim noster Jesus Christus cum è cœlo, vilissimæ Philisthææ, humanæ scilicet naturæ amorib. tractus, eam sibi per incarnationem indissolubili vinculo copulaturus, descendisset: leonem hunc rugientem in via offendens, cum inuasit, ouem faucibus eius inhærentem eripuit, atq; eum tantum non manibus suffocauit: *Erat Iesus eiiciens dæmonium.* Insignis profecto expulsor!

Ad alterum concionis nostræ punctum iam redeamus, & simul quis ille, qui expellitur sit, dispiciamus: expulsus est diabolus, humani scilicet generis hostis infensissimus, atque omnis adeo mali fons & origo. Eiicitur ex hominib. è corporibus, ex animabus, ex ipso denique mundo, ad infernales vsque abyssos & tenebras exteriores: *Erat Iesus eiiciens dæmonium.* Nolo hic potentiam eius exponere, nolo cōmemorare robur, scio, quidquid naturaliter fieri potest, eum facere facillime, etsi non ea quæ ipsam naturam excedunt. Potest corpora assumere, tempestates & procellas ciere, sensus fallere, artes & sciētias edocere, montes deniq; transferre. Quid ni? ab ipsis namque Angelis montes illos & orbes cœlestes moueri tradit Aristoteles. Potest torquere corpora, testis est Job: potis est mentem turbare, expertus est Saul: sensus fascinare, Nabuchodonosor testimonium dabit: potest præterea & homines interimere: exemplo sint septem illi mariti Saræ: verum omnia hæc permittēte Deo. Satius itaq; mihi videtur malitiam eius, quam potentiam describere: cuius hic quoq; exemplum euidentissime expressum cernimus. Videte dæmoniacum, infelicem sane hominem, quod nescio quo fato in nefandas eius manus incidit, tribus ab eo grauissimis vulneribus sauciatum: *& illud erat mutum*, ait Lucas: *& surdum*, ait Matthęus: *& surdum*, vt addit Theophylactus.

Qui expulsus est, diabolus est.

Arist. Iob. 2. 4. Reg. 16. Dan. 4. Tob. 5.

O rabiem infernalem! ô crudelitatem vere diabolicam! Intueri hic datur tria illa antiqua vulnera, quæ natura humana iam inde à primordio in paradiso secūdum caput acceperat, quorum etiamnum cicatrices in animo gestamus: occæcationem scil. in animo & mente, silentium in voluntate, surditatem in concupiscentia. Ecce hic tres illas hastas, quibus cruentus ille Joab, Adami cor (veluti Absolomi) ex arbore vitæ pendentis, transfixit. Hinc discatis oportet ô infelices animæ, quonam in statu constitutæ sitis, quonam in periculo versemini, cum cruenta illa bellua, vos sub potestate sua possidet: aures primum obturat, linguam deinde impedit, oculos demum excæcat: imo vt nec audire, nec loqui, nec videre possitis: omnes namq; sensus penitus occupat.

Egregius conceptus.

2. Reg. 18.

Holofernes princeps militiæ regis Nabuchodonosor, in obsidione Bethuliæ oēs aquę canales fontiūq; scaturigines aut obstruxit, aut alio deriuauit, vt hac ratione obsessi aquę penuria laborarent. Eodē plane modo infernalis ille Holofernes in animarū nostrarum agit obsidione, eodem vtitur stratagemate; sensus.n. exteriores, qui instar conductuū & meatuū sunt, (*nihil est enim in intellectu, quod prius non fuerit in sensu*) occupat: atq; ita occupat; nullum vt auxilium afferri, nullus vt extrinsecus commeatus in miseras illas animas fame & inedia deficientes queat induci.

Iud. 7. Figuræ & Allegoria.

Incestuosus Amnon, Thamar sororem constuprare cupiens, nequis cōscius facinoris adesset, omnes cubiculo coegit exire, pessulaq; ianuæ obdito, in conclaui infelicem virginem oppressit. Non secus nobiscum fornicatorū ille princeps Satan agit; omnes namq; gratias virtutesq; expellit, sensuumque nostrorum portis obseratis, sensus ipsos inuadit, rapit & violenter iis abutitur. Quēadmodum etiam Noe Arcam ingressus, confestim fenestram post se occlusit, veritus ne diluuij aquæ per eamdem penetrarent: ita & dæmon, vix namque animæ nostræ arcam intrauit, quin sensuum fenestras occludat: veretur namque, ne aquæ diluuij misericordiæ Dei in illam influant. Postquam Galaaditæ Ephratæos debellassent, omnia statim vada & transitus Jordanis occupauere, ne

2. Reg. 13.

Gen. 8.

qua effugij spes superesset. Idipsum & diaboli moliuntur. Etenim cum semel animam abiis profligari contigerit, sensus cōfestim aggrediuntur, quos velut portas quasdam & ingressus occupant, ne per eos anima ad cœlum confugere gestiens, aliqua possit ratione ascendere. An non præclaræ hæ figuræ videntur, Auditores, quibus tyranni huius sæuitia versutiaq; exprimatur. Verum enucleatius modo & singulatim fraudes eius peruersitatemq; detegamus.

III. Prima, quā dæmon animæ infligit plaga, exæcatio est.

Primum itaque, quod anima lethale vulnus accipit, est oculorū effossio, visusq; orbatio, atque id ideo, ne miseriam calamitatēq;, in qua versatur, cernere queat. Idipsum fecere olim Samsoni Philistæi, & Sedechiæ Regi Babylonij. Iesu Christo Seruatori nostro impij Judæi: scriptum est enim, *Et cœperunt quidam conspuere in eum, & velare faciem eius.* Ammonitarum tyrannus Naas, à Gabaonitis ad pacem fœdusque ineundum solicitatus: pacem prius sese initurum negauit, quam omnibus oculos, tragico sane exemplo & inaudita immanitate, eruisset. Eadem est Satanæ impietas, eadē omnino crudelitas: num quam aliquam animæ pacem conceder & quietem, nisi prius eam penitus excæcauerit.

Iudith. 14. *2. Reg.* 25. *Marc.* 14. *1. Reg.* 11.

Diabolus aquilæ cōfertur.

Naturalium rerum scriptores tradunt, auium reginam aquilam, dum ceruum, qui mirabili pernicitate pedum est, comprehendere parat, in arenariam aliquam delcēdere, & alarū impetu & agitatione plurimum arenæ in plumis colligere: quas cum oppletas putat, inter cerui cornua delabi: excussisque vehementer alis, oculos eius arena oppiere, ita vt ille visu orbatus per agros & inuia discurrens, rabie desperationeque actus, sese ex confragosis & altissimis rupibus præcipitem deiiciat, vbi deinde ab aquila semper prædæ superimminente deuoratur: Diabolus, Auditores, vultur quidam est & accipiter, atque ira sæpius in sacris literis nominatur: sed ipsi aquilæ versutia & fraudulentia par: cū enim animas nostras inuadere parat (quoties ceruo cōparantur, vt in Psal. *Quemadmodum desiderat ceruus ad fontes aquarum: ita desiderat anima mea ad te Deus*: ceruus nempe cursu velox: quid enim spiritu & mēte hominis velocius? ceruus duobus communitus cornib amore erga Deum, & erga proximum) aquila illa in arenariam mundi huius sese conijcit, alas puluere complet, puluere inquam honorum, dignitatum, voluptatum, & vanitatum: deinde vero inter animarum cornua intercidens, ibique alas expandens, superbiam inquam, & diuitias, vanitatemque concutiens, oculos eis dignitatum, beneficiorum, honorum, omniumq; vanitatum puluere opplet: quæ cum hac ratione oculos oppletos habent, nesciunt, proh dolor! quonam ferantur & in interitum, exitiū, horrendumque præcipitium labuntur, quarum faucibus, vbi nefanda illa auis deinde insilierit, misere eadem suffocat.

Psal. 41.

Videlicet hoc cum animabus facere consueuit, quod olim Dionysius ille Syracusanus purpurato Damocle: cui commemoratico opias regis, opes, maiestatē, dominatus, rerum abundātiam, negantiq; vnquam beatiorem quemquam fuisse, Visne, inquit ô Damocle, quoniam hæc te vita delectat, ipse eandem degustare, & fortunam experiri meam? Cum se illè cupere dixisset, collocari iussit hominē in aureo lecto, strato pulcherrimo, textili stragulo, tum ad mensam eximia forma pueros delectos iussit cōsistere, eosq; ad nutum illius intuentis diligenter ministrare, mensæ quoq; conquisitissimis epulis extruebātur: fortunatus sibi Damocles videbatur. In hoc medio apparatu fulgentem gladium è laquear iseta equina appensum demitti iussit, vt impēderet illius beati ceruicibus. Itaq; nec pulchros illos administratores aspiciebat, nec plenum artis argentum, nec manum porrigebat in mensam, iamq; ipsæ defluebāt coronæ. Deniq; exorauit tyrannum, vt abire liceret, quod iam beatus nollet esse: eligens magis Damocles quam Dionysi esse. O vere egregiam & mysteriis refertā historiam. Eadem prorsus nobiscū agit Satan; voluptates plurimas suggerit, delicias innumeras apponit, verū velat nobis oculos, ne eos attollentes diuinæ iustitiæ gladium ceruicib nostris imminentem, exiguo patientiæ & longanimitatis eius filo suspēsum, perhorrescamus. *Nisi conuersi fueritis, gladium suum vibrauit.* Scit enim versuta illa vulpes, si vel parū oculos

Cicero, Tuscul.

Psal. 7.

ipsattollamus, & gladium exitium & interitum minitantem videamus, fore vt mensam hanc quamprimum deserturi, conuiuiis valedicturi vanitates repudiaturi simus, asserentes, potius exiguitatem cum securitate, quam superfluitatem & abundantiam, cum discrimine & formidine eligẽdam. Atq; hæc potissima causa est, cur nobis oculos eruat. ita quoq; Balaã olim cæcũ reddidit, qui Angelum stricto gladio minitantem, & v terius

Num. 22. tendere prohibentem, nequaquam videre potuit, licet eum asinus irrationabile animal videret, ô immensam igitur cæcitatem.

Diabolus animas mutas reddit.

Et vero sceleratus ille Satan præter oculorum vsum, etiam linguæ eripit: animasque inuadit protinus elingues reddit, ne Deum aut Sanctos in auxilium inuocent. Nam quemadmodum lupus raptam ouem quamprimum suffocat, ne balatu eius pastor excitatus, ad auxilium aduolet: ita quoq; lupus ille rapax animab. statim fauces occludit, ne pastorum ille Christus Jesus clamoribus gemitibus, precibusq; earum excitatus, ad iuuandu festinet, inque ouile suũ eas reducat. O infelix anima, quo in periculo & discrimine constituta es, cũ semel hic te obmutuisse cõrigerit! Æger cum loquela destitutus est, ad extremum deuenit, deque salute eius desperandum est: tu quo., ô anima, cũ semel linguæ vsus tibi ereptus est, cum semel loquelam amisisti; adeo, vt amplius nec orare, nec rosarium aut Horas canonicas recitare, iam possis, in extremo discrimine versaris, salusq; tua in summum periculum adducta est, vt vere illud Dauidicum hic vsurpare li-

Psal. 37. ceat: *Factus sum sicut homo non audiens, & non habens in ore suo redargutiones*: id est, surdus factus sum, & mutus, lingua mea constricta est, desunt mihi voces quibus fortunam & casum deplorem, tibiq; Domine patefaciam.

Diabolus animas in confessione mutas reddit.

Verum ante omnia in confessione animas nefandus ille patricida facit obmutescere, hic nempe iis loquelam eripit, hic indignatur peccata patefieri: quot nam Deus immortalis, hodierna die mutos reperire est? Cauſidicus quidẽ solidos dies in subsellijs ad rauimvsque instar rabulæ causas declamabit: Ecclesiastes in Cathedra omnes eloquẽtiæ flumine in sui admirationem rapiet Mulier tres hebdomadas indefessa garriret etiam cæteris melius. At omnes illi cum coram sacerdote veniunt, loquelam amisere, instar piscis obmutescunt. Pudor hic prævalet, dominatur verecundia, adulteria, iniustitias, corruptelas, simonias profiteri aut confiteri, licet clanculum, erubescunt. Vnde eleganter Chrysostomus: *Pudorem & verecundiam Deus dedit peccato, confessioni vero audaciam: inuertit diabolus, & peccato præbet audaciam, confessioni verecundiam.* *Hom. 3. de pœnitent.*

Refert huic rei petidoneam, licet horribilem historiam Venerabilis Beda, de nobili quodam, qui cum diu in aula regis Angliæ, Regi & omnibus gratissimus, esset commoratus, tandem in grauissimum morbum incidit, quod cum ex rescisset decumbentem inuisit: eumque, v. i pius & laudabilis vitæ Princeps vita morbi vehementia, ad peccatorum exomologesin faciendam adhortatus est, quo sibi rebusque suis prospiceret. Quo audito æger, cui diabolus iam linguam ligauerat, regi immensas gratias egit, quod tantam sui rationem haberet: simulq; ait nondum eam morbi vim esse, vt cõscientiæ cum suæ curam gerere necesse sit. Postridie reuersus Rex & sæpiuscule deinde, idem semper repetit: quin & obnixe petiit, vt conscientiæ suæ negotia disponeret, peccataq; confiteretur. Quod cum æger semper differret, valentiorem sese ratus quam reuera erat, simulque vana viuendi spe deceptus loquelam amisit & absq; peccatorum confessione expirauit. Nolite igitur ô peccatores in confitendo obmutescere loquimini, vociferamini, & accusate vos ipsos, quantum poteritis. *Lib. 5. hist. Angl. c.*

V.

Diabolus animas surdas reddit.

Non sufficit tibi, ô animarum interfector & homicida iam inde ab orbis primordio, easdem cæcas & mutas reddere, nisi etiã surdas reddas. Dux, qui locum aliquem obsidet, vt citius eo potiatur, omni ratione elaborat, vt omnes viarũ aditus intercludat, nihil vt ad obsessos queat inferri. Ad eundẽ plane modum vetcranus ille miles. validã illam animæ arcem obsidens, sensus occupat, qui instar meatuũ sunt & viarũ, per quos ad animã accessus patet: & ante omnia aduigilat, vt excubiæ in aurib. collocet, ne qua cõcio, ne qua sancta inspiratio, aut aliqua salubris

exhortatio castigatioq; ad animã obsessam, per aures ingrediatur. Custos carceris sinit quidem captiuos in area ac per omnia carceris loca inambulare, modo tamen repagula & ianuæ exteriores pessulo obseratæ sint. Non aliter etiam custos ille carceris infernalis, sinit quidem peccatores obambulare: ridere, iocari, delitiis tempus in vasto illo mũdi carcere transigere, modo portæ & aurium repagula obserata sint.

Insignis conceptus.

Quemadmodum fures nocturni furtis & latrociniis assueti, non prius domos perfringunt, quam omnes sopore depressos sciant, veriti, ne forte facto strepitu comprehẽdantur: verum, vbi omnes altum dormire existimant, vt ad nullum strepitum excitandi sint, tum primum vncos & scalas applicant, portas effringunt, arcas aperiunt thesauros effodiunt & diripiunt. Non secus celebris ille animarum latro, mille latrociniis nobilis: animas raro aggreditur quamdiu excubant: verum cum semel eas in soporem induxerit, sensusq; fascinauerit, & in primis auditum: tum demum fraudes manifestat, tum animam perfringit secures & vncos admonet, & thesauros spirituales diripiens, omnes virtutes, quæ animarum diuitiæ sunt & opes, dissipat & perdit.

Matth. 14.

Notauit Euang. hist. noctu potissimum, cum dormirent homines, cumq; quiescerent voces hominumq; canumq; inimicum hominẽ zizania tritico superseminasse, vt hinc disceremus, Satanam, hostem hominem capitalissimum, non nisi nocte incedere, cum scilicet animæ in delitiis sopitæ stertunt, & cum sensus, præsertim auditus, vigore amisere, peccatorum zizania in conscientiæ agro somniare. Quare hoc certum sit & ratum, omnem eius industriam & laborem in obturandis auribus nostris potissimum consumi.

Similitudo.

Qui bombyces alunt quoniam sciunt eos ad tonitrui fragorem emori, hac eos arte ad strepitũ assuefaciunt: nolas quasdam & crepitacula circũ eos pulsare solẽt, vt cum huic strepitui & sono assueuerint, tonitrui boatus cum audierint, non terreantur. Ad eundem modum agit & Satan: scit enim animas nihil adeo exhorrescere, quam iudiciorũ Dei tonitrua, quæ vbi auribus earum insonuerint, peccato moriũtur; hinc assuefacit eas ad sonitum vanitatum suarum, ad strepitum negotiorum sæcularium: vt hac eas ratione ad rerum adeo horribilium auditum faciat obsurdescere. O stratagema inauditum! ô versutiam nouam! audite quæso aliam prioribus non inferiorem.

Refert Scriptura sacra, falsos Ammonitarũ prophetas, cum ciuiũ suorum filios idolo immolarent (horresco referens) ne paruulorum ploratus & vagitus parentes ad miserationem commoueret, tympana personare aliosque strepitus ciere consueuisse, vt hac via interfectorum eiulatum eluderent. O peccatores cum filios dæmoniis immolatis & non Deo, cum inquam animas vestras idolo in sacrificium offertis, easq; viuentes in tartareas flammas præcipites deturbatis, ne earum fortassis suspiria, eiulatus & gemitus exaudiantur, ne conscientiæ stimuli vos vestri misereri cogant, atq; ita ad cõuersionem excitent; diabolus, mundus & caro tympanis perstrepunt, musicis instrumentis, & symphonia, deliciis & tubis aures vestras demulcent, vt hac auditum ratione obtundant. quidnam vobis de hac versutia & arte videtur, Auditores.

Alius conceptus. *1. Reg.* 18. *Leuit.* 19. *Ierem.* 32.

O tempora! ô mores! ô casum deplorandum! Omnis pene mundus hodie quasi obsurdescit, infernales cruciatus nemo amplius percipit, nemo de iisdem sollicitus est, nemo de morte & extremis loquentes addit, nemo, hercule nemo. O surditatẽ incomparabilem! Nihil omnino auditur de extremo iudicio, nihil de cœlesti gaudio. Itane homines à te, Satan, surdos factos, & audiendi facultate priuatos? Quod porro olim de cælorum orbibus asseruere Pythagoræi, eos harmonia quadam iucundissima, & ad numerum moueri, quæsi auribus percipi posset, omnes in admirationem sui raperet: quo minus autem ea intelligatur, per tumultus & strepitus, motusq; vehementiores, qui in mundo audiuntur, fieri. Idem mihi hic fas est dicere; in cœlesti habitaculo iucundissimam quandam harmoniam, gratissimum concentum, summamq; iucunditatem esse: verum per Satanam & mũdum stare, quominus eadem percipere

Hominum surditas.

cipere possimus: illi enim continuo strepitu, ingenti fragore & tumultu nos surdos reddunt, nostrumq; auditum, sensus, rationemque deprauant & perdunt.

Ignis acceptus.

Fraudant Cosmographi, Nili accolas certis quibusdam locis, propter cõtinuum strepitum, fragorem, & impetum illum vehementem; quo fluuius ille montibus dilabitur, omnes propemodum surdos esse. Idem nobis de mundo dicere licet. Vehemens namq; torrens & vndosum illud ac spumans mundi mare, tanto impetu ruit, vt nos miseri, qui non ad ripas, sed in eius medio commoramur, penitus obsurdescamus, nihilque percipiamus eorum quæ in altero mundo geruntur.

Simile.

At non vidistis vnquam apes cum aluearia sua fauosque parant deserere, sonitu & cymbalorum tinnitu, strepituque quodam dissono ab agricolis sisti, & ad aluearia reuocari? Hoc eodem artificio vtitur & ipse Satan: videns enim nos instar apum, fauos & mundi cauernas, vel peccata nostra velle deserere, & in aerem sustolli, cœlumque versus volare; accingitur ambitione, gula, libidine, alijsque ineptijs & vanitatibus, ijsque perstrepit, adeo, vt iter nostrum impediat, volantes sistat, nosque in aluearia sua retrahat. Hæ sunt cæcitates, surditates, & silentia, infortuniaq;, quæ nobis vafer ille & nefandus hostis, afferre consueuit.

Hæretici sunt dæmoniaeus, de quo in Euangelio.

Quis porro ille dæmoniacus est, mutus & surdus & cæcus? Hæreticus scilicet, Sectarius, Caluinista; adeo enim ille cæcutit, & adeo strabo est, vt apertissima quæq; & maxime patentia non videat, vt nec montes in eius oculos incurrant, nec ipsa quidem Ecclesia, *Quæ mons est in vertice montium*: candelabrum quoq; super montẽ positum, tabernaculum in sole collocatum. Ecquæ cæcitas est, Deus immortalis, ne solem quidem posse intueri! penitus namq; cæcutitis, qui corpus Christi in Eucharistia nõ videt, quod ibidem ea magnitudine, quantitate & substantia includitur, qua in cœlis ab Angelis & beatis animabus conspicitur, licet non eodẽ modo, vt Theologi loquuntur. Septem etiam Ecclesia Sacramenta, instar septem candelabrorũ, de quib. in Apo. 1. lucentia cernere nequit.

O talpam oculis captum! non videt visibile caput Ecclesiæ, Clementem scil. VIII. qui instar Noe arcam salutis in mundi huius vndis hodie dirigit & moderatur: qui instar Ioseph primus à Rege in mundi huius Ægypto dominatur. Eheu, quam cæcus est, qui sexcentos errores, falsitates infinitas, barbarismos & solœcismos innumeros, in parua illa vigint foliorum ephemeride nequit intueri? At nondum hic finis, quin etiam mutus es Caluinista: neque enim de suffragijs Sanctorum precibusq; pro defunctis fundẽdis loqui cupis. Surdum te præterea diabolus reddidit: neq; enim de Pœnitentia de Quadragesima, de castigatione corporis audire vis: occludis aures imaginibus, traditionib. purgatorio, ac præsertim tremẽdo Missæ sacrificio. Vos vero Episcopi, cum dæmonum eiiciendorũ potestatem habeatis, hos quoq; à diœcesium vestrarum limite procul eijcite: tu vero Domine, si ad te nolint conuerti, procul ab Ecclesia tua eosdem ablega.

Quamobrem Domine, tedde, obsecro, visum miseris hisce mundanis, vanitate mundi huius excæcatis: visum hisce aulæ mãcipijs, qui mundum paradisi cujusdam loco habẽt, cum tamen inferno ipso deterior, & mari sit periculosior: visum miseris hisce mulieribus quæ se forma Iunones & Veneres putant antecellere, quæ se instar reginarum vestiunt & adornant: quæ fragilem hanc pulchritudinẽ corporis tanti faciunt, & præ cæcitate videre nequeunt, eam non nisi florem esse qui mane nascatur, meridie flaccescat, ac vesperi emoriatur: ac non nisi quãdam picturam, quæ ad minimum contactum corrumpatur, deleatur, & minima aduersitate & morbo inquinetur. Aperi igitur oculos miseris hisce dæmoniacis, & aures surdis & obstinatis peccatoribus, inq; scelerum profundo ac voragine defixis. Redde loquelã mutis, solue linguæ vinculum miseris pœnitentibus, vt in confessione libere, ac sine vllo impedimẽto loqui possint: nobisque gratiam concede, vt mirabilia tua semper in hoc mundo deprædicemus, teque in gloria facie ad faciem contemplemur.

Amen.

FERIA

FERIA II. POST DOMINICAM III. QVADRAG.

Partitio.

1. *Quod iudicia verenda: non quærenda.*
2. *De verbis illis: Fac & hic in patria.*
3. *De miraculis ex dono gratis datis.*
4. *De miraculis gratum facientibus.*

Quanta audiuimus facta in Capharnaum, fac & hic in patria tua. Luc. 4.

FIGVRA.

(*Gen.* 34.) TAm varijs tamque grauibus Ioseph, Iacobi Patriarchæ delicium, casibus fuit impetitus vt quamdiu in patria sua Chanaan vixit, & in domo paterna commoratus est, semper inglorius, semper in tristitia, sine vllo honore vixerit, ac nulla vnquam lætiori fortuna fuerit recreatus. Gregibus seruandis quotidie operam dabat, vitam plebeiam ac mechanicam agebat, à fratribus dein venundatus fuit. Verum vbi cœlum mutauit, & in Ægypti regionem deuenit, summo honore affectus, ab omnibus adoratus, ac primus à rege fuit constitutus. Repræsentari mihi Iosephi huius casibus & Saluatoris nostri casus videntur: quamdiu enim in Bethlehem, in qua natus est, substitit, contemptus & inglorius vixit, ac fabri filius semper est vocitatus: verum vbi alio commigrauit, alioq; terminos ingressus est: honores diuinos consecutus est, ac Prophetæ alicuius eximij loco habitus. Hoc ipsum porro euidenter in Euangelio hodierno demonstratur, quod per duas illas priores historias non parum illustrabitur: vbi legimus: *Nemo Propheta acceptus est in patria sua.* (*Luc.* 4.) Quod antequam latius deducamus, Spiritum sanctum inuocemus: Deiparamque salutatione Angelica salutemus.

AVE MARIA.

Timantis ars & apophthegma.

Ferunt egregium & nobilem illum pictorem Timantem, Auditores, cum Iphigeniæ Agamemnonis regis filiæ immolationem ac funebrem sacrificij pompam in tabula vellet depingere, & iam omnium astantium gemitibus, suspirijs, lacrymis excellenti artificio expressis ad patris luctum exprimendum sese accingeret, velum paternis oculis obduxisse, eumque obnubilasse, dicebat enim, dolores & luctus, quos talem patrem eo loci habere par erat, coloribus minime posse adumbrari. Hodierna mihi die idem de profunda & inaccessa diuinorum iudiciorum abyssо dicere posse videor, nimirum satius esse, honesto eam silentio cooperiam vobis exprimere, quam temerario & audaci conatu eandem dicendo explicare conari. Atque in frontispicio propitiatorij Mosaici expressum id videre videor.

Ita namque id efformatum erat, vt vtrinque Cherubin constituti, latus Propitiatorij tegerent, expandentes alas, & operientes oraculum, seq; mutuo, versis ad propitiatoriū vultibus respicerent. O diuinum & arcanum repositorium! simile te propitiatorio huic esse pronuntiabo: quo enim te homines & Angeli considerant & prospiciunt attentius, eo te abscondis amplius, & ab eorum oculis & mentibus te longius subtrahis. (*Exod.* 25.)

Vidit olim S. Ioannes in Apocalypsi in dextera sedentis super thronum librum scriptum intus & foris signatum sigillis septem, quem nemo neq; in cœlo, neque in terra, neque subtus terram aperire, aut respicere poterat. Nō erraturum me putem, si per librum hunc ita diligenter signatum, magnum illū diuinorum secretorum librum denotari dixerim, librum inquam interius characteribus prædestinationis, & exterius paragraphis prouidentiæ exaratum, tot mirabilium clausulis vndiq; communitum, vt nullus vnquā homo vel Angelus ea referre potuerit, aut quæ scripta sunt perlegere. Exclamem igitur vere; *O altitudo diuitiarum sapientiæ & scientiæ Dei quam incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius!* (*Apoc.* 5.) (*Rom* 11.)

Hic est nempe rubus ille ardens, de quo in Exod. ardens inquam iustitia, & misericordia, verum spinosus difficultatibus. Non desunt hic nobis figuræ Auditores quib. demōstremus Oceanum hunc innauigabilē, & diuinitatis hoc arcanum adiri nō posse, de quo (*Exod.* 3.)

scri-

scriptum est: *Posuit tenebras latibulum suum.* Psal. 17. Quo enim perfectius id ex intellectus nostri specula nos contemplari putamus, eo sese profundius in obscuris mirabilium tenebris, & caeteris occultat.

Hic reperire est, Auditores, quadraturam illam circuli, hic transitus maris rubri manifestatur, hic fluuius ille est, de quo Ezechiel locutus est, qui quo profundius indagatur & penetratur, eo etiam maius naufragij periculum ostendit. Tu porro Philosophe, qui influxuum naturalium causas vix capis, quomodo iudiciorum Dei, quæ influxus quidam omnino occulti & penitus supernaturales dici queunt, abyssum comprehendes? Difficile tibi foret, fluxum & refluxum illum, qui quotidie in mari reciprocatur intelligere, quomodo autem magnum illum prædestinationis fluxum, & reprobationis refluxum, in vasto illo diuinæ voluntatis Oceano percipias? Tu quoque medice, de occulta quadam ægritudine, morboque interino dijudicare non posses, nisi visis prius accidentibus, quæ illum consequi solent, nec tu Astrologe de futuris, nisi ex astrorum aspectu siderumque motu & agitatione, iudicium ferre: nec tu maiestatis diuinæ scrutator, de occultis eius iudicijs quidquam, nisi per coniecturas aliquas externas asserere. Nemo namque scit: *Odio an amore dignus sit.* Eccles. 9.

Ea tamen humanorum ingeniorum curiositas est, vt inter huiusce maris syrtes semper nauigare, semper circa has voragines & abyssos natitare gestiat: eaque hominum temeritas, vt in diuinæ maiestatis, & iudiciorum eius atria sese impudenter semper ingerere non erubescat. Quænam vero audacia est, ne dicam temeritas, quærere, cur hoc Deus fecerit, illud vero facere neglexerit? cur hunc Turcas inter & Mahometanos, omnium Sacramentorum vsu destitutum, nasci voluerit, illum vero inter Christianos, & per Baptisma in filium Dei, adoptatum? quare hunc puerum ab ipsis incunabulis intermori sinat, illum vero senem, decrepitum ac decoctum, centesimum annum attingere permittat? Vnde contingat, hunc adeo sublimi, & prope diuino esse ingenio, illum vero stupido ac obtuso? At quænam stultitia est, ne dicam insania, etiam vlterius progredi, & illas Dei ab æterno præordinationes indagare, quin & dicere: Cur hic prædestinatus sit à Deo, non autem ille? Cur Deus Iacob elegerit, Esau autem odio habuerit? Cur Petri fuerit misertus, Iudæ non item? Quid eum mouerit, vt magis Adamum, eiusque posteritatem ad pœnitentiam admittat, & in gratiam recipiat, quam Luciferum & angelos eius? Quid illum induxerit, vt Moysem seruaret, & Pharaonem perderet? cur potius in Iudæa quam in Chaldæa nasci voluerit? cur hic miracula faciat, non vero alibi? O stultas temeritates, & temerarias curiositates!

Est hic nimirum Labyrinthus, in quo Pharisæi hodie errantes euagantur, cum Christum accedentes hanc ab eo quæstionem petunt: *quanta audiuimus facta in Capharnaum*, terra scilicet aliena, *fac & hic in patria tua*, Nazareth. De hac igitur re hodierna die loquendum est, hoc vnum tamen semper ob oculos habendo, ne incaute in abyssos illas curiosius indagando, illabamur. II.

Porro antequam vastum hoc mare nauigare incipiam, velim recordemini, Auditores, duo gratiarum esse genera: quarum prima gratiæ gratis datæ appellari consueuere, vt sunt miraculorum & prodigiorum patratio, donum linguarum, scripturæ interpretatio, aliæ vero gratiæ gratum facientes. Sunt illæ bonis iuxta ac improbis communes; hæ vero tantum bonis: Deus autem tam has, quam illas non omnibus æquali sorte, nec omni tempore, nec vbique communicat: verum vti illi visum fuerit; & quando, & quibus voluerit: *spiritus* enim *vbi vult spirat.* Ioan. 3.

Nouistis, credo, Philosophi, non eosdem vbique terrarum influxus cœlo descendere. In Oriente namque cœlo influente margaritæ & gemmæ nascuntur: in Occidente metalla, Arabia Phœnicem, Aquilam Barbaria, Crocodilum Ægyptus, Africa leones producit. Non ignorat etiam peritus agricola, non eandem in omnibus agris sementem crescere, sed

Hic segetes, illic veniret felicius vua.

Ad eundem etiam modum, magnus natu-

Duo gratiarum genera quæ Deus omnibus vniuersim hominibus non æqualiter cõmunicat.

Non iidem vbique cœlorum sunt influxus.

Iesus & regnus diuinorum iudiciorum. Psal. 45.

De diuinis iudicijs nõ nisi coniecturando iudicare fas est.

Hominum curiositas.

 turæ

turæ opifex, & moderator Deus, qui semper & vbique liberrime operatur, quique nihil aliqua coactus necessitate facit, gratiarum suarum imbrem & benedictionum influxum, non vbiuis, at vbi visum fuerit, facit descendere. *Quanta audiuimus facta in Capharnaum.* Quot obsecro, miracula in lege naturæ Deus fieri permisit, quæ modo exoleuerunt? Vidistis Patriarchæ fumantem Sodomam, & æstuantem Gomorrham; vidistis vehementem illum diluuij impetum, aquarumq; furias in terram sæuientes: nos modo minime videmus. *Quanta audiuimus facta?* quanta audiuimus in lege Mosaica? vidistis Prophetæ tot prodigia in Ægypto & campo Taneos; tot portenta in mari rubro; tot miracula in deserto, nihil horum omnium vidisse nos meminimus. Quin etiam videmus hic magnum illum θαυματοῦργον Christum, qui tot in Capharnaum, ac per totam Galilæam miracula patrauit, in Nazareth patria nullum omnino patrare. Hic nempe mare hic abyssi sunt diuinorũ secretorum; quamobrem Domine, *Reuela oculos meos, & considerabo mirabilia de lege tua.*

Gen. 19.
Gen. 7.

Circumscripta limitataque est.

Cur obsecro Domine tam parcus es in miraculis patrandis? cur non in Patria tua aliqua facis? anne abbreuiatæ sunt manus tuæ, anne potentia tua, an miraculorum fons ille exaruit? Docent me scholæ Aristotelicæ Domine, *idem manens idem; semper idem operari*: & tamen cum tu idem sis, qui hactenus fueris; eadem tua potentia & vis, quæ olim, de quo dicitur: *Tu autem idem ipse es & anni tui non sunt.* cur hic miraculis parcis? & illa in patria non ostendis?

Psal. 101.

Fides requiritur ad miracula.

Forsitan, quod potissima Nazarenorum pars, gentium superstitionibus teneretur; miracula vero fieri non possint, vbi ipsa deest fides! & sane præter potestatem & vim effectiuam, quam Deus Prophetæ aut alteri cuiquam ad patranda miracula, confert, fides eorum, ob quos vel apud quos fiunt, imprimis necessaria est. Quin etiam Dominus quotiescunque miraculum aliquod in vita patrare voluit fidem ante requisiuit, prius enim quam dæmoniacum curaret patri illius dixit: *Si potes credere omnia possibilia sunt credenti.* filiam archisynagogi à mortuis excitaturus ait: *Noli timere, crede tantum, & salua erit.* An non idem Marthæ dixit cum fratrem eius ad vitam reuocare decreuerat: *Si crediderís, videbis gloriam Dei*; An non Chananæa per fidem suam fieri in se miraculum sensit, *O mulier magna est fides tua.* Vbicunque igitur miracula, ibidem & fides: miracula siquidem fiunt vbi fides est; & fides, vbi miracula.

Marc. 6.
Luc. 8.
Ioan. 8.
Matth. 15.

III. Miracula non fiant in patria vestra.

Nolite igitur amplius mirari hæretici, si quanta audiuimus facta in Capharnaum, non fiant in patria vestra. Si miracula, quæ in sola Catholica Ecclesia nostra videmus, in nostra Nazareth, in synagoga vestra, in vestris conuenticulis impietatum & pestilentiæ nihil sunt aliud, non fiant; deest nempe vobis fides. Voluit etiam Herodes, si modo meministis, à Christo miraculum videre, sed quia fide caruit, ideo & miraculo. Sæpius quoque Pharisæi Domino dixerant. *Volumus à te signum videre*: verum quod fidem non haberent, miraculum quoque non habuere. Progrediamur & vlterius. Si falsi illi prophetæ Baalim adrauim vsque miracula à Deo suo postulantes exauditi non fuere: nec vos ô falsi Saranæ prophetæ, & incredulitatis ministri aliquando à Deo miraculum obtinebitis: proin & nolite dicere: *quanta audiuimus facta in Capharnaum.* in primitiua scil. Eccl. *fac & hic in patria tua.* eadem in nostra fiant Ecclesia. Nunquam flumina Syriæ miraculo aliquo Naaman à lepra mundare potuere; at solum flumina Iudææ, in qua verus Propheta Helisæus commorabatur: ita quidquid in vestra Syria & Ægypto sit, virtutis est expers, vnica Catholica est Ecclesia, vbi Iesus Christus, noster Helisæus residet, in qua miracula patrantur.

Matth. 27.
Matth. 12.
3. Reg. 18.

Christus in patria sua miracula non patrauit, quod nullus Propheta acceptus est in patria.

Verum quid te Domine præterea impedit, quo minus in patria miracula edas? Audiant curiosi rerum inquisitores, responsum ipse dabit, & simul rationem reddet: *quia nemo Propheta acceptus est in patria sua.* Sciebat scilicet fore, vt Nazaræi miracula in deteriorem partem interpretarentur, neue tanti, quam oporteret, ea facerent, deinde quod nullus vnquam apud ciues suos honorem aut nomen esset consecutus, aut

Prophe-

Prophetæ nomine appellatus. Sane ipsa patria semper despexit, quos alieni & exteri
Gen.40. sublimarunt. Ioseph à fratribus diuēditus est,
Exod.2. & Ægyptus eum ad summos honores euexit, Moyses à matre hiscellæ scirpiæ impositus in profluentem deiicitur, & ab aliena,
Num.12. Pharaonis scilicet filia, adoptatus educatur: irridetur à sorore, à suis persecutionem passus est, quin & parum abfuit, quin lapi-
Exod.17. dibus obrueretur; at summo apud Reges &
1.Reg.17.25. Principes Ægypti honore afficitur. Dauid à fratribus deicitur, à Nabal ciue suo contumelias & iniurias patitur, & interea Israelitides & virgines Hierosolymitanæ decem
Dan.5. illum hominum millibus anteponunt. Da-
Esth.7. niel & Mardochæus, quos non honores in
3.Reg.17. patria aliena consecuti sunt? Heliam Israe-
4.Reg.2. litæ prosequuntur: Helisæus à pueris subsannatur, & vterque apud exteros magni æstimatur. Hinc quoque factum est, vt nullum Christus in patria sua miraculum edere voluerit.

Christus in patria non edit miracula, ne personarum videretur acceptor.
Act.10.
Matth.22.

Tertia ratio forsitan hæc sit. Volebat o stendere non sese personarum acceptatorem esse, in patria nimirum, & non in aliis Judææ ciuitatibus, miracula operando. Hinc merito de eare Petrus Apostolus. *In veritate comperi, quia non est personarum acceptator Deus.* Idipsum quoque Herodiani affirmarunt, dicentes: *Magister scimus, quia verax es, & viam Dei in veritate doces, & non est tibi cura de aliquo, non enim respicis personam hominum.* O egregiam & diuinam sententiam! ô præclaram orationem, abesset modo hypocrisis! Idem etiam Job Propheta ait, licet multo apertius: *Deus non accipit personas Principum*; eodem vultu pauperum respicit tabernas, Regumq; turres, ac superba palatia. His quoque & similibus verbis
Iob.34. sanctus & ille laudabilis rex Iosaphat, Judices suos & regni præsides allocutus est: *Non*
2.Par.19. *est apud Deum nostrum iniquitas, nec personarum acceptio, nec cupido munerum:* ad cuius sinceritatem & integritatem vos, ô Judices velim respicere, & suum cuique ius tribuere, nolite muneribus & largitionibus corrumpi, sed æquali omnibus lance iustitiam administretis.

Desinite igitur temerarij & importuni diuinorum iudiciorum indagatores, contumelioſas hasce quæstiones proponere: Cur facit hoc Deus, & non illud? cur hunc fauore, illum odio prosequitur? neque enim personarum acceptor est: noluit ideo patriam respicere, ne hæc de eo haberi posset suspicio. Si dicatis hunc ab eo saluari, & illum reprobari ſcio fieri quidē posse: verum non ideo culpandus est, quod vel in beneuolentiam, vel seueritatem nimium propendeat; succurrit ecce æquali voluntate pau- 3.Reg.38.
perculæ viduæ Sareptanæ, & simul Naaman Syro Principi: denique tam facile respicit pauperes, quam diuites: quare si eum personarum acceptorem dicitis, iniuriam ei facitis. Verum & alias horum verborum expositiones proferamus: *Domine, quanta audiuimus facta in Capharnaum fac & hic in patria tua.* Toties namque grauiter olim peccatores illos obfirmatos puniuisti, cur non similiter hic in patria, in Ecclesia, tempore legis Euangelicæ agis? Quomodo olim te gulosos puniuisse audiuimus, quanta audiuimus ingluuiem à te flagella sustinuisse; ob vnius pomi morsum Adamum paradiso exegisti: propter pulmentum & lentis edulium Esau reiecisti: diuitem illum epulonem propter ingluuiem ad inferos deturbasti: Baltassarum regem comessantem interemisti. O iustitiam, ô prodigia! Cur non & modo eadem hic in patria, nostris temporibus, in Ecclesia tua, in hac vrbe Parisiensi, in gulosos istos carniuoros, Epicureos, comedones, lurcones, & Quadragesimæ transgressores supplicia intentas?

4.Reg.18.
Punitiones in gulosos.
Gen.3.
Gen.25.
Luc.26.
Dan.5.

Quanta vero ô Deus mirabilium opifex, audiuimus facta aduersus tot falsos Pro- 3.Reg.18.
phetas, & præsertim aduersus illos quadringentos, quos igne cœlitus ad Eliæ postulationem misso consumpsisti? adeo seuere olim prophanos illos Esau castigasti: perfidis Cain tam horrendam maledictionem imprecatus es: persecutores iustorū Pharaones mari rubro inuoluisti: impias & forni- Gen.4.
catrices Jesabeles à canibus lacerari passus Exod.14.
es: ducentas iam inde à temporib. D. Augu- 4.Reg.
stini hæreses contriuisti; grauiter, licet me- Punitiones
rito, hæresiarchas omnes hactenus puniui- in hæreti-
sti, & imprimis Arium, Lutherū, Caluinum, cos.

aliosque innumeros ; *fac & ea similiter in patria tua*, nostris scilicet temporibus, castiga quicquid adhuc hæresεon superest ; corrige Nouatores illos aut potius deformatores Euangelij ; castiga exemplariter, prodigiose, & iuste falsos illos ministros nisi resipiscant. Reuertamur igitur Capharnaum, atque iterum repetamus : *Quanta audiuimus facta in Capharnaum ?* Cum omnes vrbis huius angulos & plateas penitus intueor, Synagogam Judæorum in ea videre videor, in qua videlicet Christus Jesus tot miracula operatur : ac in Nazareth patria Jesu Christi, Ecclesiam Euangelicam intueri : quam vtramq; si diligētius inspiciamus, merito præstupore & admiratione dicere poterimus : Quanta Deus bone in perfida illa Synagoga operatus es miracula, hic & nonnulla modo in Ecclesia tua ; fuisti adeo liberalis in Capharnaum, & modo adeo parcus es in Nazareth. Quid vetat & alium hinc cōceptum elicere ? an non per hanc Capharnaum primitiua Ecclesia designari posset ? de qua merito dicere poterimus : *Quanta audiuimus facta in Capharnaum ?* in ea namque miracula plurima patrata sunt. Sanctus nempe Spiritus visibiliter cœlo delapsus est, Apostoli diuersis linguis loquebantur, mortui ad minimum iubentis nutum ad vitam redibant, gentes recenter ad fidem CHRISTI conuertebantur, ac mundus denique prodigiis & mirabilibus operationibus abundabat.

Capharnaũ Synagogã denotat.

Miracula cur tam multa in primitiua Ecclesia ?

Hæc porro omnia ad Ecclesiæ fabricam, & progressum, fideique argumentum erant necessaria : planta hæc, quóniam adhuc fragilis & tenera erat, visibili Spiritus sancti præsentia auxilioque erat fulcienda & confirmanda, nouoque miraculorum imbre riganda. Nondum abundabat oleum & lumen in magna illa lampade, non vsque adeo late sese extendebat : quamobrem Spiritum sanctum visibili forma descendere fuit necesse, vt fidei oleum adaugeret flammamque charitatis accenderet. Ecce vobis egregiam huiusce rei figuram. Magnus Propheta Elisæus in domo pauperculæ viduæ Sunamitidis, quæ non nisi parum olei habebat, in immensum idipsum fecit excrescere.

Cur Spiritus S. visibiliter in primitiuam Ecclesiam descenderit.

4. *Reg.* 4.

Gerebat hæc paupercula, Ecclesiæ primitiuæ typum, quæ visibili sponsi sui præsentia quodammodo viduata, parum olei, id est, fidei, (quæ per oleum in parabola de decem Virginibus denotatur) habebat ; ad quam cum Spiritus sanctus visibiliter, velut alter Elisæus descendisset, oleum eius aduentu in immensum excreuit. Appositε sane. Nam quemadmodum viduæ huic Sunamitidi sufficientia vasa non erant, ad oleum, quod Elisæus ad eam diuertens fecit excrescere, excipiendum, adeo, vt necesse habuerit eadem mutuo à vicinis petere ; sic & ipsa Judæa non satis fidelium, veluti vasorum, domi suæ habebat, cum ad illam Spiritus *Act.* 13. sanctus descenderet, vt fidei oleum exciperet : ita vt necesse fuerit à gentibus eadem mutuo petere. Hinc ; *Ecce conuertimur ad gentes*, dicebant olim Apostoli : perinde ac si dicerent : Desunt tibi, ô Judæa, vasa, quibus fidei oleum excipias : adeo namque illa multiplicatur & augetur, vt alia inter gentes vasa quærere necesse sit ; de quibus dictum est : *In omnem terram exiuit sonus eo-* *Psal.* 18. *rum.* O vere admirandum oleum, ô fidem, ô vasa ! Ecce porro & aliam figuram pene eandem. Elias ad viduam pauperculam in Sarepta Sidoniorum commorantem cum 3. *Reg.* 17. diuertisset, quæ parum farinæ habebat, eandem statim auxit & in immensum fecit excrescere ; *Et ex illa die, hydria farina non defecit, & lecythus olei non est imminutus.* Elias hic vmbra Spiritus sancti fuit, qui cum ad primitiuam Ecclesiam veniret, quæ nonnisi parum farinæ, id est, parum fidei, habebat, eandem auxit & amplificauit.

Quanta audiuimus ? quot igitur miracula in hac Capharnaum Ecclesiæ primæ vidimus ? Quater scilicet Spiritus sanctus, & quidem visibiliter descendit, primo in baptismo Christi : deinde in Transfiguratione, tertio ipso sacro Pentecostes die, Apostolis sese insinuans : postremo vero per ipsa, quæ quotidie fiebant miracula, Christus quidem *Matth.* 17. ambulat super aquas, mortuos ad vitā euocat, tempestatibus imperat, dæmones fugat, Solis in passione deliquium causatur ac terram moriens facit tremere. Nam quēadmodum

Spiritus S. quatuor modis in primitiuam Ecclesiam descendit.

Ioan. 1.

Act. 2.

dum

dum olim Samson moriens omnia, concussit; ac Philistæorum cœnaculum deiecit, cœnantesq; ruinæ inuoluit: ita quoq; Samson noster, Christus, moriens terram concussit, vt mundum vniuersum ruinæ quodammodo inuoluere videretur.

Miracula quæ per S. Petrũ Deus præstitit.

Quanta porro & qualia miracula ipsi fecere Apostoli? *Quanta audiuimus.* Princeps Apostolorum Petrus vnico verbo *a* claudum ab vtero matris facit ambulare, quin & *b* vmbra eius veniẽtis ægros obumbrans morbos depellit, *c* Angeli eum carcere educunt: catenæ & vincula instar stupæ in manibus eius franguntur: *d* paralyticum in Lydda sanitati restituit, ac Thabitham in Joppe ad vitã resuscitat. O res vere admiranda! Sanctus vero Apostolus Paulus longe maiora adhuc patrat: ad tertium vsq; cœlum sublimis *e* rapitur: carceri *f* miraculose eripitur: claudo ab vtero *g* Lystris pedum morum restituit: Pythonissam spiritu maligno *h* liberat: Eutychum *i* iuuenem ad vitam reuocat: naues in mari *k* Cretico naufragio eripit: viperam *l* in Melita insula edomat. An non hæc vere dici possunt miracula? & tamen duorum Apostolorum tantum sunt miracula: alia enim quis dicendo explicare queat? Atq; omnia illa in primitiua & nouitia Ecclesia contigerunt, hodie vero in nostra Nazareth paucissima fiunt huiusmodi: cum nimirum iam fides vbiq; terrarum disseminata sit, & radices per omnes orbis angulos egerit.

a Act. 3. *b* Act. 5. *c* Act. 14. *d* 3. *e* 2. Cor. 12. *f* Act. 16. *g* Act. 14. *h* Act. 16. *i* Act. 26. *k* Act. 27. *l* Act. 28.

Etiamnum hodie in Ecclesia fiunt miracula.

Sed ne quid nimis. Quid? Dicerene auderetis hodierna die nulla in Ecclesia miracula fieri? O modicæ fidei! ô stulti & tardi ad credendum: aperite modo oculos ac circumspicite, & videbitis omnia miraculis tam intra quam extra Ecclesiam esse plenissima. An non cœlorum illi motus, libratio illa terræ in medio aëris, ventorum impetus, fluxus ac refluxus maris, fulminum iacula, tonitruum fragores, vera nobis esse miracula videntur? Nequaquam, dicetis; hæc enim motu quæq; suo secundum naturæ ordinem, iuxta occultam naturalium causarum directionem voluuntur. Verum peto num certa illa directio, impetus ille ordinatus, & ordo, citra miraculum fieri queant? Iam quod à quinque annorum millibus hæc ita perdurauerint: quod elemẽta perpetuum inter se bellum gesserint, & nihilominus firma adhuc & indissoluta cõsistant, quod cœlestes illi orbes, cœlorumq; ordines semper voluantur, & tam diu voluti sint, idque citra vllum defatigationis periculum: an non omne miraculum videtur excedere? Sed vt ait August. *quia solita sunt mira non sunt.* Hæc quidem extra Ecclesiam; at intra Ecclesiam inferiora videmus. Hic scilicet mortuos ad vitam peccatores inquam, reuocari videbitis: hic ignem cœlo videbitis descendere, gratiam scilicet, quæ ignis quidam supernaturalis est: hic mille miracula in vnico Ven. Eucharistiæ Sacramento contingere. Sed diutius quam par erat, in domo viduæ huius Sareptanæ hæsimus, ad Naaman Syri palatium iam diuertamus: ac de gratiis gratum facientibus aliquid dicamus.

August. tr. 24. in Ioan.

Miracula quæ quotidie in Ecclesia fiunt.

Audiuisti iam ante ô rerum curiose, cur & quonam modo Deus huic prophetiæ donum, illi vero scientiæ elargiatur: cur miracula faciat in Capharnaum, & non in patria Nazareth. Vidua illa Sareptana hæc omnia ad oculum ostendit: ac princeps Apostolorum iam ante confirmauit dicens, *In veritate comperi, quia non est personarum acceptator Deus.* Alia iã & multo difficilior restat quæstio: Cur hunc nimirum Deus saluet, & illum reprobet? Cur Christianis me parentib. nasci permittat, qui me in fide doceant & instituant, salutisque meæ rationem habeant: alium vero quempiam inter Saracenos, qui Baptismi proinde Sacramento non tingatur, extra fidem viuat, ac sine confessione tandem moriatur? Hic profunda & pene impenetrabilis prædestinationis abyssus est: quamobrem, ne forte naufragium hic faciam, mare hoc nolim ingredi: verum Naamani huius tantum exemplo ostendam, hominẽ quacunq; demũ orbis parte nascatur, siue inter Scythicos, Sarmaticosque Getas siue inter Antropophagos, Gelonos & Barbaros, si damnationem eum incurrere contigerit, non Deo, sed sibi ipsi propriæq; nequitiæ asscribere debere. ô bonitas incomparabilis! Et sane verissimum est, nullam in mũdo creaturam existere, quocumque etiam loco

Act. 10.

In quacunque orbis parte quis nascatur.

sibi ipsi damnationē imputet.

loco nascatur, cui sufficientem ad salutem gratiam Deus, si modo debite ea vti velit, non elargiatur.

Habetis Christiani fidem, Judæi legem, vos vero gentiles saltem lumen & instinctum illum naturę, quibus omnibus, si vnusquisque vestrum in suo genere debite ac rite vti velit, non est dubitandum, quin Deus, quod ad salutem vestram deesse videbatur abunde sit collaturus & suppleturus, *Signatum est enim super nos lumen vultus tui Domine*: lumen, inquam, fidei super vos, Christiani: lumen legis super vos, Judæi: ac lumen naturæ super vos, Saraceni.

Exod.14. Peregrinemini mecum nonnihil, Auditores, ac in Ægyptum descendite: & videbitis

Psal.4. in exitu Israel de Ægypto, nube ignea populum ad terram vsque promissionis deduci: quam reuersa nihil esse aliud dixero, quam fidem, quæ cum per se obscura sit, & tamen certissima, nos peccato originali egressos, ad

Matth.2. beatitudinem æternam deducit: Properemus deinde ad extremos Orientis terminos: ac tres Magos stellæ ductu regnis egredi, atque in Judæam, Christum adoraturos, descendere contemplabimini. *& stella antecedebat eos.* quid per hoc astrum designari putatis? aliud nihil quam fidem ipsam, aut lumen aliquod naturale, si ita mauultis.

4.Reg.22. Transeamus inde ad limites regni Israel, & videbitis Josiam Regē libro legis Domini lecto vitam in melius commutantem. An non igitur lex ipsa, ô Judæi ad salutem sufficit? Vultis iā aliquid de lumine naturæ delibatum audire? Syriam petamus ac domum Naaman Principis ingrediamur: in qua pauperculam Israelitidē captiuam reperiemus, quæ herum suum incitet, impellat, adhortetur assidue, vt terra idolorum cultrice desecta, in Judæam secedat, vbi manu Helizæi, Prophetæ à lepra mundari posset: *Vtinam,*

4.Reg.5. aiebat *fuisset Dominus meus Naaman apud Prophetam, qui est in Samaria: profecto curasset eum à lepra quam habet.* Quænam tu es, ô captiua & serua? quamnam personam sustines? videris optime mihi lumen naturæ internum exprimere, quod à paganismo in captiuitatem redactum, animas lepra gentilitatis infectas semper existimulat, & animat, vt Syria gentilitatis relicta in Ecclesiæ Samariam se recipiant, vbi Naamanes Jordanem Baptismi intrantes, in eoque se lauantes, à lepra spirituali emundantur. Nulla igitur ratio subest Domine, vt tibi quis improperet, aut in quum te in creaturas asserat, cum omnibus in quacunque demum orbis parte degant, & commorentur, quidquid ad salutem necessarium est, abunde & cumulatissime subministres: *ita vt sint*, prout Paulus Apostolus ait, *inexcusabiles.* Certe Gentiles & ethnici, si minus ad salutem peruenitis, vobis ipsis adscribite, excusari enim non potestis: habuistis namque facem illam naturalem, cuius ope & auxilio Deum in creaturis agnoscere potestis. Quamobrem æquo animo perferte, si condemnemini, & conqueri desinite, sortemque vestram deplorate. Tu vero diuinorum iudiciorum quæsitor & perscrutator, amplius dicere noli, creaturas quæ in perditionem ruunt, à Dei perdi. Videte namque Angelos *a* in Sodoma, Mosem *b* in Ægypto, Danielem *c* in Babylone, Eliam *d* in Sarepta, Elisæum *e* in Sunam, Jonam *f* in Niniue, Christum *g* in Samaria versantem, Apostolos denique per omnes mundi angulos dispersos, vt animas ad salutem conuertant, inque viam veritatis reuocent errantes, venire autem detrectantes quodammodo cogant, & exstimulent. Anne igitur Deus perditionis nostræ auctor est? & non potius nos ipsi? ipse namque *vult omnes homines saluos fieri.*

a Gen.19.
b Exod.3.
c Daniel.3.
d 3.Reg.17.
e 4.Reg.4.
f Ion.4.
g Ioan.4.

Et sane tu es Domine, qui Paradisi cœlestis portas reseras, totus vt mundus omnesque omnino mortales eas subeant: tu, qui in crucis medio mori voluisti, vt infernales ianuas confringeres, aut potius obserares, atque ita ne damnaremur impedires, tu es scilicet Domine & non alius, qui fecisti omnia, quæ audiu mus: qui tot miracula in Judæorum Synagoga, tot prodigia in nouitia Ecclesia patrasti, & quotidie adhuc patras, verum vbi, quando, & quomodo tibi visum fuerit. Tu, qui gratiarum tuarum dona sine vllo personarum respectu elargiris: omnibusque hominibus sufficientia ad salutem media sine vllo discrimine distribuis.

Quæ-

Psal. 18. Quænam igitur Domine dementia, aut potius temeritas est, actiones tuas examinare, iudicia inquirere & perscrutari: iustitias denique tuas velle coarguere. *Iustus es Domine, & rectum iudicium tuum*: vt nihil quod opponatur queat reperiri. Quot deinde Domine nobis gratias, quot ad salutem media contulisti? Baptismum scilicet, fidem, & legem; tot Sacramenta & diuina mysteria, tot dona supernaturalia: adhęc sanctam crucem, sanguinem, mortem, ac merita denique tua. Hancigitur nobis gratiam, benignissime Iesu concede, vt gratia tua non aburentes sed ad salutem vtentes, te in hac vita colere & in altera laudare mereamur, Amen.

FERIA III. POST DOMINICAM III. QVADRAG.

Partitio.

1. *De vtilitate admonitionum.*
2. *De correctione fraterna.*
3. *De excommunicatione.*

Si peccauerit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te & ipsum solum. Mat. 18.

FIGVRA.

Exod. 23. PRæcepit olim in veteri lege Deus, vt quotiescunque quis in bouem aut asinum errantem, aut in quodcunque proximi animal per agros vagabundum incidisset, quamprimum ad possessorem reduceret, ne quid ei deterius contingeret, neve periculum aliquod aut detrimentum incurreret. Nec id quidem frustra: verum vt præceptum quod in Euangelio nostro continetur, eidem congruere ostenderetur. Idipsum enim hodie idem Dominus in Euangelio præcipit, præcipit, inquam, vt quotiescunque fratrem nostrum, & proximum, qui per animalia illa exprimitur per vitiorum deuia errantem, à virtutis via declinantem, & à Dei mandatis deflectentem viderimus, eiusdem saluti sedulo inuigelemus, fraternaque eum correptione corripiamus: eumque diligentissime seruantes, ad possessorem, id est, ad Deum, Regem eius ac Dominum, reducamus. Ecce paucis omnem pene Euangelij hodierni seriem & contextum. Vt porro aliquid super his, quod ad vestram vtilitatem, & ad maiorem Dei gloriam cedat constituamus, ad Spiritum Paracletum confugiamus, proque eius gratia obtinenda virginem matrem salutemus, dicentes suppliciter:

AVE MARIA.

Rogatus olim ab amico Philosophus Plato, quodnam ei gratum & acceptum obsequium præstari posset, respondit: Si quicquid in me vitiosum & indecens videris, liberrime arguas & reprehendas. Christiana reuera sententia: & næ ille mihi Christiano indignus nomine, ac fide destitutus videtur, qui reprehendentem vitia reprehendit, & castigantem defectus amice non amplectitur. Nam quemadmodum pictorum ille Deus Apelles omnium oculis expositum volebat, quicquid pingeret, vt omnes transeuntes libere si quos reperissent defectus, aperirent: ita quoque homines, ac præsertim Christianos, agere par est, vt ab omnibus omnino hominibus, vitam actionesque omnes inspici velint & dijudicari.

Platonis Apophth.

Apelles suã ab omnib. inspici & iudicari volebat.

Liuius Drusus eques Rom. cum propria virtute meritisque in rempubl. singularibus Tribunus plebis factus, palatium ædesque superbas iuxta Capitolium construere vellet, & architectus eo se articulo illas constructurum sponderet, vt omnium oculis clausæ forent, nulliusque conspectui paterent, ait: Quin potius si qua arte potes, ita eædem constrve, vt quicquid intus agatur, totius populi oculis expositum pateat: cupio enim actiones meas in propatulo esse, vt à populo Rom. inspici & iudicari queant.

Velleius Paterc. lib. 2.

Voluit Liuius Drusus domum suã omnium oculis patere.

Dicitur Alexander Macedonum Rex (& tantum dicitur) à familia & domo seruum ablegasse quod duodecim, quibus cum eo commoratus erat annis, nullum in rege vitium aut defectum quem reprehenderet, deprehendisset. Hinc discant Principes, omnes illos assentatores; & aulicos parasitos eliminare, qui tot lustris in palatijs degent:

Alexander seruum repellit qui duodecim apud eum annis fuerat.

commoratus, ac nunquam eius mores reprehendisset.

gentes, semperque eorum lateri adhærentes, nihil vnquam audent vel volunt reprehendere, sed eorum vitijs condescendentes, peccantibus applaudūt, & profundum quodammodo soporem inducunt. Non erat eiusdem cum hoc Alexandro conditionis Herodes Antipas: non tulit enim vocem illam clamantis in deserto, Ioannem dico Baptistam, qui eum de adulterio coarguebat, dicens: *Non licet tibi Rex habere vxorem fratris tui*: hoc naturæ legibus repugnat humanis: præter rationem est, Dei præceptis aduersatur: incestuosum est: sed nefandus sicarius diuinam hominis vocem gladio violenter interrupit. *Marc. 6.*

Sapientior longe Dauid fuit, qui ad castigationem Nathan Prophetæ, nonnisi lacrymando respondit, ac non nisi vnico quod inter medios singultus & fracta voce prodibat verbulo: *Peccaui.* Eadem animi æquitas in summo sacerdote Heli fuit notata, qui cum per Samuelem à Deo reprehenderetur, aliud non respondit quam *Dominus est, quod bonum est in oculis suis, faciat.* Ezechias item Rex graui castigatione ab Isaia propheta quod thesauros legatis manifestasset, ac diuitias vana quadam iactantia ostentasset correptus, benignissime ac placido vultu respondit: *Bonus sermo Domini quem locutus es*: peccaui, castiget Deus, ecce in flagella paratus sum. 2. *Reg.* 12. Exempla eorum qui correctionem fraternam in bonā partem interpretati sunt. 1. *Reg.* 3. 4. *Reg.* 20.

Discite igitur miseri homunciones ac plebeii, magnorum horum Regum exemplo fraternas correptiones in bonam partem interpretari, cum Vos frater delinquentes viderit, vosque similiter; quotiescunq; eum peccantem videritis, simili castigatione in eum animaduertere memineritis. Discite nequaquam indigne ferre, sed semper placide, cum actiones vestræ excutiuntur, cum effrenati affectus puniuntur, cum delicta vestra castigantur. Discite peccantibus ignoscere, ignorantes docere, delinquentes corripere, ac fraternas correctiones æquo animo sustinere. Hoc namque præcipit Deus, & hodierno Euangelio aliud non continetur: *Si peccauerit in te frater tuus vade, & corripe eum inter te, & ipsum solum.* Hæc eius summa est, ac velut compendium, aliud non complectitur, quam correctiones, excommunicationes, & censuras. De vtrisq; nobis hodiernam concionem instituam: ac primo de correctione, actum de censuris.

Primo igitur fraterna correptio insignis quidam actus religionis est, euidens pietatis signum, & verus Christianorum character: & sicut lex & religio charitatem erga omnes nos habere iubet: ita & proximum corrigere, eiusque errata reprehendere. *Vnicuique enim Deus mandauit de proximo suo*: vt scilicet vnusquisque proximi curam gerat, in eiusque commoda inuigilet. Nam quemadmodum, qui vere tutor dici & esse desiderat, præter quam quod in omnia pupillorum emolumenta debeat incumbere, prospicere etiam debet, ne quid detrimenti incurrant: ita nobis, si vel minimum religio nos tangat, omni ratione aduigilandum est, ne animabus, quæ sub tutela nostra sunt constitutæ, vllum detrimentum eueniat. Vnde bene olim in Deuteronomio præcepit Deus: *Non videbis bouem fratris tui aut ouem errantem, & præteribis, sed reduces fratri tuo.* In Exodo vero aliud mandatum simile propemodum reperitur vt scilicet asinus proximi qui in foueam inciderat, educeretur: aut qui sub onere fatiscens collabascebat, subleuaretur. Quid vobis, Auditores, omnia hæc animalia denotare videntur, nisi curam ac sollicitudinem, quam erga proximum, animal scilicet rationale, nos habere par est? Atque ita hos Ioannes Chrysostom. intelligere videtur, qui locum hunc interpretaturus tandem concludit: *si asinus collapsus subleuandus est: quanto potius tenetur homo hominem erigere, qui cecidit?* vere igitur fraterna correctio necessaria est, sine qua vita hæc mortalis difficulter admodum ducitur. *Eccles. 17.* *Deut. 36.* *Exod. 23.* *Hom. 1. ad pop. Antioch.*

Ante omnia vero mirum est, diuinum illum Platonem, qui tantum ad naturæ ductum vitam moderabatur, tanti fraternam hanc correctionem fecisse, eam mundo adeo necessariam duxisse, reique publicæ, adeo vtilem, vt in sua quam descripsit republ. aliquem ei locum assignauerit. Primo namque libro de legibus hanc constitutionem reperio, qua iubet, vt cum qui ob aliquod delictum, improbitatemque in carcerem coniectus est, optimi quique ciuitatis ac vitæ in- *Plato lib. 1. de legibus.*

tæ inculpatæ viri adeant, eique benigne ac magno cum affectu peccati turpitudinem ac delicti grauitatem ob oculos statuant, adque vitæ emendationem adhortentur. O vere egregium Platonem, & ob tam diuinas consuetudines introductas diuinum! Id vero quod Philosophus tam laudabiliter tamque diuine in suam rempubl. introductum voluit, Christus in Ecclesia etiam obseruari mandauit, *Si peccauerit in te frater tuus, &c.* Apostolus Iudas, vt præcepti huius vtilitatem animis nostris profundius imprimeret, insignem in Epistola Canonica metaphoram adhibuit: *Illos*, inquit, *saluate de igne rapientes*: perinde ac si dicere voluisset: Cum proximum vestrum, Christiani, peccantem videritis, quamprimum eum corripite, diligenter ei auxilium ferte, ac flammam peccati eius vestræ correctionis aqua extinguite: nisi enim peccato iam commisso quamprimum manum supponatis, recta ad ignem infernalem descensurus est: proinde vos veluti pij quidam Æneæ, Anchises illos ex incendio & peccatorum flamma educite. Quanto igitur affectu erga correctionem hanc fraternam nos duci par est, cum per illam animæ proximi in salutis portu constituantur? quamobrem nihil ea habere antiquius, eamque rebus cæteris anteponere debemus.

Insignis B. Iudæ Apostoli conceptus.

Allegoria. *Gen. 34.*

Ecce vobis præclaram in veteri Testamento allegoriam, quæ correptionem hanc eiusque effecta mirabili quadam ratione ob oculos ponit. Cum agrestis Esau multo stipatus equitatu, Iacob fratri suo obuiam procederet, Iacob tam subito & repentino casu consternatus, vt se suaque ab iniuria fratris quam frustra metuebat, defenderet omnem familiam armauit, eamque in tres turmas dispertiuit: in prima namque duas ancillas earumque filios constituit: in secunda velut in media acie Liam omnesque filios illius collocauit: at in extrema, quæ præsidij & valli totius exercitus loco erat, velut tutissima formosam Rachelem, filiumque dilectissimum Ioseph subsistere coegit: omnia scilicet potius amissurus, quam horum duorum iacturam subiturus: duo hæc pignora integra conseruare malens, quam cæteros omnes his amissis supersesse.

Quid hic aliud edocemur, Auditores, quam, quando peccatum, quod per crudelem & agrestem Esau designatur sese offert, non modo bona corpusque ipsum, sed ipsam etiam vitam, ad animæ nostræ per Rachelem figuratæ, ac simul proximi, per Ioseph filium designati, conseruationem esse nobis impendendam: cuius tanta habenda est ratio, ac si res nostra ageretur. In extremo nempe agmine, velut in securissimo ac tutissimo loco collocanda sunt cæteris quæ rebus anteferenda.

Si peccauerit ergo in te frater tuus. Non est hoc consilij modo, verum etiam præcepti: ad cuius obseruationem adeo astringimur, vt omnes omnino homines, ipsos etiam superiores, corripere & corrigere teneamur. Quid ais? Scripturis videris contraria loqui: tot enim locis aliud nobis præcipitur, vt: *Qui tetigerit montem, morte morietur*: Qui vel minimum in superiore suo erratum corrigere præsumpserit, morte afficiatur ac plectatur. Quin & Oza Aream Domini collabascentem sustinere ac tantum tangere præsumens, repentina morte punitus est.

Fraterna correctio præceptum est, non consilium.

Exod. 19.

2. Reg. 6.

Nihil est, teneor enim in conscientia superiores quotiescunque deliquerint corripere. Quidni? Teneor namque eos diligere: ipsa autem correctio fraterna dilectionis actus est, ergo sunt corripiendi. Argumentum est in forma. Quod pluribus exemplis & sactæ scripturæ locis insinuabo. Sanctus Petrus quamuis caput & vertex totius Ecclesiæ, ac simul summus Pontifex, tamen à Sancto Paulo Apostolo correptus fuit. Heli summus erat sacerdos; totiusque legis Mosaicæ caput, nihilominus paruus Samuel eum corripere ausus fuit. Dauid duorum regnorum, Israel scilicet, & Iuda Rex, à subdito acriter corripi sese non indigne tulit, sed præ compunctione clamauit, *Peccaui.*

Superiores delinquentes corripere tenemur.

Galat. 2.

1. Reg. 3.

2. Reg. 12.

Verum hoccine præceptum adeo rigidum est, vt omnes omnino peccantes corrigere & totum mundum tenear reprehendere? sunt proh dolor! tot in Italia Iudæi, qui tantas tamque horrendas in Euangelium blaspho-

blasphemias conuitiaque eiaculantur. Sunt tam multi in Gallia nostra hæretici, qui tantam in peccando libertatem induerunt. Tot meretrices ac prostitutæ libidinis fœminæ in magnis illis sunt vrbibus. An igitur omnes hos corripiendi, vitiaque eorum castigandi mihi obligatio incumbit? Nequaquã.

Præceptũ negatiuum & affirmatiuum.

Sed sciendum est, duo esse præceptorum genera, alia enim negatiua sunt & alia affirmatiua: illa semper & nullo non tempore obligant: vt, Non occides, Non furtum facies: numquam scilicet, quacunque etiam occasione oblata. Verum affirmatiua non adeo stricte seruanda sunt, neq; enim omni loco, omnique tempore parentes diligere aut proximo adesse tenemur: at tum cum sese occasio offert.

Correctio fraterna verborum suauitate lenienda est.

Neque etiam sufficit ipsos delinquentes corripuisse: verum id magno cum amore, dulcedine, charitateque fieri debet: non vero rigide, superbe, præfracte vel austere. Vnde Isidorus lib. de summo bono: *Qui delinquentem superbe vel odioso animo corripit, non emendat, sed percutit.* Et ecce figuras veteri testamento depromptas.

Ierem. 2.

Vidit olim Ieremias Propheta virgam vigilantem, quam ei Dominus ostendebat: ô virga, inquam Prophetica, cum te diligenter fuero contemplatus, emblematice mihi correctionem fraternam significare videris, quæ oculos habere debet: neque enim proximus impetuose, nec stupide, sed discrete, suauiterque reprehendendus est.

Figurę quibus fraterna correctio designatur.

Num. 20.

Tam grauiter olim Deus aduersus Mósem commotus fuit, vt eum terra promissionis exeluserit. Miserum! quid commiserat sanctus ille Propheta, vt tam rigide à Domino castigaretur? Dixerat illi nimirum Dominus vt petram Sinai tantum alloqueretur. *Loquimini ad Petram, & dabit vobis aquas,* sed Moses seuerius cum ea egit, diffidens enim verbis, baculo bis eam percussit. Ecce huiusce de qua agimus correctionis præsagiũ: Non vult Deus, vt erga peccatores instar petræ obduratos corripientes, duris, sed mollibus verbis vtamur: indigne ferens sc. cum seueritatis virgam adhibemus.

Ecce & aliud pro coniugatis mulieribus ac matronis exemplum. Abigail, vna de numero illustrium veteris testamenti mulierum, matrimonio cum stolido & emotæ mentis Nabal, licet opulento, quique semper vinum & crapulam redoleret, contracto, adeo tamen prudens, sapiens & morata extitit, vt nunquam ad iracundiam commoueretur, omnesque correptiones quibus maritum insolentem corripiebat, tam scite temperauit vt eas tempore debito & loco opportuno adhiberet. Cum enim quadam, inter cætera, die, coniunx Nabal musto plenus ac vino madens serius domum reuersus, præ rabie & ebrietate omnia commiueret, & ira exæstuans in suppellectilem sæuiret: Abigail ne verbum locuta, omnia modeste ferebat: sed mane cum iam crapulam edormisset, eum adijt, & data opportunitate corripuit, insolentiæque hesternæ grauitate ei ob oculos posita, eum ad saniorem mentem perduxit. *Diluculo vero cum digessisset vinum Nabal, indicauit ei vxor sua verba hac, & emortuum est cor eius intrinsecus & factus est quasi lapis.* Hinc discant vxores à coniugibus ad iracundiam excitatis, præque furore & rabie sæuientibus silenter ac patienter omnia sustinere: donec furor ille deferueat, ac donec vehemens illa rabies decoquat; & tum demum opportuno tempore turpitudinem illam vitæ, insolentiamque ob oculos ponere, & dissolutam illam agendi rationem arguere.

1. Reg. 25.

Pro mulieribus coniugatis moralitas.

Quemadmodum enim tormenta bellica cum exonerantur, si ex opposito lignum, ferrum, lapides, aut quid solidi habeant, omnia comminuunt, rumpunt, ac dissipant; at si in terram, virgulta compacta, aut saccos lana oppletos impetus tendit, irritus ictus est & eluditur: ita quoque si vos, ô matronæ, quando mariti domi veluti tormenta detonant, ira & passione inflammati, ex aduerso repugnetis, clamantes, vociferantes, ac præ rabie exæstuantes, si ferrum, & lapides improbitatis opponitis, omnia perditis, nunquã murum illum iracundiæ maritalis propugnabitis: at si ea vestra prudẽtia est, vt omnia tela in humilitatis saccum & lanam dulcedinis excipiatis, in vanum omnes ictus cedent

Simile.

cedent omnesque flammæ in fumum euanescent. Verum ad propositum reuertamur.

Ioan.20. Quam porro præclara est historia illa de Nathan Propheta, & quam multis mysteriis referta? docet enim nos illa, quonam modo magnorum peccata castiganda sint, ac quomodo fraterna iis correptio adhibenda. Propheta namque Regis aulam ad eius adulterium castigandum, accedens, hac ratione, sed sub parabolæ inuolucris latente, se in eius gratiam insinuauit, & sermoni viam parauit. Tristis quidam, Domine Rex, casus in vrbe contigit. Quis ille, ait Rex: *Duo viri erant, inquit Nathan, in Ciuitate vnius diues, & alter pauper: diues habebat oues & boues plurimos valde, pauper autem nihil habebat omnino præter ouem vnam parvulam, quam emerat & nutrierat, & quæ creuerat apud eum cum filiis eius simul, de pane illius comedens, & de calice bibens, in sinu illius dormiens. Cum autem peregrinus quidam veniisset ad diuitem, parcens ille sumere de ouibus & de bobus suis, vt exhiberet conuiuium illi, qui venerat ad se, tulit ouem viri pauperis & præparauit cibos homini, qui venerat ad se.* Iudica tecum itaque Rex quid ille commeruit? Indignatus autem Dauid, & acerbo illo casu perculsus, ait, Tantamne in regno meo indignitatem, tantam iniustitiam committi? Moriatur impius ille, auferatur ex hominum medio sacrilegus ille & iniquus inuasor, mille cruciatibus, mille tormentis omnibus denique suppliciis afficiatur. Nathan vero his à rege auditis, propriis eum verbis condemnare volens, ait, *Tu es ille vir, qui fecisti hanc rem.* Tu scilicet sceleratus ille es, diues ille, qui cum totum regnum solus possideas, & pulchertimas quasque mulieres, tibi in vxores acceperis: & Vrias miles pauperculus vnicam tantum ouem, fœminam inquam Bethsabee, habeat, eam viro eripere & violenter extorquere præsumpsisti, eius tu honorem & animam adulterio sceleratæ & effrenatæ concupiscentiæ volens satisfacere, interfecisti: quidnam igitur ob tam enorme facinus commeritus es Domine Rex? Dauid ita se constrictum & irretitum videns, & ore proprio condemnatum, oculis in cœlum sublatis, ac genibus in terram prostratis lugubri voce clamauit, *Peccaui.* Ego sum fateor, ô Propheta! ego sum impius ille & sceleratus, qui mille pœnarum genera, mille mortes, mille gehennas commerui: Ego sum, qui impium hoc facinus, ingens hoc delictum commisi, delictum illud sacrilegum, & infidelitatis plenissimum. Itaque *peccaui*, agnosco commissum meum, totoq; id vitæ tempore eluere lachrymis conabor, pro eo misericordiam supplex à Domino postulabo, pœnitentiam agam, animique amaritudinem demonstrabo.

Quomodo Nathan Propheta Dauidem regem peccantē corripuerit.

An non igitur dulcis illa Prophetæ reprehensio eiusque prudentia, ad rem opportune excogitata inuentio, ad Regi peccatū suum declaratum plurimum adiumenti attulerunt? si enim magna cum vehementia ac seueritate aggressus fuisset, nihil forsitan apud excæcatum & obfirmatum animum profecisset, sed capitis forte periculum, vitæq; non mediocre discrimen adiisset: vt Joannes Baptista, qui ingenti honoris Dei zelo magnaque animi contentione incestum Herodis Regis coarguens, nihil apud eum profecit, sed oleum & operam, ac deinde vitam perdidit. Ipsa igitur fraterna correctio cibus quidam est, qui dulci & suaui condimento parandus est.

Vnam adhuc, vestra bona venia, figuram mihi liceat adducere. Elizæus Propheta suaui spiritu, & tantum oscitando viduæ filium ad vitam reuocauit, quem Giezi puer ne baculo quidem admoto, eo producere non potuit, sese vt moueret. Figura quidem à me iam recenter excogitata, sed, quæ alioquin euidenter demonstret, peccatores, qui vere propter peccatum in mortem ditissimam inciderunt, cum comminationis baculo & seueritate, ne minimum quidem moueri & concuti possint: sola aura & suaui placidorum verborum spiritu à peccatis vitaque praua conuerti, aut è vitiorum sepulchro posse resurgere. Hac igitur ratione in fraterna correctione sese gerere oportet: magna, inquam, suauitate & modestia, inter te & ipsum solum. Verum si is, qui peccauit, postquam peccatum eius ab alio reprehen- 4. *Reg.* 4. Figura.

Hippocrates lib. 1. Aphor. Ecclesia visibilis est contra opinionem hæreticorum.

sum fuit, nihilo tamen minus obfirmatus perseuerat, beneque monentem procul à se reiicit: seuerius cum eodem agendum erit, & induendus rigor: extremis quippe morbis opportuna sunt remedia adhibenda. Si emendationem differat aut repellat, *dic Ecclesiæ.* Huc adsis ô Caluiniſta: hæc, quæso, verba iudicij tui lance pōdera, ac cum Christo Jesu sentire incipe, ille peccatorem, refractarium & corrigi nolentem ad Ecclesiam iubet deferri: at tu eam mihi inuisibilem, in occulto positam esse, ais, negas eam sensibus videri aut percipi, adeo, vt quonam loco sit, ignoretur. Aperte mihi Christus ad eam hic accedere præcipit, eidem loqui, eidem obstinatos illos denunciare mandat, *dic Ecclesiæ.* Domine Jesu vim à Caluiniſta patior, respondē pro me. Sed heus, Audi dicentem

Psal. 18. Prophetam: *In sole posuit tabernaculum suum:* quasi diceret, Thronus meus, Ecclesia mea, in propatulo est, palam videtur, instar solis splendet, tenebras odit, & à toto mundo cōspicitur. Non est igitur Caluiniſta, quod huic loco quicquam opponere præsumas; clarus quippe & manifestus est: neque enim par est de re tam aperta, ita visibili, sensibili, ac palpabili, ideam Platonicam effōrmare, merum ens rationis constituere, merum nihil, vmbram & phantasma quoddam condere: de Ecclesia penitus physica, sensibili, aliā metaphysicam, procul à sensibus remotam, à materia secretam, plenam conceptibus Mathematicis, punctis, lineis, zetis, nugis & apinis creare; ac ita deniq; hæc omnia constituere, vt non videantur. Nugæ meræ, blasphemiæ meræ: *dic Ecclesiæ:* quando ait, præsupponit eam Dominus visibilem; & accessibilem, cum ad eam nos mittit, vt eidem loquamur.

Matth. 18. *Sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus.* Ecce tibi hic gladium & fulmen excommunicationis, ecce potestatem & auctoritatem Ecclesiæ, Prælatis eiusdem concessam, quibus dicitur: *Quæcunq; ligaueritis super terram, erunt ligata & in cœlis.*

III. Capita Ecclesiæ duplici potestate polleant.

Hic igitur obseruandum est, duplicem Ecclesiæ Præsules & Antistites potestatem habere: primam quidem cum ordine Sacerdotali coniunctam, & eidem essentialiter inhærentem, potestatem scilicet peccata in Sacramento pœnitentiæ soluendi & ligandi: deinde vero potestatem Jurisdictionis, qua rebelles, refractarios & peruicaces, condemnare valent, & condemnatos iterum absoluere. Primam contulit Dominus

Discrimen inter excōmunicationem maiorem & minorem. Joan. 20. his verbis: *Quorum remiseritis peccata.* Alteram Matth. 18. *Quæcunque ligaueris super terram:* vbi notes velim, excommunicationem actum quendam Jurisdictionis esse, & eam quidem duplicem: alia enim excommunicatio minor est, alia vero maior. Minori quicunque condemnatus est, nefas ei est Sacramenta Ecclesiæ recipere, aut frequentare: at qui maiori innodati sunt, Sanctorum communione penitus priuati viuunt: minor Ecclesiæ ingressum non intercidit, nec templorum aditu arcet, nec sacris diuinisque officiis vetat interesse: at maior hæc aliaque multo grauiora damna causatur.

O miser, & infelix, ac vere deplorande peccator, qui hoc te tangi fulmine permittis? Impius Cain hac maledictione percussus, nihil deinde prospere gessit, sed quicquid aggrederetur infeliciſſimum habuit: Cham à patre maledictus toto vitæ suæ tempore errans, spectaculum fuit miseriæ & calamitatis, neue vnquam ad patris sui faciem videndam admissus fuit: Esau in paterna benedictione à fratre præuētus, profanus semper vixit, atq; infelici termino vitam concluſit. E quibus omnibus quantum mali calamitatisque excommunicatio pariat, facile coniici potest. Vix à Domino ficus illa Euangelica, si memineritis, maledicta fuit, quin statim arefacta emarcuerit, pristinumque virorem amiserit. Hanc ego te ficum esse dicam excōmunicare: qui quamprimum vt graui illa maledictione percussus es, radicum tenus exaresces, omniumq; virtutum & meritorum virorem amittis.

Gen. 4. *Gen. 9.* *Gen. 27.* Insignis conceptus. *Matth. 21.*

At hic nondum finis. Sunt alia infortunia, calamitatesque in quas excommunicationis fulmen hominem deiiciat. Ex Christiano te illa Turcam, Ethnicum & veluti Mahometanum cōstituit: *Sit tibi sicut Ethnicus & publicanus:* detrudit te illa cœlo, & infernali voragini immergit: Angelorum

Quid mali pariat excommunicatio.

lorum te consortio eliminat, ac dæmonum societati ac contubernio copulat. Audite, obsecro colluuiem malorum & miseriarum Iliadem, quas funesta hæc Pandora in excommunicatos inuehit. Arcet illos templorum introitu, ac sacris locis interdicit. Tunc, tunc, inquam, vos excommunicati instar Cain, erratis & vagamini, miserè à conspectu Patris æterni, & matris nostræ Ecclesiæ, militantis scilicet, exulantes & profugi.

Tunc instar Nabuchodonosor, per solitudinem locaque deserta, in bestiarum naturam degenerantes, ac tam sublimi regno, regno nimirum cœlorum, vel Ecclesia, si malitis, quæ regnum Iesu Christi est expulsi, eiectique, dispersi vt errones palantes, discurritis. Tunc non est, quod speretis templa vos subire, aut diuinis officiis sacrisque mysteriis interesse, aut in sacra terra posse tumulari. O triste exterminium! ô exilium vere deplorandum! audite exemplum. Imperator Theodosius Magnus à beato Ambrosio Mediolanensi Episcopo sacris interdictis, octo mensium spatio templi aditu prohibitus fuit; quod adeo ei graue & acerbum videbatur, vt, teste Cassiodoro, præ mœrore expirasset, si diutius in excommunicatione cum manere necesse fuisset.

Theodos. Imper. octo menses excommunicatus fuit.

Præterea, ipsa te excommunicatio Sacramentorum gratia & efficacia priuat, impedit, ne per sacros illos canales, diuinos illos aquæductus, aut potius sanguini ductus, per quos pretiosus Christi Iesu sanguis à primo passionis fonte ad intimum vsq; Ecclesiæ sinum, dimanat ac fluit, vlla in animas vestras gratia descendat. An non certo certius est, ô Philosophi, omnia quæ hoc inferiori mundo continentur, adeo ab influxibus, & motibus corporũ illorum cælestium dependere, vt si cælestem illum motum semel deficere contingeret, omnia elementa pessum irent.

Excommunicatio à Sacramentorum frequentatione arcet.

——*totaque discors*
Machina diuulsi turbaret fœdera mundi.

Quid ergo de anima dicendum est? an non illa à diuino illo motu influxuque supernaturali sacrosanctæ crucis dependet, qui nobis per septem Sacramenta, quæ in Ecclesia instar septem Planetarum colucent & resplendent, infunditur? Quid igitur miser excommunicatus agit, quid de eo fit qui omnibus hisce influxibus destitutus est.

Priuat nos communicatio omnium orationum & precum, quæ in excommunicatio Ecclesia funduntur meritis nos priuat. Nam omnium nostrum, qui in Ecclesia sumus, rationibus, merita & preces communes sunt: quotquot enim in Ecclesia fideles viuimus, vnius in Ecclesia velut corporis membra sumus; & ipse summus Pontifex, omnes Cardinales, omnes Episcopi, tot Monasteria Religiosis replera, tot solitudines Anachoretis refertæ, vniuersalis denique Ecclesia, tam in Gallia nostra quam in Hispania, Italia, Japonia, Indiis, Brasilia, China, apud ipsos etiam Antipodes tam in terra quam mari constituta; & quotquot vtraque polo fideles comprehenduntur, & totus demum orbis, pro nobis etiam nascentibus orat, & nobis, saltem de congruo, conuersionem ad Deum, vt Theologi loquuntur, promeretur. Vnde vates ille & Rex Dauid: *Particeps ego sum omnium timentium te.* Verum vbi excommunicationis fulmen in nos semel euibratum est, omnibus hisce thesauris orbamur, ac nudi penitus constituimur. *Psal. 13.*

Audite obsecro rem admiratione dignissimam, quæque nos ad solum excommunicationis nomen merito percellat. Consueuit ipso sacro Parasceues die Ecclesia pro Turcis, Iudæis, & paganorum multitudine, gentibusque in infidelitatis tenebris adhuc versantibus, Deum exorare, vt illos in misericordiæ sinum recipiat, & amplectatur, nulla excommunicatorum mentione facta.

O vere reformidanda excommunicatio, Per excõquot præterea in animam mala inuehere municonsueuisti? Tradit nos illa potestati dætionem in monum, & mancipia illorum constituit, vt diaboli po- in animas nostras pro libitu sæuire & effe- testatem rascere, quotiescunque voluerint, valeant. tradimur. Audite, rem exemplis confirmabo. Fornicatorem illum Corinthium, qui præter fas & nefas nefando nouercæ suæ concubitu sese polluerat Paulus Satanæ tradidit. Tantun- *1. Cor. 5.*

dem & Hymenæo & Alexandro fecit, de quibus scribit. *Tradidi eos diabolo, vt discant non blasphemare.* Quin & Origenes iam à mille quadringentis annis scripsit; *Per eos, qui Ecclesiæ præsident, Deus tradidit delinquẽtes in manibus inimicorum.* Quamobrem, Christiane, si excommunicationem non perhorrescis saxeus, petra durior æneus es, ac desperatæ salutis.

1. *Tim.* 8.

Excommunicatio nos sepeliri vetat.

C. Sacris extrau. de sepulturis.

Denique velut omnium malorum & miseriarum caput huc accedit, quod ipsa excommunicatio nos iure sepulturæ, exequiis, iustisque sepulchralibus priuet: neque enim par est eum, qui viuens mortalium consortio exclusus fuit, vllum cum mortuis commercium habere; sed consentaneum rationi videtur, eum, quemadmodum viuens à cæteris secretus fuit, ita quoque mortuum, communi fidelium sepultura carere debere. Hinc Joseph Patriarcha in vltimo vitæ articulo constitutus, fratres orauit, vt corpus suum in terram Chanaan secum asportarent, neve id inter prophana Ægyptiorum corpora in Ægypto relinquerent. Quo edocemur, excommunicatos & infideles non eodem cum Christianis & veris Ecclesiæ filiis loco, sed sepultura asini esse sepeliendos, & instar Saracenorum Ethnicorumque terra condendos: *Sit tibi sicut Ethnicus & publicanus.*

Quæ cum ita sint, fulmina obsecro hæc, Christiani, pertimescite, excommunicationis illa vos iacula terreant, iisdem vero sauciatos fugite, honorem iis nolite exhibere, eorum familiaritatẽ declinate, nullum cum iis sermonem miscete; imprimis vero cum ipsis hæreticis, qui excommunicati sunt & ab Ecclesia reiecti, Sacramentorum communione priuati, omnium orationum nostratum merito destituti, ac sepultura communi penitus indigni sunt.

Tu vero, Deus clementissime, qui nobis hodierna die præclarum hoc, & adeo necessarium, ac tanti momenti præceptum de correctione fraterna proposuisti, concede nobis gratiam, qua id magno cum animo, confidentiaque ac summa prudentia perficere, & ad effectum producere valeamus. Sunt, heu Domine tot in mundo peccatores, sed tam pauci, qui eosdem corripiant & peccantes coarguant. Toties offenderis & contemneris, tot in te blasphemiæ vbique locorum euomuntur, at nemo reperitur, Domine, qui causam tuam agat, ac honoris tui defensionem in se suscipiat. Non inueniuntur amplius Baptistæ, qui Herodes coarguant, desunt hodie Nathanes, qui adulteria Dauidibus ob oculos ponant. Nobis igitur hunc zelum, & hunc animum suggere, hocce, vt præceptum exequi valeamus: verum magna cum suauitate ac modestia, non aurem seuere, aut rigide; nullis prauis affectibus incitati, aut amaritudine animi inducti, sed charitate magna commoti. Si tamen hac nostra suauitate nihil efficere valeamus, præsta, vt eos Ecclesiæ tuæ denuntiemus, cui plenariam refractariorum excommunicatione castigandorum potestatem contulisti: qua nihil aut horribilius, aut terribilius, nihil timendum magis homini Christiano in hac mortali vita queat cõtingere. Quare ab eadem nos Domine defende, nobisq; gratiam elargire, qua semper in Ecclesia tua perseuerando, tam digne tibi in hac militanti Ecclesia seruire valeamus, vt mercedem in triumphanti percipiamus amplissimam.

FERIA IV. POST DOMIN. III. QVADRAGESIMÆ.

Partitio.

1 *Cor esse dandum Deo.*
2 *De cogitationum malarum incunabulis.*
3 *De verbis cordi operiq; consonis.*
4 *De traditionibus paucula.*

Populus hic me labiis honorat, cor autem eorum longe est à me. Matth. 18.

FIGVRA.

CVM magnus ille Assyriæ Rex Nabuchodonosor lecto reclinatus, variis cogitationibus agitatus insomnem noctem traduceret, ingentem subito statuam vidit, cuius caput aureum, brachia argentea, pectus Dan. 2.

pectus æneum ac pedes lutei erant. Sæpenumero profecto iugentem illum colossum mecum tacitus demiratus, aliud eum nihil esse putaui, quam fictam illam hypocrisin, quam hodierna die in Euangelij nostri tabella, Pharisæorum & Scribarum frontibus inscriptam depictamque videmus: populus namque hic hypocrita vastæ illi statuæ persimilis est: cuius caput ex auro solido compactum, lingua aurea, & aurifluas texens ex ore catenas: qui non nisi de Deo loquitur, vnicum Dei honorem spirat & sapit. *Populus hic labiis me honorat.* Caput igitur aureum est, sed pectus æneum, cor non nisi mera & sincera malitia, nefanda flagitia intrinsecus fouet anima: *Cor autem longe est à me.* Quicquid exterius apparet, aureum est, verba & sermones diuini, ac fucata agendi ratio; at interius adulterina sunt omnia; & sub auro æs vilissimum latet, æs inquam improbitatis. An non igitur statua illa hypocrisis est, magnitudine infinita & incomparabili. De cuius magnitudine plura vobis hodie dicere proposui, si paracletum Spiritum prius inuocauerimus, ac Virginem Deiparam salutauerimus. Igitur cum Angelo dicamus:

AVE MARIA.

I. Inter omnia creata potissimũ excellit hominũ cor. Nihil est quod magis Deum designet quam cor humanum.

Inter omnia, quæ summus ille rerum architectus ex nihilo condidit, & in mundi huius theatro spectanda proposuit, nihil est, quòd maiorem admirationem mereatur, aut quod sibi præ cæteris Deus seligat, aut complectatur ardentius, quam ipsum cor hominum. Hinc in Prouerbiorum libro inter omnia humani corporis membra & compages, hoc vnum præ cæteris sibi à dilecto dari postulat, *fili præbe mihi cor tuum.* Dein nihil est, quod magis ipsam diuinitatem repræsentet, aut propius ad Deum accedat, quam hoc ipsum cor. Quemadmodum enim Deus primus ille motor est, qui à nullo mouetur, & tamen mouet omnia; ita cor membrum illud organicum est, quod omnia quidem in microcosmo illo moueat & dirigat, ipsum tamen à nullo moueatur. Ac veluti Deus quoque prima & originalis causa est, qua ingens hæc mundi machina viuat, sentiat & moueatur: ita cor regulus est, qui paruo huic mundo spiritus tum vitales, tum animales suggerat & conferat. Quamobrem nihil est omnino quod propius ad Deum accedat, eique sit gratius, corde humano: quod infinitis propemodum exemplis in lege Mosaica declaratur.

Voluit sibi Deus olim sanctificari omne primogenitum quod vuluam aperiret in filijs Israel, tam de hominibus, quam de iumentis. Quod liquido demonstrabat, inter omnia sese membra cor hominis deligere, sibique illud offerri velle, quod nostrum primogenitum est, ac primum quod in nobis viuere incipiat: nam, teste Aristotele, cor est primum viuens & vltimum moriens. *Exod.* 13.

Votum vouit Iepthe Domino dicens, si tradideris filios Ammon in manus meas, quicunque primus fuerit egressus de foribus domus meæ, mihique occurrerit eum holocaustum offeram Domino. Quod aliud quoque documentum est, quo edocemur, integre cor nostrum Deo esse offerendum & immolandum, quod nimirum primum est quod in nobis vitam habeat. *Iud.* 11.

Celebris ille Rex Salomon lectum regium constituit, sublimem & superbum, in quo infinitis perfruebatur delicijs; quemque sexaginta fortes ex fortissimis Israel ad custodiendum ambibant. Ecce vobis in hoc lecto ad oculum ipsum cor humanum expressum, in quo si pacificus ille Rex Salomon, Deus inquam, requiescat, innumeras ibidem voluptates hauriet. Cor quippe regius lectulus est, conopæum illud sublime, in quo Salomon noster dormiat, à sexaginta semper fortissimis strategis custoditum. Vultis eos vobis recenseam, & nomine quemque suo compellem: occurrent primo decem Dei præcepta, ac totidem Ecclesiæ, quæ simul viginti constituunt: duodecim deinde fidei articuli, & octo beatitudines; ecce vobis quadraginta; septem mox sancti Spiritus dona, septem quoque Ecclesiæ Sacramenta, ecce quinquaginta quatuor; postremo tres virtutes Theologicæ, & tres SS. Trinitatis personæ, quæ eius beatitudinem explebunt; an non simul hi sexaginta fortissimos *Cant.* 3.

mos duces constituent! & an non vere regius hic lectulus erit?

Præcepit quoque Deus principibus & tribunis populi Israelitici, vt Arcam testamenti
Num. 21. in medio castrorum, velut in loco tutissimo, constituerent: quo ijs ostenderet, quanti cariſſimum hocce pignus faceret, vt omnia potius periculum & discrimen subire cuperet, quam Arcam ab hostibus diripi. Verum erat hoc figura, qua declarabatur, cor hominum præ cæteris membris à Deo diligi, & arctissime foueri: quod ipse in medio corporis, in medio scilicet potentiarum naturalium, collocauit, & in medio tot spiritualium militum, gratiarum nimirum, donorumque supernaturalium constituit. Quocirca non est mirandum, Deum, cum tantam cordis rationem habeat, tot id rebus munire & circumsepire, tot id custodibus circumcingere; præsertim cum ipsa in homine velut armamentarium quoddam sit & arx, in qua omnes thesauri, diuitiæ, armaq; spiritualia reposita sunt ac tanti momenti, vt illo perdito & expugnato, de tota hominis animæque salute sit desperandum.

Cum gentes vicinę, Machabæorum tem-
1. Mach. 1. pore, montem & arcem Sion inuasissent, muniuerunt eam muro magno & firmo, & propugnaculis validissimis: ita vt eum sibi in ciuitatem fecerint, armaque & escas in ea posuerint: spolia, quæ in ciuitate agebant, illic coaceruarent. Quo quid aliud designatur, ô homo, quam statim vt dæmones, gentes illæ barbaræ cordis nostri arcem quæ nobis penitus dominatur, inuasere; hinc eos animæ gratias virtutesque expugnare, & quicquid meritum nobis afferre potest diruere, euertere, ac dissipare: adeo vt lapis super lapidem, gratia super gratiam non remaneat, sed omnia miserum in modum destruantur. Hinc Salomon nos omnes exstimulat & adhortatur, vt omni custodia cor nostrum custodiamus; idque velut arcem animæ, arcisq; vmbilicum vndique communiamus, quo amisso & perdito, omnis nostra salus periculum incurrat.

2. Reg. 4. Cum ostiaria domus Isboseth purgans triticum in meridie obdormisset, sicarij domum latenter ingressi miserum Isboseth in lecto iacentem secundam inguina percussere, idipsum nobis euenturum procul dubio sciamus, si in lecto voluptatis deliciarumque stertentes, cordis ianuas non occludamus, per quas homicidæ, hostes nostri iuratissimi, mundus, caro, & diabolus in meridie, in medijs scilicet voluptatibus, intrantes nos obtruncant, & in pluma deliciarum misere trucidant. Omni igitur custodia custodiamus cor nostrum. Nam quemadmodum Deus præ cæteris hunc locum earum habet, ita quoque diabolus eidem omni ratione insidiatur, ac semper elaborat, quo eum expugnet & inuadat; modo enim eidem vallum quatuor ingentibus balistis & arietibus munitum obijcit, suggestione scilicet, delectatione, consensu, & opere ipso modo tres tantum bombardas opponit, verum priotibus non minus metuendas, cogitationes nimirum, verba, & opera.

De tribus igitur hisce bombardis hodiernam concionem instituemus: idque conformiter verbis ipsis Euangelij, in quo de corde, cogitationibus, de verbis & operibus agitur. *Populus hic labijs me honorat*, ecce verba, *cor Isai. 29.*
autem eorum longe est à me. Ecce cor, cogitationes & opera.

Quod ad primum igitur spectat, Thales II.
Milesius interrogatus olim, num Deus vl- *Laer. l. 1.*
lam scelerum nostrorum, actionumque peruersarum notitiam haberet: non operum tantum, inquit, sed etiam prauarum cogitationum. Diuinum plane in ethnico homine apophthegma, ac sufficiens, vt hinc Christiani & probi omnes tam malas cogitationes, quam ipsa opera discant fugere. Docet idipsum Isa. Propheta: *Auferte malum cogitationum vestrarum*, id est, ipsas cogitationes malas. Sunt enim illæ veluti furunculi, quas vbi semel domum nostram contigit ingredi, confestim ianuas magnis illis prædonibus, peccatis inquam, aperiunt: quæ animas infestant, diripiunt, & deprædantur. Ecce exempla.

Lucifer ille Angelorum olim princeps, ac Vnica co-
modo dæmonum coryphæus, vnicam solum gitatio ma-
in animum cogitatiunculam ambitionis, la ingens
qua similis esse Altissimo desiderabat, ad- malum
misit: & ecce confestim magnus ille prædo creat.

super-

superbiæ intrans, eum deprædatur, diripit, ac miseris casibus inuoluit.

Gen. 3. Primus mundi incola Adam nonnisi oculos in noxium illud ac vetitum pomum coniecit; & ecce magnus ille miles ac sicarius subintrat, & omnem ei iustitiam originalem aliasq; gratias infinitas diripit, aufert, & violenter extorquet, inque extremum exitium demergit.

Dauid Rex, conspecta tantum è solario pulchra illa Bethsabee, quæ sese lauabat, eiusdem quamprimum pulchritudine illectus & captus fuit: quin & eodem momento, quo furunculi illi complacentiæ & concupiscentiæ per oculorum fenestras cor eius ingressi sunt, nobiles duo latrones per easdem intrarunt, adulterium scil. atque homicidium; quæ tantam in domo eius stragem edidere, vt totum regnum Iuda pariter peruertere & euertere conati sint. O infelices igitur cogitationes ac multorum malorum seminatrices.

Illæ namque calamitatum omnium malorumque seminarium sunt, ac vitiorum fomenta: nam, vt Philosophi aiunt, *Paruus error in principio, maximus in extremo esse consueuit*, & paruum paruæ cogitationis initium, magnum sæpenumero peccatum producere. Venit mihi hic in mentem symboli, quod nobilis quidam, huius ætatis princeps Italico sermone insignibus suis inscripsit, *Ex parua flamma, magnus ignis.* Quod de primis cogitationibus vere quoque dicere licet: paruam scilicet cogitationis scintillam, magnum sæpenumero calamitatum, infelicitatumque excitare incendium.

Symbolum nobilis cuiusdã nostri temporis.

An non propter vnum iota Arianorũ hæresis ingens illud schismatis incendium excitauit, quod totam Ecclesiæ nostræ domum absumere, & flamma inuoluere nitebatur: ipsi namque Christum ὁμοιούσιον, id est, similis esse cum Patre substantiæ, Catholici vero eundem ὁμοούσιον, id est, consubstantialem Patri esse asserebant? An non quidam lapillus monte descendens ingentem illam Nabuchodonosoris statuam in frusta comminuit? quo nihil denotatur aliud exemplo, Auditores, quam lapillum quendam cogitationum, è peccati monte descendentem, sufficere, vt pulcherrima quæq; statua, perfectissima inquam, quæ in mundo reperiri queat anima, deiiciatur, & in frusta comminuatur.

Ariani propter vnum iota orbem terrarũ incenderunt.

Figura.

Dixisse te olim parabolam memini, Domine, qua id de quo modo agimus, non obscure innui posse putem, *Simile est regnum cælorum grano sinapis, quod minimum quidem est omnibus seminibus: cum autem creuerit, maius est omnibus oleribus, & fit arbor, ita vt volucres cæli veniant, & habitent in ramis eius.* Cæterum videor mihi Domine de parabola tua alium conceptum, haud incommode posse cudere, & quidem penitus contrarium, ac parodice dicere: *Simile est regnum inferorum grano sinapis.* Per regnum hoc, primam & exiguam adhuc cogitationem intelligo; quæ cum à se quodammodo nulla sit ac nihil, statim mirum in modum excrescit, ac magnam illam peccati arborem constituit, & in qua diaboli, volucres illæ rapaces, ac rapto viuentes, habitare consueuere. Quin & axioma, quod Philosophi dicere solent, *Nihil est in intellectu, quod prius non fuerit in sensu*; hic mihi liceat vsurpare, sed aliis terminis & verbis: nihil scilicet esse in anima, quod non prius fuerit in concupiscentia: nihil exterius opere ipso aut actione designari, quod non multo citius in cogitatione fuerit efformatum. Quocirca si opus ipsum improbum sit & iniquum, cogitationem infinitis partibus peioremesse, consentaneum est: modo & illud axioma verum sit, *Propter quod vnumquodque tale, & illud magis tale.*

Insignis conceptus.

Arist. 1. de anima.

Arist. 3. de Poste.

Quare suffoca in semente hanc improbam propaginem, ô homo! elide in tempore prauas hasce cogitationes, antequam excrescant, ac cursum improborum horum desideriorum siste. Occlude fores scelestis illis latrunculis, in extremam te alioqui perniciem pertrahent. Exemplo tibi sit insanus ille ac barbarus Pharao: qui, vt inimicos suos exscinderet & penitus extirparet, posteritatemque omnem deleret, paruulos omnes iussit interfici; è quibus quoniam vnicus Moses seruatus fuit, factum est vt sibi ipsi rex exitium attulerit. Ita quoque ad peccatum eluminandum, ac nefariam illam propaginem abolendam, paruulos eius in ipso ortu & primordio eneca, cogitationes ab

Prauę cogitationes initio repellendæ sunt.

Ezech. 2. Allegoria.

anima, quamprimum in ea nascuntur, expelle: ac diligenter aduigila ne qua subterfugiat, & inextincta maneat: sufficit namq; vnica, vt extremum periculum ac perniciem capiti tuo arcessas.

Insignis conceptus.

Impius ille tyrannus Herodes, eoque nomine potissimum notus, vt se in solio confirmaret, & a successione tutus foret, omnes paruulos etiam lactentes à bimatu & infra iussit interfici, adeo vt ne proprio quidem pepercerit filio. Eadem, ô homo, crudelitate sæui in teipsum, eandem generositatem ostende, atque ad conscientiæ statum & regnum conseruandum, eneca & obtrunca prauas hasce cogitationes, interea dum teneræ sunt, & lacte delectationis eas adhuc pascis; ac ne minimæ quidem parcito. Quod qui fecerint, beati ac ter felices à vate Regio proclamantur: *Beatus qui tenebit, & allidet paruulos suos ad petram*: per paruulos hos cogitationes adhuc crudas & teneras intelligi vult, quæ ad petram, quæ Christus Dominus est, (*petra autem erat Christus*) allidendæ & frangendæ sunt.

Matth.2.

Psal.136.

Hac porro sese ratione easdem expugnasse, gloriatur Augustinus, aitque se tum, cum cogitationes expugnare animum gestiebant & violenter irrumpere, ad crucifixi Christi pedes multis cum lacrymis prostratum, easdem repulisse, & ad petram hanc illisisse. Idipsum consilium insinuare mihi videtur & Salomon in Canticis, ait enim: *Capite nobis vulpes paruulas quæ demoliuntur vineas.* Per quas, nisi diuinans fallar, cogitationes subdolas & occultas intelligit, quæ vbi semel animæ nostræ vineam intrauerint, omnia vastant, perdunt & demoliuntur.

Cant.2.

Allegoria. *Exod.17.*

Cum populus Israël cum Amalecitis prælio decertaret, quamdiu Moses manus ad cælum extendebat, Israel vincebat; quando vero illas dimittebat, profligabatur, & Amalec superabat. Denotare hoc mihi videtur, Auditores, tamdiu animæ nostræ facultates in prælio, quod inter animam, Israelem inquam, & diabolum, satanam scilicet, quotidie pugnatur, victoriã habere, quamdiu cor nostrum & voluntas, quæ instar Mosis est, cogitationes intentionesque sursum erigit; nihilq; aliud q̃ Deum meditatur & cogitat: verum vbi easdem ad terram concidere contigerit, animam quoque profligari & debellari.

Refert Plinius, aquilam pullos ad solis examen prouocare consueuisse: eosque e iusdem radiis medio die opponere; quos qui oculo intorto & infracto intueri potuerint, educat, ac verum fœtum existimat; at si qui conniuent oculis, palpebrasque demittunt & solares radios, vehementemque illum splendorem declinant, ad terram deiicit, & adulterinos, supposititiosq; existimat, ac veluti indignos, qui inter tam generosam aquilarum progeniem numerentur. Ad eundem te modum agere par est, ô anima, aquilamque hic imitari: omnes namque cogitationes quas procreas, ad solis iustitiæ radios examinandæ sunt, & probandæ, & quas facem illam rutilantem intrepide & inconcusse videtis posse intueri, rectaq; ad Deum contendere, eas educa, nutri, & foue; bonæ namque sunt & generosæ: verum quarum oculi lippient, solem fugient, ac terram aspicient, eas deiice, eneca, occide, ad nihil enim sunt vtiles, sed indignæ quæ in anima commorentur.

Lib 8. Insignis conceptus.

Hactenus quidem de cogitationibus, iam ad verba veniamus, quæ conceptuum & cogitationum signa sunt, vt docti aiunt; per quæ etiam Deus vult laudari. Hinc Dauid: *Lab a mea laudabunt te*, non modo cor, & cogitationes, sed & os meum, lingua mea, oratione scil. vocali. Obseruat quoq; Ezechiel Propheta, quatuor illa animalia quę videbat, clamasse, *Sanctus, Sanctus, Sanctus*: quo signatur Deum etiam verbis à nobis laudari & ore nostro benedici velle: veruntamen vt cor verbis respondeat, nulla discrepantia inter cor & linguam, aut fucata quædam fictio reperiatur. Hoc scilicet Dominus noster in Euangelio in Pharisæis reprehendit, dicens, *Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe est à me.* Verbis egregiis lingua populi huius resonat, sed cor sinistra machinatur: cor multum à verbis discrepat.

III. Laudari Deus vult verbis.

Psal.62.

Isai.29.

Sæpius lingua tua, ô anicula, in templis orat & supplicat, & mens tua longissime foris procul à rosario, peregrinatur. Sæpius vtrumque

que oculum in libro defixum habes, ô filia & cor tuum amoribus occupatum est Quoties in templo oras mercator, & mens tua in officina versatur? Hoc nempe Pharisaico modo orare est, atque hoc est quod Euangelium hodiernum in Pharisæis reprehendit: *Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longe est à me.*

Deus quærit exteriora & interiora.

Non sufficit Deo illa exterior modestia: & gestus ille ad oculum apparens, cupit etiam interiorem animi attentionem. Erat in veteri Testamento tabernaculum exterius quidem pretiosis auleis coopertum: interius vero ignis continuo in altari collucebat, in quo mundissimæ victimæ Deo immolabantur. Quo denotabatur, mea quidem sententia, virtutes exteriores, qualis est humilitas, deuotio, aliæque infinitæ, non sufficere ad interius animi tabernaculum ornandum, si interius, in animæ nostræ altari, ignis charitatis continuo non ardeat, tum vt bona desideria, castæque cogitationes in eo offerantur, tum vero vt sancta proposita ibidem immolentur.

Hæc est illa pulchritudo, quam sponsus in dilecta demiratur, & deprædicat: *Ecce tu pulchra es amica mea: ecce tu pulchra es.* Quod D. Ambrosius ita interpretatur, & conuertit: *Ecce tu bona es amica mea: ecce tu bona es:* & mox quarto capite: *Quam pulchra es amica mea, quam pulchra es.* Non alia sane de causa reduplicationem hanc adhibet, quam tum ad interiorem tum exteriorem pulchritudinem designandam. Pulchra scilicet es, ait idem Ambrosius, verbis, & pulchra moribus: pulchra es bonis operibus exterius, & pulchra in anima interius, ait Glossa Lineatis. Pulchra es, inquam, operibus (nihil enim facis, quod non oculis meis sit longe gratissimum: (& pulchra verbis) neque enim sodales tuas filias Ierusalem, inuitare desinis, vt incarnationis meæ mysterium euulgent) vt interpretatur D. Thomas. Intelligas denique vtcunque volueris, semper inde efficies, animam quæ per sponsam hanc designatur, vt à dilecto suo Deo diligi queat, duplici pulchritudine enitere debere, interiore scil. quoad intentiones & cogitationes: exteriore vero quoad verba & pietatem extrinsecus declarandam. Ecce figuras, quot habere collibitum sit.

Præcepit olim Deus Arcam Testamenti, *Exod. 25.* in qua Decalogi tabulæ asseruabantur, intus Figura. & foris auro mundissimo cooperiri: vt declararet nimirum, animam quæ tabulas legis diuinæ, præcepta scilicet Dei inuiolate seruare desiderat, auro charitatis interius in corde, & exterius in ore effulgere oportere: illic cogitando, hic vero loquendo. Quid hic igitur de illis imaginum crucifixorumq; baiatoribus, ne dicam voratoribus dicendum est, qui sex horarum spatio eodem in templo labia quasi orantes mouebũt, oculos voluẽt, ludicros gestus efformabunt: qui vbi è templo domũ redierint, deteriores sunt diabolis, aliud nihil machinantes, quam vt proximum aliqua ratione & arte incautum circumueniant & decipiant? Non possum quin eos semper statuis Babylonicis conferam, quarum Propheta Baruch meminit, quę exterius quidem auro & argento coopertæ erant, verum interius, vt aiebat, à serpentibus erodebantur. Ita quoque hi exterius quidem sanctissimi esse, imo veri sancti, & diui atque aurei penitus & argentei videntur, cum reuera sint pessimi: non sunt fateor, homicidæ, de adulterio aut fornicatione ne minimus quidem apud eos est sermo, aliis non sunt scandalo: at interius serpentes, viperæ, echidnæ & dracones sunt, auaritiæ, ambitionis, vsurarum veneno oppleti, omnia virulenta sunt introrsum, ac præter praua desideria & impudicas cogitationes nihil apparet. Luculentus conceptus. *Baruch. 6.*

Erant antiquitus Æthiopum palatia splendida & magnifica, exteriusque luxum quendam regium ostentabant: quæ tamen à Mauris nigris inquilinis incolebantur: Iis palatiis hypocritas esse dico quam simillimos. Exterius namque nil nisi bonitatem, humilitatem, & patientiam præ se ferunt: cum illorum interiora non nisi Mauri, Æthiopes, ac nigerrimi diaboli inhabitent. An non meministis inter cæteras aues, quarum vsum & esum Deus populo suo olim interdixit, & cygnum numerari? nonne hoc mirum cuiquam videatur, cum præsertim cygnus auis sit pulcherrima, plumis instar niuis albentibus, ac cantus suauissimi? exterior, fateor, Alius non inferior.

forma peregregia est, ac plumæ plurimi fiunt: at caro eius atra est, saporis ingratissimi, palatoque omnino insipida digestuque difficilis. Egregium hoc hypocritæ, qui ab hominibus velut immundus repudiandus est, emblema est: exterior namque eius agendi ratio laudem promeretur, plumæque virtutum fucatarum & mentitarum omnium oculis placent, at caro eius interiorque homo sordent, & insipida sunt.

Quam multos hodie, Deus clementissime cygnos reperire est: quam multos nimirum Pharisæos: quam multos religiosos albis vestitos, cygnos veste, cygnos voce imitantes: quorum tamen anima hypocrisi deturpata est! Quam multi, proh dolor! Ecclesiastici sunt, qui niueis quidem superpelliceis exterius induti incedunt, quorum corda simoniæ fuligine inquinata sunt? Quot etiam mulieres reperire est, quæ albicantes & farina infectas comas gestant, quæ tamen eas natura instar mulierum per agros & deserta euagantium (Ægyptias nominamus) nigras habent, vt corui plumas? Tot deniq; orbe reperiuntur, qui coram hominibus sanctitatem quandam Angelicam induisse videntur, qui tamen in oculis diuinæ maiestatis diabolis longe sunt deteriores. Hic vos velim recordari eorum, de quibus in Euangelio legimus, qui licet dæmones è corporibus fugarint, res futuras prædixerint, voce Angelica verbum Dei promulgauerint, tantaque in mundo fecerint, vt Seraphini quidam mortales viderentur, à Deo tamen non obstantibus miraculis condemnati, & æterno incendio traditi fuerunt. Qui frustra clamabunt: *D. mine nonne in tuo nomine prophetauimus?* Erant hi veri hypocritæ, similes iis de quibus Dominus in Euangelio dicit: *Populus hic labiis me honorat: cor autem eorum longe est à me*, qui quidem Pharisæi vocem Iacob, at manus habebant Esau, ac veri hypocritæ erant: Exteriora enim tantum curabant: exteriores quasdam ablutiones & purificationes corporis spectabant, de interna nihilum laborabant: videbant festucas in oculis aliorum, ac trabes oculis propriis insidentes ne videbant quidem. Quotidie Dei mandata transgrediebantur, & ad naturæ legem viuere recusabant: & ecce hodie Apostolos reprehendunt, quod traditiones obseruati solitas non obseruent: *Quare discipuli tui transgrediuntur traditiones seniorum?* Ecce hic tertium concionis nostræ membrum, de operibus scilicet, idque occasione traditionum: in quo ad vos præsertim, ó hæretici, mea tela dirigentur, vos inquam traditionum hostes acerrimos.

Matth. 7 Pharisæi de exteriori tantũ erant solliciti.

Principio igitur statuendum est, duo traditionum esse genera: alias quidem, quas Apostolicas nuncupamus, & alias quas Ecclesiasticas. Illa sunt documenta quædam & obseruationes, circa viuendi rationem, aut doctrinam quas Apostoli ex SS Domini ore auditas, aut Spiritus Sancti inspiratione cognitas, scriptis non prodidere, sed viuo vocis oraculo Ecclesiæ suisque successoribus tradidere. Hæ vero sunt certa quædam doctrinæ capita, ad fidem aut vitæ rationem spectantia, quæ fideles diuturna quadam consuetudine obseruata approbarunt, ac continua serie & catenata successione in Ecclesia de manu in manum tradita, per multos annos inuiolate custodierunt: quæ tamen non ab ipsis Apostolis, sed ab antiquis Patribus profecta, diuturna successione ad nostra vsque tempora descenderunt: in eoque ab Apostolicis traditionibus discrepant, quod non a primis fontibus, Apostolis videlicet, neue adeo longe petita sint, sed vel à SS. Patribus, ab Ecclesiastica sanctione, vel summis denique Pontificibus, immediate originem ducant.

IV. Traditiones duplices sunt: Apostolicæ, & Ecclesiasticæ.

Ipsæ iterum Apostolicæ bifariam diuiduntur: aliæ namque meræ speculatiuæ sunt & rhetoricæ: quæ scilicet solum doctrinam & fidem spectãt: vt nimirum est, scire personarum in Sacrosancta Trinitate distinctionem relatiue fieri: Virginem matrem semper virginem permansisse: Christum Dominum eam Sacramenti Confirmationis, Ordinis, atque extremæ Vnctionis materiam instituisse, quam hodie in Ecclesia adhibemus: omnes hæ traditiones Apostolicæ primi generis sunt: nihil enim eorum apud Euangelistas scriptum reperitur.

Traditiones Apostolicæ duplices.

Aliæ vero practicæ, & ad mores spectantes: vt paruulorum Baptisma, aquæ benedictæ vsus,

ctæ vsus, ipsa Sacrosanctæ Crucis adoratio, imaginum & Sanctorum cultus, tonsura clericalis, Altarium consecratio, aliæque plurimæ. Quæ omnes traditiones Apostolicæ sunt, voce in Ecclesia relictæ, ac verbis traditæ, nec sacris literis expressæ.

Quomodo probetur traditiones.

Huic igitur fundamento, validæ propugnacula inædificabo: mihique credatis velim, multas traditiones Apostolicas esse, cum circa fidem, tum etiam mores, quæ in nullo Scripturæ loco, nec obscure quidem expressæ leguntur. In primis, Sacra Biblia verum & sincerum verbum Dei esse: Euangelium S. Matthæi, sanctum, authenticum, & canonicum esse: quod tamen, licet nullis id scripturæ verbis declarari possit, indubitate per traditiones acceptum credimus: vnde necessario fatendum est traditiones aliquas in Ecclesia esse. Deinde, quod paruuli baptizandi sint, ac sacro fonte tingendi, non vero grandiores, nullis scripturæ testimoniis ostendi potest: cum potius inde colligi queat neminē nisi credentem baptizari posse: quod in paruulis locum habere minime potest, quippe qui nondum credunt cum tinguntur: *Qui crediderit & baptizatus fuerit*, &c. nihilominus paruulos baptismo tingimus iam inde ab vtero materno: & vnde hoc nisi à sacris traditionibus profectum est?

Multa credimus, quæ nonē scripta non sunt.

Ecce tibi & alium ictum vehementem admodum ó traditionum hostis, quem, ne tibi traditiones esse, ad oculum demonstret, impedire nequeas. Scribit in Epistola ad Hebræos Paulus, summum in veteri lege Pontificem sanguine populi capita aspersisse: ac simul meminit lanæ & hyssopi, quorum omnium ne minima quidem in veteri Testamento reperitur mentio, licet diligenter id & accurate hæretici singula peruolutantes, quæsierint. Vnde hæc igitur hausisti Paule, Ecquis hanc te ceremoniam edocuit? Traditio est, Auditores, mera traditio est. Idem Paulus in Actis Apostolorum, ait dixisse olim in vita Dominum: *Beatius est magis dare quam accipere*, quod tamen nusquam in vllo Euangelistarum legitur: Ergo à traditione eum id accepisse dicendum est.

Hebr.1.

Actor.20.

Quid; nihilne igitur recipere vultis, nisi quod sacris literis aperte proditum est? cur ergo ait Ioannes multo plura Christum & dixisse & fecisse quæ non sint scriptis tradita. Audite vero, quid Paulus Thessalonicensibus scribens dicat: *State*, inquit, *ac tenete traditiones, quas accepistis siue per sermonem, siue per Epistolam*, item alibi: *sicut tradidi vobis præcepta, tenete.* Duobus annorum millibus homines in naturali lege degentes traditionibus vsi sunt, nullisque scriptis ea, quæ ad Dei cultum spectabant, comprehendebantur: nihil præter traditiones erat; & nouum tibi & peregrinum penitus, ne dicam ineptum, videtur, si, præter sacras Scripturas, multorumq; scripta traditiones al quas seruemus. O hypocritæ! similes plane vos estis Pharisæis: hasce traditiones quidem recipere non audetis, & tamen enormes & horribiles blasphemias, quibus similes nullæ vnquam auditæ sunt, admittere & laudare, imo credere non reformidatis; credere scil. Deum omnis mali peccatique causam & auctorem esse, Christum in cruce pendentem desperabundum ad Patrem clamasse: ac Virginem Deiparam à cæterarum mulierum conditione non differre.

2. Thess. 2.

2. Cor. 11.

Hæretici similes Pharisæis.

Hæc tuta conscientia, absque vllo remorsu admittere non timetis, cum tamen aquam lustralem, signi crucis impressionem, benedictionemq; omnem concedere non audeatis. O Hypocritæ, ó Pharisæi! Deum ore & verbis colere & honorare videmini, cor vestrum procul ab eo remotum est. Hos igitur Christiani cuitate, ac velut pestem teterrimam fugite.

Tuque Pater æterne, qui nobis esse contulisti, qui filium tuum vnigenitum ad nostri redemptionem in mundum descendere permisisti, quique nobis animam, qua in hoc mundo te honoraremus ac seruiremus, elargitus es: concede, obsecro, eam nobis gratiam, vt id sine fuco, sine simulatione, sine fictione vlla præstare possimus: da, vt cogitationes semper sanctæ sint, verba sincera, atque opera nulla contagione aut peccati macula inquinata. Denique vt & cogitationibus, & verbis, & operibus colamus, nec modo externa tibi agendi ratione instar Pharisæorum, sed interna simul honorem exhibeamus: idque tanta humilitate, fide &

sanctitate, vt quod merendi hic nobis materia extitit, idipsum, postquam debitum tibi in terra cultum honorem & obsequium præstiterimus: in supernis domiciliis gloriæ sit, nosque ad tui conspectum in æterna beatitudine perducat.

FERIA V. POST DOMIN. III. QVADRAGESIMÆ.

Partitio.

I. *De afflictionibus.*
II. *De Petri Ecclesiaque cœlibatu.*
III. *De socru Petri febricitante.*
IV. *De febri varia.*

Socrus autem Simonis tenebatur magnis febribus. Luc. 4.

FIGVRA.

2. Reg. 6. STATIM vt Arca fœderis à Dauide Rege à Cariathiarim in ciuitatem Ierusalem delata, in domo Obededom Leuitæ collocata fuit, plurimis eum, totamque eius familiam benedictionibus & fœlicitatibus cumulauit: *Et habitauit Arca Domini in domo Obededom Gethæi tribus mensibus, & benedixit Dominus Obededom, & omnem domum eius*, videtur hoc mihi figura fuisse eiusce rei quam in Euangelio legimus hodierno. Cernas hic enim Arcam testamenti, sacram, inquam, *Iesu Christi* humanitatem, Arcam Noë, quę nos omnes à damnationis diluuio tutata est: Arcam illã fœderis & reconciliationis, per quam Patri æterno reconciliati, in gratiam rediimus: veram denique Arcam; quæ quamprimum vt domum Petri, non quidem Leuitæ, sed Leuitarum, Sacerdotum & Apostolorum Principis intrauit: eam benedictionibus, fauoribus; gratiis, miraculisque compleuit. Enucleatius rem explicabo, postquam sanctum Pneuma inuocauerimus, ac Nympham illam Deiparam, cum Paranympho Gabriele salutauerimus. Simul igitur in genua prouoluti recitemus:

AVE MARIA.

I. Dictum Metelli.

Consul ille vigilantissimus, ac reipubl. studiosissimus Quintus Metellus, cui parem Roma vix habuit: cum Carthago à Scipione expugnata ac deuicta diceretur, omnisque idcirco populus gaudio ac lætitia efferretur: in pleno senatu nescire sese dixit, plus boni an detrimenti vrbis illius excidium reipubl. Romanæ esset allaturum: quoniam vt pacem restituendo profuisset: ita Annibalem submouendo nonnihil obfuisset. Video quidem, ait, per infidæ huius vrbis cineres & ruinam, nobis pacem ac rerum tranquillitatem partum iri: verum simul vereor, ne tam exercitato & indomito milite, Annibale scilicet, ac tam acri æmulo liberata, iuuentus nostra torpeat otio, ac deliciis indormiens in somnum resoluatur: eo namque sublato, qui iuuentutem in armis exercebat, bellis, tubarum clangoribus, laboribusque subeundis assuefaciebant ac populi Romani virtutem excitabat, fore auguror, eorum virtus & fortitudo otio ac voluptatibus reddita turpidior, deferueat & consenescat.

Appius Claudius vtilius esse dixit bella pace.

Eiusdem omnino opinionis fuit & Appius Claudius, magnæ quoque auctoritatis vir: cum plus emolumenti ac splendoris Senatui populoque Rom. bellis quam pace & rerum tranquillitate diceret accedere: otium namque quam negotium melius ei committi, ac potentia imperia agitatione rerum ad virtutem capessendam excitari, nimia quiete in desidiam resolui. Idipsum mihi post Romanos hos dicere liceat: tribulationum scilicet incendia, ac molestiarum turbines magis ad animæ salutem, quam Zephyros prosperitatum, auraque deliciarum conferre, quod liquido Deus olim ostendit, cum filiorum Israël hostes numquam radicitus voluit euellere: *Gen. 7.* sed semper eis aliquos rebelles ac seditiosos reliquerit, qui bellum mouerent, eorumque virtutem ac robur semper præliando exercerent: vt in Pentateucho ac Mosi libris sæpius videre est.

Docet nos idipsum & natura cum mundi machinam eiusq; generationes nonnisi bellis & dissensionibus, quæ inter ipsa elementa perpetuo sunt, videmus subsistere: adeo vt si vel minimo temporis spatio cum se mutuo in gratiã redirent, omnia quæ hic habemus aut rum vide-

Elementorum diss.

Mundi ruinam continet.

videmus pessum irent: ac frigida miscerentur calidis, humentia siccis, vnde non nisi ingens confusionis chaos esset emersurum. Quo reuera edocemur, animam sine tribulationum, quas Deus ei interdum immittit, impetu non posse subsistere: sed nihil illi aut vtilius aut commodius accidere posse. Hinc Propheta

Psal.118. regius: *Bonum quia humiliasti me*, quod Augustin. vertit: *Quia tribulasti me.*

Psal.9. Tribulationis vtilitas.

Hoc vero non nisi de seipso dixit Dauid: videamus quid de omnib. in communi Sanctis scripserit: *Latati sumus pro diebus quibus nos humiliasti: annis, quibus vidimus mala.* Paulus quoque Apostolus vas illud electionis singulari quadam ratione id insinuauit,

2.Cor.12. Deoque immensas egit gratias, quod sibi Angelum satanæ dederit, qui perpetuo colaphos ei impingeret, & hac ratione impediret; ne forte propter reuelationes, quas interdum ei Dominus immittebat, factus elatior, ab humilitatis tramite deflecteret: *Ne magnitudo reuelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ Angelus satanæ, qui me colaphizet.* Perinde est ac si dicere voluisset, inquit Ambros. Quoniam ad tertium vsque cœlum sublatus sum, & adusque paradisi interiora admissus; vbi vidi arcana, quæ non licet homini loqui: ne forte tantæ prosperitatis recordatio me insolentem reddat, aut arrogantem: Angelus tribulationis mihi datus est, qui me humiliet, affligat, ac tantum deiiciat, quantum me forsitan sustollere cuperem.

Allegoriæ.

Quemadmodum aquæ diluuii post multas tempestates & procellas, tandem arcam Noe in montibus Armeniæ collocarunt: adeo vt quo aquæ magis intumescerent, eo

Gen.7. arca nubibus redderetur vicinior: *Factumque est diluuium quadraginta diebus super terram & multiplicatæ sunt aquæ, & eleuarunt arcam in sublime à terra.* Ad eundem modum & aquæ tribulationum, quæ post plurimos toleratos labores & molestias, animas tandem in montibus cœlestibus sistunt: quo enim crebrius & frequentius insurgunt, eo & animæ propius ad cœlestem gloriam accedunt. Quam

Iob.cl. sublime, illæ Iob verum patientiæ exemplar euexerunt? duplo sane sublimius, quam eius opes & facultates erant. *Omnia reddita sunt illi duplicia.* Exclamem igitur, & vere quidem, sanctas tribulationes, ac vere diuinas afflictiones! vos namque peccatorum nostrorum virgæ & flagra estis, vos examina patientiæ, pietatis fomenta, vos vera prædestinationis indicia. Vos denique estis, per quas merita nostra excrescunt, & nimium quantum augentur.

Præclarus conceptus. *Marc.13.*

Scribitur in Euangelio: *Simile est regnum cœlorum fermento, quod acceptum mulier abscondit in farinæ satis tribus.* quod cum attentius mecum ipse voluo, tribulationes verum hoc fermentum esse comperio, quæ natura quidem acerbæ sunt, tres tamen massas faciunt fermentescere & augeri: castigant nimirum peccata, examinant patientiam, ac meritis augmentum tribuunt. an non hæc tria farinæ sata esse videntur?

Datur reactio in patiente.

Docent Philosophi quandam in rebus, quæ ab alio quid patiuntur, reactionem inueniri: adeo vt quantum agens natura eas destruere & perdere moliatur, tantum illæ vicissim ac reciproce è contra agant ad naturam suam conseruandam.

Hoc apertissime in anima locum habet: nam pro mensura qua tribulationes & afflictiones perfert, patientiam & meritum pro reactione opposita habet: ita vt patiendo promereatur, & promerendo simul patiatur. O vere egregiam reactionem!

Plus patiendo quam agendo promeremur.

Consolamini igitur qui molestiis variis obruimini, & afflictionibus vndique expositi viuitis: consolamini inquam qui tribulamini, & iniurias æquo animo toleratis: & hoc animis vestris penitus infixum hæreat, plus vobis patiendo, quam bene agendo meritorum accedere. Insolens hoc & nouum cuiquam videatur, quod tamen ita esse habere certo certius est. Ipsæ namque Domini Iesu Christi actiones, opera admirabilia quidem fuere, at si cum passione eius suppliciisque & cruciatibus quos pertulit, eadem conparemus, longis hæc interuallis operum merita antecedent. Admiramini eius ieiunia, labores, miracula, Euangelizandi ardorem, obstupescite, per me quidem liceat: at si passionem eius contemplemini, nihil in ea quod non summam admirationem mereatur, reperietis.

Suffra-

Dolores & cruciat⁹ vehementes quos natura humana perrulit.

Vix sudores hi, & luctæ præter modum graues præterierant, quin ecce noui eam rursus dolores in Ægypto sub Pharaone, quadringentorum annorum spatio diuexant. Extremi iterum cruciatus in captiuitate Babylonica sexaginta ipsis accessurunt annis; quibus misella ita afficiebatur, vt perpetuo fletu miserum suam sortem deploraret: *Super flumina Babylonis illic sedimus & fleuimus.* Calore quoque continuo exæstuat, quos enim ignes, quosnam ardores in conflagratione illa Gomorrhæa, quænam incendia tempore Eliæ cum cælitus ignis descenderet, sustinuit? Hem quamnam fitim? quamnam alterationem! cum trium annorum & medii spatio pluuia cœlo non cecidit! quam grauiter quoque in deserto laborauit? nisi enim è petra aquam Moses elicuisset, tota proculdubio interiisset; audi eius querelas: *Da nobis aquam vt bibamus, cur fecisti nos exire de Ægypto, vt occideret nos & liberos nostros ac iumenta sitis?*

Psal. 136. Gen. 19. 4 Reg. 1. 3. Reg. 17.

Luc. 2.

Misertus es aliquando miseræ illius Hemorrhoissæ, quæ iam duodecim annis fluxum sanguinis passa, omnem suam substantiam, & quidem frustra, in medicos erogauerat: Sed quanto magis deploranda, infelicis huius socrus fortuna, quæ quinque millium annorum spatio peccati originalis febri semper laborauerat, febri, inquam, adeo pestilenti, vt ad totum omnino mundum eius tabes & contagio permanarit: febri quæ sexcentos sudores, sexcentos dolores, sexcenta paroxysmorum genera excitarat: exilium scilicet, mentis cæcitatem, voluntatis deprauationem, concupiscentiæ infirmitatem, sexcentas ærumnas, mortem, damnationem, ac millies denique millena morborum genera. Quam vere de hac ægra natura dici poterat illud Prophetæ? *A planta pedis vsque ad verticem non est in ea sanitas:* iam inde siquidem ab Adam vsque ad vltimum posteritatis surculum omnia contagione, & morbo deprauata sunt, vnde non immerito vates ille & rex Dauid originalem hanc infirmitatem deplorat. *Et in peccatis concepit me mater mea.*

Isai. 8. Psal. 50.

Omnes modos qui

Consumpserat misella hæc omnem suam substantiam, sanitatis recuperandæ ergo, omnes artes adhibuerat, omnemque mouerat lapidem, vt morbo hoc posset liberari. Tot experta fuerat balnea, tot ablutiones modo natans in mari Rubro, modo Iordani sese immergendo, modo tot se victimarum, sacrificiorum & holocaustorum sanguine lauando: sed omnia frustra. At cum nec hac ratione sanitati locus esset, diæta opus esse videbatur; quam rigidam admodum sustinuit, septem scilicet annorum famem in Ægypto: aliam magis temperatam in deserto, quam sibi ipsi Moses indixit, quadraginta scilicet dierum; aliam item totidem dierum, quam Elias vltro assumpsit; & hæc quidem frustra. Adhibentur cauteria, ferramenta, aliaque diuersi generis remedia, quæ Chirurgia suggerebat. Venit deinde spiritus exterminans, magnus quidam artifex, & peritus, in vanum omnia. O pertinacem morbum! Mutat æger cœlum, egreditur Ægypto, quadraginta annis in deserto Sinai commoratur, suauissimo reficitur cibo ac iucundissimo, manna cœlesti, omnem ambrosiam superante: hinc in terram promissionis descendit. Non ideo tamen reliquit eam febris, sed pertinaciter ei adhærescit.

bus sanitati restitueretur, natura scrutatur. Exod. 24. Ioan. 3. Gen. 41. Gen. 17. Io. 5. Exod. 11. Exod. 15. Exod. 16.

Quid iam tibi faciendum restat, ô misera; ô afflicta? Inquire adhuc remedia, consule omnes peritos, ac vide, quid de hac tua ægritudine iudicaturi sint. Quot non illa medicos consulerat, Deus bone? Consuluerat nimirum Patriarchas, Prophetas, Reges, atque omnes omnino mortales, imo vero & Angelos. Hinc in persona afflicti Iob clamabat: *Miseremini mei saltem vos amici mei, quia manus Domini tetigit me,* amicos hic vocat Angelos, atque ita Patres omnes vnanimiter exponunt. Erat, erat ipsa, quæ iam in extremis constituta, ac morti proxima, per Dauidis os loquebatur: *Ostende nobis Domine misericordiam tuam,* adiuua me, & ab hoc me morbo libera; nihilominus tamen oleum & operam perdidit; ac persanari non potuit, donec ipsa Dei verbum produxit, quod hodie generi domum accedens, omnem penitus ab ea morbum abstulit.

Natura humana varios de morbo suo consuluit. Iob. 19. Psal. 84.

Designauit hoc nobis in Apocalypsi sua Ioan-

Ioannes, cum nobis fœminam duodecim stellis coronatam, & in partus doloribus cõ-
Apoc.12. stitutam describit: *Mulier amicta sole, & luna sub pedibus eius, & in capite eius corona stellarum duodecim: & in vtero habens & clamabat parturiens, & cruciabatur vt pariat.* Exprimitur hoc emblemate, Auditores, misera natura humana, quæ ex duodecim Patriarchis, duodecim Tribubus, aut duodecim, si malueritis, Apostolis grauida, cum Messiam hunc eniti & parere vellet, clamabat, gemebat, & continuis cœlum precibus fatigabat. Sed sumite iam animos, ægri, amplius nolite ingemiscere, consolamini in ægritudine vestra: ecce exoptatus aduenit medicus, summus ille artifex ac peritissimus chirurgus descendit, qui omnem languorem quamprimum depellet. Vnde August. *Tunc magnus de cœlo medicus venit, quando magnus in terris iacebat ægrotus.*

Quid sit domus Petri.

Quamprimum igitur vt verbum Dei in hunc mundum venit, & è virgine natum est, ac Petri domum intrauit: misera illa socrus, misera, inquam, hominum natura, persanata fuit. Sed **quænam est, obsecro,** felix illa domus, domus illa fortunata, quæ Dei filium hospitio meruit suscipere? Anne forsitan erit gloriosa virgo & mater Maria, in qua & apud quam nouem mensibus Dominus diuertit? quæ domus illa regia est, domus illa sancta. Vadimonium hic mihi præstat Da-
Psal.92. uid Propheta dicens: *Domum tuam Domine decet sanctitudo in longitudinem dierum.* An vero nostra humanitas est, de qua dictum est:
Ioan.1. *Verbum caro factum est & habitauit in nobis*; nostra scilicet humanitate. Et triginta tribus quidem annis Verbum Patris, hoc in mundo nobiscum conuersatum est, in altero semper, & in perpetuum nobiscum commoraturum: quod enim semel assumpsit, nunquam dimisit.

Domus egregia est mundus.

Quid etiam vetat, quo minus domum hanc mundum esse dicamus? Næ mundus domus est, & quidem amplissima. Montes namque eius, muri sunt; maria, aquæ ambientes; cœli, ipsi fornices, poli, bases ac fulcra; terra, pauimentum, quatuor elementa, atria inferiora; nouem sphæræ cœlestes, nouem diuersa habitacula in superioribus constituta. Sol & Luna hic sunt velut fenestrarum commissuræ; stellæ loco fenestrarum; Oriens, Occidens, Septentrio, & Meridies, quatuor late patentium portarum. An non igitur mundus domus est? an non in ea Dominus commoratus est, an nõ in eadem & mortuus, in eadem etiam sepultus? bene quidem hæc. An non sunt hæc omnis domus illa, in quam hodie Redemptor noster diuertit? Ecclesia igitur est domus, quam fundauit, & incoluit; quamque ipse domus aliquando nomine insigniuit: *Domus mea domus oratio-* Matt.28.
nis vocabitur. In hac domo facta sunt miracula, in hac, piscina & Iordanis sunt, in quibus paralytici curantur: in sola hac Sacramenta reperire est: deniq; in hac eadem domo, Petri socrus, depulsis febribus, sanitati restituta est.

IV.

Quotuplices febres sint secundum medicos.

Secundum hoc est concionis hodiernæ membrum: *Tenebatur magnis febribus.* Quid febres has aliud denotare putatis, Auditores, nisi peccata? quot enim peccatis anima grauata est, tot sese febribus putet distineri. Diuersa febrium genera medici constituunt: febres scilicet quotidianas, tertianas, quartanas, continuas, hecticas, quin & febres pestilentes. Febris quotidiana, gula est qua laborauit diues epulo; qua & deinde mortuus est. Vehementer hæc febris primum parentem Adamum, quamprimum vt creatus, in paradiso à Deo fuit constitutus, in-
Luc.16. uasit: in quam non alia de causa incidit, quam
Gen.3. quod crudum nimis ac nondum maturum pomum comedisset. Quin & pilosus Esau
Gen.25. grauiter eadem laborauit, cum propter vile pulmentum & lentis edulium primogenita sua diuendidit. Hac febri interiit Sodoma,
Gen.19. periit Gomorrha, ac circumiacentes ciui-
Ezech.16. tates hac eadem extinctæ sunt. Vnde Ezechiel vates: *Hæc fuit iniquitas Sodomæ, superbia, saturitas panis, & otium eius & filiarum eius.* Cæterum sicuti quotidiana illa febris facile in aliam mutatur; ita quoque gula
Gen.20. facillime in libidinem & Venerem conuertitur; ac facilis ab vna in alteram transitus est. Loth vino obrutus statim incestum passus est. Turpitudinem suam Noë, quam sexcentis annis semper texerat, ebrius ac tenu-
Gen.3. lentus detexit. Quin & quod longe grauius,

sæpenumero è gula in idololatriam deuoluimur: testes mihi sunt filii Israël, de quibus
Psal.72. scribitur: *Prodiit quasi ex adipe iniquitas eorum.* Quam grauiter igitur vos Hæretici, qui sacro Quadragesimæ tempore sine vllo respectu carnibus vescimini, & vos helluones & lurcones, qui indicta ab Ecclesia ieiuniorum tempora non seruatis, hac febri discruciamini?

Tertiana febris incõstantes denotat.

Tertiana febris, quæ non continuo vrit, sed alternis diebus redire consueuit, inconstantes repræsentat: qui hodie quidem bona facere proponunt, & cras propositi obliti, ad priorem viuendi rationem reuertuntur. Hi
Matth.12. sunt *arundines vento agitatæ.* Huiusmodi febri laborauit Pharao, item Achab; ille populum Israël à seruitute liberare cupiens, ac
Exod.9. nunquam dimittens; hic vero hodie sese coram Domino deiiciens, & crastino die ad priora scelera & iniquitates reuertens.

Quartana febri Luxuria venerea designatur.

Quid vero quartana vobis significare videtur? aliud sane nihil, quam luxuriam, & voluptatem carnis: prima namque dies eius, ipsa est cogitatio & suggestio; secunda, delectatio; tertia, consensus; ac quarta, ipsa operis praui executio. Quam multi, proh dolor, hac febri laborarunt? Non dico hic Magdalenã, taceo Samaritanam, prætereo mulierem illam in adulterio deprehensam. Eadem & Danidem inuasit; ac multo violentius Herodem Herodiadis amasium; septem
2.Reg.11. *Marc 2.* *Tob.3.* Saræ mariti eadem subito extincti sunt: duo
Dan.13. senes illi adulteri Susannam construpare molientes, misere eadem perierunt. Febris hæc quartana omnium grauissima est; quippe quæ diutiusculè durare soleat, & ægerrime recedat, teste Galeno lib.2.de diffic.feb. cap.50.

Continua febris auaritiã repræsentat.

Quid porro de continua febri dicemus, aut cuinam peccato eam assimilabimus? auaritiæ potissimum illa videtur conferenda. Nam cum aliæ febres per temporum interualla hominem inuadere soleant, hæc, vt assiduus & indiuisus comes, semper ei adhæresci̇t non enim adulter aut luxuriosus semper adulterium, vel actum Veneris reipsa committit, nec lurcones semper manum, semper licet animum, in patuis habent; at auaritia continua febris est, nulla non diei hora, noctu & interdiu, & vbique locorum, ac nullo non temporis momento, animas cruciat. Dines ille, de quo in Euangelio, semper in anxietate versabatur; semper solicitus & anxius erat, dicens: *Quid faciam? destruam horrea mea:* cuius sollicitudo & febris cum non quiesceret, audiuit tandem: *Stulte, hac nocte repetent animam tuam à te, & hæc quæ parasti, cuius erunt?* Hac eadem febri ita Iudas exæstuauit, vt præ molestia dormire non posset; an non vidimus eum intempesta nocte cum cohortibus & militibus hortum intrantem, triginta denarios vt lucrificaret? Sane totus, mihi credite, orbis hac febri infectus est.
Luc.12. *Ibid.*

Lenta febris acediam significat. *Matth.20.*

Per lentam febrim ipsi iam scitis desidiam & socordiam designari. Hac febri tenebantur illi, quibus vineæ Dominus in Euangelio ait: *Quid hic statis tota die otiosi?* Eadem etiam laborarunt filiæ Sodomæ & Gomorrhæ: quæ & interdum adeo in miseros mortales sæuiit, vt vrbes integras ac regna floreutissima extinxerit, vnde Poeta:

Otium reges, prius & beatas
Perdidit Vrbes:

Sunt vero & alia febrium genera, pestilentes scilicet & contagiosæ: ipsæ nimirum hæreses, quæ tam difficile curantur, vt multa animarum millia ab eadem potius fuerint extincta. O pernicioſas & damnosas febres! Vos vero miseri, qui ab iisdem torquemini, ad domum Petri diuertite, ad Ecclesiam properate; in ea namque verus medicus reperitur, in ea omnia febrium genera sanantur: Quamobrem eo vos conferte, si sanitati restitui vultis.

Tuque ô cœlestis medice, qui tot febricitantes sanasti, tot morborum genera curasti: tu, inquam, qui leprosos mundasti, claudos ambulare fecisti, energumenos à spiritibus immundis liberasti, paralyticos consolidasti, mortuos ad vitam reuocasti: tu qui hodierna die ad domum Simonis diuertens eius soerum grauiter febricitantem nouo sane miraculo sanitati pristinæ restituisti: tu qui summus medicus es, ac medicorum summus, nobis quoq; eadem infirmitate laborantibus propitius succurre. Exæstuat quippe anima innumeris febribus, ac misere affligitur: modo

modo gula, modo luxuria, & vt plurimum auaritia & discordia: tu vero omnes hasce, si modo velis potes auferre, & violentiam earum infringere, ac molestias tollere. Et, quemadmodum pia hæc tibi mulier sanitate recuperata, lecto surgens, sedulo ministrauit, ita quoque, benignissime medice, eandem à te adepti gratiam, vitiorum lecto, à febribus his liberati, surgentes, omnem tibi vitam impendemus, quo dignum hic nomini tuo obsequium & cultum; in cœlis vero laudem & gloriam exhibere possimus. AMEN.

FERIA VI. POST DOMIN. III. QVADRAGESIMÆ.

Partitio.

I. De gratia præueniente.
II. De Iesu fatigato.
III. De petente Iesu bibere.
IV. De causatione Samaritanæ.

Venit Iesus in ciuitatem Samariæ, quæ dicitur Sichar. Ioan. 4.

FIGVRA.

Gen. 29. CVm olim Rachel pecora adaquatura ad puteum venisset, forte fortuna, nihilque minus cogitans, Iacob ibidem obuium habuit; qui cum se consobrinum eius esse diceret, ei osculum dedit, simulque futuri matrimonii fundamentum posuit. Cum oculos in Euangelium hodiernum conicio; similem plane illic historiam reperio. Video namque in eo Samaritanam fœminam, quæ aquam hausturа, circa puteum, verum Iacob Iesum Christum, nec opinata offendit: qui cum se Messiam esse demonstraret, multis vltro citroque sermonibus habitis, ad spirituale cum ea matrimonium ineundum, eamque à peccatorum sordibus expurgandam, viam præparat. Res ipsa & materia iucunda est, ac benigna: quam vt pro dignitate deducere possimus, cœlestem opem, B. Virginis intercessione implorabimus, dicentes:

AVE MARIA.

I. Gratia præueniens.

Non iniuria mihi Theologi, Auditores ornatissimi, cum de peccatorum iustificatione, deque gratiis cœlestibus, quæ eam progignunt, disputant, de gratia quadam præueniente, vti nuncupant, mentionem facere videntur. Quam hoc potissimum nomine appellare consueuêre, quod opera nostra eadem præcedere; ac quodammodo præcurrere videatur: illa namque nos nihil minus cogitantes excitat & incitat, in vitiis nostris sepultos, ac veluti lethargo oppressos expergefacit, atque omnia denique merita præuenire consueuit.

Sexcentis illam locis in sacris literis expressam habemus; at euidentissime in mirabili illa Pauli Apostoli conuersione, de qua legimus: *Saulus adhuc spirans minarum & cædis in discipulos Domini, accessit ad Principes Sacerdotum, &c.* & mox mutato stylo, *subito circumfulsit eum lux de cœlo.* Quid porro lux isthæc aliud, quam gratiam præuenientem designabat, quæ nos per vitiorum abrupta abreptos circumfulget, densam oculis caliginem inducit, & cæcutientes in terram prosternit? Illa scilicet lux est, quam olim vates Regius à Deo postulabat: *Emitte lucem tuam & veritatem tuam: ipsa me deduxerunt & adduxerunt in montem sanctum tuum.* Act. 9. Psal. 43.

Tres illi Orientales Magi, cum inde ab extremis auroræ partibus Messiam natum adoraturi, in Iudæam descenderent, stellam ducem itineris habuêre, *Stella antecedebat eos.* Lucidum illud iubar, ac micans sidus, aliud nihil quam gratiam præuenientem denotabat: quæ instar astri lucidissimi opera nostra semper antecedit, nosque ad Deum in Ecclesia adorandum conducit. Figuræ quibus gratia præueniens designatur. Matth. 2.

Tres piæ matronæ, post Domini passionem, Hierosolymis cum aromatibus, vt vngerent sepultum, egressæ sunt: sed notat Euangelista, *id orto iam solo* contigisse. Per egressionem & profectionem piarum illarum fœminarum, peccatorum iustificatio exprimitur, qui post passionem, post peccatum nempe iam commissum, vbi Christus, vt Apostolus ait, iterum crucifixus est, Ierosolymis, id est, peccatis, aromatibus doloris, tristitiæ, contritionis, ac de peccatis Marc. 16.

pœnitentiæ onustis, egrediuntur, & Christum cum his Mariis quærunt & inuestigant: verum id orto iam sole gratiæ præuenientis, sine qua è peccatorum suorum vallo & muris egredi vix possent. Credite Psalmistæ dicenti: *Vanum est vobis ante lucem surgere; surgite postquam sederitis, qui manducatis panem doloris.* Ac si diceret, frustra conantur homines è Cymmeriis peccati tenebris emergere, si nondum lucidus ille gratiæ sol surrexerit, ac radios emiserit. Reuocate quæso in memoriam, quomodo Angeli Sodomam venerint, ac mecum perpendite monita, quæ Lotho eiusq; generis dedêre: *Surgite & egredimini de loco isto, quia delebit Dominus ciuitatem hanc.* Quid Angelos illos significare arbitramini, nisi diuinas inspirationes, & gratias præuenientes, quæ Deus peccatoribus elargiri solet, vt eos è peccato, quod per Sodomam denotatur, educat; indesinenter conscientiæ auribus inclamans; *surgite*, scilicet è peccatis, *& egredimini de loco isto*, loco adeo periculoso, & ad montem pœnitentię, in quo saluemini, confugite.

Psal. 126.

Gen. 19.

Statim vt Dauid duo illa horrenda pecta commisit, adulterium nimirum & homicidium, accessit eum Nathan Propheta, eiq; peccati grauitatem aperit, lacrymas doloris excutit, & ad pœnitentiam agendam inuitat. O Nathan, præterquam quod Prophetam te esse agnoscam, simul gratiam præuenientem denotas, quæ statim vt deliquimus, nos accedit, nobisque oculos aperit, vt peccati fœditate perspecta, eiusque animis odio indito ad pœnitentiam faciendam prouocemur. Desuntne igitur figuræ, quibus quid gratia præueniens sit, & quomodo semper opera ac merita præueniat, & antecedat explicemus.

2. Reg. 12.

At nihil est meo quidem iudicio, quod magis illam ob oculos ponat, quam Euangelii hodierni historia, in qua non ipsam gratiam, sed omnis gratiæ auctorem; non aliquam stellam, sed solem ipsum; non aliquem Angelorum, sed ipsum reuera Deum; non Prophetam, sed Christum, Regum ac Prophetarum omnium Regem; fœminam, fœminam inquam peccatricē, & Samaritanam videmus præuenire, conuertere; eamque inducere, vt hydria peccatorum relicta, in Sichem ciuitatem velut in locum pœnitentiæ se recipiat, ibique laudes eius deprędicet. Historiam autem aggrediamur; *Iesus autem fatigatus ex itinere sedebat sic super fontem.*

II.

Scribit ecce Ioannes Euangelista, Redemptorem Samaritanam hanc, quæ non vsque adeo probatæ vitæ erat, sed adulterio inquinata quæque iam quinque maritis iuncta fuerat, ac modo in alterius lenocinio viuebat, conuertere volentem, Sichem Samariæ metropolim, ac regni Israëlitici olim sedem, accessisse, adq; puteum venientem, qui haud procul à ciuitate aberat, ex itinere defatigatum, super eum sedisse. Quid audio, Catholici, videte Seruatorem nostrum hic defatigatum, videte iuxta puteum prostratum, & sub graui peccatorum vestrorum onere fatiscentem.

Sichem Samariæ metropolis.

Christus ex peccatorū pondere defatigatur.

Videte, obsecro, vastum illum Atlantem, humeris suis totam mundi machinam sustinentem, & hodie sub scelerum vestrorum pondere succumbentem. Præuiderat id olim Dauid vates, cum de sese vaticinans, ac sortem suam deplorans, ait: *Sicut onus graue grauatæ sunt super me.* Hem, ait in Propheta Deus, quam graues sint iniquitates tuæ, peccator, quam ponderosa sunt peccata, iam defatigatus sum, eadem, à primo natiuitatis die, vsque in Samariam, sustinendo & portando: si vlterius me procedere necesse sit, certissimum est sub onere me exspiraturum, idque in monte Caluariæ.

Psal. 39.

Videte magnum Patriarcham Iacob, iuxta puteum reclinatum, magnam scalam crucis admirantem, quippe quæ vna parte cœlum Angelis gloriam communicando; altera vero terram, homines iustificando tangebat.

Gen. 29.

Videte hic miserum Ismaelem, Ægyptia ancilla, natura scilicet humana prognatum in desertis Samariæ siti morientem: *Fatigatus*, inquit Augustinus, *erat, vt verum sese hominem, ac humanis subditum miseriis demonstraret.* sed, *fatigatus ex itinere.* Contraxit hanc defatigationem ex longo & duro itinere, quod nostri quærendi ergo suscepit. Videte hic magnum illum viatorem, qui olim summo cœlo egrediens, *Exultauit*

Gen. 21.

Psal. 38.

tanta vt gigas ad currendam viam, iam prostratum ac lassum, ne pedem quidem mouere valentem.

Videte hic bonum illum pastorem, qui nonaginta nouem ouibus in cœlo relictis, vt centesimam in mundi huius deserto quæreret, tantum itineris confecit, & tamdiu per deuia, & auia, locaque confragosa quærendo errauit, vt ad puteum iuxta Samaritanam sederit defatigatus.

Audistin vnquam, ô anima, Redemptoris tui itinera & expeditiones? nunquam tecum ipsa labores eius & molestias, quas vt te quæreret, & ad ouile, id est, in cœlestia habitacula perduceret, subiuit? Arrige aures, *& audi filia & vide.* Imprimis itaque; *A summo cœlo egressio eius*: è cœlo descendit in terram, inde in virginis vterum, ex vtero in præsepe: cumque te illic non reperit, descendit in Ægyptum, in qua te septem ipsis annis quæsiuit: rediit deinde in Iudæam, ac mox in Palæstinæ sese solitudinem contulit, in qua te quadraginta diebus quæsiuit. Hinc egressum eum hodie in Samaria videas iuxta puteum ex itinere defatigatum sedentem reclinatum, ac præ labore pedem mouere non valentem.

Quænam igitur, Domine, mea erga te obligatio est: at maior sane eadem erit, si vlterius adhuc & longius procedere disponas, vt me errantem ouiculam inueniat: quoniam alia tibi & grauior facienda restat via. Quid? tene, tam cito Domine Iesu, defatigari, cum vix medium itineris confectum sit? Dixere olim Eliæ Prophetæ ex itinere defatigato, ac sub vmbra iuniperi reclinato, Angeli: *surge, comede, ambula, longa tibi restat via*: Cum non idipsum, O Angeli, hodie Christo Redemptori meo dicitis? videtis namque eum iuxta puteum sedentem: dicite ergo confidenter (Dominus enim vester est) *Surge Domine, bib & ambula, longa tibi restat via*: ad montem oliueti adhuc tibi procedendum est, in quo adeo defatigaberis vt sanguinem simul & aquam nouo quodam sudandi modo è corpore tuo profesurus sis. Hinc per omnia Ierosolymorum compita, per omnia Principum ac Pontificum palatia discurres; è quo discursu & itinere adeo exhaurieris, & eneruaberis, vt cruci ferendæ vix vires tibi futuræ sint: neue hic laboris tui exitum habebunt, ad montem vsque Caluariæ, & ad vsque crucem properandum est, in quo ita elumbatus eris & exhaustus, vt præ lassitudine fis exspiraturus: quin & vltra crucem procedere necessum erit, & etiam post mortem ad sepulchrum scilicet, ad limbum, ad purgatorium, **ad ipsos vsque inferos.** O labores inauditos, ô itinera insuperabilia! *sedebat fatigatus ex itinere*, humi prostratus iuxta puteum iacebat, omni humano solatio destitutus. Fierine potest, ô cœlum, ô terra, Creatorem ab omnibus creaturis suis ita derelinqui?

Abigail Dauidi in deserto commoranti cum commeatu rebusque ad vitam necessariis, occurrit, eiusque quidquid haberet, vltro obtulit. Angeli Eliæ miserti, ad eum accessere, eumque consolati panem & aquam ad corporis sustentationem obtulerunt: Abacuc propheta Daniel in lacum leonum in Babylone cõiecto cibo dato succurrit. Et Christus vnigenitus Dei filius, & Prophetarum omnium Deus a cunctis derelictus est, omni humano solatio destitutus, ærumnis & doloribus saturatus. Herodes illum adhuc inter arcta conditum præsepia vagientem è medio eripere machinatus est, diabolus in deserto eum tentaturus est aggressus: & ecce Samaritana eum hodie coarguere etiam satagit; *Et ecce mulier Samaritana.*

Christo igitur ex itinere defatigato ad puteum sic sedente; ecce mulier Samaritana, vrbe ad hauriendam aquam egressa, ad eum conuertitur. O rem admirabilem! Sampson cum in terram Philistiim, amore puellæ captus, descenderet; leonem in via rnuentum suffocauit, ex cuius mandibula, quod vere mirabile, fauus mellis prodiit. Eodem prorsus modo hic videmus contingere; Christus enim in Samariam, animarum amore captus, descendens, siluestrem leænam obuiam habens, Samaritanam inquam, eandem in peccatis suffocat, omnia eius vitia enecat; deque ore illius suauissimum mel, laudum scilicet encomium producit.

Rebec-

itinera Christi & actus.

Psal. 18.

3. Reg. 19.

Christus ab omnib. derelictus est.

2. Reg. 25.

3. Reg. 19. Dan. 4.

Matth. 2. Matth. 4.

Figura. Iudic. 14.

Gen.24. Rebecca olim ad fontem nec opinato veniens, felici sane omine Abrahæ pastori occurrit, qui eam heri sui filio Isaac quam primum despondit. Hodie porro videmus Samaritanam, ad hauriendam aquam properantem, & nihil minus quam de salute cogitantem filio Dei, fausto profecto auspicio, occurrere, qui eandem à vitiis vitæque prauitate conuertit, sibique in sponsam selegit, Ose.2. *Desponsabo te mihi in fide.* Notate hic obsecro gratiam præuenientem, quæ nos vltro semper præuenit, ac merita nostra præcedit, Samaritana hoc ne somniarat quidem nedum commerita erat.

1.Reg.10. Saul humili prognatus stirpe, & in montibus educatus, nullis meritis aut diuitiis ornatus, asinas patris sui quærendo in Re-
1.Reg.16. gem Israel coronatus est: adeo vt Deus eum ideo quæsitum misisse, vt ad coronam deinde eucheret, videatur. Dauid ouium pastor, nihil vnquam quoque meritus fuerat, aut nunquam antea ad regiam dignitatem aspirarat, & ecce Deus nihil minus cogitanti
Psal 77. regnum Israel pure & sincere decernit: *Et de post fœtantes accepit eum*, quæ sane magna diuinæ bonitatis sunt indicia. vnde Psalmo-
Psal.112. graphus: *Suscitans de terra inopem & de stercore erigens pauperem, vt collocet eum cum principibus.*

Sunt hæc manifesta gratiæ præuenientis argumenta, quæ sine vllo meritorum intuitu nos è vili paupertatis originalis humilitate ac luto educit, vt deinde ad solium gloriæ cœlestis subleuet. Verum his relictis ad puteum accedamus, ac diuinum illud colloquium quod Redemptorem inter ac Samaritanum habitum est, audiamus.

III. Christus primas loquendi partes suscipit,
Leuit.6. dicens, *Mulier da mihi bibere.* Ecce primum aditum, appellationem, ac insinuationem, quam gratia præueniens peccatorum auribus, cordibus, & animis instillare consueuit. Deus igitur primo loquitur. Præclarum huiusce rei in sacris litteris indicium & figuram videre est. Præcepit olim in lege veteri Deus, vt Sacerdotes summo mane strato surgerent, atque in templo sacrum ignem accenderent, sacrificiaque pro vniuerso populo offerrent. Alibi quoque Prophetas tempestiue surgere, ac summo mane ciuitatem circuire voluit, vt populum ad conuersionem, pœnitentiamque pro peccatis faciendam adhortarentur. Hinc videtis hodie summum illum Sacerdotem & Prophetarum Principem summo mane surgentem, gratiæque suæ ignem accendentem, vt Samaritanam reperiat, sacro igne succendat, salutem eius procuret, ac placida voce dicat: *Mulier da mihi bibere.*

Elias Propheta bis olim, Regi Achab, ad Nabothi, quam iniuste occuparat, vineam properanti occurrens, verbis cõminatus est: *Hæc dicit Dominus: Ecce ego inducam super te malum, & demetam posteriora tua, & interficiam te Achab mingentem ad parietem & clausum, & vltimum in Israel*, quoties, ô homo, Deus tibi occurrit, modo inspirationibus te commouendo interius, modo prædicationibus exterius: sacris te literis interdum adhortando, interdum infernalibus, quas pro peccatis commeruisti, pœnis comminando: offert tibi gratiam suam dicens, & exclamans: *Da mihi bibere*, quasi diceret: Salutem tuam sitio, peccator da mihi parum aquæ cõuersionis tuæ: hoc mihi denegare noli, quod & multo quidem amplius, tot annis tuæ salutis ergo discurrendo, tuaque causa tot itinera vsque ad defatigationem conficiendo, promeritus sum.

Cæterum ita sponsam in Canticis allo- Cant.5.
quitur dilectus: *Aperi mihi soror mea, quia caput meum plenum est rore, & cincinni mei guttis noctium.* Perinde ac si dicere voluisset: Aperi mihi dilecta, ac vide vt caput meum madeat, & cincinni mei rore distillent: introitum igitur quæso ne deneges: tota namque nocte tui caussa discurri, laboraui, sudaui, quod ros quo crines mei madent, facile testari poterit. Sic te sponsus hodie, ô anima mea inuitat, vt cordis ei ianuam aperias, qui integros dies & noctes tui amore cucurrit, à primo scil. natiuitatis momento, ad vltimum vsque vitæ spiritum: testis est hæc ipsa defatigatio.

Mulier da mihi bibere: O verba suauissima, ac nectare dulciora! non rigide cum illa agit, non conuitiis eam insectatur, non exprobrat ei adulteria, non appellat pelli- Christus mansuetecũ Samaritanã agit.

cem,

tem, lasciuam, libidinosam, nō obiicit quod quinq; maritos habuerit, ac modo adhuc in lenocinio agat. Conniuet ad hæc omnia, ac suauiter mulieris eam nomine compellat: quo nomine & matrem, in cruce pendens nominauit, dicens, *Mulier ecce filius tuus*, ô bonitatem ineffabilem, ô dulcedinem infinitam! tantone Deus bone amore peccatores complecteris? Tantane tua sitis est, vt ab iis potum postules? & à Samaritan. postules? *Da mihi bibere.* Audebisne ô mulier haustam aquæ frigidæ misero ita defatigato, ita exhausto, ita defecto denegare? tantane tua erit crudelitas, adeone ab omni humanitate, pietate & clementia futura es aliena, vt ei potum denegare præsumas. Dauid cum olim aquam è cisterna Bethlehem desideraret, quę circumquaque ab hostibus cincta erat, dicens: *O si quis mihi daret potum aquæ de cisterna, quæ est in Bethlehem iuxta portam!* ecce tres validi duces per media castra, hostilesq; turmas penetrantes, mille sese periculis exposuerunt, vt aquam inde haurientes eam Regi afferrent. Tu vero Samaritana, cū Dominus gustare aquam tuam hodie tantopere desideret, illam ei recusabis? Poterisne Dauidi tuo, Seruatori tuo, Messiæ tuo, Deo denique tuo aquam cisternæ huius denegare, quam ei præbendo nullum vitæ discrimen, nullumque periculum incurres? hoc namq; tibi factu facillimum est.

Ioan. 19.

2. Reg. 13.

Tanta hominum cæcitas est, vt diabolo dēt quodcunq; petierit, Deo vero ne minimū quid.

O cæcos mortales! o tenebras plusquam Cymmerias! omnes, obsecro, mecum hanc hominum dementiam deplorate. Quod Deus à nobis exigit, quam exiguum est, imo prorsus nihil, ac vix dignum quod à quoquam petatur: ea tamen nostra peruersitas est, vt id ei negemus: è contra vero quod diabolus & mundus à nobis efflagitant, adeo magnum & enorme est, vt dici vix queat, & vltro tamen idipsum offerimus. Exigit à te Deus paululum aquæ, o homo, tres aut quatuor lacrymulas ad peccata tua eleuenda, & proh dolor! dare recusas, diabolus vere iubet te laborare, sudare, sexcentas subire molestias, ac mille difficultates perpeti, & heu! promptissime præcipienti obsecundas. Proferant ibi è diuino instrumento figuras, falsi illi Proph. Baal vt à Deo suo clamantes exaudirī possent, cultris sese & lanceolis vltro inci- *Exod. 25.*
debant, donec toti sanguine vndequaque emanente perfunderentur. Idololatræ illi apud Ezechielem monilia, inaures, brachialia, armillas, gemmas, thesauros proprios, denique filios idolis offerre, & immolare cogebantur. O crudelitatem & barbariem inauditam! Christus vero, Deus ille verus, fatigatus ex itinere, haustum frigidæ postulat, & impetrare ne tantillum quidem potest.

Insurgebat olim aduersus Roboam Regem populus Israel, propter iniquas exorsiones & graue tributorum flagellum, dicens: *Pater tuus durissimum iugum imposuit nobis: tu itaque nunc imminue paululum de imperio patris tui durissimo, & de iugo grauissimo, quod imposuit nobis, & seruiemus tibi.* Cum igitur peccator aduersus mundum & diabolum rebellionem non concitas, aut aduersus veteranos illos tyrannos, tam iniqua & crudelia grauamina, pondera, & onera humeris tuis imponentes non conspiras, vt hac ratione iugum Christi tam parum à te postulantis subeas, eique obedias? quippe qui aliud nihil à te exigat, quam aliquantum aquæ & aliquot lacrymas. Clementissime Saluator mundi, quam merito olim dixisti: *Iugum meum suaue est, & onus meum leue:* O Christiani, vos inquam subditi mei, ac legitimi vasalli, nunquam, si sapitis, meis constitutionibus repugnate, nunquam eas, vt graues & iniquas, aut seruari difficiles, coarguite: nam nihil, aut melius, aut suauius, reperire, ac nullum benigniorem me Principem habere possetis. Quam bene etiam olim vaticinatus es, o Propheta, vbi placidum & tranquillum Principis huius aduentum futurum designasti? *Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus.* 3. Reg. 12. Matth. 11. Matth. 21.

Noli igitur tam exiguum quid Saluatori tuo denegare, Samarit. at recordare potius, quomodo magnus Patriarcha Abraham Angelos hospitio exceperit: ac conuiuium iis exhibuerit. Tu vero ingrata, Iesum Saluatorem tuum in agris repertum illum omnium Angelorum regem ac Dominum dominantium ne haustu quidem frigidæ reficere, ac recreare dignaberis? O crudelitatem & inhuma- Cant. 28. Gen. 27.

humanitatem inauditam! Pius Isaac plenus dierum, antequam filio benedictionem dare ante obitum vellet, dixit ei: *Affer mihi de venatione tua, & benedicat anima mea.* At non exigit hoc à te Deus, ô mulier: non postulat, vt per montes & valles eius caussa discurras: non petit, vt per agros euageris: non quærit, vt de venatione ei cibum pares: modicum quid aquæ postulat.

Præceperat quidem ipse olim in rigida illa lege Mosaica, vt filii Israel omnes in fabricam tabernaculi diuitias erogarent: cui præcepto nemo ne verbo quidem ausus est refragari. *Obtulerunt mente prompti[s]ima atque deuota primitias Domino ad faciendum opus tabernaculi testimonii quidquid ad cultum & ad vestes sanctas necessarium erat: viri cum mulieribus præbuerunt armillas & inaures, annulos & dextralia.* At modo in lege Euangelica aliquot tantummodo guttas postulat, dicens: *Mulier da mihi bibere.* Exod. 36.

Festina igitur anima peccatrix, expedi aquam Samaritana: profer lacrymas, age cito pœnitentiam, ac Christum sitientem refice. Imitaberisne forsitan impios illos carnifices, & sacrilegos tortores, qui vbi Dominum exhaustum laboribus, ac suppliciis fatigatum, *Sitio*, clamantem audiuere, *dederunt ei vinum bibere cum felle mixtum*? Adeone barbara & inhumana tu futura es, vt ei salutem tuam ardentissime sitienti, ac præ siti penè emorienti, amarum illud continuationis peccatorum fel, ac pertinaciæ acetum, & myrrham duritiei audeas porrigere? Matth. 27.

Quale putatis fuisse gaudium, qualem lætitiam & voluptatem pincernæ illius Pharaonici carceris ergastulis mancipati, quando à Ioseph, qui simul in vinculis detinebatur, audiuit? *Tres propagines, tres adhuc dies sunt, post quos recordabitur Pharao ministerii tui, & restituet te in gradum pristinum, dabisque ei calicem iuxta officium tuum, sicut ante facere consueueras.* At quodnam tuum esse gaudium deberet, ô anima quæ summo illi Principi aliquando à pocul[is] fuisti, & ad tam sublime dignitatum culmen euecta eras: quæq; modo in peccati carcere conclusa in extremis ærumnis viuis: cum nimirum intelligis, Deum de manu tua potum sibi velle ministrari, ac te in pristinum dignitatis gradum, & in priores honores, modicam ei aquam præbendo, collocandam. Gen. 40.

Iam satis ô Rachel cameli tui biberunt, iam satis voluptatibus indultum est, satis iam armenta biberunt, coge pecus: iam tempus est, vt & pastori Abrahæ potum præbeas, vt Iesu Christo, qui te sibi matrimonio copulare vult, aquam haurias: ille namque sitit da ei bibere, ac pristinæ dignitati restitueris. Quid ais ad hæc ô mulier? quid respondes; *Quomodo, tu Iudæus cum sis, a me potum petis, quæ sum mulier Samaritana?* an ignoras nobiscum tibi in religione, & cæremoniis non conuenire, ac proinde nullum inter vtramque gentem esse commercium?

IV.

O ingratam & cæcam mulierem! Quidquid hausit, lenoni dabit, & Christo vel guttam denegat. Ad eundem modum & tu agis peccator? suppetunt tibi vires, nec desunt animi, vt diabolo & mundo obsequium præstes: sed vt Deo cultum aliquem exhibeas, ieiunes, vt pœnitentiam agas, desunt vires, & animus tibi concidit. Vt semel in septimana ieiunes, dolebit tibi cerebrum, hemicrænam timebis, stomachus non patietur, animus deficiet: sed vt integram hebdomadam comesseris, popineris, & solidas noctes & dies tripudiis, iocis, lusu transigas, herculeas quasdam vires, ac gladiatoriam quandam firmitatem te habere ostendes. Gen. 24.

Quomodo tu Iudæus cum sis! O futilem excusationem! ô friuolum prætextum! Adam peccato commisso consuit folia ficus, ac nuditatem velat: Quid hæc folia designare opinamur, Auditores? non aliud quam excusationes & tegumenta quibus peccata nostra palliare conamur, quæ non plus apud Deum virium habent, quam fragilia & caduca folia de quibus scriptum est: *Quærunt excusationes in peccatis.*

Non possum tamen, quin te laudem mulier, propter zelum, quo erga religionem tuam afficeris: ostendis namque te eius amore teneri. Quamuis enim ipsa peccatrix sis & adultera, Iudæos tamen, qui a Samaritanis in religione & cæremoniis discrepabant & ab ipsis hæreticorum loco habebantur, abhorres & fugis. Quid ad hæc respondebis, mulier? Psal. 140. Pia meretrix.

mulier Catholica? anne te, quæ Samaritanos, id est, hæreticos, sinu complecteris, foues, educas, hospitio excipis, ac matrimonio tibi iungis, Catholicam esse credam.

Zelum quidem quem erga religionem habes laudo, ac mirari satis non possum, quod tam parum misericordem erga hunc defatigatum & sitientem te ostendas, quid cogitas, quid animo voluis? *si scires donum Dei*, misella, & superstitiosa: si intelligeres quid frigidæ hausturus Deo & in Dei honorem pauperi datus promereatur: si scires donum gloriæ cœlestis ac beatitudinis æternæ. Pulchra illa Abigail, quod aliquot tantum panes Regi Dauid rerum penuria laboranti dedisset, regina in Israel facta est. Si scires, quantum sit donum beatitudo: Paulus eam *donum inenarrabile* appellat. Sed quale hoc donum sit, tu nobis Domine declara. Estne forsitan sancti Spiritus gratia, quem Ecclesia *donum Dei altissimi* nominare consueuit: donum scilicet æternum, quod Pater & Filius semper donant: donum omnium donorum primum, atque omnia dona longis interuallis antecedens. O mulier! si scires, ille qui tecum loquitur, Deus est & simul homo: vt Deus hoc tibi donum poterit elargiri, vt homo, hoc ipsum tibi sæpius promeruit.

1. Reg 13.

2. Cor. 19.

O Samaritana, *Si scires donum Dei*. Laboras in turbida hac aqua haurienda, quæ non satiat eos, qui ex ea gustauerint, quæque sitim non extinguit: hauris aquas illas amaras & fœtidas Mara, aquas illas pestiferas & contagiosas Iericho. At ipse aquam do vitæ, aquam ex petra humanitatis meæ, crucis virga percussa, scaturientem: *Qui biberit ex hac aqua, non sitiet in æternum*. Accedite ergo ad fontem hunc animæ sitientes, & siti propemodum exhaustę, & quemadmodum ceruus à venatoribus pressus & canum impetum declinans, in aquas sese immergit: ita vos ô animæ, quas quotidie magni illi venatores insequuntur, (de quibus Psalmista loquitur: *Anima mea erepta est de laqueo venantium*) quandoquidem iam dudum per mundum cucurristis, exhaustæ, defatigatæ: ad has aquas accedite, hisce vos vndis immergite, si canum & venantium rabiem euitare fatagitis. Regius vates, è quo hunc conceptum hausi, experientia id probasse videtur, dicens: *Quemadmodum desiderat cerua ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad Deum fontem viuum*. Ad has igitur aquas diuinas, adsanctas has vndas properate, peccatores, ac mundi latices turbidos & lutulentos relinquite.

Exod. 12. 4. Reg. 2. Num. 20.

Psal. 123.

Psal. 41.

Filii Israel siti in deserto emorientes, in Ægyptum reuerti iam destinauerant: ac postquam aquas è petra prosilientes videre, sententiam mutarunt. O anima, si paupertatis aut pœnitentiæ siti in deserto monasterii prope modum emoriens, ad mundi Ægyptum reuerti vnquam decreuisti, cum hodie Christum aquam viuentem in hoc deserto sitientibus audis promittentem; muta sententiam, & aliam indue mentem firmiterq; propone si donum Dei & gratiam scires, quã tibi Deus, ex hoc mundi naufragio te euocando, contulit, mille potius vitas, si tibi essent, Deo impendere, quam vel vnam mundo elargiri.

Num. 20. Allegoria.

Si igitur scires quid sit cœlum, quid Dei gratia, quid æterna felicitas, omnia procul dubio quæ in hoc mundo possides, quo Deũ sequi posses, relinqueres.

Putabat quidem initio Naaman aquas Iudææ non esse maioris efficaciæ, quam aquas Syriæ, at vbi reipsa & experimento virturem illarum didicit, statim mutata mente omnes opes & facultates Elizæo, qui sibi easdem tantum demonstrauerat, volebat elargiri.

4. Reg 5.

Cogitatis quidem, mundi amatores, delectationes cœlestes & gaudia Beatorum nullius esse momenti; sed si semel ea vel modo gustasseris, aliam puto mentem, aliamque opinionem induueretis, mundique fallaces & inanes voluptates despereretis: quo æternis aliquando deliciis perfrui possetis.

Quare agite, ô Samaritanæ, animæ inquã peccatrices, animæ mundanæ, fugite turbidos hosce & lutulentos mundi torrentes, relinquite hydrias, accedite hodie ad aquas, quæ saliunt in vitam æternam: quarum hic scaturiginem videtis. Hæ namque puræ sunt, at mundi aquæ turbidæ & periculosæ. Hæ sunt aquæ istæ, in quibus milites suos Iephte collocauit, qui Ephratæos inuadere

Allegoria de aquis mundi.

Iudic.12. parantes, inde abactos interfecerunt: *Occupauerunque Galaaditæ vada Iordanis per quæ Ephraim reuersurus erat.* Ita etiam Satan milites suos in ripis aquarum voluptatum collocauit, qui omnes ad bibendum accedere volentes, in mille pericula coniiciunt.

Holofernes Princeps militiæ Assyriorum, constituit in obsidio Bethuliensi per gyrum centenarios, per singulos fontes, vt omnes aquarum hauriendarum gratia venientes, inde eiicerent, & eiectos necarent.

Isai.55. Magnus ille Holofernes Satan plurimos quoque diabolos in insidiis ad fluuios voluptatum collocauit, qui omnes ex iis bibere volentes, incautos & nec opinantes interficerent. Infelices igitur hasce aquas velis remisque fugiamus, ac nullas, præter has sanctas desideremus, nullas, nisi cœlestes, expe-

3.Reg.18. tamus, aquas, inquam, quas qui bibunt, in perpetuum mortis expertes viuent.

O Deus æterne, qui omnis bonitatis abyssus es, perfectionum omnium thesaurus, & aquarum viuentium Oceanus, qui omnes omnino homines ad hauriendum & biben-

Num.20. dum per Prophetam inuitasti, dicens: *Omnes*

Num.23. *sitientes venite ad aquas*: quippe toties eas in figura destillare fecisti, modo magna copia cœlitus ad preces & postulata Eliæ dimittens, modo eadem mirabili quadam ratione petra, ad Mosis vocem, eliciens: Respice obsecro animas nostras anhelantes, ac siti prope modum enectas: ecce amaræ illæ aquæ mundi huius, eas adusserunt, adeo vt præ siti penè deficiant, & *Anima nostra sicut terra sine aqua sit tibi.* Nos, nos inquam, miseri illi Ismaeles sumus, qui in deserto mundi huius siti emorimur. Da nobis bibere, aut minimum quid ex aquis vitæ, aquis, inquam, gratiæ tuæ, degustare: interea dum hic exspectamus donec torrentibus illis inebriemur & satiemur, de quibus

Psal.35. Psalmista: *Torrente voluptatis tua potabis eos:* torrentibus, inquam, æternæ beatitudinis, quorum nos consortes efficiant Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus,

AMEN.

SABBATO POST DOMIN. III QVADRAGESIMÆ.

Partitio.

I. *De adulterio.*
II. *Punitiones & detestationes adulterii.*
III. *De adulteræ absolutione.*

Adducunt ei mulierem in adulterio deprehensam. Ioan.8.

FIGVRA.

PRÆCLARVM castitatis speculũ & continentiæ exemplar Susanna, cum iniquè in Babylone à duobus senibus adulterii accusaretur, ad summum sacerdotem deducta est, vt secundum legem lapidibus obrueretur. Quod cum attentius mecum ipse considero, ac rei seriem penitus intueor, similem plane historiam in Euangelio hodierno videre videor: occurrit mihi namque hic mulier, non iniquè quidem adulterii accusata: sed in facto deprehensa à duobus item senibus, Scribis scilicet & Pharisæis, quæ Iesu summo legis Euangelicæ Sacerdoti sistitur, vt ab eo lapidibus obruenda iudicetur: Susanna quidem per Danielem libertatem adepta est, hæc vero per Christum, vt singula singulis optime respondeant. Verum antequam ad reliqua procedamus Pneumatis diuini auxilium mediantibus Beatæ Virginis precibus, inuocandum est:

Dan.13.

AVE MARIA.

I. Magnum Episcoporum lumen & decus Ambrosius, cum singulorum scelerum enormitatem ac turpitudinem diligentius ponderasset, tandem concludens ait: nullum esse aut reperiri posse scelus, quod cum adulterio comparandum videatur: *Adulterium*, inquit, *etiam feris & barbaris detestabile.* Hinc Plutarchus refert, tantam Lacænarum olim mulierum pudicitiam ac modestiam fuisse, vt fieri non posse existimarent, aliquam hoc sese scelere aut dedecore,

Libro de Abraham.

In Apoph. Lacon.

core, contaminare, nihilque magis fugiendum aut detestandum, quam ipsum adulterium iudicarent. Et sane nihil eo fœdius, nihil eo turpius est, nihilque quod maiora secum mala, calamitates, & ærumnas trahat. Hinc vniuersalis ille cataclysmus terræ superficiem cooperuit, hinc Gomorrha flagrauit, hinc in cineres redacta est Sodoma, hinc ipsa tribus Beniaminica radicitus prope fuit deleta, hinc denique totum Dauidis imperium in extremum discrimen adductum est.

Gen 8. Gen 16. Gen 19. Iudg. 12.

Huc accedit, ô matres; quod maximam hoc peccatum iniuriam faciat, tum naturæ, quoniam tam magnam corruptionem secum trahit, tum etiam Deo, quoniam eius legibus ac præcepto aduersatur: facit deinde iniuriam Angelis, quod castitati & puritati, quæ ipsis propria est, repugnet: facit iniuriam marito, quod eidem struat insidias, ac promissam vtrimque fidem violet: facit iniuriam regnis legibusque ciuilibus, quod degeneres furculos & adulterinas propagines in Reipub. horto proseminet: denique toti mundo iniuriam facit, quod familias ac domos illegitima & spuria sobole inducta, confundat, ac merum quoddam chaos inducat. Imprimis vero peccatum hoc detestandum est, quod magnum illud Ecclesiæ Sacramentum, Matrimonium scilicet destruat & euertat: *Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo, & in Ecclesia.* Quicunque igitur eo impietatis processit, vt tantum Sacramentum audeat prophanare, næ ille in Christum & Ecclesiam deliquisse putandus est.

Malaque ex adulterio prouenient.

Ephes. 5.

Et profecto ingens abominatio adulterium, cum Sacramentum matrimonii, quod à Deo in Paradiso institutum est, quodque præsentia sua ac primo miraculo in nuptiis Cana Galileæ Christus cohonestauit, audeat violare & polluere. Sacramentum inquam, quod gratiam confert: Sacramentum, quod variis modis designatur: modo per coniugium Christi cum Ecclesia, modo per connubium Dei cum anima: alias per matrimonium & copulam quam Verbum illud Patris cum natura humana iniit, ad cuius imitationem hic in terra vir cum muliere copulam coniugalem init. O res admirabiles! illic duæ naturæ vna continentur hypostasi & persona, hic duæ personæ in vna natura, & in eadem carne coalescunt. Hinc dictum est: *Erunt duo in carne vna.* Hæc porro vincula & connexiones dissoluit adulterium.

Sacramenti matrimonii dignitas.

Ioan 2.

Vnde haud iniuria exclamare possumus, ô vitium detestandum! ô scelus procul eliminandum!

II. Veteres adulteros odio habuerunt.

Veteres Ethnici solo naturæ lumine illustrati, adulterium semper veluti pestem quandam teterrimam, ac contagionem abhorruerunt & detestati sunt: apud Græcos sane adulterum interficere cuicunque etiam fas erat. Ægyptii vero grauius adulteria, quam homicidia aut furta castigabant. Hinc Abraham, si forte vnquam attendistis, cum in Ægyptum veniisset, aiebat Saram vxorem suam, sororem esse, ne eum velut adulterum Ægyptii, in quos seuerius animaduertere solebant è medio auferrent: hinc ad vxorem ait: *Dic ergo obsecro, quod soror mea sis, vt bene sit mihi propter te, & viuat anima mea ob gratiam tui.* Apud Romanos autem adulterium cum crimine læsæ maiestatis conferebantur: hinc iisdem pœnis castigabant cum, qui thorum connubialem violasset, quibus cum, qui in Principem quidquam deliquisset, aut in patriæ salutem ac Reipub. commoda peccasset.

Gen 12.

Vt veteres in adulteria animaduerterint.

Lacedæmoniorum legislator Lycurgus eodem adulterium, quo parricidium, statuebat loco, decreuitque, vt iisdem in Rep. sua suppliciis afficeretur, qui alterius fœminæ pudicitiam tentasset, quibus, qui parricidali manu è medio parentem sustulisset. Et sane cum leges de omnibus sceleribus delictisque statuisset, nullam vero de adulterio aut parricidio tulisset: causam rogatus, ait, quod neminem adeo nefarium existimaret, qui alterutrum horum committere præsumeret.

Iudæi vero adulteros lapidibus viuos obruebant: cuius hodierna die rei exemplum in Euangelio habemus, in quo Ioannes refert Pharisæos & Scribas Christo, in templo ad populum verba facienti, mulierem adduxisse in adulterio deprehensam, vt ab eo ad

lapides condemnaretur. De hac hodie historia verba facere decreui: primo itaque de crimine eiusque probatione loquamur, deinde actionem & condemnationem eius examinabimus.

Principio igitur firmum hoc inuiolatumque habeatur; adulteros vbique gentium, adeo semper in naturam & reipub. commoda apud omnes iudicatos esse peccare, vt nulla vnquam natio, aut gens, barbara licet atq; ab omni humanitate aliena, fuerit, quæ non seueriſſime semper & grauiſſime in adulteros animaduerterit.

Id vobis ad oculum, tum ex lege naturæ, Mosaica, ac lege Euangelica, tum iure diuino, Canonico, ac ciuili demonstrabo.

Quomodo adulteria lege naturæ castigata sint. *Gen.* 20. *Gen.* 34. *Gen.* 53.

Primum quidem in lege naturæ, iam à quinque annorum millibus Abimelecho regi Gerar, Abrahæ vxore rapta, Deus mortem interminatus est, dicens: *En morieris propter mulierem quam tulisti: habet enim virum suum.* Duo Iacobi Patriarchæ filii Simeon & Leui, Sichem Syriæ metropolim deleuêre, atque omnes Principes eius, in adulterii & raptus pœnam gladio interemerunt. Castus ille adolescens Ioseph contra fas & æquum adulterii cum Putiphâris vxore commissi accusatus, in carcerem coniectus est, ac vitæ perdendæ discrimen adiit. Taceo hic tristem illum ac plusquam tragicum diluuii casum, prætereo Sodomiticum incendium, de Gomorrhæo cinere nihil dico. Quis enim ignorat omnia hæc propter adulteria & illegitimos cõcubitus euenisse? Et sane nulla Deus vnquam scelera tam horrendis, tamque grauibus flagellis castigauit.

Vti Ethnici adulteria punierint. *Valer. libr. 6. cap. 5.*

Ad exteros iam populos, natione Barbaros, Ethnicos, inquam, ac solo naturæ ductu viuentes, veniamus. Zaleucus Locrensium ciuitate saluberrimis atque vtilissimis legibus à se munita, cum filius eius adulterii crimine damnatus, secundum ius ab ipso constitutum vtroque oculo carere deberet, ac tota ciuitas in honorem patris necessitatem pœnæ adolescentulo remitteret, aliquandiu repugnauit. Ad vltimum precibus euictus, suo prius, deinde filii oculo eruto, vsum vtrique videndi reliquit. Ita debitum supplicii modum legi reddidit, æquitatis admirabili temperamento, se inter misericordem patrem & iustum legislatorem partitus.

Erat Ægyptiis consuetudo, viris adulterii insimulatis mille flagrorum ictus infligere: fœminis vero nasum præcidere. Hinc à Diodoro & simul Herodoto de Pharaone Ægypti Rege Sesostridis filio, historia sane memorabilis refertur: hic cum decem annorum spatio oculorum vsu priuatus, omni ratione visum recuperare satageret, ac frustra omnia tentasset: oraculo admonitus, non prius sese sanitati restitutum iri didicit, quam fœminæ alicuius, quæ fidem coniugalem non violasset, aut ab alieno concubitu immunis esset, vrinam oculis adhiberet. *Diod. Siculus libr. 1 Herod. lib. 5.*

Quibus ille intellectis, ratus sese tam facili remedio oculorum vsum facile etiam recuperaturum, reginam coniugem suam ante omnes adiit, cuius cum pudicitiam fidemque erga coniugem vacillare vidisset, nec alienis eam abstinuisse amplexibus diuicisset, omnes pene quotquot in aula versabantur fœminas adiit: sed frustra. Vnde cum plurimas alias in regno mulieres tentasset, & omnes perfidas & fide coniugali fracta infames reprehendisset, tandem pauperculam hortulariam reperit, quæ sola fidem seruasse coniugi iudicabatur: per quam & oculorum vsum recepit. Quo facto, tantam fœminarum in regno suo corruptelam & perfidiam demiratus, omnes quotquot violasse fidem repererat, igne consumpsit: pauperculam vero ac plebeiam illam ob recuperatum eius adminiculo visum, repudiata coniuge, sibi matrimonio copulauit.

Parthi, teste Iustino, nullum crimen maiori seueritate castigabant, quam adulterium: hinc vxores suas arcte habitas domi velut custodiæ includebant, ne aliorum commercio & contubernio, aliorũ colloquiis & consuetudine, frequentiq; vsu corrumperentur, atque ita adulterii pœnas incurrerent. Egregia sane & diuina consuetudo, vtinam & illa per Galliam nostram in vsu esset: neque enim tot scelera ac delicta circa fidem coniugalem videremus. Refert de Aug. Suetonius, tanta eũ odio adulteria & adulteros prosequi solitum, vt amicorum veterrimo Proculo, adul- *Iust. 4. Sueto. Aug. cap. 6.*

terii

terii, cum Romana quædam fœmina commissi reo, caput iusserit præscindi.

In Apoph. in Princ. Prodeat post tot historicos Plutarchus, qui dignam Alexandro de Alexandro refert historiam. Cum enim milites mulierem quandam melioris forsitan formæ, quam famæ ad eum de nocte adduxissent, vt cum rage cubaret, & ille venientis strepitu & motu excitatus, quia iam tertia noctis vigilia præterierat, rogasset, vbinam tamdiu hæsisset: & illa respondisset: Expectaui, inquit, rex, donec maritus somno sepultus sterteret, ne me exsurgentem inaudiret: suos rex aduocat, iubetque mulierem, vnde eam duxerant, reduci, dicens: Ergone me adulterum putatis, aut alterius me thorum violare aut profanare velle: apage nihil enim est quod magis abhorream ac detester.

An non vos, Principes & Reges, Ethnicus ille Rex confundit, & nunc reges intelligite, atque Ethnicos in hac saltem re æmulamini, pudeat illis vos in hoc deteriores existere, eorumque continentiam non imitari.

Plutarch. Hac porro Cynnenses seueritate in adulteros animaduertebant. Fœminam quæ adulterii conuicta erat, in medium ciuitatis deducebant, eamque saxo insidentem calumniis & conuitiis proscindebant: cui cum longo tempore omnium ludibrio, & risui expositæ insedisset, asinæ impositam per omnes ciuitates plateas & vicos deducebant, vt tota ciuitate eius delicti conscia, in perpetua infamia ignominiaque vitam transigeret: Video vos barbarorum illorum iustitiam demirari: video vos in stuporem rapi, cum eos qui solo naturæ lumine illustrati erant, tam rigide in adulteros animaduertisse auditis. Non est porro, cur adeo in admirationem rapiamini, cum peccatum hoc naturæ ipsi aduersari videatur. Ita namque *Libro 5. hex.* id Ambr. describit dicens: *Adulterium naturæ iniuria est.*

Mahum. in Alcor. c. 34. Et vero Turcæ & Saraceni non minori idipsum odio prosequuntur, ac cane peius & angue esse asserunt: quin & Pseudo ille Prophetes Mahumetes Alcorano suo cauit; ne adulterium quis suorum perpetret; cuius si quis reus constituatur, mille ictibus per flagella inflictis luat. Addit hic Procopius, etiam legatos, licet alioqui omni iure exempti sint & multis prærogatiuis gaudeat, si adulteri conuincantur, morte affici posse.

Quonam modo adulteros lex Mosaica punierit.

Iam tempus est, vt ad legem Mosaicam descendamus, ac diligentius inspiciamus; quibus illa pœnis, quibusque suppliciis in adulteros voluerit animaduersum. Quam sancta instituta sunt, quam diuina præcepta, ac leges vere regiæ, quas iam eminus in Leuitico video contemplari? *Qui adulterium perpetrauerit cum vxore proximi, morte moriatur, & mœchus, & adultera.* Et aliam haud dissimilem in Deuter. *Si dormierit vir cum vxore alterius, vterque moriatur.* *Luc. 20.* *Deut. 22.*

Dicet forsan aliquis: Lex vetuit, at exempla desunt, e quibus castigatio hæc manifesta euadat.

At videat ille miseram Babyloniam, adulterii falso liceat accusatam, iamiam ad lapides deposci. Videat integram tribum, sumptis armis adulterium cum Leuitæ cuiusdam vxore commissum, vlciscì voluisse. Videat quibusnam Dauid Rex propter adulterium cum Vriæ vxore perpetratum, a Deo flagellis fuerit castigatus. Sapiant itaque adulteri ac resipiscant: nam *Dan. 12.* *Iudic. 20.*

Felix quem faciunt aliena pericula cautum.

Quanam pœna ius ciuile in adulteros animaduerterit.

Videamus modo leges ciuiles, examinemus Codicem Iustinianeum & Digesta; inquiramus quonam illa adulteros supplicio pœnaque dignos iudicauerint. At non nisi de languine, eculeo, morte ac suppliciis extremis hic agitur. Principio Dion. Cassius asserit, Imperatorem Seuerum seueras admodum aduersus hoc crimen pœnas constituisse, & mortem omnib. esse comminatum, qui eius sceleris insimulati essent: quam constitutionem seuere ab eo seruatam voluit, ac reipsa seruauit, vt pauxillo temporis spatio, plusquam tria adulterorũ millia morte damnarit.

Refert Herodius quinto Decretorum suorum libro, titulo sexto de L. Iulia de adulteriis, quasi aliud agens, insignem plane historiam. Cum Tennes Tenediorum rex legem tulisset, qua omnes adulteros morte multari volebat, accidit filium eius adulterium committere, eiusdemque accusati. Hic cum à patre quæreretur; quid facto

cto opus esset. Lex, inquit, ad amussim & inuiolabiliter seruetur, filioque non minus, quam ceteris parcatur. O vere generosum ac sincerum Principem, ac validum castitatis protectorem!

Leges ciuiles cõtra adulteros.

Vos porro Iurisconsulti, quitoties de L. Iulia, de adulteriis loquimini, eamque toties repetitis, legitis, inculcatis, anne obseruastis vnquam, quid lege 30. ad finem cap. ad legem Iuliam de adult. scriptum, velut omnium legum compendium & recapitulatio legatur? *Sacrilegos nuptiarum gladio puniri oportet.* Et in legibus vestris XII. Tabularum, titulo II. de iniuriis, annon aperte legitur: *Mœchum in adulterio deprehensum necato.* Imperator vero Leo constitutione XXXII. seueritatem omnium priorum legum moderari volens, decreuit vt adultero nasus præscinderetur, mœcha vero monasterio includeretur.

Inuectio in adulteros.

Quid vero vos adulteri, vos inquam impuri & scelerati mœchi, cogitatis? vbinam mens vestra est, vbinam ratio? an non vobiscum ipsi perpenditis, cum horrendum hoc, & enorme crimen committitis, omnes vos tam naturæ, quam Dei & hominum leges violare & peruertere, toti vos mundo iniuriam facere, Deum, naturam, & homines prauissime offendere? At quibus vos supplicijs, quibus pœnis, quibus cruciatibus, quibus, vt ita dicam, infernis digni estis? Quantam vobis ipsis familiæque vestræ infamiæ notam inuritis, qui instar brutorum obmutescitis, brutis ipsis deteriores, ac mente capti? ita non pessimum vxoribus vestris exemplum datis, perfidi traditores, ac fidei violatores, ratione, iudicio, ac conscientia priuati? Anne obliti estis, vbinam matrimonium vestrum contractum sit, vbinam sponsio illa coaluerit, quinam testes adfuerint? scilicet in templo, coram Deo, vbi Sacerdos veluti Secretarius, Angeli instar testium astiterunt. Non est sane mirum, si qua vos aliis mensura metimini, vobis eadem alii metiantur: si nimirum vobis ab vna parte mœchantibus, vxores vestræ ab altera mœchentur, ac

Frangenti fidem, fides frãgatur eidem.

qui versus, etsi numeris non constet, ad rem tamen nostram facere non parum videtur: vti & ille, qui Gallice multo sonat disertius:

Cornua qui facient, ne cornua ferre recusent.

Vos vero vxores, iam discite sapere, pudorem induite, lubricos illos mores exuite, de honore ac fama solicitæ sitis, æmulamini castas illas Susannas, pudicas Iudith, ac masculas Lucretias.

Reducite in memoriam, quod olim magni illius Catonis filia Porcia, tali patre digniſſima, cuidam, iuuenis fœminæ pudicitiam, quæ iam ad secundas nuptias transierat, laudanti, respondit, nequaquam honestæ sese fœminę nomine dignam censere eam quæ plures vno maritos habuisset. O vere pudicam Porciam, sexcentis encomiis deprædicandam! si tam viles apud te erant, quæ ad secundas nuptias transirent, quid igitur de adulteris iudicasse te putamus? Quare agite, ô Christianæ matres, eius quæso vobis in mentem veniat, pudori vestro consulite, infamiam atque ignominiam vobis ob oculos statuite, suppliciaque quæ vos manent, si delinquitis, attendite. Sed heus video hic adulteram ad supplicium rapi lapidibus iãiam obruendam. Atque hæc secunda concionis nostræ pars esto.

Porcia negabat aliã honestiã pellari posse, quæ secundas nuptias iniisset.

Adducunt ei mulierem in adulterio deprehensam, & eam statuunt in medio: quod cum diligentius mecum perpendo, perfectam hic causam, actionemque ciuilem videor intueri. Accusatores ipsi sunt Pharisæi, informationes & accusationes, ac rei caput, *in adulterio deprehensa*. Lex quoque, inquam peccatum est, simul adducitur: *Moyses mandauit nobis lapidare*, quæ Leuit. 20. cap. scripta habetur: *Qui adulterium perpetrauerit*, &c. Ad Christum, velut ad iudicem eam deducunt, vt eam condemnaret, qui tamen sententiam suam non interposuit. Quid? tam grauibus olim ac diris suppliciis delictum hoc castigasti, Domine, cum videlicet flammarum globos, sulphureos imbres, ac diluuii rabiem in eius punitionem adhibuisti, & idipsum iam tibi indemne est? Leges & præcepta tua Domine clementissime, ac simul iustissime, quæ olim dedisti, morte iubent affici adulteros; & ipse, qui alias quoque dixisti: *Non veni soluere Legem*

Leuit. 20.

Matth. 6.

gem, sed adimplere, hodie adulteræ patrocinium suscipis? Ecce hodie mœcham in flagranti delicto deprehensam, & indemnitatem concedis?

Sumite igitur animos peccatrices, nondum vobis cœli aditus occlusus est, datur adhuc accessus. Itaque

Non desperetis, vos quæ peccare soletis.

III. Vos, inquam, Chananææ, Magdalenæ, Samaritanæ, vos mœchæ, adulteræ, lubricæ, vagæ. Peccata vestra ac dissolutiones deplorate, pœnitentiam agite, peccata relinquite, ante omnia vero ne de venia impetranda desperetis; videte namq; vt hic adultera gratiam in oculis Domini inuenerit, & ab aliis condemnata, ab eodem absoluatur.

Cur Dominus hanc adulteram non condemnauerit.

Hic scil. reipsa demonstratum video, quod toties olim in veteri Testamento repetitum; *Nolo mortem peccatoris*: hic iam locum habet illud: *Misericordiam volo & non Sacrificium.* Hinc quoque Ecclesia in officio canere præsumpsit: *Deus cui proprium est misereri semper ac parcere.* O infinitam & immensam misericordiæ abyssum! Non enim Dominus ad iudicandum & condemnandum, sed ad sanandum & miserendum venerat, non mortem sed vitam daturus.

Ezech.18. Osee 6.

Alia causa cur Dominus hanc mulierem absoluerit.

Deinde quod videret eos, qui ei actionem intendebant, iudices sceleratos esse: ac reipsa longe deteriores, magisque mortem millies promeritos, quam illa: Hærebant illi quotidie aurium tenus vitiis sceleribusque immersi, mille grauissimis crimmibus, milleque adulteriis cooperti. Toties eos in faciem castigauerat Dominus dicens: *Gens praua & adultera.* Et Propheta olim: *Si videbas furem, currebas cum eo, & cum adulteris portionem tuam ponebas.* & ecce miseram adulteram hodie in delicto deprehensam morte plecti, adque supplicium confestim rapi volunt. O vere iniquos ac sceleratos iudices! Hinc Dominus ad illos: *Qui sine peccato est, primus in eam lapidem mittat.* Perinde ac si innueret: Æquum est, lex iubet, mandatis Dei consonum est, adulteram hanc morte plecti; quare expedite vincula, ferrum, lapides, saxis obruatur, & qui sine peccato inter vos est, primus lapidem iaciat. Diuinum plane iudicium, ac nouum sententiæ genus, nouaque absoluendi ratio.

Matth.12. Psal.49.

Vos vero iudices, erudimini qui iudicatis terram: hæc ad vos pertinent, culpa enim vacet oportet, atqui omni careat vitio, qui alterius castigare & corripere delicta præsumit. Vt quis adulteros, adulteriaque coarguat, caste viuat oportet, atque ab omni se libidine contineat: ad delicta criminaque castiganda, procul à crimine abesse par est. Meministisne quid Ciceroni olim obiecerit C. Salust. *Carere debet omni vitio, qui in alterum paratus est dicere*: ac si diceret: Te miror Marce, tuamque audaciam, vt in omnes omnino homines dicere audeas: atque eo deuenias impudentiæ, vt equites Romanos, viros honestissimos, ac singularia reipub. membra, corripere non verearis; & ipse nouus homo cum sis, Arpinas; aut potius Rapinas, ante triduum scilicet in hanc remp. admissus (qui quidquid in ciuitate præclarũ iam spe deuorasti, ac locuples ærarium nostrum compilasti) aliorum tamen mores, vitæque rationem taxare, ac calumniari non metuas? Taceas igitur Marce, ac scias oportet omni vitio carere debere eum, qui quid in aliis reprehendere vult.

Auctor tribuit Salustio, cum Cicero Salustio idobeiecerit.

Ecce egregiam in hac re figuram, & allegoriam. Filii Israel, adulterio à tribu Beniamin in Leuitæ vxorem commisso, adeo commoti & indignati sunt, vt sumptis armis sanguine id expiare decreuerint: ac prius eos in aciem procedere vetuit Deus quam propria delicta sacrificiis, ieiuniis, ac lacrymis expiassent. Vt hinc doceremur, prius nostra vitia esse castiganda, ac tum demum ad aliorũ delicta punienda accingi nos posse. An non hoc ipsum est, quod olim Psalmista ait: *Peccatori autem dixit Deus, quare tu enarras iustitias meas?* quasi de perfidis atque improbis iudicibus vaticinatus esset, & illis voce summi illius Iudicis denunciasset: Iudices iniqui, iudices improbi ac scelerati, audite Deum vobis dicentem: Quomodo iustitias meas exercere paratis?

Iudic.20.

Psal.49.

Virtus & doctrina in Iudice.

At nondum hic satis est, ô Iudices, non sufficit bonæ vitæ esse, sed ad virtutem adiungenda est scientia & doctrina, hæc est namque iustitiæ bilanx, ac duo hæc ad mu-

nus vestrum cum dignitate obeundum, cumprimis necessaria sunt. Quemadmodum enim auis vnica ala destituta volare nequit, sed duas habeat necesse est: ita vos iudices, nisi duas hasce alas, virtutem scilicet ac doctrinam, habeatis ad sublimes dignitates euolare non poteritis. Audite rem notatu dignissimam. Cum Deus decalogi tabulas Moysi in monte Sinai traderet, nullas monti bestias voluit appropinquare: quo nihil monstratur aliud, quam bestias, stupidos scilicet homines ac bardos, aut eos, qui instar bestiarum in omne voluptatum ac dissolutionum genus effusi sunt, ad sublimem illum iustitiæ montem non debere accedere. Hinc est, quod variis prius tentaminibus, examinibusque probari debeat, qui ad Senatoris aut Consiliarii dignitatem in Parlamentis nostris aspirat, adeo vt sacrosancta illa lilia ante porcos & brutos homines non spargantur.

Christus noluit adulteram condemnare, q Pharisęi ad ulteram, & nō adulterū adducunt.

Tertia, cur iudicum illorum sententia à Christo approbata non fuerit, ratio hæc est, quod adulteram solam, & non adulterum, qui magis culpandus videbatur, ad Christum adducant. Vir enim dum mœchatur, maiori sese crimine obstringit, quam mulier. Verum quidem est, si fides & pactum quod inter vtrumque initum est, spectetur, virum & mulierē pari iure, & sacramento teneri, nec maiorem esse fœminæ in fide marito, quam viri in fide coniugi seruanda, obligationem. Sed si scandalum & mala, quæ inde propter commistionem sobolis, & confusionem hæreditatis (vnde non mediocre rebus publicis damnum euenire solet) oriri possunt, spectemus, fœminæ sine dubio maius delictum censendum est.

Vter maius peccatum mœchando committat, vir an fœmina.

At naturam intuendo, quoniam maior viri est constantia, ac maius iudicium, fœmina vero imbecillior atque in casum pronior: grauius vir peccasse censendus est ac maiorem proinde pœnam promeritus. Hinc etiam dicimus, maius & grauius Adami peccatum fuisse quam Euæ. Vnde peruersitatem iudicum horum animaduertere potestis, quando præterito eo qui plus peccauerat, eam quæ minus offenderat, castigare disponunt. O iudices non iudices, sed potius hypocritæ! Cur ô Pharisæi non huc Magdalenas adducitis, quæ in conspectu totius vrbis, & ante oculos vestros quotidie peccare non erubescunt? Cur Herodiadem huius criminis ream non constituitis, quæ regis vestræ aulam improba sua vita & adulterio commaculat. Ne verbum quidem contra eas hiscere audetis, quod alicuius esse auctoritatis videatur; ac miseram hanc mulierem, quæ nullum forsitan hoc excepto crimen admisit, morti adiudicatis. Male à vobis iudicatum est; sed bene ab ea appellatum: patrocinatur namque ei ad quem appellauit.

Anacharsis Philo. leges aranearum telis comparabat.

Vnde haud iniuria mihi visus est Anacharsis Scytha leges aranearum telis comparasse, quibus muscæ irretiantur, & quas maiores aues perfringant. Ita quoque potentes sæpenumero leges transgrediuntur, sed parui atqui humiles iis comprehenduntur: latrunculi ac crumenisecæ ad laqueum veniunt, fures & sicarii indemnes abeunt. Hinc Diogenes cum populum ad miseri alicuius, qui iamiam supplicio afficiendus erat, mortem currere videret, & iudices stipantes, iocans dixit: *Magni fures paruum ducunt.* Vnde Poeta ipsum exprimere volens, ait:

Diogenis iocus.

Dat veniam coruis, vexat censura columbas.

At non ea mens Dei est, ipse namque minoribus & ab aliis derelictis patrocinatur; mundus è contra fauet potentibus, cum Deus misericordiam præstet paruulis. Hoc exempli loco esto: *Nec ego te condemnabo mulier.* O benignitatem inauditam, ô clementiam immensam!

Tu autem summe Iudex, iudex æterne, iudex ante cuius tribunal omnes aliquando mortales venire habent: sed simul etiam iudex clementissime, qui nullos vnquam hoc in mundo peccatores condemnare voluisti, sed eorum semper patrocinium suscepisti, pro iis orasti, plorasti, ac denique mortem subiisti: Tu, inquam, iudex iuste & misericors, qui hodie miseræ huic adulteræ auxiliando affuisti; hanc obsecro nobis gratiam concede, vt quando animæ nostræ, quæ toties cum Satana adulterium commi-

sere,

ſere, nefando cum mundo ipſo concubitu commiſtæ ſunt, toties cum carne pollutæ ſunt, quando, inquam, animæ, quæ toties præcepta tua violarunt, coram tribunali tuo à diabolis accuſatoribus ſiſtentur, qui nos toties in flagranti delicto offenderunt, quique præcepta tua proferendo dicent: *Secundum legem debet mori*; tunc Domine ſumme Iudex, licet clemens alioquin, eandem à te audire ſententiam mereantur; idem iudicium, eandem miſericordiam, quam hodie miſera illa adultera experta eſt, experiantur. Concede etiam, vt eadem audire verba poſſint: *Nec ego te condemnabo.* Hoc ſcilicet nobis, cum iudicio tuo ſiſtemur, vt eueniat, poſtulo ac vehementer etiam atque etiam oro: interea vero dum hoc hic expectamus, omni tibi puritate, caſtitate, vitæque ſanctimonia ſeruire proponimus, hac ſpe fulti, beatæ viſionis tuæ, tandem aliquando nos compotes reddendos. AMEN.

DOMINICA QVARTA QVADRAGESIMÆ.

Partitio.

I. De pane tranſſubſtantiato.
II. De mari à Ieſu tranſito.
III. De incomparabili conuiuio Euchariſtico.

Abiit Ieſus trans mare Galilææ, & ſequebatur eum multitudo magna. Ioan. 6.

FIGVRA.

4. Reg. 4. QVIS veſtrum, Auditores, non in admirationem rapiatur, ac diuinum plane opus eſſe iudicet, cum introitum Prophetæ in domum viduæ Sareptanæ, oleum repente videt excreſcere, adeoque multiplicari, vt vaſis ipſis domeſticis nequaquam potuerit comprehendi, ſed aliunde mutuo ſumere neceſſe fuerit. Non minus quoque miraculum fuit, ad ſolam alterius Prophetæ benedictionem, viginti panes hordeaceos multiplicari, vt centum iis homines refecti & ſatiati fuerint, ac reliquiæ etiam ex iis ſuperfuerint. At multo maius hodierna die miraculum in Euangelio nobis proponitur, cum in deſerto & in agris vaſtæ ſolitudinis, quinque panes hordeacei, & duo piſciculi adeo multiplicentur; & in immenſum extenduntur, vt quinque hominum millia eis refecta fuerint & ſaturata, ac duodecim fragmentorum cophini reliqui fuerint, ita vt reliquiæ ipſis miſſibus maiores fuiſſe videantur. Priora illa miracula ab Elia & Elizæo patrata ſunt, hoc à Chriſto: fuêre illi Prophetæ, hic Dei Filius, omniumque Prophetarum Rex ſimul & Deus. O dignum Chriſti miraculum, ac pręclaram ſacroſanctę Euchariſtiæ Sacramenti figuram, ac luculentum diuinæ prouidentiæ argumentum! Vt igitur vaſtum hunc Oceanum enauigemus, Spiritus S. nobis, veluti Pharos lucidiſſima, ac beata Virgo ac Deipara, vti Cynoſura, ad curſum feliciter peragendum deligendi ſunt. Atque ideo eam, vti ſolent Angeli ſalutemus:

AVE MARIA.

I. Inter omnes, quas magnus ille Ezechiel Propheta viſiones habuit, hæc non poſtremum mihi obtinere locum videtur, quando ſcilicet fluuium intumeſcentem, & aquas eius adeo turgentes & inflatas vidit, nulla vt ratione potuerit tranſuadari: *Torrentem non potui tranſire, quoniam intumuerant aquæ torrentis profundi, qui non poteſt tranſuadari.* Ezech. 48. Quid nobis ô torrens aliud deſignare videris, quam vaſtum ſacroſanctæ ac ſacratiſſimæ Euchariſtiæ Oceanum pretioſo Chriſti ſanguine rubentem, eiuſque meritorum fluctibus adeo intumeſcentem, nullus vt vnquam mortalium ingenii ſui acie eum potuerit comprehendere.

Dicitur Ariſtoteles, quod Euripi fluxum & refluxum, qui ſepties in die reciprocans ludit comprehendere non valeret, in eum ſe præcipitem dediſſe. Verum quot Ariſtoteles, quot Philoſophi, quot præclara ingenia, ac ſubtilia acumina, quot hæretici, cum Euripũ Sacramenti huius (quod ſingulis dieb. ne dicam

Ariſt. Euripo ſeſe iniecit, q̃ eius fluxus & refluxus cauſam non caperet.

dicam horis, septem fluxus & refluxus genera continet, sancti scilicet Spiritus dona) comprehendere ac capere non possent, præ indignatione misere in eo submersi sunt. In eo quippe periêre Capharnaitæ; in eo naufragium fecere Lutherani, in eo submersi Caluinistæ. Denique hoc ipsum mare illud Rubrum est; quod plurimos huiusmodi Ægyptios aquis inuoluit, ac sub vndis sepeliuit.

S. Eucharistia comparatur fluuio qui in Paradiso erat.

Constituit iam inde à primo mundi exordio, in medio Paradisi fluuium Deus, qui in quatuor deinde diuisus capita, illum voluptatis ac deliciarum locum irrigabat. Similiter iam inde a passione Domini, è medio corporis eius exundantem, Oceanum intueor, qui in septem dispersus flumina septem videlicet Sacramenta (quorum primum ac præstantissimum est Eucharistia, & è qua veluti è primo fonte cætera omnia deriuantur) omnem paradisum, Ecclesiam nempe militantem, late irrigat & fœcundat. Huc respexisse mihi Psalmographus videtur, dum ait: *Fluminis impetus lætificat ciuitatem tuam,* *Psal. 45.* Quid enim aliud per ingentem hunc fluuium adeoque exundantem, Deiq; ciuitatem circum vndique irrigantem, designari potuisset, nisi sacer ille sacræ Eucharistiæ torrens? Hic est enim ingens ille fluuius, quem Ioannes in suis reuelationibus vidit, fluuius, inquam, aquæ viuæ, instar crystalli pellucidus, *Apoc. 4.* *Dan. 12.* ac de sede Dei, & throno Agni promanans. Et sane sacrosancta Eucharistia fluuius est, è cruce Christi scaturiens, è qua & cætera Sacramenta originem sumpsere, quæq; veluti thronus ac solium est Agni purissimi, nullaque contagione sordidati, cuius aquæ crystallo splendores sunt.

Figuræ quib⁹ Ven. Eucharistia exprimitur.

Eucharistia quoque puteus est, ad quem Samaritana accessit; puteus plenus aqua saliente in vitam æternam, puteus profundissimus; deniq; puteus, ô homo, è quo neq; in quo haurias habes, & qui altus est. Ipsa quin etiam puteus est Democriti, è quo ille latitantem in fundo veritatem eruere conabatur. In magno namque hoc puteo Philosophi & Theologi veritatem corporis & sanguinis Iesu Christi eruere & quærere gestiunt, sed ad fundum præ ingenii imbecillitate non valentes pertingere, quod non inueniunt, credunt. *Ioan. 4.*

O sanctissimam Eucharistiam, ô Sacramentum penitus diuinum!

——tibi nomina mille,
Mille iuuandi artes.

Milleq; figuris in veteri Testamento expressum es. Tu namque es candelabrum illud ex solido charitatis, ac diuinitatis auro (si modo ita lubet) compactum, septem continens lampades, septem, inquam, Sacramenta, omnes ab igne gratiæ tuæ collucentes: te etenim in septem illis Sacramentis, non secus ac solem in septem Planetis intueor. Et quemadmodum certum est, solem solum inter cætera astra essentia sua ac natura lucidum & splendidum esse, cætera porro sidera si quid aut luminis aut splendoris habent, id a eo veluti omnis luminis fonte, participando mutuari; sic & tu inter cætera Sacramenta solum gratiam essentialiter, ac per naturam habes reliquis eandem a te non nisi mutuo sumentibus, & ex vberrimo ac locupletissimo tuo fonte in sese, quidquid habent gratiæ deriuantibus.

Hic obstupescatis oportet, Auditores, hic namque suauissimum illud atque Angelicum manna contemplamini, quo in mundi huius solitudine enutrimur. Videtis hic panem illum in cinere humanitatis nostræ coctum, qui magnas Eliæ æmulatoribus vires atque animi robur subministrat, vt in fortitudine eius, ad vsque montem Dei Horeb, beatitudinem scilicet æternam, valeant pertingere. Hic etiam, mutatis terminis, fundam Dauiticam reperiri posse asserto, quæ quinque lapidibus limpidissimis sacris nimirum Christi vulneribus, instructa, Philisthæos prosternit. Videtur & hic arbor illa vitæ, in Ecclesia velut in paradiso medio plantata. Hic quoniam de arboribus incidit mentio, est quoque magna illa arbor, de qua in Apocalypsi quæ singulis mensibus diuersos fructus, duodecim scilicet fructus Spiritus Sancti & dona profert: *in medio platea eius, & ex vtraque parte fluminis lignum vitæ, afferens fructus duodecim, per menses singulos reddens fructum suum, & folia ligni ad sanitatem gentium.* *Exod. 16.* *3. Reg. 16.* *1. Reg. 17.* *Gen. 2.* *Apoc. 1.*

Hic

Hic est sacrum illud frumentum, quo sapiens ille Ioseph, famem venturam auguratus, horrea ac repositoria Ecclesiæ suæ repleuit, frumentum inquam, de quo Psalmographus, *Et ad pe frumenti satiat te.* Hic est panis Angelorum, panis ille Cherubim ac Seraphim, & omnium cœli ciuium. Hic est panis ille suauissimus, panis ille mirabilis, cuius farina nostra est humanitas; cuius frumentum, diuinitas, cuius aqua sanguis Christi; fornax, uterus Virginis, ignis, charitas; cuius denique pistor, Spiritus paracletus est. Hic est postremo panis ille prodigiosus, qui hodie in deserto quinque hominum pauit millia. Atque hoc præsentis concionis thema est: *Abiit Iesus trans mare Galilææ, quod est Tiberiadis, & sequebatur eum multitudo magna, &c.* Sequamur primo Dominum mare scandentem, ac deinde eum in deserto, ingens hoc & insigne miraculum coram quinque hominum millibus patrantem, quæsitum ibimus.

Ecce cum iam in procinctu sum, vt mare hoc Galilææ transnauigem, veniunt mihi in mentem vetera illa, quæ Deus olim per Moysem patrauit miracula. Eadem siquidem hic mihi videre videor. Moyses enim cum multis in Ægypto editis miraculis, Pharaonem induxisset, vt populum Isiecl dimitteret, sexcenta hominum millia per mare rubrum, in vastam solitudinem traduxit, in qua cœlesti deinde manna saturati & refecti fuere. Videas porro hodie Christum, alterum Moysem, miraculis suis quinque hominum millia ex Ægypto mundi huius per mare Tiberiadis traducere, eosque in desertum cogere, in quo mirabili ac prodigioso quodam modo cibati sunt.

Abiit Iesus trans mare Galilææ, ait Euangelista. Semper tu Ioan. profundas illas abyssos nauigas, tu per inaccessum diuinitatis Oceanum semper vela pandis, & sinus laxas. Tu solus es, qui instar aquilæ sublime euolantis, semper in sublimibus & altis diuinorum mysteriorum apicibus consides. Tu quippe solus profundum illud SS. Trinitatis mare ausus es intrare, dicens: *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud DEVM.* Tu solus etiam qui maria cum Christo sulcas, quique vndosum illud Ven. Eucharistiæ pelagus, littora prodigiosæ huius panum multiplicationis cymba radendo, audeas tranare: *Abiit eſus trans mare Galilææ.*

Hem, quot maria Domine Iesu transnauigasti? In primis namque transiisti vastum illud SS. Trinitatis æquor, æterna generatione ab æterno è diuina Patris essentia, velut è profundo quodam mari procedens. Et quemadmodum Oceanus, vt omnes norunt, in duos sinus diuiditur, in mare Rubrum, & mare Mediterraneum: ita quoque vastus ille & late patens glorioſissimæ essentiæ Patris æterni Oceanus in duos ingentes sinus diffunditur, duas, inquam, personas, quibus vniuersam naturam suam penitus communicat, filium scilicet qui per mare illud rubrum designatur, & Spiritum sanctum, cuius mare Mediterraneum figuram gerit, quod inter duo ingentia maria, Patrem scilicet & Filium medius internatet, & ab vtroque velut ab vno mari principioq; procedat. *Abiit ergo Iesus trans mare.* Insignis conceptus.

Cum itaque ab æterno in hocce maris prospero semper cursu, ac deliciis affluens, nauigasset, aliud mare nauigare decreuit, in quo mille ei pericula adeunda, mille discrimina erant subeunda: mare, inquam, incarnationis, in quo ei Maria mater eius, & simul Virgo nauis vice functa est; humanitas nostra velorum; charitas & amor, funium loco fuere, at Spiritus S. naucleri & conductoris. Quinque ferme annorum millibus expectauit, antequam nauis huius ingrediendæ tempus aduenisset: quod vbi iam adesset, nouem mensium spatio in ea nauigauit. Atque hoc esse mare illud videtur, de quo Psalmista: *In mari via tua, & semita tua in aquis multis, & vestigia non cognoscuntur.* Psal. 72.

Ex hoc iterum mari in aliud descendit, in mare scilicet mundi huius, mare plenum syrtibus, scopulis intame, naufragiis notum ac fluctibus semper exæstuans. Perpendite, obsecro, quonam modo id regius vates præuiderit: *Viderunt te aquæ Deus, viderunt te aquæ, & timuerunt, & turbata sunt abyssi.* Quot hoc in mari pericula adiit, quot tempestates, quot procellas perpessus est, quam aduersis iactatus est ventis? quam turbulentis Psal. 76. Figura. Gen. 8.

agitatus aquilonibus. Sicuti enim Noë statim vt arcam intrauit, quadraginta diebus, ac totidem noctibus vndarum impetu & ventorum procellis fuit impetitus: ita quoque tu Redemptor, arcam humanitatis nostræ ingressus, ac mundi huius mare nauigans, variis vndique procellis & fluctibus, triginta trium annorum spatio, horride ac crudeliter iactatus es, ac varias tempestates expertus, in quo nulla tibi melior aut tranquillior aura affulsit, nec in quo prius tibi a laboribus quiescere concessum est, quam niueâ illâ columbâ, animâ, inquam, tuâ, euolante, humanitatis tuæ arca in montibus Caluariæ constitit. Vix quoque natus erat Moses, quin statim in perfluentem Ægypti proiectus est: ita quoque & tu Redemptor mundi, vix in lucem editus fuisti, quin confestim in mundi huius mare coniectus sis, ærumnis ac calamitatibus inuolucdus. Audite Euangelistam liquido id testantem: *Abiit Iesus trans mare Galilææ.*

Exod. 1.

II. Mundus mari comparatur.

Vere te procellosum mare, ô infelix munde, dicere possumus, quo nullum aut magis pertimescendum aut periculosius reperiri queat: tu es nempe mare illud tempestatibus concitari solitum, & in quo sæpius tam horrendæ procellæ exsurgere consueuêre, vt animarum nostrarum nauigium, grauissimis passionum fluctibus ac tentationum ventis concussum, in magno naufragii patiendi periculo versetur. Næ tu munde turbulentum pelagus es, qui etiam fortissimos viros, ac magna animi fiducia præditos percellis, & Apostolos clamare cogis: *Domine, salua nos perimus.* Tu es mare illud mortuum, in quo tota vitæ nostræ nocte laborantes, nihil meriti capere possumus, adeo vt cum Apostolis clamare cogamur: *Domine, tota nocte laborantes nihil cepimus.*

Matth. 8.

Luc. 5.

Dan. 7.

Tu es mare illud Babylonicum, in quo Daniel olim quatuor ventos digladiantes vidit, post quorum prælium feræ bestiæ egrediebantur: semper enim furiosis carnis, diaboli, mortis & voluptatis aquilonib. agitaris, post quorum digladiationes peccata monstra teterrima, prodire solent.

An non igitur vobis, Auditores, Christus plurima maria sulcasse visus est? an non id Ioannes in Euãgelio hodierno testatur, cum ait: *Abiit Iesus trans mare* At nondum hic Æneæ nostri nauigationis finis, Christi scilicet, qui velut alter Æneas est:

------terris iactatus & alto est
Vi superûm, sæuæ memorem Iunonis ob iram.

i.e. diuinæ iustitiæ. Quin & alia adhuc maria sulcauit, videas enim eum in turbulento passionis mari plenis velis enauigantem.

Quo tendis Domine? quid agis? *Eleuauerunt flumina Domine, eleuauerunt fluctus suos.* Iam frementes audire videor vndas, ac reboantes mirabiles illas elationes maris: quam turbulenti atque elati fluctus, quam vehementes agitationes! Si semel Domine id te mare ingredi contigerit, non mediocre, mihi crede, discrimen adibis, naufragium facies, vitam amittes, ac verum me dixisse aliquando scies, cum dices: *Veni in altitudinem maris, & tempestas demersit me*: &, *Omnes fluctus tuos induxisti super me*, quasi Patri diceres, in quod me pelagus, Pater æterne, deturbasti, omnes iræ ventos super me intonare fecisti, omnia iustitiæ tuæ fulmina in caput meum eiaculatus es: video namq; hoc in mari mihi certo certius esse moriendum. Mihi credas velim Domine, cum vltro ipse procellosum hoc mare ingredi volueris, nũquam te inde, nisi facto naufragio, egressurũ. Eris, eris ille Ionas, qui sæuum redemptionis nostræ mare ingressus (in quo tempestatibus passionis agitaberis, vt humanæ naturæ nauim in tuto, ac velut in portu collocare possis) in profundum iacieris, in fluctib. crucis sepelieris, triduo in terræ centro velut in ceti aluo concluderis, ac deinde post triduũ rediuiuus solis lumen videbis, & vitam tuam nouo lumine illustrabis. At satis superque iam in vndis hisce euagati sumus, tempus est vt ad littus cymbam applicemus, ac desertum petamus, magnum illud miraculum quo, quod Christus mare Tiberiadis emensus facturus est, ibidem contemplemur.

Psal. 90. Descriptio maris quod est Passio Christi.

Psal. 8.

Ion. 2.

Atq; hæc altera concionis nostræ pars est, quam iam prosequamur. Tradit Euangeliũ, Christum mari iam emenso, quinque hominum millibus stipatum desertum petiisse, & illis penuria rerũ necessariarũ laborantibus, ac triduo ieiunantibus: quinq; panibus hordeaceis,

Reg.17. Math.18. Mat.8.

deaceis, ac duobus pisciculis omnem illam multitudinem pauisse, adeo vt omnibus refectis, duodecim etiam sportę reliquiis plenæ superfuerint. Cuius rei signum Elias dedit, cum modicum farinæ quod Sareptana habebat, mirabili virtute multiplicauit. Matthæus quidem & Marcus aliud miraculum referunt, quod idem pene cum hoc esse videatur: septem scilicet panibus Dominum quatuor hominum millia alio tempore pauisse ac septem fragmentorum cophinos superfuisse. At hoc miraculum multo mihi præstantius videtur: quando nimirum quinque hominum millia quinque panibus ac duobus pisciculis saturauit, duodecim sportæ reliquiarum ac micarum collectæ fuerunt: quod egregie mihi poeta visus est expressisse:

Quinque Deus panes fregit, piscesq; gemellos:
His hominum large satiauit millia quinque,
Implentur nimio micarum fragmine corbes
Bisseni, æternæ tanta est opulentia mensæ.

Egregii versus, at multo præstantius ipsum miraculum est, & diuinum illud ac regale epulum, ipsaq; prodigiosa panis multiplicatio, quæ Transsubstantiationem mihi nostram optime exprimere videtur. Illa eandem substantiam benedictione multiplicat: hæc efficit vt vnum corpus per consecrationem multis in locis esse queat: illa quinque panibus quinque hominum millia cibat, hæc vno pane infinita hominum millia, ac totum deniq; mundum. O egregiam ac stupendam multiplicationem! Et sane quemadmodũ tu olim duos ex Apostolis tibi maxime aduersantes habuisti, quiq; de tua excellentia ac splendore dubitarent, Philippum videlicet qui dicebat, *ducentorum denariorum panes non sufficiunt, &c.* & Andream qui addebat; *Sed quid hæc inter tantos?* Ita quoque Transsubstantiatio nostra duos Antichristos sibi quam maxime aduersantes experta est, qui de eius excellentia ac veritate dubitarent: Lutherum nempe, qui Christum illic impanatum esse credit, & Caluinum, qui effrænatiori adhuc impudentia dicere ausus fuit, solam hic Christi figuram adesse. O insensate Caluine, ac plane rationis expers Luthere! Reuocatis mihi in mentem figuras, quibus vestram Sacramentariorumque omnium audaciam & impudentiam confutem.

Lutherus & Caluinus Transsubstãtiationis hostes.

Duo scelerati effrenatæque libidinis senes castissimam olim Susannam, qua nulla aut honestior aut castior in vniuersa Babylonis regno reperiebatur, inique adulterii accusarunt. Duos hic iterum veteranos veteratores prodeuntes in scenam videmus, Lutherum & Caluinum qui castam illam Susannam, sacrosanctum scil. Eucharistiæ Sacramentum, ac præcipuum eius membrum Transsubstantiationem idololatriæ accusant: qua tamẽ nihil aut sanctius, aut diuinius in mundo reperiri queat.

Lutherus & Caluinus cum Susannæ delatorib. collati.

In passione Domini, cum multis aduersus innocentem Iesum testimoniis productis Iudæi euincere non potuissent, nouissime profligatæ audaciæ testes prodierunt, qui innumeras in eum blaspemias eiaculati sunt, quod tum in passione, idipsum hodierna die in Ecclesia contra Transsubstantiationem accidere videmus. Tot, eheu! falsa & iniqua testimonia aduersus Iesum Christum in venerabili Eucharistiæ Sacramento latitantem prolata erant, tam multi falsarii veritatem contra testati erant, Berengarius inprimis, Bertrandus deinde ac Ioan. Hus, Wiclef, aliique innumeri: *Nouissime autem venerunt duo falsi testes*: nouissime inquam, nostro sæculo, nostra tempestate: iam recenter, abhinc quinquaginta, aut sexaginta annis: duo falsi testes: duo Pseudoprophetæ Lutherus & Caluinus, Germanus ille, Gallus alter, qui innumeras in sacrosanctum Eucharistiæ Sacramentum blasphemias ac calumnias euomuere.

Insignis conceptus. Matth.2.

Vt Christus inter duos latrones crucifixus est medius: ita quoque in Sacramento Altaris contingere videmus, inter duos latrones, duos perditissimos hæresiarchas constitutus, variis blasphemiis impetitur. Arbitrabantur Philistæi nouis sese funibus Sampsonem captiuum vincire posse, sed ille exertis manibus eos vt festucam confregit. Lutherus & Caluinus, noui illi Philistæi de Samsone nostro qui venerabili Eucharistia continetur, triumphum agere putabant, nouis eum hæresibus constringere gestientes: sed ille brachia sustollens, ac viribus suis

vsus,

vsus, omnia Philistæorum horum vincula, omnes fraudes & impostvras, & ipsos quoque hæresiarchas confregit & in nihilum redegit.

III. Merito igitur exclames, ô sacra Eucharistia, *Dirupisti vincula mea, tibi sacrificabo hostiam laudis*, ac tu ipse Domine: *Sæpe expugnauerunt me à iuuentute mea*: Sæpe te namque Domine persecuti sunt, sæpius in te blasphemiarum tela contorserunt, ac potissimum in transsubstantiationem. Sed non est hæretici, quod amplius de opere hoc diuino, ac penitus admirabili, deque veritate Sacramenti huius dubitetis: accedite, & videte, aperite oculos vestros, ac discussa caligine, videbitis, conuiuium, quod hodie à Christo in deserto paratur: conuiuii Eucharistici, quod quotidie in Ecclesia fidelibus exhibetur, veram figuram esse: Conuiuii inquam, regii, digni vt in eo animæ & ipsi Angeli epulẽtur: conuiuii de quo Ecclesia canit: *O Sacrum conuiuium in quo Christus sumitur, recolitur memoria passionis eius, & mens impletur gratia!* Conuiuii in quo animæ reficiuntur: in quo corpus CHRISTI cibus & ferculum est; sanguis eius, potus; altare, mensa; Angeli, ministri; Sacerdos, ipse œconomus: in quo non nisi de passione inter conuiuantes est sermo.

Psal 115. *Psal.* 128. Eucharistia conuiuio cõparatur.

Taceat iam superbas Cleopatræ epulas, & cœnam antiquitas, in quam duæ gemmæ ducentis quinquaginta coronatorum millibus æstimatæ, inductæ sunt, & conuiuæ Antonio propositæ. Conuiuium namque quod Christus quotidie in Ecclesia exhibet, multo sumptuosius ac splendidius est: illuc enim eius infertur diuinitas, & simul humanitas, duæ maximi pretii gemmæ, cœlestes plane ac valoris infiniti. Et sane de huiusmodi conuiuio, aut de aliquo quod cum eo comparari queat, neminem vestrum puteum vnquam legisse, vel fando audiuisse. Amplum quidem & splendidum conuiuium fuit, cum quadraginta annorum spatio cœlum Israelitas manna suauissimo in deserto pauit: at multo admirabilius est, populum Christianum atque adeo omnem fidelium cœtum, iam à mille quingentis & amplius annis, in deserto mundi huius, ipso sacratissimo Iesu Christi corpore, in sacro Eucharistiæ conuiuio reficiẽdi & pasci, cibum tamen non consumi.

Plutarch. in Anton. Splendidũ epulum Cleopatræ. *Exod.* 18. *Num* 13. *Ios.* 15.

Refert Antoninum Getam Cos. Romanum Spartianus, ita nonnunquam conuiuium instruere solitum, vt tot missus, & in singulis missibus tot fercula inferrentur, quot Alphabetum literas contineret, velut in quo anser, aprugna, anas, item pullus, perdix, pauo, porcellus, pisces, perna, & quæ in eam literam genera edulium caderent. At longe splendidius ac luculentius epulum est, quod in Sacramento Altaris exhibetur: in quod missus iuxta seriem & Alphabetum, gratiarum inferuntur: primo namque octo Beatitudines, deinde sancti Spiritus dona, mox virtutes cardinales, ac Theologicæ: aliquando post gratiæ gratis datæ, ac postremo etiam gratiæ gratum facientes apponuntur, ô vere præclaros missus, ac diuina fercula, ô vere sacrum conuiuium!

Iulius Cæsar Dictator cum post domitum Pompeium, Romam victor ac triumphans ingressus esset, ac solus iam in vrbe dominaretur, vt populo Romano opulentiam ac splendorem ostenderet, epulum publicum dedit, in quo viginti mensarum millia ferculis lectissimis instructa fuere, simulque in populum infinitam auri vim velut missile sparsit, nolite, obsecro, splendorem & pompam Dictatoris huius tantopere demirari. Christus sane maius & magnificentius multo epulum dedit. Hic namque vniuerso terrarum orbe sub imperium redacto, conuiuium instruit Eucharisticum, non quidem pop. Rom. sed omnibus qui in mundo reperiuntur mortalibus: hic plurimas & varias mensas exquisitissimis ac lectissimis epulis refertas videbis: mensas nempe in cœlo ad reficiendos Angelos, qui non minus de huius Sacramenti communione, quam ipsi homines, participant, mensas in purgatorio, pro animabus illic distentis qui huius Sacramenti beneficio etiamnum gaudẽt: mensas in Oriente pro Abyssinis, Maronitis, Syris, Æthipibus, aliisque plurimis qui venerabile Sacramentum hoc adorant: mensas in Occidente, mensas in Septentrionali ac Meridionali plaga, in Africa & Asia: mensas apud ipsos

Cæs. Rom. epuli dedit in quo viginti suo mensarum millia parata erant. *Rachel. lib. 1.*

Anti-

Antipodas, mensas denique per vniuersum terrarum orbem, exclamare igitur mihi liceat, ô sacrum ac splendidum conuiuium! Deinde vt amplius magnificentiam suam & opulentiam demonstraret, infinitas quotidie gratias, in conuiuas, præter epulũ ipsum confert.

Herodot. li. 7. Pythius totam Xerxis exercitũ inuitat ad prandium.

Idem Sabellicus refert, quod magis adhuc miremur, plebeio cuidam Græco, cui nomen Pythius, & patria Celene, quem Democriti Philosophi patrem esse aiunt: tantas fuisse opes & facultates, ac tantum animi totum vt Xerxis exercitum, duodecies centenis hominum millibus constantem, ad prandium inuitaret ac laute exciperet: quin & regi inde abeunti quadringentas auri myriadas, ac bis mille talenta argenti dedisse, dixisseq; satis sibi adhuc prouentuum ad vitæ sustentationem reliquum esse, ac se, his etiam ablatis, diuitem adhuc posse appellari. Epulum autem hoc regale, quod Christus quotidie exhibet, multo sane opulentius ac sumptuosius est: ipse enim iam à tot annis omnem Angelorum exercitum, & ingentem illum hominum cœtum pauit, & mensa semper instructa manet.

Dan. 7. Daniel Propheta Angelorum regiæ huic mensæ assistentium & ministrantium numerum volens subducere, ait: *Millia millium ministrabant ei, & decies centena millia assistebant ei.* Ioannes porro inuitatos dinumerare

Apoc. 7. non valens, præ stupore cõsternatus scribit; *Vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat.* Confert deinde Rex post sumptas epulas, omnibus & singulis, singulare illud & eximium donum, beatitudinem videlicet æternam; quod omnia dona longe antecellit: & quatuor ad hæc talenta addit impassibilitatem, agilitatem, subtilitatem, & corporis membrorumque omnium claritatem, qualitates inquam, gloriam cœlestem semper solitas comitari. Dauid Propheta magnificum hunc & regium apparatum admiratus ait, nihil vnquam aut excellentius aut diuinius Deum fecisse, vel etiam facere posse;

Psal. 110. *Memoriam fecit mirabilium suorum misericors & miserator Dominus, escam dedit timentibus se.*

Potens ille Assuerus, qui alio nomine Artaxerxes, Persarum Rex, qui in centum & viginti septem prouincias imperium habebat, magnificum & opiparum olim in Susis conuiuium parauit, ad quod omnes regni Satrapas & Dynastas inuitauit: quod sex ferme mensibus durauit. Sed summus ille Assuerus, Rex ille cœlestis maius sane quid præstitit, quando epulum illud Eucharisticum parauit, ad quod omnes homines & Angelos, velut regni sui Principes inuitauit: quos ibi lectissimis ferculis reficit: hoc porro conuiuium iam à mille sexcentis annis incepit, & ad mundi vsque finem perseuerabit. An non hoc vere regium conuiuium videtur, Auditores, aut simile vnquam vidisse vos meministis? an non ter & amplius felices vos dicere licet, qui ad ipsum à patrefamilias estis inuitati? *Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos.* *Esth. 1.* *Matth. 11.*

Quare agite Christiani, ad hoc conuiuium festinate, ad sacram communionem, ad sacrosanctæ Eucharistiæ sumptionem properate: hic nempe animæ, quæ inopes sunt meritis, multas sibi diuitias acquirunt, & sufficienter ditantur: hic enim secundum Apostolum omnes Thesauri sapientiæ & scientiæ Dei reconditi sunt: Hic manducatur panis, qui sapientibus vitam immortalem ac perpetuam elargitur: nam *qui manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum.* Hic est sacer ille Angelorum panis, qui vos, vbi sumpseritis, beatos efficit. Hic est Angelicum illud manna, quod suauitate sua iam à 5. annorum millibus vos mirum in modum recreat. Hic est panis ille, ô animæ purgandæ, qui vos consolidat, qui patientiam & spem mediis in flammis, inter supplicia & cruciatus suppeditat: Hic est ille panis, viatores, qui vobis animum suggerit, ac pusillanimitate sublata aduersus hostes audaces & dæmonibus formidolosos reddit. Hic est ille panis, quem vos hæretici execramini & odistis: ille denique panis, qui vos, ô diaboli, ad rabiem & furorem concitat. *Ioan. 6.* Effecta sacræ Eucharistiæ.

Hoc nempe est magnum illud ac mirabile conuiuium, quod hodie in deserto paratur, cuius vt participes reddi queamus, imitandus est ardens illius populi feruor, & pie-

tas; triduo Christus sequendus est: per quod triduum tres pœnitentiæ partes, contritio, confessio & satisfactio denotantur. Transeundum deinde est mare pœnitentiæ, super duram discumbendum est, ecce humilitatẽ. Substernendum est fœnum pedibus, & effrenis illa caro subiuganda, (*omnis* namque *caro fœnum*) ecce mortificationem, ac mundi contemptum. Turbæ quidem ad conuiuium hoc admissæ sunt, sed dignas sese meritis, ac dura subeundo reddidere. Quid igitur te par est facere Christiane, quando non amplius ad figuram, sed ad rem ipsam accedis: & non amplius in deserto, sed in templo: qualem præparationem tam pretiosi cibi sumptio requirit? quam diligentem excussionem, quam accuratum exigit examen? Si vasa, in quibus manna colligebatur, Deus esse voluit aurea: an non igitur anima, in qua non ipsum manna, sed is qui per manna præmonstrabatur, reponendus est, auro charitatis intus & foris exornari debet?

Exod. 19. Insignes allegoriæ.

Centum anni in constructa arca, in quam sese Noe cum suis recipere diluuii tẽpore debebat, insumpti fuere. Anima mea, cum conscientia tua arca esse debeat, in quã sese verus ille Noe CHRISTVS recipere debet, quanto quæso tempore in ea per pœnitentiæ opera fabricanda occupari te par est?

Gen 9.

Septem annos Salomon in templo construendo impendit, in quo Decalogi tabulæ & arca Testimonii erant collocandæ. Tibi vero anima, cum conscientia tua in magnificum templum præparanda sit, in quo non tabulæ legis, sed ipse legislator commorabitur, quantum temporis in eo construendo insumendum est? Si Virgines, quas in Regis Assueri conspectum aliquando venire oportebat, anno integro in conclaui inclusæ tenebantur, quo venustatem & gratiam faciei compararent, vt cum in Regis conspectum prodeundum foret, gratia coram eo reperta ad eius concubitum admitterentur, quanto vos tempore ô animæ, procul à mundi tumultibus ac turbis secluſæ, remanere deberetis, nulli alii operam rei dantes quam interiori animæ pulchritudini parandæ, vt coram magno illo Assuero gratiam, quando illi sistendæ eritis, reperire possitis?

4. Reg. 6.

Esth. 2.

Et sane, si vos ipsos ad hunc modum præparaueritis, quinque etiam panibus cum turbis hisce saturabimini, hoc est, quinque Christi vulneribus, ac duobus piscículis, duabus nempe, quæ in eo sunt naturis. Piscículis, inquam, qui in mari hoc incarnationis, vel in mari illo gratiarum, gloriosa scil. Virgine ac Matre Maria, si ita intelligere vultis, aut si malitis, in mari huiusce mundi, natarunt. Tanta porro magnificentia, tanta lautitia ac tanta superbia excipiemini, vt anima vestra plene saturanda sit, voluntas vestra reficienda, intellectus illuminandus, sensualitas hoc cibo gustato temperanda, & concupiscentia refrænanda. An non tũ quinque hominum millia saturabuntur! At nondum hic finis, supererunt vobis etiam duodecim fragmentorum cophini: ipsa scilicet peccatorum remissio, gratiæ acquisitio, Dei amicitia, ecce tres: pœnæ apud inferos tolerandæ in purgatorii pœnam commutatio, pax & tranquillitas conscientiæ, Spiritus paracleti consolatio, ecce sex: carnis mortificatio, malarum consuetudinum & habituum prauorum exterminatio, gratiæ argumentum, ecce nouem: integra vitæ emendatio, magna ad benefaciendum promptitudo, ac denique æterna ac cœlestis gloria. An non 12. cophini hæc esse videntur? annon illæ egregiæ ac mirabiles reliquiæ sunt, quæ ab hac mensa colliguntur?

Quid quinquepanes & pisciculi designent.

Quid 12. cophini significent.

O magnifice ac potentissime Princeps, qui sumptuosum hoc, & opiparum epulum præparasti, atque idipsum quotidie fidelibus tuis exhibes: conuiuium, inquam, quo nullum splendidius aut opulentius vnquam extitit; aut existet: hanc nobis, obsecro concede gratiam, vt quandoquidem in nostri idipsum gratiam præparasti, magna cum animi demissione ad ipsum accedere, & ad harum imitationem turbarum mare tecum transire, te in deserto pœnitentiæ sequi, & fœnum bonorum, dignitatum, mundanarumq; voluptatum, pedibus substernere valeamus, quo humiliter, religiose ac pie in terram reclinati, gratiarum, benedictionum, deliciarumque quæ in sacro hoc conuiuio digne manducantibus conferuntur, parti-

participes effici mereamur. Deinde à te etiam obsecramus, vt animas nostras fame propemodum enectas, quæ iam triduo aut forsitan trimestri, ne dicam triennio, sacro hoc & cœlesti pane, & Sacrosancto Eucharistiæ conuiuio abstinuere, & eo frustratæ sunt, enutrias: operientes hic interim, donec ad aliud illud epulum, quod post hoc in æterna beatitudine sequi solet, inuitentur, ad quod nos Pater, & vnigenitus eius Filius, ac sanctissimus Spiritus perducere dignetur. AMEN.

FER. II. POST DOMIN. IV. QVADRAGESIMÆ.

Partitio.

I. In Deum cadere iram.
II. De templis Dei cultui construendis.
III. De antiquitate & usu templorum, ac vniuersalitate.
IV. De ementibus ac vendentibus in templo.

Prope erat Pascha Iudæorum, & ascendit Iesus Hierosolymam, & inuenit in templo vendentes. Ioan. 2.

FIGVRA.

Num. 25. CVM magnus ille Phinees, Eleazari filius, Aaronis summi Sacerdotis nepos, honoris Dei ac castitatis zelo incensus, impudentem Zambri cum Madianitide in conspectu totius multitudinis, magno diuinorum præceptorum contemptu, ac totius populi scandalo, fœdo concubitu commisceri videret: gladium arripuit, ac zelo feruens vtrumque in locis genitalibus vindice manu in flagranti delicto confodit. Quod factum diuinæ maiestati in omnem populum exacerbatæ adeo complacuit, vt ei Sacerdotis dignitatem in æternum sese daturum sponderit. Quem zelum cum accuratius intueor, exprimere mihi aliquatenus zelum CHRISTI Redemptoris nostri videtur, quem hodiernum Euangelium magnopere deprædicat: cernimus quippe hic non Eleazari, sed filium Dei vnigenitum, non ipsum Phinees, sed Iesum Christum: honoris & gloriæ paternæ zelo ardentem (cum non Zambri, sed plurimos Iudæorum publice fornicantes, aut potius magna cum ignominia templi sanctimoniam profanantes videret) furore quodam sancto agitatum, & flagello è funiculis contorto, gladii loco in manus accepto, eosdem inuadere ac templo pellere. Vt porro pro dignitate iram tuam & furorem Domini explicare possimus, sancti Spiritus auxilium, per tuas ô gloriosa Virgo preces enixe postulandum est, quare vnanimes legamus:

AVE MARIA.

I. Dicebant Stoici Deum primere cupientes, eundem DEVM quen-dam appellare non sunt veriti: & dum iracundum illud Numen, æternum illum Spiritum, amorem quidem & pietatem clementiamque non vero iram, furorem & vindictæ appetitum cadere posse asseruerunt; Si enim inquiebant, Deus mutari non possit, & nullis affectibus moueatur, si denique Ens est vndequaque perfectissimum: quis tanta futurus est impudentia, vt affectibus prauis, passionibusque quæ inter peccata mortalia etiam locum occupant, vt est ira, & excandescentia, dicat concuti & commoueri? Modeste, ac ne quid nimis, ô Philosophi, non attigistis, mihi credite, scopum: at ipsi Prophetæ melius rem attigerunt, & videntes viderunt multo vobis acutius, eum scilicet oculos Dei ira flammantes, & eius faciem furore concitatam toties nobis descripserunt.

Multo profundius ac verius Moses philosophatus est, cum Deum velut iratum alloquens, his cum verbis compellauit: *Quiescat ira tua, & esto placabilis super nequitia populi tui.* Melius quoque Psalmista, dum ait, *Domine ne in furore tuo arguas me* Et Propheta Zacharias: *Effunde iram tuam* Exod. 32. Psal. 4. Zach. 1.

ingentes. Tu vero Paule Apostole, quid ais? cuius opinionis es? anne Stoicorum dogma sequeris? audebisne dicere Deum irasci non posse? nequaquam, sed nostræ illæ sen-
Rom.1. rentiæ accedit: *Reuelatur*, inquit, *ira Dei in cœlo.*

Quid autem, an non manifestum iræ argumentum ac vehementis furoris signum
Gen 3. est, ob vnicum peccatum Angelos cælo, Adam cum posteris Paradiso terrestri pellere?
Gen.7. quadraginta diebus & totidem noctibus pluuiæ habenas laxasse, & omnes aquarum cataractas reserasse, omnis vt terræ superficies sub aquis natitaret, an non euidens,
Gen.19. & apertum ingentis passionis indicium? Sulphureum & igneum imbrem in quinque florentissimas Palæstinæ Syriæque ciuitates; magno impetu vehementiaque immisisse, easque in fauillam & cineres redegisse,
Exod.14. nonne vobis iram quandam horrendam re-
Num 21. dolere videtur? an non iram sapit & furorem tot hominum millia rubri maris aquis immersisse, & in filios Israel ignitos serpentes immisisse?

Non igitur recte, nisi quid iudicans fallor, ô Stoici, à Deo flammas iræ excluisistis, eumque procul à passionum motibus abesse dixistis: cum enim animo mecum perpendo, eum ob vnicum delictum tam grauiter in dilectissimum sibi regem eiusque regnum
2.Reg.24. animaduertisse, vt septuaginta subditorum millia peste & contagione lethali abstulerit: credere non possum, aut in animum vlla ratione admittere, quin hic saltem aliqua Dei aduersus populum suum ira fuerit. Quid? quando Angelum Dei iussu stricto mucrone
4.Reg.18. in castris Assyriorum volitantem; ac centum octoginta hominum millia vna nocte prosternentem, ac castra natantia sanguine & cæde contemplor: deinde quando omnes Ægyptiorum primogenitos ad eius manda-
Exod.11. tum vna nocte commorientes intueor: denique quando ob vnum idololatriæ peccatum populum Israel in captiuitatem, modo in Assyriam, modo in Babylonem abduci cõtemplor, tot mihi iræ argumenta & signa videre videor, aut sane nulla prorsus ira potest reperiri.

Verum veteribus hisce historiis relictis, ad Euangelium veniamus, in quo nouum iracundiæ signum, & euidens vehementis furoris indicium habebimus, cui simile Deus vix vmquam demonstrasse legitur. Ascendens quippe hodie in templum Salomonis, & repertis in eo ementibus, & vendentibus, qui locum illum, omni cultu ac reuerentia dignum indignis negotiationibus ac commerciis polluebant, tantum iræ indignationisque concepit, adeoque commotus est, vt facto è funiculis flagello, eos seuero vultu castigarit, templo eiecerit, & mensas eorum euerterit: *Cepit flagellum de funiculis, & eiecit ementes & vendentes de templo, &c.*

Quando hunc Domini furorem inspicio, videre mihi Sampsonem illum videor, qui cum Philisthæos idolis immolantes, inque diuinam maiestatem peccantes cerneret, *Iudic.15.* iracundia & furore commotus, accepta asinæ mandibula, mille ex iis prostrauit. Et sane non minus mirandum est, quod Sampson noster Christus hodie in templo agit; cum accepto in manus flagello, Pharisæos templi sui honorem violantes, ira & furore commotus, eodem expellit. Historiam Ioannes describit: *Prope erat Pascha Iudæorum, & ascendit Iesus Ierosolymam, & inuenit in templo vendentes.* Quod argumentum vt scite & ordine tractare possimus, primo templum ingrediamur, ac deinde ad negotiatores orationem conuertamus.

Quod ad primum igitur attinet, per vocem, templum, vt plurimum materialem templi fabricam intelligimus, locum scilicet adorationi & cultui diuino destinatum, locum in quo Deum adoramus, Sanctos inuocamus, imagines veneramur, verbum Dei audimus, ac Sacramenta percipimus: locum inquam, quem hæretici horrent, & fideles honorant: locum quem Sathan demoliri & destruere, Deus construere & conseruare conatur. Quid templa significent.

II.

O maligne Spiritus contradictionis nefande, inquam, hæretice, qui à primo ortus tui tempore bellum sacris hisce templis, locisq; piis indixisti, quotidieque in iis destruendis & euertendis elaboras, ad quid, obsecro, dicis: Semirutis ingemiscant templa rectis, &

-----lapsis

------lapsis ingentia muris
Saxa iacent:

Ipse namque Deus vbique est, & vbique locorum potest adorari? Concedo, & tecum sentio: at non vides eum, præterquam quod omnia maiestate sua compleat & occupet (quod Dei solius est, eo quod infinitum ens existat, qui ait: *Cœlum & terram ego impleo,*) & præterquam quod etiam in locis, quæ mẽte secundum Philosophos finguntur habitet, semper tamen loca quædam singularia, cultui suo dedicata delegisse, quibus inuocaretur, exaudiretur, & mirabilia sua opera ederet.

Hieronymus: Deus semper loca habere voluit in quib⁹ adoraretur.

Erat quidem Deus, antequam carnem indueret, vbique locorum, & quatuor mundi plagas maiestate sua implebat; sacrum tamen Virginis vterum subire non est dedignatus, in eoque sublime illud incarnationis mysterium, omnium miraculorum maximum peragere. Vnde merito mihi canere Ecclesia videtur,

------quem totus non capit orbis,
In tua se clausit viscera, factus homo.

Ad eundem modum anima in toto quidem corpore habitat, inque omnibus eius partibus operatur & agit, idque eo prorsus modo quo Deus in toto mundo est & operatur. Est scilicet secundum Philosophos, tota in toto corpore, & tota in qualibet corporis parte, & tamen in parte vna nobiliores effectus producit, quam in alia: quod enim in cerebro agit, multo nobilius est eo quod in talis & in pedis planta. Ita quoque Deus vbique & per totum terrarum orbem operatur & habitat, vel, prout Theologi loquuntur, est vbique per essentiam, præsentiam, & potentiam. Et fieri non potest Domine, aiebat Dauid, vt à facie tua & vultu me abscondam, qui vtrumque polum perlustras & perspicis; nam, *Si ascendero in cœlum, tu illic es, si descendero in infernum, ades:* adeo vt vbique sis; in templis tamẽ sublimiori quodam modo es & longe eminentiori: in quibus te adorabo, inuocabo, & peculiari ratione colam: *Adorabo ad templum sanctum tuum, & confitebor nomini tuo.*

Psal. 138.

Psal. 114.

Lucida illa Solis fax vniuersum mundi orbiumque cœlestium ambitum quotidie percurrens, ac quatuor mundi plagas singulis diebus lustrans, superius quidem in cœlo cæteris stellis, in mundo vero rebus inferioribus, lumen suum communicat; nunquam tamen Zodiacum, in quo duodecim cœlorum signa continentur, egreditur, & ex illo influxus suos in res inferiores emittit; ac quemadmodum Sol ille Creatoris sui figura est, ita quoque eiusdem actiones imitatur. Nam quamuis ingens ille Sol iustitiæ Deus tum Angelos, qui in stellis cœli adumbrantur, tum etiam homines, qui per hæc inferiora repræsentantur, gratiarum suarum influxuum participes reddat; tamen vt plurimum in templis, velut intra suum Zodiacum, in quibus duodecim Apostoli instar duodecim signorum sunt, reperitur, in quibus supernaturales gratiarum influxus communicat, quæ nobis per Sacramentorum deinde motum applicantur.

Sol cõfertur cum Deo.

Sæpius ipse mecum sacras Scripturas volutando, demiratus sum, cur omnia pene opera, quæ aliqua ratione cæteris antecellere, ac præstare videntur, semper in rupibus aut in montium summitatibus peracta sint. In monte Sinai tabulæ legis datæ sunt, in monte Oliueti Transfiguratio Christi contigit, & in monte Caluariæ Christus moriens exspirauit: vbique reperimus montes, vbique rupes & petras, vbique præsagia super petras illas Simonis Petri, & in templis quæ instar montium eleuata sunt, Deum mirabilia sua cernimus operari. Et ecce manifestam eiusce rei rationem. Dicite, quæso, vos templorum euersores & destructores, an non æque Deus temporum Dominus est ac locorum? & tamen homines obligare noluit, vt eum omni hora & nullo non tempore adorarent, præterquam die Dominica: atque ita in Exodo scriptum legimus: *Sex diebus operaberis & facies omnia opera tua, septima autem die Sabbatum Domini tui est.* Cum igitur Deus ex omni hac temporis vniuersitate certos quosdam dies sibi delegerit, quibus adoretur; cur non ex omnibus mundi adeo late patentis locis, templa sibi singulari quadam ratione delegit, in quibus adoretur.

Conceptus.

Exod. 19.
Matth. 17.
Matth. 28.

Ostenditur Deũ in loco aliquo certo coli velle.

Ostenditur idipsum & aliis rationibus.

Ecce & alias rationes. Licet omnes omnino proles Deo, veluti Creatori, dicari & consecrari debeant; in Exodo tamē voluit Deus primogenitos sibi peculiariter offerri: an non hoc indicium est, licet ad Deum totus terrarum orbis spectet, quia *Domini est terra & plenitudo eius*, templa tamen ei & loca quędam particularia, quæ cultui eius dedicentur, esse erigenda. Deinde si satis sit, Deum vbique locorum colere & adorare, cur vos Magi, veluti superstitiosi, de longinquis terrarum oris, ab vltimo scilicet Oriente in Bethlehem vsque properatis, vt illic Christum in stabulo repertum adoretis? Cur Daniel in captiuitate Babylonica detentus, toties ad templum Hierosolymitanum absens oculos conuertisti, & ad eam partem potissimum in qua templum situm erat, orans & obsecrans manus sustulisti? *Quod cum Daniel comperisset, id est, constitutam legem, ingressus est domum suam, & fenestris apertis in cœnaculo suo, contra Ierusalem, tribus temporibus in die flectebat genua sua, & adorabat.* Ad quid istorum manuum extensio, & cur has precandi cæremonias adhibet?

Exod.13.

Psal.23.

Dan.6.

Vos quoque Israëlitæ in Chaldaicam captiuitatem abducti, cur toties ad templum istud Ierosolymitanum anhelastis, si tanti sint ponderis preces in agris locisque desertis effusæ? cur dixistis querentes & gemebundi? *Super flumina Babylonis illic sedimus & fleuimus, dum recordaremur tui Sion.* Vos vero glorioſi Apostoli Petre & Ioannes, cur in templum ad horam orationis nonam ascendistis? Tene quoque superstitiosam appellabimus, sacratissima Virgo, ad templum, voti persoluendi, filiique Deo Patri offerendi, ac munerum in purificatione tui offerendorum ergo, ascendentem? Minime gentium; at sunt hæc potius argumenta & signa manifesta, preces in templis ad Deum effusas, longe ei gratiores & acceptiores, quam eas, quæ in agris & alibi effunduntur, existere.

Psal.136.

Templorū qualia modo habem⁹ vsus iam à duobus annorum millibus & amplius, & eodem prorsus cultu, quo nos eadem dedicamus, in vsu fuisse. Desertum petamus, & statim in ipso eius ingressu Israëlitas tabernaculo Dei iussu constituendo occuparos reperiemus, in quo & Deum colerent, & sacrificia offerrent. Cur hunc laborem subitis, ô viri, in vanum, vt aiunt hæretici, laboratis? cur non in agris & in media solitudine Deum adoratis, quare non potius in late patenti deserto holocausta & victimas vestras, quam in augusto tabernaculo, immolatis?

duobus annorum millibus lib⁹ viguit.

Exod.16.

Huc adsis ô templorum hostis iuratissime, deducam te expatiatum, tibique inter ambulandum demonstrabo, eadem templa, quæ modo in vsu sunt, iam à duobus anno-

Inde ad terram promissionis ascendamus, & in ea Regem & Principem adeo de templo ædificando sollicitum fuisse videbimus, vt dixerit: *Video quod ego habito in domo Cedrina, & arca Dei posita est in medio pellium.* Ingrediamur deinde ipsam Ierosolymorum ciuitatem, in qua ad primum introitum Dauidem Regem templi illius augusti & splendidi fundamenta ponentem videbis: cernes, inquam, triginta hominum millia quotidie strenue operantium, ac quatuor operum præfectorum millia; vbi si tibi modo vacet, & morari velis, septem annos fabricæ videbis impendi, ac tanta quidem dexteritate & industria, nullus vt mallei ictus fuerit exauditus. Quod porro Dauid templum inchoauit, ac perficere propter effusum sanguinem non potuit, quodque filius eius, pacificus Salomon, perfecit & consummauit; idipsum paucis post annis dirutum & destructum intueberis; sed haud longo interiecto tempore exsurget Zorobabel, qui priores ruinas sit restuaraturus, ac post eum iterum legis patriæ æmulatores Machabæi.

2.Reg.7.

3.Reg.3.

Esdr.2.

1.Mach.4.

Nimis diu Ierosolymis hæsimus, egrediamur vrbe, & Apostolos per omnia mundi climata, & orbis plagas properantes sequamur. Videbimus Matthæum templa in Ægypto, Ioannem Ephesi, Bartholomæus apud Iudæos ædificantem. At dices vnde hæc hausisti, vnde hæc nosti? Ecce testem habeo Abdiam Babylonium, Apostolorum æqualem, qui eodem cum illis vixit tempore; Eusebium quoq; Cæsarienſem, qui & addit, temporibus suis, imperio scilicet Imperat. Claudii,

Apostoli templa construxere.

Libro 2. hist. cap.17.

Claudii, omni pene loco templa Christianorum fuisse, ac loca orationę destinata. Transeamus deinde Antiochiam, vbi à S. Luca templum ex præscripto Apostolorum Petri & Andreæ construi cernes. At in reditu Romam orbis caput transire nefas erit, vbi innumera propemodum templa extrui videbimus. Sic enim S. Balbina ad instantiam Alexandri Pontificis, Ecclesiam S. Petri ad vincula construit; Helena quoque Magni Constantini matre, infinitas propemodum ibidem ædificat basilicas.

Hinc te haud procul Rupella tua deducam quo loco te in memoriam reuocare velim; quid olim in eius agro peractum sit. Consule antiquitatem, euolue historias, ac vetera monumenta perscrutare, ac tum demum vide, num & apud vos vnquam templa sacra exstiterint. Et sane, si te quærere & indagari non pigeat, reperies iam à mille quingentis annis, S. Martialem, Apostolorum discipulum; & Aquitaniæ Apostolum; primam facem, quæ tibi fidei lumen suppeditauit, ô Gallia; primum tuum Apostolum, ô Aquitania, cuius doctrinam & miracula reuereris; primum fidei apud vos fundatorem, ô Lemouices (felices inquam tam magno & præclaro patrono, tutore, custode & conseruatore Lemouices; in cuius honorem tẽpla erecta, & cuius reliquias habetis:) reperies, inquam, ô sanctorum sanctarumq; Ecclesiarum hostis, glorioſam hunc virum, Burdegalenses Epistolis adhortari & incitare, vt in beatissimi Protomartyris Stephani honorem templum ædificent. Videsne igitur quam vetus & antiqua templorum apud Christianos sit memoria? agnoscisne & cognoscis eadem iam inde ab Apostolorum temporibus nota fuisse? Sane si ipsæ turres, sim urorum ambitus, ipsa campanilium cacumina, quæ pluribus in Galliæ nostræ locis adhuc exstare conspicimus, loqui possent: ipsa tibi suæ fundationis initia: hæc quidem iam ab annis mille, illa etiam longe vlterius, arcesserent.

S. Mar. Aquitanię Apostola.

S. Maria ep. ad Burdig.

Si hæc tibi forsitan antiquitatis memoriæ non arrideat, decem tibi Concilia proferam quæ te confutabunt, & quæ cum templorum meminerint, cum templa velut loca quædam sacra, & res quasdam sanctas, in honore habenda esse vnanimi consensu asserant, errorem tuum coarguent. Ecce tibi hæc eadem ad oculum depromam; Concilium Parisiense sub Ludouico & Lothario regibus: Concilium Aurelianense primum & quartum, Matisconense, Antisiodorense, Aquense, Ilerdense, Toletanum duodecimum, Gangense, & Arausicanum. Omnia hæc templorum honorem & cultum præcipiunt eorumque vsum approbant & indicunt: *Si quis domum Dei docet contemptibilem esse debere: anathema sit.*

X. Conc. in ob. de tẽplis mentio.

An non igitur merito templa defendimus eorumque cultum auctum & propugnatum imus? tu vero hæretice quam te sacrilegum & profligatæ audaciæ ostendis, cum eadem demoliri & euertere studes. Interroga patres tuos & dicent tibi, pete ab omnibus omnino hominibus, quantum temporis interfluxerit, ex quo in vsu esse cœperint: & dicent tam antiquam eorum memoriam esse, vt cum ipsis hominibus cœperint; & tam diu duratura, vt cum mundo finienda sint. Denique vt hic finem faciam, aperi hodie oculos hæretice, accede ad Euangelium, & videbis ipsum Christum Dominum accepto flagello, iniuriam & contumeliam, quæ templo suo irrogabatur, vindicasse, & ementes ac vendentes templo exegisse. Quid hic audio Euangelistæ: *Tantane animis cœlestibus iræ?*

IV. Qui per ementes & vẽdentes intelligantur.

Quosnam vero, vt ad alterum concionis membrum descendamus, hos vendentes & ementes esse dicemus? quinam hi negotiatores & nummularii, qui in templo distrahunt & coemunt? Dicere possumus, per eosdem rerum spiritualium mercatores, beneficiorum proxenetas & distractores, Prioratuum, Abbatiarumq; inuasores, designari. Hi sunt namq; qui domum Domini speluncam latronum, ac prædarum receptaculum constituunt; denique paucis vt complectar, per hos ipsos Simoniaci adumbrantur. Hi sunt namque noui illi Philisthæi, qui arcam Domini exercituum, & idolum Dagon sub eodem tecto collocare gestiunt: qui templum ad orandum destinatum, in peristylium mercantium conuertunt, auaritiæ suæ

2. Reg. 3.

Idolum

Idolum iuxta arcam humanitatis Christi constituere satagentes. Hi sunt Tyrii & Sidonii illi, Babylonii illi, qui templa prophanant, violant, diripiunt ac deuastant, de quibus Ioel Propheta: *Argentum meum & aurum tulistis cito, velociter reddam vicissitudinem.* Hi sunt scelerati illi Nabuchodonosores, idolorum cultores, qui postquam plurima templa euerterint, ac multa beneficia distraxerint, in bestias commutati sunt, & instar bestiarum ad inferos quoque deturbantur.

Ioel. 3.

Dan. 3.

Eiicit vendentes & ementes. O Simoniaci, vos estis impii hi negotiatores & mercatores: vos estis impii illi Balthasari, qui Ecclesiæ opes diripiendo, nec vasa modo sacra, verum etiam ipsa beneficia deprædando, eademque cum concubinis vestris dissipando ac decoquendo, sæpius meritas & dignas direptionum vestrarum pœnas persoluistis. Veniat, obsecro, vobis in memoriam impii illius Heliodori, qui cum sacros templi thesauros, pecuniasque depositas sacrilega manu auferre moliretur, tam insignes ab Angelo inflictas pœnas dedit, vt pene exspiraret. Vos igitur Angeli templorum nostrorum protectores, & tutores estis. Ecce Angeli rebelles, cælo; gulosi Adæ, Paradiso; traditores Iudæ, Apostolatu; peccatores Ionæ, naui; corui, arca; & hodie sacrilegi mercatores, templo eiecti sunt. *Eiecit vendentes & ementes.*

2. Mach 3.

O infelices Ecclesiastici, tamne tristem vobis casum imminere, tantum vobis accidere infortunium, vt vos è templo eiiciendi sitis, qui alios eiusdem introitu arcere consueuistis, & ipsos etiam Dæmones expellere? tantane vobis ignominia euenire, vt vos templo sitis eliminandi, qui eiusdem ianitores estis, qui claues eiusdem geritis, tantæ inquam potestatis claues vt Ecclesiam, regnum cœleste, & simul infernum reserare atque obserare queant? Vestræ auaritiæ, vestræ Simoniæ, vestræ hypocrises Christum hodie ad iracundiam prouocant, vt vobis dicere necesse habuerit. *Vos fecistis illam speluncam latronum*: ac si diceret, Vos ego Ecclesiastici, vos beneficiarii in templo meo constitueram, sperans fore vt ex eo domum orationis, domum pietatis, ac domum sanctitatis faceretis, & ecce vice versa in speluncam, & receptaculum latronum, prædonum ac direptorum eam conuertistis, & omnia latrociniis prædisque infamia sunt.

Reuera ita se res habet Domine: eheu quot latrones è templo tuo egressi sunt, quã multi prædones è monasteriis prodierunt? Omnes pene hæresiarchæ qui ab Arius, Eutyches, Montanus, Berengarius, Lutherus, Oecolompadius, Caluinus, aliique; plurimi in templo tuo latrocinia exercuerunt & ecce omnes aut Monachi, aut saltem Sacerdotes & Ecclesiastici fuere. Eheu quam sacrilegi hi negociatores erant? imo vero prædonum & latronum Principes, atq; illos omnes Domine templo expulisti. *Eiecit vendentes & ementes.* Non vendebant hi minutim ipsa beneficia aut Ordines, vt hodie Simoniaci facere consueuerunt, sed instar mercatorum maiorum totam simul Ecclesiam diuendebant. O Sacrilegos, ac prædonum Principes! Vendebant hi mysterium SS. Trinitatis, vt Ariani; illi incarnationem Christi inuadebant, vt Nestoriani; alii vero recentiores diripuere sacras imagines, calices, Sacramenta, Sanctos, Vota, Monasteria, Ieiunia, vt Lutherani & Caluinistæ: de quibus merito Dominus dicere potuisset: *Vos fecistis illam speluncam latronum.*

Omnes pene hæresiarchæ qui ab Ecclesia decerũt, plerunq; monachi aut Sacerdotes fuere.

Iam vero, ô Sacerdotes, & Ecclesiastici, vt ad propositum redeamus, ne quæso amplius Deum ad iracundiam prouocetis, neue illi materiam & occasionem detis, quo vos flagello è funiculis contorto, templo suo exigat. Sit vita vestra honesta, nemini vllum scandalum dando. At recordemini vos esse lumen mundi, ac sidera Ecclesiæ, Episcopos vero ipsos planetas, Pontificem ac caput Ecclesiæ, Solem: Sidera igitur & stellas imitemini, quæ in firmamento quidem semper micant, at nunquam eclipsim patiuntur: ita & vos bono exemplo vitæque honestate semper aliis prælucete, ac nunquam scandalo aliquo deliquium patiamini. Tanta namque vestra dignitas est ac sublimitas, vt ipsam Angelorum multis partibus antecedat. Hinc S. Franciscus citius sese honorem Sacerdoti; quam Angelo si eodem sibi tempore occurrerent, exhibiturum aiebat.

Quanta sit Sacerdotũ dignitas?

S. Anto-

S. Antonius quotiescunq; Sacerdotem obuium haberet; in genua coram eo prouolutus, benedictionem ab eo efflagitabat. Magnus ille Imperator Constantinus in Nicæna Synodo Sacerdotes Patronos & Patres nuncupabat. Imperator Theodosius ad pedes S. Ambrosij Sacerdotis & Episcopi prouolutus obnixe ab excommunicatione per eum absolui petiit. Orbis illud flagellum & Italiæ terror Attila, Hunnorum Rex, quo vix vllus vnquam immanior aut crudelior extitit, cum in conspectum Leonis Papæ totiusque Cleri Romani, qui ei imminentes Italiæ calamitates commiserati occurrerant, venisset, tacita quadam in viro sancto elucente maiestate perterritus, arma deposuit, ac iussa sese facturum spopondit.

Quamobrem Sacerdotes, quos Dominus in templo constituit, vt ex eo domum orationis faceretis, hæc ipsa templa honorate, in ijs debitum Deo cultum exhibete; nolite ea hypocritarum & Simoniacorum domum constituere, sed domum bonorum ac fidelium ministrorum, vt aliquando audire mereamini: *Euge serue bone & fidelis, quia in pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam, intra in gaudium.* Matth. 10.

Ecce, Domine Iesu Christe, hodierna tibi die profitemur, zelum domus tuæ nos comediſſe, & promittimus nihil tantæ nobis curæ fore, quam Ecclesiæ tuæ honorem, templorum cultum, & nominis tui gloriam, ac perpetuum in tuo obsequio affectum: ad hoc vnum contendemus, hoc vnum spirabimus. Deinde tanta diligentia, ac tam accurate munus nostrum, ad quod te donante vocati sumus, explebimus, vt nullam vnquam irascendi occasionem daturi simus, qua nos in tẽplo tuo exigere possis. Ipsa nos prius opprimat mors, quam loca hæc sacra profanemus, quam aliquid in ijs aut diuendamus aut emamus: mille potius mortis genera ingruant, quam in ijs Simoniam cõmittere, & hypocrisim aut fucatam pietatẽ fouere præsumamus. Ecce promittimus ac vouemus Domine, fidele tibi hic obsequiũ nos exhibituros, quo, sicut boni ac fideles serui Ecclesia militãte egressi sumus, aliquãdo in ipsa triumphante conspicere te mereamur. Amen.

FERIA III. POST DOM. IV. QVADRAGESIMÆ.

Partitio.

1. *De Inuidia.*
2. *De Doctrina Christiana sagega.*
3. *De legis Christiana admirabili præstantia.*
4. *De scientia Christi.*

Iam die festo mediante, ascendit Iesus in templum & docebat, & mirabantur Iudæi, dicentes: Quomodo hic litteras scit, cum non didicerit? Ioan. 7.

FIGVRA.

REGINA Saba ab extremi orbis partibus multo comitatu, ac multis nobilibus & Principibus stipata, Hierosolymam ad sapientiam Salomonis audiendam cum venisset, ea audita, ac visa eius magnificentia & splendore, adeo obstupuit, vt extra se rapta, & vltra spiritum non habens dixerit: *Beati viri & beati serui tui hi, qui stant coram te semper, & audiunt sapientiam tuam.* Attollite oculos, Auditores, ac videte synagogam illam nationum omnium reginam, per Prophetas scilicet ita nuncupatam, ab extremis Iudææ finibus, magna nobilium, Scribarum, Pharisæorum, summorumque Pontificum stipatam multitudine in templum prodeuntem; & audita non sapientia Salomonis, sed doctrina & prædicatione Iesu Christi, præstupore extra sese raptam, adeo, vt præ admiratione dixerit: *Quomodo hic litteras scit, cum non didicerit?* Nonne id optime cum figura videtur coincidere? Est hoc hodierni Euangelij subiectum, de quo, vt aliquid ad maiorem Dei gloriam, vestrumq; omnium solatium dicere possimus, ad Spiritus sancti subsidium ac solitum Deiparæ Virginis patrocinium confugiamus, dicentes: 1. Reg. 10.

AVE MARIA.

Anacharsis dictum.

Rogatus olim Anacharsis Scytha Philosophus, cur toties homines tristitia afficerentur, ait: id non aliunde, quam ab inuidia proficisci; dolent enim & tristantur, cum alios læte & prospere agere vident, & virtutes in ijs perspiciunt, quas sibi deesse sciunt; adeo, vt tantum de alienis virtutibus, quantum de suis sceleribus doleant. Et sane ipsa inuidia pestis est, quæ vt plurimum Virtutes, fælicitatem, ac benefacta comitatur: quod diuinus Plato satis expressit cum ait: *Quibus prospere res succedunt, contingit oriri primo æmulationem, deinde inuidiam.* Eisdem pene verbis Isidorus: *Nulla est virtus, quæ non habeat contrarium inuidiæ malum.* Quod Stobęus egregia similitudine declarat. Quēadmodum eos, qui in Solis lumine ambulant, semper vmbra sequitur, ad eundem modum eos, qui ad gloriam aspirant, inuidiæ œstrum comitari consueuit. *Iter facientem per solem necessario comitatur vmbra: incedentis vero per gloriam comes est inuidia.* Hinc de magno illo Athenienſiū duce Themistocle refert Plutarchus, eum in iuuentute dicere solere, scire se ac perspectum habere, actiones suas non famam mereri, cum ipsa nondum eas inuidia comitaretur.

Manox. lib. 5. sent. de summo bono serm. 38.

Apophth. Themistoclis.

Hinc non immerito quidam inuidiam Antagonistam fortunatorum appellabat. Equidem cum draconе illo, de quo in Apocalypsi, non immerito eam posse comparare videor, qui cauda stellas è cælo trahebat: Ipsa namque inuidia caudæ suæ veneno virtutes, quæ instar siderum in anima collucent, inficere & euellere contendit, earumque lumen extinguere aut saltem offuscare nititur. Quot pestilens illa Megera tragœdias, quot turbas vbique excitauit? Ecce in cælo Angelos ad seditionem concitat, & aduersus diuinitatem conspirare cogit. Vix quoque illa Auerno prodierat, quin statim mundi primogenitum Cain exstimulat, vt necem fratri machinetur! Eadem hæc pestis filios Iacob inuasit, & decem fratres in Ioseph paruulum armauit. Eadem inter Iacob & Esau in matris vtero adhuc latitantes orta, vtrumque ad prælium commouit, vt sese mutuo calcibus impetierint.

Apoc. 12.

Gen. 4.

Gen. 37.

Gen. 25.

Eadem inter Dauidem & Saulem, generum & socerum surrexit. & sane nunquam aliquis tot prælia vidit vel audiuit, quot ab vna inuidia promanarunt. O multorum malorum parens inuidia, quot ruinas & exitia in mundo produxisti: tu mortem ô infelix mater peperisti, tu peccatum in mundum inuexisti; sed cur non potius abortum fecisti? *Inuidia* nempe *diaboli mors intrauit in orbem terrarum.* Tu quoque es scelerata illa vipera, quæ matrem, quæ te produxit, enecas: tu mordax illa rubigo, quæ eum in quo habitas erodis: tu virulenta illa aranea, quæ quicquid attigeris, in lethale virus commutas.

1. Reg. 14.

Dixit olim quidam, & sane non inelegan-ter, tria in mundo reperiri, quæ res altissimas semper & eminentissimas impetere consueuere: ventum scilicet, fulmen, & inuidiam; quod egregie Poeta nescio quis conuertit, dicens:

Summa petit liuor, perflant altissima venti,
Summa petunt dextra fulmina missa Iouis.

Ælianus lib. 12. de. 16.

Venti scilicet arbores proceras aggrediuntur, fulmina celsa turrium cacumina, inuidia vero virtutes heroicas. Vnde & alius.

----nec magnas patiens exurgere laudes,
Inuidia.

Hinc in Alexandro Macedone, veluti rem tanto Rege indignissimam, ac magnum inuidiæ eius argumentum, obseruat Ælianus, tres eum præcipue è ducibus odio esse prosecutum: Perdiccam scilicet, quod æquo esset bellicosior, Lysimachum quod militiæ peritus; & optimi ducis munere optime fungeretur. Antigonum vero quod splendidus esset, ac regium fastum indueret. Verum relictis hisce Ethnicis, qui veram inuidiæ & liuoris imaginem intueri desiderat, expressam illam in Pharisæorum hic animis reperiet, qui iniquo semper oculo, & inuidiæ liuore suffuso, Christi miracula intuiti sunt, & immortali eum odio persecuti. Hinc in hodierno Euangelio interrogant: *Quomodo hic litteras scit cum non didicerit?* O inuidiam, ô liuorem, ô æmulationis pestem! Nos vero primo Christi doctrinam, quam illi tantopere æmulati sunt, excutiamus, dein-

deinde de eiusdem ingenio scientiaque loquemur.

Legislatorum veterum doctrina Euangelica miraculis confirmatur.

Principio igitur dicimus, doctrinam quã Christus cœlo attulit, hoc ipsum Euangelium esse, quod vobis hodie annuntiamus, Lycurgus nouas leges Lacedæmoniis scripsit, Solon Athenienſibus, Zaleucus Locrensibus, Numa Romanis, at hodie Christus Christianos edocet, ipse est, qui Ecclesiæ ac toti mundo leges, easque recentes, & nunquam auditas promulgat. Prælecta est hæc doctrina olim in monte Sinai, cum ventorum procellarumque turbine, cum tubarum clangore, ac fulgurum sonitu, quæ omnia doctrinam hanc vere admirabilem futuram ostendebant: eam deinde Christus in natiuitate, vitæ serie, morte ac resurrectione, miraculis prodigiosisque operibus confirmauit: *Cæci vident, claudi ambulant, mortui resurgunt.* Ipse quoque Paracletus Spiritus nouis eam postea miraculis stabiliuit; quippe qui cœlo descendit, eius vt rector & director foret, & ipsos Apostolos, doctrinæ huius præcones futuros, erudiret. Scriptum est enim: *Spiritus sanctus docebit vos omnia.*

Exod. 19.

Matth. 11.

Ioan. 14.

Ipsi vero Apostoli sub tam egregio Præside Doctores facti, eandem docuerunt, promulgarunt, ac per totum terrarum Orbem prædicarunt, semper plurimis miraculis in eius confirmationem patratis. Et sane ingens miraculum est mirabilem hanc doctrinam semper miraculis comitantibus incrementum sumpsisse. Quod mihi quadantenus in eo expressum videtur, quod in arca Testam. tabulæ legis semper cum virga Moysis asseruarentur: ad significandum, in Ecclesia, quæ vere arca est, legem Euangelicam nunquam progressum facturam, nisi virga illa miraculorum operatrix, nisi ipsa miracula eam semper comitarentur.

Figura.

Ecce & aliam figuram, Muri & propugnacula Iericho, quæ armis expugnari non poterant, ad primum tubarum Israeliticarum clangorem confestim conciderunt; quo denotabatur, muros & valla idololatriæ, ac sublimia illa superborum fastigia, quæ per veteris legis vigorem & fortitudinem euinci non poterant, ad tubarum Apostolicarum sonitum, ad primam sanctæ illius doctrinæ vocem, prosternenda, & euertenda.

Ios. 2.

III. Doctrina Iesu Christi vbique terrarum recepta est.

Vere igitur hæc doctrina admirabilis est, quippe quæ vniuersum terrarum Orbem peruasit, quæ ab omnibus hominibus recepta, & ab omnibus vniuersitatibus & scholis approbata est. Apollo, S. Paulus, Gamaliel, Ioseph ab Arimathia, quatuor Iudaicæ legis Doctores, eam synagogæ nomine comprobarunt: Hierotheus, Dionysius, Iustinus, Philosophi Platonici, ei velut dignæ, Academiæ Athenienſis nomine, subscripserunt: Quadratus, Agrippa, S. Marcus & Lucas magna sane lumina, virique magni medicorum nomine eam receperunt: S. Ignatius, Timotheus, Titus, & Barnabas viri omniliterarum scientia excultissimi eam laudarunt, laudatamque in Cypro per omnes Africæ oras disseminarunt: Imper. Constant. Imperij Rom. nomine & Clodoueus Rex Galliarum, eam dignam quæ reciperetur, iudicarunt. Per omnia denique tribunalia & subsellia magni illius Parlamenti, mundi scilicet, vera & genuina iudicata est: in Africa, Asia, Europa, America, apud Antipodes, in Monarchia Græcorum, Persarum, Assyriorum, & Romanorum, inter Iudæos, in medio Gentiliũ & Ethnicorũ, quin & apud Barbaros. Quod vero omnẽ admirationem superat, est, quod eius auctor, institutor, ac promulgator in omnium conspectu inter duos nefarios latrones in ignominiosa Cruce, saturatus opprobriis ac magna cum infamia fuerit suspensus, & in eadem mortuus: quod duodecim tantum discipulos habuerit, viles piscatores, qui eandem dissemin arunt, eiusq; rationem coram omnibus mundi Academiis iudicumque subsellijs, apud omnes Philosophos reddiderunt, ac per omnes mundi angulos fundarunt: nam *in omnem terram exiuit sonus eorum.* Quibus tamen non obstantibus, tantum breuissimo temporis spatio incrementum sumpsit, vt vtrumque polum omnis sui fama expleuerit, ac mille sexcentis ipsis annis durauerit.

Psal. 18.

Obiectum

Vere igitur doctrina admirabilis est, qua nulla vnquam in mundo aut præclarior, aut diuturnior extiterit, doctrina, inquam, cuius præstãtia verbis nequit explicari: cuius obiectum

principia & proprietates legis Euangelicæ.

cum est omne bonum, amare Deum & proximum: cuius principia sunt fides, spes, charitas: cuius proprietates sunt, credere Deum iustissimum, septem in Ecclesia Sacramenta esse, agendam pœnitentiam, confessionem peccatorum esse perneccssariam, quadragesimæ ieiunium seruandum, non committendam fornicationem, dandas eleemosynas, pro peccatis satisfaciendum, diligendos inimicos, aliasque res propemodum infinitas. Doctrina, inquam, ad quam velut ad principium, omnes aliæ scientiæ & doctrinæ referuntur: doctrina, quæ abstrahit ab omni materia singulari, sensibili, & intelligibili. Per eam namque voluptates, delitiæ, vanitatesque quæ sunt in materia sensibili, prohibentur. Docet illa amorem erga nos ipsos esse exuendum, non esse personarum acceptionem faciendam: & hoc quidem in materia singulari. Docet eadem sublimia quædam mysteria, modo de SS. Trinitate, modo de incarnatione Christi, quę res adeo purę sunt, & ita ab humano ingenio secretæ, vt abstrahant ab omni materia intelligibili, vt nos easdem mente comprehendere aut intelligere non valeamus.

Psal. 18. Egregium porro de doctrina hac elogium dedit Doctor ille regius Dauid: *Lex Domini immaculata conuertens animas, testimonium Domini fidele, sapientiam præstans paruulis*: insignes profecto proprietates; inprimis, quod immaculata sit, nullo errore nullaque falsitate permista, & quod nihil fidei bonisque moribus repugnans contineat. Doctrina vero & lex Mahumetana scatet erroribus Iudæorum, plena est ineptiis, & anilibus deliramentis, Hæreticorum referta est horrendis blasphemiis & impietatibus sola nostra immaculata est. Scatet erroribus tuus Thalmud, ô Iudæe: barbarismi ac solœcismi reperiuntur in tuo Alcorano Mahumetista: errores, falsitates, ac mendacia Catechismus & Institutiones tuæ continent Caluinista: tu vero Catholice nihil præter veritatem in Bibliis tuis reperire poteris.

Doctrina Aristotelis & Platonis

Errasti ô Aristoteles, cum in libris quodã loco ais: Ex nihilo nihil fieri: item, Mundum esse ab æterno: errores sunt, meo & omnium sapientum iudicio grauissimi, ac cum veritate nimium quantum pugnantes. Diuini tibi cognomen veteres tribuant, quantumcunque velint, Plato, equidem dicere ausim & asserere, plurimos in scriptis tuis errores reperiri, plurimas absurditates & ineptias: vt in primis cum de idæis ab intellectu remotis agis, quas nescio qua subtilitate excogitasti, quasque sine vlla necessitate in rerum natura vis subsistere. At tu solus, Domine Iesu, in doctrina tua ne minimum quidem errasti, sed illa sincera est, vera est, immaculata est.

plurimos errores continet.

Omnis illa veterum Philosophorum scientia, traditiones illæ Rabinorum, leges illæ Arabicæ, & Mahumeticæ, meræ sunt fabulæ, ac germanæ gerræ, si cum tua lege, Christe Iesu conferantur. Præiuit mihi Dauid, dicens: *Narrauerunt mihi iniqui fabulationes, sed non vt lex tua.* Vos vero miror Mathemat. cur tantopere Euclidem vestrũ miremini, ac tanti eius regulas faciatis, quarum demonstrationes adeo euidentes afferitis, vt hominem quodammodo cogant, ac mentes violenter impellant, iis vt fidem habeat, easque verissimas esse fateatur: ac nullus vnquam extiterit; qui ne latum quidem vnguem ab iisdem recedere ausus fuerit, aut falsitatis eas vel minime coarguere. Quam infinitis partibus, quam longis interuallis doctrina Iesu Christi Euclidicis regulis certior est, & admirabilior: Iam 1600. anni effluxêre, & amplius, & ne minimum quidem aliquis errorem, in doctrina Euangel. reperire potuit. Quin & ipse audacter à Iudaica legis doctoribus petiit, vt vel minimum si possent in doctrina sua errorem ostenderent, dicens: *Quis vestrũ arguet me de peccato?* Quis vestrum ô Rabini, ô Doctores, qui vestrum ô Philosophi, qui scientiæ tantum innitimini, vel minimum in vita defectum, vel errorem in doctrina reperiat? *Lex* nempe *Domini immaculata est.* *Psal.* 110. *Ioann.* 9.

Et sane ea est doctrinæ Christi excellentia, & perfectio, vt si plane & integre, ad vnguem in aliqua Rep. vel regno seruaretur, ciues illius non in mundo, sed in paradiso quodam voluptates esse se crederẽt. Si enim

aliqua

aliqua ciuitas foret, in qua incolæ Deum præ reliquis rebus amarent, ac proximum vt seipsos, nullus alienum quid tolleret, abessent auaritia & cupiditas, omnes indigentibus & pauperibus succurrerent; an non aureum rediisse seculum aut eam Rempub. vere cœlestem iudicaremus? O igitur sacrosancta ac penitus cœlestis doctrina! Tu etiam *conuertu animas*, Turcas, inquam, & Saracenos, Iudæos & hæreticos. Et sane hæc ipsa miracula patrat, peccatores conuertit, Idolorum cultores, Simoniacos & adulteros. Vix enim Christi prædicationem audierat Maria Magdalena, quin statim relictis peccatis, ad bonam frugem redierit; nec Samaritana, quin pœnitentiam egerit: nec duo discipuli euntes in Emaus, quin statim oculi eorum fuerint aperti. Saluator Domine, quid si te Orphea dixero, qui rupes & saxa, qui arbores & ligna ad sonum dulcisonæ testudinis, ad prædicationem doctrinæ tuæ duxisti?

IV. Doctrina Christi fidelis est.

Egregia sane doctrina, sed multo adhuc fidelior est, *Testimonium Domini fidele*, fidele, inquam: quidquid enim promittit & spondet, exequitur: quicquid debet, exsoluit. Promittit pauperibus gloriam æternam, ac diuitibus æterna supplicia comminatur. Lazarus pauper & inops ample remuneratus est, gloria nimirum cœlesti: diues etiam epulo experientia didicit fidelem esse, cum æternis suppliciis adiudicatur. Intentat peccatoribus obfirmatis tormenta, supplicia, puntiones, & damnationes. Pharao, Cain, Iudas, aliique innumeri didicerunt id esse verissimum. Vere itaque fidelis est: promittit namque consolationem afflictis: nam Ionas auxilium & solatium sensit in balæna, Daniel inter leones, Susanna in vitæ periculo constituta. Intentat superbis deiectionem, ac potentes de sede se depositurum confirmat, & fidelem se ostendit. Videas namque Luciferum cœlo deiectum, Aman in aula Regis Assueri suspensum, Nabuchodonosor in Babylone humiliatum. Pollicetur se humiles exaltaturum, & quam sese hic fidelem demonstrat? Videas enim Ioseph in Ægypto, Danielem in Chaldæa, Danidem in Iudæa ex humili gradu ad sublime dignitatis fastigium euectos. O increduli Iudæi, ô inuidi Pharisæi, quid igitur in doctrina hac culpandum inuenitis? quid inuidia & liuore exæcati interrogatis: *Quomodo hic literas scit cum non didicerit?* Quænam hæc doctrina est? qui fieri potest: vt hic tam docte verba faciat, tam disertus sit, & eloquens, qui nunquam literas didicit, & nefando quidem audiuit?

Erat hoc secũdum orationis nostræ membrum, in quo Iudæis scientiam Iesu Christi, quo nobis hanc doctrinam tradidit & captiuitatem aperiemus. D. Thom. Sorbonæ nostræ columen, & Scholasticorum princeps ait: Christum in quantum homo fuit, nobilissimam, pulcherrimam, ac perfectissimam omnium quæ vnquam in mundo fuere, aut futuræ sunt, creaturarum fuisse. Et inquites, num Deus ea quæ semel condidit, perfectiora reddere queat, affirmat posse: quin & mille mundos infinitis partibus hoc ipso quem incolimus, qui olim quidem ab eius essentia promanauit, excellentiores & pulchriores de nouo posse condere, sed tria iam ab ipso tanta perfectione facta esse, nempe gloriam beatorum Iesum Christum quoad humanam naturam, ac Beatissimam Mariam Virginem, nil vt illis perfectius creare posset; adeo, vt haud minor dementia & ignorantia esse videatur, quærere vndenam Christus Dominus doctrinam suam hauserit, quam inuestigare à quo sol lumen habeat.

Christus Deus & homo, in quãtum Deus tanta erat prudentia quanta Pamiæ species, petere: *Quomodo hic literas scit?* ter.

Sed alio, Auditores, res arcessenda est, & ab ipsa incarnatione eius initium ducendum. Iesus Christus Deus erat & simul homo, erat Ianus ille biceps, cui duæ facies, vna diuinitatis, humanitatis altera. In quantum Deus ô Iudæi, magnæ insaniæ & dementiæ argumentum est, ac non exigua blasphemiæ species, petere: *Quomodo hic literas scit?* Non secus ac si peteretis, Tantane Deus sapientia, tantane scientia præditus est? Eiusdem enim cum patre suo naturæ est & substantiæ. *Ego & pater vnum sumus*, id est, *Ioan. 10.* in natura. Easdem habet perfectiones, easdem qualitates: omnipotens vt Pater, æternus, infinitus, omniscius, & omnia quidem simul, & ab omni æternitate, ac per scientiam visionis, ea quæ fuere, & per eam,

quæ simplicis intelligentiæ dicitur, ea quæ tantum fieri possibilia sunt. Quin & in ipso erat notitia, sapientia, scientia, præscientia, prouidentia, prædestinatio, reprobatio, ac magnum libri vitæ arcanum.

Christus erat comprehensor & viator.

In quantum homo, Christus etiam dupliciter considerari potest, vel vt comprehensor, vel vt viator, & quoniam à primo natiuitatis suæ momento comprehensor fuit, atq; anima eius beata Verbi diuini visione gaudens: hinc duplicem cognitionem habuit, talem qualem Angeli, & qualem beati in cœlo, at vtramque longe nobiliorem. Intelligo hic cognitionem Verbi, & omnium rerum cognitionē in Verbo: quæ duæ diuersæ sunt. Alijs eas nominibus nuncupat August. *Vespertinam se & matutinam*, adeo vt Christus eodem instanti Doctor fuerit & homo, & eodem simul comprehensor: omniumq; rerum notitiam perfectam habuerit, non quidem actualem, sed tantum habitualem, per quam omnia in Verbo illo perspiciebat: poterat nempe in verbo omnium rerum, quas nosse exoptabat, repræsentationem succesiue habere.

Diuina essentia similis est speculo, quod omnia repræsentat.

Et sane Auditores, si bene diuinam essentiam intueamur, videbimus eam speculo esse persimilem, in cuius cryſtallo omnia tam præterita quam præsentia & futura repræsentantur: in quam Angeli & beatorum animæ respicientes, beatitudine fruuntur, eamque essentiam contemplando, omnia in illa contemplantur. Quemadmodum etiam speculum in medio aulæ alicuius positum, inspicientibus omnia quæ in eadem sunt, repræsentat: ita quoque Deus in mundi medio quodammodo positus, & in omnibus eiusdem climatibus dependens, omnibus qui in eius essentiam oculos coniiciunt, vniuersas creaturas, & omnia quæ in vasta mundi huius aula sunt, ostendit & obiicit. Hic discas obiter hæretice, quanam ratione, sancti ipsi orationes supplicationesque nostras audire & exaudire valeant, dum eas in illo diuinæ essentiæ speculo intueantur.

Vt sancti nostras preces remote audire queant.

Consolare igitur idiota, ac sumite animum vos qui in simplicitate hactenus vixistis, exultate jam & lætemini omnique ratione contendite, vt per bona ac salutaria opera æternæ illius beatitudinis compotes reddi mereamini: eius namque semel participes effecti, infinitis procul dubio parasangis omnes Doctores, Philosophos, aut Theologos, qui vnquam extiterunt, aut existent, antecelletis. Nam, vt Diuus Gregorius ait: *Quid est quod non videant, qui videntem omnia vident?* tuque à me quæreræ hodie desine Iudæe; *Quomodo hic homo literas scit, cum non didicerit?* Quoniam à primo ortus sui die, in speculo illo verbi omnia contemplabatur. Beatus erat, magnus Doctor erat, & in omni scientiarum genere versatissimus.

Christus vt Viator omnia sciebat.

Deinde, si eum vt viatorem consideremus magnum eum quoque Doctorem reperiemus. Neque enim eo, quo nos modo, natus est; anima namque nostra, teste Aristotele, tabulæ rasæ persimilis est, in qua si egregiam aliquam imaginem, aut cognitionis alicuius exemplar effingere volumus, vt tempus & ætas maturior, iudiciumque capacius eandem efforment, necesse est. Athabebat Christus animam omnium rerum cognitione exornatam, & dotatam habebat etiam scientiam, quam infusam appellant. Quin & Deus à primo conceptionis principio, statim ei, non secus atque Angelis & Adamo, quamprimum conditi fuere, omnes species intelligibiles communicauit, quas nos rudes & stupidi, non nisi magno labore, studio, & difficultate per sensus exteriores, è rebus naturalibus elicere possumus: atque has cum ad communem sensum, velut ad generale tribunal, ad quod omnes sensuum exteriorum actiones referuntur, reuocamus; ille statim omnes intellectui agenti repræsentat, qui vbi ea pura & ab omni terrena materia secretas reddiderit, tandem intellectui patienti, in quo omnis nostra cognitio efformatur, imprimit & infigit.

Docet nos id Philosophia, quod ab illa sane petere necesse fuit, vt Christum etiam in quantum viator extitit, omnia à prima natiuitatis suæ hora perspecta & cognita habuisse, demonstrarem: in quam rem luculentum hic conceptum ad meliorem eius intelligentiam proferam. Nam quem-

Gen. 1.

admodum

admodum corpora illa cœlestia vna cum stellis suis ac lumine condita sunt, arbores item in paradiso fructibus plane abundantes: ita Christus Iesus, arbor illa vitæ, fructibus, gratijs, scientijs ac meritis plenus, in quantum homo, conceptus fuit: & purum illud firmamentum, omni corruptione & Eclipsi carens, vna cum stellis suis, scientijs nempe, & omnibus notitiæ Philos. ac Theolog. generibus productum fuit, cum omnibus denique perfectionibus conceptum.

De scientiis infusis insignis tractatus.

An non meministis excursus illius, quem 12. ætatis anno fecit, cum triduo inter Doctores in Synagoga dissereret, adeo vt omnes tum propter ætatem tum propter doctrinæ varietatem & pondus in stuporem raperentur. *Stupebant autem omnes qui eum audiebant super prudentia & responsis eius, & videntes admirati sunt.* Vbinam tantum in studijs profecerat? quis eum docuerat? quas scolas adierat? hoc ab ipsis hausit incunabulis, à primo natiuitatis die secum detulit. Cur igitur vos, ô inuidi Iudæi clamantes quæritis: *Quo modo hic literas scit cum non didicerit.* Vos vero, mihi dicite, quonam in collegio studuerint Angeli? in quanam vniuersitate cursum perfecerint dæmones, quorum tamen tanta scientia est, ac rerum experientia?

Luc. 2.

Gen. 40.

Quis fuit Regens Adami, quis doctor eius, quis præceptor? qua in schola Noe Mathematicam didicit, ad tam ingentem machinam construendã? in qua Academia quis vnquam docuit somnia interpretari, & infimas animi cogitationes detegere, in qua tamen arte Ioseph & Daniel, hic in Babylone, ille in Ægypto ad miraculum vsque edocti fuere. In quo tandem orbis angulo tradita est scientia futura præuidendi, in qua tam multi prophetæ excelluerunt? in quo ludo didicit Iosue solis cursum inhibere, & Isaias eundem ad occasum cogere? Qua in classe Salomon adeo sapiens ac peritus rerum effectus est? Erant hæ omnes scientiæ infusæ: omnes hos ipse docuerat Deus, & in primis Filium suum carissimum redemptorem nostrum Iesum Christum à primo conceptionis instanti omnium species & habitus scientiarum ei instillans.

Cant. 40.
Dan. 2. & 4.

Isa. 10.

Ecce vt hic vestra principia ac fundamẽta conciderint Philosophi. Ecce vt axioma vestrum falsitatis arguatur, *Nihil est in intellectu quod prius non fuerit in sensu*, omnes namque scientiæ prius sunt in intellectu Saluatoris mei, quam ad sensus exteriores deueniant. Psalmographus huc respexit dum cecinit, *Omnia gloria eius filiæ regis ab intus, in fimbriis aureis circumamicta varietatibus*, quo loco per Regis filiam animam magni illius regis, Christi Iesu intelligit, cuius omnis pulchritudo & decor intrinsecus latet: cuius omnis scientia in intellectu consistit, nulla ratione à sensibus exterioribus dependens: magna notitiarum varietate insignita & circumdata, quæ ad auream diuinitatis fimbriam adhærescunt, cuius rei egregiam è sacris libris allegoriam proferam. Castitatis illud spectaculum Iudith, Manassis vidua, Bethuliam egressa, vt Holoferni caput præcideret, tanto se artificio & varietate ornauit, tot sibi gemmas, & margaritas, tot monilia & armillas, tot lunulas circumdedit, vt ciues ipsi egredientem obstupescerent, Assyrii quoque visa tanta pulchritudine extra sese raperentur. Eodem modo sacra illa Iesu Christi anima cælo egrediens, vt Satanam profligare, tanta gratiarum varietate, tot donis, tot diuitiis spiritualibus insignita fuit, vt ea egrediente angeli cœlorum ciues, & homines in hac terra veluti militantes, dixerint: *Quæ est ista quæ progreditur, quasi aurora? pulchra vt luna, electa vt sol?*

Arist. 3. de anima.

Psal. 44.

Iud. 10.

Allegoria.

Et quoniam de militibus sermo incidit: milites illi Hierosolymitani, qui ad magnum illum Doctorem capiendum venerant, tribus de ea doctrina verbis auditis, obstupescentes & admirantes reuersi sunt, dicentes: *Nunquam sic locutus est homo, sicut hic loquitur*, S. Paulus quoque eius merita perspecta habebat cum diceret: Hic est *in quo sunt omnes Thesauri sapientiæ & scientiæ Dei reconditi.* Hunc & omnes Prophetæ satis manifestum & notum reddidere. Vnde Baruch: *Hic adinuenit omnem viam disciplinæ*: & multo adhuc manifestius

Cant. 8.

Ioan. 7.

Coloss. 2.

Baruch. 3.

Isa. 11.

stius Isaias: *Requiescet super eum spiritus Domini, spiritus sapientiæ & intellectus, spiritus consilii & fortitudinis*: perinde ac si dicere voluissent: Noli ô munde, si in Messia tuo tantam à pueris scientiam notes, si tanta eum ab incunabulis doctrina præditum videas, obstupescere; Erit enim ipse velut quidam thesaurus omnium diuitiarum Dei, ac de omni scientiarum genere loqui ac disserere poterit. Ingens igitur temeritas est, ne dicam dementia ac vesania, amplius quærere: *Quomodo hic literas scit cum non didicerit?*

Tu enim omnia nouisti Domine mi Redemptor, & nihil est quod te fugiat. In quantum namque Deus es, tantum nosti, quantum Pater, itaque scientia tua infinita est vt Patris, eadem est quæ Patris, eiusdem naturæ. In quantum vero homo es, ac simul comprehensor omnium rerum iam inde ab incunabulis scientiam habuisti in ipso sacro virginis vtero Doctor factus es, eandem habens scientiam, quam ipsi Angeli, Throni, ac Seraphini in cœlo: si vero te vt viatorem intuemur, nihil sane erit, q̃ te ignorare deprehendemus; imo vero te scientiam habere, q̃ à primo conceptionis momẽto ad eum plane modum tibi fuerit infusa, quo eiusdem speciem Angelis, Adamo, ac Salomoni, & plurimis aliis infusæ fuerunt, comperiemus: omnia deniq; mi redemptor, Saluator, Deus meus & omnia te perspecta habere. Quamobrem non sine iniuria hanc tibi hodie calumniã Pharisæi impingunt, petentes vndenam hæc scientia tibi fuerit infusa, quippe qui eam iam inde à natiuitate habueris. Equidem iam non miror, legem tuam nullo vnquam errore fœdatam esse, sed cæteras è contra leges erroris coarguere: non miror doctrinã tuam sine vllis ineptiis, commentis & deliriis esse, sed veritate plenissimam, & vt maxime fidelem: cum tu qui omnia nosti, & quem nullum latet secretum, hanc nos doctrinam docendo errare nequieris. Quare, ô Deus vere, Deus veritatis plenissime, hanc nobis gratiam concede, vt ita miracula admirari, ac tam inuiolate sanctam tuam doctrinam seruare possimus, vt in nobis meriti loco esse queat, quo aliquando illud diuinæ tuæ essentiæ speculum in suprema beatitudine conspicere possimus. Amen.

FER. IV. POST DOMIN. IV. QVADRAGESIMÆ.

Partitio.

I. De animæ obcæcatione.
II. De cæco nato.
III. De cæco illuminato.

Præteriens Iesus vidit hominem cæcum à natiuitate. Ioan. 9.

FIGVRA.

IVSTVS ille Tobias cum visu orbatus esset, nouo quodam genere per Angelum Raphaelem, idque felle piscis, quem Angelus in via repererat, visum & oculos recuperauit: licet idipsum remedium magis iisdem obfuturum videretur. At nobiliorem oculorum persanationem, in Euangelio hodierno contemplor. Hic enim cæcum natum video, lumen oculorum per Angelum testamenti, id est, Iesum Christum, qui eis non fel piscis adhibuit sed lutum, quod felle magis eisdem contrarium erat, recuperantem. O omnium miraculorum maximum! ô meditationem cui nulla vnquam similis in mundo extitit! Quam vt digno hodie præconio celebrare, ac pro dignitate auditoribus hic congregatis aperire queam, Spiritus tui paraçleti Domine, ac beatissima Virgo magni illius Medici Mater solitum mihi auxilium quæso ne deneges: quamobrem angelica te salutatione compellabimus: *Tob.* 11.

AVE MARIA.

Doctus juxta ac pius Ioannes Climacus dicere solebat, primam ac maximam dæmonum animarum exitio inuigilantium curam esse, oculos mentis eruere, animamque penitus occæcare: quamdiu enim lumen illud cœleste, ac fax illa spiritualis per eosdem I. *Apophth. S. Ioannis Climaci.*

dem intrat: direptores illi & prædones virtutum; gratiarum, ac meritorum thesauros diripere vel auferre nequeunt. Ac merito quidem & vere, equidem in eius conformationem, vir sancte, figuras ex Sacris literis depromam. Philistæi Sampsonem in vinculis tenentes, prius excæcatum interemerunt. Nabuchodonosor quoque Sedechiæ Regi Iuda oculos iussit erui. Ad eundem modum & tibi, ô anima, quando in dæmonum manus incidere te contigerit, oculi statim eruuntur. Hæc scilicet sunt stratagemata ac versutiæ Diaboli, vt quo animas in extremam perniciem deiiciat, oculos eis euellat, qui cum amissi fuerint, mirum est, in quas non miseriæ illæ voragines ac præcipitia concidant.

Hem! quænam Pharaonis regis cæcitas fuit, vt ipsa vltro rubri maris vndis sese immerserit, nec videre quid ageret, potuerit? Quænam etiam cæcitas fuit Dauidis, vt ad enorme adulterium cruentum etiam homicidium adiunxerit? Ecquæ fuit illa caligo Salomonis, vt qui adeo sapiens erat, quiq; Deo tam superbum ac splendidum templum constructerat, fœmineis incantationibus & verbis dementatus, earumque amoribus irretitus, idolis sacrificia immolaret? Ita & diaboli animas quas excæcarunt, ducere & rapere, quocunque libitum fuerit consueuere. Cuius rei egregium in libris Regum exemplum habemus. Cum Dominus ad Elisæi preces milites Regis Syriæ, qui cum populo Israel bellum gerebat, visu orbasset, eos Propheta Samariam deduxit: quo cum peruenissent, & oculis sibi redditis in medio hostium sese versari conspicerent, adeo cõsternati sunt, vt præ timore in terram fuerint collapsi. Ad eundem modum, ô anima, cum suo te fascino Dæmones dementarunt, quo te cumque voluerint, ducunt per media vitia, per voluptates, imo ad medium vsque inferorum: vbi si hanc tibi Deus gratiam præstaret, vt oculi tibi aperirentur, non dubium, quin te dæmonibus plurimis circumdatum intueretis.

Inter plagas, quas Deus Ægyptiis immisit, non sane postrema fuit densa illa ac palpabilis tenebrarum caligo: quippe quæ adeo spissæ fuere, vt se mutuo domestici ac vicini agnoscere non possent. Ita quoque omnium, quæ animæ accidere calamitates possunt, maximas censeo esse tenebras quas peccatum afferre consueuit: sunt omnium, quæ animæ infligi queunt vulnerum grauissimum: atque eæ interdum adeo spissæ, vt præ densitate propriam ipsa calamitatem videre non possit. Hinc Dauid Rex terra hac noctis vmbra circumfusus, gratiæ lumẽ gemebundus ac suspirans postulabat, *Emitte lucem tuam & veritatem tuam*: Perinde ac si dicere voluisset, tanto iam tempore, Domine, densæ illæ peccati nubes animam meam obsederunt, à tanto iam tempore solem gratiæ non vidi, da igitur vt lumen videre queam: Ægyptiæ quidem tenebræ triduanæ tãtum fuere, Ionas quoque tantum triduo in ventre ceti delituit, Tobias etiam non diu in cæcitate versatus est, & ego miser integrum iam propemodum annum, in tenebris & obscuritate viuo. Quare tempus est, Domine, vt rutilans ille vultus tui sol oculis effulgeat aut saltem gratiæ tuæ lumen mihi illuceat. *Emitte lucem tuam, &c.* Scio quidem, Auditores per eadem hæc verba, orationem intelligi posse, qua Dauid Messiæ exspectati aduentum à Deo postulauit: quippe qui lux mundi futurus erat, quique de se ipse postmodum dixerit, *Ego sum lux mundi*. & lumen de lumine, vt ait S. Athanas. at non displicet mihi prior illa explicatio, eamque materię de qua hic agitur, conuenientiorem iudico.

Quid ait Dauid, peccatumne igitur animas excæcat? Haud dubie. Expertus id fuerat miser ille Rex, qui peccato commisso in tanta cæcitate versabatur, vt quid ageret, & quo pergeret nesciret; Quis hoc ait? de se ipse confitetur: *Notam fac mihi viam in qua ambulem*, dicere vult: Eheu Domine adeo peccata me excæcarunt, vt nihil penitus videam: adulterium hoc & homicidium, tantas oculis tenebras offuderunt, vt quo incedam nesciam; si igitur dux meus, tu me conducas, animamque gratiæ tuæ face illumina.

Peccata Dauidi regi oculos ertuerant.

Ipse denique diabolus tenebras oculis offundit, qui propterea Princeps tenebrarum

Psalm. 42.

Ioann. 9.

Psalm. 1.

nominatur quod D. Ioann. in Apocalypsi egregie demonstrat : Videbat ille namque duos Angelos phialas in manibus habentes quorum vnus cum phialam super regnum bestiæ, id est, super mundum effudisset, *statim factum est regnum tenebrosum*, & totus mundus tenebris inuolutus fuit : alter vero diem adduxit, ac lumē secum detulit. Quid hæc sibi ænigmata: & inuolucra volunt? aliud nihil, quam Satanam, prauum illum Angelum, statim ac Phialam peccati in animæ regnum effuderit, Cymmerias ei tenebras afferre : ac per alium Luciferum sc. Deum ipsum designari; qui gratiæ lumen effundit ac diem inducit. Nemo sese amplius in hoc emblemate explicando torqueat, genuina eius namque interpretatio in hodierno Euangelio latitat. Videas namque hic duos Angelos, vnum prauum, diabolum scilicet, phialam, id est tenebras misero huic homini offudisse, eumque à primo natiuitatis suæ tempore excæcasse : alterum vero, Angelum Testamenti, Iesum Christum, ei lumen restituere, ac diem oculis eius inducere. Primo de cæco aliquid dicamus, ac deinde de eius sanatione, & in his duobus velut in cardine ostium, nostra voluetur concio.

II. Cæcitas hæc denotat hominem in peccato conceptum.

Quod ad primum igitur pertinet, cæcus hic natus ipse homo est in peccato originis conceptus, quam à Deo per lutum Sacramentorum ac lauacrum Baptismi sanatus est, ac visum recuperauit. Omnes, pro dolor! strabi, luscioli, cæci sumus, idque à prima natiuitatis hora, quippe qui à matris vtero tenebris offusi, oculosque humoribus

Omnes qui sine Baptismo moriūtur, nunquam Dei essentiam valent inueri.

distillantibus ac lippitudine grauatos habētes egredimur: ita vt nisi cælestis ille Empyricus ac summus ille Ophthalmicus manum adhiberet, nunquam cælum, aut iustitiæ solem intueri possimus. An non vos, ô animæ innocuæ, quæ in limbo apud inferos detinemini,

Quas dulcis vitæ exsortes, & ab vbere raptas
Abstulit atra dies?

certissimum est, nunquam in diuinæ essentiæ conspectum venturas, cum sine baptismo, qui tenebras dispellit, hinc emigrastis? Quemadmodum enim verissimum est eos, qui in lege Moysis octaua die non circumcidebantur, beatitudine fuisse in æternum priuatos: ita quoque certo certius est, eos qui in lege gratiæ sine baptismo hinc decedunt, idem salutis discrimen subire. O infelix ac nefandum peccatum originis, redolent hæc & spirant etiamnum peruersitatem tuam! ô omnium infelix Adam, sunt hæc infortunia, quæ ad nos hęreditario iure deuoluūtur; desperare Sathan, sunt hæc adhuc malitiæ inuidiæq; tuæ indicia!

Omnia peccata ab Adamo in nos translata sunt.

Vt porro melius, Auditores, generalem hanc cæcitatem intelligere queatis, scien-dum est primum parentum nostrum Adamum, statim à creatione sua, in peccatum misere prolapsum esse, nosq; omnes eodem simul inuoluisse, quippe qui humanæ naturæ caput & origo erat: adeo vt vix nati simꝰ, quin statim peccati huius rei constituamur, ac sine dubio oō id vnicum in æternum castigandi simus (quod dogmati tuo repugnat Pelagi) ac proinde sine gratia, & ideo in tenebris viuentes. Hinc bene mihi Paulus scripsisse visus est, dum ait: *Sumus natura omnes filij iræ*: à primo scilicet natiuitatis die aduersus Deum arma gerimus, & ipse vicissim nobis bellum indicit, nosque omnes sibi inimicos arbitratur. Et quoniam Adam, *in quo omnes peccauerunt*, peccando eodem nos peccato inuoluit: hinc etiam Reges in mundum hunc prodeuntes eadem labe inquinati sunt: testem aduoco ipsum Regem & vatem qui de se ait: *Et in peccatis concepit me mater mea.*

Ephes. 2.

Rom. 5.

Psal. 50.

Quid ad hæc vos ô sacri interpretes, Ecclesiæque Doctores, *Non solum eius exemplo peccauerunt, sed omnes vnus homo fuerunt*, ait diuus Augustinus: Stultum est inquit, dicere, solum eius exemplo nos peccare: constat enim Adamum omnium nostrum personam gessisse atque omnes sub eo tum, veluti sub pileo comprehensos, & omnes vnius loco fuisse, & vnum omnium figuram repræsentasse. Quid vero te Ambrosi? quid tibi videtur, quæ tua opinio est? *Manifestum est in Adamo omnes peccasse quasi in massa: Et in quo peccauerunt etiam hi, qui de ligno non comederunt*, ait D. Ioannes Chrysostom. Anselm. vero: *Omnes in illo peccauerunt quia quando ipse peccauit, omnes in illo erant.*

Atque

Atque hæc est communis Ecclesiæ sententia, atque omnium omnino fidelium opinio.

Omnes in Adamo interpretatiue comprehendebantur.

Eramus, vt vestra ego phrasi loquar Theologi, interpretatione omnes in Adamo comprehensi; & omnes & singuli ei quodammodo procurationem absolutam delegaueramus, quo promiseramus ratum nos habituros, quidquid nostri causa acturus esset, & eandem cum ipso fortunam subire paratos fore. Si enim omnes Deus homines, qui ab initio mundi hactenus fuerunt, & modo sunt, & sequentibus temporibus vsq; ad mundi finem futuri sunt, in paradiso post Adami creationem conuocasset, & hoc eos oratione compellasset: O vos omnes qui huc conuenistis audite: Ecce Adamum hunc quem videtis vobis ducem constitui, hunc omnem vestrum caput esse volui, omnibus eum numeris & partibus perfeci, omnia illa arma quæ necessaria futura videbantur tradidi, adeo vt nihil ei ad munimentum deesse videatur. Mentem eius omni scientiarum genere insigniui, voluntati eius gratiam abundantissime infudi: dedi adhæc ei iustitiam quandam originalem, quæ partes inferiores refrænabit, affectus ebullientes compescet, rebelles animi motus cohibebit, eosq; rationi obsequētes reddet. Ea tamen cōditione & lege, ô homines, vt si dux vester & antecessor in illo innocentiæ statu perseueret, meque honore & debito cultu prosequatur, immortalis futurus sit, omnis calamitatis & ærumnarum expers, & ego eum cum tota posteritate æterna beatitudine simul cumulaturus: At si ingrat⁹ suique oblitus aduersum me insurgat, meamque voluntatem contemnat, eiusdem vos criminis rei sitis futuri, ac proinde eodem supplicij genere damnandi, eandem mortis viam ingressuri. Quid vobis de his videtur; anne hoc vinculo innotari vultis, eamdemque obligationem subire, hisne conditionibus subscribere?

Quid ipsū interpretatiue significet.

Omnium Doctorum opinio est omnes sine dubio, si res ad viuum fuisset peracta, assensuros sine dubio fuisse dicentes: Paratum cor nostrum Domine, paratum, eandem fortunam, quam dux noster subit, etiam experiri, eisdē corpus periculis, quibus ille suum, exponere. Videte igitur quomodo voluntas nostra, & consensus interpretatiue consensisse dicatur, & quomodo omnes interpretatiue in Adamo comprehensi fuisse intelligantur.

Sufficit peccatum paruulorum volutarium esse voluntate aliena.

Frustra igitur est Pelagiane, cum ais, omne peccatum debere esse voluntarium, ac proinde paruulos, qni nunquam voluntate aut ratione vsi sunt nullius peccati culpa teneri. Sed sufficit, id voluntate alterius ratum habitum, qualis voluntas Adami fuit, quæ interpretatiue simul & nostra. Ezechiel quidem Propheta videtur hic aliqua nobis ratione aduersari, in quo exponendo sese veteres omnes mirum in modum torserunt; cum ait: *Filius non portabit iniquitatem patris.* Sexcentas huius loci expositiones afferre queam: at quam modo afferam omnium mihi potissima visa est; nimirum, de peccato actuali, quod in ipso agente terminatur, nec ad alios procedit, hoc debere intelligi, non vero de peccato originis, quod magni huius corporis, humanæ videlicet naturæ, caput corrumpendo & vitiando, nos omnes, qui eiusdem capitis membra sumus, eadem opera vitiat & corrūpit. Quemadmodum enim cum fons & vena contagio aliquo infecta est, omnes eius riui quamprimum de lue participant: sic & cum Adam omnium mortalium fons & origo, peccato veluti lethifero veneno infectus fuit, necesse fuit & nos, qui instar riuulorum ex eo deriuamur, veneno ac tabe, iam inde à matris vtero, infici. *Ezech.* 18.

Figura.

Ecce proferam huiusce rei figuras. Cum omnes filij Iob apud fratrem primogenitum simul pranderent, ac splendide epularentur; ecce vehemens quidam turbo à deserto veniens, magno impetu & fragore, quatuor domus angulos concussit, & ad terram prostrauit, omnesque simul discumbentes, vniuersam scilicet Iob sobolem cōmuni ruina inuoluit. Heu! nos nos inquam, filij magni illius Iobi cælestis sumus, quem quotidie patris nomine compellamus, dicentes: *Pater noster qui es in cælis.* Qui cum olim in domo fratris nostri primogeniti, Adami scilic. iucunde in deliciis Paradisiacis *Iob.* 1.

simul epularemur; ecce tibi subito peccati ventum ab infernali latere proruentem, qui tanto impetu quatuor voluntatis nostræ angulos concussit, vt eam ad terram prostrauerit, & omnes ruderibus inuoluerit, & sub iisdem sepelierit. Hic ô Paterne æterne, ô Iob cœlestis, filios tuos carissimos amisisti.

Gen.10. Videamus quid in diluuio contigerit. Referunt sacræ litteræ aquas adeo densas, & vndas adeo vehementes, vt solus Noe cum Arca fuerit saluatus, cæteri omnes terræ incolæ aquis immersi, misere perierint. Idem omnino in peccato originali fieri videmus. Huiusmodi namque ac tam vehemens eius diluuium fuit, vt omnes quotquot ab Adam continua successione descenderunt, in eo mersi fuerint, ac solus Iesus Christus, Noe noster, & arca sanctificationis eius, Maria scilicet Deipara, incolumes enatarint.

Ios.6. In directione excidioq; Ierichuntis, sola domus: ac familia Raab meretricis incolumis permansit, cætera omnia ad terram prostrata ac solo æquata sunt. In conflagratione quoq; Sodomæ ac Gomorrhæ, sola familia Loth incendio erepta fuit, reliqui omnes fulmine & sulphure consumpti, spectaculum diuini furoris extitere. Insignes profecto figuræ. Ita quoque in vniuersali humanæ naturæ excidio, quod peccatum originale inuexit, sola Deiparæ Virginis anima, velut altera domus Raab, incolumis seruata fuit: & in crudeli illa naturæ Sodomiticæ conflagratione, eadem quoque virgo, vera iusti illius Loth vxor, sola, peccati originalis flammis & incendio erepta fuit, cæteris omnibus in fauillam & cinerem redactis.

4. Reg.5. Giezi seruus Elizæi, Prophetæ, propter vnum Simoniæ peccatum, ob argentum & munera à Naaman Syro accepta, leprosus factus est, & omnes posteri eius, dixerat nempe ei propheta: *Lepra Naaman adhærebit tibi: & semini tuo vsque in sempiternum.* Ad eundem modum Adam, summi illius Prophetarum regis seruus, propter vnum à se in Paradiso sacrilegium commissum, vetitum comedendo pomum, leprosus factus est, & peccatis contaminatus, morti, ærumnis, morbis cum omni sua posteritate adiudicatus. An non vobis vere mirandæ hæ figuræ videntur? aut non potius vobiscum taciti demiramini, quæ mala peccatum originale secum trahat?

Ipsa quidem eclipsis, quæ Domini passione contigit, quæque vniuersam terræ superficiem tenebris ad tres horas cooperuit, mirabilis extitit: at eclipsis, cuius peccatum originale in paradiso causa extiterat, longe horribilior fuit, cum nimirum Adamo propter peccatum suum moriente, tenebræ super totam naturam humanam factæ sunt, quæ plusquam quatuor annorum millibus durauêre, vt vix etiam hodie clare solem possimus intueri. Eheu peccatum, merum nihil es, & aliud nihil quam quædam priuatio, & tamen tantum mali affers, tu nos paradiso excludis, ad tartarum deturbas, Angelorum consortio priuas, ab eorumque societate separas, dæmonum vero socios reddis. Tu es lapillus ille, qui ad pedes fragilitatis Adami deuolutus, ingentem illam generis humani statuam, quæ caput aureũ, id est, iustitiam originalem habebat, comminuisti, & in puluerẽ ac cinerem redegisti. Tu es ille piscicul⁹ remora nuncupatus, qui vastam illam humanæ naturæ nauim, in gratiarum pelago feliciter nauigantem, sistis, ac naufragium pati cogis. *Matth.27.* *Dan.2.*

Dicere soletis Philosophi solem deliquium pati non posse, quod octuagies terram magnitudine superet: dicitis etiam stellas; quæ in firmamento sunt, ab eclipsi immunes esse, quod nimis à terra remotæ sint, eiusque vmbra ad eas vsque nequeat pertingere: Videte tamen vt hic ipsum originale peccatum, quod in sese nihil est, solem quandam, qui magnitudine infinitus est, ad deliquium cogat, obscuret, auferat, ac nos ipsos visione Dei ac sanctissimæ Trinitatis priuet; quin & ipsos Sanctos & Angelos, qui instar siderum effulgent, lumine, quo non videantur; priuet, itaque nos excæcet, vt eosdem videre non possimus, nisi magnus ille opifex nobis oculos aperiret, vt hodie huic cæco nato aperuit. O rem nouam! ô paradoxa inaudita! ô cæcitatẽ pertimescendã! ipsi quin etiam Apostoli rem demi-

Peccatum Deum deliquium pati cogit, Sanctos, item & Angelos & nos eorum visioquendam priuat.

demirati, *Domine*, aiunt, *quis peccauit, hic, an parentes eius vt cæcus nasceretur?* proh! ô discipuli quantas difficultates reseratis? Intrastis hic materiam de peccato originali, scire vultis, num filij parentum delicta luere debeant, putatis, omnes miserias & calamitates, quæ nobis incidunt, à peccato originem sumere, & ab eodem proficisci? Erratis profecto, erratis; audite quomodo vobis respondeat Deus: *Neque ille, neque parentes peccauerunt, vt cæcus fieret, sed vt manifestaretur gloria Dei:* Certum est enim, Deum tribulationes immittere, vel vt gloriam easdem remouendo declaret, vt hoc loco factum videmus; vel vt justos probet, & eorum patientiam exerceat, quomodo cum viro sanctissimo Iob, eum persequendo; cum Tobia, ei visum auferendo; cum Iosepho, eum diuendi patiente, egit: cum nullum tamen peccatum commisissent, ob quod eis huiusmodi mala infligeret, sed econtra sanctissime semper vixissent.

Desinant igitur maleuoli & virulenti homines perperam de aliis, cum eos ærumnis & afflictionibus oppressos vident, iudicare: sunt hæ sæpissime benedictiones, ac certissima prædestinationis argumenta. Sæpe tamen contingit, vt quæ nobis calamitates eueniunt, à peccatis prioribus originem sumant, ac sæpe etiam Deus filios ob parentum delicta castiget: cuius euidens testimonium in veteri Testamento legimus, dum scribitur, *puniens peccata patrum in filios, vsque in tertiam & quartam generationem.* Quid ais, ô Moyses, adeone Deum vindictæ auidum putas, vt auorum peccata in fundo quartæ generationis excutiat, & tum primum puniat, cum memoria illorum pene euanuerit. Et sane ita se res habet. Ad hunc quippe modum filij Giezi lepra percussi sunt, propter auaritiam & cupiditatem parentis: ita & posteritas Cham peccatum patris luit: sic & puer qui ex Bethsabee natus erat, in paterni adulterij castigationem, mortuus est.

Exod. 2.

4. Reg. 5.

2. Reg. 12.

Peccatum vt plurimũ malorũ nobis acciden

Et sane è peccato vt plurimum mala, quæ nobis accidunt, promanare solent: per id namque video diluuium super vniuersam terræ faciem venisse: peccatum, pestem illam, qua septuaginta hominum millia in regno Iuda extincta sunt, inuexit: miramur Ionam virum sanctissimum tempestate quassatum, quassauit peccatum: miramini Apostolos in medio mari naufragium pertimescere, causa fuit Iudæ peccatum: miramur denique tot mala, quibus Ægyptij tum domi, tum in mari rubro afflicti sunt, vnius Pharaonis imputanda sunt peccatis. Postremo ipsi quoque veteres peccatum semper bellorum, ærumnarum, & infortuniorum originem & seminarium, & sane iure meritissimo, appellarunt. Eius sententiæ in primis regina Esther fuit, quæ cum sceleratum Aman in necem & perniciem Iudæorum conspirasse cerneret, suspirans & lacrymans ad Dominum ait: *Peccauimus in conspectu tuo, ideo traditi sumus in manus inimicorum nostrorum.* Idem etiam sanctus ille senex Tobias confessus est, dum ciues suos in Niniuem à Salmanazaro Assyriorum rege captiuos abduci videret. *Quia non obediuimus tibi, traditi sumus in direptionem, & captiuitatem, & mortem.* Plurane testimonia desideratis? Agmen claudat ipse Daniel, qui cum duram illam & tristem, & longam captiuitatem Babylonicam, quæ jam septuaginta ipsis annis durauerat, nondum finem accipere cerneret; maiorum suorum peccatis eam imputauit: hinc plorans & conquerens, ait: *Propter peccata nostra, & iniquitates patrum nostrorum, Ierusalem & populus tuus in opprobrium sunt omnibus per circuitum nostrum.*

tium causa est.

2. Reg. 24.

Ion. 2.

Matth. 8.

Exod. 9. 10.

Esth. 4.

Tob. 3.

Dan. 9.

Christus hodie cęremonias in sanatione vsurpat.

Sed, vt video, nimium à via defleximus, ad cœcum nostrum redeamus, videamus ingens hoc miraculum patrari, accedamus ad cœlestem hunc medicum, accuratiusque inspiciamus, quam scite spirituales oculos, quamque dextre persanet. Est hoc alterum concionis membrum. Euangelista refert plurimas hic cæremonias adhibitas, ac plurima medicamenta recenset, vt lutum, sputum, lauacrum, atque alia huiusmodi: *Expuit in terram, & lutum fecit ex sputo, & liniuit super oculos eius, & dixit ei: Vade & laua in natatoria Siloe.* Hic plurima nobis arma proferuntur, hæretice, quibus te cæremonias nostras im-

pugnantem, eisque illudentem arguamus, & os oppilemus obgannienti: adsis, & accede propius, & vide quot summus ille Magister cæremoniarum hic cæremonias adhibeat. Sed hæc oportuniori tempore dicenda erunt, vt iam quid lutum & natatoria Siloe significent, aperiamus.

Quid per lutum quo Dominus cæcum hũc sanauit, denotetur.

O sacrum lutum, ô lutum mysterijs plenum, an non tu hodie oculis cæci nati adhibitum, vt cæci illi mundani, suam fragilitatem ac vanitatem suam, eo melius agnoscerent? Superbis ô mundane, jactas te, pauonem imitaris, Rhodomontem illum æmularis, terram pedibus calcas, & contemnis, oculisque in sublime elatis eam renuis vt matrem agnoscere; cum tamen Ecclesia eadem frontem tuam conspergat, tibique inclamet: *Memento homo quia cinis es*: quasi diceret: Non est quod ita, ô homo, superbias, aut iactes, quem te putas? tibi velim persuadeas, te præter terram nihil esse: non tamen ideo humiliare te cupis, aut paupertatem tuam primæuam & agnatam agnoscere, adeo vt Christus Dominus, quo eam videas, eandem oculis hodie adhibeat, visui applicet, ac tacito quodam modo tibi suggerere videatur: *Memento homo quia cinis es*: Vide quid sies, nosce teipsum, tuum nihil intuere, ac regalem tuam progeniem inspice.

At quænam hæc cæcos curandi ratio est, oculos scilicet opplere luto, cum nihil sit, quod magis ijsdem aduersetur, nihilominus Euangelista id tam minutim describit. Tobias quidem felle piscis visum recuperauit: Elisæus aquas Iericho sale iniecto dulces reddidit. Videturne vobis id fieri posse? hic vero oculos cæci luto opplere vt clare videant, an non meræ nugæ videntur? Absit, omnia namque plena sunt mysteriis, & nihil omnino, quod aptius aut idoneum magis ad oculos clariores reddendos, visumque confirmandum, quam ipsum lutum, videatur; Quam primum enim vt idipsum oculis adhibemus, esse nostrum agnoscimus, ac simul mundi vanitatem perspicimus, videamus quam inanes sint diuitiæ, quam futiles dignitates, quam parui momenti honores, cum nihil præter lutum exque luto compacta, & in lutum & puluerem redigenda sint omnia. O igitur lutum verum admirabile!

Tob. 11. 4. *Reg.* 4.

Porro quid tu ô natatoria Siloe, nisi Sacramenta denotas? Hæc namque sunt illi Iordanes, balnea, piscinæ, rubra maria, quæ Naamanes à lepra emundant, cæcis visum restituunt, paralyticos sanant, & Ægyptios submergunt. Vos igitur cæci peccatores ad natatoriam hanc confugite, huc properate, si visum recuperare velitis. Hæc siquidem sunt medicamenta, quæ peccatis applicare debemus. Nam veluti fructus arboris vitæ non prius mortem Adamo attulit, quam illum in manu sumpsit: ad eundem econtra modum fructus proceræ illius arboris, sanctæ nimirum crucis, sufficit quidem ad mundi salutem procurandam, sed prius necesse est, vt nobis applicetur. Piscina probatica omnibus quidem morborum & infirmitatum generibus poterat mederi, sed ea conditione, vt ipsi infirmi & languentes in illam sese coniicerent, idipsum mihi de passione dicere liceat; quam tantis quidem meritis & potentiis pollere scio, vt mille etiam mundos, si necesse foret, saluare posset; sed nullius eam quoque valoris esse, aut peccatorem ad vitam posse reducere, si merita illius per Sacramenta vulneri non applicentur. Eia igitur peccatores, ad balnea hæc, ad Sacramenta hæc properate.

Natatoria Siloe Sacramenta nobis denotãt.

Passio Christi nullum peccatori commodũ adfert, nisi eadem illi per aliquod sacramentũ adhibeatur.

Hinc discas oportet, hæretice, qui meritis Domini eiusque sanguini nimium confidis, vtrumque hoc te à mortali peccato purgare posse, si per pœnitentiam tibi applicetur, & à venialibus etiam abluere, si tum per bona opera, eleemosynas nimirum & ieiunia, tum per res Sacramentales, qualis est aqua benedicta, tibi applicetur: à peccato originali quoque te liberare; si per Baptismatibi approprietur: passionem quoque pœnas peccatis debitas posse tollere, si per bona & pia opera, ieiunia, inquam, & cilicii gestationem, per flagellorũ perpessionem, aut per indulgen-

Quemodo passio Domini nobis applicari queat.

dulgentias Pontificias, alicui adhibeatur. Aufert quippe illa pœnas & supplicia, quæ in altera vita sustinēda sunt, sed per purgatorium applicata. Hoc est nempe quod Dominus insinuare volebat, dicens : *Qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam.*

Sequimur te, bone Iesu, presso vestigio, omnique te humilitate præeuntem stipamus ; grauati iam sunt humeri nostri dura illa cruce pœnitentiæ, & jejunij, quo eam ad montem vsque Caluariæ post te feramus. Tu modo vires suggere, tu animum adauge, tu perseuerantiæ virtutem concede : in primis vero quoniam penitus cæcutimus, & ita cæcutimus, vt neque te nec nos ipsos, nec mundum ipsum cognoscere valeamus ; reuela oculos, aufer graues illos catharros, vt te verum esse Deum, ac redemptorem, ac futurum Iudicem agnoscere valeamus. Aufer nebulas & velamen, tu qui summus ophthalmicus es, vt mundum, eiusque vanitates, inanias, ineptiasque, fraudes & versutias inspiciamus, ac simul nos ipsos, quid nimirum simus, vnde veniamus, & quo tendamus, agnoscamus. Et postquam, Domine, magnum illud miraculum nos sanando feceris, tum demum ad Natatoriam Siloe, ad Sacramenta nimirum tua, festinabimus: vbi cum magna lachrymarum abundantia omnes peccatorum nostrorum maculas eluerimus, animæ super niuem dealbabuntur, vt dignæ efficiantur, quæ te aliquando in superna fœlicitate, in qua te cum Angelis laudare concedetur, valeant contemplari. Amen.

FER. V. POST DOMIN. IV. QVADRAG.

Partitio.

I. *De honore sepulturæ.*
II. *De defuncto.*
III. *De adolescentis defuncti resuscitatione.*

Ibat Iesus in ciuitatem quæ vocatur Naim, & ecce defunctus efferebatur filius vnicus matris suæ. Luc. 7.

FIGVRA.

ELIAS Propheta Sareptam Sidoniorum cum venisset, diuina inuocata potentia, pauperculæ viduæ filium à mortuis suscitans, eum matri exultanti, & magna lætitiæ signa danti viuum reddidit. In Euangelio vero hodierno scriptum est, Dominum ac Redemptorem nostrum Iesum Nain ciuitati, quæ haud procul ab Hermo sita erat, appropinquantem, viduæ cuiusdam filium, qui terræ mandandus efferebatur, etiam à morte ad vitam reuocasse, ac matri viuentem reddidisse. O vere magnum miraculum. Eædem vtrobique circumstantiæ: illic fuit vidua, fuit & hic: vtrobique filius mortuus, & vtrobique ad vitam reuocatus: hoc vnum intererat discriminis, illic Eliam, hic vero Christum Iesum fuisse. Plura & ampliora mox audietis, vbi solitum sancti Pneumatis auxilium, gloriosissimæ virginis suffragia interponendo, fuerimus consecuti, quam proinde solita salutandi formula compellemus. 3. Reg. 17.

AVE MARIA.

Tradit Laertius ex sententia Platonis tria iustitiæ genera esse, vnam quæ Deo, alteram quæ hominibus, tertiam quæ mortuis impenditur. Quo nihil aliud ille designare volebat, quam quemadmodum Deus adorandus, homines amandi, ita mortuos sepulchri honore afficiendos esse. Sunt hi namque vltimi ac maximi, qui mortuis haberi possunt, honores. Præit mihi hic Tullius etiam Ethnicus : *Honor sepulturæ est maximus, qui haberi mortuo potest.* Et est mihi credite actus quidam iustitiæ & religionis, mortuorum corpora, quæ in hac vita templa quædam Spiritus Sancti, animæ socia, ac tantæ pietatis organa fuere, honore huiusmodi afficere. Explodis hoc hæretice, ac cauillando huiusmodi versiculo nobis illudere soles. *Li. 3. in Plat.* *Philip. 9.*

Nec tumulum curo, sepelit natura sepultos.

Hoc

Hoc tu abusus, & superstitionis nomine appellare consueuisti, equidem singularem Dei punitionem esse censeo, honore sepulchri caruisse.

Ecce huius rei demonstrationem. Cum Deus Ioachim Iosiæ regis Iuda filium grauiter castigare decreuisset: non aliud suppliciũ intentauit, quam sepulchri se eum honore priuaturum: *Sepultura asini sepelieris, putrefactus & proiectus extra portas.* fuit hæc quoque punitio impiæ Iezabelis, quæ canes loco vespillonum habuit, & plateas loco tumuli: *Et erunt carnes Iezabel sicut stercus super faciem terræ in agro Iezrael.* Nec est quod quis existimet, heri aut hodie sanctam hanc mortuorum sepeliendorum consuetudinem in vsu esse cœpisse: jam à duobus annorum millibus angelus Tobiam commendabat, quod Iudæos hinc inde per compita ab Assyrijs in captiuitate jugulatos, terræ clanculum mandaret, *Quando orabas cum lachrymis, & sepeliebas mortuos.*

Hier. 22.

4. Reg. 9.

Tob. 12.

Laudatur quoque Abraham, quod iusta funeris vxoris suæ Saræ persoluisset. *Cum surrexisset*, inquit scriptura, *ab officio funeris*: vnde euidenter colligere est, egregie eam à viro cum pompa exequiisq; terræ mandatam. Iacob quoque Patriarcha, eiusque filius Ioseph, tanti vltimum hunc sepulturæ honorem fecere, vt in extremis constituti testamento decreuerint, ne filij ossa sua in barbara terra Ægypti tumularent, sed eandem in terram Chanaan, vt in sepulchris patrum suorum conderentur, transferrent. Dauid rex, audito Saul prælio fusum occisumque, à Galaaditis sepultum, legatos ad eosdem misit, qui immensas eius nomine gratias, ob honorem Sauli, eiusque filio Ionathæ ac reliquis populi principibus exhibitum agerẽt, quod nimirum corpora eorum ex agris locisque desertis, ne à feris, & volucribus discerperentur, collegissent, eaque sepulturæ mandassent. Magnis quoque laudibus effertur strenuus ille populi defensor Iudas Machabæus, quod milites suos, qui in bello cecidissent, honorifice sepeliri curarit, eorumque causa magnam auri vim Hierosolymam ad templum Domini miserit, quod pro animabus eorum offerretur.

Gen. 23.

Honor sepulchralis plurimis exemplis demonstratur.

2. Reg. 2.

2. Mach. 1.

Discipuli quoque Ioannis Baptistæ, cognito, magistrum capite truncatum, *Venerunt & tulerunt corpus, & sepelierunt illud.* Quis igitur sepulchri honorem iam recenter inuentum esse aut superstitiosum audebit asserere? Cum ipse Dominus noster, Iesus Christus, qui toto vitæ tempore honores fugerat, & contempserat, in stabulo nasci, in præsepio reclinari, in deserto degere, denique in cruce mori voluerat, magnifice tamen sepeliri voluerit: hinc Nicodemus & Iosephus ab Arimathia adeo in Euangelio celebrantur, quod eum de cruce deposuerint, sindone munda inuoluerint, ac sepulchro è petra exciso, in quo nemo adhuc conditus fuerat, mandarint.

Matth. 11.

Christus Dominus honore sepulchri carere noluit.

Matth. 27.

Vetus igitur & nouum testamentum honorem sepulchri laudat, celebrat & commẽdat: omnis namque eum antiquitas celebrauit & coluit, seque erga mortuos semper benignam & propensam ostendit. Relictis porro, quæ ab antiquitate peti possent exemplis, ecce recens hodie nobis in Euangelio proponitur; cuius tanta fuisse pompa & frequentia describitur, vt similem in sacris literis legisse, vel audisse non meminerim. *Ecce defunctus efferebatur & magna turba cum illo:* omnes pene ciuitatis Naim incolæ funus sequuntur, intersunt exequiis ipsi Apostoli, Deum pro defuncto orantes, ipse quoque Dominus pompæ occurrit, & vt hanc magis magisque celebraret, luculentum hocce miraculum, mortuum ad vitam reuocando edidit: Primo de ipso defuncto, deinde de eiusdem resuscitatione loquemur.

Quod ad primum igitur, historia hæc ab *Ecce* incipit, quod vt plurimum magnum quid innuere solet: nunquam enim particulam hanc sacra scriptura vsurpat, nisi ad res magnas, nouas, & nunquam auditas significandas. Isaias enim profundum & sublime illud Incarnationis Dominicæ mysterium ob oculos positurus, & populo annunciaturus, in ipso principio *Ecce*, adhibet, *Ecce*, inquit, *virgo concipiet & pariet filium.* Euangelista quoque de trium Magorum aduentu in vrbem locuturus, *Ecce*, velut excubitorẽ aliquem in limine ponit: *Ecce Magi ab orien-*

Scriptura nunquam interiectione *Ecce* vtitur, nisi magnum quid significare voluerit.

Isa. 7.

Matth. 2.

orientē venerunt. Eadem quoq; ratione S. Lucas, magnus religionis Christianæ commentator, resuscitationem mortui describere volens, ab *Ecce* quoque eam exorditur. *Ecce defunctus efferebatur*; perinde ac si aperte voluisset dicere: Non hic Paralyticum ad piscinam membris suis restitui videbitis, non hęmorrhoissam à sanguinis fluxu liberari, non Chananææ filiam à dæmone curari, non hic cæco nato lumen oculorum reddi, de quo heri audistis; sed mortuum ad vitam reuocari, omnium scil. miraculorum maximum, quale nūquam fortasse vel vidistis, vel ab alio factum audiuistis. Licet enim olim Elias & Elisæus mortuos ad vitam excitarint, id precibus & orationib. ad Deum fusis contigit; at hic adolescentem solo Christi verbo & iussu, ad vitam redeuntem videbitis: *Adolescens, tibi dico, Surge*: deinde ij ipsi, quos Prophetæ à mortuis excitarunt, adhuc domi iacebāt; at hic iam conditus efferebatur. Quocirca *Ecce*.

3. Reg. 7. 4. Reg. 4.

Sed quam bene omnia hic coincidunt, quam egregia hic nobis referūtur mysteria? Heri de cæco nato verba fecimus, ac per eū, si rite recordor, peccatum originale, ac merito quidē denotari diximus: quippe quod nos à primo natiuitatis die Dei visione priuat: hic vero mortuum habemus & defunctum per quem peccatū mortale designari existimo, quod animam occidat, ac trucidet, eiq; mortem afferat: Et sane mortuus hic viduæ filius, qui terræ mandand' effertur, peccatorē significat, qui Ecclesiæ filius est, quemque dæmones statim à peccato lethali commisso apud inferos sepeliendū efferrent, vt cum diuite olim Epulone egerūt, nisi Dei gratia, vt hodie hic Christus Dominus, ei occurreret, quæ eum ad vitam reuocaret. O paradoxa ac res inauditas! viuos inter mortuos censeri. Huc ades ô Cosmophile: tuque effrenate ac dissolute iuuencule: siste paululum, est q̄ tibi dictum velim, quod cupiam nuntiatū: putas forsitā te in viuis agere, & heu! mortuus es. Veritate ipsa, mihi crede, hoc est verius: verte omnes tete in partes, tripudia, quantum volueris, iacta te, quantū potueris, totas ludo, iociscq; transige noctes, discurre, euagare & concipe quidquid vales, si inde digressus peccato lethifero vel minimo, intus fueris sauciatus, mortuus sine dubio es. & vnicū iā in tartaro pedem habes, nihilq; tibi vitę reli. quū esse existima. Quid hoc? ipse Dominus testis: *Anima quæ peccauerit ipsa morietur.* *Ezech.* 18.

Mortuus hic peccatorem denotat qui in peccato mortali viuit.

Hinc optime mihi Dominus adolescenti illi, qui illum sequi volens, prius tamen confectum ætate parētem sepelire sibi vt liceret, veniam rogabat, respondisse visus est: *Sinite mortuos sepelire mortuos*: quasi dixisset, Ne hoc conceptu tibi curæ sit adolescens, sine ab ijs qui iam in anima mortui sunt, sepeliri eos qui corpore sunt mortui. Quid est autem quod mors in corpore facit, quod peccatum in anima non faciat? illa scilic. corpus sensibus & agendi facultate priuat: hoc vero animam gratia, meritis, functionibusq; spiritus destituit. Hinc tradunt Philosophi, ac bene quidem, fulminis quoddam genus adeo tenue & subtile reperiri, vt gladium vagina etiā illæsa permanente comminuat ac fundi faciat: corporis humani ossa frangat, pelle non tacta aut minimum læsa. Huiusmodi fulmen, peccatum lethale appellare possumus, quod nimirum animam occidit, & corpori parcit. Vnde Psalmographus: *ad nihilum redactus sum & nescivi*: & alibi. *Conturbata sunt omnia ossa mea, & anima mea turbata est valde*. dicere vult: Adeo animæ meæ regionē peccatum vastauit, ac destruit, vt omnia ossa, id est, præcipuæ animæ facultates, cōturbata sint, & loco mota. Aristoteles cum de morte ageret, eam *omnium terribilium terribilissimum* appellauit: sed multo maiori cum ratione mihi dicere liceat, Philosophe: *Omnium terribilium terribilissimum est peccatum*. ipsa enim mors non nisi vita nos priuat, sed peccatum præter vitā, etiam animam & Deum aufert. Fierine igitur potest infelix peccator, te diutius viuere, cum vita, anima, & Deo careas? Tanta Basiliſci serpentis traditur esse virulētia, vt etiam visu interimat, soluſq; eiusdem intuitus venenum vidēti afferat: at lethale peccatum longe, mihi credite, lethalius est & virulentius, sola namq; eius cogitatio animæ perniciem affert. Hoc ipse Salomon cum perspectū haberet, nos omnes ad peccatū, nō secus atq; venenatæ aspidis, fugam inuitat dicens: *Tamquam à facie colubri fuge peccatum.* *Psalm.* 72. *Psalm.* 6. *Lib.* 3. *c.* 6. Egregius conceptus de peccato mortali. *Eccl.* 21.

Quid sit peccatum mortale.

Adsis hic igitur, occæcate peccator, qui tam facile in peccatum pro laberis, ac pœnitẽtiam agere de anno in an num differs, siste gradum, ac iuxta hũc mortuum pedẽ figito; vt tibi quid peccatum sit aperiam quęq; supplicia promereatur. Proponas tibi velim ante oculos, quemadmodum Deus infinitum & summũ bonum est, ita quoq; peccatum infinite ac summe malũ dici posse: deinde ipsum peccatum adeo lethale ac mortiferum virus esse, vt animas quæ natura immortales sunt, morte afficiat. Quin etiam ipsum ligna quodammodo, & fomitem esse, qui flammam infernalem semper foueat & æternam reddat.

Peccatum diabolos deformes reddidit.

Vnde accidere putamus, dæmones adeo deformes tetros & horribiles factos, cum olim instar Angelorum & ipsi Angeli resplenduerint? quis eos in tantam turpitudinem commutauit, aut adeo atros reddidit: anne fuligo & titiones tartarei? nequaquam: sed ipsum peccatum omnem illam turpitudinem arcessiuit, adeoque inamœnos visu effecit. Quænam igitur tua esse debet turpitudo, ô homo, quãta deformitas & inuenustas, cum tot anima tua peccatis redundet: dæmonibus ipsis multo, mihi crede turpior es: si enim vnicum peccatum mente & cogitatione sola comprehensum, tantam iis deformitatẽ potuit adducere, quantam, quæso, sexcenta & amplius tibi peccata allatura cẽses?

Anima quæ in peccato mortali est similis est inferno.

Eheu infelix & miserande peccator, si oculos obnubilatos nõ haberes, si animæ statum peruideres; videres haud dubie iam in infernale quoddam barathrum esse commutatam: nihil enim est apud inferos, quod nõ in anima tua reperire est; ardet in ea ignis ille & flammæ concupiscentiæ, dæmonum mõstra in ea stabulant, & sedem figunt, peccata, spissæ vmbræ, ac Cymmeriæ tenebræ illic reperiuntur, passionum truculentæ furię habitant, vermis conscientiæ perpetuam sibi mãsionem ibi delegit, qui eam semper rodit & excruciat continuę denique illic blasphemiæ & conuitia exaudiuntur: quid igitur hic deest, quo minus animam inferorum locum in se continere dicamus? Volue & reuolue tecum diligentius infelix anima, quam iniuriam sibi fieri crederet. Beatus aliquis, si beatitudine sua priuaretur, infernalib. flammis adiudicãdus? nihil, mihi credite, illi grauius aut tristius accidere posset, ô infelix, ac fatue peccator, hoc ipsum tibi malum peccatum parit. Expellit te nimirum cœlesti paradiso, non secus atq; Adamum olim terrestri: quin & æterna te beatitudine spoliat, teq; in profundam tartari abyssum deturbat.

Conceptus egregius de peccato mortali.

Docetis Philosophi, ac vere quidem docetis, materiã omnis corruptionis esse principium; & plurima exinde axiomata cuditis: inprimis quidquid à materia descendit, corruptioni obnoxium esse: deinde quidquid materiæ immixtum est, aut materiam ingreditur, corrumpi, & alia huiusmodi. At multo melius si mecum doceretis peccatum omnis damnationis principium esse, à qua sententia infinita etiam axiomata formari possunt, scilicet: *Anima quæ peccauerit, ipsa morietur: &, nihil coinquinatum peccato intrabit in regnum cœlorum*, aliaq; sexcenta. Ezech. 18. Apoc. 21.

In Officiis.

Dicere de virtute solebat Cicero, tantam eius pulchritudinem ac splendorem esse, vt si oculis corporis cerni posset, mirabiles excitaret affectus, omnesq; in amorem sui accẽderet: idem mihi de peccato, contrario licet effectu, dicere licet, tantũ in eo scilicet turpitudinis, ac terroris delitescere, vt si animi oculis videri posset, omnes omnino mortales in sui odiũ execrationemq; excitaret, & totus id orbis velut pestem certissimam ac teterrimum exitium abhorreret. Quamobrẽ *tanquam à facie colubri*, peccatum fugite, velut monstrum idipsum perhorrescite. Eccl. 21.

Næ ipsum peccatum monstrum teterrimum est, adeo informe & horrendũ, vt si tãta nobis fides esset, qua id cognoscere possimus, mille potius mortis genera perpeti, milleq; subire cruciatus, quam vel leuissimum lethale crimẽ admittere mallemus. Ipsi quin etiã Angeli & Sancti, qui modo in cœlis cõmorantur, tantopere peccatum execrantur, vt si iis diceret Deus: Necesse est Cherubim, Patriarchæ, Apostoli, martyres mei, vnum vt peccatum lethale cõmittatis, alioquin in infernale barathrũ perpetuis cruciandi ignibus estis deturbandi: Omnes procul dubio vnanimi voce responsuri essent: Quidquid tibi visum fuerit Domine de nobis libere decerne, & nos, si lubet, in nihilũ potius redige,

Mallent Angeli apud inferos torqueri, q̃ vel minimum peccatum committere.

vti è

vt è nihilo produxisti, quã vt vllo maiestatem tuam crimine offendamus, vt vllum aduersus te delictum committamus, aut rem adeo detestabilem perpetremus: & in infernalem nos potius voraginem detrude, nunquam inde egressuros. Multo namq; nobis futurum est antiquius, æternis apud inferos cruciatibus torqueri, æternisque flammis mancipari, quam te tam nefarie, tamque nequiter offendere. O vere diuinũ propositum! Idem omnino propositum fuit honestissimæ illius matronæ Susannæ, quæ proposita hinc infamia, pudore, omnique adeo ignominia, illinc vero peccato, ignominiam potius, ac dedecus subire, lapidibus obrui, & crudelẽ, infamem ac nefandam mortẽ perpeti parata fuit, quam in adulterij peccatum consentire, diceus: *Angustia mihi sunt vndiq; si enim egero, mors mihi est si autem non egero, non effugiam manus vestras: sed melius est mihi absq; opere incidere in manus vestras quam peccare in conspectu Domini.* O fœminam omni commendatione dignissimam!

Dan. 5. Quid? fieri ne igitur, obfirmate peccator, potest; tam parum de peccato sollicitum viuere? vt non penitus ad eius vel memoriam timore contremiscas, & idipsum committere exhorrescas? fierine potest securum te agere, ludere, ridere, ac tripudiare, cum te mortuum ac Dei factum inimicum videas? cum cernas te Dei traditorẽ fuisse, aduersus maiestatem ac diuinitatẽ eius conspirasse? Hæc omnia si animum tuum non permouent, silice te ac petra duriorem, ferro & ære rigidiorem, & sensibus destitutum pronuntiabo.

Balthasar Regis Nabuchodonosoris filius manu in pariete mortis aduersus eum decretum & sententiam scribentis, visa, adeo consternatus est, vt quemadmodum sacri libri scribunt, facies eius commutata sit, & compages renum eius soluerentur, & genua eius ad se inuicem colliderentur. Te vero, ô prophane & obdurate peccator, cum peccatum in fronte tua sesquipedalibus litteris mortis sententiam ac damnationis decretum exarare videas, credine potest, intrinsecus non cõmoueri, aut præ metu non exalbescere: horrore non concuti, & si non timore, pudore saltem commoueri?

Manasses Rex admisso peccato, adeo coram diuina maiestate erubuit, vt vix oculos ad cœlum sustollere præsumeret, dicens: *Nõ sum dignus videre altitudinem cœli.* Tanta quoque verecundia Dauidis Regis fuit, vt coram hominibus comparere vix ausus, gemens diceret: *Tota die verecundia mea contra me est, & confusio faciei meæ cooperuit me.* Hæc sunt igitur infortunia & exitia, Auditores, quę nobis peccatum afferre, & effecta, quæ in anima operari solet, vt scilicet eam immortalem morti obnoxiam reddat. 2. Paralip. 33. Psalm. 43.

Ecce defunctus efferebatur. Ecce pompa procedit, Iesus non vocatus eidem occurrit, vt aliquod miraculũ edat. Sequamur eum igitur, vt sic ad secundam concionis partem veniamus, videamusque ab eo hunc adolescentem ad vitam reuocari. Taceant omnes, ac linguis faueant loqui mortuo incipit dicens: *Adolescens, tibi dico surge.* Adolescentes calamistrati, qui in deliciis vestris sepulti stertitis, vosq; adolescentulæ quæ voluptatibus in dormitis, surgite in pedes, surgite, iubet Deus, ac pœnitentiam de peccatis vestris agite. O vberem mysteriorum campum!

III. Quæ visũ numero quaternario latear.

Quatuor verbis, *Dixit & facta sunt*, cõdita est vniuersa hæc mundi machina: quatuor item verbis, *Verbũ caro factum est*, ipsum Incarnationis mysteriũ innixum est: quatuor verbis tremẽdum Eucharistiæ Sacramentum consecratur, *Hoc est corpus meum*: hic quoque per quatuor verba videas ad vitam adolescẽtem reuocari, *Adolescens tibi dico surge.* O vere mirabilem numerum quaternarium! ô quadraturam! ô cubum,

Adolescens hic è præcipuis ciuitatis erat.

Hic igitur adolescẽs est, non depontanus, aut decrepitus senex, nõ annis grauis, quem nimia senectus mori coegit: nõ puer infans, quem mors in cunis oppresserit: sed adolescens iuuenculus, in Aprili, in Vere, in flore ætatis constitutus. Filius item vnicus matris suæ honesto loco natus & è primoribus Ciuitatis: legitur namq; in Euangelij cõceptu. *Et magna turba ciuitatis cum illa*, ad cuius scilicet exequias tota pene ciuitas confluxerat. O mortem, crudelem nimium mortem! vere te cæcam appellare possumus, quæ, nec diuitias, nec ætatẽ, aut conditiones mortaliũ intueris; vnde merito olim vates ille Venusin°:

Horat. libr. 3. ode 4. *Pallida mors æquo pulsat pede pauperum tabernas,*
Regumq; turres.----

Vos vero matres an non vobis matris huius tristitiam, dolorem, angustias ac lamenta ob oculos ponitis? an non vobiscũ ipsæ perpenditis, quãta illa tristitia, vnico suo quem habebat filio amisso, affecta fuerit: vnico inquã filio orbata, mater illiberis, & diues absque hærede: Audire mihi querelas eius, ac suspiria videor, ac muros ciuitatis eius lamentis percussos, hanc vocem emittere: Quantis, quamq; grauib. infortuniis caput meum ô superi, inuoluistis? quot mihi dolores & ærumnas arcessiuistis? anne reperiri aliqua in vniuerso orbe mater queat, quę me patiendo superet, in quã tot, quot in me miseriam, calamitatis tela Deus euibrarit? Vnica, heu, proles mihi erat, vnicus omnium facultatũ hæres in quẽ domus inclinata recumbebat, miserę spes vna senectæ, præsidium ac rerum columẽ mearum, & hunc ipsum mihi eripit, & quodammodo auellit Deus. Cur non, obsecro, ipsa præcessi? Quin tu amara mors filiũ superstitẽ relinquẽdo, matrẽ non potius abstulisti? Itane te fili mi delitię meæ, suauium meum, corculum meũ, vita, spes, atq; omnia mea mihi eripi, nullo vt vnquã die, posthac te mihi fas sit intueri. his crediderim lamẽtis & vocib orbatam hanc matrẽ aera fatigasse. Vos autem matres, an non matris huius miseret? vos vero adolescẽtes, an nõ hinc mortẽ formidare discetis, q̃ nemini omnino parcit,

Nec imbellis iuuentæ
Poplitibus, timidove tergo.

Semper nos Deus hinc in optimo statu constitutos euocat.

Vos autem Christiani, hinc discatis velim nos semper ex hoc mundo à Deo euocari, quando optime intrinsecus in animo constituti sumus, & quando minimum damnationis periculum subest. Paruulum hunc è cunis ad sese euocat: præuidet namq; fore eum, si longius vitæ spatium concesserit, de salute periclitaturum. Hinc patremfamilias fœliciter rebus suis incumbentem, ac laudabiliter viuẽtem in flore ætatis, ex hac vita tollit: auguratus fore, eum si vita diutius producatur, à mundo inescatum, decipi adhuc & circumueniri posse. Hunc vero peccatorẽ è mediis fornicibus euocat, sinitque eum in peccato mortali cõstitutum hinc emigrare. Sed heu, Domine si sufficiens illi tempus & diutius spatium dedisses, vitam forsitan emendasset, ac pœnitentiam pro delictis egisset. Dicendum tamen est Deum in optimo vitæ statu eum abstulisse: si namque longior ei in vita mora fuisset indulta, plura hauddubie peccata admisisset, ac grauius proinde iudicium sibi arcessens, grauiori apud inferos supplicio cruciandus fuisset. O immensam Dei misericordiã, ac benignitatem infinitã!

Hinc quoq; discamus oportet, Deum vitam nostram non annis aut diebus, sed meritis demeritisq; metiri. Nam veluti mundus propter hominem conditus est, eiusq; terminus ac finis, completus electorum & reprobatorum numerus, futur⁹ est, id est, tam diu mundus subsistet, donec certus ille prędestinatorum ac reiectorum numerus, quẽ Deus cõstituit, fuerit completus. Ita de vnoquoq; nostrũm dicendum est, vniuscuiusq; vitam, merita aut demerita loca termini habere præfixa: hoc est, eatenus hominẽ in hac vita agere, donec peccata virtutesq; eius completa sint. Atq; inde euenire puto quare plurimi in iuuentute moriantur, vitæ cursum peccatis incidendo, quilicet pauxillo vixerint tẽpore, innumera tamen peccata commiserũt. Docent hoc me literę sacręq; in quib. traditur, *Gen. 15.* Deũ expectare nonnihil voluisse, antequam sulphuream pluuiam in Gomorrhæos emitteret, donec ſ. peccata eorũ cõplerentur: *Nõdum completa sunt iniquitates Gomorrhæorum.* Quãobrẽ adolescẽtes, si longa vitæ tempora vobis exoptatis, ac diutiusculè vitã vultis ꝓtrahere, rarissime peccate: nã vti bene Poeta:

Cur multum peccas, si multum viuere curas?

Hinc interrogatus olim Thales, ecquidnam difficile vidisset, optime mihi respondisse visus est, *Senem tyrannum:* vix enim quẽquam eorum canescere, aut ad extremam senectutem peruenire videas. Idem mihi de peccatore fas est dicere: vnum esse de rarissime contingentibus, peccatorem ad decrepitam ætatem pertingere: cum peccata ei vitæ filum præcidant.

Referunt etiam naturalium rerum scriptores, leonem non esse longęuum, quod nimirum sit ferox & violẽtus: ita quoq; peccatorem

Simile.

torem affero diuturnæ vitæ non esse, quod vehementior sit, eiusq; agendi ratio dissoluta nimium ac violenta.

Rex cum in regno arcem esse videt, quę omnem circumcirca regionem diuexet, expilet vicinos, ac deprædetur omnia: idq; veterani alicuius, ac profligati militis imperio, qui nec regem nec iustitiam metuat, prædonum in ea agmen & sicariorum foueat, qui excursiones in agros vicinos agāt, miserosq; agricolas exhauriant, prædasq; immensas secum deferant: Rex, inquam, querelis ad aulā delatis statim mittit qui locum dedi petant, quod cum obsessi recusant, eundē tormentis & balistis quatit: at vbi videt sese nequidquā in eo oppugnādo tēpus terere, subterraneos cuniculos agit, itaque subtus muros puluere sulphureo agente, loco simul & prædone potitur. Deus Rex ille Regum ac Dominātium Dominus idē omnino cum animab. præstat: Cum enim animam peccatricē corpus adolescentis alicuius, veluti locum quēdam munitum videt occupasse: in eoque spiritualium prędonū agmen collocasse, qui plurima hinc inde crudelitatis genera exerceant, infinita peccata committat, adeo vt ad aulam cœlestē querelę de maleficiis perferantur: sępius eandem sanctis inspirationibus admonet, sese vt reddat, dicens, *Conuertimini ad me in toto corde vestro*: sed vbi sese hac nihil via videt pficere, infirmitatibus eam, tribulationibus, calamitatibus aliisque vitæ incommodis concutit: nā *multa flagella peccatoris*. Vbi nec hac ratione res succedit, cuniculis agere instituit, ac terrā corporis suffodere, occultam quendam humorem subinducens, qui paulatim in immensum excrescēs, tandem hominem instar cuniculorum ad terram prosternat, & ad tumulum deducat. Huius exemplum rei hodie in Euangelio legimus, vbi dicitur: *Adolescens tibi dico surge*: Ego sum qui dico, iubeo qui peccata deleo. *Ego Deus saluos faciendi, mei sunt exitus mortis*: ego qui ad cingulum potentiæ meæ claues mortis & tartari gesto, *habens claues mortis & inferni*. Surge igitur, erige te, mihi obsequere: Ego sum qui Ionam de profundo pelagi liberaui, Danielem de lacu leonum, Lazarum de sepulchro viuentem eduxi, quique mundum ē nihilo condidi.

Inf. 1. Psal. 32.

Psal. 63. Apoc. 1. Ioan. 2. Dan. 8.

Surge igitur adolescens, surge, & quonam, miser, decideras, vt necesse fuerit surgere? in mortem scilicet, à qua non datur ad vitam reditus: nam à priuatione ad habitum non datur regressus. in peccatum quoq;, in quod qui prolapsus fuerit, difficulter admodum exire potest, nisi Deus misericordia sua affulgeat: *Spiritus vadens & non rediens*, & pœne ad infernales abyssos, è quibus reuocare gradum & superas euadere ad auras nulli hactenus concessum est, *in inferno* enim *nulla redemptio*. O graues casus, ô profundos lapsus! Surge igitur quantocyus. Quid enim mirum, adolescentem hunc sub graui peccatorum onere fatiscentem concidisse: cum cœlū quod adeo solidum ac firmum est, vnum Luciferi peccatum sustinere non potuerit, sed sub pedibus eius subsederit: Terra quoque aperta sit indignata, nec peccata Chore aut Abiron perferre valuerit. Christus quoque Redemptor noster, validus ille Atlas nostra delicta humeris portare volens, sub onere succubuerit, & sub eodem expirarit. Surge igitur modo infœlix peccator è peccatorum tuorum cæno, surge deses & vecors: surge piger & negligens, Deoque melius, quam hactenus fecisti obsequium exhibe.

Psal. 77.

Nullum est in mundo onus peccato grauius.

Quam porro necesse est, Domine, vt à te subleuemur: omnes enim sub peccatorum onere fatiscentes prostrati iacemus, omnes velut mortui sumus, anima nostra omnem penitus sensum amisit, moueri nequit, & in extremis versatur. Graue namq; illud peccatorum pondus eam oppressit, adeo vt sub onere gemat; numquam valens exsurgere, nisi tu misericordiæ illi ac benignitatis manum porrigas: iam composita est, & ad tumulum effertur. non extra ciuitatem Naim, sed extra mundum: dæmones adstant, vt eam terræ, dicere velim tartaro, mandent, tartaro inquam, Caini, Pharaonis, Abironis, diuitis epulonis, aliorumque, ac communi damnatorum sepulchro. Quamobrem, Domine, in occursum eius propera, miraculum hic ostēde, resuscita, ac iustifica illam, vitam gratię tuę quam amisit, eidem restitue, vt hodie adolescenti huic reddidisti. Gemit enim & plorat misera illa mater Ecclesia, orat te vt filium eius à peccati morte ad vitam gratię re-

noces. Noſtras adhæc animas à mortuis excita, vt nemini niſi tibi ſoli viuentes, aliud nõ ſpirent, quam gloriam nominis tui in hoc ſeculo, & in altero beatitudinis æternę fruitionem exſpectant. Amen.

FER. VI. POST DOMIN. VI. QVADRAG.

Partitio.

I. De humanæ vitæ breuitate.
II. De Lazaro infirmato.
III. De Lazaro reſuſcitato.
IV. De mortuo in peccandi conſuetudine.

Erat quidam languens Lazarus à Bethaniæ de caſtello Marthæ & Mariæ ſororum eius. Ioann. 11.

FIGVRA.

4. *Reg.* 4. SVnamitis illa mulier, extremo propter vnici filij mortem dolore affecta, ad pedes Elizæi prophetæ ſeſe proſternens, ac lachrymis, lamentis, & fœmineo vlulatu aërem fatigans, ita eum permouit, vt filium importunitate victus, ad vitam reuocarit. Attollite oculos, Auditores, eoſque in hodiernum Euangelium conijcite, & eandem pene rei ſeriẽ hic perſpicietis: hoc namque loco duæ mulieres, duæ inquam ſorores, fratris morte ingemiſcentes, Chriſti pedibus aduoluuntur, eumque precibus & lachrymis adeo permouent, vt earum poſtulatis annuens, fratrem nouo quodam & inaudito modo ad vitam reuocarit. Quid vobis videtur? an non magnus hic vtriuſq; rei cõſenſus & communio? illic mater pro filij, hic ſorores pro fratris vita ſupplicant: illic Propheta mortuum excitat, hic omnium Prophetarum Princeps. Illud vero diſcriminis ſubeſt, illic ſcilicet Eliæ diſcipulum & ſeruum, hic vero filium Dei vnigenitum miraculi patratorem eſſe, miraculi inquam, cui ſimile Chriſtus nunquam edidiſſe legitur, quodq; miris caſibus redundat: in eo namq; ſepulchrum aperitur, inſtitæ diſſoluuntur, ſaxum reuoluitur, ac mortui ad vitam reuocantur. plura audietis, ſi Spiritus Sancti auxilium inuocauerimus, & Angelorum hominumque reginam ſalutatione Gabrielis ſalutauerimus.

AVE MARIA.

Expoſtulare cum rerum omnium creatrice natura ſolitum ferunt Theophraſtum Philoſophum, quod longius vitæ ſpatium cornicibus & coruis quam hominibus dediſſet. Magnus ille quoq; naturæ arcanorum indagator Plinius, noſtram ætatem cũ animalium viuacitate comparans, eandem querelam renouauit, naturam dicens cæteris animantib. matrẽ, ſoli vero homini nouercam extitiſſe. cum enim cornices ad quinque ſecula vitam producere, coruos ad nouem: ceruos ad mille annos viuere, Phœnicem vero ad bis mille, videret, inter tot vero hominum myriades vix vnum atq; alterum reperiri, qui centeſimum annum pertingat, naturam maximam hominibus iniuriam irrogaſſe dicebat. *Cic. 1. Tuſ.* *Plin. lib. 7. cap. 42.*

Ac merito quidem mea ſententia, Gentiles cum immiti illa & rigida nutrice ita expoſtularũt, quæ vix nos in luminis auras edidit, quin ſtatim in ærumnarum calamitatumque pelagus demergat, nullaq; data quiete, ſtatim ad tumulum violenter etiam inuitos rapiat. Nulli eam melius aut aptius comparare queam, quã matri Moſis, quæ filium jam tribus menſibus ſeruatum, regis tandẽ iuſſis obſecuta, fiſcellę ſcirpeę bitumine ac pice illitę, impoſitum in profluentem, omnem maternũ affectũ exuens, deijcit: Natura ad hui⁹ imitationem, plena crudelitatis nos vix natos fluctib. vitæ huius imponit, è quibus nunquam, niſi cum ad mortem tendimus, egredi licet. *Exod. 1.*

Imitatur ipſa quoq; crudelem illum Pharaonem regem Ægypti, qui omnes maſculos Iſraelitarum iam recens natos occidi iuſſit, filias vero viuere permiſit. Æmulatur inquã eum hoc in genere crudelis illa & inhumana regina, ne dicam tyranna, dum homines jam jam natos ad mortẽ cogit, beſtijs vero, quas filiabus aſſimilo, longa vitæ tempora concedit. Adeo vt dicere verbo liceat, vitã noſtram breuiſſimam, imo merũ nihil ac velut fumũ *Exod. 1.*

eſſe,

esse. Vnde bene mihi medicorum filij in principio præceptorum suorum scripsisse videntur, *Ars longa, vita breuis* Aristoteles animalculum quoddam esse asserit, cui nomē Ephemerū, quod latine diarium reddas quadrupes & quaternas alas habens, reptile simul & volucre, quod mane quidem nascatur, meridie sole splendente perfectum sit, sole vero occidente simul occidat, & emoriatur. Vbinam tam mysticū animal reperisti ô Philosophe? quod ad viuum humanam vitam exprimat, quæ sæpe vita huius animalculi diuturnior non est. Extenditur hæc interdum vix in annum, aliquando vix ad mensem, aliquando diaria est. Esse nostrum habere incipimus in aurora infantiæ, in meridie, in virili nempe ætate, perfecti sumus & ad vesperam in senectute emorimur. Docuit hoc me vates regi⁹, dum canit: *Mane sicut herba transeat, mane floreat & transeat: vespere decidat, induret & arescat.* Similis quippe ô humana vita rosis, quæ in spinis excrescentes mane nascuntur, & nitent, meridie languent, ac vespere decidunt: crescis namq; in miseriis & ærumnis, egrederis in aurora iuuentutis, flores & viges in ætate virili, & ad senectutis vesperam euanescis & petis.

Arist. l. 5. de animal. c. 19.

Psal. 89.

Isa. 38.

Ephemerus es igitur ô homo, ac vita tua non nisi vnius diei: non est quod tibi amplius annos pollicearis: Nestorius terminus enim vitæ tuæ vnus tātum est dies. Vnde Ezechias Rex, *De mane vsq; ad vesperam finies me.* quasi diceret. Quænam hæc vita est, Domine? anne vere vita poterit nominari? sed hinc discas oportet, ô Rex, vitam tuam non nisi vnius diei esse. Et quemadmodum, qui in carcerem cōiecti sunt, numquam diem integrum, post datam sententiam in carcere agunt: ita nemo mortalium, vt bene Iustinus Martyr, & Irenæus obseruarunt, vmquam integrum diem, secundum Dei calendarium supputādo, post mortis sententiam aduersus primum parentem Adam latam, viuere potuit, *mille*, namq; *anni*, teste S. scriptura, *tanquam dies hesterna quæ præterijt.* Nemo enim vnquam ad mille annos peruenit. Adam prius mortuus est, quam ad finem illius diei peruenire potuerit (vixit enim tantum nongentos triginta annos:) alij quidem eum prætergressi sunt, vt Mathusalem, sed tamen nonnisi nongentos sexaginta nouem in hoc mundo egit: adeo vt vere dicere possimus; hanc vitam ne integrum quidem diem durare posse.

Hist. tripart. Irenæ li. 5. contra hæres. Psal. 83.

Aristoteles lib. 1. Physic. quem Auerroes, Iamblichus, ac D. Thomas sequuntur, temporis naturam inuestigans partes examinās, post multa in vtramq; partem allata, tandem in eo cum cæteris conuenit, aliud nihil ipsum esse quam imaginarium quid, quod mente tantum & cogitatione comprehendatur: cum enim tribus constet membris, quæ reuera nihil sunt, præterito nimirum, præsenti, ac futuro, nihil aliud ipsum, quam phantasma quoddam ex trib. compactum membris, esse iudicabant: ipsum enim tempus præteritum, transit, & non est amplius; futurum instat, & nondum adest: præsens punctum est, ac vix nihil, semper enim effluit, & nunquam in eodem statu permanet. Quanto hoc melius de vita nostra dici posset: quæ nihil aliud quam phantasma quoddam, è tribus instantibus & momentis copulatum, quæ in momento & ictu oculi transeunt. Præteritum quippe non est amplius, futurum nondum est, præsens præter momentum nihil est, omniaq; in momento prætereunt & abeunt.

Auer. 4. Phys. Iam. ibid. q. 17. Egregius conceptus.

Ita porro sanctissimi viri ac Prophetę, Dauid & Iob de hac vita, ipsi quòque viuentes, Philosophati sunt; vnus eam vmbræ, alter fumo comparat: quorum vestigijs insistens Salomon, eam nihil esse aliud ait, quam inanem vmbræ transitum: Iacobus vero Apostolus vapori ad modicum apparenti assimulauit. Sed diutius æquo huic exordio de vitæ breuitate agentes, immorati sumus, cū breuiores hic fuisse oportuisset. Eius autem rei egregium & viuum nobis exemplum Euangelium hodiernum proponit, iuuenem scilicet honesto loco natum, atque illustribus progenitum parentibus ætatis suæ vigesimo aut vicesimo quinto anno, vita defunctum, jam in quatriduana sepultura fœtentem, ac vasto lapide obseratum. Historiam prosequitur S. Ioannes his verbis: *Erat quidam languens Lazarus à Bethania, de castello Marthæ & Magdalenæ*, &c. Ante omnia de Lazaro, deinde de eius resurrectione agemus: atq; ex his duob. eximium hoc saluatoris miraculū eliciemus.

Psal. 108. Iob. 8.

Sap. 2.

Iacob. 4.

Quod

II. Quod ad primum, refert S. Ioannes, huius miraculi præco, in Bethaniæ castello, quod haud procul Ierosolymis aberat, nobile quẽdam, Lazarum nomine, Marthæ & Magdalenæ adeo in Euangelicis deprædicatarũ, fratrem habitasse: qui cum in grauem ægritudinem incidisset, sorores commiseratione & affectu tum naturali, tum fraterno commotæ, Christum summum illum medicum certiorem reddiderunt, vt fratris suiq; ambarum misereretur, dicentes: *Domine, ecce quem amas infirmatur.* Non miserunt consulere oraculũ
4. Reg. 1. Beelzebub Dei Accaronitarum, vt olim Ochosias Rex; sed consulere Christum Dominum. Ipsum namq; sciebant summum illum medicum, qui tot iam infirmitates & morbos
Matth. 9. per Iudæorum regionem curauerat; qui Hæ-
Ioan. 5. morrhoissam duodecim annos sanguinis
Matth. 8. profluuio laborantem, sanauerat; qui paralytico, triginta octo annos, ad piscinam aquæ motum expectanti, sanitatem reddiderat: qui seruo Centurionis paralysi distento membrorum vsum restituerat; qui socrum Petri
4. Reg 10. magnis febribus laborantem, ab iisdem liberauerat. Sed altius illæ rem repetiuere, & ab vltima memoria exemplum hausere; sciebant sc. esse eum ipsum, qui Ezechiam Regem, de cuius vita medici desperauerant, sanitati restituerat: atq; hinc, non dico spem, sed firmã & indubitatam fiduciam, sanitatis recuperandæ concepere, dicentes: *Domine, ecce quem amas infirmatur.* Breuis hæc & curta oratio
Iacob. 1. est, sed fide ac spe plena. Orant illæ, vt Iacob. Apostolus orandum monuit, *Postula in fide nihil hæsitans.* Deinde jam longo vsu, & familiari eius consuetudine perspectum habebãt, eum benignitatis ac misericordiæ, fontem esse: didicerant quoque à Psalmista: *Sperent in*
Psal. 9. *te qui nouerunt nomen tuum, quoniam non derelinquis quærentes te.*

Demetrii Phalerei dictum. Dicere olim solebat Demetrius Phalereus, *Amicos in rebus lætis adesse debere vocatos, at in aduersis non vocatos:* Hinc germanæ illæ tantum aiunt, Domine hic de vita agitur eius quem vnice diligis, ac summo amore complecteris: nihil addunt amplius, nihil postulant aut decernunt aliud: sciunt Deum nouisse omnia, ac semper nobis quæ necessaria sunt, abunde & liberaliter elargiri.

Plato, cumq; secutus D. Thomas tradũt, Lacedæmonios nihil aliud à Dijs postulare solitos, quam vt quæ vtilia reip. viderentur, darent, cætera Deorum arbitrio relinquẽdo. Idipsum hoc loco & sorores hæ præstitisse videntur, dicentes: *Ecce quẽ amas infirmatur.* Consuetudo Lacedæmoniorum in orandis dijs.

Quid dicitis piæ sorores? frater vester à Deo diligitur, quomodo morbo diuexatur? quis credat Deum tribulationibus & calamitatibus probare eos, quos habet charissimos: Mouit hanc olim quæstionem fortissimus ille populi Israëlitici dux Gedeon; cum enim ab Angelo salutaretur: *Dominus tecum viro-* *Iud. 6.*
rum fortissime. statim hanc ei quæstionem proposuit: *Si Dominus nobiscum, quomodo tanta mala patimur?* Idem inter Iob, eiusque amicos olim disceptatum fuit, qui asserebant iustis nullas à Deo calamitates & afflictiones immitti posse. Quin & Sampsonis vxor Dalila de mariti in sese affectu expostulans, ait:
Quomodo dicis quod amas me, cum animus tuus *Iud. 16.*
non sit mecum. Idem omnino hæ sorores, licet recte innuere voluisse videtur, *Ecce quem amas, infirmatur*: quasi dicere voluissent, Quomodo te erga fratrem nostrum affici dicis, Domine, eiusque commodis studere, cum tam graui eum morbo cruciari patiaris? æger enim decumbit, & vsq; ad mortem decumbit.

Sapienter, meo quidem iudicio ô Martha, tuq; ô Magdalena, locutæ estis, ac bene fundata vestra est oratio: solet enim Deus quos diligit, castigare, eosque plus cæteris, tribulationibus & afflictionibus premere: ita namq; Deus cum dilectis suis agit, vt Angelus olim cum Iacob Patriarcha: cum enim Angelus integra nocte cum eo luctatus fuisset, abiens eum in femoris neruo percussit, qui deinde emarcuit, mox benedictionem suam ei elargitus. Deus quoq; post diuturnam amicitiam & vsum, amicos tandem castigat, tribulationumq; ictum ijs infligens, in mundi prosperitate eos claudos reddit; sed inde euocatos benedictionibus cumulare consueuit. Dilectos suos vt plurimum Deus calamitatibus visitat.

Quod olim Deus cum Hebræis in captiuitate Ægyptia detentis, & eadem jam jam liberandis; id plerumq; cum amicis, electis, & prædestinatis agere consueuit, quos è mundi captiuitate educere conatur: diabolus illis, Allegoria.

illis, loco Pharaonis est, mundus Ægypti: caro, carceris, tentationes, afflictionum; & vt eos inde eripiat, per rubrum tribulationum mare eos educit.

Cælum igitur in caput iustorum aduersitates & afflictiones effundit, vt eos è mundo educat; quibus si carerent, longiorem in eo moram traherent. Augustinus Israelitas admiratus, cur in Ægyptum, in qua tot laborib. & afflictionibus olim tam diu exerciti erant, reuerti maluerint, quam in deserto Angelorũ esca enutriri, exclamat: *Quid fecissent: si omnia prospera illis fuissent in Ægypto, cum etiam ita flagellati in eam media via redire vellent.* Ita quoq; mihi dicere liceat Augustine, Quid non mundi amatores facerent, quis eos educere posset, si læta semper aura afflaret, cum vix tot pressi calamitatibus, tot grumnis grauati, inde queant educi?

Exod. 3. 6. 7. & 14.

Monebant olim Angeli Loth, vt sese Sodoma eriperet, quæ iam iam igne consumẽda, ac fulmine sulphureoq; imbre esset euertenda: & tamen bene monentibus credere nolens, violenter quodammodo eiectus est, *Coegerunt eum exire:* quis igitur eum educere potuisset, si Angeli omnia læta, & orbis prosperitatem denuntiassent. Si tribulationum multitudo, cogit te mundi Sodoma exire, ô homo, vt te a diuinæ iustitiæ fulmine tuearis, quis alioquin te eripiat? si omnia tibi ad votum fluerent & ad voluntatem omnia cederẽt, quis te respicere ac retrogredi cogeret? Quamdiu Laban benignum se ac mitem Iacobo demõstrabat, nunquam ille de eo relinquendo cogitabat; sed statim vt frontem nubilam ac rugosam, supercilia erecta, oculos liuidos, totumq; vultum ei subiratum ostendit, domum paternam cogitauit, ac de reditu in patriã agere cœpit, subirati hominis vultum sustinere detrectans. Idipsum & hominib. huius mundi accidit: quamdiu n. vetus ille idololatra Laban, mundus, inquã benigne arridet & fauet, quamdiu filias suas; id est, voluptates, in matrimonium se daturum spõdet, quamdiu omnia ad votũ fluunt, de eo relinquendo ne minimum cogitant; de cœlo, vbi illorum patria est, ne minima mẽtio est. Sed statim vt eum propius intuentur, ac vultum eius in diuersa mutatũ agnoscũt, benignitatemq; illam in crudelitatem conuersam, prospera in aduersa, affectus in persecutiones, & plurimas tribulationes, ingruere; tum demum de reditu in patriam cogitare incipiunt, tum illis cælum in mentẽ venit, ac sese de mundo proripere gestiunt.

Gen. 26.

Gen. 11.

Quamdiu mundus arridet, nulla de eo deserendo est mentio.

Tradunt rerum naturalium scriptores, Draconem dextra manu captum, sequi nolle; ac refractarium esse, sed sinistra apprehensum, ducentem sequi: huic similes esse censeo mundanos: in prosperitate enim, quam per manũ dextram intelligimus, superbiunt, ac cælo eos ad se trahere conanti & vocanti resistunt, sed cum tristior fortuna acciderit, & angustię animi ingruunt, statim vocãti obsequuntur. Huc respexisse visus est Dauid, cum ait: *Cadent à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis*: ac si diceret: Si infirmitates & afflictiones Domine, quæ per sinistram significantur homines deiiciunt ac prosternunt: prosperitates sane, quæ interdum accidunt, decem millia fundunt, decem millia profligant. Vnde euidenter apparet Domine, nihil à te electis tuis melius aut salutariũs quam afflictiones dari posse, vti Lazaro amico tuo integerrimo quemq; ita diligebas, etiam immisisti.

Conceptus egregij.

Psal. 90.

III.

Iam ad reliquum historiæ progrediamur, Christus igitur de Lazari infirmitate factus certior, in Iudæam properat, cui sorores dolore ac tristitia confectæ mortemque fratris deplorantes obuiam procedunt. Progreditur primo Martha, & his Dominum verbis compellauit: *Domine si fuisses hic, frater meus non fuisset mortuus.* Vbinam hæsisti Domine, cur tam procul à domo nostra abfuisti: te, cum maxime necesse foret, caruimus: tristem ecce casum Domine, quem sine lachrymis explicare nequeo, fratrem nostrum Lazarum abstulit atra dies, & funere mersit acerbo: Lazarus esse desiit, qui totus erat tuus, quemq; vnice diligebas. Iam quatriduo sepultus est: ô amaram & lugubrem mortem, sane si hic adfuisses, tristis ille casus nunquam accidisset.

Illinc vero Magdalena confecta tristitia, ac vocem intercludentibus lachrymis se ad Domini pedes prosternit, quodque lingua proferre nequit, lachrymis euincere se posse sperat.

ſperat. Qui fieri dicam Magdalena, vt toties Domini pedibus aduoluaris? Meminerat, Auditores, hic ſeſe reſurrectionē animæ impetraſſe, ideo fratris ſui reſurrectionem ibidem ſeſe impetraturā ſperat. Meminerat Sunamitidem ad Prophetæ olim pedes proſtratam, filio vitam obtinuiſſe, ſe vero ad pedes Ieſu Chriſti proſtratam, vitā chariſſimi fratris obtinere poſſe. Didicerat quippe è Pſalmis Dauidicis, *Adoremus & procidamus ante Deum, ploremus coram Domino.*

Luc. 5. 4. Reg. 4.

Pſal. 94.

Redemptor vero noſter vndiq; ſeſe impetitum precibus, & obſecratione ardenti preſſum videns, hinc ſcilicet Marthæ lamentis & Mariæ lachrymis, illinc vero Lazari amore ad ſepulchrum accedit, & nos ſimul ad alterum concionis membrum, in quo vbi Lazarum fœtentem, grandi coopertum marmore pedes manuſq; vinctum, reperit (quem ante octiduum ſoſpitem, integrum, valentem, & incolumen viderat) lachrymas præ ingēti animi affectu tenere non potuit, *ſed lachrymatus eſt Ieſus.* Domine Ieſu Chriſte quid ploras? vnde hæ lachrymæ? anne forſitan ꝙ diffidas Lazarum ad vitam redire poſſe? an vero quod eum defunctum videas: Nequaquam Domine, nequaquam; non illa lachrymarum tuarum cauſa, ſcio namq; te vno verbulo vniuerſam hanc mūdi machinam è nihilo produxiſſe & lōge tibi facilius eſſe mortis portas reſerare miſeroque Lazaro vitam reddere. Noui adhæc, Domine, & docuit me Anna prophetiſſa, te illum eſſe *qui deducis ad inferos, & reducis.* Vnde igitur hic lachrymarum imber? quæ tantorum ſuſpiriorum clamorumque cauſæ: Vnica peccati in quo peccator tam ſecurus agit, conſideratio, hos gemitus, hæc ſuſpiria, ſingultus hos, & lachrymas cient, cuius imaginem ad viuum in Lazato hoc expreſſum videt. Hæc cauſa & ratio eſt, cur hodie lachrymatus aeremq; clamoribus impleuerit, atq; imo pectore traxerit ſuſpiria. Cum amici Iob nudum eum & afflictū in ſimario ſedentem, ac teſta ſaniem radentem intuerentur, ſeptē continuo dieb. eius calamitates animo voluentes, illachrymati ſunt. Hic vero videas Ieſū; Lazari amicum, cum eundē in tumulo protenſum, ac ſemiputridum videret, amare lachrymantē.

1. Reg. 5.

Figura.

Dauid Rex morte dilectiſſimi ſui Ionathæ audita, totus in fletum reſoluebatur. Chriſtus vero rex cognito amicorū ſuorum primum Lazarum ad patres abiiſſe, videnſque eum in ſepulchro iam conditum, vbertim fleuit.

2. Reg. 2.

Contemplamini igitur hic verum illum Ioſephum, qui dominatur in tota terra Ægypti, ſuper colla fratrum procumbendo lachrymantem: ô vere diuinas lachrymas, ô lachrymas ſublime myſterium ſpirantes! Tres quidem mortuos Dominus ad vitam reuocauit, filiam ſc. Archiſynagogi, filium viduæ in ſuburbiis Naim, & hodie hunc Lazarum: at nuſquam lachrymaſſe, niſi hodie, legitur. Illic præter ipſum miraculum nihil eſt, quod admirationem mereatur, nō ſunt lachrymæ, neque aliæ cæremoniæ: hic vero ſcatent. Si quis enucleatius rem indagare velit, poterit per tres hoſce mortuos tria peccati genera intelligere, originale ſcilicet, veniale & actuale: vel peccata operis, oris, & cordis. Reſuſcitatio filiæ Archiſynagogi, in domo facta cogitationem denotat quæ nondum animæ fores exiuit. Filius viduæ ad portam ciuitatis. Nam reſuſcitatus, verba ſignificat, quæ iam in ore, quod animæ porta eſt, verſantur: & quemadmodum vterque facili negotio ad vitam reuocatur; ita quoq; vtraque illa peccata facile à Deo remittuntur. At per Lazarum, qui iam quatriduanus eſt, qui iam in tumulo fœtens iacet, & in cuius reſuſcitatione Dominus ita ſudat, peccatum opere ipſo completum, quod iam inueteratum, iam in ſepulchro prauæ conſuetudinis conditū eſt, deſignatur. Hem quanta in huiuſmodi reſurrectione difficultas! Hic opus, hic labor eſt, hic neceſſe eſt Ieſum lachrymari, & imo de pectore trahere ſingultus, altaq; voce inclamare *Lazare veni foras.*

Gen. 45.

Matth. 9. Luc. 7.

Tres mortui quos Chriſtus ad vitam reuocauit tria peccatorum genera denotant.

IV. Inueteratum iam vſq; peccatum difficulter admodum remittitur.

Certiſſimum deinde eſt, omnia facillime peccata remitti, præter id quod iam conſuetudine inoleuit, inualuit, animoq; iam vſu ipſo inſitum quodammodo eſt, & in tumulo diuturnæ conſuetudinis cōditum quod difficile admodum eluitur. Hinc duæ illæ ſorores fratrem iam abhinc quatriduo in ſepulchro poſitum, ac ſemiputridum ad vitam reuocari poſſe nunquam credere potuerunt.

Duo-

Allegoria. Duo quoq; illi viatores, qui in Emaus proficiscebantur, videntes iam tres dies effluxisse, ex quo Dominus in sepulchro conditus erat, omnem spem eum rediuiuum viuendi amiserant. Tres etiam illæ Mariæ nunquam eum visuras sese putabant, aut eum monumento exire posse; nisi ingens ille lapis primum ab ostio monumenti esset reuolutus: Hinc dixêre in inuicem: *Quis reuoluet nobis lapidem?* His omnibus edocemur, quam difficile resurrectio spiritualis, peccatoris scilicet, cui ingens prauæ consuetudinis saxum incumbit, vel qui iam non dicam triduo, sed triennio in peccatorum tumulo iacet, iustificatio cõtingit. Difficilis tua resuscitatio fuit quatriduane Lazare, ac multo sane difficilior tua peccato quadriennio mortue, tua inquam iustificatio.

Ingens profecto miraculum fuit, post triduum Ionam de profundo pelagi emergentem, at de ventre ceti prodeũtem intueri. At longe maius miraculum est post triennium, peccatorem obfirmatum, & obstinatum, à centro inferni prodeuntem, videre, & eum è peccati ventre per cetum designati prodire, & ad solem gratiæ reuerti.

Christus tempore passionis Patrem tertio orauit antequam discipulos sopore grauatos excitare potuerit. O peccatores, qui in peccatis vestris sepulti iacetis, quoties vos cælestis ille spiritus visitet necesse est; quot ille vobis inspirationes debet ingerere, quot miraculis opus est antequam resipiscatis? Et sane secundum Arist. consuetudo est altera natura:

Quam licet expellas furca, tamen vsque recurret, vt ait Horat. *Nunquid* enim *Æthiops poterit mutare pellem suam, & pardus varietates suas?* dicit Propheta. Quin potius, ô vates ais? Nunquid potest peccator vsu consuetudineq; inueteratum aliquod peccatum eluere? Vere igitur difficile fuit Lazarum ad vitam reuocare.

Mirum est, inquit Chrys. quantum in vtramq; partem possit consuetudo: filij Israel licet suauissimo mãna in deserto pascerẽtur, semper tamen ad allia & cepas Ægyptias aspirarunt, quoniam illis in Ægypto assueuerant. Referunt Platonem Philosophum, licet vnum nec plures in mundo Deos esse crederet, sciretq; reliquos, innumeros Deos statuendo, turpiter labi, nunquam publicis conuentibus in quibus Deorum illorum festa & solemnitates agebantur, abstinuisse, sed ijs sẽper quoniã ita assueuerat, interfuisse. Tradit etiam Plutarchus magnum Macedonum regem Alexand. vniuersum licet orbem sub imperium redegerat, nunquam tamen consuetudinem, aut prauos, quos à Leonida magistro imbiberat, mores, deponere & exuere potuisse. Sed videte præter hæc omnia Lazarum quatriduo tantum mortuum, ad vitam non nisi magno labore posse reuocari, & non nisi clamante & lachrymante Christo.

Et infremuit, & clamauit voce magna. Non-ne sufficiebat Domine fleuisse, opusne adhæc erat vt infremeres, & voce magna clamares? Audire mihi vocem videor respondentem, vt hinc infelix peccator discas quã difficili negotio è peccatis resusciteris, id est, quam difficulter resipiscas. Solet Leo vt naturalium rerum scriptores tradunt, catulos quos mortuos parit, rugitu ad vitam reuocare. Hic porro Leonem de tribu Iuda audias frementem & rugientem & clamore valido reboantem, vt catulo suo Lazaro mortuo, vitam restituat.

Referunt iidem ceruas fœtus suos non nisi cælo tonante edere; hic vero terra & sepulchrum instar ceruæ ad vocis Christi tonitru Lazarum è ventre rediuiuum proferunt, solemq; faciunt intueri. Huc respexit nimirũ Apostolus cum ait: *Cum clamore valido & lachrymis offerens exauditus est pro sua reuerentia, & consummatus factus est & omnibus obtemperantibus sibi causa salutis æternæ.*

At ô dulcissime Iesũ, equidẽ oculos lachrymis suffusus, ad lachrymas tuas venio, tecum ploro plorãs Heraclite; reuocant enim mihi illæ in memoriam, quod Solinus scribit, esse scilicet fontem, extinctas qui faces reaccendat, Oculos tuos: Domine, tales esse fontes, cur non liceat dicere, quæ aquis suis, lachrymis nimirum, facib. extinctis amissum lumẽ reddant; excitant enim mortuos & Lazarum hodie ad vitam reuocabunt. Heu! quam frequenter te lachrymãtem benignissime redẽptor intueor: neq; enim hic primũ est, quod

Duo concepti à natura producti.

Richard. de S. Victor. in Apocal.

Luc. 19.

Aliis conceptus à natura peritus.

Libr. 3. de pœniten. Magna vis consuetudinis.

fleueris. Vidi namq; te alias super ciuitate Ierusalem, eius excidium presagiendo fleuisse. *Matth.4.* Vidi te ab hinc duobus annis in deserto quadraginta diebus ac noctibus quotidie lachrymas fundentem. O igitur vere sanctas ac diuinas lachrymas; magni reuera amoris characteres! Id namq; hinc Iudæi colligunt dicentes: *Ecce quomodo diligebat eum?* Diceris quidem, Philosophi, voces signa esse conceptuum: ego vero lachrymas argumentum *De amicitia.* esse amoris: Vnde Tullius: *Fideles testes amoris cordis lachryma sunt.*

An te igitur Lazare, vos inquam peccatores, lachrymæ illæ, fremitus illi ac clamores non excitabunt? *Lazare veni foras.* Quid? ô peccator, in Sodomam sulphureos imbres ac fulgura Deus eiaculatur, grandinē in Ægyptios emittit, in Babylonios fulmina euibrat, super te vero non nisi lachrymatur. O ingens amoris signum! deplorat exitium ac perditionem, animæq; tuæ ruinam Deus, tu vero ne minimam lachrymulam emittes? *Veni foras.* Respice obsecro miserum hunc Lazarum, in eumq; oculos coniice, & cogita animam tuam, cum in peccato agit, deteriori in loco versari. Heu miser peccator, si calamitates, si miserias, in quas peccatum te cōiicit, perspiceres, non sufficerent tibi credo *Ezech.18.* lachrymæ, ad calamitatem deplorandam. Omnium enim quæ hactenus collegisti meritorum iacturam pateris, omnemq; priorem iustitiam amittis, omnes merces spirituales vnico momento in mare deiicis. Vnde Ezechiel: *Omne iustitia eius non recordabuntur amplius.* Omniū quoq; gratiarū donorumq; cælestium influxus euanuit, quin & Deum ipsum perdidisti. An non sanguineis, si fieri posset, lachrymis hæc ruina, vastitas hæc & excidium deplorandum foret? an non hic *Psal.41.* dicere liceat? *Fuerunt mihi lachryma mea panis die ac nocte, dum dicitur mihi quotidie vbi est Deus tuus?* surge igitur Lazare, *Veni foras*, exi sepulchro, egredere è putredine & vermibus, rumpe nexus ac vincula, & dicito cum Dauide iam ab adulterij morte suscitato: *Dirupisti vincula mea, tibi sacrificabo hostiam laudis.*

Eia igitur Domine miseras animas nostras in peccatis iam sepultas, iam fœtentes, iamque putridas & consumptas exsuscita: *Putruerunt enim & corrupta sunt cicatrices meæ à facie insipientiæ meæ*, neque enim illæ abhinc quatriduo sepultæ sunt, sed tot menses, totque anni elapsi sunt, ex quo in peccatorum suorum sepulchro lateant & putrescant. Earum imaginem in Lazaro, Domine, expressam video: iis namque sepulchri loco, peccatum est: saxi pertinacia & obfirmatio: prauaq; consuetudo, loco vinculorum. Accede igitur tu Thaumaturge, miraculorū patrator, ac miseros hosce Lazaros exsuscita. Duæ ecce sorores eius, Ecclesia triumphans & militans, te obsecrant & orant quam possunt maxime, huius quippe typū gerit Martha, illius vero Magdalena. Aperias igitur Domine hæc sepulchra, reuolue ingentia hæc saxa, dissolue vincula captiuitatis nostræ: cumque nos in plenam libertatem restitueris; vitamque gratia tua reddideris *tibi* *Psal.115.* *sacrificabo hostiam laudis*: corpora quidem, quæ hoc in mundo obsequium exhibeant; animas vero, quæ te in altero laudent & glorificent, Amen.

SABBATO POST DOM. IV. QVADRAGESIMÆ.

Partitio.

1. *Encomium solis.*
2. *De luce.*
3. *De proprietatibus lucis.*

Ego sum lux mundi, qui sequitur me, non ambulat in tenebris. Ioan. 9.

FIGVRA.

PRomisit olim Deus virtute omnipotens, *Malach.4.* tempore æternus, essentia incomprehensibilis, & omnibus in rebus infinitus, emissurum sese aliquando solem iustitiæ, qui in terris illucesceret, mundū illuminaret, & tenebras ab vno mundi cardine ad alterum vsque dispelleret. Cum oculos in hodiernum Euangelium coniicio, lucidum illum solem mihi videor intueri, qui splendore

suo

suo omnia collustret, hominesq; lumine suo feriat. Ne longis autē vos morer ambagibus, sol hic Christus Dominus est; ille, inquam sol, quem Prophetæ olim præsignarunt, ipse lumen est, quod in Euangelio hodierno splēdet, ac de se ipso testatur, *Ego sum lux mundi*: sol scilicet, qui totum orbem radiis illuminat, lumen quod tenebras dispellit, nubes ac nubila fugat. O vere diuinum solem, ô lucem radiantem! Porro vt solem hunc hodie cernere, ac radios eius perspicere possimus, Spiritum paraclitum imploremus, ac Virginem Deiparam salutemus, vt ita in vtriusq; lumine ad optatum portum pertingere feliciter valeamus.

AVE MARIA.

1 Anaxag. Apph. Summus ille Philosophus Anaxagoras, cū lumen ac pulchritudinem solis attentius perpenderet, eiusque proprietates propius consideraret, tantam in eo mirabilium segetem reperit, vt dicere ausus fuerit: non alia eum de causa à Deo creatum esse, aut in sublimi loco collocatum, quam vt eius pulchritudinem contemplando, homines in admirationem & stuporem raperentur. Longius quoq; progressi sunt Persæ, qui Soli diuinos honores contulerunt, atq; instar numinis alicuius eum coluere. At relicto hoc inani cultu, & idololatrico, audiamus quid de eius splendore dicat Sapiens: *Dulce lumen & delectabile est oculis videre solem.* Hinc pius ille senex Tobias, oculorum lumine iam amisso, quo solis lumen intuebatur, lachrymans ac gemens dicere consueuerat: *Quale mihi gaudium erit, qui in tenebris sedeo & lumen cœli non video.*

Herod. lib. 1. Eq.

Eccl. 11.

Iob. 9.

Poetarum quoq; Deus Homerus, cum lumen amisisset, toties sortem & calamitatem suam & cæcitatem deplorans exclamat.

Iliad.

ἠέλιος θ' ὃς πάντ' ἐφορᾷς καὶ πάντ' ἐπακούεις.

O lumen quod cuncta audis atque omnia lustras,

quis mihi te casus eripuit, vt tuum ego splendorem radiosq; cernere nequeam. Sed mirū non est, si omnes semper tanti solem fecerint, cum reuera mirabilis sit. Magnitudine namque terram superat, centum scil. & sexaginta sex partibus, lumine suo ac radijs omnium oculos ferit: virtute vero sua, ac potestate quid non facit? omnia profert ac producit; ac veluti prima & vniuersalis causa, vna cum secundis in familia mundi omnia nutrit ac fouet. Vnico quoq; momento radios ab Oriente in Occidentem, inque quatuor orbis partes immittit: omnia lumine suo inferne & superne illustrat, perque medium planetarum, non secus ac rex inter principes & magnates suos obambulat

Admirabile sane esse videtur, vt omnes quotquot sub cœlo sunt nationes, in horizonte suo media anni parte, solem conspiciant. Qui namque sub linea æquinoctiali agunt, dies semper duodecim horarum habent, ac totidem horarum noctes, vt Peruani, Æthiopes, ac Molucarum incolę: qui vero sub polis degunt; sub Antarctico nimirum versus Meridiem, & sub Arctico Septentrionem versus; annum habēt vnius diei, & vnius noctis (sex enim mensibus solem continuum habent, nullum interruptum noctibus) at qui intra polos habitant; in tropico scilicet Cancri & Capricorni annos habent diebus ac noctibus vicissim intermixtos, eosque longiores aut breuiores, prout magis ad polorum extremitates deuergunt. O igitur sidus vere admirabile!

Omnes mūdi incolæ solē media anni parte vident.

Anni vnius diei & noctis.

Hoc autem etiam dispiciendum est: quod quamuis per cæruleos illos campos, ocyor ventis & Euro discurrat, annos tamē & dies, & horas faciat æquales; & ad eius cursum æquabiliter semper fluentem omnia horologia & horarum indicia dirigantur. Nullus igitur miretur, si Philo Iudæus, & Dionysius Areopagita solem imaginem Dei appellarint: & ipse Dominus sese hodie luci compararit, dicens: *Ego sum lux mundi, qui sequitur me, non ambulat in tenebris.* De luce hac hodierna cōcione primo loquemur, deinde de eius proprietatibus.

Lib. de diuin. nomin. 14.

Principio igitur tanta inter Deum & solem, tanta inter diuinitatem ac lucem communio & similitudo est, vt omnia pene illius opera per lucem ac lumen designentur. Modo enim sacra scriptura illum nobis lumine vestitum depingit, & imprimis Psalmographus: *Amictus lumine sicut vestimento*; modo in luce, velut Regem in palatio habitantem: ita eum

Psal. 103.

1.Tim.6. namq; describit S.Paulus, *lucem habitat inaccessibilem*: modo Patrem & Filium de lumine; *lumen de lumine*, ait Synodus Nicæna. modo lux hominum absolute dicitur: vnde Ioannes, *Erat lux vera, qua illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum*: Deniq; pius ille senex Simeon eum lumen gentium appellare non dubitauit, *Lumen ad reuelationem gentium*. Vos igitur terreni ac terrenorum amantes sustollite nonnihil palpebras, aperite oculos, eosq; in altum erigite: Deus quippe, vt poeta canit:

Ioan.1.

Luc.2.

Ouid.1. Metam. *Os homini sublime dedit, cœlumq; tueri*
Iussit, & erectos ad sidera tollere vultus.

Sustollite cassidis vestræ bucculam, ac defixis obtutibus cœlestem hunc solem cõtemplamini: ac videbitis, quanta eius cum diuinitate sit affinitas & similitudo. Sol solis nomine nuncupatur, quod solus sit, nihilque ei par in mundo reperiatur: ita quoq; vnus solum in rerum natura est Deus, neue plures vno esse possunt.

Sol quasi solus dictus

Alexander Magnus dicebat: non mundum nec duos regnum reges habere posse.

Insignis conceptus.

Non possum quin hic referam, quod de Alexandro Macedonum rege referunt historici. Hic cum ambitione, imperijque propagandi desiderio flagrans, alios Reges & Monarchas regnis exueret, & imprimis potẽtem illum Persarum Regem Darium in extremas angustias conijceret, ipse autem Darius, legatis ad eum missis, pacem postularet, ac dimidiam regni partem ei offerret, superbe respondit dicens: Non potest mundus duos soles, nec duos regnum reges sustinere: ac proinde Darius vel totum Alexandro cederet, vel armis impediret ne ipse inuaderet. Idem mihi de Deo dicere liceat, non posse scilicet in mundi regno duos Deos subsistere.

Sol deinde præterquam quod vnus sit, solus quoq; essentia sua lucidus est & splẽdens: cætera namq; sidera & planetæ, de lumine eius participant. Negare quippe nõ potes Phœbe, quin à fratre tuo Phœbo splendorem mutueris: satis enim id euidens est, quando deliquium pateris. Sublime hoc & cœleste est: quod ipsum tamen de Deo etiam dicere possumus. Solus enim Deus est ex se ipso solus, & esse suum habet ex essentia: vnde *ego sum qui sum*, dixit olim Moysi, cæteræ vero creaturæ esse suum non nisi ab eius essentia mutuantur: *Quid enim habes*, inquit Paulus, *quod non accepisti? ipse fecit nos & non ipsi nos*, ait Psal. Ipse namque substantia est per se subsistens: creaturæ autem tantum sunt accidens, quarum esse est inesse, vt Christiani Philosophi loquuntur. Vere igitur te ô homo cum cornicula illa Æsopica furtiuis ornata coloribus, comparabo: si enim plumæ & ornatus tibi auferentur, nudus plane & inops appareres: cũ omne tuum esse, vita, perfectionesq; nonnisi mutuo sumptæ sint.

Exod.3.

1.Cor.4. Psal.94.

Accedit adhæc, quod sol, licet quotidie mirabili quodam motu ab oriente vsque in Occidentem sine vlla mutatione sui aut loci feratur, mille tamen in hoc inferiori mundo herbarum, fructuum, arborum, metallorum, animaliumq; genera producat ac gignat, ipse tamen, quod sane mirandum est, in sese nunquam mutetur aut innouetur, omnia quamuis innouet & immutet. Eadem penitus de summo illo Deo dicenda & credenda sunt: qui cum ab omni æternitate in immensis essentiæ suæ finibus voluatur, in supernaturali tamen illo creationis motu, infinitas creaturas produxit ac protulit, quamuis eadem gignẽdo nullam omnino sui mutationem subierit, aut alius essentię esse cœperit, hoc namque de creaturis potius dicendum est, quæ variæ & mutabiles sunt, ac mille conuertiones patiuntur. Intellexit hoc Dauid rex, dum ait: *Mutabis eos & mutabuntur, tu autem idem ipse es & anni tui non deficient*. Deus igitur immutabilis est, omniumque rerum productio nullam in eo mutationem causarum.

Sol nunquam mutatur.

Psal.101.

Quemadmodum enim fax in medio atrij alicuius accensa luminis nullam jacturam patitur, aut minuitur, mille aliæ licet candelæ accendantur: quin & apta est, de cuius lumine mille adhuc aliæ accendantur, ex quo nulla ei mutatio aut alteratio potest accidere. Ita Deus infinita quædam fax est, ab omni æternitate in magna essentiæ suæ aula accẽsa, quæ tot creaturas velut parua quædam luminaria de lumine suo accendit, eiusdem essentiæ suę lumen large impertiens, nihil vt tamen ei de suo decedat; quin & mille alios mundos de nouo accendere paratus est, infinitam essentiam nihil omnino in eo minuẽdo, aut aliquã ei mutationem afferendo. Hoc cum verbis

Simile.

Euan-

Euangelicis optime conuenit. *Ego sum lux mundi:* quasi diceret: Ego sum lucida illa fax, quæ toti mundo esse suum, & simul lumen cõtulit, nullam inde mutationem passus: qui & paratus sum nouos mundos creando accendere, si vti possum, ita & vellem.

Huc accedit solem infinite calidum esse, virtute & eminenter tantum, vt docti loquũtur, cursu celerrimum, influxu mirabilem, & potentem. Omnia autem hæc quam perfectissime in Deo reperire est: ardet namque amore, & in cursu operationum suarum celerrimus est. An non enim magnum celeritatis indicium est, creaturas à non esse ad esse reuocare, inter quæ infinita distantia est? an nõ euidens celeritatis argumẽtum, peccatorem vno momento à peccato ad gratiam, eum justificando, de morte ad vitam, à tartaro ad cælum traducere? proh quanto distantia! *Nescit enim tarda molimina Spiritus Sancti gratia.* Gratiarum quoque suarum influxu mirabilis est & potens.

Diuersi solis aspectus.

Sol deinde sese non immutando aspectum sæpe mutat, modo enim nebulis coopertus ac nubilus apparet, modo deliquium patiens modo rutilans ac micans, aliquando vero rubicundus. Heu! an non Christus Dominus noster, verus Deus & verus homo has omnes formas induit? Nubibus eum oppletum ac nebulis coopertum vidimus, cum homo factus humanitatis nostræ nebulis amicus est: eclipsin passus est, in arbore crucis moriens: post resurrectionem vero totus splendidus, lucidus & gloriosus visus est: in fine vero sæculi ira excandescẽtem, & furoris flammis exæstuantem videbimus: sed tunc *Domine, ne in furore tuo arguas me:* tunc quæso, tu ô sol meus, lumine me tuo illustra, lux mea illumina, radijsque misericordiæ tuæ me irradia. Quid ad hæc ais Christiane; an non hodierna igitur, die merito sese Dominus lucem mundi appellare potuit dicens? *Ego sum lux mundi.* Quantæ vero energiæ quantiq; roboris hæc verba sint, paucis aperiam, vnũquodque verbum mysterio scatet, singulæ syllabæ emphasin habent. Primo namq; eo quod ait: *Ego sum lux,* denotare vult, se solum esse & vnicum qui lucem mundo afferat, quiq; tenebras noctis illius originalis dissipet & dispellat: ac nullum vnquam hominem aut Angelum, aut creaturam aliquam hæc omnia præstare potuisse. Et quemadmodum omnia quę in firmamento sunt sidera, omni quod edunt lumine, ne minimum diem possent inducere ac perpetua, nisi sol exoriretur, futura esset nox ac meræ tenebræ: sic & hic Christus de se vult innuere, quasi diceret: Infirma scilicet omnis creaturarum virtus & energia erat, ô homines, quæ vobis lucem aut diem afferet, nisi eam ipse attulissem, inq; perpetuis tenebris sine me proculdubio vixeris: ego namq; solus mundi lux. Non ait, *Ego sum sol,* sed *lux* vt ostendat se procedere: nam quemadmodum omnis luminis initium & origo est sol, qui à nullo oritur, sed à quo omnis lux & lumen oritur: ita quoq; Pater æternus veluti sol quidam glorię est, principium diuinitatis, sed principium principij expers, à nullo alio principio procedens, à quo tamen, vt à vero sole, Verbum illud æternũ veluti lumẽ quoddam, procedit. Aperi nobis obsecro Dauid, ænigma illud, *Ex vtero ante Luciferum genui te.* Psal. 109. Tu porro Athanasi apertius *Lumen de lumine Deum verum de Deo vero:* perinde ac si diceret lumen de sole.

II.

Adhæc ait *lux,* & non *sol,* quod sol nunquã orbem egrediatur, sed ad nos huc inferne radios suos dirigat, vt naturam rerum inferiorum custodiat, inque suo esse & vigore perpetuo conseruet. Ad eundem etiam modum Pater ille immensus & ęternus, nunquã sphęra diuinitatis egrediens, filium suum in hunc mundum velut lumen quoddam destinauit, ac nobiscum versari voluit, de quo canitur: *Oriens ex alto illuminare his qui in tenebris & in vmbra mortis sedent:* ad naturæ scilicet humanæ conseruationem. Luc. 1.

Addit deinde *lux mundi,* non dicit *lux cœli* aut *inferni,* sed *mundi* solummodo. In cœlo namque ipse sol lucet & splendet, in mundo vero lumen eius & radij solummodo conspiciuntur & sentiuntur: apud inferos autem nec sol, nec lumen reperitur. Vt autem minutius hoc adhuc declaremus: insinuare videtur, sese non esse lucem dæmonum in infernalibus abyssis commorantium, aut Angelorum cælestia habitacula incolẽtium, nec propter eos sese huc descendisse, sed primo & per

per se propter veros illos mundi incolas, homines, inquam. Audite Ioannem hic dicentem, *Erat lux vera quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.* Quis etiam scit, an non per τὸ *mundi* homo ipse designatus sit, qui toties apud veteres microcosmus fuit appellatus: & an non per hæc verba, *Ego sum lux mundi*, dicere voluerit? Ego sum lux & facula in magna mundi huius machina accensa, ad animalia, elementa, plantas, rupes, & omnia quę hoc orbe continentur, recreanda & illustranda, sed solum ad hominem, paruum illum, in vasto hoc mundo, mundum, illuminandum.

Ioan.1.

Verum propius ad solem accedamus, & maiora sane in eo miracula delitescentia cõtemplabimur. Quam igitur merito te lumen mundi appellare potuisti Domine; nam quẽadmodum lumen à sole progignitur, sol vero & lumen calorem producunt, ita quoque tu à magno illo sole Patre scilicet genitus es, à te vero & Patre simul Spiritus sanctus procedit. Sol igitur ad viuum sanctissimæ Trinitatis mysterium repræsentat. Ac veluti tres in sole proprietates reperire est, calorem scilicet, lumen, & ipsam solis substantiam: quæ nempe fœcunditate sua lumen producit, quæ duo coniuncta iterum calorem gignunt. Ad eundem quoque modum tres in Sanctissima Trinitate personæ sunt, Pater nimirum, qui de suæ fœcunditate memoriæ, Verbum generat, à quibus deinde simul iunctis vnum principium spirabile constituentibus, procedit Spiritus Sanctus. Hoc ipso olim exemplo & similitudine hoc in mysterio declarando vsus est Iustinus Martyr. Nam veluti lumen non aliunde quam à sole procedit, ac progenitori suo ætate par est: ita quoque Verbum illud æternum, non aliũde quam à Patre, idq; per generationem procedit, ac Patri tempore & annis æqualis est, eiusdem cum illo ætatis, qua simul ab omni æternitate extiterunt. Ipsi quoq; veteris Ecclesiæ Patres, vt sacratissimum hoc mysteriũ aduersus Arianos assererent, Filiique æternitatem declararent, hoc ipsum exemplum adhibuerunt.

Sol repræsentat nobis SS. Trinitatis mysterium.

In ep. de Trinitate.

Adhæc verbum illud *lux* Latine, Græce φῶς. Hebraice אור non nisi tribus radicalibus literis constat, Anne vobis hoc mysterio vacare videtur? minime gentium. Per hoc enim personarum Trinitas in naturarum vnitate denotatur. Deinde voces illæ *lux* & *sol* monosyllabæ sunt, licet tribus constent literis, ad demonstrandum in sanctissima Trinitate non nisi vnicam essentiam esse, licet tres diuersæ personæ. Testatur hoc Ioannes Apostolus: *Tres sunt qui testimonium dant in cœlo, Pater, Verbum, & Spiritus sanctus, & hi tres vnum sunt.* Tres scilicet quoad personas, & vnum, essentiam respiciendo.

1. Ioan. 5.

Suggerit nobis vester ô Mathematici Euclydes, insignem hic conceptum cum de trigono loquitur, quod isoscelon vocat, quod tria habet latera æqualia, & eamdem basim. Simile huic trigono dicere possumus SS. Trinitatis mysterium, tria namque latera æqualia continet, & eandem basin: tres nimirum personas, diuinitate, maiestate, æternitate, omnibusque attributis & proprietatibus æquales, & eandem basin: cum eadem omnium sit essentia. O ter beatam ac vere gloriosam Trinitatem! Tu scilicet es magnum illud lumen, lumen tribus distinctum luminaribus, trib. inquam personis, quod in creatione redemptioneque apparuisti, & iterum extremo judicij die apparebis. Quamuis enim solus ipse Pater in filij sui generatione apparuerit & fulserit, ac Pater & Filius in productione & spiratione Spiritus Sancti, in creatione tamen mundi, aliisque operibus ad extra, omnes sese Trinitatis personæ mirabili quodam modo ostenderũt: opera namque trinitatis ad extra sunt indiuisa, vt Theologi loquuntur. Dicendum igitur est, licet sanctiss. Trinitatis personæ inter se eædem sint, operaq; earum communia: sæpe tamen earũ singulas singularia quædam exercuisse & lucem demonstrasse singularem. Pater enim ostendit se lucem esse, & luce delectari ac splendore, cum in mõte Sinai legis tabulas Mosi traderet, itemq; in rubo ardẽti, & incombusto: quin & iustitiam suã aduersus Gomorrhæos & Sodomitas, non nisi per ignem ostendit. Merito igitur te quoque ô Pater æterne, lumen mundi vocitare potes, ac tu ô sanctissime spiritus. An nõ enim eum vidimus in linguis igneis super Apostolos descẽdẽtem? ipse nempe

Triangulũ isosceleon SS. Trinit. denotat.

Exod. 15.

Exod. 3.

Gen. 19.

nempe lampas est per gratiam accensa, septē distincta luminaribus, septē, inquam, donis. At Christo Domino imprimis, ac præ cæteris conuenit dicere: *Ego sum lux mundi*: solus namq; ipse vt lumen procedit de lumine, ac verus Deus de Deo vero: ipse est, de quo
Psal.78. Psalmista: *Illuxerunt coruscationes tuæ orbi terræ*: quoniam ipse est de quo Isaias vaticinans
Isa.9. dixit: *Populus qui habitabat in tenebris, vidit lucem magnam. & sedentibus in regione umbræ mortis lux orta est illis.* Deniq; quoniam ipse est, qui se hodie lucem mundi appellat.

Exod.25. Describitur in Exodo ingens candelabrum aureum, quod in medio tabernaculi collocandum erat, in quo septem accensa erant luminaria. Candelabrum hoc aureum Christus Dominus fuit, in monte Caluariæ, in mundi medio illio positum, quinq; luminaribus, quinque scilicet patentibus vulneribus insigne. Vel candelabrum fuit in medio Ecclesiæ positum, in quo septem lampades, septem nimirum Sacramenta, collocata fuere, quæ omnē quem habent splendorem à Passione Domini mutuantur. Qui id fieri possit, norunt Doctores. Quoties vero candelabrum hoc accensum fuit? quoties lumen hoc refulsit? In primis ipso nascente, montana Iudææ vndiq; lumine & claritate collucent, vt ipsos pastorum oculos etiam media nocte splendor eius obfuscarit. *Claritas Dei circumfulsit illos.* Quas illas scintillas in oriente immittit? videas namq; stellas velut in aciem prodeuntes, instar facū Principes illos Nabathæos, vsque ad præsepium Bethlemiticum conducere: *stella antecedebat eos.* Ast in monte Thabor plenissime reluxit, quando nimirum Apostolorum oculi nimio eius fulgore præstingebantur. Deinde quātum lumen per vniuersam Palæstinam peripsa miracula edidit? quam magnum splendorem in Resurrectione, Ascensione, & Spiritus paracliti missione? Quis igitur adeo stipes & obtusæ mentis erat, qui tot lumina cū videat, Christum lucem esse neget? si enim Tobiæ mater filium absentem lumen oculorum suorum appellare non dubitauerit: quanto maiori nos ratione de redemptore nostro id dicere poterimus, qui verum oculorum nostrorum lumen est? Ipse namque lux est, de qua Dauid vates: *Vanum est vobis ante lucem surgere.* Si enim verbum illud Patris in nostro horizonte exortum nō fuisset, nunquam è peccati strato surgere potuissemus. Vanum erat, ô munde, de redemptione cogitare, nisi oriens illa lux affulsisset. Fatemur igitur omnes, Domine, ac libenter concedimus, vere te lucem mundi extitisse, qui cæcis visum, mortuis vitę vsum reddideris: tu scilicet es qui instar luminis splendidissimi 33. annorum spacio in mundo effulsisti, quod cum in crucis arbore extinctum fuisset, tenebræ factę sunt super vniuersam terram. Te igitur semper Angelum illum Raphaelem esse dicam, qui felle & passionis tuæ amaritudine miserum mortale genus, per cæcum Tobiam designatum, cælum fecisti intueri, eique oculos reddidisti. *Matth.27.*

Satis de luce, iam proprietates eius examinemus, eiusque effecta declaremus, rem nobis Philosophi declarate, dicite, obsecro, quænam lucis sit proprietas, & eam vobis cū Iesu Christi gratia optime coincidere ostendemus. Lux sc. vnico momento producitur, ita & gratia (iustificatio namque fit in instāti:) producit illa calorem, hæc vero feruorē & ardorem Spiritus: illa gemmas & metalla generat, hæc virtutes & merita, illa denique maris fluxum & refluxum causatur, hæc autem attritionem & contritionē in anima gignit. Vlterius progrediamur: lux tenebras dispellit: Christus vero summa illa lux tenebras mundi ac peccati originalis, venialis & actualis, fugat. Vix enim exortus fuit ille sol, quin statim Ethnici idololatriam, Iudæi cæremonias, Gentes suas ineptias reliquerint. Vnde in Euangelio Dominus adiungit: *Qui sequitur me, non ambulat in tenebris.* Gratiæ cōparatur lux.

Et sane quicunq; Iesum eiusq; doctrinam sequitur, non versatur in tenebris, non errat. Tu vero Mahumetane in tenebris ambulas, quia Iesum non sequeris: in tenebris ambulas Iudæe, ac recta ad inferos properas, quod Iesu Christi veri Messiæ vestigijs non insistis: tu quoq; in tenebras ambulas hæretice per tot errorum sālebras, conuitiorūq; ambages, quoniam Dei Ecclesiam ignoras, *Surge illuminare* Caluinista, *quia venit lumen tuum*: lumen, inquam, quod mentem illu- *Isai.60.* Lux illa mundi vanitatem detegit.

minet, eique quidquid credēdum est suggerat, quod voluntatem illustret, ei quidquid faciendum est inspiret: lumen quod omnib. rebus oculum det, ac veros colores detegat. Quid? Christus vix in mundum venit, quin oculos hominū quamprimū aperiat, vt præ-
Dan.1. claros illos veros q; cæli colores æternæ scilicet beatitudinis, gaudij q; cælestis, ac simul adulterinos illos ac fucatos rerum humanarum dispiciant: detegit ille & ad oculū demōstrat mundum non nisi iridem esse, cuius o-
4.Reg.5. mnes colores adulterini sunt: instar Naamā esse, diuitis quidem & opibus effulgentis sed lepra maculati: eiusq; voluptatem ac delicias instar statuæ Nabuchodonosoris, cuius quidem caput aureum, pedes vero lutei.

Lux Christi mundi vanitatem detegit.

Detexit illa, statim vt exorta est, mundū non nisi punctum quoddā esse: & veram nobis Philosophiam cælo proferens, omnes quātitates dimensionū eius edocuit. Quantitatem sc. eius continuam omnesq; mundi dignitates è rebus indiuiduis, atomisq; nihilo, merisque ineptiis, inaniisq; esse compositas: de quibus dicitur, *Vanitas vanitatum, & omnia vanitas.* Deinde omnes eius lineas, superficies, ac longitudinem dignitatum, muniorum, honorum, graduumque non nisi punctis constare, ac continuū punctum esse: omne quoq; vitæ nostræ tempus ac spacium non nisi momentis innixum ac momēto citius præteruolare: omnes etiam motus ambitionis, transitionis ex gradu in gradum, ac progressuum ad sublimiora, non nisi ex mutatis componi. Ostendit lux illa ô mulieres, omnem pulchritudinem corporis, venustatemq; instar floris emarcescere, ipsas diuitias inanes esse ac futiles, nullamq; prorsus fælicitatem afferre, corpus nō nisi putredinē esse & omnia quæ in mundo sunt nō nisi cinerē, & è cinere cōpositā, inque cinerē redigenda. Nolite igitur amplius ô mundani instar noctuarū tenebras diligere easq; consectari, sed generosum aquilarū genus imitādo, obtutū in solem hunc defigite, ad eiusq; lumen accedite. Iam satis superq; in tenebris vixistis, ô peccatores, iam tēpus est vt è peccati vos caligine propipiatis, ad lucē accedite, dies illuxescit, lumē effulget, venite, appropinqua te ac videte quomodo p desertā Palæstinę lu-
Ecc.1.

ceat ac splendeat, *Erat lucerna ardens & lucens.* *Ioan.5.* Accurrite vt eam in crucis candelabro accēsam videatis, in quo posita erat, toti vt mundo illuceseeret, hęc nempe illa lucerna est de qua in Euang. *Accendit lucernā, & non in abscō-* *Luc.11.*
dito ponit, neq; sub modio, sed super candelabrum, vt qui ingrediuntur lumen videant. Vix namq; eam intuebimini peccatores, quin statim vobis peccati grauitatē detectura sit, cuius eoloris sit cuiusq; malitię, cum nimirum Christo Domino tot pœnarum suppliciorumque causa extiterit, vt eum cruci affixerit, mori coegerit, vsque ad inferos deduxerit: & cum Pater æternus tanta seueritate idipsum puniat, aduſq; mortem in proprium Filium animaduertendo, & æterna infernorū supplicia ob idipsum damnatis infligendo. Videbitis confestim quāta eius sit grauitas, cum diluuij aquæ id nequiuerint submergere, nec Sodomiticus ignis exurere, nec pestis Dauidis extinguere, sed vnigeniti Dei Filij sanguine ad id suffocandum & extinguendum opus fuerit. O ingentem peccati grauitatem & peruersitatem singularem! tene viuere omnibus omnino hominib. ne quidquam indignantibus? fierine potest toti te mundo interitum afferre, ac totum mundum tibi ne minimum quid nocere posse? non enim ipse qui omnia consumit ignis, non qui omnia corrumpit aer, nō quæ omnia absumit aqua, non quæ omnia in putredinem redigit terra, te aut consumere, aut corrumpere, aut absumere, aut in putredinē redigere possunt. Tu igitur fera illa & exotica Salamandra es, quam nec elementaris, nec materialis ignis potest deuorare. Tu es Iebusæus ille idololatra, quem Israelitæ terra promissionis, nunquā exigere potuerunt. O igitur portentosum ac terribile monstrū, omni feritatis ac crudelitatis genere notum, quod à tantis annorum millib. in vasta mundi huius solitudine commoraris, quod Patriarchæ nunquā expellere, nec Prophetæ intercipere, nec Reges concludere, nec totus denique orbis trucidare potuere: sed vnicus Christi sanguis requirebatur, vt idipsum crucī affigeretur. O vere infœlix peccatum! tu iam à sex annorum millibus viuis, vitæ tamen expers: tu es magnus ille prædo ac pirata, qui iam tanto tem-

Peccati grauitas.

Gen.7. Gen.9. 2.Reg.4.

Peccati grauitas & malitia.

Peccatum Salamandra est.

tempore mundi huius mare, latrociniis & direptionibus infestum reddis: tu es verus ille incantator & maleficus, qui tot angelorum hominumque millia incantasti ac maleficijs tuis perdidisti: tu es crudelis ille ficarius iam ab ipso mundi exordio tot homicidiis, cædibus, stragibus, patricidiis, aliisque feritatis generibus nobilis.

Quanto odio Deus peccatum prosequatur. Matth. 2.

Sed inceptã materiam prosequamur: videbitis, Auditores, ad candelabri huius lucem, quanto odio Deus peccatum prosequatur. Magnum quidem & graue odiũ fuit, quo impius ille tyrãnus Herodes Iesum paruulũ prosecutus est, nimirũ, vt de eo vindictã sumeret, ac necẽ ei inferret, omnes paruulos qui erãt in Bethlehem & omnib. finib. eius, a bimatu & infra occidit. At longe grauius odiũ est, quo Deus peccatũ prosequitur: cũ ad eius memoriam abolendã vindictamq; de iniuria sibi in paradiso irrogata sumendã, vnigenitum Filium mortem subire coegerit, innoxiũ, nullius culpæ reum, quiq; Patrem nũquam in minimo offenderat. *Odisti* etenim Domine, *omnes qui operantur iniquitatẽ*. Ingẽs quidẽ & mortale odium fuit impię illius Herodiadis aduersus Ioannem Baptistã, quæ vt eum è medio tolleret, dimidiam regni Herodis partem repudiauit. At maiꝰ longe fuit odium Dei aduersus peccatum, qui vt idipsum morte deleret, pprio filio non pepercit, eũq; infami morte in ligno crucis exstinxit. Toties mecum tacitus inueteratum illud odium Amani aduersus Mardochæum demiratus sum, qui decẽ talẽtorum millia regio inferre voluit ærario modo miseri Mardochæi capite potiri liceret. Quid igitur Patrem æternũ miramur, vt peccatum inimicissimum suum deletum videret & extinctum, Filium cruci & mortui tradidisse? Atque hoc est nimirum; quod lux illa nobis aperit, ac videndum prębet: eam igitur sequamur. Floris quoddam genus est Heliotropium vocant, qui semper ad solem vergat, vt in quamcunque partem sol sese flexerit, eodem & flos ille se conuertat. Hunc igitur florem imitemur, ac semper ad solem hunc animas nostras dirigamus, ne vnquam in tenebris ambulemus.

Psalm. 9.

Sap. 7.

Esth. 8.

Atque hoc ex verbis sequentibus intelligitur, *Qui sequitur me non ambulat in tenebris.* Equidem sum lumen, fax ac Pharos mundi, atque omnes qui me sequuntur, in tenebris ambulare nõ possunt: vacillare nequeunt, secure & confidenter procedunt. Magnũ quidem diuini fauoris fuit indicium, cum Deus Hebræos in deserto, in nube ignis per diem, necubi errarent, aut de via deflecterent, deducebat. At multo maius amoris & fauoris esse mihi videtur indicium, hunc ipsum Deum, sed naturæ nostræ nebula tectum, velut ignem in nube latitantem, ne in deserto & mundi huius solitudine erremus, nobis lucem afferre, nobisque instar facis accensæ prælucere. An errem, ex ipsis Euangelij verbis diiudicare potestis: *Qui sequitur me, non ambulat in tenebris.* Exod. 13.

Magnum quoque & notabile beneficium Dei in ipsa mundi creatione extitit, cum in totius mundi vsum duo magna luminaria constituit, luminare scilicet maius vt præesset diei, & luminare minus vt præesset nocti. Longe vero maior & eminentior gratia esse videtur, cũ in opere redemptionis, quod priori dignitate & præstantia non cedit, eum ipsum Deum ad parui mundi, hominis scilicet, conductum, duo alia luminaria cernimus produxisse, prioribus illis non inferiora; gloriosam nimirum matrem lunam, de qua dicitur, *pulchra vt luna, electa vt sol.* Christum vero, vt solem lumine plenissimum: qui de seipso ait: *Ego sum lux mundi*, & vtrumque quidem, vt tenebras dispellat, *Qui sequitur me non ambulat in tenebris.* Anne percipis & intelligis anima, vim efficaciamque horum verborum mysterijs scatentium? Docent illa, non in tenebris ambulandum esse, sed Redemptorem sequendum, idque ea ratione, qua ille in Euangelio iubet: *Qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me.* Christi vestigiis insistere, illum sequi est, tribulationum crucem numeris sustinere, voluntatem propriam abnegare, omnem mundi vanitatem & sæculi deliramenta relinquere, eumque ad montem vsque Caluariæ, & mortem sequi: hæc namque vnica est, anima mea, in tenebras non incidendi, & noctis fugiendæ ratio. Gen. 1. Gen. 6. Luc. 9.

Hic vestram ô mũdani infœlicitatẽ agno-

seo, & in tenebris palpitantes video: Christũ enim qui Sol est, cum fugitis, oculosque luci occluditis, mundum ac tenebrarum principem Sathanam dum sequimini, perpetuis vos in tenebris versari, nullumq; lumen intueri necesse est: cœli quippe aspectus vobis ereptus est, ac proinde in peccatis volutamini, ex iis in abyssos infernales detrudendi.

Siniſtri ominis & infausti augurij apud veteres erant bubo, noctua, & vespertilio, aliæque aues, quæ lumen solis & diem exosæ noctu solent volitare, quas & ideo Deus lege sua vt immundas repudiat. Ita & de vobis ominari licet ô miseri, qui solis radios euitatis, ac tenebras sectamini, adeo vt hinc eũidens reprobationis argumentum colligi queat, ac de futura damnatione vestra quodammodo liceat præsagire. Quare agite infelices & noctiuagæ aues, prodite è cauernis vestris, relinquite tenebras, diem amate, lumen hoc cœleste sequamini.

Leuit.11.

Tu porro lumen æternum, quod à summo illo iustitiæ sole exoreris, iucundum Angelorum hominumque lumen, vnicum oculorum nostrorum lumen, quod olim mundi tenebras effugasti, quod cœcorum oculos aperuisti, quod ipsis mortuis vitam restituisti: mentem obsecro nostram illustra, vt nimium tuæ merita gloriæ, beatitudinis æternæ pretium, & angelorum societatem aliquando cælique diuitias & magnitudinem videat: videat inquam mundi inanitatem, rerum harum inferiorum vanitatem, peccati grauitatem, infernalium que suppliciorum feritatem, dæmonum horrorem, damnationisque æternæ perpetuitatem. O lumen cœli, quod olim filios Israel per desertum columnæ igneæ ductu conduxisti, nos obsecro etiam per vastam hanc & infestam latronibus mundi solitudinem ducito, nos inquam qui hic adhuc peregrinamur: vt lumine gratiæ tuæ illustrati, infinitum aliquando gloriæ lumen videre possimus, in eiusque admirationem rapti dicere: Iam venit tempus, Domine mundi lux, vt in lumine tuo lumen videamus.

Exod.12.

Amen.

DOMINICA PASSIONIS.

Partitio.

1. *Quo valeat Dominicæ Passionis memoria.*
2. *De innocentia vitæ Iesu.*
3. *De veritate doctrinæ Iesu.*
4. *De calumniatoribus Phariſæis.*

Quis ex vobis arguet me de peccato? si veritatem dico vobis quare non creditis mihi. Ioan. 8.

FIGVRA.

PRæcepit olim in veteri lege Deus, vt agnus Paschalis, qui decima quarta luna tantum immolandus erat, multo ante tempore ex agris in ciuitatem adduceretur, quo assiduo eius balatu omnes excitati in memoriam reuocarent, quam singulari olim ratione patres eorum per vnius agni oblationem è captiuitate Ægyptiaca fuissent educti, & in libertatem pristinam restituti; quo omnes Deo ob tam singularis beneficij memoriam gratiarum actionem persoluerent. Ecclesia vero Catholica, vt memoriam cruentæ illius oblationis, qua non agnus, sed vnigenitus Dei filius pro nobis omnib⁹ in crucis stipite oblatus fuit, refricaret, nosque ad gratitudinem, gratiarumque actionem, ac tam singulare beneficium excitaret, eundem hodie ex agris reducit, & nobis ob oculos ponit: diu scilicet antequã in monte Caluariæ immoletur, vt nos eum videntes, eiusq; eiulatus & lamenta exaudientes dolores eius & cruciatus contemplantes, passionis eius merita, & beneficia per eum collata in memoriã reuocaremus, & ad gratias persoluẽdas excitaremur. Hodie igitur Dominica passionis est. Hodie crucis vexilla pãduntur & explicãtur, quamobrem lugubres hodie assumendi sunt amictus, & pullæ vestes induendæ ob mortẽ filij Dei. Hodie deniq; tempus venit, quo de clauib. lanceis, cruce, morte, passione Christi loquẽdum est. Tu vero Paraclite Spiritus, vt immensum hunc dolorem & supplicio-rum Oceanum fœlici & prospero cursu enauigemus, esto noster ductor & guberna-

tor:

tor; tuque sanctissima ac simul afflictissima huius filij mater, qui hinc iter suum ad montem Caluariæ exorditur, precibus apud illum & suffragijs nos juua. Quocirca omnes tibi hanc salutationem vnanimes offerimus.

AVE MARIA.

Themist. Militiadis trophæo à somno excitabatur. *Plutarch. in vita.*

Magnus ille Athenienſium dux Themiſtocles, cum adhuc diſſolutius ageret & à virtutis amore ad nominis aliquam famam cõparandam nonnihil excitaretur; in publico de nocte euagari ſolebat; quærentibuſque quid ita intempeſta nocte per vrbem diſcurreret, Militiadis ſe trophęis è ſomno excitari, atque eius æmulatione glorię ſomnum capere nõ poſſe reſpondit. Et ſane ſi ſola virtutum & rerum geſtarum ducis alicuius memoria, tantum in Ethnico potuit efficere, vt ei ſomnum eriperet, aſſiduiſq; ambitionis ſtimulis excitaret, omnemq; aliam cogitationem animo excluderet: quantum roboris efficacięque hodierna die habere par eſt, clauos crucem, ſanguinem, mortem, merita, omnem deniq; paſſionẽ Chriſti Ieſu in pectore Chriſtiano, vt id à mundi amore ſegreget, omnem mundi vanitatem, ineptiaſque deſipere cogat, ad pietatem accendat, atq; ſalutarem pœnitentiam commoueat? adeo vt nihil aut efficacius, aut ad animam pertinacem emolliendam, peccatores conuertendos, & à vitijs & ſceleribus retrahendos, validius haberi, & inueniri queat, quam Chriſtum eumq; crucifixum ob oculos ponere, & eum ob delicta noſtra in cruce expirantem intueri. Ecce figuras.

Nihil eſt quod magis nos à peccando retrahat, quam Chriſti paſſionis recordatio.

Figuræ.

Iſraëlitæ venenoſis ſerpentum morſibus ſauciati, oculo in ſerpẽtem æneum, in medio Sinaicæ ſolitudinis erectum coniicientes, ſtatim, ne ſerperet contagio ad viſcera, ſanabantur. Denotabat hoc, Auditores, nos ſtatim vt à peccatis, vipera multo deterioribus percuſſi fuerimus, & in Chriſtũ Ieſum in ſublime crucis in monte Caluarię erectum & per ſerpentem æneum deſignatum, oculos conijcimus, à plagis penitus ſanari. Angelus ille exterminator, omnes in Ægypto primogenitos occidens, eas ſolum domos præteriit, quarũ ſuperliminaria & poſtes agni ſanguine illita, vidit, quo aliud nihil deſignabatur, quam diabolum, verum Angelum exterminatorem, ijs nocere nequaquam poſſe, quorum memoria morte & ſanguine Ieſu Chriſti reſperſa eſt, quique illam perpetuo menti inſculptam gerunt. Atque ita id explicat Origenes, qui in epiſt. Pauli ad Rom ita loquitur: *Certum eſt, quia vbi mors Chriſti animo circumfertur, non poteſt regnare peccatum: eſt enim tanta vis crucis Chriſti, vt ſi ante oculos ponatur, & in mente fideliter retineatur, nulla concupiſcentia, nulla libido, nulla ſuperare poſſit inuidia, ſed continuo ad eius præſentiam totus ille peccati & carnis fugatur exercitus.* Equidem & hoc dicere auſim, fieri nulla ratione poſſe, vt quis Deum offendat, cum paſſionis eius memoriam iugiter ante oculos habet, ac ſecum diligenter cogitat, quanto nos amore Deus fuerit proſecutus.

Num. 21.

Ioan. 12.

Orig. 15 6. 9. ep. ad Rom.

Manlius eques Romanus cum mortis cõdemnatus ad ſupplicium raperetur, iamque ad locum deſtinatũ peruenisſet, vnde Capitolium conſpici poterat, è quo olim Gallos patriam conſeruaturus fortiter depulerat, exclamare cœpit, & Iudices, Capitolium monſtrando, compellare: Quid? audebitiſne, Iudices, hodie, Manlium condemnare? anne eum morte afficere, ac necem ei afferre, qui pro veſtra omnium ſalute olim mori paratus fuit, quiq; vitam ſuam impendit, quo veſtrã totiuſq; popul. Rom. vitam ac fortunas conſeruaret, qui tot pericula ac diſcrimina pro reip. incolumitate ac ſalute ſubiuit? Teſtabitur id hoc ipſum Capitolium: ipſi illi parietes loquentur, & quem prope cœleſtem, cognomine certe Capitolini, Ioui parem feciſtis, eum patiemini vinctum obnoxiam carnificis arbitrio animam ducere? Adeo in vno omnib. ſatis fuit auxilii, nullam vero opem in tam multis vni eſſe? iudices porro his eius verbis adeo commoti fuere, vt eum cõmuni ſuffragio abſoluerint, & indemnem dimiſerint. O Chriſtiane, ſi quoties Deum offendere, iterumque eundem crucifigere, vt ait Paulus decreuiſti, crucem eius, non dico Capitoliũ, ſed Caluariæ montem intuereris, in quo verus noſter Manlius, Chriſtus Ieſus tãtum tua cauſa perpeſſus eſt, proq; ſalute tua expirauit (quod ipſe quotidie tibi ob oculos

Plutarch. in Camillo Liu.

Inſignes de paſſione Chriſti cõceptus.

ponit, vt ad commiserationem incitaret) nunquam credo tanta tua futura esset audacia, vt iterum eum vitijs tuis crucifigere præsumeres. Hanc igitur crucem pectori imprime ac perpetuam Caluariæ montis memoriam habeto: quidquid sit, ipsa crux menti perpetuo infigenda. Audite rei huiusce figuram.

Patriarcha Ioseph in vltimo vitæ termino constitutus, fratres adiurauit, vt si quo vnquam illum tempore dilexerant, post mortem eius idipsum declarent, & factis ostenderent, ossa eius ex barbaro illo Ægypti solo in patriam secum asportando: *Cumque adiurasset eos atque dixisset, Deus visitabit vos, asportate ossa mea vobiscum de loco isto* quasi diceret: summopere fratres mei charissimi, à vobis contendo, vt si quando vitæ debitum persoluero, animaq; corporeis hisce vinculis soluta, ad partes abierit, vos corpus meum accipiatis, semperq; vobiscum deferatis, vt cineres semper peregrinationis vestræ sint socij, meique memoriam semper conseruetis: mei inquam, qui tanta prudentia, sapientiaque regnū Ægypti moderatus sum, qui vobis omnibus frumentum large suppeditando, vitam conseruaui, qui omnes vobis in me olim commissas iniurias & contumelias tanta benignitate condonaui, & ex animo deposui, denique erga quem omnes adeo obligati estis. Ad eundem etiam modum Christus efflagitat, Auditores, vt quamdiu in mundi huius Ægypto peregrinamur, in quo olim mortuus est, crucem, mortem & passionem eius ob oculos semper habeamus, cordiq; insculpta geramus: quo ita in mētem reuocaremus, quam multis ei nominibus obligati simus, quo nos amore fuerit complexus, & quam grauia pro nobis supplicia pertulerit.

Gen. 30.

Hinc Apostolus Christianos adhortatur, vt Christi passionem semper in animo & ob oculos habeant, animoq; inscriptam gestent: *semper mortificationem Iesu Christi in corpore vestro circumferētes* Quid? visne Paule eas solum à nobis in corpore gestari, cum nullam animę mentionem facias? nequaquam, sed vtrumque intelligit: anima quidem eam ferat, de eadem cogitando: corpus vero eandem sentiendo & experiendo.

2. Cor. 4.

Aquila illa Euangelica, exercitum albis indutorum trophæisq; nobilitatorum se vidisse ait, qui conflictibus varijs interfuerant, ac stolas sanguine agni immaculati tinctas gestabant: *Hi sunt qui venerunt de tribulatione magna, & lauerunt stolas suas, & dealbauerunt eas in sanguine Agni.* Si ad litteram hæc intelligenda sunt, quis est qui non videat, per hos, rubicundos Martyrum exercitus designari, qui corpora sua, id est, carnales illas stolas, in crucis sanguine, & in mediis supplicijs, quæ ad ducis Christi imitationem pertulerunt, tinxere. Sed si sublimius adhuc euolare cupimus, videbimus manifeste, his nihil aliud designari, quam si de mundo triumphare, ac cœlestium domiciliorū inter beatas illas mētes gaudiis potiri aliquando, candida innocentiæ veste induti volumus, sanguinis, clauorum, spinarum, mortis ac passionis Christi semper nos meminisse debere animamque nostram semper rubra hac stola indui oportere. *Apoc. 7.*

O sancta & salutaris passionis memoria, quam necessaria es quoniam tu confers ad animam mortificandam, humiliandam, eamque inducendam, vt delicijs corporalibus valedicat? expressum id in Genesi video: vbi legimus pulchram illam Rebeccam, camelo insidentem, cum futurum suum coniugē magni sc. Patriarchæ filium pedib. accedentem cōspiceret, statim camelo descendisse: indecorum quippe censebat, & ab honestate puellari alienum, sponsum pedib. incedere, sese vero molli strato insidere. Huc oculos conīce, ô anima, ac tecum cogita, num æquum sit & consentaneum, filium Dei vnigenitū, tāta pro te pati, te vero commoditatib. tuis studere, & voluptatib. indulgere: fierine poterit, ô ingrata & immitis tanti sponsi sponsa, vt cum sponsum, redemptorem, Deum deniq; tuum pedibus hodierna die incedentem videas, & tanta quidem in paupertate & miseria constitutum, nudum penitus, & in arbore crucis erectum, ipsa vix in terram, ex sublimibus illis honorum, ambitionum, & vanitatum Dromedarijs descendere digneris.

Allegoriæ de passione.

Sapiens ille ac pius rex Dauid, videns arcā Domini pellibus coopertam, ac sub dio commorantem, erubescens ac luxum suum incu- 2. Reg. 11.

sans

sans dicebat : *Ecce ego habito in domo cedrina, Arca autem Domini sub pellibus est.* Quid? ô anima, vt hanc allegoriam tibi applicem, tene hanc tibi passionem proponendo, & mente voluendo tantum adhuc præsumere, tanta inquam esse impudentia, vt delicijs studeas, domos auratas inhabites, adeoq; te efferas & jactes, cum veram illam Arcam fœderis, sacram scilicet Christi humanitatem, in monte Caluariæ, non quidem saccis & pellibus, sed sanguine, tormentis, supplicijs, vulneribus, alijsq; infinitis cruciatibus videas coopertã? an non tristis ille aspectus oculos tuos ad commiserationem excitabit? an non erubescis, redemptorem tuum in Cruce habitãtem, eidem confixum, & innixum cernens? Hoc ipsum nimirum est, quod sancta Ecclesia nobis hodie ob oculos ponit : hodie crudele bellum passionis Christi indicitur, hodie vexilla regis prodeunt. Atq; vt traditum est elephantos regis Antiochi viso sanguine feritatem induisse, & ad bellandum rubicundo ostenso colore fuisse animatos: *Et Elephãtis ostenderunt sanguinem vuæ & mori, ad acuendos eos in prælium.* ita eodem artificio hodie vtitur Ecclesia, quæ nobis Redemptoris nostri sanguinẽ ante oculos hodie obijcit, quo ad bellum cum vitijs gerendum magis animemur & incendamur.

1. *Mach.* 16. Comparatio egregia.

Simile.

Imitatur eadem generosam quandam matrem, quæ cum filios cum patris interfectoribus videt agere, & eorum familiaritate vti, tunicam patris adhuc tinctam sanguine, & innumeris perforatam locis illis ostendit, vt eos hac ratione à tam primo consortio auocet, simulq; tacite ad tam indignæ cædis vindictam incitet. Simili plane ratione hodie nobiscum Ecclesia agit : cum enim nos filios suos cũ peccatis, quæ veri animę ficarij sunt, & interfectores patris nostri Christi Iesu, societatem inijsse, & familiaritatem quotidianam contraxisse videt : vt nos à praua eorum consuetudine deterreat, & ad vindictam de ijs luculenta quadam pœnitentia sumendam accendat: sacram eius humanitatem, veram, inquam, tunicam Iesu Christi patris nostri, sanguinolentam, clauis transfixam, spinis & lancea laceratam, ac vulneribus confectam ostendit, flagella, alapas, sputa, vincula, crucem, & crudelitatem mortis, qua erã deles illi ficarij eum in monte Caluariæ affecerunt nobis ob oculos proponit.

Hodie igitur passionis initium est, hodie aduersus innocuum Christum conspirare Iudæi incipiũt, hodie vexilla crucis prodeunt, crucifixique insignia progrediuntur. Audiamus quid Euangelium dicat : *Dicebat Iesus turbis Iudæorum, & principibus Iudæorum. Quis ex vobis arguet me de peccato?* &c. de his igitur paulo latius loquendum est.

Dominus igitur noster Iesus Christus, vt Ioannes Euangelista ait, videns Iudæos iam certissime in necem suam conspirasse, duas eis pulcherrimas quæstiones ad extremum proponit, vnam quidem, vt ijs innocentiam suam probaret, alteram vero vt veritatẽ dogmatum suorum confirmaret. *Quis ex vobis arguet me de peccato?* hoc quidem quoad innocentiam, vitæq; inculpatæ laudẽ spectat, *si veritatem dico, quare nõ creditis mihi?* Ecce quãtum ad doctrinam. Hic videtis, Auditores, vniuersam Theologiam duobus comprehensam capitibus : ex duabus hisce conclusionibus, ô homines, ô Angeli vestra dependet salus. Si enim Christus de numero peccatorum fuisset, nunquam nos redimere potuisset, si eius doctrina falsa & delitiis plena extitisset, Biblia nostra nullius omnino fuissent authoritatis, & spes nostra prorsus inanis. *Talis enim* vt Apost. loquitur *decebat, vt esset Pontifex sanctus, innocens, impollutus, segregatus à peccatoribus. & excelsior cælis factus* Designatum hoc erat in Leuit. vbi Deus præcepit, nihil sibi vt mancũ aut mutilum offerretur: *Homo qui obtulerit victimam pacificorum Domino, vel vota soluens, vel vota soluens, vel sponte offerens, tam de bobus quã de ouibus, immaculatam offeret vt acceptabile sit: omnis macula non erit in eo.* Quo prænotabatur, cœlestem hanc victimam, quæ olim in monte Caluariæ, in ara crucis, ad peccatorum nostrorum expiationem immolanda erat, perfectam & omnib. numeris completam, nulla peccati macula pollutam esse debere. Quamobrem ô Pharisæi, *Quis ex vobis arguet me de peccato?* Respondere si potestis: jam plusquam triginta tribus annis inter vos egi, dicite, num quidquam in me indecens aut prauum reperistis, num etiam vel minimum delictum

Christus duo ex Iudæis quærit. Heb. 7. Leu. 22.

lictum obseruastis? Quid igitur innocentem prosequimini, quid mortem mihi molimini? cur in vitam conspiratis? cum nullius vnquã, ne minimi quidem criminis me reum constituerim, sed aliorum peccata totiusque mundi crimina auferenda & expianda in terram descenderim. Excutite Legis periti, Scribæ, & Pharisæi, vos magni Synedrin assessores, excutite inquam, Prophetas, voluite sacra vestra monumenta, figuras exponite, ac deponere quiduis ausim, nullum vos in me peccatum reperturos quod iure meritoq; coarguatis.

Figuræ veteres quib. demonstratur Christũ sine peccato extitisse.

Inuenitis scilicet me illam arcam esse, quę super peccati aquas, vt illa super aquas diluuii, semper natitauit, nullum vnquam naufragij periculum pertimescens. & qui mundo egrediens omnes è mortis discrimine eripui. Videbitis me illum esse Moysem, qui, indignante licet Sathana (qui verus Pharao est, & omnes fidelium Hebræorum filios in mundi Ægypto occidit) mortem peccati euasi, inque profluentem projectis nullum periculum perpessus sum; sed à natiuitate mea veluti à quadam regina adoptatus, imperium tandem Pharaonis destruxi, & omnes è tyrannica captiuitate eripui, quos, rubrum jamjam passionis mare transituras, ad terram promissionis, felicitatem scilicet æternam & beatitudinem, deducam.

Gen. 7. *Exod. 2.*

Gen. 40.

Peruoluite igitur diligenter annales vestros, ac videbitis me innocentem illum Ioseph esse qui escam salutis fratribus meis gregem custodientibus, & instar bestiarum in mundi agris viuẽtibus deferens; nescio quonam meo fato, aut potius ingratitudine vendi, atque à pellice, vestra scilicet synagoga, inique accusari, & in carcerem Iudaicum

Leu. 10.

conici debeam. Inuenietis me hircum illum emissarium esse, qui non meis sed omnium mortalium peccatis onustus in montem Caluariæ debebam emitti. Si vlterius legere etiam pergitis, statim vobis occurret agnus ille, qui in exitu Israel de Ægypto

Exod. 12.

debuit immolari, agnus ille sine macula, quem ego me esse profiteor. Quis igitur vestrum dignum aliquid reprehensione in me reperiet? *Quis ex vobis arguet me de peccato?* facile quidem erit culpari, sed conuincere & euincere, hic opus, hic labor est: quis me igitur arguet de peccato originali, veniali, aut actuali, aut alio quopiam crimine? nullus omnino Domine.

Cum Samuel Propheta inculpatæ, jam inde à matris vtero sanctificatus, vixisset & innocentiam suam vniuerso populo, toto vitæ tempore probasset, jam senex factus hæc ad seniores filiorum Israel ait: *Ego senui & inca-* 1. *Reg. 12.*
nui, & conuersatus coram vobis ab adolescentia mea vsque ad hanc diem, ecce præsto sum: loquimini de me coram Deo, & coram Christo eius vtrum bouem cuiusquam tulerim, aut asinum: si oppressi aliquem, si de manu cuiusquam munus accepi, & condemnam illud hodie, restituamque vobis. Eadem hic omnino Dominus Iesus synagogæ proposuit: *Quis ex vobis arguet me de peccato?*

Quid ad hæc respondetis scelerati Iudæi? aliquod ne in hac anima peccatum reperire poteritis, nefarij calumniatores? ecce totus orbis atque omnes omnino homines, eum vt iustum suspiciunt, & innocentem confitentur: Audite: quale ipse Iudas, qui eum tamen Iudæis tradidit, de eo testimonium ferat: *Peccaui tradens sanguinem iustum.* Audite testimonium Pilati qui ipsum condemnauit: *Innocens ego sum à sanguine iusti huius.* Audite quid ipsæ dixerint fœminæ: *Nihil tibi & iusto illi*, ait Præsidis coniunx: *Beatus venter qui te portauit, & vbera quæ suxisti*, ait alia apud Lucam mulier. Quid adhuc obiicere, & quid his testimonijs opponere potestis? Inquirite in vitam & mores eius, ac videte numquid reprehensione dignum in ijs reperire possitis. Audite quid de ijs Prophetæ dicant: Ieremias imprimis, qui asseueranter ait: *hoc est nomen quo vocabant eum, Dominus iustus noster*: deinde quid Dauid in Psalmis: *Iustus Dominus & iustitias dilexit, æquitatem vidit vultus eius.* Si vlterius inquirere & indagare pergitis, & figuras veteres excutere, archiua legum vestrarum examinare, videbitis Christum innocentem illum Naboth, verum Israelitam esse, qui, vt vineam, Ecclesiam scilicet suam tueretur, & ab impiorum manibus defenderet, inique accusatus est, ac tandem morti ab impia Iezabel, nefaria inquam synagoga vestra adiudicabitur,

Omnes homines Christi innocẽtiam testi-tur.

Matth. 16. *Matth. 27.* *Luc. 17.* *Ierem. 23.* *Psal. 20.*

Figuræ quibus innocentia declaratur.

cabitur. Videbitis hic pulchrum illum Abſalomum, de quo ſcriptum eſt: *Porro ſicut Abſalom vir non erat pulcher in Iſrael, à veſtigio pedis vſque ad verticem non erat in eo vlla macula.*

2.Reg.14. Præclarus conceptus.

Formoſus ille & inſignis Abſalom tu fuiſti Domine Ieſu, qui aduerſus iuſtitiam Dei arma accipiens, ab eadem fuſus & debellatus fuiſti, inque deſerta mundi huius fugiēs, crinibus humanitatis tuæ ex crucis arbore ſuſpenſus, & implexus hæſiſti, in qua tribus immanibus clauis, veluti tribus lanceis, transfixus interiiſti. Porro crines & capillitium Abſalomi ſemel in anno detondebatur, quod mulieres Ieroſolymitanæ magna auri & pecuniæ vi redimebant, quo mitellas ſuas infarciebant. *Et quando tondebat capillum, (ſemel autem in anno tondebatur, quia grauabat eum caſaries) ponderabat capillos capitis ſui ducentis ſiclis pondere publico.* Ita quoque merita Ieſu Chriſti quotidie venalis proponuntur, vt iis Chriſtiani animas ſuas exornent, ſed eadem non niſi meritis à noſtra parte prouenientibus, & vera pœnitentia redimenda, & emenda ſunt.

Lib.31.c.10. *Quis ex vobis arguet me de peccato?* Refert Plinius pictorum illum Principem Apellem tabulas ſuas omnium oculis in propatulo exponere conſueuiſſe, vt ſi qui in eo quid reprehenſum vellent, aperte, non vero clanculum eius errores culparent. Ecce quoque, vt ad huius imitationem, Apelles noſter vitæ ſuæ tabulam ante fores ſynagogæ conſtituat, quo ab omnib⁹ Iudæis, ſi fieri poſſet, reprehenderetur. Sed operam & oleum perditis, Phariſæi, ſi Filium Dei de peccato coargui poſſe confiditis; facile quidem, omnium noſtrum in illo imperfectiones & miſerias reperiri poſſe, concedo, at nullum penitus delictum.

Num.21. Nam vt æneus ille ſerpens, de quo in Numeris, in deſerto Sinai in ſtipitem erectus, ſerpentis quidem figuram habebat, ſed veneno ac virulentia carebat. Ad eundem modum Ieſus Chriſtus, ô Scribæ, verus inquam ille ſerpens, qui aliquando in deſerto illo Caluariæ, in ſublimem crucis ſtipitem erigendus erit, hominis quidem formam geſſit, *formam ſerui accipiens, & habitu inuentus vt homo*: nunquam tamen veneno, id eſt, peccato, quo nullum aut violentius aut virulentius poteſt excogitari, (*nam venenum aſpidum inſanabile*) fuit infectus. *Quis ex vobis arguet me de peccato?* Chriſtus antequam Iudæorum peccata & crimina reprehenderet, ſuam prius innocentiam illis declarandam cenſuit: nam, quemadmodum in Saluſtium olim dixit M. Tullius, *Carere debet omni vitio, qui in alterum paratus eſt dicere.* Sed ô tempora, ô mores! ſecus hodie inter mortales agi videmus, atque hominum modernorum vita longe ab illo Chriſti Domini facto diſcrepat: omnes namque aliorum mores & vitam inſpiciunt, ſuam vero penitus deſpiciunt, in aliorum vitia tam cernimus acutum, quam aut aquila, aut ſerpens Epidaurius, aliorum vitam oculis lynceis intuemur, ſed in propriis moribus modoque noſtro agendi talpis cæciores ſumus: Quapropter iure mihi videor mundum cum eo comparare poſſe, quem Apologus ait, aliorum peccata in anteriori manticæ parte geſtare conſueuiſſe, ſua vero in poſteriori & à tergo. Quo reſpexit doctus ille iuxta ac pius Gallus Bernardin. *Curioſum*, inquit, *genus hominum ad cognoſcendam vitam alienam, deſidioſum ad corrigendam ſuam.*

Phil.2.

Deut.31.

Nam quemadmodum ſeniores quidam ea quæ remota ſunt clare intuentur, in ijs vero quæ iuxta ſunt perſpiciendis plane cæcutiunt: ad eundem modum hodie plerique mortalium faciunt, qui aliorum næuos & crimina, quæ ab eorum notitia remota ſunt, intime inſpiciunt; ſuas vero imperfectiones, quæ ſibi adhærent, quaſque facile videre poſſent cernere nequeunt. Præclarum huius rei exemplum in S. Luca habemus. Superbus ille ac tumidus Phariſæus in templo orans omnes inde latrones, omnes publicanos, omneſque adeo peccatores, facile poterat conſpicere, qui per totam ciuitatem diſperſi erant: *DEVS gratias ago tibi quia non ſum ſicut cæteri homines raptores, iniuſti, adulteri, velut etiam hic publicanus*: ſuperbiam vero, quæ intra ſuum

Luc.18.

latebat pectus, ô ingentem cœcitatem! perspicere non poterat.

Exemplum à vulture petitum.

Tradunt qui de animalibus scripsere, vultures cæteraque ad prædam nata animalia, cadauerum etiam longe positorum fœtore allici, eodemque sese conferre solita, sana vero corpora odorari non posse. Hæc animalia plerique mortalium imitantur; aliorum namque imperfectiones eminus odorantes, statim eo sese conferunt, vt easdem coarguant; at virtutes sentire aut odorari nequeunt. Hinc Cynicus ille Diogenes dicere solebat, homini, vt ad vitæ perfectionem pertingat, vel fidelissimos amicos, vel grauissimos inimicos esse necessarios: sciebat namque inimicos in vita ac moribus æmulorum suorum inquirendis esse vigilantissimos, ac minutissima quæque obseruare solere. Eius ferme generis est, quod de Philippo Macedone refert Plutarchus, quem lætari solitum scribit, quod Athenienses sibi infensissimos pateretur, eorum enim sese inuectiuis ac reprehensionibus, inque vitam regiam obseruationibus, incitari & accendi, ad vitam serio emendandam aiebat. Dissimilis vero agendi ratio in Christo est, qui oculos prius in propriam vitam coniicit, suamq; innocentiam omnibus patefacit, quam Pharisæorum fucatam pietatem & ementitum honoris diuini zelum coarguat, vitiaq; eorum castiget. Ait enim: *Quis ex vobis arguet me de peccato?*

Apophthegma Diog.

Plut. de vtilitate ab inimicis capienda.

III. Ad alteram iam disceptationis quæstionem veniamus, *si veritatem dico vobis, quare non creditis mihi?* Duo sunt ô Iudæi, quæ dignum aliquem reddunt, cui fides ab omnib. adhibeatur, vitæ scilicet innocentia, & veritatis studium. Cur igitur mihi cũ sine peccato hactenus vixerim & mentiri nequeam, fidem non adhibetis? Cur Euangeliũ meum repudiatis? Achab ille Israel Rex cum bellũ Syriæ Regi indixisset, quadringenti Prophetæ Baalim felicẽ belli progressũm, & prosperum exitũ polliciti sunt; solus vero Michæas contraria omnino vaticinabatur; & vere quidem: hinc eum Achab eane peius & angue oderat, quod ad aures eius non prophetaret: *Odi eum, quia non prophetat mihi bonum, sed malum.* O ingentem regis cæcitatem! Sanctus ille vates inspiratus à Deo veritatem vaticinatur; calamitatem & excidium eidem prædicit, quod reipsa experietur, & eum tamen infensum experitur. Eandem horum Pharisæorum cæcitatem fuisse constat, qui Christo veritatem dicenti, tantum abest vt credere velint, vt mortali etiam eum odio prosequantur, vitæque illius insidias struãt. O Iudæi, *si veritatem dicit vobis, quare non creditis?*

1. Reg. 22.

Eheu Domine, quam multos hodie mortales reperire est qui nec tibi veritatem pandenti, nec Euangelio tuo volunt credere. Iubet namque sacra Philosophia carnis delitias expugnare, & mundi fallacias contemnere; & quis, obsecro, ei aures accommodat, quis manum operi admouet; Docet Euangelica veritas inimicos diligere, mundum fugere, pœnitentiam agere, Quadragesimæ ieiunium seruare, & quis illi obsequitur, aut obtemperat? Proh dolor, Christiani! si Euangelium veritatem aperit vobis, quare non creditis? Dicetis forsitan, omnia fidei mysteria indubitanter & firmiter credimus. Quibus replico: Qui fit, vt eadem credatis? respondebitis: Quia Iesus Christus qui errare aut mentiri non potest, aut à nemine falli, eadem credenda proposuit. Bene quidem: at idem ille, qui hæc credenda docuit, dixit etiam: *Nisi pœnitentiam egeritis, omnes simul peribitis.* Item: *Nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum cælorum.* Item alibi: *Qui non accipit crucem suam & sequitur me, non est me dignus:* si veritatem ergo dicit vobis, quare non creditis? In quo Pilatum imitantur, qui in Passione Domini, de qua iam loquimur, veritatem audire noluit, & cum Dominus eam iam dicere proposuisset, exiuit foras.

Luc. 13.

Matt. 18.

Matt. 16.

Conceptus præclarus.

Tradunt tantam aspidum esse versutiam, vt si quando se carmine aliquo sacro, aut fascino in laqueos trahendas vident, aures terræ applicent, ne incantantem exaudiant. Eadem omnino peccatorum versutia est, aures enim cordis intrinsecas, mundo, in quo sunt, applicantes obturant, ne Domini aut feruidi alicuius concionatoris vocem eos diuini eloquii fascino irretire, inque

Matth. 7.

inque cassés suos pertrahere conantis, exaudiant. Vnde bene Psalmographus: *Sicut aspidis surdæ & obturantis aures suas, quæ non exaudiet vocem incantantium, & venefici incantantis sapienter.* Huiusmodi aspides vos esse dixerim, ô Iudæi, aures namque vestras ad diuini incantatoris, venefici illius incantantis sapienter, animasq; pio quodam fascino irretientis, voces obturatis. Cur vero aures obfirmatis, cum veritatem aperiat vobis, cur eius voci & prædicationi resistitis?

At qui fit, peccatores, si nos verbi Dei Concionatores veritatem ex parte Dei denunciamus, nobis vt credere nolitis? Quanta eheu vestra surditas est; clamemus buccis plenis, inclamemus auribus vestris, inferorum supplicia, diuinorum iudiciorum seueritatem & rigorem denuntiemus, proponamus vobis ante oculos pœnarum cruciatuumque æternitatem; instar aspidis surdæ nihil inauditis, sed penitus obsurdescitis. Hic vero aures vestras arrigite, egregiam è sacro volumine figuram, qua vestra surditas exprimatur, depromam.

4. Reg. 4. Figura.

Cum Propheta Elisæus puerum Giezi vna cum baculo suo, ad Sunamitidis filium à mortuis excitandum misisset, & ille baculo mortuum tetigisset, agitasset, omnemque mouisset lapidem, & infecto negotio ad Prophetam reuerti coactus esset (*non enim erat vox, neq; sensus*) indignans & subiratus ait, *Non surrexit puer.* Eheu! Ecce ad eum modum nos concionatores, veluti legati à summo Deo, cum baculo doctrinæ ad peccatores in peccatis mortuos & sepultos excitandos missi, merito dicere possumus. Fecimus Domine, quod in nobis fuit, fecimus quod nobis faciendum præcepisti, toto hoc Quadragesimæ tempore, horum mortuorum oculis baculum tuum, id est, potentiam tuam, iudiciorum tuorum rigorem, suppliciorumque grauitatem, tartari horrorem, mortis incertitudinem proposuimus; clamauimus, minas intentauimus, quidquid potuimus præstitimus, & tamen *non surrexit puer*: mortuos excitare non potuimus, non enim est vox neque sensus. Nondum vel minimum de confessione verbum audiuimus, nullum contritionis indicium, nullum doloris signum, nullum vitæ, vitaliumque actionum experimentum percepimus. Satan quippe aures eorum obturat, & impedit, quo minus veritatem ex concionantis ore audire queant.

Ieroboam Rex cum regnum Israel inuasisset, permittere nolebat, vt populus in Ierusalem descenderet, sacrificia & libamina Deo oblaturus, aut verba legis auditurus; ne ita ad naturalem suum principem redirent, inque eius verba, quem dereliquerant, iurarent; dicebatque intra se, *si ascenderit populus iste, vt faciat sacrificia in domo Domini conuertetur cor populi huius ad Roboam regem Iuda, interficientque me, & conuertentur ad eum.* Cui malo vt occurreret, vitulos aureos conflare, eosque populo adorandos proponere decreuit, dicens: *Nolite ascendere in Hierusalem, ecce Dij tui Israel.* Eodem prorsus modo agit Satan: metuens enim, ne peccatores ad Deum, qui verus & legitimus princeps est, & à quo peccando impie desciuerant, conuertantur, & se, cui per peccata obsequuntur, deserant, omni ratione impedire conatur, ne Ierosolyma, id est, templa, adeant, in quibus verbum salutis ac legem Christi Domini, veritatemque Euangelicam audire possint: at detinet & occupat eos rebus ludicris, diuitiisque, quæ instar vitulorum aureorum sunt, ac multis negotiorum grauaminibus opprimit. Quamobrem peccatores templa adite, ascendite Ierosolymam, impia illa imperia ac truculentam Ieroboam tyrannidem relinquite: atque ad veritatem audiendam properate. Nam quemadmodum aquila pullos ad solis radios examinare, experirique consueuit, eosque vt legitimos educat, qui oculo irretorto radios micantes scintillantesque perferre queunt: ita quoque DEVS (qui in libris sacris sæpius cum aquila comparatur, vti *sicut aquila prouocans pullos suos ad volandum*) filios tuos ad verbi sui radios examinat, & eos qui assidue, attente, ac diligenter idipsum audiunt, veluti legitimos ac suos habet: alios vero vt nothos & spurios repudiat. *Nam, qui ex Deo est verba Dei audit: propter-*

3. Reg. 12. Allegoriæ.

Conceptus à natura petitus.

Deut. 32.

Ioan. 8.

ea vos non auditis, quia ex Deo non estis. Efficax profecto argumentum.

IV. Exaggeratur Pharisæorum malitia.

Verum quid ad hæc tandem dicitis Pharisæi? quid ad magnas hasce quæstiones, tamque serias interrogationes respondebitis? semperne veritatem oppugnabitis? ô rem inauditam! ô cæcitatem intolerabilem! ô maliriam plusquam diabolicam! calumnias nouas iaciunt, ac conuitiari incipiunt, nouasque Domino iniurias erogant, dicentes: *Nonne bene dicimus nos quia Samaritanus es & dæmonium habes.* Quam ineptum & incõgruum hoc responsum est, quam impertinẽs dubij propositi solutio? Ad primum, de innocentia nempe, dicunt eum Samaritanum, id est, hæreticum esse: ad secundum vero, quoad doctrinę sinceritatem, aiunt diabolo intrinsecus occupatum.

Anne tu Phœbe, qui vniuersum quotidie orbem perlustras, & quidquid in mundo peragitur, ex alto intueris, simile quid vnquam aut hoc nostro in orbe, aut apud antipodes in alto vidisti, vel similem peruersitatem notasti? Quid? vosne in Deum tam horrendas blasphemias eiaculari! itane vos phrenetici, ac mente capti aduersus medicum vestrum insurgitis? cæci, itane lumen veritatis contemnitis? Cuius rei egregiam similitudinem adferam, Quemadmodum enim, postquam à longo tempore pluuijs terra irrorata non fuit, & penitus ardore ac Simile. siccitate exaruit, omnis aqua & pluuia quæ deinde decidit, in ranas, rubetas, vermes, ac bruchos conuertitur: sic etiam anima, quę diuturno peccati calore arefacta emarcuit, quæ vere, inquam, terrena est, ac non nisi mundana cogitat, cum aqua verbi diuini irroratur, tantum abest, vt eodem irrigetur, commoueatur, ac percellatur, vt venenum potius & peruersitatis corruptionem generet. Ita hic videas Christum Dominum ad Pharisæos verba facientem, eosque salutari doctrinæ suæ rore irrigantem, at viua ille prædicationis eius aqua in bufones, serpentes, ac viperas, in iniurias, inquam, & blasphemias execrabiles, commutatur. *Nonne bene dicimus nos, quia Samaritanus es.*

1. *Reg.* 10. Cum Dauid Rex ad Hanon Regem legatos mitteret, qui eum in Ammon patris morte consolarentur; barbarus ille eos exploratores esse ratus, dimidia barbæ parte detonsa, decurtatisque ad medium femorum vestib⁹, magna sane contumelia affectos, ignominioseque habitos, ad propria remisit. O barbarum & ab omni humanitate alienum principem! ô infamiam & probrum intolerandum! at iniurias, quas hodie Christo Domino irrogari videmus, longe etiam grauiores esse censeo. Misit quidem Pater æternus vnicum filium veluti legatum, in hunc mundum, vt synagogæ Iudaicæ super generis humani exitio & interitu solamen aliquod afferret, & ecce eadem illa synagoga, exploratoris loco eum hodie habens, ac falsum prophetam esse censens, iniuria ac contumelja afficit, blasphemiasq; & conuitia in eum intolerabilia euomit: Samaritanum ac dæmoniacum vocitando. O probrum ac dedecus mille dignum cruciatibus! *Nonne bene dicimus nos, quia Samaritanus es.*

Tradidit Sacra Scriptura, tantum fra- *Gen.* 37. trum aduersus Ioseph um odium fuisse, ac paulatim eo inimicitias progressas esse, *vt non possent ei pacifice loqui*, & nonnisi contumelioris eum verbis affarentur, modo eum somniatorem, modo malefactorum delatorem appellando: adeo vt tãdem exteris eum gentib. in seruum vendiderint. Eandem hodie malitiam Phatisæi commonstrant; tantanamq; inuidia & odio aduersus humilem illum Ioseph, Christum nimirum, qui frater eorum secundum carnem est, exardescunt, vt non nisi iniuriis eum afficiant, calumnioisique & probrosis eum nominibus compellent. Vos porro Catholici, Pharisæos hos nolite imitati, nolite veritati resistere, nolite in Deum conuitia euomere, aut blasphemias eiaculari; at sanctum eius verbum audite, credite, honore afficite; & quod iusserit aut faciendum præceperit, exequi properate. *si veritatem dico, credite mihi.*

Et tu ô Domine Deus, vere agne absque macula, qui sine peccati næuo es, & intus, & foris, quia via, veritas es & vita; hanc, obsecro, nobis gratiam concede, vt sanctum verbum tuum semper audire, animæque nostræ eiusdem dulcedine inescatæ, cum sponsa in canticis exclamare possint:

Sonet

Sonet vox tua in auribus meis: & cum Propheta Samuele: *Loquere Domine, quia audit seruus tuus*: cumque Psalm. *Quam dulcia fauci bus meis eloquia tua, super mel ori meo.* O Deus auctor veritatis, & ipsa met veritas, & ipsa bonitas: Deus inquam, quem de nullo quis peccato potis est arguere; tu vere ille Samaritanus es, infœlicis Adami filius, verus ille Samaritanus, de quo S. Lucas, qui hominem illum, per quem genus humanum designatur, ex Ierusalem in Iericho, ex statu scilicet gratiæ, & innocentiæ, in peccatum descendentem, & in latrones, id est, diabolos incidentem (qui omnibus eum spiritualibus diuitijs despoliauerant, & vulnera insuper grauissima inflixerant, omnes scilicet animæ facultates læserant) sanasti, ac pristinæ integritati restituisti. Nostris igitur ô diuine Samaritane medere languoribus: nostras cura animas, easque vnguento & oleo misericordiæ inungito; vt veritatem tuam semper amplecti, ac peccatum vitare, & voluntati tuæ quã promptissime obsequi valeant, quo dignæ reddantur, vt postquã tibi fidele in mundi huius mari obsequium præstiterint, in alterius malacia te laudent & glorificent. Amen.

FERIA III. POST DOMIN. PASSIONIS.

Partitio.

I. De fuga gloriæ.
II. De vano fratrum Domini postulato.
III. De inani gloria mundi & humilitate Christi.

Erat autem in proximo dies festus Iudæorum; Scenopegia: Dixerunt ergo fratres eius ad eum: Transi hinc, & vade in Iudæam, Ioann. 7.

FIGVRA.

MAGNVS ille Propheta Elias, inanem gloriam mundanumque honorem pertæsus, aulam Iezabelis relinquens, in desertum secessit, nullum in patria miraculum volens edere, ob quod à suis magni fieret, ac diuinos honores consequeretur: sed in Sarepta Sidoniorum, ciuitatem satis remotam, & obscuram sese contulit, vbi præclarissima miracula edidit. Cum diligentius hoc Prophetæ factũ intueor, similẽ mihi historiam in Euangelio hodierno legere videor. Occurrit mihi namque hic, non dico Elias, sed CHRISTVS Dominus, qui in humilitate educatus, & omnem mundi gloriam exosus, ciuitatem Ierosolymitanam relinquit, vt in Galilæam secedat; quique veritus, ne ab hominibus videatur, ad solemnitatem Paschalem, à suis licet inuitaretur, venire detrectat, nedum aliquod miraculum edere, eadem apud exteros facturus: & quo plus eum discipuli hodie ad vanam gloriam incendunt, dicentes, *Manifesta te mundo*; quo plus ipse gloriam contemnens respondet: *tempus meum nondum aduenit.* Erit hæc materia omnibus vobis, spero, perutilis, & vnde non parum vtilitatis haurire possitis. Imploremus igitur Spiritus Sancti auxilium, vt eam pro dignitate deducamus: & simul patrocinium Deiparæ Virginis interponamus.

AVE MARIA.

Inter cætera Antisthenis Philosophi eloquia & Apophthegmata hoc non postremum mihi occupare locum videtur: cum magnis eum ciues, & quidem improbi, laudibus exornarent, subtristior & consternatus quodammodo respondit: *Dij immortales quid mali feci.* Idem pene de Phocione, quo præstantiorem Athenienſis non vidit respubl. refert Plutarchus: hic cum quadam die frequenti Senatu peroraret, omniumque animos in sui admirationem accenderet, & omnes merita eius in rempubl. gloriamque bello partam deprædicarent; ad vicinos & astantes vultu subirato conuersus, dicere incepit: *Me miserum! vereor ne quod mihi stultum verbum excidерit.* Dignæ profecto tantis viris sententiæ, licet Ethnico ore prolatæ, quas Christiani semper memoriæ inscriptas gerant, quibus ad inanis

Apophth. Antisthe. *Laert. li. 6.*

Plutarch. in Phocion.

Dictum Phocionis.

gloriæ fugam exstimulentur, nihilque adeo abhorreant, quam ob virtutes beneque facta inanem gloriolæ auram arrogantiæque typhum aucupari. Docuit id olim apertissimis verbis Apostolus, quibus omnes omnino homines ad humiliter de seipsis sentiendum inuitat: *Quid habes quod non accepisti? si autem accepisti quid gloriaris.* 1.Cor. 4. Quibus aperte demonstrauit, non esse nobis aliquas de bonis operibus laudes quærendas; sed ad Altissimi gloriam, vt omnes reipsa sancti viri semper fecere, omnia referenda.

Act. 14. Cum olim Lystrenses Paulum, & Barnabam Apostolos, postquam claudum ambulare fecissent, hunc quidem Mercurij, illum vero Iouis nomine appellassent; his eos, Apostoli, vanæ gloriæ hostes, discissis vestibus in turbas irati exilientes, verbis compresserunt: *Viri quid hæc facitis & nos mortales sumus, similes vobis homines, &c.* In Deum, non vero in nos, laudes hasce congerite, ab ipso enim hæc miracula, non à nobis, proficiscuntur. Idipsum propemodum præstitit & olim inter Babylonios Daniel: cum enim à Rege ad exponenda somnia euocatus, totiusque regni sapientissimus esset habitus, ac propter felicem somniorum interpretationem magnis ab eodem laudibus afficeretur; vt Propheta inanem hanc laudem à se remoueret, atque omnia in Deum, verum rei auctorem regereret, ait: Ne me interpretem somnij putes ô Rex, aut cogitationum tuarum expositorem; verus earum interpres ipse Deus est, qui reuelat profunda & mysteria, omnis proinde ei gloria asseribenda. Dan. 8.

Surius to. 6. tit. S. Martin Tradunt Historiæ, decus ac lumen Galliæ nostræ Martinum Turonensem, semper reliquias aliquas Sanctorum de collo gestasse, vt, si quando miraculum quod ederet, eorum virtuti, non proprijs id meritis asseriberet.

4. Reg. 4. Figura. Elizæus Prophetes viduæ filium ad vitam reuocaturus, vt omnem, quæ ex eo miraculo in se redundare posset, laudem excluderet, famamque si qua inde oriretur, subterfugeret, solus cubiculum ingressus est, clausoque ostio ceteros omnes exclusit, neminem passus adesse, qui tanti tamque eximij miraculi testis foret. Insignis profecto figura quæ nos docet, si quando bonum aliquod aut pium opus peragendum est, omnem vanę gloriæ aditum esse pręcludendum, omnemq; ostentationem declinandā. Quātum igitur detrimenti affers, ô exitialis inanis gloriæ pestis!

Venusta illa Bethsabee, quod se lauisset, vnde à Rege conspici poterat; nudamque se illi ostendisset, adulterij, necisque Vriæ conjugis, atque omnium pene quæ regi deinde acciderunt malorum occasio extitit. Docemur hac historia, Auditores, eos omnes, qui detecta operum suorum pulchritudine, eaque omnium oculis exposita, inanem gloriæ rumusculum aucupantur, ruinæ & exitij, peccatorumque (quæ veluti spiritualia adulteria sunt, ac scelerata Christi animarum sponsi cædes, quem illi iterum peccatis flagitiisque crucifigunt) causas existere. 2. Reg. xi. Allegoria.

Dina Iacobi filia cum alienigenas visura mulieres patriis finibus esset egressa, Sichem Hemor Henæi Principis filius, pulchritudine eius captus, eam rapuit, & constuprauit. Aliud hoc est mysterium, quod significat, bona opera nostra, cum cordis nostri domo & regione egrediuntur, vt ab omnibus conspiciantur, & auram quandam popularis rumoris hauriant, sæpissime à dæmonibus, qui veri quodammodo Sichemitæ sunt, auferri & violenter rapi. Gen. 34.

Et sane, vos ô vanæ gloriæ amatores, mundanæ famæ aucupes, similes miluis esse dixero: nam sicut illi, licet sublimius euolent: semper tamen terram ad prædam quærendam respiciunt: ita & vos; nam per bona vestra opera ad cœlum vsque euolare videmini, mundum tamen semper respicitis, in eumque defixos oculos habetis, ad prædam aliquam inanis gloriæ auferendam. Sed omnem potius, si qua inde resultare potest, laudem, Deo asscribite; *Soli namque Deo honor & gloria.* 1.Tim. 1. Simile.

Cum adolescens Ioseph ab impudica illa Putipharis vxore ad stuprum solli- Gen. 39.

citatus

citatus esset, numquam nefariæ voluntati eius voluit morem gerere, sed his eius lasciuiam verbis conatus est retundere. *Ecce Dominus meus omnibus mihi traditis, ignorat, quid habeat in domo sua: nec quicquam est, quod non in mea sit potestate, vel non tradiderit mihi, præter te quæ vxor eius es: quomodo ergo possum hoc malum facere, & peccare in Dominum meum?* O verba sensu mystico plenissima! Denotat nobis hæc mulier gloriam, quæ vera Dei sponsa & vxor est, & ei quidem propria, quã nos exemplo Ioseph, ambire nequaquam par est, licet ab ea sollicitemur & tentemur: Deus enim zelosus est, qui omnes quidem gratias & dona in manu nostra statuit, at hanc solam sibi reseruare eiusque solus frui vult amplexibus. *Soli* namque *Deo honor & gloria.*

Quamobrem, ô cæci mortales, nolite amplius gloriæ huius siti teneri, nolite filiam illam cœlo natam ambire, aut opera vestra vanæ laudis vento omnia dissipanti exponere, aut merita in altum, ad captandam leuem
Cõparatio. auram, subleuare: nihil enim sunt omnia vestra opera. nam quemadmodum pauo, cum pennarum suarum agmen explicat, easdemque attentius contemplatur, superbit; at visa pedum deformitate, easdem contrahit & dimittit, humilius de seipso sentiens; ita quoque vos ô mortales, cum alas meritorum vestrorum explicare latius vultis, superbia quadam interius in animo efferri incipitis; at si vel semel vilitatis vestræ pedes & imperfectiones vestras inspiceretis, mirum quanto cyus præ humilitate & pudore alas dimitteretis.

Dignum profecto relatu est, quod de mulo quodam Lydio refert magnus ille historicus Plutarchus; hic mulus, viso musculorum robore, membrorum compactione, naturæ pulchritudine, totiusque corporis elegantia, superbire incepit, seseque omnium animalium esse regem arbitrari; hinc ille efferascere, discurrere circum quaque, subsultare, sternere sessores, ac lasciuire insolentius, at cum patre se asino progenitum consideraret, pudore suffusus mitius agere, ac mansuetudinem induere cœpit.

Itaque mortales, *nolite fieri sicut equus & mulus, quibus non est intellectus*: nam cum oculos in fortunæ vestræ prosperitatem conijcitis, diuitiarumq; vestrarum ampsitudinem intuemini, deniq; gratias & dona, quæ cœlum vobis mutuo dedit, perpenditis; mirum quantum moueatis lacertos, pedes efferatis altius, & interius cor vestrum intumescat: at si vobiscum perpendere incipitis, patrem vestrum extitisse Adamum quendam, & è limo terræ vos esse progenitos, eque cinere & puluere originem sumpsisse, minuet procul dubio consideratio illa præsumptionem vestram, ac superbientem & insolescentem animum deprimet, vosque ad cœlestem gloriam perducet.

Audite vero Euangelistam loquentem: *Cum feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, dicite, Serui inutiles sumus: quod debuimus facere, fecimus*: relinquite inanem hanc ostentationem, ac futile inanis famæ aucupium, imitamini potius præclarum, quod hodiernæ diei Euangelium profert exemplum; cum enim Dominus à parentibus inuitaretur, vt in Iudæam ad festiuitatem scenopegiæ celebrandam, miracula ibidem patraturus, transiret, vnde magnam Iudæi de eo opinionem conciperent, & ab omnibus instar Prophetæ haberetur; ire noluit, incognitus potius in Galilæa manere desiderans. Rei nobis & historiæ seriem narrat Euangelista: *Erat autem in proximo dies festus Iudæorum scœnopegia: dixerunt ergo fratres eius ad eum, Transi in Iudæam, & manifesta te mundo.* Hac itaque concione de solennitate hac Iudæorum, ac deinde de inani mundi gloria agemus: inq; duobus hisce membris omnis nostra oratio versabitur. Luc. 17.

II. Inprimis igitur scribit Euangelista, appropinquante jam festo Tabernaculorum, Dominum Redemptorem, cum in Galilæa esset, à fratribus sollicitatum, vt mundo se manifestaret populoque occasionem præberet, vt de se loqueretur; ac proinde ad hanc solennitatem accederet, qua durante miraculum aliquod ederet, propter quod ab omnibus magni fieret & celebraretur.

Hic

Virgo Deipara nullas præter Dominum Iesum proles habuit.

Hic rursum sisto, nec porro procedere est animus, cum de Domini fratribus mentio incidit. Scio enim Virginem Mariam nullam aliam præter vnigenitum suum Christum Dominum prolem habuisse, & hunc ipsum nullos omnino fratres. Fuit ille namque Sol & Phœnix, qui parem aut secundum non habet. Et sane quemadmodum sepulchrum, in quo Dominus mortuus collocatus est, nouum fuit, & in petra excisum ac nullum vnquam, præter pretiosum Domini corpus, in se complexum fuerat, *Et posuit illud in monumento suo nouo quod exciderat in petra.* Ita quoque sacratissimus illi Deiparæ vterus, virgo fuit, ac plane nouus, in quo nullus præter Dei filium, ante vel postea vnquam requieuit.

Matth. 27.

Deipara leænę comparatur, quę non vltra catulum parit.

Cum leæna, vti apologus quidam non illepidus prodidit, in plurimorum animalium conuentu, à ceteris infæcunditatis argueretur, quod vltra vnum catulum non produceret, ceteris animalibus adeo vt plurimum fœcundis, vt plures vno partu fœtus singulis vicibus ederent; Fateor, ad hæc respondit illa, vnum me tantum catulum proferre, sed memineritis oportet, leonem esse, & omnium vestrum, quotquot adestis, Regem & Principem. Idipsum de te jure meritoque dicere licet ô Virgo: fuisti scilicet leæna, omnium Creaturarum regina & caput, vt illa animalium: nullos sacro tuo vtero gestasti filios, præter vnicum illum Iesum Christum; at leonem, omnium mortalium nobilissimum, leonem inquam de tribu Iuda.

Quænam hæreses & errores ex his Euangelistæ verbis ortum ceperint.

Quid igitur, Euangelista per fratres hosce designas? Præis scilicet Heluidio in hæresi sua stabilienda, qua ille nequiter asserebat, Virginem plures proles enixam esse. Dasitem prioribus scriptoribus occasionem, multarum falsarum & futilium opinionum concipiendarum, ac simul dicendi proles illas à Iosepho Christi nutritio descendere, è priore scilicet eiusdem coniugio: qui cum Christi pater putaretur, inde fiebat, vt eius quoque filij, Christi Domini fratres dicerentur.

Per fratres Domini cognati eius intelligendi sunt.

At est hoc quam falsissimum. Sed per fratres illos cognati Domini designantur, vti sunt filij Zebedæi, è Maria Salome germana Deiparæ sorore progeniti, ac proinde cognati germani Domini nostri Iesu Christi, Vnde facile colligi videtur, fuisse hos ipsos & non alios, qui eum hodierna die incitarunt, vt se mundo manifestaret, ac popularem auram captaret: cum illi ipsi ambitione & honorum studio incitati, maternis olim patrocinijs & precibus supremos in Domini regno honores ambiuerint, vt hic scilicet ad dexteram, alter vero ad sinistram possent considere.

Hi ipsi igitur cognati, non spectantes aut cogitantes aliud, quam ea quæ mundi sunt; cum magnam illam & celebrem festiuitatem, ad quam magna vndique Iudæorum multitudo confluebat, in proximo esse cernerent; importune ab ipso Saluatore contenderunt, vt in Iudæam reuerteretur, ac tantæ festiuitati, ad quam tot homines concurrerent, interesset, quo se ostentaret, & edito aliquo miraculo ab omnibus, vti magnus aliquis vir cælo delapsus, aut instar prophetæ, haberetur. Erat festum hoc Tabernaculorum, magni apud Iudæos nominis ac celebritatis, die quinto decimo Septembris peragi solitum, vti aperte in lege Mosaica Dominus præceperat. Constituebant in hac Tabernaculorum festiuitate, extra domos quisque suas, tuguria, ac velut tentoria de frondibus & arborum ramis, sub quibus, septem diebus in memoriam, quod olim in deserto tanto tempore habitassent, commorabantur. Huc accedebat, quod his ipsis diebus, vnusquisque secum cogitabat, aliud se nihil hoc in mũdo esse, quam peregrinum & viatorem, vti & maiores olim in deserto longa fuerant annorum serie peregrinati. Felix igitur solennitas, ac ter beata huiusce festi institutio, qua ad tam piam ac salutarem considerationem homines excitantur.

Deut. 16.

Hoc ipsum est, quod semper ante oculos habere nos oportet, ac perpetuo memoriæ gerere insculptum: nos videlicet in hoc mundo non esse aliud, quam viatores, & aliud nihil hic habere, quam tuguria & mapalia è frondibus & ramis constructa, quibus interea dum hic agendum est, non secus ac diuersorijs vti debeamus: nam vt Paulus Aposto-

Apostolus ait: *non habemus hic ciuitatem permanentem, sed futuram inquirimus*, quasi diceret: Non est, mortales, diutius in hoc inferiori mundo permanendum, nolite hic fixum firmumque fortunarum vestrarum domicilium figere, necesse namque vos est crastina hinc die discedere & abire, neque enim hic locus quietis, sed potius regio aliena & peregrina, per quam non nisi transeundum est, vt ita tandem in alteram, propriam nimirum peruenire possimus.

Didicisti id Paule à vate illo Psalmista, qui multo ante tempore mundum hunc nõ nisi peregrinationis locum esse credidit, dicens: *Aduena ego sum & peregrinus sicut omnes Patres mei*: dicere vult: Hæc sceptra ô munde, hæc diademata, hæ coronæ, honores, pompæ, splendores hi regij, nunquam ita animum permouebunt, aut afficient, quin semper mihi ante oculos versetur, te aliud non esse, quam viantium ac peregrinantium locum, tristis terram exilij, domum conductitiam, crudele ac nefarium diuersorium, è quo, licet etiam parum de rebus necessarijs illic nobis prouisum sit, ac plurimæ molestiæ subeundæ, breui tamen emigrandum est ac symbolum, etiam cum irrecuperabili amissione vitæ persoluendum, & omnia quæ facere decreueramus, in momẽto relinquenda. Quamobrem non aliam de te ô scelerate munde, opinionem concipiam, nec aliud me esse credam, aliud licet videar, quam miserum in terra peregrinum, quales etiam omnes maiores mei præteritis sæculis fuere.

Psalm. 38.

Quid, Christiani, Ethnici ipsi & gentes immanitate barbaræ, & ab omni humanitate remotissimæ, hanc olim animo cogitationem etiam insculpserunt, & nunquam non breuitatis vitæ meminerunt. Hinc nescio quem Philosophum, cum Agrigentinos superbas & patentes ædes videret exstruere, ac quotidie magnifice comessari, dementia eorum exposa dixisse legimus: *Agrigentini comedunt quasi semper morituri, & ædificant quasi nunquam morituri*. Diogenes quoque Cynicus cum vitæ breuitatem perspectam haberet, animoque infixum gereret, mundum præter peregrinorum receptaculum aliud non esse, adeo eum exosus fuit, vt numquam vrbes incolere, domus extruere, aut opes congerere voluerit, sed vnico contentus dolio, quod quocunque accedendum erat, eodem volubat; vixerit: Hinc cum orbis ille terror Alexander omnẽ vitæ eius rationem perspectam haberet, attentiusq; esset contemplatus, adeo hoc viuendi genere fuit recreatus, vt diceret, se nisi Alexander foret, alium esse nolle quam Diogenem. Verus profecto mundi osor, ac generosus mundanarum rerum contemptor.

Apophth. Veteris Philosophi.

Diogenis ite. Cynici.

Quam euidenter igitur, & aperte nos Ethnici docent, quin & ipsi barbari, nos in mundo hoc nõ nisi peregrinos & viatores esse, stabilem sedem non habentes; ac merum stultitiæ dementiæque genus esse, in eodem velle commorari, ac rerum suarũm sedem figere. An non ille omnium iudicio sensibus ac mente destitutus dicendus foret, qui extorris, ac procul à patria constitutus, & inter alienos versans, vile, quod in diem subiret, tugurium, depingere, parietes eius variis coloribus exornare, tabulata auro obtegere, caminos variegare, cubicula peristromatis conuestire, horrea quoque eius refercire, ac frumento constipare, denique de rebus ad tugurium hoc spectantibus accuratiõ vellet inquirere, cum crastina die mane id relinquendum esset! Heu, quanto maior eorum demẽtia & insania est, qui cum in regione & cœlo peregrino viam cõparatus. carpant, procul à patria, cœlesti nimirum, constituti, ingens hoc mundi diuersorium subeuntes, ad quod tam multi omnis generis homines quotidie diuertunt, atque ex eo reuertunt; rebus tamen parandis, domibus, & palatijs exstruendis, diuitijs coaceruandis negotijsq; gerũdis incumbunt; cum crastina ac sæpenumero etiam eadem ipsa die hinc emigrandum sit, & abitio maturanda. Hinc bene olim, vt aliquando dixisse memini, de vrbe Athenensi, dicere solebat Isocrates, pulchram illam quidem esse, & ad ambulandum amœnam, ad habitandum vero perdifficilem ac periculis expositam. Mea quidem sentẽtia idipsum, qui de mundo di-

Mundus diuersorio

Isocratis dictum de vrbe Athenensi.

do dixerit, à vero profecto non aberrabit, magnam scil. & vastam hunc vrbem esse, & ambulationi peraccommodam, at cauendumne quis in eo sedes figat, & sedem stabilem meditetur.

Patricida ille Cain primus vrbes exædificare incepit, quasi perpetuam hoc in mundo sedem habiturus: *Et ædificauit ciuitatem, vocauitque nomen eius ex nomine filij sui Henoch*: sed tandem malo vitam finem terminauit. Superbus ille ac glorioſus Nemroth, cum turrim Babel exstruere vna cum suis cœpisset, vt si quando diluuium iterum ingrueret, in eam sese mortales velut in commune asylum reciperent, atque ita perpetui huius mundi incolæ forent, confusione linguarum cœptis destitit, & ignominiam contraxit. Historiæ sunt, Christiani, & exempla quibus erudimur, non esse in hoc inferiori mundo sedem perpetuam deligẽdam, perpetuumque domicilium collocandum, non esse exstruendas moles & turres, verum cum Iudæis sub tuguriis, tabernaculisque frondosis hodierna die commorandum.

Gen. 4.

Gen 11.

Quid fuisse causæ putatis, Auditores, vt Adam statim à peccato, frondibus nuditatem suam cooperuerit, ac semper sine domo & tecto sub Ioue frigido, hoc in mundo vixerit? Denotabant scilicet hæc folia iam tum vitam nostram, peregrini esse transitum; simulque edocebant, non esse nobis hic domicilia diuturnantia deligenda, sed tuguria leuia & viles domos seligendas. Quid si, ô Hebræi, vos his in Tabernaculis habitasse dixero, vt vobis filiisque vestris, simul & nobis in memoriam reuocaretis, protoplastum Adamum, primum hominem, ac primum simul peccatorem, non nisi foliis & virgultis nuditatem suam velasse. Quidquid demum sit, ostendit vtrumque eandem nostram fortunam esse, quæ fuit Iacobi, in Mesopotamia, in domo Laban, qui mundum auarum & idolis seruientem significat, seruientis; in quo oues & greges, voluptates scilicet & delitias, seruamus, simulque filias eiusdem nobis in coniuges adaptamus, diuitias scilicet atque opes. Sed, Iacob. exemplo, crudelem tandem Laban relinquere, inque patriam postliminio reuerti nos oportet. Sumus enim hoc in mundo non secus atque filij quidam prodigi, qui paradiso cœlesti, domo scilicet paterna, exacti, in regionem hanc longinquam (in qua fame emorimur, cum porcis id est peccatoribus; & meretricibus, id est, voluptatibus, habitantes) reiecti & profecti sumus; sed redeundum est tandem aliquando, adque domum voluptatis denuo reuertendum.

Allegoriæ. Gen. 31.

Eadem in mundo nobis sors est, quæ fuit Israelitarum in Ægypto commorantium, regione inquam aliena, terra crudeli & inhumana, plena miseriis, & calamitatibus affluente; in quo variis laboribus & difficultatibus affligimur, tot molestiis opprimimur; sed tandem aliquando in terram promissionis nos redituros speramus, atque huc omnis nostra cogitatio & animus anhelat. Quamobrem stultum est, diutius in hoc inferiori mundo velle commorari; neq; enim hic immorandum est.

Pium illum regem Dauid adeo miseriarum mundi huius, quæ vallis lachrymarum est, tædebat, vt interdum pennas sibi dari auium exoptaret, quibus in sublime elatus, & procul à terra miseriæ elongatus, ad beatorum illam regionem, vbi æterna requies, & felicitas consummata est, euolaret: *Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, & volabo & requiescam.*

Egregium profecto conceptum è Numerorum libro haurire est Moses cum sexcentà armatorum millia ex Ægypto deduceret, legatione ad Seon regem Amorrhæorum missa, transitum exercitui per fines eiusdem postulauit, pollicitus fore, sine vllo vt maleficio regionem per transirent: *Liceat nobis transire per terram tuam, non transibimus per agros, nec vineas, nec bibemus aquas ex puteis, via regia gradiemur, nec sistemus donec transierimus fines tuos.* Eadem omnino legatio est, quam sanctæ piæque animæ ad mundum, Principem illum Amorrhæorum semper iam inde ab initio misere, per mundum eiusque spacia nonnisi transitum postulantes: Tua nobis liceat venia, ô munde, agros tuos transire; transitum solum à te postulamus, vineas tuas non vastabimus, nec agros, nos gustabimus ex aquis voluptatum tua-

Num. 21.

tuarum? at via regia ambulabimus, vt viatores & peregrini, non prius quiescentes quam terminos tuos transtuerimus. An non hæc sufficiant, ad mundi contemptum animis nostris ingerendum, eiusque voluptates & delitias vili pendendas? Addam & alia.

Iam II. Quadraginta annis in deserto Hebræi habitarunt, nullas sibi vestes adaptantes, aut vllas domos ædificantes, nullarũ rerum curam assumentes; sciebant nimirum, solitudinem habitacula firma nequaquam esse, sed ea illa propediem sibi emigrandum. Quin etiam Ioseph Patriarcha, ipsis nonaginta quatuor, quibus Ægypti moderatus est habenas, annis, (sexdecim enim annorum erat cum à fratribus diuenderetur, atq; anno centesimo decimo mortuus est, nullas legitur possessiones, licet fortuna lætior arrideret, coemisse, aut vllas filiis in Ægypto facultates reliquisse. Præsagiebat enim magnus ille vir, fore aliquando tempus, cum populo Israel Ægypto emigrandum foret: tum vero edocere volebat, non esse in Ægypto mundi huius stabiles rerum sedes figendas, è quo tandem aliquando etiam inuitis abeundum est, & in quo vix triginta, aut quadraginta, ad summum octoginta annis habitare dabitur, extra quem in perpetuas æternitates viuemus. Hæc sunt quæ nobis per Festum Tabernaculorum designantur: quod vt missum faciamus iam tempus est, & ita ad reliquam Euangelij nostri partem properemus, vt vanam gloriam detegamus, eamq; fugiendam doceamus.

Cum itaq; Festum hoc appropinquaret, efflagitarunt ab eo fratres & cognati, vt ad solemnitatem hanc accederet, miraculoque aliquo edito omnes in admirationem sui mortales excitaret, Euangelij contextus hic est: *Dixerunt ergo fratres eius ad eum, Transi hinc & vade in Iudæam; vt & discipuli tui videant opera quæ tu facis: manifesta te mundo.* Ecce insolentem Apostolorum ambitionem atq; vanam gloriæ tentationem: videte hic ad viuum expressum, quod mundus, caro, diabolus nobis quotidie inclamant & suggerunt, dicentes, Auferas te hinc, ô homo, simplicitatem hanc morum exue, paupertatem defere, negotiis & curis sæcularibus te implica, aulam consectare, diuitiis coaceruandis inuigila, ac manifesta te mundo. Fuit hæc eadem suggestio matris filiorum Zebedæi, quando suasu eius vterque ad honores & dignitates aspirauit, áque Christo Domino ambo petierunt, eos vt manifestaret.

Mirum profecto est ac consideratione dignum, vt parentes filiorum exitij, vt plurimum, causa existant: vnde non immerito Dominus dixisse mihi videtur: *Inimici hominis domestici eius.* Video namq; Cain mortis fraternæ causam existere: video ab Ismaele Isaac deprauari & corrumpi, adque idolorum cultum seusim perduci: video Esau barbarum & horridum aduersus Iacob arma capere, & perpetuis cum eo odiis decertare! video denique Ioseph um à fratribus diuendi, & Dominum Iesum Christum à cognatis & fratribus ad vanæ gloriæ cupiditatem ambitionemq; exstimulari, dicentibus: *Manifesta te mundo.*

Parentes sunt vt plurimum filiis exitii causa. *Matth.7.* *Genes.4.* *Gen.37.*

O cæci! ô stolidi ac consilij egentes! quem alloqui vos putatis, cum Redemptori meo de vana gloria verba facitis, cum honores & ostentationem ei proponitis? an nescitis, ipsum diabolum de victoria desperantem confusione plenum & ignominia, depositis armis victum recessisse, cum omnia illi mundi regna offerret, vt vel leui vanæ gloriæ flabro se afflari sineret? An nescitis eum hæc omnia reputasse vt stercora, honores calcasse, aliudq; nihil spirasse quam humilitatem, nihil adeo fuisse exosum quam superbiam & iactantiam? vnde de eo scriptum est, *Humilia respicit, & alia à longe cognoscit.* *Matth.4.*

Allegoria. *Exod.2.*

Et sane Moses maluit inops & miser cum populo Dei viuere, quam aulam Pharaonis Regis incolere, ac filius Reginæ, quæ eum adoptauerat, appellari. Christus quoq; Dominus noster maluit contemptus & in ignominia viuere & cum opprobrio, & humilitate, atque ærumnis saturatus pro nobis in cruce mori, quam filij Dei nomine insigniri, atque ab Angelis cœlesti in habitaculo veluti Deus coli & adorari. Ipse namque est humilis ille Mardochæus, qui prius gloriæ *Esth.5.*

vestem, ac purpuram regiam noluit induere, quam Satan Aman noster sit condemnatus ac suspensus, & omnis Iudæorum populus, natura inquam humana, mortis sententia reuocata, exitio & periculo ereptus. Ipse est quoque paruus ille Dauid, qui prius armis sese regijs noluit circumdare, quam Goliadas fuisset iugulatus. 2. *Reg.* 11.

III. Dominus Iesus vanæ gloriæ semper inimicꝰ exstitit.

Nolite igitur dicere amplius, *Manifesta te mundo*. Ipse quippe est, qui se è manibus Iudæorum subduxit, cum regem eum constituere vellent. Scitis etiam omnes hunc ipsum esse, qui cæco lumen oculorum restituisset, quo laudem vulgi subterfugeret, cæco præcepit vt nemini diceret; audiuistis etiam omnes & adfuistis cum diceret, *Ego gloriam meam non quæro*: quo dicto verum se ostentationis hostem demonstrabat. Recordemini, quæso, quid in passione Domini acciderit: obseruationem namq; dignum est. Cum iniquus iudex Pilatus hanc cruci inscriptionem adderet, *Iesus Nazarenus Rex Iudæorum*, statim Dominus caput inclinauit, quasi oblatos sibi honores repudiaret, & regios titulos contemneret; ostendere scilicet volens, se morientem, vti & viuentem honores subterfugere, & eadem ratione tam in morte quam in vita, velle procedere. *Ioan.* 8.

Insignis conceptus.

Quamobrē ô vos omnes, qui inanes mundi delitias voluptatesq; consectamini, fugite obsecro, Iesum Redemptorem æmulando, gloriam popularem, & inanis laudis ostentationem, ne sapiant amplius opera vestra inanitatem & fucum; at redeat vobis in memoriam, quomodo Deus olim, cum gloriam suam demonstrare vellet, populum ad montem accedere prohibuerit, nullus vt eiusdem gloriæ, præter vnicum Mosen, testis esset: *Cauete ne ascendatis in montem, nec tangatis fines illius: omnis, amq; quis tetigerit montem, morte morietur.* Exod. 19.

Insignis conceptus.

Egregium profecto mysterium! quo edocemur, meritorum gloriam non in oculis hominum collocandam, sed hoc vnum spectandum, vt Deum inspectorem habeant; & contemplatorem. Vnde dicitur: *Pater vester qui videt in abscondito, reddet vobis.* Quin etiam Dominus noster Iesus, an die transfigurationis suæ, gloriam suam non nisi tribus Apostolis manifestauit, quibus & singulari deinde ratione interdixit, ne cui, nisi a resurrectione, visionem illam manifestarent: at passionem suam & mortem illam ignominiosissimam, toti mundo manifestam voluit. Iterum hinc discere possumus, omnia merita operaque cum virtute transacta, esse occultanda, sed imperfectiones, vitiaque & quicquid eo demum spectat, omnibus omnino mortalibus esse patefacienda, & deteganda.

Quid causæ fuisse putatis, ô contemplatiui, vt Dominus in stabulo nasci, & in præsepio super vile fœnum voluerit reclinari? vt scilicet gloriæ sese contemptorem & hostem demonstraret: sciebat namque Magos ex oriente venturos muneraq; adorantes, oblaturos; sciebat pastores e Iudææ montibus eo aduolaturos; & omnes omnino homines, si in ciuitate Ierosolymitana fuisset editus, eodem, vt obsequium & cultum regi nato offerrent, properaturos. Quamobrem vt hæc omnia declinaret, omneniq; inanis gloriæ radicem præcideret, obscuro loco voluit delitescere, inque ignoto stabulo nasci. Audite & alium conceptum. Statim ac Dominus à Ioanne baptizatus fuerat, & Pater cœlestis voce de cælo delapsa intonuerat. *Hic est filius meus dilectus in quo mihi bene complacui*, omnem hanc gloria & sui fines honorum titulos perosus, desertum petit & procul ab hominum conspectu eo sortioq; in solitudine voluit delitescere. Quibus omnibus edocemur, omnem gloriam, plausibiles populi salutationes, sublimes honorum titulos, fumosaque nomina esse euitanda ac detestanda. Mundi vanitas detegitur. *Esth.* 1.

Noli igitur amplius auribus meis insusurrare, ô munde; *Manifesta te mundo*: hoc tuum potius est facere, hæ tuæ sunt partes, impostor, fallax, superbe; tuum est inanias captare, & ad vocem populi pulsumq; commoueri. Tu scilicet es magnus & superbus ille Assuerus, qui magnifico instructo conuiuio omnes Principes & Satrapas sub imperio constitutus inuitauit, vt magnitudinem, splendorem, ac diuitias regni, atque iactantiam potentiæ ostentaret. Tu quoque simi-

similis Naamani illi Syro, qui opes quidem & munera iustis viris Elisæis offers, sed lepra coopertus es. Quid amplius de te dicam, ô perfide & immunde munde? Non errauero, si te regi Ezechiæ similem dixero, qui thesauros tuos & opes Babylonijs, hoc est, peccatoribus, manifestas. Porro si sapimus, Auditores, ornatum hunc mundum cum suo mundo, cum ambitione & vana gloria relinquamus, & subtiliores adhuc conceptus proferamus.

4. Reg. 5.

Egregius & sublimis conceptus.

Fratres hi Domini, qui ab eo, vt se mundo manifestaret, efflagitant, ipsi sunt Angeli, & sancti Patres, qui jam ab ipso mundi primordio nunquam non dixerunt; hi in cœlestibus, illi in infernis constituti: *Transi hinc, cœlos relinque, & vade in Iudæam*; in terram descende, *manifesta te mundo*, humanam naturam assume, cum hominibus versare vt homo. Audite, vti cum Psalmographus ad hoc inuitarit dicens: *Ostende faciem tuam & salui erimus*: quasi diceret: *Manifestate mundo*. Quod vobis ad oculum in figura inuolucris expressum dabo.

Figura. 1. Reg. 19.

Cum Absalom fusus fugatusque esset, Dauid mœrore confectus, in tenebris & luctu sedebat, omnibus regni negotijs neglectis; ad quē Ioab dux militiæ, & omnes principes Israel accedentes, hac eum oratione aggressi sunt: *Ostendisti hodie quia non curas de ducibus tuis, & de seruis tuis: nunc igitur surge & procede & alloquens satisfac seruis tuis. iuro enim tibi per Dominum, quod si non exieris, ne vnus quidem remanserit tecum nocte hac.* Eheu! post miseram illam refractarij & contumacis Absalomi, generis, inquam, humani, stragē, cum Verbum Patris indignatione commotum esset, duces illi cœlestium legionum, Angeli scilicet & sancti, his eum quotidie verbis compellabant: Quid agis Domine, quid ô Verbum ad mundi redemptionem prædestinatum? anne ita duces tuos & legiones negliges? semperne creaturarum obliuisceris? surge, egredere, mundo collabenti succurre, manifesta te mundo, humanam naturam indue, omnia alioquin pessum ibunt; fac vt te mūdus cognoscat, neue dicat, quod olim dixit Pharao: *Dominum non cognoscō, & Israel non dimittam.* Mundo igitur te manifesta; nam, vt Isaias loquitur; *Deus Israel Deus absconditus*: ipse nempe thesaurus est in naturæ agro absconditus, quem qui inuenit homo, vadit & vendit vniuersa quæ habet, vt eum possideat & consequatur.

Exod. 5.

Esa. 45.

Quamobrem Domine manifesta te mundo; quod toties jam fecisti: in sublimi namq; omnium rerum creationis opere bonitatem tuam manifestasti; in diluuio adducendo, justitiam, in prudenti omnium rerum & totius vniuersi directione & moderamine, prouidentiam tuam singularem; in mysterio redemptionis humanæ, immensam tuam misericordiam. Egregiæ profecto & diuinæ manifestationes. Anne igitur adhuc necesse est, Domine, mundo vt te manifestes? Etiam Domine, judiciorum tuorum rigorem seueritatemq; justitiæ demonstrando, manifesta te peccatoribus, & ostende de te eum esse, qui oditi omnes qui operantur iniquitatem. Ante omnia vero Domine, manifesta te animabus nostris, ostende scilicet, te vnicam earum beatitudinem esse, summum earum bonum, & omnia: & concede, vt quemadmodum ipse præiuisti, omnem inanem fastum conculcantes, & inanem gloriam fastidientes, omnem si quam adipiscantur gloriam, ad te referant, neq; hoc in mundo agnoscant, ac tandem aliquando in æterna beatitudine, cū cœlesti illo exercitu; jucundissime tibi accinere mereantur, *Soli Deo honor & gloria.*

FERIA IV. POST DOMIN. PASSIONIS.

Partitio.

I. De verbi Dei efficacia.
II. De Pastore.
III. De voce pastorali audientia.
IV. De vi verbi auditi.

Oues meæ vocem meam audiunt. Ioan. 10.

FIGVRA.

CVM magnus ille Patriarcha Isaac (ille inquam qui olim ligna, quibus combu- Gen. 27.

rendus fuerat, immolandus à patre super mõtem humeris suis gestauerat) benedictionem filijs suis elargiri vellet, vt Iacob loquentem audiuit, eius vocem statim sub ementito licet habitu agnouit. Qui rem propius inspexerit, idem omnino in Euangelio hodierno reperiet, ac similes penitus circumstantias. Videbit namq; hic alterum Isaac (qui ad mõtem Caluariæ immolandus deductus est, & quidem ponderosa illa cruce, in quam agendus erat, grauatus) aperte hodierna die profitentem se oues è voce agnoscere, & se quoq; vicissim ab omnibus ex eadem voce agnosci; *Oues meæ vocem meam audiunt*: De hac hodie voce mea vox loquetur, modo eam cœlum efformet, & linguam Spiritus Sanctus qui linguas infantium facit disertas, eloquentem reddat; & modo Virgo Deipara precibus suis atq; interceſſionibus succurrat. Quapropter recitemus supplices

AVE MARIA.

Apophthegma Pyrrhi

Epirotarum ille Rex Pyrrhus, Auditores, dicere sæpenumero solebat, plures regno suo vrbes & oppida Cyneæ Oratoris eloquentia; quam armis & bellica industria, accessisse: plusque sese linguæ eius, quam militum dextris deferre debere. Quod Rex hic in laudem eloquentiæ, id nos non immerito in diuini verbi laudem dicere poterimus: ac manifeste profiteri, plures animas ad Deum suaui verbi Dei prædicatione, quam violenta armorum potentia & bellico robore esse cõuersas.

Quare agite, Apostoli dicite nobis sincere, quibus potissimum armis, non dico vrbes aliquot, sed vniuersum terrarum orbem expugnaueritis? an non prædicatione verbi diuini? nam *in omnem terram exiuit sonus eorum*. Hæ sunt nimirum balistæ & bombardæ, quæ totum mundum expugnarunt, ac violenter subiecerunt. *Psal. 18.*

Euidentem huiusce rei figuram in libro Iosuæ animaduerto. Vix namque tubæ sacerdotales circum muros vrbis Ierichuntinæ clangere cœperunt, quin statim concide- *Ios. 6.* Figura.

rint, & ad terram collapsi sint. Designabat hoc, quamprimum vt Apostoli, Sacerdotum Principes, & verbi Dei tubæ, insonare inciperent, infidelitatis tenebras, idololatrias, obstinationem, quæ mundo instar vallorum & propugnaculorum erant, euertenda, & ad terram prosternenda. Significabat etiam, ô præcones verbi Dei ac tubæ Euangelicæ, vos vix circa muros Ierichuntinos, corda scilicet obfirmata, & peruicaces peccatorum animos strepere incipere; quin statim omnia peccatorum propugnacula & valla concidant, & ad terram deijciantur. Hoc ipsum respexit Deus, cum Mosi & Aaroni præcepit, vt ad petram tantum loquerentur, quæ ad primum eorum mandatum largissimos aquarum fontes & copiosas scaturigines esset editura: *Loquimini ad petram & dabit vobis aquas*. Verum cum Moses verbis Domini diffideret, & vltra præceptum virgam quin etiam adhiberet, grauiter à Deo veluti incredulus castigatus fuit. Edocere quippe eum volebat Deus, & in ipso nos omnes, sola verba plus virium, ad aquas è petra lachrymas scilicet ex obdurati peccatoris oculis, eliciendas habere, quã baculum & omnem violentiam Testatus id est Psalmista: *Vox Domini in virtute, vox Domini confringentis cedros*, ac veluti tonitru omnia concutientis. *Num. 20.* Allegoria. *Psal. 28.*

Et sane tonitru ipsum, vti quotidiana experientia constat, sæpius arborum producit & fœtum in vtero materno, subtili vi sua, occultissima quæque penetrante, enecat. Ipsum quoque verbum Dei tonitru reuera dici poterit, quod peccatrices animas abortiri facit, & scelerata peccatorum monstra, pestilentes s. fœtus, suffocat & enecat. Tradunt quin etiam rerum naturalium scriptores, ceruam nonnisi cælo tonante fœtus posse edere: natura enim occulta quadam ratione per terribiles illos fragores cælique boatus perterrefacta meatus occultos aperit, viamque fœtui ad egrediendum parato patefacit, quem alioquin vtero materno inclusum emori oporteret. Animæ peccantium ceruæ pauidæ sunt, quæ sanctam conuersionem, nisi tonitruo verbi Dei auxiliante, parere nequeunt. An non hoc ipsum est, quo Conceptus è naturæ penetralibus petitus.

Psal. 118. est, quo vates ille regius respexit dicens: *Lex Domini immaculata conuertens animas.*

19. Quis enim te, ô Paule, tam repente tamque breui temporis spatio commutauit? & è crudeli Ecclesiæ persecutore, qui nonnisi sanguinem, cædem, & mortem discipulorum Domini spirabas; tam feruentem tamque æmulantem verbi Domini præconem reddidit, nisi prodigiosa illa & ingens efficacia verbi Dei? Quis te ô Magdalena, tam subito, ex fœmina impudica, lasciua, libidinum propudio ac prostibulo; in verum humilitatis, modestiæ, continentiæ ac pudicitiæ exemplar conuertit, nisi admirabilis & efficax illa vox: Quis vos, ô Apostoli, impulit, vt maria, retia, nauigia, piscatum relinqueretis, & sequeremini, nisi ingens illa verbi diuini vis? Egregiam hac de re historiam de Serapione Anachoreta legimus: hic enim cum plena hyeme, acerrimo frigore fæuiente, seminudus per agros discurreret, sacra Bibliorum volumina gestans; & interrogaretur, quis ita eum expoliasset; digito in Biblia protenso, hoc me, inquit, volumen spoliauit. Quo dicto aliud nihil insinuare volebat quam sacram Domini doctrinam, tantum in se roboris exseruisse, vt eius vi permotus mundum deseruerit, & omnibus sese rebus, etiam vestimentis, nudauerit.

Insignia historia de Serapione Anachoreta.

Varia verbi Dei nomina in sacris literis.

O sanctum ac vere diuinum verbum & penitus admirabile, nescit profecto S. Scriptura, quibus te nominibus compellet; quibus te honorum titulis & encomijs exornet: modo te ignitum eloquium & ignem eloquentem nuncupat: *Ignitum eloquium tuum vehementer.* Excitat enim in anima flammas amoris, & ignem succendit charitatis. Modo malleum petras durissimas conterentem, cõminuentem & effringentem, eo quod animos obfirmatissimos, & in peccatis flagitiisque obduratos emolliat ac frangat; hinc Propheta: *Malleus conterens petras* Apostolus vero gladio ancipiti id comparauit: *Omni gladio ancipiti penetrabilius*: nam ad vsq; cor & intimos animi recessus pertingit, & intetiora pectoris dissecat. Vates vero regius, lucernæ ac faci: *Lucerna pedibus meis verbum tuum*: dirigit id enim gressus nostros per semitam salutis ac tenebras ignorantiæ in anima dispellit. S. Matthæus autem nouo id nomine indigetat animæque pabulum appellare non dubitat: *Non in solo pane viuit homo, sed de omni verbo quod procedit de ore Dei.* Idipsum denique vox est, per quam Dominus oues, & eum oues agnoscunt: *Oues meæ vocem meam audiunt.* De hac igitur voce, deque ouibus hisce ad vos hodierna die verba faciam.

Jerem. 23. Heb. 4. Psal. 118. Matth. 4.

Inter omnia, quæ in sacris litteris, Saluatori data nomina legimus, ipsum Pastoris, meo quidem judicio, vsitatissimum est; hoc namque nomen est, quo se ipse nominauit, dicens; *Ego sum pastor bonus.* Et sane nullum est, quod magis ei proprium sit, magisq; conueniat. Ipse enim verus ille & bonus pastor est, cuius typum apud S. Lucam in parabola de pastore expressum habemus, qui nonaginta nouem ouibus, infinitis scilicet Angelorum millibus in cælo relictis, in hunc miserum mundum descẽdit; vt vnicam ouiculam perditam, naturam scilicet humanam (quæ in mundi huius deserto perdita erat, & vagabunda errabat) quæreret, & inuentam inque humeros sublatam, ad ouile reportaret. Huc scilicet regius ille prophetes respexit, cum in totius humani generis persona plorans ait: *Erraui sicut ouis quæ perijt, quære seruum tuum Domine.*

Ioan. 10.

II.

Pastor, cum oues huc illucque dispersas cernit, montem aut locum aliquem editiorem solet conscendere, vt ex eo clamitans ab ouibus intelligatur, & simul videatur. IESVS CHRISTVS verus ille pastor, cum in hunc mundum descendisset, & greges generis humani palãtes, & huc illucque dispersos per omnes mundi angulos vidisset (cum nimirum aliquæ oues in deserto gentilitatis errarẽt dispersæ, aliquæ vero in Iudaismo hærerent; cum hæ ad limbum vsque peruenissent, illæ in purgatorio versarentur) vt omnes in vnum coadunaret, in montem Caluariæ, & inde in summitatem crucis ascendit, è qua septies, & quidem cum clamore valido clamauit, adeoque vehementi, vt raucedinem inde contraxerit, & tandem expirarit. Vnde Matth. *Clamauit Iesus voce magna*: & Psalmista. *Laboraui inclamans, & raucæ*

Matth. 27.

rauca facta sunt fauces meæ : & Luca, *Et clamans voce magna Iesus ait : Pater in manus tuas commendo spiritum meum, & hæc dicens expirauit.* O igitur bonum ac verum pastorem!

Luc.23.

1.Reg.17. Dicebat olim Dauid socero Sauli, fortia sua facta commemorans: Domine Rex, cum abhinc aliquot annis greges Isai patris mei in montibus Bethleem pascerem, vrsus & leo inuadebant oues : ego quidem viso oues in discrimine constitutas, irruebam in eos, prędaque è faucibus eorum erepta, vtrumque in fugam compuli. Quid ? an non generosus ille Dauid, Iesus redemptor noster, extitit: qui cum in his mundi conuallibus greges Patris sui æterni pasceret, & vrsus ille ferox & tartareus leo, rabie ac furore percitus, oues inuasisset, inuasores hosce inuasit, abegit, extinxit, ouesque faucibus eorum eripuit ? Quantum igitur debes bono huic pastori ô homo ; & quænam tua erga eum ob recepta beneficia est obligatio ? qui tantum nimirum laborauit, sudauit, clamauit, vt te quæreret, seruaret, & damno sempiterno eriperet?

Cum Iacob postquam viginti annorum spatio Labano seruijt, ingratitudinem eius & inhumanitatem, bono zelo succensus, reprehendisset, dicens : *Per viginti annos in domo tua seruiui tibi, die noctuque æstu vrgebar & gelu, fugiebatque somnus ab oculis meis.* Sufficere quidem id poterat ad iram Labani sedandam, ad animum eius emolliendum, & perpetuam amicitiam cum genero suo stabiliendam. At si Iacob illi in memoriam reduxisset, quod eius ergo captiuitatem expertus esset, vulnera subijsset, totiesque vitæ discrimen incurrisset ; non est dubium, quin longe plus virium expostulationes hæ fuissent habituræ. O homo, ô peccator, respice obsecro, vt bonus ille pastor, ad imitationem Iacob, tecum expostulet, quod triginta tribus annis tibi ministrando fuerit obsecutus, quod animam tanta sollicitudine, anxietate, ac fidelitate paruerit, & seruauerit, vt noctes insomnes, vt plurimum, traduxerit, *vigilans sicut passer solitarius in tecto* : fuit ille namque pro te in carcerem coniectus, flagellis subditus, spinis coronatus, cruci affixus; denique pro salute tua in eadem cruce expirauit. Eheu ! an non hæc omnia sufficiant, ad cursum tuum sistendum; an non hęc impediant, ne Deum, clementissimum illum pastorem, amplius peccando offendas ? Ille namque pastor est, qui hodie ait : *Oues meæ vocem meam audiunt.* At quænam, ô benignissime pastor hę sunt oues, aut quænam vox illa? Oues, animæ Christianorum sunt, & vox, verbum Dei, vox, inquam, quæ nos quotidie ad viam salutis calcandam, ad vitæ conuersionem, ad lachrymas, ad contritionem, ad pœnitentiam inuitat ; vox clamantis in deserto: *Parate viam Domini, rectas facite semitas eius*: auferte saxa, & petras peruicaciæ, exscindite vepres illos malitiæ, complanate montes illos superbiæ, diminuite colles illos arrogantiæ, ac vitiorum colluuiem procul remouete: vox, inquam, quæ per Noe omnes nos admonet, vt diluuium iudiciorum Dei euitemus: vox per Angelos prolata, qua, vt è Sodoma nos proripiamus, & ad montes pænitentiæ velut in locum salutis confugiamus admonemur : vox per Ionam denunciata, quæ nobis Dei velle & nolle declarat ; instare scilicet perniciem & exitium, nisi prauam vitæ conuersationem quantocyus corrigamus.

Gen.31.

Luc.3.

Gen.6.

Gen.19.

III. Pauci vocē pastoris huius audiuere, licet sæpius inclamarit.

Verum, ô bene pastor, vbinam sunt modo oues, quæ huic tuæ voci clamitanti auscultent ? Clamasti & plorasti jamjam in lucem editus Domine, & *emisisti vocem, similem nobis plorans*, vt de se Salomon ait : & tamen ad tantum clamorem aliquot solum pastores, & tres Magi excitati sunt, & ad præsepium properarunt. Cum vero jam ad maturiorem ætatem venisses, & vox quoque jam facta esset virilior, & quotidie in templo, in porticu Salomonis inclamares ; hic tantum Cananæa aliqua, aut Samaritana, aut Magdalena, illic vero Zachæus, Centurio & Regulus aliquis è somno vitiorum excitati fuere, teque secuti sunt. At omnis Iudæa, & ipsa Ierosolymorum ciuitas vocem tuam non audiuit, sed instar aspidis surdæ obturauit aures suas. Deinde cum iam sublimem illam crucis cathedram conscendisses, è qua ad totum mundum verba salutis dabas, & vocem quam poteras maxime

Ioan.2.

rime intenderes, nullus omnino præter latronem te clamantem audiuit: ipsi Scribæ & Pharisæi, ipse Herodes, totque militum cohortes, licet sub cruce starent, ne vllũ tamen verbum percipere potuerunt. Adhæc post mortem quoque tuam, toties tamque vehementer clamasti, & vocem intendisti, & quotidie quin etiam clamas, & vocem monendo castigandoque intendis. at nemo tibi auscultat, verbum tuum negligitur, nemo aures, aut animum accommodare curat.

Isai.53. Hoc ipsum scilicet Isaias olim conquestus est, dicens: *Domine quis credidit auditui nostro*; id est, quis obediuit? quæ verba D. Paulus 10. ad Roman. cap. etiam vsurpauit. An enim ij, vestro iudicio verbum Dei audire, vocem pastoris agnoscere Euangelioque obedire dicendi sunt, qui, cum quotidie de terrore iudicij, de mortis horrore, de tartari supplicijs, de diuina iustitia, de pœnis scelerate viuentibus destinatis, deque reddenda vitæ ratione, concionatores loqui audiunt, simulque intelligunt ob vnicum lethale peccatum æternam damnationem esse subeundã; interea tamen non conuertuntur, nec vitam in melius commutant, ac non magis permouentur, quam si aniles fabulas, aut senum deliria in cathedra audirent enarrari!

Verum enim vero intelligatis velim, oues scabiosæ, surdæ, & in peccatis vestris obfirmatæ, quæque verbum Dei audire negligitis, vel auditum ad opus non cogitis; hunc à vobis contemptum & negligentiam in extremo iudicio exactum iri, ac propter eadem tartari pœnis vos mancipandos. Moses enim cum legum volumen populo prælegisset, Leuitis idipsum in manus consignauit, vt magna diligentia, & sollicitudine in Arca Testamenti repositum, seruaretur, *vt sit*, inquit, *tibi contra te in testimonium.* Quid ais Deut.31. Moses? quanam ratione fieri posse credam, vt ingens illud legis acceptæ beneficium, quod tantopere in sacris literis exaltatur & deprædicatur, mihi in iudicium credat? cur asseruari præcipis, vt sit mihi in testimoniũ cõdemnationis? Recte quidem: nam quemadmodum lex piis & spiritualibus, ingentis beneficij loco habenda est, eam nimirum obseruantibus, & ad vnguem seruantibus: ita eadem negligentibus & conculcantibus, scandalum est, ac iudicium. Ne porro mirum vobis videatur, hoc Moysem de lege locutum esse modo; scire vos velim, eadem de Iesu Christo & Isaiam locutum lapidem eum fundamentalem nominãdo, & simul petram scandali; hoc quidem nomine propter improbos, illo vero propter iustos. Isai.8.

IV. Ac veluti augustissimum Eucharistiæ Sacramentum, supereminens donum est, & omne transcendens donum, & cui par nihil existat, illius tamen naturæ est, vt indigne sumentibus & accedentibus mortem afferat animæque sempiternam damnationem arcessat. Ad eundem quoque modum verbum Dei, diligenter ac pie auscultantibus animabus, vita est & pabulum, eo vero se habetur in indignos præbentibus mors & iudicium. At ne noua vobis hæc & inaudita comparatio videatur, sciendum est, eam ex horto sancti Augustini celeberrimi Ecclesiæ Doctoris esse petitam, qui eandem vsurpans, etiam dicere audet: *Interrogo vos fratres, quid plus videtur vobis corpus Christi, an verbum Christi?* ac tandem concludens ait, eum non minoris peccati reum esse, qui verbum Dei contemnit ac negligit, quam qui pretiosum Christi corpus pedibus proculcat ac proterit. Horresco referens, Quid, Augustine, an hæc scribere non es veritus: anne eius reuera opinionis fuisti? Fuit, Auditores, fuit, neue vnquam, vti cetera, in quibus scribendo peccauit, retractauit, quin etiam hæc eadem sententia in Decretorum volumen à Patribus S. Romanæ Ecclesiæ consensu, relata est. Hoc igitur tecum perpendas velim, ô Concionum osor & verbi Dei Timon. *August.l.50. hom.15.& habetur in decret.h.cap. Interrog.*

Proponite, obsecro, vobis ob oculos, qui verbum Dei rarius aut nunquam auditis, quam grauiter Deum offendatis; tanta enim vestra culpa est & peccatum, quanta maiestas & potentia eius, quem contemnitis. Vnde Diuus Gregorius in quodam Dialogorum loco ait, *Verbo Dei peccatores conuertere, maius est miraculum, quam mortuos carne* *S. Greg.*

Iuscitare. Et sane quemadmodum animæ corporæ ipsa longis interuallis antecellunt; ita quoque animarum resurrectio multo mihi videtur admirabilior, quam corporis. Quantum igitur, eheu! vestrum est peccatum, quando verbum hoc contemnitis & vilipenditis, nec id cum debita reuerentia, ac prout par est, auditis? Audite quomodo vestrum hoc delictum, aureum illud elo-
Chrysost. in Matth. quentiæ flumen, cuius ab ore melle dulcior fluxit sermo, in homilijs exaggeret: *Regiæ* inquit *literæ non leguntur in Senatu, nisi cum magna omnium attentione ac silentio: quid ergo cœlestis regis literæ, in medio Ecclesiæ*: an non igitur totum orbem par est præ reuerentia contremiscere, & ad verba tanti regis humiliter inclinari, ac subiici?

Quibus nos verbis magnus ille Doctor voluit edocere, Euangelium, verbum Dei, & sanctam eiusdem prædicationem, non esse aliud quam literas quasdam à magno illo regum rege cœlitus missas, quibus homines reddere vult certiores, quid in cœlesti regione inter Angelos agatur. Primus tabellarius, ac literarum harum baiulus fuit Filius Dei vnigenitus; cæteri vero concionatores sub eo constituti, velut caput eum & Principem agnoscunt: vnde ipse de se in Euangelio, ait: *sicut misit me viuens Pater, & ego mitto vos*.

Qua igitur attentione, qua reuerentia, quo silentio literæ illæ, & nuntia accipienda sunt, & sane quicunque audire negligit,
Insignis similitudo. se inter Christianos numerari nolle ostendit. Neque enim ille suaui mariti nomen meretur, sed marmore durior & præfractior dici potest, qui in regione longinqua constitutus, in eaque moras longiores trahens, vxoris, filiorumque domi relictorum nunquam meminit, deque iis minime sollicitus est, nullam deinde amicorum, patriæ, locique natalis memoriam habet, ac vix de iis certior reddi cupit. An non ille aliorsum amorem suum conuertisse dicendus foret; aut animum erga patriam, amicos, & suos penitus exuisse, omnemque de reditu cogitationem deposuisse? Eheu, Auditores, ecce peregrinamur hic in terra aliena, in loco exilij, & lachrymarum valle, in qua interdum ad triginta, quadraginta, sexaginta, & ad summum octoginta annis hæremus: cœlum vero nostra est patria, in qua sponsus noster Iesus Christus commoratur, in qua omnis nostra facultas & hæreditas, ipsa inquam cœlestis beatitudo, sita est; in qua nostri sunt fratres, Angeli, nimirum & sancti Dei. Quicunque igitur ad hanc patriam non anhelat, de ea non inquirit, neu de medijs, quibus ad eam reuerti liceat, neue de iis quæ illic peragantur certior reddi desiderat; quicunque de ea non est sollicitus, neue voluptatem capit audiendis ijs, quæ ibidem fiunt; euidenter ostendit se illicito quodam amore teneri, & certissimum id argumentū est, hunc erga mundum affici, ac difficulter admodum ab eo posse diuelli.

Hebræi cum captiui in Babylonem adducti essent, quotiescunque iucundissima patriæ memoria animum subibat, statim in *Psal. 137.* lachrymas resoluebantur, ac triste suum exilium deplorabant, dicentes: *Super flumina Babylonis illic sedimus & fleuimus, dum recordaremur tui Sion*. Ad eundem modum pij & spirituales quotiescunque de patria cœlesti loqui intelligunt, continere nequeunt lachrymas, sed penitus in fletum effunduntur.

Addo adhæc certissimum esse damnationis argumentum & reprobationis indicium, quo nullum certius esse queat, sanctum Dei verbum negligere; *Beati* enim *qui audiunt verbum Dei*: & cum contrariorum contraria sint consequentia, iuxta Philosophos, facile inde consequitur, *Maledicti, qui non audiunt verbum Dei*.

Pisces an recentes sint ex auribus & bran- *Simik.* chiis colligi solet: si enim aures puteant, aut colorem mutarint, signum est piscem putrescere; si vero recentes sint & viuidæ, sequitur certissime, piscem quoque recentem esse. Ad eundem quoque modum DEVM piscium suorum bonitatem aut corruptionem ex auribus explorat; quare cum viderimus aliquem, qui verbo DEI non capitur, conciones ratius frequentat, at easdem potius fastidit, aures

cum

Lutulentus acceptus.

eum fœtidas habere certum est. Et hoc ipsum corruptionis indicium est, & euidens reprobationis, & damnationis argumentum. E contra vero cum viderimus aliquos è verbi diuini auditu voluptatem capere, signum certissimum est, aures eius bonas esse & bene affectas, è quibus auribus de eiusdem etiam prædestinatione manifeste iudicare possumus. Audite vero, quid in lege scriptum sit, *qui ex Deo est, verba Dei audit: propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis.*

Et quoniam de legibus mentio incidit, solemne est in iure ciuili, furem in flagranti delicto repertum, prima vice ad flagra condemnare; secunda eidem aurem præscindere; si deinde iterum alicuius delicti reus in iudicum manus inciderit, morte afficere. Eadem prorsus iudici nostro cœlesti agendi ratio est. Quando enim in primum peccatum incidimus, quamprimum nos vestibus gratiæ exuit, & conscientiæ rodentis flagellis reuera castigat, *nam multa flagella peccatoru*; Sed ad secundum & tertium delictum aures nobis præciduntur, adeo vt Verbum Dei audire nobis graue sit, ac nauseam quodammodo pariat; quin etiam omnem rerum diuinarum gustum, sensum & peccati dolorem amittamus, atque instar puerorum, omnium rerum negligentes, denique de nullo solliciti viuamus; vt

Prou. 18. non immerito Sapiens dixisse visus sit: *Peccator, cum in profundum venerit, contemnit.* Huiusmodi igitur contemptor & peccator, cum aures præcisas habeat, quid aliud ei præter restem, præter crucem, mortem, & æternam damnationem expectandum est?

Leu. 24. Vetuit olim Deus in lege veteri, ne quis ei victimam decurtatis auribus offerret, maxime ex voto: *Bouem & ouem aure & cauda amputatu voluntarie offerre potes, votum autem ex iis solui non potest.* Egregia profecto cærimonia, & insignis figura, qua edocemur, Deum non delectari animabus, quæ aures truncatas habeant, id est, quæ verbo Dei audien-

Exod. 21. & Deuter. 15. do non delectantur.

In eadem lege cautum erat, vt seruus pretio emptus, cum iam elapso seruitutis septennio, libertati restituendus, ob Domini sui amorem manumitti detrectabat, ac seruituti libertatem postponebat; aure subula perforata, ad postem ostij domini sui affigeretur, & hac ratione se ei in perpetuum seruum traderet. Obscuræ sane sunt hæ cæremoniæ, sed sub mysterio sensu designare volebant, peccatorem, qui peccato sese velut mancipium subdendo, diabolum pro Domino agnoscit; si libertatem Euangelicam et in verbi diuini prædicatione oblatam repudiat, vt per baptismum & pœnitentiam liberatus à lege peccati, iam non sit amplius sub peccato, neque sub lege, sed sub gratia; sed ē contra in captiuitate & seruitute perseuerare proponit, tamque plagoso & crudeli Domino semper seruire instar mancipij desiderat, concupiscentias & prauos animi affectus sequendo, hunc ipsum inquam, perforatas aures habere, easque ad verbum Dei audiendum prorsus ineptas reddi, atque hunc diaboli seruum in perpetuum constitui, id est, æternæ damnationi destinatum viuere. Solæ igitur oues Christi diuinam eius vocem audiunt; vnde euidenter & liquido colligere datur, solas eas ad gloriam esse prædestinatas.

Si vero vos, ô peccatores, sciretis, quanta verbi huius vis sit & efficacia, omnia profecto desereretis, quo id audire possitis. Audio namque Dauidem exclamantem: *Quam dulcia faucibus meis eloquia tua super mel & fauum ori meo!* Video Reginam Sabæorum, audita celebri illa Salomonis sapientia, sensibus destitutam extra se rapi. Obstupesco Magdalenam, quæ prius vile mundi mancipium fuerat, cum eam ad pedes Saluatoris, magni illius Ecclesiæ, sedentem, omnium delitiarum voluptatumque priorum penitus oblitam, ac solo diuinorum eloquiorum nectare inebriatam contemplor. Proponite, quæso, vobis ob oculos milites illos & centuriones, à Synagoga ad Dominum comprehendendum missos? qui statim vt eum loquentem audiuere, attoniti & stupore defixi re infecta ad suos reuertentes, propalam in ciuitate de eo testati sunt, nullum vnquam mortalium sic

3. Reg. 10.

Ioan. 7.

tantaque energia locutum esse. Iterum itaque vobis inclamo, peccatores, Conciones frequentate, verbum Dei audite, templa huius audiendi causa adite: nihil quippe vobis aut vtilius aut magis ad salutem vestram necessarium dici vel excogitari potest. Hac enim via omnes pene peccatores, etiam obduratissimi, ad salutis semitam peruenerunt. 4. Reg 24. Imprimis namque Iosias rex, lecto tantum legis volumine, in quo comminationes in legis violatores directas legerat, adeo permotus est, & tactus intrinsecus, vt scisso paludamento regio, diuina scisciatum oracula miserit, quanam vitam ratione institueret, quod & præstitit: vitam namque suam & simul regni totius administrationem ex voluntatis & legis diuinæ præscripto direxit. S. quoque Antonius Eremita, cum referente Athanasio in templo audiuisset legi: *Vade, vende omnia quæ habes, & sequere me*, ad Dominum à seculo conuersus est, mundiq; vanitatibus relictis ad tantam vitæ puritatem, sanctitatemque peruenit, vt paucos habeam sanctorum, quos cum eo conferam. Referunt quoque magnum illud Ecclesiæ decus & columen Augustinum, lectis verbis illis Apostoli: *Non in comessationibus neq; luxurijs consistit regnum Dei*, a Manichæorum hæresi esse conuersum; Videtis igitur peccatores, quænam vtilitas ex verbi diuini auditu sequi soleat: de quo bene olim vaticinatus est vates regius: *Ecce dabit voci suæ vocem virtutis*, ad animos obfirmatos à vitiorum calle conuertendos, omnesque ad pœnitentiam alliciendos.

Cum Lex olim in Sinai monte à Deo ferretur, audiri cæperunt tonitrua, venti, fulmina, clangores tubarum, & fragores horrendi: quibus omnibus demonstrabat Deus, legem illam, & eloquia diuina ingentis virtutis & efficaciæ admirabilis futura, mirabilesque effectus productura.

Docti etiã & sapientes adire conciones debent.

Ante omnes vero velim vos, qui rerum scientia & omnigena doctrina excellitis, ad conciones confluere; semper enim quod discatis audietis: quin etiam plus illæ ad permouendum valent, accedente adhæc voce & gestu dicentis, quam omnis librorum sublimium intra priuatos parietes lectio. Apostolus quidem Paulus optime legis peritus erat, nihilominus à Domino ad Ananiam mittitur, qui diceret, quid eum facere oporteret. Sanctus quoq; Dionysius Areopagita, summus Philosophus, non prius ad plenam veritatis cognitionem pertingere potuit, quam Paulum concionantem audisset. Datum cuid, licet in Dei lege versatissimus, prius ueru peccatum non agnouit, quam Nathan ei patefecisset. Ipsi quoque Scribæ & Pharisæi, qui legis professores erant, & ad quorum doctrinam omnes vitam instituebant, non grauabantur tamen in desertum se conferre, vt concionantem Ioannem Baptistam audirent. Plures quoque sapientes & rerum periti ex vltimis terræ partibus Ierosolymam confluebant ad audiendam Salomonis sapientiam, qua etiam audita extra se rapiebantur.

Act.9. *Act.17.* Peccatores ad verbi Dei audiationem cõ- *Matth.3.* *1.Reg.10.*

Atque ex his demonstratum à me luculẽter arbitror, quonam affectu & cultu vos erga sanctum illud Dei verbum affici par sit; vestrum erit, ea quæ dicta sunt, facto præstare, vt sitis in concionibus frequentes, in prædicationibus verbi diuini assidui: imitemini Samaritanam, quæ verbis Domini auditis, relicta hydria, non onusta in ciuitatem se contulit, ac Messiam iam venisse euulgauit: & vos statim vt Verbum Dei audieritis, hydriam illam peccatorum relinquite, onus vestrum deponite, & per viam mandatorum Dei currentes, laudes diuinas in hoc mundo concinite: atque ita fiet, vt veras oues Christi dicere queamus. *Ioan.4.*

Et tu ô summe omnium Christianorum, & totius mundi pastor, qui ipsus ille es, de quo in Euangelio dicitur: *Bonus pastor ponit animam suam pro ouibus suis* Tu, inquam, qui vitam tuam superimpendisti, qui in medio crucis pro ouibus mortem acerbissimam subiisti. Vere inquam pastor admirabilis, cui similem mundus nunquam vidit; qui oues tuas è faucibus lupi infernalis eripuisti, & tanta eas solicitudine, iam mille sexcentis annis, in Ecclesiæ tuæ ouili custodis ac protegis: qui denique eas quotidie pretioso corpore tuo, cibo scilicet cæleſti, omnium in se suauitatem habente, nutris & foues, tu inquam, Domine, nos, qui- *Ioan.10.* *Psalm.94.*

quibus conceſſum eſt, eſſe populum tuum & oues paſcuæ tuæ, velut oues agnoſce, vt oues conſerua; & gratiam nobis elargire, vt ſemper ſanctam vocem tuam audire, eique velut oues morigeræ obſecundare poſſimus. Præſta etiam, ô bone paſtor, vt quando veſpera illa ingruerit, qua oues tuas ouili es incluſurus, & ab hœdis ſequeſtraturus, in judicij ſcilicet extremi die, in ouium tuarum numero recenſeri mereamur; & inter oues locum prę-ſtes, & ab hœdis nos ſequeſtres Effice denique Domine, vt cum te hic in terra bonum Paſtorem habuerimus, in cœleſti tandem habitaculo te vt glorificatorem & prę-mium habeamus, Amen.

FERIA V. POST DOMIN. PASSIONIS.

Partitio.

I. Maturandam eſſe pœnitentiam.
II. Qualis hæc peccatrix fuerit & pœnitens.
III. Qualis eius pœnitentia.
IV. De lachrymis Magdalenæ.
V. De capillis eiuſdem.

Ecce mulier quæ erat in ciuitate peccatrix. Luc. 7.

FIGVRA.

1. Par. 9. CVm Regina Saba è longinquis regionibus ad Regem Salomonem, eius auditura ſapientiam veniſſet, & multa ei aromata & auri talenta plurima attuliſſet; ne forte ingratitudinis rex argueretur, & vt ſimul magnificentiam & ſplendorem illi teſtatum faceret, multo maiora ei munera, cum quibus reginæ dona minime comparanda erant, cõtulit. Reſpondet hęc hiſtoria quam perfectiſſime ei quam hodiernum nobis Euangelium repræſentat. Hæc namque omnium peccatorum maxima, ac regina quodammodo, ad verum & pacificum Salomonem, Chriſtũ Dominum accedens, ac pretioſa quædam illi offerens vnguenta humaniter admodum ab eo habetur: quin ipſe Dominus, ipſa inquam liberalitas, quo magnificentiam ſuam mundo teſtatam faceret, multo ei ampliora confert quam acceperat, amorem inquam ſuum, gratiam, benedictionem, omniumque peccatorum remiſſionem, quæ infinitis partibus vnguentis tuis catiora ſunt ô Magdalena. Peccatori igitur, ô peccatores, de peccatrice loquendum eſt; aures præbete, ego linguam: ſed quoniam imbecillitatis tenuitatiſque mihi conſcius ſum, opem cœlitus aduocare, ac glorioſæ Virginis preces interponere neceſſe eſt. Quocirca eam omni humilitate cum Gabriele Archangelo ſalutemus, recitantes:

AVE MARIA.

I. Dum filij Iſraël captiuitate Ægyptia egrederentur, ac jugo ſeruitutis Pharaonicæ ſe eximerent, tanta id celeritate peractum eſt, vt vrgentibus exire Ægyptijs, tempus non ſuppeteret panem jam ſemipiſtum coquendi, nam teſte S. Scriptura: *Tulit populus conſperſam farinam antequam fermentaretur, & ligans in pallijs poſuit ſuper humeros ſuos.* Sæpius mecum ipſe tacitus perpendi, quod at nihil hic aliud deſignatum puto, quam animam, quæ jam diutius ſub tyrannico peccati jugo captiua detenta eſt, ſtatim ac monſtri huius deformitatem agnoſcit, ſecumque firmiter ſtatuit, eodem ſe jugo eximere, & Ægypto egredi, adeo celerem & feſtinantem in exeundo eſſe debere, vt rebus ad vitam neceſſarijs neglectis nihil aliud ſpectet, quam vt celerrime rubrum Sacramentorum mare ingredi, & in deſertum pœnitentiæ, velut in locum ſecuritatis fugere queat. Adjungo ad hæc, repentinam hanc ex Ægypto egreſſionem demonſtrare, animæ quæ in peccato eſt, omni ratione connitendum eſſe, vt è peccato ſe quantocyus proripiat, & quamprimum ad pœnitentiam non ſecus atque aſylum confugiat. Ad imitationem ſcilicet quatuor illorum animalium, de quibus Ezechiel propheta, quæ ibant & reuertebantur, ad modum fulguris coruſcantis: non aliter namque peccatrices animæ, quæ per hæc animalia deſignantur, ire è peccato, & *Exod. 12.* Figurę quibus oſtenditur non eſſe differẽdam pœnitentiam. *Ezech. 1.*

to, & reuerti, ad gratiam nimirum, adq; pœnitentiam, instar fulguris properare debent, statim sc. absque mora, & sine tergiuersatione vlla.

Cum Deus filios Israël agnum Paschalem festinanter comedere juberet, & quidem integrum, nihil vt ex eo in crastinum remaneret; aliud nihil hoc mandato voluit innuere, quam omni diligentia salutem nobis procurandum esse, peccatum quantocyus relinquèndam, nec conuersionem in crastinum differendam. Nam quemadmodum echinus spinis & aculeis obsitus, quo diutius parere differt, & quo maiores in enitendo dolores & angustias sustinet; crescentibus namque aculeis & partus dolores crescere verisimile est. Non aliter cum peccatore agi putandum est: quo enim diutius sanctam conuersionem & pœnitentiam echinus peccatorum differt parere, quo & majores in ijs pariendis dolores sentit: crescentibus namq; spinis & aculeis, crescunt & difficultates, dolores, & remorsus conscientiæ. Magnum illud pœnitentium exemplar Dauid, cognito Siceleg, ciuitatem ab Amalecitis esse euersam, & omnes habitatores eius in captiuitatem abductos, à maximo vsq; ad minimum, lachrymatus est, & firmiter mox secum statuit illos stricto gladio insequi, & omnem quam abduxerant prædam armata dextra quamprimum repetere: in quo tam prospero vsus est successu, vt omnes hostes profligarit, captiuos redemerit, & vrbis incendium restinxerit; Non videshic designari, peccator, quamprimum vt peccata in conscientię tuæ opido ignem concupiscentiæ excitarint, gratias deprædata sint, merita & virtutes captiuas abduxerint; si post clamores & eiulatus in confessione effusos, postque lachrymas contritionis, inimicos tuos, peccata inquam, tua confestim persequaris, eos te haud dubie omnes profligaturum & internecione deleturum, & vniuersam quam prius amiseras prædam recuperaturum.

Si quando igitur agendæ pœnitentiæ animum tibi dederit Deus, eodem ipso momento opus incipiendum est, nec in crastinum differendum. Primo, quoniam anima tunc in extremo discrimine constituta est. Videmus namque verbum illud æternum in extrema vitæ necessitate positum, in arbore crucis opem Patris inclamare; Pater tamen, vt humano generi in vltima quoque necessitate constituto, opem ferat, filium deserit. O factum admirabile! ecce & aliud. Vix intrauerat filius prodigus domum paternam, quin statim pater omnibus relictis in eius amplexus ruat, & exclamet: *Cito afferte primam stolam.* Ideo namque ait, *cito*, vt necessitatem indicaret, in qua filius ille versabatur. Secundo vero ideo maturanda conuersio est, & quantocyus è peccato exeundum, propter ingens odium, quo diuina maiestas peccatum prosequitur; quod adeo extremum est, vt ipsa mortis supplicium subire vltro voluerit, quo peccatum posset intermori.

An non ingens vobis odium Sampsonis in Philistæos fuisse videtur, Auditores, quando vt vindictam de ijsdem sumeret, seipsum simul ruina oppressit? *Moriatur*, inquit moriēs, *anima mea cum Philisthinis.* At longe maius odium fuit filij Dei in ipsum peccatum, adeo vt se cruci affigi sit passus, quo idipsum penitus extingueret, omninoq; deleret: quod Apostolus Paulus demiratus ait: *se crucifigi passus est, vt vetus homo noster simul cum eo crucifigeretur.* Quomodo igitur conuersio maturāda est quomodo festinato opus, vt è peccato quis exeat, vt animæ laboranti succurratur, vt eadem cum Deo reconcilietur? Et sane vt Deus Ezechiæ in extremis agenti succurreret, solem & vmbram in horologio passus est retrocedere, omnium rerum creatarum quodammodo negligens, quas hactenus tāta cura tantaque solicitudine direxerat: adeo vt non tanti totius vniuersi interitum, quanti pij illius Principis vitam feciſſe videatur; & simul maluisse, vt mundi machina fœderibus turbatis & dissolutis pessum iret, quam egregius ille rex è vita discederet: Luculentum profecto exemplum: è quo discere licet animæ salutem omnibus esse rebus præponendum, & omnia potius negligenda; quam vt illa negligatur: cuius rei figuram huc accersam.

Suna-

Conceptus naturalis.

1. *Reg.* 10.

In peccato relinquēdo opus est festinato.

Matth. 27.

Luc. 15.

Iud. 7.

Rom. 6.

4. *Reg.* 10.

Insignis figura. Reg. 4.

Sunamitis illa mulier cum filium mortuum cerneret, omnia deserit, familiam relinquit, vt Prophetam Elisæum reperiat, ab eoque vitam filio impetret: cui cum coniux diceret: Non est quod adeo præcipites, neque enim hodie tempus est, *non sunt hodie Calendæ, neque Sabbatum*. respondit illa, rem maturare cupiens: *Vadam, strauitq; asinam, & præcepit puero, Propera, nec moram mihi facias in eũdo: & hoc age quod præcepi tibi.* O festinantiam & diligentiam singularem! Neue est quod miremini, Auditores, de filij enim salute & vita recuperanda agebatur. Eheu peccator, cum anima peccato mortua est propera ad sacerdotem, velut ad alterum Elisæum festina: & si mundus tibi impedimento esse satagat, dicens: Non hodie confitendi dies aut hora, differas donec Festum aliquod aduenerit, instat jam dies Paschatis, ac tum cum cæteris rite poteris confessionem peragere; dicito deliberate ac constanter, *vadam*: deque conscientia tua constituens, impera seruis tuis, corpori scilicet, & prauis affectibus, vt maturent, nullumq; tibi in via procedere gestienti impedimentum afferant.

Sed relictis veteribus hisce figuris, verum hodie pœnitentiæ exemplar nobis proponitur; ac simul demonstratur, quomodo eadem maturanda sit, ac non de die in diem procrastinãda. Videte hic namq; peccatricem Magdalenam, quamprimum vt peccatorum fœditatem agnouit, domo se proripientem, ac velut lymphatam ac bacchantium instar per compita & vicos ciuitatis Ierosolymitanæ discurrentem, ad domum Simonis leprosi sese conferentem, animæ suæ medicum indagantem, inuentique, sese ad pedes proijcientem. Historiam Lucas describit: *Rogabat Iesum quidam Pharisæus, vt manducaret cum illo, & ingressus domum Pharisæi, discubuit, & ecce mulier quæ erat in ciuitate peccatrix, &c.* De hac igitur peccatrice loquendum est, peccatores, sed de peccatrice pœnitentia peccata eluente, aliud hodie non audietis quam suspiria, singultus, lachrymas, contritionem & pœnitentias.

II. Nomen

Mulier hæc ô mulieres, quam Scriptura peccatricis nomine nuncupat, soror fuit Mat- peccatrix
thæ & Lazari, quem Dominus à mortuis ex- in Sacris lit-
citarat, Ioan. 11. Habitabat, vt plurimum Ie- teris aliud
rosolymis, diuitijs affluens, & venustate præ- non signifi-
cellens: & quoniam duo hæc maxima ad ma- cat quam
lum irritamenta sunt, peccatrix quoque erat; meretrix.
quo eam nomine Euangelista quoque compellat, quod tantundem in Sacris litteris so- 3. Reg. 1.
nat ac meretrix. Cum Bethsabee Dauidis jam in extremis constituti cubiculum esset ingressa, & procidens in genua supplex orasset, vt filius Salomon in regnum paternum succederet, his eum verbis allocuta est: *Ecce Domine mi rex, tu iurasti per Dominum Deum tuum ancillæ tuæ, quod Salomon filius tuus, post te regnaret, & ecce Adonias regnat te ignorante, Domine mi rex, in te oculi respiciunt totius Israel, vt indices eis quis sedere debeat in solio tuo Domine mi rex post te eritque cum dormierit Dominus meus rex cum patribus suis erimus ego & filius tuus peccatores*; ego quidem velut adultera, ille vero vt spurius apud omnes habebitur.

Erat igitur, ait Euangelium, *mulier in ci-* Simile.
uitate peccatrix. Imitatur hic Euangelista pictorem; hic enim cum egregiam aliquam imaginem pingere statuit, prius eam carbone rudi quadam Minerua delineat, quam ipsa colorum vmbrarumq; lumina adiungat. Ipse quoque Lucas, qui alioquin & arte pictor erat, egregiam illam Magdalenæ pœnitentis tabulam depicturus, vitiorum fuligine primo eam delineat ac denigrat, & vt peccatricem prius eam spectandam proponit quam nitentes illos ac rutilantes virtutum, vehementis, inquam, amoris contritionis, & lacrymarum colores superadiungat *Erat mulier in ciuitate peccatrix*. Infelix illa mulier, nulla familiæ suæ nobilitatisque ratione habita, omnem pudorem exuta, sui, honorisque diuini oblita, corpus suũ vulgauerat, omniumq; libidini prostituerat; agebat vitam voluptatibus infamẽ, multosq; Ierosolymæ tum viros, tum adolescentes amoribus suis illaqueatos in exitium secum trahebat, omnique adeo Iudææ scandalo erat.

Quid cogitas Magdalena, itane tui oblita es? non

es? non reputas ipsa tecum antiqua familiæ decora, & nobilitatem domus non attendis? an non vides flagitiorum horum probra turpiora esse magisque infamiæ in fœmina tanti nominis, tamque illustri, qualem te omnes norunt, quam in plebeia? Maculæ siquidem & labes euidentius apparent in veste serica pertenui, quam in lacerna aliqua canabina: maculæ quoque vitiorum magis eminent & exstant in fœmina honesto & nobili loco nata, quam in plebeia aut triuiali. Et quemadmodum deliquia Lunæ vt plurimum maiora sunt, & magis pertimescenda, quam exiguæ alicuius stellulæ vix apparentis: ita deliquia honoris & famæ in vita illustris cujusdam fœminæ magis apparent, plusque scandali afferunt quam in simplici & tenui muliercula. Ac veluti rupis quoddam frustum è monte aliquo in imum decidens, multos secum lapillos cadendo trahit: eodem modo cum domina quædam illustri orta familia clarisque natalibus, in abyssos vitiorum libidinisque præceps agitur; multas alias, quæ eius superingruenti violentiæ resistere nequeunt, eadem ruina inuoluat necesse est.

Simile.

Conceptus è Philosophia depromtus.

Tradunt Philosophi, primum mobile, quod quotidie ab Oriente in Occidentem tendit, omnes secum sphæras violento impetu trahere, & quodammodo rapere. Equidem ad eundem modum dicere audeam, aliquo magni nominis in peccatum proruente, & recta ad ipsum violento quodam impetu tendente, multos alios ad delictum pertrahi. An non cogitas hæc Magdalena? an non consideras quonam loco agas? nempe in ciuitate sancta Ierusalem, in qua tanta viget religio, in qua leges earumque obseruatio tam exacte traduntur, in qua tot supplicia in pellices & meretrices constituta sunt? quid? itane omnia hæc in auras abiere, vt tui; honorisque tui oblita, tam tetrum facinus committere audeas? facinus inquam quod perpetuam infamiæ notam familiæ inuret, honorem tuum denigrabit, animæ denique tuæ perniciem extremam adferet. Sororem habes adeo piam & sedulam, fratrem virum generosissimum, & omnes adeo amicos nobilitate præstantes: an non hæc omnia te permoueant, ne tantam ignominię maculam familiæ aspergas?

Tria illi potissimum exitij causam exstitisse compertum est, diuitias nimirum, pulchritudinem, & vestium luxum, quæ tria ad omnem libidinem viam sternunt. Hinc interrogatus olim Spartanus quidam, quonam supplicio Spartę adulteri punirentur, respondit: Quomodo Spartæ contingeret adulterium, vbi nullus luxus, nullæ diuitiæ, nulla deniq; voluptas? Cæsar quoq; Augustus, luxum vestium vexillum superbię & nidum luxuriæ appellare consueuerat. Tria Magdalenam in peccatum traxerunt.

Et sane, ô mulieres, ô Magdalenæ peccantes, omnia illa criniũ turrita fastigia, omnes illi exotici odores & aromata, omnis illa elegantia & ascititius color & ornatus; aliud reuera dici nequeunt quam vexilla mundi, vanitatis insignia, lubricitatis fomites. Enimuero si Magdalenam interrogauero, quanam ad peccandum via progressa sit, equidem affirmare ausim, eam non alia quam hac, responsuram.

III. Conuersio Magdalenę.

Infelix igitur hæc peccatrix, cum diutius in misero illo peccati statu permansisset, cœlitus inspirata, atque ad scelerum suorum agnitionem perueniens, firmiter secum statuit, tanta eadem pœnitentia eluere ac redimere, quanto prius eadem scandalo commiserat. Initio igitur à contritione & dolore sumpto, videas eum subito penitus commutari; foras prodire, ac velut in aciem descendere, per plateas anhelantem & suspirantem discurrere, medicum Iesum quæritare, vt omnium veniam peccatorum ab eodem impetret, & medelam languoris infirmitatisque consequatur. Hucaccedite peccatores, & videte miseram hanc peccatricem foras velut lymphatam prodeuntem. Vagatur per vrbem furenti similis, vestibusque dilaceratis aera complet singultibus pectus tundit palmis; ora suspirijs, lingua eiulatibus, totum denique corpus pœnitentiæ deseruit. Cernite obsecro illam lamentantem, ejulantem, discinctam, & passis deformem capillis, Pharisæi domum ingredientem; vbi cum Dominum Iesum mensæ accumbentem vidisset, omnis honestatis & pudoris oblita, pedibus eiusdem aduoluitur,

tur, stringit, fouet, amplexatur, eosdem lachrymis irrigat, capillis capitis sui tergit, vnguentis & aromatibus perfundit, ac mille & iterum mille, iisdem oscula imprimit. ô veræ pœnitentiæ indicia, & euidentia ingentis doloris argumenta!

Huc adeste mulieres, huc accedite Parisienses, & attendite & videte, si est dolor, sicut dolor Magdalenæ: perpendite vobiscum vtrum similem contritionem, similem pœnitentiam vmquam videritis, vel fando audieritis. Cogitate, quanto modo odio, quo iam horrore peccata, quæ ita prius complexa fuerat, prosequatur: an non auditis quomodo omnia eiusdem lamentis iam resonent & planctu triclinium circumquaque reboet? an non auditis quomodo pedes Domini osculando ingemiscat, ac dicat: Quid, fierine posse putem huiusmodi me criminum animam ream constituisse. Tene ego offenderim, te inquam Deus meus, tene ego ad iracundiam prouocarim? Quid faciam misera? Cum enim oculos ad te conuerto, contremisco quod in te toties tamque grauiter peccando deliquerim; si in me ipsam eosdem coniicio, dolore excrucior & emorior, cum infelicem animæ meæ statum contemplor. O me igitur prodigam, ô omnium me creaturarum miserrimam & infelicissimam! *Peccaui in cælum & coram te, & iam non sum digna vocari filia tua.* Quo igitur me conuertam? quod iter ingrediar? quo fugies infelix peccatrix? vtrum ad te mi Saluator? at non est verisimile: tu namque ipsa es puritas & munditia, & ego merum peccatum: tu animas exitio eripis, & ego eadem in exitium pertráxi. An igitur ad Patrem illum cœlestem? at nulla ad eum me conferendi est ratio: maior est enim iniquitas mea, quam vt coram eo audeam comparere. Ad cœlumne igitur? sed occlusus mihi est aditus. Quamobrem ô æterna iustitia, scelerum vindex, ignosce obsecro infortunatæ huic peccatrici, tot criminibus obnoxiæ, tot libidinibus & lubricis actibus infami. Quo igitur *fugiam à facie tua? Si enim ascendero in cælum, tu illic es, si descendero iursus in infernum, ades.*

Oratio Magdal. pœnitentis ad Dominum.

Luc. 15.

Recipe te, ô Magdalena, ad sacros IESV CHRISTI pedes: illi namque sunt locus refrigerij & peccantium omnium asylum. His aduoluere & eosdem stringendo dicito: *Esto mihi in Deum protectorem & in domum refugij, vt saluum me facias.* non est quippe locus in vniuerso orbe hoc loco tutior. Non fert cœlum refractarios Angelos: paradisus peccatores non recipit, sed eosdem cogit exulare. Terra Chore, Dathan, & Abiron cum tabernaculis suis viuentes dehiscens ad inferos deturbat: aqua totum mundum peccatis inuolutum demergit, & diluuio simul inuoluit. Ignis denique quinque florentissimas ciuitates nefandi peccati reas imbre sulphureo deleuit. Ipsæ quin etiam creaturæ in peccatores armantur, nullaque iis in mundo securitas est, nisi in pedibus Iesu Christi. In illis namque ô Magdalena, mulier illa adulterij crimine à Pharisæis insimulata, eandem quam tu modo ambis, opem reperit. In illis Samaritana, eiusdem cuius tu criminis rea, gratiam & indulgentiam omnium delictorum obtinuit. In illis denique grauioris illius supplicii quod peccatoribus Deus comminatus erat, dispensatio sita est: cuius rei ecce tibi figuram.

Num. 6.

Gen. 6.

Gen. 19.

Ioan. 8.

Ioan. 4.

Moses cum acceptis à Deo legis tabulis monte descenderet, & populum aureo vitulo immolantem & sacros honores deferentem videret, indignans & fremens tabulas in montis imo ad solum allisas confregit; quasi diceret voluisset: Abeant iam & valeant leges ad peccatores tam seuero supplicio castigandos; de indulgentia omnis iam sit sermo, confringantur tabulæ, nec legum adeo rigidarum vlla amplius fiat mentio. Quid porro agis Moses? quid cogitas? quid dicturum putas Dominum, cum viderit tam indignis te modis legem eius exaratam digitis tractare? Erat hoc mysterium, ô anima, visibus tuis deseruiens; designabat hoc, ad pedes Iesu Christi (quem Esaias montis olim nomine compellauit, *Mons in vertice montium*) statim atque ille de cœlo descendisset, iustitiæ seueritatisque legem, in gratiam peccantium, ad nihilum redigendam & penitus abolendam. Inter

Exod. 12. Figura.

ceteras porro lex erat qua ladipari iubebantur adulteri : verum vidimus superioribus diebus in gratiam mulieris, quæ adulterij accusata erat, eamdē legem aboleri, ac quodammodo ex tabulis eradi. Lex quoque diuinæ iustitiæ est, vt peccatores infernalibus supplicijs mancipentur, verum eadem illa ad Christi Iesu, & Confessariorum confessiones excipientium pedes abrogatur & quodammodo violatur. His igitur pedibus aduoluere Maria & iuuamen reperies.

Accessit ad pedes Iesu. O sacri & diuini pedes, quam mihi egregios conceptus procuditis? Formosa illa Esther, cum tremebunda & pauida in conspectu Assueri Regis stetisset, pedib. illius supplex aduoluta est, extremitatemque virgæ aureæ, quam rex porrigebat, exosculata est; quo facto tantam in eius oculis gratiam reperit, vt eam plus ceteris mulieribus virginibusq; dilexerit, sibique in vxorē adoptarit. *Cumq; vidisset Esther reginam stantem placuit oculis eius, & extendit contra eam virgam auream quam tenebat manu; quæ accedens osculata est summitatem virgæ eius.* Hic porro videas formosam illam pellicem Magdalenam, quæ hodie tremebunda ac supplex magni illius Assueri, Christi Iesu conspectui sese offert, eius sese pedibus aduoluentem, magnaq; animi demissione eosdem exosculantem, qui erant velut extremitas huius virgæ aureæ, quæ ascendit de radice Iesse; humanitatem vnigeniti Filij Dei repræsentantis. Porro hoc adeo regi gratum exstitit, vt perfecte illam adamarit, omnia illi peccata remiserit, gratiaq; sua oblata, sibi eam in sponsam adoptarit.

Esth.5.

4 Reg.4. Sunamitis illa mulier, cum sese olim ad pedes Elisæi Prophetæ profecisset supplex & orans; sua nimia animi demissione vitam filio impetrauit. Quod in memoriam reuocans, Magdalena, fiduciam concipit, se, si modo Christi pedibus aduolui dabitur, animæ peccato mortuæ resurrectionem impetraturam.

Plin. l. 8. c. 27. Refert Plinius cervum venantium saucium ferro, iaculumq; tergo infixum gestantem, naturali quodam instinctu herbam dictamnum per agros & siluas curritando inuestigare, & eadem gustata, vel plagæ applicata, vulneris auxilium inuenire. Videte porro hic miseram ceruam mille peccatorum iaculis confixam, & mille mortalibus vndique plagis sauciatam, ad pedes Iesu Christi, veluti ad dictamnum quantocyus properantē; quo vix attigit, quin omnes statim sagittæ excidant, & vulnera animæ eius persanentur. Quid autem factura huc venisti Magdalena. Resoluitur tota in fletum, & lachrymarum æquor effundit.

Lachrymis cœpit rigare pedes eius. ô sanctæ & salutares lachrymæ, vos estis mare illud rubrum in quo Ægyptij, id est, peccata submerguntur; vos estis aquæ illæ in quibus capita draconum, luxuriæ illæ, adulteria, superbiæ; omnium vitiorum principia suffocantur & submerguntur. Docuit id me Psalmographus: *Conquassasti capita draconum in aquis.* Vos estis Iordanes illi, in quibus Naamanis lepra, id est peccata, quæ veluti lepra spiritualis sunt, emundantur. Lachrymare igitur Magdalena, submerge dracones illos, emunda lepram, submerge Ægyptios; dicito, & inclama hodie: *Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum & plorabo die ac nocte* Sit caput tuum hic instar Oceani, & oculi velut torrentes, & plora de die, plora de nocte, quæ cōmisisti, peccata. Lachrymare iugiter, ac cogites velim, Apostolum Petrum, propter lachrymas quas effudit, de peccatore, summum deinde Ecclesiæ caput esse constitutum recordare, Ezechiam propter lachrymas, & intrinsecam cordis amaritudinem, quindecim annis vitæ addidisse. Memento Dauidem lachrymis veniam peccetorum obtinuisse: atq; idem omnino tibi euenturū persuade.

IV. Conceptus superlacrymis Magdalenæ.

Jerem.61.

Matth.27.

4.Reg.20.

Lachrymis cœpit rigare pedes eius. Quemadmodum namque ad solis radios glacies liquescit & nix montibus defluit, vnde flumina intumescunt, ac torrentes exundantissimos emittunt: ita videte hic cor peccatricis huius, quod non nisi mera glacies, nisi peccatum; mera iniquitas, mera peruersitas & improbitas erat, ad conspectum Christi Iesu, qui verus Sol iustitiæ est, liquescere, & illas libidines, impudicos illos intuitus, venereos & lubricos illos aspectus in lachry-

lachrymas resolutos, quæ ex oculis, veluti duobus montibus defluunt, flumina suspiriorum attollere, & pœnitentiæ torrentem producere. Docuit hoc me S. Augustinus, at hoc quod sequitur ex Bibliis depromptum est. Erat in vestibulo templi Salomonis, mare quoddam æneum fusile, in quo victimæ, & quidquid Deo immolandum erat, prius abluebatur. Ipsæ mihi credite, lacrymæ, maria sunt, in quibus cum cor nostrum ablutum & mundatum fuerit, ipsum victima Deo gratissima, & mille hecatombis & holocaustis acceptior, redditur.

Mille vos ô lachrymæ mirabilia producitis, & mihi nouos & inauditos conceptus. Vix aspersérat aqua sacrificij ligna Elias, quin statim prodigiose ignis cœlitus descenderet, & omnia in cineres redigeret: quo aliud nihil designatur, quam orationum nostrarum sacrificio aliquot lachyrmarum guttis respersо, omnia statim igne charitatis, & diuini amoris flamma exardescere. Testis huiusce rei nobis futura est Magdalena: quæ statim vt ligna conuersionis suæ aquis lacrymarum aspersit, omne cordis eius sacrificium amore cœlesti cœpit inflammari & incendi. Cataractæ quoque cœli vix reseratæ erant, quin statim pluuia vehementior diluuiumq; vniuersale secuta sint, quo omnes omnino mortales, super terræ faciem habitantes, extincti sunt, & quod Arcam Noe in sublimibus Armeniæ montibus collocauit. Quid hic dicetis vos Allegoriæ sensus indagatores? an non hæc omnia de Magdalena pœnitente poterunt intelligi? videte namque hic nouum diluuium ex lacrymis Mariæ concretum, in quo omnis carnalitas, mundi amor, sæculi vanitas & omnes praui affectus statim submerguntur; & quo anima eius, instar arcæ illius, super cœlestes illos vertices subleuatur. Vere igitur dicere possumus, hic ruptos esse fontes abyssi magnæ, abyssi scilicet iniquitatis, & cataractas cœli apertas, misericordiæ inquam, diuinæ. Verum non satis tibi fuit Maria, oculis lacrymas effundere, nisi & capilli officio suo aliquatenus in pœnitentia tua fungerentur.

Et capillis suis tergebat. O rem nouam & inauditam! ô paradoxa prius non visa aut lecta! Cui vnquam Regi balneum è lacrymis paratum legimus, aut quem vnquam post lauacrum, crinibus mulierum sordes suas detersisse? Hoc tibi debebatur Domine Rex Iesu Christe, hoc tibi reseruarat Maria, de qua Salomon prophetans vaticinatus est: *Vulnerasti cor meum soror mea sponsa, in vno oculorum tuorum, & in vno crine colli tui.* Cant. 4. Hodie namq; Magdalena lacrymis oculorum suorũ & crinibus capitis, corde tenus te vulnerauit itaque te sauciauit intrinsecus, vt in sui amorem pertraxerit.

Tradit Florus, mulieres Carthaginienses capillos abscidisse, vt mariti iis tortis in bello loco neruorum & funium vterentur, quo de hostibus victoriam consequerentur. Videte vero hic bellatricem quandã Iudæam Christo, quem in sponsum sibi adoptauit, capillos capitis offerentem, vt illos velut funes quosdam adhiberet, quib. hostes, peccata nimirũ, funderet, deleret, ac profligaret. Et quemadmodum Sampson fortissimus ille dux, tãdem confessus est, omnem suam fortitudinem in crinib. sitam esse; quib. demptis & omne robur perditum iri: sic ô Maria, si modo veritatem fateri velis, certissimum est, omnem precum tuarum efficaciam & energiam hodie in capillis esse collocatam. Iud. 15.

O rẽs inauditas! Cum Absalon crinibus superbiret, & inde inanem quandam gloriosam captaret, ijdem ei loco laquei fuerant, quo ex quercu suspensus interiit: at Magdalena eosdem hodie per terram spargens, & ijsdem pedes Christi Domini tergens, sibi vitam & salutem per eos peperit. Quamobrem sume iam animos Magdalena: effudisti iam lacrymarum mare, iam retia de crinibus tuis contexuisti ante saluatorẽ Dominum, non potes errare quin eum cassib. tuis implices. Ingens profecto miraculum fuit, Apostolos ex piscatoribus marinis, hominum piscatores noua quadam ratione esse constitutos: at non minus hodie prodigium videmus, cum à Magdalena quæ animos virorum adolescentiumque illaqueare, piscari, & irretire consueuerat, Christum illaqueatum & conclusum cernimus. Explicate igitur retia vestra peccatores, explicate, vt magnum

illum Christum Dominum comprehendere valeatis, qui vobis, non secus ac piscis ille Tobiæ visum restituet, oculosque animæ vestræ persanabit.

V. *Capillis suis tergebat.* Tot peccata commisistis, ô crines, tot animas in exitium traxistis, oportet; inquiebat illa, vt vos ego resecem, euellam, & commaculem. Cum Rex aliquis aut Princeps mortuus est, solent milites insignia & arma per terram trahere, atque hoc schemate luctum & cordis dolorem ostendere. Ita quoque hodiè fieri videmus: mundo enim, carne, & diabolo qui veluti totius naturæ Domini sunt & Principes, in Magdalenæ anima exstinctis; ecce eorum arma & insignia per terram, crines scilicet, vestes & capillorum pompæ trahuntur. Hodie quoque generosa illa bellatrix deuicta, tradit arma, quibus Christum tanto tempore oppugnauerat, manus illas delicatas: oculos illos lasciuos, aromata illa exotica, & oscula illa adeo ab omnibus expetita, secuta mirum Apostoli consilium: *Sicut exhibuistis membra vestra seruire immunditiæ, & iniquitati, ita nunc exhibete ea seruire iustitiæ in sanctificationem.*

Simile. Cum incendium domum aliquam inuasit, omnia per fenestras suppellectilia eiiciuntur; hodie quoque igne diuini amoris animam peccatricis exurente, omnia foras eiiciuntur, eiicit quippe oculis lachrymas, corde suspiria, capite capillos, narthecijs vnguenta, omnia denique prostituuntur. O si quis te modo in deserta Massiliæ solitudine commorantem videret Magdalena, per rupes & inuia reptantem, in antris & spelunc is habitantem, & solis ardoribus decoloratam, an non diceret posset, Tune es formosa illa nympha, quæ instar Basiliscí animas ciuium Ierusalem oculorum tuorum virulentia, & lasciuo aspectu fascinare & attrahere solebas? tune Babylonica illa meretrix auro & purpura vestita, omnis fornicationis mater & colluuies? tune, inquam, quæ modo ita mutata es & colore & facie, adeo macilenta, & exossis? *Hæc scilicet mutatio dexteræ Excelsi.* Vidistis, ô mulieres, peccata Magdalenæ, vidistis etiam pœnitentiam: vidistis peccantem, & pœnitentiam vidistis. quam igitur peccantem estis secutæ, eandem sequimini & pœnitentem: sequimini illam ad pedes vsque Christi Domini, peccata cum illa lachrymis eluite, superbientes & lasciuientes animas exuite, modestiam induite, humilitatem consectemini, pœnitentiam agite, & tandem aliquando audire cum illa merebitis: *Remittuntur tibi peccata tua.* Quamobrem deprædico te, ô speculum pœnitentiæ Magdalena, ô felix peccatrix, virtutum omnium Regina & scaturigo; vti olim & vitiorum libidinumque; video nempe te, quæ olim scandali flamma eras & fax, corruptionis exemplum, dissolutionis vexillum, vanitatis speculum, trophæum lubricitatis, denique peccantium princeps & caput; te, inquam, video, subito in solem ædificationis, lumen exemplaris vitæ, virtutum omnium imaginem, pietatis exemplar; humilitatis decus, Reginam demum pœnitentium esse commutata. Tu quæ ita olim in mundo lasciuieras, tot peccata commiseras, tot animas in cruitate luxu perdideras; tot deinde lachrymas pœnitens extra mundum effudisti, tot extra mundum virtutes produxisti, tot animas extra mundum recum ad pœnitentiam; & ad salutis semitam traduxisti. Hinc totus te orbis obstupescit, cœlum & terra te celebrant, tartarus audita tua pœnitentia contremiscit. Quare age, sancta & fœlix ac iam beata peccatrix, nostri, obsecro, recordare, nostri, inquam, qui tot, tamque grauibus diuinam maiestatem criminibus ad iram concitauimus; pro nobis apud Deum intercede, ora & obsecra, vt quoniam ad tui imitationem peccauimus, ad tui quoque imitationem pœnitentiam agentes, Christum Dominum videre, sicut ipsa modo vides, in cœlesti habitaculo mereamur.

AMEN.

Rom. 6.

Simile.

FERIA

FERIA VI. POST DOMIN. PASSIONIS.

Partitio.

I. *De prauorum fugienda societate.*
II. *De concilio ipso.*
III. *De re bona male consultata.*
IV. *De consilio bono imprudenter date, ac necessario.*

Collegerunt Pontifices & Pharisæi concilium aduersus Iesum. Ioan. 11.

FIGVRA.

Gen 31. CVM Iacob Patriarchæ filij immortale paulatim aduersus Ioſephum fratrem odium concepiſſent, tandem deliberata ſententia eum interficere decreuerunt, inque vitam eius coacto concilio conſpirauere. Euidens hoc fuit figura hiſtoriæ, quam Euangelium hodiernum repræſentat. Videmus enim hic poſteros Iacob Scribas ſc. & Phariſæos, diuturno aduerſus Ieſum (qui frater eorũ ſecundum carnem erat) odio concepto in vitã eius conſpirantes, & nefarium concilium cogentes, vt eum comprehendant, & cruci affixum mori cogant. O nefandum concilium! ô tartaream congregationem! Erit hoc hodiernæ concionis materia: Tu meus director & conductor eſto, Spiritus paraclete, & tu patrona mea, Virgo glorioſiſſima, cui in hanc rem ſalutationem Angelicam offeramus:

AVE MARIA.

I. Themiſtocles Athenienſium dux cũ prædium venale proponeret, publica præconis voce denuntiari juſſit, in bona vicinia idipsũ ſitum eſſe; ratus, magnum hoc ad agri commendationem momentum afferre. Factum hoc Ethnici viri nos admonet, quam ſint ſocietates bonorum exoptandæ, & quam ſint è contra improborum deteſtandæ. Inſinuauit hoc Pſalmiſta, cum hinc carminum ſuorum exordium ſumpſerit: *Beatus vir, qui non abiit in conſilio impiorum*: & Apoſtolus, qui Corinthios idipſum monebat, dicens: *Non commiſceamini fornicariis, & cum eiuſmodi nec cibum ſumite, an neſcitis quod modicum fermentum totam maſſam corrumpit.*

Plut. in Poli.

Improborũ conſortia eſſe vitãda.

1. Cor. 11.

Prudens illa ac proba Sara, Abrahæ vxor, cum videret Iſaac filium ſuum Iſmaelis conſortio deprauari, & ab eo ad idololatriam pertrahi; domo illum exegit, dicens coniugi: *Eyce ancillam & filium eius.* Vnde diſcere poſſumus, impiorum improborumque conſortia, eſſe velis remiſque fugienda, & procùl domo eliminanda. Gen. 12.

Si enim cum peſtis in ciuitatibus vicinis graſſatur, vrbes à contagio adhuc immunes, omni ratione aduigilant, ne quis è ciuitatibus peſte infectis ad ſe diuertat, ne nimirum contagio ſerpat latius, & lues ſimiliter eas cũ cæteris depaſcat. Quid animam in gratia Dei conſtitutam facere par eſt, aut quas eam excubias agere, ne peccatores tot ſceleribus inquinati, ac tetrum ſpirantes halitum, ad ſe accedant; ſuaque nefaria conſuetudine ſe quoque corrumpant.

Apes cum pluuia & imbres ingruunt, & hyems deſæuit, in fauis ſuis deliteſcunt; timent enim ne, ſi foras egrediantur, vẽtus vehementior tranſuerſas abripiat, aut ipſæ imbre ſuffocentur, aut aliquod, propter temporis injuriam, incommodum patiantur. Diſcãt hinc, qui amore Dei tanguntur, & ſaluti animę inuigilant, dum grauior ſcelerum tempeſtas ingruit, ac vitiorum peſtilens aura omnia circumquaque afflat, in fauis humilitatis ac timoris Dei deliteſcere, improborumque ſocietates fugere, ne aut ventus ſuperbiæ eos aliunde abripiat, aut auaritiæ frigus adurat, aut libidinum imbres ſuffocent. Expertus id erat Dauid exclamans: *Elongaui fugiẽs & mansi in ſolitudine.* Pſal. 54.

In veteri lege præceperat Deus, vt lepra infecti procul à cæterorum hominum conſortio agerent, cuius rei exemplum in Euangelio legimus; decem enim leproſis Domino occurrentibus, nullus eorum auſus fuit accedere, ſed à longe ſteterunt. Quid ſpectaſſe Deum putatis, cum huiuſmodi leges ferret? aliud ſane nihil, quam vt demonſtraret peccantium conſuetudinem eſſe deuitandam, qui ſpirituali quadam lepra infecti ſunt, quæ longe periculoſior eſt lepra corporali. Luc. 17.

Hinc pium regem Iosaphat grauiter à Propheta reprehensum lego, quod copias suas cum copijs impij Achab contulisset: 2. Par. 19. *Cui occurrit Iehu filius Hanani, Videns, & ait ad eum: Impio prabes auxilium, & his qui oderunt Dominum amicitia iungeris: & idcirco iram quidē Domini merebaris.* An nō hinc discere possumus, non esse cum improbis societatem aut amicitiam ineundam?

At nondum hic quiescimus: producemus & alios conceptus prioribus non inferiores. Vetuit olim Deus & quidem grauissime, ne filij Israël nuptias cum alienigenis & gentibus inirent, aut alienigenis filias Israëlitides copulari sinerent: Exod. 34. *Non accipies uxorem de filiabus eorum filiis tuis, ne faciant fornicari filios tuos in deos suos.* Prohibeat præterea Dominus, ne vllum cum gentibus Hebræi haberent commercium, sed quantum possent, ab ijs sese sejungerent: *Caue ne vnquam cum habitatoribus terræ illius iungas amicitias, quæ sint tibi in ruinam.* Designare volebas Domine, quantum ab improborum consortio consuetudineque periculi immineat.

Gen. 6. O improborum consortia, quantum periculi animabus exitijque affertis! Necalia crediderim de causa Deum diluuio terræ superficiem cooperuisse, quā quod filij Seth, quos sacra Scriptura, propter sanctam probamque conuersationē, Angelos nominat, filias Cain hominis nequissimi sibi matrimonio copularent: atq; ita Princeps Apostolorum Petrus, militibus sese adjungens, blasphemator factus est, & dilectissimum magistrum nefarie negauit, ac grauissimorum se facinorum reū constituit.

Ion. 2. O pestiferas & infelices societates, & contagiosa commercia! propter Ionæ societatem nauarchus, & nautæ in vitæ discrimine versabantur. Vnicus Iudas in causa fuit, cæteri vt Apostoli submersionem timerent, & Matth. 8. ad Dominum clamarent, pauidi & formidantes: pie namque creditur, propter sceleratissimum illum mortalium Iudam, grauem illam tempestatem, quæ cæteris Apostolis timorem incutiebat, esse concitatam. 1. Reg. 24. Vnicus quoque Dauid in causa fuit, vt septuaginta hominum millia peste perierint; nisi enim ille peccasset, populo Deus luem non immisisset. Vnicus rebellis, & refractarius Absalom duodecim hominum millia 2. Reg. 15. aduersus mitissimum regem concitauit, belloque rem committere ausos in perniciem & mortem attraxit. At relictis exemplis hisce Veteris Testamenti, aliud recentius vobis ab oculos proponam, quod simile vidisse vos vel audiuisse non putem. Videte namque in Euangelio hodierno, vt Caiphas magnum illum Synedrion nequitia sua & impietate peruertat, Synagogam consilijs inficiat, Scribas, Pharisæos, omnes seniores, legisque doctores in partes suas trahat, inque sententiam pertractos, in mortem innocentissimi IESV CHRISTI conjurare compellat: *Collegerunt Pontifices & Pharisæi consilium aduersus Iesum.* De nefario hoc concilio inprimis loquendum est, ac deinde quid in eo constitutum & conclusum sit, videbimus.

II.

Quod ad primum igitur, refert Euangelium, Pontifices & Pharisæos, inuidia inflatos, statim à miraculo à mortuis excitati Lazari, quo omnes Dominus in sui admirationem rapuerat, aduersus eum conspirasse, coactoque concilio in eius mortem nefarie conjurasse. Consuetudinem tuam hic detego, diabole, tuum hic opus intueor, tuasque technas: cum enim vides peccatores firmiter secum statuisse, sancta quadam pœnitentia ad Deum, à quo peccando jam recesserant, conuerti; furias statim tuas ad consilium cogis excitas tentationes, prauos affectus producis, milleque impedimenta opponis, quo sanctam illorum voluntatem aut ad nihilum redigas, aut saltem infringas & imminuas. Vnde cum totam hodie ciuitatem Ierosolymitanam ingenti hoc miraculo à Christo patrato commotam videas, ita vt omnes eum honorare, colere, adorare, verumque Messiam in lege promissum credere constituant; omnes vndequaque improbos & sceleratos conuocas, nefarium & pestilens concilium cogis, tum vt præclari huius miraculi famam aboleas, aut saltem obscures; tum vero vt vitæ auctori, vitam eripias.

Quando anima se peccato eximere gestit, tū dæmon vt plurimum impedimēto est.

Statim

Statim vt Iacob Patriarcha conuasatis omnibus se in viam dedit, vt in Mesopotamiam terram patrum suorum reuerteretur, & gentilium regionem relinqueret; ecce continuo Laban, multo stipatus comitatu, iraque exæstuans, fugientem insequitur, vt comprehensum interficiat. Exprimis tu, ô Laban, nefarium dæmonum agendi modum, qui, cum peccatores captiuitate eorum se eripere velle vident, vt libertatem consequi, & recto ad cœlestem patriam calle tendere valeant, se itineri quoque accingunt, arma præparant, furiarum suarum cohortes ferruminant, vt fugientes sistant, & ad peccati regionem, è qua vltro egrediebantur, obtorto collo etiam inuitos reducant.

Cum impius ille tyrannus Pharao, Hebræos iugo sese captiuitatis eximere, Ægyptumque deserere velle inauditsset, vt Deo sacrificia more patrio offerrent; statim illos vexauit, nouis oneribus grauauit, quotidianumque pensum adauxit. Vt hinc discere-mus, diabolum, infernalem illum tyrannum, vt plurimum, cum peccatorum Ægypto egredi constituimus, nobis impedimento esse, vexare, nouisque nos oneribus aggrauare.

Scriptum est in Esdra, Iudæis è captiuitate reuersis, & templi fabricam restaurare incipientibus, vicinas & conterminas nationes, & gentes in circuitu positas insurrexisse, templi fabricam impedire conatas. Docemur hic, nullum omnino à nobis bonum opus inchoari, quin dæmones & omnes infernales furiæ totis sese viribus opponant: & cum reuersi è captiuitate peccatorum, ad quod per sanctam confessionem peruenimus, egregium conuersionis templum constituere nobiscum firmiter proponimus; tum diabolum & omnes furias eius, omni ratione conatibus nostris resistere & aduersari. Et sane video vix dum nato Domino, Herodem & omnem Ierosolymam cum illo turbari, & nefarium tyrannum in mortem pueruli conspirare. Quid hæc denotant Auditores? nisi, Dominum nostrum Iesum Christum in anima spiritualiter per gratiam vix natum esse, quin tartarus statim & omnis tartarea potestas aduersus eum commoueatur, satanasque nefarius ille tyrannus in salutem eius conspiret. Videte quoque, vt hodie populo Christi miraculis delinito, ei adhæresce re proponente, Synagoga, vt tam pio operi impedimentum aliquod opponat, eorumque voluntates alio diuertat, concilium cogat, & comitia celebret: *Collegerunt Pontifices & Pharisæi concilium.*

O pestilens & nefarium concilium! tu scies impia illa congregatio, quam toties in Propheticis oraculis expressam legimus, vt inprimis illis verbis Psalmistæ; *Astiterunt reges terræ, & principes conuenerunt in vnum aduersus Dominum & aduersus Christum eius* & Salomonis: *Circumueniamus iustum: quoniam contrarius est operibus nostris & improperat nobis peccata legis, & filium Dei se nominat:* & Ieremiæ: *Cogitauerunt super me consilium dicentes: Eradamus eum de terra viuentium & nomen eius non memoretur amplius.* Omnes denique Prophetæ de hoc vaticinati sunt. Pestilens igitur & detestandum plane conciliabulum fuit, quod in Dominum Iesum cuditur, & in quo de vita Filio Dei vnigenito eripienda tractatur. *Psal. 2.* *Sap. 2.* *Ierem. 2.*

Anne patieris Caipha, infande, nefande, improbe princeps, totius Synagogæ caput, magne Pharisæorum magister, & sacerdotum omnium Pontifex, tam nefarium vt in Iudæa concilium cogatur, & in vrbe quidem regia & sancta Ierusalem: Quid? Tantane tua erit impudentia, ne dicam audacia, vt huius nefarij concilij auctor existas, tamque perniciosam & detestabilem synodum cogi iusseris? Anne Caipham hocce agere? summum Pontificem hoc attentare, suique adeo obliuisci? tune futurus es ille proditor, ille ingratus, ille perfidus Achitophel, qui cum omnia Dauidis negotia tractaret, regnique consilia nosset, Absalomo eiusq; sequacibus persuasit, vt seditionem concitarent, armaq; aduersus Principem & Regem clementissimum sumerent: & tu, cum sis fidelium omnium consiliũ, synagogæ caput, & totius status Iesu Christi in lege Mosaica superintendens existas; adeone hodie ingratus, perfidus, & sceleratus eris, vt omnes Iudæos, vt *2. Reg. 4.*

Conceptus super nefario concilio Caiphæ.

Absa-

Absalomum Achitophel, ad arma concites & commoueas, quo aduersus Principem, Messiam & Deum suum scelerate conspirent? Tune futurus es superbus ille, inuidus, & ambitione tumens Aman, qui Assuero consilium dedit, miserum vt Mardochæum è vita tolleret: tune superbe Pontifex, summus aulæ vertex, princeps & caput Synagogæ cum fies, Iudæis suades, vt Iesum, qui verus Mardochæus est, ad necem deposcant? anne deterius aliquod reperire consilium posses, anne pestilentius, anne etiam exitiosius?

Esth. 5.

Matth. 14.

Nefarium, fateor, fuit Herodiadis consilium, quando filiæ suasit, vt Ioannis Baptistæ caput in disco postularet. At tuum ô Caipha, consilium centuplo detestabilius est, quando populo persuades Iudaico, vt Christi Domini caput sibi tradi postulet.

Congregauerunt Pontifices & Pharisæi concilium. Heu quot nefanda concilia, quot infandæ conspirationes, quot coniurationes aduersus benignissimum Redemptorem coguntur! vix namque creati erant Angeli, & ecce statim eorũ Pontifices collegerunt concilium: qui ecce statim Caiphas Lucifer inquam, Angelicæ Synagogæ Princeps tertiæ Angelorum parti consuluit, vt aduersus diuinitatem conspirarent. *Factum est prælium magnum in cœlo.* Vix erat homo in terrestri etiam paradiso constitutus, quin ecce statim Principes collegerint concilium: quin Satan; Adam & Eua congregentur, concilium ineant, in quo de diuinitate disceptetur, *Eritis sicut dij.*

Quid addam amplius? dicam te, ô Pater æterne, & te, ô gloriose & Sancte Spiritus, vos Principes æterni, Sanctissimæ Trinitatis personæ, ab æterno concilio aduersus Redemptorem meum coegisse: vt eum innocẽti morti adjudicaretis: vos etenim illi Principes estis, de quibus olim Psalmographus; *Astiterunt Reges terræ, & Principes conuenerunt in vnum aduersus Dominum & aduersus Christum eius.*

Psal. 2.

III. Pia meditatio quoad condem nationem Christi.

Nulla igitur datur effugij via, mi Redemptor; te mori necesse est, non est quod dicas amplius, *Transeat à me calix iste.* Ita namque in arcano SS. Trinitatis concilio constitutum est, in quo jam à longo tempore morti adjudicatus es, & vlterius non appellasti. Causa tua in duobus summis concilijs, in concilio scilicet Diuinitatis, & in foro humano in cœlo nempe & in terra, examinata fuit, discussa & peracta; & vtrobique mortis sententia in te lata fuit. Verum quanam potissimum de causa vos ô consiliarij æterni, vos judices omnium judicum supremi, qua lege, quo jure, aut quomodo Messiam meum morti tam atroci & truculentæ addicitis? Audite quæso, quid ad hæc respondeant, *Expedit vt vnus homo moriatur pro populo*, Iesus inquam Christus, Deus simul & homo; vt mundus ratione quadam inaudita, propria tamen & conuenientissima, redimatur; quo euidentius Dei erga homines amor appareat, vt scilicet homines ab homine in exitium perducti, per hominem restaurentur.

Cur Christus ab omni æternitate morti sit adiudicatus

Vos vero Pharisæi, Pontifices, tuque imprimis Caipha quam mortis causam affertis, & quod jus prætenditis, quam æquitatem depromitis aut qua via ad tam crudelem & cruentam sententiam ferendam proceditis? Audite, obsecro, eorum leges & iura, inuidiam inquam potius & furores: *Quid facimus, quia hic homo multa signa facit?* quod miracula edat, animas ad bonam frugem conuertat, quod mortuos excitet: atque hoc fundamentum fuit tam iniquæ sententiæ ferendæ.

Cur Caiphas Christum dignũ morte iudicauerit.

O judices iniquissimos, ô judices affectibus in trãsuersum actos! Caipha, cum ais, *Hic homo*, si scires quis hic homo foret, nunquam eum morti adiudicares. Homo quippe hic, simul & Deus est; homo hic multa olim signa fecit, tot prodigia in Ægypto, tot mirabilia in mari Rubro, tot miracula in deserto. Homo hic simul Deus & homo est, qui descendens aliquando è cœlo in terram, è Ierusalem in Iericho, incidit in manus Iudæorum, qui instar latronum eum despoliauerunt, sauciauerunt, & mortuo eo in crucis arbore derelicto, abierunt. Est denique ille homo, qui tot miracula edidit in incarnatione sua, quando nimirum duas naturas in vna eademque hypostasi combinauit; tot signa in natiuitate, tot prodigia in vita

Luc. 10.

Egregij conceptus.

in vita; & in cuius morte tot quoque mirabilia videbitis. Faciet namque moriens Solem deliquium pati, terram tremere, petras discindi, sepulchra quoque reserabit. Homo denique est omnium rerum peritissimus. Verum quid deinde in hocce concilio ais, ô Caipha? *Vos nescitis quidquam.* Quid cogitatis viri, quid dicitis? necesse est vt homo hic de medio auferatur, res nostræ alioquin pessimo loco futuræ sunt. Nisi enim remedium aliquod in tempore adhibeamus, *venient Romani & auferent locum nostrum*, vrbemque nostram euertentes, omnes nos dispoliabunt; quare expedit, vt vnus homo pro omni populo moriatur potius quã tota gens misere pereat. Nautæ qui Ionam vehebant, si forte meministis, cum grauis tempestas incidisset, vt se suaque conseruarent, Ionam in mare deiecerunt, cuius mors illis vitam peperit: illo namque submerso, rediit serenitas & malacia. Similem hodie quoque tempestatem impendere nobis à Romanis videmus; necesse est igitur, vt hominẽ hunc in mare passionis præcipitem iaciamus, quo eius nos mors morte eripiat, & vitam nobis salutemque conferat.

Oratio Caiphæ in concilio.

Ion. 2.

Luc. 8.

An non magnum Gerasenorum dementiæ argumentum fuit, Christum à finibus suis pellere, ne porcos perderent? Non minor mihi credite, Caiphæ huius dementia est, Christum ipsum perdere moliẽtis, quod timeret ne in Romanorum manus ciues inciderent.

IV. *Vos nescitis quidquam:* Nescitis, quantum in hac re pondus & momentum consistat: nescitis quantum huiusce rei interfit, ab ea nempe omnis nostra salus, fortuna, aræ, focique dependent; salus inquam, vel ruina, omne nostrum commodum, aut incommodum. O superbientem superbi hominis orationem, ô verba tumore & arrogantia plenissima! Potens ille Persarum Rex Xerxes, cum quodam tempore comitia regni indixisset, in quibus de bello Græcis inferendo disceptaretur, hac principes oratione est allocutus: *Ne videar meo tantum vsus consilio vos contraxi: cetera scitote parendum vobis magis quam suadendum.* Notate effrænatam hominis arrogantiam, & intolerabilem

Val. l. 5. c. 9.

præsumptionem. Eandem mihi hic ostendere videtur Caiphas, quin etiam adhuc maiorem, dicens: *Vos nescitis quidquam:* Necesse est vt vnus pro omnium salute moriatur; nulla alioquin securitatis spes effulget. Eisdem verbis Saulem vsum cum filio suo Ionatha apparet, *Quamdiu vixerit filius Isai super terram, non stabilietur tu, neque regnum tuum. Itaque iam mitte, & adduc eum ad me, quia filius mortis est.* Verba porro Saulis, Caiphas visus est repetiuisse dicens; Quamdiu vixerit homo ille, principes & seniores, nunquam synagoga nostra stabilietur; nisi ille moriatur, res nostræ non succedent, sed pessum ibunt. Eia igitur moriatur, inuadamus eum, & eradamus eum de terra viuentium. *Expedit* namq; *vt vnus homo moriatur pro populo.* 1. Reg. 20.

Quare obsecro magne Pontifex? Ne scilicet, inquit, res nostræ dilabãtur ac pessum eant, morte innocens est condemnandus. Quam perperam concludis, quam parum dialecticus es? atlonge aliter quam destinasti & concepisti eueniet. Christi namque mors erit & vestra, illo occumbente, vos, regnum & respubl. vestra extinguetur & occumbet. Timeo enim ne idem vobis euenturum sit, quod olim Regi Ieroboam, qui cum vitulos æneos erexisset, variaque idola per regnum adorari præcepisset, ratus id ad regnum stabiliendum non parum momenti allaturum; nesciuit se sibi, filiis familiæ, atq; adeo vniuerso regno perniciem & exitium intulisse. 3. Reg. 18.

Pharao Ægypti Tyrannus, ratus Hebræorum primogenitorum nece regnum stabiliendum, tantum abfuit, vt voti compos factus fuerit; vt potius diabolicum hoc commentum & pestilens consilium, regni exitium fuerit, & se suaque euerterit: cum enim omnes Hebræorum masculos in profluentem proiici mandasset, ipsemet cum toto exercitu ab vno Hebræo rubri maris gurgite absorptus fuit. Eadem vobis, mihi credite, fortuna impendet, Iudæi: dicis ô Caipha iudex inique, expedire vt vnus pro populo toto moriatur, sed adeone Deum mundo huic noxium censes, vt eum mundo pellere decreueris? Cum Elisæus Propheta iam in Exod. 4. Reg. 13.

extremis ageret, Rex Ioas pedibus eius aduolutus lachrymabatur & clamabat dicens: *Pater mi, currus Israel & auriga eius:* quasi regnum à morte ejus neminem esset habiturum, cui tuto, vt Elisæo consueuerat, credi posset. *Gen.32.* Laban etiam audito Iacob, relicta Mesopotamia, in patrium solum rediisse, consternatus fuit, & tantum non exanimatus, ob decessum scilicet eius qui tanta sedulitate & cura oues suas pauerat, ita vt in infinitũ crescerent. Te vero Caipha, omni barbarie barbarior, non pudet aut piget, è medio tollere, morti adiudicare, non dico Elisæum aut Iacob; sed filium Dei vnigenitum, quo sublato quæ non calamitas synagogæ vestræque reip. impendet? Nesciebat olim *Iud.19.* Samson, se à spiritu Dei esse derelictum: at tum demum agnouit, licet serius, cum Philisthæorũ carcerib. traditum vidit. Ita quoque tu Caipha, & vos Iudæi, nescitis quid sit Deo esse destitutum: scietis autẽ postea, cum venerint Romani, & cinxerint muros vestros, & omnem posteritatem vestrã cum tota gente vestra euerterint. *Expedit vt vnus homo moriatur.* O tristem nuntium! ecce sententia mortis in Messiam lata. Quis ei suggeret, vt se subripiat, vt alio appellet, vt se in *Gen.22.* tuto collocet? Cum Esau aduersus fratrem Iacob cõspirasset, statim tu ei Rebecca suggessisti vt fugeret, *2.Reg.15.* *Ecce Esau frater tuus minatur vt occidat te.* Aperit Chusai Dauidi Regi omnia consilia, & quidquid in castris Absalomi gereretur, & heu! nemo Saluatori meo vel minimũ suggerit: nemo ei nefarium hoc consilium, hanc impiam coniurationem detegit. Quid hic agitis ô Nathanael, Gamaliel, Ioseph ab Arimathia? cur præceptoris & Domini vestri patrocinium non suscipitis, aut cur saltem dissoluto concilio, ei non suggeritis, sibi vt caueat, tanta taliaque in caput illius cudi? Nequaquam, *Expedit* enim *vt vnus homo moriatur pro populo.* Est tamen hic aliquid quod in te laudem ô Caipha: nunquã, mihi crede melius rem acu tetigisti: prophetizas, & verum dicis, nescis tamen. Nam cum plurima Deus media posset quib. humano generi ob peccatum perdito posset succurrere, Filij tamen sui passionem hic potissimum adhibere voluit, quo nullum aut melius aut conuenientius tum ad naturam humanam restauranda, tum ad amorem diuinum melius perspiciendum potuit inueniri. Hausi id à Paulo Apostolo ita Hebræis scribente: *Decebat* *Hebr.2.* *eum, propter quem omnia, & per quem omnia qui multos in gloriam adduxerat, auctorem salutis eorum per passionem consummari.* Anne *Luc.24.* obliti estis, quid ipse duobus discipulis in Emaus euntibus dixerit in via socius: *O stulti, & graui corde nonne hæc oportuit Christum pati & ita intrare in gloriam suam?* Bene igitur dicis Caipha. *Ita est.* Erat namque primi delicti grauitas duabus de causis infinita: primo quod aduersus infinitam maiestatem patratum, deinde quod ad infinitos homines eiusdem contagio serperet. Ac proinde requirebatur homo, qui infiniti simul esset roboris, & meriti apud Deum immensi: qui sanguine suo peccatum adeo graue, tamque diuturnum expiaret. Et quoniam inter homines, tam efficax & præclara virtus non reperiebatur, nec tanta merita; nihil magis proprium aut cõuenientius, ad diuinæ iustitiæ satisfaciendum, potuit reperiri, quam vt Dei filius, cuius maiestas infinita est, humanam naturam induendo, Deo pro homine satisfaceret, proq; humano genere mortem oppeteret. Hoc scilicet expediebat; nulla alioquin cœlum ingrediendi via dabatur, ipsæ paradisi portæ clausæ semper alioqui mansissent. Ita namque prædixerat ipse Iesus olim: *Expedit vobis, vt ego vadam,* *Ioan.16.* scilicet ad mortem, & à morte ad inferos, ab inferis ad Patrem. Expediebat vobis, ô Angeli, vt sedes nimirum vestræ replerentur, & pristina ruina restauraretur; Expediebat & vobis Patres, qui in limbo captiui detinebamini, vt eripi possetis; & vobis in primis ô homines, *Figura* *Num.15.* vt hac ratione obstructum cœli limen subiretis. In quam rem figuram è veteri instrumento producam. Homicida qui ob cædem commissam patria eiectus erat, prius in patriam redire non poterat, quam summus Pontifex obiisset. Designabat hoc redemptionem nostram; Auditores: non prius enim poterat primus homo, sui ipsius homicida, paradiso, patria nimirum sua, extoris factus in patriam reuerti, quã Iesus Christus.

Caiphas in hoc consilio prophetæ fuit.

ſtus, ſummus ille Pontifex, exſpiraſſet. Expediebat ergo hunc hominem mori.

Et ſane expediebat Domine, mi Redemptor, licet vſquequaque neceſſarium foret, te noſtri cauſa mortem oppetere : mille namque tibi alioquin media ſuppetebant, ad nos redimendos , at nullum hoc ipſo commodius aut conuenientius. Expediebat ſcilicet Domine te mori , vt nobis vitam conferres : deſcendere, vt nos exaltares ; humanam naturam induere, vt nos ſemideos faceres ; paſſionis tormenta ſubire, æternam vt nobis beatitudinem & infinitam promerereris. O bonitas infinita, ô Redemptor benigniſſime , quas gratiarum actiones, quas laudes, tam immenſus amor, vel quænam potius obſequia, tam ingens, tam ſingulare , & adeo eximium beneficium promeretur? Noſtræ, fateor Domine, vires non ſufficiunt, labaſcunt humeri : attamen quidquid in nobis eſt libenter , merito tibi dedicamus & offerimus : cor ſcilicet ad te amandum , corpus ad te adorandum , animam quæ te aſſidue ſequatur, quo tibi ſincerum in hoc mundo obſequium offerat, exſpectans, donec in altero te plene laudare queat. AMEN.

SABBATO POST DOMIN. PASSIONIS.

Partitio.

I. De pugna carnis ac ſpiritus.
II. De Chriſti paſſionibus.
III. De clarificatione Domini.

Nunc anima mea turbata eſt. Ioan. 11.

FIGVRA.

2. Reg. 19. DAVID Rex cum poſt Abſolomi ſeditionem commotionemque vrbe profugeret , & nudipes & capite aperto , torrentem Cedron tranſiret , vt in deſertum ſecederet , ingenti cordis dolore tactus intrinſecus , vultum in mœrorem contraxerat & lachrymas vbertim effundebat. Hodie hanc figuram completam videmus. Verus enim Dauid IESVS CHRISTVS , poſt cruentam Synagogæ Iudaicæ coniurationem, Hieroſolymis ſecedens, triſtitiam induit; paſſioniſque torrentem quem tranſiturus erat, & deſertum Caluariæ in quo crucifigendus, ſibi proponens, aperte declarat animam ſuam eſſe turbatam , & variis anguſtiarum motibus concuſſam. Sunt hæc Domine puncturæ crucis, & præambula paſſionis tuæ iamiam inſtantis : neque enim credo te perturbationi animi interiori eſſe obnoxium. De hac perturbatione hodierna die, modo SS. Pneumatis auxilium, & D. Virginis interueniant preces , verba faciemus. Quamobrem recitemus ſinguli :

AVE MARIA.

Patientiæ illud & tolerantiæ ſpeculum Iob , humanæ vitæ ærumnas calamitateſque deplorans , merito mihi dixiſſe viſus eſt : *Vita hominis militia eſt ſuper terram.* Vix enim nati ſumus , quin ſtatim militiæ aſcribamur, eidem aſſueſcamus, & nobis quotidie , & ad finem vſque vitæ bellandum ſit. Vix etiam quondam Deus cœlos creauerat , quin eos ſtatim Angeli , idque contra cœlorum naturam , violento quodam curſu & impetu abreptos egerint , ne vllo deinde tempore motus ille quieuerit, ſed ad finem vſque mundi permanſurus ſit, & mundo demum finiente finiendus. Quod præſagium eſt, mortales, vix nos in hunc mundum ingredi , quin ſtatim aliud quoddam Angelorum genus animas noſtras inuadat, & violento quodam impetu tranſuerſos rapiat, ab Oriente nempe gratiarum vſque in Occidentem peccati impellendo; qui impetus quidam eſt præter rerum ordinem , & naturæ noſtræ penitus repugnans. Quod Apoſtolus optime expreſſit, dicens : *Non eſt nobis colluctatio aduerſus carnem & ſanguinem tantum , ſed aduerſus mundi rectores.* quaſi diceret : Duo nobis ab ortus noſtri exordio bellorum genera inſtant, & ſequuntur quocumque demum fugerimus : bellum ſcilicet externum, & ciuile. Motus enim quos

I. Iob. 7. Duo belli genera in homine.

nobis dæmones, tartarus, & mundus concitant, bella sunt externa: verum quos ipsa nobis concupiscentia, caro: prauique nostri affectus commouent, ciuilia merito appellari possunt. Et quamuis illa vehementiora sint & atrociora, hæc tamen magis pertimescenda sunt, maiorique cum discrimine coniuncta, *Non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem tantum*; ecce ciuilia: *sed aduersus mundi rectores*; ecce externa.

Vt porro de solis ciuilibus loquamur, nunquam nos illa quietos viuere sinunt, sed ab ipsis incunabulis nos inuadunt, tum quod passiones è natura ipsa proficiscantur, & cum natura commorantes ad vsque tumulum nos comitentur: tum vero, quod naturæ inhærescant. Principium vero & ortum à carne hac nequam & praua concupiscentia habent: nam *caro concupiscit* semper *aduersus spiritum*, *& spiritus aduersus carnem*, vti Paulus ad Galatas ait. Ipsa namque est tentatrix illa Eua, quæ Adamum semper impugnat, in ipso etiam Paradiso, in statu nimirum innocentiæ. Ipsa est fornicaria illa Iezabel; quæ reges etiam potentissimos interimit. Ipsa est peruersa Dalila, quæ Sampsones viroſque fortissimos eneruat & expugnat. Aiunt Philosophi motus & agitationes maris ab ipso lunæ incremento & decremento initium sumere: equidem iisdem verbis dixero, omnes omnino motus & animæ nostræ passiones, è praua concupiscentia proficisci.

Galat. 5. Gen. 2. 2. Reg. 11. Iud. 16.

Vidit olim Daniel arietem duobus insignitum cornibus, qui furiis agitatis, cætera animalia in quæ incidebat, ad terram prosternebat. Non errauero, si per hunc arietem concupiscentiam designari ostendero: ipsa namque est aries duobus insignitus cornibus, appetitu scilicet concupiscibili & irascibili, verum qui adeo proteruus sit & petulãs, vt rationem, spiritum, sensus ipsos interiores, & integram nonnunquã animam ad terram deiiciat, inque peccati mortem præcipitem agat. An non igitur cruenta illa bellatrix, vel furiosa potius Amazon, certamina sua, motus, & rebelliones iam inde à matris vtero nobis intentare præsumit? Accommodate aures, figuras veteres producam.

Dan. 4.

Iacobus & Esau iam inde à matris vtero inter se digladiati sunt; & cum nondum arma tractare possent, calcibus sese mutuo oppugnabant. O infelices gemini, quam tristia nobis affertis præsagia! scilicet à primo conceptionis instanti; & ab ipso materno vtero, appetitum sensibilem, concupiscentiam scilicet deprauatam, aut alio licet appelletur nomine, cum spiritu æterno semper digladiari, perpetuaque bella gerere, & alterum in alterius consp irat exitium.

Figuræ. Gen. 25.

Vix quoque nati erant germani illi fratres Abel & Cain, quin statim arma spirent, adeoque in se mutuo exardescant, vt alter alterius manus cruentet sanguine. Quid hoc denotare putabimus, Auditores, quam spiritum & appetitum vitiosum quamprimum vt existere inceperint; sibi inuicem bellum indicere, tantoque impetu in se mutuo insurgere, vt quamprimũ alteruter occumbat necesse sit?

Gen. 4.

Sara & Agar ancilla, quæ in Ægypto nata erat, nunquam pacifice in familia Abrahæ cohabitare potuerunt. Quid porro designatis, ô mulieres, quam tu Sara rationem, tuq; Agar Ægyptia concupiscentiam, quæ concordes in familia hominis viuere nunquam possunt?

Gen. 21.

Vidua quædam olim Dauidi Regi conquesta est, fuisse sibi duos filios, quorum alter alterum rixando in via interfecerat: *Ancillæ tuæ erant duo filij, qui rixati sunt aduersus se in agro, nulliusque erat qui eos prohibere posset, & percussit a ter alterum, & interfecit eum.* Quid per hanc mulierem viduam intelligimus, nisi animam, quæ cum non nisi duos habeat alumnos, spiritum scilicet & appetitum, & ambo simul in itinere vitæ huius viam carpant, & hoc in itinere semper inter se rixentur, sæpe accidit; vt alter alterum interficiat.

2. Reg. 14.

Absalom & Amnon eiusdem patris filii, eiusdem mensæ conuiuæ, iniectis sibi inuicem manibus, crudeli parricidio & Thyestæo spectaculo epulas cruentarunt. Spiritus & concupiscentia eiusdem animæ hæredes, & eadem mensa refecti, eodem se sæpenumero modo excipiunt, & consopitum odium redintegrantes, tristia sæpe parricidia

4. Reg. 13.

dia committunt. O certamina deploranda! ô bella nimium cruenta! Audite & alias figuras.

Gen. 11. Ex his aliquot figurę ... etiam ... reperiuntur, sed ... anximus ... tres no...

Referunt sacræ literæ, Abraham & Loth, qui fratres appellantur, licet alter auunculus esset, & alter cognatus, nunquam inter se pacem habuisse, sed ipsos etiam pastores eorum, in agris sępe inter se rixari solitos. Quid porro significant hæc omnia? nisi duos illos fratres, appetitum & spiritum, vel duas illas sorores, rationem & concupiscentiam, nunquam inter sese pacem habere: quin & ipsos seruos, tot scilicet facultates, quę vtrique deseruiunt, semper inter se litigare & contendere.

Passiones animi cruenta bella sunt.

Desuntne igitur figuræ nobis? aut potius, desuntne nobis bellaciuilia, & passionũ certamina: bella inquam, quæ nobis successione auita adhærescunt, quoniam ab ipso Adamo originem sumunt? O bella cruenta, & funebria; quæ nunquam hactenus composita fuistis, quæque in ipso terrestri paradiso ortum habuistis, & continua ad nos vsque successione, de patre in filium; peruenistis, & ad finem vsq; mundi durabitis. Sunt sane immortalia, nec per Sacramenta aut bona opera componi possunt, (durat nempe concupiscẽtia etiam post baptismum) bella, inquam, quę nos ipsi potestate propria extinguere nõ possumus. Nam primi motus non sunt in potestate hominis. Bella denique, à quibus nullus vnquam mortalium immũnis exstitit, nec ipse quidem Christus Dominus. Quomodo enim hæc eum oppugnauit concupiscentia in monte Oliueti? tam vehementi namque eum tunc tristitia & pauore concussit, vt à morte parum abfuerit, vnde exclamauit: *Tristis est anima mea vsq; ad mortem*: At quomodo cum in hodierno Euangelio oppugnat? tam vehementem enim ei formidinem & mortis metum incutit, vt præ timore dicere coactus sit: *nunc anima mea turbata est*. Verum, vt quomodo hoc intelligendum sit, cognitum habeamus; de passionibus, quæ in Iesu Christo fuere, nonnihil loquemur; ac deinde de eiusdem gloria: & super vtrumq; hoc concionis nostræ ædificium extruemus.

Christus passionibus non caruit. Matth. 27.

Principio igitur dicimus, in Iesu Christo passiones fuisse: vidimus namque eum ita succensum & excandescentem, cum flagello in manus sumpto, & ira intrinsecus concepta, ementes & vendentes templo eiecit, & mensas nummulariorum subuertit: toties quoque eum aduersus Pharisæos commotum audiuimus, cum eorum vitia coargueret. Vidimus quoque eum lachrymantem super muros vrbis Ierosolymitanæ. An non vero vos lachrymæ passionum & tristitiæ cujusdam vehementis indices estis? Vidimus quoque eum in monte Oliueti, præ metu, quem ex imminente morte conceperat, ad terram prostratum: hic iterum eum turbatum, & animi angustia pressum contemplamur. Luc. 19.

An non vobis, Auditores, cholera, tristitia & metus, passiones quædam esse videntur, quibus & nos obnoxij sumus? Nunquam tamen eum legimus risisse, sed instar Heracliti semper à risu abstinuisse: vt nos obiter doceret, vitam hanc non esse aliud, quam domum luctus, & tristitiæ theatrum, & nullum hic verum gaudium reperiri: domum hic esse pœnitentiæ & tristitiæ, non vero voluptatis aut deliciarum. Quam in rem egregium nobis conceptum suggerunt Hebræi; qui cum in Ægypto regione aliena versarentur, indesinenter plorabant, & ad patriam suspirantes anhelabant; cumq; alij ad lætitiam & voluptatem eos inuitarent, respondebant: *Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena?* Psal. 136.

Iesus Redemptor nunquam in vita risisse legitur.

Verum vt ad passiones, de quibus agimus redeamus, notandum est, ô theologi, Iesum Christum cum carnem humanam indueret, naturamque nostram sibi desponderet, omnes eiusdem passiones & accidentia, sibi quoque eadem opera adjunxisse & adaptasse, quæ nimirum hypostaticæ illi vnioni non repugnarent. Nam vt Philosophi aiunt, *qui dat esse, dat & quæ consequuntur ad esse*; ita quoque inuersis terminis, *qui accipit esse, accipit & quæ consequuntur ad esse*. Redemptor igitur noster naturam humanam inducens, induit simul & omnem eiusdem dependentiam & consequentiam, omnes nimirum illius passiones, vt famem, sitim, calorem, frigus, ærumnas, miserias, mortem denique ipsam; quæ omnia ipsi naturæ in-

hærescunt: at nunquam assumpsit peccatum, nec ignorantiam, nec passiones, quæ peccatum denotant, vel aliquam inclinationem ad peccata. Repugnabat quippe hoc perfectioni excellentiæque mysterij huius. Fieri quoque non poterat, vt illa anima diuinitati mysterio incarnationis combinata, peccatum vllum committeret; ad eundem plane modum quo animæ, quæ jam æterna beatitudine perfruuntur. Nam sicut cœlum, vt Philosophi asserunt, corrumpi non potest, nec vlli è primis quatuor qualitatibus, quæ ad corruptionem tendunt, obnoxium est; idque propter formæ cui conjunctum est, nobilitatem: ita mihi de Christo dicendum hic videtur, eum nempe peccare non potuisse, nec vllam è primis passionibus habuisse, quæ ad peccatum inclinant, propter nobilem illam diuinitatis formam, cui anima eius maritata erat.

Conceptus Philosophicus.

II. Tribus de causis Dominus passiones nostras induit.

Adeo vt omnes, quas Saluator assumpsit passiones, tribus ab eo potissimum de causis assumptæ sint; primo, ad satisfaciendum; vti asserit Augustinus Epistola CXLI. secundo, ad pœnitentiæ exemplum commonstrandũ, vt docet Bernardus Sermon. 2. in Cantic. denique, vt verum sese hominem demonstraret, vt Cyrillus lib. 2. in Ioannem tradit. Dicere alioquin potuissemus, non eadem nobiscum eum naturam assumpsisse. In quam rem audite præclarum è philosophiæ arcanis depromptum conceptum. Quemadmodum enim Philosophi aliam esse cœlorum materiã dicunt alteriusq; naturæ, & aliam rerum harum inferiorum; quoniam non eadem vtraque accidentia habent: idipsum de Christo Iesu dicere potuissemus, si humanam induendo naturam, eiusdem accidentia non simul assumpsisset.

Conceptus Philosophicus.

Gen. 24.

Iacob cum Rachelem Labani filiam, pulchram nimis in vxorem acciperet, accepit simul & sororem eius Liam, quæ non vsquequaq; formosa erat; quin & hæc inter cæteras matrimonij conuentiones fuit, vt Iacob partem aliquam emolumenti ex gregibus capiendi haberet. O vere insignem allegoriam! denotat illa, Iacob nostrũ, Iesum Christum, pulchram illam hominum naturam Adæ filiam, in vxorem accipiendo, turpem quoque Liam, concupiscentiam inquam, duxisse, quę deformis, & plane terrena erat: simulq; hoc pactum initum fuisse, vt sponsus de gregibus & armentis participaret, de brutalibus videlicet passionibus nostris, partem aliquam haberet.

Allegoria.

D. Thomas de passionibus, quæ in anima Redemptoris nostri fuere, loquens, ait, tribus eas modis à nostris fuisse distinctas: scilicet, quo ad obiectum, principium, & effectum. nam quoad obiectum passiones nostræ sæpenumero è rebus illicitis originem sumunt. Sæpe namque erga illa afficimur, quæ potius odisse deberemus: sæpe quoque ob ea lætamur, quæ nobis dolorem magis incutere deberent; denique erga ea sæpe inordinate ferimur, erga quæ non est conueniens aut consentaneum ferri. Deinde, quoad principium & originem, non enim est in nostra potestate impedire, ne crudeles illæ furiæ animam subintrent. Nam primi motus, vt diximus, non sunt in hominis potestate, sed statim, vbi quid vel jucundum, vel injucundum videmus, fieri non potest, quin statim ad illud, amore quodam illicito, eiusdẽ pulchritudinem diligendo, feramur, aut visa turpitudine, ab ea animum & mentem auertamus. Denique quoad affectum. Nam licet deprauatos illos motus cohibere & cõpescere possimus, ea tamen illorum aliquando est vehementia, & impetus, vt etiam inuitos nonnunquam ad aliquid præter fas & æquum faciendum abripiant: quin & interdum adeo insurgunt & inualescunt, vt rationis lumen eripiant, intellectui tenebras offundant, nosq; ad ea facienda impellant à quibus abhorrere penitus oporteret.

D. Thom. 3. p. q. 15. 4.

Passionis Christi tribus modis à nostris distinctæ fuere.

Vis & robur passionum.

Nouistis crediderim, vos qui passionibus ducimini, quanta sit earum vis & efficacia; mutant illæ namque vultus colorem, motum cordis, totius corporis compositionem, vel sola etiam imaginatione conceptæ. Ecquos illæ motus, ecquas agitationes, ecquas mutationes suppeditant? Dilatatur enim cor nostrum quando exhilarescimus; coarctatur, cum tristitia nos inuadit; Cholera sanguinem commouet & efferuescere facit; Pauor eundem obstupefacit, & frigidiorem reddit glacie. Denique crude-

crudeles illæ furiæ nos anhelare, tremere, vaeillare & titubare faciunt, adeo vt earum vi lingua balbutiat, dentes fremant, sanguis euanescat, atque omnia membra tremant & consternentur. Pallorem quin etiam cient & simu ruborem, & eum demum nobis colorem & habitum superinducunt, quem illis visum fuerit. Dicam igitur vere, ô crudeles furiæ, & infernali Megera truculentiores!

Conceptus Philosophia detemptus.

Et sicut vapores illi crassi, & tetræ illæ exhalationes, quæ è terra sursum feruntur, solem offuscant, eique lumen eripiunt, tonitrua & fulmina procreant, omnemque adeo aera perturbant: ita quoq; fumosæ illæ exhalationes, & nimiæ concupiscentiæ, partis nimirum inferioris, & vapores, id est passiones sursum elatę, soli rationis lumen eripiunt, tonitrua & fulmina peccati progignunt, animamque confundunt & perturbant. At longe illa aliter in Iesu Christo extirerunt, nihil namque huiusmodi in illo repertum fuit, cũ passiones eius nunquam ad res illicitas tetenderint. Semper namque quæsiuit, sperauit, petijt ea, quæ par erat quærere, sperare petere. Fleuit quidem super tumulum Lazari, at peccatorum nostrorum causa. Gauisus est, sed nostræ salutis ergo: *Gaudeo propter vos vt credatis.* Et hodie anima eius turbata est, sed mortis instantis metu. O præclara passionum obiecta! ô passiones minime passiones. Addo summum illum Dominum, passionibus suis esse dominatum, easque non habuisse, nisi cum habere vellet. Quid ais? Quid hoc denuntias? Primos enim motus non esse in hominis potestate, aiunt Philosophi; concedo, sed minime id locum in Iesu Christo inuenit. Potuisti enim Domine Iesu omnia obiectorum genera comprehendere, passionibus tamen & primis motibus animum tuum, nisi dum velles, non ingredientibus. Fuisti scilicet magnus ille Æolus, *qui laxare potes ventos, & carcere frænare*: passionum namque tuarum turbines educere in apertum cum velles, potuisti; & eos dum velles, reducere, carceribusque includere; habenas earum laxare & contrahere, dum visum esset.

Luc. 11. Christus passionibus suis potuit imperare.

An non vos mecum omnes fatebimini, Theologiæ studiosi, animam Redemptoris, à prima conceptionis hora, omnes dolores & supplicia in crucis arbore aliquando perferenda, præsensisse, & quodammodo prægustasse? An non eadem in monte Thabor præuidisse? notant enim Euangelistæ, si meministis, eum de excessu suo ibi esse locutũ, quod omnes de excessu Passionis Patres intelligunt. Et tamen clauj; flagella, crux, sanguis, ipsa denique mors, tetraque obiecta, eum ne minimum quidem permouere potuerunt. Hodie quoque primum turbari incipit, quin & nunquam prius eum dicentem audiuimus, nisi hodie, *Nunc anima mea turbata est.* Quod Euangelista expresse significare & innuere voluisse visus est: dicit enim *nunc*, vt indicaret hodie venisse tempus, quo passionibus laxare habenas proposuisset: quod & alius Euangelista expressit dicens: *cœpit tristari*, Passionibus igitur suis dominabatur, nõ vero passiones ipsi. Vnde B. Ioannes Damascenus: *Naturalia in Christo non præcedebant voluntaria, & i atus est, doluit, timuit, quando voluit.* Quid hic clarius aut expressius dici potest? Vidimus eum quidem nuper si meminerit forsitan, ventis & mari imperantem; quando nimirum totus mundus clamabat: *Quis est hic quia mare & venti obediunt ei?* sed ne obstupescas ô munde; præsagium namque hoc est, mari eum concupiscentiæ, & ventis passionum suarum imperaturum. Vnde earũdem hodie habenas laxans, tristitia quadam graui tactus intrinsecus, ait; *Nunc anima mea turbata est.* Nam quemadmodum anima eius à primo conceptionis momento beata exstitit, Verbumque perfecte videbat; quamquam gloriæ suæ torrentem prius in corpus noluerit redundare, quam in monte Thabor transfiguraretur: ita quoque eodem anima mortis semper horrorem in mente habuit, & pœnarum grauitatem præsensit; ita tamen, vt timor nullus aut formido, aut minima eorum portio, partem animæ interiorem nunquam, ipso impediente; ausa fuerit occupare; vt eadem apprehenderet, donec ipsa hodierna die exterius ostenderet, dicens: *Nunc anima mea turbata est.*

Damasc. q. 8. cap. 2.

Matth. 8.

Matth. 16.

Nullus

Quomodo intelligendū sit Christum passionib. fuisse obnoxium.

Nullus igitur cum audit Iesum Christum passionibus fuisse obnoxium, cogitet eum à passionibus transuersum abductum fuisse, aut insanientium more ijsdem seruisse; aut tales eas fuisse, quales nostræ sunt: ac consideret potius, easdem in nobis esse præter rationem & contra rationem; eo quod nos ad peccandum inuitent, nosque resistentes & inuitos etiam inuadant, etiam nihil minus cogitantes: sed in ipso easdem à ratione, & secundum rationem ac semper rationi subjectas, exstitisse, semper à ratione directas & refrenatas: cum in nobis refractariæ sint, parere rationi nesciæ; atque ideo nullo ordine, sed confuse procedunt. Nemo igitur cogitet, affectus hos vnquam rationem eius turbasse, vel intellectui tenebras aliquas offudisse, sed perpēdat secum, quemadmodum in arca Noë omnia animalia pacifice viuebāt, tigres, leones, vrsi, & cætera quæ ibidem reperiebantur, nunquam inter se dissidentia, sed perpetuam pacem colentia: ita in gloriosa Iesu Christi anima, veri inquam Noe Arca omnia passionum genera, quæ instar ferarum & brutorum nonnunquam efferascūt, semper in pace vixisse, & nullum vnquam inter ea exstitisse dissidium.

Gen. 6.

Vna passio alteram nō confundebat in Iesu Christo.

Huc accedit, quod magis adhuc mirandum est, huiusmodi in omnibus facultatibus, & passionibus eius ordinem extitisse; vt vna alteram non turbaret aut confunderet: vnde quamuis dicatis ô Philosophi, & bene dicatis, *maius lumen offuscare id quod minus est*: solis namque lumen stellarum lumini officit: de Iesu Christo tamen dicere non possumus, à maiore in eo passione minorem fuisse impeditam. Vehemens ille clauorum dolor quibus cruci confixus fuit, non impediuit dolorem minimę etiam spinulæ, caput & cerebrum illius transfigentis. Gloria quoque patris superioris non impediuit dolores partis inferioris, quos in horto Oliuarum sustinuit; aut vehemens ille dolor sensuum in cruce, immensam animæ gloriam. Ita namque id credendum est, quoniam Redemptor noster viator erat simul & comprehensor, Deus scilicet & homo: Duas naturas in se continebat, contra quam asserebat Eutyches; & vnam tantum personam, quod negabat impius Nestorius; animam item distinctam à diuinitate, contra Apollinarem. Hæc igitur pars inferior est, Auditores, quæ hodierna die apere profitetur, se turbari, non vero superior: appetitus scilicet sensibilis, & non ratio: natura humana non vero diuina: nunquam enim diuinitas dolorum cruciatuumque particeps fuit, adeo vt ne quidem perpeti quidquam potuerit.

III.

Sed relictis hisce passionibus, ad gloriam nunc properemus, ab vno scilicet extremo ad alterum: ita namq; mihi Euangelista præit, dicens: *Pater glorifica nomen tuum*: quasi diceret: Iam tempus venisse videtur Pater, quo potentiam mundo declares: vix enim aliquis in mundo sanctum tuum nomen agnoscit, nullus te nouit: sed jam necesse est clarifices nomen tuum, miraculisque editis illustrius reddas, & famam tibi parias. Ecce instar jam mors mea, jam jam pro hominibus, & peccatoribus mori paratus sum; cum videlicet ita decreueris. Scio mirabiles fore elationes maris, scio, pœnas passionis futuras atroces, atque ideo nunc turbata est anima mea & metu concutitur: sed mirabilis etiam in altis Dominus. Quamobrem, Pater æterne, manifesta nomen tuum mundo, illudque clarifica. Clarius porro eloquere Domine: & quid per diuinum hoc nomen intelligas, significa. Explicat seipsum in Ioannis decimo septimo capite dicens: *Pater venit hora, clarifica filium tuum*. De me ipso, de Filio tuo, ô Pater æterne, tibi hic loquor; iam tempus est vt eum manifestes; ostende igitur modo, eum esse filium tuum; aperi mundo, Angelis, Dæmonibus, & omnibus omnino hominibus, me Deum esse, tibi per omnia æqualem, æternitate parem, demonstra me tibi natura, diuinitate, potentia, omnibus attributis, perfectionibusque similimum. Hinc sensus est verborum illorum, *Clarifica nomen tuum*. Sed ô mi saluator, Domine, toties clarificatus es: quænam enim in natiuitate tua fecit mirabilia vt demonstraret te ad se spectare? Euocauit namque Reges Saba, Tharsis & Arabum, vt te veluti Deum in stabulo adorarent:

Explicatur sententia: *Clarifica nomen tuum.*

Piæ meditationes.

Matth. 2. Psal. 71.

Luc. 2. tarent: produxit in regione aeris noua sidera, quæ natiuitatis tuæ noctem mirabili luce recrearent, & lucem præberent, cum omnia tenebris essent circumfusa: Angelos quoque cœlo fecit descendere, qui cœlesti in nocte natiuitatis tuæ harmonia aera permulcerēt: Pastores montanis exciuit, qui tibi recens nato qualecunque obsequium offerrent. An non igitur bene clarificauit? Quin etiam cum in medijs Iordanis vndis baptizandus consisteres, an non Pater ipse clamauit de nube dicens: *Hic est filius meus dilectus in quo mihi bene complacui, ipsum audite*? An non te plurimis in vita editis miraculis clarificauit, trium scilicet mortuorum resuscitatione, tot facinorosorum conuersione, tot leprosorum curatione, tot ægrotis sanitate reddita? quid præter hæc quæris amplius? an non hæc sufficiunt? Sed loquitur hic, proculdubio, Auditores, de gloria passionis suæ. *Clarifica filium tuum*, quasi dixisset: Ecquando tandem Pater cruci affigar? nunquamne me in monte Caluariæ constitutum videbo? nunquam clauorum illorum dulcedinem persentiam? iucundam illam titillationem lanceæ, delicias illas spinosi serti? Quando tandem, ô felix ac ter beata passio, aduenies quando dies illa effulgebit, vt dignus, qui te subeam, reddar? Ille scilic. genuinus horum verborum sensus est, *Clarifica filium tuum*. Illic nimirum clarificandus erat, & passionis die sublimis triumphus peragendus, cum videlicet magna illa diuinitatis signa visa sunt, cum sol deliquium pateretur, terra tremeret, sepulchra aperirentur, petræ diffinderentur, mortui denique sepulchris egrederentur. Magna profecto clarificatio, & euidentia gloriæ signa: at maiora adhuc à morte eius signa videbitis. Victor namque tumulo deuictis hostibus resurgit, glorioſus limbum adit, tartara concutit, omnesque inde captiuos soluit, captiuam ducens captiuitatem. Intrat clausis ianuis, edit opera prodigiosa, cœlos propria virtute conscendit. *Clarifica*, igitur, ô *Pater filium tuum*, mors illa aliquando aduenīat, quæ tantam filio tuo gloriam allatura est. Hoc nempe à te efflagito, huc omnis mea tendit ambitio. Tu vero, ô Fili glorioſissime, toties inquam clarificate, in natiuitate nimirum, vita, mor-

Matth. 3.

Omnis Iesu Christi gloria in passione eius sita est.

te, ac tanta gloria cumulate, & cui totus orbis acclamat: *Quis est iste rex gloriæ*? Deus de Deo, fili æternitate & natura Patri æqualis; cuius gloriam cœlum, terra, atq; adeo vniuersa orbis machina demirata est. *Et vidimus* (aiunt cum Euangelista omnes creaturæ) *gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti à patre, plenum gratiæ & veritatis*. Tu fili omnipotens Patris omnipotentis, æterne & infinite ab infinito procedens, saluator meus; quem verum quendam Ianum merito mihi licet appellare, quum Deus sis & homo, Deus scilicet vt Pater, & homo vti nos; quin etiam ijsdem quibus nos miserijs, calamitatibus, ærumnis, & passionibus obnoxius; verum longe alia quadam ratione, cum illæ nobis imperent, tu vero imperes illis: rationem illæ nostram præueniant, tua autem ratio illas præuenerit: in nobis vere sint passiones, in te non nisi propassiones. Tu inquam hanc nobis gratiam concede, vt ita eas refrœnare & compescere valeamus, quæ voluntati obtemperent, voluntas vero rationi, ratio animæ, anima tibi, qui verus eius Dominus & Princeps existis. Fac obsecro Domine, eas vt ita comprimere possimus, ne nos violenter abripiant, neque committere faciant, quod gratiæ tuæ meritum in mundo hoc, & gloriam in altero impediat, Amen.

Psal. 23.

Ioan. 1.

DOMINICA PALMARVM.

Partitio.

I. De mundi & sui & exitu.
II. De Iesu triumphante.
III. De Iesu se humiliante, & mundo triumphante.
IV. De Iesu ramos inter & vestimenta exultante.

Benedictus qui venit in nomine Domini, hosanna in altissimis. Matth. 21.

FIGVRA.

FINITO iam diluuio, columba quam Noe emiserat, ad arcam, oliuæ ramum viren-

Gen. 8.

virentibus folijs insignem ore deferens, postliminio reuersa est; vnde colligere licebat Deum hominibus iam esse reconciliatum, & aquas diluuij per orbem sparsas esse imminutas. Hodierno die hanc figuram impletam videmus Vera namq; illa columba Iesus Christus, finito iam condemnationis nostræ diluuio, egressa iam olim cœlo, vel, si mauultis, sacro virginis vtero, vera Noe arca; hodie ex agris, ramis cooperta, inclarum, remissionis, gratiæ, pacis, reconciliationis, misericordiæque signum, reuertitur. Vnde præsagire licet & augurari, diluuium & aquas diuinæ iustitiæ iam esse imminutas. O diem felicem, & celebri victoria nobilem! ô diem lætum & iucundum! ô beati rami (qui nobis irrefragabiles testes eritis, malorum nostrorum finem iam aduenisse, & quæ certa redemtionis nostræ signa, satisfactionis nostræ arrhæ, reconciliationis nostræ indicia futuri estis) vestras ego hodie laudes & triumphos canere, merita celebrare, deprædicare præconia decreui, modo tu Paraclete Spiritus intellectus aciem exacuas, tuque regina cœlorum precibus tuis opitulere: idcirco tibi omnes Aue Maria decantabimus.

I. Mundi vanitas ostenditur.

Philosophus Heraclitus, tantum naturæ præceptis imbutus cum miserias & ærumnas quas hoc in mundo cernere est, cognitas haberet, sibiq; ante oculos poneret, adeo animo commotus fuit, vt toto vitæ tempore easdem deplorarit. Ac merito quidem: neminem enim esse putem, qui cum molestias, calamitates, & mala quæ in mundo reperiuntur, penitus intueatur, risu audeat diffluere, sed non perpetuo fletu Heraclitum imitetur. Testes nobis erunt filij Israel: qui cum se in Babylonica captiuitate versari viderent, miserijs & ærumnis circumuallatos, perpetuo in gemitu, singultibus & lachrymis vitam trahebant: vnde Psalmista: *Psal. 136.* *Super flumina Babylonis illic sedimus & flauimus dum recordaremur tui Sion.* Et sane quomodo quis apud hospitem lætos agere dies posset, qui varijs cum iniurijs prosequatur, eiusq; votis plurimum repugnet. C Plinius cum natura olim expostulans eandem arguebat, quod ceteris animantibus vt mater, soli homini, vt nouerca exstitisset: sed longe mihi credite, meliori cũ ratione id de mundo dicere potuisset; ipse namque ceterorum animalium benignissimus nutritius est, ergo hominem vero vt inimicum & crudelem tyrannum sese gerit. In quam rem præclaros conceptus producam.

Pestillens ille serpens regulus soli homini nocet, quem solo visu etiam inficit: cetera vero animalia illi innoxia sunt, & ab eius veneno immunia. Mundus quoque pestilens illa bellua, venenoso hoc serpente infinitis partibus venenosior, bestijs non nocet; at hominem ita contagio suo inficit, vt consuetudine sua enecet, & visu etiam venenato interimat.

Crudelis ille tyrannus Pharao Israelitas per diem laboribus defatigabat, & ærumnis conficiebat, circa vesperam vero flagellis terga eorum lacerabat: *flagellatique sunt qui præerant operibus filierum Israel ab exactoribus Pharaonis.* Eadem omnino tyrannis est & crudelitas mundi: qui cum homines per vitæ diem laboribus exhauriat, & molestijs fatiget, circa mortis vesperam, quando labores iam finiti sunt, sæpenumero ad inferos præcipites etiam deturbat.

Vix intrauerat olim Ioseph domum Putipharis Ægyptij; quin statim hinc eum hera ad peccandum inuitaret, & illinc herus in vincula coniiceret: *Tradiditq; Ioseph in carcerem vbi vincti regis custodiebantur, & erat ibi clausus.* Ad eundem modum nobiscum agitur; vix namque existere in mundo cœpimus, quin statim hinc nos natura ad peccatum sollicitet, & illinc mundus, Putipharis Ægyptij exemplo, in peccati & mortis vincula conijciat; è quo nunquam egredi dabitur, nisi vt ad supplicium rapiamur. Vere igitur exclamem, ô mundo infelix & fallax! *Genes. 39.*

Macedonum Rex Antigonus, cum de maiestate & dignitate regia sermo incidisset, dicere solebat, regiam potestatem aliud non esse quam splendidam quandam seruitutem. Multo hoc melius de dignitate regia miseri huiusce mundi dicere potuisses ô rex. Ipsa namque nihil aliud est, quam pulchra quæ- Antigoni Regis Apophthegma.

quædam captiuitas, & aurea seruitus. Et quemadmodum Naaman Syrus opibus quidem affluebat, & regali more induebatur, sed corpus eius lepra oppletum erat: ita quoque mundus vetus ille princeps, diuitiis quidem abundat, & aureus apparet; sed si quis penitus & propius eum intueatur, inueniet proculdubio lepra eum cooperrum, putredine repletum, abominationibus refertum, & vitiis sceleribusque fœdatum; denique aliud nihil esse quam meram vanitatem, ac meras inanias. Cum ingentem illum Babylonis colossum contemplor, cuius caput aureum, pedes vero lutei & fragiles, quippe ad minimi lapilli contactum in puluerem & in cinerem euanescunt; veram & genuinam mundi imaginem mihi videor intueri. Intueor namque frontem eius splendore & auro effulgentem, honoribus & diuitiis nitentem, at pedes eius nonnisi lutum sunt, terra, nihilum, nisi mera vanitas: quæ omnia in fumum abeunt, statim vt minimus fortunæ aduersæ lapillus inciderit. Neque enim plus mundus firmitatis securitatisque habet, quam domus illa, de qua in Euang. quæ arenæ inædificata, ad primam procellam ingruentem ad terram labitur. *Similis erit viro stulto, qui ædificabat domum suam super arenam & descendit pluuia, & venerunt flumina, & flauerunt venti, & irruerunt in domum illam, & cecidit, & fuit ruina eius magna.* Cum enim ipse arenæ vanitatis inædificatus sit ad primum fortunæ turbinem omnia concidunt, ita vt omnes, qui spem suam in eo stabiliuerunt, in extremo discrimine versentur, & spe sua destituantur. Quin & adhuc multo inconstantior es, ô munde, quippe qui nonnisi mare es, & mare quidem periculosum, procellosum, vndosum, lapidibus & scopulis infame, fluxuum & refluxuum continuam vicissitudinem habens, in quo perpetuæ agitationes, mutationes assiduæ, & continua inconstantia: de cuius amatoribus & incolis scriptum legitur: *Vidi impium superexaltatum & elevatum sicut Cedros Libani.* vide affluxum: *Transiui, & ecce non erat.* vide refluxum.

Reg. 5.

Matth. 7.

Mundus denique nihil aliud dici potest, quam Euripus quidam mille de die agitationes & fluxus secũ deuehens, quam Protheus in omnes sese figuras conuertens, quã Chamæleon omnes, sibi quibus inhærescit colores adaptans. Exempla requiritis? Romam eamus, in qua velut in theatro, varia ludibrij mundi huius exempla spectabimus. Videbimus imprimis orbis illum potentissimũ Monarcham Julium Cæsarem, quinquaginta victoriis nobilem, tot præliis feliciter peractis insignem, viginti duobus vulneribus in curia, in conspectu totius senatus trucidari. O instabilem rerum fluxum, & fluxas fortunæ vices! Inde in Orientem secedamus, videbimus illic orbis fulmen, mundi domitorem, nouorum quinetiam mundorum inuestigatorem, Alexandrum Babylone veneno exstinctum, triginta ipsos dies, vt informe cadauer, iacentem, & sepulturæ honore, qui etiam vilissimo seruo non denegatur, destitutum. O fortunæ vices admirabiles! Videbimus deinde in carceribus tuis, ô Judæa, superbum illum Chananæorum tyrannum Adonibezech, illum 70 olim regum regem, quos instar canum micis ex mensibus decidentibus aluerat, regno deinde exutum, & eandem fortunæ aleam experientem. O vicissitudinem varietatemque rerum! Quin & Sedechiam regem mihi velut in theatro proponis ô Israel, qui cum diuitiis & opibus afflueret, magnamque rerum copiam coacruasset, mundo lætum auertente vultum, captiuus in Babylonem adductus est, filij eius crudeliter iugulati, thesauri direpti, oculi eruti, vxor violata, regnum denique euersum, & in seruitutem redactum. Hem quænam procella ô munde; quam euidentia inconstantiæ argumenta! sunt & alia tragicæ huiusce fortunæ exempla passim in Historicorum libris obuia, vt in primis de Imper. Roma. Valeriano: hic orbis imperium cum moderaretur, & à Persarum rege in captiuitatem abductus esset, eo inopiæ calamitatisque redactus est, vt barbaro Sapphiratij munus obiret, stapedemque teneret Persa equum conscendente. Ecce & aliud instabilitatis mundi exemplum, non minus quam priora illa admirandum. Syracusius ille tyrannus Dionysius tam iniquum fortunæ iratæ vultum expertus est,

Iud. 10.

4. Reg. 10.

Alia inconstantiæ mũdi exempla.

vt amisso regno, sceptri loco ferulam in manus sumpserit, ludumque literarium in Græcia in senectute aperire fuerit coactus. An non hæc vobis manifesta mundi vanitatis inconstantiæque exempla videntur, Auditores? & mirabiles fluxus & refluxus? At parua sunt hæc, si cum eo, quod mox narraturus sum, contulerimus.

Videte namque vt hodierna die Rex Regum Christus, hominum & Angelorum Saluator, ac Dei filius Ierosolymam ingrediatur, vt acclametur vndique, Viuat Rex, viæ circumquaque peristromatis circumuestiantur, rami per viam spargantur, faustæ acclamationes perstrepant. Et ecce mutatis vocibus post quinque eum dies ad mortem deposcent. Tragica hæc historia in Euangelij nostri theatro spectanda hodie proponitur: prologum D. Matthæus agit, dicens: *Benedictus, qui venit in nomine Domini, hosanna in excelsis.* Primus est actus in triumpho Christi, quo Ierosolymam ingressus est, consumetur: secundus mundi inconstantiam & varietatem spectandam dabit: & duobus hisce actibus totum tragœdiæ huius Argumentum comprehensum vobis exhibebitur spectandum. Quod ad primum actum spectat Euangelista magnum illum Christi triumphum & magnificum eius in Ierusalem ingressum describens, eum ait asino insedisse & duodecim Apostolos piscatores veluti stipatores habuisse pauperes Judææ, veluti assecias & aulicos: loco peristromatum, ramos arborum, quos turbæ in viis sternebant; tubarum loco, fustas & lætas populi acclamationes, clamantes: *Osanna in excelsis.* Spectamus in hoc introitu humilitate mixtum splendorem, atque sublimibus omnia mysteriis plena. Et sane nunquam Princeps ille introitum fecit, qui non semper magnificum quid in se habuerit, ac quandam maiestatis speciem dem ostrarit; in natiuitate namque sua, cum in hunc mundum ingrederetur, video stellas obuiam quodammodo procedere, Reges extremis Orientis regionibus excitos Bethleem eum adoraturos magno comitatu aduolare; pastores è Judææ montanis Angelorum excitatos concentu ad stabulum properare; Angelos in aere, *Gloria in excelsis* modulari. Et ecce hodierna die, cum paucis post diebus moriturus sit, Ierosolymam ingredienti omnis ciuitas obuiam procedit, viæ & compita vestibus insternuntur, musica symphonia vbique perstrepit, atque omnes eum mortales velut regem agnoscunt. Et veluti Cygnus, cum morti appropinquat, suauissime concinit: ita quoque egregius ille Cygnus Jesus Christus, morti vicinus gaudet, exultat, plaudit, & omnia lætitiæ carminibus replet. Cygnus morti proximus suauissime modulatur. *Exod.* 12.

Hic scilicet Veteris Testamenti figuras completas dicere possumus. Lego namque in Exod agnum, qui in Paschate immolandus erat, 5. ante diebus Ierosolymam: cum ramis arborum ex agro deduci oportuisse. Figura. Hic vero video agnum illum immaculatum Jesum Christum, ex agris & deserto Ierosolymam quoq; cum gaudio & iubilo, ramisque arborum deduci, vt post 5. dies in monte Caluariæ immoletur. Filij Prophetarum, videntes spiritum Eliæ in Helisæum descendisse, obuiam illi venerunt, vt illum vsq; Jericho deducerent, magnaque animi demissione eundem adorauerunt: at hodie Judæi Patriarcharum filij, è miraculis, quæ Christus edebat colligentes Spiritum Dei inhabitare, obuiam illi procedunt, Ierosolymam vrbem multo nobiliorem, deducunt, & honore ac reuerentia singulari intrantem prosequuntur. Quid amplius? Dauid Rex post cladem Amelecitarum, spoliis onustus, & hostilibus exuuiis ditatus, vrbem Ierosolymam ingrediens, lætis populi applausibus, faustisque acclamationibus exceptus est dicentium: *Hæc est prælia Dauid.* Hodie hanc figuram adimpleri videmus; namque dies est, quo Dauid noster, Christus, deuictis hostibus, dæmonibus scilicet atque omnibus inimicis profligatis, vrbem triumphans ingreditur. An non auditis, vt milites eius, angeli nimirum in cœlo, & homines in terra, qui omnes sub illius signis merent, inclamẽt: *Osanna in Excelsis; Benedictus, qui venit in nomine Domini.* 4. *Reg.* 1. 1. *Reg.* 30.

Cum Deus Opt. Maxim. domum Achab & omnem posteritatem eius euertere decreuisset, Helisæum Prophetam misit, qui 4. *Reg.* 9.

Iehu

Iehu regem eius loco vnctum solio imponeret regnumq; in eum transferret, qui quam primum vt in regem declaratus fuit, omnes statim subdita pallia pedibus eius substrauerunt & lætum insonuere classicum, clamantes, Viuat Iehu. Viuat rex Iehu. An non idem penitus hodie contingere videmus? Iesu Christo nempe in regem proclamato, & Ierosolymam cum triumpho & iubilo introeunti, vt Satanæ regnum & imperium subuertat & destruat; omnes Judæos occurrere, vestimenta in via pedibus eius substernere, clara voce vbique inclamare: *Benedictus, qui venit in nomine Domini.* annon hæ figuræ sufficiunt? annon triumphus hic vobis admirationem incutit? quem dudum ante præuiderat Prophera vaticinans: *Dicite filiæ Sion, Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus, sedens super Asinam*

Zach.9.

Conceptus insignis & modus inuitãdi ad S. Communionem.

Egredimini igitur filiæ Sion, animæ, inquam, Christianæ, egredimini mundo rebusque mundi, & videte triumphum Christi Jesu, relinquite negotia & turbas, properate, vt eum cum triumpho Ierosolymam ingredientem videatis. Videte inquam, regem vestrum introeuntem, regem illum, Deum illum, Messiam illũ, quem iam quinque annorum millibus exspectastis: ecce adest hodie venit. Venite igitur, accedite, accurrite, nolite timere: non enim est Deus in monte Sinai fulminans & tonans: non est amplius Deus ille terribilis, Deus Sabaoth, Deus exercituum & potentiarum: non est Deus ille zelotes, vlciscens peccata patrum; non Deus ille pugnator, cuius nomen omnipotens: non ille, cuius manus semper armatæ sunt, & qui inebriat sagittas suas sanguine: non denique ille, qui regit gentes in virga ferrea, & tanquam vas figuli confringit eas; Sed est humilis ille Jesus Nazarenus, qui venit tibi mansuetus, sed est humilis ille Dauid, qui hodie exarmatus contra Goliadam procedit: sed, qui olim, vndique armatus in iudicium contra stultũ Nabal, id est, peccatorem, procedet; Est humilis ille Noe, qui amore & misericordia ebrius, nuditatem suam, humilitatem, inquam, & paupertatem, in arbore crucis toti mundo patefacturus aduenit, vt propter eam ab omnibus Judæis exsibiletur; sed, qui excitandus aliquando, maledictionem in impiam eorum posteritatem euibrabit. *Ecce venit tibi mansuetus*; Plenus dulcedine & benignitate, nihil præter amorem spirans, non nisi de pace, de gratia & misericordia loquens; quid postulas amplius? quid times? insidet ecce asinæ, principes eius non nisi piscatores sunt, milites & cohortes, alia arma non gestant, quam ramos arborum.

Exod.19. Esai.6. *Exod.15.* *Exod.15.* *Deut.32. Psal.2.* *1.Reg.17.* *1.Reg.15. Gen.3.*

III. Insignes conceptus.

Dicite filiæ Sion, quam lætum nuntium, quanta lætitia, & quam lætum iubilum, ô animæ castæ, filiæ Sion! Hodie namque ô Tobiæ mater, misera, inquã, natura humana, filium tuum adeo exspectatum venientem vides. Hodie ô Jacob, ô fœlix Adam, tibi nuntius affertur, paruum tuum Joseph quem nunquam te visurum putabas, viuere & regnare in tota terra Israel, regem quoque Jerusalem esse declaratum, & breui totius orbis imperium adepturum, ô iucundus nuntius!

Tob.10. *Gen.45.*

Sed quisnam tuus est introitus, ô rex Israel! annetali ille dignus rege, qualẽ omnes te esse scimus? Quænam illa tua triumphandi ratio est? Vbinam estis Angeli? Quid agitis Cherubin? Cur Dominum & regem vestrum non stipatis? Vbinam modo sunt, Daniel, millia millium ministrantium ei, & decies centena millia assistentium ei? fierine potest Saluatorem meum tam humili habitu procedere? Video namque C. Cæsarem Romæ in curru eburneo triumphantem, quem 40. elephanti trahebant: video Antonium à leonibus inuectum; Aurelianum vero carpento, quod à ceruis trahebatur, insidentem, & ecce orbis Dominus & monarcha hodie Ierosolymam asina inuectus ingreditur, in humili animali triumphum acturus.

Dan.7.

Triumphi Romanorum.

Tradit adhæc Suetonius, nunquam Neronem Romam ingredi solitum, nisi mille rhedis stipatum, soleis mulatum argenteis. Sesostrin quoque Ægyptiorum regem tradunt curru vehi solitum, quem quatuor reges sceptris & diademate superbi trahebant. Et sane vt Ethnicos relinquamus, Salomon Rex Israel habebat vt plurimum quadragin-

Sueton. in Nerone.

2.Paral.9.

ca equorũ millia in ſtabulis, curruum, equitumque duodecim millia. O ingentem regis alicuius priuati ſplendorem! & ecce regum ille rex Chriſtus nonniſi vilem & abiectam habet Aſinam, ô paradoxa! ô res admirabiles!

Vbinam ſunt modo Deus meus pennæ ventorum, ſuper quas te ambulare tradit
Pſal. 105. Pſalmiſta: *Qui ambulas ſuper pennas ventorum?* Vbinam ſunt iam Cherubin, qui tibi loco ſedium ſunt:
Pſal. 79. *Qui ſedes ſuper Cherubin?* Vbinam ſunt currus illi triumphales, de quibus locutus eſt idem Pſalm. *Currus Dei decem millibus multiplex. Domine in eis in Sinai, in ſancto.* O humilitatem, & paupertatem ſingularem! ô Philoſophiam vere ſanctam & admirabilem! Exclamat hic D. Joan. Chryſoſt. & extra ſeſe quodammodo
Hom. 67. in Matth. raptus demiratur: *Naſcitur in præſepio, famet in deſerto, conuiuia panibus hordeaceis celebrat, pauperibus ſtipatur, hodie Aſina vehitur, nudus in cruce moritur.* Nec hoc nouum tibi videatur Chryſoſtome, ſed cogites velim, Principem hunc ſemper paupertatis, humilitatis, ærumnarumq; noſtrarum profeſſionem feciſſe; vnde ait:
Pſal. 87. *Pauper ſum ego, & in laboribus à iuuentute mea.* Pauper quippe fuit in natiuitate, pauper in toto vitæ curſu, pauper in introitu, pauper in exitu, pauper in morte, pauper denique & humilis in omnibus.

Geneſ. 45. Joſeph Patriarcha licet in tota terra Ægypti primus à Pharaone rege dominaretur, nunquam tamen prioris ſuæ conditionis oblitus eſt: quam vt magis magisque patefaceret, & generis ſui ignobilitatem omnibus demonſtraret, fratribus præcepit vt palam profiterentur, & coram Pharaone dicerent: *Viri paſtores ſumus, & patres noſtri.* Refert quoq; in Apophthegmatis Plutarchus, Agathoclem Siciliæ regem figuli filium, ne qua forſitan inanis gloriæ titillatione ob regnum adeptum, aliorſum extra mentis ſtatum abriperetur, & vt prioris vſq; vitæ memor foret, vaſa aliquot lutea inter aurea & argentea, in menſam ſemper voluiſſe inferri.
Chron. Pol. l. 1. c. 5. Lechas quoque Poloniæ ſecundus Rex, qui ab aratro ad regnum vocatus erat, veſtimenta ſua ruſtica, quibus in agro vſus erat, in eminentiſſimo palatij loco voluit ſuſpendi; vt veſtium ille aſſiduus intuitus, originis obſcuritatem, generisque ignobilitatem ei ſemper in memoriã reuocaret. Egregiæ profectò hiſtoriæ: at ecce hic aliam longe admirabiliorem; videte hic Jeſum Chriſtum, qui, cum & Meſſias, & totius Judææ Rex ab omnibus haberetur, vt tamen humilis ſuæ conditionis, ſuæ infimæ originis, qua ab infelici Adami progenie deſcenderat, meminiſſet, inter medios honores & pompam regiam, humilitatis figura demonſtrantem, & aſinæ inſidentem.

Audite quæſo benignis auribus, quæ mox dicturus ſum. Magnus ille Thebanorũ dux Epaminondas, cum inſigni quadam parta victoria domum reuerſus ſenatum reddere deinde certiorem vellet; multis vndequaq; affluentibus, vt tam nobilem & tot victoriis inſignem ducem viderent, eique de victoria congratularentur, ipſe domo vili quadam veſte indutus egreſſus eſt, facie ſubtriſti & ingreſſu quodam ad triſtitiam compoſito. Quam ſubitam mutationem omnibus demirantibus, & cauſam eius ſciſcitantibus reſpondit: *Nimium heri mihi placui: fortunæ mutatio metuenda eſt.* Hic verò altercum Epaminondam conſpicimus, omnium regum regem, & ducum ducem Chriſtum Dominum, qui paucis abhinc diebus nobili illo miraculo in Lazaro reſuſcitando edito factu celebris, & hodie tot honoribus affectus, metuens ne fortunæ rota conuertatur, eumq; ad infimum ignominiæ gradum deiiciat, ſubtriſtior apparet, aſinaque inuehitur.
Plut. in Epaminonda & Apophteg.

Non eſt porro mi Domine, quod fauſto hoc populi applauſu te iactes, aut de læto hoc introitu nimium tibi gratuleris; non ignoras enim quænam parata tibi crux mala paritura ſit, quibusque te ſuppliciis affectura. Dicere iam poteritis, quod dixiſſe olim Philippum Macedonem tradũt: cui eum tres eodem tempore læti nuntij afferrentur, Alexandri primum filij natiuitas, equorum deinde ſuorum in ſtadio Olympico victoria, poſtremo vrbis cuiusdam per aliquem è ſuis expugnatio: ſtatim humi proſtratus, oculisque in cœlum ſublatis dicere incepit,
Plut. Apophteg.

Infignis conceptus,

cepit, fortuna moderare lætitiam, ac tristi aliquo nuntio tantam felicitatem tempera; ne postea simul omnia in caput meum ingruant infortunia. Id ipsum te dicere velim, ô mundi redemptor; cum ingentes hosce honores vides, cum faustum illum populi applausum percipis; dic audacter, ô fortuna, ô munde, ô synagoga, quibus me malis & calamitatibus reseruatis!

1. Reg. 1. Post celebrem illam victoriam, quam Dauid de Amalecitis retulit, post communem totius populi lætitiam, post applausum & acclamationem vulgi, tristis subito nuntius de profligato Israele, de morte Saulis & Ionathæ, omniumque fortissimorum luda, allatus est. Ad eundem quoque modum in magno hoc Christi Iesu triumpho, post tantas victorias quas de diabolis retulit, tristis de instanti passione, cruce, de morte denique ei parata allatus est; eiq; omnia quæ impendebant reuelata. Cælitus namq; intellexit post quinque sibi dies in crucis patibulo, idque in monte Caluariæ, in totius orbis conspectu, esse moriendum.

O munde, quam merito te prius maris nomine nuncupaui, nihilque te esse dixi inconstantius? fierine potest, vt tam iniquam in caput Redemptoris mei proditionem pares? Hodie illum vt regem colis & adoras; & post quinque dies, vt latronem, cruci affiges. Hodie Cæsari eum præponis; & paulopost Barrabæ postpones. Munde impie & nefarie, similem te si Ioabo esse dixero, non penitus erraturus videor; ille enim Abner, 1. Reg. 3. principem militiæ Saulis, benigne affatus, nefarie interemit: tu vero nequam & scelestè Saluatorem, meum honoribus prosequi videris; & heu! ad crucem eum deducis, in qua eum deinde mori coges. Eadem tua simulandi ratio est, qualis fuit Simeonis & Genes. 42. Leui; qui cum se amicos Sichemi fingerent, eidem inscienti & nihil minus cogitanti vitam eripuerunt. Quotidie apud te fieri, munde, cernimus, quod olim in aula Assueri Regis contigit: in qua Aman eodem quo cum Esth. 5. Rege & Regina comederat die, sublimis in patibulo suspensus fuit. Eodem enim tempore, quo Messiam cœlestem illum Regem, in te suscipis, eodem ei & necem machinaris. Ecce hic ô Iudæi redintegratum quod olim in Daniele peractum fuit; hic enim cum Princeps Satraparum & omnium purpuratorum caput, totiusque Babylonici Regni supremus denuntiatus esset, postridie in lacum leonum deiectus est. O polum ingratum! Hodie inclamas, Viuat rex, & exaltetur Iesus Nazarenus super omnes Principes terræ, & heu! post quinque dies clamabis, inconstans & varians Chamæleon, *Tolle, tolle, crucifige.* O perfidiam inauditam! ô proditionem singularem! ô nequitiam incomparabilem!

IV. Quid denotent ij qui ramos ex arboribus cædunt.

Ad vos redeo, ô animæ, & inceptam de læto hoc ingressu materiam prosequor. *Ecce Rex tuus venit.* Accurrite omnes vndequaque, properate animæ, vt lætum hunc ingressum contemplemini. Video namque hinc aliquos ramos ex arboribus præscindentes: diuites nimirum & magnates ambitiosos & eleuatos, nisi iudicans fallor; qui in summis arboribus honorum considentes, in cedris nempe diuitiarum, Christo introeunte, superfluas & exstantes ramos amputant, vt eos ad pedes eius, id est, pauperes, prosternant: Illinc video alios vestimenta in vis sternentes. Sunt sine dubio animæ pœnitentium, qui corpora sua castigantes, & omnes peccati exuuias deponentes, ad crucis eas pedes deponunt, ibidemq; terra obruunt, vti olim Iacob vxorum idola. Quando sol capiti alicuius ex diametro supereminet, tantus æstus & calor percussum inuadit, vt vestes exuat necesse sit. Ita quoque sole iustitiæ ex diametro Ierosolymæ superimminente, tantus in ea æstus, vt omnes sese exuant, eique vestimenta substernant. Video & alios, iucundissimo cantu aera permulcentes, & cantantes *Osanna in altissimis, benedictus qui venit in nomine Domini.* Sunt hi meo iudicio homines, & ipsi etiam Angeli, qui memoriam passionis Dominicæ celebrantes, eundem semper præcedunt, mille laudes decantantes, & immensas gratias ob singulare illud Redemptionis beneficium agentes. Properate igitur, vt iucundum hoc spectaculum videatis; ante omnia vero, vt quo animo, qua lætitia, quoue triumpho hodie Domi-

Quid ij qui vestes in via sternunt.

Quid ij qui Osanna cantant.

Dominus Ierusalem ingrediatur, cernatis.

Dicito mihi Domine Iesu, vnde hæc tam insolita tibi lætitia, vnde hæc tanta tibi iucunditas? quare gaudium tuum ramis hisce triumphalibus, per faustam illam acclamationem populi, declarare voluisti? Omnes nimirum illæ externæ species, & triumphi, desiderium tuum indicabant, quod à tanto iam tempore conceperas, vt nostri causa aliquid pati posses. Ita namque prædixerat vates ille regius: *Exultauit vt gigas ad currendam viam.* idque ad exemplum delphini, quem tradunt naturalium rerum auctores, exultare cum grauior tempestas impendet. Hinc primogenitus ille cœlestis, magnam illam passionis procellam impendere præsagiens, exultat, lætatur, ac triumphali iubilo animi sui gaudium testatur, Atque vt Ægyptij in filiorum morte exultabant, ita totus orbis in morte infantis cœli, nescio quo occulto imminentis eius passionis instinctu gaudet & exultat. Hic denique cygno moriente cantus exauditur, & lætum in funere eius carmen funditur.

Psal. 18.

Exultat Dominus quando de passione loquēdum est.

O amorem, & claritatem singularem! ô Ætnæos ignes! ô fornaces diuino æstuantes incendio, quæ filium Dei ad mortem impellitis, & cruci suffigitis! Expressa sunt hæc omnia in rufa illa vitula quam immolari iussit Deus extra castra, cuiusque cineres in expiationem munditiæ legalis adhibebantur. Sed quare hunc potissimum colorem putamus Deum delegisse, nisi vt nobis rubicundum & cruentum humanitatis Iesu Christi sacrificium, quod extra Ierosolymam pro peccatorum totius mundi expiatione offerendum erat, declararet: & color ille rubeus ardentem illam charitatem, quæ eum ad hoc sacrificium peragendum impelleret, significabat. Ille est ignis qui eum interius hodie ita succendit, vt magna animi alacritate & gaudeus ad redemptionis nostræ sacrificium faciendum accedat. Et sane quis eum cœlo euocauit nisi charitas? quis eum flagellis, cruci, ferro, supplicijs, morti denique subiecit, nisi ardentes illæ charitatis faces & æstuans salutis nostræ desiderium? Illa, illa charitas, de qua Salomon in cantic. ait.

Num. 19. Figura.

Aqua multæ non potuerunt extinguere charitatem, est sine dubio dulce illud holocaustum, quod gloriæ paternæ, nostræque salutis amore æstuans & succensum, in ignem passionis se proiecit, vt cineres eius, gloriosa scilicet media ita, omnia mundi peccata & crimina expiarent. *Cant.* 8.

Quid bone Iesu? annetibi adhuc animus est app ausum illum populi excipere? an non amplius crucis meministi? Magna quidem fuit passio Domini, sed amor & charitatis erga te ô anima, quæ eodem illum impellebat, multo maior & vehementior. Contemplare obsecro sacræ illius humanitatis vulnera, sunt illa tibi totidem quasi signa, & quodammodo feneſtræ, per quas amorem in eius corde secreto æstuantem perspicere possis. Sed erro, & impono tibi, ô anima; non enim sufficiunt illa ad magnum illum charitatis ignem tibi demonstrandum: plus enim latet intrinsecus, quam patet deforis; vix namque mediam amoris partem ipsa expressit passio. Cuius rei egregiam in libris Regum figuram intuetur. Scriptum est enim Salomonem in templo suo feneſtras aliquas fecisse, quæ interius quidem erant latissimæ, at exterius angustæ, adeo vt qui eas forinsecus videret, de earum interiori latitudine iudicare non posset. O sacra Christi humanitas, fuisti sine dubio templum hoc, & vos ô sacra vulnera totidem feneſtræ per quas patet dilectio, quam erga animas nostras ostendit filius Dei vnigenitus; obliqua tamen facta estis, adeo vt grandiora sitis intrinsecus quam extrinsecus: & foramina exterius parua sint & exigua, si charitatem intus æstuantem consideremus, paratum mille iterum cruces, passiones nouas, & vulnera multo grauiora & atrociora satiusque patentia perferre, quam hæc ipsa quæ gestat. Addo vt qui vos videat, de amoris illius magnitudine diiudicare non possit, is enim multo maior est, quam tota eius passio. *Obstupescite cœli super hoc*, Sistite cursum orbes cœlestes, ac videte mecum, filium Dei hodie in triumpho suo exultātem; ac post quinque dies in crucem sustollendum. Linx illa quæ videt & penetrat omnia: Pia meditatio.

3. *Reg.* 6. Figura.

Hier. 2.

fructum passionis inspicit & prospicit, videt mundum passione sua redemptum, peccata remissa, cœlum apertum, Patrem hominibus conciliatum, tartara dispoliata, hominem saluti redditum, gratiam denique obtentam; an non igitur magnam gaudendi & exultandi segetem habet? Hoc ipsum scilicet est, quod toties, tamq; ardenter desiderauit, dicens: *Desiderio desideraui hoc Pascha manducare.* O Iesu admirabilis, tu Salamandra es, quæ in flamma velut in delicijs viuis & pasceris: es rosa, quæ odorem effundis, & florem reseras inter medios aculeos; es struthio quæ durissimum passionis ferrum & chalybem digeris & consumis.

Matth. 26. Insignis conceptus,

Iam vero tempus est, vt peccatis egrediamini, filiæ Sion, & videatis regem Salomon in diademate, quo coronauit eum mater sua in die lætitiæ cordis ipsius, id est, die passionis, die triumphi & gaudij quem tantopere desiderauit. Egredimini igitur, abscindite ramos illos superfluos diuitiarum & opum, eosque ad terram prosternite. Deponite vestimenta illa vetera peccatorum vestrorum, *Exspoliantes vos veterem hominem*, vt ait Apostolus, clamate & cantate indesinenter, *Osanna filio Dauid*, id est, Domine conserua te, vel, vt alia versio habet, Deus regem nostrum custodiat, & prospera cuncta ei succedant: felicem scil. successum habeat ingens illud passionis, quod ei iam instat, certamen, & victor in eo euadat, atq; ideo his ad Deum Patrem verbis inclamemus.

Col. 3.

O Pater æterne, omnipotens exercituum Deus, qui ab omni æternitate filiũ dilectum ad mundum debellandum in terram mittere destinasti, vt homines damnatione eriperet, & pro peccatis nostris apud maiestatem tuã satisfaceret: quippe eum hodie ad crucis certamina, ad passionis prælia, ad Caluariæ bella immittis; *Osanna filio Dauid*, feliciter regi nostro omnia succedant: *Domine saluum fac Regem*, ad bellum hodie properantem. Crudelia huud dubie illi imminent certamina, ô Pater, & graue ei instat bellum: nam vt omnis armorum vis in Regem Israel inclinabat, vt ait Scriptura; ita timeo ne totus iræ tuæ & choleræ nimbus, omnis dæmonum vis & potentia, omnes Iudæorum furiæ & rabies in vnicum regem nostrum exonerentur. *Osanna* igitur *filio Dauid*, conserua illum, protege illum, eumq; ab omni grauiore periculo immunem præsta; *Osanna filio Dauid.*

Psal. 19.

1. Reg. 23.

Tu vero sume animum, ô mundi Redemptor, salua te ipsum ô rex, fili regis, regũ rex, & totius vniuersi monarcha. sume inquam animum & noli timere, moriens enim ad exemplum Sampsonis inimicos morte afficies. Eia age, spõdet namq; Pater, feliciter omnia tibi successura, non secus atq; olim Patriarchæ Iacob, percusso quidem sed tamen victoriam consecuto: vulneraberis quidem in cruce, & vulnere lethali, sed victoriam sine dubio consequeris. *Osanna* igitur, salua nos, tua nobis gratia succurre, vt postquam fidele tibi hoc in mundo obsequiũ exhibuerimus, triumphumq; tuo in Ierusalem hac inferiori admirati fuerimus, multo gloriosiorem & excellentiorem in Ierusalem cœlesti spectare possimus, vt te in æternum illic laudare & benedicere mereamur cœlesti beatitudine perfruentes.

FERIA II. HEBDOMADÆ MAIORIS.

De sacrosancto Missæ sacrificio.

Partitio.

I. *Fuisse semper esseq; oportere sacrificium.*
II. *De substantia Missæ.*
III. *De perennatione Missæ cum Ecclesia.*
IV. *De blasphemantibus Missam, & eam celebrantibus.*

Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech. Psal. 109.

FIGVRA.

POstquam dilectus Deo Abraham quinque Reges profligasset, & victoriam ad propria remearet, Melchisedech Rex, & sacerdos Altissimi in lege naturæ panem simul & vinum in gratiarum actionem de obtenta victoria Deo offerens, obuiam ei processit. Gen. 14.

Quo nihil aliud quam sacrosanctum Missæ sacrificium denotari puto: nempe post celebrem illã de vniuerso mundo in arbore crucis deuicto victoriam, fore, vt verus ille Melchisedech, Iesus Christus, Rex simul & Sacerdos in lege Euangelica, sacrificium panis & vini quod nos Christiani Missam modo nuncupamus, Patri æterno semel ante mortem ac semel deinde per Sacerdotes, Vicarios suos in Ecclesia offertet Sacrificium inquam verum, licet incruentum, vere nihilominus corpus & sanguinem eius in se comprehendens: sacrificium, quod quotidie illud ipsum repræsentat, quod olim in arbore crucis semel peractum est: sacrificium deniq; omniũ sacrificiorum summum ac primum, cuique hodiernam concionem dedicabo: modo summo illi Sacerdoti secundum ordinem Melchisedech, qui primus idipsum obtulit, & quotidie adhuc offertur, visum fuerit intellectum illuminare, gloriosæq; matri eius, suis nobis patrocinijs adesse. Ideo eam Salutatione & verbis Archangeli Gabrielis salutemus.

Ave Maria.

Quod Q. Curtius Trogus, eiusque abbreuiator Iustinus de Alexandro Macedone tradiderunt, eum, licet ab omnibus mundi nationib. formidaretur & coleretur, ab omnibus tamen eadem intentione & voluntate cultum fuisse: id mihi de summo illo mundi monarcha, vniuersiq; creatore dicere iure meritoque posse videor. Nam quamuis aliquomodo ab omnibus mundi nationibus, parum vel multum, male vel bene adoretur: omnes tamẽ eum velut summum Dominum per sacrificia quæ ei offerunt, agnoscunt. Adeo vt quemadmodum nulla vnquam natio extitit, adeo barbara & immanitate fera, aut nulla mundi regio adeo ab omni humanitate, hominumque consuetudine remota: quæ non semper aliquem religionis cultũ ostenderit: ita quoq; dicendum sit, nullã vnquam religionem sine sacrificio, ac nullum sine sacerdotio sacrificium exstitisse, atq; omnem adeo mundum religionem & cultum erga Deum semper per sacrificia demonstrasse.

Vix namq; cõditus erat mundus, quin statim sacrificia in vsu esse cœperint, summoq; Deo offerri. Scimus enim Abelem sacrificiũ obtulisse: *Abel obtulit de primogenitis gregu sui.* Quid? tamne antiqua vestra origo est, ô sacrificia? anne cum mũdo existere incepistis? non habet ecce nisi duos Adã filios, & mundus tres tantũ viros, tertius sacerdotẽ agit, & immolat Deo sacrificium. Noe quoq; statim à diluuio sacrificandi hũc ritum restaurauit, obtulitq; Deo in gratiarum actionem, quod ab vndis diluuij seruatus esset, sacrificium de omni genere animaliũ: verba scripturæ producam: *Ædificauit autem Noe altare Domino, & tollens de cunctis pecorib. & volucrib. mundis obtulit holocausta super altare.* Quam vero celebre tuũ sacrificium est, ô Abraha, cui præcepit Dominus, vnicũ vt filium Isaac in monte immolaret? quod reuera sacrificium fuit plenũ mysterijs, quodq; Christum verum Isaac, in monte, idque patris manu, propria inquam voluntate, immolandum demonstrabat.

Sacrificia cum ipso mundo incepere. *Gen. 4.* *Gen. 8.*

Elias deinde sacrificium obtulit, in quo plurima miracula contigerunt: ignis quippe de cœlo descendit, aqua comburitur, lapides flammescunt, pseudoprophetæ Baal cœlitus castigati emoriuntur. Laudatur quoq; in Sacris litteris Iob à sacrificiorum oblatione, cũ enim filij quotidie epularentur, & dissolutiones conuiuiaq; frequentarentur, obtulit ille Deo sacrificia, ne forte peccando illi eundem offendissent, ideoq; victimis eum illis propitium reddebat. Quot igitur in vtraq; lege sacrificia reperiuntur? An nondum hic finis. Summus item ille Iudæorũ Pontifex Aaron, mille Deo holocausta, mille victimas, mille animalia immolauit. Video quoque filios Israel in deserto tabernacula erigere vt in ijsdem sacrificia Deo offerrent. Dauid eiusque filius Salomon superbum illud templum extruxerunt, in quo Deo sacrificarent: & sane Salomon ipso dedicationis eius die hostias pacificas, boum viginti duo millia immolauit. O sacrificiũ nobile & perquam celebre!

3. Reg. 18. *Iob. 2.* *Leu. 2. 3. 4.* *3. Reg. 8.*

Ecce igitur à quatuor aut quinq; annorũ millibus omnia plena sacrificijs, templis, altaribus, sacerdotibus, & cæremonijs repleta omnia: & quod maius est, post omnia illa sacrificia, Sacerdos & Pontifex Christus Dominus,

minus magnum illud & cruentũ sacrificium in crucis arbore peragit, se ipsum Deo Patri, ad peccatorum totius mundi expiationem, offerens; quod infinitis partibus satis erat, vt mille eodem mundi redimerentur. Quod longe profecto excellentius & diuinius est illo, quod Jephte Hebræorum Dux obtulit, dum charissimam filiam in hostiam mactauit: longe excellentius illo, quod Abraham Patriarcha facere decreuerat, filium vnigenitum immolando: longe præstantius eo, q̃ Pythagoras obtulit, qui ob vnam in Matheſi figuram repertam hecatombas immolauit: Sacrificium denique cruentum, quod non nisi semel oblatum fuit, sed quod nobis incruentum quotidie in oblatione Missæ repræsentatur: sacrificium, inquam, quod Jesus Christus primo instituit, & quod sacerdotes deinde in Ecclesia quotidie renouant, quodque mille locis è sacra Scriptura adstrui potest, ac potissimum verbis illis Psalmistæ: *Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melch sedech.* Quæ vt vobis declarem, primo quid ipsa sit Missa dicam, deinde verum etiam sacrificium esse aperiam, & duabus hisce basibus totam Missæ dignitatem, gloriam & sanctitatem superinædificabo.

Jud. 11.

Gen. 22.

Psal. 109.

II. Quid significet ipsa vox Missa.

Principio igitur verbum, Missa, non est vox Græca, atq; ideo nulla eius in nouo Testamento fit mentio, quod Græco idiomate ab Apostolis conscriptum fuit, sed eius loco Græci vtuntur verbo λειτουργία, quasi dicas publicum ministerium. Dixerunt aliqui vocem esse Hebraicam quæ à Rabinis originẽ sumpserit, quæq; idem omnino signet, quod oblatio voluntaria. Sed nullo prorsus hi nituntur fundamento: si enim Hebraica vox esset Syri profecto & Maronitæ, atq; alij Orientales, qui Missam etiamnum quotidie lingua Chaldaica celebrant, eamdem retinuissent. Græci quoq; eius vsum seruassent, eamque hodierna etiam die vsurparent, vti alias quasdam voces Hebræas vsurpãt, quales sunt, Amen, Alleluia, Sabaoth, Osanna, Pascha, aliæq; innumeræ, quæ apud eos etiam modo in vsu sunt.

Non est vox Hebraica.

Aliunde quoque colligere hoc licet, quia nimirum veteres Patres, qui Hebræam linguam optime calluerunt, vt Origenes, Tertullianus, Justinus, Epiphanius, & Hieron. (quibus in eiusdẽ linguę cognitione comparo paucos, antepono neminem) eamdẽ non vsurparunt: quod sane dicere non possemus, si vox Hebræa foret: Præterea si quis vocem hanc Hebræa ciuitate donare vellet, & per eam oblationem voluntariam intelligere aliter eandẽ scribat oportet, scilicet Missach, quod hactenus tamen à nemine factum fuit.

Vox Missa Latina est.

Dicendum est igitur, Auditores, Missam verbum Latinum esse, quasi à dimittendo populo deriuẽs, quod populus in eadem dimittatur. Verum Missa vt plurimum, & cõmuni maxime notione, significat omnem actionem sacram quæ cruentum, nobis crucis sacrificium repræsentat, & in qua plurimis cæremoniis tam præcedentibus, quam subsequentibus, sacratissima Eucharistia conficitur. Deniq; vox hæc, Missa, deriuetur vnde cuiuis visum fuerit, significat omne id, quod Sacerdos ante altare peragit, & ad viuum nobis repræsentat, quidquid Christus in cruce prius præstitit, vnde dictum est: *Hoc facite in meam commemorationem.*

Eucharistia sacrificium simul est & Sacramentum.

Vt autem hæc omnia intelligantur, notandum est Catholici Auditores, sacram Eucharistiam sacrificium simul esse & Sacramentum: vt sacrificiũ enim, respicit Deum: vt Sacramentum vero, homines: in eo, quod offertur, sacrificium est: in eo, quod nutrit & reficit, Sacramentum: vt sacrificium, sacerdotem solum respicit: vt Sacramentum, omnem fidelium cœtum: vt sacrificium, Missa dici potest: vt Sacramentum, communio. Cuius rei figurã depromam. Agnus Paschalis, verus sacræ Eucharistiæ typus, non modo per domos & familias distribuebatur & consumebatur, sed offerebatur quoque, vt sacrificium. Signabat hoc sane, verũ agnum, Christum Jesum, non modo à populo in sacra Communione, vt Sacramentum, sumendum esse, verum etiam in Missa, vt sacrificiũ offerẽdum. Sicut duobus mundus polis voluitur, arctico & antarctico: quorum alterum si quis auferret, tota mundi machina pessum iret & collabasceret. Ita quoque Eucharistia microcosmus miraculorum, duobus veluti polis innititur, Sacramẽto & sacrificio: q̃ orũ vnũ si quis auferret, omnẽ hunc mirabilẽ

Exod. 12. Figura.

Ezech.1. orbem subuerteret. Mirabilis ille Seraphin, quem vidit Ezechiel Propheta, duas facies habebat, hominis scilicet & leonis: sacra etiam Eucharistia, quæ mysterium omnino Seraphicum est, duos respectus habet, Sacramenti scilicet & sacrificij.

Conceptus à naturalibus rebus petiti.

Tradunt Scriptores Naturales, in Alpibus, quas olim Italiæ vallum ac propugnacula appellarunt, herbam quamdam repetiri, duos tantum ramos habentem: sed eius virtutis & efficaciæ, vt si animalia, quæ in montibus illis viuunt, vnum è duobus ramusculis gustent, quamprimum emoriatur: sed si vtrumq; nihil damni aut læsionis sentiant. Idipsum de sacra mihi Eucharistia dicere licet, esse scilicet illam, plantam quamdam cœlestem, in Ecclesiæ montibus excrescentem, sed duo tantum cornua vel potius ramos habentem, Sacramentum & sacrificium: quorum si quis vnum tantum degustat, moritur & hæreticus censeri debet: at qui vtrumq; sumunt, & per fidem digerunt, sacrificium & Sacramentum simul, nullum penitus detrimentum patiuntur, sed omnia illis ad votum succedunt.

Ceremoniæ Missales mutatæ quidem aliquando fuere, sed non Missæ substantia.

Missa igitur, Auditores, si accipiamus vti diximus, tribus in rebus sita est, consecratione scilicet, oblatione, & sumptione: tribus his præclaris actionibus tota innititur, quæ tamen omnes ad vnam referuntur, id est, ad sanctum Missæ sacrificium. Omnes porro quas vsurpari videmus cæremonias, alio non respiciunt, quam vt auditores ad pietatem excitentur, mentesq; ad digne audiendum præparentur: adeo, vt mirandum non sit, nec nouum videri debeat, si mutatis aliquando temporibus & ipsæ nonnunquam immutatæ sint. Hinc in annalibus ac veterum monumentis Patrum legimus, Damasum Papam, recitationem *Confitebor*, Missæ addidisse: Cœlestinum, *introitum*: Diuum Gregorium, *Kyrie eleison*: Telesphorum, *Gloria in excelsis Deo*: ipsa tamen eius substantia nunquam immutata fuit, nec ipsæ cæremoniæ, nisi vt ad doctrinam Apostolorum veterumque traditionem quam maxime conformarentur.

Missa sacrificium incruentum est.

Ipsa itaque Missa sacrificium est, & sacrificium incruentum, in quo Jesus Christus victima illa in cruce olim pro totius humani generis salute oblata, Deo Patri offertur, incruentus, sine morte, sine cæde, sine passione: *Iam enim amplius Christus non moritur, mors illi vltra non dominabitur.* Rom.6. Non sunt sacerdotes, ô hæretici, sicarij, carnifices, Antropophagi, barbari: non sunt noui aliqui Judæi, qui nouas cruces erigunt, quibus Christum iterum affigant. Actio illa non est cruenta, non conspicitur illic mors, & tamen non nisi mors Christi illic renouatur. Et sane si quid huiusmodi contingeret, non hoc sacerdoti, sed Jesu Christo imputandum foret: ipse enim præcipua actionis pars est, sacerdos nonnisi instrumentum.

Dico itaque Jesum Christum, sacrum ipsum peragere, ipsum hic sacrificare, sacerdotem vero sub ipso constitutum, velut instrumentum agere aut operari. Testem hic habeo Joannem Baptistam, & quod ille de baptismo loquens de Christo dicebat: *Ipse est, qui baptizat*; Ioan.1. idem omnino de sacrificio Eucharistico, ac de reliquis in genere Sacramentis dicere possum: Ipse est qui sacrificat, ipse est, qui absoluit, ipse est, qui confirmat. Vadem quoque hic habeo Apostolum Paulum, qui ad Hebræos scribens ait, non esse Heb.9. nisi vnum Sacerdotem. Confitemur hæretice, & cum D. Paulo concedimus, non fuisse, nec vllo vnquam tempore futuros, plures sacerdotes, sed vnum summum Pontificem Jesum Christum: nos enim non nisi ministri eiusdem sumus, qui verba ab eodem prolata resumimus: qui eadem tantum pronuntiamus, cum ipse veluti summus Magister, vel ut Sacerdotum omnium vertex, Sacramentum perficiat; Dic veritatem Paule, quales nam simus, *sic nos existimet homo, vt ministros* 1.Cor.4. *Christi*: aliud enim non sumus, quam chori frequentatores, Jesus Christus solus summus est Pontifex.

Christus summus est Pontifex, nos tantū ministri sumus.

Hinc discatis velim, Auditores, Missam à nequissimo Sacerdote celebratam tanti esse apud Deum valoris & meriti, quanti illa, quam recollectissimus Capucinus celebrasset: vterque enim illo loco non nisi instrumentum est: & Sacramenta ipsa non agunt ex opere operantis, sed opere operato, vt

Theo-

Theologi loquuntur. Quidquid demum sit, sacrificium est.

Reuocate quæso in memoriam, insignem quam in Leuitico legimus figuram: Præceperat olim Deus, vt duo hirci educerentur, quorum alter in holocaustum pro totius populi peccatis offerretur: alter vero liber dimitteretur. Contemplamini hæc attentius, & videte, num hæc cærimonia geminum illud sacrificium, quod in lege Euangelica iamiam peragẽdum erat denotet? Primus namque hircus signabat agni illius purissimi sacrificium, in arbore crucis pro peccatis totius orbis criminibusq; oblati: alter vero sacrificium Missæ incruentum, in quo idem Agnus Deo Patri immolatur, licet non iuguletur, licet sanguinem non effundat, aut vllum mortis periculum subeat.

Sed quanam de causa Domine, aut quo fine nouum hocce sacrificium instituisti? an non sacrificium, quo in cruce oblatus fuisti, sufficiebat? An non hoc ad mundi redẽptionem satis erat? aliudne nouum ad animarum nostrarum salutem requirebatur? Quo tendis ô anima? quo non rimando penetras? sed vide ne in profundis hisce mysteriorum abyssis cæcutias.

Sed hoc fixum habeto, Redemptorem tuum in arbore crucis pro totius quidem mundi salute, ac plena omnium eiusdem, vel mille etiam mundorum, criminum remissione oblatum fuisse: sed nullum inde toti mundo emolumentum posse accedere, nisi eidem rite applicetur: atq; ideo Redemptorem (obstupesce obsecro, anima, bonitatem Seruatoris, & benignitatem, & immensas ob tam singulare beneficium gratias ei agito) plurima remedia instituisse & excogitasse, quibus nobis sanguinis eius in passione effusi merita applicarentur: atque inter cætera sacrificium quoddam corporis sui, non quidem cruẽtum, sed quod nobis eius, quod olim in cruce cruentum peractum est, memoriam refricaret, eiusque merita nobis applicaret. Porro noli dicere, Sacramenta sufficisse ad illa nobis merita applicanda, passionisq; fructus impertiendos: neque enim illa satis erant, vt meritum mortis, crucis & passionis Christi, mortuis applicaretur, verum ad hoc ipsum sacrificium requirebatur. Deinde necesse erat, vt Christo ex hoc mundo abeunte, non minus in lege Euangelica, quam fuerat olim Mosaica & Naturali, sacrificium aliquod visibile in Ecclesia permaneret.

Sed insaniunt hæretici, frendent, & efferascere videntur, cum adhuc Ecclesia de sacrificio, sacerdotio, & præsertim de Missa quẽquam loquentem audiunt. Et quemadmodum Elephanti & tigres, viso colore rubeo aut puniceo furere & efferascere incipiunt: ita illi multo crudeliores, quam rimum vt rubrum illum sacrificij colorem sanguine, cruce, & Iesu Christi meritis rubicantem sibi obiici vident, frendent & indignãtur. Sed scripturis, figuris, & prophetiis rem illis testatam faciamus, esse scilicet penes nos, verum aliquod sacrificium, illudq; sacrificium Missam esse.

Hæretici insaniunt cum de sacrificio aliquem loquentem audiũt. Simile.

A Dauid Propheta ducam initium: hic etenim aperte sacrificium insinuans, dixit: *Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech.* Idipsum deinde confirmauit Paulus Epist. ad Hebr. Dico igitur (ne quis Dauidem & Paulum, hunc Apostolum, illum vero Prophetam mendacij coarguat) Iesum Christum sacrificium panis & vini instituisse; cuius figura fuit ipsum sacrificium Melchisedech: qui, vt patet in Genes. Abrahamo post cladem regum reuerso, panem & vinum Deo obtulit. Ecce & aliud argumentum è verbis illis: *Tu es sacerdos in æternum.* Si enim Christus sacerdos est in æternum, si sacerdotium eius perpetuum est: necesse est, vt semper aliquod sacrificium sit: nullum namque sacerdotium extitit, quod non annexũ semper sacrificium habuerit. Dico igitur Domine te adhuc summum illum Pontificem esse, & bene quidem: cum sis Sacerdos in æternum, quare necesse etiam est dicere, nos etiam modo aliquod sacrificium habere: sacerdos enim alioquin esse non posses.

III. *Psal.* 109. *Heb.* 7. *Gen* 14. Christi sacerdotium æternum.

Hinc factum est, vt ab ipso mundi exordio in hoc vsque tempus sacrificia continua semper serie Deus retinuerit, vt ita sacerdotium suum æternum redderet: omnes enim sacerdotes vtriusq; legis nõnisi figura & typus erãt sacerdotij Iesu Christi: vt & omnia

sacrificia aliud non denotabant, nisi hoc nostrum. Quamobrem, si summus ille sacerdos tam fuerit sollicitus, vt sacerdotium suum, tot sacrificiis ante incarnationem suam oblatis, continuum & perpetuum redderet, qui fieri potest aut credi, eum sequentibus id sæculis intercidere passum esse? aut permissurum, vt sacrificium ipsum intermoreretur, & sacerdotis nomen, sibi in æternum debitum, ita extingueretur? Aut quomodo tu Dauid, & tu Paule sacerdotij eius æternitatem ostenderetis, si nullum amplius sacrificium exstaret aut supereſſet?

Probatur sacrificium per figuras. *Exod.*11.

Venio iam ad figuras, & imprimis Agni Paschalis figuram propono, itaq; argumentor: Agni Paschalis oblatio, & celebratio vera sanctissimæ Eucharistiæ institutionis figura fuit: At Agni Paschalis celebratio, vera quoque erat immolatio victimæ decollatæ: necesse est igitur, vt figuratum cum figura coincidat, in Eucharistia immolationem esse, ac proinde sacrificium. Fuerunt deinde in lege Mosaica tot etiam sacrificia, quæ non nisi figuræ erant eorum, quæ in lege Euangelica peragenda erant. Necesse est igitur, nos, qui sub lege illa viuimus, verũ aliquod sacrificium habere, quod per tot figuras præsignatum est: at nullum aliud habemus, quã Missam: vnde sequitur, Missam verum esse & reale sacrificium.

1. *Reg.*2. Figuras excipiant Prophetæ. Propheta quidam olim Heli sacerdoti prædixit, fore aliquando tempus, quo sacerdotium Judaicum finẽ acciperet, ac nouus penitus sacerdos exoriretur, qui ambularet coram Deo omnibus diebus: quod Augustin. de Messia futuro interpretatur, in cuius diebus noui sacerdotes exorirentur, qui nouum quoque sacrificij genus, quod Missam nuncuparent, oblaturi essent. Salomon quoq; in Prouerbiis apertissime de hoc sacrificio intelligendus est, dicens: *Sapientia ædificauit sibi domum, immolauit victimas, miscuit vinum & posuit mensam*: quod D. Cyprianus de sacrificio Missæ dictum existimat. Malachias aperte idem omnino vaticinatur: *Ab ortu solis vsq; ad occasum in omnibus gentibus, & omni loco sacrificatur & offertur nomini meo oblatio munda.* quæ verba de sacrificio crucis intelligi nequeunt: neque enim vbique locorum id offertur: nec de sacrificio Judæorum; ait enim: *in gentibus.* quare sequitur, hoc de sacrificio Missæ esse intelligendum, in quo Christus Jesus oblatio illa mundissima, Deo Patri, per omnes mundi angulos, offertur.

*Prou.*7.

*Malach.*1.

Præsagit quoque Daniel Propheta, Antichristo veniente & dominante, perpetuum sacrificium eius violentia intermoriturum, at aliud in Ecclesia sacrificium reperiri non potest, nisi Missæ sacrificium: sequitur igitur Missam genuinum sacrificium esse: quod Hippolytus Martyr ita quoque intelligendum asserit. An non igitur Missa nostra bene stabilita & confirmata est? Annon S. scripturæ, figuræ veteres, & Propheterum oracula ab eius partibus stant? Hæretici tamen nostri temporis eam oppugnare non desinunt, & mille aduersus eam blasphemiarum, calumniarumque iacula detorquere, variisque eam diris deuouere. Kemnitius namque ait, Missam esse armamentarium & propugnaculum Antichristi Romani. Melanchthon vero eam incantationem nuncupat, Caluinus magiam, Brentius diaboli commentum. Lutherus autem Germanus, ille non Germanus infinitos aduersus Missam libros edidit: Anno namq; M.D.XX. librum composuit de captiuitate Babylonica, & sequenti alium de abroganda Missa priuata: & iterum sequenti alium aduersus Regem Angliæ, in quo nefarius ille Apostata, horrendis in Missam blasphemiis inuehitur: & Anno M.D.XXIII. nequiter etiam scripsit contra Canonem Missæ quinquennio post, liquido confitetur in Confessione sua, nihil adeo eum exhorruisse, aut modo etiam exhorrere quam Missam: nullius que rei adeo eum pœnitere, quam viginti quinque annis Missam more Rom. celebrasse. Denique anno M.D. XXXIV. iterum de Missa priuata librum cõposuit, in quo non est veritus dicere, apparuisse sibi dæmonem, & cõceptis verbis persuasisse, vt crederet, Missam aliud non esse quam abominationem horrendam: nec hoc sese scribẽdo fingere, aut fascinatum se tum aliqua illusione fuisse, sed apparuisse sibi dæmonem, cum integris esset sensibus nec crapula grauatus.

*Dan.*8.

Lutheri blasphemiæ aduersus Missam.

O blas-

IV. Absurditates quæ insequentur, si blasphemiæ hæreticorum sint veræ.

O blasphemias horrendas! calumnias orco depromptas! sane si verum esset, quid quid impij illi obganniunt: iam à mille & amplius annis Ecclesia cæco errore delusa idololatriam exercuisset, & magna sese impietate polluisset: dicunt enim D. Greg. Magnum iam à mille quibus viuere desiit annis, Missam instituisse, aut eius vsum reuocasse: Sequeretur hinc quoque, Christum sponsam suam amisisse: hac enim idololatria commissa, non poterat Ecclesia eiusdem sponsa permanere. Ipsa etiam promissa Iesu Christi falsa fuissent, qui Ecclesiæ promiserat, fidem eius, integritatemque perpetuam & inuiolabilem fore: *& portæ inferi non præualebunt aduersus eam.* Angelus quoque Gabriel Virgini mentitus fuisset, dicens: *Et regni eius non erit finis.* Pseudopropheta fuisset Paulus, cum scripsit Ecclesiam fallere nec falli posse: cum præsertim ipsa sit fundamentum & columna veritatis. O absurditates impertinentes! Sed aliæ etiam grauiores sequerentur: sequeretur hinc sine dubio omnes illos viros sanctissimos, qui iam à mille & amplius annis mortui sunt, qui Missam vel audierunt, vel celebrarunt, tot & tantis miraculis editis celebres, idololatriam exercuisse, & impios nefarios, ac sacrilegos extitisse. Sed quis hoc sine lachrymis referat Domine? Quis credat te ô Pater benignissime, qui Sanctis tuis tot res minime necessarias reuelasti, nulli vnquam, nec etiam viris sanctissimis, antequã Lutherus id docuisset, rem adeo prægnantem, ac tanti momenti, & mysterium tanti ponderis reuelasse.

Matth. 16.

Luc. 1.

Tam procul porro abest, ô Catholici Auditores, Missam abominationem quandam esse, vt nihil eadem sanctius aut diuinius reperiri queat: nilq; vnquam magis venerandum cælitus missum sit. Ipse namque Iesus Christus eius auctor est & institutor: Qui pridie quam pateretur, dixit: *Hoc est corpus meum, quod pro vobis datur*, id est Patri offertur. Ipsi quoque Apostoli Missam celebrarunt, ac sacerdotes fuere: vnde in Actibus Apostolicis scriptum est, λειτουργούντων αὐτῶν, id est *sacrificantibus ipsis.* Quod de alio quam de sacrificio nouæ legis, quod ipsa est Missa, nequit intelligi.

Luc. 22.

Actor. 13.

Quosdam vero testes habes, qui referant Apostolos Missam celebrasse? Leonem Papam imprimis, qui idipsum in magno illo Chalcedonensi Concilio asseruit: Abdias quoque Babylonius Isidorus, alijque fide dignissimi auctores tradunt S. Petrum Apostolum Missam Antiochiæ celebrasse. Ignatius etiam Martyr multo id clarius pronuntiauit, dum Clementem & Anacletum eiusdem in celebratione Diaconos fuisse. Cum vero Apostolus Paulus sacrum diceret, Linus & Timotheus eidem astiterunt, Iacobo vero S. Protomartyri Stephanus. Audin blasphemi Luthere? tres ecce Apostoli Missam celebrarunt: Tu igitur eos idololatriæ argue, impietatis arcesse, sacrilegij insimula, & diris deuotos appella.

Apostoli Missam celebrarunt.

Epist. ad Trallens.

Anne clarius adhuc & euidentius argumentum postulatis, ô Catholici? perlegite Liturgiam S. Iacobi; inspicite vitam S. Andreæ Apostoli, fratris Simonis Petri, qui ambo Apostoli fuerunt: & reperietis, hunc quotidie Missam celebrasse: nam cum Ægeas proconsul eum ad sacrificia idolis offerenda compelleret, constanter respondit: *Ego quotidie sacrificio agnum immaculatũ*, Iesum Christum quotidie in tremendo Missæ sacrificio immolo: Deoq; Patri offero. Sed relictis Apostolis ad propria tẽpora veniamus. S. Amb. sæpissime Missæ mentionẽ fecit. S. August. quoq; frequens in Missis celebrandis fuit, atque omnis antiquorum Patrum chorus semper de Missa locutus est. Atq; hæc sunt testimonia à mille sexcentis annis producta.

O igitur vere sanctam Missam, ô sacrum, venerabile, honorabile & adorandum Sacramentum & sacrificium! ô ter beatos sacerdotes, qui ad tam augustum ministeriũ estis destinati! At multo vos feliciores, qui magna attentione, pietate, animique sanctimonia Missæ interestis. Nolo vos, ô pię mulieres cũ sacro interestis, amplius libris precarijs vti, sed meditatione quadam sancta velim vos distineri, & præ admiratione eorum, quæ ibidem peraguntur, in stupor ẽmentis & ecstasim rapi. Vos vero qui rudiores estis cum sacerdotem ante altare conspicitis, persuadete vobis, Passioni vos Christi interesse. Amictus enim ille, sertum illud spineum refert,

Quæ ad Missam audiendã dispositio requiratur.

Expositio ornamentorum sacerdotalis

referr, quo ſacrum Chriſti caput redimitum fuit; Alba veſtem illam cãdidam, quo in domo Herodis deluſus fuit, deſignat: Cingulum funes quib. vinctus: Manipulus, arundinem: Stola, funem collo iniectum: Caſula denique illa cruce inſignita, Saluatorem tibi deſignat, crucem ſuam humeris baiulantem. Quanam igitur exterius reuerentia, qua animi attentione, quo cultu & pietatis intuitu Miſſæ vos intereſſe oportet? quomodo ſanctarum rerum meditatione tempus tranſigere: Illic namq; cum Ieſu Chriſto plorandũ eſt, illic nos Chriſto totos offerre, & cum Sacerdotis votis noſtra coniungere debemus.

Pro quibus orandum.

Vos vero ſtudioſos, nolim Sacri tempore ſubtiles de ſtudijs veſtris conceptus efformare, aut altas materias peruoluere: ſed malim ad prima vos rudimenta deſcendere, & toto Miſſæ tempore Nomen veſtrum declinare: Nominatiuus ſit, vt pro te ipſo ores: Genitiuus, vt pro parentibus qui te genuerunt: Datiuus, pro benefactoribus: Accuſatiuus, pro inimicis: Vocatiuus, pro infidelũ hæreticorum & paganorum conuerſione: Ablatiuus denique pro omnibus qui tibi iniuriam intulerunt, & res iniuſte abſtulerunt. Poſtremo ores pro vniuerſo mundo & in cõſpectu tam anguſti myſterij contremiſcas.

Tu autem ô Redemptor, & tam tremendi ſacrificij auctor, ô Ieſu ſacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech, Deus plene bonitatis, caritate exæſtuans, miſericordia circũ affluens, qui ſemel de crucis arbore immolari paſſus es, & quotidie te etiamnum offerri pateris in Miſſa, idq; duplici oblatione, duobuſq; ſacrificijs; & tamen eadem victima, licet non eodem modo oblata: vna namq; cruenta eſt, & altera incruenta, quæq; pati poſſit, vna pro peccatorum expiatione, pro meritorum crucis applicatione altera. Tu qui ſacrum hoc & duplex ſacrificium inſtituiſti: tu qui primus Miſſam celebraſti, quemq; Apoſtoli, & hos ipſi Patres & Patres nos omnes in eadem celebranda conſecuti ſumus: Gratiam nobis elargire, ô ſacerdotũ Princeps, & ſumme Pontifex, vt quotieſcunque tremendum hoc & adorandum ſacrificium oblaturi ſumus, preces noſtræ, ſanctiq; huius ſacrificij effecta, ipſis Angelis conducant, quo ita eorum gloria augeatur: animabus deinde in purgatorio, quo ita à pœnis eximi queant: ipſis etiam peccatoribus, vt delictorum veniam cõſequantur: nobis ipſis denique vt æternæ beatitudinis compotes effici mereamur. Amen.

FERIA III. HEBDOMADÆ MAIORIS.

Verum Chriſti corpus in Sacramento Euchariſtiæ contineri.

Partitio.

I. Fide in hoc myſterio vtendum, non ſenſu aut ratione.
II. Quid fides hic, quid hæreſis.
III. De cauſa fidei tutiſſima.
IV. De hæreticorum obiectionibus.

Caro mea vere eſt cibus; & ſanguis meus vere eſt potus. Ioan. 6.

FIGVRA.

CVM filij Iſrael ſeruitutis Ægyptiæ iugo liberati, rubri maris gurgite emenſo, in deſerto & vaſta ſolitudine Sinai ſubſiſterent, commeatuſque penuria laborarent, pluit illis Dominus Manna, cibum quendam cœleſtem, omnem in ſe ſuauitatem continentem, & incredibili comedentes voluptate & guſtu afficientem. Neminem veſtrum eſſe putem, Auditores, qui non ſtatim prima ſibi fronte perſuadeat, manna hoc ſanctiſſimæ Euchariſtiæ figuram fuiſſe: quæ nobis in deſerto mundi huius commorantibus, cum peccati Ægypto egreſſi ſumus, & Ægyptios, delicta ſcilicet noſtra, in rubro pœnitentiæ gurgite ſubmerſos videmus, à Domino tradita eſt: qui cibus plane cœleſtis eſt, & penitus diuinus, qui omne deliciarum genus & omnem guſtus ſuauitatem animæ, eodem ſe ſaturare geſtienti, afferre conſueuit. Eſt denique ille cibus, de quo hodierna concione dicere inſtitui, ſi Deus omnipotens opem non ſubtrahat, & Omnipotentis mater

Exod. 16.

Manna figura Euchariſt.

mater auxilium, quod eius intercessione impetrare solemus, non denegat. Quocirca eam supplices salutatione consueta salutemus, dicentes.

AVE MARIA.

I. Gen. 22. Magnus ille Patriarcha & credentium omnium Pater, Abraham, à Deo vocatus, vt in summitate montis mirabile illud filij sui sacrificium perageret, ad montis radicem asinam & seruos reliquit: solusque cum filio Isaac, dextra gladium, sinistra ignem gestãs, montem conscendit. Docemur hac figura, Auditores, si hodierna die ad supremum Ecclesiæ fastigium, quam Daniel montem Dan. 2. nuncupat, conscendere velimus, vt in eo augustum illud sacrificium & sacrosanctum Eucharistiæ sacramentum conspiciamus & adoremus: sensuum nostrorum asinam, & seruos naturalium rationum, arguta scil. sophisinata, argumenta & humanæ scientiæ syllogismos, in pede montis manere oportere: & fide plenos, hinc humilitate, illinc caritate armatos, solos nos montem debere conscendere, fides namque hic potissimum necessaria est.

Cynicus ille Diogenes medio die lucerna accensa in forum prodiens, hominem quæritabat: bene quidem. sed hic, ô Diogenes, Iesus Christus, homo pleno die, id est, pleno sensuum lumine, & lucerna fidei accensa quærendus est. Et quemadmodum stella duce Magi ex Oriente Bethleem Christũ adoraturi deducti sunt, quem in fœno & palea reclinatum repererunt: *Et stella antecedebãt eos.* Ita nos stella fidei, ab Oriente & vitæ nostræ exordio, ad Ecclesiam deducẽdi sumus, vt in ea Christum Dominum in Sacramento altaris latitantem, in fœno & palea, id est, speciebus sacramentalibus positum, adoremus. Fides igitur hic requiritur: hic omnis ratio deficit, & sensus intelligentiæq; brutescunt: sed hic etiam est, vbi sensus & ratio cum fide pugnant & fides rationi & sensibus exterioribus aduersatur. Matth. 2.

Venit mihi hic in mentem insignis cuiusdam allegoriæ. Castitatis illud exemplar Susanna, qua castior & honestior inter Babylonias nulla fuit, à duobus senibus veteratoribus inique fuit accusata, quod eius pulchritudine frui non possent. Casta illa Susanna, Auditores, ipsa est fides, qua nulla pulchrior inter omnes virtutes reperitur, & omnium scientiarum certissima & validissima: quæ falsitatis & idololatriæ circa tremendum hoc sacramentum, à duobus veteratoribus, sensibus inquam & ratione humana, accusatur, quod eminentem mysterij huius splẽdorem mai state mque nullo modo queant reprehendere. Erras, ô fides, inquit scelestis illa & falsaria ratio, cum credis & credendum asseris, in Eucharistiæ Sacramento verum Christi corpus contineri: falsum id enim est: nam fieri non potest vt corpus aliquod locum nullum occupet, & pluribus tamen in locis simul existat, & extensionem non habeat, & non videatur: quomodo enim accidentia sine subiecto valerent subsistere? Falleris, ô fides, ait sensus, alius ille impostor, cum mundo persuades, sub tantilla panis portione, tam ingens contineri corpus. Hoc enim manifestæ falsitatis est, ac germanæ nugæ: nihil enim video, nihil tango præter panem & vinum, sed audite veterani, *quod non capis*, ô ratio, *quod non vides*, ô sensus, *animosa firmet fides præter rerum ordinem.* Huiusce rei egregium in Numeris locum legimus. Cum enim exploratores è terra promissionis, regionem bene explorata ad suos redijssent, & iter suum enarrassent, Hebræis magnum terrorem incussérunt, dicentes: *Nequaquam ad hunc populum valemus ascendere, quia fortior nobis est: terra quam lustrauimus, deuorat habitatores suos. Ibi vidimus monstra quædam filiorum Enach de genere giganteo, quibus comparati quasi locustæ videbamur.* Sed Caleb animosum è contra pauidis addebat dicens: *Adscendamus & possideamus terram, quoniam poterimus obtinere eam.* Num. 25.

Dan. 13. Allegoria.

At quinam estis vos exploratores? Vnde venitis? certe sensus nostros corporales denotatis: qui terram Augustissimi huius Sacramenti, ad veritatem Eucharistiæ indagandam, ingressi, penitus consternati reuertuntur, & omnes alias scientias & rationales rationes perterrefaciunt, dicentes: in regione illa, in Sacramento illo tremendo, omnia

monstris scatere, paradoxis affluere, gigantes & alias res incredibiles in eodem conspici; adeo vt facilis ad eam aditus non pateat. Sed tu ô Caleb, fidem denotas, quæ nobis vires suggerit, & audaciam progrediendi vlterius, & terram ingrediendi subministrat, dicens: *Ascendamus & possideamus terram*: quasi diceret, sumite animos ô sensus, & tu potissimum ratio, parcite metu: securos equidem vos eodem deducam, & immunes sistam: degustare vos reipsa faciam, simulq; coram intueri fertilitatem terræ, realitatem inquam & veritatem sanctæ illius terræ Eucharistiæ. Eamus igitur, properemus, me ducem sequamini.

Hic dicendum est, Auditores, *Credo in Deum patrem Omnipotentem*: Hic cum Apostolo exclamandum, *O altitudo sapientiæ & scientiæ Dei*. hic Angelo credendum est dicenti: *Non erit impossibile apud Deum omne verbum*. Hic denique sequenda est ad vnguem fides, nisi semper in interitum ruere velitis. Sine illa enim Capharnaitæ miserè perierunt, sine illa Berengariani naufragio interierunt; sine illa tot Lutherani blasphemias euomuerunt; sine illa denique Caluinistæ vmbras quasdam & figuras commenti sunt & inanes chimæras; & veritatem corporis Christi in hoc Sacramento negare cupientes, grauem & periculosam Ecclesiæ litem intentarunt, quam vt perspicere, & cognitam habere possitis, primo loco Catholicorum quæ pro ea faciunt testimonia, & deinde hæreticorum obiectiones producam: quam causam si horæ huius spacio bene defenderimus, fauorabilem sine dubio, magno Eucharistiæ nostro commodo, sententiam consecuti sumus.

Hæretici qui perierunt Sacramentum Eucharistiæ oppugnantes.

Quod ad primum igitur attinet, antequam testimonia nostra producamus admonitos vos velim, hanc esse nostram de Venerabili hoc Sacramento fidem: esse scilicet in eo sacrosanctum Iesu Christi corpus, idipsum quod ventre virginali olim egressum est, idipsum quod crucifixum fuit, idipsum quod modo in cœlis considet. Deinde per sacrosancta & arcana verba, Sacerdotis illic Dei locum tenentis ore prolata, pacem vnico momento in corpus Christi, & vinum in pretiosum eius sanguinem commutari conuerti, & transsubstantiari, & sub vtraque hac specie verum aliquod corpus, corpus inquam solidum, viuidum, animatum, diuinitati semper inhærens semper contineri, corpus pluribus contentum locis, nullum tamen locum occupans; quãtitate perfectum, sine vlla tamen extensione; qualitatibus debitis exornatum, quod tamen videri nequeat; gloria donatum, sub sensum tamen non cadens; corpus denique penitus spirituale, & penitus diuinum, quod loco substantiæ hic subsistit.

Quæ sit fides nostra circa ven. Eucharistiam.

Viguit hæc veritas fidei, & stetit iam immobilis in vniuerso mundo, mille sexcentis propemodum annis, nemine ne vel hiscere quidem cõtra auso. Octingentis saltem primis annis nemo veritatem Sacramenti huius ausus fuit impetere, aut vllus eam hæreticus oppugnare. Sed sequentibus deinde temporibus, infernalis illa bellua, pacem nostram pertæsa; & quodammodo inuidens, pestilentem orco furiam emisit, quæ eam in dubium vocauit, tamque grauem Ecclesiæ controuersiam mouit, nulla vt vmquam, post Arianorum hæresim, grauior aut diuturnior, magisque per omnia grassata extiterit.

Veritas Eucharistiæ Decem annis sine vlla cõtrarietate credita fuit.

Primus veritatis huius oppugnator aduersus Ecclesiam, fuit Ioannes quidam Scotus, non doctor ille Subtilis, nuncupatus, celebris huius Sorbonæ surculus & propago, Franciscanorum columen, orbis denique honor & gloria; sed alius quidam, eiusdem nominis, & superior longe ætate; qui anno scilicet octingentesimo, Caroli Magni temporibus, Ecclesiæ pacem hac via voluit interturbare; sed illa paucis post mensibus, præclaro obtento decreto in Concilio Vercellensi, quo totius Europæ Patrum flos & nucleus conuenerat, nefarium hunc errorem euertit, & tetrum hunc turbinem discussit. Vix ille damnatus cœptis desiterat, quin ecce Bertrandus quidam centum post annis, libellum supplicem offert, anno scilicet Christi nongentesimo, & priorem illam litem acerrime promouet & prosequitur. 1. *Haresis anno 800.*

Post centum quinquaginta iterum annos, Archidiaconus quidam Andegauensis, Berengarius nomine, litem resumit, enixe prosequitur, *An. 1050.*

sequitur, vrget, instat, ad tribunal prouocat, omnem mouet lapidem, & grauissima crimina producit, dicens: nihil aliud hoc Sacramento contineri quam meras figuras & vmbras; asserere conatus non esse ex æquo, Ecclesiam veritatem Eucharisticam possidere, sed eadem illam exuendam, connititur pro viribus, in omnem se partem vertit atq; omni ratione satagit, sed frustra: eius namq; errores condemnati sunt, & Ecclesiæ Catholicæ causa in Concilio Romano stabilita & superior iudicata.

An. 1370.

Joannes Wiclef. Eucharistiæ veritatem oppugnat.

Trecentis post annis obscurior quædam nebula, sed pestilens alioquin ex Angliæ palustribus, Ioannes Wiclef nomine, anno Domini MCCCLXX. surrexit; Archiua quædã infernalia ex sceleratæ hæreseos consistorio & acta fuligine obsita tartarea producens, nouam cum dæmonib. consultationem iniit, remq; illam, quam Ecclesia tam quiete possidebat, suam esse asserens, Ecclesiæ dicam scribit; ac litem iam dudum sopitam redintegrat, & immensum Bohemiæ regnum in partes suas trahit, quod ille inuadit, inficit, perdit, & penitus in quæstionis huius persecutione profligat & pessundat.

Hic vero intentator cum in litis huius promotione exspirasset, longo post tempore, nostraque propemodum ætate, nefarij quidam Germani prodierunt, qui propriis sumptibus litem hanc prosequi conati sunt,

An. 1527.

nimirum Andreas Carolstadius Archidiaconus Wittenbergensis, Zuinglius, Joannes Oecolampadius nefarius Apostata; & post sceleratos illos impostores infernales concilio Joannem Caluinum, anno M. D. XXVI. selegit, qui quæstionem diligentius cæteris perurgeret, acta conscriberet, omnesque veterum temporum memorias, quæ ad felicem litis successum facere viderentur, vndique collectas concinnaret. Sæpe quidem Lutherum multi inducere verbis sunt conati, huius vt rei curam susciperet, remque tanti momenti promouere pro virili satageret; at ille penitus recusauit. Verum quidem est, eum aliqua loca & testimonia, quæ ad causæ hæreticæ æquitatem facere videbantur, suggessisse, nunquam tamen auctoritatẽ suam voluisse interponere, aut quæstioni huic

Numquam voluit Lutherus veritatem S. Eucharistiæ impetere.

subscribere, aut veritatem Eucharisticã vlla ratione oppugnare: quin etiam consultoribus suis persuasisse, vt cæptis desisterent; nullo enim eos fundamento nixos esse, & si vlterius rem prosequerentur, sententiamq; mordicus defenderent periculũ esse, ne causa caderent, & veluti rei condemnarentur.

Nihilominus tamen, non impedientibus monitis, sententia, & consilio maximi apud illos nominis Lutheri, scelerati illi vatilitigatores & nefarij pseudoprophetæ, veterem illam litem semisopitam denuo reuocarunt, atque omnes priores sententias, & superiorum conciliorum decreta velut irrita reiecerunt, quin & appellare vlterius decreuerunt. Itaq; nomina sua, aduersus Ecclesiam conspirantes, in huius litis promotionem dederunt, & criminaliter cum ea agentes, superstitionis eam, fornicationis, & idololatriæ accusarunt; iudicibusq; persuadere conati sunt, & scriptis confirmare, ipsam esse mulierem illam Apocalypseos fornicatricem illam magnam, Papam, Antichristum; Religiones, vera pudicitiæ prostibula; Episcopos, lenones, & amorũ conciliatores; omnia denique non esse aliud quam meram Babylona, & veram captiuitatem Ægyptiam. O casta & innocens Susanna! accusata quidem es; sed confide, nõ condemnaberis. Tu quoque, ô Arca Noë, fluctuas quidem super vndas hæreseos, sed nunquam naufragium patieris! ô inuicta & indomabilis Salamandra, in mediis quidẽ sita es ignibus, & interpersecutionum flammas, sed nullum inde detrimentum senties.

Insignis conceptus. *Dan.* 13.

Ecclesia igitur, vt innocentiam declaret, & veritatem Sacramenti huius contra aduersarios astrueret, plurimas semper bonæ & inuincibilis auctoritatis tabulas produxit. Et in primis titulum & contractum institutionis huius Sacramenti, qui non nisi quatuor verbis constat, *Hoc est corpus meum*; & quinque in lingua Græca, τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου; quem Christus ore suo pronuntiauit, & quem quatuor Notarij & regij Secretarij, tres Euangelistæ, & vnus Apostolus, S. Matthæus capit. 26. S. Marcus 14. S. Lucas 22 & Paulus 1. ad Corinth. 11 capite scriptis tradiderunt. Et quod notatu dignissimum est

Quid Ecclesia pro veritate Sacramenti Eucharistiæ producat.

quodque in Ecclesia in sui defensionem adhibere nititur, licet quatuor hi Secretarij diuersis temporibus & ocis scripserint, eadem tamen penitus, iisdem sententiis, & iisdem etiam verbis, conscripserunt: nec vllus eorum fuit, qui in institutione hac, & contractu verbum, *significat*, adhibuerit.

Imprimis figuras SS. Sacramenti.

Producit adhæc è veteribus suis scriniis magnam copiam veterũ figurarum, è veteri Testamento adductarũ: panum scilicet propositionis, Mannæ, Agni Paschalis, aliasq; innumeras: è quibus infert, quandoquidem figuræ illæ in Lege Mosaica præcesserunt, necesse est, vt in lege Euangelica ipsa veritas in Eucharistia subsit. Synagoga enim nõnisi primis coloribus delineatam tabellam, & verorum colorum vmbram continebat, qui deinde ad viuum in Ecclesia depingi debeãt.

Promissum quoq; Christi Domini.

Deprimit præterea, velut auctoritatem causæ conciliatorum, promissum Jesu Christi, quod authenticum est, quodque ipsemet Christus denuo recensuit, quodq. S. Joannes Euangelista sexto nempe capite, recollegit, dicens: *Panis quem ego dabo caro mea est.* Et paulo inferius ab eodem Secretario notatum est, *Caro mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus.* Vbi Ecclesia omnes & singulos obtestatur, vt hæc verba, *vere est* attente considerent: nam magnum ea causæ suæ putat momẽtum allatura, nec ea esse tropologice, amphibologice, metaphorice, vel diabolice, figurate, vel signate intelligenda, vt aduersarij contendunt, sed *vere*, realiter, substantialiter absq; vlla figura vel significatione.

III. Profert litteras possessionis.

Profert quin etiam instrumentum quoddam & libellum, quo possessio illi huius causæ iam à mille sexcentis annis. & vsusfructus confirmata sunt; & ostendit secundum Titulum, *De pacificis possessoribus*, se non triennio, sed à mille & quingentis iam annis eiusce rei vsumfructus habuisse, adeo, vt aduersarij infirmo fundamento nitantur, cum eam de possessione acquisita volunt deturbare, cum literas Regias habeat, quibus in possessione stabilitur.

Item totius orbis in credendo consensum, credentis, & nos credimus.

Vtitur etiam in defensionem suam publico totius orbis consensu, & communi omnium populorum & nationum, quæ semper vbique, verum Christi corpus in Eucharistia contineri firmiter crediderunt, fide omnium gẽtium signata sigillo: Abyssinorum, Æthiopum, Syrorum, Maronitarum in Oriente; Francorum, Anglorum, Scotorum, Hybernorum, non obstanti licet hæresi, in Occidente: Belgarum, Germanorum, Polonorũ, aliarumque gentium, in Septentrione; Italorum, Romanorum, Græcorum, Hispanorum Siculorum, Calabrorum, Lusitanorum, in Meridie. Signata adhæc à Japoniis, Chinensibus, Malacensibus, Peruanis, Brasiliensibus, Ormusiis, Cochinensibus, Chananoriis, & plurimis aliis in terra Antipodum commorantibus.

Plurimatem decreta & prætudicia in causæ suoremiudicata.

Ostendit quoque magnam decretorum multitudinem, contra aduersarios aliquando latorum, in quibus vtriusque partis sententiæ auditæ sunt: omnia scilicet Christianitatis tribunalia & Parlamenta in tot generalibus Conciliis, & maxime in Tridentino, congregata. Quid? annon vobis, ô hæretici, ô litigatores, satis instructi, & bono niti fundamento circa veritatem & Transsubstantiationem, quæ hoc in Sacramento fit, videmur? vos vero inique agere & peruerse nostram cum pacem, sine vlla ratione, fundamento, ac ex mera malitia interturbare conitimini. Quare desistite, frustra namq; contenditis, & ad expensas luendas condemnabimini.

Testimonium item, cui omnes antiqui Patres subscripserant.

At nondum hic Ecclesia quieuit, sed aliud longe validius munimentum profert, Testimonium scilicet & litteras generales totius Christi Ecclesiæ, omnium sanctorum Patrum, Doctorum, virorumque grauium, qui hactenus in Ecclesia iam inde ab Apostolorum temporibus viguerunt, signatas manu. Testimonium profecto, quo nullum vmquam maioris auctoritatis extitit, cuius testes iam à mille sexcentis annis signarunt, & qui omnes mira inter se ordine consentiunt. Primo namque sæculo signarunt duo præclari testes: Ignatius Epist. ad Smyrnenses, & S. Dionysius libro 1. de cœlesti hierarchia. Secundo, video signa & depositionem trium magnorum luminum, Cypriani, Tertulliani, & Origenis. Tertio subscripsere tres quoque præstantes doctrina & pietate viri, Justinus Martyr, Pius Papa I. & S. Irenæus Lugdu-

Lugdunensis. Quarto apparent sigilla duodecim inuictæ fidei, & summæ auctoritatis virorum, Concilij scilicet Nicæni Athanasij, Cyrilli, Jerosolymitani, S. Hilarij: habetis quatuor, S. Ambrosij, Basilij, Augustini, Optati Mileuitani: habetis octo, S. Gregorij Nysseni, S. Gregorij Nazianzeni, Ephræmi, & Epiphanij: annon 12. testes sunt omni exceptione maiores, qui veritatem eandem in vener. hoc Sacramento, quam nos credimus, scriptis mandarunt? Sæculo quinto si loquentes testes audire velitis, audietis Hieron. Chrysostomum, Cyrillos, Alexandrinos, Synodum Ephesinam, Theodoretum, Gelasium. Multis deinde post annis, Gregorium Magnum, Theophylactum & Joannem Damascen. Sæculo 12. D. Thomam, S. Bonauenturam, Anselmum, & Scotum, aliosq; Doctores & numero infinitos, & auctoritate præstantes. O præclara attestatio! ô depositio irrefragabilis! Omnes hi & ore professi sunt docueruntque, & manu scripsere, eam ipsam veritatem, quam nos de SS. hoc Sacramento Altaris credimus & profitemur.

Sed dicito mihi, obsecro, fatue & dementate hæretice, qui te à Pseudoprophetis illis & ministris Satanæ transuersum abripi finis: mavisne perfidis duobus veteratoribus, duobus imminuti cerebri viris, nefandis & sceleratis, Luthero & Caluino, qui iam tartareis cremantur incendiis quam tot centenis, imo millenis, auctoritate præstantibus sanctitate & vita eximiis viris, quosque e modo in æterna beatitudine gloriosos regnare certissime scimus, credere? Quid? adeone emotæ mentis es, adeone brutus & stupidus? itane tuum defecit ingenium, aut euanuit ratio, vt tam iniquam electionem facias? Quid? an non risu dignus foret, qui cum controuersiam & litem magni p nderis haberet, & in qua de vita, rebus, fortunisque suis agitur, priusquam eam iudicio ad iudicum subsellia, prosequatur, mature de causa sua deliberaturus, duos vel tres parui nominis famæq; obscurioris causidicos & leguleios accederet, qui statim nullo nixi fundamento consulerent, causam vt iudicio committeret, & actionem aduersario intentaret, aditet deinde centum alios Jurisconsultos, fama & doctrina celebres, quiq; sæpius subsellia triuissent, ac rerum essent scientissimi: qui omnes vnanimiter contestarentur, nullo eum niti fundamento, & causam iniquam esse; consulerentque, si se, suaque salua vellet, ni sumptus luere & pœnam subire cuperet, cum aduersario vt pacisceretur. ipse nihilominus duorum vel trium illorum rabularum, qui semper sine lite & sine re viuũt, iudicium potius, quam tot versatissimorum & præstantium virorum sequeretur: an non inquam ille fatuus, delirus, & emoti cerebelli videretur?

Simile.

Eheu misella anima, hæreseos fascino dementata, maior lõge tua est insania. Si enim prius, quam veritatem Sacramenti huius oppugnes & litem hanc suscipias, in qua de vitã, salute, & omnibus fortunis tuis disceptatur, tecum maturius deliberans, Lutherum & Caluinum & alios tres quatuorve ministellos consulas: dicent sine dubio bene te fundatum esse, & persuadebunt, Papæ vt Romano bellum indicas: verum si omnem antiquitatem in consilium adhibeas: centum, imo mi le reperies Doctores, & Patres, qui tibi contrarium persuadebunt, & nullo causam fundamento nixam esse dicent: & si litem illam susceperis, proculdubio tibi ipsi exitium, perniciem, & mortem denique te allaturum. Quando igitur nefarium hoc & improbum trium aut quatuor hæreticorum consilium, tot virorum sanctitate & doctrina illustrium opinioni anteponis, annon cæcutire & Andabata cæcior videris.

IV. Quid hæretici è cõtra producant.

Sed relictis hisce considerationibus, audiamus quid è contra hæretici in litis huius quam Ecclesiæ intẽtarunt, defensione opponant & obiiciant: Producunt imprimis duo ingentia blasphemarum & horribilium in augustum hoc Sacramentum execrationum plaustra: dicentes hoc nihil esse aliud quam magiam, incantationem, idololatriam, meram denique superstitionem: deinde protulerunt sex fasciculos repletos & confertos erroribus, mendaciis, falsitatibus & absurditatibus. Adhuc literas quasdam falsarias & ementitas de institutione Sacramenti huius, figuris notatas, & scelerato quodam & falso glos-

glossemate *significat* signatas. Præterea in inditulo & inuentario suo consultationem quandam inter tresviros illos animarū perdendarum, Wiclef scilicet Anglum, Zuinglium Germanum, Caluinum Gallum, initam annectunt. Addut quin etiam loca quædam Sacræ Scripturæ, quæ hinc inde collegerunt, falso licet allegata & perperam intellecta, aduersus quæ breuiter & quam promptissime respondebimus.

Matth.26. Primo namque hoc, in causæ suæ defensionem, vsurpāt: *Pauperes semper vobiscum habetis: me autem non semper habebitis.* Vnde inferunt, Christum iam in cœlos subuectum, & ad dextram Patris considentem, non amplius nobiscum esse: nec proinde in sacrosancto Eucharistiæ Sacramento contineri. Sed his opponimus, Christum hic de visibili corporis sui vsufructu locutum esse: ac si dicere voluisset, se post ascensionem in cœlum non amplius nobiscum visibiliter conuersaturum, licet adesset inuisibiliter. Quis ait hoc? ipsemet Dominus: *Ego vobiscum sum vsque ad consummationem sæculi.* *Matth.28.* Innituntur deinde loco illo Marci Euangelistæ: *Assumptus est in cœlum, & sedet à dexteris Dei*, atque ita argumentantur, Deus in cœlum ascendit, quomodo igitur & quamobrem toties descenderet, vt Sacramento sese includeret. Patronus noster ad hæc respondet dicens, non esse necessarium eum iam cœlo descendere, vt in altari se sistat: quemadmodum nō descendit, cum Paulo in via apparuit, & Petro è carcere fugienti, vt tradit Hegesippus. Sed sistit se, vbicumque & quomodocumq; voluerit. *Marc.vlt.* *Actor.9.*

Argumentum Caluini, quod inuincibile putat. *Luc.24.* Caluinus ipse libro quarto destruentium suatum Institutionum, alium locum ex Euangelio profert: *Palpate & videte, quoniam spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere.* Vnde hoc argumentum educit, Corpus visu & tactu cognoscitur, vt hic Dominus ait: *Palpate & videte*, at in Sacramento non nisi panis & vinum videntur & palpantur: ergo corpus Christi hic minime reperitur. Æstimat hoc quidem argumentum inuincibile: sed Ecclesia nullo hoc negotio retundit ac refutat: ostēdens è verbis S. Scripturæ corpus aliquod adesse posse licet non videatur aut tangatur. In Euangelio enim Lucæ scriptum est, Christum, dum corpus adhuc mortale, opacum, spissum, & graue, vti nostra sunt, haberet, per medios Phariseorum greges iuisse, licet à nemine eorum videretur: *Per medium illorum ibat.* & apud eum legimus: *Euanuit ex oculis eorum*; cum tamen in eorum esset medio, & ante oculos eorum constitutus. Præterea ad defensionē nostram afferre possumus aera & ignem elementarem vera corpora esse, licet à nobis non videantur. Deinde sciendum est, sacrum Christi corpus hic adesse per modum substantiæ, & ratione quadam spirituali, indiuise, inuisibiliter, & non sine ingenti miraculo. *Luc.4.* *Luc.vlt.*

Producunt deinde rationes quasdam Geneuæ paludibus emanantes. Fieri non posse aiunt, corpus in pluribus locis esse: ita namque plura essent corpora & non vnum. O insensati, si scireris quid sit, *Credo in Deum Patrem omnipotentem*; nunquam hoc impossibile esse diceretis. Quid? anne non dico credere, sed vel cogitare audetis, eum, qui omnia ex nihilo condidit, & in nihilū rursus omnia redigere potis est, non posse efficere, vt corpus aliquod idem numero diuersis in locis subsistat. Hoc enim si credere nolitis, nescio quomodo mysteriū SS. Trinitatis credetis. Multo namque humano ingenio difficilius est credere, sibique persuadere eamdem naturam in tribus diuersis reperiri personis, vti in SS. Trinitate esse credimus, quam corpus aliquod diuersis locis contineri. Quid? annon etiam naturaliter idem accidens eodem tempore pluribus in locis esse potest? mea enim vox, quæ non nisi vna est, an non eadem hoc momento quo loquor, in omnium vestrum auribus peregrinatur & insonat? Et sane dicite nobis, ô Philosophi; an non magis accidens aliquod; quale est vox, ex subiecto pendet, quam corpus à loco? cum tamen id quod difficilius est, fieri quotidie videamus, & quidem naturaliter. Præterea nō est, mihi crede, difficilius corpus pluribus in locis esse, quam plura corpora vno in loco. At factum hoc est in Resurrectione, Ascensione, & Natiuitate Jesu Christi, & dum ianuis clausis intraret, vbi Apostoli congregati erant, vbi semper duo corpora vno in loco

Rationes hæreticorū quas adducunt.

Ostenditur corpus pluribus in locis esse posse.

per

per penetrationē dimensionum exstiterunt: ergo & alterum fieri nullo negotio potest.

Corpus ma[illegible]ns cor[illegible] esse po[illegible] sine oc[illegible]patione [illegible]. Luc. 24. 4. 4. Reg. 6. Matth. 14. Ioan. 14.

Quin & hoc ad vitilitigandum afferunt. Fieri non potest, vt corpus quod est & permanet corpus: sine extensione, sine quantitate, sine loco sit: hoc præsertim nixi axiomate, *Omne corpus est circumscriptiue in loco*: ita vt Deus quidem vbiq; sit: & Angeli in loco diffinite, corpora vero circumscriptiue, *O stulti corde & tarde ad credendum*! An non meministis Elisæi iussu ferrum aquis supernatasse, Christum mari inambulasse, ignem in Babylonica fornace virtute combustiua caruisse & tamen an non vestra sententia grauitas ferro, pondus corpori, igni calor ita inhærent, itaque necessaria sunt, quam locus corpori? An non magis naturæ repugnat, ignem calore, & ferrum grauitate carere, quam corpus sine loco subsistere.

Probatur transsubstantiatio.

Nolite igitur amplius dicere transsubstantiationem esse quid impossibile; sed aperte potius, à veritate ipsa victi, fatemini eum, qui mundum è nihilo, Adamum è terra, Euam è costa viri condidit; qui aquas in sanguinem, virgam in serpentem, rupem in fontem, & fœminas in petram (vti vxorem Lothi) conuertit: panis quoque & vini substantiam in corpus & sanguinem suum, posse cōuertere, mutare & transubstantiare. Nos vero ô Catholici, aduersus turbatores, rixatores, quietis osores & vitilitigatores, nouatores inquā hos, ita concludamus, vt nimirum sumptus & omnia dispendia luant, omnia præstent incommoda & detrimenta, & pœnam adhæc arbitrariam subeant. Credamus semper firmiter, constanter, inuiolate, in sacrosancto hoc Sacramento verum Christi corpus contineri: cum præsertim ipsemet Dominus dixerit: *hoc est corpus meum* non figura, chimæra, vmbra, imaginarium quid, nihilum, aut phantasma inane: sed hoc ipsum corpus, *quod pro vobis Tradetur*, idipsum quod cruci affixum, in cruce mortuum fuit, idipsum quod in passione mortem subijt. Credamus inquam hoc firmiter, cum nimirum omnes id Euangelistæ scripserint, cum totus id orbis vnanimi consensu iam à mille sexcentis annis crediderit: credamus igitur, adoremus & honoremus sanctum hoc & augustissimum Eucharistiæ Sacramentum, cum præsertim certi simus, causa ob rei æquitatem nos cadere non posse.

O salutaris hostia, ô cœlestis victima, ô holocaustum vere diuinum, ô sacramentum penitus admirabile! credimus, honoramus, & adoramus te: tu namque es, quod gratias superabundanter suppeditas, peccata eluis, animamq; ad vitam redire facis: tu scilicet portas cœli reseras, & infernales abyssos obseras, nosq; ad cœlestem beatitudinem perducis. Tu es panis ille Angelorum, cibus ille cœlestis, & vitæ fructus, sacrum illud manna, quo animæ nostræ in deserto mundi pascuntur & nutriuntur. Tu es, ô regia & augusta Eucharistia, agnus ille Paschalis: te enim digne humiliter, sancteq; sumentes, à captiuitate Pharaonis, id est Satanæ, liberamur, & mundi huius Ægypto egredimur: tuq; nos per Rubrum mare passionis Christi, quē reuera in te contines, deducens, ad terram promissionis, id est ad gloriam & beatitudinem æternā perducis: cuius nos cōpotes reddant Pater, & Filius, & Spiritus sanctus, Amen.

FERIA IV. HEBDOMADÆ MAIORIS.

De dignitate & excellentia SS. Eucharistiæ Sacramenti.

Partitio.

I. *De institutoris Eucharistiæ in nos amore, & nostro in eum debito.*
II. *De multiplici Eucharistiæ dignitate.*
III. *Ad S. Synaxim præparatione sollicita opus esse.*
IV. *Communicaturo studendum pietati.*

Qui manducat hunc panem, viuet in æternum. Ioan. 6.

FIGVRA.

SApientia ædificauit olim sibi domū, quam septem columnis imposuit, & collocauit in ea mensam, in quam pretiosissimum vinum. Prou. 9.

vinum intulit, quod suis misceuit. Fuit hoc figura & velut præambulum, fore aliquando, vt vera Dei patris sapientia Iesus Christus, Ecclesiæ Euangelicæ, septem Spiritus sancti donis, vel septem Ecclesiæ Sacramentis, quasi quibusdam pilis & columnis innixam domum construeret, sacramque in ea mensam sanctissimæ Eucharistiæ erigeret, in quam glorioſum corpus suum loco cibi, & iucundissimi vini loco pretioſum sanguinem inferret: quibus nulla vel pretioſiora vel splendidiora fercula queunt excogitari aut mente comprehendi. De eorum hodierna concione dignitate & præstantia, cum de veritate hesterna die dicentem audiueritis, verba faciam. Spiritus sanctus auxilio suo nobis aderit, & glorioſissima Virgo suo patrocinio peroranti succurret: quam hoc potissimum nomine, Angelica salutatione compellemus.

Ave Maria.

I. Refert præclarus ille historiarum compilator Valerius Maximus, tanto Artemisiam Cariæ reginam erga coniugem Mausolum amore exarsisse, vt ei mortuo superbissimum monumentum, quod inter septem orbis miracula non immerito relatum est, exstrui iusserit, collectos deinde cremati cadaueris cineres, præ amoris vehementia, alijs aromatibus & odoramentis permixtos, quotidie in mensam inferri voluerit, quos deinde cibo & potui immixtos in stomachum demitteret. Egregium profecto amoris coniugalis exemplum. At amor quem Christus erga sponsam dilectissimam, Ecclesiam scilicet, olim demonstrauit, longe excellentior est, & admirabilior: præsertim cum post mortem superbum & splendidum illud tabernaculum Sacramenti Ven. Eucharistiæ exstrui voluerit, & propterea corpus in cibum & alimentum legarit. Vnde S. Euang. Ioannes scripsit: *Caro mea vere est cibus*: quod D. Bernardus admirans exclamat: *O amor amorum, Sacramentum sacramentorum, dulcedo dulcedinum.*

Val Max. li. 4. c. 6.

Ioan. 6.

Ostenderat potentiam suam Deus, cum mundum è nihilo condidit: iustitiam, cum eum peccatis inuolutum diluuio perdidit: amorem vero, cum diuinum hoc Sacramentum in nostrum vsum instituit. Ostendit affectum suum erga pullos pelicanus, cum pectus rostro appetit, sanguinemque eliciens eodem pullos pascit, & ægros reficit. Maiorem profecto amorem cœlestis ille pelicanus erga homines demonstrauit, cum non satis se feciſſe existimans, quod omnem in passione sanguinem in medicinam dederit, corpus quoque ipsum cibum animæ sit elargitus. Hoc è Psalmis hausit, vbi dicitur, *Factus sum sicut Pelicano solitudinis.* Vnde nonnulli sanctorum Patrum venerabile hoc Eucharistiæ Sacramentum rubo ardenti, quem Moses vidit, comparauerunt: hoc namq; Sacramentum rubus est sentibus difficultatum obsitus, & charitate exæstuans, & visio magnanimis.

Pelicanus rostro pectus aperit, quo pullos sanguine suo nutrit.

Psal. 101.

Exod. 3.

Elias ille Prophetarum princeps ex hac vita decedens, vt affectum quo Elisæum discipulum prosequebatur, testatum faceret, pallium ei suum reliquit, cum duplici spiritu: Christus quoq; Elias noster, ex hoc mundo proficiscens, amorem suum patefacturus, homini qui seruus eius est ratione naturæ, corporis sui tegumentum, cum duplici spiritu, duabus scil. naturis humana & diuina, quæ in Sacramento Eucharistiæ latitant, legauit. Magnum quoque erga eundem Prophetam Angeli fuit beneficium, cum scilicet ille fame propemodum enectus sub iunipero reclinatus, ab eodem panem cælitus accepit, qui vires corporis eius fractas adeo restauraſſit, vt in virtute eius quadraginta diebus vsque ad montem Domini Oreb ambulauerit. Angelus autem ille testamenti Iesus Christus, maius longe nobis beneficium contulit, cum nimirum in deserto mundi huius, sacrum hunc panem dedit, corpus nimirum suum, panem inquam, sub cineribus humanitatis nostræ coctum, panem tantas vires suggerentem, vt triginta vel quadraginta annis, vel toto vitæ tempore, in virtute eius vsque ad montem Dei Oreb, beatitudinem scilicet cœlestem, sine vlla cessatione, in hoc mundo ambulemus.

4. Reg. 2.

3. Reg. 19.

Quanta igitur tua, ô Christiane, erga Redemptorem est obligatio, qui non satis esse

Obligati sumus Christo singulariter quod corpus suũ in cibum dederit.

esse natus corpus suum in crucis arbore tui gratia occidendum tradidisse, idipsum quoque in Venerabili hoc Sacramento tradidit in cibum & alimentum? Erant singulari quadã ratione Israelitæ Deo obligati, quod eos quadraginta annorum spacio in deserto suauissimo alimento de cœlis præstito nutriuisset, vt verbis id exprimere non valerent, nullaue ratione tanto benefactori respondere.

Ibid. 16.

At longe maiori ratione, tanto beneficio accepto, clementissimo Domino tuo deuinctus es, ô homo, qui te non manna, sed pretioso corpore à primis incunabulis vsque ad tumulum, in deserto vitæ huius, pauerit & sustentarit. Nesciebat olim magnus ille Dauid, quo beneficio beneficium ab Abigail acceptum, cum sibi commeatus inopia laboranti, illa, magno benignitatis exemplo, necessaria subministrauerit, rependeret, adeo vt nunquam viderentur ei satisfacere posse, nisi dimidia regni portione oblata, eam in Reginam & coniugem adoptaret. Quomodo igitur ô homo Redemptori tui obligatus es, qui tibi in mundi huius solitudine panem illum Angelicum impertiuit? & quid quæso illi dignum offerre queas? Hæret hic quoque idem qui supra Dauid, & exclamat.

1. Reg. 29.

Psal. 115. *Quid retribuam Domino, pro omnibus quæ retribuit mihi?*

Magnus ille Patriarcha Iacob, vouit olim Domino, dicens: *si fuerit Dominus mecum, & custodierit me in via per quam ego ambulo, & dederit mihi panem ad vescendum, erit mihi Dominus in Deum.* Hei anima mea, cum Dominus tibi panem illum cœlestem dederit, an non futurus tibi est in perpetuum & Deus & Dominus? an non toto vitæ tempore incessanter & continuo fidele illi obsequium exhibebis? Exaggerat id mirabiliter Psalmographus, & magnum hunc amorem magni faciens, omnes ad Dei laudes inuitat: *Lauda Ierusalem Dominum, lauda Deum tuum Sion*: anima inquam Christiana, & in æternum miserationes eius decanta; & quamobrem ô Rex? *Quoniam confortauit seras portarum tuarum: benedixit filiis tuis in te, qui posuit fines tuos pacem, & adipe frumenti satiat te*; corpore inquam suo, quod ipsemet Dominus hoc olim nomine vocauit dicens:

Gen. 28.

Psal. 147.

Nisi frumentum cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet, id est, Nisi corpus eius quod in terram mundi huius deciderat, in cruce exspirasset, passio certe eius nullius meriti extitisset.

Et sane, ô sanctissima Eucharistia, es verum illud frumentum, quod animas nostras nutris & quodammodo saginas: es torrens ille voluptatis qui spiritus interiores potas, de quo scriptum est: *Torrens voluptatis tuæ potabis eos*, beatitudine scilicet cœlesti, vt intelligit Propheta; at malim id de sanctissimo Eucharistiæ Sacramento intelligi: es dulce illud mel è petris promanans, quo fideles reficiuntur, de quo dicitur: *& de petra mella saturabit eos*: es dulce illud lac consolationis, quod ex hoc Sacramento, velut è terra promissionis, dimanat; *terra quæ tota fluit lacte & melle, vt ex his fructibus cognosci possit.* Is denique vitæ panis, quem qui manducat viuit in æternum. Primo itaque de panis huius excellentia nonnihil loquar, ac deinde ad oculum demonstrabo, quanam reuerentia, animique puritate sumendus sit, & duabus hisce columnis domum hanc sapientiæ inædificabo.

Insignes de venerabili Sacramento conceptus.

Num. 13. 14.

Principio igitur tanta Sacramenti huius dignitas & maiestas est, nihil vt eo admirabilius aut excellentius dici aut effingi possit. Hinc Psalmista ipsum velut summarium diuinorum operum, appellat, dicens: *Memoriam fecit mirabilium suorum misericors & miserator Dominus: escam dedit timentibus se.* Hoc namq; vere miraculorum omnium dici potest epitome, & breuis quasi comprehensio: omnia mirabilia videre licet; corpus scilicet pluribus locis apparens, nullum tamen occupans; corpus sine extensione, passione; quod non frangitur, non comminuitur, non mouetur, non videtur, non patitur, penitus spirituale & diuinum. Hic videtis, ô Philosophi, accidentia sine subiecto, quantitatem sine materia, colores sine substantia subsistere. Videtis hic, ô Theologi, actionem quandam mirabilem, transsubstantiationem miraculosam, quamq; longe magis, quam ipsam creationem mundi admirari oporteat. Videtis hic substantiã vnam in alia, sine vlla corruptione, generatione, petitio-

Psal. 115.

Omnia miracula in vener. Sacramento continentur.

ne sui, idque mere conuersiue, transmutari. Hic videbitis, ô Mathematici, quadraturam circuli. Hic Physici, vastum illum Oceanum, tot fluxus & refluxus habentem: fluxum inquam gratiæ, & refluxum peccati: fluxum prædestinationis, & refluxum reprobationis. Nam

Sumunt boni, sumunt mali,
Sorte tamen inæquali
Vitæ, vel interitus.

Hic ô allegoricorum sensuum indagatores, magnus ille torrens est, quem peccatores vbi gustarunt, statim caput eleuant, ceruices erigunt, animum resumunt: Innuere hoc visus est Psalmographus, cum ait: *De torrente in via bibet, propterea exaltabit caput.* Psal. 109. Sed melius mihi dicturus videor, si dixero hic scaturiginem esse aquarum, quæ gustantibus immortalitatem conferunt, & in vitam æternam viam præbent. Hoc docuit me Dominus, cum Samaritanæ loquens, ait: *Aqua quam ego dabo fiet in ea fons aquæ salientis in vitam æternam*: Ioan. 4. fons inquam, è quo scaturiunt aquæ vitæ & veræ, ad quas Dominus omnes sitibundos compellat & inuitat dicens: *Omnes sitientes venite ad aquas.* Isai. 55.

SS. hoc Sacramentũ Nilo confertur.

Et quoniam de aquis loquimur, tradunt historici ingentem illum Ægypti fluuium Nilum è montibus Lunæ originem ducere, perque vniuersam Ægyptum aliquando ita superfluere & stagnare, vt ex illo diluuio tota circumquaque Regio irrigata, fœcundetur: eundem quoque scribunt septem in Oceanum ostijs deuolui. An non ô Nile vera Sacramenti huius figura existis? quod nimirum è sanctis illis diuinitatis humanitatisq; montibus descendens, ac veluti quoddam gratiarum diluuium vndique exundans, omnem mundi huius Ægyptum irrigat, & fœcundam reddit: septemque Spiritus sancti donis, veluti septem canalibus & orificijs in Ecclesiæ Oceanum deuoluitur. Vnde loquẽs Psalmista ait: *Fluminis impetus lætificat Ciuitatem Dei.* Psal. 45.

Næ ô sacra Eucharistia tu torrens es: sed torrens quidam gratiarum, & aquas vitam conferentes tecum trahens, quod Euangelista Ioannes innuit, *Qui biberit ex aqua quam ego dabo, non sitiet in æternum.* Ioan. 4. Hic, Poetæ, verè est Ganges, hic Pactolus quem tot effectis præconijs, cuius aquas & arenas aureas esse fabulamini. Sed vt fabulas missas faciamus & vera narremus, hic vastus ille est fluuius, quem æterna Sapientia è paradiso in Ecclesiæ suæ hortum se ait traduxisse: audite obsecro quid dicat: *Ego sapientia effudi flumina, ego quasi trames aquæ immensæ, ego quasi fluuius Dotrix, ego quasi aquæ ductus exiui de paradiso: dixi; Rigabo hortum plantationum mearum & inebriabo partus mei fructum.* Eccl. 24. Quid? nunquam ne audiuistis aut legistis, è petra ad virgæ percussionem aquarum flumina olim scaturijsse, & torrentes vndarum erupisse? Designabat hoc, Auditores, futuram aliquando petram, Iesum Christum inquam, qui in sacris literis petra dicitur, *Petra autem erat Christus*, qui statim vt virga crucis percussus foret, iucundissimas hasce Eucharistiæ aquas magna copia effunderet; aquas dico vitæ, torrentes benedictionis, ac gratiarum diluuium. Exod. 14. 1. Corin. 10.

Lugubre profecto & tragicum est audire, quonam modo aquæ diluuij totam terræ superficiem inundarint, & vt quadraginta diebus continuo cœlitus imbres omnibus cœli cataractis reseratis ecciderint. At eius comparatione longe iucundius est audire, quomodo nouo hoc gratiarum diluuio, quod pridie *quam Christus pateretur*, erupit, totus orbis atq; omnes adeo mortales, salutem & immortalitatem fuerint consecuti, nam *qui manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum.* Matth. 26. Ioan. 6.

Natura humana magis exaltatur in Sacramenti huius institutione quam in Christi Incarnatione.

Quid his addam amplius? Tanta profecto hoc in Sacramento maiestas latet & præstantia, vt nesciam, vtrum sublime ei incarnationis mysterium debeam postponere. Hoc scio, naturæ humanæ plus hoc Sacramento, quam Incarnatione Christi honoris & excellentiæ accessisse. In sublimi namque & arcano incarnationis mysterio duæ quidem naturæ in vna eademque consistunt hypostasi, sed hac tamen ratione, vt diuina veluti domina ac princeps sit; humana vero serua & ministra. At in tremendo hoc Sacramento longe alia & penitus diuersa est ratio; humanitatis enim instar principis est; diuinitas ei velut socia tantum adhæresci. An non enim certum est, ô Theologi, per verborum sanctorum

ctorum vim & virtutem, corpus Christi primo produci, & per concomitantiam ipsam diuinitatem. Hic scilicet videre est, si tropologico loquendi modo vti velimus, ventrem Rebeccæ filiæ Batuelis, è quo eodem tempore fratres vterini prodierunt, (Jacob & Esau: primogenitus tamen fuit Esau licet horridus & deformis: nam ad eum modum ex mystico hoc ventre & sinu Venerabilis Sacramenti, duæ naturæ, ac gemellæ quidem, egrediuntur; diuina scilicet, pulchra instar Jacob; & humana, propter peccata deformior, ad instar Esau: humanitas tamen primogenituræ priuilegio gaudet, primoq; egreditur, primo nascitur, & primo ex vi verborum consecrationis, vt Theologi loquuntur, producitur. Hic reperire quoq; est Gazophylacium illud Euangelicum, verũ templi thesaurum, in quem non dico paupercula vidua, sed ipsa tota sanctissima Trinitas, duos nummulos, vtramq; hanc naturam repræsentantes, coniecit.

Gen. 25.

Insignis cõceptus.

O admirandum ac tremendum Sacramentum, & mysterium penitus diuinum ac sublime! Quod enim aurum inter metalla, quod adamas inter gemmas, inter Planetas Sol est, hoc tu inter reliqua Sacramenta. Tu namq; es *nauis* illa, de qua scribit Salomon, *de longe portans panem*, panem inquam vitæ, & à longe quidem, quia defers cœlo: nam *à summo cœlo egressio eius*. Tu es etiam cœlestis ille panis, qui in Emaus fractus est, in cuius fractione duo illi viatores Dominum agnouerunt; *panis præbens delitias Regibus* ac iucunditatem Principibus. Quid? an non tu es sancta illa farina, quam Elias, Christum intelligo, quotidie in domo viduæ Sareptanæ, Ecclesiæ scilicet, in immensum facit excrescere.

Prou. vlt.

Psal. 18.

Luc. 24.

Gen. 49.

3. Reg. 17.

O Aquinatum fulgor Thoma, quando scripsisti tria à Domino facta esse, quibus maiora facere non posset, cur hoc quarto loco non posuisti? Nihil enim Deus vnquam grãdius aut maius præstitit, aut excellentius aliquando præstare posset. Est hoc namque quod omnia opera à cœlo facta, vel vnquam facienda, superat & antecellit, in quo omnia mirabilia, in compendium quodãmodo redacta declarauit, & in quod velut in numisma quoddam aureum, omnes miraculorum nummulos (si ita dicere liceat) compegit & conflauit. Quod Propheta Dauid significat dicens: *Memoriam fecit mirabilium suorũ Dominus*. Vnde vos, Auditores, velut ex vngue leonem facile maiestatem & splẽdorem tremendi huiusce sacramenti perspicere poteritis: vt hinc quo honore, quo cultu, quaq; animi præparatione sumendum sit, simul etiam discaris.

1. par. q. 23.

Psal. 111.

Est hoc alterum concionis nostræ membrum. Apostolus Paulus non huc inuitat dicens: *Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat*. quasi diceret: Excute ô homo merita, examina conscientiam, animamq; debita præparatione dispone, prius quam panem hunc Angelicum sumas: *qui enim sumit indigne, iudicium sibi manducat & bibit*. ille namque panis est instar maris ascendentis & descendentis, fluxum scilicet habentis ad salutem, & refluxum ad damnationem, illum quidem digne & magna animi humilitate accedentibus, hunc vero indigne accedere præsumentibus.

1. Cor. 4. 21.

Figura. Exod. 14.

Et sane mare rubrum, cum de mari mentio incidit, omnes Ægyptios, idololatras & impios vndis inuoluit: Hebræis vero tutum vsque in terram promissionis transitum præbuit. Ita quoque sacra hæc Eucharistia, rubrum illud mare sanguine & passione Christi rubricans, vndis damnationis omnes Ægyptios, peccatores scilicet submergit & deuorat: & Israelitas, animas inquam piorum, incolumes traducit, & in terram promissionis, cœlestem inquam beatitudinem sistit.

Figura. Esth. 3.

Depromamus & alios conceptus, humilis illa Esther, & superbus Aman simul ad conuiuium Regis Assueri inuitati sunt, sed Esther in reginam adoptatur, & voti compos efficitur: superbus vero & insolens Aman patibulo suffigitur. Docemur hic bonos iuxta ac malos, probos simul & improbos, ad conuiuiũ hoc Christi Jesu inuitari, sed illos vocari ad gloriam, hos vero ad mortẽ condemnari, ac iudiciũ sibi manducare & bibere. Expressum id video in parabola illa Euãgelica, qua dicitur homo quidẽ Rex parasse nuptias

& lautum conuiuium, ad quod cum omnes inuitasset, & conuiuas excuteret ac recenseret, vidit vnum non vestitum veste nuptiali, cui ait; *Amice quomodo huc intrasti non habens vestem nuptialem?* & addidit Euãgelium, Regem animo grauiter commotum manus illi & pedes iussisse vinciri, atq; in tenebras exteriores proiici.

Matth. 22.

Matth. 11.

Designat hoc, licet tantum parabola sit, magnum illum Regem Christum, qui regiũ Eucharistiæ instruxit epulum, ad quod omnes inuitauerat, dicens: *Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos*, cum peccatores impudenter sese videt ingerere, ac peccatis inquinatos, & vitiis fœdatos mensæ huic approximare, non vestitos veste nuptiali, quæ charitatem denotat; adeo indignari & ad iracundiam concitari, vt nos in tenebras auernales, suppliciaq; perpetua præcipites agat.

III.

1. *Cor.* 10.

Matth. 26.

Insignis figura.

Probet ergo seipsum homo, & digne accedat: ab ipsa namque accessione mors simul & vita dependet. Videmus namque Petrum & Judam sacræ huius mensæ participes reddi, vtrumque sacra communione communiri; sed eheu quam diuersa ratione, quam inæquali sorte? Vnus namq; hunc panem ad animæ salutem, alter vero in iudicium sibi sumit. O admirabile Sacramentum quot mihi figuras reseras, quibus tuorum effectorum diuersitatem exprimam. Vidit olim Jacob scalam, cuius vna extremitas cœlum, altera terram feriebat: per quam ascẽdebant & descendebant Angeli. O scala mystica! an non nobis mirabiles ad oculum mirabilis huius Sacramenti effectus exprimere videtis? Ipsum namque scala est, quæ vna extremitatum suarum, diuinitate scilicet, in cœlum pertingit, altera vero, humanitate nimirum, terram ferit: per hanc scalam alij ascendunt sursum versus, qui scilicet digne magnaq; animi demissione accedũt: alij vero ad inferna descendũt, qui indigne sese hic ingerunt. Vnde dictum est de prioribus: *Qui manducat hunc panem viuet in æternum*, & de aliis: *Qui sumit indigne, iudicium sibi manducat & bibit, non diiudicans corpus Domini.*

Gen. 28.

1. *Cor.* 10.

Num. 5.

Scriptum est in Numeris, fœminã quæ adulterij insimulabatur, certas quasdam aquas quas summus ei Sacerdos tradebat, bibere consueuisse: quæ si falso accusata erat, nullum ei damnum aquæ illæ inferebant, at maiorem potius gloriæ segetem, pudorisque coniugalis præmium addebant: verum si rea erat, & adulterio torum nuptialem polluisset, hausto illo non secus ac cicuta mortem & exitium afferebat. Quare agite Christiani, cum ad sacram hanc mensam accedere præsumitis, videte vt dignos vos præbeatis; eadẽ enim mẽsæ huius vis est, quæ aquarum illarum sacerdotalium: adauget enim gloriam, gratiam, & merita iis, qui noxij sunt & nullius delicti rei, mortem vero affert & exitium iis, qui crimen commiserunt, & peccato aliquo inquinati sunt.

Exo

1. *Reg.* 5.

Cum Arca testamenti per terras Philistiim, Gethæorum, Azotiorum, & Accaronitarum transiret, omnes interficiebat, magnamque vbicumque transiret, cladem interebat: Israelitas vero ab interitu vindicabat. Denotabantur hoc ipso admiranda SS. huius Sacramenti effecta, quod vera quædam arca est, in virga Aaron, nostra inquam humanitas, & manna illud cœleste, ipsa nempe diuinitas continentur: arca inquã peccatoribus fatalis & noxia, iustis vero & sanctis salutaris. Fornax illa Babylonica eodem tempore pueros Hebræos illæsos & immunes præstabat, & Chaldæos ministros eorum pentibus flammis deuorabat. O sacrosancta Eucharistia, tu es vera fornax charitatis in medio Ecclesiæ succensa, quæ Babylonios, id est, peccatores, consumis, & ad inferos deturbas, Israelitis autem, id est iustis, delitias & refrigerium spiritus suppeditas. Quis igitur dicere audebit figuratũ nos inopia laborare? Cogitate vero, Auditores, & serio verba illa Apostoli, *Qui mãducat & bibit indigne, reus erit corporis & sanguinis Domini*, vobiscum perpendite. Perpendite inquam quã grauiter Philisthæi, Arcã Dei iuxta idolũ Dagon in fano suo collocantes, à Deo castigati sint? Quo aliud nihil declaratur, quã eos qui SS. Sacramenti Eucharistiæ arcã iuxta idolũ peccati collocare præsumunt, grauibus à Deo suppliciis, vt plurimũ puniri. Exaggerant quoq; Judæorũ scelus Euãgelistæ, quod Dominum in monte Caluariæ loco infami,

Dan. 3.

Dan.

Bal.

1. *Cor.* 6.

fami, & sceleratorum suppliciis destinato, ossibus mortuorum repleto, ac tetrum odorem exhalante, quo infamior tota Judæa non erat, crucifixerunt: at S. Paulus non minus esse dicit peccatum eorum, qui augustissimum & adorandum hoc Sacramentum in vitiosa conscientia, ac scelerum abominationibus infami, cui Caluariæ mons non est vel conferendus, non verentur deponere: sed additur, *reus erit corporis & sanguinis Domini.* Noli igitur, ô peccator, te Judæorum, qui Dominum gloriæ cruci affixerunt, flagitij reum constituere.

IV. Exod.25.26. Quænam igitur dispositio, ecquæ animæ præparatio necessaria est, prius quam quis sacræ huius mensæ communionem accedat. Præceperat olim Deus, vt Arca testamenti, in quam manna & legis tabulæ infer. edæ erant, magno artificio, industria, singulariq; symmetria & proportione fabrili compingeretur & imprimis vt extrinsecus auro mundissimo vestiretur. Quid? an non hæc tam accurata cõstructio, vobis instructio fuit, quonam modo, qua diligentia, & quam accurate conscientiæ vestræ templum construendum sit, cum ad eam non legum tabulæ, sed ipse legumlator, ipsa inquam diuinitas, debeat diuertere? Construite id igitur longa pœnitentia, diuturna contritione fabricate, longeq; præuio examine conscientiæ id purum reddite.

Dan.1. Nabuchodonosor rex pueros, qui coram maiestate eius apparerent, eique ad mensam administrarent, pulcherrimos ex omnibus Hebræis seligi voluit, in quibus nempe nulla esset macula, decoros forma, & eruditos omni sapientia, & omnigena rerum cognitione. Deus etiam in lege Mosaica præcepit, vt quæcumque animalia ei in sacrificium offerrẽtur, munda essent ac sine macula aut contagio. Reges quoque Ægypti non nisi à purpuratis, Nobilibus, & à generosa ortis familia sibi ministrari volebant, adeo, vt plebeij & infimæ sortis homines, ne in conspectum quidem eorum se dare præsumerent. An non hæc præclara documenta sunt, è quibus discamus, quanta puritas, pulchritudo, virtutumque nobilitas necessaria sit, cum in Regis regum conspectum, qui nõ nisi puritatem & pulchritudinem diligit, nihilque adeo quam peccatorum deformitatem abominatur: in conspectum inquam Principum omnium Principis, qui non nisi nobiles, non vero infames peccatores, plebeios, viles, & mechanicos, in seruos adoptat, & qui animalia immunda in laudum sacrificio sibi offerri non patitur, veniendum est, cumq; iis in animæ nostræ habitaculum deducendus.

Voluit olim Dominus, vt Moses calceamenta prius solueret, quam ad rubum accedere præsumeret, secumq; cogitaret terram quam calcabat sanctam esse: *Ne appropies huc,* Exod.1. *solue calceamenta de pedibus tuis: locus enim in quo stas terra sancta est.* Idem omnino hic rubus est, idem Deus, sed humanitate in Sacramenti huius rubo tectus, in quo omnia charitate incensa sunt: quare vt digne accedam, soluenda prius sunt imperfectionum calceamenta: hoc enim Sacramentum diuinum plane est, & supercœleste: locus quidam sacer est & mysticus, adyton, & terra sancta.

Scandalizabantur olim Judæi, quod Apo- Matth.15. stoli panem illotis comederent manibus, eosq; hoc nomine apud Redemptorem detulerint: at quomodo scandalizari putamus Angelos, ac sæpius de nobis conqueri, cum panem illum cœlestem non illotis manibus, sed immunda cõscientia à nobis manducari vident? Quin etiam Dauid Rex panes propositionis à comitibus suis noluit gustari, nisi sancte prius, se à contubernio & consuetudine mulierum diebus aliquot abstinuisse, iurassent. At quãto maiori munditia opus est, animæ sacrum hunc panem gustare cupienti: non iam amplius figuram, sed rem figura denotatam, panem inquam, qui immortalitatem confert? *qui enim manducat hunc* Ioan.6. *panem, viuet in æternum.*

Quare agite, Auditores, ecce appropinquant iam festa Paschalia, ecce venere dies quibus agnus Paschalis comedendus est, venit ecce tempus quo sacer hic panis, cœlestis ille cibus sumendus est: quare omni ratione contendite, vt dignos vos illo reddatis, eumque ea qua decet sanctitate animiq; præparatione suscipiatis. Reuocate, obsecro, in Exod.16. memoriam, quo pauore omnis Israelitarum

exercitus fuerit consternatus, cum Deum tonantem, fulminantem, ac concrepantem in montis Sinai vertice audiret? Ita quoque vos tremere & pauere necesse est, cum ad montem Sacramenti huius acceditis, in quo idem Deus præsens est, sed triumphans glorioſus, ac diuinam quandam maiestatē ſpirans. Memineris, quæso, Magos extremo profectos Oriente, viso puerulo Jesu, in præsepi licet & palea reclinato, procidentes eundem adorasse: vos quoque ad eundem puerum, ad eundem Deum accedētes, licet eum in præsepio Sacramenti sub fœno & palea specierum Sacramentalium latitantem videatis, par est, statim vt eum visuri estis, in terram prostratos magna animi demissione eundem adorate.

Matth.2.

Vna namq; est humilitas, quæ nos eidem sumendo quā maxime idoneos reddit: quam in rem egregij mihi hic conceptus in mentem venit. Cum Dominus apud Zachæum vellet diuertere, & eum inter arboris ramos considentem videret, clamauit: *Zachæe festinans descende, quia hodie in domo tua oportet me manere.* Quod declaratur tum potissimum, cum Deum animæ hospitio suscipere proponimus, arboribus mundi esse descendēdum, arboribus inquam superbiæ, iactantiæ, vanitatisq; sæculi. Descendite igitur quantocyus è montibus hisce, peccatores, ex arboribus quoque ambitionis descendite, matronæ: descendant turrita illa crinium fastigia, deponite erectos capillorum colles: descendite ex sublimibus illis coturnis, sandaliis illis immensum subleuatis, iugis & sustentaculis illis vestium immane quātum laxis: descendite vestibus illis superbis, & syrmatib. propemodum regiis: festinate, descendite è vanitatis arbore ad humilitatis terram: non enim alio Christus vult diuertere, nisi ad ædes vestras. Humiliate vos igitur, eiq; dignum habitaculum præparate, & dicite mecum omnes, quotquot hic adestis:

Luc.19.

O panis admirabilis, panis miraculis scatens, panis cocte sub cineribus humanitatis nostræ, qui pistus es ex pretioso Jesu Christi sanguine, & flamma charitatis excoctus! ô panis Angelice, panis azyme, & non fermentate, ô fermentum carens acrimonia. Tu namque mystieum fermentum es, quod in Sacramento hoc mirabili virtutum nostrarum augmentum, bonorum operum merita, gratiarumque tuarum incrementum causaris & producis. Tu es scilicet panis ille, in cuius fractione duobus illis Viatoribus in Emaus tendentibus oculi aperti sunt, adeo, vt Dominum in fractione illa agnouerint. Tu es bonus ille panis, quem Elisæus Propheta in medio Samariæ exercitui regis Syriæ dedit, quo eorum oculos aperuit, ita vt inimicos, quos prius agnoscere non poterant, cognouerint. Tu es quoque panis ille magnæ virtutis & efficaciæ, quem Paulus nautis distribuit, tempestatis laboribus exhaustis & deficientibus, quod ille eorum vires & animum restaurauit: *Rogo vos accipere cibum pro salute vestra, & cum hæc dixisset, sumens panem, gratias egit Deo in conspectu ciuium, & cum fregisset cœpit manducare.* O panis denique omnium panum rex, qui olim in deserto quinque hominum millia cibasti. Hoc quæso nobiscum age, ô panis venerande, adorande, colende, quod olim cum Propheta Elia fecisti: deducas nos scilicet per deserta mundi huius, vsque ad montem Dei Oreb, ab beatitudinem nempe cœlestem, Amen.

Luc.24.

2.Reg.6.

Act.27.

3.Reg.18.

FERIA VI. IN PARASCEVE, de Passione Domini nostri ac Redemptoris Iesu Christi.

Partitio.

I. Præmium sympatheticum ex specie facti immanioris.
II. De horto & comitatu Domini.
III. De dormientibus discipulis.
IV. De Angelo confortante.
V. De agonizante Domino.
VI. De proditore Iuda.
VII. De captiuitate Iesu.
VIII. De gestis reliquis in horto.
IX. De gestis apud Annam & Caipham.
X. De negante Petro & Iuda desperante.
XI. De accusatione apud Pilatum facta.

XII. De

XII. De secreto examine Pilati in Iesum.
XIII. De gestu reliquo apud Pilatum.
XIV. De Iesu baiulante crucem, & Cruce baiulante Iesum.
XV. De gestu reliquis, dictisq; ad crucem.

Passio Domini nostri Iesu Christi.

FIGVRA.

O Funestum & tragicum diem! ô diem vere horrendum, cruentum, & omnium dierum tristissimum! diem morte Iesu Christi nobilem, diem quo vnicus Dei filius crucī confixus conspicitur: diem inquam, non iam protomartyris Stephani, qui lapidibus fuit obrutus, martyrio insignem: non nec Laurentij, qui super carbones extensus glorioso martyrio vitam finijt: non tristi sancti Bartholomæi, cui viuo pellis ablata fuit, morte nobilem: sed diem passione Iesu Christi memorabilem! diem quo non nisi de gemitibus & lamentis, non nisi de suspirijs & lachrymis loquendum est. Solebant Israelitides quotannis ad bustum Iephtes filiæ conuenire, vt funestam illius & lugubrem mortem, quæ sine vllo crimine Deo immolata erat, lamentis & lachrymis expiarent, ac tristem comparis sui casum deplorarent. O Auditores, vos illos Israelitidas esse quis me vetat dicere, qui quotannis sacro hoc passionis die huc congregari consueuistis, vt tristem illam, non dico filiæ Iephtes, sed sacræ humanitatis Iesu Christi sortem defleatis? qui nullo vnquam admisso crimine, ac sine vllo peccato aut delicto, ac penitus innocens in monte Caluariæ fuit immolatus. Plorate igitur filiæ Israel, plorate, hoc lugubri & flebili præsertim die: die, quo funesta illa & cruenta exhibetur tragœdia, cui similis nulla vnquam in mundo exhibita fuit, in qua non nisi de morte filij Dei agetur: theatrum ipse mons Caluariæ est, actorum partes agent Iudæi, & ipse ego prologi. Sed nihil hic audietis aliud quam crucem, sanguinem, mortem, clauos, flagella, sentes, & lanceas. At quoniam me in hoc tam longo ac difficili dramate vires deficiunt easque aliunde comparare necesse sit: ad quem potissimum auxilij petendi ergo me conferam? anne ad Patrem illum æternum? Sed ardet ille hodie ira & penitus exæstuat, fulgure accinctus & vindicta, vltionem spirat, adeo vt ne proprio quidem parcat filio. Anne Angelos inuocabo vt patrocinentur? sed flent illi & ingemiscunt non secus ac nos: eadem illos quæ nos vrget tristitia, eadem desolatione, eadem premuntur afflictione. An igitur virginem illam gloriosam accedam, vnicum meum refugium, asylum, & consuetum ad quem me recipere soleo portum? sed nulla hodierna die auxilij ab ea exspectandi spes supereſt; omnis enim, quam in ea fiduciam figere soleo, iam concidit & collapsa est. Video namque illam lachrymis, lamentis, ac suspirijs exhaustam, ac tantum non mortuam, cum videt suum dulcem natum, morientem desolatum, dum emisit spiritum. At nullum mihi refugium supereſt, nisi ad te, ô sancta, veneranda, & adoranda crux: tu mihi hodierna die in immenso hocce Passionis Oceano euaganti futura es portus, Helice, Pharos, Cynosura, ac directrix mea. Hic ego te te inuoco, inclamo, genibusque in terram prostratis supplex adoro, dicens:

O crux aue spes vnica.

Nobilis ille, & non postremi inter pictores nominis Timanthes, cū lugubrem pompam, ac funestam illam Iphigeniæ immolationem depinxisset, varioſque astantium, & consanguineorum affectus expressisset, & iam Patris Agamemnonis dolorem ac vehementiorem cæteris affectum exprimi quoque oporteret: nulla id commodiori melioriue ratione fieri posse iudicauit, quā si eum velato & obnubilato vultu repræsentaret: dicens: aliam eius pingendi rationem, nec meliorem, nec aptiorem reperire posse, aut vllos colores, aut artem, quæ vehementiam illam paterni doloris, & ingentem illum intrinsecus in huiusmodi patre habitantem affectum exhiberet, inueniri: quippe cui omnis ars & manus merito debere cedere videantur. Idipsum mihi hodierna die de ingenti hoc Passionis Domini nostri mysterio dicere liceat. Cum enim mihi propositum sit amaram illius crucifixionem hodie proponere, ac su-

Timanthis in Agamemnone pingendo industria.

ac funestum illius obitum, dolores eius extremos, mortemq; illius ignominiosissimam ingenue, id me nequaquam pro dignitate præstare posse profiteor, nisi velata eum facie, capite sentibus obsito, oculis lachrymis suffusis, genis & vultu sputis illito, in crucis medio oculis vestris producam: ipsa quin etiam reliqua eius supplicia dolores, pœnas & cruciatus, ac reliquam passionis eius seriem, verbis & oratione mihi velim credatis, exponere me posse diffido.

S. Gregorius cum Magdalenæ dolorē perpenderet, magis ad flendum quam ad dicendum permouebatur.

Si sanctissimus ille Doctor Gregorius, cum lachrymas ac suspiria conuersæ illius peccatricis Magdalenæ attentius secum perpenderet; deijsque loqui proponeret, ita orationem exorsus est: *Cogitanti mihi de Magdalenæ pœnitentia, flere magis lubet, quam aliquid dicere:* multo maiori id ratione de passione Domini nostri quis dicere queat, Beatissime Pontifex. Ad tui igitur imitationem dicam: cum vires mihi non secus ac tibi deficiant: *Cogitanti mihi de passione Iesu Christi flere magis lubet quam aliquid dicere.*

Ierem. 1. *Quis ergo dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum, & plorabo die ac nocte.* Dauid cognito Principem exercitus Regis Saul, Abner crudeliter à Ioab castrorum Præfecto esse interemptum, vestimenta conscidit, & ingemuit amaritudine cordis prægrauatus, aliosque ad idem faciendum incitauit dicens: *Scindite vestimenta vestra, & accingimini saccis & plangite ante exequias Abner.* *2. Reg. 3.* Iisdem vos hodie verbis compellabo, Auditores, nam tristior heu multo casus nobis accidit: ecce, peraguntur exequiæ Iesu Christi, omnium Principum Principis, quem Iudæi nefandæ cruci suffixerunt: scindite ergo corda vestra, & non vestimenta vestra, accingimini saccis, & plangite ante exequias Christi: flete, ingemiscite, suspirate hodie, tund te palmis pectora, flagris in corpus vestrum sæuite, cilicijs lumbos accingite, relinquite pretiosas illas & delicatas vestes, saccos induite, & vnanimiter in funere Iesu Christi plorate.

Plut. in Cæsare. Apophthegma Antonij. Cum Iulius Cæsar in Senatu à coniuratis nefarie esset trucidatus, M. Antonius cruentum eius tunicam, & stillanti etiamnum tinctam sanguine sustollens, in forum prodijt, populoq; Romano eandem commonstrans, animum addidit, vt sumpris armis tam nefariam necem prosequeretur, Cassiumque & Brutum cædis artifices, cæteroſque coniurationis socios vrbe exigeret. Quod olim populo Romano feciſti, Antoni, idipsum mihi hodie vobiscum faciendum est, Christiani. Ostendam vobis non tunicam Cæsaris, sed sacram Christi humanitatem rubicundo tinctam sanguine, vulneribus plenam, & plagis adhuc stillantibus deformatam. Sed vtinam ita animos vestros permoueam, vt eos ad arma concitem, ad insignem de peccatis, quæ eum tam nefande inierunt, vindictam capiendam.

Gen. 38. Iacobi planctus pro Ioseph. Nam Patriarcha Iacob iam senex; statim vt tunicam Ioſephi sanguineis tinctam guttis, & mortis signis deturpatam conspexit: adeo dolore & affectu paterno intrinsecus commotus fuit, vt scissis vestibus in terram prostratus, cœlumque replens gemitibus, nullam consolationem, dolorumque lenimen voluerit admittere: ita namque S. Scriptura loquitur: *scissis vestibus indutus est cilicio, lugens filium multo tempore.* Sed longe funestius nobis hic, Auditores, spectaculum proponitur, ipsa nimirum tunica, tunica illa pretiosa, sacra inquam Christi, qui verus Ioseph fuit, humanitas, tincta sanguine, cruenta, mortis eius & necis nota ac præsagium. Quis non igitur in lachrymas resoluatur, quis aliquam iam consolationem admittat, & non potius sine vlla interm issione plangat?

Iob. 2. Amici Iob adeo eius casu perculsi sunt vt septem dieb. nullus ei verbum loqueretur. Tradit S. Scriptura, amicos Iob, cum eum in fimario sedentem, vlceribus deformem, sanie deturpatum, vulneribus liuidum, & ab omnibus notis & domesticis derelictum viderent: illum nimirum, quem prius vt terræ principem diuitijs & opibus affluentem, honoribus cumulatum, longo famulitio stipatum suspexerant: adeo consternatos, & acerbo illo fortunæ variantis casu, ita perculsos fuisse, septem vt ipsis diebus nullus ei vel verbum fuerit locutus. Et sane quis vestrum est, Auditores, qui, cum Dei Filium diligere se testatum velit, dum videt eū hodie in cruce extensum spinis coronatum, flagellis conscissum: dum conspicit genas eius alapis liuentes, manus durissimis cōfixas clauis, latus lan-

lancea perforatum & sacrum eius vultum sanguine repletum; ille, inquam, quem prius vt Angelorum principem, Imperatorem vniuersi SS. Trinitatis Delphinum, & creaturarum omnium caput & summum viderat, nouerat, & crediderat; quis non, inquam, admirabitur, percelletur, contremiscet, emorietur, aut saltem toto vitæ suæ tempore non obmutescet.

Esth 5. Regina Esther, cum pulchritudini suæ confisa, interius Assueri regis atrium ingredi præsumpsisset, ac deinde magnitudinem, splendorem, maiestatem Principis illius maiorem longe quam putarat vidisset, adeo consternata & perculsa fuit, vt sensibus destituta, insolitam quandam in regis vultu maiestatem intuita, deliquium animi passa sit. Quid igitur te facere par est, anima pia & deuota; cum hodie piæ meditationis gressibus montem Caluariæ, qui in cubiculum & atrium Assueri tui, redemptoris tui, Christi tui, conuersus est, subiens, humilitatem, paupertatem, opprobria, & supplicia Principis huius, Dei huius intueris; an non consternata in terram rues, & tam insolitum spectaculum admirata, an non extra te rapieris? Et sane longe maiorem consternationis causam habes ô anima, cum paupertatem & mortem filij Dei conspicis, quam regina illa, maiestatem & magnificentiam regis Assueri contemplata.

O paradoxa noua! ô res nunquam vel visas vel auditas! Deus ecce hodie patitur, moritur, creator hodie à creaturis cruci affigitur. Quam merito igitur exclamas Isaia: Isai. 53. *Quis credidit auditui nostro?* Quis, inquam, credet Deum mori potuisse? & tu ô Paule cum ais: 1. Cor. 1. *Prædicamus Christum crucifixum, Iudæis quidem scandalum, gentibus autem stultitiam.* Quis enim persuaserit Rabino alicui, Deum illum in cruce pependisse, qui maiores eius Ægypto eduxit, per mare Rubrum traduxit, & eos in deserto manna saturauit? Exod. 14. Exod. 16. Quis etiam Gentili alicui Philosopho persuadeat, Deum illum, quem ait, credit, asserit, actum esse omnino purum, immortalem, æternum, impassibilem, beatum, passionem tam acerbam pertulisse, & inter latrones pependisse medium?

Hoc ipsum est, Christiani, quod hodie credendum, deflendum, & suspiciendum est. Paradoxa sunt, sed tamen vera. Deus ipse mortuus est! ô mortem inauditam quid? anne Deum emori? Deus est, Deus, ipse Deus qui tot in corpore suo cruciatus pertulit. Sistite, obsecro lachrymas Christiani, inhibete fletum, cessent suspiria, & audite vt inclamet: *O vos omnes qui transitis per viam attendite & videte si est dolor sicut dolor meus.* Hic namque videbitis eum quem prophetæ virum dolorum nominarunt; & aliud ad dolorem & cruciatum exprimendum hieroglyphicum nolite quærere ô Ægyptij, quam ipsum Redemptorem: neque enim anima aliam dolorum materiam quærit, quam huncipsum Redemptorem videre vulneratum. Et vos ô animæ fideles, si vllo vnquam tempore erga Christum amorem vestrum declarastis, hoc profecto tempore eum patefacere potestis, quum eum in cruce suspensum contemplamini. Aliud toto vitæ tempore nolite admirari, quam acerbam hanc crucem: aliud nolite mente voluere, quam amaram hanc passionem: aliud nolite cogitare, quam horrendos illos cruciatus. Quare attendite & videte; inspicite, obsecro, & perspicite miserum hocce corpusculum, atque omnia eius membra, artus & compages distortas & laceratas contemplamini. Non fuit dolor similis dolori Christi. *Thren.* 1.

O lugubre & funestum spectaculum! non apparent nisi spinæ in capite, in oculis lachrymæ, in vultu sputa, in fronte concretus sanguis, in collo vincula, in latere lanceæ, in manibus claui, & in tergo & humeris non nisi flagella conspiciuntur. Dimetiamini omnes dimensiones eius, & immensos toto extensos corpore cruciatus aspicietis. In longitudine perfert à capite ad calcem; nam *à planta pedis vsque ad verticem non est sanitas in eo.* *Isai.* 1. Videamus & latitudinem, de qua dicitur: *Dinumerauerunt omnia ossa mea.* *Psal.* 21. Cruciatus eum peruaserunt, concusserunt, & vsque ad minima etiam ossicula demoliti sunt. Quid de profunditate dicemus, de qua dictum est: *Lancea latus eius aperuit?* intima *Ioan.* 19. namque pectoris rimata est, & penetralia cordis atque intimas latebras militis penetrauit

3. Par q. 46. art. 5.

trauit hasta. Denique si D. Thomæ Aquinati credimus, omnes omnium hominum passiones in genere & simul, non autem in specie aut sigillatim pertulit. Hic ô philosophi, in Christo Iesu nimirum, omnes cruciatus, supplicia & tormenta martyrum quæ olim pertulerunt, vel vilo aliquando tempore deinde toleraturi sunt, sensibiliter, & non solum eminenter, comprehensa conspicimus. Quod vt distinctius perspiciatis maioremque ipse vobis ingemiscendi, & lachrymandi materiam suppeditem; lugubrem hanc tragœdiam tribus distinctam actibus, cruentis reuera, tragicis & amaris, oculis vestris, velut in scena, subijciam. primus actus repræsentabit vobis ea quæ in horto & monte Olueti contigerunt, secundus quæ in ipsa Hierosolymorum ciuitate peracta sunt; vltimus vero ea quæ in monte Caluariæ euenerunt. Epilogus vero tristem illam catastrophem passionis & mortis Christi cũ tristi & fatali illo Epitaphio, sed orbi admodum fausto & læto, nempe *consummatum est*, exhibebit.

Historia Passionis Christi in 3. membra diuiditur.

II.

Principio igitur, omnes huius tragœdiæ scriptores vnanimi consensu tradunt, Saluatorem mundi Christum testamento iam condito sanctissimæ Eucharistiæ Sacramento instituto cœna legali peracta torrentem Cedron transisse, & recta Gethsemani, qui vicus erat haud procul à monte Olueti, in quo hortus erat, contendisse & eundem cum omnibus Apostolis intrasse. O horte fatalis, tu nobis in memoriam renocas veterem illum hortum, paradisum inquam terrestrem, in quo omnes omnino homines salute sua noxialis morsu pomi exciderunt. Designas quoque nobis fœlicitatem, & fortunæ auram benigniorem in qua homines vt plurimum pereunt, feque salutemque periculo exponunt Adam namque in horto illo voluptatis se & posteritatem perdidit; Susanna in viridario suo pudorem propemodum amisit; & hodie Iesus Redemptor noster in horto quoque ab hostibus proditus fuit. O hortum inamœnum, fatalem, periculis & varijs expositum casibus! Sathan serpentis induens habitum hortum olim intrauit, vt totum orbem, & omnes penitus mortales euerteret, occideret, & perderet, & ecce Antagonista eius Christus Iesus hodie quoque hortum, mundum restauraturus, redempturus, & in pristinum vigorem restituturus ingreditur, vt vnde mors oriebatur, inde vita resurgeret.

Digressio de horto. Gen. 3.

Hortus fœlicitatem designat.

Dan. 15.

Hortum intrans tres tantum Apostolos assumit, octo reliquis ad horti introitum relictis, atque ita paulo vlterius in horto progressus est, vt tanto maiori commoditate orationi incumberet: *Assumpto Petro & duobus filijs Zebedæi.* Respicite quæso animæ solitudinis amantes, passerem illum solitarium de quo vaticinatus est vates regius; dicens, *Vigilaui, & factus sum sicut passer solitarius in tecto*: videte præclaram illam auem quæ non nisi deserta quærat, non nisi siluas dulci voce susurret, videte autem illam querulam, suspirantem, gemiscentem ac iucundissimam de precibus suis harmoniam concinnantem. suspiria instar bassi sunt; clamores supernoris; lachrymæ, tenoris; & orationes, contra tenoris vice funguntur; feruens erga redemptionem amor totam hanc musicam dirigit & moderatur. O iucundissimam harmoniam! O symphoniam Cygneo cantu dulciorem! Sed non video hic nisi tres discipulos, Petrum, Ioannem, & Iacobum, cur non & ceteros? Hic quidem aliqua prærogatiua esse videtur, mysterio tamen non vacat. Promiserant quippe illi maiorem cæteris animositatem, ac magnanimum quid ante alios præ se ferebant. Ostenderant sese verbis Cæsares, Hercules, ac præsertim Petrus qui dixerat confidens & audax, *Etiamsi oportuerit me mori tecum non te negabo.* O animos Rodomontæos! Zebediadæ vero interrogati olim num tristem & amaram passionis cicutam in crucis calice hautire possent: *Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum?* responderunt quasi noui quidam Thesei aut Alexandri; *Possumus.* O præsumptionem singularem, ô præsidentiam inauditam! Dux igitur, de animo & generositate illorum periculum facturus, eos hodie in aciem producit, armis & gladijs obijcit, vt quos verbis prius ostenderant animos, eos iam reipsa cum necesse foret, declarent: quid vero possint

Cur Dominus tres tantum secum discipulos assumpserit.

Pſal. 101.

Matthæi.

& quæ

& quæ eorum virtus sit, breui videre dabitur.

Deinde quoniam tres hi gloriæ Transfigurationis interfuerant, necesse quoq; erat & par, vt passionis infamiæ cruciatibusque interessent. Atque illa tua agendi ratio est ô munde; è transfiguratione scilicet ad passionem transire, è diuiciis ad dolores è voluptatibus ad lachrymas, è fastidio prosperitatis ad imum aduersitatis fundum delabi. O Petre, quæ rerum vices, quæ subita fortunę mutatio, dixisti olim in vertice montis Thabor gaudio & lætitia extra te ipsum raptus, *Bonum est nos hic esse*: sed mutabis quamprimũ vocem & tonum, ita vt pauore consternatus clamaturus sis; *Malum est nos hic esse*, periculosum, nec securum; Cum ipsemet Dominus hîc tremat, concutiatur, & timore percellatur exclamans; *Tristis est anima mea vsque ad mortem.* Quasi diceret, Si vnquam, ô Apostoli, magistrum vestrum dolore confectum vidistis; iam venit profecto tempus, quo eum turbatum & ærumnis pressum videre datur: numquam enim anima mea ita sauciata fuit intrinsecus, numquam tam vehemens me inceſſit pauor & consternatio, vti modo: tristitia namque & formido animam inuaserunt, & ad mortem vsque eam discruciant & diuexant. Præuiderat immiuentem hanc tempestatem & grauem tristitiæ nimbum regius ille vates Dauid; *Cor meum*, inquit, *conturbatum est in me; & formido mortis cecidit super me:* & alij: *Repleta est malis anima mea, & vita mea inferno appropinquauit.* Sed vndenam grauis ille terror tibi irruit Domine? quis æstum illum concitauit? vnde hæ angustiæ, tristitia, & subitus ille pauor? In aperto causa est, & quidem multiplex: hinc namq; detestanda illa Judæ proditio, illinc turpis Apostolorum fuga, Judæorum item reprobatio, excidium & deuastatio Jerosolymitana: tum vero potissimum ac maxime, mortis impendentis formido & metus. Atq; hæ fuere cataractæ, scaturigines & fontes, e quibus vehemens ille tristitiæ torrens emanat ac derivatur.

Quem igitur feralis illa mors non concutiet? quis non pallebit, tremet & pauebit, quis non emorietur, dum mortis ipsius meminerit; cum & Gigantes cõsternet, & Hercules ipsos eiusdem memoria percellat, ipsique quin etiam Christo metum & anxietatem incusserit? Hinc præclare mihi dixisse visus est Aristoteles, de morte scribens: *Omnium terribilium terribilissimum est mors.* Et bene quidem: nihil enim morte aut horribilius aut metuẽdum magis. Magnus ille Persarum Rex & Monarcha Xerxes, cum duodecies cẽtena hominum millia, vel amplius, sub signis haberet, qui Græciam vastarent, & diriperent, eosque in acie iam constitutos magnopere videre desideraret, mõtis cuiusdam verticem cõscendit, vt tanto eos melius ante oculos haberet. Cum itaque omnes in acie iam constitutos cerneret, vbertim illachrymari cœpit, ac tacitus secum omnium suorum casus deplorare Quæ fletus causa, ô Rex? quid hæ tuæ lachrymæ designant, qui tanta prius animositatis signa ostẽdisti? Quis ad aures rumor delatus est, ita vt ingemiscas? Ingemisco, ô duces mei, quod vos & omnes commilitones vestros, quos hic cernitis, tandem aliquando morituros sciam, & quod ex tot hominum millibus, tot fortissimis & validissimis viris, qui hinc Hellesponti litora prætexunt, & illinc omnem circumquaque regionem ferro flammaque vastant; post centum annos nullus omnino superstes futurus sit. Quid? tantane tua potentia & vis est, ô mors, vt vel sola tui memoria & vmbra inuictum illum Regis animum potuerit cõcutere, terrore percellere, & ad lachrymas concitare?

Dicitur Hilarion, vnus de veteribus Anachoretis, morti vicinus, animam, cum egredi timeret, & rigorem iudicij pertimesceret, mille anxietatibus, & pressuris conflictata, his eam verbis compellasse. Quid times anima mea, septuaginta annis in vasta hac solitudine Deo seruisti: pœnitentiã pro delictis egisti: à tanto iam tempore ad libertatem aspirasti, & vincula captiuitatis effugere conata es, & ecce, cum carceris repagula iam reserata sint, egredi pechorrescis, & quodammodo detrectas. Quid igitur times, quid formidas? egredere Et tu, ô anima mea, peccatrix, mori non times, mortem non perhorrescis? Vide porro, vt animæ

Ægritia sępe in infantum cadimus, atque abest mũ dus stabilitas.

Matth. 17.

Psal. 87.

Psal. 45.

Mors Christo terrorẽ incutit.

Arist. 3. Ethic. c. 6.

Factum Xerxis.

S. Hilarion Anachoreta timuit in extremo vitæ conflictu.

Regum, animæ Hilarionum, anima etiam Jesu Christi, eandem formident; & tu crudelis & peruicax nequaquam moueberis aut paucbis?

Sed redeamus ad propositum, Christus Dei filius sola mortis memoria concutitur. *Dan.5.* Quemadmodum olim Balthassar Babylonis Rex, visa manu scribentis in patiete quæ mortem ei imminere, & impendere denuntiabat; adeo perterritus fuit, vt toto corpore cõtremiscens & exalbescẽs iamiam sibi moriturus videretur. Ita etiam Jesus Christus, summus ille vniuersi Monarcha, manum illam diuinæ iustitiæ, decretum mortis aduersum se in chartæ crucis exarãtem videns, tanto pauore & tremore consternatus fuit adeoq; territus & perculsus, vt formidinem celare non valeret, & dicere coactus fuerit: *Tristis est anima mea vsque ad mortem*; penitus exhaustus sum, viresque me deficiunt Pater.

Duæ aliæ causæ mæroris Christi adferuntur.

Deinde tristitiæ huius aquæ à duob. aliis etiam fontibus permanabant; primo, quod vita hæc, quæ in Jesu Christo ratione quadam supereminenti, propter vnionem illam hypostaticam, erat, spoliandus esset; ita vt illius amissio, vel ad horam tantum, magis deploranda esset quam in vlla alia creatura ad mille annos. *3 par. q. 46. art. 6.* Docuit hoc me Doctor ille Angelicus Thomas; atque hæc vna est è causis tristitiæ Domini nostri Jesu Christi. Alteram docuit Esaias, quæ inde originem sumit, quod Christus pro peccatis nostris satisfacturus, dolorem etiam pro omnibus totius mundi peccatis concipere debebat; vnde ait, *Esai.53.* *Vere dolores nostros ipse tulit.* Porro dolor hic, qui è contritione nascitur, vehemens omnino & infinitus in eo fuit, ac longe maior quam in vlla alia creatura vnquam fuit aut erit: tum quod ipsam peccatorum grauitatem perfecte cognitam haberet, quod sapientiæ eius asscribendum est: tum vero, quod Deum, in quem offensa commissa erat, infinito & incomprehensibili amore prosequeretur, atque duo hæc ipsos contritionis dolores adaugere consueuerunt. Quam magna igitur in eo hæc tristitia fuit, de qua Propheta olim dixit? *Thren.2.* *Magna est velut mare contritio tua.* Magna profecto fuisse existimandum est, cum Christum eadem propemodum vita priuauerit; ad terram saltem deiecerit.

Procidit in faciem suam. Videte hic obsecro contritum & afflictum Publicanum pectus pugnis tundentem, & oculos cœlum versus erigere vix præsumentem; sed vultu deiecto in terram prostratum, & eandem lachrymis irrigantem, singultibus & lamentis intermixtis ad Patrem preces fundentem, *Transeat à me calix iste.* O Pater misericordiæ & Deus totius consolationis, qui Danielem de laculeonum clamantem exaudisti, qui Jonæ de ventre ceti te inuocanti faciles aures præbuisti, quique tres Hebræos pueros in fornace Babylonica constitutos respexisti, & ab interitu & flammis vindicasti: Exaudi, obsecro, clamantem ad te Vnigenitum tuum, respice dolores eius, quibus affligitur, respice inuocantem, tibi supplicantem, doloribus oppressum, mœrore confectum, & hic coram te in terram prostratum. Habeo quidem Pater, partem quandam inferiorem, sensualitatem nempe & inclinationem naturalem, quæ mortem naturaliter reformidat, quæ crucem, passionem & necem nimium quantum perhorrescit; illa, illa est, quæ tibi hic supplicat & inclamat, *Transeat calix iste.* Verum habeo & facultatem quandam superiorem, rationem scilicet, quæ ei dominatur quamq; tu dirigis & moderaris, quam iam inde à primo ortus mei die tuæ voluntati potestatique semper commisi: adeo, vt nihil velle possim, nisi quod ipse vis, meaq; voluntas tuæ hactenus fuerit conformis, & semper futura sit. Quapropter si decreueris, si constiterit, & in Concilio tuo stabilitum sit, crudelem illam mortis sententiam in vnicum tuum filium ferre; *fiat*, non detrecto, non repugno, paratissimum me reperies, & voluntati tuæ obsequentissimum. Ecce manus offero clauis configendas, caput spinis coronandum, latus lancea perforandum, ac totum denique corpus in crucem sustollendum.

Oratio Christi ad Patrem in horto.

Quid agis igitur anima mea? aut quomodo te geris? quid ais, interea dũ Redemptorẽ tuum, Creatorem tuum, Deum deniq; tuum in terram prostratum intueris? an non te ad

Pia meditatio.

te ad vsque terræ centrum humiliabis ? an non hinc discs ad Deum in tentationibus confugere ; aut voluntates tuas in eius beneplacitum resignare ? Quamobrem cito te anima mea, adiuro , vt hodie mundo egrediaris , & hortum illum doloris ingrediaris, in eoque nonnihil expatieris : videbis namque hic insignem illam arborem vitæ, fructibus angustiarum, doloris, afflictionum grauidam. Accede,& vide hic rubum illum ardentem: non videbis hic amplius illam cedrum, non altam illam cyparissum diuinitatis, nõ est hic nisi rubus humanitatis nostræ, caritate in horto oliuarum exæstuans ; sed soluenda prius tibi calceamenta, deserenda peccata ; locus enim ille , sacer est, & virtutibus refertissimus. Contemplaberis hic quoque ingentem humilitatem , ardentem charitatem, & obedientiam incredibilem: videbis hic etiam pusillum pugilem Dauid ad certamen iamiam imminens sese præparantem.

III. Discipulos Dominus inuenit dormientes.

Vix finierat Dominus orationem , quin statim loco surgat : & ad discipulos progrediatur: quos vbi dormientes reperit, ad Petrum conuersus ait , *Simon dormis, non potuisti vna hora vigilare mecum.* Tune Petre, quem ego Apostolorum meorum principem constituere decreueram , quem in Ecclesiæ vertice & caput elegi , modo dormis ? tene dormire, qui ita te prius iactaueras, tantumque de te ipso præsumebas ? Ecce inimici ad nos properant, synagoga nos quærit. Dormis Jona & ecce tempestas per mare sæuit. Anne oblitus es parabolæ Petre, quam me olim dicere memini , cum dormirent homines , venisse inimicum , & bono semini superseminasse zizania ? anne oblitus es me in nauicula dormitante , & tempestate excitata, te inclamasse, *Domine salua nos, perimus.*

Matth. 13.

Matth. 8. Meditatio.

Quoties ô anima tibi in turpi vitiorum lecto stertenti inclamat cœlum , & internis hisce verbis inspirat Deus ? *Anima dormis ?* Omnis ecce infernalis potestas, & auernalis colluuies in salutem tuam conspirauit, quærit te, prosequitur te, crucemque tibi & supplicia præparat , & tu vtramque securus in aurem dormis ? Tradunt historiæ gẽtilium, fortissimum illum Carthaginensium Ducem Annibalem , quamdiu Scipionem armata manu sibi instare sentiebat, nunquam se ad dormiendum composuisse , aut armis sese exuisse : sed semper hostem metuendo, lorica indutum somnum cepisse. Quomodo tu igitur anima dormire præsumis , nudata penitus & armis gratiæ exuta , cum tot vndiq; inimicis cingaris, qui semper excubant, quomodocunque te dormitantem & incautum opprimant ?

Factum Annibalis.

Vigilate & orate, ne intretis in tentationem, & vos imprimis ô peccatores , quos meminisse velim , quantorum malorum causa somnus mundo extiterit. Noe namque dormiens nudatus est , & à proprio filio derisus. *Gen.* 9. *Gen.* 19. Loth dormiens, nefarium incestum cum filiabus commisit, Ægyptiis quoque in tentoriis præ vino & crapula stertentibus , omnes eorum primogeniti nocte vna fuere interfecti Samson in sinu Dalilæ dormiens, à Philistæis captus est, vitamq; perdidit. Saul quinetiam dormiens discrimen subiit & armorum & vitæ perdendæ , nisi Dauid ei peperciisset. Isboseth quoq; dormionis illius filius, prææstu dormitans medio die , in lectulo à duobus sicariis est interfectus. Tobias dormiens visum perdidit , & Holofernes caput, Jonas in mare deiectus est. O infelicem igitur somnum , ac multorum malorum seminarium ! *Vigilate ergo & orate.*

Iudith. 16. 1. *Reg.* 6. 2. *Reg.* 4. *Tob.* 1. *Iudith.* 3. *Ion.* 1.

Ad vos hoc pertinet ô Episcopi , vobis potissimum hocce documentum traditum est, Ecclesiæ Præsules. Episcope dormis ; pastores dormitis securi & quieti : Videte, vt hinc hæretici , schismatici , illinc Judæi, Turcæ , diaboli denique ipsi se moueant, & gregi vestro insidientur ; & vos dormitis ? Vigilate Episcopi , & oculis semper apertis excubate. Vidit olim Jeremias virgam excubantem , & nunquam vel minimum dormitantem : Leo animalium fortissimus & princeps oculis semper apertis dormit : vidit etiam Ezechiel animalia , quæ ante & retro plena erant oculis. Quibus omnibus vestram vigilantiam denotari putem Episcopi. Vos namque estis pulchræ illæ virgæ, quibus Deus populum suum dirigit & flectit: vos estis inter Christianos, quod leo inter animalia ; vos quoq; signarunt oculata

Episcopi super greges suos excubent.

Ierem. 1.

Ezech. 1.

illa animalia, quæ Propheta vidit. Semper igitur vobis excubandum est, semper oculi aperti sint, atq; omnis illis procul somnus excutiendus, sed imitemini potius vigiles illos pastores de quibus scriptum est: *Erant pastores custodientes vigilias noctis super gregem suum.* Excubabant illi super gregem suum, vos super vestrum excubate. Hoc est, quod magnus ille ouium pastor Iacob socero, quasi rem bene gestam cõmemorabat, adeo nempe se semper vigilem & diligentem extitisse, vt nunquam somno vel minimum indulserit, sed fugerit ille semper ab oculis eius.

Luc. 2.
Gen. 31.

Plut. in Apophth reg.

Philippus Macedonum Rex, cum in comitiis quibusdam, ad quæ Græci multi conuenerant; dormitaret, ipsique hoc in deteriorem partem interpretarentur, dormientique exprobrarent; *Nolite*, inquit Parmenio, vnus è Philippi ducibus, *mirari dormiente nunc Philippo; vobis enim dormientibus ille vigilabat.* Idem pene de Octauio Augusto refert Suetonius. Hic enim cum negotiorum ingruentium multitudine insomnes sæpe noctes traheret, intelligeretq; inter cæteram suppellectilem, lectum cuiusdam nepotis, qui in gurgustiis & popinis omnes suas facultates deuorasset, & ingens adhæc æs alienum contraxisset, venalem esse; eundem sibi coëmi iussit, in vsumq; suum reseruari; dicens: Si ganeo ille & nepos in eo secure dormire potuit, tanto tamen ære alieno grauatus, forsitan & Cæsar, tot negotiis obrutus & implicatus totque solicitudinibus impeditus, in eo dormiens quietem inueniet. Non potuit ecce potens ille Monarcha, qui totum Orbem nutu suo moderabatur, quiete somnum capere, plurimis curis & anxietatibus grauatus.

Sueton. Augusto.

Videte porro nouum hic Octauium, nouum Philippum, nouum Annibalem, Iesum inquam CHRISTVM, qui cum totius orbis peccata humeris sustineret, hodie in horto Oliuarum excubat. Videte illum toties ad Apostolos progredientem & noctem precibus extrahentem tertioque eundem sermonem orantem. O rem inauditam! Ipse Dei filius tertio idipsum à Patre obsecrat, & non exauditur; non igitur mirum videri tibi debeat anima, si interdum ad preces tuas videatur Deus obsurdescere, teque ad primam orationem non exaudiat. Disce quoq; hinc in oratione perseuerantiam adhibere, & peruicaciam, quæ nusquam nisi in oratione adhibenda est. Tertio namq; Chananæa repulsam passa; quarta vice voti compos efficitur. orauit quoque totus terrarum orbis quinque annorum millibus, vt tandem aliquando optatus Messias descenderet, & ecce post tam diuturnam repulsam importunitate precantium victus tandem cœlo delapsus est.

Christus ter orat priusquã exaudiatur.

Matth. 15.

Hinc præclare mihi dixisse videtur, qui ait:

Gutta cauat lapidem non vi, sed sæpe cadendo.

& alius quidam parodice:

Vota Deos flectunt non vi, sed sæpe precando.

Quamobrem nolite ô hæretici nos exsibilare, si modo ter Orationem dominicam, ad honorem SS Trinitatis, modo quinquies salutationem Angelicam, ad honorem & memoriam factorum quinque vulnerum Christi recitemus. Neque enim est, vt ideo vobis ludibrio simus, quod certum precum numerum recitemus: videte namque vt hic Iesus Christus nobis hoc faciendi viam præeat, tertio oret, & tertio eadem à Deo postulet, ac tandem post tertiam orationem à Deo exaudiatur. In quam rem videte iam accedentem Angelum, legatum cœlitus missum, qui eum consolaturus aduenit.

Apparuit ei Angelus de cœlo confortans eum.

IV. Angelus Christo apparet eum consolatur.

Præclaram huiusce rei figuram habemus in Genesi Cum enim vidisset Jacob, fratrem suum Esau instructo exercitu aduersum se properantem, vt vitam eriperet dolore angustiaque animi oppressus, diuinæ sese voluntati commisit; & ecce quamprimum Angelus de cœlo ad eum missus fuit, qui eum confortaret dicens: *Si contra Deum fortis fuisti, quanto magis contra homines prævalebis.* Ita namque semper fieri videmus, vt post tribulationum procellas, malacia & serenitas consolationum redeat; & sane post tentationes deserti, missos ad Dominum legimus Angelos, vti & hic modo post ingentem illã cordis tristitiam. Cum misera Agar

Gen. 31.

Matth. 4.

per-

per agros & deserta vagabunda & sitibunda erraret; ecce apparuit ei subito Angelus, qui fontes ei & aquam indicauit. Gedeone irato & grauiter ferente Madianitas victorijs turgidos populum Israel premere; Angelus statim de cœlo descendit, qui eum consolatus est, mœrorem abstulit & omnem tristitiæ nubem depulit. O sanctæ & salutares tribulationes quæ semper Angelos meremini habere consolatores! Sed audiamus quid Angelus hic dicturus sit, aut quonam modo Dominum consolaturus. His porro eum verbis allocutus est.

Oratio Angeli ad Christum.

O summe cœlorum princeps & totius mundi Rex, ô summe vniuersi Monarcha, venit iam ecce tempus, quo perditum genus humanum redimendum est; venit modo hora qua misera mortalitas captiuitate liberanda est. Crastina itaque die ô pusille Dauid, ingens ille Philistæus, humanitatis tuæ funda & vulnerum lapidibus prosternendus est. Omnes iam te mortales operiuntur, omnes quotquot in limbo captiui detinentur in te vnum oculos coniecerunt, in te vno spes suas fixere, tete vnum respiciunt; quin & nos iam à quinque annorum millibus te exspectauimus, te velut auctorem gloriæ exoptauimus, ac ruinarum nostrarum restauratorem, vti de te Prophetæ prædixerunt: *Iudicabit in nationibus, implebit ruinas.* Crastina igitur die, ô Princeps æterne, omnes veteres figuræ adimplenda sunt; & omnia Prophetarum oracula ipsa veritate comprobanda: *vt iustificeris in sermonibus tuis.* Quas tibi Domine hic in mentem reuocabo.

Figura passionis Christi.

Postquam Cain inuidia commotus fratrem Abel interfeciſſet, in delicti punitionem per omnes orbis angulos velut erro vagatus est, paterna domo profugus. Crastina die id completum videbis Domine, quando scilicet Iudæi fratres tui secundum carnem innocuum te, & nullius criminis reum, sed solis inuidiæ stimulis agitati, morte afficient; sed in delicti castigationem patricidæ illi domo patris tui profugi erunt, perq; omnia mundi climata vagabundi & palantes errabunt, nullam certam sedem habentes. Construxit Noe secundum præscriptum Domini ingentem arcam vt in ea totum mundum abundis diluuij seruaret immunem. Crastina die ostendes te esse verum illum Noe, qui constructa humanitatis arca, omnes omnino mortales diluuio damnationis perpetuæ eripies. Isaac carissimus Abrahæ filius, ac patri obsequentissimus, lignum suis tulit humeris, quo in monte Deo immolandus erat. Crastina vero die apparebit, te verum Isaac esse, cœlestis illius Abrahæ filium, qui vt Patri tuo obsecundes, grauem illam crucis struem humeris feres, in qua in monte Caluariæ immolaberis. Permisit Deus, vt Ioseph Patriarcha, qui fratrum inuidia Ismaelitis in seruum venundatus erat, ne fratrum Princeps, vti prædixerat, foret, post graues & diuturnas calamitates carceris, vitæque molestias, tandem eorum caput factus sit, & Ægypti seruator fuerit nuncupatus. Crastina vero die palam facies, te verum illum Ioseph esse, venditum à fratribus tuis, Iudæis nempe, verentibus ne aliquando Princeps eorum fieres, qui post dira & grauia supplicia è sepulchri custodia egredieris, & ab ijs velut iudex, & totius orbis Monarcha tandem agnosceris. Vidimus olim æneum in deserto serpentem erectum, in quem si qui venenatis viperarum morsibus læsi oculos conijcerent, confestim sanabantur. Crastina die, ô verbum Patris, te instar serpentis videbimus in deserto Caluariæ eleuatũ, vbi peccatores te intuentes à scelerum suorum puncturis & morsibus confestim liberabuntur. Itaque hæc omnia Domine complenda sunt.

Reuoca quoque in memoriam hircum illum emissarium, qui in desertum peccatis totius populi grauatus pellebatur. Eheu! agne sine macula, crastina die agni natura exuta hirci indues, & Ierosolymis in desertum Caluariæ totius orbis iniquitatibus onustus, exigeris. Immolabat lex quoque rufam vitulam extra castra, cuius cineribus reliqui conspersi sanctificabantur. Crastina vero die illud mysterium ad oculũ etiam cõpleri videbimus; quando nimirũ humanitatis tuæ vitula, charitate rubens, extra muros

muros Ierosolymitanos immolabitur, cuius sacrificij cineres, tua nempe merita, omnium mortalium delicta expiabunt & delebunt.

Quare age Domine, fac obsecro, vt Prophetæ tui veritatem dixisse deprehendantur, nec reformides mori passionis instantis metu, noli percelli, magna & grauia, fateor, erunt supplicia, & cruciatus infiniti; at gloria futura est magna, & merita tua valoris infiniti. Sume itaque animam ô Princeps, noli pauere aut consternari; consolare, consolare, verbum Patris, dispone te ad tolerandum; ac tecum ipse perpende, omnes omnino homines, qui sunt, quique futuri sunt, tibi ob hoc singulare beneficium in perpetuum deuinctos fore: igitur apprehende arma & scutum, & exurge in adiutorium mundo.

Sed quænam illæ rerum vices, ô Angele? quis ita rerum inuertit ordinem, tene consolari eum; qui tibi in cœlis gaudio & consolationi est? qui tua gloria, tua beatitudo est? Psal. 8. Quam bene præuidit id Psalmographus, cum diceret, *Minuisti eum paulominus ab Angelis*? Quid igitur nos hic facere par est mortales? Ecce Angeli Christum consolantur, & nos quorum causa patitur, eundem non cõsolabimur? Quare ne nos hac in re Angeli superasse videantur, eamus, ad hortum properemus, ac nostram qualiscunque demum ea futura sit, consolationem; totius mundi nomine, exhibeamus, dicentes:

Consolatio quam homines Christo afferre conantur.

Iam tempus est, ô exoptatissime & desideratissime Messia, iam dies illuxit qua nostri miserearis necesse est, qua declares oportet & omnibus manifestum reddas quanta semper mundum dilectione, quo amore, quo denique affectu fueris prosecutus. Iam finiri debet diuturna illa peccati originalis eclipsis, iam dies adest, qua tartara expugnanda sunt, diabolus vincendus, & paradisi repagula reseranda. Iam plusquam quinque annorum millia elapsa sunt ex quo miseri illi captiui, in terræ visceribus detenti, hoc tempus exoptarunt, qui per te solum & à te se norunt liberandos. Hæc est illa dies, quæ omnem illis benedictionem, solatium, gaudium & lætitiam allatura est, hæc illa est dies Domine, qua vincula captiuitatis eorum dirumpenda sunt, ergastula effringenda, qua in libertatem restituendi, & gloriæ tuæ participes efficiendi.

Hæc est illa dies Domine, qua lytrum redemptionis nostræ soluendum est, peccata nostra abolenda sunt, qua pro ijsdem Patri æterno satisfaciendum, delicta expianda, & qua denique maiestati Patris tui reconciliandi sumus. Quoniam hodie salus nostra & vita à te dependet; festina igitur, propera, sume animum, tibi ipsi sis solatio, ac confestim ad sacram illam crucem aduola. Passio quidem hæc, ô hominum redemptor, crudelis admodum & atrox futura est, sed ingens etiam tibi inde gloria proueniura est, semper enim de te omnes loquentur, semper honos, nomenque tuum, laudesque manebunt, ac de vno Iesu Christo omnis loquetur posteritas.

Finierat iam orationem suam Angelus, cum Dominus, viso Patrem iam penitus in Filium decreuisse hæc fieri, maiori feruore & prolixis precibus institit, adeoque imminentis passionis horrore fuit perculsus, vt sanguineo sudore totum eius corpus perfunderetur, & in sanguine quodammodo natitaret. *Cum positus in agonia, prolixius oraret, factus est sudor eius sicut gutta sanguinis.* Quis vmquam simile quid audiuit, quis huiusmodi sudorem, aut adeo terribilem legit, vidit, aut intellexit. Oportuit te, natura extremos & singulares quosdam dolores perpessam fuisse, cum tam inauditam crisim, & tam prodigiosos sudores demonstraris: ecquæ nam hæc sunt symptomata, ô medici? quodnam illud prognosticon? Quid agis iam, Magdalena, vbinam modo es, vbi sunt crines tui, vbi vnguenta, vbi lachrymæ illæ tuæ? His nimirum sacri illi pedes diuinus ille vultus, pretiosum illud Christi corpus abstergendum est, quod totum perfusum est sanguine, & cuius venæ cruorem exsudant, aliud hic non video nisi rubedinem & vnde quæso diluuium illud dimanauit.

Sudauit sanguinem & aquam Dominus.

Ezechias Rex, cum Propheta mortem ei imminentem denuntiasset dicens: *Dispone domui tuæ quia morieris*, ad parietem se conuertens lachrymatus est, & singultibus aera

V. 4. Reg. 20. Isai. 10.

lacessiuit. Videbat enim, quod grauissimum ei dolorem causabatur, se in ægritudine ab omnibus medicis derelictum: suos lachrymantes, & de salute ac recuperanda valetudine desperantes. Videbat hinc subditos plorantes, qui se tam pio & benigno Principe orbari, dolebat domesticos desperantes, & ab omnibus se desertum. Illinc vero mortem imminentem, affligentem, sepulchrum cui inferendus erat, vermes escæ inhiantes, vnde non mediocris doloris occasio nascebatur. Quid igitur mirum, si Ezechias noster, Iesus Christus mortem instantem concipiens, & crucis supplicium, latronum consortium, Iudæos blasphemantes, Angelos fugientes, homines torquentes, Apostolos fuga delapsos, Patrem etiam erga filium exacerbatum sibi proponens, vt inusitata quadam ratione commoueatur, & sanguinem sudet.

Reus quidā momento temporis audita mortis sententia canescit.

Legimus in veterum temporum annalibus, reum quendam audito mortis in se pronuntiato decreto, vna nocte repente incanuisse, adeo vt qui pridie iuuenis & adolescens fuerat, postridie senex & canus visus fuerit: ita eum mortis apprehensio temporis momento immutauerat. Quis igitur mirabitur, Christum reum, & nullius tamen criminis reum, triste sibi passionis spectaculum repræsentantem, & ante oculos sibi proponentem, mortisque sententiam sibi recitati audientem, tam inusitata ratione sudare? sed mirandum potius est, cur tam graui quassatus dolore non expiauerit?

Si tantum in Saluatore nostro potuit, ipsa dolorum apprehensio, ô homo, vt eum sanguineum sudare sudorem coegerit! quomodo te percelli par est, cum infernalia tibi supplicia proponis, & æternos illos cruciatus mente voluis? sed si mihi credere vultis, ipsa peccati grauitas est, Auditores, quæ tam insolitum è Saluatoris corpore sudorem elicit. O res inauditas! ô paradoxa! Atlas ille, qui suis vniuersam mundi machinam sustentat humeris; hodie ecce sub peccatorum pondere & mole vitiorum defatigatus fatiscit. O infelix & ter execrandum peccatum, quanta tua est grauitas, quam enorme pondus, cum omnia sub te fatiscant, deficiant, & grauitate tua collabascant. Vix enim Angeli huius humeris impositum fuisti, quin statim omnia sub ipso defecerint, omnia ingemuerint; nec ipsa quatuor elementa nec vterq; polus impedire potuerint, quo minus ad vsque centrum abyssi pondere tuo deuolutus sit. Proh! quanta tua est grauitas, quanta moles & pondus! video namque terram sub pedibus Abironis dehiscentem: video Ionam propter peccata ad ima maris deuolui: audio Dauidem ex imo, profundæ abyssi, in quam eum præcipitem deiecerat clamantem: *De profundis clamaui ad te Domine.* Et, pondero- sum in humeris ipsius est Christi Iesu, vt vix te in humeros sustulerit, nos vt onere illius leuaret: quin statim cœlum sub onere ingemuerit, & elementa eum sustinere, aut Angeli defendere minime potuerint; sed in terram delapsus sit ad profundum vsque præsepij, vsque ad crucem, mortem, sepulchrum, ad ipsos vsq; inferos; & iam adeo graue tuum est pondus, vt sub onere fatiscens, vndique sanguineo rore perfundatur.

Num.16. *Ion.1.* *Psal.129.*

Peccati grauitas.

Quamobrem, Auditores, cum videatis omnipotentem illum Deum, validum illum Sampsonem sub peccati pondere curuari, sub eiusdem grauitate inflecti; quonam modo fieri dicam, vt erectis vos ceruicibus videam incedentes, quorum animæ infinitis sceleribus oppletæ sunt? cur non ingemiscitis? cur monstri huius grauitatem non perpenditis? cur pondus eius tam parui ducitis? quod adeo enorme & immensum est, vt animas hominum, ipsos etiam Angelos, Deum denique ipsum mori cogat. Considerate, obsecro, quam graue ob peccata vobis pondus impendeat; nam tanta vestra, vnico peccato mortali commisso grauitas est, vt pondere ipso grauati viui ad inferos descenderetis, nisi diuina benignitas, & infinita illius bonitas vos capillis apprehensos retineret.

Meditatio de peccati grauitate.

Sed vt ad propositam materiam postliminio reuertar, cum grauis ille & vehemens febris ardor nonnihil deferbuisset, ager, resumpto aliquantulum animo, surgit, discipulosque denuo inuisens vt solatium

forsitan aliquod afflicto afferrent, denuo quoque dormientes inuenit, atque hoc iam tertio contigerat. O somnum diuturnum, atque intolerabilem, *Dormitis iam*, ait tristis, & somnolentiam eorum nonnihil increpans, *& requiescitis*? Quid cogitatis, apparet sane vos de angustia, & animi mei tristitia parum esse solicitos.

Christus Apostolis valedicit.

Surgite eamus, ecce qui me traditurus est, appropinquat; iam satis superque dormitum est. Iudas ecce in foribus est, iam tempus est vos de somno surgere. Quare agite, accedite, vt vos iam postremum amplectar, amplectar inquam, ambabus vlnis interea dum libera sunt brachia; adeste vt vobis benedictionem meam impertiar, vt vobis valedicam nondum funibus constrictus. Adsis Petre, quem tanto honore, beneuolentia, & amore prosequor; gregem tibi meum committo, Ecclesiam tibi meam commendo; Petre pasce oues meas. Tu scilicet iam eris Noe ille, qui Ecclesiæ meæ nauiculam in mundi huius fœliciter diriges & moderaberis: tu eris ille Ioseph, qui me Rege totam Ægyptum reges & administrabis; tu iam eris ille Mardochæus, in locum superbi & insolentis Aman, Summi scilicet Sacerdotis synagogici, suffectus. Tu vero Ioannes, quem toto corde diligo & complector, vbi es, ô delitiæ meæ, vale vale charissime, dilecte mi discipule, miseram & desolatam matrem meam tibi committo. Valete denique omnes Apostoli mei, & magistri obsecro vestri memoriam habetote, defendite Ecclesiam meam, matrem meam audite, sitis illi solatio, gaudio dolori lenimini, vos ipsos etiam consolemini, me obsecro nolite deserere, aut in me scandalizari, at potius in memoriam reuocare, quæ toties à me, dum essem vobiscum, audiuistis.

Gen. 7.

Gen. 41.

Esth. 7.

VI. *Adhuc eo loquente, ecce Iudas vnus de duodecim venit, & cum eo turba multa, cum gladiis & fustibus missi à Principibus Sacerdotum, & Senioribus populi. Qui autem tradidit eum, dedit illis signum dicens: Quemcumque osculatus fuero, ipse est, tenete eum*, captiuum abducite quantocyus, ducite eum caute & quod synagoga & concilium iussit, pro viribus quisque implere satagat, ô viri. Ipse vero quasi primipilus & manipulorum ductor, extra aciem progressus est, & accedens ad Iesum osculum ei dedit dicens: *Aue Rabbi*. Christus vero à tam sacrilego & nefando osculum sumere non recusans, nec perfidiam viri verbis castigans, blando sermone & benignis eum verbis affatus est dicens, *Amice ad quid venisti? Osculo filium hominis tradis*? Quis te huc conduxit, Iuda, amice, Apostole, & alumne, itane signum amicitiæ & symbolum amoris, in proditionem vertis?

O proditionem, omnium quæ factæ vnquam fuere, maximam & deterrimam! Hic renouatam videmus, Auditores, perfidiam Ioabi, principis militiæ regis Dauid, qui cum Amasa fratri obuiam factus, eundem osculari videretur, vna manu apprehendens barbam, altera sicam aluo ingessit. O perfide Iuda, ô creatura detestabilis? ô proditor omnium proditorum caput & princeps! quo te præcipitem furor agit! quid cogitas: tune, inquam, qui prius de glorioso illo Apostolorum eras consortio, & in Ecclesiæ Principem electus, & ad gloriam æternam destinatus, iam sacrilegorum & latronum ductor factus es? Infœlix, miser, insensate Iuda quid cogitas? Teterrimum hodie facinus committis, quo nullum vnquam magis horrendum aut detestãdum à quoquam patratum fuit. Videte, quid sit è consortio Sanctorum & societate Dei se proripere: videte, quid sit monasterijs egredi: Lutherus, Munsterus, Bucerus, Sergius, Oecolampadius, Pomeranus, Petrus Martyr ex Monachis & semiangelis, quales in monastica vita erant, monasterijs egressi, facti sunt Antichristi, & Iuda ac diabolis deteriores.

Figura quæ proditio Iudæ exprimitur.

Excucullati Monachi facti Antichristi.

Amice ad quid venisti: O bonitas incredibilis, ô patientia admirabilis, ô clementia inaudita! Dominus ac Redemptor videt sacrilegum, impostorem accedentem & non irascitur, non indignatur, non intentat minas, sed dulcissime, & benignissime, & humanissime traditorem allocutus est, dicens: *Amice ad quid venisti*? quis te huc conduxit, quid quæris, quid indagas? Quasi diceret: Eane mea in te sunt merita Iuda, vt hanc à te gratiã debeam in beneficiorũ compensa-

pensationem exspectare? anne vnquam te offendi? aut quidquam inscius in te commisi, propter quod in vitam meam cum impiis conspires? Anne forsitan te offenderim Juda, quod genibus tuis aduolutus pedes abluerim, terserim, exosculatus sim, quod corpus meum in cibum dederim, & sanguine te meo potauerim? quis scit an forsitan hinc aliquam offendiculi, aut indignationis ansam arripueris?

Heu Juda, cur me tam vilem existimasti, vt triginta tantum denariis inimicis me meis vendideris? tantillo pretio; tantaque mei ignominia & infamia? Ecquod vnquam mancipium tam vili pretio venundatum est? Juda amice, quomodo te sic à latere meo diuelli passus es, vt in vitam meam conspires, & insidias mihi moliaris, quem tot aliquando miracula patrantem vidisti? Perpende tecum obsecro, accuratius, quid agas, rerum tuarum satage, circumspice, cui te periculo exponas. Metuendum est enim, ne infelix hæc nundinatio, horrendum hocce peccatum, sacrilega hæc traditio te perdat, in interitum pertrahat, ad desperandum compellat, & in æternam damnationem deturbet. Nunquam hoc de te cogitassem amice, nunquam tantum de te facinus concepissem: *Nam si inimicus meus maledixisset mihi sustinuissem vtique; & si is qui oderat me super me magna locutus fuisset, abscondissem me forsitan ab eo; tu vero homo vnanimis, dux meus, & notus meus, &c.* Psal. 45.

Hoc nempe erat quod dolores eius augebat, quod lachrymas oculis excutiebat. Et sane inter calamitates & graues ærumnas Iob, hæc vna è præcipuis erat, quod se à notis & domesticis derelictum videret: *Noti mei quasi alieni recesserunt à me, & quem maxime diligebam, auersatus est me.* Nunquam quoq; tristior nuntius Dauidi allatus, quam quando Achitophelem arcani consilij caput qui omnia eius negotia nouerat, quemque ad eam dignitatem eleuauerat aduersus se conspirasse intellexit, filioq; consilium dedisse vt aduersus patrem insurgeret, eique duodecim hominum millia in bellum collegisse, deniq; inimicorum sese caput constituisse, totumque regni statum turbasse, & ad arma concitasse. Refert Suetonius, Cæsarem, cum in senatu crudeliter trucidaretur, inter strictos gladios & coniuratorum manus, agnouisse Brutum, quem olim paterne educauerat, honoribus cumulauerat, & ad amplissimas dignitates sublimarat, & dolentem in hæc verba prorupisse; *Et tu fili*, vel vt Græce Καὶ σὺ τέκνον, quasi diceret; Fierine potest Brute, te tam nequiter aduersum me conspirasse? amabam te ego vti alterum me, omnibus te patritiis & equitibus Romanis prætuli, te vnum præ cæteris diligebam, in vno spes meas fixeram; mediam imperij partem tibi dedissem, si modo postulasses; vitam fortunas, salutem, omnia denique mea tibi credidissem, & interea tot in te collatis beneficiis ingratus, hanc mihi gratiam rependis, vt necem mihi afferas, & in vitam meam coniures, ô proditionem inauditam! His dictis vitam simul & imperium perdidit. Hinc colligere potes, animam, quam mœstitiam, quem dolorem, quã animi amaritudinem senserit interius Saluator tuus, Cæsar tuus, Deus tuus, cum videret inter coniuratorum turmas dilectissimũ suum Judam, quem tanta semper dilectione tanto honore fuerat prosecutus, & quem in Apostolum elegerat, coniuratorum caput & ducem factum esse? *Suetonius in Cæsar.* Oratio Cæsaris morientis ad Brutum.

Exaggerat quoque non parum summam illam ingratitudinem Popilij Lenatis erga M. Tullium Ciceronem, Valerius Maximus. Defenderat namque olim eum Cicero, cum parricidij fuerat accusatus, & ita defenderat, vt Judicum sententiis fuerit absolutus. Cui beneficio nequam ille sicarius adeo ingratus extitit, vt cum à M. Antonio III. viro, qui piam quæreretur, qui Tullio Ciceroni ceruices præscinderet, solus hic inuentus sit, qui tam impium facinus aggredi tentaret, vitamque ei eriperet, qui eandem ei loquendo perorandoque peperisset. At maiorem longe in Juda ingratitudinem intueor, qui tot acceptis à Domino beneficiis, tot donis & gratiis cumulatus, aduersus eum tamen conspirat, & in necem eius coniurat. O impie sicarie, ô pestilens parricida, quo nullus vnquam in mundo deterior extitit, aut maioribus dignus suppliciis! Sed *Valer. lib. 5. c. 3.* *Plutar. in Ciceron.* 1. Reg. 15.

cui eum rei potissimum cõparabo, Auditores? nulli profecto melius quam ipso mundo.

Mundum Judas repræsentat.

Tu namque ô munde, Judas es, quin & Juda ipso fallacior & pestilentior; rides enim nobiscum, cum opes confers; vendis nos, tradis, & condemnas; cum delitiis nos tuis oscularis, cum voluptatis vinum propinas, cum iocis nos tuis recreas. Quin & eos repræsentas ô Juda, qui indigne ad SS. Eucharistiæ Sacramentum accedunt: Christum enim quem in Sacra communione exosculantur, deinde crucifigunt, inuadunt; *Iterum crucifigentes.* ait Paulus, & ad Corinth. *Reus erit sanguinis Domini:* & ad Caluariæ montem trahunt, id est, in conscientiam vitiis oppletam, locum putidum, fætidum, & Caluariæ monte terriorem. Designas etiam ô scelerate & duplex Juda, improbos & scelleratos illos Sacerdotes, qui Christum quotidie in templo salutant, & in Missa exosculantur, interea tamen eius gratias & beneficia diuendunt. Repræsentas etiam scelestos & iniquos illos Judices, qui in templis quidem imagines Sanctorum deuorare, & præmordere videntur, extra templa sanguinem vitamque innocentium vendunt. Per Judam quoque intelliguntur falsi illi Aulæ ministri, qui toties quidem verbis amicitiam profitentur, toties nobis supplices quodammodo manus exosculantur, obsequium deferunt, vt vbi à nobis recesserе, omnium primi insidias struunt, & diuitias nostras inuido oculo intuentur. Deniq; paucis vt omnia concludam, non est mundus aliud, quam proditio, & technis Judæ repletus.

Heb.6.

1.*Cor.*10.

Diuersi per Judam repræsentantur.

VII. Cum perfidus ille & sceleratus traditor tam scite proditionis telam exorsus esset; & Dominus sciret quid sibi esset euenturum, vlterius progressus est, atque à militibus & satellitibus petiit, *Quem quæritis?* anne me? *Iesum Nazarenum*, responderunt illi: quo dicto statim ait; *Ego sum*, quem quæritis, quem crucis vultis affigere, quem mũdo expellere satagitis; ipse ego sum. Videte iam Dauidem nostrum ad certamen properantem, videte hic Gedeonẽ animos hostis conficiendi, sumentem, videte Eliam nostrum sese erigentem, & ad montẽ, non dico Oreb, sed Caluariæ, citato gressu tendentem. Præteriit iam anxius ille sudor, vehemens illa mortis apprehensio iam cessauit, terror ille & pauor eum deseruit; itaq; progreditur vlterius, in conspectum hostium sese sistit, iisque in faciem loquitur.

Videte hic, qui profanis historiis legendis vos oblectatis, Scæuolam illum Romanum, qui, vt patriam in libertatem asserat, vitamque tyranno infernali (Porsenam appellare si vultis, per me licet) eripiat, non timebit, non solum manum, sed totum corpus, passionis flammis comburendum tradere. Videte hic fidelem illum Zopyrum, qui, vt rebellem hanc mundi Babylonem in Patris potestatem redigat, vulnerabitur, sauciabitur, mutilabitur, ac mille corpore suo plagas recipiet. Videte hic Codrum, qui, vt non dico Græciæ, sed toti quaqua patet Orbi pacem reddet, habitum mutauit, ex Deo factus homo, vt pro patria tanto melius mortem oppeteret, & bella morte sua auferret.

Insignes historiæ Ethnicorum ad Christum relatæ.

Tantam L. Dentati fuisse fortitudinem & animositatem historici tradunt, vt licet variis certaminibus interfuerit, & quadraginta quinque vulnerum cicatrices gestaret, nullum tamen auersum vulnus gereret, sed omnia aduersa & antrorsum; tergo cicatricibus vacuo: vnde facile colligi poterat, nunquam eum è prælio se propipuisse, aut turpi & inhonesta fuga salutem quæsisse, cum tamen centum viginti pugnas pugnasset, quem propter egregiam fortitudinem, & inuictum corporis atque animi robur, Herculem Romanum nominarunt. At videte hic longe valentiorem ducem, qui longe maiora & honestiora vulnera excipiet, nulli ictui cessurus, aut nulli prælio magna cum infamia se subducturus: scilicet Christianorum Hercules: videte porro, quam animosus sit, & quam inuictum animi robur præ se ferat?

Valer. Max. lib.3.c.2. Plin.lib.7.

Quem quæritis? Quis ita vos vrget ô viri? quis hostis Jerosolymis imminet, vt tam importuno tempore vrbe armati egrediamini? quem quæritis? anne innocentem quæritis, vt eum morte afficiatis? an quæritis eum, qui in omnium vestrum oculis tot miracula

patra-

patrauit ? Anne eum quem ante quadriduum vt Regem salutastis, honorastis, agnouistis ? *Quem quæritis?* Ille ipse, quem modo quæritis, quem vt Messiam venturum sperabitis. *is ego sum*; ille ipse sum quem crucifixistis. Ille ipse, quem tantopere quæris, hæretice, quem tam curiose inuestigas, quem tam liquide & aperte in Venerabili Eucharistiæ Sacramento intueri non potes, *is ego sum*: adest, quippe vere, plene, perfecte cum substantia sua & non figurate. At non est mirum, si vos eum in altari cognoscere non potestis: cum & cohors militum tot facibus & laternis accensis, Juda etiam ductore, qui toties eum vidit, quemq; præsentem iam loqui audit, eum minime potuerit agnoscere.

Cæcitas quam peccatum inducit.

Illa, illa nimirum est cæcitas, quam peccatum afferre consueuit; atque hinc discant peccatores, quam primũ, vt lethale aliquod peccatum admissum est, animam in cymmeriis tenebris versari, & cœlestia nulla ratione posse contemplari; & vt olim Sodomitæ Angelos, qui per plateas incedebant, præ cæcitate mentis videre non potuerunt, ita nec illi cœlestia. Et quemadmodum stellæ cœli, lucidæ illæ faculæ, quæ tamen singulæ vniuersa mundi machina maiores sunt, vix à nobis propter interiectam loci distantiam, videri queunt; ita mirandum non est, si Deum & id quod Deus est, resque cœlestes videre nequeamus; cum nimirum ab iis adeo per peccatum disiuncti simus. Cæcutiebant igitur & velut in tenebris palpabant sacrilegi illi Andabatæ.

Pergamus. *Ego sum.* Quid agis Domine quid cogitas ? vide quid dicas. Considera tecum quid nomen illud Jesus, quid illa appellatio mali secum trahat. Quid enim hoc nomine appellatur, necesse est, vt comprehendatur, per compita ciuitatis trahatur, velut sicarius præconis voce denuncietur, vt iniquus condemnetur, irrideatur, flagelletur, exsibiletur, crucifigatur, denique motiatur. Quamuis omnia mihi hæc sciam impendere, ait amor ille inuincibilis, *Ego tamen sum*, Ego sum ille Jesus Nazarenus, à vobis ligari, Scribis & Pharisæis sisti paratissimus, ad flagella, clauos, lanceas, crucem & ipsam passionem promptissimus. O animum ingentem, promptitudinem singularem!

VIII.

Interea milites & pauore & metu perculsi *abierunt retrorsum & ceciderunt in terram*, atq; ita implentur figuræ veteres; nam vti ad tonitum buccinæ Sacerdotalis muri Jericho conciderunt; ita hic ad primam illam Christi vocem peccatores, validiores & spissiores muris, ad terram delabuntur. Idolum Dagon cum arcæ Domini appropinquaret, cõcidit, & in mille frusta confractum est; hic vero idola peccati, sacræ illi fœderis arcæ, Jesu in quam Christo, approximantia, prona in terram ceciderunt, comminuta sunt, & retrorsum abeuntia ad terram prostrata sunt. Vnde vaticinans Dauid ait: *Vox Domini in magnificentia, vox Domini concutientis desertum, confringentis cedros.* Sed si ad benignam illam vocem, ad dulce illud verbum, milites assuetum duritiei genus, crudelitate efferati, domorum incemores, & ad omnem nequitiam eruditi, ita consternati sunt, vt exanimes in terrã ceciderint; quid quæso fiet rigido illo Judicij die, quando nimirum terribile illud sententiæ condemnatoriæ fulmen, *Ite maledicti in ignem æternum*, perstrepet, & animos mortalium percellet. Hic blasphemant Turcæ, sacrilegi illius Mahometi sectores, & aiunt, in subita hac militum consternatione verum Christum eorum oculis se subduxisse, & alium quendam ei persimilem in eius locum suffectum, quem Judęi ligauerint, & cruci affixerint: quod commentum à Manichæis hæreticis hauserunt.

Infignis cõceptus. 1. Reg. 5.

Matth. 25.

Turcarum fabula.

Milites igitur ad se reuersi, & feritate animos subministrante, zeloq; vires, in Christum irruunt, eum percutientes, trahentes, & funibus constringentes. Quis exprimat, ô anima, qua feritate, crudelitate, truculentia, hæc comprehensio peracta sit. Videte, obsecro, vt feri illi lupi, leones, & tigres in mitissimum Agnum irruant: videte, vt atroces illi Philistæi Samsonem vinciant. Hic sese & Magistrum suum defendere conantur Apostoli, & præsertim Petrus, qui hanc iniuriam æquo animo ferre non valens, tollit animos, zelo exæstuat, non nisi cædem, stragem, & aurium præcisionem cogitat, & de facto vnam seruo Principis.

Milites Christum ligant.

Iud. 16.

cipis Sacerdotum, in quem primo inciderat, amputat. Sed impetus ille à Domino retunditur, & discipuli temeritas & animositas à Magistro, & merito quidem obiurgatur. Quid cogitas Petre? putas quidem animositatem te tuam; & quo in magistrum animo sis, palam facturam; sed declaras potius nimis te esse temerarium, qui nimirū inermis & solus, militum cohortes, & armatas quidem, aggredi præsumis.

S Petrus à Domino inhibetur ne percutiat.

Quonam dirigis oculos Petre, quid cogitas, quo mens abiit, vt lictoribus & satellitibus iustitiæ, quales hi sunt, resistere; & ante omnia diuinæ impedimentum obiicere prædestinationi audeas? Quid? anne ingens illud bonū impedire, mundi scil. redemptionem velles, vellesne inquam nos adhuc captiuos, exules & miseros, in hocce mundo permanere? Noli hoc impedire, aut tanto bono obicem obiicere. Putasne alioquin ei defuturos Angelos, si auxilio aliquo opus foret? habebat enim Pater cœlestis paratas duodecim Angelorum legiones, qui in defensionem eius pugnarent. Nescis, vnum è militibus eius, nocte vna centum octoginta hominū millia in exercitu Sennacherib Regis Assyriorū interfeciſſe? Quid cogitatis, Apostoli? totum olim mundū vos deseruisse confessi estis, dicentes: *ecce nos reliquimus omnia*; & tamen, nō obstante voto, arma tractatis, nō nisi ictus & verbera spiratis. Arma deponite & ad lachrymas potius conuertimini, precibus instate, non ictibus; preces namq; instar loricarum, gladiorum, & scutorum vobis esse debent, prout eas S Scriptura nuncupat.

Christus instar latronis comprehenditur.

Christus igitur cum Petri temeritatē castigasset, & auriculam præcisam loco suo restituisset, milites iterum allocutus est dicēs: *Venistis ad me tanquam ad latronem.* Quid agitis viri, itane me colitis, isne affectus est, quo me prosequimini, itane me habetis? Esse vobis latro, sicarius, aut maleficus quispiam videor. Ne porro mirū hoc tibi videatur, Domine, si instar latronis cōprehendaris, aut instar prædonis habearis: cum enim huc ad nos è cœlo, ad furto, quod in paradiso terrestri commissum erat, satisfaciendum descenderis? par quoq; est, vt instar latronis comprehendaris, eidem cum Barabba latroni carceri includaris, cum latronibus deniq; crucifigaris, & latronum morte etiam moriaris. Ita namq; implebitur Prophetes: *Quæ non rapui, tunc exsoluebam.*

Vix finierat orationem Dominus, quin ecce statim cruenti illi leones, barbari illi Geloni, Anthropophagi illi immanes, sacrilegi illi sicarij, in Redemptorem meum, irruant, funibus constringant, manus ferro compingant, idque crudeli quadam immanitate. Quænam tunc verba, ecquas iniurias, quas blasphemias tunc sustinuisti bone Jesu? Vide, obsecro, anima mea, sanctas, diuinas, omnipotentes illas manus, quæ omnia crearunt, dirigunt, conseruant, & vniuersam mundi machinam sustentant, ab illis iam constringi, quibus eædem vitam, Esse, sensus, & intelligētiam, rationis vsum & omnia denique contulerunt. Videte humilem illum Joseph à fratribus iam venditum, & ab Ismaelitis abductum; videte miserum Sedechiam, à Babyloniis constrictum & in Chaldaicam captiuitatem deductum. Videte verum illum Joannem Baptistam, è deserto à Synagoga in carcerem detrudi, qui tandem vitam in monte Caluariæ amittet. *Psal.58.* *Gen.37.* *4. Reg.25.* *Marc.6.*

Historiarum monumentis proditum est, Darium regem Persarum aureis catenis, à Macedonibus victum bello, constrictum fuisse, vt dignitatem se regiam aliquo adhuc modo obseruare in eo ostenderent. Sed impij illi sicarij, & nefarij illi Judæorum satellites. Regem regum, nullo dignitatis regiæ, quæ in eo summa erat, respectu ferreis catenis & grauibus vinculis constringunt. Iterum igitur considera ô anima mea, &, si vel parum Christi tui amor tangeris, qui tanto te prius ipse prosecutus est, vt nimirum tui redimendi ergo comprehēdi voluerit; par esse puta & penitus rationi consentaneum, sensus tuos in captiuitatem eius causa redigere, eosque totos obsequio illius mancipare: oculos nimirum, vt nihil nisi licitum intueantur; aures, ne impudicum quid audiant; linguam, nihil vt loquatur, quod Deum vel proximum offendat; manus, nihil vt illicitum & prauum operentur, *Curtius.*

cor,

cor, ne malignum quid machinetur, aut nefarium quid cogitet. Hæc omnia in captiuitatem redigenda sunt, constringendum cor, manus, lingua, oculi & aures, atque omnia in obsequium Iesu Christi tradenda, cum ille nimirum tua causa captiuus adductus & in seruum venundatus sit.

Apostolorum fuga.

Interea vero dum lictores innocentem illum Agnum vinciunt, Apostoli tremebundi disperguntur, & huc illucque dilabuntur, *Omnes eo relicto fugerunt.* Necesse namque erat, vt prophetia illa compleretur. *Percute pastorem, & dispergentur oues.* Primo namque impetu, quo lupi illi in pastorem feruntur, totus grex dispergitur, oues diiabuntur. Ecce præclaras huius figuras. Vix dilapsus & interfectus erat Absalon qui duodecim hominum millia sub signis habebat, quin statim totus eiusdem exercitus dispersus sit, & turpiter distractus. Holoferne Principe militiæ Nabuchodonosoris Regis in papilionibus suis ante Bethuliam interempto, omnis exercitus confestim fugam capessit.

Zach. 13.

1. Reg. 18.

Iud. 10.

Optime proinde mihi consuluisse visus est Lacedemoniorum rex Agesilaus in prælio Mantinensi vt totam belli vim & armorum impetum in Epaminondam Thebanum hostium ducem conuerterent; quem si prosternerent, cæteros facile aut interficerent, aut saltem d straherent. Idipsum mihi vsu venire hic videtur in horto. Vix enim in magnum illum Christianorum ductorem, militum impetus conuersus est; quin statim totus eius exercitus, qui non nisi duodecim constabat viris, & quidem imbellibus, distractus fuerit, dispersus & in fugam actus.

Plutarch. in Lacon. & Apophth.

Turpis Apostolorũ fuga exaggeratur.

Quare autem fugitis ô Apostoli, fugitiui, inertes, & desides? ô imbelles & vmbratici milites, itane Ducem vestrum deseritis? vbinam ille modo est amor, fides, illa superbia & insolentia promissa; Reminiscere Petre, dixisse te quondam, *Paratus sum tecum in carcerem & in mortem ire?* Vbinam modo ille est animus, illa arrogans præsumptio? Vbinam modo es Thoma, qui olim alijs animum addens dixisti; *Eamus & moriamur cum eo?* & ecce in primo eum congressu deseris, fugis, saluti tuæ consulis. O imbelles & Damatimidiores, ô Thersite inertiores! ô ceruæ, ô lepores, nolite amplius præsumere ac dicere, *Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te.* Secuti quidem est s illum, dum lætior fortuna arrideret, quamdiu miracula patrauit, in triumpho quo vrbem ingressus est, & ad gloriam transfigurationis. Sed ad primum passionis impetum eum deseritis, & dispergimini; ita vt non absre videatur, Poeta, si tuum hic versum vsurpem:

Tempora si fuerint nubila, solus eris.

Amici, parentes, & bona mundi huius per Apostolos designantur.

Hic quoque discere possumus, parentes, consanguineos, & mundi huius bona tamdiu nobis obsequi adesse, & auxiliari, quamdiu in viuis sumus. Sed statim vt de morte sermo incidit, omnia dilab. & fugere, ad instar Discipulorum Domini, q i Domino fideliter adhæserunt, quamdiu bene illi successit, sed cum de morte agi cæptum, omnes eo relicto fugerunt. Hos porro lepores & fæminei animi vitos, nolite imitari, Christiani, perfidorum horum vestigijs nolite insistere, nunquam Christum deserite; sed sequamur eum, stipemus eum quocunque ierit; deducunt illum ad vrbem, nos pijs compassionis vestigijs, singultuum & su piriorum passibus, lachrymarumque gressibus cum eo vrbem ingrediamur.

SECVNDA PASSIONIS PARS.

IX.

Cvm summum silentium tenerent omnia, & nox in suo cursu medium iter perageret, nefandi illi lictores, tam optata gaudentes præda, triumphantes & exultantes vrbem ingrediuntur, magno impetu, clamore, ac strepitu, adeo vt tota quamprimum ciuitas clamore excita ad spectaculum accurreret, accenduntur vndique faces & luminaria, fenestræ complentur spectatoribus, & plateæ populo, vndique clamatur, Iesum Nazarenum vinctum deduci. O quantum Scribarum & Pharisæorum tum gaudium fuit? quanta inter Principes Sacerdotum & legum Doctores exultatio? cum hostem suum coniuratum, Samaritanum illum, Dæmoniacum

niacum illum, ferro & catenis grauatum per plateas comprehensum deduci viderent. Statim itaque ad Annam, Caiphæ, summi tunc Synagogæ Principis & capitis, socerum deducunt; qui vt Christum conspexit, de discipulis deque doctrina eius interrogare cœpit.

Annas socer Caiphæ Christum interrogat.

Adsis, inquit, tune ille seditiosus, ambitiosus turbator es, qui tanto iam tempore in Iudæa nostra turbas concitasti? Tune ille Pseudopropheta, qui legem nostram subuertere moliris, & religionis fundamenta concutere? Tune ille hæretieus, ille Samaritanus, qui, nescio, quæ edit miracula, & in nomine Beelzebub dæmonia fugat? qui sunt discipuli tui? quænam tua doctrina?

Dominus de discipulis interrogatus non respondet.

Ad primam illam Annæ interrogationem innocens Iesus, de discipulis scilicet, penitus obmutuit, eo quod nihil habebat, in quo eos magnopere laudare posset. Cur eos Domine non taxas? cur de ijs non conquereris? cur eorum timorem & ignauiam non arguis? cur eos non reddis infames aut imbelles fugitiuos, apostatas nominas? Omnia hæc silentio inuoluit, vt nos edoceret, non esse proximi famæ detrahendum, eiusque honori ne minimum quidem derogandum. Ad alterum vero interrogationis caput de doctrina nimirum, statim respondit: Semper publice docui, doctrina mea in propatulo fuit, in facie totius mundi locutus sum, in medio synagogæ vestræ semper steti, interroga eos qui audierunt.

Dominus reddit rationem doctrinæ suæ.

Cum quo disceptas Anna? cum quo argumentaris? ipse Doctor natus est, & Doctor fuit à primo conceptionis momento, ille, ille est, qui duodecimo ætatis anno, in medio Rabbinorum considens, omnes in sui admirationem concitauit: ille, ille est qui toties Scribas & Pharisæos tuos confutauit, stupiditatemque eorum coarguit. Mille testimonijs doctrina eius comprobata est, & infinitis argumentis apud vos declarata Lazarus, Centurio, Archisynagogus atque adeo omnes Iudæi testabuntur legem eius sanctam, veram, cœlestem denique esse: Zachæus, cæcus natus, decem leprosi, Gamaliel, Nathanael, Ioseph ab Arimathia, tibi satis sufficienterque indicabunt. Ipsæ quin etiam fœminæ, luculentum de eadem doctrina testimonium dabunt, Chananæa scilicet, Samaritana, Magdalena, aliæque innumeræ. Etiamnum de doctrina eius dubitas Anna, quam tot ac tantis miraculis confirmauit? nosti enim tres eum mortuos ad vitam resuscitasse, & nouissimum illum quem optime nosti Lazarum, & summo quidem totius populi stupore. Deinde scire te arbitror, vt leprosos mundauerit, claudis gressum, paralyticis membrorum vsum reddiderit.

Christi doctrina miraculis illustrata.

Cum magnus ille legis professor in hunc modum de Christi doctrina interrogaret, ecce tibi nefarium & impium seruũ, nequissimũ fureiferum, sacrilego & scelerato ausu, colaphũ sacris Christi genis impingentem, & his eum verbis reprehendẽtem: *sic respondes Pontifici?* Hæc ne est illa reuerentia, ait ille sicarius, qua sacrum Deo Pontificem colis? Sed ô infelix lictor, ô furia infernalis, ô scelus nefandum, ô manus sacrilegæ, ô audacia plusquam diabolica, Deumne tuum audes percutere, alapam creatori impingere? An non emoreris, ô anima mea, cum Creatori tuo alapam infligi audis. *Exhorrescat cœlum & contremiscat terra de Christi patientia & serui impudentia* exclamat Chrysostom. Huius rei vaticinia, vel potius figuræ fuere plurimæ. Propheta enim Michæas Regi Achab veritatem dicens, ab impio quodam Propheta, Sedechia nomine, alapa percussus est, quasi contumelioſus in Regem exstitisset.

Christo minister alapam infligit.

3. Reg. 22. Figura.

O facinus inauditum, ô impietatem intolerabilem! Creatura Creatorem percutit, Dominum seruus, DEVM homo, audebitne humilis terræ vermiculus impias in eum manus extendere, cuius nutu cœlum & terra contremiscunt. O sacrilegæ manus, tantane vestra fuit audacia, vt sacrum illum vultum, *in quem desiderant Angeli*, Archangeli, Seraphim & Cherubim *prospicere*, nequiter ausæ fueritis percutere? diuinæ illi faciei colaphos impingere, quam cœli ciues honorant, & proni adorant: Quid agitis in cœlo Angeli, quid hæretis supercœlestes illi orbes, quin iniuriam Regi vestro illatam vindicatis, quin crimen illud læsæ maiestatis vlciscimini, vos olim Sodomam & Gomor-

morrham ſuphureo imbre flammis perdidiſtis, vos Ægyptiorum primogenitos occidiſtis, vos in caſtris Aſſyriorum innumerabilem hominum multitudinem interfeciſtis, vos Adam primum illum rebellem paradiſo exegiſtis; vos denique ſemper diuinæ iuſtitiæ vindices exſtitiſtis, & cur modo ad hunc ſacrilegum ſcurram puniendum non accingimini? Nullum enim vnquam huiuſmodi facinus patratum eſt. Tu vero clementiſſime ac benigniſſime IESV multo tolerantior quam Iob, omnia æquo animo ſuſtines? 3. Reg. 18. O conſtantiam admirabilem! Quin ignem cœlo aduocas, qui Nebulonem hunc & parricidam conſumat, vti olim fecit Elias. Quare ſiluis leones, vrſos, aliaſque feras non emittis qui eum deuorent ac dilanient, vti olim Eliſæum feciſſe compertum eſt? 4. Reg. 2. Quin terra tuo iuſſu dehiſcit, & nefandum illud monſtrum hominis deglutit, vt olim Chore, Dathan, & Abiron cum tabernaculis ſuis deglutiuit. Num. 16. Hinc diſcant nobiles ignominiam aliquando perpeti mendaciumque impreperatum patienter ferre, & iniurias æquo animo tolerare.

Christus ad Caipham ducitur.

Cum Annas Chriſtum ita habuiſſet, ad generum ſuum Caipham dimiſit, apud quem Phariſæi, Scribæ, ſeniores populi, & ſacerdotes conuenerant, conſulturi quid de Ieſu vincto decernerent, & vt falſis teſtimonijs miſerum hunc Gallæum circumuenirent. Multi multa dicebant, ſed non erant conuenientia teſtimonia eorum, nulliquenixa fundamento; *Nouiſſime autem venerunt duo falſi teſtes, & dixerunt: Audiuimus eum dicentem, deſtruam hoc templum & poſt triduum reædificabo illud.*

Magnates Deo bellũ intentant, & humiles ac parui Deum ſequuntur.

O vere falſa teſtimonia, ô res inauditas! Videte vt peſtilens concilium, vt Magnates, Principes, ſeniores, ſacerdotes aduerſus Dominum conſpirantes, vnanimi conſenſu ei bellum indicant, eique ſe opponant. Parui tantum & humiles Deum ſequuntur, & magnates eundem perſequuntur, parui cœlum lucrifaciunt, magni vero ad infernales abyſſos deuoluuntur, & principes falſum aduerſus veritatem, aduerſus Deum teſtimonium quærunt. Olim Principes Iſrael mandato impiæ Iezabelis innocentem Naboth falſis teſtimonijs circumuentum morte dignum iudicarunt; ita hic Principes Iſrael, ad preces & poſtulationem adulteræ Synagogæ, falſis teſtimonijs mortis decretum in innoxium Naboth, Ieſum Chriſtum, ferre videmus; atque vt duo falſi teſtes falſo teſtimonio pudicam illam Suſannam circumuenire conati ſunt, & capitis condemnare: ita hoc loco duo alij falſarij non amplius Suſannam, ſed ſacram Chriſti humanitatem falſitate ſua & mendacijs perdere & periculo exponere geſtiunt. Videoetiam in Apoſtolorum Actis Stephanum à falſis teſtibus proditum, martyrio vitam finientem; hic vero non martyr aliquis, ſed Chriſtus Ieſus, omnium Martyrum Princeps, à falſis teſtibus accuſatus vitam amittit. Vnde bene vates regius dixiſſe & prædixiſſe viſus eſt: *Inſurrexerunt in me teſtes iniqui & mentita eſt iniquitas ſibi.* Dan. 5. Act. 8.

Falſi teſtes aduerſus Ieſum.

O benigniſſime IESV, quot deinde adhuc falſi teſtes in te inſurrexerunt! ſemel te quidem Iudæi, licet iniuſte condemnarunt, ſed millies te deinde hæretici falſis teſtimonijs circumuenire conati ſunt. Dixit namque peſtilens ille Arius, te non Deum, ſed merum eſſe hominem, impius Neſtorius aſſeruit duas in te perſonas fuiſſe: Eutyches vnam tantum naturam credidit: aſſeruit Manes nunquam te verum corpus induiſſe. O falſitates, ô impietates, ô teſtimonia ſceleratiſſima, ac penitus inter ſe diſcrepantia!

Nouiſſime vero ab annis ſcilicet quinquaginta ac ſexaginta, venerunt duo falſi teſtes Caluinus & Lutherus, Gallus ille, & hic Germanus, nequiſſimi ac peſtilentiſſimi, qui ambo teterrima quædam conuitia & blaſphemias horrendas in te euomuerunt. *Nouiſſimè*: iam nuper, ſexaginta forſitan anni ſunt: deponit ille, audiuiſſe ſe à quopiam, te nonniſi figuratiue in Sacramento Euchariſtiæ contineri: hic vero adeſſe te quidem ſubſtantialiter, ſed ſubſtantiam tamen panis non abeſſe: Caluinus ait, te nonniſi figurate adeſſe, Lutherus vero dicit etiam impanate; itaque venerabile hoc Sacramentum condemnant ſuperſtitionis, impietatis, magiæ, & idololatriæ.

Figura. 3. Reg. 21.

Falsi testes Romæ de saxo Tarpeio præcipites agebantur.

Quænam vero supplicia meremini, ô falsi testes, aut quibus digni estis tormentis? Olim sane, teste A. Gellio lib. 20. cap. 1. & vti è fragmentis legum XII. tabularum videre datur falsi testes saxo Tarpeio præcipitabantur: sed si eadem pœna hodie in vsu esset, tot falsa testimonia in innocentes homines non cuderentur.

Cur dominus ad falsa testimonia non responderit.

Sed ad institutum reuertamur. Caiphas auditis hisce testimonijs vel potius calumnijs, ad Dominum conuersus interrogat: *Non respondes quidquam?* quid ais ad has testium depositiones? Non respondet hic Dominus: sciebat enim se, licet appositissime responderet, semper tamen aliorum calumnijs exponendum, defensioni apud iniquos illos iudices locum non esse. Non respondet, quia venerat delicta Adami reparaturus, qui à Domino de delicto conuictus excusare se cœpit; hic vero innocens cum esset, silentio seruetur: non respondet, quoniam testes & testimonia responsum non merebantur: non respondet, vt nos ipsos consolemur, cum falsis testimonijs premimur, patientiamque adhibeamus, licet innocentiam ipsi nostram probe nouerimus. Prophetias huiusce rei plurimas ipsa Scriptura suppeditat, vel illam Psalm. *factus sum sicut homo non audiens, & non habens in ore suo redargutiones*, & etiam figuras: Ioseph namque inique à Putipharo accusatus, numquam vel verbum respondit: Christus quoque à Caiphæ ministris instimulatus nihil respondet.

Psal. 3.

Gen. 39.

Summus igitur Pontifex tantum tamque pertinax in Saluatore silentium demiratus, adeo vt nec se excusaret, nec alios accusaret, adiurauit eum ex parte Dei, vt diceret, num Filius Patris æterni foret, & num aliquatenus de diuinitate participaret. Dicito audacter, nosque omnes suspensos omni dubitatione exsolue, si tu es Christus filius Dei viui; Adiuro te in nomine Dei omnipotentis, vt nobis hunc scrupulum eximas. Vide hoc in tribunali causam tuam disceptari, ô Ari, scilicet, Num Christus sit filius Dei Patris viuentis, num ὁμοούσιος sit Patrique consubstantialis.

Videte hic, ô docti, maximam & grauissimam omnium quæ vnquam propositæ fuere quæstionum. Proponens, ipsa est synagoga qua doctior nulla in mundo extabat congregatio: respondens ipsum est Verbum Patris, Sapientia æterna, disputationis materia ipsa est diuinitas, num scilicet Christus filius Dei sit nec ne: auditores, Angeli sunt, simul & homines.

Maxima quæ vnquã in mundo extitit quæstio.

O Redemptor mundi, in qua modo animi angustia versaris, quid ad hocce cornutum dilemma respondebis? quomodo te expedies? quomodo quæstionem dissolues? nã difficilis ad soluendum est. Nã si hic taceas, fidem nostrã in dubium vocabis, accusaberis etiam velut legum & superiorum cõtemptor; quos licet improbos honorati præcepisti. Quod vero multo deterius est, credent illi sacrilegi, te sanctum & venerandum Dei nomen negligere, in quo & per quod adiuraris vt respondeas. Illinc vero, si veritatem dicas, si responderis; morte te dignum, ac mortis reum iudicabunt, vitæque periculum incurres.

Dominus dicendo se Dei filium ostendit, se plus salutẽ nostram quam vitã suam diligere.

O ignes, ô fornaces Ætneas! ô ingens amoris incendium salutem nostram vitæ anteponit suæ, & animose indubitanterque respondet, *Tu dixisti, ego sum* Ne dubites Caipha, noli amplius interrogare; ego sum ille diuinitatis Delphinus, verus Dei filius, lumen de lumine, Deus verus de Deo vero. Et quamuis ad has me ærumnas redactum videas, licet me vilem abiectum, & in carne hac fragili cernas; veniet aliquando tempus, cum me tegijs indutum insignibus, gloria resplendentem, & in sede maiestatis considentem videbis.

Irascitur Caiphas cũ audit Christum filium Dei esse.

Caiphas audito, Christum Dei esse filium, ira æstuat, feruet, ardet, furit, frendet, scissisque vestibus, & loco suo exiliens, voce magna exclamauit, *Blasphemauit, quid adhuc egemus testibus?* quasi diceret, Licet aliunde ostendere non possemus eum mortis reum esse, blasphemia hæc in Deum prolata satis est. Quid vobis videtur ô viri, quid ad hæc dicitis? Omnes porro audita Pontificis sententia vnanimi eum decreto morte dignum pronũtiarunt, ac cruci affigendum. *Blasphemauit.* Huc aures aduertite, ô Iudices Christiani; Iudæi ob vnicam blasphemiam,

Blasphemorum supplicia.

niam, reuera tamen nō blasphemiam, Christo mortem intētant, ac morte dignum eum existimant; & vos cum innumeras quotidie & horrendas proferri auditis; non castigatis, sed indemnitatem conceditis.

Leuit. 24. in authen. Coll. 6. In Leuitico iubentur blasphemi lapidari: Iustinianus vero Imperator morte eos affici vult, *Vt non blasphemetur in Deum præcipimus, ait Iustinianus, tales vltimis subdere supplicis.* Paulus eos tradidit Satanæ. *Tradidi*, inquit, *Satanæ vt discant non blasphemare:* Nabuchodonosor quoq; barbarus ille Rex decretum mortis in blasphemos tulit. O Principem vere principem. Cessent igitur, cessent linguæ illæ infernales, ora illa diabolica, Sanctum Dei nomen horrendis blasphemiis profanare, quod à solis ortu vsq; ad occasum, laudabile est: quod sanctum & admirabile est, & ab hominibus iuxta atq; Angelis coli & honorari par est.

Milites faciem Christi conspuunt oculos velant eumq; percutiunt. Cur Principes illi nefarij tam iniquè Christum morte dignum iudicassent, milites qui eum vinctum tenebant, mille in eum conuitia exonerare, sputis veneraudam illius faciem opplere, alapas sacris eius genis impingere, oculos velare cœperunt, dicentes: *Prophetiza nobis, quis te percussit?* Age Galilæe, ostende modo te Prophetam, & Videntem esse, prophetiza, quis hanc tibi alapam impingat. O crudelitatem inauditam! ô impietatem horrendam! ô immanitatem nullis vnquam visam sęculis! Velare oculos perspicacissimæ illi Lynci verbum Dei Patris colaphizare, æternam Dei Sapientiam irridere, sacræ illi faciei potentia & fœtentia sputa ingerere? *Quis talia fando, Temperet à lachrymis?* Videte hic iterum peragi tristem illam Tragœdiam, quam impij olim Philistæi in Samsone egerunt: quem post vincula, funes, excæcationem irriserunt, & scommatibus prosciderunt. O anima, si vel aliquo modo Redemptorem amas, annon ad tristes hasce tragœdias obstupesces & deficies? An non enim res est, vt ea visa præ compassione emoriaris? videre scilicet Deum tuum, Creatorem tuum, Beatitudinem tuam, & omnia, inter tortorum manus versari, tot mala perpeti, tam horrendas blasphemias excipere, verberibus & plagis contundi.

Et sane, peccator, an non animo concides, non tibi sanguis congelascet, an non ad peccandum ineis & torpidus efficieris, cum peccata tua tam graues Redemptorem iniurias perpeti videas? Neq; enim adeo ferreus, & durus eris, quin, dum oculos eius lachrymis suffusos, frontem sanguine cruentatam, genas acceptis colaphis tumescentes, faciem illam sputis illitam videris; Redemptoris tum miseriis tormentisque ad commiserationem exciteris. O barbari, crudeles & immites! leones Erimanthia progeniti solitudine, an non veremini, splendentem illum vultum, & figuram substantiæ Patris tam indignis & horrendis tractare modis, tamq; contumelioſe conspuere, percutere ac pel- *Inuectio in militum feritatem.* lere ô maledicti satellites, an non erant Hierosolymis loricæ aut loca quædam abiectiora, in qua sordes vestras, putentia illa Sacramenta egeretis, nisi sacra illa & augusta facies, quam Angeli in cœlis adorant, quę instar solis in monte Thabor olim resplenduit? An non metuis, impias vestras & execrandas manus in vniuersorum Dominum extendere?

Quis hic, Domine, tormenta, dolores, *Tristis & amara nox hæc Christo fuit.* ærumnas, afflictiones denique tuas recenseat, quis cladem illius noctis, quis supplicia tota illa nocte tibi irrogata digne exprimat? Ipsæ namque execrationes, maledicta blasphemiæ & tormenta tristes quędam Matutinæ sunt, quæ nocte hac in Caiphæ domo lugubri voce decantantur. Pro dolor! Totus in tormentis es Domine, nam hinc te excruciant, & torquent Judæi; illinc vero discipuli. Vides namque, vt Judas te diuendat, ceteri fugientes te deserant, Petrus dissimulet, sese calefaciens, cum militibus loquatur, teque vix agnoscat, & ia niam te negaturus sit.

X. *Petrus Dominum negat.* Petrus igitur dum inter militum cohortes ad prunas staret (ô infelix & triste consortium!) ancilla quædam ostiaria eum aggreditur dicens: *Nonne tu ex discipulis eius es,* Samaritani ad primum autem illum inopinatum impetum adeo concutitur & percellitur, vt coram militibus Dominum negare sit veritus. Interueniunt hisce sermonibus & alij dicentes, *Vere tu ex illis es: nam lo-*

quela tua manifestum te facit. Quasi dicerent, Non potes negare bone vir, quin ad hunc hominem spectes, videmus enim te Galilæum esse; ipsa enim loquela tua id euidenter declarat. Hac oppugnatione nutare iam Petrus cœpit, ac contestari, & anathematizare quia non nouisset hominem istum, vel vnde esset. Quid? Fuisti olim ita animosus, ita de te præsumpsisti, Petre, & Rhodomontem aut Samsonem aliquem te iactabas, & nunc, indignum, ad vnius ancillulæ vocem percelleris & consternaris. Quid adeone improbus & perfidus est Christus, vt eius te disciplinæ pudeat aut pœniteat, vt eum magistrum habuisse & agnoscere tibi pudori sit. I nunc Petre, & disce de propriis nunquam nimium præsumere viribus; disce, quid sit propriam fragilitatem non agnoscere: nam te, qui Rolandum quendam furiosum te ostentaueras, robustum quemdam & inexpugnabilem gigantem, ancilla ostiaria expugnat & prosternit.

Sane, si ante præsides, in tormentis, coram Synagoga tam indignum facinus commisisses, excusarem fortassis tibique ignoscerem: sed ad primam ancillulæ vocem, te blasphemare contestari, iurare, anathematizare, indignum est Apostolo, indignum Petro, & tanta cum ignominia coniunctum, vt eam in perpetuum eluere non possis.

Genes.3. Tanta tua perfectio erat Adame in statu innocentiæ, & ad sollicitudinem Euæ concidisti. *Iudic.15.* Quam fortis eras Samson, & ecce *2.Reg.11.* Dalila alienigena te fascinat & vincit? Generosus dicebaris Dauid, adeo, vt leones prosterneres, Goliadas expugnares, & vnica te *3.Reg.11.* Bersabæa emasculat, & eneruat. Sapientissimus omnium mortalium habebaris Salomon, ita vt omnes quotquot viuebant sapientia anteires, & interea fœminæ te dementant, vincunt, & ad idololatriam compellunt. Fugiant Ecclesiastici improbum hoc genus, inescantem, hunc sexum, discant aulas Principum deserere; cum ipse Apostolorum Princeps, vnius ancillulæ alloquio, & aulam Caiphæ Pontificis secutus, Dominum negare, blasphemare, & impietatem colere didicerit. Videamus autem propius, & inspiciamus, quidnam hæc ancilla, hi serui, qui tam eximium & magnum virum ad peccatū incitent, designent? ipsam nimirum cōcupiscentiam, carnem inquam, & passiones nostras, quæ rationem inuadentes, eam ad peccandum impellunt.

Per ancillam hanc concupiscentia designatur.

Audiuistis iam, Auditores, peccata, pusillanimitatem, & negationem illam infamem Petri, iam obsecro pœnitentiam eius attendite. Vix desiderat blasphemare, quin statim Gallus cantauit, ac tertio iterato cantu Petro in mentem reuocauit, quod olim Dominus vaticinans illi euenturum prædixerat; Petrus vero, vbi gallum audiuit, lachrymari, gemere ac suspirare cœpit, ac segnitiem animique inertiam lachrymis castigare, ita vt ex eo tempore semper quotiescunque galli vocem audiret, lachrymæ eius ex oculis prosiluerint. Sed quid designas nobis galle? forsitan conscientiam, quæ semper post admissum facinus occinit, inclamat & excitat quodammodo dormientes, quæ intus vermis instar nos corrodit? Bene quidem. Sed multo mihi conuenientius dicturus videor, si per te, gratiam præuenientem dixero significari, quæ nos somnolentos & stertentes excitat, & oculos aperit somno grauatos. Forsitan & verbum Dei: quod vbi auribus insonuit, nostrum est, peccatorū nos strato proripere, amare flere, & austera pœnitentia eadem expiare.

Mystice galli cantus exponitur.

Verum vti hinc Petrus resipiscit, ad Dominum conuertitur, peccatumque lachrymis eluit, ita illinc nefarius ille & bipedum nequissimus Iudas, delicti sui grauitate agnita, in desperationis barathrum incidit. Ecce huiusce rei in sacris litteris figuram: Duo hirci eodē tempore Domino sistebantur, quorum vnus Deo immolabatur, alter vero omnium peccatis onustus in desertum pellebatur. Ita & hic duo hirci, duo inquam peccatores Domino offeruntur; quorum vnus, nempe Petrus, per salutarem pœnitentiam & lachrymas ei immolatur, alter vero desperans, peccatis grauatus ad inferos detruditur, infœlix scilicet Judas. Duo quoque in Genesi eodem tempore captiui Pharaonis carcere egrediuntur, at diuersa

Desperatio Judæ.

Figura. *Leuit.16.*

Gen.41.

uersa penitus sorte, hic nempe ad regios propemodum honores sublimatur, ille autem supplicio extremo vitam finit. Hic quoque duo rei, Petrus & Judas, blasphemus vnus, & traditor alter, ambo grauissimi delicti accusati, eodem tempore carceribus diuinæ iustitiæ exeunt, sed diuerso profecto intuitu; ille namq; ad gloriam, hic ad gehennam: ille ad salutem, hic ad damnationem appellatur.

Duo gemini eodem tempore matris vtero prodibant, Jacob, nimirum, læuis & facie pulcherrima, Esau vero deformis hispidus, pilosus; alter à Deo dilectus, alter reiectus. Hic quoque duos peccatores eodem tempore è sinu diuinæ præscientiæ egredientes videmus, vnum quidem pulchrum, scilicet Petrum, alterum vero deformem nimis, Judam nimirum; vnum quidem ad salutem prædestinatum, alterum vero reprobum. Et vt eodem camino egrediuntur prunæ ardentes & carbones nigricantes: ita quoque eadem diuinorum iudiciorum fornace hodie egreditur Petrus igne charitatis exæstuans, & diuini ardore amoris succensus & fragrans, Judas vero criminum fuligine nigricans, qui deinde infami laqueo vitam concludit desperans, æternæq; sese damnationi addicens. Fuit ille tragicus Judæ huius exitus, nec felicior aliorũ est Judæorum, Judarum inquam, qui Ecclesiam Dei prodiderunt: Arrius namq;, Manes, Lutherus, Caluinus, aliiq; hæresiarchæ desperabundi vitam finiuerunt, æternisque suppliciis obnoxij, in æternum flammis infernalibus torquentur.

Sed vbinam es, Virgo gloriosa, interea dum funesta hæc tragœdia peragitur, quid agis tota hac nocte? an ignoras filium esse comprehensum, & militum potestati expositum? anne eum deseruisti, vti eum deseruere discipuli? anne eum negatura es filium, vti eum Petrus suum negauerat esse magistrum? Cogitate, quæso, matres, quæ filios habetis, ac vobiscum perpendite, quantus tum amantissimæ huius matris fuerit dolor: contemplemini quantis tum circumuallata fuerit angustiis, quot tum illa lachrymas profuderit. Reperietis eam haud dubie modo cum Patre æterno tacite expostulantem, modo Angelos inuocantem, modo Judæos increpantem, modo hominum peccata incusantem, iam Apostolorum fugam castigantem, iam filium vberrim lachrymando alloquentem. Heu, fili mi, Jesu, dulcissime fili mi, delitiæ meæ, voluptas, felicitas & spes mea, iam ne me delirelinquis? iamne abis, iamne tibi moriendum est? Nequaquam, sed moriar ipsa prius: te enim mortuo superstes esse vix possem. Sed tempera à lachrymis glorioſa mater, cessent clamores ac veni mecum, filium tibi tuum cõmonstrabo, iam enim carceribus eximetur ac foras prodibit.

XI. Christus summo mane ad Pilatum ducitur.

Cum iam dies illuxisset, & tristis illa nox finem accepisset, Principesque Sacerdotum iterum conuenissent, conciliumque coegissent, vt Christum morte condemnarent, & iam iterum interrogassent, Num filius esset Dei viuentis, vinctum ad Pilatum, tunc temporis Judææ Præsidem, mittunt, vt coram eo causam eius actitarent, eumq; Præsidis sententia, iuxta falsorum illorum testium depositionem morte afficerent. Quos vt Pilatus vidit, statim interrogauit: *Quam accusationem affertis erga hunc hominem?* in quo eum accusatis? videam tabulas, videam decreta Senatus aduersus eum lata? quid criminis ei imponitis. Cur non potius petis Pilate, cur tam indignis eum tractarint modis, cur eum iniussu tuo præter ordinem, non præuia sententia percusserint, aut ei colaphos impegerint? si Judex es Pilate, qualem te oportet esse, hanc causam perpende & penitus inspice, examina rei caput. Hic namq;, quem tibi adduxerunt, innocens est, omnia quæcunq; afferunt, falsa & commentitia sunt; sola enim moti inuidia hunc aduersarij tradiderunt, noli obsecro nefario eorum affectui indulgere, aut prauæ voluntati obsecundare; compatere reo, causæ eius patrocinare, quod ius & fas fuerit iudica. Quare age, mature tecum rem perpende, inspice & perspice omnia diligenter, nihilque non prudenter agito.

Refert Periclem, Athenarum Principem, Plutarchus, quotiescumque vestem ex muneris sui præscripto indueret, seseq; ad diiu- *Plutarchus Apophth.*

dicanda populi negotia conferret, dicere solitum: *Attende tibi Pericles, liberi sunt quos regis, Græci sunt, ciues Athenienses sunt.* liberi scilicet qui non mancipiorum more regendi sunt; Græci quoque, seditiosi, turbulenti, ad regendum difficiles. Athenienses etiam omnium mortalium ingratissimi, quibus nihil ad gustum est, & morosi: quapropter rerum tuarum satage, atque in omnem partem circumspice, ne periculum capiti tuo arcessas. Iisdem te hodie verbis vti velim, Pilate, dicendo: *Attende tibi ô Pilate, innocens est quem ipse iudicas, Messias est, Filius Dei est.* Quin etiam cogita egregium illud Alexandri Magni facinus: ille enim, cum ad eum mater Olympias supplex venisset, vt morte quempiam quem illa mortali odio prosequebatur, quique illam offenderat, condemnaret, enixeque ab eo postularet, vt si materno eam amore & affectu prosequeretur, ei vitam eriperet; videns matrem stulto quodam impetu, & feminea quadam inuidia transuersum actam, postulationi eius noluit acquiescere, dicens: *Pete aliud mater, nam vita hominis nulla mercede potest compensari.* His ipse hodie verbis vtere Pilate, aut cogites saltem non esse hic aliud nisi affectum quemdam priuatum, ac non nisi meram inuidia sacrilegam hanc Synagogam ad innocentis huius mortem maturandam vrgeri: quare age, innocentiam rei populi huius inuidiæ antepone.

Egregium factum Alexandri Magni.

Pilatus cum causam huius comprehensionis quæsiuisset, responderunt confestim: *Si non esset hic malefactor, non tibi tradidissemus eum.* Mille cæteroquin criminum reus est, tota aduersus eum Judæa conspirat, ac de plurimis criminibus conuictus est: non viuit enim hodierna die in toto orbe quisquam eo nequior, sceleratior: mille aduersus eum testimonia allata sunt, multas accusationes audiuimus, ac depositiones multorum. Principio igitur, calumniari eum incipientes, dixere: *Hunc inuenimus seducentem gentem nostram*, ac turbas in vniuersa Judæa concitantem, quin & prohibentem tributa dari Cæsari, Messiam sese vocauit, filium Dei se dixit, atque adeo vniuersæ Judææ regem. An non hæc ingentia & enormia crimina sunt? an non illa tibi grauiora castiganda supplicio, & morte turpissima videntur commerita?

In quibus Judæi Christum accusent.

O ingratissimi mortalium! ô perfidi impostores! in quo hunc deliquisse fatemini? quid fecit, in quo culpandus sit? anne eum malefactorem vocatis, quod ægris vestris sanitatem contulerit, cæcis visum, mortuis vitam dederit? Petatur ab iis potius quos à dæmonibus liberauit, à lepra mundauit, interrogentur surdi & muti, quos audire & loqui per totam Judæam fecit, num Christus malefactor extiterit; omnes procul dubio de eius benignitate testabuntur, dicentes, *Nisi esset à Deo hic homo, non posset facere quid quam.* Ioan. 9.

O falsitates apertissimas! ô calumnias, ô accusationes falsissimas! Trium illum criminum accusant, & ad reipubl. quidem statum pertinentium; imprimis quod seditiosus sit, ac populi seductor; quod regum dignitati aduersetur, prohibendo nimirum tributa dari Cæsari, & quod regnum affectet. Sed falsissima sunt hæc omnia, viperarum genimina. Nihil enim Christus adeo, aut verbis docuit, aut re ipsa ostendit, quam pacem: nusquam etiam in toto Euangelij decursu reperietur, eum prohibuisse dari tributa principibus, sed aperte potius docuisse, *Reddite, quæ sunt Cæsaris, Cæsari, & quæ sunt Dei Deo.* falsum quoque est, eum ad regnum aspirasse, cum breui coram vobis omnibus dictum sit, *Regnum non est de hoc mundo.*

Trium criminum nomine accusatur Christus: primo q̃ seditiosus sit, deinde quod seduceret populum, vltimo, quod ad regnum aspiraret. Ipse Pilatus Christum interrogat.

XII.

Hæ sunt, Auditores, calumniæ, quibus Satrapæ Babylonij innocentem Danielem proscindebant, cum eius sortem æmularentur. Pilato vero non satis erat, hæc à Judæis audiuisse, sed ipsemet Christum interrogat, dicens: *Quid feci sti?* quasi diceret, Omnes multa & grauia tibi obiiciunt, plurima in te testimonia producunt, sed dicito mihi bone vir, sincere, quid feceris? Pilate interroga patres tuos & dicent tibi, ipsa tibi dicet antiquitas, atque adeo vniuersus orbis confitebitur, hunc ipsum esse, qui Joseph in Ægyptum præmisit, ibique summis eum honorib. affecit, vt Hebræos tempore famis pasceret: dicet hunc ipsum esse, qui populum

Dan. 9.

Exod. 14.

hunc

hunc Iudaicum captiuitate Pharaonica eripuit, & quo eum integrum & sospitem conseruaret, tyrannum Ægyptium & omnem exercitum eius in maris Rubri medio submersit. Dicent hunc ipsum esse ô Iudæi, qui patres & maiores vestros, quadraginta annorum spatio in deserto, miraculoso quodam alimento sustinuit; eum ipsum esse, qui eos in terram promissionis deduxit, mille benedictionibus illos cumulauit, qui denique illos, inter omnes mundi nationes peculiari quodam modo assumpsit, sibique delegit. Illum denique esse, qui pro ipsis humanam naturam induens; de eorũ stirpe posteritateq; progenitus est, ac plurima inter eos miracula patrauit. Videte quid fecerit, surdos fecit audire & mutos loqui, dæmones è corporibus fugauit, claudis gressum, cœcis visum restituit: quod præcursor eius Ioannes Baptista quoque de eo testatus est, *Cæci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur.* Vix hæc media pars est eorum quæ fecit; iudica igitur tecum, num huiusmodi rerum patrator morte dignus sit.

Præses cum innocentiam eius peruicaci hoc silentio satis superque testatam haberet, ad grauissimum accusationis caput descendit, quasi regnum occupare voluisset, dicens, *Rex Iudæorum es tu?* anne ad diadema aspiras? anne tu de prosapia regum Iuda? totus namque mundus eo quodammodo inclinare videtur, multisque argumentis idipsum iam à primo natiuitatis tempore declaratum scimus? dicuntur namque Magi & Principes quidam Orientales stellæ cuiusdam ductu Ierosolymam venisse, à populo petijsse, *Vbi est qui natus est rex Iudæorum*: deinde notum est, populum sæpe tibi diadema imponere voluisse, teque instar regis agnouisse, quippe qui tot te prodigia operantem viderit: audiuimus quoque Zebædei vxorem, quæ te ad regnandum in mundum venisse, sciebat à te petijsse, suos vt filios ad dignitates aliquas regias subueheres, cum in regni solio esses consessurus, & recenti quoque memoria vix quinque elapsi sunt dies, ex quo tibi vrbem intranti, omnes fausti vocibus acclamarunt: *Viuat Rex, Osanna benedictus qui venit in nomine Domini* ramos arborum omnes præciderunt, eosque in terram prostrauerunt, tibi obuiam processerunt, totaque te ciuitas vt regem agnouit & salutauit. Ex quibus facile colligere est, te ad regnandum in hunc mundum venisse, neque enim ipse aliter in animum induco, quare dic veritatem & aperte confitere, num vere rex sis Iudæorum? Redemptor noster qui tacuerat, cum calumnias & blasphemias audiret, respondet cum de Regno loqui suo audit, ostendens, magis sese honores & regias dignitates, quam calumnias & blasphemias aspernari: *regnum meum*, inquit *non est de hoc mundo.* Quid ais Domine, cur te regem negas? an tu ille ipse es, de quo Prophetæ vt de rege quodam vaticinati sunt? vnde Dauid: *Ego autem constitutus sum rex super montem sanctum eius.* Et Esaias: *Dicite filiæ Sion, ecce rex tuus venit tibi mansuetus.* Et Ioannes Apostolus, *Rex regum & Dominus dominantium.*

Dominus magis odit honores quam calumnias.

Quid, Domine Iesu, tot te Prophetæ velut Regem agnouerunt, de te vt de rege vaticinati sunt: & tu te regem negas? Bene quidem; non quærit Dominus sceptra aut coronas mundi huius: regnum quippe eius non est de hoc mundo, more scilicet regnorum mundi huius constitutum: non subiacet fortunæ casibus, nec rerum vicissitudinibus, non destruitur aduersitatibus, at in æternum permanet, perpetuum est, cum regna mundi variis casibus & ruinis obnoxia sint. Vnde Angelus olim ad Virginem: *Et regni eius non erit finis.* Neque enim regnum tuum Domine simile est antiquis illis Persarum, Medorum, Græcorum, Assyriorum monarchijs, quæ aliquot quidem sæculis floruerunt, sed victoris deinde potestati concesserunt, ac penitus consenuere. Sed regnum tuum iam mille sexcentis annis viguit, & ad mundi vsque finem inuiolabile duraturum est: quod Daniel Propheta describens ait, *cuius regnum sempiternum, & omnes reges seruient ei & obedient.* Quo nullum vnquam aut florentius aut potentius exstitit, quodque omnium mundi regnorum maximum est: nullum enim veterum impiorum,

nulla

nulla Monarchiarum, ne quidem Romana, vnquam Indum transiit, vnquam montem Calpen pertigit, aut ad montem vsque Taurum peruenire potuit: Alexander, Xerxes, Nabuchodonosor, Darius, Cæsar, alijque innumeri reges & Imperatores, rerum gestarum gloria celebres, aut victorijs turgidi, de Noruegia, Suetia, alijsque Borealibus regionibus, nefando quidem audiuere: neque sinum Persicum, vel Gangem imperij eorum limites attigere: non ad Taprobanem, nec ad Felicis Arabiæ nemora peruenere. Nunquam Augustus in Lybiam Mauritaniam, atque inaccessos Africæ recessus signa sua intulit; numquam ad Antipodes, Romanorum aquilæ penetrarunt: nunquam in Iaponia, Peru, Brasilia, vasto Chinensium regno visæ sunt; nunquam Ormusium, Cochinum, Chananoreos sinus, Malacensium portus, eorum virtus & terror percelluit. At Iesu Christi regnum ad omnes illas prouincias extensum est, ad omnia hæc climata penetrauit: omnes pæne Oceani insulas, & omnem pæne cõtinentem sub se complectitur in Occidente: vsq; ad Molucas insulas in Oriente extenditur; vltra polum Arcticum in septentrione pertingit adusque Abyssinos & ditionem Prete Ioannis aliasque incultas prouincias in Meridie peruenit. Quin & vltra fretum Gaditanum, vltra celebres illas Herculis columnas, in quibus veteres orbem finiri putabant, octo leucarum maritimarum millibus, extenditur O ingens regnum! *Regnum igitur meum non est de hoc hoc mundo*, simile nullum in vniuerso mundo exstitit.

Christi regnum ad omnes orbis prouincias pertingit.

Dico igitur tibi, Pilate, Christum verum esse regem, & monarcham potentissimum, non tamen instar regulorum mundi huius. Ipse namque natura imperator est vniuersi, hominum simul & Angelorum rex; atque ideo in hunc mundum venit, vt de veritate rei huius testimonium perhiberet. Quod cũ Pilatus veritatis mentionem fieri inaudiret, à sapientia illa æterna quæsiuit, dicens, *Quid est veritas?* & cum hoc proposuisset, egressus est foras; nec expectauit, donec ad propositam quæstionem Dominus respondisset, nec veritatem audire sustinuit. O casum deplorandum! Nunquam potentes aut magnates veritatem audire volunt, vnde bene mihi dixisse videtis ô Comice, *Obsequium amicos, veritas odium parit.* Vox enim illa clamantis in deserto clamare desinit capite pretioso, quod veritatem Herodi dixisset, Michæas Propheta alapam coram Rege Achab in maxilla accepit, quod veritatem locutus esset; Hieremias percussus est & in carcerem trusus, quia veritatem annuntiasset. O difficilis ad annuntiandum veritas! Audi igitur Pilate, quid sit veritas: veritas est, te iniquum iudicem esse, te potentium gratiam aucupari, eorumque causis pauperum rebus neglectis patrocinari; veritas est te concussionarium esse, qui causas in annum protrahas, antequam easdem audias, & cum adhuc eas audieris iniquum fers iudicium: Veritas est, latrunculos & crumenisecas supplicio te afficere, latrones vero & homicidas indemnes dimittere. Et sane ita sese res habet: notauit enim doctissimus ille Cardinal. Baronius, Pilatum propter concussionem & personarum acceptationem de dignitate sua fuisse depositum.

Magnates veritatis hostes. *Matth. 6.*

3. Reg. 22.

Christus verus rex.

Sed Pilatus his omnibus aures præbere renuit, verum foras egressus, his Iudæos sermonibus allocutus est: Nescio viri, quidnam in hoc homine tantopere reprehendatis, nihil enim eorum quæ illi obijcitis, in eo reperio, sed aperte profiteor eum penitus innocentem esse, & nullius criminis reum, quod eum dixistis ad regnum aspirare, falsum est; cum mihi libere confessus sit, non cupere regnum se suum hoc in mundo stabilire. Quamobrem quod visum fuerit, de eo statuite, equidem non inuenio in eo causam, nihil reperio ob quod mortem commeritus videri queat. Bene ais Pilate neque enim ipsa via mortis causa reperiri potest.

Pilatus Dominum innocentem pronuntiat.

Sed si mortis causam quæras, non in Iesu Christo, sed in me ipso eandem quærito, ego enim mortis eius causa existo, ego reus, ipse innocuus: ego deliqui, quod ipse luit: in ipso nihil omnino inuenies cuius causa eum damnares, sed in me magnam superbiam, ambitionem, ingratitudinem, aliaque innumera delicta reperies, quæ mille rogos, mille

Pia meditatio.

mille rotas, mille supplicia promerentur. Mihi igitur actio & supplicium, non vero innocenti huic intentandum est.

Cum hæc Iudæi audirent, dissecabantur cordibus, & attollentes vocem clamare cœperunt: Quid hunc ne sacrilegum, malefactorem, innocentem putas? nefarius est, seditiosus, turbarum commotor, qui per omnem Iudæam vsque in Galilæam gentem nostram concitauit, discordias sparsit & nefarijs eam opinionibus imbuit. Pilatus vbi Galilæam audiuit; interrogauit num Galilæus esset; & vt cognouit de ditione & iurisdictione eum Herodis esse, non vero de sua, ad Herodem Galilææ Tetrarcham eum destinauit, qui illis diebus Ierosolymam venerat. Herodes autem viso Domino non mediocriter gauisus est; audierat namque plurima de miraculis ipsius, & magicis eum artibus imbutum putabat, sperans fore, vt coram se signum aliquod in artis ostentationem, & Principis gratiam ederet. Itaque multa curiose ab eo petijt; at Dominus, cognita curiositate eius, nullum ei verbum respondit, vt nobis exemplum daret, magnatum amicitiam esse contemnendam.

Christus ad Herodem mittitur.

Herodes igitur rigido hocce Domini silentio irritatus, & Verbum diuinum fatuum existimans, alba eum veste indutum ad Pilatum remisit. O iniquum & obtusum hominum iudicium! Filius Dei, Sapientia illa increata, qui vniuersam mundi machinam creauit & moderatur, in quo omnes scientiarum & præscientiarum thesauri absconditi sunt, in quo diuina prouidentia habitat; ab Herode eiusque aulicis instar fatui habitus est, stulti habitu indutus, & instar stolidi delusus. Ecce quam magna & sancta persona sub stulti habitu latet, Auditores! intuemini, obsecro, vt filius Dei per Ierosolymitanas plateas, instar fatui deducatur populi sannis, risu & ludibrio excipiatur, puerorum clamoribus expositus sit, vt omnes eum sordibus & cœno conspurcent, Pharisæi calumnientur, lictores & satellites eum rapiant trahantque, atque omnes omnino indignis eum modis tractent & vellant.

Herodes remittit Iesum ad Pilatum veste alba indutum.

4. Reg. 2.

Hic renouatam videmus historiam illam Elisæi prophetæ, qui tum in vrbe Bethel, in finibus tribus Beniamin sitam proficisceretur à pueris ciuitatis derisus fuit: Christus vero toti ciuitati Ierosolymitanæ ridendus & explodendus hodie exponitur, vt de se ipso per Prophetam dixit, *Omnes videntes me deriserunt me.* Pilatus autem iterum viso Iesu, & conuocatis ad se principibus sacerdotum, & magistratibus, & plebe; ait illis: Quid huic homini vultis faciam? nihil morte dignum in eo reperio: ipse quoque Herodes, ad quem eum miseram, illum remisit quasi nihil dignum morte in eo reperiens. Credibile namque est, eum, si regno hunc imminere cognouisset, iudicio cum illo acturum fuisse, iusq; suum defensurum: magis enim illius interest quam vestra: sed cum iniquum & præter rationem esse crederet plebeium hunc & abiectum ad regnum aspirare, & coronam sceptrumque affectare; remisit illum, turpe putans diutius eum iudicio persequi, qui penitus sit innocens. Cogitate igitur, quid vobis faciendum sit. Sed quoniam solenne vobis est in festiuitatibus maioribus, in memoriam eius diei quo è seruitute Ægyptiaca liberati estis, vel quo Ionathas princeps liberatus fuit, vinctum aliquem dimittere; & ipse nobilem quendam sicarium, Barabbam nomine, seditionis & homicidij accusatum, carceri inclusum habeam; vtrum è duobus vobis dimitti vultis; Barabbam, an innoxium hunc Galilæum? ratus hac optione oblata, Christum liberandum, & Iudæos Iesum sicario & homicidæ præposituros. Sed erras, Pilate, erras! Audi namque vt plenis faucibus & buccis concrepantibus inclament, *Tolle hunc, & dimitte nobis Barabbam:* Barabbas indemnitatem consequatur, Iesus vero Nazarenus condemnetur.

Exod. 14.

1. Reg. 14.

Iudæi Barabbam Christus anteponũt.

O populum excæcatum, ò ciues insensatos ac tenebris circumfusos! Audetisne, potestisne homicidam huic anteponere, quem tot patrantem miracula vidistis, mortem vitæ hominibus vitam eripientem, ei qui vitam largiri etiam mortuis solet, præferre? Quænam, obsecro, maior mundo obuenire queat calamitas, aut tristius infortunium? sane, nisi per Dei benignitatem stetisset, ipse sine dubio sol ad impiam hanc vocem deliquium passus esset, cœlum horrendum

Psal. 21.

in modum ad sceleratum hunc clamorem detonuisset, orbis terrarum contremuisset, terra quoque dehiscens ingenti voragine patuisset, ipse denique ignis cœlo descendisset, ad sacrilegos hosce Iudæos deuorandos. Hic animum aduertite, Auditores, huc mentes erigite, & ingentia mysteria hic videbitis.

Insignis conceptus.

Cogitate, quæso, vobiscum, impiam hanc Iudæorum vocem, qua Christus ad mortem deposcitur, & Barrabas innocens declaratur, fuisse vocem humanæ naturæ semper hoc ipsum ingeminantis; & Pilati sententiam eam ipsam extitisse, quam Pater æternus in filium vnigenitum ab omni æternitate tulit. Atq; hinc est, quod scriptura eum agnum ab origine mundi occisum appellet; statim namque vt orbis conditus est, & multo etiam antequam conderetur, semper clamor exauditus est, quo Barabbas saluandus denũciabatur, homo sc. & Christus ad mortem deposcebatur. Barabbas hic homicidij & furti reus, ipse Adam protoplastus fuit, magnus inquam ille prædo, qui iniussu Dei in paradiso vetitum illum vitæ fructum diripuit, magnus sicarius & homicida, qui eodem quo seipsum ictu, omnem simul posteritatem nescius interemit. Fuit hic vtique graue illud iurgium, quod ab omni æternitate inter Iustitiam & Misericordiam fuit: Iustitia namque Barabbam ad supplicium deposcebat, & Christum morti gestiebat eripere: at Misericordia naturæ humanæ patrocinans semper inclamabat: *Tolle hunc, crucifige Christum, & dimitte nobis Barabbam.*

Cum vero Pilatus iterum innocentiam eius demonstrasset, eumque omni ratione dimittere conatus esset, succlamabant denuo vndique Iudæi, *Tolle, crucifige, si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris*: quasi dicerent: Quid tergiuersaris, quid nectis moras, matura, propera, nefarium hunc supplicio addicito, condemna, in crucem sustollatur: omnes alioquin dicent, te Cæsaris honori non consulere, sed imperij ruinam meditari, quin & ipse Cæsar in deteriorem hoc partem interpretabitur, teque dignitate Proconsulari priuabit. *Tolle, crucifige.* Quid dicitis ô Iudęi? quinam hi clamores? quænam illa subita mutatio, aut inconstans rerum vicissitudo? ante quatriduum aut amplius, longe aliter clamastis: an non vos illi ipsi estis, qui iam nuperrime Ierosolymam intranti applaudentes occinuistis, *Benedictus qui venit in nomine Domini, Osanna in excelsis*, quasi diceretis, Viuat rex, videte hunc regem, ô regem cœlitus datum? An non vos qui ramos amputastis, vestes in terram prostrauistis, & vias aulæis exornastis? Et hodie, ecce, aduersus eundem insurgentes, clamatis, & minas additis: Condemna, tolle, crucifige moriatur. O inconstantes, ô sceleratos, ô Protheos, chamæleontes, ô gallinaceos ad minimum ventum mobiles!

Pilatus vero cum videret inuidiæ sese populi diutius non posse resistere, Christum ad flagra & virgas condemnauit, ratus, hac visa castigatione, Iudæorum animos nonnihil emolliendos, & viam hoc sese pacto inuenisse, ne innocens Nazarenus morti adiudicaretur. Similene vnquam vidisse vos spectaculum putatis Christiani; anne vnquam tragœdia magis tragica peracta est, aut funestior? Quis credidit auditui nostro? Quis credet Creatorem illum vniuersi, totius orbis Deum, illum inquam, qui in cœlis tonat & fulgurat, manibus & pedibus ad columnam alligaris, instar furis nudatum, instar prædonis flagellatum, instar malefactoris habitum plurimorum militum feritati expositum, quis credat instar agni inter tot flagra, virgas, funes, vincula penitus obmutuisse? O crudelitatem inauditam! ô barbariem incredibilem! Huc ô peccatores, lachrymas, suspiria, eiulatus, huc compassionem ad singulos ictus, ad singula flagellorum verbera cor vestrum ingemiscens, suspirans, & quodammodo in se ipso dolorem sentiens, compassionis, suspiriorum, singultuum repercussionem edat; & cum ad peccatorum vestrorum expiationem tam indigna supplicia patiatur, Auditores, nonne æquum est vos aliquo ei modo compati, & aliquem extrinsecus dolorem ostendere? Adeone ingrata & sensus expers eris, ô anima, vt sine vllo doloris sensu Saluatori non compatiaris? sunt tua peccata, quæ eum flagellarunt, virgis.

Meditatio-nes de passione Christi.

virgis cæciderunt: præbet ille tergum & humeros tui causa, pro te ille patitur; pro te inquam, etiam morietur. Hic audis infinita verbera, hic sanguinis Oceanum vides exũdantem: tuum est igitur, lachrymarum æquor effundere, sexcenta compassionis, pœnarum, austeritatis, ieiuniorum signa edere, ac mille pœnitentiæ genera ostendere. Hic iam videbis prophetarum omnium oracula completa: *A planta pedis vsq; ad verticem non est in eo sanitas.* & aliud: *supra dorsum meum fabricauerunt peccatores.*

Isai. 1. Psal. 128.

Milites Christum purpura induunt spineam coronam capiti imponunt, ac arundinem ei in manus tradunt.

At nondum hic finis: videbitis & alia feritatis barbaricæ genera. Cum milites hac Christum ratione dilacerassent, in atrium eum Prætorij deducunt, quo omne Romanorum præsidium, quod Hierosolymis erat, conuenerat: hic cum suis iterum vestibus exuunt, ac purpurea induunt, spineam capiti coronam magna violentia infigunt, arundinem loco sceptri in manus tradunt; & genu ante eum flexo, faciemque conspuentes, illudentesque dicunt, *Aue rex Iudæorum.* O barbariem inauditam! ô feritatem plusquam ferinam! ô immanitatem tyrannicam, quæ nec primam visa est similem nec habere sequentem! Hic scil. adimpletum videmus, quod in Genesi de Abrahamo legimus: vidit ille namque arietem cornibus inter vepreta hærentem, quem in summitate montis deinde immolauit; hic vero Jesum Christum, verum illum agnum, conspicimus, caput vepribus impexum habentem, & sentes capiti horrendum infixos, qui iam iam in monte Caluariæ immolãbitur.

Figura. Genes. 22.

An non sufficiebat, ô barbari, ô sacrilegi, tot vos ei ignominias, contumelias, opprobria, & tormenta intulisse? an non satis erat, corpus eius ad vsque ossa flagellis esse concisum, & quodammodo aratum? necesse ne adhuc erat, vt infernales furiæ ac diaboli, inusitatum ac nouum hoc supplicij genus excogitarent, coronas inquam dolorum, diademata cruciantia, & sceptra infamiæ? Hoc namque modo crudeles illi lictores, ac bestiæ sanguinariæ Redemptorem adornarant, vt eum velut ambitus reum, quiq; ad regnum aspirasset, hac ratione exsibilarent. Audire illos iam videor dicentes, Hæc sunt, ô fatue Ie, ô stulte, ô hominum brutissime, sceptra, hæc diademata, hæc paludamenta, quæ affectasti. Quomodo ô insensate, vt vilis idiota, hæc cerebrum tuum ambitio intrauit? quid? tene ad regnum aspirare? quid cogitabas? sed iam habes, quod omnes regni affectatores cõmerentur? Hæc vtique sunt insignia, hi honores regni tui: Sed hoc triste illud est spectaculum, Auditores, ad quod spectandum animas fideles inuitabat Salomon dicens: *Egredimini filiæ Sion, & videte Regem Salomonem in diademate, quo coronauit eum mater sua*, id est Synagoga. Egredimini filiæ Parisienses, egredimini, egredimini inquam de cubilibus vestris, ac videte tremendum Christi tui caput, videte quomodo pexum sit, quomodo dilaceratum, vt sordeat, vt torpeat, vt tormentis saturatum sit, quid? An non verebimini, cum id ipsum cruentum, perfossum, ac spinis perforatum videtis, adhuc superbire, caput in sublime tollere, tot nouos colores, tot exoticos odores, tot ascititios fucos eidem superaddere? non verebimini cerussa, stibio, purpurissa genas tingere, cum vultum illum Angelicum colaphis liuidum, sanguine fœdatum, ac sputis oblitum contemplamini.

Porro sacrilegis hisce tortoribus in feritate pergentibus, interuenit Pilatus eorum que manibus ereptum Jesum exanimem, & doloribus prope modum exhaustum, prætorio eductum, foras produxit; vt vel hoc tristi viso spectaculo efferati Judæorum animi flecterentur, & ad compatiendum emollirentur. Quare purpurea illa veste exuta, & Christi corpore coram omni multitudine denudato, deformatum hoc & squalidum cadaver, vix pedibus valens consistere, vulneribus liuidum, & sanguine stillante fœdatum demonstrans, exclamat: *Ecce homo*; quasi dixisset: Ecce hic eum, quem filium Dei se facere dicebatis: ecce eum, quem recta ad regnum & coronam grassari vi asserebatis: videte obsecro, quomodo coronatus sit, quomodo stipatus, videte sceptra, videre paludamentum eius & trabeam; quid hoc rege miserius? quare nolite iã amplius metuere, ne regnum vestrum inuadat.

Pilatus Christum Iudæis producit, vt eo viso ad cõpassionem commouerentur.

Piæ meditationes.

Quid ô anima non plangis, non tristaris, an non exanimaris, cum triste hoc spectaculum intueris, cum miserum illum vulneratum ante oculos vides, hic meditare, hic pietatem exerce, *Ecce homo*; qui suo tibi exemplo, & corporis proprij spectaculo viam cœlum versus demonstrat, per humilitatem nimirum, contemptum, & patientiam. Ecce hic hominem, qui propter te & propter tuam salutam infamiam subiit, opprobria sustinuit, contumeliam passus est, colaphizatus est, conspurus, flagellis concisus, spinis coronatus, qui omnia denique tormentorum ignominiarumque genera tui causa perpessus est. Quid retribues ergo Domino pro omnibus, quæ retribuit tibi ô peccator: Ecce hominem, qui ob delicta tua tam horrenda patitur supplicia, tam graues perfert cruciatus in quo, velut in speculo, gratuitatem peccatorum cõtemplaberis, quæ tot tormenta Dei filio inflixerunt.

O Pater æterne, ecce homo, qualem eum, vt nostris peccatis satis faceret, videri cupisti: hic nostrum vadem, sponsorem, satisfactorem vide; hic cerne eum, qui debita nostra auferet, & sanguine suo æs nostrum alienum dissoluet.

Magna quidem, ô pater peccatorum nostrorum debita erant, sed maior erit adhuc solutio & satisfactio, quam tibi præstabit: nam postquam abunde iam satisfecerit; multum adhuc superabit, etiam si decies millies plura soluẽda forent. Iam igitur nobis ignosce egregiam hanc solutionem admitte calamitatumque nostrarum miserere. *Ecce homo*, ô Apostoli, quem tot olim patrantem miracula, edentem prodigia vidistis, quem aquis inambulantem, instar solis in monte Thabor rutilantem & resplendentem conspexistis.

Apostrophe ad Deiparam virginem.

Ecce hominem, ô sanctissima Maria mater, vbi nam modo es? accede; ecce inquam hominem, ecce eum quem sanctissimo vtero inclusum nouem mensib. gestasti, agnoscisne? hiccine tuus est filius? hiccineille vultus, de quo vaticinans regius vates locutus est? *Speciosus forma præ filiis hominum.* *Psal.* 44. Vestra vero, ô Iudæi, homine hoc viso feritas nondum emollietur, nondum barbaries vestra saturabitur, nondum eius miserebimini? nequaquam, sed tollatur, crucifigatur. O homines inhumanos, imo vix homines, sed leones potius, vrsos, sed feras siluestres! Legimus in sacris literis, Benadad regẽ Syriæ ab Achab rege Israel fusum fugatumque vt eius animum ad clementiam flecteret; iracundiam auerteret, pacemque impetraret, legatos ad eum è purpuratis suis misisse, cineribus conspersos, saccis indutos, & collo laqueos gestantes, qui veniam peterent, & eum ad misericordiam commouerent: quo tristi spectaculo Achab Rex adeo permotus & emollitus fuit, vt omnium præteritarum iniuriarum vltionisque conceptæ oblitus, eum Benadad in gratiam redierit. Si tristis habitus, ac lugubre illud schema Regem alioqui satis inhumanuum potuit emollire; quis obsecro erit, quem miserum hoece corpusculum flagris laceratum, caput hoc vepribus redimitum, caro illa vngulis aculeisque detracta, oculi illi lachrymis suffusi, cruenta illa facies, sanieque & illuuie sordida; dura illa manuum vincula, collum illud liuidum non commouebant, emolliant, & ad compassionem non inuitent? Iudæorum tamen mentes hæc omnia flectere non potuerunt. O animos ferro & marmore duriores! ô corda ære & adamante fortiora? tantum porro abest; vt ad commiserandum incitentur, vt iterum inclament atque instar rabidorum luporum, mortem & sanguinem eius sitientes ingeminent, *Crucifige*, *Non habemus alium regem nisi Cæsarem.* 3. *Reg.* 20.

Hic videre licebit Pilate, vtrum sincerus sis Judex, vtrum auro corruptus, vtrum æquitatem ames, vtrum timorem Dei timori Principis, aut Cæsaris anteponas; Videbimus hoc loco, vtrum metus, ne honoribus & beneuolentia Cæsaris excidas, ad iniquam pronuntiandam sentẽtiam, ad tam iniuste decretum ferendum, tamque enorme flagitium committendum, te compulsurus sit. Eheu! Perfidus ille Præses cum Judæos de Cæsare loquentes audiret, videretque nulla fieri ratione posse, rabie nempe inimicorum excrescente, vt Christus morte eriperetur, lotis in conspectu totius multitu-

titudinis manibus, eundem morte condemnauit, iniustissimam illam sententiam pronuntiauit, Judæorum eum potestati tradidit dicens, *Innocens ego sum à sanguine iusti huius:* Vos videritis. O iniustam & crudelem condemnationem! ô iniquum & sceleratum iudicem! iamiam dicebas, nullum te in eo crimen inuenire, nihilque eum morte dignum admisisse; & modo eum, præter fas & nefas, repugnante iustitia, tua te ipsius quoque arguente conscientia morti addicis? iamiam eum innocuum pronuntiabas, & antequam loco ipso egrediaris, mortis in eum sententiam fers, dicens *crucifigatur*. Cauete vero vobis, ô Præsides, ô Judices, qui hominum vitas in manibus habetis, cauere inquam, ne scelestum hunc Pontium in iudicando condemnandoque imitemini, sed examinate rem semper mature, maxime cum quis capitis arcessitur: nolite innocentes morti addicere, audite & perpendite omnia diligenter, excutite testimonia, ac depositiones singulas, videte num falsa quædam aduersus innocuos proferantur.

Christus morte condemnatur.

Psal. 39.

Jam verum te dixisse video vates regie, cum in Psalm. cecinisti, *Captabunt in animam iusti & sanguinem innocentem condemnabunt*. Sed ô diem funestum & nefandum, ô diem plenum doloris & tristitiæ, ô diem omnium dierum infelicissimum? Hodie namque dies illuxit Domine, venit hodie tempus, quo tibi moriendum est, & quidem morte ignominiosissima, morte crucis, in monte Caluariæ, moriendum est inquam in medio latronum. Eo te namque peccata mea adegerunt. Vale igitur creator, vale redemptor, vale lux mundi. Eheu Domine, deficiunt me vires, vox & latera, vt dolorem & tristitiam quam tui in animo meo dolores genuerunt, exponam, & simul extremum tibi Vale dicam. Interea vero Auditores, dum infelix illa crux compingitur, interea dum enormes illi claui sub incude gemunt, in genua procidamus, eiulemus, pectus contusionibus, & cœlum precibus fatigemus, suspiriis emoriamur: neque enim amplius nobis viuendum est, cum vita nostra, & DEVS noster ad mortem sese accingit. Hanc igitur crucem ambabus vlnis complectamur, hanc intueamur, hanc proni adoremus, dicentes: *O crux aue spes vnica.*

TERTIA PASSIONIS PARS.

MEridies iam erat, pro vt nos diei horas distinguimus; & hora sexta, calculo Judaico, cum validi illi lupi Judæi, inquam, tristi illa in Christum lata sententia, ouantes & triumphantes, purpurea eum chlamyde exuunt, propriamque ei vestem, quo melius ab omnibus dignosceretur, militesque eam deinde diuiderent, circumdant. Eduxerunt igitur illum extra ciuitatem, vt in Golgatha, id est, monte Caluariæ eum cruci sufligant, qui locus suppliciis malefactorum destinatus erat, patibulis, crucibus, rotibus, axibusque ac maleficiis plenus: locus tetram exhalans mephitim, fœtidus ossibus, membris, & craniis mortuorum oppletus; à mortuorum caluariis denominatus, vti Hieronymus testatur, quippe quo nullus in orbe terrior aut fœtentior, de quo hoc eximium tantum memoratur, primum parentem Adam in eo esse sepultum, vt Cyprianus, Origenes, Epiphanius, Athanasius, Ambrosius, atque omnes propemodum sancti Patres testantur, in quorum omnium sententiam equidem libens concedo. Sed quænam illa, Deus bone, metamorphosis, quænam illa repentina mutatio, quæ rerum vicissitudo hæc? Vix quinq; elapsi sunt dies bone Jesu, ex quo te hisce meis oculis asinam vectum, vrbem, regio propemodum apparatu, summo omnium applausu, lætitia, exultatione ac totius populi iubilo, ingredientem vidi, & ecce modo eadem te vrbe, instar latronis, malefactoris, aut sicarij alicuius, magno cum opprobrio egredientem conspicio. Irridet Plutarchus Athenienses, quod trecentas quas Demetrio Phalereo adhuc viuo erexerant statuas, illo etiamnum in viuis agente deiecissent, ac loco mouissent. Quis vero tuam inconstantiam non rideat Jerosolyma, quæ Messiam tuum quem tanto triumpho & exultatione ante aliquot dies recepisti, hodie magna cum contumelia & ignominia eiicis &

XIV.

Describitur mons Caluariæ.

Inconstantia Judæorum.

Plut. in Apophth.

expellis: Sortem tuam hic repetitam & ad viuum repræsentatam video, Daniel, hodie namque totius Babylonis Princeps & Rex quodammodo declararis, ac centum ac vginti satraparum primus, crastina vero die in leonum lacum præceps agêris. Video namque Christum, vix quinque elapsi sunt dies, instar Regis ab omnibus salutari; agnosci vt regem, hodie vero ad mortem cōdemnari, Hierosolymis ad præconis vocem educi, à tortoribus & lictoribus, tota ciuitate ad nouum hoc spectaculum confluente, conduci, & graui onustum cruce ad supplicij locum pedetentim procedere.

Esai. 22. *Baiulans sibi crucem*, vt scilicet Esaiæ prophetia adimpleretur, qua dictum erat: *Dabo clauem Dauid super humerum eius.* Vidissetis hic verum illum Isaac, lignis sacrificij in humero sublatis, ad montem & supplicij locum procedentem. Hic vidisset s omnem Hierosolymorum populum portis vrbis magna festinatione erumpentem, vt tristi huic & funesto spectaculo interesset: Aderant hic lictores, satellites, tortores, carnifices, atque omnes Romani Præsidiarij, aliique innumeri, qui ad solemnitatem Paschalem confluxerant, qui Christum crucem baiulantem, ad locum vsque supplicij comitabantur.

Aderant inter alios & mulieres lachrymantes, ac plangentes: inter quas & te fuisse certissimum est, ô virgo Deipara, & te Magdalena, cum Maria Cleophæ. Quonam doloris gladio pectora vestra dissecabantur ô matres, cum ruentes videretis equites, populum magna frequentia portis vrbis erumpentem, & tubæ clangor auribus vestris insonaret. Eiulant illæ lachrymantur, & plangunt, & quidem adeo vehementer, vt auditis singultibus & suspiriis Dominus respiciens, eas fuerit allocutus dicens: *Filiæ Hierusalem, nolite flere super me, sed super filios vestros.* Socratis morientis constantia. Videte hic Historici constantem illum Socratem, qui inique ad mortem ab Atheniensibus condemnatus, cum ad supplicium duceretur, vxoremque Xantippem illachrymantem conspiceret, eandem consolatus ait, Desine flere vxor, nam tibi maximæ futurum est gloriæ, fuisse vxorem eius, qui iniusta mortis sententia condemnatus fuit.

Videte hic vltimum Lacedæmoniorum regem Agidem, qui cum iniqua mortis sententia ad mortem duceretur, & aliquē è suis domesticis flentem videret, *Desine*, inquit, *me deflere, quia tam scelerate & iniuste morti addictus sum, meliore sum, quam qui me necauit, conditione.* Agidis regis magnanimitas.

Nolite igitur, ô mulieres, Christo afflicto collachrymando compati, sed flete potius super filios vestros: veniet enim tempus quo dicetur, *Beatæ steriles, quæ non genuerunt*, tempus quo matres filios deuorabunt, & ciues à feris dilaniabuntur: nolite Christum meum deflere, sed vos ipsas, & cogitate, si Pater æternus tanto rigore peccatum in vnico suo castigauit filio, quid in vobis facturus sit: & si hæc in viridi ligno, in arido quid fiet, sed relictis hisce, redemptorem cruce grauatum comitemur.

Tradunt Euangelistæ Christū ponderosa illa cruce onustum; exhaustum viribus, & sanguine destitutū aliquoties in via ad terram concidisse: adeo, vt Judæi metuentes, ne in via expiraret, antequam ad montem perueniret, Simonem quendam Cyrenæum venientem de villa, angariauerint, vt illi in portanda cruce auxilio esset. Quanta porro Simon, ô ter beate Simon, tua felicitas fuit, Christi crucem portare potuisse? docemur hic, Christiani, Christo nos in cruce ferenda socios existere debere, si socij gloriæ esse desideramus, ad quod ipse nos quoque inuitat dicens: *Qui vult venire post me a neget semetipsum & tollat crucem suam, & sequatur me, ad montem vsq; Caluariæ.* Cyrenæus. Christi crucem sustentat.

Cum iam peruenisset in Golgotha, id est Caluariæ locum, cruci eum confixerunt. Hic iterum efferati & truculenti illi milites vestibus eum suis exuerunt magno cum dolore, vulnerumq; omnium quibus vestis inhærebat, redintegratione, adeo, vt eam violenter detrahendo sanguis iterum è concretis vulneribus, instar torrentis exundātissimi, circumquaq; scaturiret. Hic quoque in crucem eum coniicientes, in lectum scilicet honoris omniaq; eius membra funibus durissimus Christus in Golgotha peruenit.

rissimis extendentes, manus ei & pedes tribus obtusis clauis transfixerunt: audisses hic malleorum ictus, lictorum verbera, tortorum contumelias, & opprobria exprobrantium militum; quod præuiderat vates regius dicens, *Foderunt manus meas & pedes meos: dinumerauerunt omnia ossa mea.* O crudelitatem incredibilem! quis verbis tam immane facinus exprimat, aut tam atrox parricidium oratione consequatur?

Cicero in Verrem. Aureum illud eloquentiæ flumen Tullius, verbis satis exaggerare non potest crudele quoddam C. Verris facinus, quo præter fas & æquum præterque patriæ consuetudinem P. Gauium virgis primum cæsum crucifixerat: *Facinus*, inquit, *vincire ciuem Romanum; scelus verberare; prope parricidium, necare; quid dicam in crucem tollere? teterrimum crudelissimumque supplicium.* At non hic de cruce P. Gauii, sed de cruce Iesu Christi agitur; non hic de ciue Romano, sed de Dei filio loquendum est: dicemus igitur, *Facinus est vincire Deum, scelus verberare, prope parricidium necare, quid dicam in crucem tollere.* Contemplare hic igitur, anima mea, æneum illum serpentem in deserto in sublime eleuatum, qui omnes quotquot vipereis sauciari morsibus, eum intuerentur, persanabat. Contemplare hic, non amplius filios Respheæ Saulis concubinæ à Gabaonitis crucifixos, sed filium Mariæ sponsæ Dei, à Iudæis in crucem actum. Contemplare hic miserum illum Absalomum, diuinæ iustitiæ bellum mouentem, misericordiæque partes fouentem, ad crucis arborem, humanitatis suæ crinibus adhærescentem, & tribus durissimis & obtusis clauis; trium lancearum loco, confixum. Considera hic denique anima mea sponsum tuum in medio crucis velut in lectulo deliciarum, reclinatum. Ipse quidem Psaltes, vt Deum ad misericordiam flecteret, dicebat supplex, lachrymis se stratum rigaturum, totumque cubile iucundo illo pœnitentiæ flumine perfusurum: at sponsus tuus, ô anima vt te ad amorem sui & commiserationem excitet, se ipsum hic in sanguine dormientem ostendit, ostendit inquam cubile sanguine perfusum. Contemplare igitur attentius; vt fixus hic sit; & firmiter affixus, quo te venientem exspectet; vide vt brachia extendat, te vt amplectatur; vide vt caput inclinat, vt tibi accedenti osculum præbeat; vide denique vt sanguinem effundat quo te lauet & perluat.

Num. 21. *1. Reg. 21.* *2. Reg. 18.* *Psal. 6.*

XV. Christus inter latrones suspenditur medius.

Hic vero noua contumeliarum genera in Saluatorem tuum cusa perpende: crucifigitur nimirum inter duos latrones: Nullum profecto contumeliæ aut opprobrij genus fuit, quod Saluator hic non pertulerit. Primo namque morte ignominiosissima mortuus est, qua nulla vnquam exstitit vilior aut abiectior: idque in vrbe regia, totius Iudææ Metropoli, scilicet Ierosolymis, tempore quoque celeberrimo in solennitate nimirum Paschali, ad quam varij vndecunque Iudæi, ex diuersis orbis locis confluxerant, hora quoque opportuna, medio scilicet die; deinde in altum sublatus, vt ab omnibus conspiceretur: denique in medio latronum, vt adimpleretur quod à Prophetis prædictum erat: *Et cum sceleratis deputatus est.*

Vide hic ô homo, Deum tuum, qui in cælestibus habitaculis inter beatas illas mentes versatur, inter sceleratos & medio latronum crucifixum: perpende tecum vt quem adorant Angeli, ab hominibus vt sicarius & latro habeatur: contemplare, vt qui alias in monte Thabor medius inter duos Prophetas gloriosus & instar solis resplendens apparuit, hodie in monte Caluariæ deformis & sanguine cruentatus, in medio sicariorum pendeat: heu *quantum* mutatus ab illo Hectore!

Tu iam ille viator factus es Domine, qui ex cœlesti illa Ierusalem in mundi huius lethicho descendens in latrones incidisti, in sceleratos illos Iudæos, qui vestibus te penitus despoliarunt & semiuiuum inter latrones reliquerunt; quin & patiens ille Iob, non quidem in simario sedens, sed in cruce suspensus, vulneribus oppletus, & sanguine cruoreque perfusus. O si scirent is, latrones, quid sit Christum Dominum ad latus habere, iuxtaque eum constitutum esse, vestram

Luc. 10. *Iob. 2.*

vestram proculdubio sortem clementius & æquiori animo ferretis, & ingenti gaudio perfunderemini! felices profecto, modo sciretis, quanto vobis honori sit, cum hoc innocuo vitam finire. Egregiam porro in hanc rem de Phocione historiam prodit Plutarchus. Hic enim cum in carcerem nullo tamen commisso crimine, sed innocuus omnino, coniectus esset, & in carcere alium quemdam reperisset, Tudippum nomine, capitalis criminis reum: qui fortunam & mortem sæpius deplorabat; his eum verbis consolatus est, *Num tibi satis est Tudippe cum Phocione mori?* quasi diceret! Quid angeris, quid ploras Tudippe? quid ita sortem tuam defles? lætari potius & exultare oporteret, quod tibi cum Phocione viro innocentissimo sit moriendum. Tu quidem iuste ob crimina in Rempubl. commissa ad mortem depoſceris, & tamen ploras? at ipse, qui semper patriæ salutis studiosus fui, ac de ea semper bene sum meritus, qui neminem vnquam ne verbo quidem læsi, iniqua tamen sententia ad mortem condemnatus sum, æquo animo casum meum fero: sed hoc tibi honori sit & ingentis gloriæ loco, Tudippe, cum Phocione expirare, eisdem vos verbis affari queam ô latrones, num vobis satis sit cum insigni illo Phocione mori? nam vos quidem iuste, ob flagitia vestra, morti addicti estis, sed Iesus, nullo vnquam admisso crimine, sine vlla noxa moritur. Sed quid denotant nobis gemini isti latrones? duo scilicet hominum genera, Iudæos nimirum & gentiles. Sed maius adhuc in duobus hisce mysterium latet: nimirum, ideo CHRISTVM inter duos latrones crucifixum esse, vt hinc disceremus Spiritum inter carnem & mundum esse crucifigendum.

Insignis de Phocione historia.

Quid duo latrones designent.

Porro sceleratus ille Iudex Pilatus, vt Christum iuste ad mortem condemnatum fuisse ostenderet, quasi læsæ reum maiestatis, & quasi in Imperium Cæsarisque potestatem aliquo modo deliquisset, titulum cruci imposuit, *Iesus Nazarenus, Rex Iudæorum. Erat autem titulus scriptus Hebraice, Græce & Latine*, vt Iudæi, Græci, & Romani, alienigenæ & externi, qui Ierosolymam aduenerant, ex eo mortis causam legerent. Fuit hoc quodammodo augurium & præsagium, in alio illo incruento Missæ sacrificio, tium harum linguarum vsum futurum. Quid igitur ad hæc dices hæretice, quid tu nouator turbarum auide, & omnis nouitatis studiose, qui omnia mysteria vulgari religionis lingua peragi & tradi cupis? perpendere hic te velim & tecum cogitare, fuisse tum temporis plerimos Ierosolymis alienigenas, vt Cretas & Arabas, aliosque incognitos qui nec Græce, nec Latine, nec Hebraice nossent; Pilatum tamen alias, nisi tres hasce linguas, vsurpare noluisse.

Titulus crucis trib. conscriptus linguis, & quare.

Domino igitur cruci affixo, & in altum sublato, omnes ecce circumstantes contumelijs eum proscindere, & Iudæi crudelitatem feritatemque maiorem quam antea ostendere cœpere. Milites quippe sub cruce de vestimentis eius digladiantur, atque omnes prætereuntes conuitia in eum exonerant, mouentes capita sua dicentes, *Vah, qui destruis templum, & post triduum ædificas illud? Saluate modo si filius Dei es, & descende de cruce.* Scribæ quoque & Pharisæi, montem Caluariæ obambulantes ei diminutam quodammodo potentiam exprobrant dicentes: *Alios saluos fecit, seipsum non potest saluum facere: si Rex Israel est*, vt semper præ se tulit, patefaciat modo, *descendat de cruce, & credemus ei.* Præuiderat hæc omnia Psalmographus, & in Domini persona locutus est, *Omnes videntes me deriserunt me, locuti sunt labijs, & mouerunt caput.*

Blasphemiæ in Christum.

Psal. 25.

Quid obsecro, bone Iesu, de nobis actum fuisset, si inimicorum consilium secutus de cruce descendisses, quot eheu! animæ sub tribulationum & ærumnarum in hoc mundo eis irrogatarum pondere gemiscentes oppressæ fuissent, nihil præclarum hoc illis patientiæ constantiæque exemplum præbuisses? Voluisti nimirum vsque ad extremum perseuerare, & in ipsa cruce mori, vt nos edoceres, ad mortem vsque esse tolerandum, nec vnquam de tribulationum cruce descendendum. Ipse mundus, Auditores, ipsa caro & diabolus nobis quotidie inclamant & semper suadent, vt de cruce descenderemus, deliciasque vitæ huius consectare-

Insignis conceptus.

D. Martini verba.

caremur. Hinc bene olim mihi dixisse visus est, Martinus ille Turonensis, non decere Christianum, nisi in cruce, in cilicio, & cinere mori, illa namque quasi quidam gradus sunt quibus ad Christum ascendimus. Sed mitissime ac benignissime Iesu, quid ad hæc opprobria, contumelias, irrisiones, confusionesque quas scelerati hic effundunt, replicas? *Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt.* O amor, ô charitas, ô incendia dilectionis! omnes eum mortales oppugnant, eique bellum mouent, totum eius corpus grauissimos dolores perfert, pœnis vsque ad summum saturatum est, & tamen non conqueritur, non excandescit, aut succenset, non aduocat ad vindicandum Angelos, non intentat tortoribus minas, sed orat pro iis ipsis qui in se deliquerunt, dicens, *Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt*, & bene quidem: si enim scissent, nunquam Dominũ gloriæ crucifixissent, aut tam enorme flagitium cõmisissent. Peccatores quoque dum delinquunt, nesciunt quid faciunt: si enim scirent, aut præuiderent, q̃ graues cruciatus, quamq; horrenda tormenta sibi præparent, quamq; ingentem gloriam amittant, dum gloria illa cœlesti excidunt, nunquam vel minimum delictum admitterent: vnde clamat vates regius, *Errant omnes qui operantur iniquitatem.*

Dominus pro inimicis suis patrem orat.

B. Virginis dolor.

Aderat tristi huic spectaculo tristis & dolorosa mater Maria, iuxta crucem cum aliis mulieribus, Maria Cleophe & Maria Magdalena, cõsistens. Quis hic exprimat, virgo, omnium martyrum regina, extremos illos dolores animique amaritudinem, cum dilectum filium, quem tanto olim gaudio concepisti, tam crudeliter à barbaris hisce militibus haberi vides? cum sacra illa brachia, quæ te olim in ætate puerili tam amanter strinxerũt, affixa cruci cernis? cum diuinam illam faciem, quam toties exosculata es, sanguine fœdatam, sputis deformatam, sordib. oppletam contemplaris. Si enim Tobiæ mater flebat lachrymis irremediabilibus, quod absentiam filii ferre non posset: quid hanc hodie matrem fecisse arbitramur, cum filium in crucem sublatum & in cruce morientem videret.

Tob. 10.

3 Reg. 3.

Cum olim sapientissimus ille mortalium Salomon sapienti responso puerum, ob quẽ duæ mulieres inter se contendebant, mediũ diuidi iussisset: eius, quæ vere mater erat, viscera confestim ad misericordiam compassionemque commota sunt. Quantum vero dolorem benedictæ huius Matris fuisse credendum est, cum vnicum filium in cruce afflictum & desolatum, omniaq; membra eius loco mota, & à se inuicem distracta, intueretur; Si Agar Abrahæ ancilla, cum Ismaelem filium in deserto morientem cerneret, eumque præ animi angustia videre agonizantem non valeret, retrorsum abiens ait, *Non videbo morientem puerum.* Quid fecisse putabimus amantissimam hanc filii matrem, cum filium grauissimis affectum supplicijs, exspirantem conspiceret! Heu qualem eius dolorem, quas animi angustias, quem mœrorem fuisse credimus, Auditores? Eheu,

Gen. 21.

Quis est homo qui non fleret,
Christi matrem si videret,
In tanto supplicio?

Neque minor dolor matris erat sub cruce constitutæ, quam filii in cruce suspensi.

Tenebræ super vniuersam terram.

Tres iam horas Christus in cruce pependerat, à sexta nimirum vsque ad nonam, cum cœlum tam triste spectaculum, non sustinens luctum, ob creatoris mortem, cœpit induere, & tetro amictum velamine tenebras super vniuersam terræ superficiem induere, *Tenebræ factæ sunt super vniuersam terram.* Circa horam igitur nonam cum Dominus vehementi fębrium ardore correptus, doloribus scilicet crucis, passionis, & mortis, bibere postulasset eique acetum felle mixtum in potum ministri dedissent, atque omnia de seipso pronuntiata consummata esse dixisset, impletas nimirum figuras, ceremonias legales iam finitas: cum clamore valido ad Patrem sublato, *Pater in manus tuas commendo Spiritum meum*, atque omnes adeo mortales & vt gratum tibi sacrificium hoc meum exisset, supplico, inclinato capite emisit Spiritum.

O tristis & funesta dies, dies è dierum numero eradenda! ô casus, qualis nullus vnquã accidit! ô triste infortunium, & acerbũ nuntium! Iesus Christus mortuus est, Dei filius mortuus est, ô paradoxa! ô res ad credendum difficilis! annon emoreris anima, cum Deum

tuum audis exspirasse? Si Iuda Machabæo fortissimo viro mortuo omnis Iudæa plangebat & lamentabatur, dicens, *Quomodo cecidisti potens in prælio, qui saluum faciebas populum Dei?* nonne te illud ipsum hodie dicere par est, cum Dominum Iesum in prælio audis cecidisse? quin non frangimini, scindimini, emollimini animi indurati, ferro, ære, adamante duriores. Funduntur, ecce, irrationabiles & mutæ creaturæ, velum templi in duas partes à summo ad imum diuiditur, terra cõtremiscit, columnæ & marmora ad terram deiiciuntur, monumenta aperiuntur, mortui sepulchris prodeunt, atque adeo totus mœrore & luctu orbis in morte creatoris cõficitur, omnia denique lugubrem amictum induũt, cum Christum in cruce emorientem contemplantur; omnes proinde mortales crucem hanc adorant & venerantur.

O crux aue benedicta, ô crux aue spes vnica, ô beata, gloriosa, & adoranda crux, hoc potissimum nomine beata, quod in te Saluator meus pependerit, veneranda, quod sacra te Christi membra tetigerint, ac pretiosus eius sanguis perfuderit. Saluete quoq; sacræ spinæ, ac regium diadema è vepribus veluti gemmis pretiosissimis contextum, quo nullum vnquam ab hominum memoria exstitit aut pretiosius aut excellentius. Saluete claui salutiferi, gemmę inquam cœlestes, adamantes Angelici, qui diuinas illas manus, ac sacros illos pedes exornatis, & decorum quendam illis eximium superadditis. Salue ô lancea, quæ tale vulnus inflixit, cui nullum vnquam par fuit inflictum, quæ latus reserasti Domini, & ad vsque sacrum Verbi diuini cor penetrasti, thesauros gratię Sacramentorumque mysteria aperuisti. Salue crux pretiosa, dulce lignum, dulces claui. Saluete spinæ, omni admiratione & cultu dignissimæ.

Cum te contemplor, ô crux, pretiosa inquam crux, arborem illam vitæ in medio paradisi plantatã videre videor: videre videor
Exod. 15. virgam illam Moysis, quæ serpentes Ægypti nostræ deuorauit, lignum quoq; illud Moysis, quod in aquas Mara coniectum, eadem dulcos reddidit: thronum Salomoni fultum leonibus: tabernaculum illud fœderis, alis Cherubicis coopertum; quin & rubum illum ardentem in deserto Caluariæ. Merita porro tua explicare quis sufficiat crux pretiosa? hoc vnum tamen dicam, esse te nimirum clauem illam Dauid, quæ portas æternales reserasti, virgam quoq; Iacob, cum qua mundi huius Iordanem transimus; pedum quoq; pastorale, quo Goliadas & Philistæos infernales prosternimus; scalam quoque Iacob, per quam ad cœlum ascendimus.

3. Reg. 10. *Exod. 3.* *1. Reg. 17.* *Gen. 28.*

O crux pretiosa inter omnia ligna siluarum! ô arbor decora, fulgida! nulla silua talem profert, fronte, flore, germine. O Cedrum, non dico Libani sed Caluariæ! ô laurum semper virentem, & à fulgure nos defendentem; ô cœlestem oleam, per quam misericordia nobis designatur.

Ω ξύλον μακάριον ἐν ᾧ θεὸς ἐξεκρέμασθη. vt canit Sibylla. O crux prodigiis & miraculis nobilis, quo tu modo cultu digna redderis, quo te omnes honore prosequuntur! Regum tu vertices exornas, Pontificum infulas condecoras, te timent & verentur diaboli, te honorant Angeli, te adorant homines. Et quo plura tui encomia produxero, quo & plura inuenio: tu scilicet es egregia & procera illa terebinthus, ad cuius radicem Iacob noster Iesus Christus idola Labani, id est, totius orbis peccata, defodit & sepeliuit: tu es egregium illud toreular, in quo ingens humanitatis Iesu Christi botrus expressus est. Per te ô crux, iam cœli gloria, inferorum terror, mundi spes facta, hodie & semper, peccatores delictorum suorum veniam, iusti gratiæ augmentum, afflicti solatium, & nos iubilemus & omnium in hoc mundo criminum indulgentiam, in altero vero gloriæ sempiternæ fruitionem consequamur.

Amen.

IN

IN DOMINICA RESVRRECTIONIS, SIVE SOLEMNItate Paschali.

Partitio.

I. Quod resurrectio sit fide capienda.
II. Quod oportuerit Christum exaltari.
III. Quod & nos oporteat in Christo resurgere.
IV. Quis mortuo Christo, status fuerit corporis, animæ & diuinitatis eiusdem?
V. De genere mortis.

Resurrexit sicut dixit.

FIGVRA.

PRopheta Ionas cum Tharsis nauigaturus mare conscendisset, & vehemens ventorum procella, & horrida tempestas ingruisset, sorte in mare à nautis, quo ita procella quiesceret, & tumentes vndæ compescerentur, coniectus fuit; quem immanis deinde cetus deuorauit, triduoque in aluo incolumem seruatum magno sane miraculo, in litora effudit, ac iucundum cœli lumen fecit intueri. Fuit hoc, Auditores, figura proculdubio magni huiusce mysterii, cuius hodierna die memoriam Ecclesia celebrat. Nam ecce plus quam Ionas hic, imo verus quidam Ionas; qui cum vastum redemptionis nostræ Oceanum ingressus esset, & vndique deinde minis, iustitia, punitione, & vltione opprimeretur, quo iram diuinæ iustitiæ compesceret, ac tumentes illæ indignationis vndæ sæuire desinerent; in passionis profundum coniectus fuit, & in sepulchri vtero viscetibusque seruatus, ac tertio demum die, hodie nimirum, resurgens, vitæ ac luci est restitutus. O diem lætissimum & glorioſissimum! ô diem vere prodigiosum, ac triumpho Christi Iesu nobilem, eiusque victoriis, trophæis, & resurrectione celebrem! ô diem iucundissimum & lætis plenũ nuntiis! quæ vobis iamiã narraturus sum, si prius mecũ auxilium cœleste, idq; gloriosæ triumphantis hodie filii matris precibus postulauero, recitate igitur mecum salutationem Angelicam:

Ion. 1.

AVE MARIA.

Ingens ille Africæ honor Tertullianus de grãdi hoc & diuino resurrectionis agens mysterio, iam à mille circiter & quingentis annis dicebat, nihil esse in fide vel ad credendũ difficilius, vel quod maiorem admirationem mereatur, quam resurrectionẽ mortuorum. Et merito quidem, ipse namq; instar Oceani cuiusdam est, magnis agitationibus & motibus obnoxii, quem humanorum iudiciorum ingressa cymba, secure enauigare nequit, si fides eam non dirigat, vel illa ad fidem, velut ad Cynosuram, nõ dirigatur. Maxima & terribilissima omnium, quas Ezechiel Propheta vidit, visionũ fuit illa, cum fluuium vidit, cuius aquę ita intumuerant, vt eum tranare nequaquam posset. Ita quoq; in mysterii huius torrente humanus intellectus pene submergitur, adeo namq; vehementes eius vndæ & fluctus sunt, vt nulla sit aut ingenii vis, aut rationis robur, q̃ illos secure queat transire: tantæ quippe in Euripo illo syrtes, tot scopuli, tot breuia, tot rupes, tot abyssi reperiũtur, vt Philosophia naturalis eundem nunquam ausa fuerit tentare, aut eidem sese tuto committere. Aristoteles namq; & cum eo omnes veteres Philosophi gẽtiles, aiunt, à priuatione ad habitũ nullum regressum dari. Aquila quoq; illa Euangelica Ioannes librum quendam in Apocalypsi describit, intus & foris septem signatum signaculis: quem *nemo neque in cœlo, neque subtus terram aperire poterat, nedum aspicere*; adeo vt nec homines, nec dæmones, nec ipsi quinetiam Angeli, eundem legere possent, solus namque Agnus eum legebat & intelligebat. *Et animalia clamabant: Dignus es Domine accipere librũ, & soluere signacula eius, quoniam occisus es, & redemisti nos.*

Ezech. 47.

Apoc. 5.

Quid porro nobis denotas, ô liber, nisi sacrum illud resurrectionis mysteriũ, scriptum intus & foris, in anima inquã & corpore exaratum, non septem quidem signatũ signaculis, sed innumeris miraculis ac prodigiis circumseptũ: adeo ad aperiendũ & reserandum difficile, vt nulla vnquã creatura id potuerit aut intelligere, aut ad vitam redeundo aperire, nisi Christus Iesus, innocens ille Agnus in Caluariæ monte immolatus. Hic scilicet sapientissimi Salomonis deficit sapientia, hic eiusdem sapientia ignaram se fatetur, hic sibi aquam hærere ingenue profitetur, dicens: *Tria sunt mihi difficilia, & quartum peni-*

Tert. lib. de resurrectione.

Prouerb. 30. Tria q̃ Salomon nequit comprehẽdere.

tuis ignoro, & iam aquilæ in cœlo, viam colubri super petram, & iam nauis in medio mari, & viam viri in adolescentia: per viam aquilæ in cœlo, Christi ascensionem; per cursum nauis in mari, Incarnationis eiusdem mysterium: per serpentis viam in petra glorioſum mysterium resurrectionis designat.

O sublime mysteriũ, ô resurrectio penitus diuina, ab humano ingenio admodum remota, atque ad comprehendendum omnino difficilis. Fuêre olim Sadducæi, qui resurrectionem non admittebant, sed penitus negabant, qui cum ad Christum Dominum accessissent, de resurrectione mortuorũ disputaturi, hoc ab eodem responsum retulere: *Erratis nescientes scripturas, neq; virtutem Dei.* Sed discat humana ignorantia & stupiditas, quod quemadmodum in exitu Israël de Ægypto, Ægyptii quidem & Hebræi simul se in viam dederunt, hi ad fugiendum, illi vero ad fugientes prosequẽdum: sed cum ad rubrum mare amborum venirent, illi quidem vndis eius submersi sunt, hi autem sine vllo sui suorumque detrimento incolumes transierunt, ac deinde in terram promissionis sine vllo omnino morbo integrisque vestibus peruenerunt: ad eundem modum cum corpora è terræ visceribus, velut ex vltima Ægypto egressa, rubrũ diuinorum iudiciorum mare transire debent peccatores quidem in eo perituros; electos vero incolumes transituros, corpora quoque eorum integra & perfecta, atque omni mortalitatis contagio infirmitatibusque corporis huius liberata, gloriam cœlestem ingressura.

Matth. 22.

Exod. 14.

Considerate quoq; vobiscum, Auditores, quemadmodum duo illi in Ægypto captiui, propter delicta in carcerem coniecti, eodem tempore simul carceribus egressi sunt, quorum vnus in crucẽ actus, alter vero in pristinum dignitatis locum à rege restitutus est: ita quoq; eodem temporis momẽto duos captiuos è mundi ergastulo egressuros, iustos, simul & peccatores; hos quidẽ æternis supplicijs addicendos, illos vero ad gloriam destinatos. Discite, inquam, & considerate, ô increduli mortales eũ ipsum qui è nihilo molitus est omnia, qui è nihilo cuncta produxit, qui Adamum de limo terræ formatũ in hunc mundum induxit, qui potis est de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ, longe facilius cineres posse coaceruare, ossa recompingere, pelle vestire, vitamq; iisdẽ conferre. Egregiã huiusce rei figuram in Ezech. Propheta habemus. Cum n. Deus Prophetæ vastum campũ mortuorum ossibus oppletum monstraret, & diceret: *Putasne viuent ossa ista?* & ipse diceret *Domine Deus tu nosti.* Dominus vero iterum adderet, vt ossibus inclamaret: *Ossa arida audite verbum Domini*; illa statim ad Propheræ vocem in pedes constiterunt, animaq; subintrante ad vitã redierunt. Erat hoc vtiq; eius rei signum; quæ magno illo extremi iudicii & resurrectionis generalis die euentura est.

Tom. 40.

Insignis figura.

Ezech. 37.

Sed nunquam id Philosophi credere potuere, scriptum est enim in Actibus Apostolorum, Paulo Athenas veniente, vbi doctissimi quique Philosophi commorabantur, & de mortuorum resurrectione verba faciente, ab omnibus doctrinam eius explosam fuisse, veluti si fabulas quasdam & anilia commenta narraret. Refert ad hæc Euagrius Ecclesiasticæ histor. lib. 1. cap 15. Synesium Cyrenensem Episcopum, doctissimum iuxta ac subtilissimum Philosophum omnia quidem fidei nostræ mysteria initio credidisse, excepto profundo illo resurrectionis mysterio, ô paradoxa! quin & ipsi Apostoli difficulter admodum idipsum credere potuerunt, de quibus Scriptura ait: *Recumbentibus vndecim apparuit illis Iesus, & exprobrauit incredulitatem eorum, & duritiam cordis, quia his qui viderant eum resurrexisse non crediderunt.* Lucas vero ait, eos viso Iesu, putasse se spiritum videre, adeo vt præ metu cõturbati fuerint. S. Thomas quoque adhuc vlterius in incredulitate processit: cum enim Apostoli vidisse se Dominum dicerent; addidit ille: *Non credam nisi videro fixuram clauorum.* Sed satis iam est, ô Thoma, satis est Apostoli, Sadducæi, Philosophi, nolite amplius de mysterio hoc dubitare: videmus enim hic ad oculum Dominum à mortuis resurrexisse, videmus magnum illum librum apertum, videmus Christum ingentem illum torrentem pertransiisse, Iesus *resurrexit sicut dixit.* Nihil igitur hodie aliud quam triumphi, quam victoriæ decantandæ sunt, ac non nisi de resurrectione loquendum.

Act. 17.

Nunquam veteres Philoſo. mysteriũ resurrectionis agnoscere potuerunt.

Mart. 16.

Luc. 24.

Ioan. 20.

Glorioſa Domini resurrectio, quam tor

elim

olim Prophetarum oracula prænunciarunt; tot veteris Testamenti loca designatunt, quam Christus Dominus semper & vbique prædicauit, quam ipsi quatuor Euangelistarum comme ntarii annuntiarũt, infinitis hodierna etiam die testimoniis demonstrata fuit. Ipsi namque Angeli Mariis eam denuntiant, præcipientes vt eandem Apostolis manifestarent, plurimi etiam mortui ad vitam resuscitati, & cum Christo resurgentes in sanctam ciuitatem venerunt, & eam notis & amicis declararunt. Duo quoque viatores ab Emaus reuertentes eandem discipulis annũtiarunt: S. Petrus, vt Apostolorum omnium vertex eandem suis ipse oculis conspexit: cæteri quoque Apostoli eam firmiter credi- derunt, cum Dominum iuxta mare Tiberiadis ambulantem viderunt. Si vero Ambrosius nulli ait eam prius cognitam & manifestam fuisse, quam sacratissimæ Virgini: sed quonia testimonium illius fortasse suspectum ruisset, quasi illa prę nimio in eum amore asseruisset, Euangelistæ id penitus silentio inuoluerunt. Tanta scilicet, tamque grauia testimonia requirebantur, quibus res ad credendum difficilis confirmaretur, quo ab hominibus credi posset. Resurrexit igitur sicut dixit, aiunt Augeli, Mariæ, viatores, Apostoli atque omnes adeo homines.

Luc.24.

Matth.27.

Tribus de causis Christus resurrexit.

Aquinas ille Thomas, Doctor Angelicus, quinq; affert rationes, ob quas Redemptorẽ nostrum à mortuis resuscitari oportebat: sed omissis duabus, tres tantum potissimas huc adducam. Primo scilicet, vt diuinam suam iustitiam notam faceret, cuius est, quos deiecit & humiliauit sublimius erigere, & priorem deiectionem nouo maiorique honore compensare, quod apud Lucam Maria significat: *Deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles.* Christum igitur, qui sese ad mortem vsque crucis humiliauerat, par erat & consentaneũ exaltari, tantumq; sublenari, quantũ se prius depresserat. Vnde Paulus ad Philip. *Humiliauit semetipsum factus obediens vsque ad mortem, propter quod & Deus exaltauit illum, & donauit illi nomen, quod est super omne nomen.*

Luc 1.

Conceptus e natura nudactus.

Occulta & naturali quadam ratione fieri videmus, non altius fontes posse ascendere, quam eorum origo & scaturigo deducatur; sed eandem & eruptionis, & initii esse altitudinem. Cum igitur puteus ille aquarum viuentium è stabulo & præsepio, vt sic dicam, exortus fuisset, deinde ad vsq; crucem adhuc penetrasset, quin & ad sepulchrũ in rupe excisum, & præ humilitate nimium quantum profundum erat, necesse quoq; erat, eum ad cœlos vsque, vnde venerat, erũpendo ascendere. Audite, obsecro, vti id exprimat Psalmographus, *à summo cœlo egressio eius*, videre eius ascensum. Par quoq; erat, vt lucidus ille & effulgens sol, qui ad nutũ magni illius Iosue, Patris, inquam, æterni, in cruce confixus & clauis affixus, immobilis steterat, interea dum inimici nostri profligarentur, & mundus subigeretur: par inquam erat, vt sol ille qui decem gradibus retrocesserat, subnouem scilicet Angelorum choris, humanamq; naturam induendo, quo homines qui instar Ezechiæ regis in extremis versabãtur, redimeret: vt inquam lucidum illud astrum hodie in locum reuerteretur. Quamobrem hodie resurrexit sicut dixit, & sol ille noster ad Zodiacum suum & orbem rediit.

Psal.18.

Ios.10.

Insignis conceptus.

Patientiæ illud exemplar Iob, cum è Crœso factus esset Iro pauperior, omnibusque facultatibus spoliatus, adeo vt velut opprobrium suorum factus, & omni destitutus auxilio in sterquilinio sederet: breui interiecto tempore talem rursus à Domino benedictionem consecutus est, vt omnia ei duplicia, & non sine fœnore, reddita fuerint. Præsignabat hoc, verum illum Iob, Christum Dominum, Dei inquam filium, adeo deiectum iri, vt in infami cruce, in medio latronum, nudus omnino, moriturus sit, sed hodie iterum adeo exaltandum, vt quidquid prius quodammodo amiserat, duplici mensura ei reddendum sit: gloria scilicet, quo ad corpus, de qua dictum est, *gloria & honore coronasti eum*: & nominis exaltatio, de qua scriptũ: *Et exaltatũ est nomen eius solius.* An non igitur ei omnia duplicia reddita? Hic igitur completũ videmus regium illud vaticinium Dauidis: *De torrente in via bibit, propterea exaltauit caput.* Redemptor enim noster cum in vitæ suæ curriculo & via abunde de passionis torrente bibisset, hodie caput exaltat, idque resurrectionis suæ virtute. Sed pergamus in figuris.

Psal.8.

Psal.148.

Psal.109.

Gen. 41. Ioseph iniquissime à fratribus venditus, falso accusatus, & iniuste in carcerem coniectus, cum in libertatem iam restitutus esset: vestibus regiis indutus fuit, & carpento per omnes vrbis plateas inuectus, ab omnibus Ægypti saluator salutatus, ac Dominus vniuersæ domus regiæ & princeps omnis possessionis Pharaonis constitutus. Hodie igitur figura illa completa fuit, & Ioseph noster, Christus inquam Dominus, ab Apostolis venditus, inique à Iudæis accusatus in sepulchri carcerem coniectus, inde egrediens, vestibus gloriæ & immortalitatis circundatus fuit, & glorioso ac triumphali diuinitatis curru inuectus, atque vniuersi orbis Monarcha constitutus, ab omnibus mundi Saluator est appellatus, vnde de eo prædicarunt Apostoli: *Hic est qui constitutus est à Deo Iudex viuorum & mortuorum*; vaticinatus est Psaltes: *Dominabitur à mari vsque ad mare.* Pater quippe æternus hoc ei quondam pollicitus fuit, dicens: *Tibi dabo gentes hæreditatem tuam & possessionem tuam terminos terræ.* Verum progrediamur vlterius.

Actor. 9. Psal. 71. Psal. 2.

Scriptum est in historia Esther, Mardochæum, qui à superbo & insolenti Aman ad crucem postulatus erat, precibus & intercessione formosæ Esther reginæ, depositio sacco, & exuto cilicio, purpura regia indutum fuisse: victoriaque de hoste relata, & eodem ipso in ligno, quod Mardochæo parauerat, Amano suspenso, omnem populum suum, qui iam publice regiis diplomatibus proscriptus erat, in libertatem vindicasse. An non vobis hic significati ac præsignari videtur, Auditores, miserum nostrum Mardochæum Christum Dominum, Satanæ crudelis inferorum Principis inuidia ad crucem condemnatum, exutis hodierna die mortalitatis exuuiis & ciliciis, & veste gloriæ induta, tantam tamque luculentam victoriam relaturum, vt hoste cruci, quam ipsi hostis parauerat, affixo, pacem, salutem, quietem libertatem denique humanæ naturæ sit allaturus? Præsagit id vates ille & Psaltes Dauid, dicens: *Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis: donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum.* Audiui, inquit vates, cum Pater æternus filio, Verboque æterno diceret, post tristem illam & funestam passionem gloriosa tibi imminet resurrectio, & hostibus nostris, morte nimirum, diabolo & mundo, prostratis, & glorioso illo bello feliciter confecto, ipse te exaltabo, & ad dextram in gloria collocabo.

Esth. 7. Psal. 110.

Cum Mosem illum, Domine Iesu, qui se Pharaonis filia prognatum esse tuto poterat asserere, in profluente conici intueor (quippe qui mallet cum electo Dei populo afflictiones subire, eumq; per mare rubrum ducere & deducere, Ægyptoque Pharaonem & omnem potentiam eius conculcando inque nihilum redigendo, educere) sortem tuam videre videor: filius namque Altissimi cum esses, homo factus es, & pro hominibus pati voluisti: eosque Ægyptio iugo ereptos per rubrum passionis mare deduxisti: ac statim deinde Princeps & caput totius Ecclesiæ factus, hodieque à morte resuscitatus, omnem mundi mortis, & diaboli crudelitatem ac tyrannidem destruxisti; vnde Psalmista: *Exurgat Deus & dissipentur inimici eius.* Simile. Exod. 1. Psal. 67.

Et sane cum innocuum Danielem, Babyloniorum inuidia in lacum leonum coniectum video, eiusdem aditus vndique communiri, & à militibus custodiri, ipsum tamen incolumem & illæsum egredi, supraque omnes satrapas, & regni principes constitui: ipse mihi persuadeo, non esse hoc aliud quam figuram eius rei, quam hodie in Saluatore nostro videmus contingere. Cum enim iam abhinc triduo in leonum spelunca, in sepulchro inquam, militum (qui in sacris litteris leones nonnunquam appellantur) præsidio custodito collocatus esset, & Principes synagogæ idipsum sigillis obsignassent: hodie ecce integer & sanus resurgit & egreditur, supraque omnes cœli, terræ, & inferorum principes, supraq; omnes mortales constituitur. Huiusce testem rei habeo Dauidem, dū ait: *Gloria & honore coronasti eum, & cōstituisti eum super opera manuum tuarum, omnia subiecisti sub pedibus eius.* Atque hæc est prima Resurrectionis Dominicæ, quam attulisti, ratio, ô Thoma. Dan. 6. Psal. 8.

Venio ad alteram: Resurrexit nimirum Dominus, vt nos aliquando à mortuis resuscitandos demonstraret; ita namque id docet Tertul- Altera resurrectionis ratio.

Tertullianus, atque aliud non prædicat Paulus 1.Cor.13. *Christus resurrexit, ergo & mortui resurgunt*, quin & negatiue, *Si Christus non resurrexit, ergo & mortui non resurgunt.* Nam vti bene D. Thomas, Resurrectio Christi est causa nostræ resurrectionis, propter diuinitatem eius cui nostra per vnionem hypostaticam, & personalem humanitas copulata erat. Vnde idem qui supra Paulus, & eodem quoque loco, *Per vnum hominem mors, & per vnum hominem resurrectio mortuorum* Quamobrem arrigite aures, Auditores, egregios hanc in rem conceptus, tum iucundos, tum ad permouendum graues, depromam.

Ea magnetis esse vis dicitur & potentia, vt ferrum omne occulta quadam sympathia, ad se trahat, extra centrum rapiat, in altum libret, & sursum sustollat. Paulus, atque adeo omnis Scriptura sacra Christum petram esse lapidem testantur, *Petra autem erat Christus*, sed lapidem magnetem, qui corpora instar lapidum grauia, sepulchris educit, & in generalis resurrectionis die sursum in aera subleuabit. Vnde ipsemet de se olim dicere non erubuit, *Si semel exaltatus fuero, omnia traham ad meipsum:* quasi dixisset, Scire vos velim, ô mortales, esse me veluti magnetem quendam ita vt si semel in cruce subleuari me contingat, omnia ad me sim attracturus, quin & mortuos sepulchris educturus.

Tam suaues, tamque gratos odores exhalat (vt omnes naturalium rerum scriptores tradunt) panthera, tamque egregiis maculis variegata est, vt quoties in apertum se dat & siluas pererrat, omnia eam animalia, odore allecta, sequantur: Iesus Christus quoque merito cum panthera, cum ipse se vermem appellare non erubuerit, *Ego sum vermis & non homo*, componi potest: pellis namque humanitatis eius insignibus immortalitatis, impassibilitatis, agilitatis, & charitatis maculis conspersa est: suauissimos quoque & iucundissimos meritorum odores spirat: adeo vt hodie resurgens in apertum vix prodeat, quin omnia statim animalia rationis vsum habentia, homines dico, eius vestigiis insistant! eumque quoquo se vertat sequantur, omnes namque Patres & sanctæ illæ animæ, quas limbo eripuit, eum comitantur, forsitan & omnes quæ in purgatorio detinebantur. Præsagisse id Salomon visus est cum diceret, *Curremus in odorem vnguentorum tuorum* quasi diceret: O sacra Panthera; ad odorem meritorum tuorum animæ quidem hoc in mundo te sequentur post resurrectionem vero ipsa corpora sepulchris egredientur. Cant.1.

Venit mihi hic alterius conceptus in mentem. Iacob & Esau, fratres vterini, quos toties iam in scenam, etsi diuerso semper schemate, produximus, hoc modo in lucem editi sunt. Cum Esau vt primogenitus matris vtero egrederetur, Iacob calcem pedis eius arripuit, atque ita ambo vno enixu in mundum prodiere. O ingens mysterium! Christus & homo fratres gemini, eodem in vtero, scilicet humanitatis, vel si videatur, mundi huius, comprehensi & enutriti erant: vnus eorum hodie nasci, & è terræ vtero prodire cum gestit, Christus Iesus inquam, primogenitus mortuorum: homo fratris pedem apprehendit, nostram videlicet humanitatem, atque alter alterum educit: ita vt vno resurgente necesse fuerit & alterum resurgere. Atque hoc ipsum est quod toties eum dicentem audiui, *Traham vos in funiculis Adæ:* nostra nimirum humanitate, funiculis, inquam, quibus Deus à mortuis resurgens, nos secum facit resurgere. Gen.15.

Refert Plinius, ceruos eum flumen trãsire parant, in vnum simul locum congregari, tum omnium fortissimum in vndas sese deiicere, ac violentiæ aquarum tranando sese opponere, cuius tergo secundus cornuum mox pondus imponit, secundi vero tergo tertius sua, ac prioribus semper post sequentes inniti, atque ita industria & auxilio primi, qui impetum aquarum frangit, in terram, quam petunt, commodissime transire. Necesse profecto erat Oceanum nos damnationis ac mortis fluenta tranare, quo ad salutis terrã pertingeremus: & ecce magnus ille ac potens ceruus Iesus Christus, in hoc sese mare primus coniicit, primus mortem patitur: cuius meritis innixus Adam, Adami Abel, atque huius, omnis retro venientium morta-

Iudæi ten. q. aduersus Marc.

Ps.16.n.1.

Vis Magnetis.

1.Cor.10.

Ioan.12.

Omnia animalia panthera sequuntur.

Quid industria ceruiaquas transeat.

mortalium series, procellosum hoc & periculosum damnationis mare, mortis periculo exempti, transeunt, vt ita infortunatas illas Insulas, idque meritis primi illius cerui Iesu Christi, perueniant. Audite & aliud non minus auditu iucundum aut raritate eximium.

4. Reg 17. Elisæus Propheta iam sepultus corporis sui contactu mortuum in vitam reuocauit. Verus noster Elisæus Christus est, ad cuius nudum humanitatis contactum mortui peccato ad gratiam redeunt, & de morte ad vitã transeunt: quod præclare ait Eusebius ille Emissenus: *Noster Elisæus Christus, mortuus, morte sua salutem largitur, & vitam sepultus operatur:* & ante eũ Apostolus Paulus: *Qui mortem vestram moriendo destruxit & vitam resurgendo reparauit.* Dauid quoque, Prophetico spiritu præuidens Messiam moriturũ, sepultum iri & resurgendo omnes ad secum resurgendum inuitaturum, magno eum affectu obsecrat, vt tempestiue resurgat dicens, *Exsurge gloria mea, exurge psalterium & cithara:* quasi diceret, Noli diutius in sepulchro hærere, sed quamprimũ surge: cui deinde Messias respondet, *Exurgam diluculo.* Et Psal. 3. *Ego dormiui, & soporatus sum, & resurrexi.*

Homil. 7. de Paschat.

Rom. 4.

Psal. 107.

Tertia ratio cur Christus resurrexit.

Tertia postremo ratio, ob quam Redemptor resurrexit, hæc fuit, vt corpus simul & animam omnibus numeris absoluta redderet: corpus namq; anima destitutum imperfectum est: anima quoque, cum corporis naturalis forma sit, sine corpore imperfecta est & informis. Itaq; necesse erat, quo perfectus quidam Christus existeret, corpus vt animã resumeret, & anima suo iterum corpori vniretur: adeo vt si Christus non resurrexisset, imperfectus semper mansisset, atque perfectus homo nequaquam extitisset, & sane quamdiu corpus Iesu Christi in sepulchro exanime iacebat, anima vero ad inferos descenderat, verus & perfectus homo non erat. Testem huiusce rei habeo Thom. Aquinatẽ, & simul Aristotelem, qui in Metaphysicis ait hominem mortuum vere hominem apellari non posse, nisi æquiuoce. Lombardus vero & Hugo de S. Victore contrariam opinionẽ tuentur & asserunt Christo triduo illo, quo apud inferos vagabatur, vere hominem extitisse, sed errant: vt n. quis perfectus homo dicatur, animam corpori naturali quodam nexu vniri & copulari necesse est: & repugnat illa opinio veritati, qua credimus Christum vere mortuum esse.

3. part. q. 50. art. 4.

4. Metaph.

Necessaria igitur erat resurrectio, vt duæ illæ naturæ iterum coniungerentur & perfectum quid; quod resurgeret, efficerent. Hoc quippe Dominus tantopere desiderabat, tãque instanter à Patre postulabat, dicens, *Caro mea requiescet in spe* (resurrectionis scilicet) *quoniam non derelinques animam in inferno, nec dabis sanctum tuum videre corruptionem.* Et alibi: *Quantas ostendisti mihi tribulationes multas & malas? & conuersus viuificasti me, & de abyssis terræ iterum reduxisti me.*

Psal. 70.

Psal. 15.

Hactenus Domine Iesu, de glorioso tuo corpore, deque anima verba feci, sed semper suspensus & dubius, quid de diuinitate inter ea actum sit: nam vbinam latebat illa, interea dum corpus in monumento iacebat sepultum, anima vero inter beatarum animarum choros in limbo versabatur? vbinã hærebat? quid agebat? Arrigite aures, Christiani, quid de ea actum sit, paucis aperiam: licet in separatione illa, quæ in morte accidit, anima à corpore seiuncta fuerit, & alterum ab altero penitus discretum: ipsa tamen diuinitas nunquam à corpore, quod in sepulchro iacebat, aut ab anima quæ apud inferos vagabatur, diuisa fuit: nam vt bene Damascenus ait, *Quod semel assumpsit, nunquã dimisit.* Quod vt intelligatis, aperta vobis similitudine patefaciam. Quemadmodum n. arcus, dum nimiũ intenditur, in medio frangatur oportet, & vtrumque extremum alterũ ab altero separetur: neruus vero, qui vtrique extremitati annexus est integer perseuerat, & vtrimque adhæresit: ita de arcu humanitatis Iesu Christi dicendum est, eam scilicet adeo in cruce extensam fuisse, vt in duas partes fracta sit, animam scilicet & corpus qua fractione vtraque pars à se mutuo diuisa fuit: at diuinitatis neruus, qui vtramque combinabat, nunquam diuisus aut fractus fuit, sed vtrique firmiter adhæsit.

IV. Vbi nam diuinitas latuerit interea dũ corp' in monumento, anima apud inferos esset.

Lib. de incar. verbi.

Egregia similitudo.

Producam & aliam: cum miles quispiam gladium vagina educit, vagina quidem & gladius à se inuicem separantur, miles tamen vtrumque gestat, gladium manu, vaginam vero

Alia similitudo.

vero ad latus. Ad eundem etiam modum validus ille miles & dux Christus animæ gladiũ corporis vagina in Passionis certamine, educens, vt inimicos suos prosterneret ac profligaret, alterum quidem ab altero separauit, sed diuinitas, veluti dux, vtrumque licet à se mutuo diuisum, complectebatur.

Egregiæ quidem hæ similitudines sunt, sed addam & figuram è Leuitico depromptã. Præcepit olim Deus, vt mortuo turturi caput non abscinderetur. Quid hocce mysterium denotare putamus, Auditores? Aliud nihil, quam casto illo turture Christo Iesu mortuo caput, id est, diuinitatem à reliquo corpore non segregandum.

Figura. Egregria igitur illa diuinitas, duas illas partes, duas extremitates, duas naturas, animam inquam & corpus, hodie coniungens, & noua illis dona nouasque dotes impertiens, sepulchro eadem educit, Angelorumq; testimonio se surrexisse declarat. Hodie igitur impletas video figuras, quas sacra nobis Biblia aperiunt: hodie quoque verum fuisse comperio, quod tibi accidisse in sacris hist-

Iud.16. oriis legimus ô Sampson. Hic enim Auditores, infamis Dalilæ amoribus irretitus cum per regiones Philistinorum erraret, Gazam deueniens, ab inimicis obsessus fuit & detentus, sed in inimicorum ludibrium portas vrbis confregit ac secum abstulit: noster autem Sampson Christus, è cœlo in mundum hunc descendens, quæ vere regio Philistiim est, impuræ Dalilæ, naturæ inquam humanæ, amoribus irretitus, cum sepulchrum intrasset, quod Iudæi militum præsidio & custodia vallauerãt, rati illum eidem includere, hodie magna cum inimicorum ignominia & opprobrio, portas eius & repagula confregit, ac resurrexit sicut dixit.

Gen 39. Ioseph falso ab Ægyptiis accusatus, & inique in carcerem coniectus, factus est magister carceris, clauesque custodię gerens, & inde egressus, alios secum eduxit: hodie vero Iesum Christum falso accusatum, & duplici carcere seruatum sepulchro nimirum, & infernali limbo, vtrisque dominari video, eorumque claues gestare, egrediendoque alios secum educere. Resurrexit igitur sicut dixit.

Nolebat igitur Pater æternus dilectissimum Filium sepulchri ergastulo diutius detineri, sed quamprimum eum eduxit. Referunt naturalium rerum indagatores, leunculum recens natum tres continuo dies dormire, adeo vt quodammodo videatur mortuus, donec leo pater horrendo quodã rugitu eum à somno excitet. Leunculus ille de tribu Iuda Iesus Christus, post passionem triduo quodammodo in terræ visceribus dormierat, sed vbi magnus ille leo Pater æternus auribus eius insonuit, *Exurge gloria mea, exurge psalterium & cithara:* repente excitatus, sepulchro egressus est; quod Angeli annuntiantes mulieribus dixere, *Resurrexit sicut dixit.* Insignes conceptus.

Psal.107.

O lætum ac iucundum nuntium! ô glorioſam resurrectionem! ô diem plenum gloria, honore, ac vere triumphalem! Hodie te Domine plenum maiestate, victoriis ac triumpho nobilem intueor. Hodie, ô Cæsar, ô mundi Hercules, morte tua mortem destruxisti. Legimus fortissimum virum Eleazarum *Mach.8.* cum elephantũ, cui insidere putabat, ventri belluæ subiectus, interficeret, seipsum ignoranter interfecisse. Eleazarus hic mortẽ mihi significare videtur, quæ Christũ magnũ illum elephantũ, mundi præsidium, parans interficere, eundẽ in cruce occidendo se ipsam nescia occidit. Ita namque prædixerant Prophetarum vaticinia, *Ero mors tua ô mors.* V.

Osee.13.

Iacob tota nocte cum Angelo luctatus, ab eo in femore læsus fuit, victoriam tamen retulit verus noster Iacob, Christus Iesus, cum morte tota passionis nocte ad mortem vsque luctatus, in femore tandem humanitatis vulneratus est, sed victor euasit. O quis hic figurarum sese campus aperit? Rex Israel Saul cum à Philistæis, è bello fugiens premeretur, ait armigero, *Euagina gladium & perime me,* *Gen.32.* *1.Reg.15.* quod vbi ille præstitisset, eodem se gladio interemit. Saul noster Iesus à Iudæis in passione pressus & afflictus, morti præcepit, vt se feriret, simulque occideret (*blatus enim est quia ipse voluit*) sed eodem statim illa gladio cecidit, suisq; se armis interfecit. Neq; enim præsumebat ei mors manus iniicere, si hic Cæsar, inclinato capite, non permisisset. Et *Iud.16.* vt Sampson morte inimicos occidit, ita quoque Redemptor in crucis patibulo exspirans,

mundum, diabolū, inimicos suos & nostros iuratissimos, eadem morte inuoluit. Cantemus ergo Domino, glorioſe enim magnificatus est: cum nimirum hodie equum & ascensorem mortem videlicet, & diabolum, proiecit in mare.

Vos vero, animæ, quæ in captiuitate limbi, & purgatorii ergastuli captiuæ detinebamini, quo gaudio exultare par est? quanta iucunditate ad tam iucundū nuntiū affici? cum nimirū iam optata illa dies, tempus illud expectatum aduenit, quo carceribus estis eripiendæ? Quantum autē vestrum gaudium sit oportet ô animæ in hoc adhuc mundo peregrinantes, cum iam tyrannis & crudelis illa potestas, qua miserum in modum oppressæ eratis, finem accepit? At vbinam tu es, ô sacratissima virgo Maria, quid ais? an non hodie iure meritoque dicere poteris quod olim Iacob viso filio Ioseph, quem velut mortuum luxerat, *Sufficit mihi quia filius meus Ioseph vivit.* Noli amplius, ô veri Tobiæ mater, quæ irremediabilibus filii tui absentiā lachrymis degebas, Caluariæ montem gemebunda ac suspirans conscendere, vt filium eminus venientem videas: nam rediit, *Ecce resurrexit sicut dixit. Mulier ecce filius tuus.*

Gen. 45.

Tob. 26.

Nolite vero eum ô Mariæ, amplius in sepulchro quærere, neque enim est hic, nolite eum, ô piæ animæ, quæ Hierosolymis: id est peccatis vestræ orto iam sole gratiæ, diuinarumque inspirationum, pietatis & deuotionis vnguento onustæ egressæ estis quærere in monumento, non est hic. Nolite eum amplius in præsepio, in deserto, in monte Caluariæ, in cruce, aut apud inferos quærere, non est ibi, Resurrexit sicut dixit. Quam bene dicitis, ô Angeli, *non est hic?* non est amplius miser ille & afflictus Iob, in crucem extensus: non est amplius Noe nuditatem in monte Caluariæ reuelans: non est amplius ille, quem sanguineo perfusum rore in horto oliuarum vidistis, aut quem spinis coronatum, cruce grauatū, nudiustertius vrbe egredientem conspexistis. Hem quantum mutatus ab illo est pauper? Iam totus pulcher est, iam nouis effulget exuuiis, noua luce coruscat, nouis exultat trophæis, denique iam resurrexit, vti prædixerat. O totius seruatorem mundi hominumque Angelorumq; Redemptor? ô Theseu, qui feliciter ab inferis remeasti, ô monstrorum domitor Hercules, qui diabolum, mundum, mortem, aliaq; portenta visu & auditu horrenda superasti: ô zelator animarum & amator Deus, qui, vt iis vitam cōferres, mori voluisti: vt eas in paradiso voluptatis collocares, ad inferos descendisti: vt eas persanares, amaram mortis ac passionis cicutam in earum medelam hausisti: vt earū debitis satisfaceres, vēdi, tradi, sanguinemq; pretiosum in vadimonium dare, teq; ipsum totum pro iis exponere voluisti, qui denique quo eas resurgere faceres, prius ipse resurrexisti.

Facigitur clementissime ac benignissime Domine, vt è peccato ad gratiam, è superbia ad humilitatem, ex auaritia ad libertatem, è libidinum cœno ad castitatem, ex illicito amore mundi, ad amorem tuum: ex dissolutionibus ad collectionem animi, ex inanibus mundi ineptiis ad mētis reformationem denique è luxu & excessu ad moderatam agendi, viuendiq; rationem tecum hodie resurgere mereantur. Insignes profecto resurgendi modi. Sed concede gratiam, Domine, vt cum semel per te resuscitatæ fuerint, ad tui etiam imitationem non amplius deinde moriantur, neu ad depositā peccata, velut canis ad vomitum, reuertantur: neue imitentur hic elephantos, qui cum semel ad terram prostrati fuerint, iterum resurgere nequeunt, sed venatorum funibus facile constringuntur, ita quoque animæ cum semel in peccata inciderint, nulla sese ratione leuare queunt, sed tum prostratis diaboli laqueos & praue cōsuetudinis vincula iniiciunt. Quāobrem Domine, mi Redemptor, cum eas à mortuis iam exeitasti, concede, ne iterum in mortis periculum incidant, sed tutæ & securæ in adiutorio & protectione tua habitent: quo semel hic spiritualiter, è peccato ad gratiam resuscitatæ, tandem aliquando in generali etiam resurrectione, à morte ad æternam gloriam corporaliter resurgere mereantur.

Egregia similitudo.

Amen.

FERIA II. PASCHATIS.

Partitio.

I. De humanæ vitæ miseria.
II. De Magistro sese discipulis associante.
III. De peregrinatione Christi & cuiusque Christiani.
IV. De perpessorum malorum oblivione.

Duo ex discipulis ibant ipsa die in castellum, quod erat in spatio stadiorum sexaginta ab Ierusalem, nomine Emaus. Luc. 24.

FIGVRA.

Tob. 12. NON prius potuit Tobias tam Pater quã filius, Angelum qui peregrinantis & viatoris habitu assumpto, itineris sese socium ac ducem semper gesserat, & cum iisdem frequenter locutus erat, recognoscere: quam confectis iam negotiis, & peracto itinere, cum iam iam abiturus vtrique valediceret, quisnam esset & vnde missus, ipsi declararet, iisq; stupore perculsis ex oculis euanescebat. Simile quid in Euangelio hodierno intueri videor: cernо namque duos discipulos Ierosolymis in Emaus castellum tendentes, quibus sese Angelus testamenti, Iesus Christus itineris socium præbet: qui cum eum minime agnoscerent, tandem in fractione panis sese manifestauit, & ex oculis eorum euanescens, vtrumq; stupore defixum reliquit. Insignis historia, & ad audiendum iucunda: sed vt eam pro dignitate exponere valeamus, superne illud lumẽ, quod tenebras pellit, quod mentis caliginem aufert, animos suggerit, & linguas impeditas dissoluit, sanctissimi inquam Spiritus auxilium, nobis imprimis necessarium est: eius igitur opem imploremus, idque auctoritate, qua apud eum valet plurima, Angelorum regina, quam verbis Angelicis salutabimus, dicentes:

AVE MARIA.

Heraclitus Philosophus toto vitæ tẽpore flebat.

Philosophus Heraclitus cum vitæ huius calamitates & miserias, quas indies videbat, secum tacitus reuolueret, easdem toto vitæ tempore deplorauit. Inter fideles vero, Deiq; cognitionem habentes Iobum Heraclito similem fuisse, dicere possumus: cum enim vitæ huius breuitatem ille sui ob oculos poneret, & simul ingentes illas calamitates & ærumnas, quibus tantillo tempore homo dum viuit, obnoxius est (de quibus ait: *Homo natus de muliere breui viuens tempore, repletur multis miseriis*) nunquam non lachrymabatur, & plangebat, dicens: *Tædet animam meam vitæ meæ.* Et quem obsecro, Iob non tæderet viuere, vbi quidquid est, homini aduersatur, eumque destruere contendit, cœli namque influxibus eum suis corrumpunt, elementa continuis prelis impetunt, animalia quoque venenato afflatu cum inficiunt, omnia denique, quæ in hoc mundo sunt, in vnicum hominem videntur coniurasse. Infelix igitur ac ter infelix, qui in loco adeo infausto, tam misera tamque ærumnosa vita viuere desiderat: & vere infelices sunt & insensati, stulti hi mundi amatores, qui vitæ fragili & fugaci nimium innituntur, eamque stabilem arbitrantur.

Quidquid in mundo est aduersus hominẽ concitatur.

An non stulti & stolidi fuisse videntur Hebræi, dum magna cum inopia, & mille pressi ærumnis in Ægypto viuere, quam terram promissionis lacte & vino manantem, ingredi maluerunt, in qua iucundissime viuere ac quiete vitam deliciis voluptatibusque affluentes transigere poterant? maior tamen eorum esse mihi videtur demẽtia, qui in miseri huius mundi Ægypto infinitis conflictati ærumnis, ac plurimis pulsi calamitatibus, degere maluerit quam animo cogitationeque ad felicem illam viuentium regionem, vbi perfecta iucunditas, ac iucunda felicitas ac societas est, aspirare. Quanta igitur vestra est cæcitas, ô cosmophili! nescitis, heu nescitis, quid hæc vita sit, quæ mala secum trahat, quibus casibus & infortuniis sit obnoxia. Vnde bene mihi scripsisse visus est Seneca: *Vita hominis*, inquit, *nunquam acciperetur, si sapientibus daretur*: quis enim, obsecro, futurus est qui eius sese legibꝰ subiiciat, & se Iliadis miseriarũ hæredẽ profiteri velit? Quis dic mihi, obsecrò, hæredẽ sese tuũ dicere audeat, infelix vita, quis te adire & accipere præsumat, quæ quasi flos egredieris & cõtereris, & fugis velut vmbra? Vita vestra, Auditores,

De breuitate vitæ.

Vita hæc cursui solis persimilis est: videtur namq; lucursui solis cõparatur. eadem illud astrum non moueri, cum tanto tamen impetu tantaq; violentia feratur, vt ad singulos horæ quadrantes centũ viginti milliarium millia illud conficere doceãt Philosophi: idipsum de vita hac nostra dicere possumus, in statu quidem suo manere videtur, ac loco quiescere, attamen celerrimi instar cursoris semper ad finẽ properat, adeo vt non prius cucurrisse videamur, quam ad sepulchrum iam peruẽtum fuerit. Hinc bene eam *Greg. in Regist.* D. Greg. nauiganti similẽ esse dixit, ii namq; qui nauem conscenderunt & nauigant, arbores, agros & scopulos moueri, se vero in loco putant quiescere: cum tamen secus id se habere omnes sciant, nauem scilicet semper recedere, cetera vero loco neutiquam moueri. Idipsum tibi accidit, ô homo, qui in mundi huius mari nauigas: omnia moueri existimas & te immobilem persistere: cum tamen ipse ad mortem citatis quasi equis prõderes, cetera omnia quieta maneant.

Equidẽ eam animalculo, quod Ephemerũ appellant, comparauero, quod mane quidem nascitur, vesperi autem occidit, cuius licet vita vltra diem vnum non extendatur, tanta tamen eius in quærendo victu sollicitudo & cura est, quanta coruorum quinq; seculis viuentiũ. Magna profecto huius insecti stultitia est: at vestra longe maior est, ô mundi amatores, qui cũ decẽ aut duodecim tantũ annis hic vobis viuendum sit, tantas tamen opes aggeritis, & ita de cõmeatu solliciti estis, quasi Explicatur humanę vitæ miseria. mille annis in hac arce viuendum foret. Sed ingens reuera amẽtia est, tantopere erga fragilẽ hanc & fugacẽ vitam affici: cum ipsimet Ethnici hac nobis in re multo sapientiores exstiterint. Spartiatæ namq; toto quidẽ vitæ tempore lugubribus & atris vestibus induebantur: at cum morti appropinquarẽt, sumptuosis & regificis: quo agendi modo satis indicabant, quam amara iis vita foret, quam læta vero & iucunda mors. Eandem pene agendi consuetudinem habuere Thraces, qui infantibus iam recens in lucẽ editis lamentabantur, & cunas lachrymis perfundebant, quod eos lachrymarum & miseriarum locum ingredi putarent: morientibus vero festiuo cantu & lætitia applaudebãt, quod omnibus hisce ærumnis erepti, quietis iam portum intraturi essent. Quin & ipsa nobis animalia vitæ huius ærumnas & calamitates quodammodo velle ostendere videtur: cygnus nãq; egregia illa auis, toto vitæ tempore cantare detrectat: sed vbi fata vocant, vdis coniectus in herbis, iucundissimo cantu aëra permulcet, lætus quodammodo & gaudens hac infelici & lachrymosa vita se liberandum.

Et quoniam cantus mentio incidit, ipsi quoque Israëlitæ, quamdiu in Babylonica captiuitate captiui detinebantur, nunquam canere potuerunt, adeo vt si quãdo eos Chaldæi ad patrios psalmos decantandos inuitarent, lachrymantes responderent: *Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena?* At heu, mundus hic multo Babyloniis illis deterior est, nostraq; sors longe iniquior sorte Hæbræorum. Quis igitur in eo ridere, cantare, choreas agere, ineptire, deliciisque indulgere præsumat? Et sane vita hæc nostra vera Babylon est, terra aliena, locus peregrinationis receptaculum, & colluuies malorũ, miseriarum diuersorium, solitudo tetrica & tristis ac perpetuo exilio infamis, deniq; via & quidem transitus: ita namq; eum nuncupare hodiernum Euangel. videtur, in quo non nisi de peregrinis, viatoribusq; sermo est, adeo vt & Dominus viatoris personam & habitum induerit. *Duo ex discipulis Iesu ibant ipsa die in castellum, &c.* Adeamus primo hosce viatores, & videamus quinã sint, ac deinde quid dicant, quos sermones habeant, ad inuicẽ audiemus.

Hebræi in Babylone cantare nõ potuerunt. *Psal. 136.*

Quod ad primum igitur spectat, refert Euangel. duos ex discipulis fuga dilapsos, in Emaus castellum, quod 60. stadiis, vel duobus cum dimidio milliaribus, nostra metiendi ratione ab vrbe aberat, profectos esse, deq; Messia qui ante dies aliquot cruci affixus erat, sermones habuisse cuius morte & absentia magnopere se affici & affligi demonstrabant. Sperabamus, inquiebant, nos & totam gentem nostram à captiuitate & Romanorũ tyrannide per eum liberandum, regnumque Israël eius ope restaurandum, sed nulla iam eiusce rei spes affulget: dixerat adhæc tertio se die à mortuis resurrecturum, & tres iam ecce dies elapsi sunt, & nihil huiusmodi videmus contigisse. Cum hos itaque inter se

fermo-

sermones haberent, atque ita fabularentur, ecce derepente Saluator itineris se socium præbet, inque medium eorum se sistit.

Simile. Et sane quemadmodum post cruentum & diuturnum prelium, quiescentibus iam turbis & armorum strepitu, dux milites huc illucq; dispersos colligit, eosq; de victoria certiores reddit: ita quoq; hodierna die Christum generosum illum ducem agere videmus. Apostoli namque & discipuli, Christi inquam milites, metu perterriti & consternati, è cruento illo passionis certamine fugerant, & huc atque illuc dispersi erant; & ecce dux eos hodie è fuga retrahit, reuersosque de victoria, de mundo & dæmonibus relata, certiores facit. Magdalenam namque errantem quærit, tres Marias in vrbem redire compellit, hinc Petrũ insequitur, & omnibus sese Apostolis in Ierusalem manifestat, eosque ad castra reducit: illinc vero, duobus discipulis in Emaus tendentibus apparet, quos inertiæ & ignauiæ arguit, quod duce suo in discrimine relicto, castris se turpiter proripuissent. Sed ante ceteros tibi se manifestum dedit, ô SS. Virgo, tibique lætum resurrectionis nuntium attulit.

Simile. Nam sicut sol, cum mane oritur, summa montium cacumina radiis suis primum ferit, deinde humiles colles irradiat: ita quoq; Dominum feciſſe compertum est. Virgo Deipara namq; *mons* erat *in vertice montium*, vt Isai ait. *Isai.2.* vel, vti Dauid canit, *mons pinguis, mons in quo beneplacitum est habitare Deo*. *Psal.67.* Apostoli vero instar colliũ, de quib. scriptum est, *fundamenta eius in montibus sanctis*, i. Apostolis. Sol hic igitur ex altero veniẽs orbe, radiis se suis magno illi monti Virgini Mariæ primo, ac deinde cæteris collibus, Apostolis nempe, videndum præbet. Hic vero videmus, vt quos hosce viatores radiis suis illustret, eosque ita accendat, vt calore intus æstuante ad inuicẽ dixerint: *Nonne cor nostrum ardens erat in via?* *Psal.36.* sole nimirum directe capitib. eorum imminente.

II. Quinam hi viatores sint? Quinam vero vos estis ô peregrini? vel vnde? quo vos appellabo nomine? nescio: vni quidem ex Euangelii textu certũ est, nomen fuisse Cleophæ, qui quatuor sanctissimorum virorum, trium Apostolorum, Iudæ nimirum cognomento Thadæi, Simonis & Iacobi Minoris, ac Ioseph vnius è LXX. discipulis cognomento Iusti, pater extitit. Alterius autem nomen ignoratur; sed omnes pene Patres vnanimiter tradunt, hunc fuisse Lucam Euangelistam, & Actuum Apostol. scriptorem. Eiusdem namq; opinionis fuit Gregor. Magnus, Nicephorus, Theophylact. in Lucam, & Epiphanius. Solus Hieronymus alteram sententiam tuetur, in prologo enim in Lucam ait, eum Dominum in carne non vidisse, idque ex verbis ipsius Lucæ se colligere ait: *Sicut tradiderunt nobis hi qui ab initio suis oculis viderunt, & ministri fuerunt sermonis.* *Actor.1.* Sed nihil inde effici potest aliud, quam Lucam de primis Apostolis non fuisse, sed longo post alios interuallo ceteris accessisse.

Gregor. Mag. c.2. Eccl. hist. li.1.c.34. in Luc.c.24.

Quidquid demum sit, hoc saltem constat, Dominum duobus hisce discipulis socium se habitu viatoris, adiunxisse. Sed cur his te potius Domine quam mulieribus adiungis? in promptu ratio est, quia te nimirum illæ aromatibus & vnguentis pretiosis onustæ quærunt, atque ideo eas fugis, discipuli vero à te fugiunt, & tu eos persequeris.

Exclamat hic Augustinus admirans: *Vere Domine, maiori semper occurris necessitati*; quẽadmodum enim cor hominis in medio corporis constitutum, magis ad sinistram vergit, & sanguis in eodem habitans corpore, partes eiusdem, eo maxime opus habentes, defendit ac tuetur; vti in subita formidine fieri videmus (partibus namq; exterioribus destitutis, ad cor quasi ad locum, cuius permagni interest, sese recipit, qui si amittatur, de vita penitus actum est: atq; hæc causa est palloris, & verecundiæ, quę in vultu sese interdum manifestat.) Idipsum hic à Domino fieri videmus: qui relictis aliis discipulis, duobus hisce in primis succurrendum censuit, in maxima scilicet necessitate ac discrimine cõstitutis. Perdiderunt namque iam fidem, spes quoque eos deficere incipiebat. Insignis conceptus.

Sed quonam pacto fieri putamus, vt tanto beneficio à Domino afficiantur, vt Christi Iesũ consortio societateq; digni iudicentur? causam quærimus? in promptu est, quod ad inuicem loquerentur de omnibus quæ abhinc triduo Hierosolymis contigerant, de passione videlicet Redemptoris. O sanctę sermocinationes! ô diuina colloquia! de his sc

Cur Dominꝰ hisce discipulis socium se adiunxerit.

nobis *in via*, interea dum hic viuimus, & in vitæ huius curriculo velut viatores ambulamus, loquendum est, si Christum peregrinationis socium habere desideremus.

O sancta & salubris passionis memoria! quantum tu animabus iustis commodum afferre, quantum potes prodesse? ad diuinum quippe amorem nos accendis, humilitatem instillas, superbiam suffocas, & delicias carnis à nobis expellis.

Insignis figura.

Cum Dauid Vriæ Hebræo, vni è Principibus suis è castris Ierosolymam redeunti persuaderet, domum vt secederet, fracta bello membra lautius nonnihil haberet, genio indulgeret, & vxore vteretur: statim Regi in

2. Reg. 11. hæc verba respondit: *Arca Dei & Israel, & Iuda, habitant in papilionibus, & dominus meus Ioab, & serui Domini mei super faciem terræ manent, & ego ingrediar domum meam, vt comedam & bibam & cubem cum vxore mea.* De te hoc dictum puta Christiane: quando te mundus ad delicias inuitat, teque inescare machinatur: quam congrue illi respondere poteris & appositè, passionem Domini respiciendo. Quid? Arca Dei, sacra, inquam, Iesu Christi humanitas, atq; omnis Sanctorum nobilitas, in desertis Caluariæ locis commorantur, tribulationũ crucibus affixa: quin & dux meus Iesus Christus super duram cubat, in duram scilicet crucem extentus, & tu me ad delitias inuites, vt genio indulgeam suades, vt voluptatibus me patiar inescari, vt laborem, qui mihi subeundus est, quantum possum, declinem? sed parum hoc est conueniens: meræ sunt nugæ hocce mihi occinere, numquam enim huiusmodi flagitium committam.

2. Reg. 15. Simile quid in secundo Regum legocommentario. Cum enim Dauid Rex per deserta per agros nudus & vdus, omniq; destitutus auxilio fugeret, & torrentem tristitia grauatus transiret, omnes eum nobiles & subditi lachrymis comitabantur, eiusq; casui, quantum poterant, condolere se planctu & lamẽtis demõstrabant. Ecquis, obsecro, erit Christianus, verus cœlestis aulæ inquilinus, Christiq; Domini fidelis Vasallus, qui passionem Domini cum ruminet, Deiq; Filium tãta humilitate, cruentam Iudæorum in caput suum conspitationem fugientẽ, & torrentem passionis transeuntem, perque Caluariæ rupes serpentem contempletur: eum, tristi hoc spectaculo commotus, oculis lachrymantibus, corde gemebundo, linguaque querula, non comitetur: quis inquam, pedem in terra non figat, non se demittat, aut humiliet?

Quinetiam ô sancta Dominicæ Passionis recordatio validum propugnaculum es, aduersus omnem infernalem proteruiam, salubre aduersus diabolicos incursus antidotum, ac singulare ad mundi technas versutiasque detegendas remedium. In quam rem figuras vobis adducam. Daniel Propheta sparsis in fano cineribus technas sacrificulorum, & ementitam Beli diuinitatem detexit. Cineres hi, cineres sunt Iesu Christi, & memoria passionis eius, qui statim vt in animarũ nostrarum templo spargũtur, Sathanæ statim versutias, carnis blanditias, & vasti idoli, mundi nimirum, dolos detegunt & reuelant. Dan. 14.

Similes propemodum conceptus, sed alterius tamen generis. Præcepit apud Ezech. Deus omnes interfici, qui signum Thau frõtibus non præferrent, denotat hoc mysterium omnes & singulos, qui signo crucis, cuius imaginẽ Thau nota referebat, & passionis insignibus notati, signatique non essent, frontisque memoriæ suæ eadem insculpta non gererent, in magno vitæ discrimine versari. Ezech. 9.

O miseri mundani, ô infelices cosmophili! non reperitur Christus in medio vestri, nec se vobis itineris socium adiungit, quia *in via* vitæ huius, de his quæ in passionis eius diluuio contigerunt, non disseritis. Non agitis in hoc itinere de Iesu Nazareno, non loquimini nisi de mundo, de honoribus, dignitatibus, sermones diuitiis. Non ambulat vobiscum. Deus, ô inanium rerum indagatores, & nouarum rerum scioli, quia non loquimini de iis quæ in domo Annæ, in qua Christus percussus fuit, de iis quæ in domo Caiphæ, vbi conspuratus & conspurcatus, de iis quæ in Palatio Herodis, in quo veste alba delusus; de iis quæ in prætorio apud Pilatum contigerunt, vbi ad mortem condemnatus fuit: non sunt sermones vestri de iis quæ circa crucem peracta sunt, & nimirum clauis fuerit confixus, aceto potatus, lancea perforatus, denique vt mortuus fuerit: non sunt nisi de rebus mundi huius, de Mundani de mundo miscent.

de iis quæ in aula, quæ Romæ, quæ in Hispania, quæ in alio orbe geruntur.

At si Deum socium habere desideretis, quemadmodũ eum duo hi hodie habuerunt, loquimini potius de cœlo, de conscientię vestræ statu, de suppliciis quæ Dominus in cruce pertulit, de tota passionis eius Iliade. Et perpendere hic obiter vos velim, si ob solos Deus sermones, propter aliquot verba hisce se tertium adiunxerit: quid facturus sit ob bona opera? si tantam sola verba gratiam promeruerint, quantam ipsa bona opera habitura sperandum est?

Christus hos viatores allocutus est.

Allocutus quin etiam eos vltro est: audiamus quid dicat. *Qui sunt hi sermones quos confertis adinuicem, & estis tristes?* quo vos & vnde? tristitiam quippe vultus præfert. Cui Cleophas, *Tu solus peregrinus es in Israel, & hæc ignoras?* Quid, rideri nos à te puto. Venis Ierosolymis vti nos, & fingis te nihil eorum scire, quæ ibi ab hinc triduo cõtigerunt? Iam enim tres dies elapsi sunt, ex quo Principes nostri & Pontifices Iesum quendam Nazarenũ, qui erat vir potẽs in opere & sermone crucis ignominiosissime affixum mori coegerũt.

Cleophæ responsio.

Vere potens erat in opere: quoniam plurima per Iudæam miracula edidit, leprosos mundauit, paralyticos sanauit, cæcos illuminauit, dæmones ex hominum corporibus fugauit, mortuos ad vitam reuocauit: an non igitur vere potens in opere fuit? at non minus in sermone. *Nunquam* enim *homo sic locutus est*: alter Orpheus fuit: voce namque arbores & rupes attraxit: famosissimas peccatrices ad bonam frugem eadem voce conuertit: milites quoque à Principibus Sacerdotum ad se comprehendẽdum missi, vt eum loquentem audiuere, cœptis desistentes re infecta, ad suos reuersi sunt sanẽte asseuerantes, nullum vnquam hominem ita sese loquentem audiuisse: alit quoque milites in horto oliuarum statim vt vocem eius audiere, licet armati & spirantes minarum, supini in terram conciderunt. O magnum oratorem ô linguæ fulmina! an non igitur potens in sermone fuit, cum ad vocem mare & venti quieuerint, illiusq; imperio obsecundarint, cum eadem Lazarus quatriduanus tumulo prodierit, Doctores synagogæ in templo stupore defixi steterint, ad eandem denique tot peccatores & peccatrices à praua vitæ consuetudine ad puritatem redierint? Nostri tamen Pontifices magnum hunc Prophetam cruci affixerunt. *Et tu solus peregrinus es in Israel, & hæc ignoras?*

Ioan. 7.

Matth. 7.

Matth. 14. Ioan. 11. Luc. 2.

Quam verus vates existis ô Cleopha? & tamen iocando verum dicere te nescis: ipse enim vere solus peregrinus est, qui in mundi huius exilium cœlo pulsus, propter flagitia nostra hanc peregrinationem peregit: vnde de seipso apud Euangelistam testatus est, *Vos de deorsum estis, ego de supernis.* Vere, vere inquã peregrinus fuisti Domine: ab omni enim æternitate, præuiso iam Adæ peccato, votum feceras, præsepe te Bethleemiticum, montem Caluariæ, ac sanctum sepulchrum, quod Hierosolymis est visitaturum. Inaudierat id quoque Dauid rex cũ diceret: *Votum vouit Deo Iacob*: perinde ac si diceret: *Votum vouit Deo Iacob*: votũ fecit Verbũ illud Dei, Patri suo ęterno, profectionem quandam se iam olim in hunc mundum instituturum. Hem quæ peregrinatio! triginta tres & quot excurrit annos in eadem facienda insumpsit, seruilemq; habitũ induit, formam serui accipiens, & viator factus est. O quantum interea cucurrit, quas nõ regiones, quæ non loca peragrauit? Deuenit primo ad præsepe Bethleemiticum: inde in Ægyptum transiit, septemq; annos in hoc iter impendit: tum desertum & intimam solitudinem petiit, & quadraginta dierum spacio eam perlustrauit. Quantã hic pietatẽ, quantum feruorem declarauit? At nondum hic quieuit, sed & alia lustrare voluit: Caluariæ quin etiam montem conscendit, inde crucẽ, ac deniq; sepulchrum ipsum visitauit. Hem quantas in eũdo molestias sustinuit, quantos labores exantlauit, quantum sudauit; & alsit, quas non passus est ærumnas? Hausi id ex D. Greg. Papa, qui Christi iter relegit dicẽs: *Vultis fratres charissimi, ipsos eius saltus agnoscere? de cœlo venit in vterum, de vtero venit in præsepe, de præsepe venit in crucem, de cruce venit in sepulchrum, de sepulchro rediit in cœlum.*

Christus verus peregrin⁹ in hoc mundo extitit.

Ioan. 7.

Psal. 131.

Christus difficile iter ingressus est, & longum.

Homil. 29. de ascensione.

Soluisti iam votum Domine, omnium peregrinorum princeps, peractumiam est iter, peregrinatio tua iam finem accepit, nullus in orbe iã locus restat quẽ adire possis: oĩa obambu-

ambulasti, & percurristi, iam tempus est, vt quietem capias. Erro, erro auditores, nondũ vult quiescere, nam & limbum adire est animus, visitare purgatorium, & ad inferos vsque descendere; atq; hoc est iter de quo loquebatur vaticinans Hieremias: *Dimisi domum meam, reliqui hæreditatem meam.* Infinita nobis hoc itinere merita, sibi vero immensam corporis gloriam, & æternã nominis exaltationem comparauit. Sed quid est Cleopha, ꝙ *solus peregrinus* diceris, an non & nos omnes peregrini in hoc mundo sumus? ita profecto; testem huiusce rei habeo Apostolum Paulum qui ait: *Non habemus hic ciuitatem permanentem, sed futuram inquirimus.* Præuiderat id etiã vates regius, *Aduena ego sum, & peregrinus, sicut omnes Patres mei.* Primus qui vrbes extruere cœpit, fuit Cain, atque ideo fortasse cœlo excidit: hinc S. Euangelista Ioan. in reuelationib. ait, audiuisse se Angelum clamantem, *Væ væ habitantibus in terra*: è quo efficitur, mundum hunc inferiorem non esse nisi exilii & ærumnarum locum. Atq; hoc ipsum de eo iudicium fuit Philosophi Anaxagoræ licet gentilis, & veri numinis ignari. Refert namq; Laertius, hunc, cum æmuli ei propter facultates & opes actionem intentassent, omnium potius iacturam facere maluisse, quã iudicio ius suum prosequi, ac sese coram iudicib. defendere: cumq; eum amici & noti fatuũ dicerent, quod sua se negligentia omnib. iis bonis & possessionibus, quas maiores tanto sudore ac labore sibi peperissent, orbari sineret, digitos eum ait in cœlum sustollentem respondisse: *Illa patria mea est, illa hæreditas mea est, illam ego curo, non ea quæ super terram*: nã mundus hic instar exilii est, locus quidam miseriarum ac lacrymarum occasio. O præclaram hominis Ethnici sententiam! ô virum Christiano dignum nomine.

Hierem. 10.

Hebr. 13.

Psal. 38.

Apoc. 8.

Laertius.

Præclara Anaxagoræ sententia.

Verum vt ad propositam materiam redeamus; Cleophas cum hæc Christo dixisset, & lachrymis oculos oppletos haberet, tristitiaque animum eius occupasset, statim Christus subintulit, *& quæ?* quid accidit Ierosolymis? dic, quæso, quidnam tibi cõtigerit, redde me certiorem. Quid? anne tu illa oblitus es, an ignoras ipse, qui eadem in corpore pertulisti & de quo totus orbis loquitur? Quid hoc est, an non meministi crudelis passionis, anne oblitus es clauorum, spinarum, flagellorum, sudoris illius sanguinei? Eheu Domine, vix tres elapsi sunt dies; cum in monte Oliueti paueres & tæderes, cũ tot in monte Caluariæ supplicia perferres; & hodie ecce rogas, *quæ?* quasi hæc omnia in ventos & auras abiissent.

Christus post resurrectionem priorũ dolorum oblitus est.

Fuit, fuit, Auditores, ardens illa charitas, & ingens illud amoris incendium, quod omnes priores dolores præteritaq; supplicia penitus excoquebat: charitas inquã, de qua vaticinatus Salomon dicebat, ærumnarum vitæ huius aquas, & flumina dolorum quos in passione sustinuit, charitatẽ hanc extinguere nequaq̃ potuisse! quam ingens fuit illa charitas! Et sane si tota elementi ignis sphæra, spelunca aliqua hoc in mundo posset includi, non est profecto dubium, quin ipse omni semper ratione erumpere gestiens, libertatemq̃ affectans, omnia repagula, coneludi indignatus, in mille partes abrumperet. Cum igitur vniuersa diuinitas, quę amor est & ignis quidam infinitus, humanitatis nostræ ergastulis, licet voluntate inclusa fuerit; nunquam quiescere potuit, donec corpus hoc suum in cruce disrumpẽs, lacerans, ac quodammodo in frusta comminuens, mille nobis amoris signa & argumenta charitatis immensæ ad oculum demonstraret. Videte quales calores, quales ardores in ipso fuerint; adeo vt omnium aliorum, quos in passione pertulit, non amplius iam reminiscatur.

Insignis conceptus.

Ingẽs Christi charitas.

Et quoniam de ardoribus incidit mentio, certum est solem, quo magis capitibus nostris imminet, nobisq; fit vicinior, eoquoque maiorem ardorẽ edere, & splendidiorẽ fieri. Idem in sole oculorum nostrorum Christo Iesu vidimus contigisse: quo enim altius in cruce fuit exaltatus, quo & maiorem charitatem, & dilectionem vehementiorẽ monstrauit. Nam quemadmodum motus violenti & naturales in eo differunt, quod violentus rapidus sit & vehemens in principio, sed ad finẽ vrgens paulatim deficiat, & tandem ẽt penitus quiescat: naturalis autem initio sit lentior, sed quanto magis mouetur, & vlterius procedit, tanto sit maior ac vehementior. Ita quoq; amor, quo nos in Deum ferimur, aliud non est quã motus quidam animæ in Deum, qui

Insignis conceptus.

qui peccato iam commisso quodãmodo coactus est, & instar motus violenti; hinc fit vt in principio penitus ferueat, sed sensim tepidior fiat, ac tandem etiã penitus frigefiat. Sed amor quidam naturalis est, quo procedit vlterius, eo fit maior, maioremque charitatem demonstrat, quem hodierna die ita videmus excreuisse, vt crucis, clauorum, passionisque q̃ nostri causa pertulit, penitus oblitus, petat quidnam hæc etiam sint, quasi eadẽ ignoret.

Amor Dei nos naturalis est.

IV.

Quæ? inquam, Charitas quippe illa adeo eũ incendit, inebriat, adeoq; demẽtat, vt omniũ præteritorum suppliciorũ oblitus & omnem eorũ memoriam exuisse videatur. Accedit ad hæc etiã ipsa resurrectionis gloria, quę omnẽ ei memoriã, quos pertulit cruciatuũ, adimit.

Resurrectionis status omniũ quę hic passi fuerũt obliuionẽ inducit.

Tantæ porro beatitudinis est, ipse resurrectionis status, Christiani, vt cum semel eiusdem nos compotes reddi cõrigerit, omnium laborũ molestiarumq; hic olim toleratarum memoria nobis penitus excidat, & omnia licet grauissima fuerint prorsus nihil & ludicrum quid fuisse videantur. Docuit hoc gentium Doctor Paulus dicens: *Non sunt condignæ passiones huius temporis, ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis?* adeo vt quidquid hic nos pati contigerit, vel quæcunq; hoc in mundo molestia acciderit, eius respectu ludicrum quid & leue nobis videri debeat, imo ne attendi quidem vel pensari mereatur.

Rom. 8.

Martyres non recordantur cruciatuũ quos hic sustinuerunt.

Et sane si cui nostrum contingeret, alicui sanctorum iam cœlestib. gaudiis perfruentiũ loqui, & petere ab iis daretur: quid ipsis de suppliciis, doloribus, martyriisq; quæ in hoc mundo sustinuerũt, videretur; eodẽ prorsus modo, quo hic Christus, eos respondituros putãdũ est, *quæ?* Quid? an nõ recordaris gloriose Apost. Bartholomæe, fuisse tibi i viuo olim hic pellem detractam? nõ recordaris Stephane, lapidibus te obrutũ à Iudæis? nec te Laurenti craticulæ superimpositum, lento igne, vt holocaustum Deo gratum fieres, assatum esse? non meministi amplius Petre crucis, cui affixus expirasti? quid dicis de mucrone tuo Paule, quo tibi venerandum illud maiestate caput præcisum fuit? *Et quæ* inquiunt, de qua re loquimini, quas nobis narratis fabulas? anne aliquid in hoc mundo vobis visi sumus sustinuisse? nihil est hoc Christiani, dicẽt, nihil est, non fuere flagella, sed ferula, non rotæ sed rosæ, non lora sed flores, non equulei sed delitiæ. Econtrario vero, tanta damnatorum infelicias & calamitas est, vt omnium priorũ voluptatum deliciarumq;, quas in hoc mundo habuere, nullam iam prorsus memoriã habeant, sed nihil illis hæc omnia fuisse, imo ne fuisse quidẽ videantur. An non verum me dicere testaberis tu Cęsar, & tu Alexander, nullam sc. vobis honorã, dignitatum, regnorum, coronarum, sceptrorum amplius memoriam restare? Non recordamini fuisse vos aliquãdo reges potentissimos, monarchas orbis diuitiis affluentissimos? *Et quæ* respondebunt: *quid profuit nobis superbia, diuitiarum iactantia quid contulit nobis: Transierunt omnia velut umbra.* *Sap. 5.*

Diues ille epulo cum apud inferos sepultus Abraham patrem inuocaret, sui vt misereretur, respondit Abraham è summo cœlo, *Recordare fili, quia recepisti bona in vita tua:* non recordabatur, ecce priorum delitiarum, aut præteritorum conuiuiorum. Sed venit mihi, quoad hanc rerum priorum obliuionẽ, insignis cuiuspam figura in mentẽ. Cum septem anni in Ægypto transiissent, septẽ aliis sterilitatis aduenerunt adeo quidem vehemẽtes ac duri, vt eorum presens memoria & experientia priorum annorum abundantiæ mortales obliuisci cogeret. Heu! anni illi æterni famis qua damnati quietẽ, gloriam & gratiam esuriunt, quæque semper apud inferos duratura est, adeo horrendi & pertimescendi sunt, vt omnem præteritarum voluptatum, quæ in hoc mundo fuere, interea dum anni abundantię durarunt, deliciisque vita affluxit, memoriam è mentibus auferant. *Luc. 16.* *Gen 40.*

Et quæ? expedi Cleopha, temporis nos premit angustia, & Dominus tibi ait, dolorum se nõ meminisse: quid igitur subest? *De Iesu Nazareno qui erat vir potens, &c.* Adiungit deinde: *Nos sperabamus:* ô modicæ fidei omnis tua spes concidit: misera cymbula, quanto modo in discrimine versaris? fidei tuæ malus confractus est, & spei anchora amissa. *Vir* inquiunt: neq; enim amplius in eo diuinitatem agnoscunt, an nescitis, ô discipuli, hunc Deũ simul & hominẽ esse? Potens namq; est opere, vt Deus: & potens sermone sicut homo: duobus quoque gladiis instructus, virtute & doctrina

Christ° soli & tormẽto bellico cõparatur.

doctrina: quoad virtutem potens est, quoad doctrinam eloquens. Sol lumen & simul calorem habet: tormentũ bellicum, quod nonnisi pulueremnitreum in se habet, & globo non est suffertum, mugitum quidem & boatum edit, sed nihil effringit aut diruit, at Iesus Christus bombarda erat quæ & effringebat, & simul sonitum edebat: Sol erat qui verbis illuminabat, & operibus calefaciebat.

Nos sperabamus. Valeat iam spes nostra, quæ cõcidit, sperabamus per eum a Romanorum nos imperio liberandos, & eorum iugo eripiendos: vti Moyses seruitute Ægyptiaca Patres nostros liberauit. O insensati discipuli, nondum præteriere tempora, adhuc hora est, sumite animos, nolite animo concidere. An de vobis, ô Luthere & Caluine, perfidis inquam peregrinis dicam, quod de duob. hisce discipulis dicitur: toties namque vos audiuimus dicentes, Ecclesiæ nostræ Ierusalem egrediendo, vt in Emaus Geneuæ aut Wittenbergæ secederetis: *Nos sperabamus.* Sperabatis scilicet, post bellum Pontifici Romano illatum, post oppugnatum purgatorium, post effusum sacerdotum sanguinem, post diruta templa, Ecclesiam ipsam vos euersuros: sed spes vestra eodem tempore quo exorta est, concidit. Iactauerat Lutherus secundo rebellionis & dominationis suæ anno, se, si ad tres vel quatuor adhuc annos vita ei prolongaretur, omnem Papatum destructurum, atque euersurum, & tamen viginti quatuor, & quot excurrit, annis, libere dominatus est, nihil tamen vnquam huiusmodi præstitit, aut factum vidit.

Inanis Lutheriae Caluini spes.

O stulti & tardi corde ad credendum! Quanta vestra insania est, Luthere & Caluine, in solidã illam Ecclesiæ petrã insensatum caput velle impingere? quanta vestra amentia est ô hæretici, sumptis armis ita veritati bellũ mouere, Deoque qua potestis ratione resistere? Vos vero miselli discipuli, q̃ stupidi & tardi ad credendũ estis: quid? nunquãne Prophetas & veteres scripturas legistis? nunquamue audiuistis, Messiã ad Ionæ imitationẽ, triduo in viscerib. terræ, vt ille in aluo ceti, permansurum, & tum demum resumpto corpore lumen solis conspecturum? An non cum dicentem audiuistis, quod templum hoc destrueret, & post triduum aliud reædificaret, atque hoc de corpore suo intelligi voluit. O igitur *Stulti & tardi corde ad credendum.*

Ion. 2.

Et sane stulti sumus, Domine, & fatui qui te relicto mundum sequimur, qui solem fugientes in tenebris viuere malumus, paradiso exulare vt tartarum ingrediamur, qui cœlum veram patriã nostram negligimus, vt in hoc mundo, qui locus peregrinationis est, habitare & sedem figere valeamus. Ecquæ maior in hoc mundo dementia inueniri potest? *stultorum infinitus est numerus*, id est, peccatorum ait Sapiens. Et bene quidẽ: quot n sunt peccatores, qui relicta gratia Domini, peccatum vltro amplectuntur quique tibi bellum mouent, quo diabolo seruiãt: tot etiã fatuos, tot phreneticos, tot dementes esse dicendum est. Sed accedit ad hanc dementia Domine duritia quædam grandis, & stupida ad scripturis credendum tarditas: toties quippe admonemur, toties nobis concionatores ingeminant esse sc. infinitã quandam gloriam paratam iis, qui fidele tibi hic obsequium exhibebunt, ęterna vero supplicia iis qui te mortali aliquo delicto offendent: & tamen credere vix possumus: aut si credimus, vix in animum demittimus, aut parum curamus. Quapropter Domine, qui hodie duobus hisce discipulis peregrinantibus oculos aperuisti, te supplices obsecremus, vt oculos nobis idem prorsus iter ingressis aperias, vt scil. Scripturas sacras intelligendo, tuaque semper iudicia ante oculos habendo, è stultis sapientes effecti, confecto longo vitę huius itinere ac peregrinatione, feliciter ad patriam cœlestem peruenire valeamus. Amen.

Peccatores vere fatui.

FERIA III. POST PASCHÆ.

Partitio.

I. De cœlo laboriʾus obtinendo.
II. De stante in medio.
III. De imprecante pacem.
IV. De voce Ego sum.

Stetit Iesus in medio discipulorum suorum & dixit eis, Pax vobis. Luc. vlt.

IIGV-

FIGVRA.

Tob. 12. CVM Angelus Raphael Tobiæ patri & filio sese manifestaret, suamque conditionem aperiret, esse se nimirum è septem illis spiritibus, qui semper ante diuinæ maiestatis oculos consistant: adeo ambo consternati & perterriti fuere, vt præ metu & reuerentia in terram proni ceciderint, quibus statim Angelus ait: *Ego sum, nolite timere.* Hodie vero in præsenti Euangelio intueor, vt ipse omnium Angelorum rege, Domino Christo Iesu Apostolis, quo eum velut verum Dei Filium, totiusque orbis Dominum agnoscerent, sese manifestante, omnes ita perculsi & pauore concussi fuerint, vt rati sese spiritum videre, in terram prolapsi sint: quibus deinde Christus, vt illos confirmaret, animumque adderet, statim ait: *Pax vobis, ego sum, nolite timere.* Egregia profecto hic vtriusque est historiæ concordia, & concors per omnia harmonia figuraque figurato quam optime respondens: quam vt latius deducere possimus Spiritum paraclitum velut directorē, & gloriosam Virginem vt patronam inuocemus, dicamus igitur:

AVE MARIA.

Q. Cicero de petitione consulatus. Magnus ille & nobilis Orator, Oratorumque omnium princeps Tullius, cum Romæ consulatum ambiret, frater eius Q. Cicero homo in rebus gerendis prudentissimus, & in negotiis Reipubl. optime versatus, cognito Marcum ad Consulatum aspirare, his eum verbis admonendum censuit: *Attende tibi frater, peregrinus es, Romæ est, Consulatum petis.* Quasi diceret, Vide quid agas, atque in omnem partem circumspice, qui sis cogita: ex Arpinate municipio progenitus es, peregrinus es, & non Romanus. Romæ quoque consulatum ambis, in Vrbe omnium vrbium regina, totius orbis vertice: Consulatum, inquam, quo nulla Romæ dignitas eminentior, nulla maior haberi potest: non ambis Quæsturam, non tribunatum, non munus Ædilitium, sed ipsum omnium magistratuum summum. Quamobrem attende tibi frater. Quod Quinctus Marco fratri de Romano consulatu dicebat, mihi hodie fratri meo Christiano de beatitudine æterna liceat dicere: *Attende tib. Christiane* qui beatitudinem ambis, *Peregrinus es, cœlum est, beatitudinem petis.* Peregrinus inquam exul, profugus, miser peccator, creatura vilissima. *Cœlum est*, domicilium scilicet Angelorum, Seraphinorum palatium, beatorum omnium aula, quam nihil coinquinatum ingreditur. Deinde *beatitudinem petis*, qua nihil aut maius, aut excellentius & præstantius dici aut cogitatione comprehendi queat, quonam tibi igitur pacto laborandum est, quomodo sudandum, eam vt promerearis? qua in re optime consentire mecum visus est Paulus, dicens: *Nemo coronabitur nisi qui legitime certauerit*; quoniam præmium hoc, vt omnia comprehendam paucis, bonis operibus vincitur ac paratur. 2. Tim. 2.

Prodit Plutarchus, Romulo extincto populum Rom. dubium & anxium fuisse, quippe qui nescirent, vtrum violenta manu esset discerptus, vel alio quopiam diuiniore mortis genere exspirasset. Cum itaque omnium animi fluctuarent, prodiit subito in forum Eques, qui fidem fecit, visum à se Romulum affirmans, augustiore forma quam fuisset, & armatum ad cœlos sublatum, ac mandasse, vt se pro numine haberent. Equidem haud credo, sed commento hoc, etiam apud Ethnicos denotari putem cœlum armis acquiri: cui succinit & apud Euangelistam Dominus, dicens: *Regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.* Plutarch. in Romulo.

Vnde bene mihi vetus quidam Poeta ceciniisse visus est, *Vendunt Dei laboribus omnia mortalibus*, sed cœlestem imprimis beatitudinem: cuiusce rei sexcentas adducere figuras possem. Dauid namque rex, prius quam Saulis filiam in vxorem acciperet, in prælium debuit descendere, colossæum illum Gigantem prosternere, centumque eam sibi præputiis gentilium redimere; quo docemur, prius nobis esse decertandū, Goliatam mundi huius debellandum, vitiorumq; Philistæos profligandos quam Regis filiam, beatitudinem inquam cœlestem, promereamur. Iacob ante quam pulchram Rachel omnium Mesopotamiæ filiarum pulcherrimam duceret, libertatem suam oppignorare, & alteri se Hesiod. in Theogenia. 1. Reg. 2. Gen. 29.

subiicere debuit, ac septem prius annis Labano seruire, quam eam in sponsam acciperet: docet nos hęc historia, prius quam cœlestem illam Rachel nobis despondeamus, libertatem esse nobis amittendam, voluntatem proprie abnegandam, magno illi Laban seruiendum, idque non septennio, sed toto vitę tempore obsequiis denique eam vincendam esse & acquirendam.

Gen.40. Ecce aliam paulo recentiorem. Ioseph lōgè priusquam ad Ægypti coronam pertingeret, vestęque regia indueretur: venditus fuit à fratribus, falso accusatus, inique in carcerem detrusus: atque hisce similibusq; gradibus viam sibi ad honores dignitatesque parauit. Præsagium hoc est, Auditores, longe prius nobis tribulationes & ærumnas tolerandas, quam beatitudinis cœlestis compotes reddi valeamus: easque esse veluti gradus quosdam, quibus ad gloriam peruenimus: testati hoc nobis sunt Apostoli dicentes: *Per multas tribulationes oportet intrare in regnum cœlorum*: iter nempe ad cœlos tribulationibus & afflictionibus, veluti lapidibus quadratis, constratum est.

Omnes sancti per multas tribulationes cœlum ingressi sunt.

Dicite vero nobis, glorioſi Martyres, vos inquam, qui modo cœlesti beatitudine perfruimini, quibus ad eam gradibus ascenderitis, quibus ad eam itineribus peruueneritis? Audire illos videor dicentes: *Transiuimus per ignem & aquam, & eduxisti nos in refrigerium.* an non hinc tribulationes designari videntur: nullus eorum profecto eo conscendit, nisi hisce gradibus, hi per cratieulam, illi per ignem, alii per cruces, alii per rotas & equuleos, omnes denique quotquot illic sunt, per tribulationes, ærumnas, afflictiones, & molestias. Audebone dicere quid amplius? tremo profecto & exalbesco, tacere satius esset: dicam tamen, Christum, nisi passus fuisset numquam ad gloriam peruenturum fuisse: *Oportebat* nimirum *Christum pati, & ita intrare in gloriam suam.* Perpendite quæso verbum hoc *Oportebat*, necesse nempe erat Christum pati, vt in gloriam intraret suam: vt intraret in propria, mori debuit: quonam igitur pacto nobis hic laborandum est, vt in alienam intremus, vt eius nos hæreditatis compotes reddamur, quæ ad alium spectat: nobis inquam, qui nullum ad eam ius prætendere possumus. Atque hoc in præsenti Euangelio dicitur, in cuius initio hæc verba: *Stetit Iesus in medio discipulorum suorum* explicabo. Primo igitur loco ingressum eius in cubiculum describam, & vt Apostolos salutauerit: deinde vt eo viso fuerint cōsternati & perculsi, ac mox recreati.

Luc.24. Christus in gloriā suam intrauit per tribulationes.

II. Quinq; apparitiones Iesu Christi.

Quod ad primum igitur spectat, Christus postquam quater sese iam manifestasset, iterum omnibus Apostolis vnum in locum cōgregatis, apparere voluit, vt videlicet eos nenimis iam diu versabantur, & dolore ac lachrymis ob amissum Dominum conficiebantur. Ingressus igitur cubiculum, hoc eos modo salutauit, *Pax vobis*, Apostoli mei, non est iam amplius de passionibus loquendum, cessent lachrymæ, iam fletus finem accipiat: nolite iam diutius de mea resurrectione dubitare, *Ego sum*: ne vero existimetis vos spiritum aut spectrum videre, *Palpate & videte*: & cum hæc diceret: ait eum Euangelista stetisse *stetit*, quam apposite autem hoc in loco verbum *stetit* vsurpauit? quam hoc ipsum efficax est ad resurrectionem eius insinuādam? nam antequam Dominus resurrexisset, semper eum Euangelistæ aut iacentem, aut reclinatum, vel defatigatum, sedentem, vel sub peccatorum nostrorum onere prostratum descripserunt.

Dominus post resurrectionē se rectum semper ostendit, & ante eā semper incurruum.

Vidimus eum namq; olim in præsepio reclinatum, vidi eum ego nuper laboribus exhaustum ad puteum sedentem: *Sedebat defatigatus ex itinere.* Petrus, Ioannes, & Iacobus eum incuruatum, & in terram prostratum in Olueti monte aspexerunt. Tota Ierosolymitana ciuitas eum defatigatum, sub onere crucis ingemiscentem, & ad terram præ virium imbecillitate nonnunquam concidentem vidit. Totus denique orbis in cruce eum caput demittentem, ac terram respicientem, quippe qui sub tam immenso & graui peccatorum quod ei imminebat, onere, erectum id & in altum libratum sustollere non poterat: quodque eum tandem ita grauauit, vt sub onere expirarit. Sed hodie, graui illo liberatus pondere, stetit rectus in medio discipulorum, & ceruices in altum erexit.

Proh infelix ac detestandum peccatum, tantane

Peccatorũ grauitas.

tantane tua est grauitas, tantumne tibi pondus ineſt, vt infinitam illam potentiam incuruari facias, Deumque mori cogas? quamobrem peccatores hoc fixum indubitatumq; ſtatuamus, quamdiu grauem hanc molem humeris geſtamus, quamdiu onus hoc nobis impendet, nunquam nos caput in altum poſſe ſuſtollere, ſed illud ſemper inclinatum geſtare, ac veluti Iobos in vitiorum noſtrorum ſterquilinio extenſos eſſe. Et quemadmodum miſer ille qui Ieroſolymis in Iericho deſcendens, è gratia videlicet in peccatum

Iob 7.

Luc.10.

iucidit in latrones (qui vulneribus impoſitis, atque eo ſemiuiuo relicto abierunt) ſurgere è terra non potuit, niſi à Samaritano in equũ ſublatus eſſet: ita quoque Ieſus Chriſtus non prius erectus incedere potuit, aut in altum caput erigere, quam graue peccatorum onus abieciſſet: quo abiecto, refert Euangeliſta eum in medio diſcipulorum ſtetiſſe. Ad hæc S. Ioannes, cum ſanctorum numerum Deum laudantium in Apocalypſi deſcriberet, ſtantes eos deſcribit: *Vidi turbam magnam quam dinumerare nemo poterat, ex omnibus tribubus & linguis, ſtantes ante thronum Dei:* vt nimirum felicem eorum & ſtabilem beatitudinis ſtatum declararet, in qua cœleſtes illi ſpiritus nunquam fatigantur, tædio afficiuntur, ſaturantur, ſed ſemper erecti ſunt, ſemper ſtant, & diuinam illam eſſentiam, maieſtatemque Dei perpetuo ſine vllo tædio contemplantur. Iam à ſex & quot excurrit annorum millibus, Angeli ſteterunt, & nullo ad ſedendum tædio trahuntur, nec minimum de ſedendo verbum faciunt. Quantam igitur nobis, ô felix ſtatus, ô beatitudo exoptanda, felicitatem paris, cum per te factum ſit, vt Saluator noſter in medio diſcipulorum ſteterit.

Apoc.7. Angeli & ſancti ſemper ſtant.

Quid in medio ſignificet.

Deinde illud, *in medio*, neſcio quam beatitudinem & felicitatem includit. Ariſtoteles namque imprimis virtutem in medio collocat, & eam in mediocritate ſitam ait: extrema namque ipſa ſunt vitia, & virtus medium occupat: atque ita liberalitas inter auaritiam & profuſionem conſtituta eſt. Sol quoque in medio omnium Planetarum, veluti Rex in medio Principum, à Deo conditus eſt: video quoque terram aerem inter & terræ globum libran: cor medium in homine locum occupat: arbor vitæ in medio Paradiſi terreſtris plantata erat: Crux Chriſti in meditullio terræ fixa: quod me Dauid vates docuit: *Operatus eſt ſalutem in medio terræ.* Quin & longe amplius exaltabo te ô medium: nam Verbum illud Patris medium inter Sacratiſſimæ Trinitatis perſonas locum occupat: *Chriſtus* 1.*Tim.*1. quoq; *mediator eſt* Dei *& hominum* ait Paulus. Quid amplius? maxima quoq; fidei noſtræ myſteria medium locum occupant; Incarnatio in duabus naturis, Chriſti Natiuitas inter duo animalia peracta eſt: in quo mihi Abacuc Propheta præiuit, dicens: *in medio duorum animalium cognoſceris.* Transfiguratio inter duos Prophetas cõtigit, Eliam & Moyſem: Chriſtus quoque in medio latronum paſſus eſt, reſurrexit quoque inter noctem & diem, quod vates Regius declarat: *Exurgam diluculo*, id eſt, ad auroram: quę & dies & nox dici poteſt. Vere igitur neſcio quid diuinum denotare mihi videris, ô medium! Saluator namque meus Chriſtus Ieſus te iam anno ætatis duodecimo dilexit, quando in medio doctorum in templo repertus fuit: heri quoque in medio duorum in Emaus euntium viſus eſt, atque hodie in medio diſcipulorum ſterit. Sed videamus quid in eorum medio poſitus agat, quid dicat? audio eum dicentem: *Pax vobis, ego ſum: nolite timere, palpate & videte.* Perinde ac ſi dixiſſet, Timuiſtis quidem cum in nauicula conſtituti tempeſtate iactabamini: timuiſtis & conſternati eſtis in Oliuarum horto, in paſſione etiã mea perterriti huc & illuc diſperſi eſtis: ſed iam quieſcite, ſecuri eſtote de reſurrectione mea; de potentia mea nolite dubitare: ſed firmiter iam credite, me verum Meſſiam eſſe in lege promiſſum. An non toties vobis dixi, & ante me ipſi Prophetæ; terria me die reſurrecturum? *Ego ſum*, reſpicite me, me inquam & non alium, nolite putare ſpectrum aliquod eſſe, vel illuſionem diabolicam: videte manus meas, & eas oculis veſtris propius inſpicite: *Palpate & videte.*

Omnia fidei myſteria in medio quodam conſtituta ſunt.

*Pſal.*107.

Pax vobis. Tu igitur, ô ſancta & diuina pax donante Deo, in corda noſtra deſcendis, & donum ſancti Spiritus es: tanti olim te veteres Philoſophi, inter quos Parmenides & Heſio-

Pax & amicitia omnium rerum effectrix.

Hesiodus, fecere, vt pacem & amicitiam omnium rerum cicatrices esse dicere non sint veriti, & per vtramque omnia, quæ in rerum natura existunt, subsistere. Nouistis, crediderim, Antiquarii, Romanos pacem vt deam coluisse, templumque ei, haud procul à Capitolio extruisse: Christus quoque tanto hodie pacem honore prosequitur, vt primo quo Apostolos affatur verbo, pacem nominarit, *Pax vobis.*

Prædixerant hoc Prophetæ, & diu ante mortales docuerant, Messia in mundum veniente, pacem vbique terrarum promulgandam: atque ideo inter cæteros, quos Messiæ Isaias tribuit honorum titulos, *Princeps pacis* appellatur. *Isai.9.* Et sane vix in mundū natus erat, quin statim gloriosus Angelorum exercitus pacem mundo annuntiauit: *Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.* *Luc.2.* Natus quippe pacem attulit, moriēs eandem suis delegauit: *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis*; vnanimes in pace viuite. Hodie quoque iterum post resurrectionem Apostolis apparens, ait: *Pax vobis*; perinde ac si diceret: Pacem meam nascens pollicitus sum, & hocce promissum moriens sanguine meo signaui: resuscitatus quoque idipsum confirmo & ratum facio: *Pax vobis.* *Ioan.10.*

In Messiæ aduētu pax mundo affulsit.

Dauid spiritu Prophetico omnia hæc præsagiens, omnes omnino mortales ad mirabilia hæc spectanda inuitat, dicens: *Venite & videte opera Domini, quæ posuit prodigia super terram auferens bella vsque ad finem terræ: arcum conteret & confringet arma, & scuta comburet igni*, adeo vt armorum memoriam penitus velit aboleri, & de sola pace sermones haberi. *Psal.49.*

Egregiam nobis in hanc rem figuram Daniel dabit. Vidit ille olim quatuor animalia rabida & truculenta (quibus quatuor quæ in orbe fuerunt, Monarchias designari putamus Assyriorum, Persarum, Græcorum, Romanorum) à filio hominis debellari, & pedibus eius prosterni. Denotabat hoc, Messia in mundum veniente, & humanam Deo assumente naturam, omnia mundi Imperia, armorum eius vi expugnanda, ac solam Christi Monarchiam pace perfruituram, & caput altius cæteris elaturam. *Dan.7.*

Tempore miserandi illius diluuii, vndæ maris omnia mundi palatia, locaq; eminentiora demolitæ sunt, sola autem Arca Noë incolumis aquis supernatauit: designari hic puto bellorum diluuio omnes orbis Monarchias esse euertendas & pessundandas, ac solum Christi Iesu regnum perpetua pace fruiturum, Ecclesiam nempe, verum inquam regnum eius, cuius Rex, Princeps ac Dominus Christus est, & cuius fines & termini ipsa pax: ita namq; cecinit vates regius Dauid: *Lauda Ierusalem Dominum, laude Deum tuum Sion*, tu inquam Ecclesia: & quare ô Propheta? *Quia confortauit seras portarum tuarum, & posuit fines tuos pacem*, quia portas Iani clausit, bella sopiuit, & pace limites tuos stabiliuit. *Gen.7.* *Psal.147.*

Mundus ante Messiæ aduentum bellis plenus erat.

O qualem quamque luculentam nobis pacem Messias attulit! per quinque, cheu annorum millia bella orbem diuexauerant, atque omnia armorum strepitu perstrepebant: nil præter diluuia, ignes, pluuias sulphureas descendere videbamus, ipsi quin etiam Angeli aduersus homines belligerabant. Toties iam humanum genus pacem petierat, missi erant tot Patriarchæ, Prophetæ, Reges, alique magnæ authoritatis Viri, veluti Legati, qui negotia pacis agerent, eamque à mundi Principe obtinerent. Missus fuit & Dauid Rex, & his eam verbis obtinere conatus est: *Fiat pax in virtute tua, & abundantia in turribus tuis*, sed re infecta discessum est, nulla vnquam aut pacis aut induciarum spes affulsit vel minima, donec ipse venit Messias, qui eam secum ferret. Ita namque prædixerat Psalmista: *Orietur in diebus eius iustitia & abundantia pacis*: & ecce hodierna die eam ipse promulgat, dicens: *Pax vobis*; viuat pax, floreat, vigeat pax, Apostoli mei, viuite in pace, pace fruamini, quæ confirmata iam est, & vtrimque iuramentis stabilita: *Iustitia* quippe hodie *& pax osculatæ sunt.* *Psal.101.* *Psal.71.* *Ibidem.*

Christus pacē quoq; spiritualē animab⁹ nostris attulit.

Interea vero, Auditores, dum ob temporalem hanc, quam Christus in mundum pacem inuexit, gestitis & exultatis: aliam equidem, longe magis necessariam, quam idem Princeps animabus nostris attulit, contemplor & animo voluo: pacem inquam spiritualem & quietem internam conscientiæ:

felix

festa eius in mundum aduentus hanc nobis felicitatem, pacem, tranquillitatem attulit, & vsque in hodiernam diem continuare, non desinit: ille tentationum bella consopiuit, prauorum affectuum tumultus pacauit, & vitiosæ naturæ nostræ impetus compescuit.

Egregiam profecto allegoriam, quæ huc optime facere videtur, in Euangelio Ioannis legimus: nam cum tempestas valida cymbam, qua vehebantur Apostoli, vndique pulsaret, vt iamiam fluctibus marinis hauriendæ videretur: Iesu Christo nauiculam ingrediente, *Cessauit ventus & facta est tranquillitas magna.* Ad eundem quoque modum, si animæ Christianæ nauigium, tentationum turbinibus concutiatur, & prauorum affectuũ procellis fluctibusq; agitetur, & Christus gratia sua idipsũ ingrediatur, vel ingredi tantum paret: omnis statim tempestas abiit, ventorum turbines sæuire desinunt, & maior quam prius fuit, serenitas redit.

Gen.7. Idem propemodum in libro Geneseos legitur: quamdiu namque Noe in arca commorabatur, omnia animalia pacifice inter se viuebant, vrsi cum leonibus, tigres cum tauris, pardi cum lupis, concorditer & sine vllo maleficio inter se versabantur: sed qua primum vt Noe ea dimisit, & vnumquodque animal ad solitam solitudinem & spelæa rediit: iterum in se mutuo sæuire, armari, seq; inuicem deuorare cœperunt. Tantumdem de animabus nostris dicere liceat, eas nimirum quamdiu Dei nutu & imperio reguntur, in pace viuere, & omnes eiusdem facultates miro inter se modo consentire: tunc nimirum peruicax illa concupiscentia, appetitus ille irascibilis, rabies illa sensualitatis, & feritas quiescit, & rebellare nesciunt: sed quamprimum vt Deus hinc recessit, præter bella, motus, tumultus, seditiones nihil apparet: Spiritus namque concupiscit aduersus carnem, & caro aduersus Spiritum.

Gen.3. Quamdiu Protoplastus Adam in iustitia illa perseuerauit, felici & inuiolata pace vsus est: sed statim, vt ea ipsa excidit, vt Deum reliquit, vt peccatum amplexus est, mille eum motus iliades malorum inuasere, sexcentæq; tribulationes virum incessere, ipsis quin etiam animalibus aduersus eum conspirantibus, morte quoque ei bellum indicente, vnde illi dictum est, *Morte morieris.* Gen.2. Idem omnino circa animas nostras fieri indubitata fide credendum est. Huiusmodi igitur *Pax vobis*, charissimi mei Apostoli: Quid amplius?

Ego sum, nolite timere, sumite animos, nolite consternari. *Ego sum*, vere tu es Domine, tu enim solus es, qui vere hoc dicere potes: tu namque es ὢν ὄντως ens entium, nos vero plane nihil sumus: tu verum esse es: nos nihil nisi priuationes, negationes, imperfectiones. Tu vera substantia: nos tantum accidentia: tu esse à te ipso habes, nos vero nostrum mutuo à te accepimus: ita namque omnes creaturæ vno ore confitentur, dicentes, *Ipse fecit nos, & non ipsi nos*: solus sol natura lucidus est, cætera sidera lumen ab eo mutuantur: tu sol noster es Domine, nos vero stellæ tuæ, tu ipsum esse, viuere, subsistere, æternitatemque à te ipso habes: at nos quidquid habemus, non nisi à te habere contingit. Psal 99.

Nam quemadmodum omnia quæ in mundo sunt flumina à mari deriuantur, sine vlla tamen maris imminutione: ita omnes quæ in creaturis in rerum natura versantibus sunt perfectiones, à profundo diuinitatis Oceano originem sumunt, ipse licet Oceanus non imminuatur. Oleum quoque 1. Reg. 17. Eliæ Prophetæ, quo magis à Propheta dabatur, eo & magis augebatur adeo vt vasa ad excipiendum deessent. Manna quoque Exod. 17. in deserto, quo magis colligebatur, quo magis & cœlitus dimittebatur. Hordeacei Ioan. 6. quoque panes, quibus Dominus tot hominum pauit millia, eo multiplicabantur magis, quo magis manducabantur. Sunt hæ tres insignes figuræ, quæ euidenter demonstrant, abyssos illas diuinitatis, licet semper ex iis hauriatur, nunquam exhauriri: sed infinitam illam essentiam, quo plures creaturas producit, eo & prægnatiorem manere, paratioremque semper ad nouas quasdam & nunquam visas producendas, existere.

Producam hic & alios conceptus, aliaque mysteria eliciam, *Ego sum*, quid es Domi-

Christus Deus erat & homo.

Domine; homo nimirum, & Deus: Deus sum, idque propria virtute resurgendo, facile declaro: hoc namq; nec naturaliter, nec humana industria, nec virtute quadam Angelica, sed per meram fit omnipotentiam, quandamque vim diuinam & supernaturalem testatur. Homo sum, humana nimirum indutus forma, cuius hic vestigia videtis & aperta indicia: restabitur hocce meum corpus. Nolite porro existimare me spiritum esse vel spectrum: sed huc oculos, huc ferte manus, videte, palpate, accedite, & inspicite, an non verum sit corpus simile vestris.

Ego sum. O verba ingentibus referta mysteriis, & diuinis intellectibus plena! Duobus hisce oculis duo maxima innitutur mysteria: ipsum nimirum Trinitatis & Incarnationis Verbi Dei. τὸ *ego* tribus constat litteris ac duabus syllabis, & vnum est vocabulum, quo sublime Trinitatis mysterium denotatur: quæ tribus personis, duabus processionibus, intellectus & voluntatis constat: cum vna & eadem trium natura sit. *Sum* quoque vocabulum æque diuinum, eodem modo efformatum est: vna scilicet vox, & tres literæ ac per ipsum, Verbum illud Patris, atque incarnationis mysterium designatur, tribus constans naturis, corpore, anima, & diuinitate, iisq; in vnam personam Iesum Christum scilicet, coadunatis eum nimirum qui hodie dicit *Ego sum*, homo pariter & Deus.

Quid vero, ô Apostoli, semperne timebitis? nondum eum agnoscitis? nondum vocem eius percipitis, quam toties concionantem, clamantem, exhortantem, audiuistis: an non eadem vox est, ad cuius imperium venti & mare siluerunt? an non eadem vox, quæ Scribas & Pharisæos, legisque Doctores toties confutauit? an non discernere valetis, vtrum illa ipsa vox sit, de qua milites dixere, *Nunquam homo sic locutus est.*

Matth.8.

Ioan.8.

Isaac cæcutiens Iacobi vocem agnouit, licet Esau indutus esset exuuias, de qua statim dixit: *Vox quidem Iacob, manus autem Esau.* Vos autem verum Iacob, Iesum Christum è voce agnoscere non poteritis licet vestimenta gloriæ indutus sit.

Gen.27.

Equidem, ô Apostoli, Saluatorem meum hunc esse ausim asseuerare, atque omnes fortunas meas in idipsum oppignorare: agnosco vocem eius, eam ipsam vocem quæ Dæmones fugauit, quæ Lazaros à mortuis excitauit, quæ ab hinc tribus diebus septies in cruce exclamauit. Atsi vocem eius agnoscere non potestis, accedite propius & videte, palpate & tangite.

Ioan.11.

Matth.27.

At quomodo videri potes Domine, quomodo palpari, qui penitus iam glorioſum corpus habes? Habes nimirum adhuc vulnera, seruas adhuc fixuras & vestigia clauorum, stigmata lanceæ, vibices virgarum, cicatrices flagrorum, & puncturas spinarum. At cur? quanam potissimum de causa hæc seruasti insignia Domine, cur has in corpore notas apparere voluisti? cur ipsa resurrectio hæc omnia non erasit? Seruat hæc vt vos aliquando confundat, Iudæi, vt vobis in vltimo Iudicii die pudorem incutiat: vobis, vobis inquam hæc stigmata reseruata sunt, vt videtis in quem confixeritis, vobis ea seruat in vltimum Iudicii diem, ac tum propter hæc vos vulnera condemnabit.

Christus stigmata in suo corpore seruat vt Iudæos aliquando cõfundat.

Seruauit etiam has cicatrices propter vos, ô Christiani, vt eas quotidie inspicientes, & in animo habẽtes agnoscatis, quantum Christo humanam propter vos carnem induto, & crucifixo, vestri causa vulneribus cooperto, debeatis: & sane si delicatas aures habueritis quotidie eum ingratitudinem vobis vestram exprobrantem auditetis, ac dicentem, *eruire me fecistis peccatis vestris*: perinde ac si diceret, Peccata me vestra, ô ingrati, seruum reddiderunt, ignominiosam me mortem subire coegerunt, mille me vulneribus cooperuerunt, quorum adhuc cicatrices & vestigia conspicitis, & interea ea vestra ingratitudo est, vt noua quinetiam mihi vulnera infligatis, cum tortoribus meis amicitiam contrahitis, peccata inquam amplectamini quæ mortem mihi attulerunt. Tot tantaque ego vestra causa feci, vos vero mei ergo quidam facere recusatis: manus hæ, pedes, sacrum & hoc venerandum caput, totum hocce meum corpus, tot supplicia sustinuit, vestrum vero nihil omnino perpeti vult. Quamobrem sanguis, claui, lancea, & vulnera illa mea vindictam aliquando clamabunt.

Itẽ vt Christianos ad gratiarũ actionẽ excitet.

Ob

Ob hanc videlicet causam Christus sacra illa vulnerum vestigia in corpore suo seruauit, Auditores Palpate igitur & videte, inspicite, contemplamini, considerate eadem attentius: atq; vbi attentius ea inspexeritis, asseuerare ausim ac sancte promittere, ita vos iisdem permotum iri, vt nihil vnquã Christi causa perpeti recusaturi sitis, cum tanta illum vestri causa videritis pertulisse.

Referam hic è Suetonio egregium de Cæsare Augusto historiam. Hic cum quodam tempore per vrbem eques inceederet, miles qui olim sub eo stipendia meruerat, eum aggressus est, & his verbis allocutus: Iam dudum est Cæsar, ex quo sub tuis ego signis merui, ex quo ductu & auspiciis tuis arma indui toties, tam variis in præliis Maiestas vestra, credo, videre potuit, quanta pro eiusdẽ salute & incolumitate discrimina adierim, pericula subierim. At modo nescio quæ me aduersa fortuna castris exciuit, ciuilibusque causis & litibus immersit, in quibus de honoris, fortunis, aris ac focis, vita deniq; mea agitur: adeo vt si secundum me non pronuncietur: egens & inops omnibusque fortunis destitutus victurus sim. Hinc ó sacra maiestas, regiam tuam opem imploro supplexq; obsecro, meum vt negotiũ suscipias, ac tua potissimum commendatione meum iudices ius tueãtur, causamq; ex voto iudicẽt. Victus supplici hac militis oratione Cæsar vni è suis mandauit ad iudicem vt referret, vt suũ militi ius conseruetur, at miles indignatus & hanc dedignationẽ ægerrime ferens, aperto pectore omnium, quæ pro eo in bello acceperat, vulnerum cicatrices detexit dicens: *Non ego te Cæsar per procuratorem, periclitantem in bello Actiaco defendi*: sed meum ipse corpus hostibus obieci, quod hæcce vulnera abunde testatum faciunt. Augustus porro modesta hac militis castigatione, & vehementi eiusdem affectu nonnihil erubescens, equo quam primum descẽdit, iudicem adiit, eique mandauit, militis vt patrocinium susciperet, eiusque causæ æquitatem defenderet.

Hoc vt tibi accommodem, Christiane, vt inde erubescas, cogita, cum generosus ille miles Iesus Christus tibi ieiuniũ indicit, cũ te peccata plangere, pœnitẽtiam pro iisdem agere, aliquid sui causa perpeti vult, & tu idipsum detrectas, corporis imbecillitatem obiiciens, eique per alterum, siue per procuratorem, obsequi desideras: cogita inquam, eum vulnera tibi ostendere, cicatrices pro te seruatas exhibere, tibique exprobrare dicẽdo: *At ego peccator periclitantem te in bello passionis per procuratorem non quæsiui*: dum scilicet vita tua in extremo discrimine versabatur, in monte Caluariæ, in conflictu passionis non quæsiui qui meas partes ageret, non adhibui Angelos, ipse certamen subiui, tibi opem tuli, ego tibi vitam seruaui: quam ob rem contemplare vulnerum cicatrices, vide vibices verberũ, quæ tui causa sustinui, Palpate & videte.

Eloquentiæ flumen Tullius refert, M. Antoniũ summum illum Romæ Oratorem, cum in rostris M. Aquilij causã defenderet, videretque Iudices nullis ad commiserationem verbis flecti posse, seque incassum neruos ingenij, vocem & latera intendere, reo apprehẽso pectus aperuisse, pectus inquam, vulneribus ob patriæ salutem, incolumitatemque Reipub. acceptis deforme ac dicere cœpisse: si mea vos hactenus verba P. C. flectere non potuerint, vt Aquilii causæ patrocinaremini, eiusq; misereremini, moueant saltem, q̃ in patriam suam cõtulit beneficia, moueant inquam hæc quæ ob Remp. accepit vulnera, illa quorum hic cicatrices plurimas videtis, illa vos incitent, vt hunc virum morte ereptum viuere patiamini. Et sane tãtum potuit tristis hic vulnerũ apud Iudices intuitus, vt Aquilium statim communi sententia absoluendum iudicarint. *Cic. Act. 7. in Verr.*

Si te, peccator, piæ inspirationes, illæ per alios exhortationes quæ pœne quotidianæ sunt, hactenus à peccando retrahere non potuerint, teque vt tui ipsius miserearis, non permouerint: moueat te saltem Saluator, dũ tibi sacrum pectus nudat, mille vulneribus plagisq; deformatum, cum tibi caput spinis coronatum, manus clauis confixas, latera spiculo aperta, faciem sanguine oppletam, & contusionibus liuidã exhibet, atq; ea quidẽ omnia salutis tuæ causa, tui defendẽdi ergo tolerata: & sane cum tam triste, tam lachry-

mabile ſpectaculum vides, an non commoueberis, vitamque emendabis? vitiis valedices? an nō tui ipſius miſereberis, Redemptoriſque tui tormenta an non te ad compatiendum excitabunt, & efficient, ne eum in poſterum offendas;

Palpate & videte. Aliud nolite tangere ô peccatores, aut aliud conſpicere quam hanc crucem, hæc vulnera, illa tangite, & palpate quā dura ſint hæc intuemini & videte, quātum dolorem incutiant. crucem ſtringite brachii;, & in oculis habetote vulnera.

Aliud obſecro Domine oculi nō videant, aliud manus non tangant, aliud reliqui ſenſus non reſpiciant, quam pretioſum & ſacrū tuum corpus pro nobis compſectum, excruciatum, vulneribuſque coopertum: aliud oculi ſpeculum non intueantur, quam illud ipſum corpus, vt in eo peccati, quod hæc tibi vulnera inflixit, fœditatem, & Patris æterni iram, qui tibi filio ſuo noluit ignoſcere, contemplentur: amorem item grandem, omnia tranſcendentem, infinitum & ineffabilem, quo nos proſecutus es, pro nobis ſcilicet patiendo & ſanguinem noſtri cauſa effundendo, inſpiciant. Sed præſta Domine, vt hinc etiam colligat anima, quantum ad redamandum obligata ſit, & quale quamque diligens tibi hanc propter crucem, hanc paſſionem, mortem tam amaram, tormenta adeo atrocia, tamq; pertinacem longanimitatem præſtare debeat obſequium.

Heu! quid eſt quod tibi non debeamus Domine? quid exigis? quid poſtulas? quomodo tibi cupis ſatisfieri? ſcilicet vt quemadmodum te ipſum nobis totum dediſti, ita quoque nos tibi totos viciſſim offeramus & impendamus. hoc igitur tibi cor efferimus; vt nihil aliud cogitet quam te: hanc voluntatem, vt aliud non amet quam te: hoc denique corpus & animam hanc tibi deſtinamus, vt in hoc mundo tibi obſequium exhibeant, exſpectantes interim, donec te in altero ſæculo laudent & glorificent. Amen.

DOMI-

DOMINICA PRIMA POST PASCHA, SIVE IN ALBIS.

Partitio.

I. *Tribulationis necessitas & vtilitas.*
II. *Dotes corporum glorificatorum.*
III. *Eucharistiæ veritas probatur.*
IV. *Gaudium Apostolorum.*

Cum sero esset die illo vna Sabbatorum, & fores essent clausæ, vbi erant discipuli congregati, propter metum Iudæorum, venit Iesus & stetit in medio, & dixit eis: Pax vobis. Ioan. 20.

FIGVRA.

Genes. 45. PATRIARCHA Iacob, audito, filium Ioseph, quem vt mortuum planxerat, adhuc in viuis esse, & dominari in tota terra Ægypti, somnium se audire existimabat: & quamuis decem eius filij id ei certo certius affirmarent; nulla tamen vt crederet, vnquã potuit ratione persuaderi; sed dixit: *Sufficit mihi, si adhuc Ioseph filius meus viuit; vadam & videbo illum antequam moriar.* Itaq; in Ægyptum descendens, & filium suum videns, irruit super collum eius, & inter amplexandũ ait: *Iam lætus moriar, quia vidi faciem tuam.* Similem propemodum historiam in hodierno Euangelio videre est; nam loco Patriarchæ Apostolum conspicio, D. Thomam scilicet, qui audito verum Ioseph Christum, Dominum suum, quem mortuum prius putarat, adhuc viuere, & vniuersum orbẽ imperio moderari, fabellam, aut commentum quoddam fictitium sibi narrari existimabat: adeo vt quamuis decem Apostoli certissime sanctissimeq; Dominum sibi apparuisse asseuerarent, diceret: *Non credam nisi videro fixuras clauorum.* Atque hinc factum est, vt Domino hodie in medio discipulorum se sistẽte Thomas quam primum, vt eum conspexit, in genua prociderit, præque animi lætitia, & interno spiritus iubilo exclamarit: *Dominus meus & Deus meus.* Dispicite vobiscum, Auditores, & considerate, num eædem vtrimq; sint concurrentiæ, & non ouum ouo sit similius. Hac de re plura vobis verba facturus, in hunc locum veni, si cæleste auxilium gloriosæ Virginis interuentu impetrare valeam: quam ob rem nostras prius ei offeramus preces, dicentes:

AVE MARIA.

Philosophorum moralium Princeps Seneca refert Demetrium, magnum itidẽ virum, Apophtanti tribulationes & afflictiones fecisse, vt thegma.

vitam, quæ sine vlla hic aduersitate transigitur, mari quidem mortuo, quod magis quã procellosum aliquod pelagus pertimescendum est, simulem esse dixerit. Demetrij porro vestigiis insistens Chrysostomus, dicere nõ est veritus, prosperitatem virtutis nouercam esse: aduersitatem autem veræ Philosophiæ matrem. Equidem eiusdem opinionis sum, & semper futurus sum, plus vt emolumenti animabus nostris, ex aduersis, quam lætis, prouenire sentiam.

Insignes de tribulatione conceptus.

Dixit olim nescio quis, & bene quidem, neruos belli esse pecuniam; ego vero parodice & melius quoque meo quidem iudicio, dicam, afflictiones aduersitatesq; virtutum omnium neruos esse, atque verum animarum robur.

Et sane verum id esse mecum fatebuntur omnes naturalium rerum periti: quid enim aliud mundum, eiusq; generationes sustentat, quam perpetuum illud & assiduum inter ipsa elementa dissidium, adeo vt si vel ad minimum temporis spatium eadem a sese inuicem oppugnãdo desisterent, omnia illa Physica Monarchia pessum iret & deficeret. Ad eundem etiam modum cum animabus nostris agi putandum est, non posse nimirum virtutes earum nisi per tribulationes & aduersitates ingruentes, subsistere, &, propter vel etiam minimam pacem tranquillitatemque, quã ipsa prosperitas interserit, multum ijs decedere, virtutes videlicet languescere, robur earum luxari, illarumq; meritum imperium penitus collabascere.

Herbæ amaræ, vt absynthium, ac vehemens aliquod rhabarbarum, magis medica sunt, quam dulciaria, vt sirupi, sacchara mellitaque: carnem præseruat à putredine sal, mel vero corrumpit: ventus ignem succendit, eiusque flammas adauget; ignis metalli scoriam excoquit, ac sublimat reliquum. Idipsum de tribulationibus dictum esto: quas æquo animo tolerare par est: ita mirandum non sit, si easdem Deus electis, imo & Apostolis suis, immittat, & tanto eos tempore per easdem probari velit. Ne hoc, inquam, vobis mirum videatur.

Omnes qui in Salomonis tẽplo insumendi erãt lapides, cõcinnati & politi Ierosolymã aliunde inuehebantur: Electorum quoq; animæ, quæ instar lapidum sunt, ad cœlestis templi fabricam prædestinatorum, tribulationum malleo contundi & poliri debent, nam per multas tribulationes in regnum cælorum intrandum est. Noluit in veteri lege Deus, victimas sibi in sacrificium offerendas melle conspergi; vnde colligere possumus eundem ipsum Deum animas sibi in sacrificium per pœnitentiã offerendas, prosperitatis alicuius melle & dulcedine aspergi nolle.

Quin etiam maxima & præcæteris notabilia conuiuia, quę Dominus dilectis suis exhibuit non nisi panib. hordeaceis, duris & ad digerendũ difficilibus constabant. Vnde manifestum redditur, Deum electos suos hoc in mundo nonnisi panibus hordeaceis, cibo inquam tribulationum, pascere: ipsæ namque sunt sumptuosissimę ac nobilissimæ illæ epulæ, quas iis hoc in mundo præparauit. *Ioan. 9.*

Cur Deus tribulationes immittat.

Et sane nutrit animas, electos nimirum suos, tribulationibus Deus, donec eos vsque ad extremum deducat, vt hinc appareat, omne auxilium ab illo descendere. Ita namq; id profitetur vates Regius, dicens: *In Domine exaltasti me de portis mortis*, & subito eripis me, & consolationibus tuis me prostratum recreas: alibi idipsum aliis verbis reperit, dicens: *Tu deducis ad inferos & reducis*, deducis scil. tribulationes immittendo, & repente consolationes immittendo, me ad cœlos vsque subleuas. Didicerat id vates ab Anna Samuelis matre, quæ se præter naturę ordinem matrem effectam videns: hoc Deum encomio celebrat: *Dominus mortificat & viuificat, deducit ad inferos & reducit.* *1. Reg 2.*

Demon strat rem plis Deũ electis tribulationes prolongare, & auxilium differre.

Testis sit lugubris ille & simul lætus casus Iob, quem tribulationes adeo depresserunt, vt omnes eum nunquam ad priorem fortunam reuersurũ crederent. At hac eum abysso Deus educit, & querilinium in iubilum commutat, diuitias ei geminato fœnore duplicat, & centum & quadraginta annos vitæ addit, vt videret filios filiorum suorum, vsq; ad quartam generationem.

Hem quãta defuncti Lazari afflictio fuit, quanto tempore eius Christus resuscitationẽ distulit, quam sero venit? iam enim quatriduanus erat, fœtebat, verminabat, & ecce cũ minus *Iob. vlt.* *Ioan. 11.*

minus resuscitandus videretur, ad vitam redit. Ecce & aliud quidquam huic non omnino absimile apud Marcum Euangelistam legimus. Marc. 6. Cum Apostoli toto die graui tempestate essent agitati, & sero jam factum esset, omnesque de auxilio diffiderent: ecce tibi Christus ad eos venit mari inambulans. Quo exemplo certi reddimur, nos cum remos patientiæ agitando defatigati sumus, & tribulationum procellis concutimur, sero licet, à Deo tãdem aliquando adiuuari. Sed pulcherrimum omnium exemplum nobis hodie in Euangelio spectandum proponitur: videte enim, vt Iesus Christus Apostolos, licet sero admodum, licet januis, januis inquam spei clausis, licet triduo post grauem quam perpessi erant tempestatem consoletur. Verba Euangelij audiamus: *Cum sero esset die illo, & fores essent clausæ, vbi erant discipuli congregati, venit Iesus, & stetit in medio eorum, & dixit eis: Pax vobis.* Ingressum igitur hic primo Domini, Apostolorum deinde gaudium & exultationem exponamus, quod vbi fecerimus, finem habebit & præsens hæc concio, & tota nostra Quadragesima.

Principio igitur dum ipsa Textus verba diligentius mecum perpendo reperio Dominum, duas glorioſi corporis dotes hic ostendere, subtilitatẽ nempe, januis clausis ingrediendo, & agilitatem singularem toties sese vna eademq; die, tamq; diuersis in locis, manifestãdo. Primo namq; in horto locutus est Magdalenæ in forma hortulani, deinde duos discipulos in Emaus castellum euntes, vt simul viator aggressus est: tum vero Ierosolymis Apostolis sese omnibus manifestum reddidit. Hinc certo colligere licet, Auditores, nostra, postquam resurreximus, corpora easdem qualitates habitura. Lib. 22. de ciu. Dei. cap. 3. Et hæc D. Augustini sententia, quam hic mihi sequendam proposui, *Vbi vo et ſpiritꝰ, ibi protinus erit corpus.* quod magnus ille Doctor à Salomone didicerat, qui olim de beatis corporibus scripsit, *Sicut scintillæ in arundineto discurrent.* Ezech. 2. Huius autem gloriæ imaginem apud Ezechielem Prophetam expressam videre est, dum de animalibus à se visis ait: *Quæ ibant & reuertebantur instar fulguris coruscantis:* quibus verbis vates innuit, glorioſa Beatorum corpora instar fulguris agilia fore, & subito quo voluerint discursura. Habebant hæc item animalia pedes & alas: quibus denotatur, sacra illa corpora etiam alas, id est in sublime euolandi facultatem, habitura: pedes quoq; quibus terram adeant & ad nos, quotiescunq; visum illis fuerit, descendant.

Vidit idem Propheta rotas, quæ à spiritu quodam mouebantur, & eodem, quo ille dirigebat. An non rotæ illæ, ô vates, ipsa Beatorum corpora denotant, quæ, quocunque eadem impulerit anima, vltro neẽ sequũtur: An non meministis vt Angelus Abacuc Prophetam, breuissimo temporis spatio, è Iudæa in Babylonem, quingentis passuum millibus distantem rapuerit? An ignoratis, Angelorum motu & impulsu cœlorum orbes, quatuor & viginti horarum spatio, viginti quatuor milliarium myriades, quoad primum saltem mobile, conficere? É quibus aperte cernere est, cum naturalia illa corpora, quæ à cœlestibus intelligentijs impelluntur: tanta celeritate ferantur: sanctorum corpora maiori adhuc celeritate pollere, cum eadem ab animabus sanctis semel dirigi, & impelli contigerit: quod euidenter hodie in Christo Domino videre licet, qui similem in corpore suo agilitatem declarauit. Olim quidem si forte meministis, parum agilitatem ostendit, cum adhuc in viuis agens, aquis superinambulauit: hodie vero etiam eiusdem corporis subtilitatem, cum januis clausis ingreditur. Dan. 14. Marc. 6.

Ianuis clausis Vt hinc colligamus, nihil Deo non esse possibile, ac penes hunc omnium locorum claues custodiri: ingreditur & egreditur ille quocunque & vndecunque visum fuerit. Monumentum quidem sigillo obsirmatum erat, eodem tamen egreditur: januæ hic clausæ erant, nihilominus intrauit. Ionas quamuis duplici ergastulo ac claustro conclusus esset, ventre videlicet ceti, & maris, Deus tamen ad eum penetrauit & incolumem eum in littus stitit. Daniel in laculeonum regio sigillo obsignato versabatur, quo nemo adire præsumebat: Deus tamen eundem ingressus est, Prophetamque in libertatem vindicauit. Tres illi pueri in succensa fornace constituti erant flammis rapacib. vndique Ion. 3. Dan. 6. Dan. 2.

diq; circumuallati, adeo vt nullus effugio locus pateret: illa tamen omnia penetrans vis diuina intrauit, repagula effregit, obices euertit, & illos incendio liberauit.

Peccãtium insania putã tium Deum peccantes non intueri

Quanta porro stultitia tua est & amentia peccator, dũ cordis tui penetralia & abstrusos pectoris recessus ei patere non putas? dum cunctis videntem eius oculum peccando te posse fallere cogitas? Quid? deregit illa tartara, portas infernales transit, profundissimas vsq; abyssos penetrat, & cor tuum putas eiusdem potentiæ posse resistere? Contriuit ille portas æreas ac vectes ferreos confregit, & tu cordis tui credis claustra eum impedire posse? perfringit illa, vt futiles aranearum telas, vt festucas comminuit: transit omnia, perspicit omnia. Huc alludens Ezech. ait, vidisse se olim duos senes qui clanculum & clausis super se ostijs adorantes, existimabant se à Deo nõ videri. Similes vos hisce sensibus dico vos inquam peccatores, qui varia vitiorũ idola colitis, putãtes vos à Deo nequaquam conspici. Audite, obsecro, vt vestram rideat insaniam Psalmographus, dicens: *Et dixerunt, Non videbit Dominus, nec intelliget Deus Iacob: intelligite insipientes in populo, & stulti aliquãdo sapite: Qui plantauit aurem non audiet, aut qui finxit oculum non considerat?* Videte porro, vt hic trans parietem videat, & januis clausis ingrediatur.

Ezech. 8.

Psal. 93.

Venerabilis Eucharistię veritas adoratur.

Ianuis clausis. Hic Theologice nonnihil de januis hisce disserendum est. Felices januę! felix & faustus introitus! per januas hasce, per hũc introitum, Catholici Auditores, hæreticorum argumẽta & cauillationes infringim⁹: hinc n. velut ex armamentario quodam arma depromimus, quibus & eorum hęreses expugnemus, & veritatem Sacramẽti Eucharistiæ astruamus. Hic sc. ijs ad oculum demonstrare possumus, quomodo vnum & idẽ numero corpus, manendo corpus, diuersis in locis, nõ occupando tamen locum, esse possit, vt in tremẽdo Eucharistię Sacramento fieri credimus. Si enim Dominus hodie clausis, vt Euãgelistæ tradunt, januis intrauit, inde efficitur corpus Christi nullam hic occupasse locum, vel fuisse hic penetrationem quantitatum & dimensionum alterius corporis.

Hæretici sanctos Euangelistarum calamum mendacij coarguere conantur, dum Christum clausis januis intrasse asserunt.

Hęretici porro vim & energiã huiusce argumenti agnoscentes, quantumq; prejudicij eorum falsitatib. afferat, sacrum Euangelistarum calamum mendacij coarguere non sunt veriti, Christũ clausis januis nõ intrasse asserentes. Ita namq; Berengarius Sacramẽtarius, teste Guitmondo lib. 3. Euangeliorum textũ deprauare conatus est. Nostra quin etiã ætate Ioannes Oecolampadius adeo effrons & impudens exstitit, vt Christum per fenestras, aut per camini respiraculũ intrasse dicere nõ erubuerit. O blasphemiam intolerabilem! dicere nimirum Christum cubiculũ nõ ingressum fuisse, sed instar furis aut latronis aliunde irrupisse. Alius itẽ Ioannes Caluinus nempe, ait: Christum virtute quadã diuina in cubiculum, vbi Apostoli cõgregati erant, irrupisse, & quodammodo irruisse, atq; ita januis clausis intrasse: neq; enim exspectare voluisse, donec qui intus erant, eidem aperuissent, sed omnipotente quadam potẽtia fores aperuisse, vel pessundedisse, subitoq; easdem sartas tectas restituisse. Petrus Martyr autẽ libro contra Gardinerum aliud adhuc commẽtum excogitauit, atq; Christũ intrasse introitu sibi primum parato, vel fores instar ceræ emolliendo, & miraculosa quadã ratificatione, extendendo, vel vt cederent aditumq; præberent, absoluta quadam potestate imperando.

Euangelistarum mendacij coarguere conantur, dum Christum clausis januis intrasse asserunt.

Lib. 4. Inst. c 17. §. 29.

III.

At falsã sunt hæc omnia, erroribus, impostoris, mendacijsq; refertissima: nam Ioãnes, fidus huiusce historiæ scriptor, velut notatu dignam circumstantiam, hæc verba addidit: *Ianuis clausis*, bisq; eadem repetijt, vt eo magis miraculũ celebraret: si vero per fenestras aut aliunde ingressus esset, nullum miraculũ foret. Lucas autem eandem historiam describens ait: *Stetit in medio discipulorum*; non præuio aliquo ad januã tumultu, aut vllo in tota domo strepitu. Accedit adhæc, quod omnes SS. Patres instar miraculi hunc introitum habeant, Chrysostomus, Cyrillus, August. Euthymius, & Theophylact. in hunc locum, Iustinus quæst. 117. ad Orthodoxos. S. Ambros. in vltimum caput Lucæ: Epiphanius hæresi Lxiv. S. Hieronymus Epist. ad Pammachiũ: Gregorius Hom. xx. in Euangelia, & Bernar. ser. 1. de resurrectione.

Omnes SS. Patres hũc ingressum velut miraculum celebrant.

Quænã igitur tua audacia impudentiaq; est Caluine, Europæ tyranne, tempestas pietatis, religionis & fidei pestis, tartaro educte titio,

titio, ſeculi noſtri labes ac calamitas, tã horrendas blaſphemias euomere, cum tã ſpiſſam ſanctorum Patrum aciẽ tibi obiectã videas?

Quinam è veteribus hæreticis hoc ſcripturæ loco abuſi ſint.

Ipſi quinetiam Marcioniſtæ, Valẽtiniani, Origeniſtæ alijque magni nominis hęretici, qui veră Ieſu Chriſti reſurrectionẽ negabãt, hoc Euangelij loco ad impietatem ſuã aſtruendam abuſi ſunt: atq; ita argumentabantur: Verum aliquod corpus ianuis clauſis introire non poteſt: at Chriſtus hoc intrauit modo: ergo corpus quod habebat, verum & perfectum corpus nõ erat. Facile quidem huic difficultati SS. Patres reſpõdiſſent, & omnem ſi quis eſſet ſcrupulum abſtuliſſent, ſi eum non ianuis clauſis, ſed per feneſtras intraſſe, dicere voluiſſent: adeo vt oẽs quotquot fuere Patres, hoc inſignis cujuſdam miraculi loco duxerint. Ipſi quinẽt veteres hæretici de eo minime dubitarũt, cum hoc ipſum reſurrectionem Chriſti negarent, adhibuerunt. Solus a. Caluinus huic ſeſe veritati audet opponere.

Sed adeſte huc omnes qui miraculũ in ꝓdigioſo Chriſti ingreſſu declaratũ oppugnatis, & dicite, quid vobis de eiuſdẽ natiuitate videatur? Egreſſus ibi eſt clauſis vteri ianuis ſine vllo virginitatis in Deipara detrimento, aut minima etiam eiuſdem violatione: hoc porro ſine aliqua penetratione fieri non potuit, vel ita vt corpus locũ nõ occuparit. Reſpondet hic, naturã ſecretis quibuſdam dilationib. & occultis extenſionib. huic rei parem prouidiſſe: O blaſphemias intolerabiles! hoc n. ſine ingenti dolore & cruciatu fieri nequeat, ꝙ nec ipſi Mahometani audebũt aſſerere.

Iob. 17. Cœli ſolidi ſunt.

Quid vero de egreſſu eius è ſepulchro dicetis? quid de aſcẽſu eius in cœlũ? *Aſcendit ſuper omnes cœlos.* Ipſi porro cœli vt ꝓpheta Iob ait, ſolidiſſimi ſunt, quaſi ære fuſi: non habẽt feneſtras, carẽt ianuis, carẽt ingreſſu, ꝓfringi nõ poſſunt, quia corrũpi nequeũt, quomodo eos igitur pertrãſire potuit, cũ ad cælos aſcẽderet? Dicendũ eſt igitur, vel fuiſſe hic penetrationem aliquã, vel corpus eius extenſione caruiſſe, atq; ideo nullum id occupaſſe locũ, vel cœlos eum perfregiſſe: quod penitus abſurdum eſt, & fieri nulla ratione poteſt.

Quomodo cœli aperti dicantur.

Quod autẽ in ſacris literis ſæpe cœli aperti dicantur hic locum non habet: nam hæc apertio metaphorice capienda eſt, vt Marci 3. dicitur n. cælum ibi apertum ac velut in duas diuiſum partes, S. Spiritu in columbæ ſpecie deſcendente. Sed mera hic metaphora eſt: neq; enim Spiritus S. hac diuiſione ad deſcẽdendum opus habet, cum vbiq; locorum ſit: vti nec credendũ eſt columbã hanc cœlo deſcẽdiſſe, ſed ex aere, & in aeris regione efformatã eſſe. Ita quoq; cum Ioan 1. cæli deſcendentib. Angelis aperti dicuntur: tropologice intelligendum eſt: notũ eſt enim in cælis ianuas non eſſe, & Angelos, cum meri ſpiritus ſint, nec grauibus corporib. grauati, eaſdem facili negotio poſſe ꝓfringere. Deniq; cum in actis Apoſtolorum ſcribitur Stephanus cælos apertos vidiſſe, ſecundum apparentiã, & noua quadã illuſtratione qua vidit quę prius nõ viderat, apertos eum vidiſſe intelligi debet. *Act. 7.*

Credendum eſt igitur & quidem firmiter, vti par eſt, corpus aliq; diuerſis in locis eſſe poſſe, nullum tamen locum occupare: vti & myſteria Aſcenſionis, Reſurrectionis, Natiuitatis & hodiernus ille ianuis clauſis ingreſſus euidenter oſtendunt, & fidẽ faciunt. Proferã tamẽ & aliud argumentũ, quo nullũ mihi in ſacris literis ad hãc rem euincendã videtur exſtare validius. Cum diceret Dominus facilius eſſe camelũ per foramẽ acus tranſire, q̃ diuitẽ aliquẽ regnum cęlorum ingredi: petebant Apoſt. rigida hac ſententia perterriti, ecquis igitur ſaluari poſſet, quib. deinde Dominus reſpondit: *Hoc apud homines impoſſibile eſt, ſed apud Deum omnia poſſibilia ſunt.* Cũ igitur dixerit, Domino, rem hominib. impoſſibilẽ, poſſibilem eſſe, diuitẽ ſcil. regni cæleſtis participem effici: quanto magis eidem poſſibile erit, efficere quod non adeo difficile eſt: camelum ſcil. per foramen acus traducere. Si igitur Deus prout Chriſtus dicebat tam vaſtum animal per tam anguſtum locum poſſit cogere: quod nõ niſi abſque loci occupatione fieri poteſt: neue minor in eo ſit repugnãtia, quam Chriſti corpus in tam exiguo ſubjecto contineri aſſerere. Non erit igitur impoſſibile, corpus aliquod diuerſis in locis eſſe: nec etiam corpus aliquod verum manendo corpus, nullum occupare locum: cuius rei euidens argumentum & ſignum hodie videre eſt. Ieſu Chriſti enim corpus hodie clauſis ianuis intrauit, & ſtatim in medio cubi- *Matth. 19.* *Luc. 18.* Corpus aliquod pluribus in locis eſſe poteſt.

culo

culo inter Apostolos, qui eius aspectu mirum in modum recreati sunt, constitit.

Christus Apostolos consolatus.

Est hoc secundum concionis nostræ membrum. Dominus igitur cũ ita in medio Apostolorum constitisset, hanc eis salutationem impertiuit, *Pax vobis*. Pax inquã vobis, discipuli absq; pastore, milites sine duce, peregrini sine ductore, nauigãtes sine sidere, Pax inquam vobis ô pupillæ oculorum: disponite jam corda vestra ad lætitiam, præparate animũ ad gaudiũ, manus ad plausus, os ad exultationem, linguam ad cantãdũ Alleluia, verba vestra laudem cõcrepent, vox Io pœan sonet, atq; omnes lætitiæ neruos intendite. *Pax vobis*, Therſitæ, ceruo timidiores, jã amplius nolite metuere synagogas, minas jã contemnite: nam adest ecce hic leo de tribu Iuda, qui vester in omnib. certaminib. ductor futurus est: *Pax vobis*, sumite jam animos exanimes: hic n eum conspicitis qui triumphanti dextera & tartara cõfregit & dæmonis regnum exspoliauit. Videte hic magnum illum Alexandrum, æterni Philippi filium, qui expugnato jam hujus mundi regno, & audito alia longe potentiora, maioraq; in terrę viscerib. esse ad eadem expugnanda se accinxit: quibus etiam in potestatẽ redactis, hodie victor de triumphatis inferis, expugnato purgatorio, limboque euerso ad superos reuersus est.

Pax vobis. Lætamini ô afflicti, exultate tristes: Dominus n. vester post mortem & Satanam expugnatum gloriosus & ouans sepulchrum effregit, sigilla euertit, milites perterruit, præsidia consternauit, deniq; trophæis onustus, triũphis & victorijs turgidus, ad superos remeauit. *Pax* igitur *vobis*, nolite amplius cõtristari, luctum exuite, cessent jam lachrymæ tuæ Petre, desine plorare ac ingemiscere Deipara. *Ecce Filius tuus*, ecce Tobias tuus nouis nuptijs exultans: videte vestes illas nuptiales, gloriam inquam immortalem, quare gaudeat modo cor vestrũ, & gaudium vestrum nemo tollat à vobis. Quis vero Apostolorum hic gaudiũ, ac discipulorũ omnium lætitiam verbis exprimat, aut dicendo cõsequatur: Si enim fratres Ioſephi, videntes eum principem in Ægypto factũ, ita percussi sunt, vt præ pauore loqui non possent: quantum fuisse gaudium putatis dolentium horum discipulorum, cum fratrem ac patrem suum, magistrum suum, suum omne, resuscitatum & quidem in corpore adeo glorioso, atq; in vniuerso orbe late dominari, viderunt.

Tob. 11.

Gen. 40.

Quantum putamus fuisse gaudium eorum qui in arca Noë, aquis circumquaq; sæuientib. & circumfrementib. concludebantur, dũ columbam ad arcam cum ramo virentis oleę redeuntem cõspexerunt: vnde euidenter colligere poterant, aquas diluuij esse per orbem imminutas? At quanto majus Apost jubilum & lætitiã cubiculi angustijs conclusorum, & propter passionis diluuium trepidantiũ, fuisse putãdum est, cum hodie pulchrã illam columbam, Dominum inquam suum, Iesum Christum cum lauri ramo, de foris reuertentem viderunt, & sacratissimo ore pacem denunciantem audierunt: vnde facile conijcere poterant sæuas illas aquas, & tumentes passionis fluctus esse imminutos. Præuiderat hoc vates regius dum diceret, *Ad vesperã demorabitur fletus, & ad matutinum lætitia*. Lætitia inquam inæstimabilis, incomparabilis, ineffabilis, lætitia tanta, quantus est amor eius, à quo proficiscitur: tanta, quantus dolor est, cui succedebat: tanta, quanta spes erat, quam producebat. O lætitiam, quæ verbis explicari nequeat, amoris filiam, dulcedinis sororẽ, spei matrem, matrem inquam, sororem & filiam incredibilis, ineffabilis, incomprehensibilis consolationis.

Gen. 7. Allegoria.

Psal. 39. Gaudium Apostolorum explicatur.

Tunc ô anima audiuisses dulce illud canticum: audisses inquam Apostolos vno ore cõfitentes quod olim Propheta Iob dixit: *Credo quod redemptor meus viuit, & in carne mea videbo Deum Saluatorem meum*: audiuisses vniuersum orbem cantantem, *Christus resurrexit, ergo & nos resu gemus* Atq; inter cæteros & elatius cæteris, Thomã dicentẽ audire potuisses, ab incredulitatis tenebris reuersum: *Dominꝰ meꝰ, & Deus meus* Dulci huic jubilo mihi interesse videor, ô anima, ac Petrum mille admirationis, exclamationisq; signa edentẽ videre, atq; ita dicẽtẽ audire: O Samson admirabilis, qui à morte captiuus detentus, portas carceris eius abstulisti, ac mundi cardines numine tuo concussisti! O Iona, qui tam potenter è profundo maris infernalis & à ventre mortis reuersus es! O felix Theseu, qui inextricabilem

Iob 9. 10.

1. *Cor.* 15.

Insignis conceptus.

bilem, Labyrinthi Minotaurici exitum reperisti! ô prodigiose Phœnix, qui busto & rogo in crucis arbore exstructo, tanto cum amoris igne succendisti, vt ipsa etiam glacies eodem deflagrare potuisset: quique sepulchrũ intrans, in quo alij putrescunt, & in cineres rediguntur, te ipsum de nouo quodammodo producens, integer & totus quasi tui ipsius pater factus emersisti. Ne quid nimis ô Petre, contrahe lætitiæ habenas, cesset hoc gaudium, sile & reliquum salutationis huius attende.

Christus Apostolos consolatur.

Pax vobis, pax viuat in cordibus vestris, ô discipuli mei: nihil videbitis iam amplius quam descendentem cœlo Spiritum S. non videbitis aliud quam noua resultantia miracula. *Sicut misit me Pater, & ego mitto vos.* Potestatem vobis dimittendorum peccatorum impertior, claudendi tartari, reserandi cœli, effugandorum dæmonum, mortuorum ad vitam reuocandorum. Quid iam aliud restat, nisi vt quasi Dij sitis & filij excelsi omnes, sicut me esse conspicitis, nisi vt nouos ad mei imitationem mundos creetis. Et sane *Ego mitto vos*, vniuersum me duce orbẽ subiugabitis, mundum frenabitis. Cæsares potentissimos expugnabitis, Alexãdros debellabitis, Romani Imperij sedem Capitolium euertetis & cathedram pontificalem in Vaticano monte stabilietis. Nec vero existimate, me inania aurib. vestris commenta occinere, aut aniles fabulas narrare, aut spectrum vos aliquod cõspicere, aut spiritu quodã phantastico agere, aut sermones miscere; *Palpate & videte*. Inspicite, tangite intus & foris & videte, nũ is ipse sum, quo in hostiũ medio derelicto fugistis; quem tam nequiter & tã turpiter, tanta infamia & ingratitudine deseruistis. Sed hoc modo non agimus, ignosco delicto, omnia oblitus vobiscum in gratiam redeo. Ecce vos amplector & foueo carissimi mei, vos ego stringo & diligo Ecclesiæ meæ bases & fulcra; hoc vnũ à vobis exigens, vt me diligatis, ac mei ipsius memoriã semper habeatis, ad me vnum semper respicite & nunquam vos derelinquam, sed præsentẽ in omnibus laboribus & molestijs semper sentietis. Quin & vos Christiani hic allocutus dicens, *Palpate & videte*. Huc oculos conuertite, huc manus dirigite: videte obsecro quo redempti sitis pretio, quantaq; animæ vestræ dignitas sit & excellentia, cũ tanto redimi eam oportuerit pretio: videte, quantus peccati sit horror & abominatio, cum ad eius expiationem Dei filium tam crudelia & atrocia perpeti supplicia, proque eo denique mori in cruce, fuerit necesse. Sed iterum palpate & videte.

Considerate hæc; obsecro, vulnera, inspicite cicatrices & stigmata, ac videte quanto vos Deus amore dilexerit, quamque fidus vobis extiterit. Refert Antipatrum Herodis patrem Iosephus, cum apud Cæsarem Iuliũ coniurationis aduersus eum initæ accusatus foret, vel quod partes Pompeianas secutus esset, vt criminis a se suspitionẽ dimoueret, suamque innocentiam Cæsari testatam faceret, Romam quamprimum aduolasse, & Cæsari ad pedes prouolutum, & pectore vulnerum cicatricib. deformi ostenso, his eum verbis supplicem esse allocutum. Quonam meo fato fieri dicam magnanime Cæsar, vt semper æmuli fortunæ meæ felicitatiq; inuiderint, meq; modo regno exuere satagãt? At nullos vnquã aut acerbiores, aut capitaliores expertus sum ijs, qui me paucis adhinc dieb. apud Maiestatẽ tuam, quasi perduellionis & coniurationis aduersus sacrum caput tuum initæ reũ detulerunt. At tantum abest, maxime Princeps, vt quidquam in te moliri ausus vnquam fuerim, tibique necem aut regno pernicie machinari, vt te regnumq; tuũ semper ab insidiis & conspirationibus cum linguatum manu defenderim. Quare vt inimicorum malitiam meamque innocentiam perspectam habeas, vide obsecro euidentia fidelitatis & affectus erga te mei indicia & argumenta, cicatrices inquam & vulnera: inspice stigmata & notas in corpore meo deformes, sanguine etiamnum stillantes; quas in Cæsaris defensionem & tutelam Antipater accepit. Cæsar porro tã tristi viso spectaculo eum vt innocentem & absoluit: & vniuersæ Iudææ procuratorem constituit.

Lib. 3 de bello Iud. cap. 8.

At videte hic, ô Christiani, non Antipatrum aliquem, sed Iesum Christum non pectus modo, sed sacrum etiam caput, latus, ac totum denique corpus denudantem & vul-

nera, plagas, cicatrices, hiantes adhuc notas, demonstrantem, quæ vestri redimendi, liberandi, saluandi, vobisque seruiendi ergo portulit. *Palpate* inquit, *& videte* notas & signa fidelitatis, amoris, & obsequij erga vos mei.

Xenophon 13. Padia.

Refert magnus ille Philosophus & historicus eximius Xenophon, historiam non minus egregiam, quam iucundam, qua recitata finem faciam. Potens ille Persarum Rex Cyrus, cum Tigranē Armeniorum Regem bello victum, vna cum vxore captiuum in vinculis haberet, quodam die cum mensæ vtrumque adhibuisset ridens & iocans à Tigrane petiit, quantum pro redimenda vxore vellet persoluere? cui alter confestim respondit; si mihi regnum quod abstulisti, adhuc esset, equidem ipsum pro ea redimenda libens impenderem, quod si nec hoc sufficeret, sanguinem & vitam meam insumerem.

Cyrus porro tanto amore coniugali perspecto, & eorum miseritus, regnum iis & libertatem restituit. Cum vero Tigranes iam ad propria reuertisset, ad reginam ait, Quid tibi de Cyro rege videtur vxor mea? an non egregius ac magnanimus rex est, ac regio nomine dignissimus? Prudens mulier statim subintulit; Nescio quid ais, neque enim noui quid dixerit aut egerit, vnde prudentiam possem agnoscere: tanto namque tempore, quo apud Persas tecum in vinculis hæsi, nunquam in alium, præterquam in eum, qui sanguine me suo liberare decreuerat, oculos habui.

Vobis ipsis hanc historiam velim accommodetis Auditores: si enim regina illa tantum se coniugi suo debere fatebatur, quod sanguinem, vitamque propriam in eius redemptionem impendere decreuisset, nullum vt alium virum in aula Persarum, præ amoris quo suum prosequebatur, vehementia ausa fuerit intueri. Quantum vos regi & sponso vestro Iesu Christo debebitis, cum proprio non modo vos sanguine redimere decreuerit, sed reipsa etiam præstiterit, tot tormenta vestri causa subierit, aliumne igitur quempiam præter ipsum poteritis intueri, in alium quippiam quam in Christum Iesum oculos vestros in mundi huius aula conijcere.

Palpate & videte. Nihil aliud toto vitæ vestræ tempore quam crucifixum hunc meditamini, considerate assidue ac semper, quantum ei ob tot tantaque, ab ipso accepta beneficia debeatis. At quantus amor ille fuit quo te prosecutus est? Magnum profecto vehementis dilectionis argumentum fuit, solem in medio cursu quiescentem, ac velut hæsitabundum in axe suo, Hebræorum gratia, subsistentem intueri: at quantus amor est, cum sol iustitiæ, orbe suo deserto, in terram nostri causa descendit? Quantus amor fuisse putandus est, cum iisdem Israelitis iter per maris rubri gurgitem præbuit, quo in terram promissionis peruenirent? verum nonne maius amoris signum fuit, cum per pretiosi eius sanguinis torrentem nos ad beatitudinem cœlestem perducit? Magnus denique amor extitit, cum, vt populū suum seruitute Ægyptiaca eximeret, Ægyptiis innumeras plagas immisit: sed nō minor amor extitit eius erga nos, cum nostri causa plurimas in corpore plagas accepit, & ad mortem vsq; vulnerari voluit. Palpate igitur cicatrices, videte vulnera, ac toto vitæ tempore eadem in monte habetote, ante oculos gerite, continuam passionis Dominicæ memoriam habentes; exultate igitur in hac solemnitate Paschali, qua Christus victor ab inferis rediens, à morte resurrexit, eamque semper ex toto animo, ex tota mente, ex corde perfecto, diligite.

Figura. Ios. 10.

Exod. 14.

Gen. 7.

Gen. 18

1. Reg.

Sed iam

----immensum spatijs confecimus æquor
Et iam tempus equum spumantia soluere colla:

iam quadraginta diebus & amplius in ærūnarum molestiarumque pelago euagatus sum, tempus est, in portum me recipere, ad cymbam quæ tanto tempore per breuia, per Syrtes, per Scylleos scopulos & Charybdis voragines nauigauit, ad terram subducere. Fui, Auditores, fui ille Ionas, qui Dei iussu auribus vestris inclamaui, *Adhuc quadraginta dies & Niniue subuertetur.* Fuit illa vox in deserto pœnitentiæ exclamans, *Parate viam Domini, rectas facite semitas eius, facite fructus dignos pœnitentia.* Faxit Deus, vt hæc

Ion. 3.

vt hæc mea vox, mea latera, clamor ille meus, verba mea aliquid apud vos ponderis habuerint. Vtinam, Auditores, horum vos memineritis, meas adhortationes non negligatis, meas admonitiones animo vestro insculptas geratis: toties iam ad virtutes amplectendas, peccata detestanda incitaui, vt memineritis, obsecro, vt Deum super omnia diligeretis, & mundum odio haberetis, vos monui; vt recordemini, vt pœnitentiam pro delictis ageretis, salutemque semper vestram ante oculos haberetis iam toties insinuaui; ne obliuiscaminiDeum precor.

Gen.7. Ij tempore diluuij superstites erant, cum Noachi monita, quibus ad vitæ emendationem excitabantur, vtque sibi ipsis attenderent, neglexissent, diluuij vndis submersi fuere. Gen.18. Sodomitæ, cum Lothi verbis quibus eos ad bonam frugem pœnitentiamque excitarat, fidem adhibere noluissent, fulmine interiere, sulphureque ac funesta Catastropha vitam terminarunt. Fui instar Noe, alter Loth vobis extiti, admonui, vt caueretis, saluti vestræ attenderetis, vt pœnitentiam ageretis excitaui, ne scilicet diuinæ vindictæ diluuium vos obruat, & iudiciorum summi numinis fulmina caput vestrum feriant. Beatum me, si credidentis, væ autem vobis, si neglexeritis, ter miserum me & ter infelicem, oleum & operam si perdiderim.

4.Reg.4. Quam animi amaritudinem sensisse putatis miserum Elizæi Prophetæ puerum, quem ad Sunamitidis filium excitandum Propheta cum baculo prodigiorum operatore destinauit, cum omni tentata via & ratione, sese puer nec moueret, nec loqueretur, & ipse re infecta ad Prophetam redire cogeretur, dicens cum lachrymis & gemitu: *Non surrexit puer*. Simili profecto modo ad vos missus sum, Auditores, non quidem à Propheta aliquo, sed à Deo, idque cum potenti verbi Dei baculo, videlicet ad animas vestras peccato mortuas excitandas, sed eane mea fortuna futura est, vt, cum eum tanto tempore adhibuerim, & omnibus quidem, quibus adhiberi poterat rationibus & modis, suauiter nimirum & austere, præmia proponendo, & minas intentando, verberando & demulcendo, vulnerando, & sanando, ac pro viribus enitendo; vt inquam, hodierna die videndo, non esse in vocem qua de vitæ emendatione loquamini, neque sensum quo de rebus cœlestibus cogitetis, me cum lachrymis & gemitu dicere necesse sit, *Non surrexit puer*, nihil lucratus sum Domine, nihil omnino sanctum verbum tuum profuit, non surrexit peccator, vitia in eo adhuc viuunt & regnant. Quantus ille mihi futurus esset dolor, quæ animi amaritudo! Sed date potius, vt daturos vos confido operam, Auditores, ne hac me grauatum infamiâ demum dimittatis, verum vt lætum de conuersione vestra, de pietate, de resurrectione, dequerenouatione spiritus vestri nuntium audire queam.

Interea vero immensas vobis & humilimas gratias ago, quod meis hactenus concionibus frequentes interfueritis, in conueniendo fueritis assidui, & in audiendo attenti: & si fortasse minus vobis expectationique vestræ satisfecerim, prout vobis forsitan alius, cui doctrina & vis dicendi esset maior, satisfaceret; cogitetis velim, nunquã me prius ad vos verba habuisse; & si prima forsitan voce non placuerim, omnem me posthac, si iterum apud vos verba habere me contigerit, daturum operam, vt luculentius & melius quid, ac vestris dignũ meritis adferam, & exspectationi de me vestræ melius satisfaciam.

Tibi vero sancte Seuerine, insignis huius templi patrone, parochiæ huius tutela & protector, atque inter Beatorum animas ex præcipuis, quem longæ huius nauigationis meæ directorem & veluti nauclerum delegi immensas & innumeras grates ago, atq; infinitis me tibi nominibus obligatũ profiteor. Quamdiu enim orationis meæ cymba in hoc pœnitentiæ Oceano fluctuauit, tu eius astrum, eius pharo, eius Cynosura extitisti: tuoque potissimum auxilio factum arbitror, quod portum aspexerit, quod conseruata sit, & in tutum tandem locum deuenerit, ad te quoque semper in posterum meas preces & obsecrationem dirigam. Et quoniam

indigno mihi tam prompte & assidue hactenus succurristi, ad te solum impostorum confugiam, te solum ô glorioſe compellabo, qui pro me apud supremum iudicem interpelles. Perge obsecro, ô beate Seuerine, qui me tam feliciter portum aspicere fecisti, quo magis tibi me deinctum sentiam, pro me intercedere: ac precibus tuis apud Deum obtine, vt sanctum verbi diuini semen, quod in Ecclesiæ huius, quæ, quoniam nomini tuo dedicata, in tua protectione & tutela est, agro seminaui, crescat ac fructum centesimum afferat, & profundas radices agat. Ac tandem apud Deum efficias rogo, vt hoc ipsum quod tanto sudore laboreque plantaui, tu quidem imbre aspirationis & protectionis tuæ irriges, Deus autem omnipotens largiter det incrementum. Sis deinde, potes namque apud Deum plurimum, magnique cœlesti in curia es nominis, secundus pro nobis Ieremias, & alter Onias, ora pro magna hac vrbe Parisiensi, ora pro hac tua parochia, ac pro vniuersa demum Ecclesia: ô Beate quem inter omnes beatos plurimi facio, quem honore & veneratione imprimis prosequor; ora pro Pontifice, pro Rege nostro Christianissimo, pro Regina, Delphino, ac Principe nostro Illustrissimo: intercede pro vniuerso huius regni statu, pro omnibus fidelibus, atque adeo omnibus qui in mundo sunt hominibus, vt precibus & intercessione tanti viri tamque glorioſi; eius qui omnium Sanctorum Deus est, gratiam in hoc mundo, & gloriam in altero assequi mereamur. AMEN.

CONCIO SECVNDA IN DOMINICAM IN ALBIS SIVE QVASIMODO.

Partes.

1. *De causis resurrectionis Dominicæ.*
2. *Cur sero veniat Dominus.*
3. *Quid ianuis clausis ingressio, & statio in medio sibi velint.*
4. *Quæ pax Christi, qua mundi.*
5. *Qualia Domini vulnera fuerint.*
6. *Cur cicatrices à Christo retentæ.*

Cum esset sero die illa vna Sabbatorum, & fores essent clausæ. Ioan. 20.

FIGVRA.

INter omnes veteres Testamenti Patres & Patriarchas, qui quidem Christi Iesu imago & typus exstitêre, principem facile locum tenet Ioseph magni Iacobi filius, qui vera eius figura & ad prototypum quam proxime accedens, exstitit: in primis quod plus cæteris fratribus à patre amatus, quod fratribus exosus in cisternam veterem demissus, venditus, inque carceres Ægypti coniectus fuerit; dein quod eisdem ereptus ad totius regni gubernacula capessenda delectus, & mundi Saluator fuerit suncupatus. In his quidem omnibus Christum expressit; at maxime, quod eadem ipsum inter & fratres, quæ Christum inter & discipulos, post resurrectionem, acciderint. Filij namque Iacob cum in Ægyptum profecti grauiter angerentur, ac non mediocriter percellerentur, tum ob famem & rerum omnium penuriam quæ mortales omnes premebat, cum quod vnus eorum scyphum aureum, in quo Ioseph augurari soleret, clanculum abstulisset; stabant hic quidem attoniti, anxij & trepidantes, cubiculi angustiis concluſi, pauidi & de rerum successu dubij, nescientes quem tandem res exitum esset habitura: donec tandem Ioseph in eorum medium prosiliens, dulci & amica voce diceret: *Ego sum Ioseph frater vester, quem vendidistis in Ægyptum: nolite*

Gen. 38.

Gen. 45.

nolite pauere, neq; durum vobis esse videatur, quòd vendidistis me in his regionibus. Idipsum in Euangelio hodierno videmus cõtingere: cum enim discipuli ipso resurrectionis die grauiter dolerent & angerentur, tum ob famem & caritatis penuriam, quæ per vniuersum mundum inualuerat, ita vt in omnium cordibus illa refrixisset; tum quod pretiosum illud monile, Christus Iesus inquam, oculis eorum ereptum esset; ideoq; pauidi & trepidi ob metum Iudeorum, vno in cubiculo, ianuis clausis, vt quidem Euangelista tradit, ignorantes quem tandem finem res consequeretur, se continerent; ecce tibi Iesum Christum in medio eorum consistentem, & suaui illos voce consolationemq; spirante alloquentem: Ego sum Iesus frater vester, cum homo sim similis vobis, sum Iesus, quem vestrum vnus Scribis & principibus Sacerdotum triginta denarijs vendidit: cæterum nolite pauere, pax vobis; potius gaudete, & exultate, ego sum; Vniuersi hic Euangelij nucleus est & essentia, quam vt ampliorem Dei gloriam animarumq; vestrarum emolumentum exponam, gratiam illius precibus carissimæ Genitricis postulemus: quod vt libentius & melius præstet salutatione eam Angelica prius salutabimus.

AVE MARIA.

I. Quotquot hactenus, vel nostra, vel Patrũ, vel etiam præcedentium sæculorum memoria, Religionis nostræ mysteria inquirere, curiosiusque pertractare voluerunt, gloriosam ac triumphalem Redemptoris resurrectionem imprimis demirati sunt, quam nunquam pro dignitate exponere potuere: sed cum abstrusas illius abyssos ingenij sui bolide rimari non possent, mysterijque magnitudinem difficulter admodum comprehendere, infinitis de eodem productis conceptibus varias ac multiplices, cur resurgere à mortuis Dominus, & tam admirabile opus edere voluerit, rationes produxerunt. Prima quidem à diuinæ justitiæ iure dependet: æquum scilicet erat ac rationi consentaneum, vt, sicut D. Thomas docet, quandoquidem hæc ipsa iustitia tam crudeles de Christo Iesu pœnas depoposcerit, & tam atrocem eum mortem adeoque ignominiosam subire voluerit, alia quadam ratione, vti promeruerat, tantum opprobrium & pœnas compensaret, id est, surrectionis corpus illius in terræ visceribus non contineret, & à putredine corruptioneque immune tio. preseruaret: cum enim Deus æquissimus sit & justissimus, idcirco tam in remunerando quã flagellando æquus sit oportet, & justitiæ tenacissimus, atque vt vna manu castigat & corripit, ita altera præmia & mercedem elargiatur.

3 part qu. 54 art. 44.

Prima resurrectionis Christi ratio.

Hoc potissimum fundamento nititur & Pauli Apostoli ratio, cum Philippensibus scribens ait: *Factus est obediens vsque ad mortem, &c. propter quod & Deus exaltauit illum.* Ipse quoque Christus duobus incredulis discipulis in Emaus proficiscentibus nõ aliam, quo illos ab errore reuocaret, rationem proposuit: *Nonne oportebat Christum pati, & ita intrare in gloriam suam?* Idem quoque ait & Petrus in egregia illa oratione, quam omnium Apostolorum nomine, coram vniuersa Iudæorum multitudine habuit, dicens: *Quem Deus suscitauit, solutis doloribus inferni, iuxta quod impossibile erat teneri eum ab eo*, non secus ac si dixisset, Iustitiæ nomine coarguendus foret Deus, magnamque haud dubie filio suo Iesu injuriam irrogaret, si eum tam atrocia passum, ac proinde meriti infiniti, sepulchro includeret, & angustis monumenti limitibus coarctaret, nam eo ipso, quod Dei filius sit, sepulchri carcere contineri non poterat. Philosophum hic agere visus est Apostolus, & ad naturalem rerum ordinem quam proxime allusisse: sunt enim quædam in rerum natura corpora, quæ centro suo & naturali loco mota contineri & subsistere nõ possunt. Verbi gratia, ignis terræ visceribus inclusus, quo egredi & in altum conscendere queat, turrium fundamenta conuellit, vrbium valla perfringit, arces validissimas euertit: aër quoque intra terram coarctatus, erumpere gestiens, vniuersam terræ machinam concutit, & insolitos fragores & agitationes causatus, montes etiam altissimos loco mouent. Ita quoque fieri non potuit, vt iustitiæ sol Christus, obscura mortis regione, & sepulchro tenebris obsiti concluderetur, filius Dei à morte ad vitam non resurgeret.

Philip. 2.

Luc. 24.

Actor. 2.

Res naturales cum extra cẽtrum naturale sunt contineri nequeunt.

Christus ob solam gloriam suam resurrexit.

Et sane glorioſa hæc reſurrectio Chriſto ad maius gloriæ & honoris incrementum debebatur: quamuis enim ad noſtram iuſtificationem reſurrexerit, tamen, quo gloriã ſuam manifeſtaret, pluriſque ab hominibus fieret; mortis eum ſpicula potiſſimum effregiſſe inferni repagula rupiſſe, & infernorum principem colligaſſe dicendum eſt, vti eum prius, eadem de cauſa, humanam naturam aſſumpſiſſe ac mortem dein ſubijſſe, ſcimus. Debebatur hoc ſc. verbo Dei, in quo corpus & anima mirabili quadam ratione vnita erant, quę cum mors à ſe inuicem abſtuliſſet, à diuinitate eadem vnienda, & iterum ſibi mutuo copulanda erant. Hic autem honor corpori erat acquiſitus: nam propter vnionem illam hypoſtaticam immortalitas ei debebatur: quamuis enim ad momentum mortuum fuerit, diuinitus id & Deo volente factum fuiſſe credendum eſt.

2. Ratio.

Secunda, cur Chriſtus à mortuis reſurgere voluerit, ratio eſt, vt diuinitatem ſuam oſtenderet; quam nulla commodiori ratione quam reſurgendo probare potuit, vt etiam Apoſt. ad Rom. teſtatur: *Qui prædeſtinatus eſt filius Dei in virtute ex reſurrectione mortuorum.* Tribus autem argumentis ſe Deum eſſe declarauit, primo tot tantiſque, quæ per omnes Iudææ angulos edidit miraculis; ſecundo tot animas; dum peccata ijs remiſit, ſanctificando, & cœleſtis gloriæ participes faciendo. Tertio reſurrectione à mortuis tum alios ad vitam, abſoluta ſcil. auctoritate & præcepto, quod nulli hactenus conceſſum fuerat, reuocando: quamuis enim Elias & Eliſæus aliquos à morte ad vitam reſuſcitarint, vt è Reg. libris legenti manifeſtum redditur, precibus tamen prius ad Deum fuſis id impetrarunt: at Chriſtus ſolo juſſu & verbo, & auctoritate abſoluta, mortuos monumentis eductos vitæ priſtinæ reſtituit, vt in primis filium viduæ, & Lazarum quatriduanum: illi namq; ſolo verbo imperauit: *Adoleſcens, tibi dico, ſurge*: item & huic, *Lazare, veni foras.* Tum etiam iam ſeipſum & alios innumeros pariter ſepulcris educendo, & mortis potentiam & vires eludendo. In lib. Reg. leguntur quidem oſſa defuncti Eliſæi mortuum ad vitam reuocaſſe, at non ipſa redanimata; ſed Chriſtus reſurgens plures ſecum ſepulcris eduxit, & fecit reſurgere. Cuius rei præclaram in Geneſi figuram legimus.

Rom. 1.
2. Reg. 1.
4. Reg. 4.
Luc. 7.
Ioan. 11.
4. Reg. 13.

Ioſeph Patriarcha injuſte admodum in carcerem conjectus, reperta in oculis cuſtodis carcerum gratia, egrediens omnes ſecum captiuos eduxit, dederat quippe ille in manus eius vinctos omnes, qui compedib. conſtricti gemebant, & nutu eius omnia in cuſtodia tenebantur. Audiamus Scripturam: *qui tradidit in manu illius vniuerſos vinctos, qui in cuſtodia tenebantur, & quidquid fiebat, ſub ipſo erat.* At potiori jure de Chriſto Ieſu eadem referri poterunt, ille quippe inique accuſatus, & morti innocens adjudicatus, in ſepulchri cuſtodiam compactus eſt, & in mortis clauſtra carceremque coniectus; tantam tamen in patris ſui oculis gratiam reperit, vt de vniuerſis, qui in limbo captiui detinebantur mortuis, deque omnibus quos purgatorium expiabat, libere diſponere potuerit, & mortis & inferni claues ab eodem acceperit. Atque ob hoc initio Apocalypſeos gloriatur, dicens: *Habeo claues mortis & inferni.* Hinc ipſe reſurgens & terræ clauſtris egrediens, plurimos ſecum fecit reſurgere, & in libertatem effractis carceribus reſtituit. Adeo vt, quemadmodum moriendo hominem ſe eſſe demonſtrauit, ita reſurgendo verum ſe Deum declararit; in quantum enim homo, reſurgere non valebat, in quantum vero Deus, à morte immunis erat, & funeri exemptus. Fuit igitur reſurrectio hæc verum ac viuax diuinitatis argumentum, & ſupremæ abſolutæque auctoritatis & omnipotentiæ ſignum & character.

Gen. 39.
Apoc. 1.

Quid cogitabas Iſaia, quid imaginabaris cum prophetando conceptis verbis diceres: *Mortui non viuent, & gigantes non reſurgent.* Videmus enim hic ad oculũ, vt mortuus reuiuiſcat, & gigas de quo Pſaltes cecinit: *Exultauit vt gigas ad currendam viam,* à mortuis reſurgat. Atq; hæc ſola eſt ratio, vt quidẽ Epiphanius aſſerit, cur Chriſtum doctor Gentium Paulus primitias mortuorum vocarit, non tam quod nõ amplius mortuus reſurrexerit, quam quod ſeipſum ad nouam vitam excitarit, vt qui morti dominaretur, & Parcarum

Iſai. 26.
Pſal. 18.
Li. de Incarnat. Verbi.

carum ſtamina imperio ſuo dirigeret ac temperaret: adeo vt reſurrectio ipſa vere opus diuinum exiſtat, & omnem humanam potentiam excedens; ipſe quoque Chriſtus quotieſcunque Iudæi promiſſionis illius ſigna, & certiſſimum quod Dei filius eſſet characterē peterent, nullum alium quam reſurrectionis ſuæ quaſi nullus ipſo maior aut euidentior foret, ſemper protulerit. in Euangelio enim Ioan. 2. Ioannis negotiatores templo eijciēs ait, *Soluite templum hoc, & poſt triduum readificabo illud.* alibi quoque Phariſæis & Scribis miracula in miſſionis confirmationem poſtulantibus reſpondit, *Non dabitur illis ſignum, niſi ſignum Ionæ Prophetæ.* Matth. 16. Quin etiam olim; vt Ezechiel populo perſuaderet, poſſe Deum ruinas vrbis & templi rudera reſtaurare, vtpote qui Ezech. 37. omnipotēs ſit; coram ipſo varia mortuorum oſſa per agrum ſparſit, redanimauit, ac in pedes ſubito fecit conſiſtere. Sed tranſeamus vlterius.

3. Ratio. Tertia reſurgendi ratio ſit, quod ipſum reſurrectionis myſterium fidei noſtræ & ſpei fundamentum ſit, omniaque Chriſti opera eodem reſpiciant, nullumue alium habeant finem: ipſa ſiquidem incarnatio, natiuitas, prædicatio, mors, vita, paſſio, miracula denique omnia, in reſurrectionem illius confirmata ſunt. Ita nimirum argumentatur in prima ad Corinth. Apoſtolus. 1. Cor. 15. *Quod ſi Chriſtus non reſurrexit, vana eſt fides noſtra* multoque apertius Propheta Iob, omnem ſpem ſuam in reſurrectione Dominica conſtituens, Iob. 19. *Credo*, inquit, *quod Redemptor meus viuit, & in carne mea videbo Deum ſaluatorem meum, &c. repoſita eſt hæc ſpes mea in ſinu meo* Idem quoq; illi viatores Emaus properantes dicebant, Luc. 24. *Nos autē ſperabamus, &c.* Quid, fierine poſſet, aiebant Meſſiam ab inferis rediuiuum non reuerti? credendumne, inſepulchro eum captiuum & concluſum detineri? nequaquam. nam reſuſcitandum eum ſperabamus, & in reſurrectione illius omnem ſpem & fiduciam noſtram collocaueramus.

4. Ratio. Quarto; à morte ad vitam redijt, vt ſic omnia prophetarum oracula completētur, & figuræ quæ dudū ante hoc deſignarant veræ fuiſſe probarentur. Nam in Chriſti reſurrectione verus ille Adam, generis humani parens & auctor, à mortis ſomno excitatus eſt, & Eccleſiam, quæ vna cum ſanguine è latere eius pulchra nimis exſilierat, ſibi deſpondit. In ipſa magnus ille Moſes miraculoſe vehementes Nili paſſionis aquas euaſit, & captiuos in libertatem aſſeruit, & mortuos ad vitam reuocauit. Tunc quoque verus ille Iſaac, diuina eum protegente potentia, Patris irati manus euaſit, & ceruicem gladio ſubduxit. tunc etiam paſſer ille, quem in ſui mundationem leproſus immolabat, dimiſſus eſt, & priſtinæ libertati reſtitutus. Plura vultis? tunc etiam myſticus ille Ioſeph, à fratribus inique venditus, traditus, derelictus, poſt opprobria & captiuitatem, poſt carceris ſqualorem & anguſtias mundi totius Dominus conſtitutus eſt. Tunc etiam virga illa Aaron tormentis & ſupplicijs expoſita, mortis nocte floruit, & pulcherrimos gloriæ & honoris fructus protulit. Tūc miſer ille Mardocheus hoſte cruci affixo, purpura & byſſo indutus & glorioſus apparuit. Tunc denique Ionas, in tormentorum pelagus conjectus, ac deinde in terræ ventre ſepultus, iterum ſolem videre, & tertia die in apertum prodire meruit.

Figuræ in Chriſti reſurrectione completæ. *Gen.* 1. *Exod.* 2. *Gen.* 22. *Leu.* 14. *Gen.* 39. & 41. *Num.* 17. *Eſth.* 8. *Ion.* 3.

5. Ratio. Quinta & vltima ratio eſt illa, quam Paulus in Epiſt. ad Rom. adducit. *Mortuus eſt*, inquit, *propter delicta noſtra, & reſurrexit propter iuſtificationem noſtram.* Egregiæ profecto rationes, quas in orationis huius exordio afferre viſum fuit, quod hodierna etiam die in Eccleſia Dominicæ reſurrectionis celebretur lætitia & gaudium: Chriſtus enim eandem, octauo poſt reſurrectionem die, coram Apoſtolis, & maxime incredulo Thoma, adſtruere & confirmare geſtiens, vulnera ſua & loca clauorum demonſtrauit, quæ ille mox ſupplex & interram proſtratus coram omnibus adorauit. Rom. 4. Hiſtoriæ ſeriem deſcribit Ioannes, cuius hæc ſunt verba: *Cum eſſet ſero die illa, vna Sabbatorum, & fores eſſent clauſæ*; Ioan. 20. hæc ipſa expoſiturus, primo de apparitione qua Dominus diſcipulis apparuit, deinde de vulnerum & ſignorum manifeſtatione acturus ſum.

II. Chriſtus quinque

Principio igitur antequam longius proue-
hamur, notandum venit, quinq; diuerſas ab Euangeliſtis Domini apparitiones, quibus ipſo

diuersis vicibus apparuit ipso resurrectionis suæ die.

ipso resurrectionis die hinc inde se manifestum dedit, describi. Primã, qua Mariæ Magdalenæ, haud procul à monumento, secundam, qua tribus Marijs à sepulchro redeuntibus; tertiam, qua Principi Apostolorum Petro; quartam, qua duob. discipulis in Emaus profecturis; quintam & vltimam, qua decem discipulis cubiculo præ metu inclusis apparuit: de qua hodiernum loquitur Euangelium.

Atq; hoc in Missa designatur à sacerdote quinquies se vertente.

Porro quinta hæc apparitio in Missa quotidie à sacerdote quinquies se inter celebrãdũ ad populum conuertente repræsentatur: Conuersio autem illa tacita, qua se submisse loquendo vertit, denotat apparitionẽ, qua Dominus Petro visus est; quod Euangelista eam tacitam prætereat, nec vbinam, quando, aut quomodo facta sit describat. His igitur præsuppositis, & hoc fundamento locato, historiam examinemus. Refert igitur Ioannes, Christum cum sero jam esset, & fores essent clausæ, Apostolis suis se manifestasse.

Christi diligentia in juuandis Apostolis.

Cum sero esset factum: Id est, cum adueperascesceret, Græce legitur ὄψης ὀψίας, id est, existente vespere. Bene hanc temporis circumstantiam notauit Euangelista, ita vt Christi diligẽtia & ardor moras pati nescius, manifestus fiat, quem nimirum nec tenebræ, nec temporis importunitas impediat, quo minus Apostolos solatum veniat, & in fide quæ propemodum nutabat, confirmatum. Ita hunc zelum prefignauit olim ardens ille spõsus in Canticis, qui dilectæ suæ amore saucius, eamq; summopere videre desiderans, noctem integram quærendo insumserat, adeo vt & caput suum rore matutino, & cincinnos guttis pruinosis madidos fuisse confiteatur. *Caput meum plenum est rore & cincinni mei guttis noctium* Sero quoq; ac circa vesperam hic apparere voluit, quo discipulos in vnum congregatos reperiret, vt quidem Chrysostomus, Leontius, Euthymius, & Theophylactus sentiunt: Ipse vero alio collineo, & aliam serotinæ huius apparitionis causam esse existimo.

Cant. 5.

Deus fidem suorum diuersimode

Audito enim verbo *Sero*, quamprimum auguror & ipse mecum cogito, Deum, quamuis diuersis rationibus & mille modis fidem & spem amicorum suorum experiatur & probet; vt plurimum tamen sero & circa vesperam ac finem, in rebus aduersis & afflictis opitulari, suisq; adesse cum nullum aliũde auxilium expectatur: quem probandi modum si Deus non vsurparet, plurimæ, quæ jam splendent & emicant, virtutes obscuræ in mundo laterent, & incognitæ. Si enim præceptum, quo Abrahamum filium immolare volebat, ille ad hoc patrandum domo egressum reuocasset admirabilem Isaac obedientiam nemo omnino cognitam habuisset. Si diluuium aquarum vniuersalis inquam illa inundatio nonnisi triduo aut quatriduo durasset, sinceritas, pietas & magnanimitas Noachi nemini cognita fuissent. Si calamitates & ærumnæ sanctissimi viri Iob ad primæ cladis nuntium finem habuissent, si ad primũ turbinem afflictionum procella desæuisset; quis vnquam patientiam illius deprædicasset? si Idololatra Laban tempus seruitutis Iacob non prolongasset, nemo quo Rachelem amore Iacob prosequutus fuerit, perspectum aut cognitum haberet. His igitur modis suos Deus tentare consueuit, & auxilium & opem sæpius in vesperam vsq; differre.

experiatur.

Gen. 22. *Gen. 6. 7. 8.* *Iob 1.* *Gen. 29.* *4. Reg. 6.*

Samaria cum arctissima obsidione circumcingeretur, & obsessi tanta intus egestate & rerum penuria laborarent, nulla vt salutis auxilijque spes affulgeret; Deus tamen, licet omnes ad eum auxilij causa precando confugerent, eiusque opem enixissimis postulationibus efflagitarent, quasi obsurduisset, neutiquam ad misericordiam conuerti posse videbatur. Clamabant siquidem ciues, & his obsecrationibus diuinum numen flectere contendebant. Respice, obsecramus Domine penuriam & inopiam nostram, caput asini jam octoginta siclis venit, tempus igitur succurrendi nobis. Vide, vt stercus columbinum auro appendatur, subueniendi igitur tempus adest. Considera, vt miseræ matres, rabida fame stimulante, & omnem naturæ legem excedente, proprios liberos in cibum mactent, & ferales sibi epulas parent. Nondum igitur miserendi tempus? Nullus in vrbe jam commeatus supereſt, sed dira egestas & inopia per omnia grassatur; omnes

prope-

propemodum fame enecti exsanguia trahũt membra, ac deficientes per compita emoriuntur, regi quoque necessaria ad vitam sustentandam desunt. An non igitur auxiliandi tempus? ô inanem hominum spem ac fiduciam malefidam! Nouit, nouit hæc omnia Deus; momenta temporum manu sua librat, & horas dinumerat; confidite circa vesperam auxiliaturus aduenier. Et sane cum hora auxilij iam aduenisset, tanta rerum omnium abundantia & vilitas post inopiam illam & caritatem successit, tamque ampla post afflictionem benedictio, vt farinæ modius in portis Samariæ denario venierit.

Dan. 14. Coniicite etiam oculos in Danielem, rerum omnium indigum, & ab omnibus derelictum, in laci fundo iacentem leonibus septum, & præ cibi potusque penuria pene cõfectum: Iam diem integrum, Domine ieiunus transegit; tempus igitur vt in te solum sperant: subuenias; leones quoq; præ fame rabiunt & efferascunt, & prædæ auidi rugiũt, quamuis eum attingere non præsumant: succurrendi igitur tempus. Sex iam Domine dies in hoc rerum statu constitutus opem diuinam exspectat: & quamuis fortassis homo tanto tempore ieiunus famem patiatur, animal tamen rapax & in prædam natum, quales sunt leones, latrantem stomachum compescere nequit. Sume animos & confide Daniel, sero enim cum fuerit, aderit auxiliaria manus: video enim Abacuc capillitio per Angelum transuectum, in Babylonia fisti, pulmentumque messoribus preparatum Danieli famelico deferentem.

Matth. 8. Apostoli cum in lacu Genezareth nauigarent, ecce tibi subito excitari procellam, ventos desæuire, fluctus intumescere, mare turbulentum concitari, adeo vt omnes in periculo vitæ versarentur, & nauis à naufragio haud procul abesset. Ipse tamen nauita Christus securus in carina dormitat: præsenti periculo nihilum sollicitus, quem cum Apostoli pauidi à somno excitarent, pusillanimes mox audierunt, cum diceret; *Quid timidi estis modicæ fidei?* Quid ais, Domine. Vide obsecro, inquiebant, vt mare insurgat, vt venti per æquora grassentur & fluctus ad littora voluant, vide vt vndæ spument, nauis periculum adeat, omnes sibi metuant, naufragium reformident; & indignaris quod à somno exciteris, aut opem tuam imploret periclitantes: O mysteria, ô mirabilia! Vt hinc nimirum discant fideles in Ecclesiæ nauicula constituti, in omni tribulationum procella, in omni aduersitatum tempestate ad Deum confugere, & in ipsum spei omnis ancoram iacere consuescant: tandem enim ventis imperabit & mari, magnamque & inexspectatam tranquillitatem mediis in turbinibus superinducet.

Ait olim Prophetæ Deus: *Scribe visum; & explana eum super tabula: vt percurrat qui legerit eum*; id est; quicunque in eum oculos coniecerint; sine mora illum perlegere queant. quid autem scripturus est Domine? *Si moram fecerit Deus exspecta illum, quia veniens veniet, & non tardabit.* Vult igitur vnicuique nostrum & omnibus in genere hominibus notum esse, quin etiam sesquipedalibus litteris in corde omnium exaratum permanere, quo facile legi queat, Deum suis semper auxiliari; nec suorum, in necessitatibus, obliuisci; &, si initio venire differat, tandem tamen & circa afflictionum vesperam, adfuturum. Abac. 2.

Holofernes princeps militiæ regis Nabuchodonosor cum numeroso exercitu Bethuliam obsideret, & vt se, vicinarum ciuitatum exemplo, obsessi dederent, indies instaret; summus Sacerdos Ozias & seniores populi; re bene discussa & vtramque in partem mature (vt ipsi quidem arbitrabantur) disceptata, consilium tandem inierunt, in Assyriorum se manus tradere, ni intra quinque dies suppetias ferret Deus, aliunde, auxilium affulgere.

Quo audito, sanctissima vidua Iudith, vtpote Dei agendi morem penitius cognoscens, non mediocriter commota fuit, indignansq; ob iniquam hanc & friuolam consultationẽ, Oziam & vniuersam populi multitudinem cõuocauit, hacq; eos est oratione allocuta, *Qui estis vos, qui tentatis Dominũ? non est iste sermo qui misericordiam prouocet, sed potius qui iram excitet, & furorẽ accendat. Posuistis vos tempus miserationis Domini, & in arbitrium vestrum diem constituistis ei?* multisq; verbis Iud. 8.

eorum inertiam ac pusillanimitatem increpans, tandem concludens ait, *Exspectamus humiles consolationem eius, & exquiret sanguinem nostrum de afflictionibus inimicorum nostrorum: & humiliabit omnes gentes, quæcunq; insurgunt contra nos.*

Similis propemodum historia in libris Regum legitur. Saul enim, quodam tempore prælio cũ Philistæis decertaturus, Samuelem Prophetam opperiebatur, qui victimas pro felici belli successu immolaret; verum cum Samuel diutius æquo moraretur, nec in tempore adesset, ipse moræ impatiens, dolensque tam præclaram conserendi prælij occasionem sibi elabi; sacerdotali sese officio temere ingerens, sacrificium peregit. Superuenit igitur sacrificio Samuel, & Saulem bobus immolandis occupatum cernens, imo ingemiscens corde, acrib⁹ eum verbis; quod sacerdotalem sibi functionẽ arrogasset, corripuit, temeritatisque coarguit, dicens: *Stulte egisti, nec custodisti mandata Domini DEI tui, quæ præcepit tibi. Quod si non ecisses, iam nunc præparasset Dominus regnum tuum super Israel in sempiternũ.* Plures hodierna die Sauli persimiles reperire est, qui quod moræ impatientes sint, multa tum agunt, tum dicunt quibus Deum ad iracundiam prouocent. At non ita faciendum est, Christiani, patienter sustinendum, & ad vesperam id est, ad finem vsq; exspectandum, tunc enim auxiliari consueuit Deus, tunc suos consolari, tunc ferre afflictis suppetias, sero inquam & dum fores clausæ sunt.

1. Reg. 13.

III. Hæretici cauillantur Christum ianuis clausis non intrasse.

Euangelista porro secundo ipsum magna cura repetiit, vt ita miraculi subsecuturi magnitudinẽ splendoremq; magis patefaceret. Et sane nullus ante impium Caluinum dicere aut cogitare ausus fuit, Christum aliter quam clausis ianuis, conclaue, in quo Apostoli delitescebant, ingressum; quemadmodum & prius vtero materno, sine vllo virginalis pudicitiæ detrimento; & sepulchro, sine lapidis ad tutelam superimpositi læsione fuerat egressus. Omnes vero quotquot hactenus vixere Patres, mirum in modum hic inter se conspirarũt, magnoq; consensu docuere Christũ clausis & obseratis foribus ad suos introiisse; imo, nullius vnquam tantam audaciã, ne dicam impudentiam, fore credidere, qui contrariũ blasphema lingua asseret: cum nec ipsi Marcionitę, qui hinc contra Ecclesiam astruere conabantur, Christum verum non habuisse corpus, vt Hieron. Augustin. Cyrillus tradunt, tam apertæ veritati refragari ausi sint; nec ipsi etiam Manichæi, qui tamen hoc etiam loco abutebãtur. Nullus autem vnquam Catholicorum Patrum docere præsumpsit; non clausis sed patentibus, non obseratis sed reseratis eũ ianuis ingressum, vti modo nefarij docẽt Caluinistæ.

Hinc tamen apertissime veritati nostri tẽporis Nouatores aduersari conati sunt, ne forte, si Christi corpus hic ianuis clausis ingressum admitterent, necessario etiam, in Venerabili eum Eucharistiæ Sacramento, nullum occupando locum subsistere, fateri cogerentur: quam vt melius etiam & coloratius astruant, in varias se opinionum formas transmutant, diuersaque quęrunt ad effugiẽdum diuerticula. Nonnulli siquidem aiunt, ianuam quidem ipso veniente clausam fuisse, sed cum forinsecus pulsaret, mox ab aliquo apertam, alij omnipotentia eum sua eandem laxasse aut aperuisse, aut ipsam etiam sponte reductam, viam Domino dedisse docent, vt Petro in Actibus Apostolorum fores carceris patuisse constat. Alij denique credunt eum per fenestram aut alia quadam occulta via insiluisse. Sed ab Euangelistis omnes mẽdacij coarguuntur, diligenter notantib. obseruantibusque, ianuis eum clausis ingressũ.

Diuersæ hæreticorũ opiniones quoad hãc ianuæ patefactionẽ.

Act. 12.

Cur autem ianuis obseratis, & occulte repagula penetrando, ad suos introire Dominus voluerit, variæ dari rationes queunt, & eæ è Patrum scriniis productæ. Credit namque Leontius id factum, quo Apostolos suos edoceret, ne iam amplius secundum carnem iudicarent, sed imaginationum oculos altius sustollendo agnoscerent, glorioso modo eum, cœlestibusq; dotibus insignito corpore donatum. Theodorus Heracleota ad diuinitatẽ suam declarandã, cui nihil etiam vectibus ferreis occlusum, resistere possit, sic illum ingressum putat. Euthymius, ad Apostolos nõ percellendos, si enim per ianuã intro euntẽ vidissent, credidissent haud dubie, aliquẽ à Iudæis & Pharisæis esse, ad comprehen-

Cur Christus ianuis clausis ad suos ingressus sit.

hendendum eos submissum. Theophyl. non aliam fuisse rationem putat, quam vt hac ratione Apostolis quomodo à mortuis resurrexisset, demonstraret; eo se scilicet modo sepulchro egressum, quo iam conclaue sit ingressus.

Ioan. 10. Non ingreditur Deus, nisi vbi ianuas clausas reperere.

Cum fores essent clausæ. Cum Christũ clausis hic foribus introeuntem contemplor, altiores animo incidunt conceptus, & docere volu[illegible] mihi persuadeo, nullã eum domum ingredi solitum, nisi cuius fores & ianuas clausas viderit. Quinq; homini sunt ostia & fores, quinq; inquã sensus exteriores, quos, qui Deum ad se cupit diuertere, diligenter clausos obseratosq; habeat necesse est. Non quod cæcos vos esse velim aut surdos, aut insipidos, vel etiam penitus insensibiles, verum vt habentes sensus, quasi non habentes viuatis, vt in 1. ad Corinth. præscribit Apostolus. Ipse quoq; Ieremias de oculis loquens ait, mortem per fenestras illas ingredi consueuisse. Hinc diligentes ad omnes portas locandę sunt excubiæ, quæ si obseratæ fuerint, si sensus omnes nullis rebus exterioribus accessum dederint, si nihil illicitum admiserint, Deus haud dubie ad huiusmodi animã diuertet. Nam vt sponsus ille in Canticis, Amicæ suæ domum ingressurus, fores omnes & adit⁹ occlusos reperit, adeo vt pulsare coactus fuerit, *Aperi mihi soror mea, columba mea*; ita quoq; animæ nostræ quarũ sponsus Christus est, si à dilecto visitari, & eius foueri alloquio velint, omnes mũdo aditus occludant necesse est, & nullã exteriorẽ voluptatem admittant. Videmus n. vt Apostoli, domus angustijs cõclusi, à Domino hic visitari meruerint, ad quos ianuis clausis ingreditur.

1. Cor. 7. Ierem. 9. Cant. 5.

Christus semper medium occupat.

Et stetit in medio. Cum Christum in medio hic stãtem video, victoria statim animo occurrit; stat quippe in medio, necessitatibus nostris vt succurrat, bona sua vt communicet, & extremitates pares reddat, ac suum vnicuiq; ius tribuat. Et sane medium præ cæteris locum semper videtur dilexisse; si enim nascitur, in medio animalium nascatur, si in templo reperitur, in medio doctorum reperitur, cum moriendum fuit, inter latrones mori voluit, denique eum resurrexisse se voluit demonstrare, in medio Apostolorum stetit, atque hæc omnia, vt omnis se boni nostri principium & finem designaret.

Stetit in medio. Scilicet vt mediatorem se, Deum inter & homines constitutum ostenderet, vtpote qui quo hominem defenderet & interitu sempiterno eriperet, Patris iræ se opposuit, diuinæq; iustitiæ flagellum tergo excepit suo. Ita quippe aliquis è Prophetis prædixerat: *In me transierunt iræ tuæ*: fuit enim verus quidam Dauid, qui medium se, inter Angelum gladio stricto stragem edentem, & miseros subditos constituit, dicens: *Ego sum qui peccaui, ego qui iniqu egi.* verus etiam Ionas, qui inter miseros naufragium metuentes, & iratum mare, mediatorem se & sequestrum posuit: *Mitte me in mare, & cessabit mare à vobis.* Fuit enim vere, qui, ad homines saluãdos & tempestate cœlesti eripiendos, in mundi huiusce mari nauigans, in passionis oceanũ deiectus fuit, vt vel hoc pacto tempestas detumesceret, & cæteri pacifica nauigatione vterentur. Tantaq; illius bonitas est, & clementia, vt nõ modo in media discrimina se hominis defendendi causa coniiciat; sed ante illum se constituens, pericula in caput suum arcessat, illum abscondens & post se celans. Scripsit enim vates regius: *Abscondes eos in abscondito faciei tuæ*; & alibi: *In occultis faciei tuæ, &c.*

Ioan. 20. Christus medius inter Deum & hominẽ stetit. Psal. 87. 2. Reg. 24. Ion. 1. Psal. 30.

Quamobrem cum hic & alibi, sępius eum in medio constitutum, video, non possum, quin meum illum, nec meum solum, sed & totius mundi mediatorem appellem. Vnde Apostolus: *Vnus est mediator Dei & hominum homo Christus Iesus.* Quod vt melius intelligatur, sciendum, tria Philosophos ad medium aliquando constituendum requirere. Primo, vt æqualis illius ab extremis sit distantia, & spatium inter extremitates ad medium æquale sit. Secundo, vt de proprietatibus vtriusque extremi æqualiter participet, & cum vtroq; similitudinem & affinitatem communem habeat. Tertio, vt in medio ipsæ extremitates combinentur & coniungantur, & per ipsum extrema sibi mutuo cohæreant, quæ alias incompatibilia sunt. Exempli gratia, homo medius est inter substantias spirituales, & corporales, quod Angelis sit inferior, bestiis & brutis superior: intel-

Christus mediator inter Deum & homines. 1. Tim. 2. Tria ad medium requiruntur.

Homo medius angelos inter & bestias.

intellectum, voluntatem, & liberum arbitrium cum intelligentijs superioribus commune habet; sensus autem corporeos eosdem, quos bruta: in ipso quoque duo extrema combinantur & vniuntur, quod animam habeat quæ de spiritu participat, & carnem quæ ad corpus & res materiales refertur.

Discrimen ingens inter Deum & hominē.

Quod cum ita se habeat, & hoc fundamentum veræ Philosophiæ collocauerimus; dicendum Deum & hominem duo quodammodo extrema esse, &, quoad naturam, infinitam inter vtrumque distantiam & discrimen existere; nec tantam inter cœlum & terram, album & nigrum, colores nimium quantum inter se distantes, seque mutuo semper interimentes, discrepantiam existere, quantam inter Deum & hominē. Si enim naturam vtriusque dimetiri velimus, distantia & discrepantia infinita est, inter ipsum, inquam, quod è nihilo est, & quod essentia sua est; inter creaturam inquam & creatorem. Et quamuis adeo infinitum inter vtrumq; sit distantiæ spatium, peccatum tū longius adhuc alterum ab altero disiunxit. Esa. 59. Testatur hoc Propheta quidam dicens, *Iniquitates vestræ diuiserunt inter vos & Deum vestrum.* Cæterum in tanta inæqualitate distātiaq; nullum dari poterat medium, quod nimirum Deus sanctus sit, immortalis & infinitus, homo è contra peccator, morti & corruptioni obnoxius, ac proinde finitus. Quænam igitur extrema hæc combinandi ratio? Deus hominē induat, & ipse medium, Deum & hominem inter, occupabit; & quidem Deus Filius, inter personas diuinas medius: qui hoc cum Deo Patre commune habet, quod aliam personam gignat & producat, (cum idem cum ipso sit principium) Spiritum inquam sanctum, quem ambo spirant, cum Spiritu S. autem, quod genitus sit & productus; à Patre enim genitus. Pater vero & Spiritus S. in eo à se mutuo differūt, quod Pater genitiuam potentiam habeat; gigni vero non possit, Spiritus S. producatur & procedat, multumque ipse producat, Filius autem medium tenet, quod simul & producat & productus sit.

Christus verus mediator inter Deum & hominem.

Hæc de ortu emanatione, relatione, notione & productione ad intra dicta sint; eodē prorsus modo de illa, quæ ad extra se habet, differendum; dicendumque filium Dei, etiam in quantum incarnatus, medium inter Deum & homines esse. Primo, quod Patre, in quantum humana carne indutus, minor sit; ita namque de se apud Ioannem testatur, *Pater maior me est*; maior vero ceteris homi- Ioan. 14.
nibus, idq; propter vnionem hypostaticam, & simul ob plenitudinem gratiæ & gloriæ, quæ naturaliter vnionem hanc comitantur. Secundo, quod de extremorum proprietatib. participet; à Deo namq; infinitatem, iustitiam, gratiam & gloriam capit; ab hominib. vero paupertatem, pœnas calamitates, miserias & mortem, inter vtramq; naturam igitur communio quædam est & vnio. Tertio, q; duo extrema vniat & quasi mariter; coniungit siquidem paupertatem & ærumnas nostras cum diuitijs & magnitudine diuina; & in Iesu Christo, Deus & homo pacem inière, amicitiam contraxêre, fœdusq; nullo vnquam tempore violādum pepigêre.

Huc alluſit Apostolus, cum in secunda ad Corinth. diceret, *Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi*, pacemque cum illo im- 2. Cor. 5.
mortalem contrahens, quod & ipse, interea dum hic in terris ageret, aperte demonstrauit, cum semper medium sibi locum delegerit: quem etiam modo in regno cœlesti occupare eum Ioannes in Apocal. testatur, cum in medio septem candelabrorum aureorum filium stantem describat. Hodie vero rursus in medio Apostolorum stetit; eisdem salutem & pacem impertiens, amplexando exosculans, & dicens: *Pax vobis nolite timere.* Ioan. 20. IV.

Bellum quod cœlum inter & terram gerebatur, omnia perdebat & dissipabat; cœlum fulgura, ignes, fragores, diluuia & iustitiam producebat; terra vero spinas & tribulos, idololatriam, aliaque peccata abominanda: erant & intestina bella inter carnem & spiritum, inimicitiæq; immortales, de quibus loquens Apostolus ait: *Caro concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem.* Gal. 5. Bella quoq; implacabilia Iudæos inter & Gentes indies inualescebant & dominabantur: q̄ omnia Christus Dominus in mundum veniens, penitus sustulit, & pace immissa gladiū amouit. Testatur hoc idē qui supra Apostolus.

Eph. 2. stolus ad Ephesios, *Ipse enim est pax nostra, qui fecit utraq; vnum.* & de eodem mox: *per crucem interficiens inimicitias in semetipso.* Plurali autē numero dicit *inimicitias*, quod omnia in eius aduentu inimicitijs, discordijs & bellis scaterent; bella siquidem erant inter Deum & homines, animam & corpus, cœlum & terram, quæ Deus morte sua sustulit, aboleuit, & mūdo pepulit, pacem eorum loco & quietem superinducens. In quam rem egregiam historiam depromam.

Val. Max. c. de amore erga patriam. Codrus Athenienſ rex, vt historiæ monumentis proditum est, cum Doribus bellum gerens, cum ingentem numerosumque exercitum conflasset, oraculum Delphicum, de rei summa belliq; exitu consulturus, adijt. Respondit Apollo, non prius Athenienses pacem, bellum finem; exercitum victoriam habiturum, quam rex inter præliandum occubuisset. Quo audito, Dores edicto cauere, ne quis in Regem Codrum manus inijceret; aut illum quamuis inermem, prima in acie constitutum, interficeret. Codrus autem, pacis & patriæ amās vt qui plurimum, & metuens ne sui cladem, & hostes victoriam referrent, hostile consilium elusit; nam posito diademate & paludamento gregarijq; militis habitu assumpto in confertissimum hostium agmen se conijcit; itaque ementito schemate incognitus occumbens, morte sua suis victoriam, & vniuersæ Græciæ pacem peperit.

Codri mors mortiChristi collata. O amorem admirabilem, & amplissimis dignum præconijs! Idem omnino Christo Domino totius vniuersi Monarchæ euenit. Videns n. mundum hunc inferiorem discordijs flagrare, inimicis suis bellum indicere constituit: antequam tamen bello decertaret, diutnum consuluit oraculum, quem tandem successum & exitum certamen esset habiturum. Communi hic voce responsum, nō prius bellum sopiri, pacem componi, victoriam referri posse, quam dux ipse in certamine glorioſe occumberet. Hostes igitur hoc cognito vetuere, ne quis in ipsum violentas manus inijceret, omniq; ratione impedire conati sunt, ne in passione occumberet, ne suis moriendo pacē afferret, neue inclita tot sæculis discordia cęde sopiretur. Verum generosus ille Monarcha, qui pacem allaturus aduenerat; hostium detecto consilio, vitamque suam publicæ saluti & commodo postponens, Deum quodammodo exuens hominem induit; sepositaque majestate diuina, humanam fragilitatem, & serui formam assumpsit; vnde Apostolus, *Formam serui accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo.* Atque hoc schemate indutus, in medios se hostium cuneos conjecit, & ita incognitus in crucem actus fuit, in qua moriens luculentissimam victoriam retulit, pacemque generalem mundo peperit, pacem illam quam hodie Apostolis impertitur, dicens, *Pax vobis.* Phil. 1. Ioan. 20.

Christus pacem imprecatus vulnera sua manifestat.

Pacem autem hanc suis precando, vulnera manuum pedumq;, & fixuras clauorum demonstrat; perinde ac si dixisset, Anne timebitis charissimi, cum vulnera hæc intueminī? in his spem figite, hæc vos solentur & confortent. Sponsus in canticis, vt dilectam suam in tuto collocaret, & ab omni hostili incursu defenderet, metum quoque & formidinem eriperet, in foramina petrarum eam inuitat. *Columba mea venit in foraminibus petræ, & in cauerna materiæ*, id est, in sacra hæc Christi vulnera, in quibus animæ sanctorum, columbæ illæ simplices & sine felle, requiem inuenient, & a rapacibus vulturibus & miluis tutæ permanebunt. Cant. 2.

Pax quam nobis Christus reliquit, multo labore parta est, & magni constitit.

Deinde ideo pacem impertiendo, vulnera & cicatrices vulnerum manifestat, vt discipuli hinc, quanto sudore & ærumnis pax hæc parta sit, discerent; perinde ac si illis dixisset, Videte obsecro carissimi, quanti mihi hæc mediatoris dignitas constiterit; videte quid pacem procurando lucratus sim; testes sunt cicatrices hæ & stigmata; cruentæ illæ vulnerum notæ, sanguine etiamnum stillantium, euidens testimonium dabunt, quanti hæc mihi meditatio & pacificatio constiterit. Docere quinetiam nos voluit, quanti pacem hanc facere & æstimare debeamus quam tot nobis sudoribus, tot laboribus & ærumnis comparauit, pacem inquam, quam morte sua & vitæ dispendio nobis lucratus est.

Notāte autem, duplicem hoc in mundo pacem statui posse; vnam quæ à Deo descendit

Duplex pax

Psal. 75.

Psal. 27.
2. Reg. 3.

Pax cum mundo inita merum bellum.
Isa. 38.

Mich. 3.
Iud. 15.
Mundani vulpibus Samsonis comparatur

scendit omnis auctore pacis & concordiæ; de qua dicitur, *factus est in pace locus eius*: pacē illam desiderabilem & votis omnibus exoptandam: alteram, quam mundus adfert, & habere se putat, pacem fucatam, perfidam, & bello deteriorem, mundus enim pacem ore præfert, sed bellum & discordiam corde fouet, vt Psalmographus monuit, *Qui loquuntur pacem cum proximo suo, mala autem in cordibus eorum*. Si Ioab Abnerem in amplectendo, & amicis eum verbis compellando, cor suum patefecisset, nunquam illum tam perfide ac proditorie interemisset; vidisset enim ille haud dubie latens in corde virus, odium, & inimicitias quas fouebat. Mundi huius imaginem gessit versipellis hic Ioab; qui nos adulando, blandiendo, amicitiamque præ se ferendo, amorem mentiendo, sæpenumero obtruncat, at si perfidiam quam celat, si technas quæ imo corde latent cernere possemus, non tam facile in casses nos suos traheret incautos. Impius quippe pacem ore loquitur, & bellum corde spirat; ac pax diuina à corde, & in verba similiter pacem spirantia definit. Hinc Christus discipulis pacē hodie donans, manus illis & latus ostendit. quod haud procul à corde abest; vt manifestum fiat, pacem corde se & ore præferre, nec minus re quam verbis amicum esse.

Viuat igitur pax diuina, non autem illa quam mundus præfert. Pax enim quæ cum mundo initur, quæ cum prauis affectibus contrahitur, Pax non est, sed bellum inimicitiæ. Vnde Rex quidam Ezechiam esse credo, lacrymans dicebat, *Ecce in pace amaritudo mea amarissima*. Nam vt in Mercurij caduceo serpentes illi circumpositi seipsos exosculātur; ita in mundo, nouo illo Mercurio, pacis ementitæ nuntio qui se mutuo amplectuntur & exosculantur osculo amicitiæ, serpentes sunt & virulenti: quales sunt ij de quibus apud Prophetam legimus, *Qui mordent dentib. suis, & prædicant pacem*.

Vulpes Samsonis caudas quidem colligatas habebant, sed nonnisi ad messem destruendam, & sui ipsarum deflagrationem; Quid autem aliud sunt mundi huius assectæ & amatores, quam vulpes subdolæ & versipelles, quos si interdum amicitia inter se connexos videas, nonnisi ad perniciem aliorum amicitiam illam cessurā crede; hac ipsa alios euertunt, fortunarum proximi naufragium causantur, familias nobilissimas destruunt, famā alienam lædunt, & simul cum aliorum interitu seipsos ruinæ inuoluunt. Illa nimirum mundi hujus pax est & amicitia: at pax quam Christus donat, amoris est vinculum; cordium vnio, voluntatumq; in virtutum, pietatis, diuinique obsequij exercitio sympathia & consensus: atque ideo Christi discipulis & sequacibus, & non mundi mancipijs traditur.

Pax vobis. Efformabant veteres, vt Pausanias & ex eo Pierius Valerianus tradunt pacem, forma muliebri, quæ Plutoni diuitiarū Deo vbera sugenda offerret, eiusq; nutricem ageret Innuere nimirum volebant, nihil esse quod regna magis beet, prouincias feliciores reddat, diuitias plures & copiosiores causetur, quam rerum publicarum inter principes pax & concordia. Hinc etiam Chilon dicere solebat, amorē vel pacem natiuitatis, discordiam vero ac bellum, feralem & mortis clauim manu gestare. Vnio quippe ad natiuitatem imprimis necessaria est, diuisio vero & discordia mortis est causa: & verbum diuisio sæpissime in sacris litteris pro morte accipitur, vt in loco illo Paralipomenon, vbi cum legitur, *Contristatus est Dauid eo quod diuisisset Dominus Ozam*. de morte sermonem esse certo certius est. Domus aut ædificium cum diuiditur & rimas agit, ruinam minatur: nauis quoque quæ circa latera aut proram rimosa aquam bibit, in naufragij periculo versatur: ideo quoque virginitas coniugali statui præfertur, quod qui connubio iunctus est, teste Apostolo diuisus sit. Adeo vt quemadmodum discordia & diuisio mundo noxia est, ita pax salutaris sit & vtilis.

Ioan. 20. Pacis figū.

1. Paral. 3.

Li. 5. Strom.

In hanc rem tradit Clemens Alexandrinus, Cleantem Stoicum Philosophum litteris aliquando mandasse, ideo Apollini, id est Soli, chelym olim esse dedicatam. Quod iubar in oriente fulgens mundum veluti pulsans, in concinnum aptumq; cursum lucem deducat. Nam vt citharœdus, hanc chordam depri-

deptimendo, illam vero exacuendo, omnes inter se coaptat, vt harmoniam reddant suauissimam, & sonum edant auribus gratissimũ: ita sol lumine se suo interdum sustollens, interdum demittens, res inferiores superioribus & cœlestes terrenis attemperat; adeo vt & in elementis, & in totius vniuersi statu pax & concordia reperiantur. Sed relicta fabulosa hac interpretatione, verius hoc de Christo Iesu, qui idcirco in Sacris literis sol iustitiæ appellatur, dici potest; ipse enim vere omnia hoc in mundo coniunxit, & sibi mutuo conciliauit, pacem vniuersalem orbi afferendo.

Ioan. 20. *Pax vobis.* Christus, ecce, nonnisi de pace loquitur, pacem solam vult, præter amorem & directionem nihil quærit In quam rem venit mihi hic illius in mẽtem, quod de M. Catone Roman. refert Alexander ab Alexandro: in tantum enim summus ille vir pacem diligebat, vt in annuli quem gerebat gemma, sequens sculpi jusserit elogium, *Amicus, vnus, inimicus nullus.* Tradit etiã Plato, regem Gygem gemmam, quæ in fronte draconis in India reperitur, vt plurimum è digitis gestare solitum, quæ pacis olim & concordiæ symbolum erat; vt hac ratione pacis se studiosum & belli inimicum ostenderet: quem imitatus etiam Christus Redemptor noster, nonnisi de pace apud suos agit.

Lib. 2. c. 39.

Ioan. 20. *Pax vobis.* Verba hæc & sententiam exponens Magnus Pontifex Gregorius, ait, Dominum veram & jucundam pacem afferre ijs, qui mundo fores occlusere, & nulla terrena negotia in animum admittunt. Soli enim qui mundo valedixere, illius vanitates explodunt, Monasticam vitam profitentur, & in deserta & solitudines quietis potiundæ ergo secedunt: vera pace gaudent, & finceris delitijs perfruuntur: qui num veritatem dicã norunt & me, si mentiar, mendacij arguere queunt. Quamobrem finem hic faciam, & in pace hac primum concionis membrum terminabo, ad alterum properans: quo Christi vobis vulnera manifestabo, mysteriaq; illorum patefaciam.

Lib. 4. in 1. Reg. c. 4.

V. Crucifixus ostendit discipulis

Dominus igitur mox vt conclaue in quo Apostoli ob metum Iudæorum delitescebãt, ingressus est, & pacem ijs precatus: quo se illis manifestiorem redderet, fixuras clauorum quibus cruci affixus fuerat, ijs ostendit, manus inquam, pedes, & latus præsertim omnium oculis exhibuit. Quamuis enim Lucas lateris nullam mentionem faciat; Ioannes tamen eiusdem meminit: qui vicissim de pedibus silet, quos tamen Lucas asserit, eum Apostolis ostendisse. In eo autem omnes Sãcti Patres consentiunt, vulnera hæc non superficie tenus aut ementita fuisse; sed vera, quæque perpetuo in sacro Christi corpore futura sunt: & hoc potissimum Zachariæ Prophetæ loco confirmant, *Quid sunt plagæ istæ in medio manuum tuarum?* quod à Christo Angelos, spiritus illos cœlestes petijsse fit verisimile, cum cœlos conscenderet gloria cœlesti in æternum fruiturus: quemadmodum olim Isaias petijt, *Quare rubrum est indumentum tuum?* Augustin. autem his omnibus suffragatur accedens, ait Dominum, cum ad judicium venturus est, plagas suas & cicatrices vulnerum, ad maiorem inimicorum confusionem & Iudæorum infamiam in corpore gestaturum: in qua sententia S. Ioannes clare præluxit dicens, *Videbunt in quem transfixerunt.*

vulnera suæ ostendit. Luc. 24. Ioan. 20. Zach. 13. Isa. 63. Epi. 49 q. 1. & l. 10. de ciuit. c. 30. Ioan. 19.

Disquirendum autem hic est: qualia & cuius formæ hæc vulnera fuerint: credit Augustinus, vt glorioſi & beati status, quo Christi corpus iam donatum erat, perfectionem omnimodam statuat, eadem non patuisse: indignum, sc. esse & præter beatitudinis decorum hiantia cruentaque corporib. Sanctorum vulnera affingere carnemque illorum mutilam & truncatam credere. Qui tacitæ simul obiectioni, quinam igitur Thomas fixuras clauorum in manibus pedibus & latere digitos videre potuerit: respondebit, Corpus glorioſum, ob egregiam subtilitatis dotem, alij corpori tangere volenti cedere posse & non posse, & ita B. Thom. vulnera lanceæ & clauorum potuisse tangere, etsi non hiarent, & carne oppleta forent. Verum alia sententia & communior est & veracior: nempe quinque vulnera illa semper patuisse. Neque enim necesse est, ob neruorum, venarum, carnisq; cohærentiam & continuitatem, nouum miraculum cudere, neq; etiam imperfectionem beatitudinis arguit, si caro in vul-

Ingens circa hæc vulnera diffisi cultas.

in vulnerum locis desit, & concauum carne vacuum in beato corpore reperiatur, cũ hoc nulla ratione excellentiã pulchritudinis, quę in glorioso hoc corpore emicat, diminutum eat, sed auctum potius & illustratum: foramina namque & scissuræ in chirothecis, per quas annulorum gemmæ transparent, ad ornatum sunt & decorem: vt & vestium aperturæ, per quas subtus latẽs aurum & bractea, aut aliud subtilioris byssi genus translucet. Christus igitur redemptor post resurrectionem suam in triumphi & gloriæ signum plagarum & vulnerum suorum cicatrices ostendere discipulis voluit.

Ioan. 20. Christus vna cum sanguine suo resurrexit.

Ostẽdit eis manus & latus. Hinc igitur sine vlla refragatione inferre & astruere possumus, Christum simul cum corpore, anima, diuinitate, vulneribus, quin & cum sanguine suo, resurrexisse: sanguine inquam suo. Credibile namq; est Angelos, priusquam à mortuis resurgeret, omnem, quem in monte Oliueti, in prætorio Pilati, per vrbis Ierosolymitanæ vicos, denique & in monte Caluariæ effuderat sanguinem, diligenter collegisse. Adeo vt verosimile sit, imo certo certius, nullam notabilem sanguinis Christi quantitatem in terra remansisse. Huius opinionis est angelicus Doctor Thomas, in cuius sententiam libens secedo, qui etiam asserit, omnem, qui in varijs orbis partibus ostẽditur, sanguinẽ, Christi sanguinem non esse, at ex imagine aliqua, permittente Deo, miraculose & prodigiose effluxisse.

Non est notabilis aliqua quantitas sanguinis Christi terrę relicta

Eiusdem opinionis & fuisse videtur Athanasius fidei illud scutum inexpugnabile, quẽadmodum in septimæ Synodi Constantinopoli celebratę actis legitur: Dixi quantitatem notabilem, neq; implicat, aut inconueniens est, credere exiguam aliquam guttulam spineo serto, clauis, cruci, sacræque sindoni & sudario, quod Veronica crucem bajulanti porrexit, adhæsisse: quamuis tamen is ipse, quem in vitreis vasculis & lipsanothecis videmus, sanguis proprie, quoad substantiam, non sit, sed color tantum sanguinis, qui jam euanuit, nec amplius iam comparet. Est quin etiam Extrauagans quædam Pij II. Pontificis, quæ ait, fidei nõ aduersari, credere Christum aliquam sanguinis portionẽ in sui memoriam & passionis reuerentiam hic in terra reliquisse.

Tradit quoq; Nicephorus Callistus in primo historiarum libro, Deiparam & Ioannem Apostolum, Dominicæ passionis tempore, aliquot sanguinis Christi guttas in vasculo collegisse, quas magna dein diligentia & sollicite admodum conseruarint. Hinc est quod quemadmodum fidei non repugnat, credere, aliquã sanguinis nutritiui Christi Iesu partem in terra mansisse, ita ratio nulla dari possit, quæ nobis id credere persuadeat, Quamuis certum sit, sanguinem Christi, si quis in terra remanserit, cum diuinitate jam nulla ratione coniunctum esse, quod hic humanitatis eius pars nec modo sit, nec futurus sit: veruntamen, quamuis jam eidem vnitus non sit, adorandus est, quod prius vnitus eidem fuerit. Hæc doctioribus dicta sunt, ad vulnera jam postliminio reuertor. *Lib.* 1. c. 29.

Ostendit eis manus & latus. Vulnera hæc foramina, antra & cauernæ maceriæ in Canticis dicuntur, *Veni columba mea, in foraminibus petræ, in cauerna maceriæ*: quem plerique Hebræorum locum hoc modo transferunt, *in ciuitatibus rupis*, aiũt enim per verbum hoc apud Hebræos sphæram, ambitum & circuitum terræ designari: quod quam pulcherrime lateri Christi adaptare licet, quod vniuersum rerrarum orbem, simulque, omnes eiusdem incolas comprehendere & continere valeat. Verborum autem sensus hic est, Charissima mea, instar columbæ pauida & meticulosa, in foramina te petræ absconde, id est, sponsi vulnera, & in cauernam maceriæ, id est, latus illius, secede. *Ioan.* 20. Christi vulnera foraminibus collata. *Cant.* 2.

Huc alluisse videtur & Deus, cum Mosi vultum suum videre cupienti ait, *Est apud me locus, & stabis supra petram, & transibo, & abscondam te in foramine petræ, & manu mea protegam te.* Quasi dixisset: Nimis sublimia sunt desideria tua Moses, maiora æquo petis, speraſque impetrare posse, quod penitus fieri nequit: sed audi locum tibi demonstrabo: stabis nimirum in petra, & ipse ante te transibo, &c. Respexere huc etiam plura alia scripturæ loca, vt ille Esai. 2. *Ingredere in pe-* *Isa.* 2.

in petram, & abscondere in fossa humo, à facie timoris Domini: consulit nimirum peccatoribus vt in petra, quæ Christus est, delitescāt & abscondantur: simulque fossam humanitatis eius, ad diuinum furorem declinandū, ingrediantur. In Psalmis etiam legitur: *Montes excelsi ceruis, & petra refugium erinaceis*: id est, iustis, qui per ceruos denotantur, habitaculum sunt excelsi diuinitatis, maiestatis, prouidentiæ, prædestinationis, præscientiæ montes, in quibus noctes & dies contemplando, meditandoque per sancta desideria exspatientur: petrarum autem foramina, id est, vulnera incarnati Christi, miseris peccatoribus, refugium, in quibus herinaceorum instar delitescant.

Psal. 103.

Abac. 3. Christi vulnera cornua appellantur. Psal. 1. 1. 1. Reg. 2.

Noui conceptus. Abacuc Propheta, sacra hæc vulnera cornuum nomine appellat: *Cornua manibus eius ibi abscondita est fortitudo eius.* Porro cornu in sacris literis symbolum est fortitudinis, vt Psalm. 74. *Nolite extollere in altum cornu vestrum.* Item 88. *Exaltabitur cornu vestrum.* Et: *Cornu eius exaltabitur in gloria.* Et primo Regum: *Exaltatum est cornu meum.* Ecclesiast. quoque 47. legitur: *Exaltauit in æternum cornu eius*; aliisque locis innumeris. Christus autem cum in manibus gestare cornua, quæ natura animalibus in fronte dedit, dicitur, de vulneribus intelligendum est, quæ manibus gessit, quæque magna meritorum illius fortitudinis pars fuere.

Item fontes. Isai. 12. Iud. 7. Gen. 26.

Isaias vero fontes salutis & vitæ eadem nuncupat: *Haurietis aquas in gaudio de fontibus Saluatoris*, id est, de vulneribus Christi Iesu: ad Hebraicos quippe fontes transferri potest, *de visceribus Saluatoris*, quæ nobis peracerba hæc vulnera abunde patuerunt. Hæc nimirum scaturigines & fontes sunt quos animarum nostrarum hostis diuertere, alioque deducere gestit, ne aqua gratiæ & salutis inde scaturiens mentes nostras inebriet. In cuius rei signum Holofernem historiæ produnt aquæ ductus Bethulienses & fontes aquarum obturasse, aut alio deduxisse: Philisthęos quoque Isaac detestatos, puteos quos Abraham reliquerat, lapidibus implesse, adeo vt nulli postea vsui fuerint, quos diaboli etiam imitati, præ inuidia impedire conantur, ne aqua vulnerum horum ad nos dimanet.

Appellantur adhæc sculptura, vt apud Zachariam: *Super lapidem vnum septem oculi sunt, ecce ego cælabo sculpturam eius vt Dominus exercituum*; quem locum magnus Hier. de Christo Iesu interpretatur, putatque Scripturam hanc de sacris illius vulneribus intelligi: quod Pater æternus vulnerari eum, tum à clauis quib. cruci affixus est, tum à lancea militis, quæ corpus illius plagis & contusionibus quodammodo arauit & sculpsit, voluerit, igitur beata ac ter beata vulnera! *Ostendit eis manus & latus.* Christus porro resurrectionem confirmaturus, non Philosophorum more, syllogismis, Sophisticis demonstrationibus, Enthymematibus, aut Epichirematis, aliisque argumentis topicis est vsus: sed reipsa, & miraculis euidentibus ad oculum eamdem asseruit. Quanta autem horum argumentorum efficacia & robur? an non enim magnum prodigium, terram concutere, vtrumque mundi cardinem cōmouere, mortuos ad vitam reuocare, sepulchra reserare, infernos carceres spoliare, Angelorum apparitionem inducere, vigiles percellere & exanimare, Pilati sigilla infringere, lapidem ab ostio monumenti reuoluere, naturam in admirationem rapere, mundo se post mortem manifestare, vulneraque astantibus patefacere? O miracula insolita & inaudita, imo vix vnquam visa!

Zach. 3. In comment. Ioan. 20. Christus resurrectionem suam miraculis, non Sophisticis argumentis probare nititur.

VI.

Ostendit eis manus & latus. At quoniam de vulneribus longior iam sermo incidit, non omnino abs re videtur, rationes inquirere, cur eadem à resurrectione Christus retinere voluerit: Patres nobis easdem suppeditabunt: quas vbi audieritis, pulchras haud dubie & egregias iudicabitis. Primo, in signum victoriæ, ita D. Thom. *vt in perpetuum*, inquit, *gloriæ suæ triumphum circumferret.* Beda deinde ait, non aliquod imperfectionis, aut impotentiæ signum fuisse, Christum cum vulneribus resurgere, sed perpetuum cuiusdam triumphi & victoriarum de hoste relatarum monumentum. Chrysostomus credit, quamuis vniuersum Christi corpus rediuiuum & à monumento redux; lucidissimum & splendidissimum fuerit, vulnerum

Ioan. 24. Christus cur vulnera retinuerit. 3. part. q. 54. art. 4. & opus. 60. c. 22. in ca. 24. Luc. In signum nimirum victoriæ.

tamẽ loca & cicatrices sole tunc fuisse splendidiores: ex ipsis quippe emicabat quidam fulgor ac lucidi diuinitatis radij qui omniũ oculos lumine suo & iubare præstinguerent.

Glorioſas igitur has cicatrices in glorioſo corpore ſeruauit, vt generoſum & ſtrenuum ducem imitaretur. Vt enim militi glorioſum eſt, prælio peracto, obtuſis armis, hebetato ac ſemifracto gladio veſtibus laceris, manibus hoſtili ſanguine cruentatis, facie puluerulenta, vulneribuſque defœdata, ad ſuos reuerti: ita profectò non modica Chriſto regum Regi gloria fuit, è cruento paſſionis conflictu, vulnerato & cruentato corpore recedere: has quippe plagas velut fidas animi ſui teſtes, virtutiſque indices retinere voluit, vt iiſdem velut titulis, elogiis, parergis & acroamatis humanitatis ſuæ ſcutum inſigniaque condecoraret.

Thren. 3. Chriſti aſſio ſcuto comparatur.

Scutum dixi, quod ita vſurpatum vocabulum hoc apud Ierem. legam, *Reddes ei*, inquit, *vicem Domine iuxta opera manuum ſuarum, dabis enim ſcutum cordis dolorem tuum* De Iudæorum hic peruicacia agit, qui ſe excuſare nitebantur, quod Chriſtum debito non eſſent cultu proſecuti: cum inſtar aliorum hominum eum occubuiſſe, & ſepulchro reconditum cernerent: ait igitur, Pro meritis eos caſtigabis Domine, paſſionemque tuam & dolores, vti cordis illorum ſcutum, ſtatues. Gregor. porro locum hunc interpretatus ait, Chriſti paſſionem deſtinatam Iudæis vt eſſet ſcuti loco, quod eadem, ſi prout par erat eam ſibi applicuiſſent, aſylum, protectio & aduerſus omnia pericula & fallacis mundi incurſus, clypeus & vmbo impenetrabilis fuiſſet. Et ſane Pater cœleſtis filium in terram miſit vt inſtar ſcuti inexpugnabilis & clypei validiſſimi Eccleſiam ſuam protegeret ac defenderet.

Lib. 1. *in* 9. *Æneid.*

Referunt T. Liuius, & cũ eo Seruius Honorans tempore Numæ Pompilij ſcutum quoddam cœlo delapſum, quod ancile nominarunt. Oraculum de rei euentu Numa rex conſulens, reſponſum tulit, tam diu Roman. Imperium ſaluum & incolume fore, quamdiu ancile hoc Romæ ſeruaretur: at eodem ſublato aut perdito remp. quoque perditum iri. Quo audito, vndecim alia, ad cœleſtis illius ſimilitudinem, ancilia ſculpi à Mamurio præcepit, vt ita alterum ab altero non poſſet dignoſcere, & nemo hac ratione ſacrum imperij pignus & tutelam auferret, ſed ſimilitudine & rei incertitudine deterritus à cœpto deſiſteret.

Melius hoc & aptius de Chriſto Ieſu, eiuſque morte, paſſione, & vulneribus dici queat, qui nõ ob aliam cauſam cœlo deſcendit quam, vt velut clypeus & vmbo, protegeret eos, qui diligenti cuſtodia eũ penes ſe ſeruare niterentur. Et quoniam Iudæos cõprimis ſaluaturus venerat, ideo apud eos naſci, & ancile illud regiũ & pretioſum penes eos deponere voluit. At Satan, qui late tunc per orbem imperitabat, omneſque imperio premebat, cognito, Propheticis oraculis prænuntiatum, rempubl. illam conſeruãdam & immortalem fore, & cæteris dominaturam, quæ ipſum magna ſedulitate ſeruare conaretur, omni ſtudio eum abſcondere, eiuſque honorem imminuere, imo celare cõtendebat, atq; ideo, ne quis ipſum agnitum clanculo auferret, ceteris ancilibus permiſcuit, ne ita verum ancile agnoſceretur. Qui quoniam è vulneribus, & ſanguine etiam facile à quolibet agnoſci potuiſſet, ideo ceteris eum maleficis & ſupplicio extremo afficiendis, vt Barabbæ aliiſque homicidis carcere detentis, ſimilem reddidit. Quin & cum in crucem iam agendus eſſet, omni ratione contendit, vt medius inter latrones exſpiraret, vt ſimul cum latronibus latro, cum ſicariis ſicarius appareret, nihilque ab eiſdem diſcreparet. Ideo Propheta prædixit: *Et cum iniquis reputatus eſt*: Sed iam æquo diutius euagati, ad lineam redeamus vulnerumque Seruatoris cauſas reddere pergamus. *Iſa.* 53. *Marc.* 15.

Reſurrectio difficilis ad credẽdum.

Saluator igitur mundi glorioſa hæc vulnera in ſacro corpore retinere voluit vt ita fidem noſtram confirmaret, reſurrectionis inquam ſuæ veritatem aſtrueret: eſt enim reſurrectionis articulus ad credendum perdifficilis. Inualuerat iam namq; apud omnes, & cunctorum animis inſederat, commune illud, & in Philoſophorum ſcholis vſurpatum principium & ſcitum: *A priuatione ad habitum non dari regreſſum*, id eſt, Neminem forma priuatum aliqua eandem iterum recu-

recuperare posse; cæcũ, verbi gratia, oculorum vsum; surdum, aurium; mutum linguæ. Cum autem mors omnium priuationũ maxima & funestissima sit, vtpote quæ non visu solum aut auditu priuet, sed instar nobilis prædonis & piratæ, omnes corporis nostri sensus auferat & diripiat, hinc est quod naturaliter loquendo, nemo à morte ad vitam redire possit.

S. Paulus Athenis exsibilatur, cum de resurrectione ageret.

Atq; hæc ratio est, Auditores, cur Apostolus Paulus Athenis, vbi ingens Philosophorum omniumq; sapientum numerus erat, & quo totius Græciæ, ne dicam orbis, ingeniorum nucleus confluebat, quamdiu de vnius Dei cultu, de inanium deorum simulacris, quæ nec audire, nec loqui valent, ageret; magno cum silentio, attentioneq; omnium sit auditus: at mox, vt de mortuorum resurrectione sermonem instituere cœpit; omnes eum exsibilarẽt, explauderẽt, & alij eum agyrtam, alij nouorum dæmoniorum assertorem appellarent, cuius rei non aliam S. Lucas rationem tradit, quam *quia Iesum & resurrectionem annuntiabat eis* Ipsi quoq; Apostoli, cum mulieres resurrexisse, & à se visum Dominũ assererent, credere omnino noluere, sed vt Euangelista refert: *Visa sunt ante illis sicut deliramenta verba ista, & non crediderunt.* Act. 17. Luc. 24.

Hanc etiam causam existimo, cur Patres in Concilio Nicæno congregati, in symbolo suo, soli articulo de resurrectione addiderint verba illa *secundum scripturas*: quæ ab Apostolo Paulo mutuati erant dicente: *Et quia resurrexit tertia die secundum Scripturas.* credebant quidem Gentiles Christum passum, mortuum & sepultum esse, sed à morte eum resurrexisse omnino negabant. Idcirco ad maiorem rei confirmationem addidere Patres secundum Prophetarum oracula & Scripturæ signationem eum resuscitatum. hunc porro articulum Augustinus veram & propriam Christianorum fidem appellat. 1. Cor. 15.

Est quoq; euidens diuinitatis argumentũ, & apertum dexteræ excelsi opus. Hinc Sunamitis illa videns filium ab Helisæo, non sine miraculo, ad vitam reuocatum, mox in hæc verba prorumpit: *Nunc scio, quia vere Propheta Dei es tu* Quoniam autem articulus hic ad credendum difficillimus erat, & magni interesset fides illius, Christus Dominus easdem in corpore, post resurrectionem glorioso, plagas & vulnerũ notas retinere voluit quas viuens corpore exceperat; quo hisce visis mors & resurrectio sua gloriosa, euidentior & manifestior foret. 1. Reg. 4.

Vulnerũ adhæc cicatrices retinere Dominus post resurrectionẽ voluit, & coronam suã his velut gemmis insignire, vt nostra hinc spes & fiducia cresceret & roboraretur. Ad dexterã quippe Patris residens, quotiescunq; furoris ille sui tela in nos detorquere parat, eadẽ repræsentat, passionisq; suæ merita illi ob oculos ponit, quo visis his, tela ponat, nos in gratiæ sinum admittat, & iratus recõcilietur. Olim quidẽ Patrem viua voce pro mortalium genere obsecrauit, vt de se in Euãgelio testatur: *Ego pro eis rogo*; alias etiam *cum lachrymis & clamore valido*, quin etiam pretiosi sanguinis sui effusione & exuberantia: *Accessistis ad sanguinis effusionem melius loquentem quam Abel.* At modo in gloria constitutus, a lacrymis, fletu, clamore, sanguinisq; effusione penitus liber & immunis, vulnera Patri irato exhibendo, cicatricesque amorem spirantes manifestando, pro nobis intercedit, & omnium impetrat veniam delictorum. Vulnera Christi spẽ nostram confirmãt. Ioan. 17. Heb. 5. Heb. 12.

Antipater, Herodis Ascalonitæ, eius inquam qui infantium stragem edidit, frater, cum Augusti Cæsaris partes secutus, plurima corpore vulnera excepisset, & illius obsequio deditus fuisset; sed deinde proditionis & perduellionis reus constitutus esset, nullam in sui purgationẽ apologeticam aut deprecatoriam orationem recitari passus est; sed crimen hoc nefarium à ceruicibus suis depulsurus, coram Cæsare pectus cicatricibus deforme, plagis deturpatum, & vulnerum notis quodammodo compunctum aperuit; & ait: *Non sunt hæc proditionis, sed fidelitatis indicia, maxime Cæsar*, quo spectaculo permotus Cæsar, solio surgens, Antipatrum mox amplexus est, maiorique quam prius, amore est prosecutus, omnem quam accusatus indignationem incurrerat, animo deponens, & tam spectatam viri fidem in discrimen & periculum adduci dolens. Quantum igitur roboris ad Patrem cœlestem filij vulnera, quæ ob illius honorẽ cor- Ioseph. ant. Iud.

pore excepit, habitura putabimus, cum eadem, hominis reconciliandi gratia, iratis eius oculis exhibet?

Quam rem Ioannes Apostolus cognitam habens, in epistolis dicere non dubitauit: *Aduocatum habemus apud Patrem Iesum Christum.* In quæ verba cõmentatus deinde Bernardus, hominum fœlicitatem mirum in modum deprædicat & extollit, dicens: O te fœlicem, ô homo, qui tam facilem ad Deum accessum habes: tam molles aditus! *Mater ostendit filio pectus & vbera, & filius exhibet latus & vulnera.* quam meditationem tandem concludens ait: *Quomodo poterit ibi esse repulsa, vbi tot concurrunt caritatis insignia?* Quis igitur hæc omnia voluens, simulque aduocati nostri apud Patrem affectum considerans non intrinsecus ad eundem diligendum, & animo amandum, velut viuis quibusdam facibus succendatur.

1. Ioan. 2.

S. Bernard. meditatio.

Tanta Absalomi, in seditionem tamen vergentis, benignitas erat, vt omnes, qui negotijs implicati ad regem Dauid accessissent, vltro ipse, in portis regiis considens, audiret, & examinando accurate, suum vnicuiq; ius tribueret, gauderetq; non parum, si negotiis ex animi sententia confectis, eosdem ad propria lætos remitteret: dicebatque interdum apud se: *Quis me constituit iudicem super terram, vt ad me veniant omnes qui habent negotium, & iuste iudicem* Perinde ac si dicere voluisset. Vtinam ipse negotijs populi huius examinandis, diiudicandisque præsiderem, neminem profecto tetricum aut subiratum dimitterem; paterent quoque fores meæ, & suum vnicuique ius redderem. Sciebat siquidem, hac se ratione animos popularium deuincire posse, suasque in partes pertrahere, quod & reuera factum est, nam, teste Scriptura, ad primum buccinæ clangorem, *toto corde vniuersus Israel sequebatur Absalomum.* Quid? si sola & nuda audiendarum controuersiarum voluntas, & simplex, quo regni iudex constitui volebat, desiderium totius regni animos deuincire potuit; an non amor & cura, quam nostri Deus habet, omnium nostrum animos inflammet, & ad reciprocum amorem inuitet? Hic enim, iam inde à suæ resurrectionis die adeo se de nobis sollicitum ostendit, tantumque amorem exhibuit, vt non modo in negotia nostra inquirat, sed quotidie apud Patrem eadem ipse agat, pertractet, procuret, atque ad optatum tandem finem perducat: atque in hanc rem sacra in corpore vulnera reseruauit, quæ Patri irato & flagella immittere parato exhibet, ac proinde non patronus modo noster, verum etiam Iudex est, vt in Actis legitur: *Ipse est constitutus à Deo iudex viuorum ac mortuorum.* An non hoc affectum nostrum erga illum excitet, cor inflammet, diuinoque obsequio mancipet? Dicatur igitur, obsecro, de nobis aliquando *Toto corde vniuersus Israel sequitur Absalom; Toto corde*, inquam, *sequitur populus Christianus Christum* Sed procedamus vlterius.

2. Reg. 15.

Christus noster apud patrẽ patronus & iudex.

Act. 10.

Quarta seruatorum vulnerum ratio est, vt hac ratione amorem nobis suum testatum faceret, vicissim nos ad amandum proliceret, memoriamque sui in animis nostris perpetuo excitaret. Hanc etiam loco superius allegato rationem attulit D. Thomas dicens: *Vt sua morte redemptis, quam misericorditer sint adiuti, propositis suæ mortis indicijs, insinuet.* Ipsa quippe sacra Christi vulnera euidens amoris & dilectionis testimonium dant. Cum domum aliquam incendium corripuit, solent qui eadem inclusi sunt, fenestras aut ostia laxare, ne ignis interius coarctatus, nec erumpere valens, omnia depascat & absumat; sed vt ita foras prorumpens euagandi habeat spatium Tota Christi anima, Auditores, viuo amoris incendio æstuabat, & consumebatur, ideo in cruce, à vertice ad calcem vsque eandem denudari necesse fuit, & aperiri non vnam modo fenestram; at quinque simul, quia inquam illa hiantia vulnera; itaq; per eandem ignis ille & flamma amoris, & amor ille flammeus, tum è manibus, pedibus, tum etiam è latere prorumpens, egressum est.

Christus vulnera sua velut amoris erga nos testimonia retinuit. Simile.

Et quoniam fenestræ mentio incidit, venit mihi hic in mentem, Augustinum vulnus illud lateris Christi, fenestræ, quæ in summitate arcæ Noe constituta erat, quæq; circa finem diluuij aperta fuit, & per quam columba aquarum fundum exploratura emissa fuit, cõparasse: auctorem quoq; historiæ

Lib. 15. de ciu. c. 26.

Hist. Schol. c. 2. in Gen. riæ Scholasticæ eandem vitream posuisse, vt in arca constituti per eandem lumen haberent, & ne, si lignea foret, pluuia in dies decidente, putresceret; itaq; inclusi imbre profunderentur. Quamuis Hebræi tamen eiusdem in loco lapidem aliquem pretiosum positum credant, qui, pyropi instar & carbunculi, rutilaret, & per arcam, omniaq; eius latera resplenderet. Dici non potest, quam scite hęc omnia sacro vulneri lateris Christi cōueniant; hoc enim crystalli instar, & vitri pellucidi fuit, per quod amorem eius & misericordiam perspicere potuimus; & quod fulgore & ardente caritatis splendore, ad instar carbunculi radiante vniuersam Ecclesiæ arcam mirabiliter illustrauit.

Lib. 3. in libr. Reg. ca. 10. Rupertus autem, vir tum sanctitate, tum doctrina illustris, commentario in libros Regum, de admirabili illa templi Salomonici fabrica loquens, ait, per ostium lateris templi illius, vulnus in lanceato Dominici pectoris latere, præter quod nullus sit aditus, neque ostium, vel janua, qua quis ad Deum intret, designari.

Christus gloriatur magis in signis humilitatis suæ quā gloriæ. Quinta & postrema ratio hæc est, Vulnera seruare Dei filius, post resurrectionem voluit, vt humilitatem nos omnibus in rebus edoceret. Agnosci nimirum voluit è signis humilibus, abiectis & humilitatem spirantibus, non vero gloriam & splendorem redolentibus. Hinc Apostolis hodie non triumphantem se gloriosum, aut splendidum ostendit, vt quidem olim in transfiguratione, sed humilem & vulneratum, quali in passionis schemate conspectus est. In Actis quoque Apostolorum, cum Paulum Christianos persequentem in via compellaret, non honorifico aliquo, sed humili se nomine nuncupauit, dicens: *Ego sum Iesus Nazarenus quem tu persequeris*, ad titulum cruci superpositum allusione facta; cumque dicere magna cum gloria merito potuisset. Ego sum verbum Patris secunda in Trinitate persona, mundi totius Redemptor, viuorum & mortuorum Iudex, magnus Angelorum magister ad dextram Patris residens; dixisse sat habuit; *Ego sum Iesus Nazarenus, quem tu persequeris.* Ipsi quoque Angeli non alio ipsum compellauere nomine, cum mulieribus illum quærentibus dixere: *Iesum quæritis Nazarenum crucifixum.*

Act. 6. Ibid. Marc. 16.

Filij autem Iacob in conspectu Pharaonis constituti, & quales nam essent interrogati, quamuis libere respondere potuissent, se totius Ægypti vicarij fratres germanos esse, claro Patriarchæ Abraham sanguine oriundos, Iacob viri Dei dilectissimi filios, summorum Prophetarum affines; Iosepho tamē instigante, magna animi demissione dixere: *viri pastores sumus.* Isaias deinde Propheta de futuri Messiæ ortu & progenie loquens, & genealogiam illius texens, tenuibus incipit principijs, & omnium infimo & abiectissimo Iesse: *Egredietur virga de radice Iesse.* Dauid rex ad summos honores & dignitates euchēdus, gener scilicet regis constituendus cum esset, & heroica sua gesta recensere, victoriarum olim relaturum catalogum texere, & magnanimitatem jactare posset; præ animi tamen dimissione ait: *Quis ego sum, aut quis filius Isai?* Idem omnino Christus hic fecisse dignoscitur, cum Apostolis se vulneratum, cruentatum, plagis refertum ostendit, è quibus magna illius humilitas & amor colligi queunt. Hæ sunt vulnerum seruatorū rationes, quas huc afferre visum fuit, quibus in aciem productis, receptui canam.

Fratres Ioseph coram Pharaone se humiliarunt. Gen. 47. 1. Reg. 19. Isa. 41.

Conclusio. Quamobrem Auditores, hæc, obsecro animo vestro inhæreant, examinate, quæ dicta sunt diligenter, mysteria deducta excutite; omnem mundo aditum occludite, efficite, ne quis illi ad cor pateat introitus, & ita cœlestem cum Apostolis pacem obtinere valebitis. Cum Christum stantem videtis, cogitate gloriosum resurrectionis statum omnia, quæ prius curuata erant, recta reddere, cum in medio suorum, denotari credite, illum mediatorem nostrum esse. Cogitate etiam, ideo illum vulnerum notas in corpore retinuisse, & perpetuo retenturum, vt ipsa victorię & triumphi relati indicia forent, fidem nostram confirmarent, spem certam redderent, amorem illius erga nos testatum facerent, humilitatem denique docerent. Exclamem igitur merito, ô felicia, ac gloriosa vulnera!

Beata, inquam, Domine Iesu, nobisq; salutaria, cum nostri eadem causa receperis, amorisque in nos testādi gratia retineas. Sunt vtiq; foramina petrarum, & cauernæ maceriæ, in quibus animæ nostræ columbarum instar ab incursu hostili tutæ delitescant; sunt fontes salutares, è quibus aquas gratiæ, & misericordiæ hauriant; sunt decora sculpturaq; sacræ humanitatis tuæ: sunt quin etiam, mūdi redemptor, passionis tuæ trophæa, fortitudinis indicia, triumphorū testimonia, veraq; amoris & affectus tui erga mortales argumenta. Gratiam igitur nobis, ô animarum seruator, præsta, vt per eadem, per quæ redempti sumus vulnera, gloriam tandem cœlestem obtinere mereamur; ad quam deducere nos digneris, qui cum Patre & Spiritu sancto viuis & regnas. Amen.

DOMINICA SECVNDA POST PASCHA.

Partes.

1. *Quam periculosa sit multis prælatura.*
2. *Quod verus pastor sit Christus.*
3. *Veri pastoris proprietates.*
4. *Dotes pastoris boni generatim.*
5. *Eiusdem dotes quædam singillatim.*
6. *Pastoralis regiminis partes.*
7. *De mercenario.*

Ego sum Pastor bonus, &c. Iohan. 10.

FIGVRA.

Num. 16. 17. CVM grauis hinc inter Dathan, Chore, Abironemque, illinc Mosem atque Aaronem, quo ad summum sacerdotium, orta esset contentio, nolentibus nimirum illis Aaronem summo sacerdotio, & totius populi pastoratu initiari, sed eundem sibi potius ambientibus, Deus controuersiam hanc prodigiose terminaturus, virgas 12. principum tribuum filiorum Israel, tabernaculo inferri mandauit, & vnicuique tribus nomen inscribi; cuius porro virga mane floruisset, illius ex tribu summus Sacerdos constitueretur. Cum igitur die constituta virgæ tabernaculo illatæ essent, sola Aaronis postridie floruisse, fronduisse, fructuumque amygdalinum protulisse comperta est; quo signo declarabat Deus, solum hunc præ cæteris ad summum sacerdotium populique sacram prælaturam delectum. Eadem haud dubie, Auditores, inter Scribas & Pharisæos, & Christum Dominum viuebat controuersia & contentio; ostendere conabantur illi, summum Pontificatum, principatum ac regimen populi apud se reperiri, sibique longi temporis præscriptione deberi: hic vero solum se Pontificem & populi caput, reliquis exclusis, à Patre esse constitutum. Qui quoniam solus, diuina adiuuante potentia, gratia in conceptione vita & tempore resurrectionis floruerat, hodie ab omnibus in vniuersalem pastorem, & summum & œcumenicum Pontificem recipitur; cum ipse de se aperte testetur: *Ego sum pastor bonus.* Hoc ipsum Euangelij nostri subiectum est, quod hodie expositurus cathedram conscendi; Vtinam ad ampliorem Dei gloriam, animarumque nostrarum emolumentum! Sed quoniam humana genua labant, & ignorantiæ mihi meæ sum conscius; ad Spiritum paraclitum, qui linguas infantium fœcundas reddit, confugiendum, eiusque auxilium, Deiparæ virginis intercessionibus, prout consueuimus, implorandum. Dicamus igitur in genua procumbentes cum Angelo Gabriele, *Aue Maria.* *Ioan.* 10.

I. Sententia D. Grego. de prælatis.

Magnum illud Ecclesiæ ornamentum & caput Gregorius, de Episcoporum & Antistitum dignitate loquens, dicere solebat, Prælati potestatem non honorem, sed ingens potius onus esse, & merito profecto; inter cætera enim quæ reperiri in mundo possunt, onerosa & grauia ipsa Episcopalis dignitas primum obtinere locum merito dici potest. Quo etiam quam proxime accedentes Concilij Tridentini Patres, vnanimi suffragio asseruere, tam graue Episcoporum onus esse, vt ipsi etiam Angelorum humeri, si ipsum imponeretur, sub mole labascerent, aut saltem fatiscerent: *onus angelicis humeris formidandum*, quod nimirum Cherubim suscipere exhorrescant, sub quo Seraphi-

Item Concil. Trid.

Seraphinorum humeri curuentur. Ipse etiam Apostolus Paulus, cum futuro Episcopo Timotheo, requisitas in perfecto Episcopo virtutes & dotes perscriberet, inter cetera adiungit, eum qui ad Episcopatum adspirat, onus & labores, & opus in humeros ciere. *Quicunque Episcopatũ desiderat, bonum opus desiderat.* Et quemadmodum ipse onus ingẽs est & magnum, ita quoque virtus & merita ipsum suscipientium magna sint oportet & varia.

Tim. 3.

Plutarch. in Apoph.

Quo optime facit scitum illud Agesilai regis responsum: interrogatus enim, quæ in optimo requirerentur Principe virtutes, ait: *Principis est non mollitia delitijsque, sed temperantia & fortitudine priuatis hominibus antecellere.* Quod sapiens ille & cordatus rex de sæcularibus Principibus olim; ipse maiori iure de Præsulibus, qui Ecclesiæ Christi Principes sunt, iam dicturus videor: non esse Episcoporum scilicet, inanes mundi delicias cõsectari, voluptatibus carnalibus indulgere, sed soli virtutum exercitio, laboribus, sollicitudinibus pro Ecclesia incumbere. Vt enim onera grauia sunt, ita quoque & athlantæum Herculeumque ad eadem humerum efferre par est.

Isa. 22.

Hinc Dominus Sobnam, ad magnos apud Ezechiam regem honores euectum depositurus, & summo sacerdotio priuaturus, vt in Eliachim domui regię pręfectum ipsum trãsferret, grauem ac ponderosam se ei clauem ait traditurum, quam manibus ferre non posset, vt in humerum eandem sumere necesse futurum sit. *Et dabo clauem domus Dauid super humerum eius.* Quis simile quid vnquam aut vidit aut legit? an non claues domus alicuius de zona pendent sed audite; ingens hic latet mysteriũ, Dominus quippe per clauem hanc, quam vt pontificiæ dignitatis signum & symbolum dare decreuerat, designare volebat, quantas dignitas hæc & honor Episcopalis molestias, labores & onera cõtineret, ad quę nimirum subeunda etiam ferrei humeri necessarij videantur.

Onus Præsulũ graue.

Idem etiam Propheta Messiæ venturi functiones & officium recẽsens vtpote qui & pręsul, superior & Pastor esset futurus, tam graue eius onus futurum ait, vt manibus ferendo non sufficientibus, in humeros ipsum relaturus sit: *factus est*, inquit, *principatus super humerum eius.* Quid hic audio? si nec ipse filius Dei validus ille Athlas; qui vtrumque mundi cardinem sustentat, & portat omnia verbo virtutis suæ, manus oneris sacerdotalis clauibus ferendis pares habuerit; quas, obsecro, habebunt homines, vento leuiores, fragiles, imbecilles, infirmi? Hæc, precor, mente & animo voluite Ecclesiastici, qui ad honores & dignitates aspiratis; prælaturas ambitis, & easdem adepti & animi effrenati directione administratis. Messias, ecce, plumbo grauiores, onerosioresque iudicauit, quas vos pluma leuiores arbitramini.

Isai. 9.

Messiæ manus clauib. sacerdotij ferendis nõ sufficiunt.

Scio verba illa Iob, *sed & gigantes gemunt sub aquis*, in varias expositiones detorqueri, & velut nasum cereum omnem propemodum interpretationis formam admittere, adeo vt quænam vero quam proxima difficile sit discernere. Imprimis tamen mihi placet illa Rodulphi Elauiensis Paraphrasis, quæ de Prælatis eadem exponit: *Gigantes gemunt sub aquis*, id est, inquit, *potentes huius sæculi sub prouidentia & gubernatione temporali dignitatum.* Cuius interpretationi ipse accedens, aio Ecclesiasticas Prælaturas vere aquas, abyssos & voragines esse, sub quibus non idiotæ modo & simpliciores, sed robustissimi etiam gigantes gemunt & tremunt, id est, in quibus viri etiam omnium virtutum præsidio communiti difficultatem ingentem reperiunt, & sub onere muniorum collabascunt.

Iob. 26.

Pericles reip. Atheniensis præfectus; quotiescunque senatum adiuturus, togam ex magistratus sui præscripto sumeret; ita dignitatem exhorruit, vt sæpius his seipsum verbis compellaret: *Attende tibi Pericles, liberi sunt quos ipse regis, Græci sunt, & Athenienses.* Idem repetant obsecro Episcopi & Antistites, quotiescunque habitum Pontificum assumunt, quoties rochetum induunt, quoties infulam capiti imponunt, quoties pedum in manus capiunt: dignitatis, inquam, in qua constituti sunt, cuius & pericula perpendant; cogitent quoque interdum, quos

Plut. politicis

quos sub se constitutos habent, animas esse, fideles & Christianas, ac proinde sibi excubandum, quo debita eas ratione regant.

Respexit huc Martialis Poeta vetus, cum amico scriberet.

Quæris onus magnum, magnum dum quæris honorem. Idem omnino de Præsulibus nostris dictum esto, sciant inquam se, dum honores ambiunt, onera & molestias ambire; dignitates quippe grauissima pericula adferunt, & animæ sæpenumero mortem causantur.

Iud. 9. Rhamnus cum ad dignitatem regiam, & præ cæteris arboribus eminentiam adspiraret, sui ipsius & aliarum arborum interitus causa exstitit: nam dum ipsam flamma corripuisset, incendio vna cum cæteris consumpta fuit. Parabola hæc quidem fuit, designare tamen voluit, minimos quosq; & abiectissimos, honores & dignitates Ecclesiasticas ambiendo, ac cæteris præesse gestiendo, sibi & aliis persæpe perniciem creare.

Isid. lib. 3. de sum. bono. Huc Isidorus Hispalensis etiam respexit cum ait: *Quanto quisque in superiore constitutus est loco: tanto maiori versatur in periculo.* Hoc si in omni dignitate locum habet, vt reuera habet, quotidiana nimirum experientia id demonstrante, in Ecclesiastica potissimum locum obtinet: quo enim quis in Ecclesia ad maiores dignitates & sublimius honorum culmen euectus est, eo maiori discrimini vitæ expositus, maiores ruinæ occasiones pertimescat necesse. Quo etiam facit quod in Epistola quadam refert Bernardus: *si tentatio est vita hominis cuiusque super terram, quantis, putas, periculis patet vita Pontifis?* in quam omnes quæ reperiuntur tentationes collimant? quod & suiipsius exemplo confirmat: *si ego in cauerna latens, & sub modio fumigans, tamen ventos euitare nequeo, & instar arundinis huc illuc agitor, quid persona super montem, super candelabrum posita?* perinde ac si dixisset, si ipse qui mundum declino, qui honores detestor, tantis tamen tentationibus concutior, exagitor, & percellor: quomodo concutiendos credam eos, qui dignitatibus inhiant, honorum fastigia adspirant, & Ecclesiasticas Prælaturas consectantur.

Epist. 42. Bernardi sentent. cõtra Præsulũ ambitionẽ.

Ipse Pontifex Gregorius ad summum Ecclesiæ apicem, & ad Principem dignitatem sublimatus, cognitis periculis in quibus versabatur, locum hunc Psalmorum *deiecisti eos dum alleuarentur*, de ambitiosis Prælatis exposuit, quos eo ipso, quod ad honores euehuntur, deprimi & deijci credit. Videmus enim plerosque, dum ad summum in Ecclesia culmen extolluntur, & sublime nimis conscendere conantur jugum, magna sui infamia & dedecore, ad imum confusionis barathrum delapsos esse. In quam rem facit illud Poetæ, *Gregor. in Psal. 72.*

——Tolluntur in altum
Vt casu grauiori ruant.

Præceptum hoc Domini in Deuter. legitur: *Cum ædificabis domum nouam, facies murum tecti per circuitum, ne effundatur sanguis in domo tua*; id est, ne aliquis è tectis & pinnaculis ad terram corruens ceruicem frangat; itaque domum sanguine cruentet. Docere siquidem voluit, honorum fastigia, id est, sublimes in Ecclesia gradus, alto & valido virtutum vallo ac pariete cinctos esse debere, ne quod inde discrimen oriatur, nullus sanguis effundatur, animarum nulla sequatur damnatio. *Deut. 22.*

In primo Regum commentario legitur summus Pontifex Heli de sella retrorsum collapsus, fractis ceruicibus expirasse, quem repẽtinum & lugubrem casum si allegorice exposuero, à veritate tamen ne hilum declinãdo, dico plurimos è sella pontificia & sedibus Episcopalibus retrorsum excidisse, & fractis animæ ceruicibus magno sui dedecore, in omnium oculis expirasse. *1. Reg. 4.*

Hæc hactenus de Pastoribus & Prælatis: quod in Euangelio hodierno de eisdem plũrima habeatur mentio; veri enim pastoris hic dotes describuntur, & se pastorem esse Christus confiteri non erubescit. Singula Ioannes describit, cuius verba sunt: *Ego sum pastor bonus.* Quæ vt pro dignitate exponam, & concionem Catholicam de ijs instituam, bifariam eam pro consuetudine diuidam, primo de bonis pastoribus, ac deinde impijs & mercenarijs agam; in quo si faciles & attentas aures mihi præbueritis, egregios vobisq; haud dubie gratos conceptus producã. H. *Ioan. 10.*

Prin-

Principio igitur, antequam longius prouehar sciendum, ante Christi in mundum aduentum, genus humanum, velut dispersum derelictum, & pastore destitutum, in mundi huius deserto victitasse. Ita quippe ait Michæas Propheta coram Israel rege: *Vidi cunctum Israel dispersum in montibus, quasi oues non habentes pastorem.* quam rem Moses miseratus olim, à Domino ardentibus precibus pastorem contendebat: *Prouideat Dominus Deus spiritum omnis carnis, hominem qui sit super multitudinem hanc, & possit exire & intrare ante eos, ne sit populus iste sicut oues absque pastore.*

Dominus igitur suorum precibus fatigatus, & diuturnis postulationibus lacessitus, fidum se populi pastorem emissurum, per Prophetam pollicetur, qui eundem custodiat, & ab omni inimicorum incursu protegat & tueatur. *Ego saluabo gregem meum, & non erit vltra in rapinam, & suscitabo super eos pastorem vnum qui pascat eas.* In quæ verba commentatus Hieronymus, ait verba hæc de Dauide rege intelligi non posse, qui longo ante tẽpore mortuus erat, at de solo Christo Iesu exponi debere, quomodo & Apostolus ad Hebræos exposuit, *Deus pacis qui eduxit de mortuis pastorem magnum ouium in sanguine testamenti æterni, Dominum nostrum Iesum Christum:* eum ipsum inquam, qui hodierno in Euangelio bonum se pastorem esse profitetur, *Ego sum pastor bonus.*

Ipse siquidem est fidelis ille pastor, quem vetus synagoga, sponsæ nomine insignita, tantopere in Canticis videre exoptabat, cum diceret, *Indica mihi quem diligit anima mea, vbi pascas, vbi cubes in meridie, ne vagari incipiam post greges sodalium tuorum.* Est ille pastor de quo vere ad litteram locutus est Michæas Propheta, *Et suscitabimus super eum pastores & octo primates homines.* Cuius loci Hieronymus interpretem agens, ait, tres SS. Trinitatis personas hic inter se de Christo Iesu, quasi de pastore adeo eximio, loqui, vt in ipso omnes veteres pastores suscitandi sint: inter quos septem præcipui ac primates fuere, Abel-Abraham, Isaac, Iacob, Ioseph, Moyses, Dauid, ac præcipui quique duces, id est, Hebræorum iudices, quos inter octo cæteris antecessere, vt ait in Michæam Rupertus, scilicet Iosue, Caleb, Othoniel, Aoth, Baraac, Gedeon, Iephte & Samson: hos autem tum strenuitate, tum æquitate, pastores autem diligentia & vigilantia superaturus dicitur Christus. Itaque verum esse comprobabitur, quod in Euangelio legimus, *Ego sum pastor bonus.*

His ita constitutis tria potissimum in fideli & bono pastore requiruntur: primo infracta laborum difficultatumque tolerantia & inuicta in molestiis tolerandis constantia. Cura quippe & onus pastorale multis difficultatib. & angustiis expositũ est, quod pastor ille fidelis Iacob apud socerum de se testatus est dicens, *die noctuque æstu vrebar & gelu, & fugiebat somnus ab oculis meis* Secundo implacabile cum lupis, ferisque rapacibus bellum gerat necesse est, ne quod ab iis gregi periculum immineat: vitam quoque suam, si opus est pro ouibus exponat. Ita fecisse comperitur Dauid pastor: nam de rebus olim fortiter & strenue gestis, apud Saulem regem gloriatus, hoc se potissimum nomine iactauit, *Pascebat seruus tuus patris sui gregem, & veniebat leo vel vrsus, & tollebat arietem de medio gregis & persequebar eos, & percutiebam, eruebamq; de ore eorum.* Tertio ita gregem pascat, alat, seruetque necesse est, vt indies accrescat & augeatur: excubet inquam & omni ratione enitatur, grex vt bene habeat, nullumque morbidum pecus inueniatur, exemplo inquam pastorum illorũ, qui Christo recens in orbe nato, *Erant custodientes vigilias noctis super gregem suum.* Tria hæc quam optime Christo Iesu omnium pastorum primo conueniunt, vt merito de se dicere potuerit: *Ego sum pastor bonus.*

Fuit enim ipse, de quo olim ænigmatice & parabolice Nathan Propheta coram Dauide rege locutus est dicens, *Pauper habebat ouem vnam paruulam quam emerat & nutrierat, & creuerat apud illum cum filiis eius: simul de pane illius comedens, & de calice eius bibens, & in sinu illius dormiens, eratque illi sicut filia.* Quis est, obsecro, ô Theologi pauper hic pastor, nonnisi vnicam ouiculam habens nisi Iesus Christus? qui toties de se olim testatus est, *Pauper sum ego, & in laboribus à iu-*

Ante Christi in terrã aduentum mundus pastore destitutus erat.

Reg.22.

Num.22.

Ezech.34.

Heb.13.

Ioan.10.

Cant.1.

Hebr.5.

Septem pastores apud veteres celebres.

Item octo duces.

Ioan.10.

Tria bono pastori necessaria.

Gen.13.

1.Reg.17.

Luc.2.

Ioan.10.

2.Reg.12.

Psal.87.

uentute mea. Vnica porro ouis eius fuit natura humana, quam ouis illa centesima denotauit, quam pastor hic, nonaginta nouem in deserto relictis, quæsiturus aduenit, an non eam ipsam sacro Eucharistico pane nutrit & fouet? an ad sanguinis sui fluenta adaquaturus eam deducit? an non & in sinu & gremio illius recubat, hypostasi quadam admirabili Verbo diuino vnita? Ipse denique est magnus ille Pan, pastorum Deus & caput: quo eum nomine S. Petrus Apostolus vocauit dicens, *Cum apparuerit princeps pastorum, percipietis immarcessibilem coronam.* Nō quod caput ac summus pastorum fuerit, at quod omnes in hoc munere & cura superauerit: adeo vt solus de se dicere queat, *Ego sum pastor bonus.*

1. Pet. 6.

III.

Ioan. 10.

Difficile bonum aliquem pastorem reperire.

Luc. 12.

Chrysost.

At dici non potest, quam difficulter bonus aliquis pastor reperiatur: quod Dominus in Euangelio ait. *Quis putas, est fidelis seruus & prudens quem constituet Dominus super familiam suam, vt det illis cibum in tempore?* Quem locum D. Chrysost. interpretatus, adiunxit, *Querit Dominus, non quasi fidelem & prudentem dispensatorem ignorans, sed innuere volens huius rei difficultatem & raritatem.* Cæterum Dominus verbis his necessarias bono pastori conditiones & qualitates insinuat: Primo fidelitatem, quæ tribus potissimum in rebus sita est, vt nimirum pastor ore, corde & operibus fidelis sit, verbis quidem, vt quod ore faciendum iubet, manibus etiam exequatur: secus enim si faxit, homines decipit, neque est sincerus, nam si fucus omnes homines dedecet pastores tamen & Ecclesiæ præsules quam maxime, veri enim & sinceri, non autem subdoli, veri & duplices in verbis sint, oportet, de quo vitio Ecclesiastes ait, *Deuoratio pessima super bilinguem.* Corde vero ne versipellis & subdolus sit, aliud, sc. loquendo aliud autē cogitando, aut animo concipiendo in quo scorpionem imitari videretur, qui anterius quidem blanditur & ludit, cauda vero ferit & virus spargit. Hos autem Ieremias notare videtur, dum ait, *In ore suo pacem cum amico loquitur, & occulte ponit ei insidias.* Operibus denique, ne hypocrita audiat, qui aliud quidem doceat, aliud vero operibus demonstret: in quo dæmonem illum Euangelicum imitabitur, qui tritico superseminauit zizaniam: & eos quos Isaias descripsit. *Principes tui infideles, omnes diligunt munera, sequuntur retributiones.* Secunda pastori bono necessaria cō-ditio, est animi humilitas, quæ in verbo *seruus* delitescit. Præsul enim humilis & modestus sit, vt scilicet tanta se dignitate cogitet indignissimum, omniumq; se ouium infimum. Omnibus quoq; sit affabilis & suauis, sapienti consulenti auscultando, *Rectorē te posuerunt, noli te tolli: esto in illis quasi vnus ex ipsa.* Dignitas enim hæc insolentem eum aut iactabundum reddere non debet, at humilem, & humilia consectantem, ne forsitan Deus ad hos te honores promouerit ita vt castigandorum delictorum occasionē habeat. Proponat, inquam, sibi assiduo ob oculos, q̄ in Salomone de iniquis iudicibus & populi præfectis legitur, *iudicium durissimum his qui præsunt, fiet.* Ad quæ verba Ecclesiæ pastores tremant & consternentur.

Boni pastoris proprietas.

Eccles. 13.

Ierem. 9.

Matth. 13.

Isai. 1.

Pastor humilis sit oportet.

Eccles 31.

Nec de adepta dignitate debet extolli

Sap. 6.

Matt. 4.

Spiritus pietatis Iesum in desertum procul à mundi strepitu, in quo ieiunio quadragesimali sese exerceret, pœnitentiamque faceret, duxit: at princeps tenebrarum Satanas è desertis eum iterum in mundum reduxit, ac supra pinnaculum templi, vanæ gloriæ stimulis tentaturus, constituit. Docemur hic, plurimos à Spiritu S. in religionum desertum agi, vt in illo precibus & pœnitentiæ vacent: sed illos deinde à Satana ad honores & dignitates sustolli; vt quos in humilitatis area superare nequibat, ad summos dignitatum apices euectos deiiciat.

Saul, priusquam in regem electus esset, humilis, mansuetus, benignus & affabilis erat, vt qui maxime: at mox vt ad solium & sceptrum euectus fuit, regnumq; capessiuit: nequitiam induit, insolescere, superbire, & durus esse cœpit, & omnibus grauis. Ad eundem modum plurimis Ecclesiæ pastoribus & prælatis contingere videmus: qui antequam ad honorum fastigium promouentur, sapientiæ, modestiæ, pietatis, omniumque virtutum nomine bene apud omnes audiunt: verum quamprimum vt honores adepti sunt, & in oculis omnium versantur, nihil illis haberi potest vitiosius aut scelestius.

1. Reg 15.

Dignitates præsules insolentes reddunt.

Qui

Qui si sibi optime consultum vellent sapiens illud Sapientis consilium sequerentur. *Quanto maior es, tanto magis te humilia in omnibus, & coram Deo inuenies gratiam*: quo honoratior es Prælate, & pluris ab omnibus fis, eo teipsum humilia magis profundiusque dimitte: abiectio & humilitas sint æquilibria machinæ vanitatum tuarum, ad quorum pondera æqualiter dependeat, atque ita gratiam coram Deo inuenies, & grauissimæ ruinæ pericula & scopulos effugies: Optimum profecto & laudabile consilium. 35.

Pastor prudens esse debet.

Prudentia tertio & sapiens discretio vitam Præsulis mirifice exornant, & ad dignitatem illius plurimum faciunt, inclusa in verbis, *& prudens*: qualitates inquam in Episcopo in primis requisitæ: pastorem n. haud dubio prudentem & sapientem esse oportet: ideo Dominus in Euangelio omnibus in genere Præsulibus dixit, *Estote prudentes sicut serpentes.* Absurdum enim foret & præter decorum, eum, qui alios regendos suscepit, & ad dignitatem pastoralem euectus est, suiipsius curam non habere, nec iuxta rationis normam vitam instituere. *L. fin. Cod. de leg. tut.* In quem etiam sensum loquitur Apostolus, *Si quis domui suæ præesse nescit, Ecclesiæ Dei quomodo diligẽtiam habebit?* Hinc scite admodum S. Bernh. huiusmodi superiores, seipsos regere non valentes simiæ nunquam quiescenti, & omnia destruenti comparat, *Rex fatuus in solio est simia in tecto, quæ nihil componit vel vnit, sed quod cõpositum est dissoluit & diuidit.* Solebat Salomon rex naues quotannis in Tharsis mittere, quæ inter cætera quib. onustæ redibant, pauones & simias deuehebant. Vt mystice hoc exponam, dico Ecclesiam nauem esse Christi Iesu, qui longe plusquam Salomon: plurimos autem pastorum prælatorumq; eadem vectos esse instar simiarum fatuos & stolidos, pennis tamen pauonum coopertos, & tyrio ostro nitentes: quorum vt plurimum stoliditas & ineptia in causa est, vt Dei Ecclesia secus ac par est, gubernetur. Atq; vt consiliarij Roboami cæteriq; magistratus, stolidi & iuuenes, rerum inexpertes interitus illius causa fuere, regnoque extremam attulere perniciem: ita status Ecclesiasticus, quoties à iuuenculis stolidis & fatuis, nullaque rerum cognitione pollentib. administratur (nam teste Salomone, *stultitia colligata est in corde pueri*) vt plurimum maximã iacturam facere solet. Verum in legitimi pastoris dotibus enarrandis pergamus.

Matt. 10.

1. Tim. 1.

Mali pastores simiæ collati.

Li. de consid.

1. Reg. 3.

3. Reg. 12.

Prou. 12.

Quarto ipsa paternitas ad boni pastoris perfectionem pertinet, quam è verbis illis pater erga Euangelistæ eruimus. *Quem constituit Dominus super familiam suam.* Cogitare quippe pastorẽ par est, vt pater familiæ & domui ita se habet. Ecclesiæ præfectum diligẽtem illius curam, vt ille domus habere, animarumq; sibi creditarum commodis prospicere debere: quod si facere negligat, non pater aut pastor, sed tortor & suorum carnifex audiet. Quod ne cui nouũ & absurdum videatur, Gregorium testem producam, cuius quoties verba perpendo, toties horrore totus percellor & tremo: *Tot*, inquit, *occidimus, quot ad mortẽ quotidie tepide & tacentes ire videmus.* Apud Ezechiel. etiam Dominus comminatur, se, si Pastores quem pastorum negligentia, socordiaq; pereuntem contingat, sanguinem illius de horũ manu requisiturum, Episcoporumq; dispendio rum interitum vlturum. Vnde manifestum redditur, Pastores negligentes & inertes, veros animarum carnifices & interemptores esse: quod tripliciter contingere potest. Primo virulentas & venenatas escas illis in cibum præbendo, id est, tum malo vitæ exemplo eos offendendo, tum etiam falsam doctrinam instillando, prauisq; dogmatibus imbuendo. Secundo necessaria iis alimenta subtrahendo, id est, diuini verbi prædicatione priuando. Tertio, vitæ libertatem concedendo omnem delinquentibus impunitatem elargiendo, & ad vitia conniuendo. Idem enim hodie sæpenumero in Episcopatibus videmus contingere, quod olim in regno Israel accidisse sacri cõmentarij perhibent, *In diebus illis non erat rex in Israel, sed vnusquisque quod sibi videbatur, hoc faciebat.* At non ita verus & sincerus Ecclesię pastor se gerat, sed instar patris familias seduli & suorum amantis, vitam componat. In quam rem egregiam è libris sanctis figuram producam.

Gregor.

Ezech. 18.

Iud. vlt.

In Exodo præcepit Dominus, vt summus

Exod.23. Pontifex in medio tabernaculi mensam panibus calidis semper instrueret, *Pone super mensam panes.* Qua exteriori cæremonia denotare voluit, boni pastoris esse oues suas Sacramentorum, verbi diuini, aliarumque sanctarum rerum pabulo pascere, & singularem animarum saluandarum rationem habere. Nam, vt bene D. August. ait, decimus *Lib. de 12. abusib. c. 10.* & vltimus abusuum & absurditatum mundi huius gradus est, prælatus & pastor negligens, deq; ouib. nequaquam sollicitus. Christus autem verus pastor existit, qui merito *Ioan. 10.* in Euangelio dicere potuit, *Ego sum pastor bonus.*

VI. Tres in sacris litteris pastores celebrantur.

Tres in sacris libris pastores potissimum commendantur, meritisque efferuntur laudibus: primus in lege naturæ, alter in lege Mosaica, tertius in lege gratiæ. In lege naturæ fuit Iacob: quamuis enim Deus circumcisionis præceptum iam Abrahæ dedisset, scripto tamen ipsum non commisit, sed *Gen. 31.* oretenus solummodo edixit: scripta siquidem *1. Reg. 17.* lex nonnisi in Mose incepit, cui eadem in monte digito Dei exarata tradita fuit. Iacobi autem pastoris diligentia vigilantiaque, super soceri sui gregem diligenter excubantis, & æstum & frigora, aliasque cœli iniurias tolerantis è libro Geneseos manifeste colligi potest. Alter in lege inquam scripta, fuit Dauid, qui in siluis & solitudinibus agens, ouiumque curam habens lupos præclusis faucibus enecabat, leones prosternebat; vrsos suffocabat, vt ita gregem à periculo immunem præstaret, quemadmodum è libris Regū legenti euidens fiet. Tertius, in lege Euangelica, fuit ipse Dei filius Christus, pastorum omnium supremus, qui- *Ioan 10.* que solus dicere potuit, *Ego sum pastor bonus.*

Plurimæ in bono pastore dotes requisitæ. *Heb. 7.*

Quot vero, Deus bone, in sincero bonoque pastore dotes & conditiones requiruntur! quam multa ei virtutum ornamenta necessaria? Ea scilicet omnia, quæ Apostolus in epist. ad Hebr. in Christo pastore summo fuisse scribit, *Talis decebat, nobis vt esset Pontifex, sanctus, innocens, segregatus à peccatoribus, excelsior cœlis factus.* Pastor quippe sanctus sit oportet innocuus, nemini iniuriam aut cōtumeliā irrogans, corde puro & immaculato, cōscientiam mundā habens, à peccatoribus sequestratus & secretus: (vtpote qui improborum euitare debet cōsortia) super cœlos & cœlestia eleuatus, id est, contemplatione supernorum procul à terrenis in sublimia euectus. Et profecto quicumq; egregias hasce dotes concionesque non præfert, boni pastoris nomine prorsus indignus est, & mercenarius potius & stipendiarius dicendus.

Pius ille rex Iosaphat, cum sacerdotes & *1. Par. 19.* iudices officij sui commonefaceret, hac apud eos oratione vsus est, *Videte quid faciatis, non enim hominis exercetis iudicium, sed Domini: & quodcunque iudicaueritis in vos redundabit, Sit timor Domini vobiscum, & cum diligentia cuncta facite. non est enim apud Dominum Deum nostrum iniquitas, nec personarum acceptio, nec cupido munerum.* Quod pius ille rex Præsidibus ac Sacerdotibus Synagogicis dicebat, hodie vobis, ô pastores & præsules Ecclesiæ, occinere & ingeminare visum est; Videte, inquam, ac rebus vestris prospicite, dignitatis ac muniorum pondus pro dignitate ponderate & expendite, cogitate quoque Dei, non hominum vos locum occupare, & venturum aliquando tempus, quo omnium iniquorum à vobis exigetur ratio iudiciorū. Dominum igitur cœli formidate, & omnis muneris vestri partes pro virili adimplete: personarum acceptores ne sitis, nihil gratiæ tribuatis, at æquitati & iustitiæ omnia: auaritiam desique procul ab animo propulsate, nec munerum apud vos regnet cupido.

Moses populi præsides & coryphæos ac *Exod. 19.* tribuum duces constituturus, hoc ab Iethro sacro Madianita consilium accepit, *Proui- de ex omni plebe viros potentes, ac timentes Deum, in quibus sit veritas, & qui oderint auaritiam.* Vobis hæcce dicta existimate Præsules, hoc vobis consilium datum putate: & quotiescunque Pastores in diœcesibus vestris constituendi sunt, seligite viros in Vniuersitatibus, Deum timentes, scientia omnigenaq; doctrina celebres, virtutibus omnibus decoratos, vitæ honestate commendabiles, auaritiam exosos, sinceros, omnemque simulationem & hypocrisim detestātes.

Huc etiam respiciunt litteræ Iehu Regis *4. Reg. 10.* Israel,

Israel quas Samaritis misit, quibus septuaginta filios Acham, & quadraginta fratres illius interficiendos monuit, ac nouum principem constituendum: *Eligite meliorem, & eum qui vobis placuerit, de filiis Domini vestri & eum ponite super solium patris sui.* Vobis hasce litteras directas credite Præsules & principes Ecclesiastici: cumq; exterminãdum peccatum, hæreses iugulandæ, profana Baalim altaria euertenda, nouusque Pastor eligendus erit: meliorem ex vniuerso cœtu semper seligite, doctiores, pluribusque ornatos dotibus, ad Ecclesiæ solium, id est, ad Cathedras parochiales, euehite.

1.Reg 10. Saul, quod humeris & ceruicibus altis vniuerso populo esset eminentior, à Samuele in regem inunctus fuit, quasi omnibus vti maior ita & melior & spectatior: hinc cum coram populo eum inunctum produxisset, ait, *Ecce videtis quem elegit Dominus quod non est similis illi in toto populo* Ita, ad imitationem rei huiusce consulto, cum pastor aliquis & Ecclesiæ caput eligendum est, non alium ad dignitatem pastoralem promoueri, quam qui alios virtutibus & dotibus animi, vti dignitate & munijs, antecellat: virtutum caput sublime attollens, & vniuerso populo supereminens, id est, qui nullum similem aut parem habeat. Hinc Diu. Hieronym. de pastorum dignitate loquens Pastorem cæteris omnibus doctrina, meritis, sanctitate virtutibusque præstare oportere ait: qualem fuisse constat eum, de quo hodiernum Euangelium, qui de seipso aperte testatur, *Ego sum pastor bonus.*

V.

Exod. 28. Quantum vero, Deus bone, pastoralis dignitatis onus est & pondus: quanta humeris præsulum moles incumbit: quanta animarum illis cura habenda est quod è libro Exodi facile colligere est, in quo Dominus à summo Iudæorum Pontifice omnium tribuum nomina in humeris gestari voluit, *Portabitque Aaron nomina eorum coram Domino, super vtrumque humerum ob recordationem.* Tu quidem Episcope gemmas & vniones gestas, & diuitijs transmarinis nites: sed nomina potius duodecim tribuum Israël, & animarum ijsdem insculpta, considerès & contempletis necesse est: neque enim tam gemmæ quam hæ inspiciendæ sunt: quarum tibi in supremo iudicij die exactissima reddenda erit ratio: quod quòniam graue & ponderosum est, in humeros ipsum sustollere te oportet, vt ita semper ante oculos versetur.

Inter cætera templi Salomonici ornamenta hæc in sacris litteris commemorantur: *Omnes parietes templi per circuitum sculpsit Salomon variis cœlaturis, & fecit in iis Cherubin & palmas.* Quem locum Sanctes Pagninus in thesauro linguæ sanctæ, in qua ad stuporem vsque excelluit, ita transtulit, *Omnes parietes domus per circuitum sculpsit cœlaturis fundarum, Cherubim & palmis.* Quid an non potius flosculos, siluosa, dumosa, animaliaque omnigena, depinxisset, quæ & maioris ornamenti & spectantium oculis fuissent gratiora? nequaquam, sed diuini spiritus instinctu id factum magis credibile est, vt nimirum summus sacerdos, quotiescunque templum ingrederentur, oculosque in sculptas illas fundas coniiceret, sibi statim ob oculos poneret, sibi non secus ac pastori omnium, totius populi curam esse commissam: ac proinde, præter fundam pastoralem etiam scientiam Cherubinorum habere se oportere, qua populum nimirum edoceret, & rudiores erudiret: illa inquam gregem ab incursu hostili tueretur, hac vero animas instrueret. Cuius rei signum erant duo illa sacra verba, quæ Rationali instar symboli cuiusdam sacri, summi sacerdotis Iudæorum insculpta legebantur, *Vrim & Thumim* id est doctrina & veritas, quæ tamen alij interpretantur, illuminationes & perfectiones, Doctrinam inquam & vitam: vt nimirum simul & faceret ac doceret: quæ duo ad veri & boni Episcopi omniumque pastorum perfectionem & ornamentum cum primis necessaria sunt: ac præsertim doctrina, qua semper instructi & ornati sint, ac sine qua ad pastoralem curam administrationemque diœceseos prorsus sunt inepti.

3.Reg 6. Quid fundę in templo Salomonis sculptæ designent.

Nonnulli, de quibus Isaias, nouũ sibi constituere Principem satagentes, hac eum oratione compellarunt: *Vestimentum ti i est princeps esto noster, ruina autem hac sub manu*

mea, id est: Tu, qui omnium virtutum ornamento nites & ornatus es, nostri curam habe: ita namque & nobis in ærumna constitutis succurrere, & ruinæ imminenti te poteris opponere. A quo tamen hoc responsi tulere: *Non sum medicus, & in domo mea non est panis, nec vestimentum: nolite constituere me principem populi.* Responsum profecto viro diuino dignissimum: vtpote qui nec regnum adire, nec aliorum regimen suscipere, quod se aliorum delictis succurrere non posse cerneret: eo quod & panis doctrinæ & charitatis vestimentum quo subditos algentes refocillaret, deesset. Hinc docemur, neminem ad pastoralem dignitatem, aut ad animarum Christianarum regimen sublimandum, qui non peritissimus sit medicus, & domum omnibus rebus habeat instructissimam, id est, qui & peccatores iuuare, ægris opitulari, & animas rudiores erudire queat.

Apoc. 1. Pastores in Ecclesia laborent necesse est.

Angelus ille Ioanni in Apocalypsi apparens, oculos flammantes, & pedes aurichalci nos habuisse scribitur. Omnes quotquot in hunc locum commentati sunt Patres, veram & genuinam Præsulum imaginem hic denotari credidere: per oculos enim flammarum instar rutilantes, tum doctrinæ splendorem ac scientiæ fulgorem, tum in administrando vigilantiam curamque per æneos autem pedes patientiam, & infractam in tolerandis aduersis constantiam denotari dixerunt. Hinc animalia illa Ezechielis, mysteriorum & portentorum officinæ & vera præsulum imago, oculos rutilantes fulgentesque, & pedes vitulinos habuisse scribuntur: *Et planta pedis eorum, quasi planta pedis vituli.* Vitulus autem & bos, laboris sudorisque sunt symbolum, quo denotatur, pastores & præsules Ecclesiarum, non nisi ad labores subeundos, aliosque edocendos, ad cathedras promoueri. Pastores igitur omnium mortalium perfectissimi sint oportet, & cæteros virtutibus antecedentes.

Ezech. 1.

Exod. 27.

Tabernaculum illud veteris Testamenti ex auro purissimo conflatum erat, lucernæ item & emunctoria erant aurea, vasa quoque in quibus emuncta extinguebantur. Aureum illud candelabrum, Auditores Ecclesiæ: & lucernæ, præsulum symbolum dici queunt, quos aureos esse oportet: cum Deus in summitate candelabri illos, quo creditas sibi oues cum doctrina, tum bonæ vitæ exemplo illuminarent constituit: ad imitationem pastoris, qui de se in Euangelio ait: *Ego sum pastor bonus.* *Ioan.* 10.

Clementia & benignitas pastoris necessaria. *Li. de regim. principum.*

Sexcentæ porro, vt dixi, in bono pastore dotes, sexcentæ perfectiones requiruntur: & præter priores benignitas & mansuetudo. Bonus enim pastor in peccatoribus corripiendis, delinquentibus castigandis, mulctisque imponendis, benignus & mitis sit oportet, non rigidus & austerus. Vnde Aristoteles Alexandrum Principem instituens his eum ad clementiam humanitatemque verbis est adhortatus: *Noli esse crudelis circa delinquentes, sed flexibilis ad parcendum: esto magis clemens quam seuerus, & semper de futuris cogita.* Quod ille, principem sæcularem instituens: nos potiori iure de pastoribus & Episcopis, qui Ecclesiæ principes sunt vsurpemus: quos benignitatē seueritati, mansuetudinem rigori, mel felli præponere necesse est.

Psal. 39. *Matth.* 10.

Dauid hoc se nomine apud Deum orans efferebat, cum diceret, *Non abscondi misericordiam tuam & veritatem tuam à concilio multo: tu autem Domine ne longe facias misericordias tuas à me*, quasi diceret, Vt meam erga subditos misericordiam & benignitatem ostendi Domine, ita & tu erga me tuam ostēdas precor. Efficere hinc volo & asserere, principes misereri nescios, rigidos & immites, diuina misericordia & benignitate indignissimos esse clementiam sceptris & pedis pastoralibus, velut indiuiduam comitem, semper annexam esse oportere. *Lib. 1. off. c. 7*

Atque hæc forsitan est ratio, Christiani; cur Dominus noster IESVS, Apostolos suos pastores jam & Episcopos animarum constitutos, baculum aut virgam gestare vetuerit, sed inermes & exarmatos, in clementiæ signum illos per mundum Euangelium disseminaturos miserit. Hæc Ambrosius in decimum Matthæi caput commentatus: qui deinde in officiis Mosem & Dauidem maiorem apud suos, clementia benignitateque, quam rebus præclare gestis,

ſtis, fortium factorum gloriam & laudē ait conſecutos. Et ſane præclara hæcce virtus paſtorem apud omnes celebriorem magiſq; admirandum reddit, quam ſi infinita vbique terrarum miracula patraret.

Hom. 70. in Cantica Cant. 1. Bernardus melliſluo illo in cantica commentario verba illa ſponſi: *Dilectus meus mihi, & ego illi qui paſcitur inter lilia*, exponens, inter lilia, quibus ſponſum paſci putat, virtutem clementiæ benignitatisq; principem tenere locum putat: vtpote qua nullus Deo gratior jucundiorque ex omnibus in Eccleſiæ horto pullulantibus, flos haberi queat, paſtor autem qui Eccleſiam ſibi in coniugem adoptauit, hoc ſemper flore paſci debet, in eoque volutari. Clementia enim M. Tullio teſte, vera ad honorem & gloriam ſemita eſt, & apertiſſima ad laudem & ſumma aſpiranti via: in Philippicis quippe M. Antonium crudelia meditantem perſtringens, ita de eadem locutus eſt: *Illud magis vereor, ne ignorans verum iter gloriæ, glorioſum putes plus te vnum poſſe quam omnes, & metui ciuibus tuis quam diligi malis.* In quo Oratori libens accedo, glorioſius paſtori eſſe credens benignitatem & mānſuetudinem, quam rigorem & ſeueritatem induere.

Clementia ver ad gloriam eſt.

Lib. 9. Arca Teſtamenti, teſte Apoſtolo ad Hebræos, tria aſſeruabat, Manna, virgam Aaron, & tabulas Decalogi, quo docemur, Epiſcopum, qui vera Dei arca, tria quoque continere debere, manna inquam, miſericordiæ & placidæ exhortationis, quoad bonos & correptione emendandōs: virgam quoque ſanctæ & benignæ correctionis, erga eos, qui in peccatis obduruere: tabulas denique ſapientiæ diſcretioniſq; erga omnes. Ira in Moralibus Greg. tria autem hæc dum in paſtore aliquo reperiuntur, næ ille eximius & diuinus dicendus.

Lib. 20.

Iſai. 16. Iſaias Prophera, eum iniunctæ ab vniuerſo humano genere legationis munere fungens, Paſtorem bonum à Deo contenderet, ait, *Emitte agnum Domine dominatorem terræ.* Quid petis Iſaia? anne agnum vis leonibus dominari, vrſis imperare, lupis reſiſtere, peccatoribus inquam, ſceleſtis & impijs? At credendum Spiritus Sancti eum inſtinctu ita locutum eſſe: paſtor enim qui bene alios regere & paſcere vult, agninam naturam, non leoninam, ouinam manſuetudinem, non lupinam rabiem, non tyrannicam truculentiam, ſed paternam benignitatem aſſumat, neceſſe eſt.

Huius rei manifeſtum exemplum in libro Regum reperitur. Eliſæus cum magnum Eliam curru igneo in ſublime rapi per aera cerneret, inclamaſſe alta voce dicitur: *Pater mi, pater mi, currus Iſrael & auriga eius.* Singula habent emphaſin & energiam verba, ne dicam ſyllabæ. Secundo namque *pater* inclamauit, & *currus*, & *auriga*: quod Paſtor patrem benignitate manſuetudineque, aurigam gubernandi arte imitari debeat: currus vero ſit oportet ſubditorum onera ſuſtinendo, laboreſque & ærumnas ſubeundo. Ipſe quoque Dei filius, Pater à ſuis eodem tempore volnit appellari, *Pater noſter qui es in cœlis*, quo paſtoris nomen aſſumpſit, *Ego ſum paſtor bonus.* 4. Reg. 2. Matth. 6. Ioan. 10.

Bonitas igitur & manſuetudo paſtori neceſſaria ſunt, & Præſulis eſt, benignum & placidū erga oues concreditas ſe oſtendere, magna dulcedine bonitateque corripere corripiendos, & in caſtigando dulcoris radios exercere: vt Apoſtolus admonuiſſe olim viſus eſt Galatas, *Fratres, ſi præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui ſpirituales eſtis, huiuſcemodi inſtruite in ſpiritu lenitatis: conſiderans teipſum, ne & tu tenteris.* quamuis autem verba hæc ad omnes in genere Chriſtianos dirigantur: ad paſtores tamen, & Præſules potiſſimum referenda ſunt. In quibus diligenter perpendenda ſunt illa, *Conſiderans teipſum*: non ſecus ac ſi dixiſſet: Quotieſcunque proximi defectus taxare vis paſtor, & ſubditorum delicta reprehendere: reprehenſionum aculeos ad manſuetudinis ſilicem obtunde, amarulentiam correctionis dulcedinis ambroſia tempera: ſeueritatem exue, teipſum intuendo. Videbis enim te, non ſecus atque alios, errare poſſe, vt qui homo ſis, à quo proinde nihil humani alienum, ijſdemque quibus cæteri, defectibus obnoxius viuas. Gal. 6.

Veteres curioſi, & ſingula inueſtigare ſolliciti, olim figuram depinxere, quæ manu ſphæ-

sphæram, quam fixis oculis intueretur, teneret, & tergo lucidissimum speculum gereret. Quo eleganti emblemate aliud nihil designare voluere, quam eos, qui seipsos ignorant, defectusque proprios in tergum reijciunt; quidquid in vniuerso mundo, (cuius sphæra imago est) agitur diligenter indagare, examinare, inquirere solere: sed speculum in tergum reijcere, quod si præ oculis haberent, & seipsos intuerentur, aliter se profecto gererent. Nam si dignitas & auctoritas pastorum misericordiæ non innitatur, meram tyrannidem sapit, & tolerari à nemine potest.

Domin. li. de stigmat.

Cuius tyrannidis occasione refert scriptor quidam nuperus, historiam quæ huc optime faciat. Princeps quidam Italus cum graui suos tyrannide premeret, & jugum intolerabile imponeret ciuibus, illi tyrannidem detestantes & nefarium depeculatorem exosi, quo eũ ad misericordiam benignitatemq; excitarẽt, legatum ei misere, virum rebus gerendis idoneum, summique ingenij, arte medicum, qui

Legatio Medici cuiusdam Itali.

diserta & grauioratione ciuium ei calamitatẽ exponeret, & expostulationes referret. Hic mox, vt in Principis conspectum venit, sertum è basilico herba contextum eidem obtulit, dicens, non alia causa se à Populo legatum, quam vt herbam illam, verum reipubl. afflictæ symbolum, Principi offerret. Princeps igitur cum gryphos & ænigmaticã hanc legationem, post longam & sedulam considerationem nõ intelligeret, legatus mox ait, Herbæ huic subditos tuos esse crede persimiles; quæ cum leniter tractatur, jucundissimum edit odorem, si premitur & violenter conteritur, non modo fœtet, sed scorpios etiam & viperas progignit, ita subditi tui: si enim leniter & placide illos habeas & cum benignitate castiges, omnem tibi fidelitatem, etiam credito maiorem, ostendent, & obsequium sinceriss imum exhibebunt, itaque amorem & gloriam apud omnes consequeris: si vero opprimas & proteras; præterquam, quod perperam de te sentient & loquentur, maleque apud omnes auditurus sis, inimicitias tecum gerent, conspirationes & coniurationes viperis & scorpionibus deteriora, in caput tuum excogitabunt. Quæ omnia si ad principes Ecclesiæ, id est, præsules, referantur, non minoris, mihi crede, energiæ, futura sunt: nam vt crudelitas & vehemens rigor illos apud populum exosos reddit, ita benignitas & mansuetudo incredibilem illis amorem & beneuolentiam conciliat. Adeo vt pastor, qui benignus, mitis & moribus placidis sit, cum Christo vere dicere queat: *Ego sum pastor bonus.* *Ioan. 10.*

Inter cæteras, ob quas Esau primogenitus exclusus fuit, causas & illa recẽsetur, quod manus hispidas, hirsutas, & vrsi instar pilosas haberet: Iacob vero è contra easdem lenes & lana molliores. Ideo matri Rebeccæ ait: *Videes quod frater meus sit pilosus, ego autem lenis.* *Gen. 27.* Pastores autem & Episcopi, Ecclesiæ primogeniti sunt & natu maximi, ideoque manus leues & molles habere debent: nam qui hirsutas eas, & pilosas habent, ad præfecturas inepti sunt. Hinc Apostolus Galatis scribens dicit: *Huiusmodi instruite in spiritu lenitatu.* VI. *Gal. 6.*

Cæterum cum Pastores ad humanitatem & benignitatem adhortor, nolim eos omnem prorsus seueritatem & rigorem exuere, sed tempore & loco, in corrigendis delinquentibus eadem vt adhibeant suadeo, sed & benignitas vbique prædominetur, & seueritas & rigor dulcedine temperentur, id est, Ad perfecti pastoris ornamentum est, si benignitatis clementiæque oleum aceto seueritatis temperent, apteque inter se misceant. Cuius rei egregiam in libris Regum figuram reperio. Salomon in basibus columnarum templi sui boues, leones, & Cherubin sculpi è diuino mandato præcipit: quam sculpturam exponens Gregorius, & mysterium illius enucleans, per bouem naturam placidum & lenem, clementiam, per Cherubinos scientiam, per leonem denique crudelitatem putat designari. mystice autem denotari Pastorem, qui basis & columna Ecclesiæ est, erga delinquentes seuerum, prudentem & cordatum esse debere. Pastores strigorem benignitate interdum temperent. *3. Reg. 17.* *Greg. lib. 20. Moral.*

Video alium apud Ezechielem Cherubinum, quatuor habentem vultus: *Et quatuor facies* *Ezech. 1.*

Pastor quatuor præ-[illegible] debet [illegible]tus.

facies vni, & quatuor pennæ vni: quem veram pastoris imaginem esse opinor. hic enim quadruplicem faciem præferat necesse est, bouis scilicet, ad dignitatis onera & difficultates sustinendas; item aquilæ, ad negotia præuidenda, & sagaciter disponenda, quin etiam hominis, vt dulcedine & benignitate peccatores ad pœnitentiam alliciat; faciem denique leonis, quo ad castigationem & punitionem errantium, vt nimirum excessus impiorum & sceleratorum impetus retundat, luporum quoque & hæreticorum rabiem comprimat ac refrenet. In quam rem alterius mihi conceptus in mentem venit.

Emblema poeticum.

Finxit olim Martian. Capella, solem regio quodam curru inuectum, quatuor manu vasa continere; primum quidem ferreum, cui nomen esset *caput Vulcani*, ex quo ignis, flammæ, carbones, & fumosæ euaporationes egrediebantur; secundum argentum & *risus Iouis* dicebatur; quod serenitatē, ver, & delicias producebat: tertium autem plumbeum, cognominatum *mors Saturni*, quod pluuias, nubes, grandinem, omnigenamque tempestatem emittebat: vltimum denique vitreum, quod *Mamillam Iunonis* appellarent, è quo, velut è seminario, omnia seminum è quibus animalia procreabantur, genera prodibant.

Cartharius lib. de imag. Deorum.

Interpretem ænigmatis huius agens Cartharius, ait, diuersis hisce figuris, quatuor anni tempestates designari, è quibus velut è quatuor vastis, capacibusque phialis, sol, quidquid ad rerum inferiorum statum conseruationemque necessarium est, depromere videtur: ab æstate, inquam, calorem, velut è flammanti quadam Vulcani fornace, tempestates hyeme, pluuias ab autumno, delicias denique & serenitatem à ridenti vere mutuatus. Verum longius cogitationum mearum curru euect⁹ aio per solem sublimi in throno cōstitutum, tacite denotari, quoniam modo soles illi terreni (pastores & Antistites intelligo) qui dignitatum Ecclesiasticarum thronos, instar capitum, iudicum, & bonorum Pastorum occupant, sese gerere debeant; quos non eodem prorsus cum omnibus, & vbique locorum modo agere par est. ignem enim interdum struant necesse est, quo cæteros calefaciant & succendant; pluuiam & imbres emittant, vt succensos & ebullientes eorum impetus exstinguant; humanitatem aliquando induant, seueritatem etiam aliquando induant, seueritatem etiam aliquando modo scilicet æstatem misericordiæ egerant, modo iustæ correptionis hyemem. Atque hoc est cum Christo Iesu bonum agere pastorem, qui de se in Euangelio ait: *Ego sum pastor bonus.* *Ioan. 10.*

Vere, inquam Domine, bonus es, & verus pastor, in quo nimirum quatuor illæ conditiones, quas fidelem pastorem habere debere, in Euangelio docuisti, reperiuntur: voluisti enim pastores oues pascere, easdem cognoscere, à luporum impetu defendere, denique vnum in ouile omnes congregare. Tu videlicet oues pauisti, & singulari quadam ratione pauisti: nam cæteris pastoribus seipsos ouium suarum carne pascentibus, nutrientibusque, tu solus, ô pastor bone, tuas carne propria & sanguine pascis. Dixisti enim: *Accipite & manducate, hoc est enim corpus meum.* *Matt. 26.*

Magnus ille Iudæorum amicus Razias, & ipse Iudæus, qui propter nimium quo gentem & ciuitatem prosequebatur amorē, *Pater Iudæorum* est appellatus, videns populum ad magnas redactum angustias, inque extremo versari periculo, adeo vt nullus effugio & auxilio locus pateret, è muro; ne in hostium manus viuus perueniret, præcipitem se dedit: ac deinde præruptam petram conscendens; intestina, ventris inquam supellectilem, quæ præ casu effluxerant in confertissimas hostium turmas proiecit, quo facto insignem erga populum & gentem amorem affectumque demonstrauit. Nescio autem, vtrum generosum hoc facinus laudare, an vero vt desperationis indicium culpare debeam: quidquid tamen sit, scio Iesum, Raziam nostrum, & generis humani Saluatorem, quo melius affectum, & extremum, quo hominum genus prosequeretur, amorem testatum faceret, in crucis sublime euehi, & corpus suum clauis, lancea; spinisque aperiri permisisse, vt ita viscera sua & intestina in populum effunderet, Pastor o-

2. Mach. 14. Tragicum quoddam facinus Raziæ Iudæi.

Luc. 1.

ues suas debet nosse.

de quo Euangelista Zachariæ verbis ait: *Per viscera misericordiæ Dei nostri, in quibus nos visitauit oriens ex alto.*

Hic item pastor oues suas intus & foris perspectas habebat, & omnes ad vnum cognoscebat, quæ secunda in pastore bono requisita conditio est. Dei enim filius mox, vt se bonum esse pastorem dixisset, subiungit: *Et ego cognosco oues meas*; quo cura solicitudoque designatur, quam ergo animas pastores gerere debent, quibus adesse, & quas ante oculos semper habere illos par est. in Genesi de Adamo legitur; *Formatis Deus cunctis animantibus terræ, & vniuersis volatilibus cæli, adduxit ea ad Adam, vt videret quid vocaret ea.* Vnde efficere volo, Deum, si voluerit Adamum oculis animalia coram intueri, quo iis nomina imponeret; multo maiori cum ratione velle, pastor vt oues cognoscat, ac nomine quamque suo compellet.

Ioan.10.

Gen.22.

Mithridatis regis memoria.

Mithridatem Ponti regem, præterquam quod viginti duas intelligeret & loqueretur linguas, omnium quoque militum nomina nouisse, & proprio quemque compellare potuisse, historiarum referunt monumenta; in quo & viuax illius ingenium ac fœlix memoriæ tenacitas euidenter apparent. Cæterum quod in rege illo historici miris laudibus efferunt, sacræ litteræ in Ecclesiæ principib. pluris facere solent; quando nimirum vniuscuiusque ouis & nomen & cognomen norunt. Vnde Christus: *Qui pastor est ouium, proprias oues vocat nominatim, & adducit eas.* Quod vt commode fiat, inter illas semper agat conuersetur que necesse est, atque ita residentia in propria parochia pastoribus & Episcopis commendatur.

Struthio oua intuendo excludit.

Naturalium rerum indagatores tradunt, Struthionem solo introitu, eoq; perpetuo & assiduo oua excludere: materiæ hoc meæ adaptans dico Pastorum præsentiam magnæ vt plurimum in subditos esse energiæ: solus enim ictus oculi potis est timorem Domini in eorum animis fouere, & sexcentas virtutes, & varia pietatis exercitia cordib⁹ eorum elicere & educere.

Apoc.1.

Angelus ille Apocalypseos, quem Ioannes videns exhorruit, in medio septem candelabrorum aureorum apparuit. Quo mysterio Pastoribus residentia præcipitur, vt semper in medio candelabrorum, id est, Ecclesiarum suarum, hæreant, vti Concilij Tridentini Patres apertissimo Canone decreuere. Quoniam vero Pastores sæpenumero à commissis sibi ouibus, & Episcopi à diœcesi sua absunt, grauissimæ in Ecclesia excitari tempestates, & mala plurima euenire solent.

Sess.6. de reform. & sess.

Interea dum Redemptor in naui, velut absens mente, dormitaret, facta est tempestas magna in mari, ita vt nauis operiretur fluctibus. Nauis hæc Ecclesiæ imago & symbolum est, denotatque mysterium, Pastoribus ab Ecclesijs & diœcesi absentibus, tempestates, procellas, & aduersitatum turbines exoriri, qui naufragium afferant, & plurimos neci dent.

Matt.14. Marc.6.

Moses dum ab vniuersa populi multitudine sequestratus in monte cum Domino loqueretur, filij Israel vitulos aureos fundere, victimas eisdem immolare, liberationemq; ex seruitute Ægyptia illis ascribere cœpere; quamuis etiam Aaronem, quem fratris loco vererentur, præsentem haberent. Dici profecto non potest, quot in Pastorum absentia, in Ecclesijs & Parochijs, etiam vigilantissimis, & maxime sedulis vice-pastoribus suffraganeis Episcopis constitutis, damna contingere soleant. Necesse est igitur, Pastorem oues cognoscere; nec solum cognoscere, verum etiam cum vitæ periculo defendere, & ab omni hostili incursu tueri, dicitur enim in Euangelio: *Bonus pastor ponit animam suam pro ouibus suis.*

Exod.32.

Pastorum absentia multa in Ecclesijs damna adfert.

Meritis rex Sodomorum, quamuis vitæ contaminatissimæ, & contaminatissimorum rex effertur laudibus; quod subditorum vitam ac salutem, opum & diuitiarum acquisitioni anteferret. Nam cum Abraham Patriarcha eum è manibus regum, qui suos captiuos adduxerant, vindicasset, & varia de hostibus parta spolia secum deferret, aliud ab ipso, quam subditorum vitam non petiit, magno affectu dicens: *Da mihi animas, cætera tolle tibi.* Hunc vtinam imitentur Pastores & Antistites, & animarum salutem omniumque sibi creditarum commodum,

Gen.14.

dum, proprio emolumento præponant.

Euidentius & notabilius etiam est ipsum Mosis exemplum, & amor illius erga commissum sibi populum multo maior. Conscenso enim altissimi montis ex Dei præcepto, iugo, & audito, terram se promissionis, quam tamen ante oculos cerneret, neutiquam ingressurum; cum & vitæ prolongationem & terræ promissæ ingressum à Domino postulare potuisset, his neglectis, sed populi sibi concrediti imprimis memor, plurima in illius emolumentum postulauit, dicens: *Prouideat Dominus hominem, qui sit super multitudinem hanc, ne sit populus Domini sicut oues sine pastore.* Vtinam, vtinam pastores nostri, zelosum hunc populi ductorem sequerentur, & suorum commodorum obliti, solam animarum sibi commendatarum curam & sollicitudinem haberent! Imitarentur inquam, Iacob Patriarchæ in soceri, & suo grege custodiendo diligentiam & vigilantiam: hic enim cùm in præsentissimo vitæ discrimine versaretur, cæterarum facultatum oblitus de solis ouibus sollicitus, Esau fratri, qui cum proficiscebatur, aiebat: *Nosti domine mi, quod paruulos habeam teneros, & oues & boues fœtas mecum: quas si in ambulando fecero laborare, morientur vno die cuncti greges.* Hic igitur pastor, omnium bonorum Pastorum imago sit & prototypon, quos tantam, non dico animalium, sed animarum habere curam oportet, vt earum cæteris omnibus salutem anteponant; sed iam meo iudicio in bono pastore describendo satis superque versati sumus, Mercenarios autem & stipendiarios iam depingendi tempus est; hi igitur secundum concionis meæ membrum supplebunt.

Num. 27.

Gen. 33.

VII. *Mercenarius autem, & qui non est pastor.* Christus, vt bene cum Augustino Leontius obseruat, tria hic malorum pastorum genera recenset; mercenarios, fures, & lupos: quos omnes Ezechiel graphice suis coloribus olim depinxit: *Væ pastoribus Israel, qui pascebant semetipsos, lac comedebatis, lanis operiebamini: gregem autem meum non pascebatis, quod infirmum fuit, non consolidastis, & quod ægrotum non sanastis: quod confractum est, non alligastis: & quod perierat, non quæsistis. Et dispersæ sunt oues meæ eo quod non esset pastor, & factæ sunt in deuorationem omniũ bestiarum.* Quatuor autem malorum pastorum notas & signa hic adfert: primo, quod debilia infirmaque non consolident, veros fideles in fide non confirmando. Secundo, quod ægris non mediantur: peccatores à via praua ad bonam frugem non conuertendo. Tertio, quod fracta quassataque non alligent; hæreticos prauisque erroribus imbutos ad Ecclesiæ gremium non reducendo. Quarto, relicta desertaque non colligant; Paganos & Infideles ad fidei veritatem non reducendo. Denique, quod diœceses & Ecclesias deserant; quas interea dum in aulis Principum agunt, aut vitam molliorem consectantur, omnium vitiorum colluuies inuadit, & persecutiones tyrannorum, & hæreticorum truculenta opprimunt. E quibus omnibus pastor mercenarius dignosci potest.

Ioann. 10. Tria prauorum pastorum genera.

Ezech. 35.

Quatuor malorum pastorum notæ.

Zachariæ Prophetæ hoc olim declaratum voluit Deus, ideoque illi ait: *Adhuc sume tibi vasa pastoris stulti*, id est, Ostende populo iniquum pastorem, nullam gregis sollicitudinem, aut curam habentem; illius habitum assume, mitram, pedum, annulos, omneque ornamentum Pontificium tibi circũda: qui, quomodo se in curando grege gerat designare cupiens subiungit? *Derelicta non visitabit, dispersum non quæret, contritum non sanabit, id quod stat, non enutriet, & vngulas eorum dissoluet.* Locum hunc Eusebius Emissenus exponens, ait, illum Episcopum vere mercenarium esse, qui in pascendis ouibus Domini, de nulla alia re, quam de congerendis opibus de coaceruandis diuitijs cogitat, nihil aliud ambit quam aurum & argentum, & magis de auaritia lucroque, quam de animarum salute sollicitus est. Verba illius sunt hæc: *Mercenarius ille est Episcopus, qui in pascendis & regendis ouibus sola temporalia & transitoria quærit.*

Zach. 11.

Duo auium genera templa frequentare consueuêre, hirundines scilicet & bubones; hoc tamen discrimine, quod illæ nidificent, cantillent & garriant; hi in ijsdem escam quærant, & lampadum oleum noctu

Bonorum & iniquorum pastorum discrimen.

euacuent. Inter Pastores bonos & malos idem profecto discrimen statui potest: illi templum ingrediuntur, & statum Ecclesiasticum assumunt, vt in iisdem commorentur, in ijsdem rerum suarum statum figant, & laudes diuinas noctu diuque decantent: hi vero vt bona temporalia, instar boum absumant, fructus & reditus Ecclesiasticos percipiant, atque ita veri sunt mercenarij.

Exod.15. Moses ex Dei præscripto duos Cherubinos in superiori Propitiatorij lamina collocauit, quibus deinde Salomon & alios addidit: ea tamen inter vtrosque erat differentia, quod Mosis Cherubin Propitiatorium fixis *3.Reg.6.* oculis intuerentur, Salomonis autem templi ianuam respicerent. Introitus huius allegoricum habere sensum vultis: Primi, bonorum Pastorum imago sunt, qui solum Propitiatorium, id est, gloriam diuinam, & animarum salutem respiciunt: alij vero, malorum, solam templorum ianuam intuentium, in solum lucrum, fructus, reditus, beneficiorum emolumenta & propria commoda, oculos coniicientium, atque hos vere mercenarios appellare licet.

Ioan.10. Mercenarius pastor quid sit. *Mercenarius autem, & qui non est pastor* Is autem est, qui ob solum stipendium ouilis curam suscipit, qui simonia & datis muneribus ad pastoratum ascendit, qui pensionem recipit & non residet, alij denique qui malis artibus beneficia pastoratuum possident & acquirunt: quæ omnia lege vetita sunt. Præcepit olim Dominus Moysi, vt in tabernaculo altare constitueret, ad quod tamen per gradus ascendi nolebat. Præceptum hoc mystice explicans Euseb. Emissenus, ait, designare voluisse Dominum, non esse ad dignitates, & præsertim Ecclesiasticas, per gradus illicitos, quales sunt caro & sanguis, pensiones, munera, promissa, & hominum fauor, ascendendum.

Infamia mercenariorum pastorum Epitheta. *Ezech.13.* Dici autem nequit, quam tetra in sacris litteris fuligine mercenarij hi depingantur, quam infames titulos, quam dedecorosa nomina Propheræ iisdem imponant. Apud Ezechielem siquidem vulpes vocantur: *Quasi vulpes in deserto Israel Prophetæ erant.* Præter pellem nihil, vulpes gallinarum pestis, quod prosit continet; ita & plurimi Pastores & Episcopi, animarum prædones & interfectores, veræque propter hypocrisim vulpes, nihil boni, quam schema & habitum illum pietatis quem exterius præferunt, ostentant. Apud eundem leones prædæ auidi nuncupantur, *leones rapientes prædam*, idque propter *Idem c.22.* insatiabilem honorum sitim, & infrenem auri famem. Euangelista lupos rapaces, ouinam pellem indutos vocat, quorum est gregem perdere & deuorare. Isaias canibus mu- *Isai.56.* tescentibus & latrare non valentibus comparat: quod subditorum vitia, nec queant nec sciant reprehendere.

Idolis denique similes esse dicuntur: nam vt idolum hominis quidem formam & figuram præfert, homo tamen non est, nec quidquam humanum efficit: ita & mali pastores; qui exterius quidem bonorum Præsulum formam præferunt, reuera autem nihil bono dignum pastore gerunt. Atque vt varia apud ethnicos & barbaros idolorum erat reperire genera, terrea inquam, lignea, lapidea; alia etiam ænea, argentea, aurea; ita & apud Christianos non pauciora inquorum Pastorum possunt dari genera. Per figulina idola carnales intelligere pastores licet, de quibus illud Psalmistæ dici queat: *Vt lutum platearum delebo eos.* Per lignea, in- *Rom 9.* duratos & in vitiis peruicaces: quorum meminisse Ieremias vates videtur: *Lignum est auro inuolutum.* Per lapidea, illos qui armis & fortitudine ac potentia temporali subnixi ad dignitates Ecclesiasticas pertingunt: atqui hi lapides offensionis & scandali, non vero angulares, merito nuncupari possunt. Ænea vero, pastores illos designant, qui solum eloquentia quadam sæculari & aulica pollent: æs quippe tinnit & sonitum edit. Ad quod quam proxime in Epistola ad Corinthios Apostolus alludens ait: *Factus sum velut æs so-* *1.Cor.13.* *nans, aut cymbalum tinniens.* Argentea illorū figura sunt, qui data pecunia & auro ad pastoratus & infulas sibi viam fecere, in quo perfidum Iudam imitari videntur dicentem: *Quid vultis mihi dare, & ego vobis tradam?* Au- *Matth.26.* rea denique significant eos qui quod natalium splendore illustres sunt, & in aulis regis plurimum possunt, in Præsules & Ecclesiæ

clesię custodes assumuntur; aurum siquidem nobilitatis symbolum: vnde & Nabuchodonosoris statua caput habebat aureum. Quot igitur statuarum & materiæ, è qua conflantur, genera, tot etiam sceleratorum pastorum mercenariorumq; dari poterunt.

Quin & amplius: quid si eos sicarios, homicidas, & animarum interfectores à sanctis Patribus, & in Sacris litteris appellari dixero? Testem huiusce sententiæ habeo magnũ Ecclesiæ verticem & decus Gregorium, qui Comment. in Ezechiel. ait: *Scire Prælati debent, quia si peruersa perpetrant, tot mortibus digni sunt, quot ad subditos suos perditionis exempla transmittunt.* Magnum item Africæ lumen August. *Omnis qui in conspectu eorum, quibus præpositus est male viuit, quantum in ipso est omne occidit.*

Filij & filiæ Iob viri sanctissimi, cum in domo primogeniti jucundissime epularentur, & largiter genio indulgerent, à domo, ventorum fragore ad terram collabente, subito omnes oppressi simul interiere. Non sine mysterio autem factum, vt omnes in primogeniti ædibus perierint: designatum siquidem hic fuit, vti bene obseruauit Pontifex Gregorius, Pastoribus, qui Ecclesiæ primogeniti & maiores sunt, voluptates consectantibus, luxu & delicijs diffluentibus inferiores & subditos in præsentissimo mortis animarum periculo versari. Perire quippe & collabescere respublicæ & regna solent, quæ mercenarios & sceleratos pastores nacta sunt.

Corpus humanum quamuis brachijs, pedibus, auribus, oculis, aliisq; membris truncatum sit, viuere nihilominus potest; at capite imminutum, quamprimum emoritur. Ad eundem modum resp. aut Ecclesia cum prauos aut subditos scelestos vitiisque omnibus deditos habet, misera quidem est & deploranda; viuit tamen & spirat, modo capita sancta & docta, pastores honestæ vitæ nacta sit: at si hi dissoluti sunt vitæque liberioris, omnia pessum eunt, ac quam primum interit, & Ecclesię status collabascit, adeo vt Pastorum dissolutio, rerum publicarum ac totius mundi sit dissolutio, eorumque perditio, simul & ruina totius vniuersi.

Deplorandi quidem sunt, quibus huiusmodi pastores obueniunt; at multo magis pastores ipsi, quod eo ipso, quod ad virtutem & vitæ honestatem inducendi & incitandi essent, proniores ad vitium ferantur. Sæpe namque videmus contingere, vt qui ad dignitates euecti sunt, quia opibus turgent, omnia ad votum fluunt, non meliores, sed deteriores reddantur, omnibusque flagitiis habenas laxent. Nam quemadmodum, vt docte & scite olim scripsit Seneca: *non faciunt equum meliorem aurea frena, ita neque hominem præstantiorem fortuna ornamenta.* Quod sapiens ille de omnibus in genere hominibus, equidem de Pastoribus & Præsulibus dicere malim: neq; enim infulæ, peda, habitus Pontificij, omniaque Episcopalia ornamenta sæpenumero eos meliores, sed peiores reddũt; suntque hæc fomenta luxus, & æternæ damnationis occasio.

Inter septem illos Angelos, quos phialas iræ Dei plenas Ioannes effudisse scribit, vnus erat, qui phialam suam aduersus solem effudit, id est, in Pastores & Prælatos, qui concreditam sibi Ecclesiam non recte administrassent. At quamuis per Solem hunc alij Pontificem Romanum, alij Antichristum, qui in fine sæculorum tum propter potentiam, tum propter quæ editurus est miracula instar solis in mundo rutilaturus est, designare putent: ipse tamen Pastores hic denotari credo, qui merito soli comparantur, quod & verbis & exemplis illos omnibus in Ecclesia Dei prælucere oporteat. Hinc Angelus ille diuinæ iustitiæ executor grauia & intolerabilia supplicia sceleratis pastoribus, qui plurimi futuri sunt, circa mundi consummationem, interminatur. Hæc igitur animo voluatis velim, mercenarij Pastores, & auditis interminationibus tandem aliquãdo sapite, auditis tonitruis à fulmine cauete, & discite iustitiam moniti, & non temnere Diuos. *Apoc. 16.*

Tormenta pastoribus improbis in mundi fine denunciata.

Vos vero, Catholici Auditores, debitum bonis pastoribus honorem exhibete, cultum obsequiumque ostendite eorum vocem audite, eorum præcepta seruate, proque sceleratis Domino supplicate. Imprimis vero sequimini bonum illum pastorem, de quo

Conclusio.

in Euangelio; ab illius ouili ne secedatis, in Ecclesia illius permanete: ipse enim pastorum omnium supremus, ipse pastor benignus & mansuetus, ipse pastor qui pro ouibus vitam exposuit: pastor inquam, qui & alios Pastores in Ecclesiæ suæ regimen constituit & subdelegat; Vnde Apostolus: *Ipse dedit quosdam Pastores, quosdam doctores:* Pastor regius & pastorum primas, qui regibus vt superior maiestas imperat, & à cuius manu sceptra ipsi & diademata accipiunt; qui de se in Prouerbiis ait: *Per me reges regnant, per me principes imperant.*

Ephes. 4. Et sane pastor bonus es Domine; tu enim cœlos deseruisti, quo in mundi huius deserta descenderes, & genus humanum, quod instar ouis errantis pessum ibat, in caulam reduceres: quæsiuisti scil. ipsum in ericeto Ægyptio, in desertis deinde Palæstinæ, quin & in campis Samariæ, in mari etiam Galilææ, & scopuloso Caluariæ monte, in sepulchro denique & in infernali abysso: quod deinde inuentum, & in humeros sublatum, in caulam reduxisti. Tu inquam, pastor bone, tanto oues amore & affectu prosequeris, vt proprio eas corpore pascas, sanguine proprio nutrias, aula tua excipias, delicijs cœlestibus & gaudijs recrees, gloria tandem æterna etiam dones. Iterum igitur obsecro, amantissime Pastor, vt nos quæras; erramus enim omnes, & à via deuiamus: alios quidem deliciæ in trāsuersum egere, alios peccata, alios denique in mundi deserto errantes videbis, atq; omnes luporum truculentiæ & rabiei expositos, inque hæreticorum vnguibus constitutos. Omnes itaque ad Ecclesiæ militantis gregem reducito, vt ita tandem aliquando triumphantem adire valeamus, ad quam adducere nos dignetur cum Patre & Filio Spiritus sanctus. Amen.

DOMINICA TERTIA POST PASCHA.

Partes.

1. *De vltimo fine hominis, & de medio ad finem.*
2. *Quid & quale sit modicum.*
3. *Mundi gaudium quam damnosum.*
4. *Quam idem sit lachrymosum.*
5. *Cur iustorum sit hic plorare.*
6. *De Phœbo post nubila, seu gaudio iustorum post tristitiam.*

Modicum & iam non videbitis me: & iterum modicum, & videbitis me. Ioan. 16.

FIGVRA.

TAnta Iudæorum omnium, tempore Assueri Regis afflictio fuit & angustia, Auditores, quando in Persidem captiui abducti, maleuoli vnius odio, per vniuersos regni amplissimi limites, crudelissimæ neci adiudicati sunt; vt, dolore omnem magnitudinem superante, oculi lachrymis natarent, imo omnes mœsti pectore traherent suspiria, æra replerent gemitibus, & diris pectora tunsionibus fatigarent, expectantes, donec tandem crudele & ferale edictum, quo neci omnes addicti erant, executioni mandaretur. E contra vero quanta inimicorum Hebraici nominis, ac præsertim Amani, qui omnium primus erat, lætitia, gaudium & exultatio fuerit, dici non potest, vt qui ardentissimis votis diem illum illucescere exoptarent, quo innoxio Iudæorum sanguine manuum cruentandarum plena tandem daretur licentia. At Esther Regina, huic sese stragi calamitatique velut murum ac repagulum obiiciens; & iratum regis animum, egregia animi constantia placans, alias, & quidem longe mitiores melioresque, à Rege litteras obtinuit, litteras inquam, quibus & ferale illud edictum reuocatum fuit, & aliud secundum Hebræos, magno inimicorum damno maloque, omnibus in locis, ad quæ prius peruenerat, promulgatum: quo & hi neci adiudicabantur, illi vero facultatum omnium illorum domini declarabantur. Admirabilis profecto & magna rerum mutatio, qua Hebræi qui fletu prius & lamentis emoriebantur, ridere cœperunt: hostes vero sanguinem & cædem spirantes irridere soliti, lamenta induerunt, vitamque amiserunt. Idem propemodum hodierno in Euangelio videre est; Apostoli enim magno mœrore, affecti, *Esth. 3.*

affecti, & tædiosa expectatione Domini sui absentiam suspirantes exedebantur: sed non nisi triduo, quo Christus ab ijsdem absuit: hi quidem quod tristi mortis sententia eũ neci traditum; illi vero, quod jucundissima corporis illius præsentia sese orbatos cernerent Iudæis interea exultantibus & plaudentibus sed mox mutatis vicibus, & lacrymis in gaudia, afflictionibus in lætitiam, tristitiaq; conuersa in jubilos & cantica illa incredibili affecti fuere gaudio, quod Christum ab inferis reducem, & à mortuis resuscitatum: hi vero odio & liuore contabuere, quod hostem iuratissimum à morte gloriosum, & resurrectione nobilitatum viderent. Atque hæc præsenti vobis hora exponere conabor. Si spiritus paracliti prius opem, & glorioſæ Deiparę patrocinium supplex postulauerim: quam Angeli more & verbis compellemus dicentes, *Aue Maria.*

I. Ethic. 3. Topic. 4. Metaphys.

Inter cęteras Aristotelis ingeniorum Principis, quibus ad Christianam fidem quam proxime accessisse, & Christiani hominis more locutus visus est sententias, Auditores, non postremum occupare mihi locum videtur illa, quam & plurimis in locis repetij, qua, omnia quæ in rerum natura existunt naturaliter ad bonum ferri, & ipsum motu quodam & instinctu naturali appetere censuit. Quam deinde & calculo suo confirmans Christianus Philosophus Seuerinus Boetius, & ipsam ad beatitudinem referens, dicere nõ erubuit, omnem hominum contentionem & industriam ad vnicam beatitudinem, diuerso quãuis calle procedentem, tendere, eamque in omnibus & vbique intueri. verba illius è libro 3 de consolatione proferam, *Omnis mortalium cura quam multiplicium labor exercet, diuerso quidem calle procedit, sed ad vnum tandem beatitudinis finem nititur peruenire.* Ac deinde ad Aristotelis opinionem quam proxime accedens, eodem libro ait, naturam omnium mentibus cupiditatem aliquam veri boni insertuisse, sed errorem deuium, easdem rectas haec falsarum rerum desiderium insinuando. *Est enim*, inquit, *mentibus hominum veri boni naturaliter inserta cupiditas sed ad falsa deuius error adducit.*

lib. 3. de anim. 8.

Illius opinionis fuit & magnus Augustinus dicitq; naturam stimulos quosdam ad beatitudinem exoptandam suggerere, & assiduis calcaribus ac bonorum concupiscentiam exstimulare: quod Creatori asscribi necessario debet, qui huiusmodi hominibus desiderium indidit. *Ad appetendum beatitudinem natura compellit, cui summe bonus & immutabiliter beatus Creator hoc indidit.* His accedit & mellifluus doctor Bernardus, dum quodam loco naturali omnes nos desiderio summum appetere bonum, nec vlla ratione, nisi eodem adepto, posse quiescere. Appetitus autem huius ratio & fundamentum aliud statui nõ potest, quam quod beatitudo noster sit finis, omniumque voluptatum, ambitionum, affectuũ, desideriorumque centrum: finis autem omnia mouet & agere cogit, omnia namque, juxta Philosophos, agens agit propter finem: atq; ipse in intentione primum quod proponimus, & vltimum quod exequimur. *Lib. de vita clericorum.*

Vetuit olim in Mosaica lege Deus, ne quis sibi bouem aut ouem, auribus aut cauda trũcatam, ad voti obligationem persoluendam offerret. Cauda porro finem denotat quem Deus semper sibi offerri, nobisque ob oculos perpetuo, in omnibus actionum nostrarum sacrificijs, versari, ac nunquam memoriæ seriniis elabi vult. *Leu. 22.* Causa finẽ operis denotat.

Inter cætera quæ Ieremias Propheta in Threnis deplorauit, fuit, quod Ierosolymitana ciuitas vitijs à capite ad calcem vsq; repleta, finem ob oculos non haberet. Verba dabo, *sordes eius in pedibus eius & non est recordata finis sui.* Et est profecto deplorandum, hominem, cæterorum quam optime recordantem, finis tamen sui nunquam reminisci, in cuius nihilominus cogitatione memoriaque vera hominis fœlicitas ac beatitudo consistit. *Thren. 1.*

Finis igitur omnium desideriorum nostrorum scopus est, in quem omnes cogitationum nostrarum sagittæ collimant: cuius signum esse credo rotas illas admirabiles, quas Ezechiel propheta ab impetu spiritus dirigi & impelli vidit. *Quo ferebat impetus spiritus eo ferebantur & rotæ.* Cæterum impetus *Ezech. 1.*

petus ille spiritus finem designat; qui desideriorum nostrorũ rotas dirigit ac mouet: impetuosus autem & violentus esse describitur, quod finis vi quadam & impetu nos trahat atque impellat: ita vt quantumuis vel maxime obnitamur, & reluctemur, ipse tamẽ violenter abripiat, & in partes suas cogitationum nostrarum rotas pertrahat.

Atque hinc est quod Magister sententiarum, & Seraphicus doctor Bonauentura, atque adeo omnis Scholasticorum Theologorum turba, cum principe & capite suo Thoma, vnanimi consensu tradant, non ob eum nos finem creatos & conditos à Deo fuisse, vt hic in terra perpetuo commorantes genio indulgeremus, ventri obsequeremur, & reb. terrenis Epicuream vitam viuendo, gauderemus: sed vt bonis operibus diligenter incũbendo, diuinisque præceptis obsequendo ad æternam tandem aliquando beatitudinem pertingeremus.

Omnia naturaliter ad finem suũ tendunt.

Cum igitur omnia creata, naturali quodam instinctu ad finem suum maximopere festinent, eumque desiderent, vt olim Aristoteles in Physicis tradidit, mirari nemo debet, 2. & 6. Phys. hominem tanta animi cõtentione desiderioque ad tam præclarum finem conniti, omnique ratione, quo eius particeps aliquando reddatur, contendere. Sciendum porro est, neminem nisi proprijs & consentaneis ad eũdem, ex Philosophorum sententia, medijs posse pertingere: proprium autem & naturæ consentaneum ad beatitudinem perueniendi medium, est ipsa diuinorum mandatorum obseruatio, quod & filius Dei in Euangelio olim præscripsit dicens, *si vis ad vitam ingredi serua mandata.* Matth. 19

Matth. 5. Nemo enim per latam consolationum, deliciarum & voluptatum januam ad vitæ cœlestis beatitudinem vnquam penetrauit, sed per angustum tribulationum, afflictionum, ærumnarumque toleratarum ostium: quod & in actis docuere Apostoli dicentes: Act. 14. *Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum cœlorum.* Huius rei euidens in hodierno Euangelio argumentum videre est: in quo Christus Apostolos consolatus, & cœlestis beatitudinis spem in animis eorum excitans, multis illos ærumnis concutiendos, tribulationibus diuexandos, afflictionibus cruciandos prænuntiat, ac tandem per scabrosam & scruposam hanc viam ad cœlestia gaudia peruenturos: *Tristitia,* inquit, *vestra vertetur in gaudium.* Verum altius Euangelium repetendum est, & ex ipsis fontibus eius exordium arcessendum, ad quos nos Euangelista Ioannes deducet: *Modicum non videbitis me, &c.* Vt autem ordinem aliquem in huius Euangelij deductione seruem, primo de impiorum prosperitate acturus sum, ac deinde piorum iustorumque tribulationes, eruces, ærumnas ob oculos ponam. Mista hæc materia futura est, risus dolore miscebitur, & gaudia & iubilos dolor & lamenta excipient. Ioan. 16. Ibid.

Christus patri comparatur.

Christus igitur, iam ex hoc mundo ad Patrem secessurus, & cœlos, è quibus iam dudum abfuerat, repetiturus, discipulos vnum in locum collectos consolatus est: in quo amantissimum filiorum patrem, longam profectionem instituere ab eis ad tempus secedere volentem est imitatus: hic enim primo dolorem verbis lenibus & benignis mitigat, deinde profectionis suæ causas aperit. Scilicet quod in aulam profecturus est, in qua ingentes illis honores acquiret, & diuitias; adhæc quod propediem reuersurus, nec reditum in longum sit tempus dilaturus. Hunc imitatus inquam, est Christus Dominus communis omnium nostrum pater, ex hoc mundo decessurus: Apostolos enim tristitia & mœrore affectos solatus, vtilitatem primo profectionis suæ proposuit, quod scilicet ad cœlum tendant, vnde ipsis & Spiritum paraclitum emittet, & vbi regnum parabit, *Vado vobis parare regnum.* Deinde promisit, non longas sese moras tractaturum, at propediem rediturum, *Modicum & videbitis me.* Ioan. 14.

II. Verbum modicum dupliciter intelligi potest.

Dupliciter autem verba hæc accipi possunt. Primo namque *modicum* illud de tempore passionis, in qua Christus ad aliquot dies delituit, ac deinde post modicum temporis spatium, à resurrectione scil. vsque ad diem ascensionis, iterum apparuit, intelligitur. Secundo *modicum* illud, omne vitæ huius tempus denotat, quo Christus visibiliter

biliter à nobis iam non cernitur, eo quod ad cœlos ascendit, & ad dexteram paternam residet, sed post quod, tandem nouissimo die, cum mundum iudicaturus veniet, iterũ videndus est: atq; ita modicum hoc accipiunt cum August. sexcenti alij patres. Notandum autem in vltima eum cœna verba hæc, pridie eius diei, qua mortem in monte Caluariæ oppetijt, vsurpasse: quibus mox subiunxit, prosperitate & omnium rerum abundantia gauisuros. *Mundus autem gaudebit.*

In quo Dominus magnum Patriarcham Abraham videtur imitatus, qui bonorum suorum partitione facta, immobilium omnium ex asse hæredem, Isaac filium legitimum scripsit, concubinarum filijs mobilia muneraque legauit. nam peccatoribus in hac vita bonorum temporalium abundantiam, consolationes sæculi, quæ mobiles & mutationibus obnoxiæ sunt, elargitur: iustis autem, qui delitiæ illius sunt filijque dilectissimi, cœlestis regni successionem, quæ prorsus immobilis & fixa est, reseruat. Atq; ideo merito gaudia mundanis dari ait, *Mundus autem gaudebit.*

Mundus omnium hypocritarum præcipuus.

At dici non potest, quam exiguum & breue hocce sit gaudium, quod nonnisi ad breuissimum temporis spacium permanet & instar puncti & fumi euanescit. Hinc Iob Propheta, qui reipsa id didicerat, gaudiique mundani fallaciam breuitatemq; ad oculum viderat, olim dixit: *Laus impiorum breuis, & gaudium hypocritæ ad instar puncti.* Hypocritæ autem nomine mundum intelligit, qui omnium hypocritarum fraudulentorumque rex & coryphæus est, & cuius gaudia consolationesque instar fumi euanescunt: atque vt punctum; propter exiguitatem sub sensum cadere nequit, ita & mundi huius gaudia sensibus comprehendi non possunt.

Cygnus & sirena vitæ mortisque iustorum & impiorum imago.

Referunt Solinus in Polyhistore & Ambr. in Hexameron magnum, cygnum & sirenem inter, quo ad cantum, esse discrimen, ille siquidem totum vitæ tempus in mœrore & tristitia consumit: morti autem vicinus & fatis vocantibus iucundissime, vdis proiectus in herbis, concinit: hoc vero viceuersa, quam diu viuit, tamdiu & cantat, morte autem imminente, suspirat & plangit. In quibus & iustorum & peccatorum in hoc mundo vitam ad oculum repræsentari crediderim: illi enim quamdiu in hoc mundo agunt, gemunt & lachrymantur, Heraclyti suspiria æmulantes: in morte vero, ad instar cygnorum iucundissime concinunt: hi vero vice versa, lasciuiunt, rident, gaudent, cantant interea dum in terris agunt: morti autem proximi facti flent, eiulant, & velut sirenes lachrymantur, vnde Prouerbiographus: *Risus dolore miscebitur & extrema gaudii luctus occupat.*

Mundus similis domui archiinferiorem domui principis synagogici, de synagogi.

Cum dissimilem hanc vitæ rationem & contrarias conditiones accuratius intueor, ipse mihi firmiter persuadeo, mundum hunc quo in Euangelio, persimilem esse: in qua medio in luctu audiebantur tibicines & citharœdi, & permistus lamentis sonus cantantium & tibicinum. *Et cum venisset Iesus in domum principis, & vidisset tibicines, & turbam tumultuantem: dicebat, Recedite.* Frequentissimum enim est in aliorum funere cantare & ridere alios, in iustorum autem afflictionibus impios omnium rerum abundantia bruti, ac læto fortunæ vultu afflari. *Matth. 9.*

Balthasari regis aula cantu & clamore geniali perstrepebat, ac nonnisi de delicijs, epulis, voluptatibusque loquebatur, & ecce dum minus nihil expectaretur, manus diuinæ iustitiæ administra in pariete scribens apparuit: post quam & mors regis & regni amissio mox secuta. Hanc item aulam mundi imaginem credo: nam dum nonnisi de delitijs, tripudijs, voluptatibus, epulis in eodem agitur, vindex ecce Dei manus, ad candelæ vmbram id est, in omnium oculis & conspectu, regnorum euersionem rerumpub. interitus, imperiorum destructiones, regumque & Impp. funera sæpenumero denuntiat ac prædicit. *Dan. 5.* Item aulæ regis Balthasari.

In regno autem Nabuchodonosor magnã item rerum mutationem conspicio: hinc nimirum statuam auream diuini honorib. cultam, tibijs & cantu varioq; instrumentorum apparatu adoratã illinc vero, feraicm mortis sententiam in innocuos Hebræos pronunciatam, fornacem succensam, flammã cœlos petentem, pueros igni iniectos, & iustos ad Regno quoque Nabuchodonosor.

necem quæsitos. Hæc inquam omnia intuitus, Regnum hoc mundi huius imaginē esse quā primū auguror. in ipso enim omnia casuū genera operire est: hic enim honorem & diuitiarum statuas ab omnibus omnino hominib. adorari & tantum non exosculari videbis, audies etiam carmina, iubilos, pæanas, omniaq; symphoniæ & concentus genera. Illic vero fortuitos & lugubres casus, tristia rerū euenta, funera, calamitates, afflictiones percipies, sanguinē item effusum, mortē præproperam, feralem deniq; crucem cernes.

Luc. 16. In domo diuitis illius gulonis, infernalis pabuli, nonnisi conuiuia, epulæ & deliciæ quærebantur, de genio solo indulgendo erat sermo, vina & lautissima fercula commendabantur. Verum cum risus & gaudia, potus & epulæ dominarentur, ipsis etiam canibus saturatis: miser ecce Lazarus, fame propemodum enectus, iacet ad ianuam, exiguā stipem postulans: & nullus eheu! ad clamorem illius commouetur, omnes obsurdescunt, & micas etiam mensa delapsas negant. Vidistis mundanorum crudelitatem inhumanitatemque graphice suis depictam coloribus? in mundo siquidem nonnisi decoquina, popina, gurgustijs, gula, ebrietate ingluieque est sermo, omnes voluptatem & delicias confectantur, de cruce curanda plus nimio solliciti, vt ipse etiam bestiæ saginentur & esca distentæ fiat: pijs interea, instar Lazari ad fores illorum, fame emorientibus, stipem & eleemosynam, sed incassum, efflagitantibus.

Domui epulantis diuitis.

Et quoniam aliquot iam domuum statum descripsimus, domum quoq; Prophetæ Iob adeamus, quæ vere infelix exstitit, & tragicos casus plurimos peperit, nam interea dum hinc clamore & voce conuiuantium tecta streperent, & Bacchus & Ceres per mensam discurrerent: fera illa parca falce accincta illinc omnes leto dabat, & crudele spectaculum exhibebat. Idem omnino in mundo hoc quotidie videbimus, quam igitur lugubris ac tristis domus est? Cum enim homines ad gaudia & risum sese disponunt, dum genio indulgere parant: mors in caput eorum conspirat, ac nihil minus opinantes obruit & obtruncat incautos. Adeo vt bene mihi Iob Propheta olim dixisse de mundanis visus sit. *Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad infernа descendunt* Hæ scilicet mundi huius gaudia sunt, de quibus in hodierno Euangelio Christus agit dicens, *Mundus gaudebit.* *Iob. 21.* *Ioan. 16.*

Quænam obsecro hæc sunt gaudia? falsa & inania, ac verorum gaudiorum nomine penitus indigna, de quibus in Prouerbijs Salomon agens, prudenter scripsit, *Ne desideres de cibis eius in quo est panis mendacij.* Quo loco de mundo haud dubie locutus est, cuius fercula & cibi sunt, honores & voluptates, quibus clientes suos pascit & fouet: at omnia illa nonnisi fallacia, mendacium, & fucus. Audite quid de ijsdem dixerit rex ille Israel, qui regifice quotidie epulatus, & voluptates inter constitutus esurire se clamat, & saturari non posse, nisi prius gloriam diuinam viderit, *Satiabor cum apparuerit gloria tua.* In quem sensum dicere S. Hieron. solebat, mundum, si exenterari posset, eiusq; interiora penitius inspici, præter fucum & inanes fallacias nihil interius habiturum: quidquid enim habet, aut præteritum est, quod iam reuera nihil est: aut futurum, quod penitus incertum: aut præsens, & hoc ipsum inconstans, mobile, infirmum & instabile. *Prou. 23.* *Mundi fercula falsa sunt.* *Psal. 15.*

Secundo gaudia hæc peritura sunt, ac tandem aliquando desinunt: & cum vita hac ipsa finiuntur: vtpote quæ Iacobus Apostolus vapori ad modicum parenti, & mox in auras euanescenti comparārit, & quæ Seneca vir prudens & cordatus, & mundi huius fallaciā perspectam habens, puncto similia esse dixerit, *Punctum est omne quod viuimus & adhuc puncto minus.* Ipsum vidit & Propheta Iob, Philosophis veterib. & acutior & sublimior, dum iā inde se ab vtero matris, & primo vitæ momento nouisse ait, gaudia hypocritarum & laudē impiorum ad instar puncti euanescere. Verba illius emphasim & energiam habentia deprom. m, *Hoc scio à principio ex quo positus est homo super terram, quod laus impiorum breuis, & gaudium hypocritæ ad instar puncti.* Dauid quoq; suam huc symbolā conferens ait. *Homo vanitati similis factus est, dies eius sicut vmbra pretereunt.* Nihil porro vanitate ipsa vanius, nihil phantasmate & vmbris leuius aut inanius. Cum igitur hisce fi- *Mundi gaudia momentanea,* *Iacob. 4.* *Lib. 6. epi. 7. ad Luc.* *Psal. 143.* *Gaudia mundi vmbræ similia,*

guris

guris & similitudinibus dies & gaudia vitæ huius exprimi soleant, vobiscum ipsi dispicere potestis, quam exigua, quam fragilia & fugacia sint, quantumq; illis fidere oporteat.

Ps.145. Apertius adhuc & manifestius alio in Psalmo ipsum declarauit, dicens: *Nolite confidere in principib. & in filiis hominum, in quibus nō est salus; exibit spiritus illorū, & in illa die peribunt cogitationes eorum.* Quænā, obsecro, sunt mundanorū cogitationes? aurū, argentū, splendida palatia, honores, dignitates, vxores, liberi, conuiuia, gaudia, choreæ, ioci, atq; omne voluptatū & deliciarū genus, in quib omnibus nulla ratione spem esse figendam suadet Propheta, eo quod mors repente & minime exspectata superueniens omnes illas cogitationes destruit & euertit, atque ita omnia in fumum & inanem vaporem euanescunt.

Nulla in rebus mundi certitudo.

Mundi gaudia nō-nisi somnia sunt. Psal.75. Tertio mundana gaudia nōnisi somnia & inania sunt phantasmata: quo nomine potētissimus rex Israelis eadem nuncupauit, dum in Psalmis canit: *Dormierunt somnū suum viri diuitiarum, & nihil inuenerunt in manibus suis.* Perinde ac si dicere voluisset: Diuites & magnates interea dū in iucundo deliciarū lecto dormiunt; interea dum gaudia cōsectantur, dum voluptates quærunt, dum risus & iocos ambiunt, felices sese & opulentos existimāt: at mox vt à vitæ huius somno expergefacti fuerint: & mors oculos occlusos aperuerit, nihil in eorū manibus amplius reperire est actum demū ad oculum apparet, omnia nōnisi vanitatem somnum & vmbræ similia fuisse.

Dan.2. Reducit hoc mihi in memoriā Nabuchodonosoris regis somnium, quo ille quadam nocte, cum curis grauis, ac mille sibi animo chimæras fingens, spectaculaq; varia videre se credens, colossæam statuam vidit, caput habentem aureum, brachia argentea, & pectus æneū. Cum vero mane è somno expergisceretur, nil eorum quæ de nocte somniauerat, videre aut habere se vidit, imo ne somnij quidem recordari. Vita hæc, Auditores, somnio persimilis: in qua cum magni & parui reges & coloni profunde dormiunt, & altum stertunt, & mille animo cogitationes versant: varia se videre credūt & habere fingunt: verum è somno excitati, reipsa comperiunt se nonnisi statuas aureas, regis illius exemplo, vidisse: & cuncta illa brachia argentea, diuitias illas & gaudia nōnisi somnia & fugaces vmbras esse.

Vita hæc nonnisi somnium.

Quam rerum vanitatē rex quidam Israel perspectam habēs, animoq; accuratius versans, somnio res nostras similes esse ait: *Velut somnium surgentium Domine in ciuitate tua imaginem ipsorum ad nihilum rediges*, id est, Veræ gloriæ tuæ splendore, Domine, & gaudiis & delitiis regni tui, quæ solida & perfecta sunt, omnes imagines & figuras terrenarum, quas mortales falsa rerum imagine delusi, & in iudicando errantes, solidas existimant, euertes & destrues, atque ad oculum iis demonstrabis, nonnisi mera somnia vniuersa esse. Cum igitur quidquid in mundo reperitur, somniū vanitas, fucus, fallacia, vmbra, stultitia, nihil deniq; sit: quis adeo stolidus erit, qui ipsam amabit, diliget, amplectetur, & magni faciet? At mundo hæc relinquenda, qui reste Domino, *Gaudet it.* Ioan.16. Psal.72. Res mundi nonnisi somnia.

Mundi gaudia nō-xia. O gaudia nimium secum trahentia periculum, magnoq; exposita discrimini, gaudia remis velisq fugēda! & quamobrem? quod sæpius mundanis mortem afferant, eamque sempiternam, & in tartara deturbēt. Testem sententiæ huius habeo sacram Scripturam, & suffragatorem Paulum: *Si secundum carnem vixeritis, morte moriemini: si autem spiritu facta carnis mortificaueritis viuetis.* Porro secundum carnem viuere aliud non est, quam voluptates sæculi consectari, & mundana gaudia perquirere. Mirum est cur Apostolus venenum & cicutam potantibus similes credat eos, qui voluptatibus indulgent, & mundanorum lætitiam sectantur: & delicias, animæ mortem & interitum: vitam vero, voluptatum contemptum, deliciarum & gaudiorum valedictionem afferre censeat: ac vere viuere eos, qui quidquid ad mundum & carnem pertinet, conculcant & pedibus velut peripsema proterunt. At hoc non suadet mūdus, qui nonnisi gaudia & omnibus è rebus delicias, venatur. *Mundus gaudebit.* Rom.8. Ioan.16.

III. Infelix gaudium & noxium imprimis. Ipsum quippe in causa est, cur aduersus animam conspiret corpus, aduersus rationem sensualitas, aduersus spiritum caro, aduersus superiorem pars inferior bellum mo-

ueat & coniuret. Ipsum animæ nostræ imperium & dominatum destruit ac penitus euertit: quos conflictus & sedi. iones describens Apostolus ait: *Caro enim concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem.* In quam rem Prouerbium cudens Sapiens dixit: *Qui delicate à puerilia nutrit seruum, postea eum inueniet contumacem.* Corpus porro nostrum nonnisi merum mancipium est, cuius Dominus anima; dicere itaq; vult Sapiens: Quicunq; iam inde ab adolescentia & prima ætate corpori indulget, gaudia & delitias corporales venatur, & molliter carnem habet: rebellantem tandem aliquando aduersus animam, eiusq; iugum excutientem, eam experietur.

Gal. 5.
Prou. 29.

Quicumque igitur corporales & exteriores voluptates consectatur, ac deliciis sese immergit: corpori animam subiicit hancq; seruam efficit, cum tamen iam inde à primo creationis momento, ipsa domina & magistra, & imperium in corpus obtinens à Deo fuerit constituta, quod perpetuo diplomate sanxit Deus, dum illius intuitu nobilitatis dixit: *Sub te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illius.* In quam rem S. Bonauentur. credidit, quemadmodum vniuersæ familiæ directio à domini & dominæ voluntate dependet: ita & animæ familiam ad solius rationis nutum & voluntatis imperium, velut ex duorum dominorum præscripto & lege gubernari. Hinc etiam in Politicis dixit Arist. corpus in homine regi, & animam regere debere, & hanc dominam, illud mancipiū existere.

Gen. 4.
2. Sent. dist. 28. art. 2. q. 2.
1. Polit.

Qui à sensualitate se impelli sinit, homo vere nō est.

Adeo, vt quicumque hocce priuilegium pessundat & euertit, quicunq; tantam nobilitatem cum seruitute & plebeia sorte commutat, quicumq; inquam, à sensualitate regi se sinit: hominis dignitatem & præstantiā reipsa amittat, & brutorum conditioni se quodammodo subiiciat. Primus, qui hanc sortem subiit, fuit ipse Adam protoplastus, quæ deinde ad nos velut hæreditaria per manus successionem transit: de ipso namque solo libellus ille famosus Psalmorum foribus & postibus affixus, intelligendus est: *Homo cum in honore esset, non intellexit, compara tus est iumentis insipientibus, & similis factus est illius.* Vnus pomi gustus, vnius fructus delitiæ, gaudia illa breuia & inania, tantam in anima illius rebellionem, seditionemque excitarunt, & vniuersum imperij illius statum ita pessumdederunt: vt è nobili & illustri plebeius ex immortali morti obnoxius, ex homine factus sit bestia.

Psal. 48.

Cæterum ad hasce turbas componendas, ad hanc infelicitatem auertendam, nulla inueniri melior potest ratio, quam Angelum cum Jacob Patriarcha luctantē imitari. Nam cum cœlestis ille spiritus, Jacobum, qui nonnisi homo mortalis erat, impari secum cōgressu, vtpote, qui Angelus Dei, cœlestis, æthereus, & vnus è substantiis illis diuinis erat luctantē cerneret, quo præsumptionem & animum illius elatum compesceret, nec tamen vlla eum ratione à se remoueri posset aut superare, in femore illum tetigit, ita vt neruo contracto & marcescente, toto vitæ tempore claudicarit. Hac ratione cum corpore hoc nostro agendum: nam cum præsumtuosius, & familiarius, eum anima agere conatur, perinde ac si simile illi foret, cum nonnisi terra & cinis sit & corruptioni obnoxium, ipsa vero ætherea, cœlestis ac diuina: tunc illa, Angelum imitando, quo illius importunitatem retundat, superbiam coërceat, audaciam & temeritatem nimiam compescat: in femore ipsum feriat, seuere in ipsum animaduertat, sub iugum & ferulam redigat, atq; inuitum etiam & refractarium parere cogat.

Gen. 32.

Imitetur & Saram Abrahæ vxorem: hæc enim cum Ismaelem, ancilla Agar profanatum, cum Isaac filio suo familiarius agentem & ludentem cerneret, domo illum cum matre in desertum exegit: ne forte Isaac, quē sanctius instituere, & ad omnem virtutem efformare volebat, libertini commercio familiaritateque, damnum aliquod reciperet. Vt allegorice hoc exponam, dico corpus hoc nostrum filium idololatram esse, ac strum semper animæ, quæ cœlo originem ducit, machi colludere velle, at ille in desertum pœnitentiæ & austeritatis eiiciendus est, ne quid anima illius commercio detrimenti & periculi adeat. At mundus nihil minus quam de pœnitentia loquitur, sed de gaudiis delicias

Gen. 21.

Corpus nostrum semper animæ machi comparatur.

eias quærit, & non aufteritatem: voluptates sectatur, non autē rigorē: *Mundus gaudebit.*

Gaudium funestum & detestandum: vtpote, quod rationem excæcet, spiritui densissima caliginem offundat, cœlestium nobis diuinorumque obliuionem ingerat, & Dei tandem cogat obliuisci. Quod Sapiens hisce verbis satis declarauit, dicēs: *Non enim satis recordabitur dierum vitæ suæ, eo quod Deus occupet delitiis cor eius.* Quasi dixisset: Cuius cor delitiis & voluptatibus fuerit occupatum & voluptatibus plenum meliorum vitæ suæ dierum vix recordabitur. Quod & doctissimus Isidorus calculo suo, deinde confirmauit; *Non potest*, inquit, *ad contemplandum Deum mens esse libera, quæ desideriis huius mundi inhiat.*

Atque vt oculus puluere oppletus, cœlum & aerem intueri, vel astrorum splendorem aspicere nequit: ita nec intellectus, lucidus ille animæ oculus voluptatibus oppletus, & mundi huius gaudiis, quæ tertæ puluis & atomi quodammodo sunt; refertus: superna & cœlestia intueri potest, nec ad diuina mēte cogitationeq; transcendere. Exemplo nobis sit Dauid, qui, quamuis ad regiam dignitatē euectus esset, carnis tamē voluptatibus immersus, in tantum excæcatus erat, nihil vt omnino cerneret, diceretq; calamitatem suam deplorans, *Dereliquit me virtus mea, & lumen oculorū meorum, & ipsum non est mecum.*

Inter omnia Samsonis mala primum locum tenet cæcitas & oculorum amissio: ad quam voluptates & mundi gaudia viā straruere. Nam cum illecebris fœmineis, & Dalilæ pellicio, & amoris laqueis irretitus inter amplexus illius suauiter obdormisset; Philistæi, qui in necem eius conspirauerant, hac occasione capta, fortē adhuc captiuum abduxere, & deinde oculos misero eruere: itaque in extremam calamitatem incidit. Quod Samsoni hic accidisse auditis, omnibus in genere mundanis accidere certum est: certum est, inquam, delicias & voluptates vitæ huius ad animarum excæcationem viam parare: quam tamen mundus, nimium quantum dementatus & excæcatus, nō percipit, sed gaudia assidue meditatur & spirat: *Mundus gaudebit.*

O gaudia detestanda! quæ nimirum homini sapientiam auferunt, & insensatum & stolidum reddunt. Hic Job vir vitæ sanctissimæ, & in hac re vt in cæteris, imprimis versatus, dicere solebat: nunquam veram sapientiam in territorio suauiter & molliter viuentium reperiri: quem deinde imitatus Apostolus Paulus, Corinthiis scribens asseruit; hominem sensuales voluptates sequentem, & bruti instar victitantem, delitiis & carnalibus gaudiis immersum, delectationes sensuales amplectentem, diuina & cœlestia non cognoscere aut percipere, necum intelligere posse: *Animalis homo non percipit ea quæ Dei sunt.* Gaudia mundi hominem sapientia spoliant. *Iob.28.* *1.Cor.2.*

Hinc est, quod qui terrenas voluptates consectātur eodem tempore cœlestibus delitiis & consolationibus internis excidant; terraq; pasti cœlestes epulas gustare nequeant; quod & in Cantico suo apud Euangelistam testata est Deipara: *Esurientes*, inquit, *impleuit bonis, & diuites dimisit inanes:* eo quod qui hoc in mundo pauperes sunt, id est, voluptate carent, delicias nullas habent, omnisq; terreni gaudij expertes viuunt, diuinis consolationibus affluant: diuites vero & voluptuarij, iisdem careant. Idem cecinit in Psalmis suis Dauid Rex: *Parasti in dulcedine tua pauperi Deus* consolationes & gaudia. *Luc.2.* *Psal.67.*

Quamdiu Ægyptia farina in deserto suppetebat, manna cœlo non descendit, at mox vt illa desiit, cœleste ferculum suis parauit Deus, & manna pluit. Ita quamdiu voluptates carnales & mundana gaudia, farina inquam, illa Ægyptia, in animis mortalium perseuerat: diuinarum consolationum manna non reficientur: at mox vt illa defecerint & consenuerint, ac potius penitus eradicata fuerint: cœlestium consolationum & gaudiorum manna descenderet, & esurientes animas reficiet. In quam rem Poetæ nescio cuius, mihi versiculi in mentem venit, quem quod optime huc facere videatur, apponam: *Exod.16.* Gaudia mundi farinæ Ægyptiæ comparantur.

Gaudia cœlestia, qui post terrena triumphos
Speraret stulto stultior ille fuit.

Stultitia haclaborat mundus, qui nonnisi gaudia & delicias somniat, ac voluptates cōsectatur: *Mundus gaudebit.* *Ioan.16.*

Mundi gaudia in perpetua tormenta conuertentur.

Misera profecto gaudia; quod ipsa tandem aliquãdo, in altera, inquam, vita, in tormenta & supplicia sempiterna conuertenda sint. Nam qui hic rident, illic in perpetuum flebunt: qui in mundo delicias habuerint, apud inferos cruciatus amarissimos sustinebunt. Docent nos id sacra monumenta, in quibus legitur: *Tenent tympanum & citharam, & gaudent ad sonitum organi, ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descenaunt* Ne vero me mendacium obtrudere velle existimetis, diploma & verba legis, in Apocalypseos tabulas relata, quibus meretrix illa magna condemnata fuit, depromam, *Quantum glorificauit se, & in delitiis fuit, tantum date ei tormentum & luctum.*

Iob.21.

Apoc.18.

Huic sententiæ latæ suffragantur & Patres omnes, & vnanimiter in eandem manibus & pedibus concedunt: Gregorius namq; paucis multa complectens dicebat: *Momentaneum est, quod delectat, æternum vero, quod cruciat.* Augustinus quoq; quamquam pluribus verbis: *Nulla maior insania quam pro delectatione momentanea, perdere æterna gaudia, & obligare se ad æterna supplicia.* Bernardus item diuine, vt omnia: *Qui in delitiis huius mundi transigit vitæ suæ curriculum, similis est latroni, qui per prata florida ducitur ad suspendium.* Omnia hæc explodit mundus, & solas delicias spirat & iocos crepat *Mundus gaudebit.*

In serm.

In serm.

Ioan.16.

Mundi gaudia execrabilia sunt & fallacia.

Gaudia infida, fallacia, infelicia, & execrabilia, vtpote, quæ per vniuersum sacræ Scripturæ campum abominanda & detestanda censentur. qui enim cum mũdo gaudet, cum diabolo, qui mundi huius princeps est, gaudet: gaudet etiã cum impiis & sceleratis, de quibus locutus Psalmographus est, dum ait: *Omnes declinauerunt, simul inutiles facti sunt, non est, qui faciat bonum, non est vsq; ad vnum.* Gaudere cum inimicis Dei: *Si mundus vos odit, scitote, quia me priorem vobis odio habuit.* Gaudete medio in sanguine & conflictibus, mundus enim bello & prælio plenus est, vt in Epist. ad Ephes. Paulus scripsit; in maligno etiam positus est & malitia plenus, vt testatur Euangelista: fallacia & dolo, teste Jeremia, scatet: contagio, peste & sceleribus, vt credit Sapiens. Deniq; cum mundo hoc gaudere, gaudere est cum damnatis omnibus; eo quod mundus, vt Apostolus ait, damnandus sit: est etiam Dei se aduersarium constituere, illiusq; odium incurrere. Vnde Jacobus Apostolus dicit: *Quæ amicus voluerit esse huius mundi inimicus Dei efficietur.* Et Joannes in Epistola: *Si quis diligit mundum, non est charitas Dei in illo.* Ille porro mundum amare censendus est, qui in mundo permanet, qui cũ hoc mundo gaudet, cum mundo lętatur, ac iocatur: nam legum Pandectæ docent inimicum vere illum esse, qui inimici amicus est, teste Baldo, Bartolo, & cæteris Jurisconsultis. Sed infelix mundus nihilominus ridere pergit, & in iocis perseuerat *Mundus gaudebit.*

Ephes.6.

Ioan.5.

Ierem.5.

Sapient.4.

2.Cor.11.

Iacob.4.

1.Ioan.2.

Bald.in l.si quis testib.C. de testib.

Bart.in l. sciendum.ff. si accus.

Insensatus inquam mundus, stolidus, fatuus gaudet & plaudit; iusti vero plorant & gemunt. atque vt phreneticus moriendo ridet, flentibus amicis & sortem illius & calamitatem deplorantibus: ita peccatores phrenesi mentis in transuersum acti rident, iocãtur, & gaudent morti & damnationi proximi; sanctis & iustis, qui vere amici illorum sunt, calidis lachrymis eorum calamitatem & ærumnam deplorantibus. Manifesto hoc exemplo Christus Dominus declarauit, cum Jerosolymis factus vicinior, & mala eisdem & ciuibus post aliquot annos euentura, animo voluens flere cœpit & suspirare: ciuibus & incolis voluptati interea operam dantibus, delicias consectantibus ac nihil eorum, quæ instabant præcogitantibus.

Ioan.16.

Justi plorãt ridentibus impiis.

Luc.19.

Cæterum, si quam mundani gaudendi & exultandi, in huius vitæ curriculo occasionem habent; pij profecto & iusti maiorem inueniunt do endi, lamentandique. Primo, quemadmodũ enim maleficus quispiam, qui feralem mortis sententiam singulis momentis expectat, à risu abstinet, iocos ad lusum contemnit, & instantem propediem mortem assidue mente agitans, in lachrymas resoluitur: Ita iusti, euidens stultitiæ argumentum esse credunt, in mundo hoc deliciari, lasciuire, gaudere, in quo velut captiui detinentur, (Apostolo mundum & mundana pertæso, dicente: *Cupio dissolui & esse cum Christo,*) & omni hora lugubrẽ sententiam expectant, qua abire hinc iussi, aut damnationis perpetuæ rei constituentur, aut immarcessibile præmium pro laboribus recipient.

Philip.1.

An

An hoc enim indecens & absurdum foret, Christianos in vigilia Paschatis aut Sanctorum omnium, vel alterius cuiusdam festi, cum & ieiunio castiganda membra, & sanctus quidam in corpus rigor induendus foret; ridentes, lasciuientes, ineptientes, tripudiantes, choreas ducentes, laruatos per plateas incedentes videre? & sane Bernardus, omne vitæ nostræ tempus nonnisi solennitatis cuiusdam magnæ professum, & vigiliam credit æterni illius Sabbathi, quod in cœlesti gloria expectamus, *Vniuersum*, inquit, *tempus præsentis vitæ vigilia est quædam solemnitatis magnæ, & æterni Sabbati, quod præstolamur in gloria.* Ecquæ igitur hoc in mundo ridendi subest ratio?

Secundo, Quidquid magni hic mundus in officina sua continet, fraudem & fucum olet, & suspectum est: & imprimis ipse risus & gaudia. Interrogatus olim ingenij & doctrinæ princeps Plato, quandonam potissimum vrbs aliqua fugienda esset, ait, cum lucra non æquipollent sumptibus, sed emolumenta cedunt dispēdijs: deinde cum improbi & scelesti probos numero superant: adhæc cum rectores illius mendaces sunt & fucum faciunt. Tum, inquit, mutanda est sedes, & aliud habitaculum deligendum, in quo nihil habeatur huiusmodi. Vt porro hoc propositō adaptem meo, dico iustos, cum probe faciant huiusmodi hoc in mundo defectus reperiri, molestē ferre longiores in hac vita moras, sed tædio affectos, & lachrymantes quotidie ad aliam vitam aspirare. Sciunt inquam, nullum hic luerum imminere, cum Apostolos dicentes audiant, *Per totam noctem laborantes, nihil cepimus*: & maiorem scelestorum esse numerum quam piorum, cum scriptum sit, *Stultorum infinitus est numerus.* Principes quoque & rectores illius mendaces & vafros esse, *Omnis homo mēdax.* Infelix igitur, & vere infelix mundo qui fidit, & in gaudijs illius spem ponit: de quibus non amplius iam decreui loqui, cum clima mutare, alias deligere sedes, ad terram piorum & lachrymantium, nauim dirigere, eorumque lachrymas dicendo abstergere sit animus: hoc nempe ex condicto nos prosequi oportebat.

Christus igitur, instar sublimis alicuius Philosophi & Theologi, qualis etiam reuera erat, vtpote in quo omnes sapientiæ & scientiæ thesauri reconditi essent; postquam de mundi gaudijs lætitia sæculi huius sermonem absoluisset, partem ijs contrariam aggreditur, de tristitia & lachrymis iustorum acturus: quos consolatus ait, oculos eorum in lachrymas, pectora in singultus & tunsiones, animas in luctum & tristitiam esse destinatos; verum vt idcirco animum nō desponderent, nec aduersantibus fracti succumberent, quod omnia propediem finirentur, & tristitia in læta transirent. Atque vt olim Iacobum filium consolata legitur Rebecca, *Nunc ergo*, inquit, *fili autem vocem meam, & consurgens fuge ad Laban fratrē meum in Aram, habitabisque cum eo dies paucos, postea mittam & adducam te in die hac: pauci dies erunt peregrinationis, & laboris tui, vt cito mittam, & adducam te in domum*: ita & Christus suos consolatus est, dicens, Tempus quo à vobis abero exiguum & breue futurum est, breui aderit laborum vestrorum finis, tristia propediem in lætitiam conuertentur, & luctus in gaudium, idcireo nolite mirari, si mundo gaudente & ridente, vos lachrymaturi sitis.

Plorabitis & flebitis vos. Mundus hic, Auditores, lachrymarum mare & oceanus est, quæ vt plurimum oculis iustorum destillant: ad quas allusisse mihi Ieremias Propheta videtur, dum suorum calamitatē deplorans gemit, *Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum, & plorabo die ac nocte.* Profecto si quis omnes lachrymas, quæ iam inde à mundi exordio à variis effusæ sunt, vnum in locum colligeret, altius meo quidem iudicio, quam aquæ diluuij olim, intumescerent, & aquarum montes efficerent, de quibus Psalmistæ illud repeti meriti posset, *Mirabiles elationes maris.*

Iusti porro & pii, veri Heracliti in hoc mundo dici possunt, vt qui perpetuo lachrymentur & gemant: idque varias ob causas. Primo ob peccata sua, & vitæ huius miserias: Secundo ob delicta proximi & peccata aliena: Tertio ob vitæ huius exilium & elongationem; veteres illos Hebræos, in exilium actos & patria profugos & in solum alienum abductos, atque ideo gementes ac suspiriis alie-

Gen. 27.

Ioan. 16. Mundus mare est lachrymarū.

Ierem. 9.

Psal. 92. Iusti hoc in mundo varias ob causas gemunt & plorant.

assiduis sese conficientes imitando: de quibus vaticinans Psaltes locutus videtur, *Super flumina Babylonis illic sedimus & fleuimus, &c. Quomodo*, inquiebant, *cantabimus cantica Domini in terra aliena?* Quarto quod de fine nondum securi sunt, sed supra modum anxij. Quinto, quod gloria & ipsa beatitudo diutius differatur, & in longum protrahatur. Hinc moræ impatiens Psalmographus lacrymans & gemens exclamat. *Heu mihi quia incolatus meus prolongatus est.* Alibi vero lachrymas suas & gemitus recensens, aperte profitetur, *Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte, dum dicitur mihi quotidie, vbi est Deus tuus?* In quem locum Augustinus commentatus ait: *Quia si dulcis est patria, amara est peregrinatio: si amara est peregrinatio, tota die tribulatio.* Quæ omnia Redemptor præsagiens ac prænuntians, hodie Apostolis ait: *Plorabitis & flebitis vos.*

Psal. 136. *Psal. 119.* *Psal. 4.* *Enarrat. in Psal. 85.* *Ioan. 16.*

Honestissima illa puella Sara, Raguelis filia, cum omnem vitæ suæ seriem recenseret, enumeraretque quam olim vitam instituisset, libere ac sincere profitetur, *Nunquam cum ludentibus miscui me, neque cum his qui in leuitate ambulant, participem me præbui.* Ipsa igitur cum mundi huius miserias perspectissimas haberet, sciretque ipsum nonnisi theatrum ærumnarum, oceanum lachrymarum, officinam doloris esse: nunquam in animum voluptates aut delicias inducere poterat, nec ioeis puellaribus vacare, aut æqualium suarum cõsortiis interesse. Felices igitur animæ illæ dicẽdæ, quæ puellæ huius mores sequũtur: at multo feliciores, quæ sibi persuadent, omnia terrena lachrymis & miserijs scatere.

Tob. 3.

Laudatur à veteribus Solon Philosophus, quod vnum ex amicis, quem aliquando flentem & grauiter afflictum videbat, in summitatem arcis duxerit, vnde subiectas domos & familias démõstrauit, quem deinde solatus, & mœrorem depellens dixit, *Cogita nunc quã multi luctus sub his tectis, & olim fuerint hodieque misceantur, insequentibusque saeculis sint habituri, ac mitte mortalium incommoda tanquam propria deflere.* Declarare sc. Sapiens volebat, & hoc amicum & simul nos omnes edocere, vrbes & domos nonnisi miserorum receptacula esse, & mundi huius palatium nonnisi lugubre domicilium & lachrymarum domum: quo referri etiam possunt verba illa Scripturæ; *Melius est ire ad domum luctus quam in domum conuiuij.*

Val. Max. li. cap. 2. Mundus domus lachrymarũ. *Eccl. 7.*

Dæmonax orator, cum quendam è ciuibus in filij funere amare lachrymantem cerneret, cum consolatus sancte in se recepit: ad viram illum reuocare, illiusque vmbram ab altero mundo arcessere; modo ipse vicissim tres, quos nunquam mortem alicuius deplorasse, nec quid aduersi calamitatisq; aliquando passos esse certum sit, ex omni hominum numero sibi seligat. At infelix pater animum intendens secumque mature cogitans, neminem ab hac calamitate reperire poterat immunem. Cur igitur, inquit Dæmonax, tantopere te crucias, & ob rem nullius momenti te affligis, quasi nouum tibi calamitatis genus, aut nemini hactenus nota aduersitas acciderit; Docere ipsum & in ipso nos omnes orator volebat, orbem malis refertum, nec nouum quid aut insolens esse in hoc mundo lachrymari. Vnde Christus discipulos suos præmonens ait: *Plorabitis & flebitis vos.*

Eraſm libr. 8. Apoph. *Ioan. 10.*

Refert magnus Seneca, Lyciorum Legislatorem ciuibus suis legem tulisse, vt, si quã. do luctui & dolori indulgere vellent, viriles vestes exuti muliebrem stolam sumerent; innuere volebat, tam commune esse hocce in mundo gemere & lamentari, vt qui luctui & lachrymis nimis indulget, nõ vir, at fœmina potius dicendus sit: & fletus lamentaque abiecti & vilis, non autem heroici & virilis animi, & aduersus omnes fortunæ insultus infracti, argumenta esse.

In consol.

Interrogatus olim Diogenes, quid sibi Philosophia emolumenti attulisset, sapienter admodum respondit: *Etsi nihil aliud*, inquit, *vel hoc ipsum quod ad omnem fortunam paratus sum.* Si hoc ille de Philosophia sua testimonium dedit, maiori profecto id ratione Christianus de Theologia & sacris litteris vsurpare poterit, cum illa nos ad omnem aduersitatem, casusque tristiores æquo animo tolerandos melius edoceant, & ad fortitudinem adhortentur, atque ipse Dei filius ad eandem Apostolos inuitet, dicens: *Plorabitis & flebitis vos.*

Laertius, lib. 6.

Cæte-

Cæterum mundus hic ad hoc imprimis vtilis est, præter quam quod iustis & pijs loco carceris, & caueæ sit: quod referente in Homilijs Chrysostom. plurimas ob rationes permittit Deus. Primo, ne quo inanis gloriæ flabello, interea dum hic in terra agunt, afflentur, & ob merita atque à Deo donatam miraculorum gratiam insolentiores fiant. Cuius rationes duos testes producemus, Regem vnum & Apostolum alterum: Dauidem inquam, qui immensas Deo gratias agit, quod sub tribulationum pondere pressum se humiliarit, *Bonum mihi quia humiliasti me*: & Paulum, dum ait, sibi ne magnitudine reuelationum extra modestiæ limites efferretur, stimulum carnis datum, à quo colaphizetur. Atque ideo Dominus suos plorare iubet. *Plorabitis & flebitis vos.*

Secundo, ne forte maior æquo Sanctis habeatur honor, ac Deorum loco teneantur, quod profecto euidens stultitiæ, ne dicam maniæ, signum foret: aut ne morti obnoxij maioribus quam conditionis humanæ sors permittat, honoribus afficiantur. Opinionem & rationem meam stabilire videtur Apostolus dicens: *Parco autem, ne quis me existimet supra id quod videt in me.* Hinc est quod Dominus lachrymari nos velit, & interea dum viuimus, luctu confici. *Plorabitis & flebitis vos.*

Tertio, vt virtus Dei in vilibus hisce instrumentis agens, fiat manifestior & euidentior, vnde eo quo supra loco Apostolus, verba Christi sibi referens, *Sufficit tibi gratia mea, nam virtus in infirmitate perficitur.* Quo loco τὸ *virtus* robur & fortitudinem designat, in Græcis namque fontibus reperitur δύναμις. An non enim Deus olim, in huius rei exemplum, Pharaonem Regem & omnes Ægyptiorum in magis admirationem rapuit, cyniphes & muscas, & ranas immittendo? An non & idem Dominus cum trecentorum, metu tamen exanimatorum, hominum manu, innumeras Madianitarum copias, duce Gedeone profligasset, ab omnibus, vt Theodoretus ait, legitur adoratus? Ideo & apud Ioelem Propheram ipse, cuius potentia tanta & robur eximium, erucam fortitudinē suam appellare non erubuit. *Et eruca fortitudo mea magna quam misi in vos.* Hæc in Homilijs Chrysost. Hinc est quod iustissimos & sanctissimos quosque lachrymari velit Deus. *Plorabitis & flebitis vos.*

Quarto, & fortasse non incommode, vt hac ratione virtus, patientia, & infractum in aduersis tolerandis robur iustorum, qui nullo præmio inducti, nullam mercedem exspectantes, Deo obsequuntur, melius patescat & appareat. Ira in Iob viro sanctissimo, Satana nequidquam accusante & calumniante, patientiæ virtus eluxit: aiebat nempe calumniator ille ideo eum ne latum quidem vnguem à diuinorum mandatorum obseruatione diuelli, quod bonis à Deo vicissim cumularetur, nec pura eum intentione aut ex animo numen coleret *Nunquid Iob frustra* (id est gratis) *timet Deum? Nonne tu vallisti eum, ac domum eius, vniuersamque substantiam circuitum?* Quod ne cui forsitan verum esse videretur, afflictiones ei Deus immisit & grauissimas quidem, vt omnes, miserias, ærumnas, suspiria, lachrymas ad oculum cerneret: iuxta quod Apostolis hodie præcepit. *Plorabitis & flebitis vos.*

Quinto, & vere, vt ita electi iustiq; ad alteram vitam perpetuo aspirent, eamq; perpetuo ob oculos haberent, veteres illos Hebræos imitati: qui in Babylonicam captiuitatem abducti, quoties dulcissimæ patriæ recordarentur, lachrymabantur ac gemebant, conquestiq; querulo interdum carmine exilium deplorabant, *Super flumina Babylonis illic sedimus & fleuimus, dum recordaremur tui Sion.* Atque rationem hanc obiter Paulus ad Romanos tangit dicens: *Tribulatio patientiam operatur, patientia vero probationem, probatio autem spem* vitæ alterius, vt quidem exponit Chrysostomus. Atque hæc ratio est, cur Iustos & electos hoc in mundo affligi tribulari & gemere velit, vt gementes in hac vita, alterius gratia sibi proponerent: ideo discipulis ait, *Plorabitis & flebitis vos.*

Sexto, quo hac ratione veri Dei amici & filij electi è ceterorum numero agnoscantur: ille enim legitimus Dei filius, non autem spurius & degener, censendus, qui lachrymis in hoc mundo pascitur, & sub afflictionum pondere fatiscens gemit. Quo argumento & Pau

Ioan. 16.

Iob 2.

Ioan 16.

Lachrymæ patriæ nobis nostræ memoriam refricant.

Psal. 136.

Rom. 5.

Ioan. 16.

Lachrymæ veros Dei filios ostendunt.

& Paulus Dei filios electos declarare voluit. *Tanquam filius vobis offert se Deus: quis enim filius quem non corripit pater? quod si extra disciplinam estis, cuius participes facti sunt omnes, adulteri & non filii estis.* Hebr. 12. Innuere cupiens, lamenta, fletus, lachrymas, ceteraſq; aduerſitates euidentiſſimum characterem eſſe, quo filij Dei à mundi pullis clientibuſq; ſeculi dignoſcantur. In quam rem præclaram è Geneſi figuram producam.

Rachel, cum, tranſactis doloribus extremis & conuulſionibus inauditis, quas in partu ſenſerat, etiam præſenti vitæ diſcrimine, filium enixa eſſet; Benoni, id eſt, idiomate quidem Hebraico, filium doloris mei vocari ipſum voluit; at pater, verſa vice, & mutato nomine, Beniamin, id eſt, filium dexteræ, eum nuncupandum cenſuit. Miſterij huius medullam minutius eliciens, crediderim formoſam illam Rachelem Eccleſiæ noſtræ imaginem gerere, quæ magnis quaſſata anguſtijs, & doloribus varijs oppreſſa, plurimos enititur filios, quos illa haud incongrue doloris filios appellare poteſt: ſed eos deinde cœleſtis ille pater dextræ filios nuncupat quod, qui in tribulationibus & aduerſis in fide ſtabiles, ac fortes & infracti in omnibus permanent; tandē aliquando, velut legitimi filij & nihil adulterij ū redolentes, à Deo ad dexteram, in regno cœlorum collocandi ſint. Gen. 33. Eccleſia Racheli collata.

Hinc Æſchylus Tragicus non inconcinne, mea quidem ſententia, apud Clementem, gloriam laboris filiam nuncupauit: at quod ille de gloria ſeculi huius, ipſe potiori iure de cœleſti dixerim. Ipſa ſiquidem vere laboris filia, vt, quam labores, tribulationes, & perſecutiones pariant; mundus enim ſtadium & arena eſt, in qua luctemur; at cœlum laureæ & triumphorum locus. Atq; e vt Romani rerum & orbis vniuerſi Domini nunquam eo quo certauerant loco triumphum agebant: nam qui in Gallijs, Hiſpanijs, in media Africa & in extremis Aſiæ finibus bellum gererent; Romæ ſolum triumphabant: ita & nos hic gemere & decertare par eſt, ſi in regno cœleſti præmium immortale & immarceſcibile conſequi velimus. Hinc Apoſtolorum Princeps Petrus cum quietem & pacem veram in terra, quæ pugnæ, certaminis & bellandi locus eſt, ipſo transfigurationis Dominicæ die quæreret, reprehenſus eſt, quaſi neſciens quid diceret: adeo vt hic gemere & lamentari debeamus, ſi Chriſti Apoſtolis dicta verba veracia eſſe velimus, *Plorabitis & flebitis vos.* Clem. Alex. lib. 4. Strom. Gloria laboris filia. Matth. 17. Ioan. 16.

Solent arbores feraces frugiferæq; lapidibus & ſaxis à prætereuntibus peti, imo etiam rami interdum ijs vio enter auelluntur, vnde nucis querela apud Poetam. Simile.

(*Nux ego iuncta via, cum ſim ſine crimine vita*
A populo ſaxis prætereuntis petor)

Silueſtres vero & ſteriles, nullumq; proferentes fructum à nemine tanguntur, & quietæ manent. Ita iuſti, qui apud Pſalmographū arbori feraci ſimiles eſſe perhibentur. *Tanquam lignum quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum, quod fructum ſuum dabit in tempore ſuo*; tribulationum & afflictionum ſaxis aſſidue petuntur, aduerſis exagitantur, & ſub ærumnis gemunt aſſidue. Impij vero arbores illæ ſpuriæ & adulterinæ propagines, pace perpetua gaudent, & mundi proſperitate lætantur, de quibus locutus Vates regius, *In labore hominum non ſunt, & cum hominibus non flagellabuntur.* Hi perpetua malacia fruuntur, illi tempeſtatibus & turbinibus aſſiduis exagitantur. *Plorabitis & flebitis vos.* Pſal. 1. Pſal. 72. Ioan. 16.

Solent medici ægris, de quorum ſalute ac vita deſperant, omnem ciborum vſum permittere, ſuæque eos voluntati relinquere, at de quorum ſanitate recuperanda non dubitant, rhabarbarum, abſinthium, aliaq; amara cataporia præſcribunt, quin & diætam indicunt: ita Deus peritus ille & verſatus medicus, peccatoribus induratis, & peruicacibus, de quorum ſalute deſperat, qui tamen grauiter laborant, morti & damnationi proximi, omnia concedit, & indulget, vt bibant, comedant, rideant, tripudient, gaudeant, voluptati incumbant, quoties & quando voluerint; iuſtis autem & pijs, quos non ita grauiter laborare perſpicit, caueria tribulationum inurit, & lachrymarum potiones præſcribit, de quib. loquitur princeps Iſrael! *Potum dabis in lachrymis in menſura*, & alibi vt qui guſtauerat, coram medico aperte confitetur, *fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte*, & Chriſtus Apoſtolis hodie diætam & Simile. Pſal. 79. Pſal. 41.

anan-

Ioan.16. anangotrophian indicit, cum ait: *Plorabitis & flebitis vos.*

Et quoniam medici mentio incidit, sciendum est, peritos medicos & in arte medica versatos, quo ægros sanitati restituant, eosque incolumes reddant, sanguinem illis minuere solere, venamq; aperire: Deum quoq; medicorum omnium caput, eosdem hac in re imitari, animas inquam, male habentes & ægras imminuto sanguine persanare, id est, tribulationes; quarum sanguis imago est, immittere, & aperire illis nō venas, sed oculos, vt ita lachrymas emittant. Audite enim quid hac super re Apostolis dixerit: *Plorabitis & flebitis vos.*

Ioan.16.

A.Reg.2. Tribulationes sunt viæ cœlum versus.

Atque vt Regum Annales Eliam Prophetam per turbinem & ventorum fragore adminiculante in cœlu transuectum referunt; ita ipse dixerim neminem nisi per tribulationum turbines & aduersitatum procellum & lachrymarum nimbu, ad cœlos euolare posse, quod iter Dominus discipulis suis exponens, ait: *Plorabitis & flebitis vos.*

Luc.16.

Magni pisces nonnisi mari victitant.

Solent balenæ, ceti, delphini, aliaq; vasta piscium monstra, nonnisi in sallugine maris, nunquam vero in fluminibus dulcium aquarum, natitare. Idem & de animabus illis generosis dicendum: non posse nimirum illas in limpidis & sapidis mundanorum gaudiorum aquis viuere, at in salsis tribulationum ac persecutionum gurgitibus. Et quoniam nullæ vnquam animæ discipulorum Christi animabus nobiliores exstitere, ideo magister illarum suadet, vt instar cetorum in lachrymarum Oceano perpetuo natitent; dicens: *Plorabitis & flebitis vos* Sed mœrentes eorum animos solaturus, mox addit: *Tristitia vestra vertetur in gaudium.*

Ioan.16.

Tribulationes iustorū breues & consolationes diuturnæ.

Esai.61.

Docere nimirum nos voluit, iustorum luctum & amaritudinem, quam hoc in mundo patiuntur exiguam & breuem fore, gaudia vero & consolationes diuturnas. Quod annuntiare se populo iussum Esaias Propheta testatur: *Vt prædicarem*, inquit, *annum placabilem Domino, & diem vltionis Deo nostro.* Tēpus ecce tribulationum, quæ vindictæ & flagelli species est, diei nomine nuncupat, & consolationum, misericordiæ placationisq; anni; perinde ac si dicere voluisset: Vnum afflictionis habitæ diem, Deus solito consolationis immissæ anno remunerari solet. Quin & idem Propheta alio in loco, aliis item verbis, ait: *Quis mensus est pugillo aquas? & cœlos palmo ponderauit?* aquarum autem nomine tribulationes; cœlorum autem consolationes designat; aitque illas nonnisi pugillo, has vero integro palmo dimetiri: quo ostentat, labores & sudores perbreues esse, at præmia immensa & infinita.

Esai.30.

Cum in hunc locum rex Israel Dauid incidisset, velut extra se præ gaudio raptus ait: *Melior est dies vna in atriis tuis super millia, ideo elegi abiectus esse in domo Domini magis, quā habitare in tabernaculis peccatorum.* Tanta quippe tamque ampla cœlestia sunt gaudia, vt non omnem modo tristitiam & luctum auferant & sopiant, sed omnem etiam memoriam adimant, omniaque æternæ obliuionis sepulchro includant. Adeo vt merito sancti, illud Ecclesiastici vsurpare queant, *Obliuioni traditæ sunt an iustiæ priores.*

Psal.83.

Cœlestia gaudia omnem tristitiæ prioris memoriā abolent.

Eccles.9.

Magnus ille Patriarcha Ioseph sibi ad summum honorum culmen euecto, & totius Ægypti domino constituto hanc à Deo collatam ait gratiam, qua omnium laborum, persecutionumque quas in terra Israel subierat, memoriam deponere potuerit: *Obliuisci me fecit Deus omnium laborum meorum in terra paupertatis meæ.* Quo audito, statim ipse mihi persuadeo, eadem à Deo Sanctos gratia, mox vt cœlum subierint, diuinæque gloriæ participes facti fuerint, donari; omnium scilicet illo tormentorum, suppliciorum, cruciatuum, & tribulationū, quas in hoc mundo, qui vere terra paupertatis & miseriæ, subierunt, obliuisci.

Genes.41.

Nō recordantur in cœlis sancti eorum quæ in terra perpessi sunt.

2.Reg.19.

Abisai, vt in sacris libris perhibetur, iniuriarum sibi à Semei factarum memor erat; at Dauid immemor: eo ipso namq; die, quo in regem Israel inauguratus est, & Iudæ regnū adiit, hilari ad inimicum vultu cōuersus ait: *Non morieris, non est hic dies, vt in ea sit memoria priscorum malorum.* Si terreni regni possessio ita Dauidis animum commouere potuerit, vt priscorum malorum memoriā exuerit: an non maiori id ratione regnum æternum & cœleste poterit? Illius namq; gaudia

infinita & æterna, omnes cruciatus temporales absorbent: ipsa quippe mundi huius tristitia & amaritudo nonnisi momentanea est: at gaudia illa suprema, æterna & perpetua. Atque hoc Dominus discipulos consolaturus ait, dicens: *Tristitia vestra vertetur in gaudium.* Ioan.16.

Nouerat id sancta illa anus, Tobiæ coniux, cum Domino supplicãs diceret: *Post tempestatem tranquillum facis, & post lachrymationem & fletum exultationem infundis.* Atq; hoc innuere veteres volebant, cum Jouem suum inter duo vasa medium constituerent, vnum malorum, alterum bonorum, quæ inter se temperans, ac bonis mala permiscens, homines iisdem potabat, dicens: *Neque prospera sine aduersis.* quo alluisse Psalmographus visus est, dum ait: *Calix in manu Domini, vini meri plenus mixto, & inclinauit ex hoc in hoc.* Hanc mixtionem vsurpare Deus solet, tristitiaque lætis, & aduersis prospera temperare, ac lætitiam dolore perfundere: mox etiam ventum immutans, summa imis & ima summis permutat, post procellas serenitatem, post notos & aquilones prosperitatum zephyros superinducit. Audite quid de eadem vicissitudine Apostolos suos Dominus docuerit, *Tristitia vestra vertetur in gaudium.* Tob.3. Pictura Jouis. Psal.74. Ioan.16.

Vitæ huius aduersitates breues & exiguas esse ait, & nonnisi *modicum*, atque adeo labores, persecutiones & afflictiones seculi huius torrentibus comparantur, *Torrentem pertransiuit anima nostra, forsitan pertransisset anima nostra aquam intolerabilem.* Torrens enim quamuis breuissimo temporis spatio, confluentibus vndique de summis montium iugis, aquis, excrescat & intumescat, quamprimum tamen, cessante pluuia, detumescit, iram ponit, & nonnunquam etiam exarescit. Ita & tribulationes, quamuis prima fronte terribiles appareant; metumque pusillanimis incutiant, quamprimum tamen, Deo auxiliatiam manum supponente, dissipantur, & in nihilum abeunt. Cuius rei figura fuit impetuosus ille torrens, qui postquam ex illo Elias bibisset, quamprimum exaruit, vti bene obseruauit Hieronymus, dum scribit: *Audientes torrentes huius seculi inclite desperare: frequenter hic torrens deficit. videtur quidem tumescere, videtur habere aquas multas, sed cito deficit, si sustineas: vnde & Eliæ deficit aqua torrentis.* Atque hinc est, quod ipsa Christi Jesu Passio, quę & acerbissima & breuissima fuit: torrenti comparetur à Psalmista: *De torrente in via bibet, propterea exaltauit caput.* Ipse quoq; Christus torrentis in morem, Apostolorum afflictiones & tristitiam transituram promittit, id est, momentaneam fore, & in gaudium conuertendam: *Tristitia vestra vertetur in gaudium.* Psal.123. Tribulationes torrenti similes. Comm in Psal.109. 3.Reg.17. Psal.109. Ioan.16.

Ecquodnam vero illud futurum est gaudium, cum Deum maiestatis & regum Regem libere sine vllo obstaculo videre dabitur? ait enim Esaias Propheta, de Beatis omnibus loquens: *Regem in decore suo videbunt.* Regina Saba aulam Salomonis regis ingressa, eiusq; magnificentiam, splendorem, seruorum multitudinem & ordinem intuita, in admirationem rapta, dicebat: *Beati viri tui, & beati serui tui hi, qui assistunt coram te omni tempore, & audiunt sapientiam tuam.* Verum, ô regina, si cogitationes tuas efferre sublimius, & altius insurgere velles, atque ea quæ de regis terreni aula dixisti, de cœlestis diceres, & Salomonis loco Deum tibi præsentem fingeres: quam beatos spiritus illos cœlestes existimares, quibus coram diuinæ maiestatis conspectu semper datur assistere! Dauid rex, omnibus voluptatibus affluens, huc omnes cogitationes dirigebat, dicebatq; tum se gaudio cumulandum, cum Dei sui faciem coram cerneret: *Adimplebis me lætitia cum vultu tuo.* non tantum ait se lætaturum, sed lætitia adimplendum. Sumite igitur animos Apostoli Christi: nam, *Tristitia vestra vertetur in gaudium.* Esai.33. 2.Paral.9. Magnum gaudium videre Dei faciem. Psal.15. Ioan.16.

Ecquod enim gaudium futurum putatis, cum omnes sensus exteriores gaudio replebuntur: quidquid exoptaueritis, fiet vobis, omnia ad votum fluent, cum quidquid petieritis, volueritisq; impetrabitis? Insinuat hoc Propheta regius dicens: *Qui replet in bonis desiderium tuum.* Mundus quidem desideria nostra implet, sed vanitatibus, stultitia, inaniis, ac meris nugis, at cœlum bonis voluptatibus, deliciis, & quidem veris. Hinc & idem alio loco: *Replebimur in bonu domus tua:* id est, Psal.101. Psal.64.

id est, cum domum subire tuam dabitur, omnibus opibus & bonis circumfluemus; quã felicitatem in immensum attollens Augustinus, ait: *Felicitas est, habere omne quod cupis, & nihil habere, quod odisti.* Gaudete igitur & exultate Apostoli, quia *Tristitia vestra vertetur in gaudium.*

Ioan.16.

Gaudia cœlestia æterna futura sunt.

Quodnam obsecro gaudium, æternitatẽ consequi, esse perennem, ac nunquam terminari? porro gaudiorum æternitatem Esaias Propheta plurimi facit ac summo loco ducit, dum de beatis loquendo scribit: *Lætitia sempiterna super capita eorum: gaudium & exultationem obtinebunt*, eamq; sempiternam & nullo æuo terminandam. Nam præter præmium illud essentiale, visionẽ inquam Dei, quæ omnibus in genere Sanctis communis est, nouis quotidie gaudiis, & quidem variis & sexcentis, accidentalibus inquam, cumulabuntur: ac præter gaudiorũ æternitatem, hoc ad cumulum accedet, quod omnes beatorum sensus incredibili voluptate ac delectationibus nouis perfundentur. Consolamini, consolamini igitur Apostoli, quod *tristitia vestra vertetur in gaudium.*

Esai.35.

Ioan.16.

Omnibus malis eximentur sancti.

Ecquodnam illud gaudium, quod omnibus omnino malis nos liberat, & solida, nulloque dolore interrupta lætitia perfundit? In Apocalypsi quippe scriptum est: *Absterget Deus omnem lachrymam ab oculis sanctorum, & mors vltra non erit, neq; luctus, neq; clamor, neq; dolor erit vltra quia prima abierunt.* Et in Esaia: *Gaudium & lætitiam obtinebunt, & fugiet dolor & gemitus.* Quodnam, inquam, gaudium illud erit, quod nullo dolore permistum: quod nihil habebit, quod metuas, nihil quod formides: quod nullis impedietur lachrymis, lamentis nullis, quo minus perfectum sit interrumpetur. Mors, passio, cruciatus, tristitia, paupertas, inopia hinc exulabunt, imo ne minima quidem eorum in cœlis mentio: at omnia secura hic sunt, certa & nullo aduerso concutienda casu Gaudete itaq; & lætamini Apostoli, tandem enim *tristitia vestra vertetur in gaudium.*

Apoc.21.

Esai.51.

Ioan. 16.

Beatorum corpora præclaris dotib. prædita erunt.

Ecquodnã inquam, gaudium illud, quando corpora omnia tam egregiis, nobilib. & eximiis dotibus donata erunt? splẽdore scil. qui solis etiam iubar antecellet, nam *Fulgebunt iusti sicut Sol*: subtilitate etiam admirabili, ea inquam, ipsa, qua spiritus cœlestes dotati sunt, qua etiam muros transgrediuntur; de quibus locutus Psaltes videtur cum diceret: *cum Deo meo transgrediar murum*; agilitate etiã credibili, qua & aues præuertent. Ita intellige vaticinium Esaiæ: *Qui sperant in Domino, mutabunt fortitudinem, assument pennas vt aquilæ, current & non laborabunt.* Denique, vt Angeli, ab omni cruciatu, & ægritudine immunes existent: *Et mors vltra nõ erit, neq; luctus, neq; clamor, neq; dolor erit vltra.* Ingens igitur gaudium erit, tot videre soles, speculæ, radios, spiritus, aquilas, angelos vno in loco congregatos. Ne igitur animum despondete Apostoli: nam serius aut citius, *Tristitia vestra vertetur in gaudium.*

Matth. 13.

Psal.17.

Esai.40.

Apoc.21.

Ioan.16.

Palatium cœleste.

Quantum gaudium erit tam lucidum & splendidum incolere palatium, de quo scribens Apostolus ait: *Structura muri eius ex lapide iaspide, ipsa vero ciuitas aurum mundum, simile vitro mundo. Et fundamenta muri ciuitatis, omni lapide pretioso ornata. Et duodecim portæ duodecim margaritæ sunt, & platea ciuitatis aurum mundum.* Palatium inquam, adeo amplum & magnificum, vt ipsi reges, exquisitas inhabitare aulas soliti, summopere tamen ipsum incolere desiderent, ac nonnisi admirando de eodem locuti sint, & imprimis Dauid: *Quam dilecta tabernacula tua Domine, virtutum, concupiscit & deficit anima in atria Domini.* Palatium adeo eminens & nobile, vt ipsum Dei domus, Seraphinorum aula, Regum sanctorum domus, terra viuentiũ, Beatorum domicilium, Angelorum habitatio appelletur: à Dauide vero tabernaculum admirabile; *Quando transibo in locum tabernaculi admirabilis, vsque ad domum Dei?* Tristitia igitur ne emoriamini Apostoli: nam *ipsa vertetur in gaudium.*

Act.21.

Psal.83.

Psal.41.

Ioan.16.

Gaudia cœlestia cæteris gaudiis antestant.

Gaudium inenarrabile, omne namque quod hic haberi potest gaudium, & deliciæ, quibus hodie homines hic gaudent, & ad finem vsque mundi gaudebunt, & quibus hactenus gauisi sunt: nihil omnino sunt, & mere inanes, si cum Paradisiacis cœlestibusq;, quæ Beatos manent, comparentur. Quod è Philosophorum schola petitis rationibus confirmabo. Hoc namque est Aristotelis

Lib.1.Poster. axioma huc optime faciens: *Omne quod est per essentiam, maius est & perfectius omni eo, quod est simpliciter per participationem.* Item illud *2.Metaph.* Metaphysicum: *Quidquid est causa aliorum vt sint talia, illud est maxime tale.* Contemplare igitur, homo, & penitus inspice omnium mundi huius rerum splendorem & pulchritudinem, per omnia creata curiosius indagãs obambula, cogita & inspice delicias, gaudia & delectationes, quas iisdem inclusas credis, accurate examina: ac deinde altius mente cogitationeq; transcendens, illorum auctorem intuere, ac videbis solum Deum eadem *Ioan.1.* condidisse: nam *sine ipso factum est nihil, & omnia per ipsum facta sunt.* Tum etiam considera creatorem illorum, sine vlla comparatione, omnibus illis & pulchriorem & excellentiorem esse, ac multo plures in se delectationum causas comprehendere. Hoc argumẽto & Salomon, aduersus idololatras quosdam, qui solem, lunã, astra, & omnem militiam cœli diuino cultu adorarent, vsus est, dum ait eos, si qua in astris visa pulchritudine ad hanc maniam & idololatriam deuoluti sunt, oculos altius efferre debere, & eorum conditoris excellentiam dignitatemq; contemplari. *Sapient.13.*

Deinde, si inferiora hæc, in quantũ tamen creaturæ sunt, afficere oculos nostros & animos possunt, eosque ad se rapere & voluptate perfundere, interea dum hic in terra degimus: ipse profecto Deus, omnium creator & conditor, maiori nos afficere voluptate potest, & maiorem in se hominum recreandorum occasionem ac rationem habet, cum verum illud axioma Philosophorũ, de causis & agentibus loquentium sit: *Quidquid potest causa secunda, nobiliori & excellentiori modo potest causa prima.* item illud: *Nobilior causa nobiliorem semper producit effectum.* Quibus innixi, & Philosophorum hac in parte opinioni accedentes Patres Ecclesiastici, vnanimi sententia tradunt, eum, qui cœlestia gaudia assidua meditatione contemplatur terrena mox aspernaturum, & sæculi huius delicias nullo loco habiturum. Audiamus hacce in re loquentem Gregorium: *Si consideremus fratres carissimi, quanta sunt quæ præmittuntur nobis in cœlis, vilescunt animo omnia, quæ habentur in terris.* Vlterius etiam transcendit August. dum quodam in loco de cœlesti beatitudine ait: *Tanta est dulcedo futuræ gloriæ quod si vna gutta in infernum destueret, totam damnatorum amaritudinem dulcoraret.* Atque hæc forsitan fuit ratio, cur Epulo infernalibus flammis vstulatus, & in mediis ignibus constitutus, aquæ guttam a Patre Abraham postularit. Idem quoque August. lib. de virgin. addit, tantam gaudiorum cœlicorum dulcedinem & excellentiam esse, vt quamuis nonnisi horæ vnius spacio iisdem frui daretur, centenæ annorum myriades, si eatenus extendi vita posset, in voluptatibus & gaudiis traducendæ, contemnendæ ac velut nihil despiciendæ forent. Discite igitur, ô Apostoli, æquo animo ærumnas & cruciatus perpeti, *Tristitia* enim *vestra* tandem *vertetur in gaudium.* *Ioan.16.* *Luc.16.*

Arist.lib.1. de Anim. *Gregor.in Hom.vnius Mart.* *In arm.de gloria cœlesti.*

Ecquod Deus bone gaudium! nullus oratione complecti, aut animo magnitudinem illius poterit comprehendere. Hinc quamuis Oratores, Philosophi, Arithmetici, Historici, Theologi, omnes etiam homines & Angeli, collatis viribus illa describere contenderent, à nemine putem minimam eõrundem partẽ verbis exponi posse: quin & amplius addo, quamuis omnes arborum frondes, vniuersa firmamenti sidera, omnes maris guttæ, & oceani arenę, in Demosthenicas essent conuersæ linguas, nulla ratione easdem minimæ illorum portioni describendæ sufficere. Quod ita probabo: Si verum & indubitatum illud Aristotelis sit, *nullum finitum potest infinitum comprehendere, cum in ipsis non sit proportio*; certum quoque & penitus indubitatum est, beatitudinem & paradisi gaudia infinitum bonum esse, vt Theologi propemodum omnes in quartum sententiarum tradunt: Cum igitur omnes, quæ in mundo sunt creaturæ finitæ sint, nihilque cum infinito commune habeant: infinitam illam dulcedinem nunquam comprehendere, nedum exprimere poterunt. Suffragatur opinioni meæ Aristoteles dum ait: *Infinitum magnitudine, & multitudine, secũdum quod infinitum est, nobis ignotum esse*: quam & sanctorum Patrum verbis, & inprimis Bernardi cõfirmo; dicit enim in sententiis *si omnium hominum* *Cœlica gaudia exprimi nequeant.* *Lib.1.de cœlo & 8. de phys.2.Metaph.* *In 4.sent. dist.47.* *1.Physic.* *Bernardin sentent.Homil. vnius martyris.*

minum lingua simul essent, & mihi loqui vellent de gloria, quam animæ beatæ habituræ sunt: citius in narrando deficerent, quam vel minimam partem illius gloriæ exprimere possent. Deinde & Gregorij, *Quæ autem lingua dicere vel quis intellectus capere sufficiat, illa suprema ciuitatis quanta sint gaudia?* Felices igitur & beati vos Apostoli, hisce gaudijs tandem aliquando perfruituri, *Tristitia* quippe *vestra vertetur in gaudium.*

n.16.

Vla gaudia celestia animam satiant.

Quodnam illud gaudium est, Auditores! quod videlicet solum animam satiare, eique satisfacere potest: mundanæ vero delitiæ eandē pascere ac reficere nequeunt. Nam licet aliquis omnes consolationes, quæ haberi & optari hoc in orbe possunt, ad votum & libitum haberet: nunquam tamen satiatus foret. Ad quam opinionem viam sternit Philosophus dicens: *A proprio obiecto recipiunt potentiæ perfectionem suam.* Cum igitur oculorū & visus obiectum sit color, aut corpus colo-

Arist. 2. de anima & 3. Ethic.

ratum, iuxta Philosophorum omnium, & inprimis Arist. opinionem: certissimum est, si oculis omne symphoniæ genus & instrumētorum variorum sonus obiceretur, nulla ex ijs visiuam potentiam voluptate recreandam quod non sit obiectum illius: at si excellens & scitum aliquod corpus, aut colores viuaces eisdem proponerentur, incredibili profecto voluptate perfundetur. Idem de auribus esto iudicium: si enim ijsdem diuersa florum genera, mira colorum discrimina, imagines scitissime effformatas, gemmas elegantissimas apponas, cum hæc obiectum illarum non sint, nullam his auditui voluptatem paries. Quod cum ita se habeat, petendum restat, ecquod nam animę rationalis obiectum constitui debeat: omnes, crede mihi cum D. Thoma respondebunt, solū Deum illam sibi vt obiectum proponere, fieri igitur nequit, aliud vt præter Deum obiectū eandem afficiat, & reficiat, illiusq; desideriū adimpleat.

Deus obiectum animæ rationalis.

2.2.q.3. art. 1.

In sententiæ meæ confirmationem sanctorum Patrum testimonia producam, & Augustini imprimis: ita enim is in confessionibus loquitur: *Fecisti nos, Domine, ad te, & ideo inquietum est cor nostrum, nisi requiescat in te,* te sine turbatur, agitatur, & huc illucque rapitur: at in te, cum requieuit, velut in centro

lib. 1. confess.

fixum hæret. Deinde & in libris de Ciuitate Dei Platonis sententiam citans ait, *Tum delicata est diuina visio, tantopere amore dignissima, vt quidquid haberi possit, ea non habita, faciat hominem miserum, non beatum.* Hinc Scotus, subtilis ille & profundus Philosophus credidit, *Intellectum nostrum ab aliquo satiari vel quietari non posse, nisi sub ratione infiniti.* Cum igitur vniuersa quæ in mundo hoc inferiori reperiuntur, brevia, transitoria, fragilia, fugacia, finitaque sint: animæ nostræ satisfacere nequeunt nec illius cupiditatem ac desiderium illo pacto restinguere. At solus Deus, summum illud bonum, & omni ratione infinitum, ipse siquidem est, qui post toleratas ærumnas, labores, angustias, ac tristitiam vitæ huius, in altera nobis delicias, gaudia, solamina ac voluptates in remunerationem elargitur: promisit enim Apostolis, tristitiam se illorum in gaudia commutaturum.

Scot. in 1. sent. dist. Quidquid in mundo habetur animam satiare nequit.

Conclusio.

Quæ cum ita sint, Christiani Auditores, vt finem præsenti concioni imponam, quidquid hodierno vobis Euangelio declaratum est, animo vt infixum geratis, oro: recordamini inquā, quā varia in hoc mūdo hominū sors sit & cōditio: in quo hi gemunt, illi gaudent: in quo hic tripudia, illic tristitia & luctus. Cogitate mūdum lactucarum persimilem esse, in quo & oleum solaminum, & acetum acrimoniaq; aduersitatū inuenitur: cogitate quin etiam atrium esse, in quo peccatores epulentur & nuptiali gaudio rideant, iusti vero velut in carceribus & vinculis cōstituti gemant. At imprimis cogitate, eos qui hic modo gemunt, in altero sæculo gaudijs cumulandos, de quibus loquitur Propheta dicens, *Qui seminant in lachrymis, in exultatione metent* Id est, qui laborum suorum semen-

Psal. 125.

tem in vitæ huius agro, lachrymando & gemendo, conserunt, cum gaudio ipsam & lætitia metent: è contra vero, quicunque gaudentes seminauerint, lachrymantes & suspicantes & aruum fletu humectantes, metent. O casus lugubres, & vere metuendos! ô catastrophen tragicam & luctuosam!

Tu vero Deus ter Maxime, à cuius nutu & directione omnia hæc inferiora dependent, qui humanæ vitæ sortes moderaris & quo vobente-

volente tot in hoc mundo rerum viciſſitudines contingunt: qui & hos gementes & illos ridentes conſpicis: qui his vt membra ieiunio, inedia & rigore exteriori dament ſuades, illos vero voluptatibus indulgentes æquanimiter toleras? cuius prouidentiam omnis quæ in mundo diuerſitas ſortis apparet, reſpicit: tu inquam, qui lachrymas, quas iuſti hoc in mundo fudere, æterna mercede compenſas: delicias vero & voluptates, quibus impij abundant, dignis ſæpe ſupplicijs caſtigas: nobis obſecro gratiã concede, vt quamdiu hic agimus, afflictionum acerbitatem tolerare mereamur, veri Heraclíti eſſe, & oculos in fontes lachrymarũ conuertere poſſimus, vt in altera vita lætemur & exultemus, atque afflictiones noſtras in conſolationes, aduerſitates in proſperitates, triſtitiam in gaudia, gaudia inquam perennia, ſempiterna qualiaq; æterna beatitudo includit, commutatam videre: quorum nos participes reddat Pater & Filius & Spiritus ſanctus, Amen.

DOMINICA QVARTA POST PASCHA.

Partes.

I. Aduerſa in diuerſis ſortiri diuerſum effectum.
II. De triſtitia muta diſcipulorum.
III. Cur expedierit Apoſtolis abire ab ipſis Dominum.
IV. Quid acturus paracletus aduenies.

Vado ad eum, qui miſit me, & nemo ex vobis interrogat me quo vadis? Ioan. 16.

FIGVRA.

Tob. 5. in RAphael ille Angelus, poſtquam tantorum maritorum interfectorum dæmonem in deſertum Ægypti abegiſſet, & Tobiam iuniorem ſaluum & incolumem reduxiſſet, patris cæcitatem abſtuliſſet, & magna Tobiæ domum felicitate cumulaſſet: patri ac filio valedicens, ait, Iam tempus eſt vt reuertar ad eum qui tibi mę hactenus coegit adeſſe: atque ideo benedicite Deum cœli, & coram omnibus viuentibus mirabilia illius prædicate. Idem omnino Chriſtus hodie, qui à Propheta magni conſilij Angelus vocatur diſcipulis ſuis valedicens, ait: *Tob. 12.* iam diabolo ad infernales abyſſos detruſo, mundo illuminato hominum cœcitate pulſa, orbe benedictionibus & gratijs repleto, ita eoſdem in Euangelio alloquutus eſt, Iam diſceſſus mei tempus aduenit, tempus quo Patrem, quo tamdiu abfui, adeam: nemo tamen veſtrum de abitu meo ſollicitus interrogat quo vadam, aut quænam diſceſſus mei ſit ratio. Hic nimirum Euangelij hodierni nucleus eſt, quem vt enucleemus, cœleſte auxilium, precibus Deiparæ matris imploremus, ideo ſalutationem illi Angelicam offeremus.

AVE MARIA.

Quotidiana edocti experientia, quotidie fieri videmus, vt quod vni vita, ſanitas & medela eſt, alteri mors, morbus & virus exiſtat. Serpentes enim & viperæ, vt exemplo rem probemus, ceruis ſalubres ſunt, hominibus noxiæ: venenum Mithridati Ponti regi, vt Hiſtoriarum monumentis proditur, cibus & vita fuit, cæteris hominibus mortem & interitum adferre ſolet. I. Quod vni ſalubre, alteri noxiũ eſt.

Quod tantopere in naturæ ipſius ſecretis demiramur, in myſterijs etiam fidei & gratiæ locum habet, quod enim his ad animæ ſalutem prodeſt, illis æternum ſæpenumero adfert interitum: quod hos ad cælum ſublevat, illos ad inferna detrudit: quod his vitã, illis mortem & damnationem parit. Quod plurimis exemplis confirmare volens, tribulationes ſolas in ſcenam producam: videmus enim ſæpiſſime, iuſtis illas prodeſſe, impiorum vero capiti damnationẽ arceſſere. Quod Sapiens in Prouerbijs teſtatur, *Non conturbabit iuſtum quidquid acciderit ei, impii autem replebuntur malo:* cum enim aduerſitates & triſtitia ijs accidunt, commouentur, tam intus quam foris, & ideo miſerijs replentur. Tribulationes iuſtis ſalutẽ, impijs damnationẽ affernat. *Prou. 12.*

Arbores in aperto & patulo campo conſitæ, ventorum turbinibus expoſitæ ſunt: at ſi quæ altas radices egere, & profundas propagines Iuſti & impij arboribus cõparantur.

pagines extendere, eosdem immote persistentes exsibilant, etiamsi in frondes ac ramos venti grassentur: sed quæ nonnisi summa terra hærent, & non ita altas radices iecere, quam primum ad minimam procellam eiiciuntur & eiectæ emoriuntur. Atque hoc etiam Psalmographus comparationis genus adhibuit, cum de iustis locutus ait, *Et erit tamquam lignum quod plantatum est secus decursus aquarum & folium eius non defluet.* De impijs vero, *Non sic impii non sic, sed tamquam puluis quem proiicit ventus à facie terræ.* Atque hinc apparet, iustos tribulationum turbine non concuti, impios autem eodem ad terram prosterni.

Psal. 1.

Huius occasione duarum mihi domuum, quas in Euangelica ciuitate ædificatas reperi, in mētem venit: vnius quidem, quam stolidus aliquis arenæ inædificauerat, quæ ad primam aquilonis rabiem tempestatemque, ad terram, collabascentibus fundamentis, concidit: alterius vero, quam sapiens in rupe & petra validissime struxerat, quæ ventorum minas exsibilans, immobilis & inconcussa perstitit. Iustorum hic & impiorum sortem ad oculum expressam video, & in ventorum fragore tribulationum imaginem intueor: quæ cum animam concutiunt, domus illius & constantia, omnisque adeo impiorum status, mundi huius arenæ & rebus temporalibus inædificans, mox ad terram corruit & quasi solo tenus diruitur: sed iustorum, qui vere sapientes sunt turbinibus non cedit, sed eorum rabiem eludit.

Matth. 7.

Nazianzenus Gregorius tum eloquentia tum doctrina præstans, ait se, in littore maris obambulantem, sublimem quamdam Philosophiam didicisse. Cum enim in littore constitutus mare ipsum curiosius contemplaretur: videretq; hinc rupes & scopulos medio mari fluctibus impetitos, tempestatibus circum vndique frementibus agitatos vndis lambentibus concussos, immobiles, persistere: illuc vero, ostrea aliaque conchiliorum genera, mari reciprocanti agitata, modo in littus eiici, modo ad fundum demergi, modo in terra vnda adminiculante ludere, modo in imas voragines trahi cerneret: cogitatione altius euectus, veram hic sibi mundi imaginem repræsentari credit: in quo iusti & electi inconcussi & constantes, scopulorum instar, nequidquam afflictionum procellis sæuientibus, permanent: peccatores vero & impii, instar conchiliorum, cum mundo sursum deorsum voluuntur, modo in sublime elati, modo ad ima depressi.

Orat. 26.

Hinc bene & proposito meo accommodate Augustinus olim scripsit, eodem igne aurum & paleam ardere: sed hanc nigrescere & paulatim in cineres euanescere, hoc vero purius reddi & splendidius. Innuere nimirum volebat, tribulationibus, quæ instar ignis animam adurunt, impios & peccatores consumi, dum easdem iniquo animo ferunt, nec à Deo sibi immitti credunt: iustos vero ijsdem, vt flamma aurum, maiorem fulgorem nitoremque accipere, virtutes augere, nouamque meritorum materiam acquirere. Vnde Sapiens, *Quasi aurum in fornace probauit electos Dominus.*

Sapient. 3. Tribulatio ignis est, qui impios in nihilum redigit, pijs vero merita adauget.

An non tres illi Hebræi iuuenes medijs in ignibus constituti, & diuina præconia concinentes, illæsi perstitere: Chaldæi vero ministri, qui nonnisi adstabant fornacem succendentes, à flamma erumpente abscorpti in cineres redacti sunt? Ingens profecto miraculum, sed euidens exemplum, quo quod dicere cœpi stabilire potero, scilicet iustos & inculpatos nullum a tribulationum fornace & afflictionum flamma detrimentum accipere, sed Deum in eisdem celebrare, eiusque mirabilia deprædicare: Babylonios vero & peccatores, mox vt propius accedunt, & vel leuiter eandem sentiunt, in cineres redigi, & animum despondendo consumi.

Dan. 3. Tribulationes fornaci Babyloni æ cōparantur.

Ostendere Moysi cum vellet Deus, Israelitas multa quidem in Ægyptiaca seruitute mala toleraturos, verum omnibus ijs tandem incolumes emersuros, nullumque vel minimum ab ijs detrimentum passuros, rubum ardentem, noctes atque dies succensum, & tamen flammis non cedentem, sed integrum perseuerantem, in deserto Sinai illi exhibuit. Rubus, populi Israelitici: & flamma, tribulationum figura erat: designabatque ad oculum, afflictionibus illos non cessu-

Exod. 3. Magnum spectaculū est videre constantē aliquem in amore diuino ingruentibus tentationibus.

cessuros, sed è contra valentius obnixuros: atque vt Moyses tanto spectaculo & rei magnitudine stupefactus, magnam id visionem esse dixit; ita non inferius miraculum nec insolentius spectaculum esse censeo hominem medijs in tribulationibus constitutum, in amore Dei firmum persistere, & ab illius obsequio non diuelli.

2. Cor. 4. Huiusmodi erat Apostolus Paulus, qui de se alijsque Christum se imitari credentibus locutus, ait, *In omnibus tribulationem patimur, sed non angustiamur, persecutionem patimur, sed non derelinquimur.* Adeo vt quod cæteri, vt ita ad lineam reuertar, dedecori & ignominiæ sibi verterent, ipse sibi Apostolus laudi & gloriæ duceret: quodq; illos ad terram deiiceret, huic noui meriti materia foret.

Tribulatio fornaci cõparata. Eadem fornace & carbones nigri & prunæ ardentes egrediuntur: tribulationes porro, vt paulo ante dicere memini, in sacris litteris, igne & fornaci comparantur, & ex illis velut è fornace succensa, peccatores, velut atri carbones, impatientiæ fuligine fœdi: iusti vero, amore diuino & eximia erga proximum charitate succensi, sicut candentes prunæ prodeunt. Huiusmodi erant illi, de quorum charitate locutus est Apostolus, *Rom. 8.* *Quis ergo nos separabit à charitate Christi? tribulatio? an angustia? an fames? an nuditas? an periculum? an persecutio.*

Gen. 40. Duo, carcere Pharaonis, eodem tempore captiui egrediebantur, hic ad regios honores sublimandus, ille vero supplicio extremo afficiendus. Carcer hic, vt allegorice rem exponam, tribulationis symbolum est, quæ diuinæ maiestatis carcer est, è quo duo sæpe captiuorum genera egredi videmus, sed diuersa sorte donandorum: iustos quidem cœlestibus honoribus & æterna beatitudine mox post hanc vitam donandos: peccatores vero velut reprobatos & reiectos grauissimis supplicijs cruciandos.

Tribulatio carcer Dei.

Exod. 4. Virga illa prodigiosa, quam Deus Moysi in missionis symbolum dedit, quamdiu in manibus illius erat recta & teres apparebat: sed in terram proiecta, & Ægyptiorum pedibus prostrata, in teterrimum serpentem conuertebatur. Ipsa porro tribulatio sæpius in sacris litteris baculo virgæque similis esse asseritur, *Virga tua & baculus tuus ipsa me consolata sunt:* hæc igitur quamdiu manibus Mosaicis, id est, iustorum tenetur, recta & innodis est, meritorum & virtutis occasio, prædestinationis argumentum: at in terram prolabens, id est, terrenos illos peccatores, perfidos & sacrilegos Ægyptios impetens non nisi venenum, virus, damnum, mors, & interitus est æternus. Id est, Tribulatio illis ad vitam & beatitudinem prodest, & per accidens his æternæ damnationis est causa.

Tribulatio Virgæ Moysi collata. *Psal. 22.*

Mare rubrum vndis tumentibus horridum iter præbuit populo Dei, & sospitem eum traduxit: Ægyptijs autem cœmiterij loco fuit, dum quotquot intrarant, vndis sunt absorpti. Cæterum afflictio & aduersitates vere rubrum mare dici possunt, quæ iustis & Dei filijs saluum ad terram promissionis conductum præstant, filijs vero sæculi huius, nouis illis Ægyptijs interitum & ruinam adferunt. Hi enim animum, illis ingruentibus, despondentes, damnationem æternam adeunt: illi vero, æquo animo eadem tolerantes, salutem nanciscuntur, gloriæque cœlestis participes hac ratione fieri merentur: namque hæc viam sternunt, & per solas angustias & ærumnas eodem peruenitur. *Exod. 14.* Item mari rubro.

Hæc quidem Euangelij hodierni occasione dicta sunt, in quo Dominus Iesus, vti & in alijs omnibus à Paschate vsque ad Ascensionem legi solitis, Apostolos consolatur, ad aduersa toleranda eos incitando, ad constantiam & animi robur animando & viros vt se præbeant suadendo. Afflictio & tristitia, lachrymæq; vbiq; hic apparent, rem gestam Ioannes refert, dicens: *Vado ad eum qui misit me, & nemo ex vobis interrogat me quo vadis.* Hanc per tractaturus, primo Apostolorum è Christi Iesu abitu orientem tristitiam proponam, ac deinde quanta nobis commoda emolumentaque illius ex hoc mundo discessu accesserint, dicere conabor. *Ioan. 15.*

II. Euangelij historia.

Principio igitur, refert Euangelista, Dominum postquam placide ac lenibus verbis suos coarguisset, quod, cum propediem ad Patrem esset abiturus, nemo illorum, quasi de discessu illius parum laborarent, peteret, quonam esset abiturus, aut quæ discessus illius

illius causa foret, vel post quantum temporis spatium reuerteretur (quod petere tamen amicus, amico in peregrinam regionem instituere profectionem volente, solet) videretque eos hisce auditis non parum commoueri, & ad tristitiam inclinari eosdem consolando his vtium verbis *Sed quia hæc locutus sum vobis, tristitia impleuit cor vestrum.*

Non sine ratione autem Apostoli tristitia & dolore conficiebantur. nam amisso Iesu omnia simul perdiderant. Atque ita dixisse & absentiam filij deplorasse legitur Tobiæ mater, *Heu, heu me, fili mi, vt quid te misimus peregrinari, lumen oculorum nostrorum, baculum senectutis nostræ? Omnia simul in te vnos habentes, te nō debuimus dimittere ire à nobis.* Quibus dictis mœrore consumebātur, & lachrymas vbertim fundebant. Maior haud dubie Apostolorum mœror & angustia Domino discedente fuisse credenda est discedente inquam Iesu, qui omne eorum solamen bonum, omneq; animæ gaudium erat, quod illo præsente sentiebant, absente vero amittebant. Cogitate igitur vobiscum, quam graue illis fuerit, quamq; molestum, à tam benigno & mansueto Domino diuelli.

Si enim Christus felicitatem eorum deprædicans, olim ait, *Beati oculi, qui vident, quæ vos videtis, & beatæ aures, quæ audiunt, quæ vos auditis, multi enim reges & Prophetæ desiderauerunt audire, quæ vos auditis.* Quanta igitur Apostolorum mœstitia fuerit oportet, cum herum suum & Dominum iamiam abiturum cernerent: cernerent inquam tanto se bono propediem orbandos, oculos tam iucundissimum magistrum non amplius visuros, aures vero feruentissima eius colloquia concionesq; non magis audituras, & consolita felicitate spoliandum: Hinc illis ait, *Quia hæc locutus sum vobis, tristitia impleuit cor vestrum.*

Regina Saba aulam Salomonis Regis ingressa, felicitatemq; seruorū & clientum eius demirata, cum omnia coram intuita esset, in hæc tandem verba stupore plena prorupit, *Beati viri tui, & beati serui tui, qui adstant coram te semper, & audiunt sapientiam tuam.* Si terreni regis, qui sapientia pollere dicebatur, seruos beatos ipsa prædicarit, colligere hinc possumus, quanta Apostolorum fuerit beatitudo, quibus semper Christus adesse, eiusq; sapiētiam audire datum fuit: deinde viceversa intueri, quantus eorum mœror & luctus fuerit tanto bono excidisse, eiusq; præsentia carere.

Nam quemadmodum Dei præsentia animam lætitia & gaudio replet, si Psalmistæ verbis credamus, *Adimplebis me lætitia cum vultu tuo:* ita & absentia, tristitia & afflictione testatur idem, qui ante Psaltes, cum lachrymis obortis ait, *Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte, dum dicitur mihi quotidie, vbi est Deus tuus?* Ad eundem modum verbis exequi nemo potest, quantam Apostoli, Domino de discessu suo loquente, tristitiam in animo senserint. Dei præsentia animam exhilarat. *Psal.15.* *Psal.41.*

Ego vado. Per discessum hunc, alium Augustinus non intelligit, quam eum, quo in admirabilis ascensionis suæ die, à suis auulsus est, quando nimirum propria virtute, vere se Deum esse demonstrando, cœlos conscendit: non vero, Eliæ instar curru igneo (quo ille, in quantum homo, vt in cœlum raperetur, opus habebat, quem Angeli cœlum versus dirigerent, in quo Deus illum, certo quodam loco, vt circa mūdi finem apparens Antichristo se opponeret, eiusque audaciā retunderet, constituit) sublime euectus est. Eusebius vero Emissenus, cum aliis, qui in eandem sententiam concedunt, credit Christū, sub hoc discessus nomine, mortem & passionem suam, qua exspiraturus esset, designare voluisse. Equidem, vt vtramque sententiam colligam, crediderim, non inconcinne discessum hunc de vtroque accipi posse, tam de morte, quam ascensione in cœlos. Solebat quippe Christus sub vno sæpe verbo diuersas notiones dēsignare: vt quando discipulis suis ait, *Ecce ascendimus Ierusalem,* in crucem se ascēsurum, & in eadem exspiraturum insinuare voluit, quamuis & de admirabili ascensu eius capi queat. Vtrumque enim semper præ oculis habebat, & nos habere vult, quo ita semper mortis reminiscamur, & simul itineris, quo in cœlum ascenditur, quodque in æternam beatitudinem viam præbet. Vnum afferre cruciatum solet, voluptatem alterum: vult igitur Dominus, interea dum hic viuimus, ærum- *Luc.18.* Christus semper suæ mortis & ascensionis memorat.

nam semper delitiasque inter vt medij viuamus, spemq; metumq; inter dubij. In cuius rei confirmationem egregiam è libris sanctis figuram depromam.

Deut.24. Noluit enim Dominus inferiorem vel superiorem molarem in pignus capi, vt allegorice hoc exponam, per lapidem inferiorem timor: per superiorem metus intelligendus est. medium autem inter duos hosce lapides granum illud frumenti Christus, transeat necesse est, spem inquam & metum. neutrū porro horum in pignus vel hypothecam tradi debet alterutrum nisi defuerit, metuendum, ne quod anima periculum adeat. Semper igitur hinc metus mortis, iudicij horror, infernalium suppliciorum grauitas præ oculis habenda sunt: illinc vero cauendum, ne felicitatis certo adeundæ spes in tantum nos extra mentis statum abripiat, vt mortis timor damnationisq; æternæ formido animi lasciuientis minimumq; confisi impetus aliquando non retardet.

Simile. Examen apum cum derelictis fauis auolat, & in altum sese librans procul ab aluearibus recedit, non alia ad proprios lares & antiqua cunabula ratione reduci potest, quam si crebris terræ glebis imperatur. Vt hoc materiæ præsenti adaptem, dicendum, non aliter cogitationum nostrarum agmen, cum in altum euolare, & cœlum petere, beatitudinis æternæ adeundæ ergo, gestit, impediri, & ad terram, inque humilitatis limitem reduci posse, quam si terræ glebæ in altum coniectæ, iter remorentur: id est, si mortis, quæ nos in terram deducet, terra obruet, inque terram & cinerem rediget, memoria ipsum retardet. Ita Ecclesia superbiæ nostræ tumorem retundit, & passionum insolentiam compescit, quando cineribus & terra frontem nostram, in die cinerum conspergit, dicens: *Pulvis es, & in pulverem reuerteris.*

Falco, vultur, aut accipiter, si Ælianoin varia fides habenda est, & cæteræ aues ad prædam natæ, si fabri ferrarij camino apponantur, quam primum mansuescunt, & cicures redduntur. Quo docere vos natura voluit efficacius nullum passionum domandarum compescendarumque si insolescant, aut nimia vanitate in superbiam elatæ efferascant, si dominari velle & furere incipiant, medium esse quam infernalem illis ignem æternamq; damnationem ob oculos ponere. Consuluit hoc olim Sapiens, *Recordare*, inquit, *nouissima tua, & in æternum non peccabis.* *Ioan.16.* Quod vt nos Christus exemplo suo doceat, de morte hic sua deque ascensu in cœlos, quæ nouissima illius erant, sermonem instituit, dicens, *Ego vado.*

O tristem discessum, ô lugubrem separationem, absentiam nimis ah lugubrem! Aristoteles de sole hoc mundi agens scripsit olim, accessu & recessu ipsius inferiora hæc & generari & corrumpi. Hinc veteres vitā hanc nostram per solem præsentem, & mortē per noctem & tenebras absente sole inductas denotabant. Quare cum Persarum rex Cyrus quadam nocte somniasset, solem mantibus suis elapsum, consulti augures respondere, regē propediem moriturum, hominumque oculis subtrahendum. Hæc Richardus Brixius. Equidem hinc inferre volo, si veteres hoc de sole cœlesti scripsere, potiori nos ratione de Christo sole illo iustitiæ posse dicere: illo nimirum præsente, omne in anima nostra bonum oriri, absentiam vero illius mortem, ruinam & omnium rerum interitum causari: præsentem illum animam iustificare: & absentem damnationis æternæ ream constituere. Atq; hæc Malachias Propheta confirmat dicens: *Orietur timentibus vobis sol iustitiæ, & sanitas in pennis eius.* Sed occidentem hic & recessum in Euangelio videre est, *Ego vado.* Mox vero subiungitur, *Et nemo interrogat me, quo vadis.*

Eccl.7. *Arist. l.2. de cœlo.* *Lib. de myst. Symbol.* *Ioan.16.* *Mal.4.* *Ioan.16.*

Hoc porro modo verba hæc interpretatur Diuersæ doctissimus Rupertus, Quamuis ad mortem me properantem videatis, nemo tamen vestrum petit, quo properem, quasi omnes de me deserendo, fugiendo, non vero sequēdo cogitent. Alio vero modo Augustinus & Vener. Beda: nam de futuro, non de præsenti eadem accipiunt, quasi dicere Christus voluisset, Solebatis olim à me petere, *Domine quo vadis*, quia quid in animo haberē ignorabatis, at modo nemo quo abiturus sim petit: omnes enim me nubes transcendentem & cœlos glorioſe ascendentem videbitis.

ci huius sententiæ positiones.

Ioan.13.

Leon-

Leontius, Theophylactus, & alij plerique aliud iter insistunt, aiuntque Apostolorum hic tristitiam coargui: perinde ac si dixisset; paulo ante, cum vobiscum de discessu meo loquerer, eo quod vestri iuris essetis & rectius in animo dispositi, petere solebatis quonam properarem: at modo, cum de persecutionibus capiti vestro imminentibus, deque afflictionibus, sermonem instituí tristitia impleuit cor vestrum, & non minus doletis, quam si omne iudicium amisissetis: ita vt nemo me vestrum roget, quonam discessurus sim, aut quemnam in orbis angulum abiturus. Denique doctissimus Maldonatus longe è cæteris diuersis abit: ait enim sensum horum verborum esse: Nemo vestrum de futuris me interrogat, de cœlo inquam gloria cœlesti, deque visione, de vita æterna ne minimum sollicitus: at omnes terrenis affixi & inhiantes, ac de sola mea præsentia corporali solliciti, cum de discessu ad Patrem auditis: contristati estis. Vos, quam visum fuerit; expositionem sequamini: equidem vlterius pergo. *Ego vado, & nemo interrogat me me, quo vadis.* Ioan. 16.

Id est, Quid cogitatis ô Apostoli? quid somniatis? ecce post viginti quatuor horas mortem occubiturus sum, & magna cum infamia & opprobrio in crucem suffigendus: nemo tamen vestrum, quasi mei negligens, de rei serie vel verbum inquirit. Magnum verba hæc mysterium includunt. Sunt enim nonnulli, qui quamuis DEVM amiserint, (quo tamen grauius nullum animæ malum potest accidere.) non secus ac prius lætantur & gestiunt: ne minimum de Dei absentia solliciti vel anxij. Sunt & alij, qui quamuis, dum omnia ad votum fluunt, de Deo in animo conseruando solliciti sint: aduersitatis tamen turbine ingruente, aut fortunarum mutationem passi, de illo amittendo parum laborant, extra mentis statum violenter rapti, & animi æquabilitatem deserentes. De his vero Psalmista, quamuis numero singulari locutus est, dum canit, *Confitebitur tibi cum bene feceris ei.* Psal. 48.

Psittaci, & cæteræ aues cicures, dum suauiter habentur & palpantur, quidquid brutale est exuunt, & humanam vocem sonare incipiunt: at percussæ & obiurgatæ ad veterem brutalitatem redeunt, & siluestrem illũ somnum recipiunt, humanũ oblitæ. Auibus hisce homines persimiles reperire est, qui quamdiu fortuna læto abblanditur vultu, & omnia ex voto succedunt, in diuinis beneficiis celebrandis perpetui sunt; sanctorum exemplo vitam in hoc mundo instituunt, ac nonnisi de Deo loquuntur. At mox vt fortuna vultum auerterit, vt aliqua exagitari aduersitate cœperint, velut irrationales, psittaci & aues siluaticæ, sancta illa colloquia & vitam sanctorum deserunt, brutorum more & loquentes & viuentes. Similc.

Sunt item alij, & humoris quidem longe diuersi, prioribus dissimiles, vt qui Deum affectionib. & ærumnis pressi custodiant, voluptatibus & deliciis affluentes perdant: in quo polypodem imitantur, qui quamuis in mari viuat; ita tamen interdum scopulis adhæresit, nulla vt ratione ab iisdem auelli queat. at huic si oleo tergum vngatur, quamprimum recedit, & relictis scopulis in mare se conicit, vt quod violentia & robur efficere nõ potuit, ipsa olei lenitas & mollis vnctio efficiat. Ipsum & plurimis hominibus accidit; qui cum nulla violentia frangi, nullo aduersitatis turbine concuti, nullis malis à Dei obsequio & cultu auocari queant; voluptatibus tamen & deliciarum lenitate distrahuntur & auelluntur. Polypi natura.

Verus Polypus Dauid rex erat, qui diuinitatis scopulo affixus dicebat, *Mihi adhærere Deo bonum est*: at primo voluptatum vento flante resiliit, & in vitiorum Oceanum sese coniecit. Erat & sponsa illa Canticorũ; nam sponso suo adhærens, vt polypus scopulo dicebat, *Tenui eum, nec dimittam.* Lectulo vero deliciarum indormiens, eundem perdidit, imo ne lectulo quidem ad eum intromittendum surgere dignata est. Solus Apostolus Paulus firmiter ei adhæsit, nec aduersitate vlla ingruente, nec fortunæ serenantis aura affiante, à diuino amore separari potuit: ait enim de se, *Certus sum, quod neq; mors, neq; vita: neq; persecutiones, neq. virtutes, neq; creatura vlla poterit nos separare à caritate Dei.* Dauid Polypodi cõparatus. *Psal.* 72. *Cant.* 8. *Rom.* 8.

Et est profecto homini lõge vtilissimum, nunquã à Deo recedere: cogiter enim, cum

ab eo segregat, aut illum perdit, omnia separiter cum illo perdere. Salomon denotate cupiens in quo vere reip. salus & felicitas cõsisteret, quatuor animalcula, exterius quidem abiecta & exigua admodum, sed in rebus necessariis colligẽdis sedula & industria, in exemplum produxit. *Quatuor sunt minima terræ, & ipsa sunt sapientiora sapientibus: formica, populus infirmus, qua præparat in messe cibum sibi: lepusculus plebs imualida, qui collocat in petra cubile suum: regem locustæ non habet, & egreditur vniuersa per turmas suas: stellio in manibus nititur, & moratur in ædibus regis.* Quatuor, inquit, sunt, quæ remp. aliquam beatam & felicem reddant. Primo, de rebus necessariis & victu commeatuque parando cura ac solicitudo: quod formica insinuat. Secundo, vt ipsa in loco quodam munito & tuto sita sit: quod lepus, vel, vt alij interpretantur, ericius denotat, quod in locis scopulosis semper commoretur. Tertio pax & vnitas, quam locustæ designant: quæ quamuis regem non habeant, pace tamen & concordia mutua gaudent, & quo vna se confert, sese & altera conferre solet. Quarto denique regum & Principum fauor, quem stellio repræsentat, vel, aliorum expositione, araneus. Est autem stellio lacertæ genus, regibus ita familiaris, vt nonnisi in aulis & palatiis principum commoretur. Verum Salomon, quod inprimis ad reip. salutẽ facere videtur, omisit, ipsam nimirum Dei præsentiam, sine hac enim nec homo, nec resp. quidquam sunt, imo sine ipsa & pessum eunt, & destruuntur. Dauid porro eamdem cæteris præponens, relictis aliis, hanc solam enumerat, *Deus noster refugium & virtus.*

Prou.30. Quatuor ad reip. felicitatem cõducunt.

Psal.45.

Cæterum Apostoli, cum probe scirent, quantum Dei præsentia emolumenti adferret, & quantum sideris huius aspectus sibi & mundo vniuerso necessarius foret, quampri mum vt Christũ, qui vere Deus erat, de discessu loquentem audiuere, tristitia affecti & mœrentes animo conciderunt: ita vt Christum, eos consolando, mœroremque verbis lenibus depulsando, dicere oportuerit, *Expedit vobis, vt ego vadam*, id est, Nolite deiici Apostoli, nolite animum despondere, nisi de discessu vobis meo fuerim locutus: ipse enim vobis futum est vtilis, & mundo vniuerso.

Apostoli contristati sunt audito Christi discessu.

Ioan.16.

Expedit vobis. Multas ob causas hoc eis expedire ait; nisi enim abiret, & pro mundi salute moreretur, Spiritus sanctus non descenderet. Nam quamdiu ille præsens aderat, Spiritu sancto repleri non poterant: eius namq; præsentia carnalẽ Apostolis & mundanam recreationem afferebat, quam, quo cœlesti consolatione frui possent, illis adimi par erat.

III. Quamdiu Christus apud Apostolos esset, Spiritus S. descendere non poterat.

Inter Ezechiæ regis præclara facinora refertur, quod serpentem æneum confregerit, quem Moses quondam in deserto erexerat, cui filij Israel ad illum vsque diem incensum adolebant. Israelitæ insignem hic animi gratitudinem, quamuis malo exemplo, demonstrarunt, cum serpentem æneum, qui in deserto Sinai a viperarum morsibus suos eorum sanauerat, instar dei adorarent, & victimas ei immolarent, quocirca merito ab Ezechia rege comminutus & in cineres redactus est. Non secus Apostolis hoc loco contingit; nam quod nimio & sensuali affectu erga præsentem Christi Domini visum & vsum afficerentur; necesse ideirco fuit & expediens, illum abire, & oculis corporeis subtrahi.

4.Reg.18.

Expedit vobis vt ego vadam. Hinc euidenter colligi potest, quantum inter consolationes Spiritus S. & mundi huius intersit. quod Psalmista perspectum habens, terrenis animam deliciis nulla affici ratione testatur, neue vllam è rebus mundi huius voluptatem trahere, at omne illius gaudium & solamen in solo Deo consistere, *Renuit*, inquit, *consolari animamea*: è rebus scilicet terrenis voluptatem trahendo, *Sed memor fui Dei, & delectatus sum.*

Ioan.16. Consolationes terrenæ spiritualibus repugnant. *Psal.76.*

Omnes aues, quæ volant simul & natant, immundæ olim Deo erant, vt merguli, cygni, nubes, aliæque natatiles. E quibus elicere licet, immundos coram diuinæ maiestatis oculis censeri eos, qui in mundanarum cõsolationum mari natitare, & simul ad cœlestia euolare cogitando contemplandoque gestiunt.

Leuit.11.

Inter cæteras veteris testamenti leges erat, ne quis agrum suum diuerso semine conse-

Leuit.19.

rer;

ret. Termini legis in Leuitici codicem relati sunt. *Non seres agrum tuum diuerso semine.* Quicunque igitur in animæ agro diuinæ simul consolationis & terrenæ granum conserit, quod inter se nimium quantum discrepat, legis diuinæ violatæ reus est, eiusq; mandata infringit; quin nec diuersum hoccе semen se mutuo patitur.

Exod. 16. Quamdiu Ægyptia farina in Hebræorum vasis durabat, manna cœlitus non descendebat, quod vt allegorice exponam, dico consolationes mundi huius, Ægypti vere farinas esse; quæ quamdiu in animarum vasculo hærent, nec consumuntur, diuinarum consolationum imber non descendet, nec manna cœleste in animam stillabit. Quo alludens mellifluus Bernard. olim dicebat, *Mens occupata carnalibus desiderijs gratiam Spiritus*

Serm. 6. de diuin. Dem. *sancti non sperat.*

Gen. 21. Abraham Patriarcha epulum geniale suis instruxisse in Genesi legitur, cum Isaac filium ablactaret. Quem locum Augustinus exponens, rationem exquirit, cur Abraham non in die natiuitatis nec circumcisionis, sed ablactationis Isaac, cum scilicet à nutrice rediret, epulum pararit & tandem, ait, diuinam hic sapientiam declarare voluisse, tunc tandem, cum mundi vbera, id est, voluptates, deliciasque Christianus reliquerit, & gaudia mundi insipida illi visa fuerint; Angelos & cœlestes illos spiritus gaudere & exultare: ita namque in Euangelio legitur. *Gaudium erit in cœlo super vno peccatore panitentiam agente.*

Luc. 16. Mundani filio prodigo compantur. Non prius filius ille prodigus conuiuio exquisito exceptus fuit, vel symphonia illa iucunda recreatus, quam porcos & siliquas porcorum deseruisset. Docemur hic, non prius mundanos, veros illos filios prodigos & bonorum diuinorum dilapidatores, diuinarum cõsolationum epulo reficiendos, nec iucundissimum illum iubilum audituros quã vilem hunc mundum & propudiosum, qui non nisi porcile & boum stabulum est, reliquerint, & à voluptatibus, quæ vere siliquæ sunt, ablactati fuerint. Hinc Dominus Apostolis suis hoc insinuare cupiens ait, *Expedit*

Mat. 16. *vobis vt ego vadam.*

Non secus ac si dixisset, Expedit vobis, quo diuinarum ita consolationũm participes reddamini, mundanas relinquere & sæculares: neque enim cor vestrum Spiritui sancto, & simul mundo patere potest. nam qui illum in animum descendere cupit, amorem quoque & affectum erga res sæculi exuat necesse est. Atque hoc intellexisse Psalmographus visus est dum diuinam sibi misericordiam propitiam reddere satagens, diceret: *Erue à framea Deus animam meam, & de manu canis vnicam meam*: quo loco Hieron. ex Hebraico *Solitariam meam*, conuertit. Perinde ac si dixisset, Pauperculæ animæ meæ miserere Domine, eamque vnguibus caninis eripe: considera obsecro solam eam esse, & ab omni voluptate sequestratam, à mundano gaudio ablactatam, & ab humano solatio alienam.

Cor nostrũ Spiritus S. & simul mundi domus esse nequit. *Psal. 21.*

Spiritus illi cœlestes, dum consolationes, quas Spiritus sanctus solitarijs immittere solet, admirarentur, in stuporem versi dixere: *Quæ est ista quæ ascendit de deserto, delicijs affluens, innixa super dilectum suum?* Desertum aliud non est quam mera solitudo, ac hoc denotari potest anima, quæ solũ Deum in hoc mundo quærit, eique quam maxime cõiuncta est vt sponso, atq; in ipso omnem spem & desiderium figit. Mysterium porro denotat, neminem amari aut solatium à Deo accipere posse, quam qui solitarius est, id est, quæ extrinsecas consolationes non admittit, nec mundanas voluptates consectatur: amor enim mundi huius cœlestem impedire solet. *Cant. 3.*

Cum terra ex diametro inter solem & lunam interiecta est, luna deliquium pati consueuit, quod terræ orbis interpositus impediat, ne sol, qui in altero mundi extremo est splendorem & lumen lunæ cõmunicet. Hoc quidem Philosophicum est, sed Theologicũ erit, si nobiscum cogitemus, non posse animas nostras radijs sancti spiritus irradiari, quamdiu rerum terrenarum amor medius interiectus fuerit, & omnẽ accedere gestientis luminis accessum impedierit. Quamobrem qui à Deo amari desiderat, terrena oderit necesse est. Eclipseos causa.

Cum duæ illæ mulieres inter se de prole litigarent, nefaria prolis supposititrix ait, *Nec mihi, nec tibi, sed diuidatur*, atqui veræ prolis mater. *3. Reg. 3.*

mater erat, qua erat in viscera sua caritate diuidi hunc noluit, sed integrum aduersariæ tradi. Moralem hinc sensum eliciens, dico Christum verum animæ nostræ Dominum, principem ac patrem omni ratione impedire, ne ipsa diuidatur, & partem illius terra, patrem etiam cœlum occupet: at integram sibi deposcere, aut integra mundo vt tradatur velle.

Deus non vult animã nostram diuidi.

Matth. 21. Christus templum Salomonis ingressus, non modo nummularios, sed & vendentes & ementes columbas in sacrificij vsum, flagello è funiculis cõtexto eiecit, quod ipsum domus orationis, non vero negotiationis esset. Cor nostrum verum etiam Spiritus sancti templum dici potest, Auditores, & generoso hocce Dominus facto significare voluit, non à peccati duntaxat sordibus, sed ab omni etiam carnis inquinamento cor immune seruandum: nam vbi caro vel mundus sedem sibi delegerint, habere Deus locum, aut domicilium figere non potest. Atq; hæc nimirum ratio est, cur Christus, quo Apostoli Spiritum paraclitum, & consolatorẽ mœstorum, recipere mererentur, hodie ipsis declaret, quam maxime illis expedire se ad Patrem proficisci, & eorum se oculis subtrahere: simul emolumẽta & commoda, quæ hoc illis discessu euentura essent recenseat. Hæc vltimo concionis huius membro prosequar, vti me initio facturum pollicitus fueram.

IV. Discessus Christi e molumẽta. *Ioan. 16.*

Christus igitur suos consolaturus, discessus sui emolumenta enumerans, primo loco Spiritus sancti aduentum collocat, dicens: *Si non abiero, Paracletus non veniet ad vos*, quibus verbis plenitudinem gratiarum Spiritus sancti promisit, quæ tamen non prius quam Christus in cruce mortem occumberet, haberi poterat, nam quamuis gratia per Messiam natum iam inde ab exordio mundi collata fuerit: non tamen plene & abunde, nisi prius ille in cruce exspirasset. Atque ita intelligenda sunt verba illa Ioannis, *Nondum erat Spiritus datus, quia Iesus nondum erat glorificatus*, id est, ante mortem Iesu Christi: per hanc enim ipse immortalem est gloriam & triumphum consecutus. Dabatur quidem Spiritus sanctus, sed paucis admodum, & non apparenter, & vix aliquos effectus producebat. Demum post passionem Domini. cam, & plurimis, & visibiliter datus est, & multa effecta causabatur prodigiaque inaudita operabatur.

Ioan. 7.

Necesse quoque erat Christum non modo mori & resurgere à morte glorioſum, verum etiam triumphando in cœlos ascendere, priusquam Spiritus sanctus mitteretur; quo ita eius diuinitas pateſceret, atq; vniuerso mundo fieret manifesta, quam exteriora illa opera & interiora, quæ editurus esset, & infinita illa signa; declaratura erant: quæ omnia non Spiritu S. sed Christo Iesu, si in terris superstes fuisset, mundus attribuisset: ideo vnum in cœlos ascendere necesse erat, priusquam alter liceat descenderet. Hinc quoque inferre, prout Theologi quoq; docent, Spiritum S. à filio procedere: nam vt bene D. Augustinus quarto de S. Trinitate libro, & D. Thomas p. prima, quæstione quadragesima tertia, rationi consentaneum & æquissimum est, vt persona, quæ aliam mittit, eius etiam sit origo & principium hinc est quod Pater à nullo mittatur, eo quod à nulla aliarum personarũ dependeat nec procedat: si autem certissimum est, Spiritum à filio mitti, inferre quoque libere possumus, ab illo simul etiam procedere: missionem quippe processio semper sequatur, quam & hisce verbis confirmamus, *Si non abiero, paracletus non veniet.* *Ioan. 16.*

Non potest Spiritus in terram descendere, nisi Christus cœlos petiisset.

Verba hæc obscura admodum & intricata sunt, plurimorumque ingenij aciem non parum torserunt, inquirentium, qui Spiritus S. descendere non posset, nisi prius Christus abijsset. Rupertus imprimis magni ingenij & doctrinæ, qui tamen in singulares nonnunquam & exoticas opiniones abit credit, ideo Spiritum S. descendere non potuisse, id est, non expedijsse vt veniret, eo quod, si Christus Iesus non abiret, id est, non moreretur, nullam consolationis occasionem habuisset. Nam quanam in re Apostolos esset consolatus, si nullam dolendi occasionem habuissent? nulla porro lugendi tristandique causa fuisset, si Dominus non exspirasset, nec abiisset. sed perpetuo apud eos mansisset. Neque enim aliam ob causam descendere Paraclitus poterat, quã vt afflictos discipulorũ animos solaretur, ac vulneris è magistri absentia

Diuersa huius loci interpretatio

con-

contracti amaritudinem leniret. Quare *si non abiero, Paracletus non veniet ad vos.*

Leontius autem & Theophylact. ideo nisi abeunte Christo Spiritum descendere non potuisse putant, quod iter adhuc obstructū & obseptum esset, quod Messiam aperire & reserare par erat. Neque enim descendere ad eos Spiritus S. poterat, quos peccatum adhuc & imperfectio nimia occuparet; auferri vero & aboleri peccatum non poterat, nisi per discessum Christi, id est, mortem in monte Caluariæ: ipse siquidem moriendo peccatum destruendo, & vitam resurgendo reparauit.

Augustinus vero, Gregorius, Bernard. ac Beda, allegorice hæc ipsa intelligunt, & hunc horum esse verborum sensum credunt: Nisi omnem carnalem & terrenum affectum penitus auferam, & vos, vt ita dicam, sublimem; nunquam Spiritum S. in cor vestrum recipere poteritis; ait namque Apostolus. *Animalis homo non percipit ea quæ Dei sunt.* Hinc ipse Dei filius, cum sublimem hanc Philosophiam discipulos edocuisset, & quodam tempore ab ijs peteret, quodnam hominum & totius mundi de se iudicium foret; Apostoli vero responderent, quoldam eum vt Eliam, alios vt Ieremiam, aut vnum è veteribus Prophetis credere: ipse oratione ad suos conuersa dixit, *Vos autem quem me esse dicitis?* Non secus ac si dixisset, Homines nonnisi vt homines loquuntur, eorumque sermones & iudicia terram spirant, ac carnem sapiunt: vos vero, qui carne & sanguine quid sublimius sapitis, & iudicium deputatius habetis, quid de me sentitis? quænam vestra de me opinio? vos enim qui nonnisi spirituales estis, nonnisi spiritualia sapere par est. Quod apertius historiæ huius & interrogatoriæ inquisitionis clausula testatum faciet: nam cum Petrus Apostolus, humanum captum transgrediens, diuinitatem Christi confessus esset, mox ei Christus respondit, *Beatus es Simon Bariona, quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed Pater meus qui est in cœlis.*

Doctissimus autem Maldonatus Societatis Iesu, alia ratione eadem verba exponit, creditque, ideo Spiritum S. venire non potuisse, quod nullus in cœlo qui eum dimitteret, reperiretur; venire autem nisi missus non poterat: atqui nullus eum nisi Christus mittere poterat, nam quamuis eum Pater, vt quem produxerat, mittere posset, tamen certis quibusdam de causis à Filio potius quam à Patre cum mitti par erat; nam hoc ipse promeritus erat, non solum quod principium & fons esset, à quo promanaret, verum etiam alias ob causas; nimirum quod caput, summus Pontifex, princeps & Ecclesiæ gubernator esset, ad quem ex officio incumberet, curare quidquid ad illius perfectionem, excellentiam, dignitatem, gloriam & amplitudinem facere videatur.

Aliam expositionem etiam adfert Euthymius; quæ mihi præ cæteris arridet, & quam libens sequor. ait igitur, Christum hoc modo loquendo, non voluisse indicare, absolute Spiritum venire non posse nisi ipse decessisset: hoc quippe fieri poterat: sed, quoniam ita in concilio diuino statutum & decretum erat, idcirco fieri non posse ait. Decretum inquam erat, vt omnes SS. Trinitatis personæ simul in hominis salutem redemptionemque incumberent, Pater quidem filium in mundum mittendo, Filius hominem morte sua redimendo, Spiritus S. denique eundem gratiæ lumine illustrando. Atque ita vnaquæque effectus suos & tempus habuit, vnaquæque officio functa est suo. Adeo vt nisi Christus ad Patrem ascendisset, Spiritus nunquam cœlo descendisset, atque ita intelligamus Euangelij textum: *Nisi enim abiero paracletus non veniet.* Ioan. 16.

Hic opportune mihi Eliæ Prophetæ in mentem venit, hic quippe cum in cœlum à Deo eleuandus esset, Elisæus discipulus eū comitatus, non parū ob discessum illius dolebat, non tamen interrogare audebat, quonam iret; donec tandem Iordane transuadato, Elias diceret: Pete à me quodcumque lubuerit, priusquam abeam. Cui respondit Elisæus, si quam apud te gratiam adeptus vnquam sum sancte pater, transeat obsecro in me duplex ille spiritus, quo te Deus donauit. Quo dicto, ecce tibi mox igneū cū 4. Reg. 4.

fragore, currum cœlo descendentem, & magistrum à discipuli conspectu sublime auferentem: qui consternatus inclamabat: *Pater mi, pater mi, currus Israel & auriga eius*, quem dum Elias clamantem audiret, pallium è curru dimisit, quo accepto Elisæus ad Iordanem pedem retulit, & eodem aquas secundo percutiens, incolumis & sospes, nec vdus quidem, flumen transijt. His visis omnes Prophetarum filij, qui in altera fluminis ripa consistebant, dicere cœpere, vere Eliæ spiritum in Elisæum transiisse.

Eliæ raptus cum Christi morte collatus. *Ioan. 16.*

Porro historia hæc scite admodum hodierno Euangelio quadrat, in quo Christus discipulis illis ait, *Vado ad eum qui misit me, & nemo ex vobis interrogat me quo vadis, sed quia hæc locutus sum vobis, tristitia implevit cor vestrum.* Præmonuerat suos in vltimæ cœnæ verbis, quorum Euangelium hodiernum pars est, Dominus, abiturum se, & in cruce morte occubiturum: hinc cum ipsi non parum angerentur ac dolerent, ipse ad Patrem se propediem iturum, subiunxit, & cœlos magna cum gloria & maiestate conscensurum; vt ita reipsa demonstraret, verum se Deum esse, cuius Elias solum figura exstitisset: nam vt hunc tamiam abripiendum, & à suorum oculis abstrahendum, nemo discipulorum rogauit, quamnam in regionem esset discessurus, ita nec Apostoli Iesum Christum, cum de discessu ageret. Atque vt Elisæus, Elia abeunte, duplicem ab eo spiritum postulauit, ita Christus, in procinctu cum esset, & iamiam abiturus, Spiritum ijs sanctum se dimissurum spopondit, sed Spiritum duplicem, eo quod eodem operante & futura, instar Prophetarum, prædicerent, & signa ac prodigia varia ederent. Currus autem Eliæ, crux illius fuit, in quam à terra sublimis raptus fuit, igneus autem, quod amoris ardor hic potissimum eluceret; turbo & fragor, passio fuit; & pallium, sacramenta, quæ è latere illius emanarunt, & quibus mundi huius aquas, id est regum, imperatorum, oratorum, & philosophorum peccata dissecuit; per quæ Apostoli sicco & inuiolato vestigio transierunt. Dicite igitur an non egregia inter Iesum & Eliam sit similitudo, & magna inter raptum huius & passionem ac mortem illius, atque vtriusque spiritum conuenientia. Modo ad lineam redeo. *Si non abiero, paracletus non veniet ad vos.* *Ioan. 16.*

Spiritus sanctus mundi peccata diiudicat. *Ioan. 16.* *Lib. 10. c. 46.*

Alterum, quod è discessu Christi emolumentum sequitur est, quod Paracletus spiritus descendet, qui mundi peccata diiudicabit. *Et cum venerit ille, arguet mundum de peccato.* Augustinus & Chrysostomus de infidelitatis peccato hæc intelligunt, super quod Spiritus S. descendens mundum coarguet, confutabit, atque erubescere coget: Cyrillus autem Alexandrinus de omni in genere peccato accepit: vnde colligere possumus, primo quonam Deus odio peccatum prosequatur, cum primus Spiritus descendentis effectus futurus sit, mundum de peccato arguere. Secundo, concionatoribus ex officio incumbere, peccata coarguere, in sceleratos & impios è suggestu debacchari, eorumq; nequitiam reprehendere. *Arguet*, porro hoc loco aliud non est quam reprehendere & conuincere, vt & illo loco, *Quis ex vobis arguet me de peccato?* Atque ideo Spiritus veniens *arguet mundum de peccato.* *Ioan. 8.*

Id est, non modo mundum peccati insimulabit aut velut reum citabit, at eundem ita conuincet, tamque aperte peccatum ob oculos ei ponet, vt negare ausurus non sit, aut aliquam excusationem prætexere. Fuere nonnulli qui per mundum hunc solos Iudæos designari putant, qui horrendi illius sceleris in Christum Domini commissi rei conuincentur, & proinde damnabuntur: verum communis Patrum sententia est, eaque melior & probabilior, de vniuersis omnino peccatoribus & mundanis Christum locutum hic esse: ac sensum huiusmodi hinc elici posse: Veniet tempus, quo, Spiritu descendente, & omnibus quæ per eius auxiliũ facturi sunt Apostoli, videntibus, (quando nimirum idiotæ & scientiarũ omnium ignari omnibus linguis loquentur, ægros persanabunt, mortuos ad vitam resuscitabunt, plurimaque per orbem signa eaque illustria edent) mundani conuicti; confiteri cogentur, Christum Dominum, in cuius nomine omnia hæc fient, vere mundi Saluatorem extitisse, ac grauiter se deliquisse, cum nec

ipsi,

ipſi nec Apoſtolis illius fidem Chriſtianam denuntiantibus, credere voluerunt. Atq; ita Spiritus S. conuincet mundum de peccato: nec de peccato ſolum, verum *& de iuſtitia & iudicio.*

Tertium hoc diſceſſus Jeſu emolumentum eſt; quod poſt obitum ſuum daturus ſit Spiritum, qui mundum iuſtitiæ & iudicij coarguet. Quamuis locus hic nonniſi quinque contineat verba, eaque exigua & breuia, nõ tamen credam difficiliorem aliquem aut obſcuriorem magisque intricatum in omnibus Euangeliſtis reperiri: quem vt nihilominus intelligamus, notandum eſt, duo pugilum paria de ſalute noſtra decertaſſe, & duplex duellum pro eadem commiſſum, Jeſum ſcilicet & diabolum, Spiritum S. & mũdum, Dæmonem Jeſus, & mundum Spiritus paraclitus ſuperauit. Deinde ſciendum verbum *arguere* Græcè ἐλέγχειν, non modo Accuſare, vel accuſando conuincere, denotare, verum etiam pro Docere & euidenter demonſtrare capi poſſe. Vt quando à Spiritu S. mundum de iuſtitia arguendum Chriſtus dicit, credibile ſit, Spiritum mundum iuſtitiæ non accuſaturum (quis enim virtutem accuſet?) ſed iuſtitiam demõſtraturum, doctum, oculisq; totius mundi euidenter oſtenſurum.

Arguet mundum de iuſtitia & iudicio; tum propter homines, tum propter Chriſtum: quaſi dixiſſet, Spiritus demonſtrabit, mundum peccatis inquinatum eſſe; à Spiritu autem impios iuſtificari, vel potius eos, qui in ipſum credunt iuſtos eſſe, atque hoc modo exponunt Auguſtinus, Cyrillus, Beda, Rupertus, Bernardus autem omnia mundo attribuit; *Spiritus ſanctus arguet mundum de peccato, quod diſſimulat; de iuſtitia, quam non ordinat, dum ſibi, non Deo, eam dat; de iudicio, quod vſurpat, dum tam de ſe, quam de aliis temere iudicat.*

Arguet mundum de iuſtitia & iudicio: id eſt, iuxta Chryſoſtomum, Leontium, Theophylactum & Euthymium, (qui, nonniſi de iuſtitia Chriſti exponunt) Spiritu S. in mundi huius ſchola docente, mundus cognoſcet, Chriſtum quem ille peccatorem nuncupare ſolebat nulla ratione peccatorem eſſe, ſed iuſtum potius & à Deo profectum, cum ad illum proficiſcatur, quo in æternum cum ipſo regnet, & æternæ gloriæ cum ipſo particeps fiat. Atque ita mundus ſe conuictum videbit, & coarguetur, quod iuſtitiam & Chriſtum perperam iudicarit, atque hoc nomine Spiritus S. eum arguet.

Arguet mundum de iuſtitia & iudicio. Hoc ipſum & filius, cum in mundum venturus eſſet, iudicaturum ſe per Prophetam dixit: *Ego cum accepero tempus iuſtitias iudicabo.* quod iudicium Dauid rex celebrans ait: *Sediſti ſuper thronum, qui iudicas iuſtitiam*, id eſt, Tu es Domine Præſes & Judex adeo ſeuerus, vt quod mundus iuſtitiam credit, & æquum exiſtimat, tu velut iniuſtitiam condemnes, & opera, quæ mundanis, vt apparent iuſta, tu velut iniuſta coarguas. Notate porro, dici hic, *arguet*, non *iudicabit*, Spiritus ſanctus enim nonniſi inſtar denuntiatoris & accuſatoris erit, ſed Chriſtus futurus eſt Judex.

Arguet, &c. Id eſt, Quod mundus Chriſtum, vt malefactorem & iniquum habuit, ideo Spiritus S. in orbem veniens contrarium docebit, eumque innocentiſſimum & æquiſſimum fuiſſe demonſtrabit: idque ex prophetia Pſalmographi, *Reuelabit in conſpectu gentium iuſtitiam ſuam.* Arguet etiam de iudicio; declaraturus eſt enim ad oculum, Chriſtum viuorum ac mortuorum iudicem eſſe: quam dignitatem Pſalmiſta olim ei à Deo Patre dari poſtulabat dicens; *Deus* Pater æterne, *iudicium tuum Regi da, & iuſtitiam tuam filio regis.* ac de ipſo in Actis legimus: *Hic eſt, qui conſtitutus eſt à Deo iudex viuorum ac mortuorum.* quocirca Spiritus S. in mundum veniens, *mundum de iuſtitia & de iudicio.* Id eſt:

Spiritus cum in orbem deſcenderit, eum iuſtitiæ neglectæ arguet, cuius tamen infideles & barbari tantopere ſtudioſi fuere. Hinc in Meditationibus ſuis Auguſtinus dicebat: *Tot iudicibus inops adſtabo, quot me præceſſerunt in opere bono: tot arguentibus confundar, quot mihi præbuerunt bene viuendi exempla? tot conuincar teſtibus, quot me monuerunt proficuis ſermonibus, ſeſeq; imitandos dederunt iuſtis actionibus.*

Duo pugilum paria de ſalute noſtra certarunt.

Ioan. 16.

In paruis ſerm. 11.

Ibidem.

Pſal. 74.

Pſal. 9.

Pſal. 97.

Pſal. 71.

Actor. 10.

Ioan. 16.

Ibidem.

Aug. l. 1. Medi. c. 4.

Ioan. 16. Spiritus S. ostendet iudicium

Arguet mundum de iustitia in iudicio: Id est; denique Spiritus sanctus, cum à me missus fuerit, vniuersum mundo palam faciet generale aliquod & commune iudicium futurum, quod impij in animum suum nequeunt inducere. Atq; vt fures & prædones cum aliena furantur, cruces & patibula parata esse norunt furantibus; eisdem tamen se nemo affigendum credit, nisi dum affigitur: ita peccator credit quidem esse aliquos manes, & iudicium vniuersale aliquando futurum; at sibi horum nihil asscribit. verum Spiritus sanctus omnia hæc euidenter ostendet, & aperte demonstrabit. Christum æquissimum viuorum ac mortuorum iudicem esse; cum omnes aperte visuri sint mundi huius principem iam ab ipso esse iudicatum. Ita Chrysostomus, Cyrillus, Theophylactus, Euthymius & alij innumeri, vel *arguet mundum de iudicio*, id est, Efficiet vt mundus praua quæ fert iudicia perspiciat, & quam temere & excæcatus iudicet, cognoscat. Atque ita interpretatur Bernardus; & ipse pergo vlterius. *Et docebit vos omnem veritatem.*

quod extremum instare.

Ioan. 16.

Spiritus S. doctor veritatis.

Vltimum hoc emolumentum est, quod Spiritus omnem nos veritatem sit edocturus: solus siquidem ipse veritatem nos docet; mundus nonnisi mendacia & dolos. Vnde Psalmista, *Omnis homo mendax.* verum non modo mendax, sed ipsum etiam mendacium appellatur, *Vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium?* Quidquid Turca, Judæus, & hæreticus docent, falsum est, & mendacium spirat, at Spiritus sanctus, ipsa veritas: Deus enim mentiri nequit, iisusque verba semper à veritate initium sumunt. *Principium verborum tuorum veritas.* Spiritus igitur sanctus semper nobis veritatem suggerit, at mundus nõnisi mendacium: Spiritus doctor & auctor veritatis, mundus vero mendacij.

Psal. 118.

Spiritus quoque beatos prædicat pauperes, & vere: mundus è contra inclamat, Beati diuites, qui consolationes vestras habetis; & nequiter mentitur. Spiritus beatos pronuntiat, qui famem, frigus, æstum, persecutiones, adeoque omnem aduersitatum cumulum æquo animo perferunt; & veritatem pronunciat: Mundus vice versa felices & fortunatos credit illos, qui semper saturi sunt, honoribus abundant, cæteris imperant, deliciis affluunt, & quibus omnia ad votum currunt; & nequissime mentitur. Mutabuntur enim omnia, & alternantibus vicibus humilia exsurgent, & sublimia deprimentur. Epulo ecce moritur & viuus in infernali voragine sepelitur; moritur & inops Lazarus, & ad Abrahæ Patriarchæ sinum defertur, atq; inter iustos collocatur: tu igitur munde nonnisi mendax es, impostor, mango & Pseudopropheta.

Luc. 16.

Cauete igitur, Christiani Auditores, mundus vobis semper suspectus sit, verbis illius nolite credere: nam fucum olent, & impostor est: verum Spiritui sancto aurè accommodate, credite quid quid ille vobis suggesserit: neque enim ille aliud quam veritatem docere potest. Qui si mundum derelinquendum esse suadeat, credite: si felices pronuntiet plorantes, nolite dubitare: si paupertatem diuitiis præferendam censeat, credite verum suggerere. Deinde recordemini omnium eorum, quæ in hoc Euangelio referuntur, recordemini inquam Jesu Christi, & mortis passionisque, sæpius ipsam animo voluite, menti insculpite, eamque penitius inuestigate. Adhæc, proponite vobis, quæ Spiritus sancti aduentus attulit commoda, primo peccatorum remissionem, deinde iustitiæ & iudicij accusationem, demum omnis veritatis eruditionem, atque hæc nonnisi solis meritis Jesu Christi: nisi enim ille mortuus fuisset, nihil omnium eorum accidisset.

Conclusio.

Tibi vero, ô Saluator, vniuersi immensas gratias agimus, cum tu ipse vnica tantorum bonorum causa exstiteris, tibique cuncta hæc asscribenda sint: Obstricti itaque sumus, ex toto tè corde adorare; sine te enim Spiritus non descendisset, mors nobis tua felicitatem peperit, & adscensus tuus in cœlum Spiritum fecit descendere: tu illum hunc in mundum mittere voluisti, quippe, qui illum simul cum Patre in cœlo spirasti. Nec alia de causa mittere; quam vt mundum de peccato argueret, iustitiam illius condemnaret, iudicia carperet, & ita omnem

sem vos veritatem edoceret. Tu igitur animarum nostrarum redemptor gratiam elargire tam bene veritatem hanc sequendi, & magistri huius monitis præceptisque credendi, vt & malum declinemus & bonum faciamus, quo ita tandem aliquando recta ad æternam beatitudinem pertingere mereamur; cuius nos consortes Pater & Filius & Spiritus S. mittendus efficiant.

DOMINICA QVINTA POST PASCHA.

Partes.

1. *De orationis titulis & commendatione.*
2. *Explanatio Thematis.*
3. *De vi & efficacia orationis.*
4. *Quæ virtutes sint potissima comites orationis.*

Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. Ioan. 16.

FIGVRA

1. Paral. 1. SALOMON Rex Israel cum varia Deo sacrificia obtulisset, & plurimas victimas immolasset, sequenti nocte secundum quietem à Deo compellatus fuit, vt quidquid sibi deesse putaret, precibus à Deo contenderet; certa cum spe, quidquid postularet, se impetraturum. Verba promissi sunt hæc, *Postula quod vis.* Et ecce Christus, qui plusquam Salomon, pridie quam peteretur & inretuentum illud sacrificium corporis sui in cruce immolandi Patri offerret, discipulos suos vnum in locum conuocans eosq; consolatus ait: *Si quid petieritis Patrem in nomine meo dabit vobis.* Ioan. 16. Quibus verbis, meritum ac dignitas orationis & simul eiusdem qualitates includuntur; verba hodierno Euangelio comprehenduntur: quod vt d gne vobis exponatur, ad Spiritum Sanctum confugiamus, nobis vt gratia sua auxiliari dignetur; & ad Deiparam Virginem, precibus vt suis opituletur: hanc in rem salutationem ei angelicam offeremus. *Aue Maria.*

I. Oratio ad Dei cultum spectat.

Angelicus doctor Thomas, de orationis excellentia sermonem instituens, ait eandem ad diuinum proprie obsequium pertinere, & cultum latriæ soli Deo debitum respicere: eo ipso enim quo oramus, eum vt verum Numen agnoscimus, quod & malis nostris succurrere, & aduersitatibus nostris opitulari queat. Ipsa quin etiam oratio omnium virtutum armamentarium & tutela est, & simul vitiorum ominum ruina & interitus. Adeo vt dum quis orationi incumbit, omnes eodem tempore virtutes exerceat: ipsa siquidem instar primæ in curru rotæ est, quæ agitata omnes alias inferiores agitat & ad se pertrahit: vel rotæ in horologio, quæ impulsa omnia ferramenta mouet & impellit.

Oratio rotæ assimilatur.

Et merito his eam similem esse dixi, quod ipsa cæterarum virtutum exercitium & cultum inducat: in oratione enim fides reluceat, charitas inflammatur, spes erigitur, humilitas magis se deprimit, patientia manifesta redditur. Atque hinc Apostolus Paulus, Ephesiis scribens, postquam Christianum Christianis armis instruxisset, iustitiæ lorica eum præcinxisset, spei galeam ei imposuisset, clypeum fidei in manus tradidisset, gladio vero verbi diuini armasset, tandem in armorum complementum adiungat: *Per omnem orationem & obsecrationem orantes omni tempore in spiritu, & in ipso vigilantes, in omni instantia.* Ephes. 6. Perinde ac si dixisset; singularia vobis arma aduersus aliquos hostes suppeditaui, sed iam aduersus omnes in genere & quæ vniuersos prosternat armaturam accipite, quæ nimirum plus aliis gessit; *Per omnem orationem*, quia ipsa sola omnes inimicorum acies profligaret: aliis virtutum armis non semper vtendum, vt ieiunio, pœnitentia, & eleemosyna, at oratione omnibus in locis & nullo non tempore. Adeo vt de ipsa quod de turri Dauidica olim Salomon, vsurpare liceat: *Mille clypei pendent ex ea, & omnis armatura fortium.* Cantic. 4. ex illa namque mille virtutum genera dependent velut clypei & vmbones, & omnis iustorum armatura; sed ita, vt qui hac in turri consistit, in loco refugii & tuto, atque fortissimo versari videatur; extra

Cæteratũ virtutum exercitium induxit.

illam vero constitutus, discrimen non paruum adeat.

Lib. 2. de orat. Non abludit à proposito similitudo illa quam Chrysostomus de orationis præstantia tractans adhibet: quemadmodum, inquit, ciuitas muris & vallis denudata facillime ab hostibus expugnatur & strugem patitur; ita quicunque orationis vallo munitus non fuerit, statim inuaditur, expugnatur, & à Satana in captiuitatem abducitur: econtra vero, qui hac virtute velut propugnaculo fuerit munitus, omnium inimicorum impetum facile eludit, atq; infernales potentias perfringit & superat. ac tandem ad finem, velut epiphonema, subnectit: *Non rugitus leonis sic bestias fugat, vt iusti oratio dæmones.*

Oratio rugitui leonis confertur. *Psal. 37.* Didicerat scilicet, sanctus ille Pater hunc loquendi morem & egregiam hanc metaphoram à Psalmographo, qui quodam in loco orationem cordis rugitum appellare non dubitauit: *Rugiebam à gemitu cordis mei*, id est, Cum intrinsecus animus concepto ob peccata luctu, ingemiscere; os meum tanto affectu & ardore Deum precabatur, vt leonis aut vrsi alicuius instar rugire videretur. Idem quoque Chrysostomus orationem alio loco animarum sanctarum neruos nuncupauit; nam quemadmodum corpus hoc nostrum neruorum auxilio viuit, incedit, quiescit, mouetur & cohæret; ita per orationem & preces, quas ad Deum fundit, anima. Atque vt vt ipsum, neruis ablatis aut refectis, concideret & emoreretur, illiusque fabrica in nihilum recideret; non secus etiam illa orationum fulcris sublatis, & precum neruis enerusta. Tanta scilicet orationis præstantia est & dignitas: quam & Patrum Sanctorum testimoniis confirmatum ibimus.

Lib. 2. de orando Deo.

Oratio animæ neruus.

In tract. de oratione. Primum in scenam prodeat Augustinus, qui de oratione tractans, admirando exclamat, Quid oratione vtilius? quid pulchrius? quid eadem dulcius, aut animæ contingere gratius potest? quid in religione nostra inueniri potest sublimius? Ipsa nimirum cœlos penetrat, nubes transcendit, ad Dei vsque aures pertingit, ipsa vere interpres est, quæ cordis nostri vota desideriaque diuinæ maiestati exponit. Alio autem loco plures eius laudes in vnum congerit: *Oratio animæ sanctæ præsidium, Angelo bono solatium, diabolo supplicium gratum Deo obsequium, oratio sancta, columna sanctarum virtutum, Deitatis scala; Angelorum cognata, fundamentum fidei. Beatus, qui te amat, sed beatior, qui te frequentat.* Chrysostomus vero commentario in Matthæum, latius in orationis encomiorum campum excurrens, eandem custodem & temperantiæ, virginitatis sigillum, castitatis nutricem, humilitatis initium, superbiæ moderationem, & pacis stabilimentum dicere non erubuit.

Orationis encomia.

Huius vero discipulus & Diaconus Cassianus, ac deinde presbyter Massiliensis in hac nostra Gallia, qui temporibus Honorij ac Theodosij Junioris Impp. vixit, singularia quoque in orationem encomia confert dum quodam in loco scribit: *Oratio est in terrestri corpore incorporea operatio, consistentia animæ ante Deum, suauis clamor cordis, negatio omnium corporalium actionum, restrictio sensuum, obliuio sui & omnis creaturæ, portus vagi spiritus, præsentatio sui coram iudice, verum animæ speculum.* Idem quoque Commentario quem scripsit in Psalmos, noua orationis præconia decantat, dum orationem iram Dei & furorem suspendit, ait veniam delictorum procurari, correptionem pro iisdem auferri, præmiorū largitatem impetrari: cum illam coram Deo loqui, iudicem affari, Deumque, qui videri nequit, inuisibilem reddere affirmat.

Cassian. de oratione.

Cassiodorus etiam, Patricius ac Senator Romanus, Theodorici Gothorum regis consiliarius, & deinde Abbas Rauennas, vir incomparabilis, in orationum commendationem non pauciora scribit, *Oratio*, inquit, *serenat cor, abstrahit à terrenis, mundat à vitiis, sublenat ad cœlestia, reddit capaces & dignos ad accipienda dona spiritualia.*

De oratione.

Climacus succedat, qui in orationem laudanda adeo exuberat, vt hanc solam præ aliis virtutibus laudare videatur; *Oratio*, inquit, *est coniunctio atq; vnio hominum & Dei, constantia mundi, reconciliatio Dei, lachrymarum mater, peccatorum propitiatio, tentationum pons, tribulationum interpositus paries, bellorum*

Grad. 28.

larum contractio, Angelorum opus infinita operatio, virtutum fons, gratiarum miniſtra, nutrimentum animæ, mentis illuminatio.

Ipſe vero, vt tot ſanctorum Patrum teſtimonijs productis, meam quoque ſymbolam huc conferam, adeo, orationem altiſſimum, regium, atque excellentiſſimum opus eſſe, vt quæ nos contemplatione in ſublime rapiat à terra aulſos. Atque idcirco omnes propemodum Theologi, hoc orationem modo definiunt, *Eleuatio ſiue aſcenſus mentis in Deum*; quæ definitio è libris Ioannis Damaſceni deprompta eſt. Cum vero aſcenſus aut eleuationis hic fieri mentionem audio, ipſe mihi perſuadeo, hanc potiſſimum cauſam eſſe, cur toties in ſacris litteris oratio monti comparetur. Nam quemadmodum montes alti & eleuati ſunt, & ad conſcendendum difficiles, ita & oratio ſublime quid eſt & eminens, & ad quam non tam facile, omnibus accеſſus patet.

In huius rei teſtimonium in Exodo legimus: *Non poterit vulgus aſcendere in montem.* Quod triuiales & plebeij, qui fæx quodammodo & opprobrium mundi huius ſunt, ad orationem inepti exiſtant, nec vllam ex eadem delectationem aut guſtum percipiant. Cæterum ipſa vere mons eſt, de quo Pſalmographus locutus intelligitur: *Mons Dei mons pinguis, mons in quo beneplacitum eſt Deo habitare in eo: etenim Dominus habitabit in finem.* Mons inquam ſaluandis nobis deſtinatus, cuius vera figura exſtitit ille, in quem Loth è Sodomitico ſe incendio proripiens confugit: *In montem ſaluum te fac.* Mons denique in quo Dei gloria commoratur, ſimilis illi de quo in Exodo ſcribitur: *Habitauit gloria Domini ſuper montem Sinai.* Nam ſi Hieronymi ſequi interpretationem velimus, Sinai tantundem valet; atque exitus è tentationibus. Quicumq; igitur in montem orationis conſcendentes tentationibus paulatim egrediuntur, gratiæ lumine à Deo illuſtrantur, & ſpes gloriæ adipiſcendæ in eorum animis pullulat.

II. Quidquid vero hactenus in orationis commendationem diximus, Euangelij hodierni occaſione dictum eſt; in quo nonniſi de oratione & precibus mentionem fieri vidimus. Ioannes idipſum deſcripſit, & inter cetera habet: *Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.* Hanc porro materiam expoſiturus, bifariam diuidam; primo de orationis excellentia, dignitate, potentiaque loquar; ac deinde quæ ad eiuſdem perfectionem neceſſaria ſunt, paucis exponam.

Chriſtus igitur, referente Euangelio, ex hoc mundo ad Patrem receſſurus, Apoſtolos conſolatur dicens, ſi quid Patrem in nomine ſuo peterent, haud dubie illos impetraturos, & nunquam preces ipſorum irritas aut vacuas fore. Et quemadmodum ſponſus ſponſæ valedicens, dum in longinquam aliquam regionem profectionem inſtituere parat, ipſam ſuauiſſime ad extremum amplectendo ait: Vale cariſſima mea, vale amantiſſima ſponſa; tu vero abſentem ſæpius litteris interpella, quæcunque tibi neceſſaria ſunt audacter per epiſtolam pete, quidquid deſideres poſtula; nec fruſtra, mihi crede, poſtulabis, aut difficilis ipſe in dando ero: ſed mox vt voluntatem intellexero, voto quam ampliſſime ſatisfaciam, nec vlla te ratione fallam. Ita & cœleſtis ille ſponſus amore & affectu incredibili erga dilectam ſibi ſponſam Eccleſiam flagrans, eidem ſub Apoſtolorum nomine præcepit, vt, ſi quare indigeret, Patrem in ſuo nomine peteret, qui filij nomine audito, quam primum votis annueret. Simile.

Cuius rei figura fuit ſponſus ille Canticorum, qui ſponſæ vltimum valedicens, & abeius ſe conſortio proripiens, inter cætera amoris indicia, & vltima verba ait: *Fac me audire vocem meam*, id eſt, Tanto te amore proſequor, amica mea, viuere vt nulla audita de te fama, non poſſe videar; ſæpius igitur abſentem ſcribendo compella: in hoc amorem ergo me tuum demonſtra. Ita & Chriſtus à dilectis ſuis recedens ait: *Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.* *Can. 8.* *Ioan. 16.*

Quotnam Deus bone in hiſce verbis latent myſteria: Primo, quod non ad ſe, nec ad Spiritum S. ſed ad ſolum Patrem vota noſtra dirigi velit: ipſe enim ſolus liberalis & dator munerum eſt, quiq; omnia largiſſime ſuppeditat: *Qui dat omnibus affluenter*, nec quidquam. Liberalitas Deo Patri propria. *Iac. 1.*

quam ab aliquo accipit. Nam quamuis filius essentiam suam Spiritui S. communicet, quam à Patre ipse mutuatur, & Spiritus S. eandem à Patre recipiat & filio, alteri eandem non communicando: Pater tamen solus liberalem se erga Filium & Spiritum S. ostendit, & nihil ab eisdem accipiendo, suam illis essentiam elargitur, atque ideo merito liberalitas illi attribui potest: nec sola hæc, sed & magnificentia, nam donans quidquam, effusissime & superfluenter ipsum donat.

Seneca lib. de benefic. Cum quidam, referente Seneca, munus aliquod & honorarium ab Alexandro Magno peteret, sed exigui ipsum momenti; rex rei exiguitate & petentis inopia perspecta, integram ei vrbem donauit, quam beneficentiam demiranti, ait rex, *Vt in te conferam beneficentiam, non quis sis, aut quibus dignus, sed quid me elargiri conueniat, attendo.* Idem omnino de Patre æterno Rege illo regum sentiendum; qui benefaciendo nostram vilitatem non intuetur, sed magnificentiam suam; videtque non quid nostra indignitas meretur sed quid diuinitatis amplitudini dare conueniat. Ideo in Euangelio Christus ait, *Ioan. 16.* *Si quid petieritis Patrem in nomine, &c.* id est, Petite quodcunq; volueritis, ac scitote Deum largum & munificum esse. Vt & alio loco ait, *Omnia quæcunque orantes petitis, credite quia accipietis, &c.*

Soli iusti Dei filij. Secundo notandum hic venit, verba hæc nonnisi de solis iustis accipienda; qui soli Patris æterni filij sunt vt peccatores filii diaboli: Vti in Euangelio de Iudæis Dominus *Ioan 8.* ait, *Vos ex Patre diabolo estis.* & in Epistola sua *1. Ioan. 3.* Ioannes, *Filii Dei & filii diaboli estis.* Et sicut filiorum Dei est, Deum assidue orare; ita horum, ab oratione nimirum quantum abhorrere: ipsorum namque preces Deus non exaudit, vt bene in Euangelio cœcus ille affirmauit, *Ioan 6.* *Scimus quia Deus peccatores non exaudit;* & olim Isaias, *Isai. 1.* *Cum multiplicaueritis orationem, non exaudiam, manus enim vestræ sanguine plenæ sunt*, i. peccatis; cum caritate & benignitate refertæ esse deberent. Solis igitur iustis verba hæc dicta sunt, *Si quid petieritis Patrem in nomine meo &c.*

Cœlestia. Tertio notandum est, vt docte admodum olim magnus notauit Augustin. Christum hisce verbis vsum, quo nos edoceret, nonnisi cœlestia in oratione à Deo postulanda, quæ vere & essentialiter quidquam sunt; non vero terrena, quæ nonnisi meræ illusiones, imposturæ, vanitates, & inania phantasmata. Sunt nimirum cœlestia, entia vera & realia, vt quidem Philosophi loquuntur, terrena vero & mundana, entia rationis & fictitia. Quorum inanias graphice olim Psaltes descripsit, cum de rebus mundi huius ait: *Filii hominum vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium?* Atque hunc conceptum calculo suo confirmans August. quodam in loco scripsit: *Qui vere Christianus est, non ista temporalia petere debet, sed totum pondus orationis & intentionis sua ad expetendam æternam beatitudinem debet impendere.* At hodie, proh dolor! aliter vitam suam plerique mortalium instituunt, nemo cœlestium recordatur, nemo de cœlo sermonem instituit, omnes quæ mundi sunt & loquuntur & spirant, atque à Deo in oratione postulant.

Vera sunt cœlestia terrena vero merum nihil.

Psal. 4.

Lib. de verbis Domini.

Rogabat Samuelem Saul, Deo vt supplicaret, ne regno Israel priuaretur, nec solio deturbaretur; tantaque instantia & importunitate rogabat, pallium eius vt apprehensum conscinderet: verum, vt delicti sibi veniam obtineret, ne verbum quidem fecit. Ad eundem modum vt plurimos hodie reperire est, qui magno animi ardore contentioneque, regna, dignitates, honoresque à Deo postulant; de gratia vero eius, vel benedictione cœlesti obtinenda vel de animæ salute nemo sollicitus est.

1. Reg. 15.

Temporalia non sunt in oratione petenda.

Imo sæpenumero contingit, quod vere deplorandum est, vt multi, oratione abutentes, sibi animæque noxia petant, quæ plus obsint quam prosint. Rachel, Iacobi vxor, tanto prolis habendæ desiderio tenebatur, vt honestatis propemodum limites egressa; & sterilitatis impatientissima, matito indignabunda dixerit, *Da mihi liberos, alioquin moriar.* Et ecce Deus, voti eam compotem reddens, desiderioque illius satisfaciens, duos ei liberos concessit, in quorum vnius partu, Beniamin scilicet exspirauit. Vt sancta hæc mulier, liberos petendo, ne-

Gen. 30.

scie-

sciebat sibi liberos mortem causaturos: ita plerique à Deo in oratione multa postulant, quæ interitum & ruinam animæ sæpenumero adferunt.

Gen. 25. Rebecca, matronarum sui temporis facile princeps, liberos etiam enixe à Deo postulauit: at cum iam in prægnantis vtero gemini decertarent, seseque mutuo calcibus collidérent, voti quodammodo pœnitens, dicebat tristis, *Si sic mihi futurum erat, quid necesse fuit concipere?* Docet hæcce nos historia, mundi huius homines sæpius magna instantia & affectu liberos, diuitias, dignitates, honores aliaque sexcenta in oratione à Deo contendere; & frequenter in eorum eos natiuitate partuque mori, & vitam simul & animam perdere videmus. Quando igitur quid à Deo postulabis, quæ profutura saluti tuæ sint, pete, & in solo Christi nomine, *Si quid petieritis Patrem in nomine meo.*

Ioan. 16. Iudæi veteres Deum in nomine SS. Patriarcharum orabant.

Hinc veteres Iudæi, cum quid à Deo postularent, quo ipsum facilius obtinerent, nomina & opera proauorum suorum, Abrahæ, Isaac & Iacob, velut mediatorum, interponerent, dicentes, Mementoꝝ obsecro Domine, Patrum nostrorum, Patriarcharum illorum veterum, qui ex toto te corde dilexere. Quod fecisse Mosem legislatorem certum est, cum populo diuinum furorem promerito veniam orando obtinuit, Deumque illi propitium reddidit. Ipse quoque rex Israel Salomon, perspectum habens, quam Deo grata parentis sui Dauid opera exstitissent, nomen illius in precibus suis interponere solitus erat, eumque orationibus, quasi interpretem & votorum supplicationumque mediatorem præmittere. Ideo cum superbum illud & magnificum templum Domino construxisset, & regias illas victimas & hecatombas immolasset; genibus in templi medio in terram prostratis, multaque à Deo contendens, hac tandem clausula orationem terminauit, *Memento Domine Dauid, & omnis mansuetudinis eius.* Quod testantur & Doctor anonymus, & Rabbi Salomon; dicunt enim, quamuis certo non constet, quis Psalmi huius auctor exstiterit; vero simile esse, nec omnino absurdum, Dauidem regem illius auctorem esse; vt qui eundem composuerit, vt in solemni dedicationis templi die decantaretur: quam patris voluntatem filius impleturus, eo illum tempore decantari in organis omnique musicorum genere iussit. Veteres igitur in nomine patrum & auorum suorum, Deo gratorum, orabant, Christianorum vero partes erunt, non iam in Patriarcharum, sed Iesu Christi, vnigeniti, inquam, Dei filij nomine, nec in seruorum duntaxat, Deum precari. Audite consulentem id Christum, qui suos in suo nomine orare vult, *Si quid petieritis Patrem in nomine meo.* Ioan. 16.

Psal. 131.

Peccator igitur Patrem æternum non in suo, sed in nomine Vnigeniti illius oret, ob cuius merita donanda donare solet. Hoc modo orationem instituit Dauid Rex, cum oraret, *In nomine tuo leuabo manus meas.* Psal. 61. Per manuum autem leuationem in sacris Litteris oratio denotatur, qui orantis gestus est. Dicere igitur Propheta vult, si quid in nomine meo, vel eorum meritorum respectu, à te peterem Domine, merito denegares, vt qui nonnisi tormenta suppliciaque promeritus sim; nihil porro erit, quod in dulcissimi filij tui nomine petere non præsumam. Scio enim, nihil te illi denegaturum.

Filij Iacob, quo veteres iniurias abolerent, vitam conseruarent, & à Iosepho fratre, Ægypti totius vicario, veniam commissorum obtinerent, in patris eum nomine orarunt, veterum vt iniuriarum obliuisceretur, nec de vltione sumenda cogitaret. *Pater præcepit nobis antequam moreretur, vt hæc tibi verbu illius diceremus: Obsecro vt obliuiscaris fratrum tuorum, & peccati atque malitiæ quam exercuerunt in te.* Gen. 56. Hinc obsecro, discant peccatores, qui magnum illum Deum, non vicarium, sed verum cœli terræque Dominum, grauissimis toties delictis offenderunt, & ad iracundiam prouocarunt; Patrem cœlestem in carissimi filij nomine rogare, veterum vt delictorum veniam concedat, pœnitentes in gratiam recipiat, ac benigne complectatur.

Historia hæc alterius mihi memoriam refricat, quam eidem Patriarchæ accidisse constat,

constat. Fratres illius cum in Ægyptum venissent, & cum frumento dimissi essent, non prius in conspectum illius venire potuere, quam Beniaminum fratrem natu minimum adduxissent, *Alioquin*, inquit *non videbitis faciem meam, nisi fratrem vestrum minimum adduxeritis vobiscum.* Idem nobis à Patre cœlesti dici credamus, Auditores, qui non prius nos in suum venire conspectum vult, quidquam oraturos, quam fratrem nostrum, non dico Beniamin, sed Iesum Christum, conducamus. Dicit hoc Euangelista: *Si quid petieritis Patrem in nomine meo, &c.* Id est, virtutem meam meritaque interponentes; sua enim Christus merita nobis vltro resignat, libensque donat, vt eadem Patri æterno offeramus, atque iis orationes nostras roboremus. Quocirca, quamuis oratio infinita Dei misericordia nitatur, iustitia quoque niti dicenda est, cum quæ Christus iuste meritoque promeruit interponimus; qui sua in nos merita quam cumulatissime gaudet transferre. Atque vt generosus aliquis Imp. & dux, multis trophæis nobilis & victorijs varijs celebris, qui sæpius hostem ad internecionem vsque deleuit, vrbes plurimas expugnauit, regna Principi suo varia subiecit, si illum nulla recepta ob tot labores & victorias mercede, mori contingat; in extremo vitæ articulo constitutus regem alloquitur. Ecce sereniſſime Princeps, plurima tuo nomine discrimina adij, vitam pro regni tui gloria sæpe in præsentissima pericula cõieci, hostes, à regni tui finibus exegi, eorum potentiam fregi, cumque nullum laborum hactenus præmium repererim, modo liberos meos vnice tibi commendo, eorum vt memor sis rogo, & enixe suppliciterque te precor, vt si quo ea de causa superstitem me præmio affecisses, in illos, quasi in alterum me & animæ meæ partem, omnem beneficentiam transferas. Ita & Christus Dominus, cum morti vicinus esset, & iam dudum diaboli potentiam fregisset, mundum domuisset, & varias de hostibus suis victorias retulisset, omnes nos Patri æterno in cruce moriens commendauit, enixe postulans; sua vt in nos ille merita transferret. Atque ideo hodie nos docet, vt suo in nomine Patrem oremus, suaque merita, mediatoris loco, interponeremus, *Si quid petieritis Patrem, &c.*

Gen. 43.

Ioan. 16.

Christus sua in nos merita transfert.

Simile.

Ioan. 16.

Notat hic Oecumenius, Christum hisce verbis docere voluisse, vere se Deum esse, cum in suo nos orare velit nomine, & in illo omnia nos impetraturos asserat. Mirabile siquidem & efficax nomen illius sit oportet, in quo omnia petita impetremus, quod soli illi proprium; cuius & potestas infinita & virtus immensa, qualis est Dei. Merito proinde Psalmographus exclamat, *Domine Dominus noster quam admirabile est nomen tuum in vniuersa terra!* cum in ipso homo omnia à Patre quæ petierit impetret. Hæc scilicet orationis virtus, & precum potentia.

Psal. 8.

III. Orationis vis & potentia.

Hanc igitur expositurus, dico tantam orationis vim ac robur esse, vt nihil non efficiat & effringat: ipsa dominatur omnibus, ipsa captiuos redimit, infernales abyssos occludit, cœlos reserat, bestijs immitibus imperat oraq. frænat esurientium animalium, inimicos prosternit, carceres effringit. Vnica oratio est: quæ Ionam Prophetam ceti vtero eduxit, Danielem à lacu leonum, & tres pueros à camino ignis liberauit. Adhæc vnicæ orationi, Filij Dei incarnatio est adscribenda: ait enim D. Thom. sanctos Patres sola oratione & postulatione eamdem à Deo impetrasse, *merito de congruo.* Quod & Prophetæ aperte præsignarunt, & imprimis Psalmographus, *Propter miseriam inopum, & gemitum pauperum, nunc exurgam dicit Dominus.* Nec sola Verbi diuini incarnatio, verum ipsa quoque mundi redemptio salutisque humanæ reparatio vni adscribi imputarique debet orationi, *Cum clamore valido & lacrymis offerens, exauditus est pro sua reuerentia.* Ipsam quin etiam Gentium conuersionem atque Ecclesiæ exordium & fundationem attribuere soli orationi oportet: ait quippe Psalmista: *Postula à me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam.*

3. Parte.

Psal. 11.

Hebr. 5.

Psal. 2.

Oratio præterea generale quoddam instrumentum est, quod ad omnia efficienda & agenda conducat, inq; hominum negotijs pertractandis plurimum prosit: & quem-

Oratio instrumentũ ad vniuersa

admo-

impetrandi accommodum.

admodum ad faciliorem commerciorum rationem pecuniæ vsus introductus, permutatique pecuniaria inuenta, qua nihil in contractibus humanis nec vtilius aut facilius adeo vt, qui pecuniam habeat, omnia se posse & in manibus habere libere dicere queat: Ita oratio spiritualis quædam pecunia dici

Opusc. de potestate Papæ.

potest, vt quæ omnia valeat & domet. Caietanus, postquam pluribus docuisset, summum Pontificem plenariam potentiam habere, quasi aburi vellet, vniuersam Ecclesiam subuerteret & pessum daret, dicere non veretur, Deum non Ecclesiæ, ad tantum malum euitandum, remedium dedisse, quam orationem: qua & tantam calamitatem auerteret, cuius virtute tam præsens periculum à ceruicibus suis propulsaret. Nec hæc solius Caietani aliquando opinio fuit, sed & piissimi optimique Regis Iosaphat, qui aduersitatibus pressus ad Deum confugiens dicere solebat, *Dum ignoramus quid agere debeamus* periculum circumuallati: *hoc solum habemus residui, vt oculos nostros dirigamus ad te*, ad preces nostras, velut patronos & mediatores interponamus: oratio siquidē sola malorum vnicum est remedium, & sola spes nostra.

2. Par. 20.

Oratio peccatores in viam iustitiæ reducere potest.

Tantam quoq; plurimi Doctores orationi vim & robur adscribunt, vt solam eam peccatori, gratiam iustum facientem, impetrare posse putent & veniam obtinere, eumque ab omnibus delictorum maculis emundare: equidem in ea sum sententia, vt hoc, sine interiori Pœnitentiæ actu, fieri posse negem: atq; ita verba illa Euangelij intelligenda credam. *Petite* contritione, *& accipietis: quærite* confessione: *& inuenietis: pulsate* oratione, *& aperietur vobis.*

Oratio Deū euincit, eiusq; iram placat.

Ea orationis efficacia est, vt ipsum etiam Deum euincat, ei quodammodo vincula iniiciat, & de diuina maiestate triumphum agat, iustitiæ furorem sistat, iramque illius compescat ac retundat. Testem audacioris huius encomij ipsum habeo Deum, qui importunis Moysis precibus euictus, cum iam populū idololatrico cultu flagella promeritum funditus delere decreuisset, ait, *Dimitte me, vt irascatur furor meus contra eos.*

Exod 32.

Quod Glossa exponens de suo addit, *Deus se fatetur Moysis orationibus teneri: qui postulat se ab eo dimitti*, Cui suffragatus in Elegiis Ouidius ait in eundem propemodum sensum.

Sæpe louem vidi, cum iam sua mittere vellet Fulmina, thure dato, ustinuisse manum. Lib. 5. Trist.

Ipsa à tentationibus liberat.

Sunt & aliæ orationis vires, quas paucis huc adducam. Ipsam à tribulantium insultibus immunem, & ab omni aduersitatum, in huius vitæ curriculo, turbine liberam præstare potest. Hunc in sensum Prophetа quidam ait, *Clamate ad Dominum & eripiet vos de manu Principum inimicorum.* Cui Glossa in quartum cap. Iudith & Origenes commentatio in Numeros subscribunt, cum vnanimiter dicunt, vnum orando hominem plus posse, quam aliquot millia præliando: robori bellico orationem, & preces armis præferentes. Baruch. 4.

Oratio dæmones fugat.

Quid obsecro oratio non potest? ipsa dæmones compescit, superat, eiicit, iisq; legem imponit, in quo Christus ipse mihi præit dicens, *Hoc genus dæmoniorum non eiicitur, nisi in ieiunio & oratione.* Hinc illam Ambrosius cyMatth. 17. Marc. 9.

peum appellauit, quo omnia nequissimi hostis tela excepta franguntur. *Bonum scutum*, inquit, *oratio, quo omnia aduersarij spicula repelluntur.* Quod a Psalmographo didicit, qui in canticis suis ait, *Pro eo, vt me diligerent, detrahebant mihi, ego autem orabam:* ad quod etiam referri potest, quod alio loco dicebat, *Fulgura coruscationem & dissipabis eos: emitte sagittas tuas & conturbabis eos.* Psal. 104. Psal. 143.

Oratio pugnæ comparata.

Adeo quoque potens & valida oratio est, vt in plurimis sacræ Scripturæ locis militiæ & prælio comparetur: comparationem hanc adhibuit Apostolus, Corinthiis de seipso scribens, *In carne ambulantes non secundum carnem militamus.* Origenes etiam Israelitarum cum Amalecitis conflictum & victoriam examinans, Moysen in monte ad Deum manus leuante & orante, ita sententiam tandem tulit, *Ind catur, populum Dei non tam manu & armis quam voce & lingua pugnare, ad Deum orationem fundendo.* Quo etiam facit, quod ad Romanos scribit Apostolus, *Obsecro ergo vos fratres per Dominū nostrum Iesum Christum, & per charitatem S. Spiritus vt adiuuetis me in orationibus pro me ad Deum.* Hom 11. super Exod. Rom. 15.

Orig. lib 10. in Epist. ad Roman.

Porro loco *adiuuet is me*, Græcus textus habet συναγωνίσασθαί, id est, simul confligatis, vel cõfligenti in eodem stadio succurratis, quod & obseruauit Origenes dicens, ἀγωνίσασθαι, dixit Apostolus, *ostendens quasi agonem haberet certamenq; orationis.*

Cant. 7.

Eodem etiam sensu explicanda sunt verba illa Canticorum: *Quid videbis in Sulamite, nisi choros castrorum?* Ecclesia enim, cuius sponsa figura est, propter varios Sanctorum ordines, diuersasq; hierarchias, tum etiam propter animos masculos armorumque vsum, castris comparatur. Bene autem, inquit Theodoretus, Spiritus S. *choros castrorum* hic vsurpauit, eo quod dum Dei laudes & præconia in choris templorum decantantur, vniuersa Ecclesia quasi armis glorioſa triumphare videatur. Exclamem igitur iure, ô Oratio vere admirabilis ac diuina.

Oratio naturæ vires superat.

Vere inquam admirabilis & potens, vtpote, quæ omnem naturæ potentiam longo interuallo antecellat. Natura enim nullum conseruare corpus potest sine alimento & esca: quod & Aristoteles libro de generatione confirmat: *Omne viuens quamdiu viuit, indiget alimento conuenienti naturæ suæ.* At oratio sola hocce efficere potest, vt in Mose Hebræorum ductore aperte apparuit, qui inter alios sexcentos, quadraginta diebus & totidem noctibus sine vllo alimento, solam orationem cibi loco adhibens, stupente natura & tantum miraculum admirante, in monte vixit.

Angelorũ potentiam superat.

Ipsa quin etiam omnibus potentior est Angelis: quod hac ratione probo: Angeli siquidem, si Philosophis & Theologis fides adhibenda, cœlos impellunt, & eorum sunt directores: at oratio ipsum cœlorum conditorem mouet, non quidem motu locali, sed virtute sua & potentia: quod ipsum quocumque voluerit, quo nobis in necessitatibus succurrat, & benignum se declaret, impellat ac trahat. His addo multa sæpenumero orationem effecisse, quæ ipsam Angelorum potentiam auctoritatemque exsuperent: ipsa enim cœlos stitit, Planetarum regem in medio axe ad tempus sistere coegit: ipsa Eliæ ore profusa cœli fontes occlusit, & imbrium thesauros triennio & semestri nemini patere voluit, vt homines præfame & siti in terra emorerentur.

Ioſ. 10. 3. Reg. 17.

Omnium etiam creaturarum potentiam antecellit, ita vt quidquid cæteræ possunt, nihil esse aut leue videatur. Ecquæ enim creatura, propria virtute mortuum ad vitam reuocet? nam, Philosophorum placitis inhærendo, à priuatione ad habitum non datur regressus. Verum efficere hoc oratio potest: testis sit Elisæus, qui precibus suis Sunamitidis filium ad vitam reuocauit. Nulla deinde creatura est, quæ propria virtute in creatorem ipsum transmutari queat, at per orationem fieri hoc potest, & quotidie in templo fieri videmus: quando in sacrosancto Missæ sacrificio, panis & vini substantia, per sacerdotis preces & sacra consecrationis verba, non sine miraculo & vehementi creaturarum omnium stupore, in pretiosi corporis & sanguinis Christi Jesu substantiam transeunt: licet enim in quantum homo creatura sit: in quantum tamen Deus creator est. Atque hæc Theologorum omnium in quartum sententiarum est opinio. Vere igitur regia, sancta, diuina, & admirabilis potentiæ oratio est. Hæc prima concionis parte dicere de oratione decreueram, quæ ad eiusdem perfectionem requiruntur dicenda supersunt, qualitates inquam & conditiones requisitæ.

Oratio creaturarũ potentiam antecellit. 4. Reg. 4.

IV. Oratio humilis sit oportet.

Prima virtus eidem quam maxime necessaria est humilitas: nam, teste Ecclesiastico, *Oratio humiliantis se nubes penetrabit.* Atque ita intelligendam esse docet Jacob cum Angelo luctam Osee Propheta: *Et inualuit*, inquit, *ad Angelum*, scilicet Jacob, *& confortatus est, fleuit & regauit eum.* Quibus è verbis colligi datur, luctam illam & duellum Jacob cum Angelo aliud non fuisse quã gemitum & humiliationem cordis in Jacob, qui Esau fratris potentiam & occursum veritus, coram Deo se in oratione tum prostrauerat, auxilium cum gemitu & lachrymis effusis deposcens. Adeo, vt præcipua orationis illius pars fuerit humilitas admirabilis.

Eccl. 35. Gen. 32. Ose. 12.

Quin & alio loco Geneseos, cum Abrahã Deo pro Sodomitarũ incolumitate conser-

Gen. 18.

natio-

uationeque supplicaret, vbi Vulgata legit: *Quia semel cœpi loqui.* Hebræi legunt: *Eia, cœpi loqui nunc.* Quasi dixisset, fierine potest, aut credibile est, Domine, me tecum loqui, & precibus te flectere præsumere? Magnæ profecto humilitatis argumentum, at quæ orationem illius Deo acceptam & gratam redderet.

Hine factum puto, quod Sancti omnes Deum oraturi, quo humilitatem animi declararent, in terram se semper prostrauerint, velut indignos sese arbitrantes, qui cum tanta maiestate oratione interprete, colloquerentur. nam corporis humilitatem Spiritus & animi humilitas sequi solet. Exemplo sit redemptor, qui pridie quam mortē occumberet, non modo genua in horto oliuarum reclinauit, Patrem suum orans, sed quo sese amplius humiliaret, etiam pronus in terram procidit, dicens. *Pater mi, si possibile est transeat à me calix iste.*

Moses cum, velut Dei altissimi minister, in Ægyptū descenderet, hac oratione Pharaonem regem compellauit, *Descendent omnes serui tui isti ad me, & adorabunt me dicentes, Egredere tu & omnis populus, qui subiectus est tibi.* Alius autem Interpres loco *adorabunt me*, vertit, *orabunt me:* atq; ita & Syrus interpretatur, & Paraphrastes Chaldaicus. Vnde manifestum redditur, quam humilis barbarorū illorum fuerit oratio, cum adoratio appelletur, & Mosem adorasse omnes dicantur. Maximus autem humilitatis actus ipsa est adoratio, quo nullus maior exhiberi potest: in hac enim tam corpus quam spiritus diuinæ se maiestati & potentiæ omnipotenti subiiciunt, & obedientiam supplicem spondent. Ac talis sit oratio oportet, quæ adoratione fundi non potest, cum hæc euidens fidei & obsequij nostri erga Deum summum testimonium sit & argumentum, vt à quo omnia dependere, dirigi, donarique confitea mur.

Quantum porro huiusmodi oratio cōmodi afferat quamq; efficax sit, dici non potest: oratio q̄ humilitas stipat, & comitatur animi submissio. Huiusmodi fuisse legitur oratio resipiscētis & supplicis Publicani; qui templum Deum oraturus ingressus, adeo, peccatorum suorum turpitudine ob oculos posita, erubuit, vt nec oculos in cœlum attollere ausus fuerit, sed pectus tundendo, & ingemiscendo supplex dixerit, *Deus propitius esto mihi peccatori.* Talem & Manassis regis orationem fuisse sacri Regum annales testantur: hic namq; genibus in terram prostratis, atq; oculos lachrymis suffusos, & amaritudine confectum habens, gemensque ad Deum clamabat, *Peccaui super numerum arenæ maris, & nunc flecto genua cordis mei ad te Domine* Ille porro cordis genua, & non corporis, flectere dicendus, qui coram Deo in oratione sese submittit.

Solet vt plurimum sancta hæc cordis humilitas lachrymas oculis elicere: ideoque Psalres Psalmo trigesimo octauo Deum deprecans aiebat, *Auribus percipe lachrymas meas.* Lachrymæ porro non auribus percipiuntur, sed oculis videntur: pius tamen hic rex insinuare volebat, orationes suas lachrymis plenas esse, sciebat vtiq; preces, quæ lachrymis & piis suspiriis saginantur & referciuntur Deo gratissimas existere: Merito igitur sponsus, omissa certarum auium harmonia, turturis sese gemitu & suspiriis delectatum ait, quæ in terra sua audierat, *Vox turturis audita est in terra nostra.* Vnde colligere est orationem lachrymis mistam & fletu stipatam Deo longe esse acceptissimam.

Quam efficax autem, Deus bone, huiusmodi esse solet oratio, quam & lachrymæ poliunt & suspiria sufferciunt, quantasq; obtinere victorias! Idcirco armis similis esse in genesi perhibetur: Jacob quippe Patriarcha filio Joseph portionem hæreditatis dimetiens ait: *Do tibi partem vnam extra fratres tuos quam tuli de manu Amorrhæi in gladio & arcu meo.* Nusquam porro Jacob bellum gessisse aut cum hoste cōflixisse, aut arcum cum hoste tetendisse legitur, quin potius iratus fuisse, quod filij, Sichimitas, ob Dinæ sororis raptum, arma mouentes exciderint, & sanguinem crudeliter effuderint. Vera igitur Chaldæi Paraphrastæ lectio est dum habet, *quam orationibus acquisiui.* Illæ enim meliora arma sunt & valentiora quam arcus, gladij, aut hastilia. Hinc in libro Judicum, Madianitę tum armis, tum precibus profligati leguntur.

In oratione Manassæ cū captus teneretur in Babylone. *Cant.* 27. Humilitatem sæpe lachrymæ comitantur.

Psal. 38.

Cant. 2.

Gen. 48. Oratio armis similis esse dicitur.

Iud. 7.

Num. 22. Balac Moabitarum Rex numerosum aduersus Israelitas colligens exercitum, eosque armis prosecutus, omnem mox belli curam deposuit, pseudoprophetam Balaam consulendo, vt prosperum belli successum precibus ille à Diis impetraret: nam vti bene obseruauit Origenes, fama didicerat, Israelitas nonnisi precibus ad Deum fusis victoriam consequi, eosque non arma manu præferendo, sed preces fundendo; cum inimicis conflictum ire solere. Quamobrem iisdem illis armis inuadere consultius putauit. Quã valida igitur hæc arma futura sunt, quando humilitate temperabuntur.

Deut. 14. Pisces illi immundi censebantur, qui pinnulis & squammis carebant: qui vero pinnati & squammati erant, mundi habebantur: eo quod hisce pinnis in aere saliant, & quasi volare videantur; squammis vero velut lorica contegantur. Mysterium denotat eos coram Deo mundos esse, qui orationis alis in altum se sustollunt, cœlestia contemplaturi, & sub humilitatis squammis, velut lorica è virtutibus contexa, delitescunt, ne ab hominum mundanorum oculis videantur. Viuat igitur & omnium ore celebretur oratio humilis ac demisse de se sentiens.

Orationem ornat caritas.

Iob 12. *Ezech.* 1. Altera, quæ orantibus necessaria est virtus, ipsa dicenda est caritas: atque hanc intellexit Raphael Archangelus, cum Tobiæ iuniori diceret: *Bona est oratio cum ieiunio & eleemosyna.* Mystica etiam illa animalia, quæ Ezechiel Propheta vidit, inter cætera, quæ præferebant prodigia, manus hominum sub pennis habebant, quo aliud non denotabatur, quam sub oratione & contemplatione, quæ animæ nostræ alæ sunt, manus, id est, opera caritatis latitare debere, quæ binas hasce alas fulciant & sustentent. Senes quoque illi, quos Joannes in Apocalyp. vidit, phialas aureas thymiamate plenas & suffitibus refertas habuisse leguntur: *quæ sunt,* inquit, *orationes Sanctorum.* Emblema hoc expositurus, dico ideo potissimum ab Apostolo orationes, phialas aureas nominari, quod orantium corda carnea iam esse non debeant, sed aurea & luculenta caritate æstuantia.

Apoc. 1.

Huiusmodi porro cor à Domino Psalmographus exposcebat, conceptuique meo quam proxime accedens aiebat: *Dirigatur Domine oratio mea, sicut incensum in conspectu tuo.* Nam, vt thus & incensum acerræ impositum, nisi ignis adsit, nullum emittere fumum aut odorem potest: ita orationis incensum nullam spirare suauiolentiam poterit, nec Deo gratum esse, si cor è quo proficiscitur, diuini amoris igne non succendatur, & dilectionis flammas nõ emittat, nisi inquam ardeat sancto quodam amore, non erga Deum tantummodo, sed & erga proximum, vt nimirum pro omnibus in genere oret, pro ipsis etiam peccatoribus & infidelibus. Huc alluxit Psalmographus, cum diceret: *Effundo in conspectu eius orationem meam.* Effundere autem, est quidquam foras eiicere, quasi diceret: Oro pro iis, qui sunt extra gratiam Dei mei constituti pro peccatoribus inquam, ethnicis, amicis, & inimicis pro notis & ignotis. Caritas igitur hat in sphæra operatur, atque ad omnes sese creaturas extendit. *Psal.* 140. *Psal.* 141.

Apoc. 2. Angelus ille, qui Joanni in Apocalypsi ante altare apparuit, thuribulum aureum secum deferebat: quo aliud non declaratur, quam neminem coram Dei altari comparere posse, id est, Ecclesiam orandi causa ingredi, quam qui Angelorum vitam imitetur, & cor caritate velut auro radians habeat, è quo incensum orationis egrediatur, & suauissimos odores emittat.

Exod. 27. 38. In tabernaculo Moysis, aut templo Salomonis duo altaria reperire erat, vnum holocaustorum, & ipsum æneum: alterum thymiamatis, & illud aureum. Primum quidem sacrificium crucis denotabat, quod æneum & sonorum erat, quia in omnem terram exiuit sonus eius, eo quod crucis Christi prædicatio omnes terræ angulos penetrarit: quamquam tropologice S. Gregor. pœnitentiam & carnis mortificationem hic designari putet. Alterum vero, de quo Exod. 30. Beda sanctos & iustos denotare existimat, qui rerum cœlestium contemplatione sublime elati, & procul à terrenis constituti, non procul à sanctis sanctorum, Angelorum instar commorantur, quotidieque in altari thymiamatis thus orationum

Lib. de templo Salom. cap. 12.

num adolent, ac superni ipsum amoris igne succendunt, quod diuinæ deinde maiestati sancte pieque offerunt. Ipse vero per duplex hoc altare, duo orationum genera designari putem, mentalem scilicet ac vocalem: per altare nimirum thymiamatis mentalem; per holocaustorum autem, quod æneum ac sonorum erat, vocalem: vtrumque vero charitatis igne semper ardeat necesse est.

Oratio mentalis & vocalis per altaria tabernaculi designatus.

Cæterum quando orationem caritate succensam esse debere dico, supponendum est, orantem omni vacare debere delicto. In cuius rei signum præcepit olim Deus, ne quis immundus, aut nævum aliquem corpore præferens templum ingredi, aut tabernaculo propius accedere præsumeret, vel etiam sacrificium offerre, nisi prius mundaretur. Idem etiam lex Euangelica præcepit, cum neminem peccati sordibus inquinatum aut culpam aliquam corde fouentem, ad altare sacrum vult accedere, quo preces Deo offerat: tunc enim oratio robur suum amittit, & quodammodo euertatur, orantique in vitium cedit & peccatum.

Leuit. 22.

Naturalium rerum scriptores tradunt, gemmæ cuiusdam genus reperiri, cui nomẽ Dioscorides; admirabilis potẽtiæ ac stupendarum virium, quibus tamen penitus destituitur, si mortui ori indatur. Naturæ hocce opus ad gratiam transferens, dico orationem lapidem esse, quo Dauidis exemplo dæmones prosternimus, lapidem inquam pretiosum, magnæ energiæ atque efficaciæ: qua tamen priuatur, si peccatoris, qui coram Deo mortuus est, ore exeat; ac tunc tantum abest, oranti vt prosit, vt animæ etiam perniciem & interitum adferat, *oratioque*, vt de impio olim Psalmographus ait, *eius fiat in peccatum*: cumque diuinam iram sedare, furorem conceptum placare, flagellaque intentata auertere deberet, illa magis magisque accersat, & iram acrius succendat. Quod egregio exemplo confirmabo.

Oratio gemmæ pretiosæ comparatur.

Psalm. 108.

Bias Philosophus, cum quodam tempore cum sceleratis quibusdam & nebulonibus nauigaret, & vehemens subito tempestas exoriretur, illique in genua prostrati Deos inuocarent; ipse fictam illorum pietatem irridens: *Tacete*, inquit, *ne dij vos hic nauigantes sentiant*. Sciebat nimirum Philosophus, impiorum preces & orationes, corde inquinato prodeũtes, Deum magis irritare quam placare. Prius igitur quam se ad orandum quis componat, animam purget & ab omnibus liberet sordibus, necesse est.

Preces impiorum Deum magis irritant quam placant.

Lib. de perf. iustitia ad Iulian.

Refert magnus August. serpentis quod dam genus esse, quod priusquam ad fontem bibendi causa accedat, euacuato stomacho omne quod intrinsecus repositum fouet virus, ejiciat, quam serpentis naturam ille proposito nostro adaptans, ait Christianos, cum ad orandum sese componunt, omne prius peccati venenum, si quod in corde lateteuomere debere, quam Deo preces offerant. Hęc igitur oratio, quæ corde puro; & ab omni peccati veneno libero, sed caritate succenso profieiscitur, perfectissima est, Deoque gratissima. At nec hoc satis: sed continua quoque sit oportet atque assidua.

Perseuerantia igitur & assiduitas tertio ad orationis perfectionem necessaria est. Vnde Apostol. Iacobus: *Multum valet deprecatio iusti assidua*. Dico igitur, si qua in re assiduitas & perseuerantia requiritur, in oratione eam & precibus maxime desiderari, & in primis necessariam esse: hanc solam non dedecet importunitas huic vni congruit animosa pertinacia & continua indefatigataq; expostulatio. Aliis in rebus vitium est violentia, at in oratione virtus: de orantibus igitur illud merito vsurpari potest: *Regnum cælorum vim patitur, & violenti*; id est, importuni deprecatores, *rapiunt illud*.

Perseuerantia oranti necessaria. *Iacob. vlt.*

Matt. 11.

Quo loco in Psalmis legit Vulgata, *In manus tuas commendo spiritum meum*, alij habent Interpretes: *In manus tuas commendabo spiritum meum*. atque ita Græcus textus præfert & Chaldaica paraphrasis: vnde iusti in orando perseuerantiam colligere possumus, qui non semel tantum orat; sed firmiter secum statuit totum vitæ tempus orando transigere, ac nulla non hora & loco precibus & orationi vacare.

Psal. 30.

Iacobi cum Angelo luctа in sacris litteris celebratur, sed eo potissimum nomine, quod tanta ipsius terreni ac mortalis licet hominis, importunitas fuerit, vt firmiter in

Gen. 32.

animo

animo ſtatuerit, non prius cœleſtem illum ſpiritum dimittere, quam benedictionem petitam ab eodem obtinuiſſet. Iam paulo ante dixi, luctam hanc veram orationis, quam homo ad Deum fundit, imaginem eſſe, in hac igitur ſola importunitas cõmendãda eſt, animoſique cenſendi illi, qui in oratione aſſidui ſunt, nec prius quieſcũt, quam gratiam à Deo obtinuerint, & votorum compotes facti fuerint.

In vitis Patrum.

Religioſus quidam in oratione aſſiduus & continuus, fratribus alijs modum orandi Deum rogantibus reſpondit, à nullo alio orandi ſe rationem quam à mendicis ſtipem ante diuitum ianuas poſtulantibus, vlcera ſua & plagas, non ſemel aut bis, ſed ſæpius demonſtrantibus, quo eos ad miſericordiam flectant, & eleemoſynam in paupertatis ſubſidium extorqueant didiciſſe, & ab illis ipſos etiam diſcere poſſe. Innuere ſcilicet volebat; quod cum pauperum inſtar mendicorum, quotidie ante magni Dei ianuam panem noſtrum quotidianum aliaque gratiarum chariſmata depoſcimus; non prius à neceſſitatibus noſtris diuinæ maieſtati repræſentandis, ceſſare debeamus, quam eleemoſynam aliquam aut munuſculum ab eadem impetremus.

Mendici nos docent orare Deũ.

Iſth. 15. Eſther orationis typus.

Eſther regina, formoſiſſima ſui temporis mulierum, ad regem cum ingrederetur, petitiones ſuas declaratura, duas ſecum ducebat puellas, vnam cuius humeris inniteretur; alteram quæ ſyrma traheret. Vera hæc imago fuit rei de qua modo agimus. Regina quippe hæc orationem deſignabat, per quam ad regem regum Deum acceſſum habemus cum eodem locuturi: quæ quo ſecure incedat, & maiori cum plauſu excipiatur, duas habeat virgines, comites neceſſe eſt, vnam cuius humeris fulciatur, humilitatem ſcilicet quæ eandem ſuſtentat; alteram quæ ſinuoſa veſtium volumina ſubleuet, perſeuerantiam ſcilicet quæ perfectam ſemper orationem ſequitur.

Pſal. 5.

Hac virtute orationes ſuas exornabat, Pſaltes de ſe ſiquidem teſtatur: *Mane adſtabo tibi & videbo.* Verbum vero *adſtabo* perſeuerantiam denotat, cuius loco Hieronym. ad fontes Hebraicos *contemplabor* tranſtulit, quod tantundem ſignificat: alio item loco, vbi Vulgata præfert: *Anticipauerunt vigilias oculi mei*; alia verſio habet: *Tenebas vigilias oculos meos.* Id eſt. Tam grata tibi orantium perſeuerantia, vt oculos meos, quo ad te integras noctes vigilent, & excubias quodammodo agant, cogas. quo ita in oratione perſeuerem Pſalmo item 95. vbi legimus vulgo, *Sanctimonia & magnificentia in ſanctificatione eius.* S. Hieronym. tranſtulit, *Fortitudo & exaltatio in ſanctuario eius.* Sanctuarium porro orationi locus debitus eſt, eius vero comites, fortitudo, ad inceſſanter orandum, & nunquam deficiendum; & cordis exultatio ad perſeuerandum aſſidueque orandum.

Pſal. 76.

Verum quod perſeuerantia eſſentialis orationis pars eam, propterea omni ratione diabolus impedire contendit & interrumpere. Quod exemplo quodam faciam manifeſtum: Religioſus quidam, vt in Dialogis refert Gregor. orationem cœptam ſemper intermittere, & nonniſi quam breuiſſimas fundere preces, impatiens moræ, ſolebat: & quamuis fratres hanc in eo leuitatem ſæpius reprehenderent, non ideo tamen in orando reddebatur conſtantior. Accidit interea S. Benedictum ad illud monaſterium diuertere; & de monachi huius leuitate certiorem reddi; quem cum ad ſe vocatum curioſius inſpexiſſet, vidit nigellum quendam pedibus illius aduolutum (dæmonem haud dubie) qui eum à ſancto orationis exercitio auocaret. Procidit igitur in genua ſanctus pater, cumque pro ſalute illius Deum deprecatus eſſet, dæmon, omnis perſeuerantiæ inimicus, ab eo mox deceſſit.

Diabolus perſeuerantiam impedit.

Idem quoque Gregorius huc etiam trahit hiſtoriam aliam Geneſeos: Abraham cum Dei iuſſu animalia quædam offerret in ſacrificium, ecce volucres cœlo delapſæ in aram deſcendere victimam deuoraturæ; quas cum ſæpius ipſe abegiſſet, iterum tamen atque iterum importunæ illæ harpyiæ ad prædam redierunt: nec prius ab iiſdem liberatus fuit, quam ſomnus eum oppreſſiſſet. Qui curioſius hoc introſpicere voluerit, & Gregor. moralitatem ſequi, reperiet haud dubie, orantem, Deoque gratum precum ſacrificium offeren-

Lib. 2. cap. Moral. Gen. 15.

offerentem, à rapacibus semper auibus, dæmonibus inquam infestari. Non ideo tamen orationem abrumpat, sed easdem continuo vna cum vanis cogitationibus abigat, nouam attentionem comparet, & in orando perseueret, donec tandem sol occidat, & dormiendi tempus ingruat, id est, donec vitæ huius dies præterierit; fieri enim non potest, vt quamdiu viuimus, ab importunis illis auibus immunes simus; ideo semper ijs resistendum, & omni ratione abigendæ, inque oratione perseuerandum.

Val. lib. 2. cap. 10. Xenophon Philosophus solenni Dijs sacrificio offerendo impeditus, de filij sui in bello nece certior factus, cœptum sacrificiū non intermisit, nec vultum ob tam lugubrē aut funestū nuntium cōtraxit: aut sacrum abrupit. Et ecce, proh pudor! Christiani hodie muscæ importunitate victi filum orationis abrumpunt; & ob nugas aliquas molestiarum à precando cessant: hac igitur Ethnici constantia & in orando perseuerantia confundantur & erubescant.

At non ita viuendum est, Auditores, aliter vita vobis instituenda, amplectenda virtus est; & inprimis virtutum regina Oratio. Audiuistis scilicet partes eius, audiuistis dignitatem ac potentiam, audiuistis præterea quæ ad perfectionem illius necessaria sunt. Hæc igitur omnia animis vestris insculpta permaneant, & mementote cunctorum quæ vobis hactenus dicta sunt; recordemini inquam in sacris literis eam thuri & suffitui comparari, & merito sane; nam quemadmodum odores nidoresque semper in sublime tendunt: ita & oratio si Dauid experto fidem habeamus. *Dirigatur*, inquit, *Domine oratio mea sicut incensum.* Secundo, quemadmodum aromata & odoramenta putiscentium locorum & sentinæ fœtorem tollunt, ita vt neminem offendat; sic & iustorum orationes pro peccatoribus deprecantium efficiunt, ne eorum delictorum fœtores diuinæ maiestatis nares offendant, vt pro meritis eadem non puniat, sed veniam benignus concedat Tertio, vt odores & suffimenta magis redolent contusa, & thus magis fragrat igni iniectum; ita & de Sanctorum orationibus sentiendū; tunc illas feruentiores esse, & suauiorem spirare odorem, cum in persecutionum mundanarum mortatio contunduntur vel tribulationum vitæ huius igni imponuntur.

Psal. 140.

Eia igitur Christiani, orationi diligenter incumbite; ipsa enim hominum & Angelorum interpres, interpres inquam, quæ omnium linguarum nouit discrimina, Hebraicæ, Græcæ, Latinæ, Gallicæ, Hispanicæ, Italicæ, Germanicæ, aliarumque sexcentarum: ipsa peccantium patrona, cœlorum amica, Dei carissima, diaboli terror; ipsa virtutum regina, electorum Philosophia; Sanctorum sermo, paradisi ianitrix, & animarum omniū consolatrix Simul etiam perpendite, quanta illius sit potentia & virtus, ipsa dæmonibus dominatur, infernas potestates compescit, Angelos ad flagellandum accinctos exarmat, tyrannos domat, mundum vniuersum expugnat, tempestates sedat, ignem cœlo aduocat, astra sistit, feras siluis elicit, pluuias exsiccat, ventorum alas laxat, & laxatos refrænat. Ipsa præterea morbos depellit, mortuos ad vitam reuocat, montes loco mouet, hominibus vt sine cibo potuq; vitam transigant vires suppeditat, terram concutit, elementa inter se conciliat, aliaque infinita effecta, quæ omnem naturæ potentiam superent, producit. Orationis Epitheta.

Hanc igitur diligite, Christiani, & amplectimini, illius perfectiones sectemini, quæ ad eam necessaria sunt quærite: cum igitur ad orandum vos componitis, adsit humilitas, stipet preces caritas, & comitetur eas perseuerantia. Oratio enim, nisi humilis sit, mera est vanitas, si caritate non sustentetur, merum peccatum; si perseuerantia desit, nihil omnino promeretur: primum repræsentat oratio Pharisæi, alterum preces & pœnitentia Achab, tertium Iudæ proditoris quamprimum deficientis, animi amaritudo. Tria igitur hæc simul concurrant necesse est, quæ ad perfectionem orationis non parum faciant; quibus si ornata fuerit oratio, perfecta erit Deoque gratissima. Conclusio. Humilitate carens oratio nonnisi vanitas.

Tu autem omnipotens & æterne Deus, ad quem preces nostræ diriguntur, eas re-

ge, & nos ad eaſdem ſanctè pieque fundendas diſpone: ſæpe, fateor, plenæ imperfectionibus ſunt, nec exaudiuntur, eo quod non bene fuſæ, ſæpe enim cum ſuperbia & animi elatione tibi eas offerimus, ſæpe in peccati ſtatu fundimur, ſæpe minima data occaſione interrumpuntur. Humilitatem igitur veram, quæ eaſdem comitetur caritatem & dilectionem, qua eaſdem ſuccendat & robur, quo in iiſdem perſiſtamus, elargire. Quæ ſi impetrauerimus, vota preceſque noſtræ tibi acceptæ futuræ ſunt, ac per eaſdem in hac vita gratiam & in altera gloriam immortalem conſequemur: ad quam ducere nos dignetur Deus Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus Amen.

DOMINICA SEXTA POST PASCHA.

Quæ eſt Dominica infra octauam Aſcenſionis.

Partes.

1. *Quod præſcita minus ſint noxia.*
2. *De teſtimonio S. Spiritus & Apoſtolorum.*
3. *De aduerſis à Domino prædictis.*
4. *Cur ſuos aſſligi velit Dominus.*

Cum venerit Paracletus quem ego mittam vobis à Patre, Spiritum veritatis, qui à Patre procedit, ille teſtimonium perhibebit de me. Ioan. 15. & 16.

FIGVRA.

ELIAS Propheta & ſacrificuli Baal, cum inter ſeſe de veri Dei cultu altercarentur, his Baalim Deo vero præferentibus & adoratione dignum aſſerentibus, illo contra firmiter aſſeuerante, & prægnantibus rationibus euincente, ſolum Deum Iſrael adorandum, ſacrificiſque placandum; nec vllum contentio finem haberet, ita tandem inter eos conuenit: vt ſuo vterq; Deo ſacrificium immolaret, & victimas, ac quorum Deus primus tunc ignem cœlo demiſiſſet, quo ſacrificium abſumeretur, ille verum adorare Deum cenſeretur. Elias igitur è 12. lapidibus, in memoriam 12. tribuum Iſrael, aram conſtruxit, cui cum & ligna & taurum ſuperimpoſuiſſet, quæ & aqua humectabat, quo miraculi dignitas foret euidentior; in genua procubuit & Deum orare cœpit. Et ecce ignis ſubito cælo in aram delapſus ligna corripuit victimam ſuccendit & in cineres redegit. Teſtari ita Deus voluit, Eliæ Deum ſolum adorandum, & omni obſequio & cultu digniſſimum eſſe, reliquos vero omni honore & cultu indignos. Vt autem a figura ad veritatem deſcendam, dico Chriſtum, magnum illud & honorificum crucis ſacrificium cœlo obtuliſſe, quo Deus iratus homini reconciliatus eſt: altare in quo oblatum, ipſa fuit crux, ligna, plurima tormentorum genera quæ pertulit; ignis vero victima, iniuriæ & improperia, quibus eum Iudæi prætereuntes imprecabant, aqua fuit qua conſpergebatur. Et quamuis ſingula hæc ita ſe haberent, ea tamen hominum peruicacia fuit, in animum inducere, vt nulla ratione poſſent, Ieſum verum Deum exiſtere, quamuis mors illius & reſurrectio euidentia teſtimonia dediſſent. Eia igitur, inquit tum Chriſtus, egrediamur, & ad vltimum diuinitatis meæ experimentum veniamus: Spiritum S. cœlitus demittam, qui in forma ignea, in ſacrificium ipſe peragi delabatur. Atque ita lapides fundamentales Eccleſiæ meæ, Apoſtolos inquam, corripiat & ſuccendat, ne qua in poſterum dubitandi ſit occaſio, ſed omnes certiſſime credant, me non ſecus ac Patrem verum Deum eſſe, & vt talem omnes, poſt tot diuinitatis argumenta, potentiæ ſigna, & eſſentiæ notas editas cõfiteantur. Hoc Euangelio hodierno contineri video, quod vt ad illius gloriam & animæ veſtræ ſalutem exponam, is ipſe S. Paracletus in partem operis inuocandus, & Deiparæ auxilium implorandum, qui mihi eo potiſſimum in genua prolapſi, angelicis verbis ſalutabimus. *Aue Maria.*

Ea ſemper omnium ſapientum opinio fuit, nulla alia re, ingruentia aduerſitatem iacula, & tribulationum mundi huius tela facilius excipi poſſe, inflictaque minus, quam ſi longe ante animo voluantur ac prius quam fe-

I.

riant,

riant, præuideantur. Quidquid enim aiebant inopinato nihilque minus cogitantibus accidit, percellere nos & consternare solet patientiæ nimirum clypeo spoliatos, quem si haberemus, facile omnes malorum ictus eluderemus. Is igitur ictus noxius & metuendus, qui præuisus non fuerit, at quæ postquã præcepta & præuisa fuere, contingunt, angere & lædere minus solent: nec casus eorum adeo grauis, quod nihil noui aut insperati, sed potius aliquid eminus præuisi, nobis accidere videatur.

Primus opinionis huius auctor nominari potest Marc. Tull. Romanæ eloquentiæ parens & origo, qui in Tusculanis quæstionibus ait, repentina omnia videri grauiora, quem & in distichis secutus Cato ait:

Nam leuius lædit quidquid præuidimus ante,
Et præuisa minus lædere tela solent.

Hæc quidem Gentili deprompta pharetra, prudenter tamen inuenta, Christianoq; homine digna, quin & Gregor. Magnus, Ecclesiæ doctor, iisdem propemodum verbis vsus est, & in eundem sensum recidentibus: *Minus iacula feriunt, quæ præuidentur, & nos tolerabilius mundi mala suscipimus, si contra hæc prouidentiæ clypeo munimur.*

In hom. plurim. Mat. 2.

Diogen. Apophth.

Interrogatus olim Philosophus Diogenes quidnam tandẽ philosophia illum edocuisset; scire admodum respondit, dicens: *Præuidere*, inquit, *aduersa, & cum euenerint illa patienter ferre.* Egregium profecto Apophthegma, & quo vix vllum legi elegantius, Christianæ legi accommodatius, & Philosophia Christi Jesu dignius, qui hoc nos & loquimodo & vitam instituere docet, id est, afflictiones dudum ante præuidere, & cum ingruerint, forti & generoso animo easdem perpeti. Vnde & natum prouerbium: *Tela præuisa minus feriunt.*

Basilisci natura.

Eam Basilisci naturam esse perhibent, vt, si hominem prius videat, mortem ei afferat; si vero ab homine econtra prius videatur, tantum absit ei, vt noceat, vt ipse emoriatur potius, aut in fugam saltem se conferat, quod diligenter notans Philosophus Seneca ait: *Nisi quidquid fieri potest, pro futuro habeas, das in te vires rebus aduersis, quas infregit, quisquis prior vidit.* Item alio loco: *Quæ alii duo patiendo leuia faciunt, vir sapiens leuia faciet diu cogitando.*

Lib. de tranquill. c. 11. Lib. 6. natu quæst. q. 3. quæst. 77.

Anaxagoræ Philosophi constantia.

In quam rem sexcenta producere exempla possem: vt imprimis illud Anaxagoræ, huic enim carceribus detento Athenis, eodem tempore & mortis inferendæ sententia, & filiorum interitus cum denunciaretur: ad primum quidem infracto & elato animo sic respondit: *Iam pridem tam aduersus illos, qui me morti adiudicarunt, quam aduersum me, ex æquo natura tulit sententiam*, ad secundum vero ait: *Sciebam me genuisse mortales.* Futurorum igitur præuisio & diuturna eorum exspectatio hanc ei animi dabat constantiam, & infractum illum & incõcussum reddebat.

Prudentia est mala præuidere.

Ideo vero veteres illi sapientes præuidere, & quodammodo præoccupare mala futura & instantia solebant, tum ne, quando inopinato ingruerent, eisdem percellerentur, & ad terram concussi deiicerentur; tum etiam vt minus graues ictus infligerent. Atque hoc magnum prudentiæ argumentum; quid enim aliud prudens quam prouidens? Ita præuidere futura solitus erat Seuerus Imper. vt in vita illius Dion. Cassius refert: mortem siquidem, id est, omnium malorum grauissimum, semper vt instantem quouis loco metuebat, quam vt perpetuo ob oculos haberet, loculum suũ quotidie sibi mane ante lectum collocari iussit, quem contemplatus & complexus aiebat: *Tu virum capies, quem totus capere orbis non potest*, atque hac ratione sese ad mortẽ quotidie disponebat, ne, dum repente aduenisset, nimium quantum concuteretur.

Herodot. lib. 3.

Huc etiam respexit sancta illa Ægyptiorum veterum consuetudo, qui in solemnibus publicisque epulis, mortui cranium inferebant, omniumq; conspectui exponebant, vt ita feralem illam Parcam, dum vere metuenda foret, non metuerent. Quæ enim præuisa & præcepta non sunt, dum adueniunt percellere nos solent, & ad terram penitus deiicere, eo quod incautos opprimant: verum quando longo ante tempore prospeximus, nulla nobis inopia nouaq; rerum facies accidit, neq; eorum aduentu, vel minimum consternamur.

Plut. lib. de animi tranquill.

Refert ex Homero Plutarch. Vlyſſe poſt viginti annorum peregrinationem domum reuerſo, cane, qui longo illum prius tempore nouerat, conſpecto hero, præ gaudio exſpiraſſe, vnde & ipſe lachrymari cœperit. Hinc vero Penelopem vbertim etiam lacrymas fudiſſe tradit, ſed gaudij lacrymas & exultationis: quam licet ille aſſiduo ſolaretur, & lacrymantis ab oculis lacrymas extergeret, non minus tamen emotus fuit, quam ſi dura ſilex foret, aut Marpeſia cautes; cum tamen catellæ caſus & interitus ipſi lacrymas expreſſerit. Cuius rei rationem Philoſophus non aliam eſſe ait, quam quod vxoris ſuæ lacrymas, ſubita in re fundi à mulieribus ſolitas præuidiſſet, non autem catellæ exſpirationem, ad quam inopinatam conſternatus illacrymari etiam cœpit, & vbertim flere.

Hæc occaſione perſecutionum afflictionumque, quas Apoſtolis ſuis prædixit in Euangelio Dominus, dicta ſunt, quo easdem, dum tolerandæ obueniunt, maiori animi conſtantia & robore proferrent. Periti igitur nauclerj eſt, pericula maris prædicere, Syrtes & charybdim prænuntiare; boni etiam ducis, pericula belli prædocere: *Hæc locutus ſum vobis, vt non ſcandalizemini, abſq; ſynagogis facient vos.* Verum altius textus repetendus, & Joan. ſeries tuenda: *Cum venerit paracletus, quem ego mittam vobis à Patre.* Omnia hæc expoſiturus, in duo more iam mihi conſueto, membra concionem diuidam; primo teſtimonia, quæ Spiritus S. & Apoſtoli de Chriſto dedere proſequar; In altero, perſecutiones quas in hac Euangelij denuntiatione exantlarint, recenſebo, quibus pro poſſe enarratis, finem imponam.

Ioan. 16.

Ioan. 15. 16.

Euangelij materia.

In vltima illa, quam coram Apoſtolis in die vltimæ cœnæ, Dominus habuit, admonitione & paræneſi, è qua omnia Dominicarum poſt Paſcha Euangelia deprompta ſunt, qua & illos conſolabatur, & animũ in aduerſis quę paſſuri eſſent addebat; inter cætera ad diuinitatem ſuam ſpectantia ait: Spiritum paracletum, quem à Patre immitteret; ampliſſimum de diuinitate ſua teſtimonium daturum, teſtificaturum inquam, verum ſeſe Deum eſſe, non vero creaturam.

II.

Cum venerit Paracletus, quem ego vobis mittam à Patre. Hic obſecro, Theologi notent, vt Chriſtus verbis illis hæreticos, qui poſt illius in cœlos aſcenſum in orbem venturi erant, refutarit, eorumque argumenta & iacula infregerit. Dum enim ait: *Quem ego mittam à Patre*, eorum errorem iugulauit, aperte docens Spiritum non à Patre ſolum, ſed & à ſe, id eſt, Filio procedere. Dum; *Mittam à Patre*, euidentiſſime demonſtrat, Filium Patri conſubſtantialem eſſe, cum Pater & Filius vnum eundemque Spiritum producant, atque ita Arrianorum errores refellit. Dum: *Qui à Patre procedit*, apertiſſime declarauit, Spiritum Deum eſſe non vero creaturam, vt inſano commento idem Arrius adſtruere auſus eſt: quidquid enim à Deo procedit, Deus quoq; ſit oportet, creaturæ namque è Dei ſubſtantia non prodeunt, ſed è nihilo producunt (vilem profecto productionem!) Denique dum ait: *Ego mittam à Patre*, oſtendit, aliam ſe à Patre perſonam eſſe, non vero vnam eandemque, ſed diſtinctam; atque ita nequiſſimi Sabellij errores deſtruit & euertit.

Ibid. Hæreſes veteres hoc loco refelluntur.

Cum venerit Paracletus, quem ego mittam vobis à Patre. A Patre ſe illum ait emiſſurum: & bene; nam vt Filius eſſe ſuũ à Patre habet, ita & Spiritus ſancti miſſionem ab eodem nactus eſt, vt & à Patre poteſtatem illius producendi. Pater enim æternus, vt origo & fons omnis diuinitatis, à ſeipſo Spiritus S. & productionem & miſſionem habet, at ambo hæc Filius nonniſi à Patre: atque ideirco ait: *Mittam vobis à Patre.* Ita loquitur & Hilarius in libris, quos de SS. Trinitate compoſuit: cum ipſo igitur aſſero, quemadmodum *creat à Patre:* eo quod ſimul cum Patre creet, vtpote creandi virtutem & potentiam à Patre nactus, (*quia qui dat eſſe, dat & quæ conſequuntur ad eſſe*, quod & ipſe Dominus in Euangelio aſſerit: *Non poteſt Filius à ſe facere quidquam, niſi quod viderit Patrem facientem.*) ita etiam ab eodem & virtutem potentiamque Spiritus S. producendi, & hunc in mundum mittendi nactum eſſe & habere.

Ibid. Filius à Patre poteſtatem Spiritus S. mittendi habet.

Lib. 8.

Ioan. 5.

Porro hoc loquendi ratio in Sacris litteris obuia eſt & frequens: dictum quippe in Gen-

Gen. est. *Pluit Dominus à Domino sulphur & ignem super Sodoma.* Filius est à Patre. Vna enim & eadem vtriusq; est actio: eam tamen Filius à Patre habet: nam omnia opera Trinitatis ad extra sunt indiuisa. Ita porro hunc locum Genes. Hilar. lib. de Synodis exposuit, & Concilium sub Julio I. Pontifice maximo collectum. Sed relicta sublimi hac Theologia, ad moralem sensum delabamur, *cum venerit Paracletus.* Quanta horum verborum dulcedo! quam ipsa ad audiendum iucunda & suauia: *cum venerit Spiritus.* Ecquis, obsecro, Spiritus? non spiritus malitiæ, non peccati, non præsumptionis, non iræ, sed Spiritus Paracletus, consolationis: scientiarum doctor quique nos homines veritatem edocet. *Cum autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem.*

Cor. 12. Isaiæ 37. Atque hoc innuit Apostolus, cum diceret: *Alij datur per Spiritum sermo sapientiæ, alij sermo scientiæ.* Spiritus, qui spiritibus motum, & animabus vitam donat. Vnde Propheta: *Intromittam in vos Spiritum meum, & viuetis.* Designatum hoc fuit in aridis illis ossibus, quæ Deus Prophetæ monstrauit, quæ neruos nacta nouos & musculos & cartilagines & pelle denuo cooperta, mouere se, at viuere non potuerunt, donec spiritus à quatuor ventis, id est, quatuor orbis partibus, eadem perflaret.

Cœlorum orbes, vt quidem Aristoteles & constans omnium mecum Philosophorum opinio tradit, spiritum quendam & intelligentiam aëream, in tutorem & directorem habent: atque omnes axes, sphæræ, sydera, Planetæ à virtutibus quibusdam & potentiis intelligibilibus impelluntur: à seipsis enim nihil possunt, sed grauia sunt & omnis motus expertia, sine vlla virtute, motu aut influxu. Idem & de iustis sentiendum, qui à Spiritu S. mouentur & diriguntur, sine ipso enim omnis sensus erga res diuinas expertes forent, nec ad virtutem proni, inque bonis operibus torpidi. Ipse enim est, in quo viuimus, mouemur & sumus. Quam dulcia igitur faucibus meis verba hæc, *cum venerit Paracletus.*

Quis aut qualis ille Paracletus? quidnam efficiet? quidnam potest? potest omnia, mirabiliora efficiet: Deus enim est, vt Pater & Filius, plurimaq; munia & functiones habet; ipse peritissimus ductor & director est: nam vt ventus naues ad portum propellit; ita & Spiritus ille animas ad portum cœlestem dirigit ac promouet; vnde Psaltes: *Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam.* Ipse Angelorum hominumque doctor, ipse Apostolos omnigena dotauit scientia, & linguarum dono cumulauit, ita vt *cæperint loqui variis linguis.* Oculis hyænæ, vt quidem Dioscorides ait, gemma educitur, quæ futura prædicat, & obscura reuelat, cum dormientis capiti subnicitur. Ita & Spiritus Paracletus à Patre simul & Filio procedens, cordi Apostolorum iniectus, disertos eos reddidit, vt futura annuncient, secreta & abscondita reuelent, & omnium linguas nationum loquantur.

Spiritus S. nomina. Psal. 142. Actor. 2.

Idem Spiritus afflictorum, ærumnisque oppressorum tutor & patronus est: testatur id Apostolus dicens: *Spiritus adiuuat infirmitatem nostram.* Idem hominum Angelorumque mediator: quo eum, Ezechiel nomine nuncupat: *Ponam Spiritum meum in medio vestri.* Ipse pusillanimorum Achilles, debilium robur ac fulcrum infirmorum: vnde Psalmographus: *& spiritu principali confirma me.* Ipse fidelium merces & laborantium præmia, ita Joannes in Apocalypsi, *modo iam dicit Spiritus, vt requiescant à laboribus suis.* Ipse denique animarum consolator & gaudium; testabitur hodiernum Euangelium, *cum venerit Paracletus.*

Rom. 8. Ezech. 34. Psal. 50. Apoc. 14.

Quotnam obsecro Spiritus hic cœlestis nominib. appellatur, quot titulos & epitheta sortitur. Primo appellatur *Sanctus*, vel quod sit ipsa sanctitas. Secundo, *Spiritus rectus*: hoc eum nomine Psalmista donauit, *Et spiritum rectum innoua in visceribus meis.* Tertio, *Spiritus bonus.* Ipse enim gratiã in hac vita elargitur, & gloriam sempiternam in altera; quæ vera bona sunt, vtpote, quæ perdi nequeunt, & semper hominem comitantur: *Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam.* Quarto, *Spiritus principalis.* Ipse namque origo, fons & principium omnium virtutum, & omnium gratiarum in anima nostra causa: *Spiritu*

Spiritus S. varia in scripturis literis nomina sortitur.

Psal. 50. Psal. 142. Psal. 50.

principali confirma me. Quinto, *Spiritus Domini.* Nam qui spiritum hunc habent, vere Domini sunt: corpori, mundo, & diabolo imperantes, qui vero eodem carent, nonnisi serui & mera mancipia, omnibusq; rebus creatis subiecti: *Spiritus Domini super me* *Paracletus* deniq; in Euangelio hodierno dicitur: *Cum venerit Paracletus.* Cum autem iamiam venerit quid facturus est? *Ille testimonium perhibebit de me,* id est, de diuinitate mea.

Esai. 61. *Ioan.* 15. 16.

Spiritus S. testimoniū necessariū erat ad firmandam diuinitatē Christi. *Act.* 10.

Et sane eiusmodi testimonio opus erat, quo euidens & manifesta Christi redderetur diuinitas, opus, inquam, erat, vt crederent homines, hominem Deum fuisse morti adiudicatum innoxium, passum, immortalem: crucifixum, redemptorem: & quae opus ad idola nempe destruenda, crucem exaltandam, mundum conuertendum, Imperatores confutandos, Monarchias deprimēdas, respublicas expugnandas, & idiotas piscatores Philosophorum decretores constituendos: adhæc scil. omnia Spiritus S. testimonium necessarium erat. Varia quidem olim de Christo Prophetæ testimonia dederant: *Hinc testimonium perhibent omnes Prophetæ,* mille in natiuitate, omnes perhibuerant creaturæ, stellæ, reges, Angeli, bruta quin etiam animalia, deinde & Simon, Anna vidua, Joannes Baptista, tot adeo Trinitatis testimonia quoq; videre fuit illius in baptismo, testimonia in transfiguratione, testimonia in passione, dum ipsa etiam tellus concussa tremuit, sol deliquium passus est, mortui ad vitam surrexerunt & petræ scissæ sunt. Et quamuis adeo prægnantia efficaciaque hæc fuerint, credere tamen homines non potuere, Jesum Christum Deum fuisse, quamobrem necesse erat Spiritum ipsum cœlo descendere, & de diuinitate testimonium ferre.

Ioan. 15. 16. *Ille testimonium perhibebit de me.* Et fuit profecto difficile persuadere hominibus Deum humanam naturā adsumpsisse, se exinanisse, pauperem nostri causa factum, & in cruce suffixum exspirasse. Huc pertingere humanum ingenium non poterat, nec intellectus hoc comprehendere, imo & Prophetę omnes hæc fieri non posse credebant: vnde de rei grauitate & hominum incredulitate conquestus Esaias exclamat: *Quis credidit auditui nostro?* Idcirco Spiritum S. descendere est. necesse fuit, qui amplissimum horū omnium testimonium redderet: quo ita mundi incredulitatem conuinceret, ad credendum induceret, & clamare alta voce cogeret, *Testimonia tua credibilia facta sunt nimis.*

Esai. 53. *Psal.* 92. Spiritus S. ter de Christo testatus est. *Matth.* 3. *Matth.* 17. *Act.* 2. 1. *Ioan.* 5. 1. *Ioan.* 15.

Tertio porro Spiritus sanctus de Christo Jesu testimonium perhibuit. Primo, cum a Joanne baptizaretur, quando nimirum, quo diuinitatem illius aditrueret, visibiliter in ipsum eo umbræ specie delapsus est. Secundo, in glorioso transfigurationis triumpho, quando in nube lucida rutilantique apparuit. Tertio, in ipso Pentecostes die, cum in forma ignis & flammantium linguarum super Apostolos descendit, vt intracta & heroica constantia per omnes terrarum angulos edoceret, Jesum Christum mundi Redemptorem ac liberatorem esse. Vnde Joannes in Epistolis: *Spiritus est, qui testificatur, quoniam Christus est veritas.* Cuius testimonio acce entes in Euangelio Dominus ait: *Ille testimonium perhibebit de me.*

16. Spiritus S. descensus euidens diuinitatis Christi testimonium fuit.

Non potuit profecto maius nec apertius diuinitatis testimonium dari, quam tantum ac talem, ad testandum ipsum Deum, Spiritum emitti. Jacob Patriarcha, audito, filium Joseph superesse & adhuc vescier aura atherea, dom narique in tota terra Ægypt, velut a somno expergefactus & consternatus est, non secus ac si fabulas narrari audisset, nec fidem filiorum verbis adhibere poterat: sed visis curribus, commeatu & omni suppellectile pretiosa, quam ex Ægypto asportauerant, omni dubitatione postposita rem ita se habere sibi persuasit. Vnde colligitur, è pretiosis illis, quæ Joseph miserat donis Jacob confirmatum credidisse, filium in Ægypto dominari, ac plurimis regnis cum absoluta potestate præesse. Idem omnino hodie in Euangelio fieri videmus: ait enim quodammodo Christus, Vetulus ille & decrepitus mundus credere vix potest, Deum me esse: quamuis Prophetæ, filij, inquam, eius tam euidenter id designarint: at mox, vt pretiosum illum Spiritum gratiis locupletem misero,

Genes. 45.

aperte

aperte videbunt Deum me esse, ille scilicet de me testimonium feret, ex eoque mundus cognoscet, non ingessisse me vltro, aut falso dignitatem hanc & diuinos mihi honores arrogasse.

Elias Propheta, designaturus verum à se Deum coli, sacrificium eidem offerre voluit, & strue lignorum congesta, & victima mactata, genibus in terram positis orauit dicens, *Domine Deus Abraham, & Isaac, & Israel, ostende hodie, quia tu es Deus Israel, & ego seruus tuus.* Vix finierat verba Prophetes, & ecce ignis cœlo delapsus, victimam corripuit, & in cinerem redegit. quo viso clamare alta voce populus cœpit, *Dominus ipse est Deus, Dominus ipse est Deus* Per ignem scilic. cœlo descendentem, intellexerunt eum, à quo emissus fuerat, vere Deum existere: Ita Christus, misso in Apostolos sub forma ignis Spiritu S. ipso Pentecostes die euidentissime ostendit, Deum se esse, merito igitur in Euangelio de Spiritu ait: *Ille testimonium perhibebit de me.*

Erat inquam clarissimum diuinitatis argumentum, Spiritum sub flammæ specie in Apostolos emittere; cuius rei figura fuit ignis, quo reliquias Agni Paschalis cremari voluit olim Deus, *si quid residuum fuerit igne comburetis.* quo mysterio nihil aliud declaratur, quam Christi Iesu, agni illius immaculati, reliquias, id est, Apostolos, quos post se in mundo relicturus erat, sacro Spiritus sancti igne accendendos & cremandos, quod & in Psalmis longo ante tempore prædixerat Psalmographus. *Ignis à facie eius exarsit, carbones succensi sunt ab eo.* facies autem hoc loco patris ipse Filius est: ignis autem qui exarsit, ipse Spiritus: carbones vero Apostoli.

Inter vasa figlina cocta & non cocta, sed tantum efformata, hoc statui discrimen potest, quod iis quæ nondum caminum subiere, festucæ & sordes facillime adhærescant, & minima collisione frangantur; cocta vero nullis sordibus inficiantur, nec collisa tam facile dissoluantur. Eadem quoque inter Apostolos & cæteros mundanos inueniri differentia potest: illis enim, non secus ac vasis coctis & Spiritus sancti igne indura-

tis, nullus vanitatis puluis, nullæ voluptatum sordes adhærescunt, nec vlla rerum mundanarum collisio nocet: at hic velut incocta & liquida, & nondum camini ardorem experta, ad primum aduersitatum impetum colliduntur & franguntur Hic igitur ignis Apostolos excoxit, & aduersus omnem tribulationum afflictionumque impetum solidauit. Quod figura quadam veteri demonstrabo.

Mōstrauit olim Ezechieli Prophetæ Deus campum ossibus refertissimum, & ait, *Vaticinare de Ossibus istis, & dices eis, Ossa arida audite verbum Domini. Hæc dicit Dominus Deus ossibus his. Ecce ego intromittam in vos spiritum, & viuetis: & dabo super vos neruos, & succrescere faciam super vos carnes.* Et ecce dictum factum; ossa stetere in pedes nouo redanimata spiritu & fremuere ad inuicem collisa, prout Ezechieli prænuntiauerat Deus. Vos vero mysterij huius expositionem discite: Mundum campus ille patens denotat, ossa vero Apostolos, tāquam arida, sicca, & ab omni humore sæculari succoque mundano aliena: quæ postquam Spiritu S. subintrante, reuixere, neruosa solidaq; facta sunt, id est, virtutem & robur tribulationibus resistendi & aduersa quæque superandi nacta sunt. Spiritus igitur S. discipulos hac ratione confortans & solidās, clarissimum diuinitatis Christi Iesu eiusque maiestatis testimonium dedit. At hoc testimonium satis non erat, requirebatur adhæc, ipsi vt quoque Apostoli hoc testatum facerent, *Et vos testimonium perhibebitis.*

Quod & reipsa præstitere, dum per omnia mundi climata discurrentes, Euangelium gentibus annuntiarunt: S. Petrus scilic. omnium caput, in Ponto, Bithynia, Galatia denique & Romæ: Ioannes per vniuersam Asiam, S. Paulus Antiochiæ, Cappadocia, Cypro, &c. Iacobus Maior in Hispania, Minor in Palæstina, Thomas in India & apud Antipodes, Philippus in Syria, & Scythia, Bartholomæus in Armenia & Lycaonia, Matthæus in Æthiopia, Simon in Mesopotamia, Thaddæus in Persida, Andreas in Achaia, aliique sexcentis locis. omnes igitur mundi angulos testimonium eorum. Apostoli diuinitatis Iesu Christi testimoniū dedere.

eorum auditum fuit & creditum. *In omnem terram exiuit sonus eorum.* Psal. 18.

Mirabile testimoniū Apostolorū de Iesu Christi diuinitate.

Quam liquida probatio, & quam clarum diuinitatis & potentiæ Iesu Christi testimonium fuit, duodecim piscatores, rudes & rerum ignaros, vniuerso orbi arma mouere, formicas elephantis insultare, pygmæos aduersus gigantes & aduersus columbas gryphes insurgere, & armis adeo imparibus, arma si quidem mundi sunt prudentia, sagacitas, eloquentia, potentia, minæ, vana promissa, suppliciorum terror, voluptatum, honorum, diuitiarum, & aliarum rerum illicia: Apostolorum vero paupertas, simplicitas, humilitas, patientia, & caritas: & aliæ plurimæ virtutes. Explicat vtrumque Apostolos in prima ad Cor. *Maledicimur, & benedicimus: persecutionem patimur, & sustinemus: blasphemamur, & obsecramus.* 1. Cor. 4. Deinde & conflictu iniquo: mundus siquidem suos vento voluptatum vult abripi, & ventri & genio indulgere: Apostoli vero idola deseri, Christum in cruce adorari, spiritum in obsequium fidei subiici, cruces & afflictiones æquo animo tolerari, propriam voluntatem abnegari debere docent: atque hæc vera vitæ, doctrinæ, & diuinitatis Iesu Christi testimonia sunt, quod Propheta innuit dicens, *Vere vos estis testes mei, dicit Dominus.* Isai. 43.

An non euidens veritatis testimonium fuit ignaros piscatores, inermes, doctos, omnium Impp. arma & potentiam fregisse? Deus, quo potentiam suam exaltaret, olim Iobo Prophetæ sub ænigmatis inuolucro dicit, *Nunquid ingressus es thesauros niuis, aut thesauros grandinis aspexisti, quæ præparaui in diem pugnæ?* Iob. 38. quod exponens Gregorius, & nucleum allegoriæ explicans, ait: arma hæc & milites sanctos Apostolos exstitisse, qui ante Spiritus sancti in mundum aduentum niue frigidiores erant. quibus tamen Deus in die pugnæ, quando vniuersum mundum subiugauit, & sub potestatem suam redegit, vti voluit. Atque hac ratione amplissimum de Christo Iesu testimonium debere, miraculis inquam, verbis ac vitæ sanctitate omni; siquidem testimonia intellexit CHRISTVS, cum ait, *Et vos testimonium perhibebitis.* Ioan. 15.

Vos, inquam, quibus omnia mea secreta patent, qui singula miracula mea vidistis, qui toties doctrinam meam audiuistis, qui vitæ quam duxi rationem perspectissimam habetis: de ijsdem loqui potestis, & velut testes oculati testimonium reddere petentibus. Quod Petrum reipsa præstitisse ex Actis Apostolorum manifestum est *Hunc Deus suscitauit tertia die & dedit eum manifestum fieri omni populo, sed testibus præordinatis à Deo nobis qui manducauimus & bibimus cum illo postquam resurrexit à mortuis.* Act. 10.

Tria ad testimonio auctoritatem conciliandam necessaria sunt, ne vt vafrum aut imminutum reiiciatur Primo vt testis de re, quam testatur, certus sit nec opinetur solum dubitans & vacillans, sed certa quadam scientia eam perspectam habeat. Secundo, vt constanter veritatem profiteatur. Tertio, vt omni exceptione maior sit, omni culpa vacans, nec vlla in re reprehendendus. Tria hæc quam perfecte in Apostolis reperire fuerit, dicinon potest: primo enim testabantur ea, quæ oculis vidissent: Audite vt hoc Ioannes de se suisque condiscipulis in epistola testetur, *Quod vidimus, quod audiuimus, & manus nostræ contrectauerunt de verbo vitæ*, & Petrus in sua, *Non incertas fabulas secuti, sed speculatores facti illius magnitudinis.* ac deinde omnes in genere Apostoli: *Non possumus quæ vidimus & audiuimus non loqui, &c.* Deinde infracte & constanter admodum, sine vllo mortis metu, nullis supplicijs exterriti, veritatem elocuti sunt, denique adeo sancte pieque vitam instituerunt, nulla vt in re digni vel minima reprehensione forent. Idcirco præceptor probitatem eorum & sufficientiam perspectam habens, & testimonio ferendo idoneus sciens, ait, *Et vos testimonium perhibebitis.* Tria interste vero requiruntur. 1. Ioan. 1. 2. Pet. 1. Act. 4. Ioan. 15.

Non solus autem Apostolos hic allocutus est, sed & omnes in genere religiosos, quibus ex vi voti, de Iesu Christi paupertate, humilitate, & obedientia testimonium ferre incumbit, vt qui ab initio cum ipso fuere, id est, à tot iam annis cum ipso conuersati sunt, illiusque se obsequio manciparunt. Quadrant hæc etiam in cōcionatores, veros Iesu Christi illiusq; Euangelij præcones, horum Religiosorum est testimonium dare paupertate & humilitate de Christo.

rum namque est, de cruce illius & amore passioneque luculentissimum testimonium ferre, honestam nimirum vitam instituendo, humilitatē sectando, & mundum contemnendo. Væ autem iis qui secus egisse cōperti fuerint, infame siquidem est & deplorandum, sibi perniciem creare alios nihilominus ad gloriam euocare.

Deut. 29. Gaditæ & Rubenitæ quamuis aliis tribubus auxilia & suppetias tulissent, & arma in terra promissionis cōparanda subministrassent, tamen in eadem cōmorari noluerunt, aut stabilem fortunarum suarum sedē ibi figere, sed alias ad habitandū sedes haud procul à Iordane delegerunt, quod locus ille & pascuus & campestris esset pascendis gregibus peraccommodus. Infœlices igitur illi, qui cœlo neglecto, rebusq; cœlestibus proculcatis, caducis vitæ huius bonis contenti viuunt: quo brutali suo appetitui & concupiscentiæ carnali medius commodiusque satisfaciant, atque ita gloria cœlesti, quæ tum Deo tum Angelis communis est excidunt.

Isai. 13. Mundus mons caliginosus est. Vos igitur concionatores Isaiæ consulenti credite, illius vocem audite, *Super montem caliginosum leuate signum, exaltate vocem, leuate manum.* Cæterum mons ille obscurus & caliginosus ipse mundus est, erroribus plenus, ignorantiæ tenebris obsitus: in quo Prædicatores signum, id est, crucem, quæ ab omnibus omnino hominibus contemnitur, leuare iubentur, pœnitentiam sc. denuntiare, afflictiones, labores & cruciatus in signū proponere. In quo etiam eos vocem exaltare Deus præcipit, aduersus peccata & vitia cum spiritus ardore & zelo detonare: manus quoque attollere, manum scilicet operi admouendo, vt nimirum opere compleant, quod verbis docuere. Hoc nempe pacto vitam instituere, est bonum de Christo Iesu testimonium ferre; & hoc ipsum erat, quod prima concionis parte deducere decreuerā: secundam iam aggrediar, in qua hæc verba: *Hæc locutus sum vobis, vt non scandalizemini,* explicanda suscepi.

Ioan. 16.

III. Christus Apostolis suis tribulationes p̄dicit. Christus igitur, postquā Apostolos post mortē suam testimonium perhibituros dixisset, aduersitatesque & persecutiones varias ob testimonium hoc subeundas præmonuisse: solari quoque eos & dolorem è verbis prioribus cōceptum lenire voluit, simul edocens æquam rebus in aduersis & lætis mentē seruare. Filii Israel cum grauiter angerentur, & hostili iugo premerentur, opē cœlestem implorarunt, & ad Deum confugerunt, qui sospitatorem iis misit Aod nomine ambidextrum, & sinistra tam prompte vtentem quā dextra, vt ducis huius dotes homini iusto accommodem, dico inter illius perfectiones primā esse, aduersa simul & prospera æqua mente perferre, & in vtrisque æque fortem esse.

Iud. 3.

Cassianus autem allegoriam hanc exponens, ait per manum dextrā prosperitatem spiritualem designari, huius digiti sunt deuotio; rerum spiritualium dulcedo, cordis teneritas, dominium in concupiscentiam carnis atque omnium visibilium rerum cōtemptus: per sinistram vero aduersitatem spiritualem cuius digiti sunt tentatio per tribulationes, deuotionis carentia, exiguus erga res spirituales affectus, cordis ariditas, & spiritus tristitia. Beata igitur anima illa quæ duabus hisce manibus prudenter vtitur: plurimi namque dextra abutuntur, dum in prosperis insolescunt & sublimia de se cogitant: alii vero sinistra, dum aduersis deiiciuntur.

Aduersitas & prosperitat duę mūdi manus sunt.

Equidem per dextram illam, prosperitatem temporalem designari crediderim, cuius digiti sunt honor, sanitas, pulchritudo, diuitiæ, nobilitas: per sinistram autem, aduersitatem temporalem, cui hos assigno digitos, infamiā, egestatem, morbos, ignobilitatem & persecutiones. Hæc nimirum vtraque mundi manus est, at adeo lectu difficilis vt vnam sine altera nec ipse Salomon postulare voluerit, dicens, *Mendicitatē & diuitias ne dederis mihi.* Solus Apostolus scite vtraque vti nouit, *Ego enim didici, in quibus sum, sufficiens esse. Scio & humiliari, scio & abundare (vbique in omnibus institutus sum) & satiari & esurire & abundare & penuriam pati, omnia possum in eo, qui me confortat.* Apparet hinc ad oculum, quam Paulus ambidexter fuerit: quem vtinam omnes imitentur. Deus autē cum vtraq; suos feriat, æquabilitatē mentis in percussis exoptat.

Prou 30.

Philipp. 4.

Simile.

Eccl.12. Solent fabri ferrarii haud procul à fornace habere frigidam: sine igne namque ferrum aptare nō possent, nec sine aqua temperare; fabros imitari etiam consueuit Deus: modo enim prosperitates hominib. elargitur, quibus velut aqua eos aspergat, modo aduersitatum igne excoquit. Vnde Ecclesiasticus: *In igne probatur aurum: homines receptibiles in camino humiliationis*: quo loco alia versio legit, *Homines acceptabiles*, supplendo, *fiunt*. Ideo Sancti clamare corā Deo dicuntur: *Transiuimus per ignem & aquam, & eduxisti nos in refrigerium*. Hæc igitur dicta sunt occasione verborum: *Hæc locutus sum vobis, vt non scandalizemini*. i.e. dum aduersitates in caput vestrum ingruent, quas vobis modo prædico, nolite offendi, aut nimium quantum deiici, neque enim vos deseram, sed Spiritum paracletum vobis mittam, qui in aduersis vos consolaturus, & auxilium laturus est. Admirabilē templi Salomonici fabricam & situm dum Ezechiel descripsisset, ad finē subnectit, dicens: *Ab hoc templo aquæ egrediuntur vsque ad mare profluunt, & aquas ipsius maris dulces efficiunt: pisces vero quos producebant, quā plurimi & pulcherrimi erant*. Sublime profecto mysterium: quo aliud non declaratur, quam tribulationes & ærumnas, quibus iusti in hoc mundo, etsi ingens lateq; stagnās mare efficere videantur, mox vt suauissimis diuinarum consolationū, quæ è templo illo admirabili, i.e. Christo Iesu, promanant, aquis conspersæ fuerint & tinctæ, dulces & iucundas reddi, ac plurimos in iisdem pisces progigni, i.e. plurimorum meritorum causas existere. Atque hoc est, quod Dominus Apostolos suos edocere voluit, dum ait: *Hæc locutus sum vobis, vt non scandalizemini*.

Psal.65. Ioan.16. Ezech.47. Allegoria egregia. Ioan.16.

Quamprimum vt eos testimonium daturos dixit, tribulationes mox & afflictiones, quę hacce in functione eos manerent, subiūxit: ad quarum auditum ne forsitan animū desponderent, consolatur eos & dolorem pellere conatur. Nam vt terra herbis, quas ex seipsa producit vires suppeditat, vt sine vllo hominum adminiculo & crescant, germinent, & floreant: iis vero quas humana plantauit industria, aut hortulani manus, nihil præter succum & humorem elargitur, ita vt nisi manus plantatoris succurrat & adminiculetur, perituræ sint: sic etiā mundus hic cum mundanis, filiis inquam & germinibus suis, agit, hos enim fouet, honoribus & voluptatibus beat, amplectitur, stringit: iustos autem & electos, filios Dei carissimos contemnit, vilipendit & negligit, imo tantum abest, eos vt exosculetur, vt etiam quam potest acerbissime illos affligat & excruciet. Huc respexisse crediderim Christum, cum Apostolis diceret, *Si de mundo fuissetis, mundus, quod suum erat diligeret: quia vero de mundo non estis, sed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus*. Hinc quoque Psaltes coram Domino cōfitetur, dicens: *Tibi derelictus est pauper*, iustus scilicet, qui paupertatē voluntariam amplexus est, atque instar pupilli & orphani ab omni se mundano gaudio sequestrauit, quod varias tribulationes experitur: verum huic *orphano tu eris adiutor*, atque aderis, ne in aduersitatibus succumbat: ex mēte scilicet Euangelii in quo legimus: *Hæc locutus sum vobis, vt non scandalizemini*.

Simile. Ioan.15. Psal.9. Iustus orphano collatus. Ioan.10.

IV. Rationes varię cur iustis tribulationes immittat Deus.

Labores & tribulationes discipulis in Euangelii prædicatione euenturas prænuntiat, eademq; ratione docet, iustos & pios scandalizari non debere, aut velut rem nouam suspicere, si afflictionibus & ærumnis interdum exagitentur & exerceātur, inter ea dum hic viuunt: multas quidē ob causas suis easdem Deus immittere consueuit, quarū tres præcipuas referam. Primo, quod ingentem semper vtilitatem & cōmodum secum trahant: quod è prosperitatibus, quæ illarum contrarium sunt, facile intelligi potest, nam, vt olim Aristot. multis in locis docuit: *Contrariarum causarum contrarii effectus*, adeo vt si vnum malum progignat: alterū bonum proferre debeat. Mundi autem prosperitas Dei semper obliuionē inducit: vnde Propheta: *Homo cum in honore esset, non intellexit*, & nobilis cōditionis suæ oblitus est. Seneca item in eundem sensum, *Fortuna quem nimis fouet, stultum facit*, atque ex hac obliuione superbia quædam & fastus intolerabilis procedit, si Psalmographo dicenti, *In labore hominum non sunt, & cum hominibus flagellabuntur, ideo tenuit eos superbia*, fides habeatur. Omnis siquidem prosperis insolescentes, animæ suæ damnum

Libr.2.de gener. & Phys. Psal.48.

damnum incurrunt, & in voluptatū campo delitiarumq; periculum adeunt, teste Poeta,

Luxuriant animi rebus plerumq; secundis.

Nec facile est aqua commoda mente pati.

Cum igitur prosperitas, malacia ac mundi huius tranquillitas horū omnium causa sit; credendum est è contra, aduersitatum & tribulationum procellā, quæ illius oppositum est, bonorum omnium causam esse, atque homini miseriam suam in mentem reuocare & infinitam homini misericordiā animo illius insculpere. Hinc bene Magnus Boetius:

Lib. de cons. ap. 15. *Plus hominibus reor aduersam quam prosperam prodesse fortunam*; & post eum Magnus Gregor. *Nisi tribulationes essent, homines obliuiscerentur Dei, tribulationes quæ nos hic premunt, ad Deum ire compellunt.* Cuius rei egregiam in Genesi figuram legimus.

Gen. 16. Agar Saræ ancilla, quod superba & elata esset, atq; heram potius ageret, domo Abrahæ exacta fuit, & in desertum ac solitudinē

In Ioan. pulsa: vbi Angelus eam compellauit, dicens: *Reuertere ad dominam tuam, & humiliare sub manu illius.* Quam figuram exponens Augustinus ait: ideo potissimum ancillam hanc afflictionibus & ærumnis vexatam fuisse, vt hac ratione ad dominam reuerteretur, *Ad hoc*, inquit, *ancilla affligitur, vt reuertatur.* Cui etiam Psalmista accedens longe ante, ait:

Psal. 114. *Tribulationem & dolorem inueni, & nomen Domini inuocaui*, vt auxiliaretur & suppetias ferret.

Tribulationes ad beatitudinē acquirendam conducunt.

Secundò, idcirco Deus tribulationibus iustos exagitari cruciarique interdum permittit, quod ipsæ ad salutem beatitudinemque sempiternam obtinendam inprimis necessariæ sint. Testatur id Christus ipse, cum non aliud sibi ad gloriam adeundam, nisi per scruposam tribulationum semitam patuisse iter confirmat: *Oportuit Christum pati, & ita intrare in gloriam suam.* Si ipsum Dominum necesse fuerit pati, quo gloriam adiret, an non multo magis nos, qui nonnisi peccatores sumus, & omni flagitiorum genere cooperti, tribulationum iter calcare, & laborū semitam ingredi pa. est. Atque ita argumentatur Bernardus, dum quodam in loco ait:

In serm. *Si oportuit Christum pati, & ita intrare in regnū suum, quomodo nos miseri intrabimus in regnum non nostrum, nisi prius patiamur?* Vndē etiam exclamat Apostolus Petrus, (clamantē obsecro audite, *Christus*, inquit, *pro nobis passus* *1. Pet. 2.* *est, nobis reliquens exemplum, vt sequamur vestigia eius.* Ipsa igitur tribulatio cœli ianua; de qua merito illud Prophetæ vsurpare possumus: *Hæc porta Domini, iusti intrabunt per* *Psal. 117.* *eam.*

Tertiam immissarum calamitatum afflictionumq; statuere causam licet, vt his gustatis certissimum iusti prædestinationis argumentum hinc colligerent, & gloriæ æternæ velut arrhā acciperent. Testatur idipsum Bernardus, qui in homilia non est dicere veritus: *Qui in hoc mundo flagellari non meretur, in alio torquebitur.* Tribulationi ideo vnicæ salutē suam adscribens Psaltes, dum ait:

Castigans castigauit me Dominus, tribulationū *Ibid.* suarum scilicet virga, *& morti non tradidit me*, id est, salutis hæc meæ causa exstitit, & soli huic, quod mortem perennem euaserim, adscribere debeo. Idem & profitetur Tobias, dum immensas Deo ob tribulationes immissas gratias agit, vitamq; suam illis attribuit:

Benedico te Domine Deus Israel, quia tu castigasti me, & tu saluasti me. *Tob. 11.*

Tribulationum encomium.

Ipsæ igitur certissima prædestinationis signa, æternæ beatitudinis arrha, securissima ad cœlum via; hominibus inprimis vtiles, iustis horribiles & ad animarū salutē maxime necessariæ. Ideo nemo scandalizetur aut offendatur, si quādo sibi eas immitti cernat; nemo iis inuitus humeros supponat, nemo dum ingruūt, indignetur; sed omnes libenter eas suscipiāt, ambabus manibus amplectantur, atque generose illas perferant. Fœlix igitur, hanc qui crucem in hoc mundo gestat; per hanc enim recta ad gloriam cœlestem patet via.

Conclusio.

Quamobrem, Catholici Auditores, cum Christus Dominus gratia nobis sua & infinita misericordia Spiritum paracletum promittat, cuius iam vires potentiamque à me audistis, quas & melius cognoscetis, si sancto hoc Pentecostes die, ad illius dona & charismata recipienda vos dignos capaceſq; reddideritis. Animos, quæso, vestros disponite, & cordis habitaculum ad tantum tamque eximium ac magnificum hospitē recipiendum

Quid ad accipiendum Spiritum S. necessariū sit.

piendū præparate: quod vt præstetis digne, permulta vobis sunt necessaria primo singularis quædam animi mundicies; neq; enim in loco sordido putidoque, aut peccatorum mephitim redolente cōmorari vult, vt alibi Salomon ait, & in Euangelio Dominus, *Beati mundo corde.* Secundo omnium virtutum ornatus & nitor, tam extrinsecus quam intrinsecus, de quo locutus est Psalmista: *Omnis gloria filiæ regis ab intus, in fimbriis aureis circumamicta varietatibus.* Tertio tam animi quam cordis humilitas, nam, *Qui se humiliat exaltabitur.* Quarto feruens & assidua oratio, vnde Euangelista: *Dabit Spiritum bonum petentibus se,* & Sapiens: *Inuocaui, & venit in me spiritus sapientiæ.*

Sap.7. Matth.5. Psal.44. Luc.18. Luc.11. Sap.7.

Præter etiam hæc requiritur singularis quædā animi tranquillitas, & perpetua conscientiæ quies & pax. Scriptum namque legimus: *In pace factus est locus eius.* Et hæc est, quam toties Apostolus fidelibus precatur, *Pacem habete, & Deus pacis, & dilectionis erit vobiscum.* Post quæ deinde dicitur: *Ad eum venientes.* Hæc igitur media sunt, quibus recipi haberique Spiritus S. potest: vestrum vero est eadem vsurpare, vestrum est in afflictionibus perseuerare, nec tribulationibus superuenientibus animo deiici; at patienter & heroice easdem ferre: interea dum ipse silentium facio, atque operi huic coronam impono.

Psal 75. 2.Cor.13. Ioan.14.

Tu autem, Domine Iesu, æterne ab æterno & omnipotenti Patre Deus, cuius diuinitatem potentiamq; Angeli simul & homines Prophetæ ac Reges, Apostoli quoq; & ipse Spiritus sanctus, testati sunt, Spiritus inquam, quem hodie in terram te missurum spondes, quo de te & veritate testimonium perhibeat; eundem nobis, obsecro, mitte; non quidem vt te Deum esse testetur (neq; enim iam dubitamus, sed firmiter credimus Deum te non secus atque hominem esse, quamquam hominum caput & Redemptorem) sed ita eum dimitte, vti olim in Apostolos eum descendere fecisti, vt in lege nos tua erudiat, & in fide cōfirmet, amorē in nobis tuum succendat, & mundanum penitus exstinguat. Mitte, inquam illum, vt omnibus nos linguis loqui, atq; in benedictiones, maledictiones, in virtutes vitia, in bona exempla scandala, in laudem & gloriam iniurias & opprobria doceat cōuertere. Gloriosum illum Spiritum mitte, vt ita te laudare discamus, in cultu & obsequio nominis ille tui nos roboret, in tolerandis aduersis constantiam suggerat, in mediis tempestatibus constitutos consoletur. Mitte eum, vt in aduersis defensor, in lætis moderator, in ignorantia doctor, in necessitatibus pater, in periculis sit conductor; noster denique nauclerus, quo in mundi huius oceano tam securam instituamus nauigationem, vt æternæ beatitudinis portum intrare valeamus; ad quem Pater æternus, Filius vnigenitus, ac Paracletus Spiritus nos deducere dignentur.

Amen.

Docebo iniquos vias tuas, & impii ad te conuertentur.
Psal.50.

FINIS.

Th
3313